In principio. creauit ꝛc. Nō dixit: i principio dixit deꝰ: fiat celū ⁊ terra: sed dixit: fiat lux: ⁊ facta ē lux: qm̄ vniūsalr̄ noīe celi ⁊ terre cōprehendēdū erat ꝗcꝺ fecit deꝰ: deinde p ptes explicandū quō fecit. Vñ sequit: Dixit deꝰ: Fiat. i. p xbū suū fecit: vl̄ qz cū pmū fiebat iformis materia spūalis vl̄ corpalis: nō erat dicēdū: dixit deꝰ: fiat. inco̅ruuz em̄ erat a deo dici: fiat: qz formā xbi nō imitat̄ impfectio: nisi cū gener̄ sui ꝓuersiōe ad creatorem fit pfecta creatura: vt cū ꝺr: dixit deꝰ: fiat: itelligam⁹ eū ad se impfectionē creature reuocare. cū ꝗ ꝺr: In pncipio fecit deꝰ celū ⁊ terrā: cōmoratio filij fit: qz pncipiū ē. Ꝝ cum ꝺr: dixit deꝰ: fiat: cōmemorat̄ qz xbū ē. Per pncipiū notat exordiū creature existēt̄ ab illo: Per xbū: pfectiōez creature ab illo ad ipm reuocate: vt formē imitādo formā xbi icomutabilē. Nō em̄ hz vitā informē verbū dei: cui ē esse qꝺ viuere: imo idem viuere quod beate viuere. Creatura xo spiritualis habet informem vitam: cui nō est hoc esse qꝺ viuere: nec viuere quod beate viuere: qz auersa a sapiētia dei: stulte ⁊ misere viuit. In pncipio crea. ꝺ. c. et t. Creationē mundi insinuās scptura: primo xbo eternitatē ⁊ oipotentiā dei oñdit. Quē em̄ i pncipio tepoꝛ mūdum creasse: eūdē añ tpa ēnalr̄ significat extitisse. Et quē i ꝺiti onis initio celū ⁊ terrā creasse narrat: tāta celeritate opatiōis oipotentē eē declarat: cui voluisse: facere ē. Bñ ꝗ ꝺr: In pncipio crea. ꝺ. c. et. ter. Utrūqꝫ. s. sil: q̄ nis vtrūqꝫ sil̄ ab hoīe nō dicat. Vñ ppha terram in initio factā oñdit dicēs: Initio tu dñe ter. fun. ꝛc.

In pncipio crea. ꝺ. c. et t. Celū nō visibile firmamētū sz empyreū. i. igneū. vel itellectuale: qꝺ nō ab ardore sz a splēdore ꝺr: qꝺ statim repletuz est angelis.

Vñ i Job: Ubi eras cū me laudarēt astra matutina ꝛc. Et nota tria hic cōmemorari elemēta. Noīe celi aerē itelligim⁹. Nomine terre: ipaz ⁊ ignē q̄ i ea latet. Quarti. i. aque i seq̄ntib⁹ fit mētio.

In pncipio. Alchu. Filio q̄ hūanato patuit q̄ eēnt celestes: q̄ terreni.

Celū: Creatura spūalis ab exordio pfecta et beata. Terra: corpalis materies adhuc ipfecta. Celū: Informē materiā spūalis vite: sic in se pōt existere nō cōuersa ad creatorē i q̄ format̄. Terrā: corpalē: sine oñi q̄litate: q̄ apparet i materia formata. Scriptura ait: q̄ fecisti mundū de materia informi. Materia facta ē de nihilo. Spēs mūdi de materia iformi. Be. Proinde duas res fecit deꝰ añ oīe tps: angelicā creaturā: ⁊ materiā informē: ḡnis salomon dicat: Qui viuit in eternū: creauit oīa sil̄. fm Origenē tū iformis materies añcedit formatā speciē. Itaqꝫ mūdū ⁊ angelos ⁊ aīam de nihilo fecit deꝰ: hoīem ⁊ creaturas ceteras de aliq̄. Be. Septē sūt celi: q̄z hec sūt noīa: aer: ether: olympꝰ: spaciū vl̄ igneū: firmamētū: celū angeloꝝ: ⁊ trinitat̄. Hiero. aūt dicit celū trinitatis primū. Secūdū: angeloꝝ. Tertiū: firmamētū. Mystice: In principio c. ꝺ. c. eos. s. q̄ celest̄ imaginē portauerunt: ⁊ terrā. i. eos qui postea supbiēdo: terrā. i. terreni hoīs imaginē portātes: se fecerūt deformes. Terra erat ianis: qz ꝺ posuerat formā bonā, ⁊ vacua: boni opis fructu: et tenebre erāt: veri. s. luminis ꝓuatio. sup faciē abyssi: corda. s. supboꝝ.

Terra aūt erat ina. ꝛc. Be. Qꝺ vel ḡle celū i pncipio cū terra fatū est: ostēdit: Hoc em̄ ꝺ terra subdit: qꝺ de celo itelligi voluit. Hoc ei supi⁹ celū qꝺ a volubilitate mūdi secretū ē: mox vt creatū ē: sanct̄ angelis ē impletū. q̄s i pncipio cū celo ⁊ terra ꝺitos testat̄ dñs dicēs: Ubi eras cū me laudarēt astra matutina: ⁊ iubilarēt oēs filij deī? Astra matutina eosdē angelos et filios dei vocat. De celo em̄ in q̄ posita sūt luminaria: quō vel qñ factū sit: postea dicit.

Stra. Ina. ⁊ va. Inutilis. s. et infructuosa ⁊ incōposita. Oīa em̄ elemēta cōmixta et confusa: ⁊ totū ꝺ aer̄ spaciū aquis plenū: nō ḡles nūc sūt: sz sic nebule tenues erant: quales adhuc supcelestes sūt.

Et tene. e. s. f. a. Aug⁹. qz. s. non erat lux: q̄ si esset: etiam sup esset ⁊ supfunderet̄, qꝺ fit i creatura spūali: cum ꝓuertit ad icōmutabile lumē: qꝺ deꝰ ē.

Be. Tenebre e. ꝛc. Nō sunt audiēdi qui reprehēdēdo ꝺicūt deū pri⁹ creasse tenebras q̄s lucem: qz nullas in aqua vel aere fecit tenebras: sz distincto ordine, puidētie pri⁹ aquas cuz celo creauit et terra: has cū voluit: lucis gr̄a venustauit. Et notandū q̄ cū celo duo elemēta mūdi creata sūt q̄b⁹ alia duo inserta sūt: aqua. s. et terra: q̄b⁹ insunt ignis ⁊ aer. Aque aūt totā supficiē terre tāta altitudie tegebāt: vt ad illos vsq̄ locos ptigerēt: vbi nūc vsq̄ sup firmamētū ptim residēt. Ipa aūt terra ⁊ aqua: iformis dicunt̄ materia: qz oīa q̄ vidēmus: vel ex istis supsurrexerūt exordiū: vl̄ ex nihilo. ⁊ pusq̄ in lucē venirēt: nō erat vñ formā haberēt. Aug⁹. Hist̄ori. Et spūs dñi ferebat sup aquas. Siue totā corpalē materiā aquaz appellauit: vt insinuaret vñ facta ⁊ formata sūt oīa: q̄ ex humida natura p spēs varias i terra formari videmus; siue spūalē vitā añ ꝓuersiōis formā quasi fluitantē: spūs dei supferebat

Incipit liber Genesis q̄ dicit hebraice Bereschith. La. I

Temporis vel añ cetera: vel in filio suo.

† In principio a† creauit deus celum b c et terrā. Terra autē ꝺ† et† erat ianis et† vacua: f et tenebre erant sup faciē abyssi: g†

a Langꝫ oim creator. b Pater. c Id est spirituales q̄ celestia meditantur.

a Carnales. s. q̄ terrenū hominē necdū deposuer̄. Id ē spiritalē ⁊ corpalē creaturā. Oēs. s. creaturā corpalē superiorē ⁊ inferiorē. b nostre carnis. corpal substātia.

a peccatoꝝ. ignorātie tenebrarū. spūalez naturā significat: q̄ cōuersa ad creatorē format̄ ⁊ illuminat̄. quia nō erat lux que supesset ⁊ superfunderetur. b humani cordis.

Ecā. 18. a

Job. 38. a

Mystice

Job. 38. a

Historia.

Ecā. 18. a

supferebatur: qz sbiacebat bone volūtati creatoris: qđ formādum ⁊ perficiendum inchoauerat. Dictū ē etiā: Spūs dñi. f. s. a. Ne faciēdo opa poti⁹ p necessitatē indigētie: q̄z p abundātiā bñficētie de⁹ amare putaret. cōmode em̄ pt⁹ insinuat aliqđ inchoatū: cui supferret: nō loco: ꝫ oīa sup aq̄s potētia. a Et spūs dñi fe. ⁊c. Hiero. In heb. habet merahephet. i. incubabat vel fouebat: more volucr̄ ouа caloze animantis. Intelligim⁹ q̄ nō de spiritu mūdi dici: vt putāt multi: sed d̄ spūsctō: q̄ ⁊ ipse ē omniū vuificator. Si aūt vuificator ⁊ cōditor. Si cōditor ⁊ de⁹. Emitte em̄: ait spūz tuū ⁊ creabunt. Et spūs. In q̄ subsistētes reqescerem⁹: flatu ei⁹ vuificati: ⁊ vnda baptismi abluti. Et spūs ⁊c. Sic de⁹. s. ⁊ cōditor erat fluitāti ⁊ cōfuse materiei: vt distingueret qđ vellet. Tota q̄ trinitas hic opata intelligit: deus: pater scilicet. Principiū: fili⁹. Spūs dei: spūsanct⁹. Et spūs. Jsto. Mystice. Corda. s. fluctuātia. q̄ ment̄ quietē amiserāt: qz eis spiritus nō inniteb̄at sed supferebat: q̄si potēs naturā a ꝑfusione in meli⁹ reuocare. Deinde p totū hui⁹ scripture textū sex qualitā opoſas etates videm⁹: ꝫ q̄si ꝓximis limitib⁹ distinctas: vt in septima quies sperēt: et eas hīe silitudinē sex dierū: q̄bus ea facta sūt: q̄ deū fecisse scriptura memorat. Pri mordiū em̄ genert̄ hūani q̄ ista luce frui cepit: compat̄ pmo dici q̄ lucē de⁹ fecit. Nec etas tanq̄ infantia ē toti⁹ seculi: qđ tā q̄ vnū hoīez ꝓportiōe magnitudinis sue cogitam⁹. Nō ei cū pmo nascit̄ in lucē: infantiā agit pmā etatez: que tenditur ab adam vsq̄ ad noe generatiōib⁹ decē. diluuiū q̄si vespera hui⁹ dici ē: qz infantia nra obliuiōis diluuio deleb̄. b Dixitq̄z. Alchu. pfec̄: posuit: vt celeritatē vl facilitatē opis dei ostēderet. Dixit d. f. l. Lux pmo die facta: spūalis vel corporalis intelligit̄. Si spūal̄: nō illa patri coeterna: p quā facta sūt oīa. Si q̄ d̄z: prior omniū creata ē sapiētia. i. intellectualis ⁊ angelica vita: q̄ infoꝛmiter fluctuat: nisi ad creatorē conuersa: que pōt ee pma creatura: et celū dicta. cum d̄z: In principio c. d. c. et ter. Sed ad creatorē ꝓuersa. cū d̄z: Fiat lux. Et facta ē lux. In qua luce spūali forte diuisio luc̄ a tenebris: distinctio rei intelligit̄ ia formate ab infoꝛmi. Appellatio dei et noct̄: significatio distributiōis: q̄ signific̄at nihil deū inordinatū relinq̄re: nec ꝑfect⁹ creaturaꝝ sine supplemēto vniūsi decoris eē. Vespa in triduo añq̄ fierēt luminaria: ꝓsumati opis termin⁹. Mane: futuri inchoatio. Si aūt pmo die corporal̄ lux facta ē: ꝓgrue mūdi ornat⁹ a luce inchoat̄: vñ cetera q̄ creāda erāt videbantur. Si aūt querit̄: vbi ē facta: cū abyssus oēm terre altitudinē tegeret: ptz: qz illis ptibus q̄s nūc illustrat solis diurna lux. Nec mirū lucē i aquis posse lucere: cum etiā nauta ꝝ opatiōe sept⁹ illustrent̄: q̄ i ꝑfido mersi misso ex ore oleo: aquas sibi illustrāt: q̄ tūc mlto rariores q̄s sint mō fuere. ī ꝓncipio: qz nōdū ꝓgregate in vno loco. Dixitq̄z de⁹ f. Aug⁹. Hystorice. nō tpal̄r. Si em̄ tpal̄r: ⁊ mutabilr. Si mutabilr: ⁊ p subiectā creaturā. Si per subiectam creaturam nō est lux prima creatura. Ꝫ forsitan qz iā dictū erat: In ꝓncipio fecit deus celū ⁊c. poterat p celestē creaturaz vox ista tpaliter fieri: fiat lux. Qđ si ita: ista coꝛpalis lux facta est p subiectā creaturam quā ante fecerat: dicēte dño: Fiat lux. Quō per spūalis creature occultū motū dici ꝑmit diuinitus. Hō em̄ coꝛpoꝛaliter sonuit vox dei: sicut illa: Tu es filī⁹ meus ⁊c. Qua em̄ lingua sonaret: cū linguaꝝ diuersitas nōdū eēt: Nec lingua erat vna et sola que loquerēt: nec erat quē oporteret audire ⁊ intelligere. Bene ergo accipitur vox dei verbū: qđ in sono voc̄ intelligit̄. Ad naturā em̄ verbi: p qđ omnia facta sunt: hoc ipm̄ ptinere d̄z. Etenim q̄ est qđ dixit deus: Fiat lux: qz verbū dei patri coeternū. Cum em̄ audimus: ⁊ dixit deus: fiat: intelligimus in verbo esse vt fieret. Cum Xo addit: et factū est ita: intelligim⁹ factā creaturā nō excessisse ꝑfixos in verbo termios genert̄ sui. Cū Xo d̄z: vidit de⁹ q̄ eēt bonū: intelligim⁹ in benignitate spūs ei⁹ nō q̄si cognitum postq̄ factū est placuisse: sed in cadē bonitate placuisse vt factū maneret: in qua placuit vt fieret. Jdeo em̄ diligit deus creaturā suā: vt sit: et vt maneat. c Fiat lux. Aug. Hystorice. ea ꝺditiōe. s. q̄ cūcta subsistūt intpaliē in dei sapīa ꝓiusq̄z i scipis. Et facta ē lux. i. angelica ⁊ celestis substātia: in se tpal̄r: sic erat i sapīa: q̄stū ad ei⁹ incōmutabilitatē eternalit̄. Uel notat̄ hui⁹ creature infoꝛmitas. s. ⁊ ipfectio añq̄ formarec̄ in amore cōditoris. Format̄ em̄: cū ꝓuertit̄ ad incōmutabile lumē verbi. Fiat lux. Aug⁹. Si coꝛpoꝛal̄ lux facta ē: q̄ nā illa ē: quaz cū sol occiderit: videre nō possum⁹: qz nec luna erat: nec erāt stelle. Ꝫ forsitan i ea pte celi ē: in q̄ sol: nō solis lux. ꝫ sic ei iūcta: vt discerni nō possit: vl forte i ea pte lucē de⁹ fecerat: in q̄ hoīez factur⁹ erat: vt cū ab illa pte lux discessisset: vespera diceret: Ꝫ q̄re fact⁹ ē sol i prātē dici: si lux illa faciēdo diei sufficiebat: Ꝫ forte lux prior superiores tm̄ ptes illustrabat: ⁊ ad illumiationes inferioꝝ solē fieri oportebat. Pōt quoq̄ dici auctū eē fulgoꝛē diei sole addito. Emissionē Xo ꝓtractionēq̄ illi⁹ lucis: si noctē ⁊ diē intelligim⁹: q̄ causa reddet̄. Rondū em̄ erāt aīalia: quib⁹ hic vicissitudo exhibereť. d Et vidit de⁹ lu. ⁊c. Aug⁹. Nō q̄si incognitā lucē laudauit: ꝫ iam factā dignā laude declarauit. Sed qz nō totas mūdi tenebras luce expulit: recte subdit̄: Et diuisit. l. a. t. Diuisit em̄ nō solū q̄litat̄: ꝫ ⁊ locoꝝ distātia: diffundēdo lucē in superiora ptē: inferiora in tenebris remanēte. Appellauitq̄z lucez die ⁊c. Nulla lingua hec appellatio facta ē: qz apud deū pur⁹ intellect⁹ ē sine strepitu lingue. Ꝫ appellauit. i. appellari fecit: qz sic distinxit: vt discerni posset ⁊ notari. e Et diuisit lu. ⁊c. Aug⁹. Hoc factū ē ex q̄ lux facta est. Ꝫ nō potuit ab hoīe sil̄ dici: sicut a deo fieri. Discretio aūt lucis a tenebris: distinctio ē inter ꝑfectū cuiusq̄ rei statū: et quē hz ex se defectū. Dīē quippe in specie rei ꝺdite ītelligim⁹: noctem. Xo in ei⁹ rei priuatiōe vel defectu: q̄ reb⁹ tpaliter ꝺdit̄ ex se inest: etiā si desit effect⁹. Uespera in ꝫ omnib⁹

Ps. 103. Mystice Var. 1. b

a ꝫ spūssance⁹. ꝫ bona voluntas creatoris cui subiacebat quod formandū erat. ꝫ tanq̄ dūs. ꝫ Hyra lingua fouebat sicut auis ouа. ꝫ sicut sapientia artificis supferť fabricando operi.

b ꝫ informe sed ductile materiā. ꝫ rorā coꝛpalē machinā: q̄ ex humida natura formank q̄ videmus i spēs varias. ꝫ vel spūale vitā q̄ fluitāte añ cōuersiōis formā. ꝫ coꝛ tenebrosum ⁊ fluctuō.

a ⁊ spiritus dñi ferebat super āq̄s. a

a ꝫ nō tēpoꝛalr: nō sono vocis: sed i verbo sibi coeterno. b Hic incipit distinguere opa. ꝫ angelica natura vel coꝛpoꝛalis lux. ꝫ illuminatio fidei. s. apparcat. ꝫ lux a lucendo. i. purgādo renebras. c ꝫ bene ab eterna luce pt⁹ fit tpalis lux: vt p eam cetera viderentur. ꝫ angelica natura dei vīsone illustrata.

b Dixitq̄z de⁹: Fiāt lux: ⁊ facta ē b

a ꝫ .i. videri voluit. ꝫ .i. placuit ei in sua essentia quod pīus placuerat in sapientia.

lux. Et vidit deus lucem quod c

a ꝫ .i. filios luc̄. ꝫ rē formarā. ꝫ i q̄ opent̄ hoics

esset bona. Et diuisit lucem a d

ram: et sic quedā confusio et cōmixtio erat in elemētis: ⁊ ideo hoc vocabat̄ abyssus. a Et spūs ⁊c. aquas. i. sup illā ꝓgerie et cōmixtionē elemētoꝝ ꝓdictam: ⁊ vocat̄ nomīe aquaꝝ: qz sicut dictū est: ipa aquaj coopiebat terram: et aliis duob⁹ elementis commixta erat mō ꝑdicto: ⁊ accipit̄ hic spiritus dei. i. voluntas que ferebat̄ super illā ꝓgeriez elemētoꝝ: sicut voluntas artificis sup materiā quaz formare ⁊ ornare intēdit.

b Dixitq̄z de⁹. ⁊c. Hic incipit opus distinctionis: ⁊ primo ponitur distinctio dici ⁊ noct̄. Secūdo distinctio coꝛpoꝛ celestiū ibi: Dixit quoq̄z deus. Tertio distinctio elementoꝝ. ibi: Dixit Xo deus ⁊c. Circa pmū cōsiderā dū q̄ dies et nox distinguunt̄ p lucē que ē quodam positiuū et per tenebras q̄ ꝺpoꝛtāt ꝑuationē lucis: ⁊ iō opꝰ distinctionis incipit̄ a luce: ⁊ h̄ ꝓnienīter. Primo qz est q̄litas cōmunis in q̄ coꝛpora celestia cōueniunt cuz inferioribus: vtpote cum igne ⁊ cū aliquib⁹ coꝛpoꝛibus mixtis que lucida sūt: et qz fm istā expositionē distinctio rerū accipit̄ fm q̄litates ⁊ ꝓprietates accidētales: iō cōuenient inchoat̄ a luce q̄ est q̄litas cōsistēs i generatiōe naturali ꝺchoatio fit a cōtrariis: qz fm pīm embrio prius viuit vita plante: postea aīalis: postea hoīs vel leonis: ⁊ hmōi. Et primo phys. dicit pīs q̄ a cōmunioribus est incipiendū via doctrine: sicut pueri in principio vocāt omēs viros patres et omnes feminas matres: postea distinguunt. Secūdo qz distinctio nō apparet nisi p manifestationē. oīa aūt p lucē manifestant̄: ⁊ ideo distinctio incipit a luce. Tertio qz dies nō pōt ee sine luce: ideo lucē oportuit fieri pīma die. Dicit igit̄: Dixitq̄z de⁹. Istud dicere dei non importat aliquā vocē sensibilē: ꝫ intelligere dei practicū qđ includit ipm̄ velle: qz fm formā sue dispositionis ⁊ voluntatis sequit̄ effectus. c Fiat lux. Ista lux ē lux solis q̄ est q̄litas accidētalis: a qua luce alia celi luminaria illuminant̄: ꝑt qđ. ij. de aīa d̄z q̄ sol ē pater vitaꝝ ꝺcoꝛūq̄z: qz celi luminaria que ab antiq̄s vocabank dij. receipiūt lumē a sole. d Et vidit de⁹ lucē q̄ eēt bona. qz vtilis ē ad mīta: vt patebit. j. in ope quarte diei. Aduertēdū tm̄ q̄ ista lux solar̄ q̄ facta d̄z pma die adhuc fuit ifoꝛmis q̄stū ad aliq̄ vsq̄ ad quartū diē: fm q̄ dicit Diony. ca. iiij. d diuinis nominibus: qualiter aūt fuerit formata quarta die patebit. j. e Et diuisit lucem a tenebris. Ista diuisio est p motū solis: qz q̄si mouet̄ sup vnū hemisperiū: fiūt tenebre i opposito hemisperio ꝑpter opacitatē terre que est i medio.

¶ oñib⁹ pfecte ꝺditiõis termin⁹ ẽ. Mane exordiũ incipiẽt. Dis eſt creatura certꝫ inicijs ⁊ terminis ꝺtinet. Mõdũ eſt erãt ſolares dies: vt ort⁹ ſolis dies: occaſus veſpera dicerẽt: qꝺ quarta die factũ ẽ: cũ luminaria ꝓmũ in firmamẽto ordinata
Dañ.3.f ſunt. ¶ Strab⁹. Lucẽ ⁊ tenebras fecit ꝺc⁹. Añ: Benedicite lux et tenebre dño: cuz
Moralit omnis creatura ad bñdicendũ inuitat. ¶ Jſis. Moraliter. Habet quiſqꝫ in opib⁹ et recta vita diſtinctos ſex dies poſt quos requiẽ ſperet. Primo die lucẽ fidei: qñ ꝓmo inuiſibilib⁹ credit: ꝓpter quã fidem dñs apparere dignat⁹ eſt. a Factũqꝫ eſt ve ſpere. Aug⁹. Occidẽte luce paulatim: et poſt ſpaciũ diur ne lõgitudinis inferiores ptes ſubcũte: factuz ẽ veſpere: ſicut nũc vſitato circũitu ſolis ſolet fieri. Factũ ẽ aũt ma ne eadẽ ſup terrã redeũte: et aliũ diẽ inchoãte: ⁊ dies ex pletus ẽ vn⁹. xxiiij. horaꝝ. Notandũ Xo q nox in illo tri duo oñino tenebroſa fuit: q poſt creata ſidera aliq̃ luce claruit. decebat etiã vt dies a luce inciperẽt: ⁊ in mane ſe quẽtis diei tẽderẽt: vt opa dei a luce inchoata: ⁊ in lucez cõpleta eſſe ſignificar enꝫ. ¶ Factũqꝫ ẽ veſpe ⁊c. Hrego. Nequaq̃ in hac vita p exercitationẽ iuſticie peccatũ de ſerit: vt in ipa incõcuſſe maneaꝫ: qz ſi culpã rectitudo eli minat: cogitatiõis nr̃e fozib⁹ aſſidẽs: vt ſibi aperiaꝫ pul ſat. Añ ait moyſes: Facta ẽ lux. et paulo poſt factuz ẽ ve ſpere. Creator eñ hũane culpe pſci⁹: tũc exp̃ſit i tpe: qꝺ nũc verſat in mẽte. Lumẽ nãqꝫ rectitudinis: ſequit vm bra tẽtatiõis. Sed qz electoꝝ lux tentatiõe nõ extinguit: nõ nor: ſz veſpera facta memoraꝫ: qz tentatio lumen iuſti tie abſcõdit: nõ interimit. ¶ Aug⁹. Notãdũ q cetere crea ture: q infra lucẽ ſũt ſpũalẽ: ſine ei⁹ cognitiõe nõ ſunt. Jõ idẽ dies vbiqꝫ repetit: vt ei⁹ repetitiõe tot fiãt dies: q̃ti ens diſtinguunt genera rez creatarꝫ pfectiõe ſenarij ter minãda. ita. ſ. vt veſpera ꝓmi diei ſit ſui cognitio: nõ ſe. ſ. eſſe qꝺ ⁊ ẽ. Mane aũt p⁹ hãc veſperã: q claudit ꝓm⁹ dies: ⁊ inchoat ſecũꝺ⁹: ꝺuerſio ei⁹: vt q creata ẽ: ad lau dem referat creatoris: ⁊ cognitiõem creature pcipiat de Xbo dei: q p⁹ ipam fit. i. firmamẽti: qꝺ ꝓius p verbũ in ei⁹ cognitiõe fit: p⁹ in natura ipſi⁹ firmamẽti. deinde fit veſpera huiꝰ luc⁹: cũ fir mamẽtũ nõ iã in Xbo dei ſic añ: ſed in firmamẽti natura cogſcit: que cognitio: qz mior ẽ: veſpera vocat. Poſt fit mane: quo claudit ſecũdus et incipit tertiꝰ. In q̃ ſimiliter mane cõuerſio lucis eſt. i. huiꝰ diei ad laudandũ deũ q̃ fecit firmamentũ et ad pcipiendũ de Xbo ei⁹ cognitionẽ creature poſt firmamẽtũ faciẽde: et ſic vſq̃ ad mane poſt veſperã ſexte diei. Multũ eñ intereſt inter cognitionẽ rei in ver bo dei: ⁊ cognitionẽ ei⁹ in natura: vt illud. ſ. ad diem ptineat: hoc ad veſperã.

b Fiat firmamẽtũ ⁊c. Hrego. Angelice Xtutes: q̃ in dei amore pſiterũt: hoc in retributiõe acceperũt: vt in cõplatiõe cõditoris penni felicitate maneant: ⁊ in B qꝺ cõdite ſunt eternaliter ſubſiſtãt. Añ apud moyſen: celũ factũ dicit: ⁊ idem po ſtea firmamentũ vocaꝫ: qz angelica natura pz⁹ ſubtilis eſt in ſupioꝛib⁹ cõdita. et poſt ne vnq̃ cadere poſſit mirabili⁹ ꝺfirmata. ¶ Fiat firmamẽtũ ⁊c. Aug⁹. Que ritur vtrũ illud celũ nũc fiat qꝺ excedit aerꝫ ſpacia: an ipe aer vocet firmamẽtũ? Aſſerũt eñ aq̃s ſup celũ ſidereũ eẽ nõ poſſe: cũ eaꝝ põdus exigat hoc: vt ſupra terrã fluãt: vel ferant vapoꝛalit in aere. Nec quiſq̃ dicat fieri �herr̃ oñipotẽtia dei: Quõ eñ deꝰ naturas rez fecerit querit? nõ q ex eis ad miraculũ potentie opet. Qui Xo negãt aquas ſup celũ eſſe poſſe: nõ tñ locis: ſz et q̃litatibus diſtinguũt elemẽta: ꝑ quib⁹ ſortiant⁹ ꝓpria loca: vt ſit aqua ſup terrã: aer ſup aquã: celũ ſu per aerẽ. Añ colligit: qꝺ ſi aer ſup celũ maneret põdere ſuo caderet: et ſic aquam ſup celũ eſſe nõ poſſe. Añ quidã conant demõſtrare aquas eſſe ſup celos: aerem hic celũ ⁊ firmamentũ accipiẽtes: ꝓpt̃ hꝫ: qz interuallũ ei⁹ diuidit int̃ q̃ſdã va pozes aquaꝝ: ⁊ aquas que ſũt in terris. ¶ Fiat firmamentũ ⁊c. Aug⁹. Hiſtoriee. Notandũ q firmamẽtũ nõ ꝓpter ſtationẽ: ſz ꝓpter firmitatẽ ⁊ intrãſgreſſibilem terminũ ſupioꝝ ⁊ inferioꝝ aquaꝝ appellatũ ẽ: Siue celũ intelligam⁹ aereũ: ſiue qꝺ excedit ſpacia nubiloſi aeris: q̃ exalatiõe terre aquas vapoꝛalit trahit: et per ſubtiles minutias ſuſpẽdit: ⁊ p⁹ corpulẽti⁹ ꝓglobatas pluuialit refundit. Si Xo põt aq̃: ſic videm⁹ ad tãtas minutias pueire: vt ferat vapoꝛal⁹ ſup aerẽ aq̃s na turalit leuiorẽ: cur nõ credam⁹: et ſup illud leui⁹ celũ minutioꝛib⁹ gutt̃ ⁊ leuioꝛi b⁹ ĩmanare vapoꝛib⁹? Hz quoq̃ mõ ibi ſint: ibi eẽ nõdubitam⁹. ¶ Be. Fiat firma mẽtũ i medio ⁊c. celi i q̃ fixa ſũt ſidera: creatio ꝺſcribit: qꝺ ꝓſtat eẽ i medio aq̃ꝝ.
*Pſ.103. Nã ſuppoſite ſũt ei aq̃ i aere: ⁊ i terra ſuppoſiteq̃: ꝺ q̃⁹ ꝺz: Qui tegis aq̃s ſupio ra ei⁹. In medio q̃ firmamẽtũ ẽ ſidereũ celũ: qꝺ de aquis factũ eẽ credi põt. Cry ſtallus enĩ lapis cui⁹ magna firmitas: magna ſpicuitas: de aquis factus ẽ. Si
Job.26.c quẽ mouet: quõ aque nature fluide ⁊ i ĩma labiles ſup celũ pñt ꝓſiſtere: cuius fi gura rotũda videt eſſe? de q̃ ſcriptũ eſſe meminerit: Qui ligat aq̃s i nubib⁹ ſuis. Qui enĩ infra celũ ligat aq̃s ad tp̃s vapoꝛib⁹ nubiũ retẽtas: põt ſup celi ſperam ne labanꝫ nõ vapoꝛali tenuitate: ſz glaciali ſoliditate aq̃s ſuſpẽdere: q etiã terre molẽ appẽdit i nihilo. Quales aũt ⁊ ad qꝺ vtiles? nouit ipe q̃ ꝺdidit. c Et fe cit ꝺ. ſ. ⁊c. Aug. Querit ãre cũ dixiſſet fiat firmamẽtũ ⁊ factũ eſt ita: poſtea addi dit: ⁊ fecit deꝰ firmamentũ? cũ i creatiõe lucis additũ nõ ſit. In q̃ demõſtrat ꝓmo die q̃ facta ẽ lux. ꝺditionẽ ſpũalis creature. i. ſanctos angelos p luces ſignificari. Jdeo nõ repetit poſt q̃ dixit facta ẽ lux: qz nõ ꝓmo nouit rõnalis creatura forma tionem ſuam: ⁊ poſt formata eſt: ſed in ipa ſua formatiõe cognouit. Conditio enĩ lucis in eis ẽ p⁹ in ſapiẽtia: poſt i ꝺditõe ſua: illic genita: hic facta. i. ex informi

a ſ̃ informitatẽ. ſ̃ petõres. ſ̃ in quib⁹ quie/ſcerent. ſ̃ tenebras a tenendo dictas: tenent eñ oculos. b ſ̃ perfectionem rei.

tẽ ebris : appellauitq̃ lucẽ di / a

a ſ̃ defectum ſcilicet.

em: et tẽebras noctem. Factũ b/c

a ſ̃ perfecte rei termin⁹. ſ̃ pfectio boni opis. b ſ̃ exordium. ſ̃ initium fidei c ſ̃ prima diuinoꝝ operum diſtinctio.

q̃ eſt veſpere ẽt mane dies vn⁹.

a ſ̃ verbo dominĩ celi firmati ſunt ⁊c. b ſ̃ diuine ſcripture. de qua ꝺz: Celũ ſicut liber plicabit. ſ̃ intranſgreſſibilis terminans.

b Dixit q̃ deꝰ. Fiat firmamẽtũ d

a ſ̃ quaꝝ ſuperior ps in modũ cryſtallini lapi/dis congelata eſt inferior in matricẽ redacta. ſ̃ vapoꝛaliter ſuſpenſaꝝ ⁊ p terrã labentium. b ſ̃ ſuperiores. ſ̃ populos angelorꝝ qui nõ in digent firmamẽto ſcripture.

in medio aquaꝝ et diuidat aq̃s e

a ſ̃ inferioꝛib⁹. ſ̃ ppls hoĩm q̃ indigẽ. b ſ̃ cau ſaliter. c ſ̃ in cognitione angelorũ. ſ̃ ſcriptu/re. ſ̃ moraliter vt p ipm firmamentum ſcriptu re ſcilicet inter carnalia et ſpiritualia q̃ſt.

c ab aq̃is. Et fecit deꝰ firmãmẽ/ f

a Appellauitq̃ lucẽ diẽ. qz dies ẽ latio ſolis ſup terrã. b Et tenebras noctez. q: ſicut p p̃ſentiaz ſolis efficit dies: ita p ſuã occultatiõem efficit̃ nox. Notanduz enĩ q ch ꝺz: Appellauitq̃ lucẽ diẽ: loqui tur de die artificia li. cũ aũt ſubdit: c Factũqꝫ eſt ve ſpere et mane dies vn⁹. loquit̃ de na turali: q̃ eſt. xxiiij. horaꝝ: ⁊ cõplectit diẽ ⁊ noctẽ: ⁊ iõ di cit: Factũqꝫ eſt ve ſpere ⁊ mane dies vn⁹. In veſpe enĩ cõplet̃ dies artifici alis: q̃ eſt ꝓma ps diei naturalis: et i mane dici ſequẽtis cõplet̃ nox: q eſt ſe cũda ps diei natu ral: ⁊ iõ ꝓponit ve ſpere ipſi mane: vt oſtẽdat cõpletiõez diei naturalis exp̃ mẽdo termios di ei artificialis ⁊ no ctis q̃ ſũt ptes inte grãtes diẽ naturalem. d Dixit q̃z deꝰ. Hic deſcribit opus ſcde diei: i q̃ facta ẽ diſtinctio coz

poꝝ celeſtiũ ab elemẽt̃. Ad cui⁹ intelli gẽtiã ꝓſideradũ q ꝓter celũ empyreũ: ꝺ q̃ dubitauerũt doctoꝛes. vtrũ ſit aliqꝫ lo cus coꝛporis an nõ: ꝓpt̃ qꝺ de ipo ꝺ ſi fit mẽtio ſm iſtã expoſitiõem quã nũc ꝓſe quoꝛ: ẽ celũ cryſtallinũ: qꝺ etiã ꝺz aqueũ ꝓpt̃ ſilitudinẽ quã hz cũ aq̃ i diaphanei/tate: ⁊ ſb ipo celo cryſtallino ẽ firmamen tũ: ſb q̃ noĩe ĩtelligit octaua ſpera q̃ ma gis ꝓpe ꝺz firmamẽtũ: ⁊ ſpere ſeptẽ pla netaꝝ q̃ ꝺtinent ſb octaua ſpera. videlicz Saturni: Jouis: Martis: Solis: Ueneris: Mercurij: Lune. ita q ſpera ſaturni eſt ſupioꝛ exiſtẽs ĩmediate ſb octaua ſpe ra. Spa aũt lune inferioꝛ cui ĩmediate cõ tiguunt elemẽta. Ex q̃b⁹ ptz q firmamen tũ ꝓut ĩcludit ſperas ſeptẽ planetaꝝ me diũ ẽ int̃ celũ cryſtallinũ ⁊ eleñta: q̃ noĩe aquaꝝ deſignant̃ vt ꝓdictũ ẽ: ⁊ ꝺ ẽ qꝺ ꝺz e Fiat ⁊c. aq̃s ab aq̃s. i. celũ cryſtallinũ ab elemẽt̃. f Et fecit deꝰ firmamẽtuz. iſtud fieri nõ ĩtelligit q̃tũ ad formã ſub ſtãtialem: q: ſic factũ eſt p opus creatõis ſm iſtã expoſitionẽ vt ꝓdictũ eſt: ſz intel ligit̃ ſm aliquã qualitatẽ ipſi⁹ firmamen ti. q̃ aũt ſit illa q̃litas: in textu nõ exprimi tur. ſed dicit Ra. Ga. hebreus q ẽ ſolidi tas ꝺ qua ꝺz: Job. xxxvij. Tu forſitan cũ eo fabricat⁹ es celos: q ſolidiſſimi q̃ſi ere fundati ſunt: ⁊ ꝓpter hoc ipm celũ tunc vocatũ eſt firmamentũ: a firmitate dictũ Alij aũt dicũt q iſta q̃litas ẽ quedã vir tus ad influendũ ſup elemẽta ad ipoꝛ cõ ſeruationẽ ⁊ gubernatiõez: ꝓpter qꝺ di citur. j. Methaurorꝝ. q mundus q̃ eſt cir ca terrã. i. elemẽta: cõtiguus eſt ſuperioꝛi bus lationib⁹ vt omnis ipi⁹ virt⁹ guber netur inde. Nõ aũt i ſcriptura ſacra: res aliqua fieri dicat̃ ſm acq̃ſitiõez alicuius diſpoſitiõis accidentalis: ꝓbat idez Ra. Ga. q illud qꝺ habet Deut. xxj. De mſie re gentili captiua apud hebreũ viruz. de qua dicit ibidez: q ſi voluerit habere eã vxoꝛẽ radet ecſaricm ſuã ⁊ circũcidet vn/

gues

formata. Ūñ fiat lux: ⁊ facta est lux: vt qđ erat ī verbo: esset in opere. Cetera pr̄ fiunt in sapiētia: post in angelor̄ cognitiōe: tandē in ꝓpr̄io genere. Cū ꝙ audim⁹: dixit de⁹: Fiat lux. ītelligim⁹ ad sapiētiā dei scripturā recurrere. Cū audim⁹ factū ē. intelligim⁹ in creatura spūali factā cognitiōem faciēde creature. Cū addit: ⁊ fecit de⁹: fieri ītelligim⁹ ip̄az naturā in genere suo. Nec totiēs dixit de⁹: Fiat: qñ̄s scriptura dicit: qz vnū x̄bū genuit: ī qđ oīa dixit: ꝙ qđ singla facta. Sz scīptura cū ꝓdiscēdēs puulis: ī vno quoq; genere creature respicit in x̄bo dei eternā rōem dicēs: dixit de⁹: fiat tē. Aug. Sup aerē pur⁹ ignis dicit esse celū. Ūñ sidera ⁊ lumīaria facta ꝓiecīāt illius. s. ignee lucis cōglobata dispositaq; natura in eas formas: quas in celo cernim⁹. Quidā etiaz nr̄i: aquas nō ee sup celū sidereū: q̄litatib⁹ ⁊ meatib⁹ ꝙincere volūt: asserētes tū stellā saturni esse frigidissimā. Querit ꝙ ab eis: vñ frigida sit: ꝙ tā/to debet esse ardētior: quāto sublimior ⁊ celo ꝓpinquior. Cū enī rotunda moles circūagit: interiora tardius: ⁊ exteriora ei⁹ moueñ celeri⁹: et ideo ferventi⁹ debuit ꝙ magis esse calida: q̄ frigida. Facit ꝙ frigidā aquaz sup celestiū vicinitas. Aug. Notandū x̄o q ꝑma die cū facta ē lux: dictū ē tm̄ fiat lux: ⁊ ꝑ in x̄bo: ⁊ facta ē lux: ī ope. statimq; ad hoc create luci lux creata: vt vicinior ⁊ oīm̄ creatura capatior. In secūda die quedā mora est: ⁊ verbo⁹ multiplicatio: fiat: ⁊ fecit de⁹: ⁊ factū ē ita: vt intelligam⁹ istas naturas ad deficiendū ꝓnas: et ad obediendū min⁹ aptas. Hie. Notādū etiā q̄ hui⁹ dieī scīi opa ſm hebreos nō dicunt bona cū bona sint sic cetera: qđ fit ꝓpter binariū ꝓnci/pē alternitat̄: ꝙ ꝑm⁹ ab vnitate discedit: ⁊ ī figura bigamie ponit: ⁊ mlto⁹ reꝓbābilīū. Ūñ ꝙ bina in gressū ī arcā: īmūda sūt: ipar nūer⁹ mūd⁹. Ut iō bona ñ dicūt: qz ī ꝑ ope distictio aq̄ nō fit ꝓfecta: ꝙ ī ꝓrio fit vbi dic: Cōgregēt aq̄ vt ibi dicet. Aug. Queri solet cui⁹ figure sit celū? Sz spūssanct⁹: cuius auctores nr̄i scierūt: p eos docere noluit: nisi qđ ꝑsit saluti. Querit etiā si stet an moueat celū? Si moueť iđunt: quō ē firmamētū? Si stat: quō sidera ī eo fixa circūeūt? Sz firmamētū: ñ ꝓpr̄ stationē: ſz ꝓpr̄ firmitatē: aut ēminū aq̄z ītrāsgressibilē dici pōt. Si ār stat: nihil ip̄edit moueri ⁊ circūire sidera. Hoc alit. Sexto die factū ē tā q̄z firmamētū discipline: qđ discernit inter carnalia ⁊ spūalia: sicut inter inferiores et supiores aquas. Ysid. Die sexta posuit firmamētū sanctas. s. scīpturas in ecclesia. de quib⁹ dicit: Celū sicut liber plicabit. Hoc firmamēto discernit aquas supiores: id est ꝓplīn angelor̄ q̄bus nō ē necesse vt ī lectiōe audiāt dei x̄bū. Sz illud firmamētū posuit sup ifirmitatē inferior̄ ꝓpl'or̄: vt suspiciētes ī eo cognoscāt q̄liter discernat inter carnalia ⁊ spūalia: q̄si inē aq̄s supiores ⁊ inferiores. a Et factū ē vesp. tē. Mystice. Incipit mane sexte diei a Noe tanq̄ a puericia ⁊ tēdit vsq; ad Abrāā: alijs generatiōib⁹ decē. Et bene cōparat secūde diei: quo factū est firmamentū inter aquas. Sicut arca Noe inter aquas inferiores: in quib⁹ natabat: ⁊ supiores: quibus cōpluebat. Nec etas nō diluuio delet: qz puericia nostra obliuiōe de memoria nō deletur: meminim⁹ enī nos pueros fuisse: infantes nō meminimus. Huius vespera est cōfusio linguar̄: in eis qui turrē faciebāt: ⁊ fit mane ab abraam. Sz nec etas secūda generauit populū dei: qz nec puericia apta est generationi.

Apo.6. b Dixit vero deus. tē. Aug⁹. In hoc die factū videt: vt duo tū inferiora elementa secernerent. De aeris tū formatiōe intelligi potest: qui tūc pr̄i/mū notam nobis formā accepit: cum aqua que aeris ⁊ terre spacium occupabat: in vnā terre partē secessit. Ita in secundo ⁊ tertio die quattuor elementa in ꝓpr̄ias formas videnť esse distincta. Et quonīā ꝑ enumerationē dierū ex informib⁹ formata numerant̄: ⁊ ex corporali materia iā factū celum moyses dixerat: cui⁹ multū a terrenis spēs distat: qđ ex ea formādū in infima ꝑte restabat: noluit insolit̄ x̄bis inserere: vt diceret fiat: qz infirmior ē ⁊ informitati ꝓximā susceptuz erat spēz vt his x̄bis ꝙgregenť aq̄ ⁊ appeat arida: ītelligam⁹ ꝑ duo ꝓpr̄as formas accepisse nobis notas ⁊ tractabiles: aq̄s. s. mobilē: terrā imobilē. Ūñ aqua ꝙgregāt: terra apparet: aqua enī labilis ⁊ fluxa: terra stabilis ⁊ fixa. c Cōgregenť aque. Beđ. Que inter celū ⁊ terrā vniuersa cōpleuerāt: in vnū locū cōgregenť: vt lux quo ꝓteri/to biduo aquas clara luce lustrauerat: ī puro aere clarior fulgeat: ⁊ appareat ⁊ra que latebat: ⁊ q̄ aq̄s limosa erat: fiet arida: ⁊ germinibus apta. Si querāt vbi cōgregate sūt aque que oēs ꝑtes terre vsq; ad celuz texerant? Potuit fieri: vt terra subsidēs: ꝙcauas ꝑtes ꝓberet: q̄b⁹ fluitātes aq̄s reciꝑet. Pōt etiā credi ꝑmarias aq̄s rariores fuisse: q̄ sic nebula tegerēt terras: ſz ꝙgregatiōe esse spissatas. d Et vocauit d. a. t. Aug. pr̄i⁹ ad distinctionē aq̄z: torā solidior ē mūdi ꝑtē terrā appellauit dicens: In ꝓncipio c. d. c. et. t. Postq̄z mūdus iā formari ꝯcipit: ⁊ ꝛre facies apparet: recedētib⁹ aq̄s ad distictiōez ꝑt̄ que adhuc ꝑmebať aq̄s: porrio qua aridam eē licebat: terre nomē accepit: eo q̄ pedib⁹ terať ꝙgregatiōesq; aquaz appellavit maria. Sic enī appellanť apud hebreos oēs ꝙgregatiōes aq̄z: siue sa/

inter supiores ⁊ inferiores aquas discernat.
a ſ vaporaliter imminutas. ſ angelos.
b ſ sidercum celum.

tū: diuisitq; aq̄s q̄ erāt sub firmā a
ſ densioribus aquis. ſ hominibus.
ſ sidereo celo.
mento: ab his que erāt sup firma
a ſ actualiter scilicet.
mentū. Et factū est ita. Vocauitq; deus firmamentum cęluz.
a Et factum est vespere et mane b
a ſ Aug⁹. diuinorum operum secūda distinctio.
b ſ verbo separauit.
b diēs secundus. Dixit vero deus: c
a ſ secedant in vnam ꝑtem terre. ſ infideles qui cupiditarum tempestate ⁊ rēpṙationibus fluminum quatiuntur.
e Cōgregenť aque q̄ sub cęlo sunt d
a ſ fontem fidei sitientes.
in locum vnū: ⁊ appareat arida.
d Factumq; est ita. Et vocauit deus aridā terram: ꝙgregationesq; e

Hic querit q̄re in secūdo die nō dr̄: Et vidit de⁹ q̄ esset bonū: sic ī alijs dieb⁹. Ad qđ respōdēt aliq̄ q̄ ꝑ est: qz numer⁹ binari⁹ ē ifamis eo q̄ ꝑmus recedit ab vnitate: ista respōsio videť trupbatica maxie qz ī sacro euāgelio nūer⁹ binari⁹ laudabilis ⁊ mystic⁹ designať. vñ sup illud Luc. x. Misit illos binos ⁊ binos añ faciē suā dic Hie. q̄ ꝑ binariū ibi dñs designauit charitatē que ē excellētissima x̄tus ⁊ forma x̄tutū. Alij aūt dicūt q̄ hoc iō est: qz angeli peccātes ceciderūt secūda die: ſz ꝑ de scripturis auctoritatē nō hz: iō eadē facilitate ꝓtēnť qua ꝓbať: maxime qz doctores dicūt cōiter q̄ inť creatiōez angelor̄ ⁊ eor̄ lapsum fuit modica morula tpis. ſm aūt istā respōsionē interfuisset ad min⁹ spaciū vni⁹ diei naturalis: qz ſm oēs angeli fuerť creati a ꝓincipio. Iō alit respōdet Ra. Ga. ⁊ magť ſm intētionē lr̄e vt videť dicēs ⁊ verū ē q̄ ꝑ verbū: Et vidit de⁹ q̄ esset bonū tē. ī alijs dieb⁹ dr̄ approbationē opis illor̄ diez: approbatio aūt ꝓprie respicit op⁹ cōpletū. In secūda aūt die ſz ꝓncipalr̄ fiat distinctio corpor̄ celestiū: tū cū ꝑ etiā fit mentio de distictiōe aquar̄ elementariū: ⁊ qz ista distictio nō fuit cōpleta vsq; ad tertiā diē q̄n ꝙgregate sūt aque ī locū vnum vt videbiť. j. iō subtinuit x̄bū ꝓdictum die secūda. ⁊ tertia die illud bis dixit: vt ꝓpr̄ ī lr̄a: semel ꝑ ope secūde diei: et semel ꝑ ope tertie diei. c Dixit x̄o de⁹. Hic ꝓsr̄ describiť op⁹ tertie diei q̄ distincta sūt elemēta: que distinctio facta ē ꝑ ꝑ q̄ aqua pr̄i⁹ ꝓducta in forma substātiali: vt ꝓdictū ē: accepit tūc a deo debitam densitatē: ⁊ sic occupauit minorē locū: aeris spaciū dimittendo: ⁊ ꝑ hoc q̄ virtute diuina facte sunt cōcauitates in terra vbi recepta ē ps aquar̄ ⁊ sic apparuit ps terre discoopta aquis ad habitatiōez hoīm ⁊ alāliū: ⁊ sic fuerūt elemēta distincta ī locis sibi debitis: ⁊ ꝑ est qđ dicit:
d Cōgregenť aque tē. ⁊ ꝓpr̄ lr̄a ex ꝓdictis Sequit: e Cōgregatiōesq; tē. maria. Loquit scīptura more hebraici sermonis quo vocať mare: nō solū ocean⁹: sed q̄libet ꝙgregatio magna aq̄rū: ſm q̄ in euāgelio frequēter nominať mare tyberiadis: et mare galilee: ⁊ tamen non est nisi quidam lacus. Unde in euangelio vocatur stagnum genasereth.

se:siue dulces. Et q̄ p ꝓtinuatiõez oĩm aq̄x que ī terr' sũt:dixit eas ꝓgregatas ī vnũ locũ:nũc vocat plalit ꝓgregatiões aq̄x ꝑpt multifidos sin' eax. ¶ Bed. Cũ mlta ꝓstat eẽ maria:ī vnũ tñ locũ dic aq̄s ꝓgregatas: q̄ cũcta magno mari iũgunt. Si q̄ lac' ī semetipis stricti vident: occult' tñ meatib' ī mare reuoluunt:fossores quoq̄ puteox ℔,pbãt:q̄ ois tellus p

a Et vidit de' q̄ eẽt bo. ℔ ꝺr ,p ope scde dici:cõ/pleta distictiõe aquax:ſz q̄ terra supi' dicta ẽ in/anis.i.inuisibilis eo q̄ eẽt coopta aquis:q̄ inuisibi/litas remota ẽ p ꝓgregationẽ aq̄x:q̄ tũc appuit arida. Itẽ dicta ẽ vacua.eo q̄ ñ erat ornata plãt' et herbis:iõ remouẽdo hãc vacuitatẽ ꝓsequẽter subdit:

b Et ait tc̃. Hermẽt.i. Xtus tẽ germinãdi accipiat.

c Et lignũ pomifex. p ℔ li/gnũ itelligit oĩe lignũ faci/ens fructũ. d Cui' semẽ ī semetipo sit.sic̃ grana sunt ī pomis q̄ sũt semĩa: ī eodem mõ in alijs fructib'. e Et ,ptulit ter. Hoc itelligit pas/siue:q̄ Xtus diuĩa actiue,p/tulit. Videt' forsitã alicui q̄ ista ,pductio plantax ī her/bax ptineat ad sextã diẽ ī q̄ ornata ẽ terra: vt dicetur .j. Ad qđ dicẽdũ q̄ ornat' hic accipit ex sũlitudie ornat' in hoib':in q̄bus nõ ptinẽt ad ornatũ ,pp̃e ea q̄ inſepabilit adherẽt corpib' hũanis:sed ea q̄ pñt apponi ī auferri:si/cut vestes:serta:monilia tc̃. hmõi aũt plãte ī herbe ĩmo biliter adherẽt terre:ī iõ p/tinẽt ad opus tertie diei q̃ñ appuit arida. Itẽ notãdũ q̄ ex eo q̄ ꝺr: Hermẽt ẽra her/bã virentẽ.dicũt aliq̄ hebrei videlicet Ra. Josue et sui se/quaces q̄ mundus fact' ẽ ī mẽse Marcio q̃ñ terra ĩcipit germĩare herbas tc̃. Ãñ et

† ps. 135.

Exo. xij. Marci' vocat' ꝑm' mẽlis. Ex ℔ ãt q̄ sub dit': Et ,ptulit ẽra herbã virẽtẽ ī faciẽtem semẽ. Dicũt aliq̄ videlz Ra. Eliezer: ī sui seq̃ces q̄ fa/ctus ẽ ī mẽse septẽbr' q̃ñ fruct' sũt ī arboꝛib' ma/turi ī nũtes semĩa ī scipis: ī ꝺ opinio cõmunius tenet ab hebreis tã q̃s rõnabilioꝛ:q̄ septũ ẽ Deu. xxxij. Dei pfecta sũt opa. Ãñ ſm oẽs hõ ꝑm' fa/ctus ẽ ī statu pfecto potẽs generare. tũc enĩ vnũ/q̄q̄ pfectũ ẽ q̃ñ potest generare sibi sil'e: ī eodẽ mõ videt' dicẽdũ ꝺ ẽre nascẽtib':q̄ ẽ q̃ñ hũt ī se/ipis semĩa. f Et vidit de' tc̃. Istud replicat' ꝑ approbatõis opis hui' tertie diei. g Dixit aũt de' tc̃. Hic ꝑñr describit op' ornat':ī ꝑmo ꝺscri/bit ornat' corpoꝛ celestiũ. scꝺo ornat' elemẽtoꝛũ medioꝛ.s.q̄nta die.tertio ornat' elemẽti iferior':ſz terre:sexte diei:ī sic ptz q̄ ornat' corresp̃det distictiõi. ¶ Circa ꝑmũ describit ꝑmo ,pductio lu/minariũ ī generali.scꝺo magl' ī speciali.ibi: Fecit q̄s de' duo luĩaria. ¶ Circa ꝑmũ ꝓsiderãdũ q̄ ad ornatũ hoꝛs ptinet illa q̄ sũt sepabilia: vt dictuꝫ est:ī ad sũlitudinẽ hui' ī firmamẽto celi dicũt' pti/nere ad ornatũ illa q̄ hũt ,ppriũ motũ ſm rem vl' saltẽ ſm apparẽtiã sensus. Septẽrio planete hũt ,pp̃os mot' distictos a motu firmamẽti. Stelle ãt fixe ſz nõ habeãt motũ ,ppriũ ſz moueant' tñ mo/tu firmamẽti: verũtñ q̄tũ ad apparẽtiam sensus dep̃hẽdũt mãifeste moueri:nõ sic ãt mot' corpis firmamẽti:ſz solũ rõne arguit' ex motu stellax:et q̄ Moyses rudi pplo loq̄bat': vt .ē. dictũ ẽ:q̄ ca/piebat tñ sensibilia:iõ nõ solũ planete ſz etiã stel/le fixe describũt' ptinere ad ornatũ firmamẽti: et ℔ ẽ qđ ꝺr: g Fiãt luĩaria. Istud fieri ſm istam expositiõez ñ itelligit q̄tũ ad substãtiã lumiari/um:nec q̄tũ ad lucẽ que facta ẽ ꝑmo die:q̄ tunc facta fuit lux solis: vt p̃dictũ ẽ ī p ꝓsequẽs alio/rũ lumiariũ:q̄ illuminant' a sole:ſz intelligit q̄/tũ ad q̄ndã informatiõez hui' luminis:qđ fuit in forme aliq̄ mõ vsq̄ ad quartã diẽ ī q̄ fuit forma/tũ:q̄ tũc accepit a deo Xtus influẽdi ad varios effect' ī inferioꝛib',sensibiliter enĩ ꝓcipit q̄ radij

a aquax appellauit maria. Et ví/ a
a ſ porens sit germinare.
dit de' q̄ esset bonũ:ī ait: Fiãt / b
a ſ ab aquis liberara. ſ anima fructifera.
b ſ bonorum operum fructus.
minet tẽra hẽrbã virentẽ et fa/ c
a ſ vt ex sua infirmitate cõpariat indigẽtib'.
faciens fructũ iũxta genus suũ: d
a ſ de quo similia ꝓpagentur.
cui' semẽn ī semetipso sit sup ter / b
a ſ causaliter. b ſ actualiter.
rã. Et factũ ẽ ita. Et ptulit terra e
a ſ Greg'. pabulum verbi:opera misericordie.
hẽrbã virentez ī afferentem se/
a ſ de tritico triticum:de legumine legumen.
men iuxta gẽn' suuz:lignũq̄ fa/ e
cies fructũ:ī habẽs vnumq̄q̄ f
sementem ſm speciem suam. Et f
vidit deus q̄ esset bonum: Fa/ g
a ſ Aug'. tertia distinctio.
ctũ est vespe ī mane dies tẽrti /
a ſ hic ordinantur ornamẽta superioris mũdi.
b ſ doctores.
us. Dixit ãt de' † Fiãt luĩariã. g

Lobie. 4.e
Mat. 7.b

Moralit

Mystice
Ro. 7.d

F. 16.a

ferre nō pñt. Q̄ aūt dictū est ⁊ sint in signa ⁊c. ita dictū videtur: q̄si q̄rto die cepissent tpa: cū pr̄ triduuz sine tpe nō fuerit. Nā si aliq̄s motꝰ corpal' vel spūalis additionē luiariū precessit: vt aliq̄d a futura expectatiōe p pñs in pteritū trāsierit: sine tpe eē nō potuit. Jō tpa q̄ fiūt p sidera: nō spacia morarū: sz vicissitudinē affectionū celi debem⁹ accipere: qz dies ⁊ anni: q̄s vsitate nouim⁹: motibꝰ tm̄ sideꝝ fiūt. Vel forte circa speciē facte rei dies ē appellatꝰ: ⁊ circa pūationē noctis: vt materia nondū p speciē formata sit nox dicta: vñ formāda erāt cetera. Vel potꝰ in ipsa re facta atq̄ formata: mutabilitas: id est: deficiēdi possibilitas nox dr̄: Pñt enī res mutari: etiā si nō mutent. Uespe aūt ⁊ mane ītelligant̄: nō p tpis pteritiōez ⁊ aduentū: sz p ēminū q̄ ītelligit vsq̄ q̄ sit nature modꝰ: et vñ exordiū. Nimiꝝ q̄ dic̄: sint in signa ⁊ tpa: nō signa dic̄: q̄ue obſuare sit vanitat': sz vtilitatis. que. s. naute obſuant vel q̄libet hoīes ad puidē das aeris q̄litates. De sole q̄ppe certū ē: q̄ circuitū cōpleat trecēties .lxv. dieb⁹ ⁊ q̄drāte: qui ē annꝰ solar'. Sic reliq̄ planete annos suos cōplent bze uiores ⁊ pliziores. Est etiā sol ad distinctionē tēpoꝝ: qz ab eq̄noctiali circulo vernali ad solstitiū estiuū ascendens: ⁊ inde ad equinoctiū autūnale trāsiens: atq̄ inde ad solstitiū bruma le pueniēs: tandēq̄ ad eq̄noctiū vernale rediēs: q̄ttuoz anni tpa dēmiat. Luna post eq̄noctium vnale vespe plena, pcedēs: pascalē terminū facit: q̄ regla vsq̄ hodie viget. De q̄ cū q̄r' vtꝝ plena an pma facta fuerit: Respōdēdū ē: deū q̄tacūq̄ fuerit pfectā feciſſe: qz (vt aiūt) nō decebat deū illa die aliq̄d ipfectū facere. Alij dicunt: debuit pma lūa fieri ñ q̄r tadecīa: qz nemo sic īcipit nūerare. Si tñ aliq̄d ipfectū feciſſe deū dicaꝝ: reprehēsibile nō ē. Q̄ ei ab illo inchoatū ē: ab ipo nō ab alio pfectū ē. Credit etiā iō plena facta: q: ꝛba sic hñt. Lxx. Lunā factaz inchoatiōe noctis q̄ fit: cū plena ē. Fiāt lu. ⁊c. Bed. Ea scz diuisiōe: vt sol diem: luna noctē illuīet. Sēnī factꝰ sideribꝰ ad augmētū pma / rie luc' accessit: vt etiā nox ꝓdiret lumiosa: lune vel stellarū splendoze radiata: q̄ hacten⁹ tm̄ tenebras nouerat. Et si enī nox tenebrosa videt obscurato aere q̄ terr' ꝓxim⁹ ē: supioza tñ aeris spacia semp sideꝝ fulgoze sūt lucida. Aug⁹. Solet q̄ri: vtꝝ hec luiaria coꝛpa sola sint: aut habeāt rectores spiritus: ⁊ ab eis vitalit̄ ispirent̄: sic ꝓ aīas aīaliū carnes animātur: Sz ō tā obscura re nihil temere credēdū. a Et sint ī signa ⁊c. Bed. Quia pusq̄ sidera fierēt: ordo tēpoꝝ null' notabat indicijs: vel meridiana hora: vel q̄libet alia. Sūt ḡ luminaria ī signa ⁊c. nō q̄ a cōditiōe hoꝝ tpa ceperint: vl' dies vel anni: sz q̄ p ort⁹ eoꝝ vel trāsit⁹: tēpoꝝ diez annoꝝq̄ signaꝰ ordo. b Ut luceāt ⁊c. Bed. Semp lumīaria in firmāmēto lucēt: sz oportunis tpib⁹ terrā illuminānt. Aliq̄tiēs enī nebulosus aer obsistit: ortꝰ etiā sol: maiozi lumīe lunā: stellasq̄ ne terrā illuminēt: impedit. Uñ ⁊ sic vocaꝝ: qz solus obtusa luna stellisq̄ ceteris p diem fulgeat terris. c Fecitq̄ deus d. m. l. Bed. Lumīaria magna possum⁹ accipere: nō tā aliorū cōpatiōe q̄ p se: vt celū dr̄ magnū: ⁊ magnū mare. Sol ei magnus dr̄: qz cōplet orbē terre suo calore: sic luna suo lume. que ī q̄cunq̄ pte celi fuerīt: totā terrā illuminānt: ⁊ a cūct' videnť. Magnitudinis eoꝝ magnū ē argumētū: q̄ oīb⁹ hominib⁹ idē orbis eoꝝ videť. Nā si lōge posit̄ minor: ⁊ ꝓpe maior: exiguitat' indiciū eēt. d Lumīare maiꝰ. ⁊c. Bed. Solē scz nō solū coꝛpis forma: sz lumīs magnitudīe: qz luīare minus ⁊ stellas illustrat. Maior ē etiā ī calore: qz mūdū calefacit: cū pteritis añ ei⁹ creatiōez diebꝰ: nihil caloris habuisset. Q̄ aūt eq̄lis vniuscuiusq̄ magnitudīs luna cū sole cernit: hinc eē aiunt: q̄ multo lōginquior a terris atq̄ altior q̄ luna incedit: ideoq̄ magnitudo eius a nobis non posset dinosci. Sīa enim longius posita videnť breuiora. e Et luminare minus ⁊c. Et si lunam ⁊ stellas maiozes in die aliquādo videri contingat: nō tamē dicī: sed nocti lucis solatium eas afferre constat. Aug⁹. Tunc enim noctis in exordio videť luna cū plena est: alꝰ non: ⁊ per diem incipit videri ante plenitudinem et in progressu noctis.

a ℣ quia vicina non q̄ fixa.
b ℣ scripture. c ℣ discernendo.

in firmāmēto celi: et diuidāt die a
b

a ℣ serenitatis ⁊ tēpestatis. ℣ virtutum.
b ℣ ver: estatem: autumnū: hyemē. ℣ cum suuz cōpleuerit cursum. ℣ q̄ predicatores ꝓprios temporibꝰ viuūt ⁊ trāseūt: prīꝰ germinauit terra: deinde facta sūt luiaria: q̄ pꝰ bona opa veīt illuminatio luc' ad cōrēplandū speciē supne virtut'.

ac noctē: ⁊ sint in signa ⁊ tēpora ⁊ dies ⁊ annos: et luceant in a
b

a ℣ ne hō in tenebrosam adducat habitatiōem.

firmāmēto celi: ⁊ illūminēt ter / a

a ℣ causaliter. b ℣ in manifesto.

ram. Et factū ē ita. Fecitq̄ deꝰ c
duo lumīaria magna. Lumīare d
maiꝰ vt pesset diei: et luīnare e
f

a ℣ virozꝝ numerositas tē.

nus vt pesset nocti: ⁊ stellas. Et g

a ℣ ad decorē noctis.

posuit eas deꝰ ī firmāmēto celi:

diuersoꝝ luiariū celi hñt varios effectꝰ ⁊ distinctos circa īferiora. Sequit: a In firmamēto ⁊c. Aliē dicūť ī firmamēto celi eē stellas fixe: qz sūt ibi imobiliť: ⁊ planete qz hñt ꝓpos motꝰ ⁊ ꝓprios orbes: ⁊ iō nō sūt ī firmamēto celi: nisi large loquēdo de firmamēto ꝓut ꝓtinet sub se orbes planetaꝝ: vt. s. dictū ē. ℣ Cōsiderandū aūt q̄ lz luiaria celi sint facta ꝓncipaliť ꝓpt̄ gloriā dei: tñ facta sunt ꝓnter ad vtilitatē hoīm: verūtñ qz ppls iudaicꝰ erat ꝓnꝰ ad idolatriā: iō moyses vt reuocaret ipm a cultu luiariū: tetigit tñ scōaz cām. vñ ⁊ Deut. iuj. dr̄: Ne forte oculis elemat' ad celum videas solē ⁊ lunā: ⁊ oīa astra celi: ⁊ erroze decept⁹ adores ea ⁊ colas q̄ creauit dñs deꝰ tuꝰ ī ministeriū cūctis gētib⁹. Ea aūt ministeriū explicat moyses hic: cum dr̄: b Et ꝺiuidāt die. Ad cuꝰ intellectū ꝓsiderādū q̄ luiaria celi defuiūt homini q̄ntū facūt vicissitudinē tpis apti ad opandū: ⁊ tpis apti ad q̄escendū: qz hō nō pōt ꝓtinue laborare: sz oportet eū somnū cape ad recreatiōez sensuū ⁊ q̄tē coꝛpis: ⁊ q̄ntū ad hoc dr̄: Et diuidāt die ac nocte. Secdo defuiūt inq̄ntū ex celi luminaribus accipiť significatio pluuiosi tpis vl' sereni: ⁊ hmōi: q̄ sūt apta diūsis opib⁹ hūanis ⁊ negocijs: ⁊ q̄ntū ad hoc dr̄: Et sint ī signa. Tertio defuiūt inq̄ntū distinguūt diūsas ptes tpis. s. veris: estat': autūni ⁊ hyemis: i q̄b⁹ varia ordinanť ⁊ disponunť vsui hūano necessaria: ⁊ q̄ntū ad hoc dr̄: Et tpa ⁊ dies ⁊ ānos: qz ꝓ replicatiōez quattuoꝝ tēpoꝝ ⁊ diez multiplicanť anni. Quarto defuiūt homini q̄ntū ad visuz q̄ est directiuꝰ in opib⁹ hūanis: et maxime vtilis ē ad cognitionē rei ⁊ vt dr̄. j. metaph̄. ⁊ q̄ntuz ad hoc dicit: Ut luceāt ⁊c. c Fecitq̄ deꝰ ⁊c. Cōsequnter describit ꝓductionē lumīariū in speciali. cū dicit: Fecitq̄ deus duo lumīaria magna: videlz solē ⁊ lunā. d Lumīare maiꝰ. i. solem: e Ut pesset dici. qz dies ē latio solis sup terrā. f Et lumīare minꝰ. s. lunā. g Ut pesset nocti: qz de die nō apparet lux eiꝰ. Sequēs lra patet ex pdictis. Doctores aūt hebrei ex hoc q̄ dr̄ hic: Fecitq̄ deꝰ duo lumīaria magna: dicūt q̄ sol et luna a ꝓncipio fuerunt equales in claritate: sed luna suggessit ipi deo vt diminueret lux solis: volēs habere singularē gloriā luminis: ꝓpter q̄d deꝰ puniuit ipaz diminuēdo de eiꝰ lumīe. Sed istud dictū destruit sciēm: qz ꝑm ipsos lux solis ⁊ aliozū luminariū facta ē ꝓma die. Luna etiā fuit facta ī opposito solis: vt sic pesset nocti: ⁊ ideo si fuissent equal' claritat' vsq̄ ad quartū diem nō fuisset nox nec p ꝓsequēs successio diei et noctis: sz fuisz ꝓtinua dies: cuiꝰ ꝓriū ex pśe dic̄ scꝑtura. Itē coꝛpora celestia sūt inalata ⁊ isensibilia ꝑm Damas. ⁊ iō frustolū ē q̄ luna loq̄ret ipi deo. motiuū aūt ipsoꝝ nullū ē: qz magnū et pūū relatiue dicūť: ⁊ iō sol ⁊ luna luiaria dicūť magna respectu aliaꝝ stellaꝝ: lz sol sit maioris q̄titatis ⁊ claritat' q̄ṁ sit luna. Expositā igitť lrā ꝑm duas ꝓmas opiniones. de materia coꝛpaliū soluēde sūt rōnes tertie opi. q̄ ponit materiā ī coꝛporib⁹ celestib⁹ ⁊ esse eiusdē rōnis cū materia coꝛporū elementarium ⁊ mixtoꝝ. Ad primū cū dr̄: Actꝰ ē qui distinguit. dicēdū q̄ omnis distinctio est p actū: nō tñ oportet q̄ sit semp p actum actualiter informantē. materia igitť celi ⁊ materia coꝛruptibilium differūt inq̄ntum sunt in potētia ad actus diuersaꝝ ratiōnū: qz forma celi est actus inseparabiliter informās: nō autē forma elemēti vl' mixti. Ad scōm dicēdū q̄ materia coꝛpis celestꝰ nobilioꝛ est materia mixti vel elemēti: nō p aliquā formaz vel actum actu informantē si cōsideraꝝ oīm forma subtracta: sz p relationē seu aptitudinē ad nobiliozē actuz. s. formā. ℣ His visis exponēda est iterū lra a ꝓncipio ꝑm tertiā opinionē. Ubi aduertendū q̄ diuisio est eadem in vtraq̄ expositione: ꝓpter quod non intendo eam repetere. Item in expositione prędicta plurima sunt que nō variant ꝓpter tertiā opinionē ō materia pdicta: ꝓpter q̄d sil'r nō intēdo ea repetere sz ad pdicta remittere. Jgitť ꝑm opi. illā q̄ ponit materiā eiusdē rōnis ī coꝛporib⁹ celestib⁹ ⁊ elemētarib⁹ quā sequūť. Bed. ⁊ Stra. est exponēda sic lra. In ꝓncipio cre. deꝰ celū. s. empyreū: q̄d statī factū angel'ē repletū: ⁊ dr̄ empyreū a pyr q̄d ē ignis: nō q̄ sit de natura elemētari: sz q̄ ꝓcēt cū igne ī splēdoze: sic ⁊ celū crystallinū dr̄ aqueū: q̄ ꝓcēt cū aq̄ ī diaphanēitate: vt pdictū ē. Et ē celū empyreū ꝑz ista expo, loc' splēdid⁹: īmobil' ⁊ q̄et' ꝓtē

a Ut lucerēt ꝛc. Nec de magnis luminaribꝰ intelligi pñt ꝛ stellis: vt qđ dictū ē: vt pessent diei. ad solē specialit: qđ subiunctū est: ꝛ nocti: ad lunā ꝛ stellas ptineat. Qđ ℣o addit: vt diuiderēt lucē ac tenebras: oībꝰ eē pueniat: q̄ q̄cūq; icēdūt: lucē circūferūt. Ad: Absunt tenebrosa cūcta reliquūt.

Si querat q̄le potuit esse lumē diurnū añ creationē solis: Respōdem⁹ q̄ le videm⁹ solis ortu ꝓmāte: nec dū apparente: q̄. s. lucet obtusis radijs stellarū ꝺies: sed minime sol ortus refulget. Mystice. Mystice. Die quarta micuerūt lumīaria ī firmamēto celi. i. legisdoctores scripture sancte inherētes: et inferioribꝰ lumē sapiētie demōstrātes. Prodijt quoq; siderū turba. i. virorū doctorū. s. ꝛ legisperitorū nūcrositas: qui ī hui⁹ vite nocte fulgētes: diuidāt scripture sensibilia ꝛ intelligibilia: q̄si inter lucē pfectoꝝ: ꝛ tenebras peccatoꝝ: faciētes signa ℞tutū et miraculoꝝ. Qui sunt ī tpa ꝛ annos: q̄ ꝓpꝛijs tēporib⁹ viuūt ꝛ trāseūt. Verbū aūt dñi ī eternū manet. Bene aūt terra germīauit ꝑmo: ꝛ postea facta sunt lumīaria: q̄ꝓ bona opa venit illumīatio: q̄ videt spēs superne veritatis.

Moralit Moraliter. Quarto die q̄ ī illo firmamēto discipline mēs spūales intelligētias opaꝝ atq; distinguit: videt q̄ sit incommutabilis veritas: que sic sol fulgeat in aīa: et quō aīa ipsi⁹ pticeps fiat: ꝛ coꝛpoꝛi ordinē ꝛ pulchritudinē tribuat: tanq̄ luna illuminās nocte. Et quō stelle omnes. i. intelligētie spirituales: in hui⁹ vite obscuritate: tanq̄ ī nocte fulgeāt.

b Et factū ē ve. ꝛ ma. ꝛc. Beđ. In hac vespera pplus dei ī egypto agnū obtulit: ꝛ verus agn⁹ sacramēta sui coꝛpis inchoauit. In ℔ mane: ppl's israel iugū fuitut' excussit: ꝛ christus nos suo sanguīe redimēs: a diaboli fuitute liberauit: q̄ dies lune plenissime ī creatiōe mūdi quarta ꝓcessit. At ī tpe dñice passiōis altioris gr̄a sacramēti ī q̄ntā sabbati incidit: vt dñs sexta sabbati crucifix⁹: sabbato ī sepulchro q̄esceret: et ꝓma sabbati resurgeret. In q̄ nobis resurgēdi: ꝛ lucē ppetuā intrādi spem atq; fidē donaret. Et factū ē ve. ꝛc. Isid.

Mystice Mystice. Mane q̄rte diei regnū dauid. Nec etas silis ē iuuētuti: que inī oēs regnat etates: ꝛ firmū ē oīm eratū firmamētū. Añ cōpaꝝ q̄rto dicit: q̄ facta sunt sidera ī firmamēto celi. Splendoꝝ siq̄dē sol' regni figurat excellētiā: plebē obtpantē regi lune splēdoꝝ oñdit: tāq̄ synagogā. Stelle ℣o ꝓncipes eⁱ⁹ sūt: ꝛ oīa fūdata ī regni stabilitate tāq̄ ī firmamēto.

c Dixit etiā de⁹ ꝛc. Post ornatū q̄rto die celi faciē lumīaribus: ornanꝫ suis aīalib⁹ die q̄nto inferiores mūdi ptes: aque scz ꝛ aer. Aug⁹. Dixit etiā. d. Produ. a. rep. ꝛc. Oportebat ī creādis bitatoꝝib⁹ inferioris pt': q̄ tota sepe ꝛra vocaꝫ: pꝛ ꝓduci ex aq̄s aīalia: postea ꝺ terra: eo q̄ ita sit aeri aq̄ silis: vt eⁱ⁹ exalatiōib⁹ piguescat: ꝛ spūs ꝓcelle ꝛ vētos faciat: et nubila ꝛtrahat: aues sustīeat volātes. Est ḡ ordo fuat⁹: vt pꝛ⁹ memoꝛenꝫ aīalia aq̄ꝝ q̄s terraꝝ. Hec purādū ē ptermissū cē aliq̄ꝺ elemētū: q̄uis ꝺ aere tacere videaꝫ. Sz aer ad celū more scripture ptinere ītelligit': si q̄ sūt ī eⁱ⁹ supioribꝰ paca tissima spacia. vl' ad terrā ꝓpꝛ turbulētū ꝛ caliginosū locū: q̄ hūida exalatiōe pinguescit: q̄uis ꝛ ipe aliq̄n celi noīe nūcupeť. Jō ñ ē dictū: ꝓducāt aq̄ reptilia: ꝛ aer volatilia: sz vtrūq; ex aquis ꝓductū esse narraꝫ. Quicq̄ enī aquaꝝ sine labilit' vndosū siue vapoꝛalī tenuatū est: vtrūq; tñ hūide nature deputaꝫ. Añ q̄dā elemēta sic distinguūt: vt oculos ad ignē: aures ad aerē ptinere dicāt: olfactū ꝛ gustū tribuāt humide nature. Tact⁹ aūt ꝺ gruit tre. Ignis tñ oīa penetrat: vt motū ī eis faciat. Inchoat eī aīa motū suū ī oīb⁹ sensib⁹ a sbtilitate ignis: sz ñ ī oīb⁹ ad idē pueīt. In visu eī pueīt repsso calore vsq; ad eius lucē. In anditu vsq; ad liq̄diorē aerem calor ignis penetrat. In olfactu: transit aerē puꝝ: ꝛ pueīt ad humidā exalatiōez: vñ crassioꝝ ℔ aura subsistit. In gustu ℣o etiam hāc trāsit: ꝛ pueīt ad humoꝛē coꝛpulētioꝛem. Quo tracto: cū ad t̄renā pueīt grauitatē: tangēdi vltimū sensū agit. Hūc ordinē nō ignoꝛabat: q̄ ꝺitionē coꝝ que intra mūduꝫ sunt inducēs: pꝛ⁹ celi lumina: post aquaꝝ animātia: terraꝝ postrema narrauit: nec aerē ptermisit: sed quietissimā partē eius celo: turbulentā aque vel terre deputauit. Unde ꝛ ps. oīa supioꝛa celū dicēdo: Laudate dñm de celis. oīa inferioꝛa terre noīe cōpꝛehēdit: Laudate dñm ꝺ terra ꝛc. vbi spūs tēpestat' ꝛ oēs abyssi nominanꝫ: Et ignis iste q̄ vrit tā gentē:

ps. 148. Ibidem

a ℣ luce sapientie.

a vt lūcerēt sup terrā: ꝛ p̄essent diei

a ℣ perfectorum. b ℣ paruulorum.

ac nocti: vt diuiderent lucē ac tē/

℣ quia que facienda placebant vt fierent: facta placuerunt vt manerent.

nebras. Et vidit de⁹ q̄ eēt bonū.

a ℣ Aug⁹. quarta distinctio.

b Et factū ē vespe ꝛ mane diēs q̄r/

a ℣ quia vicinior est aqua celo q̄s terra: preordinārur aquatilia. ℣ aquarum dicuntur reptilia q̄ pauca repunt in terra pedib⁹ gradiuntur plura.

c tus. Dixit etiaꝫ de⁹: Pꝛoducant

a b

℣ q̄ de terrenis platiōi glie apt⁹. Et terrā. i. materiā oīm coꝛpoꝝ q̄ sūt sb emꝓyreo q̄. ꝓducta ē sub vna forma cōi ī genere substātie: vtpote coꝛpoꝛeitatis: ꝛ ꝓpt' talē cōitatē noīaꝫ diūsis noīb⁹: vtpote noīe abyssi ꝛ aq̄. Terra aūt erat ianis ꝛ vacua: q̄ illa materia ñ erat adhuc p formas spāles distincta. Seq̄t: Fiat lux. Sed⁹ istā expositōez ista lux fuit quedā nubes lucida ꝺ impioꝛi ꝓte materie cōis predicte facta a deo: q̄ motu suo faciebat diē ꝛ noctē vsq; ad q̄rtā diē: in q̄ fact⁹ ē sol. verūtū ipfectioꝛi mō q̄s ipe sol: q̄ sic ī generatiōe naturali ē ꝓcessus ex ipfecto ad pfectū: ita ī ꝓma rerū ꝓductiōe: nō ꝓpt' ipfectioꝛez agentis: ꝑ ad ostēdēdū ordinē sue sapiētie. Cōsiderādū tñ q̄ illa nubes lucida nō pōt ꝓueniēter dici eiusdē rōnis cū nubib⁹ q̄ fiūt ī aere: q̄ illa erat de natura celesti: ista sūt ꝺ natura elemētari. Fiat firmamētū ī medio aq̄ꝝ. Istō fieri ℔ accipiť q̄stū ad formā substantialē: q̄ ꝺ vna ꝓte materie ꝑus ꝓducte sub forma cōmuni factū est firmamentū ℣m formam specificam celi si derei: ī q̄ ꝓductōe ītelligūť etiā ꝓducti oꝛbes septē planetaꝝ q̄ sub noīe firmamēti cōphēdunť. De ꝓte āt supioꝛe illi⁹ materie cōis factū ē celū crystallinū q̄stū ad formā substātialē sc̄da die: sic ꝺ firmamēto dictū ē. Et significať ꝑ aq̄s q̄ sunt sup firmamētū. ꝓpt' ꝓuenientiā cū aqua: vt ꝓdictū ē. Sub firmamento āt ꝓut cōphēdit oꝛbes septē planetaꝝ rīmānt materia cōis: ex q̄ facta sūt elemēta tertia die: q̄ materia ꝺsignať nomīe aque: vt ꝑdictū ē: ꝛ sic ꝓtz quō sc̄a die factū ē firmamētū ī medio aq̄ꝝ. i. inť celū crystallinū ꝛ materiā elemēToꝝ: ꝛ sic patet lr̄a. Dixit ℣o de⁹: ꝛgregenť aque. Dic ponit op⁹ tertie diei. ī q̄ distincta sūt elemēta ꝑ ꝺ q̄ ex illa ꝓte materie que remānserat adhuc sb forma cōi: vt ꝑdictū ē facta sūt elemēta ī suis formis sbstātialib⁹ ꝛ ꝓpetatib⁹ ꝙntib⁹. In ẽra etiā facte sūt aliq̄ ꝓcuitates diuīa ℞tute: ī q̄b⁹ recepť aq̄s appuit ꝑs ẽre discoopta ꝛ sic appueť elemēta in suis locis distincta. Dixit āt deus. Fiāt lūīaria. Hic describiť op⁹ q̄rte diei ꝛ ītelligiť ℔ fieri lūīariū q̄stū ad suas formas substātiales specificas: ꝛ ℣m istā expositiōez sol fact⁹ ē ꝺ illa nube lucida ꝑdicta: q̄ trib⁹ diebꝰ ꝑcedētib⁹ feť diē ꝛ noctē motu diurno. Nec valet qđ ℣ ℔ obiicit frať Tho. ꝓma ꝓte ℣me siue dicēs: q̄ ñ pōt ꝓueniēť dici q̄ ī ꝓma rer̄ ꝓductiōe aliq̄ꝺ sit ꝓductū saťm cito coꝛrūpēdus: ex q̄ ꝓcludit icōueniēť dici solē factū ex illa nubecula: q̄ sic fuisset coꝛrupta. nō enī coꝛrūpiť ꝓpꝛ loq̄ndo ꝺ coꝛruptiōe ℣m pfectā ei⁹ rōez qđ trāsmutať ī meli⁹: vt ꝺz. j. lib. ꝺ generatiōe. sic nō dicunť elemēta ꝓpꝛ coꝛrūpi: q̄ ex eis fit coꝛp⁹ mixtū: q̄ coꝛruptio ꝓpꝛ mō dicta ē via ad defectū: ℔ ℣o ad pfectū. illa aūt nubecula erat q̄ꝺ ipfectū respectu solis. Ipe etiā Tho. incidit ī id qđ reꝓbabat: q̄ꝛ ī ope q̄nte dici dixit q̄ aues ꝛ pisces facte sūt ex q̄ttuoꝛ elemťs: Iꝛ ī textu solū noīeť aq̄ qđ ñ potuit fieri nisi ꝑ coꝛruptiōez formaꝝ elemētariū mō ꝑdicto. Alia āt luīaria celi luna ꝛ stelle dicūť facta q̄rto die q̄stū ad suas formas specificas ex aliq̄ ꝓte suoꝝ oꝛbiū: ꝛ sic ꝓtz lr̄a ℣m istā expositiōez. Cetera āt q̄ ī hac expositiōe nō sūt tacta exponanť sic dictū ē ī alia expositiōe. His dictť soluēde sūt rōes q̄ sūt ℣ istā expositiōez. Ad rōez cōmētatoris cū ꝺ: materia substātiatur ꝑ suū posse. Dicēdū q̄ vez ē si accipiať posse ei⁹ vl' potentia ꝓut ē ī genere substātie ꝛ sic talis potētia ñ ē aliud q̄s ipsa eēntia materie: circūscꝛpta oī forma: ꝛ ℔ mō accepta ē ī potētia ad eē sub forma q̄cūq; q̄stū ē de se: ꝛ sic materia celi ē ī potētia ad formā elemēti: ꝛ ad nō eē forme celi: sz ista potētia ñ ē reducibiľ ad actū nisi ꝑ agēs q̄ ꝺ imediate attigit materiā ℣m suaz eēntiā: qđ ē agēs diuinū. Iꝛ si accipiať potētia ꝓpinq̄. s. reducibiľ ꝑ agēs naturale vl' creatū: sic nō ē ī potētia vt trāsmuteť ꝺ forma ad formā: nisi ꝓut subest q̄litatib⁹ actiuis ꝛ passiuis ℣rijs: ꝛ iō materia q̄ ē sub forma coꝛpis celesťm ñ ē sic ī potētia ad ñ eē sue forme: ꝛ ad eē alteri⁹: qꝛ ñ subest talib⁹ q̄litatib⁹: vt. ꝺ. dictū ē. Rationes āt illi⁹ opi. q̄ ponit materiā ī coꝛpib⁹ celestib⁹ ꝑ ꝺ q̄stū ponit materiā ī coꝛpib⁹ celestib⁹: Iꝛ inq̄stū dic eā alteri⁹ rōis: qđ ñ ꝓbat: negāda ē: ꝛ rō negatiōis ꝓtz ex ꝑdictis. a Dixit etiā ꝺ. Hic ꝺscribiť op⁹ q̄nte diei: ī q̄ ornata sūt elemta media scz aer ꝛ aq̄: ad q̄s ornatū ꝓtinēt illa q̄ mouenť ī eis. s. aues ꝛ pisces. ꝛ ℔ qđ ꝺ: b Pꝛoducāt aque. Nō q̄ aues ꝛ pisces ꝺ sola aq̄ sint formati: Iꝛ ꝺ q̄ttuoꝛ elemťs: tñ aq̄ sola exꝑmiť ꝓpt' q̄ndā ꝓueniētiā cū isťs. bz eī aq̄ humoꝛē ꝛ vapoꝛē: ꝑ humo/

☞ rem ꝓuenit

¶ qui de terrenis ⁊ humidis motib⁹ ita existit: vt vertatur in aliud elemētū. Ac p̄ b̄ ī supiorē trāsl̄itatē euadere nō valēs: ī ista pīguiori pte turbulēt̄ motib⁹ agitat̄: ad tpandū ei⁹ rigorē: ⁊ ad vsus ⁊rozelq; mortaliū. In sūmo āt aer tā tenuis cē dr: vt neq; nubib⁹ obumbret: nec vēto turbet: nec aues sustineat: nec hoīes si q̄ forte alcēderīt crassiori spū alat: sīc aer iste. Aer tū ē ⁊ ī humidā natūrā tpe diluuij cōuersus credit. Aereos etiā celos diluuio pisse ī q̄dā canōica epla legi. Nō itelligēdū ñ est nisi in aquaꝝ naturā pīguior⁹ aer⁹ q̄litate ꝓuisos. a Aie vi uētis. Aug⁹. i. q̄ sūt ī aīab⁹ vitis sīc dr: Ignobilia hoīs: id ē q̄ sūt ī hoīb⁹ ignobiles. Nō q̄dā ꝓpter tarditatē sensus putāt dictū eē: vl qz pisces nulli⁹ sint memorie: sz certissimū ē eos hr̄e memoriā. ¶ Aug⁹. De ꝓuersiōe elemēto rū q̄stio ē. Alij dicūt oīa posse ꝓuerti ī oīa. Alij aliq̄d ꝓ ptiū esse singlis: q̄ in alteri⁹ q̄litatē neq̄at ꝓuerti. Dicit etiā nihil sine igne videri: nec sine terra tāgi: et sic omia oīb⁹ inesse: sz vnūq̄q; ex eo q̄ plus hz vocabulū accepisse. Inde āt caloris ꝓuatiōe cū corp⁹ nimiū frigescit: sensus obtūdit: qz mor⁹ pigrescit: q̄ ex caloze inest corpi: dū ignis aerē: aer humorē: ⁊ humor ⁊rena afficit: sībilibus crassiora penetrātib⁹. Aer ḡ supior: qz ad celestē pti net ptē: vl qz nullū visibilē hz habitatorē: neq; ptermissus ē celo noīato: nec ānumerat⁹ ī creādis aīalib⁹. Inferior: xo nō nisi ex aq̄s accipit aīalia. Nō enī humidū est aues sustinet: q̄ ītitūt pēnis volātes: vt pisces q̄busdaz suis alis natātes. Aīa ex aquis dicunt̄ ꝓducta volatilia. Aquaꝝ enī natura biptitū locū sortita ē. Inferiorē ī vnda labili: Supiorē ī aura flabili. Illū natātib⁹ hūc volātib⁹. Ex b̄ elemēto duo sensus aīalib⁹ dant̄. Olfact⁹ vaporib⁹. Gust⁹ exploradis liq̄ribus. Nō cī tactu aq̄s vētos q; sentim⁹: hinc est q; solida ⁊ra oīb⁹ elemēt̄ miscet: sed in his crassiorib⁹ sentit̄ ampli⁹. b Sub firmamēto ⁊c. Et si imenso intiacēte spacio: volāt tū aues sb sidereo celo: q̄ sup terrā volāt: sīc hoīes q̄ ī terra sūt: sb celo esse dicunt̄. Alia trāslatio. Sec⁹ firmamētū celi: qz vicina sunt etheri spacia hui⁹ aer⁹: q̄ aues sbuehit. ¶ Aug⁹. Notādū q̄sdā pbos ita sua cuilibet elemēto distribuisse aīalia: vt terrena dicerēt: nō tm̄ q̄ ī terra repūt aut gradiūt: sz etiā aues: q̄ ī terra reḡescūt. Aerea aīalia omnes esse. Celestia deos: quoꝝ nos partem luminaria partez angelos dicimus. Idez tamē aquis pisces: ⁊ gener⁹ sui bestias distribuūt: vt aīalib⁹ suis nullū vacet elemētū. Aug⁹. Demones aerea dicūt aīalia: qm̄ corpoꝝ aereoꝝ naturā viḡēt. Nec p mortē dissoluunt̄: qz ꝓualet in eis elemētū apti⁹ ad factendū: q̄ ad patiēdū. Ad patiēdū enī humor ⁊ hum⁹ ad faciēdū aer ⁊ ignis. Trāsgressores xo āgeli cū ꝓncipe suo nūc diabolo: tūc archāgelo: si fuerūt añ trāsgressiōez suā in puriore aeris pte (Quidā enī nīi nō putāt eos celestes: vel supcelestes angelos fuisse) nō mirū: si p⁹ petrū ī hāc caliginē detrusi sūt: vbi tm̄ aer sit. (Si saltez añ peccatum celestia opera gerebāt.) Neq; hoc mir̄ ē: si ꝓuersi sūt ex pena in aereā q̄litatē: vt possint ab igne. i. elemēto supiozis nature pati. Caliginosa tm̄ aeris loca tenere tm̄ ꝓmissi sūt: q̄ eis q̄si carcer sit vsq; ad tps iudicij. c Et oēz aīaz ⁊c. Ad differētiā hoīs q̄ faciēd⁹ ad imaginē dei: ⁊ si p̄cepta seruaret: perpetua īmutabilitate māeret. Cetera xo aīalia sic facta sūt: vt alia alijs ī alimoniā cederēt: vl senio deficerēt. d Crescite ⁊ ml̄. Ad vtrūq; gen⁹ aīantiū de aq̄s factoꝝ. i. pisces ⁊ aues ptinet: qz sīc oēs pisces nō nisi aq̄s viuere pñt: ita plurime aues q̄ si ī terr⁹ aliq̄n reḡescūt: fetusq; faciūt: nō tm̄ ō terra sz ō mari viuūt. et libēti⁹ mari q̄z terra vtunt̄. Nō xo sb̄iūgit: auesq; mltiplicent̄ sup terrā: ad vtrūq; gen⁹ auiū: q̄. s. ō aq̄s: vel de terra viuūt respicit: qz etiā aues q̄ sine aq̄s nō viuūt: q̄ etiā ī ꝓfundo sepe sīc pisces latēt: nōnūq̄z sup terrā egredi solent:

Mystice maxie cū fet⁹ faciūt ⁊ nutriūt. ¶ Mystice. Die q̄nta facta sūt ī aq̄s reptilia aīarū viuaꝝ. i. hoīes ī vitā renouati p̄ sacramētū baptismi: facta sunt volatilia. i.

Moraliē aīe volātes ad supna. ¶ Moraliter. Incipit ꝓuecta mens q̄nto die ī actiōibus turbulenti seculi: tanq̄z in aquis maris operari: ꝓpter vtilitatē fraterne societatis: ⁊ de corpalibus agnitionib⁹ que ad hanc vitaz ptinent: ꝓducere animaꝝ viuaꝝ reptilia. i. opera que ꝓsunt animis viuis: ⁊ cetos magnos: id est fortissimas agnitiones quibus fluctus seculi dirumpunt̄ ⁊ cōtemnunt̄: et volatilia celi. i. voces celestia p̄dicantes.

Mystice Jsīs. Mystice. Mane trāsmigratio in babyloniā: cum ea captiuitate populus leuiter in peregrino ocio est collocat⁹: ⁊ porrigit̄ hec etas: vsq; ad aduentum christi. i. quinta declinatio. s. de iuuētute vsq; ad senectutē: nōdū senect⁹: nec tā inuēt⁹: sz senioris etas: quā greci p̄sbyten vocant. Nā sen ex apud eos nō p̄sbyten: sed geron dicit̄. Et reuera sic ista etas a regni roboze est inclinata: ⁊ fracta in populo iudeozū: vt hō a iuuentute senio⁹ fit. Que bene cōparat̄ dicī quito: quo facta sunt aīalia in aquis: ⁊ volatilia celi: postq̄z inter gētes tanq̄z in mari viuere ceperūt: sedē incertā ⁊ instabilē habētes: sicut aues volātes. Jbi ceti. i. hoīes magni: qui mag⁹ dñari fluctib⁹ seculi: q̄z ī captiuitate fuire potuerūt. nullo enī terroze ad idolatriā deprauati sunt. Ubi aduertēdū q; benedixit dr animalia dicens: Crescite ⁊ multipli. qz gens iudeozum: p gētes dispersa: valde multiplicata est. Hui⁹ dici. i. hui⁹ etatis quasi vespera est multiplicatio peccatoꝝ in populo iudeoꝝ: qz sic excecati sunt: vt nec possent christū cognoscere.

¶ Producat

a ¶ pisces. b ¶ renatos p sacramentū baptismi.

a aque rēptile ānime viuētis ⁊ vo
a ¶ volātes ad supna. ¶ producerū ex aquis.
b ¶ nō vsq; ad firmamentum.
b lātile sup terrā sub firmāmēto ce
a ¶ a maximo vsq; ad minimum.
li. Creauit deus cēte grandia: et
a ¶ quia sunt aquaꝝ animantia: que non reptando: sed natādo: vel pedib⁹ ambulādo incedūt: sūt et volatilia q̄ pennas habent: sed omnino volatu
ōem aīaz viuentē atq; motabilē
carent. ne aliq̄s genus ꝓtermissuz videretur: generaliter comprehendit omne genus: reptiliū: natilium: volatilium: ⁊ que cautibus inherent fixa vt concarum plurima genera.
quā produxerāt aque in species
suas: ⁊ omne volatile ſm genus
suum. Et vidit deus q; esset bo
a ¶ hoc ad vtrūq; genus de aquis factum: et ad pisces et ad aues pertinet.
nū: benedixitq; eis dicēs: Crēsci
te et multiplicamini ⁊ replete a
a ¶ que vel de aquis vel de terra viuunt.
quas mar⁹: aūesq; multiplicen
tur sup terrā. Et factū est vespe ⁊
a ¶ Aug⁹. quinta distinctio.
mane dies quītus. Dixit quoq;

rē ꝓuenit cū piscib⁹: ꝓ vapoze q̄ sursū eleuatur ī aere ꝓuenit cū auib⁹. Cōsiderādū etiā q; aues ⁊ pisces nō sūt ꝓducti ex aqua actiue sz a deo: passiue āt ex elemēt⁹: vt dictū ē.

a Reptile ⁊c. Reptilia dicuntur illa que nō hūt pedes: vl si hūt breues tm̄: nec ī altum eleuant̄: et talia sūt que cōiter habitāt ī aq̄s. dicit⁹ etiā b: Reptile aīe viuēt⁹. ita q; vita aīal ponit̄ in obliq; ad dīsignādū q; vita ē ipfecto mō ī piscib⁹ respectu hominū et aīaliū. Et seq̄t. b Creauit de⁹ cete ⁊c. Dicunt hic hebrei q; istud gen⁹ piscium ē ī credibil⁹ magnitudis: ꝓpter q̄ si coꝝ mltiplicata fuissz idiuidua: destructum fuissz seculū: qz mare nō esset nauigabile: nec alij pisces possent stare ī mari: nō postq̄z de⁹ creauerat hāc spēm in sexu masculino ⁊ femineo occidit femellā: ne mltiplicarēt idiuidua: ⁊ refuat eā iust⁹ ad comedēdū ī futuro seculo. Et q̄ ptz iudeos cecidisse ī errorē saracenoꝝ: q̄ btitudinē futre vite ponūt ī ōlectatiōib⁹ corpalib⁹ cibi⁹ et venereoꝝ: q̄ nō solum apud catholicos absurdū reputat̄ sz etiā apud gētiles pbos qui beatitudinē hoīs ponūt in opib⁹ intellectiue ptis: asserentes vitaz voluptuosam esse vitā pecudū: vt ptz. j. Eth. ppt q̄ beatitudo ibi nō est ponēda: cū felicitas nullo mō ptineat ad bruta aīalia: sz solum ad itellectualē ⁊ rōnalem creaturaz: ꝓpter q̄ catholici bñ ponunt beatitudinē in visione et fruitione ipsi⁹ dei: ⁊ ab hac beatitudine aīe p⁹ resurrectiōem fiet redūdātia ad corp⁹ p quā fiet gloriosum p dotes corpis: inter q̄s ponitur impassibilitas: ⁊ per ꝫsequens resurrectio erit ad vitā imortalē: opib⁹ nutritiue ⁊ generatiue nō idigētē. Ad b sunt auctoritates clarissime no. testa. sz qz nō recipiunt̄ a iudeis. Ad b pōt adduci auctoritas ꝓphete dr dicēt⁹: Satiaboꝝ cū apparuerit gl̄ia tua qz ex beatitudīe aīe fiet tal redundātia ad corp⁹ q; satiabit̄ oīs hoīs appetit⁹. Ad b etiā fac exēplū moysi: q̄ exūs ī mōte cū dño xl. dieb⁹: ⁊. xl. noctibus nō comedit neq; bibit ꝫsortio ⁊ colloq̄o dñi satiat⁹: ⁊ multominus ī statu future btūdis vsus cibi⁹ est ponēdus. Seq̄t: c Quā. pdu. ⁊c. In piscib⁹ enī ⁊ auib⁹ ⁊ brut⁹ aīalib⁹ sūt mlte spēs sb altne ac etiā spālissime: ⁊ iō ī ꝓductiōe corū fit mētio ō generib⁹ ⁊ specieb⁹, natura autē hūana ꝓducta est ꝓmo ī vno solo idiuiduo vt patebit. j. ⁊ iō ñ fit ibi mētio ō genere vl spē. d Būdixitq;. Jsta būdictio ē ordinatio ad mltiplicatiōez idiuiduoꝝ p cōmixtionē mar⁹ ⁊ fēie. iō statī seq̄t: e Crescite et mul. ⁊c. Et qz mltiplicatio p talē modū nō ē in plātis ⁊ herbis: iō ī ꝓductiōe eaꝝ nō fit mētio ō tali bñdictiōe eaꝝ. f Dixit quoq; de⁹. Hic describit̄ op⁹ sexte diei ī qua ornata ē terra animalibus, ⁊ hoc est qđ dicitur:

¶ Producas

a Producat t.ꝛc. Post celū repletū sideribus ⁊ aerē volatilib⁹: qui ꝓpter vicinia cēlū noīaī: post impletas aīalib⁹ suis aquas: q̄ aeri vicine sūt: ꝙ̄ erat terrā animalib⁹ suis impleri. Ipa em̄ cognatione hz cū aquis: sine qua ꝛ suco et irrigatione nec fructificare pōt: nec ībsistere. Jubet g̃ de⁹ terrā ꝓducere iumēta ⁊ reptilia et b.r. In bestijs q̄dā ore scuit vl vnguib⁹ ꝓter serpētes cōprehēdit. In reptilib⁹ etiā serpentes. Noīe iumētoꝝ q̄ i vsu hoīm sūt aīalia designāt. Conditionē ẋo ceteroꝝ q̄drupedū: vt ceruoꝝ ⁊ hmōi ꝓ indomita feritate inter bestias nūeram⁹. Juꝛ antiquā trāslatiōez q̄ scriptū ē: q̄drupedia ⁊ reptilia ⁊ bestias terre. Noīe q̄drupeduꝫ oīa cōprehēsa sūt: ꝓter bestias ⁊ reptilia: siue domita: siue fera ⁊ agrestia. Producat.t.Aug⁹. Historice. Cōsequēs erat: vt terrā iā ornaret suis aīalib⁹. Ter dicēdo iuꝛ gen⁹ suū: tria genera significat. Primo iuꝛ gen⁹ suū q̄drupedia ⁊ reptilia. Ubi pōt itelligi: q̄ q̄drupedia dixerit. s. q̄ sūt i genere reptiliū vt lacerti ⁊ hmōi. Aū i repetitiōe q̄drupedū noīa nō iteravit: qz reptiliū vocabulo ea itellexit. Jō nō simplr dixit: reptilia: ꝛ oīa reptilia terre. Sūt em̄ ⁊ aq̄ꝛ. Jō oīa vt cōprehēderet ea q̄ q̄ttuoꝛ pedib⁹ ḡdiunt. Bestias de q̄b⁹ itē ait: iuꝛ gen⁹ suū: intellexit q̄dā ore scuit aut vnguib⁹: ꝓter serpentes. Pecora ẋo d̄ q̄b⁹ tertio dixit iuꝛ gen⁹ suū: q̄ neutro ledūt: vl' comīb⁹. Qꝛ late pateat q̄drupedū nomē: nūero pedum pōt facile dignosci. Et noīe pecoꝝ ⁊ bestiaꝝ oīe irrōnale aīal solet cōprehēdi. b In genere s. Aug⁹. Nec sorsitan secꝫ gen⁹ dicūt: qz ita orta vt ex eis nascant aliaꝫ ⁊ originis formā successiōe conseruēt. De hoīe āt ꝑ dictū nō ē: qz vn⁹ fiebat: d̄ q̄ ⁊ feīa facta. Nō em̄ multa genera hoīz facta sūt: sic herbaꝝ ⁊ lignoꝝ: vt dicaī scom gen⁹ suū: ac si diceret generatim vt inter se silia atq; in vnā originē seminis ptinētia distinguerent a ceteris.

Aug⁹. De q̄busdā minutis aīalib⁹ q̄stio ē: vtꝛ i primis cōditiōib⁹ creata sint: an ex reb⁹ ꝓducti? Pleraq; em̄ de humidoꝝ corpoꝝ vitijs vel exaltatiōib⁹ vel cadauerib⁹ gignunt. Quedā etiā ꝑ corruptiōe lignoꝝ ⁊ herbaꝝ ⁊ fructuū ⁊ deus auctor oīm ē. Pōt āt dici minutissima q̄ ex aq̄s ⁊ ex terra nascunt tūc ee creata: i q̄b⁹ et illa intelligunt q̄ nascunt ex eis q̄ terra germināte orta sunt. Que ẋo de corpoꝝb⁹ aīaliū maxie mortuoꝝ: absurdū ē dicere cū aīalib⁹ ipa creata ee: nisi q̄ potētialr i ipis ⁊ materialiter erāt pscīata. Aug⁹. De venenosis ⁊ pnitiosis q̄rit: vtꝛ p̄ pctm̄ hoīs ad vindictā creata sint: an potī⁹ creata inoxia petōib⁹ nocere ceperūt. Potuerūt g̃ creata nil nocere si causa nō fuisset: vl' terrēdo ꝓ puniēdoꝝq; vicioꝝ: vl' pbāde ⁊ pficiēde ẋtutis: qz ⁊ exēpla ẋtut' ⁊ patiēcie alijs dāda: ⁊ hō tentat⁹ certi⁹ sibi inotesceret: ⁊ iure salus illa turpiter p voluptatē amissa: p dolorē fortiꝰ est recuperāda. Bestie tñ bestijs nocēt: q̄ peccatū nō hūt: vt nec vindicta dicaī: nec tali exercitio recipiāt ẋtutē. Sed alie sūt cib⁹ alia: nec iō recte ñ eēnt q̄b⁹ alie vescūt. Nūt em̄ oīa q̄diu sunt mēsuras nūeros: ordinesq; suos: q̄ cūcta merito ꝓsiderata laudant. Aug⁹. Illud etiam mouet. Si aīalia noxia vīces ledunt penalit: exercēt salubrit: aut ignoꝛāter docēt: cur in escas mortuos lacerāt? Quasi q̄sq; intersit: caro iā exanimis p q̄s iā trāsit⁹ eat: q̄ mirabili potētia ē reformāda: q̄suis ⁊ hīc doceaī ꝓpt' ianes curas examīatoꝝ corpoꝝ suoꝝ nulla genera mortiū ee horrēda. Aug⁹. Hic q̄uis ⁊ hic fiat q̄dā prudēti bus admonitio: vt ita se cōmēdet creatori oīa maxia et minima occulto nutu administrāti: cui etiā nr̄i capilli numerati sūt: ne ꝓpt' inanes curas exaīatoꝝ suoꝝ corpoꝝ vlla genera mortiū phorresceāt: ꝛ pie fortitudinis nūeros ad oīa ꝑparare ñ dubitēt. Aug. Queritꝰ q̄re b nō sit additū: q̄s dictū ē de aīalib⁹ aq̄ꝛ. Būdixitq; ei deus dicēs: Crescite ⁊ ml'.ꝛc. Forte q̄s de ꝑma creatura aīe viuēt' dictū erat: d̄ scīa subtilitegēdū reliqt: maxie qz i hui⁹ dici opib⁹ alia plura dicturꝰ. Verbas āt atq; ligna: qz ñ hūt generādi affectū: hui⁹ būdictiōis forsitan īdigna iudicauit. Qō necessario repetitū ē in hoīe: ne q̄s putet i officio gignēdi filios ee peccatū: sic i fornicatiōe sine ꝓuigio. c Bestias terre.ꝛc. Be. Ordinis mutatio: nihil curā dū in nr̄a loq̄la: q̄d pr̄ī creaturaꝝ ordine nominem⁹: cū de⁹ creauerit oīa sil. Mystice: Be. Isid⁹. Sexta die ꝓducit terra animā viuā: q̄n caro nr̄a ab opib⁹ mortuis abstinēs viua ẋtutī germina parit: scom gen⁹ suū. i. vitam imitādo sctoꝝ. Aū: Imitatores mei estote.ꝛc. Scom gen⁹ nr̄m viuim⁹: q̄n sctōs q̄si ꝓmos imitamur. Producat terra bestias. i. hoīes ferocitate supbiētes: ⁊ pecora. i. simplr viuētes: ⁊ serpētes astutos. s. ⁊ bonum a malo discernētes: ⁊ q̄si reptādo scrutātes terrena p q̄ intelligāt celestia. d Faciam⁹ ho. ad.ꝛc. Aug⁹. Insinuaī pluralitas psonaꝝ. p. et. f. ⁊. ss. ⁊ statim vnitas deitat'. cū d̄r: ⁊ fec̄ de⁹ hoīez ad imaginē dei: n̄ pr̄ ad imaginē tm̄ filij. Nō em̄ ẋe diceret ad imaginē nr̄az. Sz ita dictū ē: Fec̄ de⁹ ho. ad ima. dei: ac si diceret ad imaginē suā. Cū āt d̄r ad imaginē dei: cū supr̄ dictū sit ad imaginē nr̄az: significaī: q̄ ꝑ ñ agit pl̄itas psonaꝝ vt plures deos credam⁹: ꝛ ⁊ patrē ⁊ fi. et. ss. vnū deū accipiam⁹. Be. Faciam⁹ ho. Apparet q̄re dictū sit vt cetera fierēt iuꝛ gen⁹ suū ⁊ spēs suas. Erat em̄ nō creādus: q̄ nō solū generi suo ⁊ speciei ꝓgrueret: ꝛ ad imaginē creatoris fieret: cui⁹ dignitat' magnitudo ostēdit: cū quasi ꝓlio creaturaꝝ: nec simpliciter dicitur sicut de ceteris fiat homo sed faciam⁹ hominē ad imaginē et similitudinē nr̄am. In q̄ vnitas trinitatis ostēdit ⁊ cōmēdaī. Trinitas enim in ꝑcedētibus insinuaī. cū dicit: dixit deus fiat: ⁊ fecit de⁹: ⁊ vidit deus q̄ eēt bonū: ꝛ manifestius cū d̄r: Faciam⁹ hoīez ad ima. et si. n. Nū em̄ q̄ doceret nō erat: occulta fuit ꝑdicatio deitat'. Ubi creari cepit hō: fides ⁊ dogma veritatis emicuit. In eo em̄ q̄ d̄r faciam⁹: vna opatio trīū psonaꝝ ostēdit. In b ẋo ad imaginē ⁊ silitudinē nr̄az: vna ⁊ eqlis ībstātia trinitat'. Angel' em̄ a deo nō d̄r. Faciam⁹ b. a. i. et. s. n. Dei em̄ ⁊ angeloꝝ nō ē vna ⁊ eadē imago vel simili-

a Producat terra ⁊c. i. aīalia viuētia: q̄ significaī ꝑ animaz: qz res denoīaī a forma: ⁊ ꝙ̄r magis ꝓprietates dicēs: b Jumēta q̄ꝛtū ad aīalia q̄ veniūt ad vsuz hoīs: q̄ generali noīe dicūt iumēta: q̄si iuuamēta. c Et reptilia q̄ꝛtū ad aīalia pedib⁹ carentia: ⁊ q̄ꝛtuz ad habētia pedes breues vt lacerte et ꝙsilia: ꝓpter qō ie videt trahere super terram. d Et bestias terre. q̄ꝛtuz ad animalia silue stria: iō dicuntur bestie quasi vaste. e Et vidit deus q̄ eēt b. ⁊c. Postq̄ moyses dīscīpsit creatōes eoꝝ q̄ facta sūt: q̄dammō ꝓpt' hoīez vt p̄dictum ē: hic ꝙ̄r describit hoīs formatiōem: ⁊ dividit in duas

a ſ infime ptis ornamēta. b ſ caro abstinēs ab operibus malis. c ſ germina virtutum.

a deus. Producat terra ānimā vi/ a†
a ſ Aug⁹. vitā imitādo sanctoꝝ q̄si ꝓximoꝝ.
b ſ Be. humanos vsus iuuāria. c ſ scrutātes terrena p que intelligāt celestia. ſ que vngue ledunt vel dēte.
uentē in gēnere suo: iūmēta ⁊ rē/ b c
a ſ Aug⁹. ferocitate supbientes.
ptilia et bēstias terre scom̄ speci/ d
ſ Beda: ne hō vacuam domum intearet.
es suas. Factumq; est ita. Et fē/
cit deus bestias terre iuxta speci
a ſ simplices.
es suas: iūmenta ⁊ omne reptile
a ſ Be. Preparis que hominibus famulentur.
terre in genere suo. Et vidit dē/ e
a ſ trinitatem significat.
us q̄ esset bonuz: ⁊ ait: Faciām⁹ d †
a ſ facta ⁊ ornata habitatiōe mūdana hō rationē habitatoꝛ ⁊ dominus oīm erat creandus.
b ſ vnitatem trinitatis insinuat. ſ in eternitate. ſ rationalē immortalē. c ſ mozū sanctitate: et iustificatione. ſ innocētie et iustitie.
hoīez ad imāginē et similitūdinē

ptes: q̄ ꝓmo describit hoīs formationē. secōo ei⁹ lapsuz ⁊ trāgressiōez. iij. c. ibi: Sz fpēs. Prīa duas: q̄ ꝓmo describit hoīs formatiōez. secōo ei⁹ statū ⁊ ꝓditiōez. ij. c. ibi: Igit̄ ⁊c. Prīa adhuc i duas: q̄ ꝓmo describit hoīs formatiōez. secōo ei⁹ ꝓfuatiōez. ibi: Būdixitq; illis de⁹. Circa ꝓmū ꝓsiderādū q̄ aīa itellectiua q̄ ē forma hoīs ñ ē ex semīe p generatiōez ſz a deo p creatiōez: ⁊ iō i formatiōe hoīs nō d̄r. producat ē⁊ aliq̄d hoꝛ sīc: ſz faciam⁹ hoīez: ⁊ dicūt hebrei q̄ ē xbū dei ad angelos: ſz b videt falsū: q̄ āgeli nō coopant deo i creatiōe aīe: ⁊ q̄ ꝙsistit imago ipi⁹ dei. ⁊ iō dicēdū q̄ dic̄: Faciam⁹ i plāli: ad ōnotādū plūtatē psonaꝝ i diuinis: verūtū q̄ ista pl̄alitas stat cū vnitate simplic' essentie: iō postea sb̄dit i singulari: Et creauit deus hoīez ad imagi. ⁊ silitudinē suā. Imago āt dei ꝙsistit i aīa q̄ꝛtū ad ꝓprietates naturales. s. memoriā: itelligētiā: ⁊ volūtatē: silitudo āt i gratuit⁹: et iō silitudo ē q̄daz pfectio imagis: qz gra pficit naturā. Judei āt i glo. sup̄ pō. ponūt imaginē i aīa q̄ꝛtū ad q̄sdā alias ꝓpetates. Prīo qz sic aīa replet totū corp⁹: ita de⁹ totū mūdū. Dic. xxiij. Celū ⁊ terrā ipleo dic dīs. Jtez qz sic de⁹ vnic⁹ ē i suo seculo: sic aīa vnica i suo corpe. Jtē sic de⁹ ñ inqnaī sordib⁹ orbis: sic nec aīa sordib⁹ corpis. Jtez sic deus videt omīa ⁊ nō videt: Exo. xxxiij. Nō videbit me hō ⁊c. sic aīa videt exteriora ⁊ nō videt'. Jtē sic deus nō dormit iuꝛ pō. Ecce nō dormitabit neq; dormiet q̄ cu. ij. ⁊c. sic aīa nō dormit i corpe. Sz ista assignatio imaginis videt multū accidētal: ꝑdicta aūt est mag' ꝓpria: qz ponit in illis potētijs anime p quas efficit capax ipsi⁹ dei per cognitionem et amorem.

Mystice

1. Coꝛ. 4. b

tudo.

☞ Et presit

tudo. Hō aūt fm corp⁹:sz fm itellectū mētis ad imaginē dei creat⁹ est hō:quāq̄ in corpe q̄ndā ,ppietatē habeat q̄ b̄ indicet:qz ē erecta statura:scōm quā corp⁹ aīe rōnali ꝓgruit:qz in celū erectū est. Queriť quō imortalis fact⁹ sit hō p̄ alijs animantib⁹ ⁊ cū illis cōem accepit alimoniā? Sz alia est imortalitas carnis quā in Adam accepim⁹: alia quā in resurrectiōe p̄ christū speram⁹. Ille fact⁹ ē hō imortalis: vt nō posset mori si nō peccaret. Poterat aūt si peccaret. Filij xo resurrectiōis eq̄les angel:nec poterūt vltra peccare nec mori. Caro q̄ nr̄a p⁹ resurrectiōne nō eget cibo ꝛ refectiōe: qz nec fame nec lassitudie: nec alia ifirmitate adest defectio vl̄ poterit corrūpi. Caro ade añ peccatuz ita imortal' creata est: vt p alimoniā adiuta eēt mortis ⁊ dolozis expers: donec corpalib⁹ icremētis ꝓduct⁹ ad etatē q̄ ꝓditori placeret: multiplicata ,pgenie ipo iubēte sumeret etiaz de ligno vite: q̄ pfecte immortal' fact⁹: cibi vlteri⁹ adiumēta nō req̄reret. Sic q̄ imortalis ⁊ icorruptibilis ꝓdita ē caro hoīm: vt suā imortalitatē ⁊ icorruptiōez p̄ custodiā mādato⁹ dei custodirēt. In q̄b⁹ ⁊ b̄ erat vt de illis lignis ꝓcessis māducarēt: ab b̄ interdicto abstinerēt. Per hoz eduliū imortalitatis dona ꝓfuarēt: illi⁹ tactu mortē ꝛuenirēt. Sic xo icorruptibilis ⁊ immortalis erit ī fine caro nr̄a: vt sic angeli:ī eodē statu semp maneat:⁊ corpalib⁹ cibis: (q̄ ibi nō erūt) egere nō possit. Hā q̄ āgeli cū pr̄iarchis māducauerī: ñ indigētia sz benignitate factū ē: vt hominib⁹ familiari⁹ ꝛgruerēt. Christ⁹ quoq⁹ p⁹ resurrectiōez māducauit: nō vt cibo indigeret:sz vt verā p⁹ mortem se carnē recepisse mōstraret. a Et p̄sit. Aug⁹. Notādū etiā qz cū dixisset ad imaginē nr̄az: ꝓtinuo ſbiūxit:⁊ p̄sit piscibus mar' ⁊c. v.c. Ut.s.itelligam⁹ in b̄ factū hoīez ad imaginē dei:ī q̄ irrōnabilib⁹ añcellit. Jd aūt est rō vel mēs vel itelligentia vel si ī alio noīe cōmodi⁹ vocet':ī q̄.s. ꝓtēplāde veritati inheret. b Et creauit d.h. Qui nō quēlibet sctō imitādo:sz ipaz veritatē intuēdo opat' iusticiā: vt ipaz veritatē itelligat ⁊ seq̄t. b accipit ptātez sup oīa:qz spūal' q̄sq⁹ effect⁹ ⁊ deo silis oīa iudicat:⁊ ipe a nemīe iudicat. Et creauit ⁊c. Aug⁹. Notādū q⁹ sicut ī creāda luce d̄:: Fiat lux: ⁊ statim sequit':⁊ facta est lux.sic cū d̄: faciam⁹ hoīez:infert':⁊ fecit de⁹ hoīez ad imaginē dei:qz ista natura intellectual' ē:sic illa lux:⁊ b̄ ē ei fieri: qđ aģscere ꝺbū p̄ qđ fit. Si ei diceret':⁊ factū ē ita:⁊ adderet ⁊ fec de⁹:q̄i ꝑus itelligeret factū ī cognitiōe rōnal' creature:⁊ tādē ī creatura: q̄ rōnal' ñ eēt. Quō aūt hō imortal' fact⁹ sit: ⁊ alimoniā vl̄ escā cū alijs aīalib⁹ accepit:herbā afferētē semē ⁊c. difficile ē dicere. Si ei mortal' pctō effect⁹ ē añ ñ indigebat bis cibis:qz nō posset fame corrūpi. Qđ eñ dictū ē: Crescite ⁊ multiplicamini ⁊ .r.t. q̄uis nisi p ꝛcubitū posse fieri ñ videatur (Ū hic quoq⁹ mortaliū corpoz extitit indiciū) potuit tñ esse ali⁹ mod⁹ ī corpib⁹ imortalib⁹: vt charitat' affectu: nulla corruptiōis ꝛcupiscētia filij nascerenť:nec mortuis parētib⁹ succedūt:nec ipi mouituri: donec terra hominib⁹ implereť:⁊ sic instituto sctō ꝓpo:q̄lē p⁹ resurrectionē futurū credim⁹:nascēdi etiā mod⁹ fieret. Quidā suspicati sūt nūc ītermoze hoīez factū:corp⁹ aūt cū ait:⁊ finxit de⁹ hoīez ō limo trē:nec attēdūt masculū ⁊ feiaz fm corp⁹ tñ fieri potuisse. Ne putareť eī solū spūm eē factū q̄uis scōm cū solū ad imaginē dei sit fact⁹. addit ur: Masculū et f.c.e.vt corpus factū intelligať. Rursus ne ī vno homīe vtroq⁹ sexus deputareť:sicut q̄s androgenos vocant. pluraliter subiecit:fecit eos:q̄uis mulier nōdū eēt a viro diuisa: sz materiał' pmissa. c Masculū ⁊ fe. ⁊c. Aug⁹. Postea pleni⁹ ⁊ vñ et quō hoīes facti sūt exponit. Sz nunc breuiter creati referunt: vt sexti diei opatio:⁊ septime dedicatio cū ceteris explicet. Masculū vnū ⁊ feminā vnā ī p̄ncipio creauit de⁹:nō vt cetera aīmātia q̄ ī singul' generatiōib⁹ creauit de⁹ plura: vt hūanū gen⁹ firmiori copula ꝓstrīgeret:cuiz se ex vno ortum meminisset. vñ cū ſbiūgeret: Masculū ⁊ fe.cre/auit eos:noluit addere ad imaginē dei:qđ vnitate cōiūctiōis etiā ī feīa itelligēdū reliąt. Hñ aūt ī b̄ loco creati dicūť. ⁊ si modus creatōis ñ explicať: vt ꝓgrue ēducať diuīa b̄dictio q̄ d̄:: Crescite ⁊ mltiplicamī. Multiplicatio eñ hoīm ꝓiūctiōe maris ⁊ femīe pficit. Hō igit' dānande nuptie:quas ad ꝓpagationē superna benedictio instituit:et si virginitas p̄feratur.

Mystice

a Et p̄sit pisc.ma.s.q̄diu stabit ſbdit⁹ deo:qz tal' fuit hō ī statu nature ꝓdite vt q̄diu starct ī obediētia ipi⁹ dei: iferiora obedirēt ei:⁊ istud dñium ē hoī naturale. Ideo qz ipfecta sť ,pť pfectioza: vt plāte ,pť aīalia:⁊ aīalia ,pť hoīez. ⁊ iō sic plāte vtūť aq̄ ⁊ tra ad sui nutrimētū ⁊ aīalia plāt':ita hoīes aīalib⁹:⁊ iō iuste p̄sunt eis. Sedo qz pfectioza gubernāt impfectioza vt āgeli homines. regimē xo p̄ prudētiā q̄ ,ppie ē ī hoīe:ī q̄ ē prudētia general' in aīalib⁹ xo sūt q̄dā prudētie ppriculares tñ: vt ī aranea ad faciēdū telā:⁊ sic d̄ alijs:⁊ iō aīalia sūt hoī subiecta. Tertio qz hō fact⁹ ē ad imaginē dei:iō iuste obediunt ei inferiora fm naturā institutā. Sz ī penā peccati ista obediētia est ei subtracta:sicut et obedientia virium inferioz⁹ respectu rōnis:⁊ corpis respectu aīe. scd̄q̄ Masculū ⁊c. Ex ista lra dixerūt aliq̄ hebrei q⁹ ā p̄ma formatōe natura hūana formata ē ī vtroq⁹ sexu: verūtū corpa viri ⁊ mulier' ita erāt ꝓiūcta in lateribꝰ q⁹ faciebāt vnū ꝓtinuū:sz postea separata sť xtute diuīa. Sz qz ō b̄ videť illō qđ .j. d̄:: Tulit vnā d̄ costis ei⁹ ⁊ edificauit eaz ī mulierē. Itē qđ ibidē d̄:: Replevit carnē ,p ea.talis āt repletio nō eēt necessaria si fuissent tantū corpora separata: ideo ad hoc respondēt dicentes q⁹ istud vocabulū quod hic accipiť ,p costa: b̄ in hebreo ē equocū qz significat costā ⁊ latꝰ:⁊ de b̄ habeť pl'a exēpla ī biblia hebraice scpta q̄ traīsco:⁊ sic est in gallico vbi costa ⁊ latꝰ eisdē līris scribūť:⁊ modicū differūt i ,platioē: vbi ģ trāslatio nr̄a hz: Tulit vnā d̄ costis ei⁹. dicūt q⁹ debuit dicere: Tulit vnū d̄ lateribꝰ ei⁹: qz illi⁹ tot⁹ corpis ꝓtinui vnū latꝰ erat corp⁹ mulier':⁊ aliud latꝰ erat corp⁹ viri vt p̄dictū ē:sepādo āt corp⁹ mulier' a corpe viri tulit vnū d̄ lateribꝰ. Ad scd̄az dicūt ⁊ verū est: q⁹ vbi trāslatio nr̄a hz: Et ꝛplevit carnē,p ea. lra hebraica hz:⁊ clausit carnē ī loco suo .s. ertēdēdo cutē sup carnē ī loco sepatōis. Sz ñ obstātib⁹ ill' adhuc videť dcā expositio irrōabil':qz tal' ꝓiūctio duoz corpoz ptinz ad mōstra:sic legiť ī chronica Guil. Q: rpe philippi reg' frācie:q̄ fuit non⁹ añ islū Carolū q̄ mō regnat: Anno dñi. M.ccc.xxij.ī ꝓfinio normanie ⁊ britānie nate fuerūt due mlieres ī vno corpe:ita tñ q⁹ oīa supioza vsq⁹ ad umbilicū erāt duplicia. iferioza āt erāt siplicia:⁊ q⁹ cēt xe due mlieres appuit p b̄ q⁹ aliq̄ vna tristabať ⁊ alia gaudebat:⁊ aliq̄ vna dormiēte alia vigilabat:⁊ vna fuit mortua pl⁹q̄ p q̄nū añ alia:scd̄a tñ ex pōdē ⁊ fetore cadauer' mortua ē. Mōstra āt p accūs ꝓtinz ī natura:⁊ iō ñ ē rōnabile q⁹ ī p̄ma rez īstitutiōe artifex o.m iciet ab ill' q̄ sūt p accūs:qz talia ñ cadūt ſb arte ⁊ maxīe ī natura hūana q̄ nobilioz ē. Itez videť d̄ veritatē lr̄e qz .j. d̄: q⁹ format' cūct' aīantib⁹ dñs addurit ea ad adā:⁊ q⁹ ī ill' ñ ꝛueniebaī adiutoz silis illi: ,pť qđ ,pcessit ad formatiōez mlier' d̄ costa viri. Itē ibidē d̄:: Et edificauit costā quā tulerat d̄ adā ī mulierē. si āt ñ eēt ibi costa sz latus: qđ sepasset dñs ab alio latere mō supradicto:p talē sepatiōez nō magis edificata fuisset mlier q̄ vir: ,pť q⁹ Ra. Ba. hāc expositiōez ñ tenet:sz illā q̄ seq̄t. q⁹ natura hūana p̄mo sit formata ī sexu masculio tñ ⁊ postea mlier sit formata d̄ costa viri. Qđ āt b̄ d̄:: Masculū ⁊ feminā creauit eos. b̄ ē p anticipationē:qz statī volebat facere mētiōez d̄ multiplicatiōe hūane nature q̄ sit p cōmixtiōez mar' ⁊ femīe cū ſbdit: Crescite ⁊ mltiplicamini: sz postea. ij.ca. ferioſe explicat modū formatiō⁹ mlier' d̄ costa viri:⁊ iō tenēdū ē q⁹ natura hūana p̄mo fuit ,producta ī vno ĩdiuiduo ī sexu virili tñ: vt sic eēt p̄m⁹ hō p̄ncipiū omniū indiuiduoz nature hūane:⁊ p ꝓns totius speciei suo mō:sicut de⁹ est p̄ncipiū tot⁹ vniuersi: vt in hoc esset q̄dam similitudo hoīs ad deū ,ppter dignitatem hūane nature: vñ dicit' Act. xvij. De⁹ fecit ex vno omne gen⁹ hoīm. Secūdo vt vir magis vxorē diligeret ⁊ ei inseparabil⁹ inhereret dū cognosceret eā ex se ipo ,producta esse. vñ dicit'. j. De viro sūpta ē. Qđrē reliquet hō patrē et matrē ⁊ adherebit vxori sue: et b̄ fuit maxīe necessariū in specie hūana: in q̄ mas et feīa fm dictamen rōnis recte būt sil' manere p totā vitaz:qđ nō ptingit in alijs animalib⁹. Tertio qz mas ⁊ femina ꝓiunguntur in hominib⁹ nō solū ,ppter generationē vt in alijs animalib⁹: sz etiā ,ppter domesticā vitā in q̄ sūt aliq̄ ,ppria opa viri et aliq̄ femīe:in q̄ vir ē caput mulier' :,ppter qđ ꝓuenienter ex vxo formata ē:sicut ex suo p̄ncipio. Quarto ē ad b̄ ra-

tio sacramētalis

† j.5.a Eccl.17.a 4.o.di.c.il/lud.33.q.5. hec. 2.sen/ten.di.15.

Mystice. Be. Ihs. Post hec fecit de hominē ad imaginē ⁊ similitudinē suā: virū. s. pfectū: qui ipam veritatē ꝓtemplādo opaꝝ iusticiā. Hic accipit potestatem pisciū maris: ⁊ volatiliū celi: pecoꝝ: ferarū: atq; repentiū: q; spūalis similis deo factus: oīa iudicat ⁊ ipe a nemine iudicaꝝ. Masculū ⁊ feminam .c.e. qz sicut viro mulier: sic spūali ⁊ pfecto viro minus pfectus obedire debet. ꝺz eni tio sacramētalis. figuraꝝ enim p hoc q ecclesia sumpsit principium a christo: vnde dicit apostolus ad Ephe. v. Sacramentū hoc magnū est in christo ⁊ ecclesia. a Benedixitq; illis. Hic ꝓsequēter describiꝝ humane nature iam formate ꝓseruatio: et primo q̄tū ad speciem: scꝺo q̄tū ad individuū. ibi: Dixitq; deus. Circa primū consideranduz q̄ species humana conseruaꝝ p generatiōem magis post lapsuz p quem incurrit necessitatē moriēdi. et hoc ē qꝺ dicit: Benedixitq; illis. Ista benedictio ē ꝺi ordinatio ad multiplicationez indiuiduoꝝ in natura humana p generationem. iō subdit: b Crescite ⁊ multiplicamini ⁊c. Cetera patēt ex ꝓdictis. c Dixitq; de⁹: Hic describit cōseruatio q̄tum ad individuum q̄ fit p nutritionē. et hoc ē qꝺ dicitur: d Ecce dedi vobis ⁊c. Hō ē sic intelligēdū qꝺ herbe ⁊ fructꝰ arboꝝ darenṫ i escā hoibus: bestijs ⁊ auibus cōter: sed singula singulis ſm cōditiōem nature sue: vtpote fructꝰ arboꝝ hominibꝰ: vt ꝺz infra. Ex ossi ligno paradisi comede. Herbe aūt ⁊ semīa herbaꝝ aīalibꝰ ⁊ auibꝰ: diuerse tñ diuersis aīalibꝰ ſm ꝓuenientiam nature sue: aliq̄ tñ aīalia ⁊ aliq̄ aues fructibus arboꝝ vescebanṫ: esus aūt carniū ⁊ pisciū nō est laxatꝰ sue ꝓmissus hominibꝰ: nisi post diluuiū. vt hr. j. ix. c. vbi ꝺz sic: Oīne quod mouet ⁊ viuit erit vobis in cibum. e Uiditq; deus ⁊c. Hec ē ꝓclusio ꝓcedentiū. Iz eni q̄libet spēs entis bona sit in se: ex vniūsis tñ ptibꝰ vniuersi ordinatis ad se inuicē ⁊ vlteri⁹ ad deū sic ad ducē admirabil pulchritudo ⁊ bonitas ꝓsurgit. ¶ Ca. I

1. Cor. 9. b Et dñamini piscibꝰ m. Qꝺ pt⁹ q̄si ꝓsulēdo dicerat de eis: nūc dicit imperās: vt habeāt. s. dñium oīm creaturaꝝ in inferioze pte mūdi. qꝺ p singula exequit.

Et dñamini p. m. Be. Querit q̄ vtilitate hō dñatū inē cetera aīantia ꝓcepit: ⁊ ad q̄s vsus q̄ve solatia sunt hec creata homini si nō peccaret? Hō eni ad escā sed herbe tñ: ⁊ arboꝝ fructꝰ ꝓmo ꝓcessa sūt. Iz forte q̄ peccaturū pſciebat de⁹ holem: ⁊ sic futuꝝ moztalē quē creauerat immortalez ea ꝓmoꝺiaṫr instituit: q̄b⁹ se iā moztal posset tueri: hūs. s. ex his alimētū: ⁊ indumētū: ⁊ laboris adiumentū. Postq̄ aūt cōditori sbiect⁹ eē noluit: iure dñium pꝺidit. In testimoniū xo ꝓme creatiōis legim⁹ aues vris sanctis fuisse: ⁊ rictus bestiaꝝ ⁊ serpentū venenū cessisse. b Ecce dedi. v .. Be. ptz q̄ aū peccatū hois terra nihil noxiū ꝓtulit: nō herbā venenatā: nō arborē sterilē. Oīs eni herba ⁊ ligna data sunt hominibꝰ: ⁊ volatilibꝰ: ⁊ aīantibꝰ terre i escā. Un patz q̄ tūc aīalia aīalium esu nō viuebāt: iz ꝓcꝺiter herbis ⁊ fructibꝰ vescebanṫ.

c Et factū ē ita. Aug. Notāꝺū q̄ vbi daṫ ptās homini herbas ⁊ fructꝰ edēꝺi: sbinferṫ: ⁊ factū ē ita: i q̄ significatur: qz ꝺ dicēte deo: ꝺ sibi i esū ꝓcessa coḡuit hō: nō q̄ statim ederit. Si eni ad oīa supzadicta referim⁹ q̄ ait ⁊ factū ē ita: ꝺñs erit vt dicam⁹ eos iā mltiplicatos sexta die: qꝺ post mltos factū ē ānos. d Uiditq; de⁹ ⁊c. Aug. Queritur cū singillatim cetera bona dicanṫ: cur hō ad imaginē dei factꝰ cū ceteris hoc dicaṫ? Iz forte pſciebat de⁹ euz peccaturū: nec i pfectiōe imaginis māsurū. Qui eni singillatim bon⁹ ē: magis cū oīb⁹: iz nō q̄ertit. Cautū ē ergo vt diceret qꝺ i pñti vez cēt ⁊ pſciētiā futuri significaret: de⁹ aūt sic oīa ordiauit: vt siqua singillatim fuerīt de linquēdo deformia: semp tñ cū eis vniūsitas sit formosa.

† 24. q. 3. c. quidam. *. Ilorians.

Mystice e Et factū ē v. et m. Mystice. Ihs. Mane serti dici fit ꝓdicatio euāgelij p christū. Finito xo q̄nto: icipit sext⁹ in q̄ veteris hois apparet senect⁹. Nec eni etate vehemēter attritū ē illud regnū: q̄n tēplū ꝺiectuz ē ⁊ sacrificia cessauerūt: ⁊ nūc gēs illa q̄tū ad vires regni: q̄i vitā extremā trahit. In hac tñ etate tanq̄ i veter⁹ hois senectute: nascit⁹ nou⁹ hō q̄ spūaliṫr viuit. Sexto eni die dictū ē: Producat ṫra aīaz viuētē ⁊c. q: i q̄nto die dictū erat: Producāt aque: nō aīaz viuā iz reptilia aīaꝝ viuaꝝ. Quō eni corpa sūt reptilia: sic corpali circūcisiōi ⁊ sacrificijs tanq̄ i mari gētiū ꝓpls ille seruiebat. Ista xo aīam viuā dicit: qz vita iā icipit eterna ꝺesiderari. Serpētes xo ⁊ pecora q̄ terra ꝓducit: gētes significant euāgelio stabiliter creꝺituras: ꝺe q̄b⁹ ꝺz petro:

Act. 10. b Macta ⁊ manꝺuca: ⁊ cuz illa immunda ꝺiceret: audiuit: Que deus mundauit tu ūmūda ne ꝺixeṫ. Tūc fit hō ad imaginē ⁊ siltudinē dei: sic in sexta etate nascit⁹ christ⁹. ꝺe q̄ ꝺz: Et hō ē: ⁊ q̄s cognoscit eū: Et sicut in illa ꝺie masculus ⁊ femina: sic i ista etate christ⁹ ⁊ ecclia. In illa ꝺie ꝓponit hō pecoꝛib⁹ ⁊ ꝓpentibus et volatilibꝰ celi: ⁊ i hac etate christ⁹ regit aīas sibi obtēperātes: q̄ ptim de gentibus: ptim ꝺ iudeis venerūt: vt ab eo ꝺomite mās uescerēt: carnali. s. ꝺcupiscētie ꝺediṫ: sic pecora: vl tenebrosa curiositate obtenebrati: q̄si ꝓpentes: vel superbia elati q̄si aues. In illa ꝺie pascit⁹ hō ⁊ aīalia que cum ipo sūt: herbis semīalibus: lignis fructiferis: ⁊ viriꝺib⁹ herbis. In ista quoq; etate hō spūaliṫr pascit⁹ scripture alimētis ⁊ ꝺiuine legis: ptim ad ꝺcupiscēꝺā fecūꝺitatē rationū atq; ſmonum tanq̄ herbis semīalib⁹: ptim ad vtilitatē mozū ⁊ hūane ꝺuersationis: tanq̄ lignis fructiferis: ptim ad vigoꝛē fiꝺei: spei ⁊ charitatis in vitā eternā tanq̄ herbis viriꝺib⁹. i. vigētib⁹: q̄ nullo estu tribulationū arescāt. Iz spūalis sic pascit⁹ vt multa ītelligat. Carnaliṫr aūt. i. puulus i christo tanq̄ pec⁹ ꝺei vt credat: ⁊ si

Luc. 18. b nō ītelligat: coſꝺē tñ cibos oēs hnt. Uul⁹ etat⁹ vesp⁹ ē ꝺ q̄ ꝺns ait: Putas veniēs fili⁹ hois ꝺueniet fiꝺē in terra? Post illā vesperā fiet mane: cū christ⁹ veniet i claritate: tūc reꝺescēt cū xpo ab oīb⁹ opib⁹ suis: q̄b⁹ ꝺz: Estote pfecti:

Matt. 5. g sic et pater vester celestis pfect⁹ ē. Hi eni faciūt opa valde bona: post q̄ reꝺescēt in ꝺie septio: q̄ vesperā nō hz. ¶ Moraliṫr. Sexto ꝺie, pꝺucit terra aīam viuā. i. homo ꝺ stabilitate sue mētis: vbi hz fructꝰ spūales. i. bonas cogitationes: oēs mot⁹ animi sui regit: vt sit i illo aīa viua. i. rōni ⁊ iusticie fuiēs: nō terrenitati ⁊ peccato. Ita fit hō ad imaginē ⁊ similitudinē dei masculus ⁊ femīa. i. intellect⁹ ⁊ actio: quoꝝ copulatiōe spūalis fetus terrā impleat. i. carnē subijciat: ⁊ cetera que tam in hois pfectiōe ꝺicta sunt. In illis tanq̄ ꝺieb⁹ vesperа est ipa perfectio singuloꝝ operum: ⁊ mane inchoatio sequentium.

Moraliṫ

a ſ non simul in tpe: sed in ꝓscientia.

creauit eos. Bñdixitq; illis deus a

a ſ fecunditarem sexus accipite. ſ spiritualis intelligentie gradibus.

et ait: Crescite ⁊ multiplicamini b

a ſ nuptie replent terrā: virgineitas celum.

b ſ necessarijs vsibus.

et rēplete terram: ⁊ subijcite eaz:

a ſ vt ratio dominet omni carnali perturbatio / ni quasi insensibili animanti.

a et dominamini piscibus maris et volatilibꝰ celi ⁊ vniuersis animantibus q̄ mouenṫ sup terraz.

b Dixitq; deꝰ: Ecce dedi vobis oēz c d

ſ vt de oblationibus subditoꝝ viuant ꝓlati.

herbam afferentem semen super terram: et vniuersa ligna que habent in semetipsis sementē generis sui: vt sint vobis in escam: et cunctis animātibus terre: omni q̄ volucri celi: et vniuersis que mouentur in terra: ⁊ in q̄bus est anima viuens vt habeāt ad ve/

a ſ. i. an esum sibi cōcessa cognouit homo.

ſ non cōmendat hominem specialiter sicut cetera: quem ab ordine recessurum ꝓscibat.

c d scendum. Et factuz est ita† Uidit e q̄ deus cūcta que fecerat et erāt

e valde bona. Et factum est vespe/

a ſ Augustinus. sexta distinctio.

re et mane dies sextus.

† Eccli. 39. c

¶ Ca. II

tem. Vñ hiere. xvij. Prauũ est cor hois ⁊ inscrutabile. Alia translatio habet: Profundũ est cor homis ⁊c. Nec obstat q̃ spũs hois qui est idem quod anima supra p̃ celũ significatur. Nam vnũ ⁊ idem ꝓpter diuersas sui ꝓprietates per diuersas res figurat: vt supra dictum est in ꝓlogo. Nam aĩa in sua creatione caret sciarum luce: vt habet. iij. de aĩa. ꝓpter q̃d bñ dr de ipa: Et tenebre erant sup faciẽ abyssi. Sed q̃m scire naturaliter desiderat: ideo subdit: Et spũs dñi. i. spũs hominis q̃ cõuenienter dici pt dñi spũs: eo q̃ ẽ a dño creatus ht Ferebatur super aquas: id est naturaliter desiderans scientias q̃ nomine aquarum designantur. Prouer. v. In plateis aq̃s tuas diuide: docendo scz publice. it Dixitq; deus fiat lux: scz rationis naturalis que est quedam impressio diuini luminis in nobis. Ps. iiij. Signatum est sup nos lumẽ vultus tui ⁊c. at Appellauitq; lucem diem ⁊ tenebras noctẽ: Cognitio ei lux est: ⁊ ignorantia tenebra. Sequit: k† Fiat firmamẽtũ: id est cognitio primoꝝ principiorũ indebilis ⁊ firma † In medio aquarum: id est scientiaꝝ quaꝝ alique sunt sub isto firmamento: qz deducte sunt ex primis principijs ⁊ alique supra firmamentũ: qz sunt a deo per reuelationem date. Sequitur: dt Congregent aque que sub celo sunt in locũ vnũ. Nã omnes scientie sunt intra intellectũ ⁊ sic apparet terra arida: id est caro scientijs vacua: quia tamen p celũ: id est spm̃ gubernata ꝓficit in exercitio bonoꝝ opeꝝ. ideo subdit: † Germinet terra herbam virentem: per sensuum honestatem. c Lignũq; pomiferũ: applicando membra corpis ad bonũ exercitiũ. Sequit: h Fiant luminaria in firmamento celi: per q̃ virtutes politice possunt designari: scz per solem quod est luminare maius prudentia que dirigit alias virtutes. per lunã vero iusticia. de qua dr. v. Ethico. q̃ neq; hesperus neq; lucifer est ita admirabilis. p stellas vero cetere virtutes intelligũt. Sequit: bt Producant aque reptile anime viuẽtis ⁊ volatile ⁊c. Sicut dictũ est per aquas intelligunt scientie quaꝝ aliq̃ sunt speculatiue que significant p aues: ⁊ alique practice que significant p pisces. Sequit: at Producat terra ⁊c Per bestias ⁊ iumenta intelligi pñt artes mechanice que sũt quedam hominis iuuamenta in corpali vita: acquirunt etiã p motum corpis ꝓpter quod dicunt ꝓduci de terra. Post formationem hois in esse nature conseq̃nter ponit ei⁹ formatio in esse gratie ſm virtutes theologicas. cum dr: † Faciamus hoiem ad imaginẽ ⁊ similitudinẽ nostram: per imagines fides congrue designat. Greg. sup Ezechi. Facies itaq; ad fidem ptinet. Per similitudinẽ vero charitas que transformat amantẽ in amatũ. Seq̃t: bt Et inspirauit in faciẽ ei⁹ spiraculũ vite. p q̃ significat spes que charitate formata spirat ad celestia. dt Et factus est hõ in animã viuentẽ: scz vita gratie q̃ perfectio est naturalis vite.

Genesis. j. postilla. In principio creauit de⁹. Omissis diuisionib⁹ curiosis accipio illã q̃ magis ꝓsueta ẽ dici.

Additio. Circa expositionẽ lr̃alem huius primi capitu. Gen. que valde difficilis est: et varie a doctoribus tradit: tam grecis q̃m latinis ⁊ etiã hebreis quedam vident psupponenda ad hoc vt ex multiplicitate sensuũ aliqs planũ saltẽ simpliciter capientib⁹ extrahat. Primũ pte supponit q̃ in hac expositione dicti Aug⁹. maxime est attendendũ: q̃ supra Genesim ad lr̃am de hac materia tractans sic dicit. In hmõi q̃stionib⁹ duo sunt obseruanda. Primũ q̃ veritas scripture incõcusse teneat. Secundũ q̃ cũ scriptura diuina multipliciter exponi possit q̃ nulli expositioni aliquis ita pcise inhereat: q̃ si certa rõne cõstiterit hoc esse falsum q̃ aliqs ſm sensum scripture hoc asserere psumat. ex hoc enim scriptura ab infidelib⁹ derideret: ⁊ eis pcluderet via credendi: hec ille. Exquo sequit q̃ veritas q̃ est in scriptura plane tradit: incõcusse tenenda est: nõ obstante q̃ pbi aliter sentiant tenendo circa hoc varias seu ꝛrias opi. licet em̃ ea que p rõem demonstratiuã hãtur esse falsa nõ sint attribuenda alicui auctoritati sacre scripture: eo q̃ talia certa rõne ꝓstat esse falsa: tñ illa q̃ nõ demonstratiue sed opinatiue ⁊ pbabiliter habentur non constant tanta certitudine vt veritas plana scripture ꝓpter talẽ debilẽ certitudinẽ formidolosam ⁊ opinatiuam omittat: nec ob hoc ei⁹ plana expositio varie⁹ seu dissoluatur: ⁊ hoc sonat plane auctoritas Aug⁹. predicta. Et inde est q̃ ꝛs pbi pagani cõiter opinent mundũ fuisse ab eterno nõ tamen catholici variant ex hoc expositõz hui⁹dicti: In principio creauit de⁹ celũ ⁊ terrã: sic vt ex ipo nõ intelligant mundũ a deo p creatõz incepisse: nõ em̃ de ppetuitate mũdi a pte añ demõstratiuã rõnem pbi habẽt: vt in ꝓma pte sci Tho. q. xlvj. arti. ij. sed ij. ꝛz solũ opinatiuas ⁊ ꝓbabiles. Ex q̃ ꝓsupposito infert q̃ postillator min⁹ cõnenienter se habet circa ꝓcessum introductoriũ expositionis lr̃alis hui⁹ ca. Dicit ei q̃ ex varietate opinionũ de natura materie a pbis positaꝝ dependet intellect⁹ operationis sex dieꝝ: qõ videt inconuenienter dictũ. Constat em̃ q̃ pbi in hoc nõ demonstratiue ꝓcedunt: alꝰ nõ ꝓtingeret eos diuersimode vel contraria opinari: sicut nec in geometricis ⁊ hmõi: sed solũ ꝓcedunt opinatiue: vñ nõ dr sens⁹ scripture ꝓpter hoc variari: ⁊ ideo sancti doctores modicũ curauerunt de hmõi opinionibus varijs in hac materia: sic nec etiã refert ad articulũ creatiõis credende: vtꝝ celi sint ī materiales vel habeant materiã eiusdẽ rõnis cũ his inferioribus vel alteri⁹ rõnis. Secõ ꝓsupponit q̃ nõ est inconueniens multiplicare expositiones in hoc loco: dum tñ a Xpitate scripture plano mõ intellecta nõ deueniant: ⁊ cũ hec nõ asserendo sed quasi ꝓponendo dicant. hoc ꝓz per auctoritatem Aug. supt⁹ inductã. Magr̃ etiã in. ij. dist. xij. de hac materia tractans dicit sic: Quidã sanctoꝝ patrũ qui verba dei atq; arcana excellenter scrutati sunt sup hoc quasi diuersa scripsisse vident: hec ille. Ubi notanda sunt verba magri q̃ non dixit diuersa asseruisse vident: hoc em̃ esset piculosum: scz scripsisse tñ. s. siue assertione: taliter em̃ expositiones multiplicare nõ est piculosum etiã sanctis ⁊ pfectis viris quorum doctrĩa locũ auctoritatis habet: ⁊ multo fortius potest cõuenire simplicibus scriptoribus: quoꝝ dicta nullã habẽt auctoritatẽ nisi q̃tũ Xitas lr̃e sacre vel rõ efficaꝝ eis tribuit: Nihil igit̃ temerarie asserendo: nec aliquã veritatem a sctis patribus traditã excludendo: nec in aliquo diminuẽdo ad expositionem lr̃alem eoꝝ que in hoc capit- lo continent spẽaliter vsq; ad opus q̃rte dieꝰ inclusiue ꝓcedam: ⁊ principaliter ſm primũ sensum lr̃alem: de quo prius in additione sup ꝓlogꝝ dictũ est. Et q̃ntũq; de secundario sensu etiã lr̃ali quedã tangẽtur: ⁊ hoc omissa recitatõe variaꝝ seu diuersaꝝ expositionũ. similiter ⁊ curiositate distinctionũ ſm ordinẽ lr̃e plane ꝓse quendo. In primo igit̃ de primo quoddã summariũ totiꝰ diuine opationis seu creationis in toto spacio sex dierũ contẽtum Moyses videt ꝓponere cuꝝ dicit: In principio creauit deus celũ ⁊ terrã. In his em̃ verbis ſm Chrys. pmittit̃ summarie ⁊ cõpendiose totũ opus diuinũ circa creationẽ: distinctionẽ: ⁊ ornatũ mundi: in omnibus sex dieb⁹ primis successiue factũ: sicut si q̃s dicat talis artifex edificauit hãc domũ: ⁊ postea subdat. primo fecit fundamenta. secõ erexit parietes. ⁊ tertio supꝛaposuit tectũ ⁊ hmõi Secm̃ quã expositiõm cũ dr deũ creasse celum ⁊ terrã: intelliguntur omnia celestia et terrena esse a deo creata: que in ꝓcessu sex dieꝝ fuerunt creata seu ꝓducta. ⁊ hoc videt sentire Basil. in Exa. qui sup hoc Xbum: Creauit celũ ⁊ terrã. sic dicit: Ex duobus aũt que extrema sunt totius existentiam enigmatice significat: ⁊ sic nõ oꝛtet p celum in hoc loco intelligi empyrreũ tm̃: vl̃ sideriũ seu firmamentũ ⁊ hmõi: sed simul oĩa celestia in hoc intelligenda sunt. Silr̃ p terram in hoc loco nõ solũ intelligenda ẽ arida seu elementũ terre sed tota suba generabiliũ ⁊ corruptibiliũ tam elementoꝝ q̃m mixtoꝝ in ꝓdictis sex dieb⁹ a deo ꝓductoꝝ. Veritas hui⁹ expositionis ptz ex mõ loq̃ndi sacre scripture cõioti ⁊ freq̃ntioi. silr̃ ex doctrina sanctoꝝ apl̃oꝝ Primũ ptz: nam infra Gen. ij. sup illud verbũ: In die q̃ fecit dñs celũ ⁊ terrã. Slo. his igit̃ paucis Xbis insinuata ẽ oĩs creatura. Legit̃ etiã Exo. xxxj. circa obseruationez sabbati: Sex dieb⁹ fecit deus celũ ⁊ terrã ⁊ in die septimo requieuit: In quo loco manifestum est q̃ celum accipitur pro quacũq; celesti creatura: ⁊ terra similiter ꝓ quacunq; terrestri modo supradicto. Si em̃ hic accipit celum ꝓ aliquo celoꝝ tantum: ⁊ terra ꝓ aliq̃ terraꝝ tm̃: cetera terrena ⁊ celestia viderẽtur excludi ab opibus sex dieꝝ: qõ est manifeste falsum. Similit̃ ⁊ Deutro. iiij. ca. Scias hodie q̃ dñs ipe est deus in celo sursum: ⁊ in terra deorsum ⁊ nõ est ali⁹. Intelligendũ est vniuersaliter. s. q̃ in celestibus ⁊ in terrenis nullus alius deus ẽ. similiter Iere. xxiij. ca. vbi ꝓpheta intendens asserere deum esse vbiq; dicit: Rumq̃d nõ celũ ⁊ terrã ego impleo dicit dominus: qõ habet intelligi de totius mundi integritate. Eodem mõ ps̃. dicit: Initio tu dñe terram fundasti: ⁊ opa manuum tuarum sunt celi. Idem patet de aliis innumerabilib⁹ locis sacre scripture. licet em̃ in nonnullis locis sacre scripture quandoq; cum predictis. s. cũ celo ⁊ terra mare vel aq̃ exprimantur: hoc tamen est in paucis ꝓter modum ⁊ stilum cõem supradictum. Secundo hoc idem patet ex doctrĩa seu modo loquendi aplorum quibus sensus sacre scripture perfectius fuit apertus: iuxta illud Luce. xxiij. Aperuit eis

sensum vt intelligerent scripturas. Hi. n. circa articulum creationis mundi nil amplius expresserunt fuisse a deo creatu nisi celū ⁊ terram dicentes in symbolo: Credo in vnū deum creatorem celi ⁊ terre: Ubi manifeste tangūt doctissimi in scripturaꝝ intelligentia nos docent q̄ in hoc q̄ ꝓfitemur deu creasse celū ⁊ terrā cuncta celestia ⁊ terrena a deo fuisse creata testamur. Nullꝰ em̄ sani intellectus diceret q̄ apli articulum creationis mūdi imp fecte tradidissent. In symbolo aūt patꝝ hereticꝭ insurgentibus spēaliter Manicheoꝝ: qui dicebant vnū deū esse bonoꝝ: ⁊ aliū maloꝝ ⁊ alijs similibꝰ: fuit additū in hoc articulo de creatione mundi q̄si exponēdo visibiliū oīm ⁊ inuisibiliū: Ad denotādū q̄ in hoc q̄ dr in ꝓio symbolo: Creatorē celi ⁊ terre. intelliguntur celestia ⁊ terrestria: nō solū visibilia sed ēt inuisibilia. Secm̄ igit hāc expositionē ꝓsonā Xpi tangūt fundatā in planicie ⁊ cōicie mō loquendi apl'oꝝ ⁊ ꝓphaꝝ non restat locꝰ inārendi de quo celo scriptura hic loquit: cū nō solū de celis q̄buslibet sed etiam de q̄buscūq; rebꝰ celestibus creatis: sicut de angelis intelligi debeat. Silr nō est inquirendū de aere elemētari vel igne in qua ꝓticula sacre scripture in hoc loco spēaliter intelligātur cū non solū de terra elementari sed de tota natura generabiliū ⁊ corruptibiliū in ꝑmis sex diebus creatoꝝ seu ꝓductoꝝ intelligit. cū dr: Creauit deꝰ terrā. Circa sensum Xo de sc̄undariū seu vlteriorem ad sensum lrālem ꝓtinentem huius verb.: In ꝓncipio creauit deꝰ celū ⁊ terrā. Multa tradunt a sanctis doctoribus ⁊ alijs quodāmō inenarrabilia: inter q̄ videt expositio sancti Tho. in. j. ꝑte. q. xlvj. arti. iij. in cor. q. cōprehendiosa ⁊ recta lre ⁊ oīoni consonans: dicit em̄ sic q̄ hoc dictū: In ꝓnci. crea. deus ⁊c. tripliciter exponitur ad excludēdū tres errores. Quidam em̄ posuerunt mundū sp fuisse ⁊ tempus nō bre initiū: ⁊ ad hoc excludendū exponit in ꝓncipio. i. tpis. Quidā Xo posuerunt duo esse creaturaꝝ ꝓncipia: vnū bonoꝝ ⁊ aliud maloꝝ. Et ad hoc excludēdus expōit: In ꝓncipio. i. in filio. sicut em̄ ꝓncipiū effectiuum appropriat ꝓpter potentiā patri: ita ꝓncipiū exemplare appropriat filio ꝓpter sapiam. vt sicut dr: Oia in sapientia fecisti: ita intelligatur deum oīa fecisse: in ꝓncipio. i. in filio. Sm illd Apli ad Col'. j. In ꝓncipio. i. i filio ꝓdita sunt vniuersa. Alij Xo dixerunt corpalia esse creata a deo mediantibus creaturis spualibus. ⁊ ad hoc excludendū: In ꝓncipio creauit dr celū ⁊ terrā. i. añ oīa: hec ille. Que quidē tres expositiones intelligende sunt nō disiunctiue sed copulatiue. sic. s. q̄ scriptura in hoc loco intendit quēlibet istoꝝ triū erroꝝ excludere ⁊ ñ vnū eoꝝ tm̄. Si em̄ disiunctiue intelligerentur iste expositiones: tunc nō excluderet plusq̄ vnus error: ⁊ forte nullꝰ: qz ex vna ꝓpositiōe tres causas veritatis habente ex qualibet eaꝝ non posset concludi veritas vnius cause eaꝝ determinate. Sed vidēdū est quō q̄libet illaꝝ triū expositionū ex lra sane intellecta consurgat: vt sic quelibet illaꝝ dicenda sit lralis. Ad quod sciendū q̄ cum hec dictio ꝓncipiū cōit intelligāt relatiue respectu ꝓncipiati. idcirco i sacra scriptura cōmuniter vbi principiū seu initiū legit in eodē contextu adiūgit aliud: significans illud respectu cuius dicit tale principium seu initiū: sicut dr infra Heñ. x. Fuit principiū regni eiꝰ babylonia: vbi i B q̄ adiūgit regni eiꝰ: exprimit respectu cuiꝰ dr principiū: ⁊ sic cōiter in alijs locis. Cuius ratio est. Nam si sic exprimeret remaneret quasi ignotū q̄d significaret per illud principium: nisi subintelligeretur ex p̄cedentibus seu subsequētibus immediate adiuncti. Et quia in hoc loco nō exprimitur determiate in lra ad quid referat hoc q̄ dicit: In principio: sed quasi absolute nominat optet q̄ referatur ad illud q̄ sibi adiungit. Añ primo occurrit referenduz ad hoc q̄ dicitur statim: Creauit. i. in principio creationis seu in pincipio illius quod creauit. ⁊ sic intelligūt multi doctores hebreoꝝ: sicut Rabi Abenhaqra: ⁊ Rabi Salo. ⁊ alij. Et iste modus loquendi concordat cum tertia expositiōe ꝑdicta sm quā intelligit: in principio. i. añ oīa: vt ꝑdictum ē. Secō referri posset ad hoc q̄ subdit: Deꝰ: sic q̄ intelligat hoc principiū esse aliquid cum quo seu p quem deꝰ fecit oīa: quod conuenit filio. sicut cum dicitur: Omnia in sapiētia fecisti: ⁊ sic intelligit. Ra. moy. gerundeñ. q̄ p hoc q̄ dicitur: In principio significatur aliquod pertinens ad naturā diuinā: licet hoc quasi balbuciendo exprimat: ⁊ hoc cōcordat cū secūda expositione ꝑdicta. Tertio posset referri hoc q̄ dr: In principio: ad hoc q̄ dicitur: celū ⁊ terram: que sunt res successiōi subiecte. ⁊ sic intelligit prima expositio. s. in pincipio tpis: hoc est in primo nunc: q̄ ꝑcedit oēm successionē tempoꝝ: vel oīm rerꝝ celestiū ⁊ terrestriū successionē. Quarto posset referri hoc q̄ dicitur in principio ad totū ꝓcessum primeue creationis seu ꝓductōis rerꝝ qui in B ca. Heñ. j. continet: vt sic intelligat. In principio creauit deꝰ. i. i primis sex diebꝰ de quibus agitur in toto ꝓcessu huiꝰ ca. Creauit deꝰ celum ⁊ terram: ⁊ sic intelligit Ebry. vt ꝑdictū est ⁊ quia absolute ⁊ sine aliqua expssa determinatiōe dr hic in principio. idcirco referendum est ad litteram ad omnia signata per quattuor modos ꝑdictos: inq̄ntum q̄libet eoꝝ ex adiacentis seu continuatione lre intelligit vt dictū est. Item attendendū q̄ sm vlteriorem sensum lralem ex hoc q̄ dr: In princi. creauit deus celū ⁊ terrā: intelligit sm lram sm hebraicā veritatē pluralitas i diuinis: put mgr allegat in. j. par. dist. ij. quod patet ex hoc. naz vbi nos dicimus deus: hebraica veritas hz heloym: quod est plurale huius nominis singularis hel: ⁊ sic exponit in hoc loco expresse Rabi Abenhaqra: licet ex hoc nō veram conclusionem eliciat. sz extortam. Ault aūt intelligi q̄ B non significat pluralitatē in diuinis: sed pluralitatē virtutum seu potentiaꝝ ab eo ꝓcedentiū: in cuius signū allegat ipse et sui sequaces q̄ in scriptura q̄nq; etiam iudices dicuntur heloym ꝓpter eoꝝ Xtuosam potentiam in iudicando. vt Exo. xxij. vbi dicitur. Dijs nō detrahes: ⁊ principi populi tui nō maledices. sz hec cauillatio est valde irrōnabilis: quod patet ex duobꝰ.

¶ Primo em̄ hebrei nobiscum conueniunt in articulo creationis mundi: ꝑsertim in hoc q̄ solus deus mundum creauit: ⁊ eū immediate ꝓduxit intantū q̄ ipsi tradunt angelos fuisse creatos in feria secunda: ne si in prima fuissent creati credere ⁊ de angelis q̄ fuissent coopatores dei in mundi creatione. Si igit hoc quod dicit heloym intelligat de Xtutibus procedentibus a deo: aut tales Xtutes sunt aliquid creatuz: aut q̄d increatū. Si primo mō sequit q̄ aliq̄ quod non est deus creauit mundum vel saltē coopatum ⁊ st in creatione mundi. Si secundo mō sequit q̄ in diuinis est aliud increatum a deo ꝓcedens qō est intentū: nam cū deꝰ etiā ab illis cōcedat eē summe simpleꝝ q̄d q̄d est in deo deus est. Sc̄o hec cauillatio videtur irrōnabilis ex eo q̄ Moyses ꝑcipue intendebat informare populū de vnitate dei ⁊ exclusione pluralitatis deorum. vt cum dr Deutro. vj. Audi israel: deus tuus vnus ē. ⁊ Deutro. xxxij. Videte nunc q̄ ego sum ⁊ nō est alius deꝰ mecū: ⁊ sic de multis alijs. Cum igit Moyses dixisset: Creauit heloym: manifeste dedisset occasionem credendi populo pluralitatē quā intendebat excludere: sm eos etiam potius debuisset dicere hel: quod nullam pluralitatem significat ⁊ ex quo nullū inconueniens sequeret. Item quod allegat ꝑ ꝑte sua q̄ q̄nq; iudices vocantur heloym: hoc manifeste facit contra eos: nā vbi heloym accipit ꝑ iudicibus seu dijs opinatiuis vel falsis sp construit cum Xbo vel adiectiuo pluralis numeri. vñ Exod. xxij. vbi dr. Ad deos vtriusq; causa pueniat: ponitur ibi heloym: ⁊ statim sequitur ibi Xbum plurale sic. s. ⁊ si illi iudicauerint. ⁊ in Pſ. Omnes dij gentiū demonia: vbi dicit heloym ⁊ tñ ibi nō dr demon sed demonia. Silr in pſ. vbi dicit: Ego dixi heloym estis. i. dij nō dicit: Ego dixi heloym es. ⁊ sic de multis alijs: sed in hoc loco ⁊ in alijs vbi heloym ponit ꝑ vero deo sp adiungitur Xbum singularis numeri: non em̄ dicit hic: In principio creauerunt dij: sed creauit: quod quidē verbum includit Xbum substantiuum. s. fuit creans: ad denotandam vnitatem essentie. Ex quibus patet manifeste q̄ moyses intendit instruere populū specialiter q̄ntum ad doctos. q̄ i dō qui celum ⁊ terram creauit est pluralitas personaꝝ inq̄ntū dixit heloym. Similiter ⁊ vnitas sm essentiam inq̄ntū dixit creauit: ⁊ hoc notanter insinuat moyses in prima ꝓpositione totiꝰ sacre scripture in qua continetur articulus creationis vt innueret hoc mysterium in primo exordio fidei eē attendendū. Qr autem hec pluralitas attribuenda sit personis seu suppositis habetur etiam sm sensum lralem vlteriorem in hoc loco vbi innuitur aliqua instructio de diuinis personis: nam cum dicitur in principio: intelligitur in filio cui attribuitur causalitas creationis per modum cause exemplaris vt dictū est: ⁊ p consequens cum dicitur deus: intelligitur pater cui attribuit causalitas creationis per modum efficientis. Cum aūt dicit: Spūs dñi ferebatur: intelligit persona spūssancti: put plenius declarabit infra. Non tamen est intelligendum q̄ creare sit ꝓprius alicuius persone diuinę nō cōmuni toti trinitati: bñ em̄ esset erroneū. cum omnia opera trinitatis ad extra sint indiuisa: sed quia deus est causa rerum per suum intellectum et voluntatem sicut artifex rerum artificiatarum. artifex autem per verbum in intellectu conceptum ⁊ per amorem sue voluntatis ad aliud relatum opatur: vnde similiter deus paꝛ opatꝰ est omnem creaturam per verbum suum quod est filius: et p luum amorem qui est spiritussanctus: ⁊ sm hoc ꝓcessiones psonarum sunt rationes ꝓductionis creaturarum inq̄ntum in

Ps. 105.

cludunt

cludunt essentialia attributa que sunt scientia ⁊ voluntas: vt patet in ꝑma pte.q.xlv.arti.vj. Sequit lra: Terra aũt erat inanis ⁊c. Vbi moyses postq̃ summarie tradidit totũ opus diuinũ circa creationem mundi in ꝑmis sex diebus successiue, ꝓductum: hic explicat illo ꝑticularia. Circa qo ꝑmo ostendit statum seu conditionẽ quarundam rex creaturaꝝ in ꝑma sui creatiõe seu ꝓductione. Sciendo ꝓcedit ad alia que creata seu ꝓducta sunt in predictis sex dieb⁹ successiue. secunda ibi: Dixit deus: fiat lux. Circa ꝑmum sciendum q cum Moyses rudi populo loquebatur vt omnes doctores tenẽt: qui nõ solum spũalia veraciter nõ capiebant: sed etiam de corpalibus illa cõiter tm̃ apprehendebant que visui corporali subiacent: vt in prima pte.q.lxvij.arti.iiij. Idcirco licet in generali visibilia ⁊ inuisibilia celestiũ ⁊ terrestrium creaturarum sub quodam summario vt dictum est cõprehendat attribuens ea diuine creationi: ita vt nihil in rex natura excluderet a creatione dei: loquens tamen postea in particulari: vt imbecillitati rudium seu simplicium audientiũ condescenderet: prætermissis inuisibilibus tam celestium q̃ terrestrium: de visibilibus tm̃ mentionẽ facit: vñ de celestibus ꝓtermisit celũ empyreum ⁊ angelicã naturã: ⁊ de terrestribus ꝓtermisit duo elementa. s. aerẽ ⁊ ignẽ eo q nõ ab omnibus ꝑcipiunt. Multi. n. etiã philosophoꝝ elemẽtũ ignis nõ cognouerũt vsq ad tps Aristotelis. Similiter ⁊ aerẽ nihil dicebant: adeo vt loca plena aere vacua existimarẽt. vt. iij. Phyc. Vñ in ꝑma rex productiõe de tribus visibilibus ꝑncipaliter facit mentionẽ. s. de infimo fundamẽto vniuersi sensibilis: ⁊ de summo tecto ei⁹ ⁊ de quodam medio inter vtrunq̃ q̃ sunt principales ptes integrales cuiuscunq̃ edificij: quoꝝ duo se habent ad totum vniuersuꝫ visibile sicut centꝝ ⁊ circũferẽtia ad corpus sphericũ q̃ cõplent totã eius rõnem plasmaticã: In q̃ q̃dem. s. corpe spherico centrum se habet vt fundamentũ: ⁊ circũferentia sicut summum tectũ: ⁊ alia inter vtrũq̃ contenta se habent vt medijꝫ inter vtrũq̃. s. inter centrũ ⁊ circũferentiã. Primũ oñdit cũ dicit: ẽra aũt. Terra eñ ſm phos ⁊ astronomos se hꝫ ad vniuersum corpale vt centꝝ. Secũ aũt ⁊ tertiũ oñdit: cũ dicit: Super faciẽ abyssi. Abyssus eñ ſm grãmaticos multitudinem aquaꝝ ipenetrabilẽ significat: que q̃dem ipenetrabilitas ꝛõ põt intelligi nõ solũ ex magna ei⁹ ꝓfunditate: sed etiã ex hoc q ex eius confusione nõ potest abyssus penetrari: ꝓ qo intelligit aqua elementaris q̃ ante eius ꝓgregationẽ in vna permixtione confusa erat cum alijs duobus elementis. s. aere ⁊ igne. Prout mgr̃ ponit in. ij. li. dist. xiij. quod totum vocat abyssus ſm estimationẽ simpliciũ seu rudiũ quibus loq̃bat q̃ aerem ⁊ ignem elementarẽ ꝓpter coꝝ inuisibilitatẽ vt dictum est nõ ꝑcipiunt: q̃ q̃dẽ abyssus totã terrã vndiq̃ cooperiebat ⁊ vsq in altũ porrigebat q̃usq̃ nunc summitas corpee nature ptingit. sicut q̃busdã videt. Prout mgr̃ ponit dist. supradicta. Intelligat tamẽ hec summitas nature corporee circa celũ crystallinũ quod ꝓ superficiem abyssi intelligendum ẽ ⁊ hoc est primũ corpus mobile qo se hꝫ ad oĩa corpa naturalia: sicut superficies ad corpus sphericũ q̃ totã ei⁹ soliditatẽ continet. Vñ notandum est q nõ dicit scriptura tenebre erant in terra nec in abysso neq̃ supra abyssum: sed supra faciẽ abyssi Cui⁹ rõ est: Quã illa multitudo aquaꝝ ipenetrabilis ⁊ ꝓfundissima in ꝑma sui ꝓductione erat turbida ⁊ quasi opaca ex eius ꝓfusa ꝑmixtiõe seu ꝓpositiõe: intantũ q nõ erat capax lucis sicut nec terra ⁊ sic nõ erant in terra nec in abysso tenebre ꝓprie loq̃ndo: sic nec in liq̃ dr cẽ cecitas hꝫ nõ videat: superficies iñ abyssi qo ẽ ꝑmũ mobile vt dictũ est ex sua pura ⁊ ĩꝑmixtibili natura est diaphanũ ⁊ fuit sp capax lucis: sed qz nondum lux facta erat: ideo ꝓprie loquendo tenebre erãt ꝓ tunc supra faciẽ abyssi. i. in ꝑmo celo mobili. Conuenienter igit in ꝑmordiali rex visibiliũ ꝓductione fit exꝑssa mentio d terra qo est centꝝ ⁊ quasi fundamẽtũ vniuersi sensibilis. ⁊ d circũferentia qo est summũ tectũ. s. ꝑmũ mobile eo mõ quo dicit Esa. xlviij. Manus eñ mea fundauit terrã: ⁊ dextera mea mẽsa est: als tetendit celos. ⁊ loquit ad modũ formantis circulum cũ circino: q̃ primo ponit vnũ pedẽ in centro qo ẽ fundamentũ ⁊ aliũ tendit circũducendo circũferentiã. Sequitur ibi lra: Spũs dñi ferebat sup aq̃s: que q̃dẽ verba ꝓprie ⁊ no tabiliter exponuntur a Piero. de hebraicis questionibus vbi sic dicit: Pro eo q in nr̃is codicib⁹ scptũ ẽ: Spũs dñi ferebatur: in hebreo habet Merahephet: qo nos appellare possumus incubare: in similitudinẽ volucris ova caloze animãtis ex q̃ intelligim⁹ nõ de spũ mundi dici: vt nõnulli arbitrant: ſz de spũsctõ q̃ ⁊ ipe viuificato: oĩm a ꝑncipio dicit: de q̃ i Ps. Emitte spm̃ tuũ ⁊ creabunt̃: hec ille. Que q̃dem viuificatio

Ps.103.

potest recte intelligi ſm motũ ꝑmi mobilis. Nam mot⁹ ſm phm. viij. phyc. est vita rex naturaliũ: ⁊ cũ inf omnes mot⁹ rex naturaliũ mot⁹ ꝑmi mobilis sit ꝑm⁹ ⁊ ꝑcipuus et a quo oẽs mot⁹ corpales regulant̃ ⁊ mensurant̃ tanq̃ a ꝑma oĩm motuũ mensura: ⁊ a deo tanq̃ a primo mouente ꝑncipaliter causatus. Idcirco in ꝑmordio creationis rex naturaliũ de hꝫ primo motu tanq̃ de vita rex naturaliũ fit mentio. attribuẽdo ipm motũ deo in ꝓsona spũsctí. cui appropriatũ est viuificare. Et ex hꝫ tollit q̃dam inconuenientia que quodãmodo animũ pulsat. s. q inter ꝑmo creata fit mẽtio de tpe cũ dicit: Dies vnus: dies secundus: ⁊ hmõi. Sed de motu nulla videtur fieri mentio: cũ tm̃ motus sit prior ipo tpe naturalit. Vñ ſm predictã expositionẽ ꝓdicta tollit inconuenientia: qz de motu fit mentio anteq̃ de tpe vtz ex ꝓdictis. Sed contra ꝓdicta q̃dam dubia breuiter possunt moueri inq̃sitiue: ex q̃ꝝ solutione veritas magis elucidat. Primũ posset rõnabiliter q̃ri. put Aug⁹. querit sup Gen. ad lram. Cur nõ scriptũ ẽ: Dixit de⁹: fiat terra ⁊ facta est. Fiat aqua seu abyssus ⁊ factum est. sicut dixit de luce ⁊ de firmamento ⁊ hmõi. Secundo potest queri: si abyssus hic accipit vt dictũ ẽ ꝓ aquaꝝ multitudine ipenetrabili terrã vndiq̃ circũdante: cur nõ ꝓprie hoc declarauit deus dicens: Multitudo aquaꝝ erat super terrã cũ aqua ab oĩbus q̃tũcũq̃ rudibus sit ꝓceptibilis. Et d aq̃ in hoc capitulo freq̃nter fiat mentio: nõ aũt de abysso in hoc loco. Tertiũ: si faciẽ abyssi accipit in hoc loco ꝓ ꝑmo mobili vt dictũ est: cur statim ipm nominat aquas cum dicit: Ferebatur super aquas: ſm istã expositionem. Quartũ: cũ spũs dñi seu spũs dei pluries in sacra scriptura accipiat ꝓ aere seu vẽto: vt in Ps. Flauit spũs eius ⁊ fluent aque ⁊ ĩ alijs. vnde q̃ cogimur vt in hoc loco accipiat ꝓ spũ sctõ vt dictum est. Quintũ: si spũs dei in hoc loco accipit ꝓ spũ sctõ vt dictum est: cum spũsctus sit deus: inconuenienter dr q ferebatur sup aq̃s: cũ deo nõ ꝛpetat localiter ferri nec situm habere. Ad primũ igit dicendũ q ex Ybis Aug⁹. vbi supra apparet q ĩ hoc dicit: Terra erat inanis ⁊ vacua: ⁊ tenebre super faciẽ abyssi: itelligit materia omnis informis. Dicit eñ in. xij. ꝯfessi. Quid eñ in omnibus mundi ptibus reperiri põt ꝓpinquius informitati oñimode q̃ terra ⁊ abyssus. Et infra subdit: Illo aũt totũ ꝓprie nihil erat qñ adhuc omnino informe erat: hec Aug⁹. Ex q ptz q ſm ipm ideo pretermissum est dicere fiat terra seu abyssus. Similiter ⁊ factum est ita: et vidit deus q esset bonum sicut dicitur in alijs ꝓpter informitatem omnimodã materie que in ꝓdictis verbis signat: ⁊ est ratio: qz cum dr: Dei pfecta sunt opa: vt Deutro. xxxij. Ideo inconuenienter de natura omino informi diceret: Dixit deus fiat hoc. Similiter ⁊ vidit deus q esset bonũ. Ambrosius aũt et alij sancti doctores non concordant cũ Augustino in hoc. s. q cum dr: Terra aũt erat inanis et vacua. Intelligat materia informis sed ipm elementũ terre: ſm qs. s. sctos doctores aliter ab Augustino opinantes dicẽdũ est: q alie tres informitates attribuunt̃ creature corpali in ꝑmordio ꝓducto: ꝓpter quas nõ decebat vt de creatura sic informi diceretur. Fiat ⁊c. Vel vidit de⁹ q esset bonũ et hmõi. decerat enim corpi diaphano. s. primo mobili pulchritudo lucis. vñ dicit q tenebre erant sup faciem abyssi: decerat etiã terre duplex pulchritudo: vnã quã hꝫ ex hoc q est aquis coopta: et q̃tũ ad hoc dr q terra erat inanes. s. inuisibilis. alia vo quã habuit cũ non esset ornata herbis et plantis: et ideo dr q terra erat vacua. Vñ in hoc loco moyses intendit exꝑmere informitates creature corpalis tam celestis q̃ terrestris in ꝑmordio ꝓducte: et ideo non oportebat in hoc loco dicere: Dixit deus fiat terra et hmõi: sicut in alijs creaturis: que in prima sui productione tales informitates minime habuerũt. Si aũt contra hoc dicat q lux in prima die facta etiam videt imperfecta seu informis respectu lucis luminariũ: quod ptz ex excellentia ꝓprietatũ luminarium q̃ in ope quarte diei exꝑmuntur: q̃ non ptinent ad lucem in prima die factam vt infra patebit: et tm̃ de ipa luce dicitur fiat lux ⁊c. et vidit deus lucẽ q esset bona: et sic similiter potuisset dici de terra nõ obstantib⁹ informitatibus predictis. Ad hoc dicendũ q lux in ꝑma die facta: licet nõ esset ita perfecta sicut lux solis: habebat tñ pfectionem sibi pertinentem q̃tum ad illud ꝓ quo facta fuit sez diuisionem noctis et diei vtz in littera. Sed terra fuit facta a deo ad hoc vt habitare ab animantib⁹: iuxta illo Esa. Non in vacuũ creauit eam. s. terram: sed vt habitaretur ⁊c. Et quia hec perfectio ad quã ordinata est terra sibi deerat in primordio sue creationis. Idcirco nõ erat cõueniẽs vt de ea dicerent̃ verba ꝓdicta q̃ de alijs creaturis: que in prima sui

ꝓductione ꝓfectiones ad quas ꝓducte sunt attigerũt. Idẽ de abysso dicendum que propter eius cõmixtionem cõfusam supradictam: nondum habebat ꝓfectionem sufficientem ad ꝓducẽdũ generabilia. Superficies aũt abyssi in hoc loco nõ intelligitur per se nisi respectu ipius abyssi cuius dicit cẽ superficies: & ideo non oportebat vt de ipa superficie fieret mẽtio seorsum in hmõi creatiõe. Utrum autem ex auctoritatib⁹ sanctorum & specialiter Basilij: Ambro. Chryso. intelligatur q̃ omnimoda infirmitas materie tempore precessit: formationẽ eius omitto causa brevitatis: vide tamen in prima p. q. lxvj. arti. j. veritatem huius quesiti a sancto doctore determinatã.

Ad secundum faciliter respondetur ex dictis: abyssus eñ hoc loco non nominat aquam solam: sed aquam cum aliorũ elementoꝝ permixtione confusam vt dictum est: pretermisit tamen expressam mentionem de alijs elementis cum aqua pmixtis ꝓpter ruditatẽ eoꝝ quibus loquebatur q̃ pro maiori parte ea que non subiacent visui non cognoscebant: vt tã dictum est.

Ad tertium dicendum q̃ primum mobile in h̃ loco nominatur diuersimode ꝓpter diuersitatem eoꝝ que sibi competunt de quibus in ꝓposito agitur. Cõpetit enim pmo mobili omnia corpa naturalia & mobilia continere: sicut superficies corpus continet cuius est superficies: & ex hoc nomiñ facies abyssi. i. superficies abyssi: de qua continentia h̃ est agẽdum tanq̃ de loco vniuersali omniũ corporũ naturaliũ. cõpetit etiam ei diaphaneitatis sm̃ sue nature puritatẽ. Similiter & prima mobilitas corporalis: de qua diaphaneitate in h̃ loco est agendum tanq̃ de prima capacitate lucis: que quidez lux in corporibus primum locum tenet sm̃ Aug⁹. de li. arbi. Similiter & de prima mobilitate eius hic est agendum tanq̃ de prima vita vel de primo effectu vite corporũ naturalium: q̃ duo nulli eaꝝ creaturaꝝ: de quibus scriptura mentionem facit inter primo creata sic cõpetunt sicut aquis. Aqua eñ inẽ visibilia corpa maxime est obediens motori & est perspicua. Et hec est ratio quare primũ mobile ī h̃ loco his diuersis nominibus appellaꝝ. Hec expositio de pmo mobili & de primo motu videt rõnabilis: considerando q̃ in prima rerũ productione fieri debet mentio de summo bono vniuersali corporũ naturalium. Similiter & de primo motu & de primo mobili: & etiam de tpe que sũt mensure omniũ rerũ naturaliũ.

Ad ꝗrtum: dicere q̃ spũs dñi in hoc loco intelligaꝝ ꝓ aere elementari: est valde irrõnabiliter dictũ ꝓpter tria. Primũ: quia si in h̃ loco spũs dñi accipitur ꝓ aere elementari. Prout Rabi moyses & q̃dam alij volunt dicere: q̃ in hoc loco nãt ꝗttuor elementa: ĩrã. s. cũ dicit: Terra aũt. Aquã xo cũ dicit: Super aquas. Aerẽ cũ dr: Spũs dñi. Ignẽ xo cũ dicit: Et tenebre erãt: & h̃ q̃ ignis vt dicũt in loco ꝓpio nõ lucet: sm̃ hãc positionẽ nulla esset ratio ꝓpter quam aer qui dicitur spũs. magis appropriareꝝ deo: sic vt nominaretur spũs domini: q̃ elementũ aque seu terre vel ignis: q̃rum nullum in h̃ loco tali mõ nominaꝝ: vt dicaꝝ aqua dñi: terra dñi. Secundũ: q̃ vt ex serie lr̃e patet: spũs dñi de q̃ hic agit: ferebaꝝ sup aq̃s ante eaꝝ diuisionem: que facta fuit secunda die ꝓ firmamentum: diuidens aquas ab aquis: & sic ferebaꝝ indistincte sup aquas: nõ solũ inferiores sed etiã superiores: nulla eñ distinctio aquaꝝ legitur in prima die. Ex quo sequit q̃ huiusmodi spũs adhuc facta diuisione: ferreꝝ sup aquas superiores: cũ in scriptura nulla fiat mentio de h̃ q̃ hmõi spũs dñi cõgregare tur seu attraberet ad hoc vt post aquaꝝ diuisionẽ ferreꝝ sup aquas inferiores tm̃: quod tamen esset valde incõuenies & contra mentẽ Ra. moysi: & alioꝝ sequentiũ: qui spm̃ in hoc loco dictũ: accipiunt ꝓ aere elementari tm̃: cui nullo mõ cõpetit esse sup aquas: q̃ superiores sunt celo sidereo. Tertiũ: q̃a vt ex ꝓdictis ptz: Moyses in toto ꝓcessu sex dieꝝ nunq̃ nominauit aerem etiam in loco vbi fuisset congruũ aerẽ nomiãri: sicut cum dicit: Producant aque volatile sup terram vbi congruum fuisset dicere: ꝓducant aque & aer: similiter & dicere vt volitent in aere & non solum sub firmamento: cum volucres ꝓ maiori parte participant naturam aeream plusq̃ aqueã: vnde in aere: viuunt & nidificant: ꝓ maiori sue parte vnde earum volit⁹ principaliter ad ornatum aeris pertinet: vt dicit Pgr̃ in sen. dis. xv. Et tamen in hoc loco nullã mentionem facit de aere ꝓpter eius inuisibilitatẽ & ꝓpter imbecillitatem vt supradictum est. non eñ dicit de alijs vt volent in aere seu spũ: sed super terram sub firmamento celi: ꝑ termittens totaliter notationem aeris. vñ eadem ratione cũ dicitur: Spũs dñi: nõ est intelligendũ de aere: de quo nunq̃ fecit mentionẽ in ꝓcessu sex dieꝝ: vt dictum est. Si aũt ꝓtra h̃ dicaꝝ q̃ sit spũs dñi: nõ potest hoc intelligi de aere propter eius inuisibilitatem: eo q̃ illi inuisibilia non percipiebãt: sed ꝗreꝝ a fortiori q̃ nõ debeat intelligi de spũsctõ: q̃ incorporalitẽ magis inuisibilis oculis corporalib⁹: q̃ aer cũ sit penit⁹ incorporeus & imaterialis. Ad hoc dicendũ q̃ quãtũcũq̃ popul⁹ ille rudis fuisset & ĩ capax spũaliũ: nihilomin⁹ necesse erat vt eis ꝓponereꝝ ꝑmo et supponereꝝ quedã penit⁹ inuisibilia: sicut deũ esse: q̃ sine hoc inuanũ instruerenꝝ de fide: sm̃ quã accedẽtẽ ad deũ portet credere: q̃ est: vt ad Hebr. xj. Similiter licet anima humana sit inuisibilis de sui natura: tñ ꝓponẽdũ erat eis de ea: inq̃ntum sm̃ illã ꝓncipaliter hõ ẽ capax remunerationis diuine q̃ est principiũ in his q̃ credibilia tradunꝝ. Uñ apls cũ dixisset. Accedentẽ ad deũ oportet credere: q̃ est: statim subiunxit. Et inquirentib⁹ se: remuneratorẽ. & ideo de anima humana circa formationẽ hoīs exꝑssam scriptura fecit mentionẽ dicens: Spirauit in faciẽ eius spiraculũ vite Gen. ij. De inuisibilib⁹ q̃ nulla mentio fit in ꝓcessu sex dierum: nisi tm̃ de deo & de anima humana: quoꝝ ꝛgnitio saltẽ enygmatica necessaria est cuicũq̃ fideli: vñ spũs dñi nõ inconuenienter in h̃ loco accipiꝝ ꝓ ipo deo: licet inuisibilis sit. De alijs vero inuisibilibus q̃rum cognitio nõ est explicite necessaria oĩb⁹ fidelib⁹: sicut est natura angelica: vel aer elementaris & hmõi ꝑtermittiꝝ: mentio exꝑssa in hoc loco tã dicta. Si aũt obijciaꝝ de primo mobili q̃ est inuisibile: & tñ sm̃ ꝓdictã expositionẽ de eo fit mentio: cũ dicit sup faciẽ abyssi vt dictũ est.

Dicendũ q̃ primũ mobile satis est visibile ꝑ suũ effectuz q̃ est mot⁹ diurn⁹ solis: & alioꝝ corporũ celestiũ.

Notandum etiã q̃ ãtiq̃ expositores hebreoꝝ: notabilissime & cõpendiose exposuerũt ꝓdictũ xbũ: Spũs dñi: in illo libro q̃ dr Bereschith rabbaa. i. gen⁹ magnũ: vbi sic habeꝝ interrogatorie: q̃d est q̃ dr: Spũs dñi ferebaꝝ sup aquas? Ad q̃ rñdet: nil aliud est nisi spũs messie de q̃ legitur: Requiescet super eũ spũs domini. s. Esa. xj. Ex q̃ dicto manifeste datur intelligi q̃ spũs domini: hic intelligiꝝ spũssanctus qui est spũs messie: inq̃ntũ scõm catholicã veritatẽ ꝓcedit a patre & filio: q̃ quidem filius ẽ verus & bñ dictus messias.

Ad quintũ dicendũ q̃ per h̃ q̃ ī h̃ loco dr: Ferebatur: nõ dz intelligi aliq̃d passionis in spũ dñi: nec hec dictio merahephet: q̃si in hebraico in hoc loco ponit: est verbũ passiuũ: sed mere actiuũ: significans q̃ spũs dñi fouebat & vivificabat aquas: ad similitudinẽ galline cubantis: & vitalem virtutẽ bis q̃ fouenꝝ tribuentis: que q̃dem vivificatio in hoc loco intelligiꝝ per primũ motũ qui est ꝑcipue vivificatiuus corporũ naturaliũ vt dictũ est: vñ simile verbũ omnino habeꝝ Deutro. xxxij. vbi dr: Sicẽ aq̃la ꝓuocans ad volandum pullos suos &c. q̃ est ꝓpria similitudo ad ꝓpositũ. Hã sicut auis mouet pullos suos ad volandũ & sic eos fouet & vivificat: sic deus primum mobile mouet ad vivificandas creaturas corpales: licet eñ sit aliqua intelligentia imediate mouens primũ mobile: de quo hic agiꝝ: tñ prima cã et ꝓncipalis huius motus deus est in q̃ omnes creature viuunt: movenꝝ: & sunt: vt Act. xvij. Ill gorze etiã sequendo ꝓcordantiã antiquoꝝ hebreoꝝ ꝓdictã: qui spũm dñi qui hic super aquas ferebaꝝ: exponunt esse spũm messie. de quo dr: Requiescet super eũ spũs dñi vt dictũ est: notabiliter dici potest q̃ sicut spũs dñi vivificabat aquas. s. corpa naturalia: vt dictũ est: sic idẽ spũs dat vitã spũalem per aquã baptismi: de q̃ Joh. ij. Nisi q̃s renat⁹ fuerit ex aq̃ & spũsancto &c. Sequitur in lra:

Dixit deꝰ Fiat lux: qualiter intelligaꝝ q̃d dr: deus dixit. Ambro. ī exa. declarat dices: Nõ ꝑ organa vocis: nec q̃ aerẽ istũ q̃damvoꝝ strepitus xberaret: sed vt volũtatis sue eternã cogitationem ꝓderet in opationis effectu. Continuaꝝ aũt ꝓductio lucis ad ꝓdicta sic: nam cũ ꝑmissa fuerat circa creationẽ corpalem multiplex informitas: vna. s. cũ dr: Terra aũt erat inanis & vacua. Alia cum dr: Tenebre erant super faciẽ abyssi. Conueniens ẽ fuit vt informitas tenebraꝝ: primo remoueretꝝ ꝑ lucis ꝓductionẽ. Tum quia lux est qualitas primi corpis. Tũ quia iter ceteras qualitates corpeas lux est spũalior. vnde Aug. in li. de li. arbi. dicit q̃ lux in corpib⁹ primũ tenet locũ. Tum ꝓpter cõitatem lucis in qua inferiora cũ superiorib⁹ cõvenit. Sed que sit ista lux varie tradiꝝ a doctorib⁹. q̃dam enī dicunt illã lucẽ fuisse quandã nubẽ lucidã que postmodũ facto sole in materiã ꝓiacentẽ redijt: vel adhuc remanet soli cõiuncta inperceptibiliter: vel ex illa nube formatũ est corp⁹ solis: q̃ q̃dem tres positiones nõ solũ sunt improbande per rationem: vt in ꝓma parte. q. lxviij. arti. iij. in rñsione ad secũdũ argu. sed etiã ex serie lr̃e nõ videntur stare. Tum q̃ lux significat qualitatẽ tm̃: nubes aute⁊ lucida nõ est lux: licet sit corpus luminosum vel luminare & hmõi: sicut albũ nõ est albedo: vñ ī tali lucide nubis ꝓductione: debuisset exꝑmi subs

stantia cum sua qlitate dicendo: Fiat nubes lucida: vel quid luminosum ⁊ hmõi. Fieri enĩ sic ⁊ eẽ pncipalit ptinet ad substectũ seu subam. Accidentiũ enĩ ,put in metaphysica tradit: nõ est esse sed inesse: nec etiã videt lra cõsonũ nec rõni: q illa lux fuerit lux solis: sed adhuc informis ,put postillator dicit. Tũ qz si sic debuisset dicere: ,ducat seu ,ceedat lux: vl ,ducat sol seu celũ lucẽ: sic dr in ℟ capitulo: in his q ab alijs ,cedunt. Tum qz fm hoc diuisio lucis a tenebris pma die facta fuit p circulare motũ solis: vt etiã postillator dicit sicut in qrta die: ⁊ tñ scriptura in ℟ loco attribuit hanc diuisionẽ deo dicens: Et diuisit de⁹ lucẽ a tenebris. In qrta aũt die attribuit hanc diuisionẽ luminarib⁹ dicẽs: vt diuidat lucẽ a tenebris. Tum qz maxime incõueniens videt dicere q accidẽs seu motus alicui⁹ rei singulat̃ sit ĩ rez natura añq̃ suũ subiectũ ĩ eẽ ,ducat. Ex qb⁹ ptz q lux in pma die facta differt a luce sol de qua fit mentio ĩ quarta die: nõ solũ ad pticulares effect⁹: sed etiã q̃tũ ad eẽntiã. vñ positio ℑ Basi. in ℟ loco videt lre cõ cordare ⁊ rõni nõ dissentire. dicit enĩ ĩ examerõ sic: Post sol creationẽ dies est cũ a sole illuminat⁹ est aer: in eo q sup fraz est hemisperio relucẽs: ⁊ nox vmbra terre occultato sole: tunc aũt. s. in pmis trib⁹ dieb⁹ nõ fm motũ solarẽ: sz refulso pncipali lumine illo ⁊ rursus cõtracto fm determinatã a deo mensuram dies generabat ⁊ nox reinducebat: hec Basilius. Unde fm eũ hec lux nõ fuit corp⁹ seu substãtia corpea: sz q̃dã q̃litas formalit illuminatiua nõ ,pcedens ab aliq corpe luminoso: sz solũ a volũtate diuina p creationẽ: ,put ipa lra plano modo significat. cũ dicit: Fiat lux. que q̃dẽ lux nõ hẽbat p se motum ⁊ iõ nõ poterat de se diuidere lucẽ a tenebris: sz ℟ faciebat per emissionẽ ⁊ ꝓtractionẽ luminis Xtute diuina determinatã: et iõ dicit ℟: diuisit de⁹ lucẽ a tenebris. Sz in qrta die vbi de luminarib⁹ agit expsse dicit: vt diuidant lucẽ a tenebris: qz luminaria p motũ ,prium sibi cõnaturalẽ hanc faciũt diuisionez fm quã positionẽ Basi. que valde videt cõsonare lre: nõ est ĩ qrendũ qd factũ fuit de ilia luce pma post creationẽ solis: nã adueniente ,puisione naturali: rõnabiliter cessat ,puisio miraculosa: sicut ⁊ legit Josue. x. Defecit mãna post q̃ comederũt de frugib⁹ terre. Objicit aũt cõtra positionẽ Basi. pmo q ex ℟ q pro tunc cũ nec aialia nec hoies eẽnt: iõ ista vicissitudo lucis ⁊ tenebre nõ habebat aliquã necessitatẽ seu vtilitatem. Secdo ex ℟ q hec cõtractio ⁊ emissio nõ essent naturales: sed miraculose: qd vt dicũt nõ hz locũ vbi agit de institutiõe nature. Sz rñdet ad pmũ q hec obiectio est cõis: etiã cõtra ponentes q hec lux fuisset lux solis. sed dicendũ q hec vicissitudo deseruiebat distinctionib⁹ sex diez ad ℟. s. q ĩ sex dieb⁹ p ficeret op⁹ creationis ,put in ,posito diuino ab eẽno fuerat dispositũ: ⁊ etiã vt p hos sex dies p figurarent etates mundi: ⁊ traderent alia mysteria fm doctores. Ad secundũ dicẽdũ q ĩ ℟ capitulo nõnulla miraculose facta tradunt: sic ,ductio herbaz ⁊ plãtaz añq̃ luminaria ⁊ stelle eẽnt: qd ẽ manifeste miraculosum: qz excedit facultatẽ naturalẽ creaturaz: ⁊ etiã est penit⁹ usitatũ: que duo pficiũt rationẽ miraculi. Idẽ dicendũ est de cõgregatione aquaz facta in scda die: ⁊ iõ nimiz: si ,ductio hui⁹ pme lucis ⁊ ei⁹ cõtractio ⁊ emissio sit miraculosa. Cetera aũt exponant ,put ĩ postilla vsq ibi: Factũ ẽ vespe ⁊ mane dies vn⁹. s. naturalis. Circa qd attendendum q hebrei p vespe intelligunt noctẽ: que incipit a vespa ⁊ terminat in mane sequenti: ⁊ p mane ĩtelligũt diẽ artificialẽ: que ĩcipit ab ipo mane ⁊ terminat in vespe sequẽti: ⁊ sic dicunt q dies naturalis ĩcipit a pncipio pme noctis ⁊ terminat in pncipio noctis sequẽtis: qd intendũt ,pbare p ℟ q in pmordio rerum tenebre que a deo nox vocant: vtz in lra pcesserũt lucẽ in ordine tpis: nã postq̃ dixit: Tenebre erant: cõsequenter dixit: Fiat lux. Ex q videt q nox naturaliter dz pcedere diẽ in cõputatione diez: ℟ etiã cõfirmant ex eo q legit in Exod. A vespera vsq ad vesperã celebrabit̃ sabbata vra: sz lz hoc hẽat locũ ex hac auctoritate in festiuitatib⁹ antiq testamenti: eo q festiuitates coz habuerũt initiũ a festo paschali in q agnus ad vesperã imolabat: tũ in ordine cõputationis diez naturaliũ tenendũ est cũ doctoz⁹ nris. s. vt cõputent dies a mane vsq ad mane. ,put mgr ponit in. ij. dist. xij. reddẽs ad hoc rõnem mysticã. s. eo q hõ a luce p pctm cozruit in tenebras ignorãtie ⁊ pctõz. Sz põt ℟ sumi alia ratio naturalis ex ℟ q res denominant a termino ad quẽ: nõ a termino a q: vt ĩ pmo Phyc. ⁊ iõ dies artificialis dz denoiari a vespa in quã terminatur: ⁊ nox denoiari a mane in q terminat: ⁊ sic p ℟ q dr. Factũ est vespe: itelligend⁹ est dies artificialis: cui⁹ termin⁹ ad quẽ est vespere siue nox. Et cõsequẽter cũ dr: Et mane: itelligẽda est nox: cui⁹ termin⁹ ad quẽ est mane: ⁊ sic pma ps dici natural ẽ dies artificialis

dies artificialis ⁊ scda nox sequẽs: nec valet qd dicit q ĩ pmordio tenebre pcesserũt lucẽ: nã ille tenebre nõ erant dicende ,prie nox: nã sic dies ,prie loquẽdo est latio luc seu solis sup terrã: sic ⁊ nox occultatio talis lucis seu solis sub terra: qd nõ cõpetit tenebris que fuerũt in pmordio añq̃ aliq lux corpalis ,ducere. Circa op⁹ scde diei duo sunt pncipaliter cõsiderãda. Primũ q celũ sit illud qd dr firmamentũ, scdm qualit ℟ ĩtelligat qd dr: Ut diuidat aq̃s ab aquis. Circa pmũ omissa varietate opinionũ ⁊ scẽndo positionẽ Chrysq. que magis videt planiori sensui lre cõcordare: vt iam dictũ est: videt dicendũ q ℟ firmamentũ: de q hic agit est celũ sidereũ qd diuidit in octauã sperã que est stellaz fixaz et in septẽ planetaz orbes: de qb⁹ etiã stellis ⁊ planetis legit plane infra in ope qrte diei. Posuit eas de⁹. s. luminaria et stellas in firmamento celi. nec obstat qd dr in pma die: In pncipio creauit deus celũ: quia ibi summarie includit totuz op⁹ sex diez: vt dictũ est. Et qz in pma die mentionẽ fecerat de primo mobili ⁊ eius motu: vt ibi fuit expositũ. Nũc aũt ĩ scda die de firmamento in q sidera fuerunt posita mẽtionẽ facit: ostẽdens q hoc firmamentũ fuit ,ductũ de nihilo in sua ,pria specie per creationẽ: qd consonat huic qd dr: Fiat firmamentũ: nõ expmendo aliqd de q tale firmamentũ fieret. Si enĩ de abysso vel aliq pte eius firmamentũ fuisset formatũ vt qdam dicũt dixisset vtiq: Fiat abyssus: vel fiat de abysso firmamentũ: sic dixit de herbis ⁊ plantis que de ẽra fuerũt ,ducta: exprmendo. Germinet terra herbã ⁊c. conseqẽter dicit: Protulit terra herbã. Silr ĩ qnta die dic: Producant aque reptile: ⁊ in sexta: Producat terra animã vinẽtem. Ex q sequit q illa vbi nõ exprmit, materia: sz solũ dicit: Fiat. nõ debẽt intelligi fieri ex materia ꝓtacente: sz ĩ, sua ,pria specie totaliter ex nihilo p creationẽ ,duci: ⁊ sic intelligendũ est cũ dr: Fiat lux: fiat firmamentũ: fiant luminaria. Si aũt cõtra ℟ dicat q si sic scriptura debuisset vti in ill verbo creationis: vt itelligerent talia d nihilo fieri seu ,duci. Dicendum q ℟ nõ requirit fm opi. Chrysо. supradictã quã ℟ sequmur: nã in ℟ q dixit: Creauit de⁹ celũ ⁊ terrã: intelligũtur oĩa celestia ⁊ terrestria in processu sex diez a deo immediate creari: pterq̃ illa de quib⁹ in lra assignatur ipoz materia: vt iã dictũ est. Si aũt queraẽ de hoc qd sequit. Et fecit de⁹ firmamentũ: quõ habeat itelligi: cũ enĩ dicit de deo in Pſ. Ipe dixit ⁊ facta sunt: cũ dixisset: Fiat firmamentũ. stat̃ debuisset dicere: ⁊ factũ est ita: sicut in luce pma. Dicendũ q qz fieri qnq̃ importat acq̃sitionẽ alicui⁹ dispositionis accidentalis in re facta: prout in postilla deducit: idcirco vt denotaret scriptura firmamẽtum in sua prima productione fuisse a deo fm oẽs suas q̃litates accidentales pfectũ: iõ subdit: Fecit de⁹ firmamentũ. Idẽ est dicendũ de luminaribus cũ dicit: Fecitq̃ de⁹ duo luminaria magna: de luce autem nõ sic. Hã licet lux ĩ pma die esset facta pfecta q̃tũ ad ℟ q p eã diuideret diẽ a nocte: nõ simpliciter tñ fuit p fecta sicut lux luminariũ: vt infra patebit: ⁊ ideo de ea nõ dr: Et fecit ds lucẽ: sicut dixit: fecit de⁹ luminaria. Circa secundũ pncipale attendẽdũ est q sz de aq̃s supioz⁹ multe sint opiniones sctoz doctoz semper salua auctoritate prosequẽdo in ℟ loco que supradicta sunt: dicendũ est q corpa diaphana sub noĩe aquaz intelligunt: propter cõformitatẽ pspicuitatis. vñ et pmũ mobile eadẽ similitudine aqueũ dicit seu crystallinuz. Ita mgr in lra de aq̃s supioz⁹ dicit q nõ vaporali tenuitate: sz glaciali soliditate suspendunt ne labant: sz qz pmum mobile ⁊ cetera corpa celestia maxime obediũt motori: sicut aq̃ inter oĩa corpa visibilia mirta ℟ hz: idcirco potiꝰ noiant noĩe aque in scriptura q̃ noĩe crystalli: iuxta illd Pſ. ciij. Qui tegis aq̃s supiora ei⁹. Hõ q̃ mere eq̃uoce supiores ⁊ inferiores aque dicunt: sz qdãmõ q̃si analogice. Et notandũ q hui⁹ modi firmamentũ. s. celũ sidereũ diuisit aq̃s supiores ab aq̃s inferioz⁹: nõ solũ fm locũ: sz etiã fm quasdã ,prietates essentialiter cõsequẽtes motũ eaz. Prout mgr Bonauentura sup. ij. dist. xij. ℟ videt dicere. Aque cũ supiores sz celũ crystallinũ seu aqueũ ẽ pmũ mobile: qd vniformiter ⁊ cõtinue vnico motu mouet: fm quẽ reuoluit totũ celũ motu diurno: maxime vniformi. Aque xo inferiores. s. elementares mouent multipliciter ⁊ difformiter fm qlibet genus mot⁹: sicut mutationis ⁊ alterationis ⁊ hmõi. Firmamentũ xo. s. celũ sidereũ pticipat proprietatẽ pmi mobilis in q̃tuz est immune ab alia mutatione: q̃cũq pterq̃ fm situ: imperfecte tñ attigit vniformitatẽ mot⁹ pmi mobilis: eo q celũ sidereũ fm diuersos orbes q̃s cõtinet motũ variabilẽ habet: pticipat etiã hoc firmamentũ qdãmõ proprietatẽ inferiorũ

Pſ. 148.

aquaꝝ:nō formaliter ſz effectiue:inq̄tū habet virtutem causandi diuersitatem generationis ⁊ corruptionis:⁊ cuiuscunq; alterationis seu mutationis:p accessum ⁊ recessum per diuersas stellaꝝ seu cōstellationū influentias: vñ ꝺ firmamentū sic intellectū quasi mediū inter p̄dictas aq̄s ⁊ quodāmodo pticipans vtriusq; similitudinē extremoꝝ distinguit aq̄s ab aquis. Alij ẋo dicunt.ſ.q firmamentū die ſcḋa factū intelligaſ illa pars aeris q̄ condenſaſ in nubes: ⁊ dicit firmamentū ꝓpter ſpiſſitudinē aeris in pte illa.ſz qz hec expoſitio licet ab Aug⁹.ſup Geñ.cōmendeſ inq̄tū nihil dicit cōtra fidem:⁊ qꝺ ꝓponit ꝓmpto documento credi pōt:qz tñ remota videſ a planiori ſenſu lr̄ali:ſm quē tradiſ plane q in q̄rta dic poſuit deꝰ luminaria ⁊ ſtellas in firmamēto celi: idcirco p̄ma expoſitio videſ verior. Qz aūt ſequiſ. Vocauit deꝰ firmamentū cēlū:intelligendū eſt ſm Ra.Moy. q vbi iſta vocatio dici habeſ intelligendū eſt eſſe aliq̄d aliud:qꝺ ꝺ noīe p̄ncipaliꝰ vocaſ:ſz appropriaſ ad minꝰ p̄ncipale ꝓpt vſum cōem hominū:ſicut dies p̄ncipaliter ꝺr ſpaciū.xxiiij.horarū put ibi:Factū eſt veſpe ⁊ mane dies vnꝰ. ſz cōmuniꝰ in vſu latio lucis seu ſolis ſup terrā dies ꝺr: vñ deus vocauit lucē diē. Similiter in ꝺ loco celū p̄ncipaliꝰ ſignificat oēs orbes ſcz nouē ſpheras ⁊ etiam empyreū ⁊ celos inferiores prout ibi:In p̄ncipio creauit deus celū. vt ſupra expoſitū eſt.ſz cōmuniori mō celum dicit ſidereū tñ:⁊ ideo vocauit firmamētū celū. Similiter nō ſolū arida ſz totū terre elemētū p̄ncipaliꝰ dicit terra: put ibi:Terra aūt erat inanis ⁊ vacua.ſz cōmuniori mō loquēdi arida ꝺr terra:⁊ ideo vocauit deꝰ aridā trā. De ope tertie diei q̄liter intelligaſ:hoc:Cōgregatio aquaꝝ in vno loco:nō modicā videſ hr̄e difficultatē.cū em̄ tra ſm ſue nature grauitatem abſolutā vndiq; debeat eē aquis coopta:nō videtur aliqs locꝰ ſup terrā ad quē ſeu in q̄ aq̄ naturaliter ſint cōgregate:ſic vt terra diſcoopieſ:ad quā difficultatē tollendā:diuerſi varie ſcripſerunt. Quidā em̄ dicūt q terra p̄buit aliquas ptes concauas in q̄bus aque cōfluentes ad ptes terre que nunc eſt diſcoopta reciperenſ: ſz ꝺ nō videtur poſſe ſtare. Rā elementū aque eſt multo rariꝰ q̄ terra:ſicut ⁊ aer multo rarior ē aq̄:vt patet ad ſenſum.nā modica q̄titas aque in vapoꝛē aereū p opationē ignis reſoluta multo maioꝛē q̄titatē aereā facit. vñ q̄dam pbi dicūt elementū aque in decupla q̄titate eſſe maius terra. Similiter ⁊ elementū aeris in multo maiori ꝓportione excedere q̄titatem elementi aq̄:,put ſatis patet ꝟ ſideratī loca ,ppria elementorū:q̄ q̄tomagis recedunt a centro verſus circūferentiā:tanto ſunt multo maioris capacitatis:nō q̄ tra hz capacitatē recipiendi in cōcauitatibꝰ ſuis tantā q̄titatē aq̄ q̄ta erat ſup totā terrā habitabilē:q̄ eſt q̄rta ps fere totiꝰ orbis ſm aſtronomos. Vñ alij dixerunt q aq̄ añ eius cōgregationem erat valde nebuloſa:q̄ pꝰ cōgregationē denſata eſt:idcirco minorem occupat locū:qꝺ etiā nō videſ valere. Tum qz lr̄a non dicit:Cōdenſentur aq̄:ſed cōgregenſ. Tum qz ſenſibiliſ videmꝰ q aq̄ recepte in cōcauitatibꝰ trē nō ſunt magis condenſate q̄ alie. Tū qz q̄titas elementi aq̄ ſp excedit q̄titatē elementi terre: ꝓpt aq̄ raritatē in magna ꝓportione:vt dictuꝫ eſt.⁊ ſic idē inconueniens ſequiſ ſicut priꝰ.ſ.q capacitas terre nō ſufficit ad tantā aq̄ q̄titatē in cōcauitatibꝰ ſuis recipiēdam.vñ aliter ꝺr ab aliis.ſ.q aque in loco vbi nunc ſunt cōgregate in maioꝛē ſunt eleuate altitudinē. Rā vt dicit Baſi. exprimento cōpertū eſt in mari rubro:mare eſſe altius terra:q̄ qꝺem rōnio ad ꝺ nō totaliter videſ ſufficere. Tum qz pluries in ſcriptura cōtes ad mare deſcēdere dicunſ:ſicut in Pſ̄ cvj. Qui deſcēdūt ad mare ī nauibꝰ.⁊ Jone.j. De Jona cōte in mare ꝺr:Et deſcēdens Joppen inuenit nauē ⁊c. Tum qz aq̄ de ſui natura cū ſit fluida nō pōt hr̄e in ſe ptes mōtuoſas.ſ.ceteris altioꝛes:ſic in tra ,ppē ſui ſoliditatē ꝺ ꝛtingit. Tum qz rotūditas aq̄ pōt demōſtrari phyſice:ſic ⁊ tre rotūditas:qꝺ ptz.nam q̄libet ps aq̄ hz eq̄lem inclinationē naturaliē ad centꝝ.eleuatio etiā poli in diuerſis ptibꝰ marī. Similiter ⁊ diuerſitas in oꝛtu ⁊ occaſu ſolis ⁊ ſtellaꝝ vniformiē ſe hz ſicut in terra:⁊ vbicūq; ſunt nauigātes in mari oceano ſeu mediterraneo tpe trā q̄llitat⁹ ſp vident hemiſperia plana abſq; mōtuoſitate ſeu altitudine in aliq̄ ſui pte:ſicut fit ī planiſſima terra in q̄ nulli montes ſeu colles reperiunſ: ⁊ ideo ſaluo ſemper meliori iudicio vlterius videtur de hoc aliq̄d dicendum. Pro quo attendendū eſt q ſicut terra ſm aſtronomos ⁊ pbos eſt in medio vniuerſi tanq̄ eius centrū:⁊ eſt rotunda ſeu ſpherica cuius centꝝ ē idē centro vniuerſi:prout demonſtratiue ,pbaſ in vtraq; ſcia p̄dicta:ſic elementum aque rōne pari de ſui natura ē rotundū ſeu ſphericū: cuius centꝝ eſt idem centrum eſt idem in ſua ꝓma ꝓductione cū centro terre ſeu vniuerſi:ſed oportuit terrā eſſe diſcooptam ab aquis ſm aliquas partes ſui ,ppter neceſſitatē finis.ſ. ,ppter habitationē animaliū ⁊ hmōi. Sapīa aūt diuina que diſponit oīa ſuauiē ſic diſpoſuit: vt elementū aque ſeruando ſuā rotunditatē naturaliē haberet centꝝ ſepatū a centro terre ⁊ vniuerſi: ſiē ſm aſtronomos qui motus ſideꝝ diligenter inueſtigarūt cētrum quoꝛundā oꝛbiū planetaꝝ eſt ſepatum a centro vniuerſi. vnꝺ apud eos tales oꝛbes dicunſ ecentrici seu egreſſe cuſpidis: vt in quarto Almageſti:⁊ in alijs locis illiꝰ libri pertractatur. Que q̄dem diuerſitas ſeu diſtantia vtriuſq; centri.ſ. tre ⁊ aq̄ ab inuicem ſic a deo ſunt diſpoſita vt inde ſequerentur q̄nq; ad ꝓpoſitū ptinentia:quoꝝ primum eſt q licet ſint multe congregationes aquaꝝ in diuerſis locis: tñ oēs aque q̄ ſub celo ſunt:ſunt ad vnū locū congregate ,put deus diſpoſuit. nam q̄libet aq̄ habet equalē inclinationē ad centꝝ elementi aque: ſicut q̄libet ps terre ad centꝝ terre: ⁊ ſic habeſ verꝰ ītellectꝰ illius qꝺ ꝺ::Cōgregenſ aq̄ ad locū vnū:hoc eſt dicere: inclinenſ aq̄ oēs q̄ ſub celo ſunt ad vnū locū.ſ. ad vnū centrū ſeorſum a centro terre:ad qꝺ centꝝ congregenſ aque ſiē ptes tre ad centꝝ terre.que quidem congregatio veritatē etiā hz ī oībus congregationibus aquaꝝ ſiue in fluminibus:ſiue in ſtagnis ſiue in ciſternis:⁊ hmōi. nam omnes aque vbicūq; ſint habent inclinationem ad centꝝ aque ad quod fluunt ceſſante impedimento:ſicut ptes terre:etiā ſi ſint in aere ⁊ eẋ terrā ſuſpeſe ſp habent inclinationē ad ſuū centꝝ. Secundū qꝺ ſequitur ex p̄dicta diſtantia eſt q aqua nō totā cooptat terram ſz aliquā ptem dimittat diſcooptam ,put requirit talis diſtātia centroꝝ ab inuicē:⁊ de hoc dicit in lr̄a:Et appeat arida. Seq̄tur tertiū ex hmōi diſtantia centroꝝ q hec congregatio fuit a deo facta p certam legē ſeu diſpoſitionē in gyro vallātē abyſſos.ſ.multitudinē aquaꝝ: put lr̄a ſonat:Prouerb.viij. Quā do certa lege ⁊ gyro vallabat abyſſos. Quartū ſequiſ ex p̄dicta diſtantia. q licet in ripa maris cōiter terra ⁊ aqua ſint eq̄lis altitudinis:tñ ,pcedendo in mari p elongationē a tra mare ſemper eſt altius terra.vñ in Pſ̄.lxviij. Veni ī altitudinē maris:⁊ intantū q̄nq; ,pceditur q mare eſt altius q̄ montes in terra:⁊ ſic intelligitur illꝰ Pſ̄.ciij. Super montes ſtabūt aque:qz altioꝛes ſunt aque oceani:pſertim ,pcedendo verſus mediū q̄ mōtes terre. Sequiſ q̄ntum ex p̄dicta diſtantia q incedentes per terrā ad mare deſcendentes debent dici ſicut in auctoꝛitate p̄allegata:⁊ ī alijs q̄ plurimis habeſ. Similiē q mare ꝺr eſſe ſeu fundari ſuper terram.prout legitur ī Pſ̄. xxiij. Ipe ſuper maria fundauit eum. Et vt predicta clariꝰ intelligantur ponitur hec figura que repreſentat hec elementa ſcz terram ⁊ aquam:tam prima eoꝝ productione q̄ poſt aq̄ congregationem. In qua figura licet coꝛpus mathematice cō ſideratum non poſſit in ſuperficie plene repr̄tari:tñ ſatis ſufficit recte imaginanti. Sequitur figura.

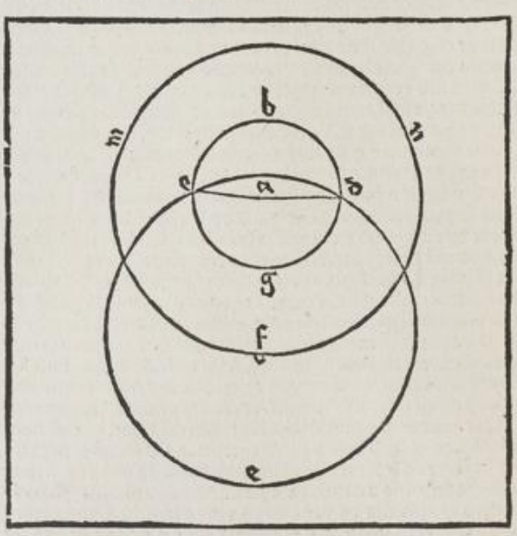

In hac figura ſit.a.centrū terre quod eſt etiā centrum vniuſi:et ſit ſphera terre:b.d.g.e.ſup cētꝝ a.⁊ ſit ſphera aque añ

ra aque añ eius congregationē.m.n.o.sup centrū.a.supradictū qđ est centr̄ vniuersi.nam aq̄ ex sui ꝑmeua natura equaliter hēbat circūdare terrā:cū ql̄bet ps aque eq̄lit̄ haberet inclinationē ad centr̄ terre:qđ est cētr̄ vniuersi. Dispositum aūt de⁹ q hec sphera aque cōgregaret ad vnū locū:sic vt arida apperet. Sit g̃ sphera aq̄ scđa.s. p⁹ hmōi iussionē cōgregate vbi nūc ē.scz.c.d.e.q̄ qđē sphera ē eq̄l ꝑme sphere aq̄.scz.m.n.o. Sit etiā centr̄ sphere aq̄ p⁹ ei⁹ ꝓgregationē.f. qđ ē cecētricum:vt dictū est:eo q distat seu egredit̄ a.centro a.qđ ē cētr̄ vniuersi. Intersecet g̃ hec sphera aque spherā t̄re ī duob⁹ p̄ct̄ seu locis.scz.d.e. Patet igit̄ ī hac figura ꝑmū intentū.scz q oēs aq̄ vbicūq̄ fuerint sub celo ad sphērā aq̄ sunt x̄tualit̄ cōgregate:t p ꝓ̄s ad vnū locū.nam quelibet aq̄ hz eq̄lem inclinationē naturalē ad spherā seu cētrū sui elementi.s.aq̄: qđ est.f.etiā si sint sepate in locis alijs vbi ipediuntur ne possint fluere ad locū suū:sic etiā ptes terre vbicūq̄ suspendant̄ seu detineant̄ ad spherā terre seu ad cētr̄ t̄re hūt inclinationē naturalē:t ꝺ̄ est qđ ꝺ̄:Cōgregent̄ aq̄ ad vnū locū:vbi notāter ꝺ̄:Que sub celo sunt.ad excludendū aq̄s supiores:q nō itel ligunt̄ sub hac ordinatione. Patet etiā ī hac figura scđm intentū.s.q aq̄ nō totā cooptat̄ t̄rā:sz aliquā ei⁹ ptem dimittat discooptā.nā arc⁹.d.e.g.q ē ī sphera terre ē discoopt⁹ ab aq̄s vt patet ī hac figura:qđ ꝺ̄ fm cosmographos ē fere qrta ps terre ceteris ptib⁹ ip̄i⁹ terre remanentib⁹ sub aq̄ coopt̄: vñ notanter ꝺ̄:Vocauit de⁹ aridā t̄rā.ad differentiā terre cooperte aq̄s:q nō ꝺ̄ arida. Patet etiā in hac figura tertiū intentū scz q hec congregatio fuit a deo facta p certā legē seu institutionē q̄ de⁹ vallauit.i.circūmuniuit ī gyro:ꝺ̄ ē ī circūitu abyssos.s.aquarū multitudinē.nā p gyr̄ seu p circūitū sphericuz scz.c.d.e.vallauit totā multitudinē aq̄r̄ x̄tualit̄:sic q q̄libet aq̄ que ꝺ̄ celo ē adhunc gyr̄ ex certa lege diuina habeat inclinationē cōnaturalē:t sic habeā⁹ ver⁹ sensus hui⁹ dicti. Certa lege t gyro vallabat abyssos. Sicr t huius qđ ꝺ̄:Circūdedi mari terminū suū t similiū. Patet etiā quartū intentū in hac figura.s.q lz in ripa maris terra t aq̄ in eodē loco cōcurrunt vtputa in.d. ꝓcedēdo tñ in mari p elongationē a terra mare sp est altⁱ⁹ terra:qđ sic patet:nā si ꝓcedat a loco.d.in q̄ cōcurrūt aq̄ t mare:vt dictū est p elongationem a terra vsq̄ ad aliq̄ locū:vtputa locū.c.qui est in supficie maris:tūc. c. est locus altioz q̄ ꝺ̄.nā si ꝓtrahatur linea ab.a.qđ ē centruz terre seu vniuersi vsq̄ ad.c.talis linea intersecabit supficiē terre ī aliq̄ loco:t sit x̄bi grā in.b.t cū a.d.t.a.b.sint eq̄les: q̄ ꝓcedunt a centro ad circūferentiā.sequit̄ q linea.a.c.est maioz q̄ linea.a.d.t p ꝓ̄s.c.locⁿ ē altioz.ꝺ.qz magis accedit ad circūferentiā vniuersi q̄ ꝺ̄.d. Et qz diametr̄ elementi aque ē ī mag̃ quantitate:mal⁹ q̄ ꝺ̄ diametr̄ terre:vtputa in decuplum: vt dictū est:sequit̄ q tñ posset ꝓcedi p elongationez a terra:q sit mare ibi altⁱ⁹ q̄ montes in terra.nam montes q̄tūcunq̄ alti nullā ꝓportionē ꝑceptibilē habent p compationē ad orbē terre:vt patet in eclypsib⁹ lunarib⁹:in q̄bus ex q̄titate vmbre a terra causate:cōmensurat̄ certitudinaliter q̄titas eclypsis nulla mentione facta de vmbra montiū:ratione p̄dicta. Idez etiā patet in cōmensuratione dier̄ t noctiū:in q̄ nō fit aliqua mentio de altitudine mōtiū:ac si esset terra spherica penitus:
Ps.103 t sic intelligit̄ illud ꝓ̄s. Sup montes stabūt aque.s.q altiores sunt aque oceani ꝓcedendo versus mediū:q̄ mōtes terre. Sequit̄ q̄ntū intentū.s.q incedentes p terrā ad mare:descendere dicunt̄:sicut patet in auctoritate ꝑallegata:t alijs: qđ sic patet.nā assignetur aliquis locⁿ in supficie terre discoopte citra ripā:t sit.g.t sic ꝓtrahat̄ linea a centro aque qđ ē f.vsq̄ ad punctū.g.tunc talis linea intersecabit supficiē aq̄ in aliq̄ loco:t sit x̄bi grā in puncto.b.t tunc constat q linea.f.g est maioz q̄ linea.f.b.t p ꝓ̄s locus.g.respectu.f.qđ ē centrū aque:est altioz q̄ locⁿ.ꝺ.vbi est ripa:vt patet manifeste. t sic patet ratio q̄re aque vbicunq̄ ponant̄ in terra naturalit̄ descendendo fluunt ad mare:nisi impediant̄:iuxta illđ Ecclesiastes.j. Oia flumina intrant in mare. Et ex hoc sequit̄ q incedentes p terrā ad mare:descendētes debent dici: vt supra allegatū est.nā cōi mō loq̄ndi:loca terre a quib⁹ aque fluūt dicunt̄ supiora respectu locⁱ ad que fluūt. Patet etiā in hac figura q terra ꝺ̄ fundari sup mares:vt in ꝓ̄s.xxiij. Quia ip̄e sup maria fundauit eā. Terra.n.habitabil.scz.ꝺ.g.e. sup elementū aque fundat̄:altioz cū est respectu.f. qđ est centrū aque:q̄ tota sphera aque post cius cōgregationē: t eadē rōne dicit̄ esse terra sup flumina.nā flumina a terra descēdūt in mari:vt dictū est:tanq̄ a supiori loco ad inferiora. Ex quib⁹ bñ cōsiderat̄ p̄t haberi ver⁹ intellect⁹ scripturaꝝ:que de cōpatione aque ad terrā q ad sitū tractāt:que diuersimode ab aliquib⁹ expo/ quib⁹ expositorib⁹ exponunt̄. Patet etiā ex supradict̄ q terrā esse discooptā fm aliquā ptem ab aq̄s mō ꝑdicto.nulli potest attribui nisi ptāti t ordinationi diuine:vt scriptura ī multis locis testat̄.vñ Iere.v. Ne g̃ nō timebit̄:ait dñs:t a facie mea nō delebitis:q posui arenā terminū mari. Ex q patet ꝺ̄ ptinere ad omnipotentiā diuinā solū. Similit̄ t ad ei⁹ inefabilē ꝓuidentiā:que disponens oīa suauit̄:locū dedit aq̄s miro mō cōnaturalē:ne vlteri⁹ terrā coopirent:iuxt illđ ꝓ̄s ciij. Terminū posuisti quē nō trāsgredient̄:nec cōuertentur opire terrā: t hoc ē satis manifestū.nā lz exsiccatio supficiei t̄re aliq̄ mō possit causari ex actione solis desiccant̄ t hmōi. mutatio tñ seu sepatio centri aque a loco sibi in ꝑma ꝓductione debito ad aliū locū distantē:nō pōt causari nisi a deo q̄ sol⁹ est institutor nature. In hoc enī q deus dixit: Congregent̄ aq̄ nē.mō ꝑdicto:dedit de⁹ aliā naturalē inclinationem ab illa quā in ꝑmo:ꝺio habuerant: vt supra expositū est. t iō rōnabiliter hmōi congregatio aquaꝝ fuit facta antecq̄ sol fieret: vt innueret terrā eē discooptā nō p exiccationē sol⁹ vt q̄dam erronee putāt:sz iussione diuina. Idē patet ex mō loq̄ndi scripture in ꝺ̄ loco. Hō.n.dixit:desiccent̄ aque que sūt super terrā: vt appareat arida:sed dixit: Cōgregentur aque. Quāta aūt sit distantia vni⁹ centri ab altero: valde difficile esset humanit⁹ inuestigare:sed sufficit q tanta est distantia: quāta req̄rit̄ ad hoc vt ꝑdicta inde seq̄nt̄:pōt etiā ꝓbabiliter opinari:nō tñ certitudinaliter:q centrum aque elementi sit idem cum ecentrico lune:eo q elementum aque ꝓut experimur sequit̄ motū lune fm fluxum t refluxum.

De opere quarte diei.

Circa ꝓductionē luminariū t stellaꝝ varie sunt opiones sicut t circa multa alia in hoc capitulo contenta:fm tñ expositionē quā sequar:luminaria t stelle fuerunt q̄rta die ꝓducta a deo p creationē in suis ꝓprijs t pfectis formis: quas formas sequūtur ꝓprietates t x̄tutes que exp̄munt̄ in l̄ra: t alie que ibi nō sunt exp̄sse:cum sacra l̄ra in ꝺ̄ loco non tradat nisi illa que visui seu sensui hoīm cōiter subiacent:vt dictū est. Huic enī sn̄e l̄re valde consonat.cum dicit: Fiant luminaria:eo mō q̄ dixerat: Fiat lux:nō enī dixit: Producant celi luminaria:vel nubes lucida ꝓducat solē:vl aliq̄d hmōi in q̄ denotaret̄ ip̄a fuisse ex aliq̄ facta:nec etiam dicit in ei esse aliq̄d informe qđ ꝑficeret̄:sed simplicit̄ in primo eoꝝ fieri.explicat coꝝ ꝓprietates.vt l̄ra plane testat̄. Circa ꝓprietates aūt eoꝝ attendendū q nō oēs ꝓprietates luminariuz t stellaꝝ etiā sensibiliū hic exp̄munt̄:sed illa que humane vtilitati manifeste deseruiunt:in quib⁹ etiā differentia inter lucē ꝑma die factam:t lucē luminariū innuit̄.vñ de ꝑma ꝓprietate dicit. Diuidant diē a nocte:in q̄ oñdit quedā differētia inter hanc diuisionē dieī t noctis:t illā de q̄ fit mentio in ꝑma die.nā ibi nō ꝺ̄ q lux diuideret inter diē t noctē:seu lucē a tenebris:sed q deus diuidit:eo q ex illa lux non habebat ꝓprīū motū de se:sz p diffusionē t contractionē a deo fctā:dies diuidebat̄ a nocte. vt dictū fuit fm Basi.sed lumīaria que habēt motū a se fm naturā a deo sibi collatā: ꝓprie diuidūt inter diē t noctē:vñ dixit: Fiāt luminaria t̄.vt diuidāt diē ac noctē. Et notandū q licet dies sit ꝓprie latio solis sup terrā.tñ quelibet planeta t stella hz suū ꝓprīū diē scz cū ipa sup t̄rā ferī:t noctē ecōuerso.t iō nō simplicit̄ diē de sole:vt diuidat diē ac noctē:sed etiā de oīb⁹ dicit vt diuidāt.Scđa ꝓprietas ē cū dicit:sint in signa:qđ cōiter exponi tur in q̄ntū ex luminarib⁹ celi accipit̄ significatio pluuiosi tēporis vel sereni:que sunt apta diuersis negocijs.quod non sic itelligendū ē:vt p luminaria t stellas cōit̄ accipiant̄ sig̃ serenitat̄.vel pluuie cuiuslibet tp̄is seq̄nt̄.qz hoc ptinet ad astrologos.q̄ de his ꝓnostication⁹ intēdūt:nō aūt ad populū rudē cui moyses loq̄batⁿ. Et etiā ip̄i astrologi sepe fallūtur ī ꝓnosticādo:sz ꝺ̄ itelligi ꝺz fm q̄ndā generalitatē significādi:vt cū ꝓgscit̄ q sole exīte in pte septētrionali: seu in signis seu mēsib⁹ hmōi calor viget:vt ī plurib⁹:t pluuie diminuunt̄.t ecōtra de meridionalib⁹.t ꝺ̄ cōiter intelligit̄ a populariꝺ q cōit̄ dicūt talē mensem eē calidū t talē tpatū cē t hmōi:qđ x̄itatē hz in plurib⁹:que q̄dē magne vtilitat̄ ī cultura t̄re:vt ē manifestū. Si aūt ꝺ̄ itelligat̄ p ꝺ̄ q ꝺ̄ signa:q de hmōi luminarib⁹ t stellis p̄t accipi signa alioꝝ euentuū:talis intellect⁹.t si forte aliq̄d cōtineat x̄itat̄: non tñ fm ꝑmā significationē l̄ralē:que de ꝑmaria significatione l̄re fm cōem modū itelligēdi accipit̄:t de talib⁹ signis intelligit̄ illđ Iere.x. A signis celi nolite metuere que gētes timēt. Et ꝓ q hec ꝓpetas nō ptinebat ad lucē ꝑmā die factā. Alia ꝓpetas luminariū ad vtilitatē hominū exp̄mit̄ cū dic:

vt sint in tpa. Pro q̄ attendendū q̄ nō dic̄ vt sint in tp̄s: vt sic ītelligerē de tpe simplicit̄ sumpto: qđ factū est cū p̄mo motu ī p̄ma die: vt dictū ē: ꝛ dic̄ ī tpa: vt intelligat̄ de vicissitudine tēpoꝝ ex q̄ fastidiū tollit̄: vñ ī hymno: Et tēpoꝝ das tpa vt alleues fastidiū: ꝛ valitudo etiā ꝓseruat: ꝛ necessaria victui oriunt̄: vt patet p̄ expientiā: qđ etiā lune videt̄ ptinere q̄ ꝑm q̄ttuoꝝ aspect̄ q̄s hz ad solē diuersas ifluētias etiaꝫ sensibiles causat. vñ in Ps̄. ciij. Fecit lunā in tpe. Alia ꝓp̄e tas ad vtilitatē hoīm ē mēsuratio durationis reꝝ tpalium ꝛ negotioꝝ de q̄ dic̄: Et ī dies ꝛ annos. Per b. n. q̄libet duratio tpal' mēsurabil' est tā p̄terita q̄ futura ꝑm certitudinem: vel saltē estimationē: qđ nō ptinet ad lucē p̄ma die factā: p̄e sertim cū nō durauit nisi p̄ tres dies. Alia ẋo ꝓp̄etas maxime vtilitatis ē: vt illuminēt sup terrā: qđ ē necessariū quātū ad visum: q̄ ē directiu⁹ ī opib⁹ ꝛ maxie vtilis ē ad ꝺgiscēdas reꝝ differētias. vt ī. j. Metaph. qđ non ptinebat ad lucē p̄ma die factā: q̄ nō legit illuminasse trā: qz ex sui tenuitate ñ poterat ad b̄ attīgere. Et ex b̄ etiā sequit̄ illā lucē nō hūisse alias vtilitates p̄dictas: q̄ oēs ꝓueniūt mediāte illuminationе luminariū ꝛ stellaꝝ sup trā. Et vt sūmarie ĉcluderet alias ꝓp̄etates luminariū ꝛ stellaꝝ q̄ essent q̄dām̄ inenarrabilia dic̄: vt ꝑssent diei ꝛ nocti. ī. p. ptātem ifluēdi suas prop̄rias impssiones. vñ ꝛ in Ps̄. cxxv. de hac materia dic̄. Solem ī ptātem diei: lunā ꝛ stellas in ptātē noct': qz mediantib⁹ radijs ifluūt: ꝛ ī⁹ ptās diei p̄cipue attribuit̄ soli: cui⁹ radij ī die ceōs obūbrāt: ptās ẋo noct' lune ꝛ stell' attribuit̄: q̄ de nocte clari⁹ irradiant. Et notādū q̄ Moyses in b̄ loco cām ꝓductionis luminariū assignat solū ꝑm q̄ sūt facta ad vtilitatē hoīm: vñ Deutro. iiij. de eis dr: Que creauit dominꝰ de⁹ tu⁹ ī ministeriū cūct' gentib⁹: ꝛ ex b̄ nō tollit̄ ipa fuisse facta ꝓp̄t̄ totū vniuersū ex finalit̄ ꝓp̄t̄ gloriā dei ad quā oīa ꝓducta seu creata ordinant̄: vñ in Prouerb. Oīa opat⁹ est de⁹ ꝓpter semetip̄m.

In eodē capi. j. Heñ. vbi dr in postilla: Maxime quia ꝑm alios sanctos doctores: Moyses ꝛc.

Additio. ij. Licet verꝝ sit q̄ expositio bti Aug'. in b̄ loco sit valde lōginq̄ a plano l'rali sēsu: nō tñ ex b̄ q̄ moyses rudi pp̄lo loq̄bat̄: q̄ spūalia cape nō poterat: ꝛ tm̄ corpalia posset sumi: rō ꝺ expositionē Aug'. ꝛ potiꝰ videt̄ facere ꝓ eo: qz ꝓp̄t̄ ruditatē ꝓp̄li ꝛ ꝓnitatē ad idolatriā optebat q̄ moyses ꝺ āgelica natura ꝛ eiꝰ ꝺgnitione q̄si pabolice loq̄ret̄ p̄ sīlitudinē vespe ꝛ mane ꝛc. Vñ sensus l're ī b̄ loco ꝑm Aug'. Si ꝓp̄e ītelligat̄ ē pabolicꝰ q̄ sub sensu l'rali cōtinet̄: q̄ dē modꝰ exponendi necessariꝰ ē ꝛ vtilis in multis locis sacre scripture: ꝓut supra ī q̄stione sup. ꝓlogū in rūsione ad q̄rtū argumentū pleniꝰ continetur.

In eo. capi. j. vbi dr ī postilla. Dic q̄rit̄ q̄re in scḋa die non dr: Et vidit deꝰ q̄ esset bonū ꝛc.

Additio. iij. In hoc loco videt̄ postillator a rectitudine ꝛ doctoꝝ nō mediocrē auctoritatē inꝺ catholicos hūiusmodi irreuerenꝺ tractat: scḋo qz irrōnabil'r dēa coꝝ ip̄robat: ꝛtio qz expositionis l'r̄al' auctoritatē: quā nr̄i doctores p̄mo iuenerūt Ra. Sa. hebreo attribuit. Primū p̄z: nā rūsio quā ipe vocat truphaticā ē illi⁹ magni doctor' Rabani q̄ in b̄ loco ad hāc q̄stionē sic rādet: nisi forte sic q̄dā patꝝ exposuit nō esse bonū duplicē numeꝝ: q̄ ab vnitate diuidit ꝛ p̄figurat federa nuptiaꝝ. Vñ ꝛ ī arca Noe oīa animalia q̄ bina ingrediunt̄ ītmunda sūt ꝛ impar numer⁹ mund⁹ esse oñdit: hec ille. Magister etiā in ij. dist. xiij. rūdens ad hanc q̄stionē sic dicit. Sacramentum aliqđ b̄ cōmēdat̄: ī⁹ cm̄ forte nō ē hic dictū qđ tñ sic ī alijs factū ē: qz binarij⁹ p̄ncipiū ē alteritat' ꝛ signū diuisionis ab vnitate: hec ille. Nō igit̄ modica irreuerētia est tantoꝝ doctoꝝ seu patꝝ expositionē truphaticam vocare. Secundū patet: nā motiuū postillatoris ad reprobandū hmōi expositionē doctoꝝ: qđ sumit̄ ex b̄ q̄ ī sacro euāgelio binarij⁹ numer⁹ ē laudabilis: ad qđ allegat Greg'. sup Lucā. x. modici valoris ē apd̄ sane ītelligētes. Cui⁹ rō ē: nā ī expositionib⁹ mysticis p̄ vnā ꝛ eandē rem ꝑm diuersas sui q̄litates sepe opposita designant̄: sic ꝛ celū empyreū rōne splēdor' p̄ ignem posset designari: vñ ꝛ igneū ꝺr. infern⁹ aūt qz deuoratiu⁹ ē ꝛ maxime obfuscat⁹ ꝛ de eo legit̄ Job. xx. Deuorabit eum ignis q̄ nō succendit̄. Silr ꝛ de binario numero est dicendū: qz si cōsidereꝝ ꝓut in eo rō charitat' p̄mo saluat̄ sic est laudabil' ꝛ ī bonū sonat: ꝛ ī⁹ binariū ītelligit isto mō Greg'. sup Lucam Inquantū aūt binarij⁹ numer⁹ ab vnitate p̄mo descēdit p̄ncipiū seu signū diuisionis ē: ꝛ p ꝰns nō bonā hz significationē: ꝛ isto mō accipit̄ a doctoribꝰ in b̄ loco: vñ p̄dictoꝝ doctorum expositio: ꝛ si nō sit l'r̄alis: tñ nō est truphatica: sed vere expositio mystica: ꝛ ideo interposuerūt aduerbiū dubitatiuū scz forte seu fortasse: ad designandū q̄ ex ea nō p̄t̄ sumi efficax argumentū: sic̄ nec ex alijs mysticis expositionibus.

Tertiū patet: nā rūsio l'r̄alis quā attribuit ipi Ra. Sa. inuenitur pri⁹ in Glo. nostra vbi sic dicitur: Vel ī⁹ nō addit̄: qz ī b̄ ope distinctio aquaꝝ nō est pfecta que in ꝓximo fit: vbi dicit Congregent̄ aque in locū vnū: ꝛ ideo ibi addendū reseruat̄ hec in Glo. potius igit̄ erat attribuēda auctoritas huiꝰ expositionis Glo. nr̄e q̄m Ra. Sa. ꝓout oñsum est ī quarto articu. q. superaddite in prologo.

In eodē ca. j. vbi dr in postilla: q̄ distinctio facta est p̄ hoc q̄ aq̄ pri⁹ ꝓducta in forma sub̄ali.

Additio. iiij. Cōgregatio aq̄ruꝫ ꝺ q̄ b̄ agit̄ nō est ītelligēda p̄ densitatē aq̄ꝝ nec p̄ earū receptionē ī cōcauitatib⁹ t̄re: ꝓut aliq̄ voluerūt: ꝛ p̄ aliuꝫ modū rōnabiliorē: ꝓut l'ra sonat. sic̄ pleni⁹ ī additiōe supradicta in ope tertie diei declaratur: vide ibi.

In eodem ca. j. vbi dr in postilla: Et ꝓtulit t̄ra: intelligitur passiue: qz ẋtute diuina actiua ꝓtulit t̄ra ꝛc.

Additio. v. Ex b̄ q̄ diuina ẋtute t̄ra ꝓtulit herbā nō tollit̄: q̄n t̄ra actiue ꝓtulit p̄dicta. Aūn Aug⁹. ī b̄ loco cālit̄ dictū ē ꝓduxisse t̄rā herbā et lignum. i. producendi accepisse virtutem.

In eodē Heñ. ca. j. vbi dr: Stelle āt fixe ꝛc.

Additio. vj. Octaua sphera vbi sūt. xij. sig̃ꝛ stelle fixe motū hz ꝓp̄riū distinctū a motu firmamenti: qui quidem motus dicitur apud astronomos motus accessus ꝛ recessus.

In eodē ca. j. vbi dr ī postilla: Hec valet qđ cōtra b̄ obijcit frates Thomar ꝛc.

Additio. vij. Si verba sancti Thome tractant̄ de luce in prima die producta in prima pte. q. lxvij. arti. vl. in rēsponsione ad secundū argumētum recte intelligant̄: improbatio postillatoris nullus habet locum: verba cm̄ sua in hac materia loco allegato: hec sunt in forma. Quidā dicunt lucē illā fuisse nubē quandā lucidaz: q̄ postmodū facto sole in materiā p̄iacentē redijt: sed istud non est conueniens: qz scriptura in p̄ncipio Heñ. cōmemorat institutionē nature que postmodū ꝓseuerat: vñ non debet dici q̄ aliquid tunc factū fuerit qđ post modicū esse desierit: ꝛ ideo alij dicunt q̄ illa nubes lucida adhuc remanet: ꝛ est cōiuncta soli vt ab eo discerni nō possit. sed ꝑm hoc illa nubes supflua remaneret: nihil aūt est vacuū in opib⁹ dei: ꝛ ideo alij dicunt q̄ ex illa nube formatū est corꝓ solis: sed hoc etiā dici nō p̄t̄ si ponaꝫ corꝓ solis nō esse de natura q̄ttuoꝝ elemēToꝝ: sed eē incorruptibile p̄ naturā: q̄m ꝑm hoc materia eius nō p̄t̄ esse sub alia forma: ꝛ ideo dicendū ꝛc. hec ille. Ex quib⁹ ẋbis manifeste patet q̄ sc̄tus Tho. nō improbat tertiā positionē: que dicit solē esse factū de illa nube lucida: ꝓ hoc q̄ in p̄ma reꝝ ꝓductione nō est dicendū q̄ aliq̄d sit ꝓductū satis cito corrumpendū. put postillatoꝝ eidem imponit: sed sc̄tus doctor improbat hanc positionē p̄ alios mediū ꝛ conditionaliter. ſ. si ponatur corꝓ solis esse incorruptibile p̄ naturā: qz ꝑm b̄ materia eiꝰ nō potuit esse sub forma nubis lucide seu alia forma quecūq̄ distincta a forma solis que nunc est. Primā aūt positionem q̄ dicebat illā nubē lucidā postmodū facto sole in materiam p̄iacentē redisse improbat sc̄tus Tho. ꝓ hoc q̄ nō est dicendū q̄ aliq̄d in p̄ma reꝝ ꝓductione sit ꝓductum satis cito corrumpendū: que q̄dem improbatio est manifesta q̄ ad istam positionē primā: nā si nubes illa lucida in materiā p̄iacentez redysset: certū est ipam corꝛuptā fuisse ꝑm pfectā rōnem corruptionis: nō cm̄ trāsmutabat̄ in melius. Vñ in hoc loco videtur q̄ postillator aut nō legit verba sancti Thome p̄dicta: aut voluit inuoluere sentētias eis vt eū irrōnabiliter reprehenderet. Qz aūt subiungit postillator de sc̄tō Tho. q̄ incidit ī illud qđ improbat: eo q̄ in ope q̄nte dixi dicit: q̄ aues ꝛ pisces facti sunt ex q̄ttuoꝝ elementis ꝛc. nihil rōnis videt̄ continere nā sc̄tus Tho. nō improbat q̄ ex aliq̄ natura in p̄ncipio Heñ. cōmemorata ꝑm aliq̄d sui ꝓduceret̄ aliq̄ alia natura: sic herbe vel plante ex terra: ꝛ aues ꝛ pisces ex aq̄ seu ex q̄ttuoꝝ elementis: sed dicit esse incōueniens q̄ aliq̄d tunc factum fuerit ꝛ postmodū esse desierit. ſ. ꝑm totū: vtputa q̄ totū elementum aque vel hmōi nunc p̄seueraret: sed p⁹ modicū desineret esse: qđ esset contra institutionē nature que p̄seuerans est.

In eo. ca. j. vbi dr: ī po. Cōsiderādū etiā q̄ pisces ꝛ aues ꝛc.

Additio. viij. Dicendū est hic sicut supra sup illud verbū: Et ꝓtulit t̄ra. ſ. q̄ ex hoc q̄ pisces

ex hoc q̄ pisces ⁊ aues fuerunt ꝓducti a deo actiue: nō sequ tur q̄ nō fuerint ꝓducti ex elementis actiue. Causa eñ ꝑma nō semp excludit actionē causaꝝ secundarū: vt dictū est.

¶ In eodem ca. j. vbi dicitur in postilla: ex quo patet iudeos ceciḋisse in errorem saracenorum.

Additio. ix. Sicut inter xp̄ianos fuerunt aliq̄ heretici: vt Arriani. Nestoriani: et hmōi quoꝝ errores nō sunt imponēdi veris xp̄ianis: sic inter iudeos fuerunt aliq̄ hītes erroneas opiniones que nō apꝛo bant a iudeis cōiter: vñ licet in aliq̄b⁹ opusculis eoꝝ appare at q̄ ī alia vita sint coꝛpales delectationes cōitas tñ eoꝝ hoc oīno respuit: est eñ cōtra illud Esa. lxiij. A seculo non audie runt: nec aurib⁹ ꝑceperunt: oculus nō vidit: deus absq̄ te q̄ ꝑparasti expectantib⁹ te. Ex quib⁹ ỽbis manifeste habeť q̄ re muneratio ꝑpata iustis supat oēm sensū: vñ determinatio cō munis ē apō eos: ꝓut Ba. Moyses dicit q̄ ī alia vita nō ē ci b⁹: nec por⁹: nec act⁹ venereoꝝ: ꝛ iusti delectanť ex splendoꝛe diuine gr̄e. Qua ꝓpť attribuere istū errorē iudeis in cōi non est vtile ad eoꝝ reductionē: credunt enī q̄ nos fingim⁹ mēda cia cōtra eos: qō nō modicū impedimentum ꝓestat ad ꝟ vt reddamur eis credibiles.

¶ In eodem Heñ. ca. j. vbi dicitur in postilla: imago autē dei consistit in anima ⁊c̄.

Additio. x. Hec expositio postillatoꝛis de imagi ne ⁊ silitudine satis cōgrua ē: ⁊ ponitur a mgr̄o i. ij. dist. xvj. Sūt tñ alij modi exponēdi vt ibidem habeť: q̄ꝝ rō differentie: ꝓut in ꝑma pte. q. xciij. arti. viij. pōt sic sumi: Nā similitudo aut ꝓsiderať vt ꝑambulū ad imaginē inquātū est cōio: q̄ꝫ imago: ois. n. imago est silitudo ⁊ nō ecō tra. vel potest cōsiderari. vt subsequēs ad imaginē inquantū significat quādā imaginis ꝓfectionē. Dicim⁹. n. imaginem ali cui⁹ eē similē ei cui⁹ est imago: inq̄ꝫtū ꝓfecte repꝛesentat ipsuꝫ vñ similitudo si distinguať ab imagine: ꝑimo mō ꝓut ē ꝑam bula ad ipam sic similitudo attendiť ꝑm ea que sunt cōmunio ra ꝓprietatibus intellectualis nature: ⁊ sc̄dm hoc ad imagi nē dei mens ptiner. ꝑm Aug⁹. in libro. lxxxiij. questionū. Ce tera aūt hois. s. que pertinent ad ptes inferiores anīe: vel eti am ad ipm coꝛpus ad similitudinē facta esse dicunť. si autē di stinguanť sc̄do mō. s. ꝓout similitudo significat imaginis ꝓfe ctionem sic habet locum expositio postillatoꝛis.

Incipit tractatus magistri Nathie oꝛdinis

minoꝝ ꝓuincie Saxonie ministri sacre theologie profesꝛoꝛis clarissimi quē intitulauit Coꝛrectoꝛiū coꝛruptoꝛij Burgensis in q̄ dicta postillatoꝛis tutanť respondēdo rōnib⁹ Burgēsis ⁊ eius dicta optimis rationibus anihilando vt patet diligen ter inspicienti.

Post ꝓlogū suū Burgensis ad lr̄am accedēs diē se velle aliq̄ supponere ex quib⁹ trahi debeat ali q̄d planū ꝓ simpliciter capientib⁹. Et hoc faciēs inuoluendo snīas circa ꝑimū capitulū replet to tū vnū sexternū: ⁊ suis involutionib⁹ peroptime pensatis videri poterit q̄ ꝑmū capitulū remanet plus dubiū in multis q̄ꝫ ex plana postillatoꝛis expositione in q̄ digressio ne rēphendit aliq̄n postillatoꝛē. ꝑmo dicens q̄ min⁹ sufficien ter se habuit circa ꝓcessum introductoꝛiū ꝑmi capituli: in eo q̄ dic̄ ītellectū opationis sex diex̄ dependere ex varietate opi nionū de natura materie a ꝓbis positaꝝ. Ubi dico q̄ Burgē sis nō bñ rēphendit postillatoꝛē: nā postillatoꝛ dicit duas so lēnes expositiones lr̄ales doctoꝝ eē q̄ ꝓcedunt varie ꝑm opi niones varias de natura materie a ꝓbis positas et excludit admirationē eoꝝ q̄ egreferre possent eū dicta ꝓboꝝ opinabi lia tractare in expositione lr̄ali dicēs: ex illaꝝ ptractatiōe de pendet intellect⁹ opis sex diex̄ nō directe ⁊ ꝑ se: sed inquātuꝫ exponiť varie a diuersis. Nō igiť vult q̄ sensus lr̄alis sit su mend⁹ ex opinionib⁹ ꝓboꝝ: sꝫ q̄ videri possit: que doctoꝝ ex positio innixa ⁊ fundata sup hmōi sit rōnabilioꝛ ⁊ sensui lr̄ali ꝓpiꝛoꝛ: nō igiť inconueniēť dictū: vt putat Burgēs. Ratio nes igiť sue rēphensionis nō valent: nō ꝑma q̄ ex diuersitate opinionū nō sumit sensum sc̄pture: sꝫ solū inārit ex eis q̄ snīa doctoꝝ sit aptioꝛ: nec sc̄a: q̄ articulū creationis nō inquirit ex ꝓfatis opinionib⁹: sꝫ cōueniētia expositionum adductarū: intendit enī solū expositionū varietatē ⁊ obscuritatē declara re a q̄ etiā ipe Burgēs. nō abstinet si rēphensibile est. nam di uersitatē inter btñ Aug⁹. ⁊ Ambꝛo. sumi de infoꝛmitate ma terie ptractat in solutione prime questionis quā mouet qua re. s. sc̄ptū nō sit: fiat terra: sic̄ fiat lux ⁊c̄. Nec puto sine intell ctu opi-

ctu opinionū de natura materie expositionē Bede: Strabi: Linconiēsis: ⁊ ceteroꝝ de ꝑima forma coꝛpali quicq̄ posse ītelligere: cuius ad verū sensum lr̄alem huius passus: etiaꝫ sine eoꝝm expositione quis possit peruenire. Item eadē di gressione ꝛmprobat Burgen. rationes per postillatoꝛem ad ductas: ad ostendendū aggressiones aquaꝝ in vnū locuꝫ vt appareret arida: videlicet condensationē elementi aque et receptionē multaꝝ partium eius in concauitatibus tr̄e: q̄s rationes ꝛmprobando Burgēs. ꝛmprobat nō mō postillato rem sꝫ ⁊ btñ Aug⁹. qui asserit has rationes sup Heñ. ca. xij. Sicq̄ Burgēs. ad reuerentiā sanctoꝝ nō respicit q̄d supra in postillatoꝛe valde repꝛehendit: sed frustra vt patet in coꝛ rectoꝛio. vj. arti. q. ꝑambule. Rōnes nāq̄ ipius Burgēs. cō tra btñ Aug⁹. ⁊ postillatoꝛē modice sunt apparentie: nā ꝑi ma fundať sup falsa imaginatione quasi tota ratio siccitatis terre sit receptio aque in cōcauitatibus terre: quod falsum est: sed ex condensatione eius facta est: cum in ꝑma creatiōe aqua fuisset rara ad modum nebule: ⁊ ex multis pugillis ne bule factus est vn⁹ pugillus aq̄: sicut patet ad sensum. Sicq̄ condensatione facta pars recepta ē in cōcauitatibus terre: ⁊ ille sunt due cause partiales siccitat⁹ terre: vt vult be. Aug⁹. vbi supra. Nec secunda ratio Burgen. valet cum dicit in lr̄a dici: Congregenť aque: nō condensentur: nam congregatio simul ⁊ cōdensatio est ptium ꝓpinquioꝛ positio: ⁊ ita illa dif ficultas poti⁹ est vocalis q̄ꝫ realis. Siliter quod tertio ad ducit fundať super falsa imaginatione. imaginatur enim q̄ aque in terra recepte sint densioꝛes: quod veꝝ nō est quātū est de rōne aque: quia toto elemento condensato pars eius vna recepta est in terre viscerib⁹. Et per ea que dicta sūt pa tet q̄ nō valet illud quod quarto adducit: quia condensatio ⁊ receptio sunt ambe cause ptiales ad vnum effectum aridi tatis terre. ¶ Preter has potioꝛ ratio ariditatis hui⁹ potest addi diuina voluntas: que legem posuit aquis ne transirent fines suos. Itē in eadem digressione reiectis modis dicendi beati Aug⁹. ⁊ aliorum Burgēs. imaginať aquā q̄ in ꝓncipio creationis fuit concentrica terre ⁊ vniuerso factam ecentri cam terre ⁊ concentricā lune: vt apparere posset arida: sed q̄q̄ sua imaginatio sit valde inuoluta: ad sensum tamen lr̄a lem modicum conferre videtur: nec fundat eam super aliq̄ auctoꝛitate sacri canonis sanctoꝝm doctoꝝm: vel alicuius pb̄i. Et multa huic imaginationi contingunt inconueniētia Primum quia ꝑm illam ⁊ aer ⁊ ignis ponerentur necessario elementa ecentrica: per egressionem enim aque necesse ē ae rem egredi: cum non habeat in sua sphera soliditatem resi stendi: ⁊ idem arguitur de sphera ignis. Secūdum: quia sic oꝛdo elementoꝝm a prima creatione institutus ⁊ inclinatio naturalis ad centrum vniuersi omnibus elementis indita ꝑm beatum Aug⁹. et ipsummet. Burgēs. cito cessassent q̄d ē contra Burgēs. ⁊ suum magistrum ꝓcipuuꝫ sanctū Tho. qui ideo reputat inconueniens lucem prima die factam sole facto quarto die redijsse in ꝓciacētem materiam: quasi in ꝑ ma rerum productione aliquid fuerit productum satis cito coꝛrumpendum: vt patet prima parte questi. lxvij. articu. vl ti. in responsione ad secundum argumentum. Nec videatur modicum inconueniens oꝛdinem illum quo ad naturam ele mentarem specialiter aque foꝛe coꝛruptum cum multi ponde ris sit oꝛdo ille: in quo etiam feda in se viderentur pulchra ⁊ valde bona: vt inquit beatus Aug⁹. iij. super Heñ. circa fi nem. Tertium: quia sic videretur natura aq̄ coꝛrupta. Pꝛo ꝓijs enim passionibus ⁊ naturalibus inclinationibus im mutatis: necesse est naturam immutari: cessante enim incli natione motus sui ad centrum vniuersi iam cessaret esse gra uis: cessante granitate cessaret esse frigida ⁊ humida: ⁊ per consequens cessaret esse aqua: nec valet instantia de aqua que est supra firmamentum que non est mobilis ad centruꝫ quia ꝑm Burgēs. in eadem digressione: illa dicitur quasi eā uoce aqua per quandam analogiā rōne diaphaneitatis: nō ratione granitatis. Est enim appetit⁹ naturalis grauis mo tus ad centꝝ intrinsecus ⁊ naturalis: vt docet beat⁹ Aug⁹. iij. super Heñ. ca. ix. ꝓpter hec ⁊ alia multa imaginatio sua non videtur posse stare: sed ⁊ mirum est q̄ nullus philoso phoꝝ qui de naturis rerum ⁊ earum connexione multa scri pserunt huiusmodi ecentricitatem videre non potuerint: qa de huiusmodi nulla scripta reliquerunt: ⁊ manifestuꝫ signū q̄ sphera aque non sit ecentrica: sed potius terre ⁊ vniuerso ꝓcentrica videť eē tale: q̄ cessante lege quā deꝰ posuit aq̄s et gyro vallāte abyssos: aq̄ naturaliť aridā absoꝛberet: vt ꝓz ī diluuio: de q̄ ca. viij. j. vbi etiam Burgēs. sibijpi condictio-

nem dic̃:cū aq̃ sit naturaliē fluida optet q̄ tpe diluuij orbicu
lariter se habuerit circa centr.i.terrā. Congregationis igit̄
aq̃r vt appareret arida ,put supra dictū est p̄ncipalis causa
est diuina volūtas:q̄ terminū posuit aq̃s:ne transirēt fines
suos:nec aq̃ p positionē talis legis detinet violenti:qz q̃uis
illa detentio sit contra inclinationē naturalē grauis ad cen
trū:nō tū obedientialē:fm quā dr̄ pōt facere q̄dlibet ex q̄li
bet. Itē i eodē ca. Burgen̄. querens occasionē cōtra postil
latorē:dicit eū recedere a bto Aug̃.in hoc q̄ dicit ad litterā
p celū nō intelligi angelicam naturam:vbi dico q̄ nec btūs
Aug̃ ad lr̄am sic videtur exponere:sed q̄ Burgen̄ . dic̃ talē
acceptionē esse pabolicā:nō videt vex.nam fm Britonē pa
bola differt a metaphora:t paradygma:qz fm Donatum vt
eū allegat Brito: Parabola ē rex genere differentiū cōpa
tio: t sic ponit semen ,p v̄bo dei:leo ,p xp̄o ꝛc̃. In ,ppōsito
btūs Aug̃.qz talē ꝓpationē exponēdo nō facit vt videt nō
est expositio eius cōpabolica q̄ solū hz locū i his vbi res signi
ficant nō voces ad auctor̄ intentū:t in illo casu pabolicus
sensus nō cōtinet sub lr̄ali:fz est vere lr̄alis:qz a spūsctō itē
tus.imo sensus pabolar̄ scdm significationē vocum sepe fal
sus est:vt patet Jud̄.ix.de lignis in consiliū ꝓuenietib9:t de
electione regis loq̄ntib9:t sic de aliis passib9 sacre scripture.
Ex q̄ bñ infert q̄ Burgen̄.in p̄mo articulo sue questionis p̄
ambule nō ponit sufficienter adeq̄tā rōnem sensus lr̄alis:cū
dicit q̄ adeq̃te sit ille q̄ a deo intendit̄:t p voces in lr̄a cōtē
tas significat̄. Debuit enī addere ,ppt̄ p̄missa aut p res voci
b9 exp̄ssas significat̄:t hic est vere pabolic9: q̄lis non appa
ret sensus bti Aug̃. de q̄ fmo pūs. Postillator igit̄ verum
dixit expositionē bti Aug̃.nō esse lr̄alem:nec p hoc recedit
a btō Aug̃.cui9 expositio poti9 videt allegorica q̄ paboli
ca:qz ex alio aliud intelligit̄. Ex celo ad lr̄am angelus p alle
goriā:vt patet i Glo.oz.in p̄ncipio ·H· q̄ttuor sunt regule:cū
etiā natura angelica t eius cognitio matutina aut vespertia
sint a sensu nr̄o valde remote:tō cadere vident sub fide: iux̄
vulgatū vt dr̄: Fides ē credere q̄ non vides. Sicq̄ ad alle
goriā eius expositio ptinet iuxta cōe dictū: Lr̄a gesta docet:
q̄d credas allegoria ꝛc̃. Huic igit̄ expositioni postillator nō
cōtradicit:fz eā q̄si nō lr̄alem dimittit:sic̃ t ipsemet Burgē.
Itez i eodē ca. vbi postillator mota questione:q̄re scd̄a die
facta nō dicunt bona sicut alijs dieb9:tres rūsiones adducit
quar̄ p̄mā dicit truphaticā:scd̄az abijcit tanq̄ nō fundatā:
tertiā approbat a Ra. Ba. acceptā.in q̄ passu Burgen̄. dicit
eū in trib9 deuiare a rectitudine:qz rationē sanctor̄ irreuerē
ter dicit truphaticā.scd̄o qz cōtra eos nō adducit validā ra
tionē.tertio qz verā responsionē attribuit infideli q̄ tamē in
nr̄a glo.ꝓtinet cui poti9 debuit honorē exhibere. Quo ad
p̄mū respondeo q̄ postillator nō truphat̄ de sctis doctorib9
fz impit̄ lectorib9:q̄ id ,p sensu lr̄ali eligūt.qđ sancti mystice
p q̄sdā pticulares cōgruentias adducūt: vt patet in mult̄ le
cturis sup Gen̄. Quo ad scd̄m dico q̄ ratio postillatoris
valida est ad ,pbandū q̄ binari9 nō est generaliter infamis
quia etiam laudabilis in scp̄tura repit̄. Est igit̄ illa rō sctor̄
fundata sup q̄busdam incōgruentijs binarij:nō sup ratione
eius essentiali:quia alias omnis binari9 esset infamis:qđ ef
ficaciter improbat ratio postillatoris. Quo ad tertium rō
lr̄alis quā postillator sumit a Ra. Ba. nō est in glo.nr̄a: vt
Burgen̄.dicit:fz glo.videt sentire oppositū illi9 rōnis lr̄al'.
dr̄.n.in glo.allegante Bedā sup illo verbo: Et vidit dr̄ ꝛc̃.
Pōdum terra germinabat:nec aq̃ animantia viua produxe
rat:t tū dr̄ deus videre q̄ esset bonum cedentibus aq̃s ap
paruisse aridā.quia vniuersitatis estimator̄ p̄euidens q̄ fut
futura:quasi iam pfecta laudat:que adhuc in primo operis
exordio sunt:qz apud eum rex pfectio non in cōsummatione
est operis:sed in p̄destinatione volūtatis. Hec glo. Si Bur
gen̄: t nobis cōis ē Glo.ordinaria mix̄ est qđ obijcit cū ipa
glo.ponat ad questionē p̄dictā hanc primā rōnem nō ex̄tiam
,put Burgen̄.fingit. Itē in eodē ca.cum dr̄: Protulit t̄ra
herbā ꝛc̃. Postillator dicit intelligendū esse passiue:qz acti
ue a solo deo hec virt9 germinandi fuit. Cōtra qđ Burgen̄.
adducit bñ Aug̃.dicentē. Causaliter dictum est ,pduxisse
terrā herbā lignū ꝛc̃.i.ad ,pducendū accepisse virtutem.
Ex q̄ dicto arguit Burgen̄.terrā etiā actiue ,ptulisse ibi i lr̄a
enumerata:sed nō videt Burgen̄.bñ inferre ex dicto beati
Aug̃.qz illa enumerata in lr̄a sunt subito producta in esse p
fecto:qz herbe habentes semen t lignū hñs fructū:in quib9
modis ,pducendi creatura nō potest actiue cōcurrere: quia
deus res sic condidit vt eas ,pprios motus habere sinat:p
pri9 aūt mot9 creaturar̄ nō est subitus nec ad terminū p̄mo
perfectū:sed

pfectum:sed via generationis est ab impfecto ad perfectum:
ideo Embrio primo viuit vita plante:deinc animalis: post
hominis:vt dicit Aris̄.de animalib9:imo generale est quod
primo perfectione est vltimū in via generationis t ecōuerso.
nec videtur concurrere in generatione plantarum t reliquo
rum nisi materialiter:nec potest hodie actiue concurrere: q̄a
ministrat solū materiam generationis:t quia materia est vna
de quattuor causis causaliter dicti potuit:protulit terra. et sic
dictum beati Aug̃.per Burgen̄.adductū accipiendum vide
tur.actiue aūt a solo deo p̄mo:t tunc per virtutem seminalem
inditam ab eodem vt sonat lr̄a. Ad idē glo.interli.t factum
est:glosa.causaliter:t ,ptulit glosa actualiter Itē in eodem
capitulo vbi postillator notauit sanctum Thomam dicentem
q̄ ex luce prima die facta corpus solis fieri non potuit: Bur
gen̄.in defensione sancti Thome:exardescens passionib9 per
mouetur:t dicit postillatorē dicta sancti Thome non vidisse
in hoc loco:qui tamen vt apparet clarius t magis intime vi
dit q̄ ipe Burgensis. Qui enim ad illa dicta sine passione re
spicit clare cognoscit:q̄ ꝓbatio tertie opinionis innitit̄ ei
dem medio sicut improbatio prime opinionis:illi videlicet q̄
quia nihil fuit in p̄cipio conditum cito post corrumpendū:
ideo lux prime diei sole facto non redijt in p̄iacentē materiam
Qr aūt probatio tertie opinionis innitatur eidem medio:pa
tet sic: Nam tertia opinio p eū adducta est illa q̄ corpus solis
quarta die factū sit ex luce prima die ,producta:hanc ꝓbans
idem sanctus Tho.dicit esse inconueniens si ponatur corpus
solis non esse de natura quattuor elementor̄:sed esse p natu
ram incorruptibilem:quoniam fm hoc materia eius non pōt
esse sub alia forma:hec ille. Ex qua obiectione duo sequi videt
tur. Primū q̄ ex illa luce sine sui corruptione corp9 solis fie
ri non potuit:quia materia solis nō potuit fuisse sub alia for
ma sine corruptione p̄rioris:cuius forme corruptio non erat
conueniens ,ppter medium per quod prima opinio fuit impro
bata:videlicet q̄ nihil fuit in p̄ncipio conditū cito post corrū
pendū.hoc intrinsecus postillator videns rationabiliē dixit
solem factum ex illa luce:non obstante obiectione sc̃ti Tho.
prima parte sum.q.lxvij.arti.vl.in responsione ad secundum
argumentum. Secundū quod sequi videtur ex illis dictis
est q̄ nulla materia existens sub forma p̄rioris potest esse sub
forma posterioris nisi prioris corrupta:ideo reprobat opinionez
tertiā:quia forma solis specifica formam lucis generificā nō
cōpatit̄:ideo ex luce non potuit fieri sol nisi forma lucis cor
rumpet̄:quod est inconueniens,ppter medium.per qđ prima
opinio scd̄m eum fuit improbata: t q̄ q̄ illud dictum incidit
in errores condemnatos Oxonie:inter quos habetur sic:di
cere tm̄ vnam formam substantialē in quolibet ꝓposito error:
tamen cum eodem dicto sanctus Tho.incidit in id quod im
probat:quando ponit aues t pisces factos ex natura elemen
torum:quia ex hoc forme elementorum positione formar̄ pi
scium t auiū fuissent corrupte scd̄m eum:t per consequens ali
quid in p̄ncipio ,producū cito post corruptioni fuisset obnoxi
um. Nec valet euasio Burgen̄.de parte t toto:quia scd̄m hoc
de aliqua portione lucis corpus solis productum fuisset sine
totius lucis corruptione. Itē in eodem ca. vbi de ,pductio
ne piscium ex aqua postillator dixit hanc ,pductionem actiue
esse a solo deo passiue ab elementis: Burgen̄.dicit q̄ causa p̄
ma non semper excludit actionē causar̄ secundar̄: volens cō
tra postillatorem:q̄ elementa etiā actiue ad ,pductionem pi
scium concurrerint sicut supra correctorio quinto de producti
one herbar̄ t arborū a terra:dicitur aūt hic sient ibi. In spe
ciali tamen dico q̄ si in rerum productione prima causa secun
darum causarum actionem non excludit:excludit tamen cer
tum modum agendi vel coagendi scilicet subito: in quo mo
do creata virtus coagere non potest:multo minus tunc.bene
igitur dictum est q̄ actiue a solo deo pisces t cetera a p̄ncipio
creata sunt. Itē in eodem capitulo vbi dicitur: Creauit de9
cete grandia:postillator reprehendit iudeos in Thalmudic̃
cōmuniter studentes:t simplices ex eis docentes et errātes
t errare facientes:quam reprehensionem Burgen̄. egreferēs
quasi adhuc affectione sanguinis iudaiçans dicit nō esse vti
lem talem reprehensionem:cum non omnes iudei sic errent:
t sic credunt nos fingere mendacia contra eos:t per conse
quens minus per nos poterunt ad fidem reduci. Respōdeo
ego q̄ non possunt estimare per nos confictum mendaciū qđ
clare sciunt in suis Thalmudicis contentum:t fortasse talis
reprehensio cooperatur ad eorum reductionem:quādo ex ea
vident suos magistros t apud iudeorum cōitatem auctenti
cos:ita male de beatitudine t futura vite sentire.

Igit̄ pfecti

Situr pfecti.s.et.t.Alchu.Nullomō dici potest:quō fecit dē celū ⁊ terrā.Sed hec expositio p ordinē diez indicat tangē historiā factaz rez: sz maxime obseruat pdicationē futuroz.Si quē mouet q in etatibus seculi due pme denis generationib⁹ explicant: tres sequentes singule.xiiij.sexta xo nullo numero generationū diffinit: facile ē videre etiā in vnoq̄ hoīe, infantiā et pueritiā q̄nq̄ sensib⁹ corpis ihērere. Quinari⁹ autē duplicat⁹ (qz duplex est sex hūan⁹ vñ generatiōes tales fiūt) denariū facit. Ab adolescentia xo vbi rō pualere icipit ī hoīe: accedit q̄nq̄ sensib⁹ cognitio ⁊ actio q̄b⁹ vita regit ⁊ administrat: vt sit septenari⁹:q̄ duplicat⁹ ppē duplicē sexum xiiij.generationib⁹ eminet:q̄s habēt tres etates:adolescēt'.s.iuuenis ⁊ senioris.Senect⁹ xo nullo ānoz termino finit:sz p⁹ illas q̄nq̄ etates q̄ntū q̄sq̄ vixerit senectuti ꝺputat. In hac q̄z etate seculi nō apparent generationes:vt etiā occult⁹ sit vltimus dies: quē dñs vtiliter latere mōstrauit. Igit pfecti ⁊c. Allego. Post illoz quasi sex dierū opa valde bona:speret hō requiē ppetuā:⁊ intelligat q̄d sit:requieuit dē⁹ die septimo ab opib⁹ suis:qz ⁊ ipe in nobis hec bona opatur:qui iubet vt opemur:⁊ recte quiescere ꝺz: qz p⁹ hec oīa opa requiē nob pstabit. Moralit Quō patrfamilias domū edificat cū fuietib⁹ facere imperat:⁊ p⁹ ab opib⁹ requiescere:cū pfecta fabrica iubet quiescere. Isis. Moralit: Habet vn⁹ quisq̄ nostz in nris opib⁹ ⁊ recta vita tangē distinctos istos sex dies:post q̄s debeat quietē sperare. Primo die lucē fidei:q̄n pmū visibilibus credit:ppē quā fidē dñs visibiliter appere dignat⁹ est. Secꝺo die factū ē tangē firmamentū disciplineː qꝺ discernit inē carnalia ⁊ spūalia opera sicut firmamentū inē iferiozes aq̄s ⁊ superiozes. Tertio die q̄ mentē suā ad pferēdos bonoz opez fruct⁹ pꝑat ⁊ erigit:sepata labe ⁊ fluctib⁹ tētationū carnaliū:tangē aridā trā hz: mētē videlicet tā q̄s a pturbatiōib⁹ mar': vt tā possit dicere: Ro. 7.b Mēte fuio legi dei:carne aūt fuio legi pcti. b Compleuitq̄ dē⁹ ⁊c.Aug⁹.Alia trāslatio.Consummauit dē⁹ die sexto opa q̄ fecit:que nihil questionis affert:qz manifesta sunt q̄ ī eo facta sunt. Sz fm hebraicā ꝛitatē q̄rendū ē quō dicat dē⁹ septima die op⁹ suū cōpleuisse:ī q̄ nihil nouū creasse dicitur:nisi forte ipm tūc fecisse:⁊ ī ei⁹ factura op⁹ cōpleuisse dicat:q eo facto mēsurā numerūq̄z pfecti diez:q̄z circuitu omnia scla voluunt.nā ī reuolutione idē ē octau⁹ qui ⁊ primꝰ. Cōpleuit igit die sexta op⁹ suū:addito.vij.quē sabbatū dici ⁊ esse voluit ⁊ mystica p̄ceteris bñdictione ⁊ sctificatiōe donauit. Uñ ⁊ dies iudicij:qz p⁹ septimā sabbatiuētura ē:octaua ī scriptur' dicta ē:qsi septē tm̄ ꝓcesserīt:dies q̄z resurrectionis dñi cū p⁹ tot diez milia ventura esset:octaua dicta est. Potest dici cōpleuisse deū die septia op⁹ suū:qz ipm bñdixit ⁊ sctificauit.op⁹.n.ē bñdictio ⁊ sctificatio:aliquid.n.operis fec̄ salamon:cū tēplū dedicauit. Hie. Jn hebreo habeē die septia. Artabim⁹ q̄ iudeos:qui de ocio sabbati gloriant:qz tā tūc ī pncipio sabbatū solutū ē:dū dē⁹ opat ī sabbato complens opa sua in eo. Cōpleuitq̄ dē⁹ ⁊c. Aug⁹. Queritur vtz illi sex dies pterierūt ⁊ addito septimo nūc p volumina tēpoz nō re sz noīe repetant:? In toto.n.tpe multi veniūt pterit' silles:null⁹ idē.Uñ dubitat vtz illi sex dies pterierīt? an istis vsitat' q̄ttidie trāscurrētib⁹ illi maneant in rez conditionib⁹?: vt nō solū ī trib⁹ añ luminaria: sed etiā in reliqs trib⁹ ītelligam⁹ diē in specie rei q̄ creata est:noctē in defectu vel puatione.cū.s.amittit spēs aliq̄ mutatione q̄ inest oi creature siue possibilitate:cū desit effect⁹:sic in celestib⁹ corporibus⁹:siue actu:vt ī trenis ⁊ mortalib⁹. Aespa aūt ī oīb⁹ pfecte cōditionis ēmin⁹ sit. Mane icipiēt' exoꝺiū:? Ois.n.creatura cert' initꝫs ⁊ finib⁹ cōtinet. Sz siue b:siue illō:siue aliud ꝓbabili⁹ dicat:pfecto numero diez.i.senario perfecit deus opa sua:q̄ mēsura ⁊ numero diez:⁊ pōdere disposuit.i.in se. qui ē mēsura: oīa rei modū pfigēs:⁊ numeros pbēs ⁊ spēm ⁊ pōd⁹:qz oīa ad quietē ⁊ stabilitatē trahit.oīa enī terminat formatː ordinatq̄s. Uel sic disposuit oīa:vt haberēt mēsuram numez:⁊ pōd⁹:sic ꝺz:de⁹ corpa ī colorib⁹ disposuit:nō vt colores ī se pz' habuerīt:sz vt ipa colores haberēt. Hec senarius numer⁹ ī⁹ pfect⁹ ē:qz sex diebꝰ de⁹ opa fec̄. sz ī⁹ perfecit opa sex diebus:qz senari⁹ ē pfect⁹. Sine his q̄ pfect⁹ cēt qui nisi esset perfectus:seꝺm cū pfecta nō fierēt. c Et requieuit deus. Beda. Nō q̄si opādo lassus:sz ab vniuerso ope requieuit:qz nouā creaturā facere cessauit. Requiescere.n.cessare ꝺz: vt ī Apocalypsi. Requiē nō hēbāt dicētia: Sctūs:sctūs:sctūs .i.dicere nō cessabāt. Apo.4.c Beda. Altius q̄z ītelligī requieuisse ab vniuerso ope suo.i. nō op⁹ hūisse illis opib⁹: ī quib⁹ requiescer et: cui⁹ requies ī semetipo vera ē sp sine initio ⁊ fine:sz sola bōitat' causa fecisse opa:q̄ ī ipo requiescerēt.hūa xo ādigētia q̄ttidie laborat: vt ī opib⁹ suis requiescat:dicēte deo: Jn sudore vultꝰ tui ve.p.t. Ps.8 Dē⁹ aūt nō habuit necesse ī creaturis suis requiescere:sz creatur' rōnalib⁹ ī se requiem dedit. A

Aug⁹. Et requieuit dē⁹ ⁊c. Nō laborauit dē⁹ ī opādo: qui solo verbo fec̄ oīa:dicēdo fiat. Nec hō dicēdo fiat:laborat. Sz forte ꝺz laborasse cogitādo quid fieret. A q̄ cura pfectis rebus q̄uisse ꝺz. Sz ꝺ sape desipe est. † Exodo b Deu. 4.b Deide q̄ requisse ē creature rōnali ī se requiē pstitisse: vt illuc.s.desiderio feramur:q̄ requiescam⁹ .i.nihil ampli⁹ requiram⁹. Sic.n.facere ꝺz:qꝺ ipo ī nob operēte facimus:⁊ cogscere:cū cogscim⁹:sic requiescere: cū eius munere requiescim⁹. Aug⁹. Nō est mirꝫ si diē q̄ xps erat in sepulchro quieturus:ꝺ mō ꝓnuncians dixit:die septimo requieuit:deinceps opaturus ordines seculoz. Aug⁹. Pōt aūt ītelligi dē⁹ requieuisse a faciēdis generib⁹ creature:qz vltra noua nō cōdidit:vsq̄ nunc tū opat ad ministrationē eoꝝdez genez:q̄ tunc instituta sunt. Creatoris.n.xt⁹ cā subsistendi ē omnis creature. Qꝺ.n.ꝺz: Pater me⁹ vsq̄ mō opat vniuerse Job.5.e creature cōtinuā administrationē oñdit: die septimo requieuit:vt noua creatura vlterius nō faceret:sed vsq̄ nūc operatur: vt qꝺ condidit:continere ⁊ gubernare nō cesset. Aug⁹. Dē⁹ aūt nec creando defessus:nec cessando refectus est:sed p scripturā suā ad q̄etis desideriū nos hortat:dicēdo se diē sanctificasse in q̄ requieuit.ceteros enī nō legit' sanctificasse: tangē apud ipsum plus quies q̄ opatio valeat. Augustinus. vitiū quoq̄ anime est:ita suis operibus delectari: vt potius

Nicolaus de lyra

in ipis q̄ in Ca. II

Sic̄ pfecti sunt ⁊c. Postq̄ descripsit moyses hoīs formationem ꝓpter quem alia fuerunt producta. Hic cōsequenter describit hominis formati statū siue cōditionē. Et quia ex fine sumit⁹ ratio eoz que sūt ad finē: ideo primo describitur ipius hoīs vltimus finis. Secūdo explicatur magis modus siue formationis ibi: Jste sunt generationes. Tertio describitur locus siue habitationis ibi: Plātauerat aūt. Quarto act⁹ multiplicationis.ibi: Dixit quoq̄ ⁊c. Circa primū sic ꝓcedit:quia primo continuant' dicta dicēdis. Secundo describitur ipius hoīs finis.ibi: Et benedixit diei. Circa primū sic cōtinuat de opibus sex diez ad diem septimū in quo quieuit.ꝺ. Igitur pfecti sūt celi ⁊ terra.sex pdictis diebus per opus distinctionis ⁊ ornat⁹: vt pdictum est. b Cōpleuitq̄ deus die septimo. Alia trāslatio hz: sexto die: ⁊ vtraq̄ vera est: vario tñ mō. Est.n.duplex cōpletio vel pfectio alicuius rei. Prima est q̄n assequitur formā ꝺebitā: sicut ignis q̄n per generationē assequit formā ignēitatis ⁊ qualitatum cōcomitantiū. Alia est pfectio seu cōpletio: q̄n exit ī opationez sibi debitā:sicut q̄n ignis calefacit vel generat ignem. Et prima perfectio ordinatur ad secundā:quia forma est ꝓpter opationē. Igitur qz sex dieb⁹ pfecte sunt creature ī suis formis ⁊ ꝓprietatibus:ideo sexto die cōpleuit deus op⁹ suuz q̄tum ad primam pfectionem.sed quia a septīo die dicitur incepisse tempus administrationis ⁊ gubernationis rerum: sic sex dies precedentes dicuntur tempus productionis: ita dies septimus ⁊ deinceps dicitur tempus gubernationis: p gubernationem.n.res applicantur ad suas opationes:ideo dicitur dē⁹ die septimo cōpleuisse op⁹ suū q̄tū ad scōaz perfectionē:⁊ de isto ope administratiōis ⁊ gubnationis rez saluator dic̄ Job.v. Pr̄ me⁹ vsq̄ mō opat ⁊ ego opor. Alr etiā pōt dici:qz deus potuisset plures spēs addidisse spēb⁹ iam ꝓductis de agēte aūt potente noua opera addere suo operi: non dicit q̄ impleuerit opus suum:donec videatur requiescere ⁊ cessare nouis cōdendis:hoc autez appuit septimo die ⁊ nō ante. c Et requieuit septīo die.s.a nouis creaturis ꝓducendis:qz nihil ē factū postea qꝺ tūc nō fuerit factū ī opib⁹ sex diez.vel

in suo simili

§ causaliter quidem ⁊ porēcialiter:quoꝝ numeros profectus ⁊ defectus tempus post visibiliter explicaret § pfectiōe senarij. § sex diebus perfecta est rerum conditio.Sex etatibus pficitur hominum reparatio.

a Sic̄ pfecti sūt celi Ca.II a
i et terra:et omnis ornatus
b eorum. Cōpleuitq̄ dē⁹ b
die septimo opus suū quod fece
a § in semcripo:qz post nihil nouum fecit.
c rat:⁊ rēq̄euit deus die septimo c

ab omni opere quod patrarat.
Et bñdixit diei septimo: et sanctificauit illum: qz in ipo cessauerat [a] ab omni ope suo qđ creauit de⁹ [b]

a ℣ in verbo.

In ipis q̃ in se reḋescat ab eis: cũ in ipa vel aĩa vel rõne aliq̃d meli⁹ sit q̃ fecerit: q̃ ipa sint q̃ fecerit. Jõ oñdit deus cum dz reḋeuisse: nullo ope sic delectat⁹: quasi faciendi egerit. Vel minor: si nõ fecerit: vel beatior: cũ fecerit. Qđ ex illo ita ẽ: vt ei debeat qđ est: ipe aũt nulli: qz ex ipo est quod beatus est. Seipm reb⁹ q̃s fecit diligẽdo pposuit. Jõ nõ sanctificãs die q̃ ea facieda inchoauit: nec illũ q̃ fecit ea: ne illis faciendis vel factis gaudiũ ei creuisse videret: sz cũ q̃ ab ipis in seipo requit: q̃ nunq̃ reḋe caruit. Sz eã nobis p die septimũ oñdit: significãs eã nõ dari nisi pfect⁹: cui deputauit diẽ: q̃ pfectionẽ rez oĩm sequebat. Quiẽ semp quiet⁹ est: tunc nob reḋeuit: cũ se reḋeuisse mõstrauit. z requiescit in nob: cũ in se requiem tribuit. Reḋes ḡ dei est q̃ nulli⁹ indiget bono. z ideo certa est nob in illo: qz beatificamur bono qđ ipe ẽ: nõ ipe bono quod nos sum⁹. Porro nec vllo pter se alio bono eget: q̃ bono qđ fecit nõ eget. Nec est eñ requies ei⁹ ab oĩb⁹ opib⁹ q̃ fec: quia bono qđ fec ũ eget: nec egeret si nõ fecisset. Nam sic põt dici: nullis egẽs bonis: nõ a fact⁹ reḋescẽdo: sz nulla faciẽdo. Sed facere si nõ posset nulla potẽtia eẽt. Si posset z nõ faceret: magna eẽt iuidia. Sz oĩpotẽs z bon⁹: oĩa valde bona fec. Quia xo seipo bono pfecte beat⁹ est: a bonis q̃ fecit in seipo requiuit: ea reḋe a q̃ nũq̃ recessit. Aug⁹. Si aũt diceret requiesse a faciẽdis: intelligeretur tm nõ fecisse. Si a factis: forte ipis factis egere videret: nos aũt nõ in nob: sz ĩ illo requiescam⁹: nec ita velim⁹ silẽs eẽ deo: vt ĩ nob reḋescam⁹: sic ipe ĩ se. Sz sic nõ reḋeuit nisi ĩ seipo: qz beat⁹ ẽ seipo: ita ĩ ipo nos ḋeturos sperem⁹: q̃ nõ nr̃o bono: sz ipo bti sum⁹. Aug⁹. In se aũt reḋeuit de⁹ semp. In dieb⁹ xo q̃b⁹ rez ꝓsummatio narrat: i septio tm̃ reḋeuit: q̃ rez sequit pfectionẽ. a pfectis enim reḋescit: q̃ pfect⁹ nõ eget: vt beatior sit. Aug⁹. Opa ei⁹ videm⁹ bona: q̃tẽ xo ei⁹ p⁹ bona opa nr̃a videbim⁹. Ob quaz significandã vnã diẽ sabbati pcepit obseruari: qđ in tpe gre oblatũ ẽ: in q̃ ppetuũ obseruat sabbatũ: q̃ spe futuri oĩa bona opat: nec ĩ bonis opib⁹ suis: q̃si nõ accepit: gloriat. Aug⁹. Apđ illũ quieti ei⁹ nec mane nec vespa ẽ: qz nec apit initio: nec claudit fine. In pfectis aũt opib⁹ mane hz: z nõ vesperã: qz pfecta creatura incipit cõuerti ad q̃tẽ creatoris: sz illa nõ hz finẽ suę pfectionis: z sic reḋes dei nõ ipi deo sz rez pfectionis inchoat: z hz ĩ eo mane qz ab ipo pficit sz ĩ suo genere tã q̃ vespa terminat: qđ ĩ deo vesperã nõ hz: qz nihil erit pfectius ipa pfectione. Aug⁹. In illis aũt dieb⁹: q̃b⁹ oĩa creabant: vespa ẽ termin⁹ cõdite creature. Mane initiũ alteri⁹ cõdẽde: z sic q̃nti diei vespa ẽ termin⁹ cõdite in eo creature. Mane p⁹ ipam initiũ faciẽde sexta die: q̃ cõdita: ẽmin⁹ ẽ vespa: z quia nihil cõdendũ restabat: ita p⁹ illã mane factũ ẽ: vt nõ eẽt initiũ alteri⁹ creature cõdende: sz q̃tis oĩs creature in creatorẽ requie. Intelligit̃. n. cõpleto sexto die p⁹ ei⁹ vespam mane: q̃ significat̃ initiũ manẽdi z q̃scẽdi: q̃ quies dei nec initium hz nec terminũ. Creature hz initiũ: sz nõ finẽ. Jõ eñ septim⁹ dies cepit a mane: sz nullo terminatur vespe. Si aũt in ceteris dieb⁹ vespe z mane vices tẽpoz significãt: q̃lia q̃tidie pagun tur: nihil ꝓhibet septimũ diẽ vespa maneq̃ cõcludi. Ut mane post vesperã septimi diei sit initiũ octaui: de q̃ silendum fuit: qz idẽ pri⁹ ad quẽ redit̃. Ũñ ꝓbabili⁹ est: hos septẽ dies sub illo xo noĩb⁹ sibimet succedentes tpa pagere. Illos autez pmos inusitata nob specie ĩ ipis rez cõditionib⁹ explicatos pmãere: qđ de trib⁹ fateri cogimur: q̃ cõditi añ luminaria me mozanr̃. Aug. Queri⁹ quõ dicat̃ ĩ die septio ĩ seipo reḋeuisse de⁹: cũ sẽptũ sit: Et reḋeuit de⁹ die septia q̃si nõ in seipso? Quid ẽ ḡ dies septim⁹? creatura: an tpale spaciũ? qđ z ipm creature tpali cõcreatũ est: z sic creatura? Nulla enĩ tpa sunt: q̃ a deo creata nõ sint. Sex aũt dies cũ quib⁹ z in quib⁹ creaturis creati sunt: supi⁹ dictũ ẽ. Sz septimũ qñ creauit? In ipo enim nihil fecit: sed ab his q̃ fecerat requieuit. Quõ ḡ requiuit ĩ die quẽ nõ creauit? Aut quõ eũ p⁹ sex dies creauit: cum sexto die oĩa ꝓsummauerit: nec aliquid in septimo creauerit? Forte vnũ tm̃ diẽ creauerit de⁹: vt ei⁹ repetitione multi ptẽrirent. nec op⁹ erat: vt septẽ crearet: qz illi⁹ quẽ creauerat septima repetitio hũc faciebat. Lucẽ enim discreuit a tenebris: diẽq̃ vocauit: z tenebras noctẽ. Hui⁹ diei repetitionẽ sẽptura appellat scõm diẽ: deinde tertiũ: z deinceps vsq̃ ad sextuz q̃ ꝓsummauit opa. Cui⁹ repetitio septimi diei nomẽ accepit vel contraxit: z ita dies septim⁹: null⁹ dies: nulla creatura: nisi illa q̃ pri⁹ condita: z dies vocata. Aug⁹. Sz quõ circũire poterat lux terat lux: ad exhibẽdã diurnã nocturnãq̃ vicissitudinẽ: nõ solũ añ luminaria: sz añ factũ firmamentũ: ĩmo añ spẽm terre vel maris: q̃ circũitũ lucis admitteret? Hac difficultate cõpulsi supradixim⁹ lucẽ factã pri⁹ esse spũalis creature cõsummationẽ vel cõfirmationẽ. Noctẽ xo adhuc formandã in ceteris opib⁹ materiã: q̃ fuerat ĩstituta cũ ꝑmo fecit de⁹ celũ z terrã z oĩa cetera. Aug. Sz facili⁹ ẽ vt nos ĩgrare fateamur: quõ lux: q̃ dies dr̃: circũitu suo si cozpal⁹ est: vicẽ diei noctisq̃ egerit. Si spũalis est: cõdendis oĩb⁹ pñtata sit suiq̃ pñtia diẽ: absentia noctẽ: Vesperã initio absentie: Manẽ initio pñtie sue fecerit? q̃s ꝑ naturã diuine scripture conemur: dicẽdo aliuz diẽ esse septimũ: q̃ illius diei quã fecit deus: septimã repetitionẽ. Alioq̃n aut nõ creauit de⁹ diẽ septimũ: aut septim⁹ p⁹ illos sex. fallumq̃ erit eũ sexta die cõsũmasse oĩa opera sua. Aug. Sz qñ lux cozpalis añq̃ fieret celum: quo circũitu noctẽ diẽq̃ exhibuerit? nõ inuenim⁹: sic q̃stionẽ terminam⁹. Lux pri⁹ creata nõ cozpalis: sz spũalis: sicẽ post tenebras facta. i. a sua ĩformitate cõuersa ad creatorẽ: ita p⁹ vesperã hz manẽ: cũ post cognitionẽ ꝓprie nature: qua nõ est quod de⁹ refert se ad laudandã lucẽ q̃ est de⁹: cui⁹ visione formatur: z qz creature iferiores sine ei⁹ cognitiõe nõ fiunt: vn⁹ dies vbi q̃z repetit̃. cui⁹ repetitione tot dies fiant: q̃tiens distinguunt̃ rez genera senarij pfectione terminãda: vt vespa primi diei sit sui ꝓgnitio: q̃ scit se nõ eẽ qđ de⁹. Manẽ p⁹ vespam q̃ claudit̃ dies vn⁹: z inchoat̃ scõs: conuersio ei⁹: vt q̃ ẽ creata ad laudẽ referat creatoris. z cognitionẽ creature pcipiat de verbo dei: q̃ p⁹ ipam fit. i. firmamenti: qđ in ei⁹ cognitione fit ꝑfus. cũ dr̃: Et factũ est ita: p⁹ in natura firmamẽti: cũ addit̃: z fec de⁹ firmamentũ. Deinde vespa luc⁹ hui⁹: cũ ipm nõ ĩ xo bo dei sic añ: sz ĩ ipi⁹ natura cognit̃: q̃ ꝓgnitio tã q̃z mior vespera dr̃. Postea fit manẽ: q̃ claudit̃ dies scõs: z icipit tertius in quo itidẽ est manẽ. cõuersio hui⁹ lucis ad laudẽ dei: qz fecit firmamentũ ad pcipiẽdã de verbo dei cognitionẽ post firmamẽtũ faciẽde creature. Et sic ceẽa vsq̃ ad manẽ p⁹ vesperã sexti diei. Vltũ enĩ inchoat̃: ĩ cognitionẽ cuiusq̃ rei ĩ xo bo: z ĩ ipi⁹ natura. Ũñ ꝑ ad diẽ: illo ptinet ad vesperã. Ꝑ relucet enĩ q̃ ĩ xo cõspicit̃ cognitio: z illa q̃ creatura in seipsa nosc̃t recte vespa dr̃. Aug⁹. Quia xo angeli creaturã ĩ se ipa sic sciũt: vt pponãt qđ eã ĩxitate sciũt: p quã fcã sũt oĩa: p sex dies nõ noĩat̃ nox: sz p⁹ vespam z manẽ dies vn⁹ z sic p cetera. Diei ḡ cui⁹ vespa z manẽ scõz ꝑdictã rõnẽ accipi põt senaria repetitione: facta ẽ oĩs creatura. factũq̃ est manẽ: q̃ finiret dies

Nico. de lyra

in suo siki: vl ĩ suis causis. Alr expõit̃ put reḋes põt̃ p cõpletione desideriꝰ: z sic de⁹ reḋeuit ĩ se ipo: qz ĩ seipo bñs ẽ: creatur⁹ nõ indigẽs: z ad ꝺ designandũ non dr̃ q̃ quieuit in ope suo: sz ab ope. s. cessans: z in seipo beatifice requiescẽs. a Et bñdixit. Hic describit̃ ipi⁹ hoĩs finis. Ad cui⁹ intellectũ cõsiderandũ q̃ expientia docet appetitũ hoĩs non quiescere totaliter in adeptione cuiuslibet boni finiti: sz adepto illo vlterius tendit p desideriũ: adepto aũt fine vltimo totaliter quiescit: sicut lapis in centro. z per ꝺ arguit̃ q̃ finis vltim⁹ ipi⁹ hoĩs nõ ꝓsistit ĩ adeptõe cuiuslibet boni finiti: sz solũ ĩ adeptione boni infiniti: qđ ẽ sol⁹ de⁹. Ũñ dicit Aug⁹. i li dzo cõfes. Inquietũ est dñe coz meũ donec requiescat in te. s. p cognitionẽ z amorẽ. Itẽ exprimur q̃ q̃tũcũq̃ cognoscatur de⁹ ab hoĩe p effectũ: nõ terminat̃ tm̃ hoĩs desideriũ donec cognoscat̃ p seipm. Ex q̃ cõcludit̃ vlteri⁹ q̃ vltim⁹ finis hominis cõsistit in visione dei p essentiã: put tm̃ includit fruitionem. vñ Job. xvij. Nec est vita eterna: vt cognoscant te deum tẽ. Ista aũt beatitudo in pñti vita quodãmõ inchoatur p ꝺ q̃ mens humana a terrenis eleuat̃: z occupat̃ in contemplatione sui creatoris: in enigmate tm̃: pficit aũt p ꝺ q̃ hõ p ducit̃ finaliter ad eternã visionẽ: z ad ꝺ deputat̃ dies septia vt hõ vacet a terrenis: z circa diuina occupet̃: z ꝺest qđ dr̃: Et bñdixit tẽ. z sctificauit illũ. i. ad diuina obsequia applicauit. Sctificatio. n. in vna significatione idẽ est qđ applicatio ad diuina obsequia. Ũñ etiã res inanimate q̃ p bñdictionez vel consecrationẽ applicate sunt diuino cultui. s. ecclesie materiales z vestes di cunt̃ sancte vel sanctificate. b Quia in ipo cessauerat. requiescendo in seipo: vt ꝓdictũ est. Et p hoc designatur q̃ homo die septimo debet cessare ab opibus terrenis: z requiescere in deo p cõtẽplationem z amorẽ.

☞ Iste sũt ge-

finiret dies sextus. Et incipet septim⁹ sine vespa: q⁹ dei reḡes nō est creatura: q̄ p ceteros dies aliē i deo: alię in se facta cog/scię: cui⁹ ꝓgnitionis ḡsi decolor spēs vesperā facit. Non ḡ forma opis dies: termin⁹ vespa: t alterius opis initiū mane dz i/telligi: ne cogamur dicere p̄ter sex dies septimi ꝓditā creatu/ram: aut ipm nō esse creaturā: ſz dies idē p oīa opa repetiſ: nō circuitu co/pozali: sed ꝓgnitiōe spūali: cū ā geli p⁹ us ꝓcēplātur creaturā in verbo dei: deinde in sua cognitione: t post scipa q⁹ ꝺ significat vespa facta: t hanc cognitionē ad ip⁹ xp̄itat⁹ laudē referūt quod mane significat. ¶ Intelligitur etiā vt nō creature ſz sibi requies dei diei septimi habuerit mā⁹ sine vespa .i. initiū sin e termino. Si em̄ diceret: Reḡeuit die septimo: nec addereē ab opib⁹ suis: frustra initiū q̄etis q̄rere/m⁹: nō enī incipit reḡescere. Requies aūt ab opibus ex eo cepta est ex q̄ illa pfecit. Reḡ enī ab opib⁹ ſuis eox nō egendo reḡeuisset: p̄riuſq̄ esset: q̄⁹ nec pfectis eguisset: t q: eis nūq̄ om nino e guit: nec btitudo q̄ eis nō eget tanq̄ perficiēda perficiet. Ido septi/ma die nulla vespa accessit. ¶ Aug⁹. Hec putet q̄s q⁹ de luce spūali dictū est: et de die spūali ꝓdi/to in spūali t angelica creatura: de ꝓcēplatione quā habet in xbo dei: t de ꝓgnitiōe q̄ in se creatura ꝓḡſcit: eiusq̄ relatiōe ad laudē xp̄itat⁹: nō iam p̄prie: ſz figurate allegozice ꝓuenire ad intelligendū diē vesperā t mane. Sz aliter q̄s in ꝓsuetudi ne hui⁹ coꝛpal⁹ lucis: nō tñ b tā q̄s p̄prie: ibi figurate. Ubi enī certioꝛ lux: ibi verioꝛ dies: cur ḡ nō verioꝛ vespera: t verius mane? Aug⁹. Dies ḡ ille ꝑm⁹ angelica. s. creatura est pūtata oīb⁹ opib⁹ dei b ordine pūtie q̄ scīe: q̄ i verbo faciēda ꝓsciret: t in creatura facta sciret: nō p interualla tēpoꝛ: sed pr⁹ et po steri⁹ habēs i cōnexione creaturaꝝ: in efficientia creator⁹ oīa sil⁹ ꝓḡuit. Sic enī fecit de⁹ futura: vt ſ tpalit⁹ tpalia: ſz ab eo fa cta currerēt p tpa. Lux enī creatura spūalis oīb⁹ opib⁹ dei p/sentari potuit p senariū ꝓfectionē: atq̄ inde septimi reḡem di/ei mane habere nō vesperā vt nō sit deo b reḡeuisse septīa die tāq̄ ipo eguerit ad requiē: ſz q⁹ i ꝓspectu angelo⁹ reḡeuerit ab oīb⁹ opib⁹: nō nisi i seipo q̄ nō fact⁹ ē. i. vt creatura angeli/ca: q̄ ꝓgnoscendis opib⁹ in ipo t i illis tāq̄ dies cū vespa pre sentata ē: nihil p⁹ oīa bona valde meli⁹ ꝓḡsceret: q̄s illū q̄ ab oīb⁹ opib⁹ in seipo q̄sceret: nullo eo⁹ egentē quo sit beatior. In q̄ ꝓgnitione nō hūte vespam bñdici t scīficari ob b me/
Exo.20.b ruit. ¶ Beda. All. Aū ōr: Memēto vt diē sabbati sanctifices b aūt bñdictio t sanctificatio maioꝛē bñdictionē t sanctificati onē significat: sicut em̄ crebꝛis victimis sanguis xp̄i semel fū/dend⁹ significabaē: ita p reḡem diei septime post opa sex dieꝝ sepe celebꝛatā signabaē ille dies sabbati: q̄ xp̄s semel in sepul chꝛo q̄etu⁹ pfect⁹ sexta die oīb⁹ opib⁹: q̄b⁹ mundū sex dieb⁹ pfectū restaurauit: in q̄ antiq̄ memoꝛ opis saluationē mundi
Job.19.f se pfeciſse declarauit. Dixit. n. ꝓsummatū ē: Et iclinato capite e. s. Nec scīficatio t bñdictio t reḡes post opa valde bona: si gnificat nos p⁹ opera bona (q̄ i nob operaē ip̄e) puēturos ad requiē celestis vite: fruituros eēna scīficatione t bñdictiōe. Ido hec dies vesperā hr̄e nō scribiē. a Iste sunt generati ones. Be. Eos tāgit q̄ mūdū sine initio dicūt sp fuisse. Al⁹ q a deo factū putāt. sed ex materia quā ſ fecerit: ſz coeēna ei: In die q̄ fecit celū t terrā ꝛc. Diē ponit p⁹ oī tpe: q̄ p̄mordiali⁹ cre/atura formata ē. nō. n. in q̄libet sex dieꝝ celū factū vel siderib⁹ illustratū: t ēra ab aq̄s sepata: arboꝛib⁹ herbiſq̄ cōsita. Sic
2.Cor.6.a apls dicēs: Ecce nūc dies saluti⁹ significat totū tps q̄ hic viui mus. Sz difficile est itelligere quō fec de⁹ i hac die. c. t. t. t oē
Eccli.18.a xp̄igultū: nisi dicam⁹ q⁹ i materia informi pit oīs creatura formata ē iuē illō: Qui viuit ineēnū creauit oīa sil. Si ḡ i b die tps itelligim⁹: q̄ añ oēm hui⁹ seculi diē facta fūt oīa sil. Pater q⁹ herba t oīs arbor i vna substātia cālit⁹ facta fūt ꝓuſq̄ visibili ter oꝛirenē t germinarēt: Si xo hūc diē p illo tpe accipim⁹: q̄ mūd⁹ p sex dies ornat⁹ est: possum⁹ itelligere: q: ptulit ēra herbā virentē: nō sic mō cū irrigatione pluuiaꝝ: vel idustria hoīm multa ꝓcreanē: ſz alię p⁹a herbaꝝ t arboꝝ facta ē creatio: solo. s. ꝺi iperio: sine pluuia t ope humano. vñ sequitur:
Mystice Nō em̄ pluerat dñs de⁹ sup terrā. ¶ Mystice. Isid⁹. Iste sunt generationes. c. t. t. Numerati sunt sex dies q̄b⁹ vniuersitas seculi a capite vsq̄ ad finē: q̄si breuis imago figurata est. Ad

a ¶ in ope. b ¶ recapitulatio ¶ cōclusio supio/rum ¶ vel historice vl mystice.

a vt faceret. Iste sunt generatio/ a
nes celi t terre quādo create sūt
a ¶ Be. i rpe b ¶ Aug. oīm visibiliū materiā.
in die quo fecit dominus celum b
a ¶ omnium inuisibiliū ꝓpter vigorem vite.
b t terrā: t ōmne virgultum agri c
a ¶ anteq̄ hō terrena cōcupiscęret b ¶ omnevi
ride agri: quod tertio die factum apparet.
¶ ꝓpter vitam immarcessibilem.
ādq̄ oꝛiret i terra: oēmq̄ herbā
a ¶ mala cōcupiscentia coalesceret in mente
b ¶ quasi nō ex prouentu pluuiarū nari sunt fru
tices aut herbe: nec vsq̄ ad diluuiū legit pluisse
c regiōis p̄riuſq̄ germinaret. Hon

hec pars libꝛi liber generationis celi t terre dicta ē. In hac xbo ꝓclusione vn⁹ dies ꝺr: q̄ fecit de⁹ celū t terrā ꝛc. In q̄ tē p⁹ signicaē. Dis ḡ pauc xbis ilinuata ē oīs creatura añ pec catū aie. In celo t i ēra oīs visibilis creatura. Nomine dei oē tps: q: sil facta sunt tps t tpalia. Nomine xgulti et her be creatura inuisibilis: ꝓpter vigoꝛē/ vite imarcessibilē: si nō peccasset. Añ q̄s oꝛiret i ēra. i. p̄riuſq̄ peccaret. i. ēre nis cupiditatib⁹ se subderet. Unde seq̄ tur. Nō. n. pluerat de⁹ sup ērā: hoc ē: nōdū ꝓpheticis vel euāgelicis nubi b⁹ imbꝛe xbi misso animā viuere fece rat. Et hō nō erat q̄ operaē terrā: q̄a post petiū hō laboꝛare cepit in terra: t necessarias habuit nubes illas: vñ virgultū. i. aīa virebat. Irrigabat eā fons vite. i. fundatio xp̄itat⁹: loq̄ns in intellectu ei⁹: vt pluuia de nubib⁹ nō egeret anteq̄ peccaret. Dic erat sta/tus hoīs añ petm̄. ¶ Aug⁹. Alia trā/ latio hz: b est liber creature celi t ter re. Cū fact⁹ est dies: fecit de⁹ celum t terrā t oē viride agri ꝛc. Firmioꝛ fit snīa q̄ ꝺr vnū diē fecisse deū: vnde illi sex dies vel septē hui⁹ vni⁹ repetitio/ne nūerari potuerūt: q̄n scriptura con cludens cuncta q̄ ab initio hucusq̄ dixerat: ait: b ē liber cre/ature. c. t. t. cū fact⁹ est dies. Nō. n. memoꝛata fūt celum t. t. sicut in ꝓncipio anteq̄ fieret dies: cū tenebꝛe erant sup abys/sum ſz quō factū est celū t terra: cū fact⁹ est dies: tā distictis sez reḡ generibus: q̄bus oīs creatura ꝓposita est in hāc spe/ciem que mund⁹ vocaē. hic ḡ celū memoraē q̄ est firmamen tū: cū oīb⁹ q̄ in illo sunt: t terra illa q̄ cū abysso vnū obtinet locū cū oīb⁹ q̄ in ea sunt. Cū em̄ dicit cum fact⁹ est⁹ dies: siue supioꝛib⁹ nectaē: vt sit vna snīa: hic ē liber creature celi t ter re: cum fact⁹ est dies: siue inferioꝛib⁹: vt sit plena snīa. Cū fa ctus est dies: fecit de⁹ celū t terrā: cogit sic intelligi: celum t terra quō. s. facta sunt: cū fact⁹ est dies. Cum vero additur: t omne viride agri: quod tertio die factū est: plane appet: illū esse diem vnū quem fecit de⁹: quo repetito: factus est secun dus t terti⁹ dies: t ceteri vsq̄ ad septimū. Cū. n. noīe celi et terre oēm creaturā vellet accipi: suppoſuit oē viride agri: vt hunc diē aperti⁹ significaret. Cū. n. ꝓditoꝛ ordinē recolim⁹ inuenim⁹ viride agri tertio die creatū: anteq̄ solis p̄sentia dies quotidianus peragereꝛ. Quando etiā audimus: cū fact⁹ est dies: fecit deus omne viride agri: admonemur ip⁹ dici quē siue coꝛpalem lucem nobis incognitā: siue spūalem in societate angelica intelligim⁹. Iteē cum dicit fecisse deū ce. t ter. ꝛc. cū fact⁹ est dies: sil⁹ oīa feciſse signaē: t cū sex dieꝝ ordine creata memoranē: t nunc ad vnū reducuntur: hūc se/pties repetitū: t illā senariā vel septenariā repetitionem nō interualio tēpoꝛis factā intelligim⁹. Scriptura enī altitudi/ne supbos irridet: ꝓfunditate attentos tenet: magnos verita/te: parvulos nutrit affabilitate. ¶ Aug⁹. In p̄ma mūdi cōdi/tione cū de⁹ oīa sil⁹ creauit: hō fact⁹ est: q̄ eēt rō creandi hoīs nō actio creati. Sz alię hec in xbo dr: vbi ista nō facta sunt: ſz eēna. alię i elemēt⁹ mūdi: vbi oīa sil facta fūt futura: aliter in reb⁹: q̄ iā nō sil: ſz tpe suo qu eq̄ creanē. alię i seminib⁹: i q̄ b⁹ rursus p̄mordiales cās repetūt ꝺ reb⁹ ꝺducte q̄ ſz cās q̄s p̄mū ꝓdidit extiterāt: velut herba ex ēra: semē ex herba.

b Omne xgul: ū ꝛc. Aug⁹. Intelligit terra cās alię produ xisse herbā t lignū. i. pducēdi xtutē accepisse. In ea em̄ tan q̄s i radicib⁹ facta erāt: que p tpa futura erāt. Fec ḡ añ q̄s cēnt super terram scom formabilitatem materie: que formanda erant verbo eius: precedens formationem non tempoꝛe: ſz oꝛigie. c Nō enī pluc. ꝛc. Aug⁹. Quasi ū fec ꝺs sic tū: sic

Nicolaus de lyra

nūc cū

a Iste sūt ge. Dic ꝓnter explicat formationē hoīs. Et q: sic dictū ē oīa creata sūt q̄dāmō ꝓpt hoīez: tō p̄mo recapitulat creationē alioꝝ aliq̄d supaddēdo. t sc̄o explicat formatio/nē hoīs: ibi: Formauit igit ꝛc: dic ḡ. Iste sūt ge: ꝛc. s. q̄ ꝺi cte sūt i opib⁹ sex dieꝝ. b In die. i. i diē⁹ ſz modū hebꝛai ci ſmōis i q̄ freq̄nt singulare accipit ꝓ plāli. vñ Exod. viij. Uēit musca ḡuissima. i. multitudo muscaꝝ. c Et oē ꝛc. q̄d fa ctū ē ētia die. t b xtute diuīa t ñ xtute nature: q̄d ꝺclarat. cū subdit. d Nō enī. Verbe. n. t arbusta q̄ xtute nature ꝓducūt oꝛiūt cōit ex hūoꝛe ēre q̄ fit p pluuiā t ex laboꝛe ho/

minum per

nunc cum pluit ⁊ homines opant: ⁊ p mōras tempor fiunt q̄ tion erant: cū fecit omnia simul. Tpa eīm nō fuerūt añ creatu/ram sed cū creatura ⁊ ipa creatura. Mot⁹ eīm si null⁹ esset vel corpalis vel spūalis creature quo p ptia ptes futura suc/cederēt: tps oino ñ eēt: nec creatura moueri posset. a Sed fons ⁊c. Bed. Hui⁹ font⁹ q̄liscūq; irri gatio iā terra herbis ⁊ lignis vestita supuenit: fons vn⁹ ascendisse dr pro/aliqua in terre sinib⁹ vnitate. Al' sin gularis positus est pro plurali. ¶ Bz fons ⁊c. Aug⁹. Hic intimare videtur que fiant scm tēporum inſualla: ex prima cōditōe: vbi fiūt omnia simul: incipiēs ab elemento: ex q̄ oīa nascū tur germina animaliū: herbar⁹ vel li gnor⁹: vt agāt tpales nūeros ppijs naturis distributos. Primordia eīm omniū seminū humida sūt ⁊ ex humi do ꝓcrescunt. Si dicaf q̄tolibet fon/te nō posse facie oēm tre irrigari: et si mōtes irrigar⁹: diuuiū esset. Respō deī quia vicissim fieri posset sic vt ni lus plana egypti irrigat. Pūt ⁊ per vnū fontē intelligi mul/ti fontes: regiones ꝑprias irrigātes: ⁊ oīs tre facies irrigata sic oīs vestis facies colorata: ⁊ si nō ꝓtinuatim sz maculatim ab ꝟ fonte q̄ narranf p mōras tēpor fiūt nō sil'. Cū g̈ alic sint creaturar⁹ rōnes in ẋbo dī: alic opa a qb⁹ die septia reqeuit: alic q̄ ex illis vsq; nūc opaf. vltimū vtcūq; corpis sensu et cō/suetudine ꝓgscim⁹: duo remota a sensib⁹ nr̄is ⁊ hūane ꝓgniti onis vsu pr⁹ auctoritate diuīa credēda: p⁹ p hec q̄ nota sūt vt/cūq; noscēda. b Formauit ⁊c. Aug⁹. Mystice: Latior de homine figurate explicatur narratio: vt q̄rētes īstruat ⁊ exer ceat. Nec formatio nō est noui opis ichoatio sz diligēs retra/ctatio. Si ꝟ hominē ex corpe ⁊ aīa iā factā intelligim⁹ bñ ista ꝓmixtio lim⁹ dr. Sic eīm fit lim⁹ ꝓmixtiōe puluer is ⁊ liq̄ris: sic aīa corpis materiā viuificādo vnit nec patif dissolui. Inspira uit in fa. ei⁹ spi. vi. Si corp⁹ tīn erat: ꝟ aīaz corpi adiūctā itelli gim⁹. Si ẋo hō fact⁹ iā corp⁹ ⁊ aīa erat: aīe hac inspiratiōe sen sus ē addit⁹: cū fact⁹ ē hō in aīam viuentē. nō q̄ illa sufflatio ẋsa sit in aīaz viuētē sz opata ē aīaz vi. Hōdū tn hoīem spūa lē debem⁹ intelligere: sz anialē: q̄ tūc spūal fact⁹ ē: cū in padisi btā vita ē ꝓstitut⁹. Añ pr⁹ aīales sum⁹ de illo p⁹ pctīm nati: do nec p spūalē adā spūales renascamur. Paradisū ẋo noīe btī/tudo in q̄ hō posit⁹ ē significaf. Bz q̄ in nemoribⁿ ꝟliciosa q̄/es hominū ē: ⁊ corpeis sensib⁹ de oriēte lumē oriſ celūq; ꝓsur git: qđ ē supl⁹ corpe nr̄o atq; excellēti⁹ his ꝟb spūales delitie q̄s hz btā vita explicaf. Intelligim⁹ autē gaudia nr̄a spūalia significare oē lignū formosū ad aspectū itelligētie: ⁊ bonū ad escā q̄ ñ corrūpit⁹ vt ē oīs rō ⁊ ẋt⁹ spūal' q̄ ē cib⁹ anīe. Produ/ctū ē ꝟ lignū ꝺ ẽra: q̄r gaudiū spūale dz supesse ẽre. Lignū vite plātatū i medio padisi: q̄r dz aīa intelligere se ordinatā in me dio rer vt cū sub se hēat corpeaz creaturā: sup se tn intelligat eē naturā dei vt nec ꝓtēnat qđ est nec arroget quod non est. ¶ Aug⁹. Formauit igit. d. h. ⁊c. Pr⁹ de limo ẽre formatū est corp⁹ aīale q̄le nūc hēm⁹: nō spūale cū q̄li resurgem⁹. Añ q̄rit quō reformemur si ñ ad ꝟ p ẋm reformamur qđ in adam fui mus ñ aūt īmortalitatē pdidit si pr⁹ aīale fuit neq; anīale cor p⁹erit sz spūale cū īcorruptionē iuduerit. Añ q̄dā putauerūt hominē corpe fuisse aīalē: sz mutatū cū in padisū ponerēf sic mutabilē in resurrectiōe. Bz si ita ē frustra conamur padisum ⁊ illas arbores ⁊ fructū scōz gestor⁹ ꝑpetatē accipe. Nō enim cibi ex arbor⁹ pomis īmortalib⁹ corpib⁹ necessarij. Ipa q̄z mors hoīs quā petō meruit īdicat eū ñ moriturꝝ si ñ peccasset. Bz quō sine morte mortalis? Aut quō si corp⁹ aīale ñ mortal'? Añ putāt eū nō corpis mortē: sz aīe petō meruisse: credentes ꝓpf corp⁹ aīale exitur⁹ fuisse de ꝟ corpe ad requiē quā nūc ha bēt sctī: ⁊ in fine scī'i idē corp⁹ īmortale receptur⁹. Cōtra quod apl's: Corp⁹ qđ moritur ẽ ꝓpf pctīm: ⁊ sic nō mozereī etiā ꝯ/pore si nō peccasset aīale tn posset eē añ pctīm: ⁊ p⁹ vitā in pa/diso instīcie cū de⁹ vellet fieri spūale. Sed aiūt: Qnō renoua/mur si nō recipim⁹ qđ pdidit hō ꝑm⁹? Recipim⁹ q̄dāmō ⁊ nō recipim⁹. Nō eīm īmortalitatē spūalis corpis recipim⁹ quā nō dū habūit hō sz iusticiā a q̄ p pctīm lapsus ē hō. Renouabimur a vetustate pctī: ñ in corp⁹ aīale in q̄ fuit: sz in mel⁹. i. spūale. Renouamur mēte ſm imaginē dī q̄ peccādo ē pdita. Reno/uabimur carne cū ꝟ corruptibile ⁊ mortale īduet in corruptio nē ⁊ īmortalitatē i quā mutād⁹ erat Adam: nisi mortē corpis aīalis peccādo meruisset. Nō ait apl's: Corp⁹ mortale ꝓpter pctīm sz

ꝺ ꝓpherica vel euangelica predicatione
a ꝺ mentem humanam.

enim plūerat dom⁹ sup ter/
a ꝺ nō erat necesse corda hoiz hūano ope irrigari
ram: et homo non erat qui ope/ a
a ꝺ sapie diuisus in quattuor partes virtutum
ꝺ vite. ꝺ inundatio veritatis.
a rare terrā: sed fons ascendebat b
a-ꝺ inspirans corda vitia ⁊ hōesta.
e terrā irrigās vniūsam supficiē c
ꝺ iubendo volendo.
b terre. Formauit igitur dns de⁹ d

pctīm sz mortuū. Illō eīm añ pctīm mortale ⁊ īmortale: q̄r po/terat mori ⁊ nō mori. Aliō ē ät ñ posse mori: aliō posse ñ mo/ri. Quodāmō creat⁹ ē hō īmortal': qđ erat ei de lig̈ vite ñ de ꝺditōe nature. Mortal' erat: ꝺditōe corpis aīal'. Īmmortal' būficio ꝺditor⁹. Hō. n. īmortale q̄ mori oīno ñ posſit erit nisi spūale. iō fctīm ē p pctīm ñ mortale qđ erat: sz mortuū: qđ ñ fieret nisi peccas/set. aīale ē. n. ꝟ corp⁹ sic ꝑmi hoīs. Bz iā deteri⁹: hz. n. necessitatē moriēdi.

¶ Aug⁹. Stola ꝑma aut iusticia ē: ꝺ q̄ lapsus ē. vel si corpalē īmortalitatē si gnat: hāc amisit cum peccādo ad eā puenire ñ potuit. Sic g̈ adā corp⁹ aīa le hūit: ñ mō añ padisū sz ⁊ in padiso: (q̄uis ī initiori hoīe fuerit spūal') qđ amisit peccādo ⁊ meruit corpis mor/tē: q̄ ñ peccādo mereref ī corp⁹ spiritu ale mutationē. ¶ Aug⁹. Formauit ⁊c. Uidēdū ē vt⁹ recapitulatio sit vt di caf quō hō fact⁹ sit quē sexta die fctīm legimus? An tūc cū fecit oīa simul ⁊ hominem in his fecit: vt accessu tem/por⁹ etiā ꝟ mō fieret q̄ in hac pspicua forma vitā gerit? sic fc/nū factū añ q̄z exoriref accedēte tpe ⁊ fontis irrigatione ex/ortū ē: vt sup ẽrā eēt. ¶ Aug⁹. Bcōz recapitulationē pr⁹ vi/deam⁹: Forte fact⁹ ē hō die sexto: sic ipe dies pri⁹ fact⁹ sic fir mamentū ẽra ⁊ mare q̄ ñ sūt dicenda añ in ꝓmordijs iā facta latuisse: ⁊ p⁹ i hāc faciē q̄ mūd⁹ ē īstruct⁹ accessu tēpor tā q̄z exorta claruisse. Nec sidera i elemēt⁹ pri⁹ fcā ⁊ recōdita ac/cessu tpis i has formas emicuisse: sz senario pfectiōis creata sil' oīa cū fact⁹ est dies. Sic forte sexta die hac visibili forma de limo fact⁹ ē hō: sz tūc ñ ꝓmemoratā ē q̄ nūc recapitulādo īsinuaf. Bz ꝟ scpture ꝺgruere non videf. Scptū ē eīm cū ad huc sexte diei opa narrarenf: Faciam⁹. h. a. i. ⁊. s. n. Iā g̈ ꝺ li mo hō fact⁹ erat: ⁊ mulier ex ei⁹ latere: ñ eīm sexta die factus masculꝰ: ⁊ p⁹ accessu tpis femina: Ināt. n. Masculū ⁊. f. c. e. Quō g̈ iā i padiso hoīe ꝓstituto (sic sequif) fcā ē mulier? Bz forte ꝟ ptermissū scptura rcolit. nā ſm ꝟ sexto die padis⁹ plā tat⁹ ē vbi locar⁹ hō sopozat⁹ est: vt formareī Eua: q̄ formata euigilauit nomēq; iposuit. Uerba ẋo hoīs cū animātib⁹ vl' cū mulieri nomē iposuit: vl' cū dixit. ꝑpf ꝟ relinquet h. p. et m. nō nisi tpali mora fieri potneīt. Nō g̈ hec fcā sūt: sic crea ta sūt oīa sil'. Aut igit' nō oīa opa sex diez sil': sz p mōras tē/por⁹ facta sūt. Aut si sil' fcā sūt. ſm illō: Qui viuit i eternum creauit oīa sil'. Nō ē dubiū q̄ hō ꝺ limo ẽre format⁹ ē: eiq; for mata vxor ex latere: ñ ad ꝺditōz q̄ sil' fcā sūt oīa ptiere sz ad eā q̄ fit p tpa qua de⁹ nūc vsq; opaf. Quod his verbis in/nuitur: Plantauit deus paradisum in eden: ⁊ eiecit adhuc de terra omne lignum ⁊c. Cum eīm dicit adhuc aperit q̄ ali

Nico. de lyra

ter nunc eiici

minū p agriculturā q̄r ars adiuuat naturam. ⁊ vtrūq; remo uet a ẽrenascētib⁹ ꝑduct⁹: ẽtia die dicēs: Non. n. pluit. ⁊c. q̄/tū ad ꝑmi. a Et hō nō erat q̄ operef ẽrā: g̈tū ad scōm: q̄r adhuc ñ erat format⁹ hō. b Bz fōs ascē. Oñdit modū quō fcā ē illa ꝑductio ex pte materie. s. p ꝟ q̄ aq̄ latētes sub ẽra discoopta aq̄s diuīa voluntate ascēdeī vsq; ad supficiē ẽre p modū font⁹ ī q̄libet pte ẽre vbi erāt plāte ⁊ herbe. pduc/cēde: ⁊ sic ex aq̄ ⁊ ẽra sil' cōmixt⁹ ꝑducte sūt diuīa ẋtute her/be ⁊ plāte pfecte ſm spēs suas ⁊ fruct⁹. ⁊ talē ꝓmixtionē aq̄ cū ẽra vocat ꝟ irrigationē. cū ꝺ: c Irrigās vniuersam supficiē ẽre. Hebrei aūt dicūt q̄ nō dz dici fons sz nubes: et dicūt q̄ ꝟ ē ẋtas lr̄e: Et nubes ascēdet ꝺ ẽra. ⁊ tūc ista lr̄a ñ est referēda ad ẽrenascētia, pducta ẽtia die: sz ad ea q̄ postea ꝑducta sī ẋtute nature: ac si diceret scptura: iz herbe ⁊ plā te ẽtie diei ñ sint, pducte p pluuie humorē: ille tn q̄ postea ꝑ ducēt ẋtute nature sic ꝑducent: q̄r ascēdet nubes p vapo/res ꝺ ẽra ⁊ ꝑuertet ī pluuiā irrigātē ẽrā ad plāta⁹ ⁊ herba rū germiatiōes. d Formauit igit'. Hic explicat formatiōes hoīs mag⁹ q̄s supra fecerat: fecerat. n. mētōz ꝺ fine hoīs sup naturali: iō debuit oñdere ꝓpr q̄ ī hoīe ē forma ñ educta de semine p generatiōz: sz mag⁹ a ꝺo p creatiōz p quā transcen dit naturā corpaliū ⁊ sic capax ē dī p ꝺgnitiōes ⁊ amorē: et q̄r nobiliōr forma exigit materiā nobiliori mō dispositā: iō vtrūq; oñdit. d. Formauit igit' ⁊c. In ꝑductiōe. n. alioꝝ aīa liū dr ē. Et ꝑtulit ẽra vl' aq̄ ⁊c. q̄r corpa aīaliū pisciū ⁊ auiū nō sūt ita nobilit dispositā vl' ꝺplerionata sic ī hoīe: dic igit' Formauit: ac si diceret: diligenti⁹ ac nobilius dispositā.

ter nunc eijcit aliter tunc: cū forte tertio die ꝓduxit terra herbam virentem ꝛc. tunc. s. potentialiter ⁊ causaliter: sicut creātur oīa simul: nunc visibiliter tpis accessu. Nisi dicat: non oē genus ligni tertio die factū: sed aliquod dilatum qđ sexta die fomaret cū fact⁹ ē hō ⁊ i padiso posit⁹. Sz fruſtra p singulos dies distincta sc̄t opa oīa: si remaneret p mixtio vlla. Masculus g̃ et femia aliter sexta die: aliter nunc creati: nec ei tunc ⁊ nō postea: aut postea ⁊ nō tūc nec alij postea: sed ijdem ipi aliter tunc aliter postea. s. visibiliter nō tamē de parentibus sed ille de limo illa de costa: tūc aūt inuisibiliter potētialiter ⁊ cāliter quō fiunt futura non facta.

Beda. Formauit ꝛc: Factura hominis: q̄ sexta die factus est latius describit q factus sit corpe. s. ⁊ aīa: ⁊ corp⁹ de limo: anima xo de nihilo deo ispirante creata est ⁊ femina ꝺ latere dormientis. Sed ne carnaliter putemus deum corporeis manib⁹ formasse corpus vel faucibus inspirasse animam vel vitam. Quod enim dictum est: Manus tue d. s. ⁊ plas. tropica locutio est. Spiritus em̄ est deus nec liniamentis membroꝝ cōpositus. Formauit ergo de limo hoīem. i. verbo suo de limo fieri iussit. Inspirauit in fa. ei⁹ spi. vi. Substantiā. s. aīe ⁊ spūs in qua viueret creauit. Aug⁹. Querit vtꝝ deus repente hoīem in etate virili fecerit an ꝓficiendo ⁊ etates augendo sicut nunc formatur in matris vtero? Sed q̄cq̄d hoꝝ fecerit hoc fecit qđ deū oīm potentē ⁊ sapientē decuit. Ita em̄ tpm leges generib⁹ q̄litatibusq̄ rex distribuit vt voluntas sua sup oīa sit. Potētia em̄ sua nūeros creature dedit: nō ipam eis alligauit nec expectati sunt dies vt virga moysi verteret in draconē. Nec talia contra naturā fiunt nisi nobis quibus aliter nature cursus innotuit deo aūt est natura qđ fecit. Sic adā in etate virili ꝓtinuo factus est quē tū fecit sc̄m causalē rōnem in qua prius fact⁹ ē alioq̄n em̄ cū in sex diex opibus nō fecerat. Necq̄ em̄ contra dispositionē suā faceret: erat em̄ in prima cāx cōditiōe sic hominē fieri posse sed nō ibi erat necesse. Hoc em̄ nō erat in conditione creature sed in bn̄placito creatoris cuius volūtas necessitas est. Nos aūt in rebus tpaliter exortis scimus q̄d cuiusq̄ natura sit qđ experimento accipim⁹: sed vtꝝ futurum sit ignoramus. In natura iuuenis est vt senescat sz vtꝝ in dei voluntate sit nescimus. hoc em̄ necessario futurꝝ est qđ vult ⁊ p̄scit. Multa vero ꝑm inferiores causas futura sunt: sed in p̄scientia dei futura nō sunt. Si aūt ibi aliter sunt potius futura sunt sicut ibi sunt vbi p̄scit qui nō pōt falli. Futura em̄ senectus ē in iuuene. Sz futura nō ē si añ moritur⁹ ē. Hā sc̄m q̄sdam inferiores futuroꝝ causas moritur⁹ erat ezechias cui dr addidit. xv. annos qđ añ oīa se factuꝝ eē p̄sciebat. Non g̃ fecit qđ futuꝝ nō erant. Hoc em̄ magis futuꝝ erat qđ p̄sciebat. Secundū g̃ inferiores causas iam finierat vitam: sed ꝑm dei volūtatē et p̄sciam q̄ ab eō nouerat qđ factur⁹ erat: tunc futurus erat qñ finiuit: ⁊ si em̄ oranti ꝓcessum est ⁊ iam orando meritux ille p̄sciebat ⁊ iō necessario futuꝝ erat. a Et ispira. in fa. ꝛc. Aug⁹. Sine dubitatōe flauit vel sufflauit dicendum est: nō q̄ faucib⁹ sufflauerit vel hoīs aīam de sua sub̄a formauerit vel creauerit: sed flauit. i. flatū hoīs. s. aniam fecit. Flare em̄ est flatum facere: flatum facere est animam facere. Ān omnem flatū ego feci. Querit autē vtꝝ animā ex nihilo fecerit an ex re q̄ iam facta erat sed aīa nō erat. Si em̄ dicimus deuꝝ aliq̄d ex nihilo non creare: post q̄ oīa sil̄ creauit: nō credimus adhuc ex nihilo aīas creare. Sed si fuit materies vñ ania fieret vel adhuc aīe fiunt q̄d ē ipa qđ nomen quā spēm quē vsū in reb⁹ conditis tenet? viuit an non? Si viuit q̄d agit. Quid in vniuersitate agit vel efficit. Beatā vitā gerit an miseram an neutrā. Uiuificat aliq̄d an non. Si nulla vita erat quomō erat future vite incorpea nec vina materia aut falsum ē aut latet nimis. Si viuebat nec beate nec misere quō rōnalis erat. Si tūc rōnalis facta est cū ex illa materia natura hūana anie facta est: irrōnalis vita materia erat aīe rōnalis. i. humane. Quid g̃ a pecoris aīa distabat. Dicendū est g̃ deū in illis primis opibus q̄ sil̄ oīa creauit aīam etiā hūanā creasse quā suo tpe corpi inspiraret. Qđ em̄ dictū est ad imaginē suā in ania masculi⁹ ⁊ femina in corpe itelligit. Credat g̃ hoīem ita factū sexta die vt corpis hūani rō cālis in elementis mūdi: aīa xo lā ipa crearet sicut prius creat⁹ est dies donec eā suo tpe formato corpi inseret. Sed si iam facta erat ania vbi ei melius esset q̄ ibi? Quare g̃ innocenter viuēs carni inserta ē: in qua creatorē offenderet ⁊ merito piret? Sz forsitan ad corp⁹ regē dū voluit iclinari vbi et iuste ⁊ iniq̄ viuē posset ⁊ qđ elegit ꝺ habuit vl̄ de iusticia p̄miū vl̄ de iniq̄tate supplicū. Cur g̃ nō credat q̄ dei nutu ad corp⁹ venerit. vbi si obedire vellet vitā etnā accipet penā si ꝓtenerer.

a quantum ad corpus. b ſ. i. spiritum contēpla/tiue virtutis dedit: b ſ vita rōnali aīauit.

a hominē de limō terre: et inſpirā a b

a ſ rorum quidē corpus animauit: sed hec pars sensibus ornata est ad inuenda superiora per q̄ rationali anime naturaliter indita est: vt sapiat que sursum sunt.

uit in faciē eius ſpiraculum c

a ſ prius animalem. postea spūalem.

vite: et factus est hō in ānimam d

a ſ quasi vbi posuit cum deus

b viuentē. Plātauerat autem dñs e

Aug⁹. Dicēdū ē aīaz ñ sic creatā vt p̄scia eēt opis futuri iusti vl̄ iniusti. Nō em̄ credibile ē eā spōte inclinari ad corpis vitā si se ita sciret peccaturam vt supplicio puniret ꝓpemo. hāc creaturā q̄ sic vult eē ꝺdicit dei bonitati. Qui xo nō vult eā ꝓ pctis penam luere inimic⁹ est xpi. Aug⁹. Non sunt audiendi q̄ putant animaz eē ptem dei. Si em̄ ꝺ esset nec a se nec ab alio decipi posset nec ad malū faciendum vel patiendum compelli: nec in melius vel deteri⁹ immutari. Flat⁹ autem quo hominez animauit factus est a deo non de deo. Nec flatus hominis pars iḡius est quē facit nō de scipo sz aereo anhelitu assumpto ⁊ effuso. deus vero potuit de nihilo viuū ⁊ rōnabilem facere qđ non potest hō. Quidā tamen existimant non tunc animatū hominē qñ deus insufflauit in eius faciē et factus est in animā viuentē sed spm̄ sanctū accepisse. Animaz vero ex nihilo factam dubitare fas nō est. Aug⁹. Queri solet: vtꝝ si velit incorpari compellatur. Sed melius trahitur hoc naturaliter velle. i. sic creari vt velit sicut naturale nob est velle viuere. Male aūt viuere non nature sed voluntatis puerse. Si quis aūt nō vult eam existimare factā nisi cū formato corpi est inspirata q̄d rādeat cum querit vnde facta sit aut ex nihilo dicet deū fecisse aliquid post illam ꝓsummatōz opex aut de iam existente factam ⁊ laborabit q̄rendo que illa natura sit. Quod si vitare voluerit dicendo sexta die de limo terre factum esse hominē. Sz recapitulando postea memoratum videat quid de muliere dicat: quia masculū ⁊ feminam fecit eos. Aug⁹. Sed forte anime sexta die facte: vbi imago dei relucet vt postea corpa fomarenť. sed hoc credere scriptura ñ pmittit: tum ꝓpter senariam pfectionē opex: tum q̄ sexus mas. ⁊ femine⁹ in corpe tm̄ sunt. Si quis sc̄m intellectum ⁊ rōnem vtrūq̄ sexum in anima vna accipiēduz putauerit quid dicet de his que ad escam tpe illo data corporibus tm̄ congrua sunt. Si vero figurate accepit recedet a ꝓpetate geste rei q̄ ꝓponenda ē in huiusmodi. b Plātauerat aūt domi. ꝛc. Beda. Ab illo ꝓncipio plātauit padisū q̄ ērā oēm remot⁹ aḡs herbas ⁊ lig̃ ꝓducere iussit. In quo hoiez sexta die formatū posuit q̄ ⁊ si pñt⁹ ecclie vl̄ future pa-

Nicolaus de lyra

Strie typum

a De limo terre. ad oñdēdū q̄ hō in ꝺ ꝓuenit cū alijs aīalib⁹ q̄ntū ad rōez materie lōginq̄. Hebraica līa hz de puluere ꝛre. ꝑm illō qđ dr līra. iij. c. Puluis es ⁊ in puluerē reuerteris.

b Et inspirauit: ad oñdendū q̄ aīa hoīs ē ab extrīseco p diuinā creationem ⁊ īfusionē q̄ sil̄ a ꝺo creat ⁊ corpi īfundit.

c In fa. ei⁹ ꝛc. q̄ sens⁹ mag⁹ appent ī facie q̄s ī alijs ptib⁹ sic̄ appet ī visu: auditu: olfactu: ⁊ gustu. tact⁹ āt p totū corp⁹ diffus⁹ ē: hz magis vigeat ī corde.

d Et fact⁹ ē hō ī aīaz viuētē. i. dātē vitā ꝑm. iiij. grad⁹ vite q̄s enūerat pbs. ij. de aīa. s. sensitiuū: vegetatiuū: motiuū ꝑm locū ⁊ itellectiuū.

e Plāta. āt. Dic ꝓ describit loc⁹ bitatiōis ipi⁹ hoīs. p statu innocētie ⁊ ꝑmo describit h⁹ loci ꝓductio. Secꝺo ei⁹ ꝓprietas siue ꝺditio. ibi: Produxitq̄ dñs. Tertio hoīs inhabitatio. ibi: Tulit igit. Circa ꝑmū ꝓsiderādū q̄ hō fact⁹ ē imortalis nō per naturā q̄si ñ potēs mori sic̄ ag̃el⁹ sz p grāz. i. potēs ñ mori. qz poterat seruare innocētiā: quā si fuasset necessitatē moriēdi ñ icurrisset. ⁊ iō tal⁹ imortalitas ñ erat p q̄litates corpis ītrīsecas q̄ redderēt eū ipassibilē ⁊ īcorruptibilē sic̄ p⁹ resurrectōem q̄ aīa suā cōicabit corpi ꝓpetatē. s. īcorruptibilitatē q̄ ad oēs sz ⁊ ipassibilitatē tm̄ ꝺ q̄tū ad electos sz erat mag⁹ p remotiōez cox q̄ poterāt eū corrūpere: q̄ dē remotio ptī erat ex diuīa ꝓuidētia sibi assistēte ⁊ pcauēte corrūpētia ab extrīseco. s. vulneratōes: lesiōes: ītoxicatōes: ⁊ hmōi. ptī āt xtute aīe diuinit⁹ sibi collate. per quam poterat p̄seruare corpus a distēpantia humoꝝ ⁊ ab infirmitatib⁹ insurgētib⁹: nūc āt ita ē q̄ ī ter corrūpētia ab extrinseco q̄ diuina ꝓuidētia p̄canebant ꝓtinēs ē vnū. s. loc⁹ ꝑaꝺ⁹ aut corrupt⁹ ꝓpt qđ de⁹ ꝓuidit hōi ꝺ loco ꝓuiēti q̄tū ad acrt̄ēperiē ⁊ loci ameitatē. ⁊ ꝺ ē qđ dr

Paradisum

¶ trie typum tenet. Ad lrām tamen intelligendū est esse locū ameniſſimum: fructuosis arboribus magnū: ⁊ magno fonte fecundū. Quod dicimus a principio: antiqua translatio dicit ad orientē. Uñ volunt in orientali parte eē paradiſum: longo interiacente ſpacio: vel maris vel terre: a regionibus q̄s incolunt homines ſecretū vñ nec aque diluuij illuc puenerunt. Qualiter planta

tus ſit: exponit dicens. a Produxitq̄ dñs deus de humo omne ⁊c. hoc idem intelligit die factū: quo cuncta ligna fructifera deo iubente terra ꝓduxit. ſz hic repetit: vt qualis ſit locus padiſi noſcat: ⁊ q: de ligno vite ⁊ ſcie boni ⁊ mali erat ſpecialiter dicturus Aug⁹. Plantauit d. p. in eden ad orientē ⁊c. Tres generales ſententie de padiſo ſunt. Una coz q̄ corporaliter tm̄ intelligi volunt. Alia coz qui ſpualiter tm̄. Tertia vero coz qui vtroq̄ mō padiſum accipiunt. Tertiā mihi placere fateor: vt hō fact⁹ ex limo

† 40.di.c. illud.

qō corpus hūanum eſt: in padiſo corporali locatus in telligat quō Adam: ⁊ ſi aliud ſignificat: q: eſt forma futuri: i natura ꝓpria hō accipit. Aug⁹. Plātauit aūt dñs padiſum in eden. i. in delicijs. Deinde ꝑ recapitulat: vt oñdat quō padiſum deus plātauit. Et eiecit de⁹ de terra omne lignū ⁊c. Jam em̄ tunc ꝓduxerat terra omne lignū die. ſ. tertio. Sed cum ex his generibus ſint ligna inſtituta in padiſo ꝓduxit i manifeſto ⁊ in tpe ſuo: que iam cauſaliter tertio die terra ꝓduxerat. Stra. Quidā codices habēt eden ad orrum. Ex quo poſſumus conijcere padiſum in oriēte ſitum: vbicūq̄ aūt ſit: ſcimus eum terrenum eſſe ⁊ interiecto oceano: ⁊ montibus oppoſitis remotiſſimum a noſtro orbe in alto ſitū ptingentem vſq̄ ad lunarem circulū. Unde aque diluuij illuc minime peruenerit. In q̄ poſuit. Aug. Siquis putat aīas corpore exutas locis corpalib⁹ contineri: cum ſint ſine

co

rpe. nō deerunt qui faueant: ⁊ diuitē ſitientē in loco corpali fuiſſe contendant: ipamq̄ aniam omnino corpoream ꝓpter arentē linguā ⁊ ſtillā de laçari digito cupitā. Sed melius eſt dubitare de occultis q̄s litigare de incertis: diuitem in ſupplicio paupem in refrigerio eſſe nō dubito. Sed quō intelligat flāma inferni: ſinus abrae et hmōi: vix a manſuetis: a contentioſis nunq̄s inuenit. Si aūt corpalib⁹ locis continent⁹ anime etiam corpibus exute: potuit latro in padiſum induci: vbi fuit prius corpus primi hominis. Sapia vero non eſt corp⁹ ⁊ ideo nec lignū: ſed potuit ſignificari per lignū. Hoc quoq̄ addo quāq̄s corpalem: talem tñ cibum illam arborē pſtitiſſe: quo corpus hoīs ſtabili ſanitate firmaret. non ſic ex alio cibo: ſed nōnulla inſpiratōe ſalubritatis occulta. Quāuis enim vſitatus panis plus habuerit cuius vna collyrida deus hominē a fame quadragīta diebus liberauit. b Lignū etiā vite. Aug. De ſapia dr: Lignū vite his eſt: qui apprehenderint eam. Sed eſt hierlm eterna in celis: eſt ⁊ ciuitas illā ſignificans cōdita in terris. Sara ⁊ agar ſunt duo teſtamenta: due tñ mulieres crāt: ⁊ cū xp̄s p ligni paſſionē aqua ſpūali nos ſatiet: erat tñ petra que ligno pcuſſa aquā pbuit. Aliud erat qō ſignificabat: ſed ipa corporaliter erant: ⁊ q̄ narrata ſunt: nō erat figurata locutio: ſed rerum expreſſa narratio. Erat ergo lignū vite ſicut petra xp̄s: nec ſine myſterijs ſpūalium reruz corporaliter pñtatis: voluit hoīem deus in padiſo viuere. Erat inceteris lignis alimētuz in illo ſacrm. Ipe etiā xp̄s ouis eſt que īmolat in paſca: cū illud nō tm̄ dicendo: ſed etiā faciendo figurabat. Quis eī vere erat: occidebat: manducabat: nō ſicut vitulus ſaginat⁹ reuertenti filio occiſus: ibi em̄ narratio figurarum: nō figurata ſignificatio geſtoz. Nō em̄ hoc euāgeliſta ſed dñs narrat: quod narrauit euangeliſta: etiā factū eſt: dñm. ſ. talia dixiſſe: dñi narratio pabula fuit de q̄ nunq̄s exigit: vt ad lrām mōſtret. Chriſtus ē lapis a iacob vnctus: ⁊ reprobatus ab edificantibus. Sed illud vere factū eſt: hoc in figura prędictum. Sic ſapia. i. xp̄s lignū vite eſt in ſpūali padiſo: q̄ miſit de cruce latronē ſz lignū vite eſt creatū i padiſo corpali: ſicut dicit ſcriptura: q̄ res ſuis tpibus geſtas narrauit. Beda. Lignū ēt vite ⁊c. In altero hoīs ſignū obedientie: quā debebat: In altero ſacrm vite eterne: quā obediēdo mereret: Lignū vite dictū: q: diuinitus accepit: vt qui ex eo māducaret: corpus eius ſtabili ſanitate firmaret: nec vlla infirmitate: vel etate in deteri⁹ vel in occaſum laberetur. Strabus. Lignū vite hanc naturaliter virtutē hēbat: vt qui ex ei⁹ fructu comederet p petua ſoliditate veſtiret: nulla infirmitate vel anrietate vel ſenij laſſitudine vel imbecillitate fatigandus. c Lignūq̄ ſcie b. ⁊ m. Aug. Erat corpale: ſicut alie arbores: nec cibo noxiū: qui em̄ fecit oīa bona valde: nihil mali in padiſo ſtatuit: ſed mala tranſgreſſio p̄cepti. Oportebat autem vt hō ſub dño poſit⁹ ab aliq̄ ꝓhiberet: vt xt⁹ eēt merendi obedientia: q̄ ſola xp̄iſſime virtus eſt rōnali creature degenti ſub ptāte dei: ſicut primū ⁊ maxim vicium tumoris velle vri ſua ptāte qō eſt inobedientia: nō em̄ erat vñ homo ſe hr̄e dñm cogitaret niſi ei aliquid iuberet. Arbor ergo nō erat mala ſz ſcie dicta noſcendi bonum ⁊ malum: q: poſt ꝓhibitionem erat in illa tranſgreſſio futura qua hō experiendo diſceret quid eſſet inter obedientie bonū ⁊ inobedientie malum: Nec de fructu qui naſceretur inde poſitum eſt nomen: ſed de ipa re que tranſgreſſionem ſecuta eſt. Myſtice. Lignū ſcie b. ⁊ m. Anīe medietas ⁊ ordinata integritas ſignat. Qō in medio padiſi plantatū: ⁊ ſcie bo

ni ⁊ mali

a Paradiſum voluptatis. i. delitioſitatis ⁊ amenitatis. b A principio. ſ. tertia die qñ ꝑmo ꝓducte ſunt plāte. Hebrei ꝫ dicunt In oriente: dictio. n. hebraica q̄ ꝫ ponit vno mō ſignificat añceſſionem loco cuius trāſlatio nr̄a habet a principio. Alio modo ſignificat ptem orientalem. ⁊ ſic dicunt hebrei q̄ ꝫ ē lr̄a: Et plātauit dñs vir gultū in delitijs orientis: ⁊ in iſta expoſitōe ꝓueniūt aliq̄ doctores catholici exponētes a ꝓncipio. ſ. loci ñ tpis: q: ps orientalis terre illa eſt nobilior: ſic vt ⁊ dextera ps in homīe ⁊ ps orientalis dextera vocat⁹ a phis. Oēs aūt q̄ loquunt⁹ de ſitu paradiſi terreſtris ponūt eū eſſe in ptib⁹ oriēt⁹: verūtū in q̄ oriēte varie loquunt⁹. Phs em̄. ij. methauroz dicit: q: inter duos tropicos nō pōt eē regio habitabilis ꝓpter nimiam caliditatē: q: ibi tranſit ſol bis in anno: ⁊ illi qui ſequunt⁹ hoc dictū Ariſtotelis neceſſe habent dicere q̄ padiſus terreſtris ſit extra tropicos verſus orientem eſtiualem vel hyemalem. Alij vero dicunt q̄ inter duos tropicos ſub equinoctiali circulo regio eſt tpatiſſima: quod etiā aſſerit frater Jobes de pechan in tractatu ſuo de ſpera plurib⁹ rōnib⁹ q̄s ,ppter pluritatem hic omitto: ⁊ ſecūduz iſtos padiſus terreſtris eſt in oriente ſub eq̄ noctiali. c In q̄ poſuit ⁊c. p hoc oñditur q̄ adam fuit format⁹ extra padiſum: ad oſtēdendū q̄ ille locus nō debebat ſibi ex natura ſed ex gr̄a: ſicut ⁊ īmortalitas prędicta.

d Produxitq̄ dñs deus de humo. Hic cōſequēter deſcribit loci ꝓducti cōditio: cū dr Produxitq̄ dñs deus ⁊c. hoc factū eſt tertia die: ⁊ hoc repetit ad explicandū paradiſi conditionem. e Omne lignū pulchrum viſu ⁊c. vt eſſet homini ad eſcā: q: hēbat vitam animalē cibis indigentē: lignū etiā vite ad impediendū ſenectutē. Ad cuius intellectum ſciendū q̄ ad vitā aīalem cōtinuandā req̄rit cibus per quem reſtaurat humidum deperditū p actōem calidi naturalis: verūtamen iſta reſtauratio nō fit ꝑm equiualentiaz vt dicit pbs ꝑmo de generatione: q: caro generata ex alimento impurioz eſt q̄s ꝑma. ſic ⁊ vinū generatū p aque appoſitionē ⁊ ꝓuerſionem: q: ⁊ ſi ꝓtinuaret talis appoſitio vinum fieret aquoſum ⁊ tandē deficeret ſpecies vini. Et eodē mō q: caro generata p alimentū impurioz eſt: ⁊ p talē ꝓtinuationē inducitur ſenect⁹: in q̄ carnes ſunt impuriores ⁊ tandē deficit vita: igit⁹ q: ſicut dictū eſt hō fact⁹ eſt in vita aīali in qua calidū ꝓſumit humidum indigebat eſu lignoz de quibus hic dicit: Omne lignū pulchrum viſu ⁊ ad veſcendū ſuaue. ſed ad hoc q̄ p̄dicta reſtauratio fieret ſz eq̄lentiam ⁊ per ꝓſus impediret ſenectus indigebat eſu ligni vite: qō ,ppter ꝫ ſic nominat: ⁊ hoc eſt quod dicit Aug. xiij. de ciui. dei: q: cibus aderat hōi ne eſuriret: pot⁹ ne ſitiret: lignū vite ne illū ſenectus diſſolueret. Sequit: f Lignūq̄ ſcie bōi ⁊ mali. Dicit Joſeph⁹ ꝑmo libro antiq̄tatū q̄ fruct⁹ illi⁹ arboris hēbat xtutē acceleradi ⁊ acuendi vſum rōis: ſz ꝫ ē falſum: q: ad ꝫ nō ſe extendit virtus

a ſ locū amenitatis. ſ viram beatam. ſ orrum delitiaz hebraice eden. ſ eccleſiam. ſ Be. remotis aquis a ſuperficie terre.

deus paradiſum voluptatis a a

a ſ xp̄o. ſ tpis. ſ Hic. apper q̄ priuſq̄ celum ⁊ terram faceret padiſuz cōdiderat. ſ dat intelligi ñ ibi fuiſſe hoiem cōditū q: de⁹ pſciebat illū peccaturū: ⁊ inde pellēdū ad hāc terrā vbi cōdidit eū

principiō † i quo poſuit hominez b c

quē formauerat. Produxitq̄ do d

a ſ diſciplinas vtiles: vnde fructus ſumitur: mores. ſ. piozum.

minus deus de humo oē lignū e

pulchrū viſu: ⁊ ad veſcendum ſua

ſ hec ē ſapia mſ oim bonoz. ſ ſapia que ē i medio ordinata: ne vſurpet q̄ ñ ē: vel deijciat q̄ eſt

ue. Lignū etiā vite in medio pa

a ſ quo tacto per experientiā ſcitur quid ſit inter bonum q̄ relinquitur: ⁊ malū quod ſequitur.

b ſ hoc eſt tranſgreſſio mandati. ſ in experienſa.

radiſi: lignūmq̄ ſcie boni et ma/ f

ni ⁊ mali dictū q; aīa que debet in deū extendi: si deo deserto ad se cōuersa fuerit: ⁊ potētia sua sine deo frui voluerit: pena sequēte experiendo discit: quid sit inter bonū qđ defuit: ⁊ malum quo cecidit: ⁊ hoc erit ei gustasse de ligno scīe boni ⁊ mali. a Et fluui⁹ egrediebat. Bed. Ad irrigandū paradisum ligna. ſ. pulchra ⁊ fructuosa: que oēm illā regionē decorabāt: sic nilus plana egypti irrigat. Voluit enī deus in nostro orbe haberi similitudinē celestis patrie: ad quā possidendam creati sumus: vt ad redeundū vicino nos moneret exēplo. Cōstat aūt fluminū que de paradiso exire ferunt: in nra terra notos cē fontes. Phison enī q ⁊ Gānges: in locis Caucasi mōtis. Heon q et Nilus: ñ, pcul ab athlāte: q ē fons aphrice ad occidentez. Tigris ⁊ Euphrates ex armenia. Ferunt hīstorici tigrin ⁊ euphraten ⁊ nilū plerisq; locis terre absumi: ⁊ paulopost emergētia solitū agere cursū. ſ Aug⁹. Alia trāslatio. Fons exit de eden q irrigat paradisuz ⁊c. Nec flumīa gētib⁹ per qs fluūt notissima sunt: duob⁹ vetustas mutauit noīa. Heon eī Nilus nūc vocat: Phison Ganges. Tigris ⁊ Euphrates ī antiq noīa fuauert. Debem⁹ hec pri⁹ ad lrām accipe: nec figuratā tm̄ locutiōem putare: sz ⁊ res esse ⁊ aliqđ significare. Sz alioz fontes noti dicunt: alioz oīno ignoti: ideo non vident ad lrām ex vno fonte diuidi: q; ⁊ loc⁹ ille paradisi remot⁹ est a cognitiōe hoīm: q in quattuor ptes aq̄rū diuidunt. Sz flumīa q; fontes noti esse dicunt: sub terras eunt: ⁊ post lōgos tract⁹ erūpunt: vbi tanq̄ suis fontib⁹ nota esse phibent: sic sepe faciunt flumīa. Exibat ꝯ fluui⁹ de eden id est de loco deliciaz: ⁊ irrigabat paradisum: ligna. ſ. pulchra ⁊ fructuosa.

Mystice Ps. 35

Isis. Mystice. Fluui⁹ de paradiso egredies: affluētia ē eterne iocūditat⁹. de qua dicit: Torrēte voluptat⁹ tue. p. ⁊c. Quattuor flumīa q̄ttuor pncipales x̄tutes. Phison: qui mutatio oris interp̄tat: ē prudētia: q; ad capacitatē auditoz mutat x̄ba sua. Ūñ: Omīb⁹ oīa factus sum. hic circuit terrā: q̄ hz optimū auz. i. vinēdi disciplinā a terrenis foedīb⁹ decoctā: que nitescit in aurū optimū: nec falsitate vincit: sic carbūculus: nocte nō obscurat. Habet quoq; spēm vite eterne: q; viroze p̄asij significat: ꝓpter virorem q; nō arescit. Heon interp̄tat hiat⁹ terre: q; significat tēperantiā: que illicit⁹ moīb⁹ resistit. q; ethiopiā circuit: qz tetros mores ⁊ incētiua libidinis absorbēdo cōsumit. Tigr⁹ a nimia velocitate fortitudinē significat: q; vadit otra assyrios: q; impigrā aduersus eos q ꝓsilijs prudētie resistūt exercet actionez. Assyrij enī sepe ꝓ adūsarijs ponunt: qz israelitas sepe expugnauerūt. Euphrates frugifer interp̄tat: nec cōtra qs vadat dicit qz iusticia ad oēs aīe ptes ptinet: qz et ordo et eq̄tas aīe est qua sibi copulant prudētia: tpantia: fortitudo. Justū ē enī vt prudēs sit aīa: veritatē cōtemplādo: tēperans: ꝓcupiscētiā refrenādo: fortis: adūsa tolerādo. ſ Hzeg⁹. Moraliter. Quattuor fluminib⁹ de paradiso egredientib⁹ terra irrigat: solidū rōnis nre edificiū prudētia: tpātia: fortitudo: iusticia ptinet: qz his q̄ttuor x̄tutib⁹: tota boni opis structura ꝓsurgit. Quattuor flua paradisi irrigāt: qz dū his q̄ttuor x̄tutib⁹ coz ifūdit: ab oīni desideriox carnaliū estu tēperat. b Euilath. Regio indie q̄ post diluniū possessa est ab euila filio iectan filij heber patriarche hebreox. Euilath. Interp̄tat parturiens: qz alias loquēs veritatē magī parturit q̄ pariat. Plinius. Dicit regiōis indie p̄ ceteris venis aureis abūdare. c Bdelliū. Scōm Plinīū arbor est aromatica magnitudine oleagina cuius lachryma lucida: gustu amara: boni odoris: sz odoratior infusiōe vini. d Onyx. Est lapis p̄ciosus sic dictus: qz pmixtum hz candorē ad humani silitudinem vnguis: qz vnguis grece dr onyx. Antiqua trāslatio hz carbūculū: ⁊ prasiū. carbūculus ē ignei coloris: ⁊ dr illustrare tenebras noctis. Prasius est viridis. Ūñ grece a porro: qđ prason dicit: nomen accepit. e Tulit ꝯ d. d. ⁊c. Aug⁹. Hominē in paradiso positū iam dixit. Hūc recapitulat ad qđ posit⁹ est: vt operaret ⁊c. Hō

ſ est enī

d ſ christus. ſ affluentie interne iocunditatis.
b ſ paterno fonte.

a lit Et fluuius egrediebat de loco a
a ſ verbo ⁊ bap: tismo. b ſ ecclesiam.
voluptatis ad irrigandū paradi
a ſ virtutes principales. ſ euangelia.
sum: qui inde diuidit i quattuor b+
a ſ flumina. b ſ mutatio oris: qz vilioz faciem habet apud nos q̄m in paradiso. ſ q; er ganges. ſ hic significat prudentiam.
capita ⁊ Nomē vni Phison: Ipse ē c
b qui circuit omnē terram eiulath d
vbi nascit aurū: et aurū terre illi e
us optimum est. Ibiq; inuenitur f g
c bdellium: ⁊ lapis onychin⁹. Et nō/ b
ſ hiatus terre hic ē nilus q; significat rpantiam.
men fluuio secūdo Heon: Ipse ē k
ſ retros mores. ſ. ⁊ incentiua libidinis.
qui circuit oēm terram ethiopię.
a ſ nimia velocitate: hic est fortitudo.
Nomē fluuio tertio Tigris: ipse l
a ſ cōstanter. b ſ aduersarios prudentie.
vadit otra assyrios. Fluuius aūt m
a ſ frugifer: q; terrā facit fructiferā. ſ frugifer nec dicit quā terram circueat. qz in vicino irrigat terrā ꝑmissiōis: ⁊ facile a ꝓplo q; hec lectur⁹ erat cognosci poterat. b ſ assumpsit carnem.
e quart⁹ ipe ē Euphrates. Tulit er/ n

est enī credibile q; de⁹ eū añ peccatū ad laborē damnauerit: sed videmus q̄sdā ex voluptate agricolare: que tūc amplioz erat: cū nihil aduersi accidebat ꝺ celo vel de terra. Dederat aūt homini facultatē operandi q̄ttum volēdi satis esset: nō q̄ttū indigētia cogeret. Hemina est enī ꝓuidētie opatio. Naturalis ⁊ volūtaria. Naturalis: ꝑ occultā dei administratiōem. Voluntaria: ꝑ angelox vel hoīm opationem. Scōm primā arbusta ⁊ aīalia hūt cōcipi ⁊ nasci: celestia ⁊ terrena ordinari. Scōm illā fiūt que interiori ⁊ naturali motu gerunt. Scōm alteraz hūt homies docere: dicere: agricolare: et hmōi. In hūano quoq; corpe naturalis opatio agit: ꝑm quā ⁊ hūanū corpus naturalit fit crescit senescit. Per voluntariā xo curat. Anima quoq; naturalit viuit: sentit. Voluntarie discit: ꝓsentit. Dē āt oēs creaturas bonas creat: oēs volūtate iustas ordinat. Credibile ē ꝯ hoīez in paradiso positū: vt operaret nō laboriose: sed deliciose: ⁊ mentē prudētis magna ⁊ vtilia cōmonerēt. Et custodiret ꝑ est forte: vt qđ faceret i ēra ꝑ agriculturā: custodiret in se ꝑ disciplinaz: vt sicut ager obtēperaret colēti: ita ipi deo p̄cipiēti:: vt sez sumpto q̄cepto obediētie: fructū: nō spinas inobediētie redderet. Sz q; ꝑ noluit: similē sibi agrū damnat⁹ accepit: qui. ſ. spinas ⁊ tribulos reddidit. Vel custodiret paradisuz: ne cōmitteret vñ expelli deberet. Vñ accepit ⁊ ꝓceptū: q̄ custodito. i. q̄ seruato nō pderet. Rem enī suā non custodisse dicit: qui sic agit vt pdat: ⁊ si alijs sit salua. Sz ꝓcipue dicēduz ē: vt ipm hoīem operaret deus ⁊ custodiret: opatur hō terrā: nō vt faciat eam esse terrā: sed cultā ⁊ fructuosaz: ⁊ de

Ecclī. 24. 6

L

us hominē quē creauit vt esset hō opaturus iustus sit: si ab illo ꝑ superbiā nō discesserit. Initiū ei superbie hoīs ē apostatare a deo. Hzeg⁹. In moza. li. xviij. Tulit ꝯ d. d. h. et. p. e. i. p. ⁊c.

Nico. de lyra

ſ Pensandum

tendit x̄tus coꝛpalis: ⁊ ꝺ etiā infra mag⁹ reprobabit: ⁊ iō dicūt doctores catholici q; dictuz ē lignū scīe boni ⁊ mali exercētu ꝓsequenti: qz ꝑ esuz illi⁹ ligni hō experimētal⁹ cognit ēnta erāt distātia inē bonū obediētie ⁊ malū inobediētie. a Et fluuius egre. ⁊c. Hic describit amenitas padisi q̄ttū ad irrigationē. cū ꝺ: Et fluui⁹ egrediebat: qz ibidē de fonte vel fontibus oriebat ad irrigandū totū padisuz: qz ꝑ illū trāsibat ad amenitatē loci ⁊ fructificationē. b Qui inde diuidit. i. flumina ꝓncipalia: q; deriuant ex padisū. iō sequit: c Nomē vni phison. a fertilitate piscīū: vel qz terrā q; quā trāsit fertilē fac. Phison enī in hebreo abūdantiā significat vel fertilitatē: ⁊ iste fluui⁹ alit noīat Hāges. d Ipse est q; ⁊c. Euilath q̄dā regio est indie sic noīata ab euila filio iectan: de ꝺ habet. ſ. r. e Ubi nascit auruz. dic enī Plinius q; terra indie ꝑ ceter⁹ abūdat ī venis aureis. f Et aurū ⁊c. qz regio eiulath hz meli⁹ auz q̄m cetere regiōes indie. g Ibiq; inueniť bdelliū: arbor ē aromatica ꝑm q; ī libro de ꝓpetati⁹ rex habet. Hebrei dicūt ꝺ crystallus: ⁊ hz apparentiā: qz nūerat cū alijs lapide. vñ sequit: h Et lapis onychin⁹. sic noīat⁹ ꝓpter similitudinē quā hz ī colore cuz vngue humano. Onyx enī grece idē ē q; vnguis latine. i Et nomē ⁊c. gyō. ipe ē nilus. k Ipse ē ⁊c. ⁊ inde descēdit ī egyptū. l Nomē flu. t. ⁊c. sic noīat⁹ a velocitate cursus. Tigris enī ē aīal velocissimū hūs cursū. m Fluui⁹ aūt ⁊c. de cursu isti⁹ scīptura ñ facit mētionē: qz erat vn⁹ termin⁹ terre isrl: ⁊ iō cursus eius erat sat⁹ not⁹ filijs isrl q̄bus moyses scribebat. Sz ꝺ dicta videt: qz origines istoz fluvioz inueniunt ab homib⁹ ex paradisū: ⁊ iō nō videt q; inde deriuent. Ad qđ dicendū q; frequēter visuz ē aliq magna flumīa absorberi ī terra: q; currentia sub ēra ꝑ magnū spaciū postea egrediunt alibi: ⁊ sic vidēt ibi oriri: cū ꝑma origo ipoz sit alibi: ⁊ sic pōt dici de ꝑdictis fluuijs padisi. n Tulit ꝯ dñs ⁊c. Postq̄z descripsit paradisi ꝓditionē: hic describit ei⁹ habitationē. d. Tulit ꝯ ⁊c.

f ℣ de loco

¶ Pensandū est qz bona ꝓdesse nequeūt: si mala nō cauent q̄ surrepūt. perit enī oīne qđ agit: niſi sollicite ī humilitate custodiat. Ūñ vt operaret ꝛc. Opaſ enī: qui agit bonū qđ ꝑcipitur: ſz qđ opaſ nō custodit: cū ꝫ surrepit qđ ꝓhibeſ. Unde oportet semp bona agere: ⁊ nos ab ipſis bonis opib⁹ caute ī cogitatiōe custodire: ne si mentē eleuent: bona nō sint: que nō auctori militāt: ſz elatiōi. De libris quoq; nō canonicis: sed ad edificatiōez editis te- 1. Ma.6.c stimoniū ꝓferim⁹. Eleaçar in ꝓlio elephātū feriēs strauit: sub ipo Xo occubuit. Sūt enī qui vicia supant: ſz sub ipis supiendo succūbunt. Hie. Et supſit dñs deus h.et.p.ꝛc. Ꝑro voluptate in hebreo habetur eden. Ipſi ꝫ Lxx. nunc eden interp̄tati sunt voluptatē. Symmachus Xo q̄ paradiſū florentē añ trāſtulerat: hic amenitatē vt delitias posuit. a Et posuit eū. ꝛc. Mystice Isis. Mystice. Ex eo qđ additū est: ꝛ custodiret: innuit q̄lis opatio eēt: qz in tranquillitate beate vite vbi moz nō est: omis opatio ē custodire qđ tenes. Natū ē ꝑceptū vt de omni ligno paradiſi sumeret ſz nō de ligno scientie boni ⁊ mali: id est: nō sic eo fruere tur: vt integritatē nature sue vsurpādo vetitū violaret. b Precepitq; ei ꝛc. Aug⁹. A ligno ꝓhibit⁹ ē: quod malū nō erat: vt ipa ꝑcepti ꝓseruatio bonū illi esset: transgressio malū: nec melius cēsiderat: q̄ntū malū sit inobedientia: cū iō reus fact⁹ sit hō qz ꝓhibitus rem tetigit: quā si nō ꝓhibitus tetigisset: nō peccasset. Si enī venenosam herbā ꝓhibit⁹ tetigeris: pena sequit. ⁊ si nemo ꝓhibuisset: similit sequereſ. Si Xo ꝓhibeſ res tangi: que nō tangēti: ſz ꝓhibēti obeſt: sicut aliena pecunia. Ideo ꝓhibitio ē peccatū: qz ꝓhibenti est damnosum. Sz cū tangit: qđ nec tāgenti obest si nō ꝓhibetur: nec cuilibet si tangat: quare ꝓhibeſ? nisi vt p se bonum obedientie: ⁊ malū inobedientie mōstreſ. A peccāte aūt mñ appetitū est: nō esse sub dñatiōe dei: q̄n admissuz ē a q̄ debebat sola iussio dñantis dehortari: vt dei volūtas humane ꝓponereſ: dñs iubet: qđ iubet seruus faciat. Magna est vtilitas homini q̄ deo seruit: q̄ iubendo vtile facit. Grandi ruine ptz volūtas ꝓpria: si dei volūtati se extollēdo ꝓponat: hoc exptus hō: didicit q̄d sit inter bonū obediētie: ⁊ malū inobedientie. Aug⁹. Querit si viro soli: vel etiā femine ꝑcepit hoc? Scriptū est: Precepit dñs Ade dicēs: Nō ꝺz ꝑcepit eis. Et subditur: Ex oīni ligno paradiſi comede: nō comedite: de ligno aūt scie bo. ⁊ ma. ne comedas: ñ dixit ne comedat⁹. Postea plalit alloq̄t⁹: Jn q̄cūq; die. c. ex eo. m. m. forte qz factur⁹ erat mulierē: sic ꝑcepit. vt p vir ad mulierē pueīret. Ūñ apo 1. Co.14.g stolus: Si q̄d dicere voluerit: domi viros suos interrogēt.

c Precepitq; ei dicēs. Ex oīni ꝛc. Si querit quō ista locut⁹ sit: nō ꝓpe a nobis pōt cōprehēdi. Certū ē enī aut p suā substātiā loq: aut p creaturā ſbditā sibi. Sz p suā substātiā ñ loquit nisi ad creādas oēs creaturas: ⁊ ad spūales illuminandas: cū iā pñt cape locutiōem q̄ ē ī Xbo dei. Dis aūt q̄ cape nō pñt: p creaturā loquit: aut p spūalē sic ī extasi: vel ī somnis: silitudie corpaliū rex: aut etiā p corpalē: dū sensib⁹ corporis apparet aliq̄ spē vel insonāte voce. Si ꝫ Adā poterat cape locutiōez dei: quā p substātiā suā ꝑbet angelis: mentē ei⁹ ad hoz̄ mouit miro mō ⁊ ineffabili. Si āt adhuc necessaria erat sanctionis creature auctoritas: q̄ cōgscere iussionē dei: sic nobis ꝓphe ⁊ angeli. Locut⁹ est ei dē p aliquā creatu: ā vocib⁹ q̄s itelligeret. Postea Xo audierūt vocē dei in paradiſo deambulātis: nō p ipam substātiā: ſz p subditaz sibi creaturā. Aug⁹. Querit quō loq̄ potuerūt: vel loquētē intelligere: q̄ nō didicerāt ink loquētes crescēdo: vel magistrio? Sz eos dē⁹ tales fecerat: q̄ possent loqui: ⁊ discere ab alijs. Aug⁹. De christo ꝺz: Puīscq; sciat puer bonū aut malū. ꝓtemnet malicia: vt eligat bonū: quō qđ neſeit: an cōtemnit: aut eligit? hec duo aliter sciunt p ꝑdētiā boni: aliter p experiētiā mali: p ꝑdētiā boni malū scit ⁊ nō sentit. tenet enī bonū ne sentiat malū. Per experientiā mali scit bonū: q̄d enī amiserit: sentit: cui amisso bono male fuerit. Puer ꝫ añq̄ sciret p expientiaz bonū q̄ careret: aut malū: qđ bono ꝫ amisso

a go dñs de⁹ hoiem: et posuit eum a
a ꝫ vt ex omnib⁹ gentibus ecclesiam implereꝛ.
ꝫ homo ex voluptate paradisum: vel deus hoiez faciendo iustum.
in paradiso voluptat⁊ ůt operaret b
b ꝫ homo paradisuz ne amitteret: vnde Euas dedisti mihi custoditu.
b ⁊ custodiret illum: Precepitq; ei c d
c ꝫ .i. omni virtute ad beate viuendum vtere.
dicens: Ex omni ligno paradisi
a ꝫ quasi mediaretez q̄ deo subes: ⁊ creature preces. ne corrūpas. b ꝫ ꝓpriū arbitriū qđ in medio positū est ad cognoscēdū bonū ⁊ malū: de q̄ qui relicta dei gratia gustauerit morte morietur priuatus vita beata.
comede ꝺe ligno aūt sciēt̄ie bo e
ni et mali ne comedas. In quo f
ꝫ Symmach⁹ meli⁹ mortalis eris. ꝫ priuat⁹ de
cunq; enim die comederis ex eo: g
ara vita. ꝫ Aug⁹. forte temporalibus vocibus vel ratio ipsa memorata est: que in verbo dei prin cipaliter erat.
morte morieris. Dixit quoq; do/ b+
minus deus: Non est bonuz esse

Wystice

† 11.q.3.c. ad mēsā. ꝫ. Ire illud. et.c.qđ ꝫ.

amisso sentiret: contempsit malū: vt diligeret bonū. i. noluit amittere qđ habebat: ne sentiret amittēdo: qđ amittere nō debebat. c De ligno a. ſ. b. et m. ꝛc. Aug⁹. Lignū ex eo qđ secutū ē nomē accepit. Malū enī nisi experimēto nō sentirem⁹: qz nulluz esset nisi fecissemus: quia malū natura nō est: ſz amissio boni vocata est. Si aūt obedientes essent nec cōtra ꝑceptū peccassent: ignuz tñ scie boni ⁊ mali dicereſ: qz ꝫ accideret: si vsurpareſ. Sed inquiūt: quō itelligeret hō lignuz eē scie boni ⁊ mali: q̄ vsū mali nesciebat oīno? Sz ex ꝓtrarijs ꝓtraria noscunt: vt ex plenitudie: inanitas: et anditū ex silētio iudicamus: sic ex vita que inerat: potuit cognosci ꝑuatio vite: q̄ mors mō vocat. Vita aūt dulc⁹ erat: quā amittere deuitabāt: nec peccatū ꝑsuadere tur nisi q̄ ex illo nō eēnt morituri ꝑius dicereſ. i. qđ amabāt nō amissuri. d Jn q̄cūq; enī ꝺ. ꝛc. Nō ait si comederis mortalis eris: ꝫ morte morier⁹. Mortu⁹ ē enī hō ī aīa: cū peccauit: qz recessit ab illo de⁹: q̄ ē vita aīe: quam secuta ē mors corpis: discedēte ab illo aīa qne ē vita corpis: q̄ Ade euenit: cū ꝑsentē vitā finiuit. Pōt ita intelligi: q̄ qñ peccauerunt: statī morte illa puniti sūt: de q̄ ꝺz: Infelix ego hō: qs me liberabit de corpe mort⁊ huius? ⁊ alibi: Corp⁹ mortuū ē ꝓpt̄ peccatū: ñ ait mortale: ſz mortuū. cuius mortale: qz morituꝝ. nō credēdū. ē añ pctm ita fuisse illa corpa: ꝫ lz aīalia nōdū spiritualia: nō tñ mortua: q̄. ſ. necesse esset mori. quod in die preuaricationis factū est. e Morte morieris. Duplex mors significatur. Anime: deo discedente: qui est ei⁹ vita. Uel corpis quā in fine vite accepit. Sz statī necessitatē moriēdi ꝛcurrit. f Dixit q̄s ꝺ. ꝺ. ꝛc. Aug⁹. Uel forte ī mente ipi⁹ hoīs dixit: sic loquit q̄busdā sanct⁊ ī ipis. vñ: Audiam q̄d loquat in me ꝺ. ꝺ. aut aliq̄ ipsi homini p angelū facta est reuelatio: aut ī somnis: aut ī extasi: aut alit sic ꝓphis. Vel p corpalē creaturā vox sonuit. sic de nube: Hic ē fili⁹ meus dilectus. Sz si modū nesciem⁹: deū tñ dixisse nō dubitam⁹. Si āt voce corporali: vl tpali exp̄ssa silitudine corpis dixit: nō per substātiā suā: sed p subditaz creaturam: Sicut visus est alboPs.14. Matt.3.b capite sic lana: ⁊ infert⁹ sicut auricalcū. Intelligam⁹ ꝫ q̄d dixerit: qz adiutoziū hoī simile fuisse faciendū eterna Xitas hz: ⁊ ī illa audit q̄ pōt cogscere q̄d q̄re creatū sit. Erat aūt facien/

Nicolaus de lyra

ꝫ dū adiu

de loco ī q̄ formauit eū et paradiſū: vt ꝑdictū ē. Et dicūt alij q̄ format⁹ fuit in agro damasceno. a Et posuit eū ꝛc. tanq̄z ī in loco ꝓueniēti statui innocētie. b Ut operaret ꝛc. Hoc dupliciter exponit. Uno mō vt operari ⁊ custodire referaſ ad deū actiue vt sit sensus: Deus posuit hominez in paradiſo vt operareſ ipsum hominem beneficijs sue gratie ipsum pficiendo: et custodiret illū in paradiſo terrestri ad tempus donec esset ad celestē gloriā trāsferēdus. Alio mō exponit vt referaſ ad hoīez: sic itelligēdo: q̄ de⁹ posuit hoīez ī paradiſo vt hō operareſ ibi: nō ope laboriosos ſz magis delectabili ad expientiā ⁊ exercitiū sue virtut⁊. c Et custodiret illū. nō ab īuasorib⁹ ſz seruādo iusticiā originalē: ne ꝓpt̄ peccatū ſuū inde abijceret.
d Precepitq; ei dicēs. de oīni ligno ꝛc. tenebaſ enī ad ꝓfationē sui comedere ꝺ alijs lignis ⁊ de ligno vite. vt ꝑdictū ē: ſz qz lignū scie boni ⁊ mali excipiebaſ. iō ſdikt: e De ligno aūt ꝛc. Ex istud ꝑceptū fuit negatiuū: ⁊ q̄ntū ē ex se valebat ad exercitiū Xtut⁊ obediētie: ⁊ qz inobediētia mereſ penā. iō secutur: f Jn q̄cūq; enī die ꝛc. i. necessitatē moriēdi incurres: ⁊ iō ī hebreo habeſ moriēs morieris: qz gustato ligno nō statim mortu⁹ ē: sed cepit ad mortē tendere. g Dixit quoq; de⁹: nō est bonū. Dic ꝓsequēter describit hūane nature mltiplicatio. ⁊ qz ista mltiplicatio fit p generatiōez ad quā req̄rit ꝓiunctio maris ⁊ femine: iō ꝓmo explicat mulier⁊ formationē. scdo ꝓiunctionē matrimonialē. ibi: Dixitq; adā: Hoc nūc os. Adhuc ꝓmo ponit formatiōis rō. scdo subiūgit ipa formatio. ibi: Misit ꝫ dñs de⁹ sopoz̄. Nō āt formatiōis mulier⁊ fuit mltiplicatio gener⁊ hūani: q̄ ñ poterat eē p solū masculū. ⁊ ꝫ ē qđ ꝺz:
b Nō ē bonū hoīez eē solū: qz tolleret mltiplicatiōis bonū.

☞ Faciamus

dū adiutoriū ppē filios creādos. ſīc adiutoriū ſemini terra
a..c ē vt virgultū ex vtroq; naſcat. Ūā creſcite ⁊ multiplicamini
⁊ r.t. ⁊c. Nec rō ꝓiūctionis nec poſt pctīs penāq; defecit. Fin
quā terra hominū plena eſt. Emiſſi quidē de paradiſo ꝓne
nerūt ⁊ genuerūt. Ꝫ potuerūt ī paradiſo eis eſſe nuptie ho
norabiles ⁊ thorus īmaculatus ſine
ardore libidinis: ſine labore pariēdi:
nō vt moriēt̄ patrib⁹ ſuccederēt fi
lij: ſ̄z in aliq̄ forme ſtatu manētibus: ⁊
de ligno vite vigorē ſumentib⁹: ⁊ filij
ad eundē ꝓducerent ſtatū: donec im
pleto numero ſine morte aīalia corpa
in aliā qualitatē tranſirēt: ī qua oīno
regenti ſpiritui deſeruirēt: ⁊ ſolo ſpū
viuificāte: ſine corporeis alimētis vi
uerent. Cur ḡ nō coierūt ī paradiſo?
q: muliere creata: mox trāſgreſſio fa
cta eſt: ⁊ eiecti ſunt de padiſo. Ꝙtuz
enim fuerit inter eos factos ⁊ natum
cain: ſcriptura nō exp̄imit. Vel quia
de⁹ nōdū inſſerat vt coirēt: ⁊ poterat
diuina expectari auctoritas: vbi ꝓcu
piſcētia nō angebat. De⁹ aūt nō inſſe
rat: q: caſū eo⁹ ꝓſciebat. vā ḡ huma
num mortale ꝓpagandū erat. Si aūt
parētes filijs cedere oportebat: vt p
ſucceſſiōes cert⁹ numer⁹ explereť: po
tuerūt genitis filijs pfectaq; humani
officij iuſticia: ad meliora tranſferri:
nō p mortē: ſ̄z p aliquā mutationem.
aut per illam ſummam: qua receptis corporibus fierent ſan
cti: ſicut angeli in celis. aut p aliquā inferiorē: que haberent
meliorez ſtatum q̄ habet hoc corpus. Vel que pri⁹ facta ſūt
viri ex limo terre: mulieris ex viri carne. Nō enī putādū eſt
Heliā eſſe ſicut ſancti erūt accepta retributiōe. Vel ſicut ho
mines qui adhuc viuūt. Si quis aūt putat: q Helias b me
reri nō poſſit: ſi vxorē duxiſſet: ⁊ filios ꝓcreaſſet. Credit enī
nō habuiſſe: q: ſcriptura nō dixit. q̄nis ⁊ de celibatu nō di
xerit aliq̄d. Enoch genitis filijs deo placens: nō mortu⁹: ſ̄z
tranſlatus eſt. Similiter adam ⁊ eua tranſferri poſſent. Nā
ſi enoch ⁊ helias in adam mortui: ⁊ geſtātes in carne ꝓpagi
nem mortis: vñ credunt ad hanc vitā vt moriant reduturi:
nūc tamē in alia vita ſunt: vbi añ reſurrectionē carnis: añq;
corp⁹ animale fiat ſpūale: nec morbo: nec ſenectute deficiēt:
q̄to magis ꝑmis hominib⁹ dare: ſi nō peccaſſent: vt ī meli
orem ſtatū filijs genitis cederēt. vñ finito ſeculo cū omni po
ſteritate in angelicā formā: nō p mortē ſed p dei virtutē mu
tarent: facta eſt ergo mulier generandi cauſa: que nō ē ſub
trahenda. Apud deū enī excellit virginitas: q: cū ad implē
dū numer⁹ ſancto⁹ largiſſima ſuppetat copia: libido ſibi nō
vēdicat: q̄ iam ſuſcipiēde ꝓlis neceſſitudo nō poſtulat. In
firmitas quoq; ꝓna in ruinā turpitudinis: exciꝑt honeſta
te nuptiali: ⁊ q̄ ſanis eſt officiū: egrotis eſt remediū. Incō
tinētia quidē malū eſt: ſ̄z nō iō cōnubiū nō bonū: q̄ incōtinē
tes copulant: nec ꝓpter illud malū culpabile eſt hoc bonū:
ſed ꝓpter ꝑ bonū veniale illud malū. Bonū enī nuptiaꝝ nō
pōt eſſe peccatū: hoc eſt fides: ꝓles: ſacramētū. Fides: ne
ꝓpter vinculū ꝓngale cū altero vel altera coeat. Ꝓles:
vt amanter ſuſcipiat nutriat: religioſe educet. Sacramētū:
vt cōiugiū nō ſepet: ⁊ dimiſſus vel dimiſſa nec cauſa ꝓlis
alteri cōiungat. Hec eſt regula nuptiaꝝ: qua nature fecūdi
tas decorat: incōtinētie prauitas regit. ✠ Aug⁹. Qui ſenti
unt ad gignēdos filios ī paradiſo miſceri nō licere forte pu
tāt oīe ꝓnubiū peccatū eē. q̄d q̄ nō faciūt: ſ̄z fecūditatē car
nis ꝓpter ſucceſſionē mortalitatis diuinit⁹ datā ſentiūt: pri
mos hoīes cōcubere potuiſſe nō ꝓſentiūt niſi poſt peccatuz.
Ꝫ ſi recte pōt queri ſucceſſores moriturīs: rectius querunt
ſocij victuris. Illi aūt aīales quidē: ſed nō morituri: niſi pec
caſſent: accepturi angelicā formā: celeſtēq; q̄litatē vbi pecca
uerit: mox mēbris eoꝝ egritudo letal⁹ ꝓcepta ē: ⁊ ſi enī nōdū
ſpūale: ſ̄z aīale corp⁹ erat: nōdū hui⁹ mort⁹ erat. ō q̄ ⁊ cū q̄na
ti ſum⁹. Cur ḡ ū credam⁹ illoſ añ pctīs genitalib⁹ mēbris ad
ꝓcreationez imperare potuiſſe ſīc ceteris: que in q̄libet ope
aīa ſine moleſtia vlla ⁊ pruritu voluptat⁹ habet? Cur etiam
incredibile videat deū feciſſe talia corpa: vt ſi nō peccaſſent
illis mēbris ſicut pedib⁹ imperarēt: nec cum ardore ſemina
rēt: vel cū dolore parerent? Ꝫ poſt peccatū motū legis illi⁹
que repugnat legi mētis: meruerūt: quā nuptie ordināt: cō

a ✠ quia ī homīe ſuſcepto eccleſia copulata ē deo
✠ feminā ad procreandos f.lios.

hominē ſolū: faciāmus ei adiuto a
riū ſimile ſui. Formatis igit̄ dñs b
deus de humo cūctis animātib⁹ c
terre et vniuerſis volatilib⁹ cęli:
✠ Aug⁹. nutu quo condidit: vel per angelos: vt
ſic intelligerent dominum ſuum.

a adduxit ea ad adam vt videret d
quid vocaret ea: Oīne enī quod e
vocauit adā aīmę viuentī ipm
a ✠ Hebrea lingua que ſola fuit ante confuſio
nem turris.

b eſt nomē ei⁹: Appellauitq; adaz
nominibus ſuis cūcta animātia
⁊ vniuerſa volatilia cęli: ⁊ omēs
a ✠ inter omnia animantia ſibi adducta

c beſtias terrę. Adę vero nō iūeni f

tinētia ꝓhibet vt ſicut de peccato factū ē ſuppliciū: ſic de ſup
plicio fiat meritū. Factā ḡ viro femina ex viro: ī eo ſexu: in ea
forma: ⁊ ea diſtinctiōe mēbroꝝ q̄ femie note ſunt: que peperit
Cain ⁊ Abel: qui dubitat cogit oīa mutare q̄ credim⁹. Quid
aūt iuſti⁹ hac pena q̄ vt nō ad omnē nutū ſeruiat corp⁹ qua
ſi famulus aīe: ſīc dño noluit ipa ſervi
re? Sive vtrūq; ex parentib⁹ fiat cor
pus ex corpe: aīa ex aīa: ſiue alio mō
fiat anima. a Adduxit ea ⁊c. Non
ſīc venatores vel aucupes: nec iuſſio
nis vox de nube facta eſt: quā rōna
les aīe ītelligere ſolēt. Hāc enī natu
raliter nō intelligūt beſtie vel aues:
ſ̄z p miniſteria angelo⁹ qui capiūt in
verbo ei⁹: q̄d q̄ fieri debeat. Omīs
enī aīa etiam irrōnalis mouet iuſſis.
Ꝫ rōnalis volūtat⁹ arbitrio ꝓſentit:
vel nō. Irrōnalis q̄ ꝑ nō hz ꝑ ſuo ge
nere iuſſu tacta ꝓpellitur. Cū aūt iuſſa
p āgelos miniſtrant: ꝓuenit iuſſio dei
nō ſolū ad hoīes pecudes: aues: ſed
etiā ad piſces. ſīc ad cetū qui glutiuit
Jonā: nec ſolū ad iſta maiora: ſ̄z etiaz
ad vermiculū. De piſcib⁹ nō dr: q̄ eis
adam impoſuit noīa: ſed credibile eſt
paulatim cognit⁹ p diuerſitate gentī
um impoſita eſſe. Notandū aūt q̄ nō
dixit. Format⁹ volatilibus de aquis
ſed de terra: ſm vniuſalē appellatiōez
terre: q̄ dr: De⁹ q̄ fec̄ celū ⁊ terrā ⁊c.
ſm quā: q̄cunq; ſiue de arida ſiue de aquis creata ſunt: de ter
ra eſſe creata intelligunt. Hic. Videt ꝓmā lingua humano
generi fuiſſe hebreā: q: noīa que vſq; ad diuiſionē linguaꝝ in
Heñ. legim⁹ cōſtat eſſe illi⁹. b Appellauitq; ⁊c. Aug. My Mystice
ſtice. Significās gētes que ſalue fierēt in eccl̄a p chriſtū: no
men chriſti acceꝑturas q̄ pri⁹ nō habebant vñ: Vocabo ſer Exo.65.c
uos meos noīe alio. c Adę vō nō inue. ⁊c. Aug⁹. Videdū
eſt quō facta ſit mulier⁹ formatio: q̄ myſtice dr edificatio. An
geli nullā pōt creare naturā ḡ nec formare coſtā in mulierez:
nec carnis ſupplemētū in loco coſte nō q̄ nihil agāt vt aliq̄d
creēt: ſed nō iō creatorez: ſīc nec agricole ſegetū aut arboruz.
Solus enī de⁹ i. trinitas eſt creator. Facta ē ḡ femina a deo:
etiā ſi coſta m niſtrata ſit p angelos: ſīc vir fact⁹ ex femina nul
lo ꝓcubitu: cū ſemen abrae diſpoſitū eſt p angelos ī manu me
diatoris. Ꝫ querit an rō quā ꝓmis opib⁹ de⁹ ꝓcreauit id ha
beret: vt ſcom ipaz ex viri latere feminā fieri neceſſe eſſet: an
ꝑ tm̄ vt fieri poſſet. Ut aūt ita fieri neceſſe eſſet: nō ibi iā cōdi
tū ſed in deo abſcōditū erat: oīs nature iuſtiſſimus curſus hz

Nico. de lyra

a Faciam⁹ ei adiutoriū. q: ī generatiōe reḡrit̄ appropinq̄tio naturales
actiui ad paſſiuū. virt⁹ aūt actiua generādi ꝓſiſtit ī mari: vir
tus aūt paſſiua ī femia. b Simile ſibi. i. eiuſdē ſpēi: hz alte
ri⁹ ſexus: ⁊ q: tale adiutoriū reſpectu hoīs nō īueniebāt ī ani
malib⁹ iā format⁹. iō ſequit̄: c Formatis igit̄ ⁊c. Adduxit
ea ad adā. miniſterio angelico vel ſuo imperio. d Ut vide
ret. diligēter ꝓſiderādo naturas eoꝝ: q̄ꝝ pm⁹ hō habuit ꝓfe
ctā noticiā. Cur⁹ rō eſt: q: ꝓfectū naturalit̄ ꝑcedit impfectū ſi
cut pncipiū ei⁹: q: reducit ipm ad pfectionē. Res aūt inſtitue
de ſūt nō ſolū in ſeipis ſ̄z vt pncipia ſequētiū. Hō aūt nō ſolū
eſt pncipiū alto⁹ hoīm p generationē: ſ̄z etiā q̄ntuz ad inſtru
ctionē: in q̄ntū diſcipulus ad pfectionē ſciētie deducit̄ p docto
rē: ⁊ ideo ſīc ī prima ꝓductiōe rez⁹ de⁹ produxit alias ſpēs ꝓ
fectas: ſicut potentes ſimilia ꝓducere ex ſuis ſeminib⁹: vt. ſ.
dictū eſt: ita formauit hominē pfectū: nō ſolū q̄ntū ad corpus
vt potentē ſtatim generare: ſ̄z etiā q̄ntū ad aīaz in ſcia ad quā
pōt naturalit̄ attingere vt ſtatim poſſet docere. Illa aūt ad q̄
rū cognitiōem pōt attingere virtute naturali ſunt omīa illa q̄
naturaliter ꝓtinent̄ in ꝓmis ꝓncipijs p ſe notis: de quib⁹ pōt
intellect⁹ poſſibilis in actū reduci virtute intellect⁹ agētis: et
q: hō in ſtatu innocētie ordinabat̄ ad finē ſupnaturales: ideo
etiā tūc d ſupnaturalib⁹ cognitionē habuit q̄ntū ꝓtinebat ad
ſtatū illū. e Oīne enī q̄d ⁊c. ſm Xīratē. Ex q̄ ꝓz q̄ habuit
noticiā de ꝓpetatib⁹ naturalib⁹ viuētiū: q: noīa bñ impoſita
ꝓprietatib⁹ rerum imponuntur. f Ade vero non inueniebatur ⁊c. Repetit hic cauſam formatiōis mulieris: de qua in
principio huius partis mentionē fecerat: ⁊ occaſione cui⁹ no
minationem animantium interpoſuerat.

naturales leges: fm quas ⁊ spūs vite q̄ creat⁹ est: hz appetitus suos q̄dāmodo terminatos: quos etiā volūtas mala nō possit excedere: ⁊ elemēta mūdi corpori diffinitā vim q̄litatemq̄ suā: q̄d quodq̄ valeat: vel nō: q̄d de quo fieri: vel nō. Sup hūc naturalē cursum creator habet apud se posse d' oībus facere aliud q̄ eor naturalis ratio habet: vt virga: scz arida repente floreat: fructū gignat. et in iuuentute sterilis femina in senectute pariat: vt asina loquaf: ⁊ hmōi. dedit aūt natūris deus: vt etiā ex his hec fieri possent: nō vt in naturali motu haberēt. Habet aūt in se absc̄ditas quorūdā futuror⁹ vl' factor⁹ causas: quas reb⁹ cōditis nō inseruit: easq̄ implet: non ope ꝓuidētie quo nature subsistūt vt sint: sed quo illas administrat vt voluit: quas vt voluit cōdidit. Omīa g̃ que ad gratiā significandā: nō naturali motu rerū: sed mirabiliter facta sunt: eorum absc̄dite cause in deo fuerūt. Quor vnū erat q̄ mulier facta est de latere viri dormient⁹: que p ipm firma facta: q̄ ex osse eius. Ille ꝓpter ipam infirmus: q̄ nō costa: sed caro supplet a. Non habuit prima rerū conditio: quādo sexta die dictus est masculū ⁊ femiā c.e. vt femina sic fieret: sed vt fieri posset: ne contra causas quas deus volūtarie instituit: mutabili voluntate aliquid faceret. Extasis ergo recte intelligit' ad hoc īmissa: vt mens ade ꝓticeps angelice curie ⁊ intrās sanctuarium dei nouissima intelligeret. Unde euigilās ꝓpheti co spiritu eructauit: Hoc nunc os ex ossibus m. ⁊ ca. d. c. m. q̄ verba cum ade scriptura fuisse dicat christus in euāgelio deum dixisse declarat: vt intelligamus p illam extasim adā d' iuinitus hec dixisse. Ade vero nō inue. a. Nullus fidelis iustus christo equari potest. Speciosus enī forma p. f. ho. Remo enī poterat genus humanū liberare: nisi ipse. Unde nemo inuentus est dignus aperire li. ⁊ sol. signa. e. tē. Mystice. Ade vero nō inue. tē. Facta ē mulier in adiutoriū viri: q̄ adhuc erat q̄d fieret: vt nō solū anima corpori dominaret: sz etiam virilis ratio subiugaret sibi animalē partē suam: p q̄d adiutoriū imperat corpori. Ad huius exemplū femina facta: quā ratio viro subiugauit: vt q̄d in duobus plani⁹ apparet. i. in masculo ⁊ femina: in vno considerēt: vt appetitū anime per quē de membris corporeis operamur: mens subiugatū habeat. i. iuste regat adiutorē suum. Demonstrat etiam homini quāto melior sit peccoribus: que adducta nomi natim distinguit: ⁊ iudicio rationis discernit. Sed hic intellectus facilis. Ille vero difficilior quo intelligit aliud esse rationale quod regit: aliud animale: quod regit. In quo datū est ci irrationales motus discernere: et dominio rationis cooperante gratia subiugare. a Immisit ergo domin⁹ tē. Isid. Mystice. Non possunt hec corporeis oculis videri. Sz quāto quis a visibilib⁹ ad secreta intelligentie quasi obdormiendo secesserit: melius ⁊ sincerius videt. Ipsa ergo cognitio qua cognoscit aliud esse rationē que imperet: aliud animalitatē que obtemperet: quasi effectio mulieris est de costa viri ꝓpter coniunctionē significandaz. Ut huic parti quisq̄ dominet: ⁊ fiat quasi cōiugalis in seipso: perfecta sapientia indiget: cuius templatio secreta est: ⁊ a sensu corporis remota: que per sopore intelligit'. Tunc enim ordinatissime caput mulieris est vir: cuz viri caput christus est. In loco coste carnem posuit: nō vt caro carnalē cōcupiscentiā significet: sed affectum dilectiōis: qua quisq̄ animā suā diligit: et nō ē durus vt eaz contēnat: quod diligit quisq̄ cui p̄est. Uocauit g̃ adam vxorē suam: tanq̄ potior inferiorē. ⁊ dixit: hoc nūc os ex ossibus meis tē. Os de ossib⁹: ꝓpter fortitudinem. ⁊ caro de carne: ꝓpter temperantiā. Ne due virtutes ad inferiorez animi partē pertinēt: quā prudentia rationalis regit. Unde hec pars anime virago dicta: tanq̄ a viro deriuata. Quod aūt sequit': Propter hoc relinquet hō patrē ⁊ matrē tē. propheti⁊ est: ad sacramentū christi ⁊ ecclesie referēda. Aug. Qui putāt animā ex anima: sicut carnē ex carne fieri: dicūt deum vnā fecisse animā sufflando in faciem viri: vt ex illa cetere crearent: quoniā ꝓmo adam formatus est: deinde eua. Et vnde corpus ⁊ animā ille habuit: dictū est: sed nō de illa q̄ flatu dei sit animata: tanq̄ de viro vtrūq̄ ductū sit: qui iā fuerat animat⁹. Sed si ꝓpterea putāt animā mulieris ex anima viri: quia scriptū nō est: q̄ eam deus sufflando animauerit: cur ex viro animatā credūt: cum ⁊ hoc scriptuz nō sit? Si vero deus oēs animas sicut primā fecit: ideo de alijs scriptura tacuit: q̄ q̄d in vna factū est: de ceteris intelligi posset. Nā si aliud fiebat in femīa q̄ in viro: vt ex carne animata anima duceret: nō sicut viri: aliūde corpus: aliūde anima. q̄d aliē fiebat: scriptura tacere nō debuit: ne ita factū putaremus: sicut iam didicerāmus: q̄ ergo non dixit ex aīa viri factam aiam mulieris: innuit nihil aliud putandū q̄ de viro fuerat dictuz. Aug⁹. Si queraf vñ accepit animā christus? mallē audire meliores ⁊ doctiores. tū. ꝓ meo captu libēti⁹ respōdeo nō d' adā q̄ de adā. Si Xo nō fm animā: sed tm̄ fm carnē dicimus leui fuisse ī abrāā: ibi erat christus: q̄ fm carnē ex abrāā: ⁊ ipse q̄ decimat⁹ est. que est q̄ differentia sacerdotij christi et leuitici? Q̄d leui decimat⁹ ē a melchisedech? Nisi q̄ necesse est aliq̄ mō nō fuisse ibi christū. Nam fm carnem ibi fuit: fm animā nō fuit. Hō ē ergo aīa christi de traduce p̄uaricatiōis. Q̄z dicendū est: q̄ius nullius aīa sit in lumbis patris fm carnē: tū in lumbis abrae decimatū leui: christū nō decimatū: q̄ fm rationē seminalem ibi fuit leui: qua rōne p cōcubitū ventur⁹ erat in matrē: fm quaz nō erat ibi christi caro. q̄ius fm ipam fuerit marie caro. Leui enī de carne cōcupiscētia nascit'. christus fm carnalē solā substantiam. In abrāam decimabaf q̄d curabak: nō illud vñ curabak. Sed si dicit': sicut potuit esse fm carnem: ⁊ nō decimari ita fm animā. Respōdet'. Si potuit de aīa fieri q̄d de carne dictū est: ita est de traduce aīa christi: vt labem p̄uaricatiōis nō cōtraxit. Si aūt sine reatu nō posset inde esse: nō inde est. Cetere aūt aīe vtr⁹ d' parētib⁹: an desup sint? vincāt q̄ poterit: ego adhuc inē vtroſq̄ mouear aliq̄ sic: aliq̄ āt sic. At oīa paria vel pene paria ex vtroq̄ latere munimēta rationū, pnunciarē nisi sententia cor⁹ qui animas ex patrib⁹ creari putant: de baptismo paruulorū prepōderaret. d' quib⁹ quid respōderi possit: nōdū mihi occurrit. Moraliter. Greg⁹. in moza. lxxx. Immisit d. d. so. tē. Culmē cōtēplatiōis nō attingim⁹: si nō ab exteriorū cure oppressione cessemus: nec nosipsos intuemur: vt sciam⁹ ī nobis aliud esse rationale q̄d regit: aliud aīale q̄d regitur: nisi ad secretū silentij recurrētes: ab exteriori pturbatione sopiamur. Q̄d bñ adā dormiēs figurauit: d' cui⁹ mor. latere mulier ꝓcessit. Qui enī ad īteriora ītelligēda rapitur: a reb⁹ visibilib⁹ oculos claudit: ⁊ tūc ītelligit ī seipo aliud esse q̄d regere debeat: tanq̄ vir. aliud q̄d regaf: tanq̄ femina.

Moraliter.

b Et edificauit tē. ꝓt b relinq̄et ho. tē. Isid. Mystice. Q̄d p hūc

Mystice

Mystice

Nicolaus de lyra.

a Immisit⁊ dñs de⁹ tē. Hic describit formatio mlier⁊ d' latere hoīs dormient⁊ ī figura q̄ ecclia erat formāda in futuro de latere christi dormiētis ī cruce. dic igit': Immisit⁊ tē. Ex q̄ pz q̄ iste sopor nō fuit naturalit causat⁹ sz a deo īmissus: ne adaz videret amotionem coste sue. b Tulit vnā de cost'. Hoc vidēt incōueniēs: q̄ illa costa aut erat d' integritate ipius ade: aut superflua. Si ꝓmo mō: tunc remansit corpus ade diminutū et imp̄fectū: q̄d nō decet ꝓditionē ꝓmi hoīs: qui erat simpliciter pfectus q̄ntum ad aīam ⁊ corp⁹. Si secdo mō: tūc illa costa ī adam fuit monstruosa sicut sextus digitus fuisset in manu: q̄d etiā ē incōueniēs ī ꝓmo hoīe: vt p̄dictū est. Dicendū ad hoc q̄ aliq̄d est superfluū in natura hūana ratiōe indiuidui: q̄d tñ est necessariū ratiōe speciei: Sicut superfluū alimēti d' quo fit semē est superfluū in individuo: quod alitur inq̄ntū hmōi: est tamen necessariū inq̄ntū est principiū ꝓducendi sibi simile: ad cōseruationē speciei: q̄ semen mediante quo fit generatio est de superfluo alimēti: vt habet'. ij. de aīa. Et tale superfluū nō est mōstruosum: imo naturale ⁊ p se intētū: q̄ vt ibidē dicit': Generare est opus naturalissimū: ⁊ natura magis intendit ꝓseruationem speciei q̄ individui. Eodē modo dicendū de illa costa q̄ fuit superflua rōne individui: ⁊ ī illa sublata remansit corpus ade integrū ⁊ pfectū. fuit tū necessaria inq̄ntū mulier de ipsa erat formanda: vt sic adam esset ꝓncipiū totius humane spēi: vt p̄dictū est: ꝓpter q̄d nō fuit mōstruosa. c Et edificauit. Formationē mulier' exꝓmit p modū edificatiōis: vt dic Ra. Sa. et vex ē: eo q̄ sic edificiū lati⁹ ē ⁊ grossi⁹ inferi⁹: et magis subtile supi⁹: ita corpus mulieris grossius ē ī ptib⁹ inferiorib⁹ de cōi cursu ⁊ subtili⁹ ⁊ gratilius ī superiorib⁹: et b est ꝓpt debilitatē

a ꝑ Apostolus: dei auditores sumus: hi nō inuenient ante christi dormitionem.

a ebā aduitor silis ei⁹. Immisit g̃ a

a ꝑ pater. b ꝑ per mortem crucis.

c ꝑ christum scilicet. d ꝑ causa mysterij non de

dñs deus sopore b ī ādā. Tūc ob/ b

terra plasmat mulier sic vir. a ꝑ ecclesia ī christo

dormisset: tulit vnā de cōstis ei⁹: c

est foetus. a ꝑ quia christ⁹ ꝓ ecclia infirmus.

ꝑ Alij Posuit carnem ꝓ ea. s. christus moriendo pro ecclesia. b ꝑ ecclesia templum dei est per sacramenta de eius latere exeuntia generata.

b et rēpleuit carnem ꝓ ea. † Et ædifi c

† 21. q. 1. c. quō. Hec dicunt. c. gaudemus.

ꝑ. 44

Apo. 5. a

¶ p hystoriā cōpletū ē ī adam: p ꝓphetiā significat christū: q̄ reliquit patrē. i. nō sic apparuit hoīb⁹: sic apud patrē. Et matrē. i. synagoge carnalē obseruantiā: de qua nat⁹ ē fm carnē: ⁊ adhesit vxori. i. ecclesie: vt sint duo ī carne vna. est enī caput ecclie: vt ipa corp⁹ eius: q̄ sopor⁹ somno passionis vt ei ꝯiunx. i. ecclia forma
Pō.3. ret. Vñ Ego dor. et so. sū. ⁊c. ergo formata ē ecclia de latere ei⁹. i. fide passio-
Job.19.f nis ⁊ baptismi: q̄ de late-
Rom.1.a re ei⁹ exiuit sanguis ⁊ aq̄. Factus ē aūt ex semīe dauid fm carnē: tanq̄ de limo terre: cū hō nō esset q̄ operet ī terra: q̄ nemo in xp̄gine opat⁹ ē: ō q̄ nat⁹ ē christ⁹. Fons ascendebat e terra ⁊ irrigabat faciem terre. Facies. i. dignitas terre: mater dñi: quā irrigauit spūs: vt de limo tali ille hō fieret: q̄ cōstituit est in padiso. i. in voluntate patris vt operet et custodiret: ipleret. s. ⁊ ꝓfunret. preceptū enī nos acce
Dar.25.d pimus in illo qui ait: Quōd vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. Lignuz autē paradisi spirituales
Gal.5.f significat delitias. Fruct⁹ autem spiritus est gaudiū charitas: pax: ⁊ hmōi: Lignuz scientie boni ⁊ mali non debemus tangere. i. de natura que nobis est media non debemus supbire: ne decepti experiamur inter bonū ⁊ malū. s. interr catholicā fidē ⁊ fallacias hereticoz̄. Ita enī
1.Cor.11.d peruenimus ad noticiam boni ⁊ mali. Oportet enī hereses esse: vt qui ꝓbati sunt manifesti fiāt. Serpens enī hereticoz̄ venena ꝓsignat.

a Erat aūt vterq̄ nudus. Aug⁹. Si dei verbis vel cuiuslibet ꝓphete aliquid dicit: quod ad litterā absurdū videt: ⁊ ideo figurate dictum: ob significationem tamen dictum esse nō est dubitandum. Corpora vero duoz̄ hominum in paradiso nuda erant. nec erubescebant: quia nullā legem in membris sensserant legi mentis repugnantez. que inobedientiam secuta est. Nihil putabāt vetandum: quia nihil senserant refrenandum.

Mystice ¶ Isiō. Mystice. Erat aūt vterq̄ nudus ⁊c. Onudi erant nec erubescebant simplicitatem aīe et
2.Cor.11.a castitatez significat. Unde: Despōdi enī vos vni viro vt̄. cast. exhibere christo. Timeo autem ne sicut serpens seduxit euam: ita corrumpant sensus vestri ⁊c. Serpens diabolum significat: qui non est simplex. Unde sequitur: Serpens erat callidi oz cunctis a. in quo significat versutia eius. Paradisus vita beata in qua serpens non erat: quia
Job.13.c iam diabolus erat. Locutio ista tēptatio occulta: sicut accessit ad iudam persuadens vt Jesum traderet: quoniā intrauit in coz eius: sed vir repellit: qui paradisum incolit: sed per mulierem deciptur: quia ratio nostra nō ducitur ad consensum nisi delectatio mota fuerit in aliqua parte anime: que debet obtemperare rationi vt viro rectori: nec aliter quis in peccato labitur. In serpēte suggestio: in muliere libido: consensus rationis in viro. Si cupiditas mota est: persuasum est mulieri. Si ratio consentit suadenti libidini: a beata vita tanq̄ a paradiso expellitur homo: et imputatur peccatum: etiam si non sequatur factum: quia in consensu rea tenetur conscientia.

¶ Ca. III

cauit dñs deus costam quā tule a
a ¶ per fidem.
rat de adam in mulierē: et ādduxit eā ad ādam. Dixitq̄ adam: b
a ¶ ecclesiā. b ¶ christū.
a ¶ q̄ ī ceteris auctoritatibus scie sibi nō iuuit: ⁊ q̄ nō ex sua substātia: sz ex aq̄s ⁊ ēra cē nouerat. ¶ q̄ ecclia corp⁹ christi ē: fm aplm: ex carne eius et ossibus. s. fortibus membris. b ¶ in exaltatione spiritu intellexit costam sibi esse subductā: ⁊ mulierem formatam.
Hōc nūc os ex ossib⁹ meis: et ca- c
a ¶ Similiter in hebreo congruit: q̄ ab is q̄ est vir. Issa. i. femina dicitur: Theodorio aliā etymologiā suspicatus ē dicēs: Et hec vocabitur assum pto: q̄ ex viro sumpta est: Issa enī fm varietatē accentus etiam assumptionem sonat.
ro ō carne mea: † hec vocabit vi- d
a ¶ christi latere. ¶ sicut a christo christianū nomen datum est ecclesie.
rago: quīa ō viro sūpta ē. Quobrē e
a ¶ verbū caro factum est. ¶ formam serui accipiens. ¶ exiuit a patre ⁊ venit in mundū. b ¶ synagoge obtuantia: que ē mater christi fm carnem.
relinquet hō patrez suum et mā- f
a ¶ id est ecclesie.
trē: ⁊ adhęrebit vxōi sue: et erūt g
a ¶ christus ⁊ ecclia. b ¶ q̄ vnū corpus christ⁹ et ecclesia. ¶ velamine duplicitatis.
duo in carne vna. Erat aūt vter-
q̄ nudus adā scilicet ⁊ vxor eius
a ¶ quia nullum motū carnis sentiebat. ¶ quia sine macula et ruga.
et nō erubescebant.

debilitatē calidi naturalis ī muliere q̄ naturaliē ē frigida: et iō maior ps alimenti de qua fit nutritio ⁊ augmentū remanet in inferioribus partib⁹: ⁊ minor: pars superius eleuat. Cōtrarū aūt ē in masculo ꝓpter fortitudinē calidi naturalis: ⁊ iō cōiter hz pect⁹ lati⁹: scapulas grossiores ⁊ caput.

a Costā quā ⁊c. Hō enī formauit eā de pede: q̄ nō erat serua: nec de capite: q̄ nō erat viri dña: sz de costa: q̄ erat viri socia. Dicūt Xo aliqui q̄ hec formatio de costa: fuit p additionē alteri⁹ materie: alioq̄n corp⁹ mulieris fuisset nimis rarū si eadē materia accepisset maiores dimensiōes: ⁊ dicūt q̄ fuit sibi ī multiplicatiōe q̄nq̄ panū. Job. vj. de q̄ videt dicere Aug⁹. manifeste q̄ fuit p additionē materie dicēs: Jile in manib⁹ suis multiplicauit q̄nq̄ panes: qui de paucis granis creat segetes: ⁊ certū ē q̄ segetes multiplicant ō grauis p additionē materie. Alij Xo dicūt q̄ formatio mulieris de costa fuit sine additiōe materie. Dē enī q̄ de nihilo ꝓduxit materiam: multo forti⁹ potuit facere de modica materia magnā: nō p additionē materie aliunde sumpte: sic ē in segetib⁹: sz p multiplicationē eiusdem materie in seipa. nec ex hoc sequit corp⁹ mulieris carere debita densitate: q̄ formatione facta tñi fuit ibi de materia: ac si fuisset aliūde addita: ⁊ ista expositio videt magis ꝓpinqua lre. b Dixitq̄ adam ⁊c. Nic ꝓfr describit viri ⁊ mulieris cōiunctio mrimōiale vñ dixit: Dixitq̄ adā: Hoc nūc os. Ex q̄ ptz adā cognouisse supnaturaliter formationez mulieris de costa sua: q̄ nō viderat hāc formationem. c Et caro ō carne mea. q̄ illa costa ō qua formata ē mulier nō fuit sublata de adaz nuda: sz cū aliq̄ carne. d Hec vocabit virago: q̄ ō viro sūpta ē. ista est locutio impropria: q̄ virago nō significat mulierē de viro sūptā vel deriuatā: sz magis mulierē virilit agentē. ⁊ iō magis ꝓpe dicere vira: si sermo latin⁹ patere. Ista aūt deriuatio magis apparet in hebreo vbi dr issa. i. mulier: q̄ō nomen deriuat ab is q̄ō signat virū. e Quobrem relinquet hō ⁊c. Hō q̄tu ad dilectiōez: q̄ filij nō pōt denegare parētes: sz q̄tū ad cohabitationē: q̄ fili⁹ cū est vxorat⁹ statim ē emācipat⁹: ⁊ habet prouidere sibi ⁊ vxori ⁊ familie. f Et erunt ⁊c. q̄ masculus et femina cōiungunt ad vnam carnem prolis ꝓcreandā. Aliter exponitur. Quobrem ⁊c. excludendo p hoc patrem ⁊ matrē a copula matrimoniali: q̄ istud nunq̄ fuit licitum sed est cōtra dictamē recte rationis: q̄ ē ꝓtra reuerentiā parētalem. Alie aūt psone q̄tūcunq̄ ꝓpinque ꝓsanguinitate fuerūt licite copulari matrimonialit in principio vt frater ⁊ soror de pueris ade et eue.

g Erat aūt ⁊c. fm Iosephū hoc erat ex simplicitate vel carentia scientie in primis parentib⁹ sicut cōtingit in pueris carentibus vsu rationis: qui nō erubescunt ex sua nuditate: sed hoc est supra improbatū: quia homo a sua formatione fuit perfect⁹ in scientia: ⁊ ideo dicendū q̄ istud cōtingebat ex conditione status innocētie: q̄ nullus motus inordinatus poterat cōtingere in membris genitalib⁹ nec inhonestas in alijs partib⁹ durāte illo statu: ⁊ ideo nuditas quarūcunq̄ partiū corpis nō erat causa erubescentie.

† Dar.19.a 1.Cor.6.b Eph.5.g 27.q.2. c. lex diuine. De dino:. c. Gaudem. et de bigamis. c. debitū. 30.q.4. c.1. De pe. dis. 2. c. sapiens. et. c. 13 nec

Moraliter. et † Plantauerat aūt dñs deus paradisuz ⁊c. Per paradisum militans ecclesia designat sicut dicit Can. iiij. Hortus cōclusus soror mea sponsa: hort⁹ cōclusus fons signatus emissiones tue paradisus. In hoc aūt paradiso describit fons ⁊ fluui⁹ q̄b⁹ scriptura seu theologia designat. Dicit enī fons q̄tum ad articulos fidei. Fluui⁹ aūt q̄tum ad ea q̄ ex articulis deducunt. b † Et diuidit in quattuor capita. ꝓpter quadruplicem sensum contentum in ea sicut superius est expressum. In hoc etiam paradiso ponitur lignum vite: id est doctor sane doctrine: de quo dicit ps. j. In lege dñi voluntas ei⁹ ⁊ in lege eius: meditabit die ac nocte. ⁊ erit tanq̄ lignū q̄ plātatū est secus decursus aquaz: quod fructū suū dabit in tpe suo. i. doctrinam sanaz in auditoribus fructificantē: ⁊ vitā gratie cōtinuantē. Lignū etiā scientie boni ⁊ mali p q̄ intelligit hereticus doctor cuius doctrina est mortifera. Dicit tñ lignum scientie boni ⁊ mali quia nulla doctrina est ita pestifera que nō habeat admixtum aliquid boni. Per alia Xo ligna quibus vesci licitū erat homini designant documenta bona quoz̄cunq̄ simplicium verbis aut exemplis ad bonos mores inducentiū. In hoc autez paradiso ponitur homo. i. quicūq̄ est ī ecclesia merito ⁊ numero: ad operandum ⁊ custodiendum: id est ad faciendum bonum opus ⁊ continuandum. Sequitur: b † Non est bonum hominem esse solum. Hic agitur de formatione mulieris de viro. ⁊ fm Aug⁹. per virū intelligit ratio. per mulierem aūt sensualitas seu appetit⁹ sensitiuus. Dicit aūt mulier formari de latere viri qm appetitus sensitiuus est rationalis p participationē: ⁊ est in adiutoriū viri. i. ratiōis qm regulatus rōne ꝓficit virtute morali.

Genesis ca.ij. vbi dicit in postilla: Aliter exponit ,put requies ponit pro completione desiderij ꝛc.

Additio.j. Circa hāc expositionē vlteri⁹ ꝗrenduz est: cū deus ab eterno in seipso requiescit: eo ꝙ ipe sibi sufficit ꝛ implet desideriū suū: quō ergo scriptura dicit: Requieuit in die septima. talis enim requies ab eterno cōpetit deo. Ad qō dicēdū ſm Thomā i ꝑma pte. q. lxxiij. arti. ij. in cor. q. ꝙ ꝯuis ab eterno requieuerit in seipo deus: tñ ꝙ post opa condita in seipso requieuerit hoc ptinet ad septimā diem: ꝛ hoc est ab operibus requiescere. Ad qō allegat Aug⁹. super Gen̄. ad litteram.

In eodem ca.ij. vbi dicitur in postilla: Et benedixit deus diei septimo ꝛ sanctificauit illum ꝛc.

Additio.ij. Qz benedictio ꝛ sanctificatio diei septime intelligatur ſm applicationem ad diuina obsequia. hoc nō ptinet ad lr̄alem sensum: sed mysticam expositionē. Aū magister in. ij. di. xv. Illū aūt die sanctificasse ꝛ benedixisse dicit: qz mystica p̄ ceteris bñdictione et sanctificatiōe dotauit cū: Unde i lege dicit: Memēto sanctificare diem sabbati: hoc ille. Si enī ex sensu litterali hmōi sanctificatiōis ꝛ benedictiōis habeē ꝙ homo die septimo deberet cessare ab operib⁹ terrenis ꝛc. sequer̄et ꝙ sancti patriarche fuissent obligati ad cōseruationez sabbati: qō minime reperit aū legem: vñ litteraliē intelligit benedictio sabbati p hoc ꝙ bñdictio ad multiplicationē ptinet: vnde creatur⁹ ꝯs deus benedixit dictū est: Crescite ꝛ multiplicamini. multiplicatio aūt rerū fit p administrationē creature ſm quā ex similibus similia generanť: que quidē administratio incipit a septimo die. sanctificatio etiā cōpetit septīo diei inꝯtū res cōdite ꝛ multiplicate in deo requiescunt: vnde ꝛ res deo dicate sancte dicuntur: vt in postilla ꝛc.

In eodē ca.ij. vbi d̄r i postil⁹. Pōbus etiā. ij. methau. dic̄ ꝛc.

Additio.iij. Sequētes opinionē Aristo. possunt cōcedere ꝙ inter duos tropicos sit regio habitabilis et patissima: p qō in illa regiōe sit aliqua pars alta ꝛ montuosa in tñ ꝙ reflexiones radioꝝ solis non attingunt ad illū locū cū excessu caloris: sed tēperate: eo modo q̄ ꝑtingit in aliquib⁹ ptib⁹ climatū calidoꝝ vbi aliq̄ mōtes alti: tantā attingunt frigiditatē ꝙ ibidem nives generantur: ꝛ etiam durant p magnū tempus anni: vt ptz p experiētiā: vñ etiā ſm opinionē philosophi cōcedi pōt ꝙ paradisus terrestris sit in oriētali plaga sub eāq̄noctio modo p̄dicto.

In eodem ca.ij. vbi dicitur in postilla: Ut operari et custodiri referatur ad deum.

Additio.iiij. Iste modus expositiōis nō hz locum ſm hebraicā veritatez: in hebreo enī in hoc loco habeē vt operarek ꝛ custodiret illā i femmino genere: nō illū in masculino: vnde oportet: vt referatur ad padisum q̄ sub noīe hort⁹ dicit. Hort⁹ aūt i hebreo est cōis gener⁹: qz qñq̄ i masculino: qñq̄ in femmino nomiať.

In eodē ca.ij. vbi d̄r i postilla: Formationē mulier⁹ ꝛc.

Additio.v. Hec ratio Ra. Sa. et si cōtineat aliq̄d veritatis. est tū impropria seu ꝛptinēs ad ꝓpositū. nō enī ptinet ad sacram scripturā dicere an femina sit grossior ptibus inferioꝝ⁹ an nō: nec ex hoc sequiť aliquid ptinēs ad mores: ſz in hoc posset aliť dici ꝛ forte melius ꝛ magis ad ꝓpositum. Ad quod sciendū ꝙ in rerū primordijs scriptura triplici modo denominat ,ductionez hominis. vno ſcz modo per hoc verbum formauit. sicut cum dicitur Gen̄. ij. Formauit deus hominē de limo terre. Alio modo per hoc verbū genuit: sicut cum dicit Gen̄. iij. ꝙ Adā genuit seth. Alio modo per hoc verbū edificauit: sicut cum dicitur hic: Edificauit dñs costam quā tulerat de Adam i mulierem. Primo aūt modo ,ductio hominis specialiter ꝯtū ad corpus facta est per quandā trāsmutationē quasi naturalem scōm quā res ,ducta nō habet identitatē specificam cū re ex qua ,ducitur: imo est ibi oppositio cum ex nō tali fiat tale: vt in. j. Phyſi. ꝛ ideo talis ,ductio ,prie nominať formatio: eo ꝙ pficitur per nouā formā de nouo aduenientem: et ideo de tali ,ductione dicit: Formauit deus hominē de limo terre. Secūdo vero modo ,ductio hominis facta est per generationē naturalē ſm quā res aliqua generat sibi similē ſm speciem: vt cum ignis generat ignē: ꝛ in tali productione cōmuniter inter generantē ꝛ generatū est identitas specifica ſm quā dicit ꝙ Adam genuit Seth ad imaginē ꝛ similitudinem suam. Tertio ꝯo modo ,ductio hominis facta est q̄dā modo p modū edificationis ſm quā manet aliqualis identitas quasi indiuidualis inter edificatum et id de quo edificatur: cum tur: cum enī domus fit ex ligno vel lapidibus nō soluz remanent in ligna seu lapides eiusdē speciei cum lignis ꝛ lapidus ex quibus domus fuit edificata: sed etiā ligna vel lapides remanent in domo edificata eadē que ꝓius indiuidualiť erāt: ſm quē modū quodāmodo facta fuit mulier de costa ade: nō enī fuit facta primo modo: ita vt nō remaneret identitas specifica inter ipsam ꝛ adam: vt est manifestū: nec etiaz scōo mō: sic. ſ. vt remaneret inter eos identitas specifica tñ: sed tertio modo. ſ. vt inter eos etiam remaneret quodāmodo quasi idēptitas indiuidualis: sicut inter ligna ex quibus dom⁹ edificatur ꝛ ligna que sunt in domo iam edificata remanet idēptitas indiuidualis: ꝛ hoc clare innuit lr̄a cum dicit: Dixitq̄ adam: Hoc nūc os ex ossibus meis ꝛ caro de carne mea: qz sine oīi extrīseco additamēto p diuinā potentiā costa i semetipa multiplicata mulieris corp⁹ factū fuisse dicit: vt magis videť velle magister in. ij. di. xviij. siue per additionē factam ad materiam p̄existentē coste: ,put videť velle. ō. n ꝑma pte. et costa de adam subtracta remansit eadē indiuidualiter in ,ductiōe corporis mulieris. similiter ꝛ caro que etiā cum costa fuit de corpore ade sublata: vt magister ponit i Hist̄orijs scholasticis: ꝛ ideo ſm iustū modū ,ductionis dicit edificare non formare seu generare: qz habet similitudinē cum edificio ratiōe iā dicta: ſm qō denotať maiorē identitatem esse inter virū ꝛ vxorem: ꝯ inter patrē seu matrem cū filio: sic maior est identitas indiuidualis ꝯ specifica. de quo pōt etiam intelligi illud: Relinquet hō patrē ꝛ matrē ꝛ adherebit vxori sue: ꝛ erūt duo in carne vna quasi dicat: Rōnabile est vt hō relinquat patrem ꝛ matrē ꝯtū ad domesticā cōuersationem ꝛ alia hmōi: ꝛ adhereat vxori i eisdem: eo ꝙ inter virū ꝛ vxorem est quodāmodo identitas idiuidualis: qz sunt duo in carne vna: nō aūt inter filiū ꝛ patrē seu matrē: Hoc etiā sonāt verba apli ad Eph̄. v. dicētis: Jam nō sunt duo sed vna caro. ista tamen intelligaňť nō excludēdo alias sancto⁹ expositiōes. Cōsonat etiā expositio mysterio christi ꝛ ecclesie qō in h̄ sacramēto. ſ. matrimonij figurať: iuxta illud ad Eph̄. v. Sacramentum magnū iñ christum ꝛ ecclesiā. Nam corp⁹ christi misticū multa licet ꝓtineat supposita. vnū tamē est quodāmodo indiuidualiter cui⁹ compositio etiā edificatio dicit: iuxta illud Math̄. xvj. Et sup̄ hāc petram edificabo ecclesiam meam.

Correctoriū magistri Matthie ꝓtra Burgen̄.

In secūdo capitulo vbi postillator exponit benedictionem septime diei per applicationē ad diuina ꝛc. Burgensis dicit illā applicationē ad sensum lr̄alem nō ptinere: sed ad mysticā expositionē: ad qō ꝑbandū adducit magistrū li. ij. di. xv. dicentē: Illū diem deus sanctificasse ꝛ benedixisse dicit: qz mystica p̄e ceteris benedictione ꝛ sanctificatione dotauit illum. vñ in lege dicit: Memēto sanctificare diem sabbati: sed cōsiderāti dictū magistri clarū fit ꝙ Burgen̄. nō ꝑbat per ipm qō intendit: nā magister nō dicit misticam esse septime diei expositionē: sed esse misticā eius benedictionem. i. diuinā. Misticum enī ſm Britonē vno mō dicit diuinum: ꝛ sic nihil ad ,positum Burgen̄. Extra ,positum etiaz est qō addit Burgen̄: arguēdo sic: Si ex sensu lr̄ali hui⁹ sanctificationis habeē ꝙ hō die septimo deberet cessare ab operibus terrenis: sequiť ꝙ sancti patriarche fuissent ad observationem sabbati obligati: quod nō reperit ante legem. Hic dico ꝙ Burgen̄. noluit postillatorē intelligere quō benedictionē septime diei ad lr̄am nō exponit de sabbato iudaico ꝛ ceremoniali: sed moraliter ꝓtinet ad decalogū: ꝛ ita implicite obligabat aū legem ꝛ post. ſ. in ꝯsideratione creature nō requiescere sed regrediendo in opificē: ꝛ ibi sistere cōtēplationē vt sic sex dies ꝓtineant ad vsum: septima ad fruitionez cui cōpetit benedictio mystica. i. diuina: nec videť valere lr̄alis expositio quā Burgen̄. ꝑtendit. Ait enī lr̄aliter benedictio sabbati ad multiplicationez pertinet: vnde creaturis quas deus benedixit dictū est: Crescite ꝛ multiplicamini. Si enī hec congruentia Burgen̄. valeret: tūc omnia cōtenta sub creaturarū benedictione ad sabbatuz viderenť ꝓtinere: qō est falsum: qz omnia ad vsum creaturaꝝ rerū extendunť. Dicit cū deus benedicendo homini ꝑmo hui⁹: Crescite ꝛ multiplicamini: ꝛ replete terram: ꝛ subijcite eam: dominamini piscib⁹ maris ꝛc. q̄ omnia ad vsum rerum ꝓtinent: ꝛ a benedictiōe sabbati distrahere videnť. Nec video si Burgen̄. voluerit ad lr̄am intelligi sabbatum quō nō coget christianos in sabbati obseruantia iudaizare cum ad decalogi teneank obseruationē. Post huiusmodi igitur deuiam Burgen̄. intentionē postillator cōcludit dicens: Sanctificatio cōpetit septime diei inꝯtum res condi-

Exo. xx. b

te ꝛ multi.

te ⁊ multiplicate in deo requiescunt. Item in eodem ca. vbi postillator dicit de situ paradisi in oriēte. allegat Arist. ij. Methau. qui dicit inter tropicos nō esse regionē habitabilē: igit ibi nō est paradisus sequēdo Aristotelē. Burgēn. aūt somniando nescio quid dicit sequendo Aris. poni potest paradisus inter tropicos: sequit enī inter tropicos nō regio habitabilis fm Arist. ergo paradisus nō erit habitabilis: si iter tropicos positus fuerit. Et sic ex opposito ꝯsequētis ꝯtra dicit Aristo. ⁊ incouenienter dicit sequēdo eum: qz sequit: Si paradisus est habitabilis ⁊ paradisus est inter tropicos: ergo inter tropicos est locus seu regio habitabilis: qō est oppositū dicti Aristotelis. Item in eodem ca. vbi postillator exponit formationem mulier⁹ p quādā cōgruentiā sumptā a Ra. Sa. Burgēn. significās Ra. Sa. benedixisse dicit se melius dicere velle qre videlicet formatio illa exprimit p edificationem: distinguens tres modos circa rerū ,productiones in principio trib⁹ terminis expressos. s. per formare: per generare: ⁊ per edificare. Formare dicit ,ppie in his in quibus res ,ducta nō habet identitatem specificam cum re ex qua ,ducit: imo est inter eas quedam oppositio: qz ex nō tali fit tale: et sic vbi forma apponit materie: formatio dicit. sed videt Burgēn. frustra laborare: qz fm eum edificatio coste in mulierē nō differt a formatione: eo q mulier ,ducta nō habet identitatē specificam cuz costa ex qua ,ducit: patet: qz nō ꝺtinent sub eodē genere immediato. Est enī mulier aīal: qd de costa dicere nō ē verū: nisi ī obliquo: inter mulierē etiam ,ductā ⁊ costā ex qua est: est oppositio sicut in formatione: qz ex nō muliere fit mulier. Coste etiam in formatiōe mulieris forma apponit quasi materie: ex q̄ vere igit formatio dicit: nec fm eū rōnes a Burgēn. positas differt ab edificatione mulieris: sed cū addit Burgēn. q̄ productio hoīs dicit edificatio: sicut qñ inter ,ductū ⁊ illud ex quo ,ducit remanet identitas q̄si indiuidualis: ⁊ exēplificat de lignis ⁊ lapidibus in edificio: illud nō videt verum: qz domus edificata ⁊ ligna ⁊ lapides nō habēt identitatē idiuidualem: eo q nō habent aliquā speciē eis cōmunē. Ligni enī individuū nō est indiuidū dom⁹ nec ecōuerso: sed sunt nō solum indiuidualiter sed etiā specifice ⁊ essentialiter distincta: quod patet per possibilitatez sepatiōis partiū singulariū. nec sequitur lignū añ edificiū ⁊ in edificio est vnū ⁊ idez indiuidualit: igit ē idem indiuidualiter cuz edificio: ꝫ sequit bū: igit ē vnū ⁊ idem indiuidualiter in edificio: ꝫ tūc imaginatio Burgēn.

nihil ē ad ,ppositū: nā costa vñ mulier facta est nō mansit in Eua indiuiduū coste: vt ptz. sine ponāt in se multiplicata siue aliunde aucta: vñ ⁊ si verū sit dicere q̄ costa fuit materia ex qua mulier fuit ,ducta. nō tñ vez est q̄ tota materia mulieris facte sit indiuiduū costa: nec verū est q̄ costa illa ⁊ caro: in adam suppleta sit indiuidualiter vna in adā et eua vt ex idēptitate tali magis ,ppie ⁊ lr̄aliter ,ductio mulier⁹ dicatur edificatio q̄ ꝺmatio: certū enī est deū coste sicut ⁊ limo terre nouā formā attribuisse: ⁊ sic edificatio a formatiōe nō videt differre: ideo doctores tractantes hāc materiā sepe verbo formatiōis vtuntur ꝓ verbo edificatiōis dicētes: sicut mulier formata est ꝺ latere viri dormientis: ita ecclesia de latere christi morientis: ⁊ puto ad figurā illi⁹ dictū: Edificauit costā in mulierem: sic ⁊ ecclesia ex latere christi virtute passiōis ꝓ sacramēto q̄ vsum cōstruit ⁊ edificat. omnis enī ,ductio diuina materiā assumēs sicut limū in ,ductione viri: costā in ,ductione mulieris tē. nō ideo est vt egeat: quia potuit sicut ⁊ celū et terram ex nihilo ,ducere vtraq̄: ꝫ ad aliq̄d significandū. ,ductio enī viri ex limo significatiua ē vt sicut puluis est ex origine ita in pulueꝛ reuertat in fine: vt infra. iij. ca. dicit. Edificatio ℣o coste quid significet: vide Aplm ad Eph̄. v. cui⁹ allegatū ad lr̄am oportet accipe vt inde possit sumi efficax argumentū: sicut idē Burgēn. dicit in questiōe ꝑambula: nō oportet igit Burgēn. tāta digressiōez facere de illo termino edificare: nec sua distinctio valet de ,ppietate sermonis: nō enī de⁹ ,ppie generauit celū ⁊ terrā cum nō sint generabilia: ⁊ tñ in ℣. ij. ca. dicit: Hec sūt generationes celi ⁊ terre. vtitur enī scriptura transsumptiue vno ꝓ alio: aliqñ exprimēs creationē ꝓ ,ducere: aliqñ ꝓ facere: aliqñ per plātare: edificare: generare tē. ꝫ qz fm Aristo. Dēs trāsferētes fm aliquā silitudinem trāsferūt. pōt tñ rōni Ra. Sa. talis ꝯgruētia assignari vt linus in virū dicat formari rōne p̄dicta: ℣ costa ī mulierē edificari ad instar dom⁹: q̄ fm Aristo. fit vt nos ꝺfendat ab icōmodis imbib⁹ caumatib⁹ tē. ita mulier ꝯstructa ē vt sit dom⁹ ⁊ receptaculū naturalissimi effect⁹ nature. s. generatiōis: in q̄ ꝑseuer̄ ab icōmodis foueat nutrimētis tē. Nec ꝯgruentia videt fundari circa finem ca. xxvj. Ecclesiastici: vbi mulierē dicit ornamētū dom⁹ colūnas aureas sup bases argenteas: fundāmēta eterna super petram solidā. Ex quibus patet institutionem mulieris merito exprimi ꝓ edificationē quia est domus nature.

Glo. ordi.

Sed et ser pēs erat callidi. tē. Aug⁹. Alij prudentissimus trāslatiue dictuz. Quidā codices hūt sapiētissim⁹: nō ,ppie: sicut ī bono solet accipi sapiētia dei vel angelo q̄ vel anime rationalis. Sed sicut apes vt formicas dicim⁹ sapiētes: ,ppter opa sapientiā imitātia. q̄uis serpēs ñ rōnali aīa: ꝫ spū diabolico possit sapientissimus dici qz mali angeli ſ̄ superbia deiecti: natura sunt excellentiozes omnib⁹ bestijs: ,ppter eminentiā rationis. Nō ergo mirū: si diabolus spū suo implens serpentē: sicut vates implebat: sapientissimū reddiderat oīm bestiarū: fm animam viuam et irrationalē viuentium. Ita tamen sapientia dicit in malo sicut astutia in bono: cū latine sapientes ꝓprie ī bono accipiant: astuti ℣o mali cordati. nec putādū ē q̄ diabolus serpētē p quē tentaret eligeret: sed cū decipe cuperet: nō potuit: nisi p qō aīal posse pmissus ē. Nocēdi enī voluntas inest cuiq̄ a se: sed potestas a deo. Strabus. Sed ⁊ serpens tē. Hic diabolus loquebat ꝓ serpentē ignorantez: sicut per energuminos vel fanaticos: quēcunq̄ enī arripit: intellectum et rationem tollit. Spiritus ℣o bonus quoscunq̄ gratia repleuerit: videntes et intelligentes facit: vnde spiritus prophetarum subiectus est prophetis. b Qui dixit ad mulierem tē. Aug⁹. Inexcusabilis est preuaricatio mulieris: quia memor erat precepti dei. Obliuio tamē vnius precepti et tam necessarij culpa esset negligentie dānabilis. Inde autem malo: transgressio quia memor precepti erat: et deus in illo tanq̄ ꝑsens contemnitur.

a ꝺ All. diabolus vel heretic⁹ error.

Sed et serpēs erat callidiꝛ cūctis aīantib⁹ terrę q̄ fecerat dñs deus: Qui dixit

a ꝺ quia plenus demonio. ꝺ qz filij tenebrarum sapiēciozes sunt filijs lucis in generatione sua. ꝺ Hiero. in hebreo habetur arom qō theodotio ⁊ aquila: nequam: vel versipellem interpretari sunt.

b

Nicolaus de lyra

Sed et serpēs tē. Postq̄ de⁹ scripsit hoīs formationē ⁊ statū: hic cōsequenter describit ei⁹ transgressionē siue casum. ⁊ ꝓmo describit trāgressio culpe. secūdo inflictio pene. ibi: Et apti sunt oculi. tertio trāsfusio miserie. ibi: Et vocauit. Circa primū primo describit conditio tentatoris. secdo ,processus tentationis. ibi: Qui dixit. tertio act⁹ trāsgressionis. ibi: Vidit igit. Circa primū ꝺsideradū q̄ fuerint alicui nō videret esse cōuenies q̄ deꝰ hoīez tentari pmisisset: marie cū sciret eū casuꝝ

A

ad

ē. Ad qō dicēdū q̄ sic Aug⁹. Deꝰ sic res ōs ꝺdidit administrat vt eas ,ppios mot⁹ agere sinat: ⁊ iō instū ⁊ rōnabile fuit vt hoīez dimitteret vti libertate arbitrij sui: fm q̄ dicit Eccle. xv. Deus a ꝓncipio cōstituit hominē ⁊ reliquit eū in manu cōsilij sui: ⁊ sicut voluit ipsuz per bonos angelos ad bonū incitari: ita ꝑmittet euz a malis angelis tentari: maxime cū ꝑ statu illo posset de facili tentationē superare. vnde dicit Aug. xj. sup Gen̄. ad litteram. Non mihi videt magne laudis futurum fuisse hominem si ,ppterea posset bene viuere: qz nullus male viuere suaderet. Considerandū etiā q̄ tpe ĩnocentie diabolus nō habebat potestatē tentādi hoīez interi⁹ mouēdo: vtpote appetitū sensibilē motu illicito excitādo: nec per motū fantasie ītellectui aliq̄ illicitū ,ponēdo qz ī virtib⁹ īferiozib⁹ nihil ꝺordiatū ꝓtigere poterat nisi pri⁹ deordinata rōne: ⁊ iō hoīez tentare nō poterat nisi exteri⁹ ,ponēdo sensui: et iō in specie sensibili appuit ad tēntāduz. Qz aūt ad ℣ serpentem intrauit nō fuit ex demonis electiōe: ꝫ magis ex diuina dispēsatiōe: que nō pmisit hominē tentari ꝑ diabolū in specie gratiosa ⁊ nobili per quā posset facili⁹ decipi: sed magis in specie horribili in qua fallacia demonis citi⁹ poterat depēhēdi. Aliq̄ tñ dicūt q̄ ille serpēs habebat facie gratiosaz ⁊ virgineā: ꝫ ℣ de scriptura nullā habet auctoritatē. ⁊ iō primū meli⁹ videtur. dicit igit: ℣ ⁊ serpēs erat callidior tē. Ista calliditas ,ꝓncipaliter referēda ē ad demonē: q̄ ī serpēte apparebat. ad serpētē āt ñ referr̄ nisi in q̄ntū calliditate demonis agebat: sic̄ lingua hoīs alicui⁹ dicit⁹ erudita: qz ꝓuidenter mouet ab intellectu. b Qui dixit ad mulierē. Hic ponit ꝺsequēter, ꝓcessus tentatiōis in quo primo accessit ad mulierem

☞ Tale inquiūt faceret hīeꝫ: q̄ nollet oīno peccare. Cōcedim⁹ meliorē naturā eē que oīno peccare nollet. Cōcedāt nō eē malam que tal' facta ē: que posset nō peccare si vellet: ⁊ iuste punitā q̄ volūtate nō necessitate peccauit. Cū ḡ hec bona sit: illa melior: cur nō vtrāq̄ fecerat: vt vberi⁹ laudaret̄ ꝺ vtraq̄? Illa enī in sanctis angelis: hec ꝺ sanctis hominib⁹ ē. Quis aūt san⁹ dicat: meli⁹ nō crearet queꝫ p̄sciebat ex alterius iniq̄tate corrigi: q̄ꝫ quē p̄sciebat ꝓ sua iniq̄tate damnari? h̄ est dicere: Meli⁹ est nō esse qui alteri⁹ malo misericorditer bene vtēdo coronetur: q̄ꝫ esse malū qui ꝓ suo malo iuste puniat̄. Aug⁹. Sic aūt mouent̄ quidā q̄ de⁹ adam tēptari pmiserit: quasi nō videāt oēs diaboli insidijs quotidie tēptari: q̄ deus pmittit: forte q̄ ꝓbat̄ ⁊ exercet̄ virtus: et est gloriosius nō consensisse: q̄ꝫ tēptari non potuisse: cū etiā ꝯsentiētes p̄beant exēplū iustis cupiditatem deuitādi: ⁊ timorē supbiendi. Frustra ḡ dicit̄: Nō crearet deus q̄s p̄sciebat malos futuros. † 6. dis. c. sꝫ pensandū. Sciebat enī bonis ꝓfuturos et iuste ꝑ malo volūtate puniēdos. Dicit aliq̄s: Si de⁹ vellet: ⁊ isti boni essent. Sꝫ meli⁹ voluit: vt q̄ꝺ vellēt: essent. Sꝫ boni nō infructuose: mali āt impune nō essent: ⁊ eoipso vtiles eēnt Sꝫ p̄sciebat q̄ eoꝝ futura esset mala volūtas. p̄sciebat sane: q̄ ⁊ falli nō pōt ei⁹ p̄sciētia: nō iō ip̄i⁹: sed illoꝝ ē. Cur ḡ creauit q̄s tales futuros eē p̄sciebat? Quia p̄uidit q̄d boni de malis eoꝝ esset factur⁹. Sic enī fecit eos vt relinqueret eis vn̄ aliq̄d facerēt: ⁊ si culpabilit̄ aliq̄d facerēt: illū de se laudabilit̄ operantē inuenirēt. A se hn̄t volūtatem malā: ab illo naturā bonā: ⁊ iustā penā: ⁊ sibi debituꝫ locum. Alijs exercitatiōis adminiculū: ⁊ timoris exēplū. Posset inquiūt volūtatē eoꝝ vertere in bonū? q̄ oīpotēs: posset. cur nō fecit? q̄ noluit. cur noluit? ipse nouit. Rom. 12. a Nō debem⁹ plus sapere q̄ꝫ oportet. puto aūt nō pui boni esse rōnalē creaturam: q̄ maloꝝ cōpatiōe cauet malū: q̄ꝺ gen⁹ bone creature nō esset: si de⁹ oēs volūtates ī bonū verteret: ⁊ nulli iniquitati penā infligeret: ⁊ esset solū gen⁹: q̄ꝺ nulla peccati ⁊ supplicij cōparatione ꝓficeret. ꝓuidet bonos: ⁊ malos futuros: et creat seip̄m ad fruendū p̄stās bonis: multa etiā largiēs malis. a Cur precepit ⁊c. Strab⁹. Ideo callidus host': interrogat h̄: ⁊ mandatū dei memorat: ne cū peccauerit: excusationē habeat quasi oblita. Greg⁹. In mora. li. xxiij. Cur p̄cepit ⁊c. Idē quotidie agit hostis hūani gener'. vba dei de cordib⁹ hoīm molit̄ euellere: ⁊ minas leuiare: ⁊ ad credendū q̄ꝺ falso ꝓmittit: inuitat. Inuitat enī ad tpalia vt leuiet q̄ de⁹ minet̄ eterna supplicia. Spōdēs siquidē gl'iam p̄ntis vite: dicit: Gustate ⁊ erit' sicut dij: ⁊ tpalē ꝯcupiscētiā tangite: ⁊ in h̄ mūdo sublimes apparete: ⁊ cū timorē diuine sentētie conat̄ amouere: quodāmō dicit: Cur p̄cepit vo. d. Aug⁹. Querit̄. Cur de⁹ hoīeꝫ tēptari pmiserit: quē decipiendū esse p̄scierit? Sꝫ nō esset laudabile hoī si bn̄ viuere posset: q̄ nemo male viuere suaderet: cū in natura posse: ⁊ in potestate haberet velle nō ꝯsentire: deo iuuante. Recte ḡ tēptari fuit pmissus: q̄ facturus erat ꝓpria volūtate aliquid ꝑ culpā: ⁊ ordinādus dei equitate ꝑ penam: vt ostēderet aīe supbe ad eruditionē futuroꝝ: q̄ꝫ recte vteret̄ animarū malis volūtatib⁹: cū ille bonis natur' ꝑuerse vterent̄.

¶ Quidā alienare conant̄ naturā diaboli a creatura dei: ⁊ alterū dare ei p̄ncipiū ꝯtra deū: q̄ nō intelligūt oīe q̄ꝺ ē bonū esse: ⁊ ab alio esse nō posse. malā volūtatē inordinate moueri bona inferiora superiorib⁹ p̄ponēdo. qua ptāte rōnalis creature spūs delectat⁹ tumuit: ⁊ cecidit: ⁊ īuidia tabescit. In q̄ tn̄ bonū est q̄ viuit ⁊ viuificat corp⁹: siue aereū: vt diaboli: siue terrenū: vt hoīs. Aug⁹. Nec putandū q̄ hō deijceret̄: nisi p̄cessisset in eo q̄dam elatio cōprimēda: vt ꝑ humilitatē peccati sciret q̄ falso de se p̄sumpserit: ⁊ q̄ nō bn̄ se hꝫ natura: si a faciente recesserit. Cōmendat̄ enī quale bonum deus sit: q̄n̄ nulli bn̄ est ab ip̄o recedere. ¶ Hec q̄stio de beata vita: vtꝝ habuit eā? cū incertū sit an sit pmāsura: an succedat miseria? Pōt de p̄mo hoīe fieri. Si enī peccati ⁊ pene p̄sci⁹ erat: beat⁹ esse non poterat. ḡ in padiso beat⁹ nō erat. Si enī p̄sci⁹ nō erat: ꝑ hāc ignorantiā eiusdē btitudinis incert⁹ quō vere beat⁹? Si falsa spe certus. Quō nō stultus? Sꝫ hoīs in aīali corpore ꝯstituti cui obedienti dandū erat ꝯsortiū angeloꝝ: ⁊ mutatio corporis ex aīali in spūale: possum⁹ q̄dāmodo intelligere beatā vitā: etiā si nō erat p̄sci⁹ futuri peccati: sicut nec illi de quib⁹ dicitur: Uos q̄ spūales est': instruite hmōi ī spū lenitat' ⁊c. beati erāt: q̄ spūales erāt: nō corpore: sꝫ iusticia: q̄ꝫto mag' autē beat⁹ erat hō an̄ peccatū: q̄ꝫuis incertus sui casus? Gal. 6. a Qui gaudebat ꝺ p̄mio future mutatiōis: sic vt nulla esset tribulatio: cui paciētia militaret. Quis enī nō vana p̄sumptiōe de īcerto certus: velut stult⁹: sꝫ spe nō īfidelis beatus esse poterat: min⁹ q̄ꝫ in vita scōꝝ angeloꝝ. Non frustra putari pōt ab initio tpis diabolū cecidisse: nec cum sanctis angelis peccatū aliq̄n̄ vixisse et beatū sꝫ mox apostatasse. Un̄: Ille homicida erat ab initio. Joh. 8. f In vitate nō stetit ex q̄ creatus ē qui staret: si voluisset. Quō enī beat⁹ inter angelos fuit: qui futuri peccati atq̄ supplicij p̄scius nō fuit? Querit̄ aūt cur nō fuerit? Neq̄ enī sancti angeli btitudinis sue eterne sunt inscij: neq̄ ete: ne vite sunt īcerti. † Eccli. 15. b 1. Cor. ii. a Forte de⁹ diabolo reuelare noluit: q̄d factur⁹ vel passur⁹ esset. ceteris vō reuelare voluit: q̄ ī veritate māsuri. Sꝫ h̄ nō eq̄liter beat⁹: immo nō plene beat⁹: q̄ plene beati de beatitudine certi. Sꝫ qualit̄ discernebat̄ a ceter': vt de⁹ ei q̄ ad ip̄m ptinerēt nō reuelaret: cū nō pri⁹ vltor q̄ꝫ peccator? Nō enī dānat innocētes: an de alio genere angeloꝝ sint: q̄bus nō dedit deus p̄sciētiā de seipis? Quō āt beati eē possint: q̄b⁹ ē īcerta sua btitudo? Quidā enī sensērt nō fuisse diabolū in illa sublimi natura angeloꝝ: que supceleste' ē sꝫ eoꝝ q̄ inferi⁹ in mundo facti sunt: ꝑ officia distributi: tales enī fortasse posset aliq̄d illicitū delectare: quā delectatiōeꝫ si peccare noluissent: libero arbitrio cohiberēt. Sic hō marie p̄m⁹ q̄ pctī penā: nōdū habebat in mēbris. ¶ Hic aūt q̄rendū ē: vtꝝ ab initio sua ptāte delectat⁹ discesserit ab illa societate ⁊ charitate bonoꝝ angeloꝝ: an ī sancto cetu fuerit aliq̄n̄ angeloꝝ iustus ⁊ beatus? Dicit̄ enī ideo cecidisse q̄ inuidit hoī facto ad imaginē dei: sed inuidia seq̄tur supbiā. Inuidendi enī causa ē supbia: que est amor proprie excellentie. Inuidia vero odium felicitat' aliene. Qui eī amat excellētiā: vl' parib⁹ īuidet q̄ equantur: vl' supiorib⁹ quib⁹ nō equat̄: vl' īferiorib⁹: ne coequent̄. Qn̄ aūt diabolum supbia deiecerit: vt naturam sibi bonam

a ☞ nō christū sed christianum fallit diabolus vel hereticus. b ☞ Alcu. Quasi cur fugitis scientiā latentem. Noua exquirite maliq̄ bonīq̄ scientiaꝫ penetrate. vnde: Aque furtiue dulciores sunt.

a ad mulierē: Cur precepit vobis deus vt nō comederetis de oīni ligno paradisi? Cui respōdit mulier de fructu lignoꝝ q̄ sunt in paradiso vescimur: b de fructu vō ligni q̄ꝺ ē ī medio padisi p̄cepit nobis de⁹ ne comederem⁹ ⁊ ne tāgerem⁹ illō: c ne forte moriamur. d Dixit āt serpēs ad mlierē† e Nequāq̄

a ☞ immortalitatem ꝓmittunt heretici.

a ☞ heretici diuinitatis meritū ꝓfitentur. ⁊ scientie ꝓmissione decipiūt: ⁊ simplices reprehendūt.

morte moriemini. f Scit ēi de⁹ q̄ in

a ☞ oclos cordis vult. claudere vt carnal' aperiat.

q̄cūq̄ die comederit' ex eo: ape

Nico. de lyra.

☞ praua tanq̄ facilius deceptibilem: vt ꝑ eā ꝯūr hoīem deciperet et hoc ē q̄ꝺ dr̄: Qui dixit ad mulierē. Illa vba erant demonis vt p̄ncipaliter agēt': q̄ formabant̄ vtute ipsi⁹ demonis mouentis linguā serpent' ad h̄: sic de locutione asine balaā: nisi q̄ ibi lingua asine mouebat̄ ad loquēdū ꝑ bonū angelū: lingua aūt serpent' ꝑ malū: neuter tn̄ ītelligebat vba formata: sꝫ solū angeli mouētes linguas coꝝ ad formatiōeꝫ vborum. a Cur p̄cepit vobis ⁊c. Sic dictū ē. s. stante statu innocētie nō poterat esse deordinatio in virib⁹ inferiorib⁹: nisi pri⁹ eēt in rōne: iō nō tēptauit p̄mo de comestiōe ligni: sꝫ de restrictione p̄cepti dicēs: Cur p̄cepit. q. d. istud p̄ceptū nō fuit cōueniēs cū sitis libere ꝯditiōis ⁊ supiores oīb⁹ lignis: ⁊ ꝑ h̄ mulier mota q̄dā elatiōe inclinata fuit ad p̄cepti displicentiā: et vlteri⁹ ad dubitatiōeꝫ de pena mortis cōminata: ⁊ h̄ patet ex eius respōsione. cū subdit̄: b De fructu ⁊c. Istud vltimū addit mulier de suo. nō enī deus ꝓhibuerat ligni tactuꝫ sed tm̄ gustū: ⁊ iō istud addidit mulier ex displicētia p̄cepti: q̄ ille cui displicet preceptū impositū in referendo illud libenter aggrauat. Aliqui vō dicunt q̄ etiā tactus ligni erat eis prohibitus: vt magis elongarent̄ a gustu: sed q̄ hoc nō habet̄ ex lr̄a vel eius circūstantia: p̄ma expositio melior videt̄: ⁊ q̄ ad displicentiā p̄cepti q̄ꝺ reputat̄ indebitum: sequitur dubitatio de pena imposita ꝓ trāsgressiōe: ⁊ iō addidit mulier.
c Ne forte moriamur. apponēs de suo: forte. q̄ꝺ est aduerbiū dubitandi: cū tn̄ deus assertiue p̄cepisset: vt. s. patet.
d Dixit aūt ⁊c. Uidens mulierē iam de morte sequēda dubitantē: statim asseruit ip̄am nō futurā. d. e Nequaq̄ moriemini. s. ex esu ligni: ⁊ subdit causaꝫ falsam p̄dicte inhibitionis. d. f Scit enī deus ⁊c: Per plenitudinem scientie.

Et eritis

ꝑuatta volũtate puerteret:scriptura nõ dicit:sz ex hac homini inuidisse ratio oñdit. Dicere aũt de angelis q̃ in suo genere beati esse pñt ꝺ̃ anatiõis vel saluꝰ incerti:quibꝰ nec spes esset q̃ aliq̃n in ipa mutatiõe in melius certi futuri essent:nimia ꝓ̃sumptio est:nisi forte dicaꝯ:ita creatos mũdanis ministeriꝭ distributos:vt ꝓ recte gestis accipiant vitã beatã de qua possent eẽ certissimi ⁊ eius spe dici beati: ꝺ quibus si diabolus cecidit: sile ẽ ei q̃ cadunt homies a iusticia fidei supbia simult. Sz asserãt duo genera angeloꝝ q̃ ponũt vnũ supcelestiũ: in q̃ nũq̃ fuit q̃ cecidit. Alterꝝ mũdanoꝝ: ĩ quo fuit. Mihi aũt vnde asserant:nõ occurrit.

¶ Aug⁹. Sz nõ frustra putãdũ est ab ipo creature exordio.i. ab initio tpis vel cõditiõis sue cecidisse:⁊ nunq̃ in veritate stetisse:vñ q̃dã in hãc mali/ciam libero arbitrio nõ esse flexũ:sed in hac q̃uis a deo putãt esse creatum

Job.40 fm illud: Hoc ẽ initiũ figmẽti dei qꝺ fecit deꝰ:vt illudaꝯ ei ab angelis eiꝰ.

Ps.103 et alibi:Draco iste quẽ formasti ad il.ei. tanq̃ ꝑmo factus sit malus:inuidus:⁊ diabolus:nõ volũtate deprauat⁹. Sz fecit deꝰ oĩa bona valde q̃uis nõ indocte conent ostẽdere: nõ tñ ꝑma cõditiõe:sz etiã nũc:deprauatis tot volũtatibꝰ ⁊ auersis eque oĩa creata in sũma bona valde esse:nõ q̃ mali sint boni: sz nõ efficiũt malicia:vt sb̃ dei imperio ordo vniuersitat⁹ ĩ aliq̃ rũpaꝯ:cũ etiã malis volũtatibꝰ sint certi limites potestatũ ⁊ põdera meritoꝝ. Sz qꝫ iniustũ ẽ:vt nullo merito b̃ ĩ aliq̃ deꝰ damnet qꝺ creauit.nõ naturã sz volũtatẽ malã puniendã eẽ credendũ ẽ.nec eiꝰ naturã significataꝫ cũ ꝺ̃: b̃ ẽ initiũ figmẽti dei ⁊c. Sz corꝰ aeriũ qꝺ tali volũtati aptauit. vl ipaz ordinationẽ in q̃ eũ etiã inuitũ fecit vtilẽ bonis: vel qꝺ ꝑsciẽs malũ volũtate futuꝝ:feĉ tñ eũ ꝓuideẽs:q̃nta ꝺ illo sua bonitate esset factur⁹. Initiũ aũt figmẽti ꝺ̃: nõ q̃ ꝑmitus ꝺdit⁹:vel in ꝓncipio malus ꝺdit⁹:sz cũ sciret eũ volũtate malũ futuꝝ vt bonis noceret:creauit eũ:vt de illo bonis ꝓdesset. Sic enĩ luditur. cũ sanctis ꝓficit tẽptatio eiꝰ. Initiũ ad illudendũ: qꝝ ⁊ mali boĩes:q̃s deꝰ futuros ꝑsciuit vl ꝓuidit:creauit tñ ad sanctoꝝ vtilitatẽ. Similit ludiꝯ cũ ꝑstatur sanctis coꝝ cõparatione cautela:⁊ sub deo humilitas:⁊ exercitatio ad tolerandos malos:⁊ ꝓbatio ad diligẽdos inimicos. Sz ipse initiũ:qꝝ ꝑcedit antiquitate ⁊ ꝓncipatu malicie. Noc ãt ꝑ sanctos angelos facit: sicut creatas naturas administrat:subdẽs eis ãgelos malos: vt nõ q̃tuz nituntꝰ:sed q̃tuz sinuntꝰ possint sicut ⁊ boĩes malos. Qꝺ g̃ putaꝯ diabolus nunq̃ in veritate stetisse:nũq̃ beatã vitam duxisse:sed ab initio cecidisse: nõ sic accipiendũ est:vt malus a bono deo creatus putetur:qꝝ ab initio nõ cecidisse:dicereꝯ. Nõ enĩ cecidit si talis factꝰ est: sz factꝰ statim a Xpo se auertit:ꝓpria potestate delectat⁹. Beate g̃ vite dulcedinẽ nõ gustauit: qñ nõ acceptã fastidiuit sz nolẽdo accipere amisit. Sui g̃ casus ꝑscius esse nõ potuit:qꝝ sapiẽtia pietaꝫ fructꝰ est. Cõtinuo aũt cecidit:nõ ab eo qꝺ accepit:sz qꝺ acci/

Esa.14.c Ezec.28.c peret:si subdi voluisset. Qꝺ aũt Esaias ait: Quõ cecidisti lucifer q̃ mane oꝛie. ⁊c. ⁊ Ezech. Tu signaculũ similitudinis ⁊c. Quedã in eũ:plura in corpus eiꝰ ꝓueniũt. ¶ Greg⁹. Primuz parentẽ diabolus tribꝰ modis tẽptauit:gula:vana gla:auaricia:⁊ supauit gula. Cibũ vetitũ comedẽdũ suasit. Uana gloria cũ dixit:eritis sic dii. Auaricia cũ addidit:sciẽtes bonũ et malũ. Auaricia enĩ etiã altitudinis ẽ:cũ supra modũ sublimi/

Phil.2.a tas ambiꝯ. Uñ nõ rapinã arbitrat⁹ est eẽ se equalẽ deo. Sz eisdẽ modis a scdo victꝰ ẽ boĩe q̃bus ꝓmũ se vicisse gliabaꝯ. Reliqua vide infra. Serpens decepit me: ¶ Greg⁹. Tribus modis culpa perpetraꝯ:suggestiõe:delectatiõe:⁊ cõsensu: ꝑmo p hostẽ. scdo p carnẽ. tertio p spiritũ. Hostis enĩ ꝓua suggerit: caro subiicit se delectatiõi:tandẽ spũs delectatiõi ꝓsentit. vñ ⁊ serpens ꝓua suggessit. Eua q̃si caro delectatõi se sb̃didit. Adã ꝺ̃ velut spũs suggestiõe ⁊ delectatiõe supẽrat⁹:assensit. Sug/gestiõe g̃ peccatũ agnoscim⁹:delectatiõe vincimur:ꝓsensu ligamur. a Eritis sic dii ⁊c. Strabus. Artificiali dolo ꝺ̃ba cõponit:vt si ꝑ inobediẽtie ꝓẽptũ sb̃uertere neq̃erit: saltẽ ĩ b̃ q̃ fidẽ corruperit:⁊ ad idolatriã suaserit:victorẽ se gloriaꝫ. Si aũt ꝑ inobediẽtie ꝓẽptũ se diuerit ĩ vtroq victoꝝ existat.

Mystice ¶ Mystice. Interrogata mlier rãdit qꝺ ꝑceptũ sit. At ille nõ morte m. Scit enĩ ꝺ.⁊c. Patet his ꝺ̃bis ꝑ supbiã psuasũ esse pctm̃:qꝝ dictũ ẽ:eritꝯ sic dii. Scit enĩ ꝺ.⁊c. vbi notaꝯ tñ psuasum eẽ:vt sb̃ deo nollẽt eẽ:sz ĩ ꝓpa ptãte:ne eiꝰ legem obtẽperando

a ¶ in ꝓmissiõe altitudinis ⁊ scie ꝺcipit simplices

a **aperientur oculi vestri:ẽt eritꝯ si/** a ¶ circũspiciẽs si qꝺ in eo nondum videret.

b **dij scientes bonũ et malum.†** Ui b

a ¶ decipitur mulier.i.carnalis nostra verbis ser/pentis.⁊ per illam adam:id est:spiritus.

dit igitur mulier q̃ bonum esset lignũ ad vescenduz: ⁊ pulchrum oculis aspectuq̃ delectabile: et

a ¶ mulier. ¶ carnales facilius seducuntur.

tulit de fructu illius:et comedit:

rãdo fuarẽt:q̃ ꝺuideret ne se ipi regerẽt:nõ indigẽtes ꝛterno luĩe eiꝰ:sz vtẽtes ꝓpa ꝓuidẽtia:q̃si oculis suis ad videndũz bonũ ⁊ malũ:qꝺ ille ꝓhibuisset:sic psuasuz ẽ:vt ptãtem suã nimis amarẽt:⁊ qꝫ pares deo eẽ voluerũt: medicẽtate sua: q̃ deo subiecti corpa habebãt sbiecta:tã q̃ fructu arboris cõstitute in medio paradisi male vtentes: amiserunt qꝺ acceperãt:qꝫ vsurpauerũt qꝺ nõ acceperãt.i. vt ꝑ suã ptãtẽ deo nõ regẽte beati eẽnt. Nullo eĩ regẽte ꝑ suã ptãtez solus deꝰ beatꝰ est.

b Uidit igit ⁊c. Isid⁹. Quõ videbãt si clausi erãt ocli. Sz dictũ ẽ:vt ꝛtelligam⁹ eos oculos aptos fuisse postq̃ ꝺ fructu comederũt:q̃ꝺ se nudos videbãt:⁊ displicebãt.i.oclos astucie: q̃ꝺ simplicitas displicet. Cũ q̃s ei ceciderit ab ĩtima luce Xpi tat⁹: nihil est vñ supbia placere velit:nisi fraudulẽtis simulatiõib⁹. hinc enĩ hypocrisis nascit⁹:ĩ q̃ multũ videnť coꝛdati:q̃ decipere potuerť:quẽ voluerũt. Greg⁹.

¶ Uidit igit ⁊c. Ne ĩ lubrica cogitatiõe Xsemur si debem⁹ ituri:qꝺ nõ lz cõcupisci:vt enĩ mũdames ĩ cogitatiõe fuer:a lasciuia voluptat⁹ sue ꝓuãdi sunt:⁊ ꝛpmẽdi oculi q̃si q̃dẽ raptores ad culpã. Nõ ena lignũ tetigisset:nisi ꝓꝰ icaute r espexisset.pensandũ g̃ q̃tũ ab illicit⁹ visũ debeam⁹ restrigere:q̃ mortalr viuim⁹:sz etiã mater viuentiũ ꝑ oclos ad mortẽ venit.hinc sub iudee voce (q̃ exteriora videdo ꝛcupiscẽs bona interioza ꝓdiderat) ꝓpha dicit: Oculus me⁹ deꝑdat⁹ ẽ aĩaz meã. Cõcupiscẽs el visibilia:invisibiles Xtutes amisit:et ꝑ oculũ corpis ptulit ꝓdã coꝛdis. Ad custodiẽdã g̃ coꝛdis mũdiciã:exterioꝝ quoq̃ sensuũ disciplina fuãda ẽ. ¶ Isi. Mystice. Deditq̃ viro suo q̃ co.⁊.a. fũt oc.a.⁊c. ꝺ q̃bꝰ dictũ ẽ. Tũc viderũt q̃ nudi eẽnt:oclis sczpũsis:q̃bꝰ nuditas.s.simplicitas erubescẽda videbaꝯ. vt g̃ ñ eẽnt simplices:fecerť sibi succĩctoria:pudẽda tegẽtes .i.simplicitatẽ occultãtes ꝺ q̃ erubescebat astuta supbia:folia fici:

Trcñ.3.f

Mystice

Nicolaus de lyra

¶ pueritũ

a Ẽt eritꝯ sic dij.nõ restricti aliq̃ ibibitiõe:nec alicui sbiecti.

b Sciẽtes bo.et ma.i.sciẽtes ꝑ vosmetipos quid expediat vob agere:⁊ ñ ex aliq̃ istructiõe. Ẽt nota q̃ nõ dixit eritꝯ dij absolute:sz sic dij:qꝫ ñ ꝓmisit eis cũlitatẽ diuinã qꝺ erat manifeste ipossibile ⁊ ꝑ ꝓs ĩcredibile:sz ꝓmisit eis q̃ndã silitudinẽ dei:q̃ ꝓsistit ĩ nõ sbiici obediẽtie alteri⁹:⁊ habere q̃ndã excellẽtiã scie in oĩb⁹ sibi expediẽtib⁹:sic deꝰ nulli penitꝰ subest ⁊ oĩa dirigit ꝑ suã sapiẽtiã. Sz aduertẽdũ q̃ ꝛm predicta mlier peccauit elatiõe ⁊ dubitatiõe añq̃ fructuz comederet ꝓhibitũ:q̃ videť aliq̃bꝰ falsũ. Sz dicẽdũ q̃ oportet ꝛcedere ipam peccasse añ esuz.man⁹ enĩ nõ mouet ad opꝰ exteriꝰ nisi ꝑ iperiũ volũtat⁹:⁊ iõ añq̃ manũ ad lignũ accipiẽdũ tẽderet:iã ꝺliberauerat ⁊ ꝓsenserat mãducare:⁊ ꝑ ꝓs transgredi ꝑceptũ:ĩ q̃ ꝓsensu ꝑficiť pctm̃:⁊ iõ nullũ ĩcõueniẽs sequiť ad ꝓdicta sz mag⁹ veritas declarať. Uñ dicť Aug⁹. sup Geñ. Uerbis serpẽt⁹ mlier nõ crederet a bona atq̃ vtili reduimitus se fuisse ꝓhibitos:nisi iã ineſſet ei⁹ mẽti amor ꝓprie potestatis:⁊ q̃dã ꝺ se supba ꝑsũptio.q̃ dictũ Aug⁹. nõ ẽ sic ꝛtelligẽdũ q̃ supbia ꝑcesserit suasionẽ serpẽt⁹:sz q̃ statĩ ad dictã suasionẽ ĩuasit mẽtẽ mlier⁹ elatio ex q̃ secuta ẽ dubitatio ⁊ deceptio vt crederet eẽ vez qꝺ serpẽs dicebat: vt ꝑdictũ ẽ. Sz ꝛtra dictũ occurrit dubiũ:qꝫ si post ꝓmũ ⁊ scm̃ pctm̃ ĩ mlie/re remãsit donũ originaĺ iusticie:qꝫ nuditatẽ suã nõ erubuit vsq̃ ꝑ cõmestionẽ ligni:dicẽdũ q̃ originaĺ iusticia erat q̃dã gra grat⁹ data. vñ lz oĉs teneãt ꝓmũ hoĩez formatũ fuisse in iusticia originali:tñ aliq̃ dicũt q̃ tũc nõ habuit graz gratum facientẽ:sz eã meruit:iõ sbtracta gra gratũ faciẽte ꝑ peccatũ mlier⁹ potuit stare originaĺ iusticia:vsq̃q̃ deꝰ auferre voluit ĩ penã cõmestiõis ligni:sic cõmiaꝯ fuerat. imo oportz dicere q̃ tã adã q̃s eua peccauerť actu ĩteriore añq̃ tolleret illa originaĺ iusticia:imo etiã eua actu exteriori:qꝫ ꝑus comedit q̃s daret viro suo:⁊ tñ neuter erubuit nisi post cõmestionẽ viri. Hra ãt graĺ data põt remanere cũ pcto etiaz mortali: lz gra gratũ faciẽs tollať:cui⁹ sbtractio ab hoĩe ñ ꝑcipiť: qꝫ nescit hõ vtz amore vl odio dignus sit Eccs.ix. c Uidit igit ⁊c. Hic describiť actꝰ trãsgressiõis.s.q̃tũ ad actũ exteriorẽ ipsi⁹ mlier⁹ ⁊ actũ exteriorẽ ⁊ ĩteriorẽ viri:cũ ꝺ̃: Uidit igit m.⁊c. Ex q̃ pz q̃ lz mlier ex ꝺ̃bis serpẽt⁹ fuisset ꝓncipaliꝰ decepta tñ ad pficiendũ opꝰ exteriꝰ fuit allecta ex pulchritudiẽ ⁊ saporze fructus.

Deditq̃ viro

¶ pruritū significāt: quā patit anim⁹ cupiditate ⁊ delectatiōe mētie/
di. vñ falsi dicunt q̄ iocari amāt: q⁹ in iocis p̄sidet simulatio. Cū g̃
deambularet dñs i paradiso. i. cū ad eos iudicādos veniret: añ pe/
nā deambulabat. i. mouebat i eis dei p̄sentia: q⁹ stabiles i p̄cepto
nō erāt. Ad aurā post meridiē. vel ſm alios ad vesperā: cū scz sol
eis occideret: ⁊ lux interior veritat⁹. Audi/
erūt vocē eius ⁊ abscōdert se. Ille abscōdit
se a ꝓspectu dñi: q̄ ipm deserit: ⁊ qđ suuz est
amare incipit. iam habebāt opimēta mēda/
Job.8.f cij. ¶ Qui aūt loquit mēdaciū. ꝺ suo loquit.
Jō ad arborē dicunt abscōdere se: q̄ ē i me/
dio paradisi. i. ad se q̄ infra deū ⁊ supra corpa
ordinati erāt. Ad se g̃ se abscōderūt: vt tur/
barent⁹ miser⁹ errorib⁹: relicto luīe Xitatis
qđ nō erāt ipi. Participes ei pōt ee hūana
aīa scz ipa Xitas de⁹ icōmutabil⁹ est sup illā:
ab ea q̄sq̄ aūsus: ⁊ ad se q̄uersus ē: nec ꝺ re
ctore deo ⁊ illustratore: scz de suis motib⁹ q̄si
liber exultat: tenebraē mēdacio. Qui ei loq̄
tur mēdaciū de suo loquit⁹ ⁊ turbat⁹. ſm il/
Ps.41 lud. Ad meipm turbata ē aīa mea. ¶ Aug⁹.
a ¶ Qui comedite ⁊ a. s. o. ā ⁊c. Ad cōcupi/
scēdū. s. iuicē ad pcti penam morte. s. carnis
ꝓceptā: vt eēt corp⁹ nō tm aīale: scz ⁊ mort⁹: i
Rom.7.d q̄ lex mēbroꝝ repugnat legi mētis. Hō enī
ceci erāt facti aut ꝓhibitos fruct⁹ palpan/
Luc.24.c tes decerpserāt: scz sic i fractiōe panis aperti
sūt oculi discipulorū: ⁊ cognouert quē cog/
scere nō valebāt: sic apti sūt oculi eoꝝ ad qđ
añ nō patebāt: q⁹ aīa rōnalis bestialē motū
in carne sua erubuit: ⁊ pudorē habuit nō so
lū q⁹ sentiebat qđ añ nō senserat: sed etiā q⁹
mot⁹ ille pudēdus ꝺ trāsgressiōe veniebat.
Ibi enī sensit: vbi gr̃a nesciebat: cū in nudi
tate nihil idecēs patiebat. Ibi cōpletū est:
Ps.29 Dñe i volūtate t. p. de. meo Xtute. Auerti
sti faciē tuā a me: ⁊ fact⁹ sū ꝓturbat⁹. p hac
ꝓturbatiōe ad fic⁹ vel ficulnee folia ꝓcurre
rūt: ⁊ sibi succīctoria cōsuerūt et q̄ gloriosa
reliquerāt: pudēda texerūt. Nec puto eos i
folijs putasse aliq̄d q̄ cōgrueret tegi mēbra
pruriētia. Sz occulto instictu ad ꝺ ꝓturba/
tiōe impulsi sūt: vt talis pene significatio a
nesciētib⁹ fieret: q̄ ꝓuiceret petōrez facto: et
doceret scripto lectorē. b Cōsuerūt fo. fi.
Alcui. Quia gloriā simplicis castitatis amiserūt: ad duplicē libi/
Job.1.g dinis pruritū cōfugerūt. Añ: Cū esses sub ficu vidi te: ⁊ descendi:
(subaudis) liberare te. Aug⁹. c Et cū audissent ⁊c. Ea enī hora
tales ꝓueniebat visitari: q⁹ defecerāt a luce Xitatis: fortassis enim
intrinsec⁹ vel effabilib⁹ vel ineffabilib⁹ modis de⁹ illis antea loq̄
bat: sic angelis: imutabili veritate illustrās mētes eoꝝ: vbi ē itel/
lect⁹: nosse simul q̄cūq̄ p tpa nō fiūt simul. forte iquā sic eis loq̄ba
tur: ⁊ si nō tāta ꝑticipatiōe diuīe sapie: q̄nta capiūt angeli: p hūa/
no tm modulo min⁹: scz i ipo genere locutiōis: fortassis etiā illo qui
fit p creaturā. siue i extasi spūs corpalib⁹ imaginib⁹: siue ipis sensi
bus corpis aliq̄ specie p̄sentata ad videndū vl ad audiendū: sic solet
in angelis fieri: ⁊ i nube audiri. Hūc tm qđ dei deambulāt⁹ vocem
audierūt: nō nisi p creaturā factū ē: ne substātia suisibilis ⁊ vbiq̄
tota: q̄ est patr⁹ ⁊ filij ⁊ spūssancti corporalib⁹ sensib⁹ locali ⁊ tpali
motu apparuisse credat. Aug⁹. d Abscōdit se ⁊c. Cū de⁹ auer
tit intrisec⁹ faciē ⁊ hō turbat⁹: fiūt silia amētie: nimio timore ac pu/
dore occulto q̄s instinctu nō q̄scēte: vt nesciētes facerēt: q̄ aliquid
poster⁹ significarēt: ꝓpter q̄s hec scripta sunt. e Ad auraz post
Mat.27.e meridiē. Añ hora nona christ⁹ spm̄ emisit: q̄ sexta hora fuit crucifi/
xus vt eadē hora restitueret hō: q̄ ꝺ paradiso ē iect⁹. f In medio
paradisi. Abscōdit se qui auersus a p̄cepto creatoris: errotis sui ⁊
arbitrij volūtate viuit. Aug⁹. g Vocauitq̄ ꝺ. ꝺ. adā. Increpā
do. s. nō ignorādo: ⁊ hoc ad significatiōe pertinet: q⁹ sicut viro p̄/
ceptum est datum: per quem veniret ad mulierem: ita vir interro/
gatur ꝓior. Preceptū enim a domino per virum vsq̄ ad feminā:
peccatum aūt a diabolo per feminā vsq̄ ad virum. et hec significa
tionibus plena sunt: nō id agentibus in quibus facta sunt. sed de
his id agente sapientia dei. nunc autem nō significata referimus:
Histori. sed gesta defendimus. h Vocem tuā au. ⁊c. Aug⁹. Histo. Pro
babile est p ꝓgruā creaturā solere humanā formā hoīb⁹ ꝓmis ap/
parere: q̄s tū nō ꝓmisit aduertere nuditatē in supna sustollēs: nisi
post peccatū: cum pudendū in mēbris motū penali lege sensissent.
Sic ergo affecti sunt: vt solēt hoīes sub oculis hoīm: qđ erat pena
¶ peccati

a Deditq̄ viro suo. inducēdo eū ad comedēdū sic fue/
rat a serpēte imbuta. b ¶ Qui comedit. suasiōi mulieri
assentiēs: nō q⁹ crederet ꝟba serpēt⁹ esse vera: q⁹ in ꝺ nō
fuit seduct⁹: sz sola mulier: ſm qđ dicit ap⁹s. Timoth.ij.
Sz assensit ne cōtristaret delitias suas. i. vtozē suā. fuit
enī deceptus in alio: q⁹ credidit
post trāsgressionē ꝓsecq̄ veniā: et
sic in statu suo remanere. c Et
apti sunt oculi amboꝝ. Postq̄z
descripsit trāsgressionez culpe: ꝺ
ꝑnr describit inflictiōez pene: et
ꝓmo q̄stū ad subtractiōem boni
habiti: secꝺo q̄stū ad impositionē
mali nociui. ibi: Et ait dñs deus
ad serpentē. Adhuc circa primū
ꝓmo describit dicta subtractio.
secꝺo subtractiōis imꝓoperatio.
ibi: Vocauitq̄ dñs ꝺ. adā. ¶ Cir
ca primū ꝓsiderandū q⁹ originał
iusticia p quā corp⁹ erat ꝺditus
aīe ⁊ vires iferiores rōni mō su/
pradicto: non erat naturalis ipsi
hoī: sed ex gratuito bñficio dei:
eius tū subtractio ꝓpt pctm̄ fuit
penalis: sic ſi ex gr̃a reg⁹ aliquis
sublimet⁹ ad gradū honoris: sed
postea ꝓpt pctm̄ suū deijciat: ta/
lis deiectio pena ē: ⁊ hec subtra/
ctio oñdit. cū ꝺz: Et apti sūt ocu
li eoꝝ. loquit de oculis mēt⁹: nō
sic ītelligēdo sic dicit Josephus
q⁹ añ vinebāt tm̄ vita bestiali nō
habētes vsuz rōnis: q⁹ adā i sci/
entia pfect⁹ erat. Itē p eſum illi⁹
ligni magnū bonū eis euenisset
scz cognitio ītellectualis. nec vt
dicit Ra. Sa. q⁹ apti sūt oculi eo
rū ad cognoscendū malū: q⁹ pr⁹
cognoscebāt bonū tm̄: sz hoc pa
tet falsuz: q⁹ eadē ē noticia ꝓtra/
riorū: ⁊ iō pr⁹ habebāt noticiaz
speculatiuā boni ⁊ mali sibi op/
positi: sed nō habebāt noticiā ex
perimētalē mali sue trāsgressiōis
et punitiōis quā tūc experimētalr
coḡuerūt: ⁊ iō tūc apti sūt oculi eoꝝ ad coḡscēdū suā nu/
ditatē ē ꝓfusibilē q̄ pr⁹ erat honesta: q⁹ subtracta iusti
cia origiali statī sensert rebellionē carnis ad spm̄ ⁊ mo/
tū ꝺordinatū mēbroꝝ: iō statī studuerūt coopire suā tur
pitudinē. vñ sequit: d Cōsuert fo. fic⁹. Ex ꝺ dicūt he/
brei q⁹ ficus erat arbor de cuius fructu comederunt.
e Et fecerūt ⁊c. i. succinctoria circa lumbos. ⁊ dicunt a
peri qđ est circum: ⁊ ꝯna qđ est corpus. partes enī infe
riores corporis sunt magis erubescibiles ⁊ maxime ge/
nitalia: q⁹ magis mouenť contra imperiū rōnis: ꝓpter
qđ nominanť pudēda: ꝓpter qđ etiā adam ⁊ eua absc̄o
derūt se a presentia dñi. vñ sequit: f Et cū audissent.
vo. ⁊c. Ista locutio ⁊ ambulatio dñi dei nō est intelligē
da in forma deitatis: sz in aliqua similitudine creata in
qua apparuit: sicut. j. legit apparuisse abrae ⁊ mo⁹si: et
multis alijs ⁊ locutū fuisse eis. g Ad aurā post me/
ridiez. Hoc triplicit exponit. Uno mō vt sit determinatio
loci. ⁊ sic aura post meridiem accipit ꝓ vento inter
austrū ⁊ occidentē: q⁹ ſm istā exposition̄ vox dñi
deambulāt⁹ videbat ꝓcedere ex illa ꝑte ex qua flat vē
tus ꝑdictus. Alio mō vt sit determinatio tpis: q⁹ dicūt
hebrei q⁹ hora decima diei accidit hoc. ⁊ tūc aura ē h ac/
cipienda ꝓ vento precedēte diuinam apparitionem. sic
Act⁹. ij. Apparitionem spūssancti in linguis dicit⁹ son⁹
vehemens precessisse: ⁊ in sacra scriptura cōsimile legi/
tur in pluribus locis in apparitiōibus diuinis. q⁹ autez
dicitur: post meridiem. est determinatio tpis huius so
ni ⁊ apparitionis. h Abscondit se adam. pre verecū
dia sui peccati et nuditatis. i Vocauitq̄ domin⁹. Hic
cōsequenter sequit ipsius ade increpatio. cum dicitur:
k Ubi es? Hō ex ignorātia est questio: sed vt ex respō/
sione ade cōuenient⁹ fiat increpatio. l Qui ait: vocē
tuam au. ⁊c. Ex dictis patet littera. Sequitur:
¶ Quis enī

℣ peccati: eũ scz velle latere: quẽ nihil latere põt: ⁊ carnẽ occultare: cũ corda inspiciat. Gz volẽtes esse sic dij cuannerũt i cogitatiõib⁹ suis: ⁊ obscuratũ ẽ cor eo⁹ insipiẽs. Gz deo auertẽte faciẽ: stulti facti sũt. erupescebãt quidẽ erga seipsos: ⁊ succinctoria faciebãt: scz magꝭ ab illo etiã succincti videri verebãtur: q̃ tanq̃ familiari tẽpamẽto p creaturã visibilẽ afferebat ad videdũ vel ut hũanos oculos. Sic ei apparebat vt hoib⁹ tãq̃ hõ loq̃rek. sic abrae ad quercũ cũ mãbre. hac amicitia pudorẽ onerabat p⁹ peccatũ: q̃ añ dabat fiduciã. Nec nuditatez audebãt oñdere talib⁹ oculis: q̃ displicebat ⁊ suis. Nñs ℣ nolẽs pctõres puire nisi pena q̃ cogebat erubescere: q̃s inq̃t idicauit tibi q̃ nudus cẽs: nisi q̃ ex ꝛc̃. Inde enĩ mors ꝓcepta ex dei inia qui sic minat⁹ fuerat. fecit aduerti ꝓcupiscibilẽ mẽbra: vbi dicti sũt apti oculi: ⁊ secutũ ẽ qđ puderet. Jsid. Mystice. Vocẽ tuaz ꝛc̃. Rñdet voce ei⁹ audita se occultasse: q̃ nudus erat. Jã stulte rñdit: q̃si deo nudus displiceret: quẽ nudũ fecerat. Gz qđ cuiq̃ displicet: ℣ deo displicere arbitrat. Sublimiẽ xo itelligendũ ẽ qđ dr: Quis enĩ indicauit tibi ꝛc̃. Nudus erat a simulatiõe: scz vestit⁹ diuĩa luce. vñ auersus: ⁊ ad seipm ꝓuersus (qđ significat de illa arbore comedisse) nuditatẽ suam vidit: ⁊ displicuit: q̃ nõ habebat aliqđ ꝓprium: ⁊ more supbie se nõ accusat q̃ mulieri cõsensit: scz in eã culpam refundit: ⁊ ℣ astutia quã ꝓcepat: i deum retorquet q̃ peccauerat. vñ addidit. Mulier quaz dedisti mi. ꝛc̃. ꝓprium est peccantibus: deo tribuere velle vnde accusanť: qđ ide ẽ: q̃ sic peccauit hõ vt vellet esse par deo. liber .s. vt ille ab oñi dñio. Cñ ĝ i maiestate illi par eẽ nõ potuit: in pctõ eũ sibi ꝓpẽdit facere parẽ. imo eũ vult ostẽdere nocẽtẽ: se aũt inocẽtẽ. Mulier aũt culpã refert i serpentẽ: q̃si obtẽpare coegisset. aut ipa potuerit xba serpẽt⁹ audire: ⁊ ꝑcepto ñ obedire. Greg⁹. Vocauitq̃ de⁹ adã. Quia vidit i culpa lapsũ iã ℣ pctõ velut a xitatis oculi⁹ abscõditũ: q̃ tenebras errozis ei⁹ nõ approbat: q̃si vbi sit peccator ĩgrat: eũq̃ vocat ac req̃rit dicẽs: Adã vbi es? dũ vocat significat q̃ ad pnĩaz reuocat: dũ req̃rit insinuat: q̃ pctõres iure dãnatos ignorat. a Dixitq̃ adã: Mulier quã de. ꝛc̃. Aug⁹. Nõ dic̃ peccani. Supbia enim hz cõfusiõis deformitatẽ: nõ ꝓfessiõis hũilitatẽ. Ad ℣ aũt scriptũ ẽ: ⁊ iterrogatiões ad ℣ facte vt xacie ⁊ vtilit̃ scriberenť vt sciam⁹ q̃ñ supbi laborẽt hodie conãtes malũ i creatorẽ referre: ⁊ si q̃d boni faciũt sibi tribuere. Mulier quã d. m. s. ꝛc̃. q̃si ad ℣ data sit: vt nõ ipa obediret viro ⁊ ambo deo. Greg. in moza. li. iiij. Mulier q. d. ꝛc̃. Quattuor modis peccatuz p̃petrať i corde. q̃ttuor ꝓsumať i ope. In corde suggestiõe delectatiõe: cõsensu. ⁊ defensiõis audacia. Suggestio fit p adũsariũ. Delectatio fit p carnẽ. Cõsensus p spm. Defensiõis audacia p elationẽ. Culpa enĩ q̃ terrere mentẽ debuit: extollit. Añ et serpẽs suasit. Eua delectata ẽ. Adã ꝓsensit q̃ etiaz req̃situs culpã ꝓfiteri p audaciã noluit. Sic q̃ttidie hostis occult⁹ suggerit. Eua. i. carnalis sensus delectatiõi se substernit. Adam mulieri ꝓpositꝰ ꝓsensit. q̃ spirit⁹. i. ratio a rectitudie infirmatus iclinať. Adã req̃sit⁹ ꝓfiteri culpã noluit: q̃ ipũs peccando a xitate diſiũcť⁹. eoipso i ruĩe sue audaciã nequi⁹ declinat. Adã p timoꝛ seipm absconsur⁹ fugerat: scz tñ timẽs tumebat. Cũ enĩ ex pctõ pena metuit: ⁊ amissa dei facies ñ amať: timoꝛ ex tumoꝛe ẽ nõ ex hũilitate. Supbit enĩ q̃ pctm̃: si liceat ipune nõ deserit. Jsdẽ etiã q̃ttuoꝛ modis pctm̃ ꝓsumať. i ope prius latẽs culpa agit. Post etiã sine ꝓfusiõe apit. De hic i ꝓsuetudinẽ ducit. Ad extremũ false spei seductiõe: vel obstinatione misere despatiõis nutrit. Aug⁹. Et dixit d. d. ad mulierem. Hec ista ꝓfitet pctm̃: scz refert i alteꝛ: i ipari sexu: pari fastu. Ex his tñ nat⁹ dauid dic̃ vsq̃ i finẽ secli: Ego dixi dñe miserere mei: sana aiaz meã q̃ peccaui tibi. ℣ ab isť dicẽdũ fuit: scz ñ dũ pctõꝛ ꝓcise ceruices restabãt. Laboꝛes ⁊ doloꝛes mortis. ⁊ cõtritio seculi. ⁊ gr̃a dei q̃ in tpe subuenit: docẽs afflictos nõ de se psumere. Serpẽs decepit ꝛc̃. quasi cuiuslibet psuasio preualeat dei pcepto. Aug⁹. Serpẽs dece. Quõ his verbis. s. Scit enĩ de⁹ q̃ i q̃cũq̃ ꝛc̃, crederet deũ se a re bona ⁊ vtili prohibuisse: nisi ĩesset mẽti ei⁹ amoꝛ ille, ppie ptãť: ⁊ ℣ se supbã ꝑsumptio: q̃ p tentatiõez fuerat quincẽda aut perimẽda? Denicq̃ nõ ꝓtẽpta suasiõe serpẽť aspexit lignũ bonuz esu: ⁊ decoꝛũ aspectu. nec credẽs inde se posse moꝛi: forte putauit deũ alicui⁹ significatiõis cã hec dixisse: Si manducaueritˀ. m. m. Jõ manducauit ⁊ dedit viro suo: fortassis cũ aliq̃ suasiõe quã scriptura intelligẽdã reliquit. Vel fortasse nõ fuit suaderi necesse cũ eo cibo: nõ videret eã moꝛtuã cẽ. Aug⁹. Notãdũ q̃ nõ diabolus ẽ pmissus feminam tentare nisi p serpentẽ: nec vir nisi p feminã. Serpẽte enĩ velut oꝛgano vsus ẽ: motiões naturã eius ad exꝑmẽdos sonos xboꝛ ⁊ signa: quibus suã mõstraret volũtatẽ. In mulieꝛe xo q̃ rõnal' erat nõ ẽ ipe locut⁹ scz psuasio ei⁹: q̃uis instinctu adiuuaret interi⁹: qđ p serpẽtẽ gerebat exteri⁹. Serpẽs ĝ nec xba itelligebat: nec rõnalis est facta. Qđ enĩ xbis marsoꝛ serpẽtes trahunť ℣ latebris: diabolica vis ẽ: qđ pmittit ad pmi facti memoꝛiaz: vt sciať: q̃ sit ei cum hoc genere familiaritas. Calli dissim⁹ dictus ẽ serpẽs: ꝓpter astuciã diaboli. Locut⁹ est aũt sicut asina balaam. Sed hoc diabolicũ: illud angelicũ. Boni enĩ ⁊ mali angeli silr opantur: sicut moyses ⁊ magi pharaonis. Sic aũt querẽdũ ẽ: vtrũ ab initio sua ptãte delectat⁹ discesserit ab illa societate ⁊ charitate bonoꝛ angeloꝛ: an ĩ sancto cetu fuerit aliq̃n angeloꝛ iust⁹ et beat⁹? Dicit enĩ tõ cecidisse: q̃ inuidit hoĩ facto ad imaginẽ dei: scz inuidia sequit supbiã. Jnuidendi enĩ causa ẽ supbia: q̃ ẽ amoꝛ ꝓpe excellentie. Jnuidia xo odtũ fel. citaťˀ aliene. Qui enĩ amat excellẽtiã: vel paribus inuidet: q̃ equanť: vel supioꝛib⁹: quib⁹ nõ equať. vel inferioꝛib⁹: ne coequenť Quãdo aũt diabolũ supbia deiecerit: vt naturã sibi bonã praua volũtate puerteret: scriptura nõ dicit scz ex hac hoĩ iuidisse ratio ostẽdit. Alchu. Peccatũ angeli tacitũ: hoĩs patefactũ: q̃ illud ĩcurabile: hoc curatũ. Strab⁹. Vidit igit ꝛc̃. A perte ĩexcusabilis ostẽdit. cui licuit sub tali deliberatiõe dolos inimici aduertere. b Et ait dñs deus ꝛc̃. Tota hec sentẽtia figurata est. Vbi credẽdum tñ omnia dicta esse. Serpens non interogať quare fecerit: q̃ nõ ipe ꝓpria voluntate ⁊ natura fecit: sed ℣ illo diabolus ℣ celo empyreo deiect⁹. d Et ait dñs ꝛc̃. Hic deserit̃ inflictio pene q̃ntũ ad ipositionẽ mali nociui. ⁊ pmo q̃ntũ ad serpẽtẽ. scdo q̃ntũ ad mulierẽ. ibi: Mulieri q̃z dixit. tertio q̃ntũ ad hoĩez. ibi. Ade xo dixit. Circa pmũ ꝓsiderãdũ q̃ sicut p salutẽ hoĩm augeť glia sctoꝛ angeloꝛ p q̃s incitanť hoĩes ad bonũ: ita econtrario p dãnationẽ hoim maloꝛ augeť pena demonũ eos tentãtiũ: verũtñ ꝓpter nimiã inuidiã qua demones toꝛquentur eo q̃ vident homines posse peruenire ad beatitudinem qua scz ipsi priuati sunt: non dimittũt homines tentare: licet sciant ex dominatione hominũ suam penam in futuro crescere: sicut de inuido narratur qui petijt sibi vnum oculum erui: vt proximo suo cui inuidebat duo oculi cruerentur. Erant enim in vna ciuitate duo homines quoꝛ vnus erat nimis notatus de cupiditate: alius de inui-

a ℣ stulte quasi displiceret nudus qui talis fuerat factus. ℣ nõ abscõdit vt ei⁹ sceleꝛa domin⁹ nõ videret: sed vt se indignum eius aspectu ostendat. Arabanť eni duplici verecũdia quia nũc ꝑtium obscenum motuz in membris sentiebant et quia ꝓpter transgressionẽ hoc ꝓtigisse sentiebãt.

mũi eo q̃ nudus ẽssem: ⁊ abscon

a ℣ .i. quis re ad hanc infirmitatẽ adduxit: nisi q̃ preceptum meum non obseruasti.

di me. Cui dixit: Quis enim in/ a
dicauit tibi q̃ nudus esses: nisi b
q̃ ex ligno de quo ꝓceperam
tibi ne comederes comedisti?

℣ non humiliter confitens: sed superbe se excusans ⁊ in auctoꝛem mulieris culpã retoꝛquẽs.

a Dixitq̃ adam† Mulier quã dedi c
sti mihi sociam: dedit mihi et co/
medi. Et dixit dominus deus ad
mulierez† Quare ſ̃ feciſti? Que

℣ similiter superbe se excusat: ⁊ in cõditoꝛem seruitis iactat culpam.

respondit: Serpens decepit me
b ⁊ comedi. Et ait dominus deus d

† 33. q. 5. c. Adam.

Nu. 22. f † De peni. dis. 1. c. seꝛpens. Exo. 7. b

Nicolaus de lyra. ℣ bolus

a Quis enĩ indicauit ꝛc̃. i. q̃ nuditas tua sit erubescibilis?
b Nisi q̃ ex ligno. i. nisi qz ꝓpẽ trãsgressionẽ ꝓcepti mei ablata ẽ a te originalis iusticia: p cui⁹ subtractiõez facta ẽ ꝓfusibilis nuditas tua: sic ei dr. ij. Phrsi. Jdẽ p sui ꝑsentiã ⁊ absentiaz ẽ causa cõtrarioꝛ. sic nauta p sui ꝑsentiã ẽ causa conſuatiõis nauis: ⁊ p sui absentiã ẽ causa ꝓclitatiõis: ⁊ codẽ mõ donũ originalẽ iusticie p sui pñtiã i hoĩe faciebat nuditatẽ honestã. vt ꝓdictũ ẽ: q̃ p sui ſbtractiõez facta ẽ ꝓfusibilis.
c Dixitq̃ adã ꝛc̃. Recurrit ad pctĩ sui excusatiõez: q̃ fac ad ei⁹ aggrauatiõez. volebat enĩ q̃dãmodo pctm̃ suũ retoꝛq̃re in deũ q̃ sibi dederat vxoꝛẽ: ⁊ codẽ mõ mulier excusãdo se p serpẽtẽ q̃ fuerat creať a deo: ⁊ ptz ira. Gz ẽ hic ꝓsiderãdũ q̃ añ ꝓdemnatiõez iterroganit vir ⁊ mulierẽ: vt ptz i ira: quia nullus ẽ ꝓdẽnandus añ inq̃sitiõez. serpentẽ aũt nõ iterrogauit: qz diabolus q̃ i serpẽte loq̃bať iã ꝑ pctõ suo fuerat ꝓdẽnať ⁊ ℣ celo empyreo deiect⁹.
d Et ait dñs ꝛc̃. Hic deseꝛribiť inflictio pene q̃ntũ ad ipositionẽ mali nociui. ⁊ pmo q̃ntũ ad serpẽtẽ. scdo q̃ntũ ad mulierẽ. ibi: Mulieri q̃z dixit. tertio q̃ntũ ad hoĩez. ibi. Ade xo dixit. Circa pmũ ꝓsiderãdũ q̃ sicut p salutẽ hoĩm augeť glia sctoꝛ angeloꝛ p q̃s incitanť hoĩes ad bonũ: ita econtrario p dãnationẽ hoim maloꝛ augeť pena demonũ eos tentãtiũ: verũtñ ꝓpter nimiã inuidiã qua demones toꝛquentur eo q̃ vident homines posse peruenire ad beatitudinem qua scz ipsi priuati sunt: non dimittũt homines tentare: licet sciant ex dominatione hominũ suam penam in futuro crescere: sicut de inuido narratur qui petijt sibi vnum oculum erui: vt proximo suo cui inuidebat duo oculi cruerentur. Erant enim in vna ciuitate duo homines quoꝛ vnus erat nimis notatus de cupiditate: alius de inui-

Bolus ꝛ p illū ꝛ ī illo: q̄ tā p impietate ꝛ supbia eterno igni destinat' fuerat. Ad ip̄m g referr' qđ serpēti dr: ꝛ q̄lis hūano generi futur' sit ostēdit. Mystice. Et ait d. d. a. s. Serpēs nō iterrogat' p̄ius excipit penā: q̄ nec ꝓfiteri pōt: nec hz q̄ se excuset. Sup pect' t. g. ꝛc. Sc̄m aliā editionē. Pectore ꝛ vētre repes. qđ ī colubro aduertit: ꝛ ex ip̄o ad inimicū inuisibilē locutio figurat. In pectore supbiā significat: ī q̄ ipe' animi dñat. Carnale desideriū ī vētre q̄ mollior ps ī corpe: et q̄ his serpit q̄s vult decipe: dictū ē: pectore ꝛ vētre repes: ꝛ t. co. cū. d. v. r. id est: oīb' q̄b' habes potestatē an vltimam iudicij penā. de hac cī vita gaudet ꝛ glīat. Et terraz c. duplicit' itelligit'. Uel ad te ptinebūt: q̄s terrena cupiditate dcipies. Uel ter tiū tentatiōis gen' figurat qđ ē curiositas. Qui enī terrā mād̄ucat: ꝓfūda ꝛ tenebrosa penetrat: ꝛ tm̄ tpalia atq̄ terrena: Nō ponunt' inimicicie int' serpentē ꝛ virū: sz mulierē: q̄ a diabolo nō tēptamur: nisi p aīalē ptē: q̄ mulier' imaginē. ꝛ exēplū ī vno hoie ostendit. Inter semē diaboli ꝛ mulier' inimicicie ponunt'. Semē diaboli: prava suggestio. Mulier' fruct' boni opis q̄ suggestiōi resistit. Jō obfuat plātā mulieris vt si ī illicita labat: delectatio illaz capiat. Illa obfuat caput eius: vt ip̄m initiū suggestiōis male excludat.

a Supra pe. t. g. ꝛc. Die. Uētrē. Lxx. addidēr': sz ī hebreo habē' pect' tm̄: vt calliditatē ꝛ versutiā cogitationuz ei' ꝓpperiret: id est ꝛ q̄ oīs gressus ei' nequicie est ꝛ fraudis. Hzeg'. In mora. li. xx. Pectore ꝛ vētre re. Malū luxurie aut cogitatiōe ꝓpetrat: aut opere. Host' enī cū ab effectū opis expellit': secreta cogitatiōis polluere molit. Uētre repit: dū lubric' per mēbra hūana sibi subdita luxuriā exercet ī ope. Serpit pectore: dū polluit ī cogitatiōe. Sz q̄ p cogitationez ad opa venit: pri' pectore ꝛ post vētre describit repere. b Inimicicias ponā int'. ꝛc. Hzeg'. i moza. Caput serpent' ꝓterere: ē initia suggestiōis manu sollicite ꝓsiderationis a cordis aditu extirpare. q̄ cū ab initio oēpēdit: pcutere calcaneo molit: q̄ quē ꝑma tēptatiōe nō pcutit: decipe in fine tēdit. Si aūt cor ī tēptatiōe cor rūpit' sequētis actiōis medietas ꝛ termin' ab hoste possidet': q̄ totā sibi arborē fruct' ferre ꝓspicit: quā veneni dēte ī radice viciauit. Die. Ipa fuabit ca. t. ꝛ tu fuabis ei' calcaneū. Meli' ī hebreo habē'. Ipa ꝓteret caput tuū: ꝛ tu ꝓteres calcaneū ei': q̄ ꝛ nr̄i gressus ꝑpediunt' a colubro: ꝛ dñs conteret sathan sub pedib' ei'. c Mulieri quoq̄ ꝛc. Aug'. Histor. Hec figurate ꝛ ꝓphetice meli' intelligunt'. Sz q̄ dolor ꝛ gemit' partuꝛiētis de corpe mortis ē: que trāsgressiōe ꝓcepta ē. referr' ꝛ hec pena ad ꝑpetatē lr̄e. Sz qđ dictū ē. Sub viri potestate eris: et ip. d. t. Uidēdū est quō ꝓprie possit accipi. Sic enī ꝛ añ peccatū facta ē: ꝛ vir ei dñarē'. ꝛ ad eū cōuersa fuit er. Sz pōt intelligi hāc seruitutē poti' esse ꝓdictiōis q̄s dilectiōis. vt etiā talis fuit tus q̄ postea boies seruirēt hominib' de pena peccati orta reperiat': pūt igit' ꝓiuges p charitatē seruire inuicē. Sz mulier ī virū dñari nō ꝑmittit: qđ nisi caueat: deprauabit natura ꝛ augetur culpa. d Multiplicabo erūnas ꝛc. Manifestū ē multiplicatos esse dolores mulier' atq̄ suspiria. Sz sacramentū magnū est. Nemo enī a voluptate carnali abstinet q̄ nō patiat' in exordio dolores: donec ꝓsuetudo vertat' ī meli'. Sz cū ad hoc puenerit: natus ē q̄si fili'. i. ad bonū parat' affect' p ꝓsuetudinē bonā: sz prius reluctatū ē cū dolore cōsuetudini male. Sub viri potestate eris ꝛc. Hoc enī cū illa ps aīe que carnalib' gaudet: malā cōsuetudinē volēs vicerit: difficultatē ꝛ dolorē passa. et bonā peperit: cauti' obtēperabit viro. i. rōni: ꝛ libētius seruiet iubenti: ne ī pniciosam cōsuetudinē defluat. Sentētiaz xo in adam datā patet: q̄ nemo euadit. Maledicta t. in o. t. Hoc enī ip̄m q̄ quisq̄ in hac terra natus difficultatē patiē' inuenie de veritat': ex corruptibili corpe hz. Corpus enī qđ corrūpitur aggrauat aīam. hinc dolores ꝛ tristicie: hec ꝑfert homini terra. Spine ꝛ tribuli: punctiōes tortuasaq̄ questionū: ꝛ cogitationes de ꝓuisione huius vite que nisi extirpata ꝓficiant: suffocāt verbum: ne in homine faciat fructum. hec patitur qui colit

Sap. 9. d

Mystice

Historia.

ℭ diabolū qui occulte serpit: sicut enī per serpentem loquebat': ita in serpente maledicitur.

ad serpētē: Quia fecisti hoc: ma/ a b
ledictus es inter omia animātia c
a ℭ supbiam: q̄ in pectore impetus animi dominat'. ℭ in quo doli ꝛ insidie.
a et bestias terre. Supra pect' tu/ d
a ℭ in hebreo habet aspḥar. i. fauillā vel puluerē. ℭ peccatores. ℭ terrena opera.
um gradier': et terram comedes e
ℭ dum potestatem habes decipiendi.
b cūctis diebus vite tue. Inimici/ f
a ℭ partē animalē qua regitur. ℭ ecclesiā. ℭ gen' humanū. b ℭ prauam suggestionem ꝛ omnē iniquitatem. ℭ originale peccatum.
cias ponā inter te ꝛ mulierē: ꝛ sē/
a ℭ fructum qui est christus. ℭ fructū boni opis. b ℭ ecclesia. c ℭ resurgente christo.
men tuū ꝛ semen illius. Ipsā cōn g
a ℭ Ipō est mors: vnde: Super aspidē ꝛ basi. am. ℭ initiū suggestionis. b ℭ vt capias cā. ℭ. i. sup planabis christum vt moriatur.
teret cāput tuum: et tu insidiābe b
a ℭ si in illicita labatur: vel fini cui maxime insidiatur diabolus. b ℭ histo. patet. ℭ q̄ significat.
c ris calcāneo eius. Mulieri q̄s di/ i
illam partem anime: que gaudet carnalitate.
d xit: Multiplicabo erumnas tu/ k

dia: ꝑpter qđ dñs ciuitat' q̄ erat valde prudēs: ip̄is vocatis dixit q̄ peterēt ab eo q̄d vellēt: adiūgēs q̄ ille qui ꝑmo peteret: suā petitiōez hr̄et: ali' xo duplū: tūc cupidus nolebat ꝑmo petere mot' cupiditate dupli boni habēdi: similiter nec inuidus nec socius su' plus hr̄et q̄s ip̄e: tandē cum dñs vrgeret eos ad petēdū: inuidus petijt vt sibi vn' oculus eruer̄et vt socius su' duos amitteret: qđ factū ē et sic punita sūt eoz vicia. sic demones tēptāt ex īuidia hoīes: sz nō ignorēt eoz penaz ī futuro crescere ex hoīm damnatiōe. Ꝟ igit' malū ōnūciat de ip̄i diabolo cui ī serpēte loquebat'.

a Quia fecisti Ꝟ. iducēdo hoīes ad peccatū. b Maledict' es. q̄ ex Ꝟ crescet pena tua. c Inter oīa animātia ꝛc. ꝑponit ei bruta aīalia: nō q̄tū ad ꝓditionē nature: sz q̄ seruauerūt statū suū: qđ ñ fecit diabolus. et Ꝟ est magna pena supbo q̄ inferiora ꝛ vilia ei ꝑponant'. d Sup pectus tuū gradieris. fm Aug'. Per pect' Ꝟ intelligit' supbia: q̄ diabol' incedēs ad suasionē hoīm a supbia incipit q̄ ī oīm peccato icludit'. vñ et Eccle. x. dr: Initius oīs pcti supbia. e Et terrā comedes. c. hoīes terrena diligētes ieozporabis tibi eos decipiēdo. f Inimicicias ponā inter te. ꝛc. fm Aug'. Per mlierē itelligitur Ꝟ rō inferior: ꝛ p semē ei' opatio bona. Per semē aūt demōis itelligitur suggestio ei' prava. Per Ꝟ g qđ dr: Inimicicias ponā. ꝛc. oñdit dñs q̄ diabolus mediāte suggestiōe prava oppugnat rōnē iferiorē. q̄ mulier dr: vt si ꝓsentiat delectatiōib': ꝛ per eā dejciat rōem supiorē q̄ p virū designat'. ꝛ sic diabolus insidiat' calcaneo ei': q̄ nō oppugnat eā nisi a ptē iferiori: sensualitati delectabilia ꝓponēdo.

g Ipa ꝓteret. ꝛc. In ꝑncipio tentatiōis resistēdo. Alij aūt sancti exponunt de beata virgine ab illo loco: Inimicicias ponā int' te ꝛ mulierē: nō istā cuā sz aliā ab eue descēdētē. s. xp̄ginē Mariā q̄ ē infesta demonib'. Ūñ ī Canti. dr: Terribilis ē vt castra ꝛ acies ordinata. Et semē tuū. i. alios angelos malos: qui dicunt' semē ei': ꝑp̄ silitudinē nature ꝛ malicie. Et semē illi'. s. christū q̄ ē marie natural' fili'. Ipa cōteret caput tuū: q̄ p ipaz mediāte filio suo ptās demōis ē cōtrita. h Et tu insidiaber'. ꝛc. Quia diabol' tēptauit xp̄m exteri' tātūmodo suggerēdo. q̄ q̄dē tentatio nō fuit vitiū ī tentato: sz xp̄t' exercitiū: ꝛ eodē mō credēdū ē de virgine. Alij xo exponūt lr̄az d serpēte materiali: nō d demone ab illo loco. Et ait dñs ad serpētē q̄ fecisti Ꝟ. i. q̄ fuisti istrumētū hui' maleficij. sic Leuit. xx. Jumētū cū q̄ aliq̄s coierit p̄cipit occidi cū eo. Maledict' es inf oīa aīantia: q̄ fm ipos ille serpēs pri' habebat formā ꝛ faciē gratiosaz sup oēs bestias ꝛ fact' ē horribilior oīb'. Sup pect' tuū gradieris: q̄ fm istos pri' habuit pedes ꝛ staturā erectā: sz pedes sūt ei amoti: ꝛ sic reptādo icedit. Et terrā comedes. pri' aūt ligno rū fructib' vescebat'. Inimicicias ponā inf te ꝛ mulierē ꝛc. q̄ odiosus es hūane nature: ꝛ ecōuerso. Ipa ꝓteret caput tuū: q̄ ex q̄ reptādo icedit: mulier pōt caput ei' calcare. Et tu insidiaber'. calcaneo ei': q̄ nō pōt se eleuare ad mordendū ī supiorē ptē. Sz ista exposito q̄tū ad mstā videt irrationabilis. ꝑmo q̄ de' dirigeret fmonē suū ad aīal brutū nō intelligēs. secdo q̄ ī nullo peccauerat: sz solū demon mouendo linguā ei'. tertio q̄ statura recta ñ cōpetit alicui aīali sz tm̄ hoī. vt dic̄ poeta: Ouidi' ī. j. metamor. Pronaq̄ cū spectēt aīalia cetera terrā. Os hoī sblime dedit: celūq̄ videre Jussit. ꝛ erectos ad sidera tollere vult'. Et iō ꝑma expositio que ē Aug'. melior videt. i Mulieri q̄s dixit. Hic ponit punitio mulier' ī speciali: ꝛ Ꝟ q̄tū ad duo ꝑpt̄ q̄ mulier cōiūcta ē viro. ꝑmū ē ad ꝑcreationē ꝓlis: ꝛ q̄tū ad Ꝟ dicit:

k Multiplicabo erūnas tuas ꝛ cōceptus tuos. Licet aūt actus generandi sit delectabilis: tm̄ habet turpitudinez annexam post peccatū. In hebreo ꝑ cōceptus habē' impgnationes: que sunt laboriose. Et erūnas tuas. q̄ portādo fetū cōceptū mulier patit plures labores ꝛ miserias.

ℭ agrū

ℭ In dolore

ag̃x suum: donec in terram de qua sumptus est redeat. i. donec hanc vitam finiat.
Vide 21. a Maledicta terra ꝛc̃. Aug. Histo. Nos esse labores humani generis in ẽra nemo ignorat: ꝛ q̃ nõ esset: si felicitas q̃ erat in paradiso teneret: indubitanter constat.
¶ Stra. Terra maledicit nõ adã: vt cuncti ꝓpter ꝙs hec scripta sunt terreret̃ur ne similia faciẽtes sibi pena plecterent. Ipe vero cain: qz ꝓme ꝑuaricationi fratricidiũ addidit maledicit: cum dicit: Maledict⁹ eris sup terraz ꝛc̃.
¶ Alcu. Terre maledixit non aḋs: qz hõ de fructu ẽre ꝺtra veritũ mãducauit: nõ de aḋs bibit: ꝛ in aḋs erat petr̃ abluendũ de fructu terre contractũ. Aialia q̃z terrestria pl⁹ maledictionis hũt: q̃s aq̃tilia: qz plus viuũt de maledicta. t. In de xp̃s p⁹ resurrectionẽ de pisce mãducauit: nõ de terrestri aiali. ¶ Grego. In mora. Maledicta. t. i. o. t. De⁹ maledicit hoĩ peccanti: ꝛ hõ maledicere ꝓhibet. Ꝙz maledictũ duob⁹ modis ꝺ: aliud ꝓbat: aliud improbat: aliud enim ex iudicio iusticie: aliud ex liuore vindicte. Maledictũ ĩ iudicio iustitie est maledicta. t. in. o. t. ꝙ q̃ ꝺ abraã ꝺ: Maledicã maledicentibus tibi. De eo vero q̃ fit liuore vindicte ꝺ: Nolite maledicere. ꝛ alibi: Maledici regnũ. d. n. p. Viri q̃z scĩ maledicũt nõ desiderio vidicte: sz vltiõe iusticie. Int⁹. n. sublie deo iudiciũ aspiciũt: ꝛ mala fortis exurgentia q̃ maledicto deo beant feriri cognoscũt ꝛ nõ peccãt: qz ab eterno deo iudicio nõ discordant: hinc petr⁹ ait: Pecunia. t. t. s. i. p q̃. n. nõ ait est: sz sit: nõ indicatiuo sz optatiuo modo se dixisse indicauit. hinc helias: Si hõ deo sum: descẽdat ig. ꝺ. c. ꝛ cõsumat vos: q̃ꝛ tũ sniam rõne xp̃i tat̃ ꝓpter plată exit⁹ monstrauit. ¶ Simõ. n. eterna dãnatiõe iterijt: ꝛ duos q̃nq̃genarios flãma ꝺbussit.
b In laborib⁹ ꝛc̃. Ra. spine antea erant: sz nõ vt laborem hoĩ iferrẽt: cui post petr̃ fuerũt ad laborẽ ꝛ afflictionẽ: sicut serpẽtes: ꝛ q̃cũq̃ noxia añ erãt inoxia. Et notãdũ q̃ ade extrinseca pena ĩponit. Maledicta. t. in. o. t. Mulieri xp̃o intrĩ seca: cũ ꝺ: Multiplicabo. c. t. ꝛc̃. qz seducta: seduxit virum.
c Puluis es ꝛc̃. Greg. Hõ ita cõdit⁹ fuit: vt manente illo decederẽt tpa: nec cũ tpib⁹ transiret. Stabat q̃ ĩ momẽt⁹ de currentib⁹: nec ad vite terminũ p diez incrementa tẽdebat: q: sp stanti inherebat: vbi veritũ ꝓtigit: offenso creatore: ire cepit cum tpe: Uñ terra es: ꝛ in terrã ibis. Statu. s. ĩmortalitatis amisso. cursus eũ mortalitat̃ absorbuit: ꝛ ad mortẽ trãseundo didicit: stãdo q̃d fuit: cui⁹ radicis amaritudinẽ quasi in xp̃gulto tenem⁹: qz ei⁹ cursum nascẽdo sortimur: vt ipso momẽto q̃ viuim⁹ a vita trãseam⁹: dũ infantia ad pueritiam pueritia ad adolescentiã: adolescentia ad iuuentutẽ: iuuẽt⁹ ad senectutẽ: senect⁹ trãsit ad mortẽ. d Et vo. adã no. ꝛc̃. Aug⁹. Verba ꝓmi hoĩs hec fuerũt qñ hec ẽ mr̃ oĩm viuentiũ: tanq̃ reddat cãm noĩs a se ipositi: cur. s. euam vocauerit.
Mystice ¶ Mystice. Post petr̃ ꝛ iudicis sniam vocauit adã vxorẽ suã euã: qz sit mater viuox: cũ mortẽ ꝛ mortales fet⁹ parere meruerit. Ꝙz illos fet⁹ scꝑtura attẽdit: q̃s ĩ dolore cũ pepit: ad vir cõuertit: vt ei dñet. Sic. n. est vita ꝛ mr̃ viuox: vita ĩ petis mors ꝺ:. Recte q̃ ps añalis cũ p rõnem de xp̃o vite affectũ recte viuẽdi cõcepit: vita appellatur: ꝛ mr̃ viuox. i. bonox: q̃uis in dolore ꝛ gemitu male cõsuetudini resistẽs: bonam consuetudinẽ ad recta facta pepit: q̃b⁹ ꝛria sunt peccata: q̃ mortua solẽt appellari. Mors aũt q̃ debeꝯ nature: post petr̃ in tunicis pelliceis figurat̃: tãdiu aũt in paḋiso fuerũt q̃uis sub snĩa dãnãtis dei: donec ad tunicas pelliceas ventum ẽ: huĩ⁹ vite. s. mortalitatem. Uñ aũt mors q̃nã in corpe sentim⁹: ĩ pellib⁹ exp̃mit: q̃ mortuis corpib⁹ detrahũt. e Fecit q̃z. ꝛc̃. Aug⁹. Hoc q̃z significationis cã factũ ẽ: ꝛ in factis q̃rit̃: q̃d factũ sit: ꝛ q̃d significet: ꝛ dicitis: q̃d dictũ sit: q̃d ve significet?
¶ Stra. Ipi fecerũt sibi pizomata: vt petr̃ suũ absc̃derẽt: de⁹ xp̃o tũicas pelliceas. q̃b⁹ totũ corx corp⁹ induit: qz ꝛ ĩ corpe ꝛ in aĩa eos iuste dãnauit. Stulta xp̃o q̃stio est: q̃liter vel q̃ opante pelles ab aĩalib⁹ deducte sint. q̃rere q̃. n. de nihilo oĩa condidit: quõ ꝛ qualiter voluit hec fecit. f Et ait: Ecce a. ꝛc̃. Aug⁹. Histo. Propter trinitatem pluralis numer⁹ ponit̃: sic ꝛ ibi: faciam⁹ ho. ꝛc̃. Replicat̃ igit̃ in caput supbi ad quẽ venerit exitũ: qđ a serpente ẽ suggestũ: eritis sicut dij: nec sunt xp̃a insultantis dei: sz a supbia deterrẽt̃ alios: videtes hoĩem nõ esse factũ qualẽ voluit: sz amisisse qđ fact⁹ sit. Uidete ne forte sumat de lig̃ vite ꝛc̃. Supioza xp̃a dei sũt: hoc aũt factuz est ꝓpter xp̃a dei secutũ: alienat⁹ ẽ a vita: nõ solũ quã cũ angelis erat acceptur⁹ si pstitisset: sz ab illa quã in paḋiso hẽbat q̃si excõicat⁹ a lig̃ vite: qđ erat ei ꝓ sacrõ: sic ĩ ecclesia solent hoĩes a sacris visibilib⁹ eclie disciplina remoueri. Aug⁹. Mirũ est si adã spũalis erat mẽte q̃uis nõ corpe. quõ credidit serpenti: dũ diceret deũ lignuz ꝓhibuisse: qz sciebat eos si comederent futuros vt deos ꝓpter sciam bo. ꝛ ma. tã q̃z hoc solũ creator creature inuideret. Sed nullo mõ credendũ est: spũali mẽte predictum hoc credere potuisse. Uñ adam non est seductus ꝛc̃. vt per mulierem. s. vir prẽuaricaretur: secundum illud in similitudinem prẽuaricationis ade. Seduct⁹ tñ nõ ẽ Uñ nõ ait: Mulier seduxit me ꝛc̃: sed ipa dedit mihi: ꝛ comedi. Illa xp̃o inq̃t: ꝟpens seduxit ꝛc̃. Ita salomon vir q̃dẽ: tãte sapie nõ in simulacrox cultu aliquid vtilitatis credidit eẽ: sz mulieris amori resistere nõ valuit: ꝛ qđ sciebat nõ eẽ faciendũ fecit: ne mortiferas delitias cõtristaret. Si vxorẽ que iã seducta mãducauerat: noluit adam

Vide 21. f
Luc. 24. f
¶ 11. a
Rom. 12. d
1. Cor. 6. b
Act. 8. d
4. Re. 1. b
Eccls. 3. d
Eccli. 10. b
et. 40. b
Deut. 32. b
Histo.
1. Re. 11. a

a ¶ difficultate vincende prave cõsuetudinis.

ast conceptus tuos† In dolore a
¶ rationis. ¶ per consuetudinẽ bonã.
paries filios: et sub viri pote/
¶ vt spũs dñet carni ¶ victa cõsuetudie prava cautius obrpabis rõni: ne ad aliquã pnitosam consuetudinem defluas.
state eris: ꝛ ipe dñabit̃ tui. Ade b
xo dixit† Quia audisti vocẽ vxoris tue: ꝛ comedisti ꝺ lig̃ ex q̃ ꝑce/
a perã tibi ne comederes † maledi/ c
¶ Dicro. nõ ruris colẽdi: sz pcõ: sic ĩ hebreo hr̃:
a ¶ inueniende veritatis.
b cta terra in ope tuo. In laborib⁹ d
comedes eam cunctis diebꝰ vite
¶ viciorum. ¶ punctiones rozuasarum questionum: ꝛ cogitationes de pulsione huius vite.
tue. Spinas ꝛ tribulos germinabit tibi: et comedes herbas terre e
In sudore vultus tui vesceris f
¶ .i. donec finias hanc vitam.
pane: donec reuertaris in terrã
c de q̃ sumpt⁹ es: † quia puluis es
d ꝛ in puluerẽ reuerteris. Et voca g
¶ .i. vitam
cauit adã nomen vxoris sue eua
a ¶ reddidit causam quare vocauerit eam vitã
¶ animalitas conuersa ad rõnem mater est viuorum. i. bonorum operũ b ¶ recte sanctorum quibus cõtraria sunt petã que dicunt̃ mortua.
eo q̃ mater esset cunctox viuẽ/ b
a ¶ antecẽs de paradiso ejiceret.
e tiũ. Fecit quoq̃ dominus deus i
a ¶ quib⁹ ¶ significarur mors que post petr̃ debebat nature b ¶ qz mortales ex mortalibus
ade ꝛ vxori sue tũnicas pelliceas
¶ nõ sunt verba insultãtis dei: sz alios deterrentis a supbia. ¶ ironia. ¶ q̃si nec illud qđ volebat assecutus est: ꝛ perdidit quod factus est
f ꝛ induit eos: ꝛ ait. Ecce adam q̃/ k
¶ trinitatis mentio inculcatur.
si vnus ex nobis factus est sci/

a In dolore paries: qz ĩ ptu sunt vehemẽtes angustie talia aũt nõ fuissẽt ĩ statu inocẽtie: sed cõcepissent absq̃ turpitudine: ꝛ factũ ꝓceptũ portassẽt absq̃ erũna ꝛ labore: ꝛ pepissent sine dolore. Sed ꝺo ꝓũgit̃ mulier viro ꝓpt̃ domesticã vitam ꝛ q̃tũ ad hoc punit eam. viro subijciendo dicẽs: Et ib̃ viri ptãte eris ꝛc̃. ꝛ sequitur.
b Ade ve. di. Hic põit̃ punitio viri. Circa qđ sciẽdũ q̃lit̃ ĩ domestica vita mulier subijcit̃ viro: ita ad vir ptinet ꝓcurare necessaria vite ꝓ se familia ꝛ vxore: ꝛ. io q̃tum ad hoc punit̃ cum subditur.
c Maledicta terra ĩ ꝛc̃. In q̃ notatur ẽre sterilitas: q̃ p⁹ petr̃ nõ ꝓduxit fructũ cõueniẽtẽ hoĩ nisi cũ cultura ꝛ labore: q̃ añ spõte ꝓducebat fruct⁹ conuenientes in abũdantia et produxisset si hõ ĩ statu inocẽtie pstitisset: In hebreo hr̃: Maledicta ẽ/ra ꝓpt̃ te. i. ꝓ petr̃ tuuz. ꝓpt̃ qđ incurrit sterilitatẽ. vt dictũ ẽ: In sudore vultus tui ꝛc̃. ꝓ b̃ notat̃ anxietas

† 5. dis. c. cũ enixa.
† 33. q. 5. c. manifestuz est, c. 35 ima/
† 4. q. 3. c. cũ ĝ. ¶. sz q̃ et ¶. ca. sequeneti.
D
¶ 13. dis. q. 2 c. ecclastico

hoĩs ĩ labore agriculture q̃ añ petr̃ ñ opabat̃ nisi ad recreationẽ ꝛ xp̃ut̃ exercitiũ: vt ꝓdictũ ẽ. d Spinas ꝛ tribulos. i b̃ notant̃ ipedimẽta q̃ ꝓ ueniunt hoĩs labori ex ẽra. e Et comedes herbas ꝛc̃. q̃ pri⁹ comedebas fruct⁹ paḋisi: ꝛ qz iste pene iflicte sũt hoĩ ad totã vitã vsq̃ ad mortẽ: io seq̃tur. f In sudore vul. ꝛc̃. Patet lra. g Et vocauit adã. Hic ꝓr describitur miserie iflicte trãsfusio: qz ꝙles facti sũt ꝓmi pentes p petr̃: tales filios genuerũt: ꝛ io dic̃. Et vocauit ꝛc̃. Eua: qđ nomẽ sonat vitã ĩ hebreo penalitatib⁹ tñ subiectã. h Eo q̃ mr̃ eẽt ꝛc̃. i. oĩm hoĩm ĩ hac vita mortali degentiũ. io sequit̃. i Fecit q̃z ꝛc̃. .i. de pellib⁹ aĩaliũ mortuox: ĩ signũ sue mortalitat̃: ꝛ qz ĩdigebãt tegumẽto ꝺ intẽperiẽ aeris loci ad quẽ erant ejiciẽdi: verũtñ añ electionẽ de⁹ ꝓperat ade suã trãsgressionẽ. d. k Ecce adã ꝛc̃. Ironia ẽ: ac si diceret: ñ es

cõtristaret: quã

¶ assecutus

cõtristare:quã credebat a se alienatã tabescere:t sine solatio interire:nõ q̃dẽ carnis cõcupiscentia:sz amicabili beniuolẽtia:q̃ sepe deo offẽdit:ne offẽdat amicũ. Alio g̃ mõ decepta est q̃ mulier:que falsum verum putauit.

Mystice Mystice. Ecce ada.f.e.q.v.t̃. Dupliciter intelligi põt. Quasi vn⁹ ex nobis.i.de⁹ qũ pertinet ad insultationez: sic ỏr: Vn⁹ ex senatoribus .i.senator: vel q̃ de⁹ eẽt nõ natura:sed creatoris sui bñficio:si sub eo manere voluisset. Sciẽs bonũ t malũ quasi ptãtem dei pena sua discet eẽ incuitabilem:quã pati noluit btũs t consentiens t hẽbit sciam p penam: quã de⁹ hz p sapientiã.

a Nunc g̃ ne forte t̃c. Sile dicit apl's. Ne forte det illis de⁹ penitẽtiã ad ꝛgscendã veritatem Videt aũt hõ dimissus esse ĩ labores huius vite: vt aliq̃n porrigat manũ ad arborẽ vite.i. ad crucẽ:p quã vita repat eẽna. Prohibitio quoq̃ intelligi põt: vt iusta pena p⁹ pctm̃ inclusus sit ad sapientiam aditus donec dei misericordia reuiuiscat: q̃ mortu⁹ fuerat.

a ℣ hec verba sunt dei. ℣ aposiopesis:que irato t perturbato congruit.

a ens bonũ t malum. Nũnc ergo a

℣.i.si ℣ ipleto numero electoꝝ gustaturi erãt de lig̃ vite:t sic ad bẽñ statũ migraturi:sz custodia ẽ adhibita:ne q̃ indigni forẽ sunt arrig arỹteri⁹.

ne forte mittat manũ suam:et su b

℣ quod erat ei pro sacramento.

mat etiã ỏ ligno vite t cõedat et

℣ hec dei actio est: ℣ quasi excõicando:sicut mõ prauũ emittuntur ab ecclesia.

b viuat in eternũ. Emisit eum de⁹ †

a ℣ vt in hoc corpe laborarer t meritum redeundi sibi collocaret.

de paradiso voluptatis vt ỏpa/retur terram de qua sumptus ẽ.

℣ quasi excõmunicarum.

c Eiecitq̃ adam:t collocauit ante c

a ℣ angelicam potestatem ℣ plenitudinem scientie t charitatem.

paradisum voluptatis cherubin

a ℣ penam temporalem ventrem:sed transitoriam ℣ quia in aduentu filij remouendus.

t flãmeũ gladiũ atq̃ versatilem

℣ qz reuerti nõ possumus nisi per hec.

ad custodiendam viã ligni vite.

b Emisit eum t̃c. In locum sibi ꝛgruũ sicut plurimũq̃ malus cũ inter bonos viuere ceperit:si in melius mutari noluerit:de bonorũ congregatione pellitur pondere praue cõsuetudinis sue. c Eiecitq̃ adam. Hiero. Lxx. Et eiecit: t hĩtare fecit contra paradisũ voluptatis:t statuit cherubin t flãmeam rõpheam:que vertitur ad custodiendam ligni vite viam. Alius sensus est in hebreo. Dit.n. t eiecit dominus adam:scilicet t habitare fecit ante paradisum voluptatis: cherubin et flãmeum gla.t̃c.non q̃ adam habitare fecerit contra paradisum voluptatis: sed illo eiecto ante fores paradisi: cherubin t flãmeum posuit gladium:ne q̃s posset intrare.

Histo. Aug. Histo. Et collocauit t̃c. Hoc per celestes potestates etiam in paradiso visibili factum esse credendum est: vt per angelicũ ministerium ibi esset quedam ignea custodia:nõ tamen frustra:sed quia aliquid de paradiso significat spirituali. Stra. Collocauit t̃c. Hoc est per ministerium angelorum igneam custodiam constituit. Flãmeus gladius tribulationes t dolores:t labores huius vite: quibus nos exercemur. Vel sententia iuste damnationis:que homini est data:qui ita dãnat⁹ est: vt christi passione redimi posset. Vñ gladius versatilis ỏr: quia potest remoueri. Remotus est enim Enoch t helie:t quotidie remouẽt fidelib⁹:de hac vita ad supnã btũdinẽ trãseuntib⁹:nec dicit flãmã t gladiũ:sz flãmeũ gladiũ:q̃.n.ad paradisũ redeũt:necesse est vt igne spũsscti oẽs cõcupiscentias hui⁹ vite exurant: t gladio verbi dei omnia noxia

Mystice predicant. Ihũ. Mystice. Et collocauit t̃c. Cherubin plenitudo sciẽtie:hec est charitas: que plenitudo legis est diuine. Gladius flam meus:pene temporales:que versatiles sunt: quoniam tempora volubilia sunt. Ad arborem igitur vite non reditur nisi per cherubin .i.plenitudinẽ scie.i. charitatẽ:t p gladium versatilẽ.i.tolerantiã tpalem.

℣ Adam ỹo

a ℣ Nunc g̃ videte. Li. videte nõ est de textu hebraico:sz subintelligit:t ẽ mod⁹ loq̃ndi satis frequens in hebraico q̃ omittit vna dictio trãslatio ỹo nra exp̃ssit qđ ĩ hebreo omittit vel subintelligit. Notandũ etiã q̃ ỹbũ dei ad angelos p quoꝝ ministeriũ hõ primus erect⁹ ẽ ex̃ paradisum. Sequit:

b Et sumat t̃c. Cũ hõ incurrisset iã necessitatẽ moriẽdi: vt p̃dictũ ẽ:lignũ vite:iã nõ poterat vitã ei⁹ ꝓpetuare:poterat tñ ex sua bonitate ipaz ꝓlongare:t ista ꝓlõgatio nõie eterni significat: sic ĩ p̃s. Mõtes eterni nõiant ꝓpt longitudinẽ durationis: vñ t in hebreo ỏr: t viuat in seculum: qđ signat tp̃s longũ. c Eiecitq̃ adã t̃c. Istud dupliciter exponit ꝑm duplicẽ opi.ẽ. positã ỏ situ paradisi terrestris: ꝑm.n.illos q̃ dicũt q̃ ẽ sub eq̃no ctiali circulo:gladi⁹ flãme⁹ intelligit zona torrida inf hĩtationẽ nostrã t paradisuz: t ỏr: ỹsatilis:quia sol p quẽ causat ibi caliditas ipenetrabilis apprꝛopi quat ad nos ĩ estate: t hyeme elõgat: p cherubin aũt itelligit angelica custodia:p quã tota natura corꝛea administrat: t marie mor⁹ ỏrbium. Ad custodiendã viã t̃c. Ne hõ inde eiect⁹ posset illuc redire:nec aliq̃s ali⁹ adire. Scdm ỹo illã opinionez q̃ ponit paradisum terrestrẽ circa tropicũ cãcri: per gladiũ flãmeũ intelligit aliq̃s ignis material⁹ fact⁹ a deo t oriẽs de terra:sic ỏr de mõte ethne q̃ cõtinue ardet:t significat nõie gladij: quia ignis ascendens sursum in supiori pte acuit ad modum gladij. Per cherubin aũt itelligit natura angelica: vt p̃dictũ ẽ. Ad custodiẽdã viã: qz ille ignis est añ introitũ paradisi ꝓhibẽs accessum hois ad ipm.

Moraliter. a† Sed t serpẽs Ca.III erat callidior t̃c. Per serpentem intelligit diabolus:qui in serpente loquebat. t bñ dicit callidior:de cuius calliditate dicit Leo papa in sermone de circũcisione. Olim ventilat curas:discutit cõsuetudines: animos scrutat: t ibi querit causas nocendi vbi quẽq̃ viderit studiosius occupari: ꝓpter qđ mulierem.i.appetitũ sensitiuũ fragilem ĩcitat ad malũ p suggestionẽ t delectationem sequentem: t ipa delectata virum.i. rõnem attrahit ad cõsensum t cõsequenter ad opationẽ vsq̃ ad pctm̃ mortalis cõsũmationẽ. Seq̃t. † Cũq̃ ꝛgnouissent se esse nudos:q: post pctm̃ perpetrationẽ:ratio pcipit pctm̃ turpitudinẽ: t sensus exꝑit delectationis ꝓuitatem. vñ dicit Boeti⁹.ij.de ꝛsolatione. Tristes ỹo voluptatũ esse exit⁹ q̃dq̃ libidinũ suaꝝ reminisci volet t itelliget. Seq̃t: o† Et ait dñs ad ꝛpẽtẽ t̃c. Serpẽs igit ex hoĩs deceptione maledicit. nã ex hoc pena demonis augmẽtat: sicut gloria sanctoꝝ angeloꝝ ex hoc q̃ inducunt hoĩes ad bonũ. Similiter mulier t vir maledicunt: p qđ designat q̃ aĩa t corꝑ post resurrectionem in inferno punient. Sequit: † Emisit eũ deus de paradiso t̃c. per qđ designat: q̃ pctõr ꝓ pctõ mortali desinit esse de ecclesia militante merito: t si nõ numero: p hoc aũt q̃ gladius flãmeus ponit añ paradisuz: designat q̃ manente pctõ mortali nõ est reuersio ad ecclesiã militantẽ ꝑm meritũ. ỏr: tũ gladius ỹsatilis: qz si vera penitentia sequatur: hõ ꝑm meritũ ad eam reuocat: dicente dño: Ezech. xviij. Nolo mortẽ pctõris sz vt magis ꝛuertat t viuat.

In ca. Hen. iij. vbi ỏr in postilla: Sz ỹ dicta occurrit dubium.

Additio.j. Licet gratia gratis data possit remanere cũ pctõ mortali. put videt postillator: qđ sic patet: nã ꝓut doctores cõiter loquunt in statu innocentie in q̃ hõ institut⁹ fuit in originali iusticia nulla erat rebellio carnis ad spiritũ: nec spũs ad deũ. t p ons ipossibile erat stante illo statu pctm̃ mortale incurri. pctm̃.n. ꝑm Ambro. est inobediẽtia diuine legis t trãsgressio celestiũ mandatoꝝ. qđ de directo opponit statui innocentie. Ad dubiũ aũt motũ p postillatorẽ ipm.s. quõ in muliere remãsit donũ originalis iusticie post primũ t scdm peccatũ: t vsq̃ post comestionem ligni: aliter posset rñderi. Pro quo aduertendũ est q̃ preceptũ de inhibitione comestionis ligni fuit datũ Ade ante eẽ Eua fuisset in rer natura ꝓducta: vt lra testat: t licet tñ ꝑm Aug'. sup Hen. ca. viij. Ex hoc non sequitur q̃ eua nõ fuisset obligata ad p̃ceptũ obseruandũ: trãsgressio aũt hui⁹ precepti nõ fuit cõsummata donec adã comederit: licet fuisset quodãmõ inchoata per comestionẽ mulieris. qđ patet p Augm̃ in.ij.dist.xxiij. vbi ostendit q̃ talis est ordo peccãdi in nobis qualis fuit in ꝓmis parentibus. sic.d. Ut enim tunc serpens mulieri malũ suasit: ipaq̃ consensit: deinde viro suo dedit: sic ꝛsummatũ ẽ pctm̃: ita t nũc in nob̃ ꝓ serpente est sensualis mot⁹ aĩe: ꝓ muliere inferioꝝ portio rõnis. ꝓ viro supioꝝ portio rõnis: hec ille. Ex q̃ patet q̃ transgressio p̃cepti ipi Ade dati nõ fuit totaliter cõsummata vsq̃ ad comestionez viri: nec est etiã necessariũ dicere q̃ adã fuerit transgressoꝝ illius p̃cepti sibi dati añ comestionẽ ligni p actũ interiorem in hoc consentientem: nã ꝓut ex serie lr̃e patet sola comestio fuit ꝓhibita: nõ aũt deliberatio seu consensus p̃cedens comestionẽ. Dicit.n. in die q̃ comederis ex eo t̃c. nõ aũt in die quo cõsenseris seu deliberaueris comedere t hmõi: vñ sicut de quibusdã preceptis

ve. testa. dicit

vete.testa.dicitur a doctoribus q̄ lex ꝓhibet manū:nō autē animū:eodē mō in ꝓposito dici posset ꝓut lra sonat. Ex quib⁹ vlteri⁹ sequit q̄ licet tam Eua q̄m Adā añ comestionem ligni peccassent p act⁹ interiores pctō superbie qđ est initiū omnis pcti:vt patet Ecclesiastici.x.nō tū transgressio p̄cepti sibi dati fuit facta vsq; ad ħ q̄ adā comedisset:⁊ tunc ⁊ nō añ nuditatē suā erubuisse debuerint:qđ videnē sonare ẋba Aug⁹ in.iiij.de ciui.dei:q̄ post q̄m transgressio p̄cepti facta est gra ðī deserente de corpore suo⁹ nuditate cōfusi sunt: nō enim dixit post q̄m peccauerunt:qđ posset intelligi de q̄cunq; genere pcti sed post q̄m transgressio p̄cepti facta est:vt intelligatur de trāsgressione p̄cepti de q̄ agit:q̄ nunq̄m fuit cōsummata donec vir comederet:⁊ sic de nuditate sua tpe cōgruo erubuerūt.

¶ In eodē ca.iij.vbi ðr in postil:Serpentē aūt ñ interrogauit.

Additio.ij. Alia etiā ratio assignat ad ħ q̄ ꝑ̄s nō fuit interrogatus:vñ Aug⁹.cōtra Manicheos li.ij.nam serpens non interrogat:sed prior excipit penā:qz nec confiteri pctm̄ pōt:nec hz oīno vñ se excuset.

¶ In eodē ca.iij.vbi dicit in postilla:Sed ista expositio q̄ntum ad multa ⁊c.

Additio.iij. Ista expositio vltima nō est tanq̄m irrationabilis excludenda cōsonat enī littere pluſq̄m alia:⁊ est sententia Piero.de hebraicis questionibus:nec obstat q̄ postillator obijcit. Primo de hoc q̄ deb⁹ dirigeret sermonem suum ad animal brutū.naz alibi legitur: Et ait dñs ad piscem:Jone.ij.ca.quod significat expressionez diuine voluntatis per effectus exteriores. Qz aūt obijcit secūdo q̄ serpens in nullo peccauerat:sed solum demon:non obstat:nam in signū detestationis peccati etiam bruta quandoq; puniunt:vt patet de iumēto cū quo aliq̄s coierit:Leuit⁹. xx.prout allegat postillator:⁊ nō solū hoc sed etiam res inanimate que omnino carent sensu ⁊ motu voluntario precipiuntur cōburi ⁊ destrui propter horrorem alicuius magni peccati:vt Deutro.xiij.de ciuitate auersa a cultu dei ad idolor⁹ seruitutem:vbi p̄cipitur q̄ nō solū pecora occidantur:sed etiam comburantur supellectilia:⁊ habemus.j.Reg.xv.de Amalechitis vbi ꝓpter peccatum a suis predecessoribus longe añ perpetratum deus p̄cepit occidi non solum viros ⁊ mulieres sed etiam paruulos ⁊ lactantes boues et oues ⁊c. Qz aūt postillator tertio obijcit de statura recta que nō competit nisi tm̄ homini:non obstat:nam ad saluandam veritatem lre fm hāc expositionem sufficit q̄ serpens antea cum pedibus altis incedebat sicut ⁊ alia animalia:et post hmōi sententiam pedes sunt ei amoti:sic vt non posset incedere nisi reptando: vñ hec expositio videt tenenda tanq̄m lralis. Alie vero expositiones Aug⁹.⁊ sctō⁹ tenēde sūt tanq̄m vere ⁊ spūales seu mystice.

¶ In eodē ca.iij.vbi ðr in postilla:Et vocauit adam ⁊c.

Additio.iiij. Eua in hebraico vitā sonat simplici ter nō cōnotādo q̄ sit penalitati subiecta vel non:sicut enī cū ðr:mater oīm viuentiū nō denotat q̄ sint in hac vita mortali vel non:vñ hec vocatio aliter videtur continuari ad p̄dicta. ¶ Ad quod sciendum q̄ licet adā fm q̄ tradunt doctores sciuerit naturas oīm animaliū ⁊ oīm sciaz de q̄b⁹ hō nat⁹ est instrui:ꝓut patet in ꝓma pte.q.xciij arti.iij.in cor.q.nō tū habuit noticiā futuror⁹ contingentium nisi prout ex diuina reuelatione habuit.vel expimentalit̄ poterat acquirere:⁊ ideo cū mulier statim post q̄m fuit ꝓducta sibi adducta fuerit nesciens an deus disponeret eos sic remanere et alios de nouo procreare:an ex ea esset ꝓles p ꝓpagationē ꝓcreanda:vocata est ab eo virago: quasi de viro sumpta:ad denotandū q̄ erat sibi data in consortium domestice conuersationis:nō declarans an esset sibi data etiā ad prolis ꝓpagationem:quod etiam conuenit verbis dei dicentis ante mulieris productionem supra Heñ.ij.ca.Dixitq; deus: Nō ē bonum hominē esse solum:faciamus ei adiutoriū simile sibi. Gz post peccatum ex diuina sententia cōtra ipm̄ ⁊ vxorē suaz lata duo collegit:vnū.s.q̄ ipi essent mortales:et hoc cum sibi fuit dictū:Pulvis es ⁊ in pulverē reverteris. Secundū:quia debebant habere filios p propagationem sicut cetera animalia et hoc dictum fuit mulieri:Multiplicabo erumnas tuas et conceptus:et in dolore paries filios. Ex quibus concluſit q̄ illa deberet esse mater omnium succedentiū:cum iam cessauisset deus a nouis creaturis condendis:et ideo audita diuina sententia vocauit eā Eua:qđ nomen interpretatus est ipse adam.d.eo q̄ esset mater omnium viuentium.

Replica. Correctorij contra Burgen. ¶ In ca.iij. vbi postillator mouet dubiū.Cū ena peccauerit actu interiori superbie et diffidentie:et actu exteriori comestionis veritī:⁊ tū nō ꝓcepit sua nuditatē vsq; post esum viri:quō iusticia originalis potuit stare cuz ꝑfatis peccatis Eue:Et rñdet dicens iusticiā originalē fuisse grām grat⁹ data que stare potest ne dum cū pctis venialibus:sed etiā mortalibus. Hanc responsionē Burgen.impugnat rōne min⁹ efficaci:vt dicē:et ponit ad motū dubiū.aliā rñsionē dicēs q̄ ade datum est p̄ceptū non eue:tō transgressio nō fuit cōsummata quousq; adā comederet et aduſq; mansit iusticia originalis. Et multa circa hoc dicit ꝛcepta. Suppositū.n. Burgē. ex lra apparet falsum:ðr enī in lra q̄ mulier rñdit diabolo: nobis ꝓcepit deus ⁊c. Igit̄ mulier recepit p̄ceptū sue per se siue p viz:sicut quibusdā placet.si igit̄ fuit mulieri ꝓceptum ad seruandū erat obligata.transgrediendo igitur nō solum venialiter:sed et mortaliter peccauit:stat igit̄ rñsio postillatoris. Qđ aūt Burgen.de magistro sñaruz adducit:allegoria est:nō sensus lralis:vt patet per eundem in eodem capi. Illud q̄z nec vez videt qđ addit Burgen:dicēs solā exteriorem comestionē fuisse prohibitā nō actū interiorē: quia fm omnes illa prohibitio fuit ad probandū obedientiā:tō dicit cōiter q̄ fructus nō erat mal⁹ nec eius esus.nisi qz ꝓhibit⁹. nūc aūt inobedientia sicut et obedientia respiciunt actū interiorē ꝑncipaliter:cōsequenter exteriorē:nec exterior aliq̄d malicie intensiue addit super interiorem:vt vult mgr sñarū p eum inductus li.ij.dist.xlij.Et enī inquit vna inobedietia vnusquisq; contemptus siue qñ vult sine qñ agit.licet fm expositionē doctor⁹ distinctio sit in malo extensiue:nec valet si militudo p cū.s.Burgen.inducta de lege cohibente manum et nō animū:qđoc ðr rōne tpalis pene p legē tarate:sz non q̄ ad deū:apud quē vbicūq; man⁹ cohibet anim⁹ nō manet sine obligatione:imo dato :sz etiā nō concesso q̄ solus act⁹ esus exterioris ꝓhibitus fuisset adhuc staret dubium motū quō iusticia originalis māsisset in eua manducante añ virū: mansit quidē fm postillatorē et nō mansit fm Burgen. Pro vtriusq; partis concordantia notandū ꝓut scripsi circa sententias li.ij.dist.xxxj.xxxij.et.xxxiij.q̄ iusticia original⁹ multos habuit effectus:vnū ꝑncipalē:alios secūdarios:principalis fuit ordinatio voluntatis in deū:sed secūdarij effectus nō fuerūt simplr et directe a iusticia originali:sed a cōcurrentibus q̄ enumerat Scotus circa secundū.dist.xix.q̄ sunt immortalitas:pservatio a siti et alijs passionib⁹:⁊ trāquillitas virtiū sensitiuar⁹.Oppositū effect⁹ ꝑncipalis ē culpabile: oppositū aūt effectuū secundarior⁹ nō est culpabile:sed potius penale:p pctm̄ igit̄ actuū interior⁹ ceciderūt a iusticia originali quantū ad effectū ꝑncipalē: qz voluntas eor⁹ fuit q̄ ad deū inordinata:dū adā se ad amorē vroris cōuerteret diuino ꝓcepto dissimulato:sic colligit̄ a btō Aug⁹.xj.sup Heñ.ca.ix vbi dicit Adā peccasse quadā societat⁹ necessitudine:sz his sic se habentib⁹ effect⁹ secūdarij nō sunt secuti:qz penale reseruatū est vsq; post pctm̄ opis manifeste p mulierē inchoatum et p vir consummatū:māsit igit̄ iusticia originalis cum pctō q̄ ad effect⁹ secūdarios ꝓ positione postillatoris et non māsit q̄ ad effectū ꝑncipalē ꝓ positione Burgen. Signum huius dicti sumi pōt ex eo:qz restitui pōt grā equalens iusticie originali q̄ ad effectū ꝑncipalē restitutione nō facta quo ad effect⁹ secūdarios:nec p hmōi ꝓcertationē fit variatio in sensu lrali. Ad argumentū igit̄ principale Burgen. dicit q̄ p actū interiorē superbie ⁊ diffidētie q̄ venit ex rebellione spiritus ad deū ceciderūt a statu innocentie et iusticie originalis q̄ ad effectū ꝑncipalē:sed nō q̄ ad effect⁹ secūdarios quo usq; pctm̄ actu exteriori foret cōsūmatū. ¶ Itē in eodē capi. vbi postillator ponit de locutione dei ad serpentē expositionē btī Aug⁹.quā ponit ex intētione fore lralē:subdit postillator ponens expositionē aliā quā btūs Piero.li.questio. hebra. videt recitare:sed hanc reprobat postillator trib⁹ rōnibus:sed Burgen.opponit se postillatori dicens expositionē btī Aug⁹.fore mysticā:sed eā quā recitat btūs Piero.fore lralem:et nitit̄ soluere rōnes p postillatorē in ordine addūctas. Et cū ꝓmo postillator arguit q̄ irrōnabile est q̄ deb⁹ dirigeret sermonē vocalē ad animal brutū nō intelligēs. Respōdet Burgen.q̄ nō obstat qđ alibi legit:Et ait dñs ad piscē: Jone.ij. Gz illa rñsio nō valet:qz locutio ðr hic fuit vocalis ib i aūt quedā interior inspiratio:vt Burgen. met testat dicens:Locutio ad piscē significat expressionē diuine volūtatis p effectus interiores:sz q̄ hic fuerit vocalis:patet p btūm Aug⁹.xj.sup Heñ.ca.j.vbi ꝓpter illā locutionē dei ad ꝑ̄ntem dicit:vbi in sacra scriptura aliq̄d ðr qđ non nisi absurde ad lram pōt intelligi proculdubio figuratiue dictū esse:⁊ ad aliā significationem accipi debere:et ob id idē btūs Aug⁹.

eodem li.ca.ix.ponit differentiã inter locutionem dei ad virum et mulierem ⁊ serpentẽ dicens: Locutionem ad primos esse ad lrãm: sed ad serpentẽ figuratiuã: qz absurde sonaret vt arguit postillator ex illo loco bti Aug⁹.sed nõ sonaret absurde: si p inspirationẽ locutus fuisset serpenti sic̃ pisci: de q̃ supra. Constat q̃ q̃ fuit vocalis: sed ad diabolũ sub noĩe serpentis. Confirmat totum ex intentione bti Greg⁹.in moza. put Burgen. eũ allegat in solutione vlti.ar.q.sue preambule: vbi dicit: Cũ ordo historie deficit sese nobis intellect⁹ mysticus quasi aptis iã foris⁹ ofidit: et tunc mystic⁹ ꝓ lrali habend⁹ est: vt Bnrgen.met vbi supra testat: et sic est in ꝓposito de locutione dei ad serpentẽ: sicut de locutione lignorũ: Judi.ix. Certũ est.n. vtrobiq; historiã scõm vocũ significati onẽ deficere. Est igitur ad mysticum sensum tanq̃ ad vere lrale recurrendũ �means doctrinã bti Greg⁹.et Aug⁹.et omniũ cõiter scribentiũ. Frustra igitur laborauit Burgen.cũ soluti one primi argumẽti. Nec rñsio ad secundũ valet: nam instãtia de iumento est contra Burgen. ꝓ eo q̃ serpens potissime venit destruendus plusq̃ iumentum si instantia valeret: nec alie instantie valent de interemptione pecorum et etiã inaiatorum: nam cum iumento pecoribus vasis ⁊ supellectilibus inanimatis cõmissa sunt peccata idolatrie et alia tanq̃ cum subiectis polluris: diabol⁹ aũt serpente nõ vtebat vt sbiecto qõ polluit: sed solũ vt instrumento qõ deus permisit: vt cito dicẽ infra: ideo illa in detestationem peccati destructa sunt serpens aũt q̃ solum fuit ꝓmissum instrumentum puniri nõ debuit: exemplũ familiare: occidat quis clericum gladio in detestationẽ peccati locus exercẽ: inter dicit: et tota terra supponit in dicto: q̃ videnr subiecta in quib⁹ sanguis clerici effusus est. Contra gladiũ Xo qui solũ instrumentum fuit occisoris nihil fit ipo iure: hec valet rñsio ad tertiã rationez postillatoris: nam expositio quã improbat dicit serpentẽ ere ctam staturam habuisse nõ more pecudis pedes: nec tamen serpentẽ habuisse pedes est in scriptura fundatũ: nam aũ tẽtationem serpens fuit dictus a serpendo: vt dicit Jsid. et inẽ reptilia cõputatus nec lra quam putat Burgen. saluare ẽ ei⁹ ꝓpositum: nam cum in serpentis maledictione dixit domin⁹: Super pectus tuum gradieris: non intelligi debet ad litterã �means intentionem beati Aug⁹.quasi prius super pectus repere non cõsueuerit: sed ad diabolũ dictũ intelligitur nõ ad serpẽtem q̃uis sub noĩe serpẽtis �means q̃ postillator ad bti Aug⁹. intentionem exponit. et dato q̃uis non concesso q̃ serpens tpe tentationis erectus vel super pedes incesserit. diabolus enĩ ad hoc potuit eum erigere aut pedes formare: qui ad loquendum eius linguam poterat mouere: et tunc sensus littere est: Super pectus tuum gradieris: id est q̃ de cetero non pmittetur diabolus sic transformare serpentem: et ad istum sensum conferre videtur quod postillator �means intẽtionẽ bti Aug⁹. xj. sup Geñ. ca.ix. vbi supra exponẽdo q̃re potiꝰ ꝓ ꝑpentẽ tẽtat⁹ est hõ q̃ ꝓ aliã effigiẽ ait: q̃.s. nõ fuit ex demonis electione ꝑs mag⁹ ex diuina dispẽsatione q̃ nõ pmisit hoĩem tẽtari ꝓ diabolũ i specie affabili ⁊ nobili ꝓ quã posset facili⁹ decipi ꝑs magis i specie horribili: i q̃ fallacia demonis poterat facili⁹ deꝓhẽdi: ⁊ mix̃ q̃ Burgẽ. i hac pte postillatorẽ ñ redarguit q̃ puriles freq̃nt ꝯ eũ occasiones q̃siuit: cũ tñ b mod⁹ dicẽdi vel loq̃ndi sit añcedens ad oia q̃ Burgẽ. in b loco reprobare nitebat. Jtẽ in eodẽ ca. vbi postillator dic̃ Euã significare vitã penalitati subiectã. sic̃ et btus Diero. dic̃ q̃ significat vel vitã et calamitatẽ. Burgẽ. fingere videt oppositũ inix̃ fũdamẽto falso: q̃.s. adã a ꝓncipio formationis mulier⁹ nesciuerit eã matrẽ cũctoꝝ hoĩm futurã: ꝑs b falsũ videt: sciuit. n. b statim spũ ꝓphetico q̃ formata muliere dixit: Hoc nũc os ex ossibus meis: ꝓpt̃ b relinquet hõ patrẽ et matrẽ et adherebit vxori. Ecce sciuit eã sibi datã i vxorẽ: sciuit q̃s se futuꝝ patrẽ ⁊ Euã futurã matrẽ: sciuit nihilomin⁹ pl⁹ eã sibi ꝓiuncta q̃ ob cõuersationẽ domesticã quã hñt pr̃ ⁊ fili⁹: q̃x tñ ꝓiunctione maiorẽ dixit ꝓiunctionẽ vxoris ad virx̃ ⁊ ecõuerso: sciuit q̃s hoc ipm ex dei bñdictione añ lapsum de q̃ dz.j.ca. Non latuit eũ nuptias añ lapsũ istitutas ⁊ p deũ bñdictas: vt vult btus Aug⁹. xiij. de ci.di.ca.xxij.⁊.viij. sup Geñ. ca.iij. Cũ igit̃ añ lapsũ fuerãt nuptie celebrate q̃uis ñ ꝓsumate: tñ ꝑceptũ d ꝓsumãdo p bñdictionẽ recepert: cũ dixit dñs: Crescite⁊ multiplicamini ⁊c.

Glo. ordi.

Hdam xo ⁊c. Ca. IIII

Aug⁹. in padiso xginitas: ex nuptie. fuisset tñ i padiso honestũ cõiugium nisi pri⁹ iobedictia meruisset exiliũ q̃ de⁹ iduxisset carnale ꝓsortiũ Jõ i lũbis ade dãnata ẽ: morti tota posteritas: qz añ puaricationẽ nõ ẽ i loco vite de massa separata: ꝑs p⁹ i exilio generata.

b Cõcepit ⁊ pepit ⁊c. Cain ⁊ abel d vna matre geniti: signa sunt oĩm hoĩm q̃ de radice petĩ in hãc vitã ꝓpagank: ⁊ alq tre nã ciuitatẽ et mortiferas delitias sũt amaturi: ⁊ q̃tuz i se ẽ ãbitiõe possessuri: q̃s significat cain: q̃ inꝑpretat possessio. Alq futurã ciuitatẽ q̃situri: ⁊ de hui⁹ habitationis miserijs lugẽtes: ad futurã gloriã toto dsiderio trãsituri: q̃s significat abel: q̃ inꝑpretat luct⁹. et ẽ posterior: qz nõ pri⁹ ẽ qđ spũale: ꝑs qđ aiale: hinc cain dr agricola. i. krenis opib⁹ icũbẽs. abel xo pastor ouiũ simplicitatẽ. s. et innocentiã diligẽs. Jsid. All. Duo filij ade duos pp̃los exꝑmũt: iudaicũ. s. natu maiorẽ: ⁊ christianũ minorẽ. Maioris sacrificiũ de krenis opib⁹ reprobat. Quis. n. iudei carnalia sacrificia recte fecerũt: tẽpus tñ noui te. a tpe veteris nõ distinxerũt. Aũ iuxta Axx. Si recte offeras: et recte nõ diuidas: peccasti: q̃ sec. Recte offerebat: qz dr: ꝑs nõ recte diuidebat: qz exteriora dabat: se i neḡcia ꝓfirmabat. Junioris sacrificium approbat: vel �means theodotionẽ ilãmat: qz ꝓ dilectione q̃ xp̃s dilexit nos nõ exteriora: ꝑs seipm pri obtulit: quẽ caput innioris populi maior natu. i. iudaic⁹ crucifixit i caluarie loco: sic̃ cain minorẽ frẽm natu occidit i agro. In ꝓfusione vult⁹ cain sutik̃ indeꝝ notat verecũdia: q̃ reprobat⁹ a deo carnalib⁹ adhuc nitũtur statuere ea: ⁊ blasphemãtes nomẽ xp̃ianũ q̃tũ i se est xp̃m inficiũt: tñ si resipuerit: ꝑmia. pmittunt: alioquin pena ꝑdicit: Hõne si bñ egerꝰ ⁊c. q̃s aũt ꝯ ꝑmã suggestionẽ rõ vires hr̃e dẽat. significat cũ dr: Sub te erit appetit⁹ ei⁹: q̃si nõ pmittat rõ motũ prauũ ad effectũ veni re: ꝑs studeat

a ꝑ iam reus.

Hdam xo co Ca. IIII

ꝑ nõ in padiso. ꝑ in paradiso virginitas: extra nuptie.

a gnouit Euã vxorẽ suã

a ꝑ prius enim ẽ quod'auimale est

b Que concepit ⁊ pẽpit

b ꝑ iudaicũ populum b ꝑ hi sunt qui terrenas diuitias ambiunt: ⁊ q̃rũ in se est possidẽt. cainnanq̃ possessio vel acquisitio interpretatur

cain: dicens: Possedi hominem c
per deum. Rursumq; peperit fra d

Nicolaus de lyra

Allego.

Hdã xo ꝯguit vxorẽ ⁊c. Ca. IIII

Postq̃ descripsit moyses hoĩs conditionẽ et lapsũ: hic ꝯnr describit multiplicationis actũ: discernẽdo fideles ab infidelib⁹: ⁊ b facit ꝑ tres stipites. ꝓmo ꝑ adaz. scõ p noe. vj.ca. ibi: Hoc xo. ctio ꝑ abraaz xij.c. ibi: Dixit aũt dñs ad abraã. Circa pri mũ ꝓmo describit ade generatio. scõ generationis recapitulatio. v.ca. ibi: Hic est lib. Adhuc ꝓmo describit generatio filiox adã dlẽda. scõo ꝓmanẽda et eligẽda. ibi: Cognouit q̃z adhuc adã. Adhuc ꝓmo describit delenda generatio. s. cain ⁊ abel: qz cain generatio deleta fuit i diluuio: abel xo fuit infectus a fratre añ q̃ generasset: scõo describit generatox distinctio. ibi: Fuit aũt abel. Circa ꝓmũ dicit: Adã xo ꝯguit vxorẽ suã. Dicunt hebrei q̃ ista dicunk ꝓ modũ recapitulationis: ⁊ q̃ adã genuit istos pueros antea cũ adhuc eẽt in padiso voluptatis: qđ ꝯfirmat ꝑ illud qđ supradictũ est hoĩ: Crescite ⁊ multiplicamini: qđ ĩtelligitur de actu generationis: ⁊ iõ dicit q̃ formata muliere et adducta ad adã statim cognouit eã carnaliter cũ dixisset: Et adherebit vxori sue: alioq̃n esset transgressor ꝑdicti ꝑcepti. Doctores aũt catholici dicũt contrariũ videlicet q̃ ꝓmi pentes de padiso egressi sũt virgines. vñ dicit Aug⁹. ix. sup Geñ. ad lrãm q̃ ꝓmi parentes in padiso nõ coierũt: qz formata muliere p⁹ modicũ ꝓpter petĩm electi sunt de padiso: et ideo Diero. dicit: Nuptie replent mundum: xginitas aũt padisum. Argumentũ aũt indeox ad oppositũ nõ valet. Tum ꝓptere q̃ dictũ est q̃ formata muliere modicũ steterunt in padiso. Tũ qz ꝑs datũ eẽt ꝑceptũ de multiplicatione in generali: expectabãt determinationẽ dei i spẽali: qz ꝑceptũ affirmatiuũ ĩtelligẽdũ ẽ �means determinationẽ debiti tpis et circũstantiax: et iõ dicendũ cũ doctorib⁹ catholicis q̃ ista generatio filiox ade: de q̃b⁹ b agit: fuit p⁹ electionẽ de padiso: qz electi de delitijs illis padisi: recurrerunt ad delitias carnis. b Que cõcepit et pepit cain: sic. n. vbiq; debet scribi p n in fine. vt hr̃ i hebreo. c Possedi hoĩem ꝑ deũ. q. d. in ꝓma formatione hoĩs nihil coopata est mulier ꝑs i generatione illi⁹ coopata fuit. d Rursũq; pepit ⁊c. Dicut aliq̃ q̃ sic noĩat⁹ est ab euẽtu: qz ꝓpt̃ ei⁹ occisionẽ parẽtes diu fuerũt in luctu: vñ abel vno mõ luct⁹ inꝑpretat. Alij aũt dicũt q̃ b fuit: qz natura humana vanitati mortalitatiq̃ iã erat sbiecta. Abel aũt alio mõ inꝑpretat vanitas.

Fuit aũt abel

re:sed studeat subiugare. a Fuit abel.p.o.tē. In q̄ signifi
cank:q̄ de terrena habitatione lugent.abel nāq̄ luct⁹ inter
ptāt:vel vapor:qz luct⁹ fuit parentibus vel tanq̄ vapor cito
disparuit. b Factū ē tē. Offert cain de fructib⁹ ẽre sacrifi
ciū:qz terreno⁹ amatorib⁹ cū deū in multis offendant:largi/
tione facultatum placari putant:con
1.Pe.13.b. tra quos dicitur:Si distribuero in ci
bos paupex.o.f.m.cha.aūt nō ha. ni
hil mihi ꝓdest. Omne.n. quod dak
ex dantis mente pensatur.
c Abel quoq̄.ob.tē. Quia iust⁹
in omnibus que agit per fidem t cha
ritatē(de quibus cetere virtutes ori
untur et sine quibus nihil ꝓsūt) deo
placere contendit: quod significatur
Ps.61 in adipibus oblatis. Unde sicut adi/
pe t pinguedine repleatur.a.mea: si/
ne charitate macilenta est anima et
languida:et in nullo deo placitura.
d Et respexit.d.a.tē. Hiero. Unde
hoc potuit scire cain:nisi vera eēt in/
terptatio theodotionis: et inflāma/
uit dñs sup abel t super sacrificiū ei⁹
super cain et sacrificium suum nō in/
flāmauit:Ignē aūt de celo venire so
litum ad sacrificium deuozandum:et
2.Pa.7.a in dedicatione templi sub salomone
3.Re.18.f legimus:et quando helias in monte
carmelo constrvxit altare.
e Dixitq̄.d.a.e.q.ira. Hiero. Nō/
ne si recte offeras:nō aūt recte diui/
das: peccasti. quiesce.ad te conuer/
sio eius:t tu dñaberis illius. In he/
breo alius sensus est:Quare irasceris
quare concidit vultus tuus? Nonne
si bene egeris:dimittetur tibi:t si ma
le egeris:añ fores peccatū tuū sedebit
ad te societas eius:sed tu magis dña
re eius:quasi quare irasceris:et inui/
dia cruciatus:vultum in terrā dimit
tis:nōne si bene egeris:dimittetur ti
bi omne delictum? Uel scōm theodo
cionē acceptabile erit:B ē mun⁹ tuus
suscipiā:sic̄ susceptmun⁹ frīs tui. Q̄d
si male egeris:ilico pctū tuū añ ve/
stibulū tuū sedebit:et tali iamtorze co
mitaber?.Sz qz liberi arbitrij es: mo
neo vt pctū nō tibi:sz tu pctō dñer?.
f Nōne si.b.e.Srego. In moralib⁹
li.xxvij.si recte offeras:recte aūt non
diuidas:peccasti:recte offerē cum re
cta intentione agik:sz recte nō diuidi
tur:si nō q̄d pie agik:subtiliter discer
natur. Oblata enim recte diuidere:ē
bona studia sollicite discernendo pē
sare:quod qui agere dissimulat et re
cte offerens peccat. Sepe enim quod
bono studio agimus. dum discerne/
re caute negligim⁹:quo iudicetur fi
ne nescimus: et fit reatus criminis:
quod putatur cā xtutis. Isid. Si
recte offeras t non recte diuidas pec
casti: quia et si antea iudei recte illa
offerebant:in eo rei sunt: quia nouū
testamentum a veteri nō distinxerūt.
g In foribꝰ aderit. Aleu.i.intrantē
te et exeuntē peccatū comitabik: nec
dñs custodiet introitū tuū t exitū.t.
Ps.120. h Dixitq̄ cain tē. Hiero. Subaudis q̄ locut⁹ ē dñs. Super
fluū ē q̄ qd̄ i samaritano⁹ t nr̄o⁹ repik voluminib⁹ transea/
m⁹ i ag⁹. Isi. Dixitq̄ cain tē. Nō acq̄escit dño dicēti:q̄esce
sz festinat ad fratricidiū. Sic iudei agrestia t ẽrena cogitan/
tes:si q̄eusset a pturbatiōe:t tps gre ꝓgscētes audissent. Si
fili⁹ vos libauerit vere liberi erit? t hmōi ad se pctū ꝓtisset
Ps.40. i cōfessione dicētes dño:Sana aīaz meā:qz pec.ti.t sic pctō
dñarenk. Huc xo igrātes dī iusticiā:t q̄rētes suā ꝓstituere:
nō humiliati de pctis:sz gloriātes de opib⁹ legk:i lapidē offē
sionis offēderūt:t medicū suū occiderūt:cui⁹ opa dño place/

re videntes

a Fuit aūt abel. Hic ponik natoꝝ distinctio: scdo ipi⁹ cain
monitio.ibi:Dixit aūt.d. ad ca.ctio ei⁹ obstinatio.ibi:Dixit
q̄s cain ad abel:q̄rto ei⁹ punitio.ibi:Et ait dñs ad cain:q̄nto
ei⁹ generatio.ibi:Coḡuit aūt cain. Circa ꝑmū ꝑmo ponik di
stictio q̄tū ad officia:cū dr: Fuit aūt abel tē. Uiuēs i simpli
citate: vñ et ista fuit occupatio pr̄iar/
chaꝝ fm q̄ dr ifra.xlvij.c. Uiri pasto
res ouiū sum⁹. b Et cain agricola
ex cultura ẽre q̄rēs lucra. Scdo pōik
distinctio natoꝝ q̄tū ad mores: t ꝑ/
mo i xrute latrie.cū dr: c Factū ē
aūt tē. Adā.n.docuerat filios colere
deū p oblationes de fructib⁹ ẽre.scz
de peiorib⁹ t coꝛrof. d Abel quo
q̄ tē.i.de melioꝛib⁹ aīalib⁹: et q̄ ta/
les oblationes nō erant accepte ex se
ipis:sz ex bonitate offerētiū:iō seq̄t:
e Et respexit dñs ad abel.i. ad boni
tatē ei⁹:t p ꝑsonas ad eius munera.
f Ad cain aūt nō respexit. ꝓpk eius
malicia:et p ꝑsonas nec ad ei⁹ munera.
Scdo ponik distinctio natoꝝ in frā/
na ꝙuersatiōe.cū subdik: g Iratusq̄
ē cain vehemēter:inuidēs gre fra/
tris innocētis. h Et concidit vul
tus eius:qz tristicia mentis appet ex
dejectionevultus. Si aūt q̄rak quō p
cepit cain frīs sui munera do accepta
t nō sua. Dicendū q̄ B ꝓcepit p ignē
ēmissum a deo ꝙsumentē oblationem
abel:vñ hz trāslatio Theodocionis:
Et iflāuauit de⁹ sup abel.tal.n.inflā
matio signū ē manifestū diuine acce/
ptationis:sic̄ i oblatione Hedeonis:
Jud.vj.t in oblatiōe Helie.iij.Reg.
xviij.et i oblatiōe salomonis.ij. Pa/
ralipo.vij. i Dixitq̄.d.a.e. Hic
ponik ipi⁹ cain benigna admonitio
ab ipo do:vt dareк sibi pnīe occasio.
cū dr. k Quare irat⁹ es. q̄si dice/
ret:ñ bēs cām. l Et cur.c.f.tua.
cū deberes eē hilaris ꝓpk bōa frīs.
t subdik cā: m Nōne si.b.e.frēm
diligēdo. n Recipies.mercedē a
dño. o Sinaut̄ male.frēm odien
do t ꝓsequēdo. p Statim in fori/
bus tē.i.ita patens erit mihi sicut ea
q̄ ponunk in ostio. vñ et.ij. Petha/
phik.pbs loq̄ns de noticia ꝑmoꝝ ꝑn
cipioꝝ q̄ omnibus sunt nota dic̄: In
foribus q̄s delinquet. q Sed sub
te tē.i.tu poteris deuincere pctm: qz
nullus peccat nisi volens. r Dixit/
q̄ cain. Hic q̄r̄ oscribik ipi⁹ cain ob
stinatio:qz ex admonitione dñi nō fu
it mot⁹ ad contritionē:sz magis ince/
pit machinari ad frīs innocētis occisi
onē.vñ subdik: Dixitq̄ cain ad abel
frēm suū:q̄d aūt sibi dixerit nō exꝑi/
mik in hebraico textu.illud.n.q̄s sub
dik i trāslatione nr̄a: Egrediamur fo
ras:nō ē de textu:et iō dicunt hebrei
q̄ cain dixit abel fratri suo xba iniu/
riosa querēs occasiones occidēdi eū
licet nō sint exꝑssa in textu illa verba:
et simile habetur.ij.Reg.v. vbi trans
latio nostra habet. Proposuerat enī
Danid in die illa premium ei qui per
cussisset Jebusēum: veritas hebraica sic habet:Et dixit da
uid in illa die quicunq̄ percusserit Jebusēum et nō exꝑmik
ibi aliquid de premio nec in particulari nec in generali: ita ē
B in hebraico textu q̄ nō exꝑmitur q̄d dixerit cain ipi abel:
sz fm istā trāslationē sbitelligik: Egrediamur foras:t iō illō
exꝑssit:fm aūt Hiero.i li.ō hebra.q.sbitelligik q̄ cain dixit
abel ea q̄ dñs sibi dixerat eū ꝛcrepādo:fm hebreos subitel/
ligik xbū iuriosū:vt ꝓdictū ē. f Cūq̄ eēnt i agro. Ad i/
stinctū ipi⁹ cain fm Hiero.vt ꝓdictū ē.fm hebreos aūt post
q̄s cain dixerat xba iniuriosa fratri suo:insidiat⁹ ē ei quō re

g iij periret eū

† 90.dis.c. neq;. 3.q.7 c.in grauibus.14.q.5 c.scriptū. De ꝙse. di. 1.nūqd. *. respexit.

B

re videtes: cecā mēte dolu erūt: occidīt ḡ xp̄s inniocis popnli caput a maiore natu. a Et ait. d. a. c. Jsid. Inrogat dñs cain: nō ignar⁹ vt discat: ꝫ iudex vt puniat. Vsq; hodie iudei cū p scripturas eos interrogam⁹ de xp̄o: rndent se nescire q̄ dicim⁹: Mendax cain ig̃ratio iudeox ē falsa negatio: cēnt xo xp̄i custodes: si corde crederēt: ꝛ ore fatereñ. b Dixitq; a. c. ꝛc. Jsid. Sicq; arguunt ī scripturis iudei: hz magnā vocē sanguis xp̄i ī terra: cū ipo accepto ab oīb⁹ genti b⁹ rñdeñ amē: hanc exp̄mit ipe sanguis ex ore fidelīū: qs redemit. c Vox sanguiuis ꝛc. d Nunc igit ꝛc. Magna xtus iusticie: que vindictā expetit pro sanguine innocentis. Nunc igitur. m. e. ꝛc. Ra. Notandū q: ī peccato ade terra maledicit: q: sciens dānationē p̄me p̄uaricationis fratricidiū addidit.

† He pe. di 1. c. serpēs.

Jsid. Nunc igit. m. e. ꝛc. Per locū q̄ in loco sunt significank: quasi maledictus eris ab his q̄ sunt sup terrā: qui aperuerunt os suum in cōfessione pctō⁹ accipe sanguinē q̄ effusus in remissionē eox de manu psecutoris: q̄ noluit esse sub grā: sed sub lege: vt esset maledict⁹ ab ecclesia: que intelligit et oīdit esse maledictū. qui enī ex opīb⁹ legis sunt: sub maledicto

† 24. q. 3. c eum ergo. ·9· sed qui.

sunt. e Cū opatus fue. ꝛc. Ad vocem nō ad intellectū fit relatio: q: aliter hic terra: aliter supra accipitur: ibi ꝑ ecclesia: ꝑ opatione terrena quā adhuc iudei exercēt. i. carnal circūcisio: pasca: sabbatū: ꝛ similia: q̄ hīt occultā virtutē intelligēde gr̄e dei: sed nō dant iudeis fructū nolentib⁹ transire ad xp̄m. Potest in terra caro xp̄i intelligi: in q̄ salutē nostram iudei crucifigendo sunt opati. Mozu⁹ est enim ꝑ delicta nostra: et surrexit ꝑpter iustificationē nostrā: quē quia negauerūt: iustificati nō sunt. f Vagus et ꝑfug⁹ ꝛc. Jsid. Dispsus in gentibus: ꝑfugus a hieruſalē. Lxx. gemens et tremens. Gemens dolore amissi regni. Tremens sub multitudīe christiani populi ne occideret. Maior ē iniquitas mea ꝛc. Culpā exaggerat: ꝫ supbe cōfitetur: nec veniam flagitat. g Maior est inquitas mea. Jsid. Peccata pctis adiciens desperat: nec credit se veniam posse adipisci: que ē blasphemia in spīritūsanctū que nō remittit in ꝫ seculo: nec in futuro: q: putat deum aut nolle dimittere: aut non posse: tanḡ oīa aut nō possit: aut inuideat saluti. Nō deū sibi iratū grauе putat: sed timet ne īueniatur et occidatur.

† He pe. di 1. c. voluisſent ·9· ser/pens.

h Omnis igit. q. ꝛc. Stra. Quia ex tremore corporis et agitatione furiate mentis: quicūq; inuenerit me: cognoscet me reū mortis. i Nequaq̄ ita fiet. Nō morieris cito: sicut vis: ꝑ remedio tui cruciatus: sed puniet impsonaliter. i. punitio fiet de te septuplū: q: vines in cruciatu vsq; ad septimā generationē: in q̄ a lamech occideris: ḡ omnis qui occiderit (Baudis) liberabit te ab illo cruciatu male conscientie: hic sensus euidēt⁹ patet scōm Lxx. omnis q̄ occiderit cain septē vindictas exoluet. i. quicunq; te in septima generatione occiderit: exoluet te a cruciatu p mortē: q̄ vsq; ad tp̄s illud reseruandus es in vita: tantū ad penā: que pena cito finiretur: si cito interfectus esses: ita q̄ iudeos visibili morte puniret septem vindictas ab eis auferret: quibus obligati sunt ꝑpter reatū occisi christi: q: miserias ꝛ dispersiones eox leuiaret q̄s patiuntur.

C

k Omnis qui occi. ca. Lxx. Septē vindictas exoluet: aquila septē pliciter: Symmach⁹ septuplū: theodocion p hebdomadem interp̄tatur: in quo significat: q: diu et pfecte puniet: ne quis homicidiū audeat iterare. Hiero. Qui interfe. ca. s. p. Si q̄s te inf̄ecerit: septuplū punietur. i. grauissima vltione punietur: nō debuit homo occidere eū: cui deus reseruauit vitā: vel ad penā ipius: vel ad correctionē alioꝝ. Jsid. Sed oīs qui oc. c. Per eclipsim legendū: qui occiderit cain: hic distinguendū: debinc annectendū. Septuplū puniet: non cain: nec occisor: q: ip̄sonaliter positū: vt cūdē sensum habeam⁹ quē cōtinent verba Lxx. interp̄tū. s. septē vindictas exoluet. Hystorialiter vsq; ad septē generationes in dispersione victur⁹ erat: que pena statim cēt soluta: si tunc interfectus cēt: ita qui iudeos visibili morte puniret: septē vindictas auferret: quib⁹ sunt obligati ꝑ morte xp̄i.

Hystori.

ℭ miserias enī

a ℭ nō quasi ignarus vt discat. sed vt reum puniat b ℭ fratricidium improperat.

a † Et ait dñs ad cain: Vbi est abel ꝛc. a ℭ hodie quoq; respondent iudei christum se nescire.

frater tuus? Qui respondit: Ne/ c

a ℭ essent quoquo modo iudei custodes christi. si crederent et confiterentur.

scio † Nunquid custos fratris mei d

a ℭ cōfiteri noluit iusta increpatione arguitur.

b sum? Dixitq; ad eum: q̄d feciſti e f

a ℭ aque ore fidelium ipso sanguine redemptoruꝫ exp̄imitur. ſ. amen. ℭ euidentia paratī sceleris nō indiget clamore accusatoris b ℭ ore redemptoꝝ

c Vox sāguinis fratris tui clāmat g

a ℭ q̄si homicidū reat⁹ ē ī meo cōspectu b ℭ d̄s scīens reatū ꝑme ꝑuaricatiōis fratricidiū addidisti.

d ad mē de terra. † Nunc igitur ma h

a ℭ ecclesiam. ℭ ab his qui sunt super terram. b ℭ in confessione peccatorum.

ledictus eris sup t̄rram: q̄ ap̄uit i

a ℭ credendo. ℭ. i. magne deuotiōis desiderio sanguinem christi in salutem suscepit. ℭ fusum in remissionem.

os suum: et suscēpit sanguinem

a ℭ persecutoris qui vult esse sub lege vt sit maledictus b ℭ terrenam opationem vel christi incarnationem vel christi carnē.

e fratris tui de mānu tua. Cū ōpe/ k

a ℭ intelligentiam spūalem vel iustificationem.

rat⁹ fueris eā: non dābit fructus

a ℭ in gentibus b ℭ ab hierusalem.

f suos: vāgus et p̄ōfugus eris su l

ℭ condemnans seipsum

per t̄ram. Dixitq; cain ad dñm m

ℭ culpā aggerat: supbe cōfitet: nec veniā rogat

g Maior est iniquitas mea q̄ vt n

ℭ rancḡ indignum tuo conspectu.

veniā merear. † Ecce eīcis me ho o

ℭ quia mihi ipsi odiosus pūnie tue me subtraham

die a facie terre: ꝛ a facie tua ab/

scōdar: ꝛ ero vag⁹ ꝛ p̄ofugus in

ℭ hoc desperando dicit. vel vt cōpendio mortis presentis cruciatus euaderet.

h terra. Dis igit q̄ inuenerit me oc p

a ℭ nō cito morieris sicut vis. ℭ. i. nō interibit.

i cidet me. Dixitq; ei domin⁹: Nē/ q

ℭ impiū genus iudeox. a ℭ p eclipsim legenduꝫ

k quaq̄ ita fiet. Sed omis q̄i occi r

periret eū solū ī agro vbi inf̄ecit eū sic cogitauerat.

a Et ait dñs. Hic ꝓfr describit ip̄s⁹ cain punitio: et q: pena nō dz iferri nisi conuicto de crimine: iō primo dñs cōuicit eū de occisione frīs: scōo penā impōit. ibi Nūc igit maledict⁹. Circa ꝓmū dicit sic: b Vbi est abel ꝛc. Nō q̄rit ex ignorātia ꝫ vt ex rñsione eius ꝓuincat eū rationabilius. c Qui rñdit: nescio. addens mendacīū fratricidio: ꝛ excusationē falsam dicens: d Nunq̄d custos frīs mei sum? quasi diceret nō: cū tū ex lege nature ad hoc obligaretur.

† Sa. 10. a 1. Joh. 3. b

e Dixitq; ad eū. s. dñs ad cain. f Quid feciſticeres occultare maleficiū tuū g Vox sanguinis frīs tui clamat ad me ō terra: ac si diceret: occisio ei⁹ ē ita patens cōrā me: ac si sanguis ei⁹ hoc clamaret. Notandū q̄ in hebreo habet: Vox sanguinum frīs tui: et dicūt hebrei q̄ ōr sanguinū ī plurali eo q̄ cain interficiēdo frēm suū fuit re⁹ sanguinis nō solū ip̄i⁹ abel ꝫ etiā oīm q̄s genuisset si vixisset. h Nunc igit maledict⁹ eris. Hic ꝓfr dēminat punitionē ip̄i⁹ cain iam cōcepti: ꝛ primo determinat penā scōo pene diuturnitatē. ibi: Dis igit qui inuenerit. Adhuc primo describit punitio scōo cain despatio. ibi: Dixit q̄ cain. Primo igit determinatur punitio. cum dicitur:

i Maledict⁹ eris: quia omnes maledicent tibi ꝑpt̄ horozē maleficij tui. k Cuz opat⁹ fueris eā: non dabit tibi fructus suos. Licet maledicta sit supra: ꝑpter peccatū p̄ris tui: amplius erit maledicta ꝑpter te: q: paucos fruct⁹ dabit tibi: et cū magno labore. l Vagus et ꝑfug⁹ eris sup terrā. omnib⁹ diebus vite tue: q: oīb⁹ odiosus eris et iō in nullo loco secur⁹ eris m Dixitq; cain ad dominū. Hic ꝓfr pōit ip̄i⁹ cain despatio dicentis: n Maior ē iniquitas mea: q̄ vt veniam merear. Q̄ exponūt catholici doctores despatiue et affirmatiue dicentes q̄ cain despat⁹ dixit: q: tū erat peccatū suū q̄ nō cadebat sub dei misericordia: vñ dicit Aug⁹. Mē/

tiris cain: maior est dei misericordia q̄ oīm pctō⁹ miseria. Doctores aūt hebrei exponunt p̄dictū verbuꝫ interrogatiue: et negatiue: ac si diceret cain: Est ne peccatuꝫ meū tū q̄ nō possim mereri veniā? ac si diceret: nō: q̄ hoc īdicans q̄ de⁹ puniebat eum vltra condignum.

o Ecce eīcis me hodie ꝛc. Hic describit pene inflicte diuturnitas et ponit ista lr̄a dupliciter: videlicet. n. cain se ꝑiectū a facie dñi et vagū et ꝑfugū sup terrā timuit ne interficeret a q̄cunq; hoīe vel bestia occurrente: ꝛ dixit: p Dis igit qui inuenerit me occidet me. q̄si refugiens hoc ꝛ timens et petens a deo ꝓseruari. Aliter exponit ad cōtrariū. s. q̄ cain videſ se derelictū a deo et in tanta miseria constitutū: desiderauit cito mori: vt sua miseria terminaret: et iō q̄si morte ōsiderās dixit dño. Dis igit q̄ ꝛc. petēs a dño vt istō faceret: ꝛ lr̄a seq̄ns videt ad ꝫ ꝓcedere cū ſbdit:

q Dixitq; ei dñs ꝛc. vt tu pet⁹. r Sz oīs ꝛc. ꝛ sic

ℭ ꝑpt̄ timo/

¶ Miserias enim ꝛ dispsionē eoꝝ leuiaret quā in ꝺ tpe patiūr̄: quod ps.53. septenario voluit: et implet illud: Dispge illos ī Xrute tua.

Hiero. Nō aūla posuit septēpliciter et summach⁹ hebdomada siue septim⁹ vlciscetur maiores ita intellexerunt: q̄ cain a lamech septima generatione est interfectus. Alij q̄ septē plen⁹ numer⁹ et pfectus ē: ita dicūt q̄ q̄ occiderit cain: ab ingenti pena et oī trāseunti supplicio liberabit eū. Alij de septē pctis cain varia suspicant: primū pctm dicūt: q̄ nō recte diuiserit Scōm q̄ fratri iuiderit. Tertiuꝫ q̄ dolose egerit dicēs: trāseamus in agꝝ. Quartum q̄ occiderit. Quintū q̄ peaciter negauerit. Sextū q̄ se dānauit. maiores. n. est iniq. m. q. vt. v. m. Septimū q̄ nec dānat⁹ penitentiā egerit. Inde dicunt illū a deo vsq̄ ad septimā generationē dilatū: vt saltē malis compulsus pniam ageret: ꝛ absolui mereretur.

a Posuitq̄ ꝺ. c. ꝛc. Ihsō. Cū oēs gētes a romāis sbiugate trāsierī ī ritū eoꝝ gens iudea siue sub gētib⁹ siue sb xp̄ianis regib⁹ ñ reliquit signū circūcisionis et carnalis observantie: quo distinguīt a ceteris gētibus et q̄ cunq̄ eos in regno suo cum ꝺ sig̃ inuenerit: nō occidit. i. nō efficit vt nō sint iudei ab oīb⁹ pprio signo discreti. Quicūq̄ Xo eoꝝ trāsierit ad xp̄m: iā nō inuenitur cain: nec exit a facie dñi: nec habitat in ra naid: qō interp̄tat cōmotio: vel instabilis et fluctuans ꝛ incerte sedis: qō patiunt: q̄cunq̄ exeunt a facie dñi. i. a misericordia dilectionis ei⁹ et habitāt in pturbatione carnali ꝫ edē: qō interp̄tatur epulatio: vbi plātatus est paradisus. b Habitauit pfug⁹. Hiero. Lxx. Habitauit in terra naid. In hebreo nod ꝺ. i. instabilis et fluctuās et incerte sedis: nō est terra naid: vt vulg⁹ nostrum putat: ꝫ expleť sñia dñi: duꝫ huc atq̄ illuc vagus atq̄ pfugus aberrat. c Cōgnouit aūt cain ꝛc. Ihsō. Figurate pgenies ip̄ioꝝ: in ipa mundi origine fundamentū querēs ī hac vita: ciuitatē extruxit: quam vocauit enoch: qō interp̄tat dedicatio. q̄ in pmozdijs se dedicant: dñi in hac vita q̄ añ ē radicē cordis plātāt: vt ꝺ ad votū floreāt: et a futura gloria arescant. Abrāā Xo in casul̄ habitabat: quia sancti hospites et pegrīos se esse cognoscunt: expectantes ciuitatez habentem fundamentū: cui⁹ artifex deus est.

d Et edificauit ꝛc. Aug⁹. Querit quibus adiutozibus eā edificauerit: si plures homines nō fuerint q̄ scriptura dicit. Ꝫ sciēdū est multo plures fuisse tunc: q̄ diu viuendo plures poterāt generare: nec mixt cum filij isrl̄ p quadringentos annos sic multiplicati legunt̄: vt nō possint numerari exercit⁹.

e Porro enoch ꝛc. Hiero. Non de oībus dis certa mysteria exculpunt̄: nec inuenirenť: nisi ꝑius quedam radices histozie iacerenť: nec de ramis arboꝝ fruct⁹ legeres nisi truncos antea plantasses. ¶ Ihsō. Notandū q̄ generationes ab adā per cain vndenario terminant̄: in q̄ transgressio signatur. Lamech nāq̄ septim⁹ est: cui tres filij et vna filia addunt̄: vt vndenarius impleat̄: p quē pctm̄ significať. nam et a femina claudit generatio: que initiū pcti fuit p q̄ voluptas carnis que resistit spū. Ñ noema vocať. i. voluptas. In hac pgenie lamech prim⁹ ꝑtra mozē ꝫ naturā p bigamiā adulterium commisit.

f Genuit ada iabel ꝛc. Hiero. De bigamia nascitur Jabel habitās ī tētozijs: q̄ mutabilia: instabilitatē eoꝝ figurāt: q̄ circūferunt oīs vēto doctrīe. Nascit et tubal: q̄ fuit inuēto⁹ musice: ꝺ q̄ ꝺ: aures p canora musica tētat: qō ptinet ad voluptatē auriū. Nascit tubal cain: q̄ p opa eris cōcupiscētiā oculoꝝ ĩuitauit: ꝛ arte ferraria crudelitatē belloꝝ excitauit p cui⁹ sozorē q̄ noema. i. voluptas vocať carnis cōcupiscētia signať. Notādū q̄ he tropica locutione ptim ītelligunt̄ p noīm interpretationes: sic enoch et noema. Partim p bo im actiōes bōis ꝫmorib⁹ obuiātes: sic iabel iubal: ꝛ tubalcain.

g Et nomē f. c. t. Ra. Hūc scribit Joseph⁹: musicā scp̄sisse in duab⁹ colūnis. Una lapidea. Altera latericia: q̄ꝝ altera ñ dissolueret diluuio: altera nō dissolueret ī cēdio que duo iudicia adā ventura pdixerat. b Tubalcain. Ra. Qui scōm Iosephū res bellicas exercuit: ꝛ de ꝑ timozē pene null⁹ audebit te occidere. Aduertendū tñ q̄ ista lr̄a: Ꝫ oīs q̄ occ. cain ꝛc. expōiť cōiť sic ītelligēdo q̄ occisoz ipi⁹ cain debeat septuplū pūiri q̄ ipe cain: sic videť sonare trāslatio nr̄a: ꝫ quō istō sit rōnabile et quō fuerit adipletū: nō videť: q. ille q̄ occidit cain multo min⁹ peccauit q̄ ipe cain: ꝛ ō nō videť rōnabile q̄ debeat septuplū pūiri respectu illi⁹ modus etiā adipletionis put cōiť assigť nō videť rōnabil: ꝺ. n. cāiť q̄ lamech interfecit eū et punitio ei⁹ septupla fuit q̄ ī diluuio fuissēmer sus cū multť q̄ de eo descēderant:

a ꝫ hec punitio nō pl⁹ videť pinere ad lamech q̄ ad alios hoīes illi⁹ tpis q̄ oēs fuerūt submersi excepto noe ꝛ filijs suis. Itē lameck descēdit de cain: et ō filij lamech erāt etiā filij cain: et ō ī tali punitione fuissēt punit⁹ cain: sicut et Lamech. ꝑ q̄ aliť exponūt hebrei dicēteꝝ: q̄ ista punitio septupla referť ad mortē cain: sic exponendo lrām: Oīs q̄ oc. cain. ibi ē pūct⁹ et finis sñie: ꝛ subditelligiť grauiť: ꝫ mod⁹ punitionis ñ exp̄miť: et tal⁹ mod⁹ loq̄ndi ī plurib⁹ locis ē ī sacra scp̄tura ſm lrām hebraicaꝝ: vt p⁹ p exēpla supradicta de verbis cain ad abel. Qō aūt subdiť ſm nr̄am trāslationē: Septuplū puniet̄: ſm ꝑtatē hebraici sermonis ꝺ: Septenis punieť: quia ī fine septē generationū cain post multas miserias interfect⁹ ē a lamech in vltionē sanguinis frīs sui: q̄ aūt tūc cēnt ꝛplete septē generationes patet: q̄ ab adā vsq̄ ad lamech sūt sex generationes. ꝛ lamech ā teq̄ interfecit cain iā erat cecutiēs ex senectute: ꝛ añ genuerat filios: ꝛ sic currebat septima generatio.

a Posuitq̄ dñs ī cain si. s. tremorē horribilē oīs mēboꝝ: vt cōiť ꝺ. ꝛ q̄ ī faciem cain signum imp̄sšit q̄ ꝛgscebať ab oīb⁹ frēm suū inocētē occidisse: et sic abhominabiť oī⁹ reddebať. b Ut nō eū interficeret ꝛc. Hoc factū est nō solum ad cain diuturnā punitionē: ꝫ etiam ꝑ aliorū correctionē. Seq̄t:

c Egressusq̄ cain a facie domini. A diuinitate que vbiq̄ est nullus potest egredi: sed egressus est a facie similitudinis vel creature in q̄ deus loquebatur.

d Habitauit pfugus ad orientalē plagā eden. Per edē intelligiť paradisus terrestris: in penā. n. cain factuꝫ est: vt expelleretur Xp̄us illā regionē delectabilē ꝛ felicem quam per peccatum patris amiserat vt inde haberet materiam doloris: quia illuc accedere nō valebat.

e Cognouit autem cain ꝛc. Hic describiť ipi⁹ cain generatio. Et si ḡať vñ habuit vxorē. Rūdet q̄ adā habuit aliā ꝑ q̄ ī scp̄tura nō est exp̄ssa: vñ dicūt hebrei q̄ ī q̄ libet partu Eua pepit geminos. s. masculū ꝛ feminā: et sic ꝺ cōiter q̄ cain accepit sozorē suā: ꝺ. n. optuit fieri p illo tpe ad multiplicandum genus humanum.

f Et edificauit ciuitatē. ad sui defensionē: q̄ sp erat in timoze et tremoze posit⁹: vt ꝑdictū est. g Porro enoch ꝛc. Ista genealogia describiť vt pueniať ad Lamech q̄ cain occidit. de q̄ sequiť: h Qui accepit ꝛc Hic primus introduxit bigamiā ꝫ nature institutionez q̄ fuit vnius cum vna. i Genuitq̄ ada ꝛc. Ipe enim adiuenit artē faciēdi tētoria vt pastozes haberēt domos portabiles: q̄ oportet eos freq̄nť trāsire ꝺ loco ad locū.

k Et nomen frīs ꝛc. Hebrei dicūt in melo et cithara. ipe. n. ꝑmo adinuenit instrumēta musica.

l Bella quoq̄ ꝛc. Hebrei dicunt limatoꝝ.

exercuit: ⁊ decenter artē ferrariā docuit. q̄dā etiā q̄ ad oculo/
rū ptinēt ꝓcupiscentiā inuenit. a Dixitq; lamech: Ra. Aiūt
hebrei lamech diu viuēdo caliginē oculoꝝ incurrisse: et adole/
scentē ducē et rectorē itineris habuisse: exercēs ꝙ venationē
sagittā direxit q̄ adolescēs idicauit. casuq; cain īter fructecta
latentē interfecit: ⁊ b ē qđ dicit: Occi
di vir in vulnus meuz. i. vulnere qđ
infixi: nō bestiā ſz hoīem occidi: vnde
⁊ furore a. census occidi adolescētem.
b Occidi vir ⁊c. Stra. i. cain. in vul/
nꝰ meum: q̄a ꝑ illo vulnerabor. i. occi
dar: et adolescentulū in liuorē. m. q̄a
ꝑ ille quoq; damnabor. c Septu/
Allego. plū vltio dabit ⁊c. All. Alcu. Pecca
tū lamech (q̄ interpretat humiliat⁹)
significat deiectionē humani generis
qđ ꝓuaricāte adā cozruit: nec ꝑ legez
vel circūcisionē: nec ꝑ suā iusticiā sur
gere potuit: donec pⁿ. lxxvij. generati
ones scđm Lucā christ⁹ in mundū ve
niens: effusione sanguinis pctm̄ dele
Mat. 15.c uit. Unde nō dico tibi septi. ſz vsq; se
ptu. s. b ē iudeū recipiendū eē post se/
ptuagintaseptē vindictas: si resipue/
rit: ⁊ xp̄i indulgentiā q̄sierit. Septe
†15.4.1.b. nari⁹ vniuersitatē significat: per quez
sed obijcit. ducto vndenario: fit. lxxvij. in q̄ om/
nimoda trāsgressio signat: que tamen
in euāgelio penitētī dimitti ꝓcipitur.
Hiero. Aiunt ab adā vsq; ad xp̄m
generationes esse. lxxvij. scđm lucam
Naum. 1.c Sic ꝙ septima generatione pctm̄ cain
alia littera solutū ē: Nō enī iudicabit deꝰ bis ī id
ipsum: ⁊ q̄ semel recepit in vita sua nō
eosdē cruciat⁹ patiet̄ in morte q̄s pas
suus ē in vita: ita et lamech. i. tot⁹ mū/
di pctm̄ xp̄i soluetur aduentu. Refere
bat mihi quidā hebreus. lxxvij. aīas exisse de lamech: q̄ om/
nes interiere diluuio. d Coḡuit q̄z adhuc ⁊c. Per seth: q̄ ī
terp̄tat resurrectio: signat vita xp̄i ex mortuis: qđ ī xp̄o ma
tris significatur. Posuit mihi dñs semen aliud. q. d. ecclesia q̄
luctū pertuli: de mortuo: gaudeo de resuscitato. ℣ Que vo

Nico. de lyra

a In cūcta opa eris et ferri: Quia artē ferrariā adinuenit.
Hebrei dicunt ꝙ ipe adinuenit arma ad occidēdū: ⁊ ī hoc fuit
imitator pris sui cain: qui fuit occisor. De iabel fratre suo ex
pre dicūt ꝙ fecit tētoria ad ponendū idola. Et de tubal dicūt
ꝙ canebat instrumentis musicis cozā idolis ea venerādo. Ex
q̄ pz ꝙ isti q̄ descēderūt ex cain fuerunt mali ⁊ peruersi.
b Sozor xo ⁊c. Ista adinuenit lanificiū ad faciēdū vestes:
cū pri⁹ hoīes pellib⁹ aialiū tegerent. c Dixitq; lamech ⁊c.
Istud interponit ad oñendū occisionē cain. vnde sequitur:
d Qm̄ occidi vir. Istō exponit cōit sic. lamech. n. q̄ biga/
mia introduxerat ī vxorib⁹: fuit punit⁹: q̄ ꝑ q̄ ḡs peccat: per
hec et torquet: et iō ia senex fact⁹ a suis vxorib⁹ male tracta/
bat: et volēs eas rēmere a malis que sibi faciebāt dixit eis:
Qm̄ occidi vir ⁊c. Ad cui⁹ intellectū sciendū ꝙ lamech iam
cecutiēs cū puero ductore exierat in cāpū ad venandū: non
ꝑ carnib⁹: q̄ illis nō vescebantur hoīes: sed ꝑ pellib⁹ q̄bus
induebāt̄: et cain inē frutecta latebat q̄ semp in timore erat
quē videns ille iuuenis q̄ erat acutioris visus q̄z lamech: suspi
cat⁹ ē eē bestiā aliquā: ⁊ iō dixit ipi lamech ꝙ illuc dirigeret
iaculū vel sagittā: q̄ facto cū ꝓcepisset se iterfecisse cain: cui⁹
occisionē dñs sub graui pena ꝓhibuerat: tm̄ xberauit puer
ꝙ interfecit cū: et b ē qđ dr: Occidi vir. i. cain. e Jn vuln⁹
meū. i. ꝑ vuln⁹ a me illatū. f Et adolescentulū. me dirigen
tem. g Jn liuorē meū. i. ꝑ liuorē a me sibi inflictū: q̄ nō oc/
ciderat eū vulneratione vel gladio: ſz ꝑ ict⁹ graues sine effusi
one sanguinis: q̄ faciūt carnē nigrescere sub cute. h Septu
plū vltio ⁊c. scđm sniam dñi. i De lamech xo q̄ occidit cain
k Septuagiessepties. i. multo grauius puniet̄ qui occiderit
lamech: ac si diceret vxoribus suis: q̄re me tm̄ affligit⁹: quia
si ꝑ istā afflictionē moriar: grauiorē penā incurret. Sed ista
expositio nō videt̄ rōnabilis. Primo q̄ nō est verisile ꝙ vir
illi⁹ tpis q̄s vigebat fortitudo hoīm tm̄ affligeret a duabus
mulierib⁹. Scđo q̄ due vxores vni⁹ viri raro ꝓcordant: ⁊ iō
si vna fuisset sibi tediosa: verisile ē ꝙ alia fuisset sibi propicia
Itē lamech.

ℰ q̄ ꝓ opa. s. eris inciranit cōcupiscētiā oculoꝝ
q̄ fuit malleator ⁊ faber in cūcta a
a ℰ arte ferraria exercuit crudelitatem bellorum.
opa ēr⁊ ferri. Sozor vo tubalcai b
ℰ que interpretatur volupras in q̄ significatur
carnis concupiscentia.
a noēma. Dixitq; lamech vxoribꝰ c†
suis ade ⁊ selle: Auditevocē me/
am vxores lamech: auscultate
b sermonem meum: Quoniam oc d
a ℰ cain scđm hebreos b ℰ quod infixi.
c ℰ ꝙsi hoc facto mordente cōscia me ipm
grauiter vulneraui.
cidi virū in vulnus meū: et e
a ℰ q̄ senē regebat. b ℰ zelo furoris mei.
adolescentulum in liuorē m meū f g
† Septuplū vltio dabit de cain h
a ℰ crescente pctō: crescat vltio. ℰ qz adulterio ho
micidiū addidit q̄ peccata apud homines grauiora sunt b ℰ .i. post. lxxvij. generationes.
c de Lamech vero septuagiesse/ i k
d pties. Cognouit quoq; adhuc l
adam vxorem suam ⁊ peperit fi
a ℰ positio qui loco interfecti surrexit.
liū: vocauitq; nomē eius Seth m

Itē lamech iā genuerat plures filios: vt ꝓdictū ē: de q̄bus
nō ē verisimile ꝙ pmisissent patrē suū ita tractari: maxie illo
tpe in q̄ erat maxia reuerētia ad prēs. Itē. s. improbatū ē ꝙ
lamech occisor ipi⁹ cain septuplū deberet puniri. Item frino
lum videt̄ ꝙ aliq̄s puniret̄ septuagiessepties si occideret la/
mech: et iō aliter exponūt aliqui he/
brei. d. ꝙ vxores lamech q̄ndo audi/
uerāt diluuiū debere inūdare ꝓpter
luxuriā illi⁹ tpis: sicut dr īfra. vj. ca.
Dis q̄ppe caro corrupat viā suā. ꝙ
vitio lamech erat notat⁹: iō subtrahe
bāt se a ꝓcubitu lamech dicentes: ad
q̄d ꝓcipiem⁹ et pariem⁹ filios: qz vna
die supueniet diluuiū et inficiet eos:
⁊ iō lamech volēs eas īducere ad coi
tū dicebat: Occidi vir ī vul. ⁊c. Et sic
exponit negatiue: ac si diceret: occidi
ne vir et adolescētulū ī liuorē. i. ex in/
uidia: sic fecē cain q̄ interfecit abel. q. d.
nō. Et vocat̄ ꝟ abel vir ꝓpt pfectio/
nē xtut⁹: et adolescētul⁹: quia adhuc
erat iuuenis q̄ntū ad ānos. ſz ista ex/
positio videt̄ extorta. s. ꝙ ꝓdictū xbū
Occidi vir ⁊c. itelligat̄ de abel. Itez
videt̄ ꝫ xbū dñi Lu. xvij. Edebāt et
bibebāt: ducebāt vxores: et dabant
ad nuptias vsq; ī diē ī q̄ itrauit noe ī
arcā: et venit diluuiū ⁊ ꝓdidit omnes
Ex q̄ videt̄ ꝙ mulieres ꝓdicte non re
trahebant̄ a copula carnali ꝓpter ti
morē diluuij. Et iō alit̄ exponit ꝙ iste
mulieres refugiebāt ꝓcubitū lamech
ꝓpt̄ horrorē facti sui. sciebāt. n. cū in/
terfeciſſe cain: cui⁹ occisionē dñs ꝓhi
buerat sub graui pena: inferre etiā
filiū. ꝓnūciū tubalcain q̄ dicunt he/
brei aliq̄ fuisse directorē ipi⁹ lamech ī
occisione cain: et iō ꝓpt̄ ista timebāt ꝓhabiliter ne ꝑles ab
eo genita p⁹ ꝓdicta eēt a vo ḡuiter puniēda: ꝓpt̄ qđ lamech
volēs sup hoc eas pacificare excusabat se dicens: qm̄ occidi
vir ī vuln⁹ meū. ac si diceret: ſz occiderim cain: b fuit ꝓter
intentionē: credēs inficere bestiā: et adolescentulū in liuo/
rē meū: ac si diceret: ſz iuuenis me dirigēs ex verberatione
quā ei ītuli fuerit mortu⁹: tm̄ ad b fui mot⁹ ex liuore. i. ex do/
lore ꝓcepto: eo ꝙ inferecrā cain ꝫ ꝓceptū dñi: ⁊ iō fcā mea ſi
sūt ḡuia. Septuplū vltio dabit ō cain: ac si diceret: Si igit̄
cain q̄ fuit pessim⁹ ñ fuit inferet⁹ nisi vsq; ad septimā genera
tionē mlto fort⁹ ego q̄ leuit̄ peccaui ñ pūiar ī ꝓle mea vsq;
ad multo ples generatiōes vel vsq; ī generatiōes sine ēmino
⁊ tal⁹ mod⁹ loq̄ndi ē ī euāg. Matth. xviij. Nō dico tibi vsq; se
pties ſz vsq; septuagiesſiessepties. i. totiēs q̄tiēs absq; determi
natione nūeri. l Coḡuit q̄z. Descpta generatiōe ade ōlē
da: b describit ei⁹ generatio pmanēda ⁊ eligenda: q̄ de ista
nat⁹ ē noe: q̄ repauit seculū: dic̄ igit̄: Coḡuit q̄z adhuc adaz
vxorē suā. Dr cōit ꝙ adā iterfecto abel ꝓposuit cōtinere de
cetero et diu continuit: ſz postea ex dei reuelatione admoni/
t⁹ ꝫguit vxorē suā vt ꝑ illā lineā nasceret xp̄s: et non ꝑ cain
q̄ erat a dño maledict⁹. Hebrei aūt alit̄ exponūt cōtinuando
hanc īrām ad ꝓcedentē dicētes ꝙ lamech fecit ꝫueniri vxo/
res suas cozā adā q̄ erat pr̄ et iudex eoꝝ: eo ꝙ nolebant sibi
reddere debitū: et cū adā eas increpasset et cogere vellet ad
redditionē debiti: direrunt ei: Castiga prius temetipsum: qz
iam a multis annis segregasti te ab eua vxore tua quantum
ad thorum: et tunc cognouit euā vxorē suā: ne exemplo sui
impediret multiplicatio generis humani. Si aūt ꝑa hāc
expositionem obijciatur: nō est verisimile ꝙ in. cxxx. annis
quibus tantum vixit adā ante generationē Seth ſm hebre
os generatio descendens per cain ꝓcessisset vsq; ad septimā
generationē: cū hoīes tunc centū annoꝝ et aliq̄n plus inci/
piebāt generare: vt dicet̄ sc. ca. filij aūt lamech erant iam in
septima generatione ab adā: vt. s. dictū ē: ⁊ iō nō videt̄ la/
mech et ei⁹ vxores adhuc esse tpe generationis Seth. Dice/
dum ꝙ filij seth erāt continentes et religiosi: ideo tarde inci
piebāt generare: sed filij cain mali erant et luxuriosi: iō fe/
stinabāt accipere vxores: ꝓpt̄ qđ in tanto tpe vl minori po/
tuit eē ibi ꝓcessum vsq; ad septimā generationē tpe lamech
et vxorum eius. m Uocauitq; nomen eius Seth qui in
terp̄tatur positio: propter quod sequitur:
℣ Posuit mihi ⁊c.

a Quē vocauit enos ⁊c. Enos interp/tat hō q̄ cepit inuocare nomē dñi: qz per mortē xpi quā significauit abel: et per re surrectionē quā significat Seth fit hō cō fitens dñm cōdito: ē: ⁊ vite pdite repato rem. Hiero. Quē vocauit enos. Enos interptat hō: qui cepit inuocare nomen dñi: sicut adam hō interptatur: ita etiam enos iuxta hebraicā veritatē hō vel vir et pulchre: qz ꝫ vocabulū habuit dictuz est: qz initiū fuit tunc inuocandi nomen dñi: licet plerīq hebreoꝝ arbitrentur: q tunc primum in nomine domini: et in similitudine eius fabricata sunt idola.

a ℣ gaudium resurrectionis.

dicens: Posuit mihi deus semē a
a ℣ luctu mortis b ℣ iudaicus populus.
aliud pro abel: quez occidit cain
Sed et Seth natus est filius b
a ℣ hō. b ℣ confideus denm conditorem et vite
a quē vocauit enos. Iste cepit in/
reparatē. a ℣ colere et deprecari.
uocare nomen domini.

a Posuit mihi ⁊c. Qui fuit iust⁹ et vt sic ex isto iusto nascat xps.
b Sed et seth ⁊c. Jpe. n. istruct⁹ a patre iusto tñ pfecit in cultu di/uino q̄ adinuenit q̄dā verba deuo ta ad depcandum deum: lra hebrai ca sic hz: Tūc incepit inuocari no mē dñi. qđ exponūt hebrei de idolatria: qz vt dicūt tūc ceperūt homes attribuere nomen dñi creaturis: vt soli et lune ⁊ idol nō tñ ab isto enos q̄ iust⁹ fuit ⁊ de uotus: sed a filijs cain sibi contemporaneis: sicut supra dictum est de Jabel et Tubal.

Hic est liber genera

Moraliter.

a ✠Adā vero cognouit Ca. IIII vxorem suā ⁊c. Hic agit de plificatione p quā ſm p̄cedentia intelligit opatio humana ad quam conueniunt vir ⁊ mulier. i. rō et pars sensitiua: nā opatio non pōt dici humana nisi procedat a rōne: sicut dz. j. Methaphiſ. animalia imaginationibus et memorijs viuūt: hō aūt ratione et intellectu: opatio vero circa singularia est vt ibidem dz opabile nanq̄ singulare est: singulariū aūt est sensus: sic vniuersaliū intellectus: ꝓpter qđ opatio humana ꝓducit a rōne ⁊ parte sensitiua: igitur si ps sensitiua trahat consensum rōnis ad illicitū delectabile sensui generatur opatio mala per cain significata qui fuit malus. si aūt sensus obediat rationi generatur abel p quē opatio bona significat: abel enī vapor interptatur: cuius ꝓpriū est ascendere sursum sicut operatio bona intendit in deū. Abel aūt a cain interficitur: nam opus meritoriū per mortale pctm̄ supueniens mortificatur: Jaco. j. Pctm̄ aūt cū cōsummatū fuerit generat mortē. Cain autem a do maledicit: qz malū op⁹ a deo punit. Jtē cain exit a deo vag⁹ et ꝓfugus: qz mortale pctm̄ ē recessus a deo ad quē seqūtur p diuersa vitia mentis euagatio. nam abyssus abyssum inuocat. Pſ. xlj. Allegorice p adā itelligit xps: q̄. j. Cor. xv. dz: adā nouissim⁹. p euā aūt ecclia. eo q̄ eua dz mr oim viuētiū: ecclia xo ē mr oim viuētiū vita gre: ex ipis aūt generā tur filij hōi et mali: qz lz oēs xpiani p baptismū generent hōi multi tñ sua puersitate fiūt mali. Munera xo abel p quē iusti significant deo placent. munera vero cain qui malos significat ei displicēt. Prouerb. xv. Victime impioꝝ abominabiles dño: vota aūt iustoꝝ placabilia. In ipo xo cain impij maledicunt: sic dz in Epla iude: Ve illis q̄ in viā cain abierūt. Item cain exiuit a dño vag⁹ et ꝓfug⁹: qz pctō a deo recedens p diuersa vitia euagat: qđ bñ significat Lu. xv. in filio ꝓdigo q̄ recedēs a pre dissipauit substātiam suam viuendo luxuriose.

† Genuit lamech ⁊c. lamech q̄ interptat doctrina signat malū hoiem lrātū tñ qui accepit duas vxores. i. beneficia plura ecclesiastica quorum quodlibet per se deberet sufficere considerationibus status et pſone: generat aūt quattuor pueros scz. †a Jabel qui fuit pater habitantium in tentoriis atq̄ pastoꝝ: inuenit. n. tentoria pastoꝝ ad querendū pascua de loco ad locū et ideo significat multiplicitatē et diuersitatē ferculoꝝ. † Et tubal qui fuit pr canentiū in cithara et organo. ꝓpter quod significat ineptā leticiam dissolutoꝝ: l† Et tubalcain q̄ fuit malleator in cuncta opa eris et ferri. et per hec subintelligunt alia metalla. s. auri ⁊ argēti ⁊ hmōi: et significat multiplicitatem et supabundantiā vasoꝝ auri et argenti et hmōi. † Et noēma. que reperit lanificiū ad curiositatē vestiū cum ꝓius homes pellib⁹ animaliū vterent: sic dz Gen. ij. Fecit deus ade et vxori sue tunicas pelliceas. In p̄dictis vero quattuor expendunt supflue multi clerici ecclesiastica bona et de alijs turpibus ad que inducunt ista quattuor taceamus.

℣ In ca. iiij. vbi dicitur in postilla: Dicunt aliqui q̄ sic sit nominatus ab euentu ⁊c.

Additio. j.

Abel cū scribit in hebraico cum a lra significat luctū. ꝓprie: lz qñ scribit cū lra h. s. q̄ dico habel nō significat luctū lz vanitatē tñ: put in p̄n cipio ecclesiastes dz: Vanitas vanitatū est ibi habel sicut hic: Et rō huj⁹ notationis pōt sumi ex ℣: qz de abel non remansit aliq̄ posteritas: et sic q̄ ad mundū sensibilē videbat esse in vanū ꝓdit⁹. put ioseph⁹ declarat: lz q̄ ad deū remanserit q̄si in vita imortali cū xps dicet eū iustū: Matth. xxiij. A sanguine abel iusti. Cain aūt ſm Hiero. ⁊ hebraicā ꝟitatē acq̄sitio seu possessio interptat: eo q̄ ipi cain posteritas successit in ℣ mūdo sensibilit: lz vaga et ꝓfuga: vñ he due denoīationes non ꝟe seu ꝓprie lz mūdane sunt. Vñ Aug⁹. in. xv. de ciuitate dei.

Prior. s. cain

Additio

Prior. s. cain natus est filius huj⁹ seculi: posterior aūt pegrinus in seculo ⁊ pertinens ad ciuitatem dei.

℣ In eodē ca. iiij. vbi dz ī postilla: Fuit āt abel pastor ouiū.

Additio. ij.

Distinctio officioꝝ hmōi fratꝝ ſm bonitatē et malicīā pōt cōsiderari: ex ℣ enim q̄ sciebat abel iuste deum maledixisse terram propter peccatum ade: vnde supra Gen. iij. Maledicta terra in opere tuo ⁊c. Idcirco separauit se a terre cultura tanq̄ a re maledicta a deo: et quia in illa sententia ade non fuerunt peccora maledicta: ideo elegit sibi officium pastoris. cain vero elegit sibi agriculturam quasi non curans de sententia diuina predicta: quod ad contemptum reputatur.

℣ In eodem ca. iiij. vbi dicitur in postilla: De fructibus terre scilicet de peioribus ⁊c.

Additio. iij.

Non habetur ex littera q̄ cain obtulisset de peioribus et corosis fructibus: vt postillator ait: simpliciter enim dicit q̄ cain obtulit de fructibus terre munera domino: sed ex ꝓuidētia abel seu eius diligentia intelligitur improuidentia cain: similiter et eius negligentia. ait enim: Abel quoq̄ obtulit de prīogenitis gregis sui: et de adipibus eorum. Ex quo patet q̄ elegit de peioribus potiora: et de partubus pecorum meliora: quod cain minime fecit. Unde Aug⁹. de questio. no. et vete. testamen. Abel de placidis potiora elegit que deo offerret. Cain vero velut rusticus negligens et improuidus nullam fecit electionem vt per hoc intelligatur minus deuotus.

℣ In eodem ca. iiij. vbi dicitur in postilla: Quid autem dixerit non exprimitur in hebraico textu ⁊c.

Additio. iiij.

Notanda est hec glosa seu translatio chaldaica ipsius Jonathe: que apud hebreos quasi tante auctoritatis est sicut textus in qua in hoc loco sic habetur: Dixit cain ad abel fratrem suum: non est iusticia: neq̄ iudex: neq̄ seculum aliud: nec remuneratio iustis: neq̄ punitio impijs: et cum abel hec omnia renuisset: consurrexit cain ⁊c. Ex quibus patet q̄ Abel primus martyr fuit: sicut et primus sacerdos et primus virgo. Unde Augusti. de mirabilibus sacre scripture: triplex iusticia fuit in abel. Prima fuit quia etiam munera deo placita vt sacerdos obtulit pro sapientia generis in seculo non dereliquit: et martyrij coronam sanguinis effusione promeruit: merito igitur huic dominus Jesus primatum iusticie homini cōmisit: ita inquiens: A sanguine abel iusti vsq̄ ad sanguinem zacharie. hec Aug⁹.

℣ In eodem ca. iiij. vbi dicitur in postilla: Propter qđ alīē exponunt hebrei.

Additio. v.

Hec expositio vltima que videtur approbari a postillatore est ipsius Rabi Sa. et est valde inconsona littere. Tum quia dicere q̄ cū dicitur: Omnis qui occidit cain: est ibi finis sententie et qđ subintelligitur grauiter puniendus et subticetur mod⁹ punitionis totum hoc in vanum fundatur: et contra litteram que statim exprimit grauitatem punitionis illius qui Cain occiderit: sequitur enim immediate: Septuplum punietur. Tum quia veritas hebraica in hoc loco nihil significat: nisi septuplum: ꝓout translatio nostra habet: idem enim vocabulum ponitur hic et in Pſ. vbi dicitur: Probatum terre purgatum septuplum. Et Esa. xxx. cum dicitur. Et lux solis erit septempliciter. et sic in alijs consimilibus: vnde ab alijs expositoribus hebreorum et magis auctenticis alio modo exponitur hec littera ab hoc loco. Ubi dicitur: Maior est iniquitas mea q̄ misericordia dei. Ad quod sciendum q̄ sententia diuina contra cain a deo lata fuit grauior q̄ senten/

tia lata contra Adã in tribus: Primo. qz dc̃ nõ maledixit adã sz terrã: vñ dixit: Maledicta terra in ope tuo: in sententia ẏo cõtra cain lata cain fuit a deo exp̃sse maledict⁹: vnde ibidẽ dz: Nunc g̃ maledict⁹ eris sup terrã. Secdo. qz in sentẽtia ade nõ ꝓtinebaꝫ qd terra nõ daret ei fructus: sed qd fructus haberet in labore et sudore vultus: dicit. n. in laboribus comedes: et in sudore vultus tui vesceris pane ꝛc̃. Sed circa cain grauiter dz. s. qd terra nullos fructus daret sibi: vñ cum dicit: Cũ opaꝝ fueris terrã nõ dabit fructꝰ suos. Tertio. qz ade fuit assignat⁹ locꝰ sibi connaturalis ad habitandũ. s. in loco in quo fuit creatus seu formatus. dicit enĩ ibi: Misit eũ dñs deus de paradiso: vt oparetur terrã de qua sumptus es. Ad cain vero dz: Vagus et ꝓfugus eris in terra qua ꝺdem dei sñia a cain audita desperans de venia dixit: Maior ẽ iniquitas mea q̃ vt veniã merear: petiuit tñ qd nõ puniretur vltra hoc qõ in sñia ꝓtinebaꝫ. s. pena occisionis: que nõ contineꝝ in sñia p̃dicta: vt patet ex lra: ad qõ dicebat: Ecce eij cies me a facie terre: et a facie tua abscondar ꝛc̃. B̃ est dicere tu nõ ꝓdemnasti me morti occisionis: et tñ ex tua sñia hoc sequetur: qz ex B̃ qd ꝓijcis me: vt sim vagus et ꝓfugꝰ sup ẽrã nõ potero habere refugiũ in aliquo loco munito: et sic non possum facere aliquid ad meam tuitionẽ: nec etiã ero in protectione tua: eo qd me maledixisti: et de B̃ dicit: Et a facie tua abscondar. illi enĩ qui a deo ꝓtegunꝫ: dicuntur absc̃di a facie dei: iuxta illud Ps̃. Abscondes eos a facie tua a cõturbatione hoĩm ꝛc̃. Ex quibus infert qd isto modo incedendo vagus et ꝓfugus in terra: oĩs q̃ inuenerit me: occidet me: et p ꝓ̃s cain pateret iniusticiã: qz vltra sñiam a deo taxatã vt dictũ est: ad quod dc̃ cõdescendens sue petitioni tã q̃ iuste: qz scribit: Nõ iudicabit deus bis in idipsum: Rñdit. nequaq̃ ita fiet: B̃ est dicere: Nolo qd tu patiaris vltra penas a me taxatas. Añ ad tuitionẽ ipi⁹ cain dc̃ duo fecit. Primo cõminat⁹ est magnã penã cuicũq; occisori ipi⁹ cain. s. qd puniret in septuplũ: put plane lra sonat tam hebraica q̃ latina: vt dictũ est. Secundũ etiã deus fecit ad securitatẽ ipsius cain ab occisione qõ sequit. s. Posuit deus in cain signum: vt eũ nõ interficeret oĩs qui eũ inuenisset. Qd autez fuisset istud signũ nõ exprimit in lra: et ideo diuersi diuersa dicunt: sufficit tñ qd erat signũ sufficiens: vt cain esset ab occisiõe securus: que quidẽ xp̃o satis videt consona lre et rõni non obstantibus obiectionib⁹ postillatorũ: nã qõ obijcit dicẽs: qd occidens cain multo min⁹ peccasset q̃ ipe cain: et iõ non dz septuplũ puniri respectu illius nõ videt valere: nã occisioni cain debebaꝫ maior pena inquantũ erat cõtra spẽalem securitatẽ diuinã: qua dc̃ eum securauerat cũ appositione signi securitatis: vt dictũ ẽ: cuius fractionis deus taxauit maiorẽ penã q̃ in alijs homicidijs: rõne securitatis supradicte. Et etiã qz maiores pene taxanꝫ q̃ibz⁹ criminib⁹ in quibus hoĩes sunt ꝓniores ad delinquendũ sic erat ĩ ꝓposito. nã ꝓniores essent hoĩes ad occidendũ cain ex grauitate sue malicie p̃terite q̃ aliũ hoĩem. Qz añ obijcit postillator scdo cõtra modũ adimpletiõis hmõi cõminationis dicẽs qd cain fuit interfect⁹ a lamech ꝛc̃. nõ videt etiã valere: nã ex lra nõ habeť qd cain fuisset interfect⁹ a lamech nisi ab aliq̃ alio hoc sumereť: cui concordat Piero. de quest. no. et ve. test. dicẽs: Frustra putãt q̃ arbitranꝫ qd lamech dixerat ad cain: Occidi vix in furore meo: et iuuenẽ in vulnere meo. hoc etiam sonat plan⁹ sensus lre: cũ enĩ cain deo dixisset: Ois qui inuenerit me: occidet me: deus statim rñdet: nequaq̃ ita fiet. Añ nõ videť rõnabiliter dictũ qd assertio diuina frustraretur: et iõ fm istam expositionẽ teneť qd cain nunq̃ fuerit interfect⁹: sed solũ fuit punit⁹ iuxta diuinã sñiam contra eũ latã: vt dictum est vsq; ad diluuiũ: in quo quidẽ diluuio fm q̃sdam de antiquis hebreoꝝ submersus fuit cain et tota posteritas ei⁹ ideo dicunt qd scriptura nõ dicit quãto tpe vixerit cain: nec etiã aliq̃s de suis successoribus: sicut in alijs ponit: eo qd oẽs vno et eodẽ tpe vitã finierũt. Et ꝓbabiliter potest dici qd iõ deus voluit tueri cain ab occisione vt pena sui facinoris diuturnius ab hoĩb⁹ pcipeť: q̃ si modicũ tp̃s duraſſet sub ea: sicut etiã voluit eũ p muudũ discurrere vagũ et ꝓfugũ: vt nõ solũ in vno loco seu regione: sed in multis et varijs iusticia dei erga ip̃m oñdereť: iuxta illud Ps̃. Ne occides eos ne forte obliuiscanť populi mei: sz amoue eos in ẋtute tua ꝛ disperge eos ꝛc̃. vt ibidẽ forte ampli⁹ declarabiť.

¶ In eodẽ ca. iiij. vbi dz ĩ postilla. Et edificauit ciuitatẽ ad sui defensionem.

Additio. vj. Dicit a quibusdã hebreoꝝ qd ex sñia diuina terra nõ dabat fructꝰ su-

os cain: vt dictũ est: idcirco habuit dimittere agriculturam quã sibi primo elegerat in officiũ: vt supra in lra continetur. Et qz fm Aug̃. deus adeo est bon⁹ vt etiã ex malis qñq; eliciat bona: ex hoc fuit secutũ qd cain et sua posteritas in artib⁹ mechanicis studuerũt: que ꝺdem artes ad conuictũ hominũ sunt vtiles: vñ ipe cain primo inuenit artẽ seu prudentiã politicã de qua dicit: Edificauit ciuitatẽ: Lamech añt qui penulti mã generationẽ p⁹ cain obtinuit inuenit tres artes ꝓ tribus filijs suis. s. artẽ faciẽdi tentoria: vt facilius de loco malo seu pestifero in locũ conuenientẽ mouerenť: et artẽ faciendi musica instrumenta: vt iocundi⁹ tristicia mundi portarenť: et artem ferrariã ad arma bellica fabricanda: vt tuti⁹ ab inimicis et bestijs viuere possent. In q̃ ꝺdem policia et artib⁹: nimiꝝ sic cain a deo electus et posteritas sua ceteros hoĩes p̃cessiſſet: qz vt Lu. xvj. dz. Filij huius seculi prudẽtiores sunt filijs lucis in generatione sua qõ itelligiť de prudẽtia humana.

¶ In eodẽ ca. iiij. vbi dz ĩ postilla. Aliter exponit qd iste multi eres ꝛc̃.

Additio. vij. Prout dictũ fuit in additione precedenti nõ habeť ex lra qd lamech iniecisset cain: nec etiã fuisset interfectus ab aliq̃: sz poti⁹ ex lra põt oppositũ cõprobari: vt dictũ ẽ: et qz de facto lamech cum vxoꝝib⁹ suis scriptura nõ facit exp̃ssam mentionẽ: sz solum de ẋbis que eis dixerat: Occidi vix ꝛc̃. Ideo diuersi diuersimode B̃ exponũt. Sed attendendũ est qd in B̃ loco et similib⁹ vbi scriptura pretermittit totalẽ narrationẽ facti: illa expositio videť esse magis lralis: que min⁹ p̃supponit de facto in lra non exp̃sso: eo qd iuxta sñiam Piero. que in auctoritate scripture nõ habenť cadẽ facilitate ꝺdẽnanť q̃ approbanť: vñ in ꝓposito expositio vltima quã videť postillator approbare in qua p̃supponit qd cain fuit interfect⁹ a lamech. et etiã tubalcain filij ei⁹: eo qd erat director suus ꝛc̃. que in lra nullum hz fundamentũ: nõ videtur tenenda: sz magis videť ꝓpinq̃ lre ꝛ rõni expositio Ra. Moy. gerundeñ. qui retractans expositionem Ra. Sa. quã postillator tenet aliter hunc passum exponit continuando hec ẋba lamech cũ p̃cedentib⁹ sic. s. qd quia vxores lamech videbant qd lamech instrueret filios suos in artibus mechanicis inter q̃s Tubalcain iunior erat malleator ꝛ faber in cuncta opa ferri: timebant g̃ mulieres ne forte ex hac arte introducerenť arma bellica quib⁹ hoĩes disponerenť ad vulnerationes et homicidia et hmõi: et ideo lamech retrahebat eas ab isto timore dicens: Occidi vix in vuln⁹ meum ꝛc̃. q. d. possem occidere vix ĩ vulnere vel liuore sine armis sicut fecit cain: qz nõdum erant inuenta arma bellica: et ideo ꝓ inuentione hui⁹ art⁹ nõ ẽ pena rõnabiliť timẽda: et etiã si forte aliq̃s euẽť occurrisset ꝓri⁹. s. cũ cõtingeret qd aliq̃s hõ fuisset occisus vel vulnerat⁹ occasione hui⁹ artis ferree nouiter inuente nõ debetis timere qd deus me puniret: eo qd dediſſem operaꝫ tali arti: qz septuplũ vltio dabiť de cain qui isidiose ꝛ ex p̃uia intẽtione inf̃ecit: de lamech ẋo q̃ nõ occidit nec intẽdit occidere: sz poti⁹ artẽ iuenire ad multa alia vtilẽ: multo amplius vltio a deo dareť. s. septuagiessepties: qd significat numerum ampliantẽ sine terminatione: put postillator dicit.

¶ In eodẽ ca. iiij. vbi dz in postilla: Cognouit q̃s ꝛc̃. Descpta generatione delenda ꝛc̃.

Additio. viij. Iste hebraice fabulationes nõ req̃runt ad lre expositionẽ: non enĩ ex B̃ qd nõ legiť adã genuisse nisi cũ eẽt centũ. xxx. annoꝝ habeť qd adã ꝓposuisset cõtinere de cetero ꝓpter mortẽ abel: manifestũ est enim qd ꝓter psonas genitas in lra expressas: Adam genuit alios filios et filias: vt lra testatur: et similiter dicendum de Seth et Enos et alijs: scriptura tamen fecit mẽtionẽ de istis ꝓpter honorem descendentium ab eis patriarcharuꝫ et ꝓphetaꝝ: et p̃cipue propter reuerentiã xp̃i qui est sup oẽs nec ẽ verisimile qd cũ adã esset in. cxxx. sue etatis ãno: lamech qui erat in septima generatione ab adam esset iã in etate apta ad contrahendum ꝓ put sequitur ex ista fabulatione hebreoꝝ: p̃sertim illo tempore in quo nullus citra etatem. lx. annoꝝ legitur genuisse.

¶ In eodem ca. iiij. vbi dicitur in postilla: Iste incepit inuocare nomen domini ꝛc̃.

Additio. ix. Expositio hebreoꝝ in hoc loco ẽ incõsona lre et rationi: primum patet: nã inuocare nomẽ dñi sp sonat in bonum: nec accipitur ĩ mala significatione: vnde infra. xij. ca. de abraam dicitur. Et iuocabit nomen dñi: qõ nõ intelligiť nisi de inuocatione ad lrã pertinente: et sic de similibus: vnde qd in hoc loco iuocare nomen domini intelligatur de idolatria nullum habet funda-

mētū in lra. Scōm patet: nā scōm sctm Tho. scda scde. questi. xciiij. in prima erate non fuit idolatria propter recentem memoriā creationis mundi: exq̄ adhuc vigebat cognitio vnius dei in mēte hoim. dicere. n. q̄ a filijs cain ꝓcēpanels ipi enos incepit idolatria ē oīno irrōnabile: qz si sic hec inceptio fuisset eis appropriata sic̄ Tubal q̄ fuit pf canentiū: et Tubalcain q̄ fuit malleator et faber: vt. ē. eodē ca. nō aūt ipi enos hoc erat appropriandū: qz erat adhuc īmunis.

Replica. Correctorij contra Burgen. In capitu lo. iiij. vbi postillator ponit cain obtulisse de corosis et pciorib⁹ ꝛc: Burgen. accipit vel assumit contra eū: q̄ ꝫ nō habeat ex lra: sz dic̄ cain fuisse rusticū et ip̄rouidū et ex eo fuisse min⁹ deuotū: sed nec hoc dictū Burgen: habet ex lra. nec aliqua auctoritate confulcit: vñ etsi dictū postillatoris ex trāslatione beati Piero. nō habeat: sumpsit tñ magister historiaz ex alia trāslatione in q̄ hr̄: Hunc si recte offeras nō recte diuidis: qđ dictū exponens dupliciter: in scda expositione ponit de frugib⁹ attritis et corosis: et sic postillator secutus est eum et alios: imo ex lra nra rōnabiliter trahi potest q̄ cain de melioribꝰ nō obtulerit: qz cū abel cōmendet ex his que obtulit: ideo a cōtrario sensu videt accipienda reph̄sio oblationis cain. Item in eodē ca. vbi postillator postq̄ posuit expositionē illius passus: Qis q̄ occiderit cain septuplus puniet: q̄si occisor debeat septies pl⁹ puniri q̄ cain: et probat illā expositionē nō esse apparentē quo ad rōnem et etiā executionē: et aliā adducit expositionē illius lre quā sumpsit a Josepho et mgro historiarū: q̄bus Burgen. se opponit multa q̄si ficta supponens etiā rōnib⁹ postillatoris non satisfaciens. Supponit primo q̄ cain petiuit a dño q̄ vltra sententiā latā contra se nō puniret: Et qz in snia dei nō cōtinebat cain interfectio petiuit q̄ nō interficeret: qđ tñ dixit sequi ex dei sententia: qz maledict⁹: qz vagus et ꝓfug⁹: iō nō habuit ꝓtectionē dei: sed nec ipe potuit ad aliquā munitionē habere refugiū: Sequit igit̄: Quicūq; inuenerit me interficiet me: et sic patet retur iniusticiā contra latā snīaz. Supponit scdo Burgen. q̄ huic requisitioni tanq̄ iuste deꝰ cōdescendens dixit: Nequaq̄ ita fiet: et sic deus ꝓ tuitione cain duo fecit: primo quia cōminat⁹ ē occisori penā septuplā: scdo qz posuit signū in cain q̄ eū nō interficeret q̄ eū inuenisset. Sed Burgen. q̄ sp̄ innititur lre in his suppositionib⁹ valde videt a lra recedere: cū hmōi petitio cain et requisitio nullibi videat habere fundamentū: et specialiter fictū est: q̄ allegauerit se nullū h̄re posse refugiū cū statim nato filio eius p̄mogenito quē vocauit Enos: edificauit ciuitatē: vt dr̄ in lra: in q̄ fm Josephū recollegit de rapina viuentes: et p̄m⁹ terre terminos posuit: et muros fec̄ timidus: qz ꝓpter dei sententiā ꝓ sui securitate se recepit in eis. Idem dicit mgr̄ historiaz nec x̄bū cain. s. quicunq; inuenerit me occidet me: videt sonare in petitionē vel requisitionem sed potius in despationē: nec vez est deū cōdescēdisse illi petitioni tanq̄ iuste: nā si petitio fuisset nō erat iusta sz pot⁹ iniq̄ qz ꝓposuit salutē corpalis vite saluti eterne et aīe de q̄ desp̄auit dicēs: Maior est iniq̄tas mea q̄ vt veniā merear. Ex q̄b⁹ figmentis Burgen. cōcludit q̄ cain nō fuit interfect⁹: sz diluuio reseruat⁹: qđ qz ex scripturis nullū habet fundamentum: ea facilitate contēnit: qua ꝓbat scōm regulam bri Hiero. nec satisfacit Burgen. rōnib⁹ postillatoris: cū enī arguit q̄ nō videt rōnabile interfectionē cain grauiꝰ debere puniri q̄ fratricidiū. Rñdet Burgensis q̄ ista grauitas pene debeat attēdi penes securitatē ei datā: ꝫ quā occisor cain faciens septuplaz penā mereret. Sed illa rñsio nō videt valere: qz illa securitas cain data nō fuit publica alijs potentib⁹ eum occidere: ꝛ sic si q̄s eū occidisset ignoranter illi securitati contrauenisset: et sic maneret rō ficta: qz nō ē rōnabile peccatū ex ignorantia ꝓcedēs plus puniri q̄ fratricidiū: nec signū impositū in cain potuit esse significatiuū illi⁹ securitatis nisi p modū cuiusdā cōpassionis: vt qui vidisset eū capite et manib⁹ tremulū: vel aliud signū sue miserie exp̄ssiuū potius mouerec̄ ad miserendū q̄ occidendū: nec satisfacit secūde rōni postillatoris facte: q̄ arguit de executione pene cōminate. Rñdet Burgen. q̄ oꝑtet dicere nec lamech: nec quēcūq; cain occidisse ꝓpter sententiā dei q̄ dixit: nequaq̄ ꝫ fiet: alꝫ videret snīa dei frustrata si occisus fuisset. Sed nec ista rñsio valet: deꝰ enī assecurauit cain q̄ rōnibus p eū allegatis: videlicet qz maledict⁹: qz a facie dei ejectus: qz vagus et ꝓfugus: et in detestationē fratricidij nequaq̄ deberet a quoq̄ occidi: ꝛ hoc vtiq; seruatū ē: ꝛ non frustra tū: quia occisio eius fm historiā vulgatā nō ꝓuenit ex causis illis: sz fuit mere casualis et inuoluntaria: nec cōtrauentū fuit p hoc diuine assecurationi ꝓfatis rōnib⁹ facte. Rationes aūt Burgē. quib⁹ ꝑsuadere nitit suū ꝓpositū nō valēt. quia nō sequit scriptura nō facit mentionē quanto tpe cain vixit sed in alijs facit: igit̄ diluuio submersus est: nā scḗptura cōit nō ꝓsequit generationes et etates: nisi eoz qui sub cultu vnius dei ꝑstiterunt: si enī aliqñ alias genealogias tangit: b: euiter et occasionaliter facit: nec dignū fuit multā ipi⁹ fratricidē et sue posteritatis facere memoriā: qz cōiter vsq; ad diluuiū ad vitia defluxerunt: fit igit̄ de eis memoria sicut de esau et ismael ꝛc. Argumētū igit̄ nō valet: nō fit de cain multa memoria: igit̄ seruat⁹ est vsq; ad diluuiū et non occisus: sz pot⁹ posset inferri oppositū q̄ igit̄ fuisset occisus saltē casualiter: vt dictū est. Nec scda ei⁹ rō valet q̄ videlicet debuit seruari diluuio: vt pena facinoris ab hoīb⁹ diuturnius ꝓcipet̄ nam p hoc argumentū hodie deberet seruari vt cohiberent̄ homines a fratricidijs: qz hodie pugna fratrū satis cōis est nec potuit occisio illa diluuiū multuz ꝓcedere: qz ipe lamech senio cecutiens eum occidit qui diluuio periit: vt patet i lra. Sufficit igit̄ eius peccatum et penā scripto cōmendare ad futuroz instructionē et cautelam. Ratio igit̄ hec Burgen. reducit ad contrariū: nā si cain durasset vsq; ad diluuiū: eius etas super omnium in scriptura enumeratoz etates excessisset: merito igit̄ rememorabilis. Itē in eodē ca. Burgen. ꝓ confirmatione sue assertionis prefate verus contra postillatorem ponit ꝓ regula: q̄ videlicet illa expositio sit magr̄ lralis que paucioza extra lram ꝑsupponit: scōm quam regulam nititur exponere illum passum: occidi viz in vuln⁹ meū ꝛc. sic q̄ quia vxores lamech attendebant filios suos ꝓficere i artibus mechanicis spēaliter q̄n lamech docuit Tubalcain cuncta opera eris et ferri: timebant ḡ mulieres ne forte ex illa arte introducerent̄ arma bellica quib⁹ hoīes disponerentur ad homicidia ꝛ vulnerationes: ideo lamech volens eas ab isto timore retrahere dixit: Occidi viz in vuln⁹ meū ꝛc. q. d. possum occidere viz in vulnere sine liuore sine armis: sicut fecit cain q̄n nōdum erant inuenta arma bellica: ideo ꝓ inuentione hui⁹ artis nō est pena rōnabiliter timēda: etiam si occasione hmōi artis q̄s occideret: nō eēt ita penale sic̄ fratricidiū cain: q̄ malo ꝓposito occidit: cum ars illa ad multa vtilis p̄cipaliter occidere nō intendat. Sz videt Burgen. ꝓprie regule contrauenire multipliciter fm q̄ multa: immo omnia extra lram: imo contra lram p̄supponit. Contra litteram primo est q̄ lamech docuit artes filios suos cuz in littera expresse habeatur filios suos fuisse artium patres et inuentores fm magistrum historiarum. Secundo p̄supponit illas insolentes mulieres fuisse solicitas de periculis armorum: quod ex littera fundamentum non habet: sed pot⁹ oppositum: cum iam mulieres magis ex parte huiusmodi timoribus non occupantur: sed verisimile est si quis respectus mulierum fuit ad illas artes q̄ potius attribuebant vtilitati defensionis contra bestias et alias hostilitates q̄s periculis vulnerationis: sunt enim arma de directo plus in defensionem q̄s in offensionem. Tertio supponit q̄ verbū lamech Occidi virum ꝛc. exponitur: id est possum occidere virum: que expositio est valde extorta: nec tali expositiōe timoz mulierum fuisset minoratus: sed auctus: quando enim mulieres: vt dicit Burgen. solum timuerunt mortem ex armis: si fm illam expositionem Burgen. lamech declarasset: non solum armis occasiones et vulnera prouenire: et sic multiplicare inconueniens non est soluere: nec ex omnibus illis adhuc habetur clarus intellectus illius quod sequitur: Septuplum vltio dabitur de cain: de Lamech septuagesies ꝛc. septupla enim vltio non est imꝑcata cain ꝓpter fratricidium a proposito factum: vt Burgen. pretendit: sed est cōminata occisori Cain: vt patet in littera: extra litteram igitur immo contra litteram sunt omnes iste suppositiones Burgen. per consequens minus auctentice. Item in eodem capitulo vbi postillator dicit de continentia Ade post mortez abel vsq; ad generationem Seth. Burgen. dicit illam continentiam habere vim ex fabulis hebreorum: sed hoc non videtur. nam Strabus: vt enim allegat magister historiarum dicit adam vouisse continentiam sempiternam: sed per angelum deo iubente admonitus votiz soluit: vt dei filius ex ea nasceretur. potius enim ratio adducta per Burgen. de Lamech iudaica fabula videtur. Item in eodem capitu. vbi postillator ꝓpter litteram hebraicam que habet: Cepit inuocari nomē domini vacat: dicit heb. exponere de idolatria sz Bur. hebreoz expositionē ip̄robās: nec tñ qđ p li vacat intelligi debeat exponēs: dic̄ duo: Primum q̄ inuocare nomē dñi sꝑ sonat in bonū. Scōm q̄ in prima etate non fuit idolatria. allegat

latria: allegat enī ad hoc sanctum Tho. sc̄a sc̄e. q. xciij. sz primum dictum non videtur verum: quia in prophetis ⁊ euāgelio sepe iteratur: Popul⁹ hic labijs me honorat ⁊c̄. Et cuz oratione multiplicqueritis non exaudiam que cum ad huiusmodi pertinēant non tamen sonant in bonum: vt patet: Esto tamē q simpliciter dictum semper sonaret in bonū: nō tñ cū addito distrahente: cuiusmodi videtur significari p lī vacat: nec secundū dictū est ita certum quin sententia magnox patiat instantiā: nec rō sancti Tho. ad id cogit quia si memoria recens creationis exclusit idolatriā p. mille ⁊ plures ānos: mēoria seuere punitionis p diluuiū debuit excludere adhuc p plures annos: certū tñ ē q cito p⁹ diluuiū defluxerūt ad idola hoies. imo btūs Aug⁹. xv. de. ci. dei dicit q a bñdictione filiox noe vsq; ad abrahā de cōmemoratione iustox q deū pie colerēt p annos pl⁹ q̄s mille silet aliqs tamen nō defuisse credendū est: hec Aug⁹.

Glo. ordi.

Hic est liber ge. Adā. La. V

b ad similitudinē dei factus est: alij ad similitudinē ade: ⁊ ē q̄si conclusio a superioribus cū recapitulatione. in die q̄. c. d. b. In die enī creat⁹ ē: qz in claritate diuīe ꝓtēplatiōis ꝓstitut⁹. Ad similitudinē dei: qz rationem ei dedit. qua intelligēdo bona ⁊ mala discerneret: intellecta diligeret ⁊ dilecta obliuioni nō traderet: et in hoc dei similitudinem retineret. Sed postq̄s per inobedientiam hanc similitudinem deleuit: factus terren⁹ terrenos generauit. Ūñ qualis ē renus tales terreni. b Uixit aūt adā ⁊c̄. Hiero. Sciendū q vsq; ad diluuium vbi in nr̄is codicibus ducentorum: q̄ qō excurrit annox genuisse q̄s dicitur. In hebreo habent. c. annos ⁊ reliquos qui sequuntur.

c Et genuit ⁊c̄. Quasi ⁊ iste portauit imaginē terreni: q̄ p abel iusto repositus est: et interp̄tatione nominis x̄pm significat. Sed oēs pri⁹ portant imaginez terreni hominis q̄s celestis licet multi añ aduētū x̄pi p fidē eādē grām habuerūt: q̄ saluantur christiani. Stra. Ferunt post mortem abel vouisse adam se vxorem non vltra cognituram: nec filium generaturum. Sed deo iubente fregit votū: vt dei fili⁹ de eo nasceret: ⁊ hō redimeretur De stirpe. n. cain nasci nō debuit. Ūñ añ Seth nullū legit genuisse. p⁹ euz vero dicit: qz genuit filios et filias.

¶ Hec computatio genealogiaꝝ quasi ramos spargit historiax: de quib⁹ suis locis colligunt fruct⁹ mysteriox. Et notandū qz in generatione Seth nulla femina ponit nōiatim: sic in generatione cain. Justox. n. est. oīa viriliter agere: nihil femineū: nihil fragile vsurpare: procedit. n. hec generatio p denariū vsq; ad noe i q̄ pceptorū signat ipletio: sic p vndenariū in generatione cain trāsgressio.

¶ In generatiōe iniustox p̄m⁹ enoch ponit: q̄ dedicatio iterp̄tat: quia reprobi i p̄tivita spei sue radicē figūt: ⁊ ab amore īmarcessibilis hereditat⁊ Job. 7. a arescunt: de quibus ꝺ: Vidi stultuz firma radice: et maledixi pulchritudini eius statim. In generatione iusto rū enoch ab adā septim⁹ ponit: qz b manētē ciuitatē nō q̄rūt: sz expectationē vsq; i finē tp̄is extēdūt: qō septenaria reuolutione cōmīat: cū cōnitas octaua successerit. vnde iste Enoch q̄ ponitur septimus: ⁊ translatus ē: q̄a deo placuit: septimam requiem significat: ad quā p⁹ hanc vitā q̄ deo perseueranter adheret sine dilatione trāsferr̄. Interpretatio quoq; nominum huius generationis idem significat. Adam interpretat hō: vel rubra fra. Seth positio vel resurrectio: Enos homo. Cainā lamentatio. Malalehel laudans deum. Jared roborat⁹.

Enoch dedicatio

Hic est liber gene La. V

a ꝺ tempore.

b rationis adam in die

ꝺ quia in claritate contemplationis cōditus.

qua creauit deus ho/

ꝺ intellectu: voluntate: ⁊ memoria.

minem. Ad similitudinem dei

ꝺ quia hoc in vtroq; sexu factum est.

fecit illū: mās̄culum et feminam b

creauit eos: et benedixit illis:

ꝺ .i. homo qz sumptus est de humo.

et vocauit nomē eox adā in die c

ꝺ redintegratio: dinem reprende genealogie.

b quo creati sunt. Uixit aūt adam f

ꝺ nec iste exceptus

c cxxx. annis: ⁊ genuit filiū ad imag

ginē ⁊ similitudinē suam: vocauitq; nomen ei⁹ seth. Et facti sūt b

dies adam postq̄s genuit seth octingenti anni: genuitq; filios i

⁊ filias. Et factū est omne temp⁹

ꝺ homo vel rubra terra.

q̄s vixit adam ānī nongentitriginta ⁊ mortuus est. Uixit quo

ꝺ resurrectio vel positio ꝺ homo.

q̄s seth. cv. annis: ⁊ genuit enos. Uixitq; seth postq̄s genuit enos octingentisseptē annis: genuitq; filios ⁊ filias. Et facti sunt oēs dies seth: nongentorum duodecim annorum: et mortuus est. Uixit vero enos nonagīta annis: ⁊ genuit cainan. Post cui⁹ ortū vixit octingentisquindecim annis: et genuit filios et filias. Factiq; sūt omnes dies enos nongētox quinq; annorum: ⁊ mortuus est.

ꝺ lamentatio.

Uixitq; cainan. lxx. annis: ⁊ genuit malalehel: Et vixit cainan postq̄s genuit malalehel octingētisq̄draginta annis: genuitq; filios ⁊ filias: et facti sunt omnes dies cainan nongenti decē anni

ꝺ laudans deum.

⁊ mortuus est. Uixit aūt malalehel sexagintaquiq; ānis: ⁊ genu

ꝺ roboratus.

it iared. Et vixit malalehel postq̄s genuit iared octingētis triginta annis: ⁊ genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies malalehel octingentinonagint aq̄nq;

Nico. de lyra

Hic ē liber generatiōis La. V

b adā: b ꝓ̄r ponit recapitulatio generationis ade: vt illa ꝺducat ꝺ q̄ x̄ps erat nascitur⁹: ⁊ p̄ia pōit i generali recapitulatio. scḋo generationis electe ꝺductio. ibi: Uixit aūt adā: Dic̄ g̃: Hic ē liber. i. recapitulatio breuis. b Generationis ade: p ut p̄dictū ē capi. p̄cedēti. c In die q̄ cre. ⁊c̄. Ex b dicunt hebrei q adā in ipa die creationis sue genuit filios cū adhuc esset in paradiso: vt. s. dictum ē: sz qz doctores catholici tenēt ꝓriū: iō dicēdū q dies b nō accipit ꝓ die naturali vel artificiali tm̄: sz accipit hic singulare ꝓ pl̄ali: sic. s. dictū ē. ij. ca. Iste sunt generationes celi ⁊ tre: qñ create sunt in die quo fecit de⁹ celum et terram ⁊ omne virgultuz agri: ⁊ tñ certum est q omnia ista non sunt facta vna die sed pluribus: et eodē modo accipitur hic: In die: id est in diebus: quia alta die fuit hominis creatio: et alia eius generatio. s. post ejectionem de paradiso: alia patent ex dictis vsq; hic. d Masculum et feminam ⁊c̄. Dic accipitur creatio large pro formatione.

c Et vocauit nomen eorum Adam. Notandum q b nomen adam est cōe seu appellatiuū in hebreo: sicut b nomē hō in latino: ⁊ iō sic b nomē hō est cōis generis ⁊ accipitur ꝓ viro ⁊ muliere: ita ⁊ hoc nomen adam in b loco accipitur. Quod autem appropriatū est primo homini: hoc est propter eminentiam ipsius ad alios homines: sic b nomen philosoph⁹ approp̄at Aristoteli ad denotandum eius excellentiam super alios philosophos.

f Uixit autem adam. Dimissa generatione cain reprobata: incipit deducere generationē electā ipi⁹ Seth. in q̄ deductione p̄mittit truncū. s. adam scḋo ramos. i. filios ab eo descēdentes p ipm Seth. ibi: Uixit q̄s seth ⁊c̄. ctio ponit fructū. s. ipm noe: q̄ fuit stipes secūd⁹ i generatione electox. ibi: Uixit q̄s lamech. Circa primū dic sic: Uixit aūt adā ⁊c̄. Scōm Methodium ⁊ aliquos alios doctores b tacent cē tū ānī vite ade: q̄b⁹ luxit abel: fm hebreos aūt nihil omittit. g Et genuit filiū ⁊c̄. i. destitutū originali iusticia ⁊ p ꝓis peccatox ⁊ mortalē q̄lis iam erat adā. Aliter exponitur. Ad imaginē ⁊c̄. i. pfectū i ꝓgnitione dei et timore: sicut eum docuit adam p b eux distinguendo a cain et ei⁹ posteritate et b videt melio⁹ dictū: qz si itelligeret de destitutiōe ab origiali iusticia: magis debuisset b dici i generatiōe cain: vt videt. h Genuitq; filios ⁊ filias. s. p⁹ ipm seth: q̄x noīa nō exp̄muntur: qz eox genealogia nō deducitur.

i Et factū est ⁊c̄. p̄ter centū ānos q̄ b subticent fm alios doctores: vt p̄dictū ē: legat lra sic iacet vsq; ibi:

Et ambu-

anni:⁊ mortuꝰ est. Uixitqꝫ iared centumsexagitaduobus annis:
§ dedicatio.
et gẽuit enoch. Et vixit iared pᵒ q̃ genuit enoch octigẽtis ãnis: ⁊ genuit filios ⁊ filias. Et fcti sũt oẽs dies iared nongentisexaginta duo anni:⁊ mortuus est. Poꝛro enoch vixit sexagintaquinqz ãnis:⁊ genuit mathusalã. Et ambulauit enoch cum deo post
§ mortis emissio.
q̃ genuit Mathusalam trecentis annis: et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies enoch trecẽtisexagintaq̃nqz anni: ambulauitqꝫ cũ deo et non apparuit:qꝛ tulit eum deus. Uixit quoqꝫ mathusalã cẽtũoctuagintaseptẽ ãnis:⁊ genuit lamech.
§ humiliatus
Et vixit mathusalã postq̃ genuit lamech septingentisoctoginta duobus annis:⁊ genuit filios ⁊ filias. Et facti sunt oẽs dies mathusalę nongentisexagintanouem anni et mortuus est. Uixit autez lamech centumoctoginta duobus annis:⁊ genuit filium: vocauitqꝫ nomẽ eiᵒ noe dicens: Iste consolabitur nos ab operibus ⁊ laboꝛibus manuũ nostrarum in terra cui maledixit dominꝰ. Uixitqꝫ lamech postq̃ genuit noe q̃ngentisnonaginta q̃nqz

Enoch dedicatio. Mathusalam mortis emissio. Lamech humiliatᵒ. Noe reqes. Procedens ꝑ hõ de ẽra: resurgẽs a peccatis: erit hõ inuocãs deũ et deflens peccata pristina: sicqꝫ laudans deũ: roboratus spũ dei: dedicaf in vitã. e. Atqꝫ victoꝛ mortis deo subiectus: requiẽ possidet sempiternã: quam significat noe: qui requies interpꝛtatur: et decimo loco numeraf: quia p impletionẽ mandatoꝛ possidetur regnum celoꝛum.

a Ambulauit/qꝫ cũ. d. ꝛc. Ihiõ. Enoch septimus ab adam placens deo q̃ et trãslatus est septimã requiẽ significat: ad quã trãsferf qui trãsq̃ sexta die. i. sexta etate seculi p xp̃i aduentũ formaf: trãsactis antẽ sex milibus annis facto iudicio et renouato celo ⁊ terra: trãsferenf scti in vitã eternam. Nõ aũt p Seth ab adam vsqꝫ ad noe: denarius numerus insinuaf: complementũ mãdatoꝛ in ecclesia in opiᵇ figuraf: cui numero si addanf vel adijciũf duo filij noe medio ꝓbato: duodenarius consũmaf: q̃ in patriarchaꝛ et apostoloꝛum numero insignis hꝫ: pꝛopter partes septenarij altera per alteraz multiplicata: naz ter quaterni ipm faciũt. Alcu.

a Et ambulauit enoch cũ deo. iuste viuendo: sicut sequenti ca. dicit de noe.

b Et nõ apparuit ꝛc. Dicunt iudei q̃ licet esset iustus et bonus: tamẽ habebat ꝓnitates magnas ad malũ: quibᵒ cũ difficultate summa resistebat: et iõ ex diuina ꝓuidentia moꝛtuus est aũ terminũ vite sue naturalis ne laberef in pctm̃: fm qꝺ dicit Sap̃. iiij. Justus si moꝛte ꝓoccupatᵒ fuerit in refrigerio erit ꝛc. et Sequit: Raptus est ne malicia mutaret animũ eiᵒ. Doctoꝛes aũt catholici dicũt q̃ ꝓpter excellentiam sue virtutis assumptus fuit a deo: et positus in paradiso terrestri: vbi et helias postea raptus est: vt habef. iiij. Reg. ij. c. et inde exituri sunt ad ꝓdicandũ contra pfidiã antichꝛisti: et hoc magis videf sonare lr̃a: qꝛ de ipo nõ dicit hic q̃ sit moꝛtuus sicut de alijs. sed q̃ nõ apparuit. s. inter hoies pctoꝛes.

c Quia tulit eum deus. de medio coꝛ ad locũ ꝓdictũ: Sequit: d Et facti sunt ꝛc. Eodẽ. s. anno quo inundauit diluuiũ paꝛ anteq̃ inundaret: fm q̃ dicit Hiero. lib. de hebꝛa. questioni. Et hoc põt videri p lrãm: qꝛ si accipiantur sexceti anni quibus vixit noe aũ diluuiũ. fm q̃ dicitur infra. vij. ca. Eratq̃ sexcentoꝛ annoꝛ qñ diluuiũ aq̃ inundauerunt sup terrã: et itez clxxxij. anni quibus vixit Lamech anteq̃ noe esset genitus: et. clxxxvij. quibᵒ vixit mathusalã aũ natiuitatẽ lamech filij sui. et aggregetur totũ simul inueniunf nongenti sexaginta nouẽ anni: et sic patet pꝛopositũ. Si aũt queratur quõ hoies illi tẽpoꝛis ita diu viuebant. Ad hoc põt rõ multiplex assignari. Pꝛima est ex bonitate complexionis pꝛimoꝛuz paꝛentum. fuerant enim a deo immediate foꝛmati: et per consequens optime cõplexionati: ⁊ sic ad longioꝛẽ vitã dispositi: et illa bonitas cõplexionis magis venit ad hoies ꝓpinquos illiᵒ tꝑis q̃ ad remotos tꝑis moderni. Secunda est ex mõ viuendi: qꝛ tpate viuebant. Tertia est ex bonitate nutrimẽti: qꝛ aũ diluuiũ terrenasceꝛtia fuerũt meliꝛa q̃ post: qꝛ inundatio diluuij fuit ꝓ maioꝛi pte ex aq̃s oceani: fm q̃ dꝛ ifra. vij. ca. Rupti sunt oẽs fontes abyssi magne. aque aũt salse iducũt sterilitatẽ terre: et p ꝫ̃s reddũt terrenasceꝛtia peioꝛa: ex quibᵒ abbꝛeuiaf hoies vita. Quarta ex scia ade: qꝛ foꝛmatᵒ fuit i pfectione scie: vt. s. dictũ ẽ. ij. ca. et iõ q̃uit ꝟtutes fructuũ herbarũ: et lapidũ q̃ faciũt ad cõseruandã sanitatẽ et vitã ꝓlongãdã et de ꝟ docuit hoies ad vitã ꝓlongandã. Quinta ex bono aspectu sideꝝ sup regionẽ illã i q̃ manebãt: q̃ aspectᵒ multũ faꝛ ad longitudinẽ vite: ꝛ p motũ celi ꝓtinuũ mutatᵒ ẽ tpe ꝓcedẽte. Sexta ex diuina dispositione hoc oꝛdinante: vt p longã vitã hoim cito multiplicaref genus humanũ. Itẽ vt hoies illius tꝑis p lõgã vitã possent habere expientias de cursu celi et effectibᵒ sideꝝ et aliaꝝ rerũ: q̃ expientie sunt ꝓncipia artis et scie: vt hꝫ. j. Methaphiꝫ. Itẽ videmᵒ magnã latitudinẽ i q̃ntitate molis i natura humana: qꝛ aliq̃ fũt valde pui sic pygmei: q̃ dicũtur hoies lõgitudine vniᵒ cubiti tm̃: alij autez sunt valde magni sic gigantes. vnde Deutro. iij. dꝛ de Og rege basan. Nõstraf lectᵒ eiᵒ ferre q̃ ẽ i rabath filioꝝ ammon hꝫ nouẽ cubitos lõgitudinis et q̃ttuoꝛ latitudinis ꝛc. vnde et Augᵒ. dicit. xv. de ciuitate dei. ca. viij. q̃ vidit dentem gigantis qui si diuideretur minutatim faceret centum dẽtes hoim coꝛs stature. Si igit ẽ tãta latitudo et excessus vniᵒ ad altez in q̃ntitate molis: nõ videf irrõnabile

Enoch tanto tpe seruatur a moꝛte: i quo oñditur qꝛ homo semper viueret: si non peccasset. b Uixitqꝫ mathusalã ꝛc. Queritur quõ mathusalam secundũ annoꝝ computationem post diluuiũ viuere potuerit: cũ oẽs ꝑter eos qui in arca ingressi sunt pierunt. Sz hanc questionem codicum mendositas peperit: non solum enim in hebꝛeis aliter inueniꝫ: verum etiam in. lxx. interpꝛetatiõe paucis codicibus septem annis ante diluuium mathusalã defunctus repiꝫ. Nõ mathusalã iuxta. lxx. vltra diluuiũ numeraf ãni inde est: qꝛ significat xp̃m: cuiᵒ vita nullã sentit etatẽ: vt in maioꝛibus quoqꝫ nõ sensisse diluuium videretur.

c Et facti sunt omnes dies ꝛc. Hiero. Et fuerunt omnes dies mathusalam quos vixit anni nongentisexagintanouem: et moꝛtuus est. Juxta diligentem supputationem quattuoꝛdecim annis post diluuiũ vixisse referf. Cũ. n. cẽt. clxxiij. anno/

rũ: genuit

q̃ fuerit tantus excessus in q̃ntitate durationis hoim pꝛimoꝝ ad illos qui nunc sunt: sicut scꝑtura determinat. Item in quantitate durationis videf etiã magna latitudo: qꝛ etiã de pygmeis dꝛ: q̃ quinto anno generãt: octauo anno senescũt: ⁊ iõ si homines alij tantũ excedunt eos in q̃ntitate durationis: qꝛ viuũt cõiter. lxx vel. lxxx. annis: nõ est mirãdũ si hoies ꝓmc etatis tm̃ excedebãt modernos i q̃ntitate durationis. Ego aũt tot rõnes induxi ad ꝓpositũ oñendũ: qꝛ si vna per se nõ sufficit: plures simul sumpte videnf ꝓpositũ pꝛsuadere. Sequit: c Uixit aũt lamech: et pꝛ lr̃a vsqꝫ b: Iste ꝓsolabitur nos. Hoc exponitur de noe eo q̃ reparaturus erat seculũ: quod erat ad consolationẽ illoꝝ qui timebant ipm totaliter deficere p diluuiũ. In hebꝛeo aũt hꝫ: Iste q̃etabit nos ꝛc. ⁊ huic lr̃e consonat ꝑ interꝑtatio huius noĩs noe qꝺ interꝑtaf reqes: et rõ huius interꝑtationis exꝑmitf cũ dꝛ: Uocauitqꝫ nomẽ eiᵒ noe dicẽs: Iste q̃etabit nos: Et dicit hebꝛei, q̃ ꝟ non dꝛ ꝓpe ꝓpe repationẽ seculi pᵒ diluuiũ: ſ qꝛ aũ tps noe hoies multũ laboꝛabãt i agricultuꝛa: qꝛ ꝓpꝛijs mãibᵒ tm̃ colebãt eã: ipe aũt adinuenit artẽ aꝛãdi i q̃ plꝰ faciẽf laboꝛãt aꝛalia q̃ homines: ideo dꝛ dedisse requiem hominibus: et hoc videf p lr̃am seq̃ntẽ. f Ab opiᵇ ꝛc. qꝛ p artẽ aꝛãdi ipositi sũt laboꝛes isti sup aꝛalia.

g In ẽra ꝛc. Et ꝓpe hãc maledictionẽ fructificare nõ poterat nisi multẽ laboꝛibᵒ coleref: et ista expositio videf magᵗ ꝟsona lr̃e. põt tm̃ ad ipam aptari trãslatio nr̃a. cũ dꝛ: Iste ꝟsolabif nos: qꝛ magᵗ ꝟsolatio fuit hoibᵒ cũ p artẽ aꝛãdi laboꝛ corũ fuit positᵒ sup aꝛalia: et ꝓpter talẽ artẽ quã inuenit noe vocaf vir agricola. ſ. ix. ca. Noe ꝟo. describpta multiplicatione hoim p pꝛimũ stipitem scilicet adã: hic consequenter describitur per scõm scilicet noe. Et pꝛimo describitur ipius noe ge-

neratio. He/

rũ.genuit Lamech:rursꝰ Lamech cũ eẽt.clxxxij annoꝝ genuit noe:ꝛ sunt vsq; ad diẽ natiuitatꝭ noe a mathusalẽ.cccl v. Sexcẽtesimo aũt ãno vite noe diluuium factũ est.nongentesimo.scz.lv. anno mathusalẽ: cũ aũt supza nõgentisexagintanouẽ annis vixisse dictꝰ sit:patet eũ q̃ttuordeci annis vixisse pꝰ diluuiũ. Sed octo aĩe tm̃ in arca salue facte sunt. Est g̃ error ĩ numero:sic in pluribꝰ. In hebrẽis eñ ꝛ samaritanoꝝ libris ita repperi:ꝛ vixit Mathusalẽ. clxxxvij. annis et genuit Lamech: ꝛ vixit Mathusalem postq̃ genuit Lamech septingentos.lxxxij. annos,ꝛ genuit filios ꝛ filias:ꝛ fuerũt oẽs dies Mathusalem anni nongenti.lxix.ꝛ mortuus est:ꝛ vixit Lamech.clxxxij.annos ꝛ genuit noe.a die aũt natiuitatis mathusalẽ vsq; ad diẽ ortus noe: sunt anni.cccl xix.bis adde sexcẽtos annos noe:quia ĩ sexcẽtesimo vite eius ãno diluuiũ factũ ẽ: atq; ita fit vt nõgẽtesimo sexagesimonono ãno vite sue mathusalẽ mortuus sit eo anno.s.q̃ cepit eẽ diluuium a Noe x̃o tẽ. Hiero. Noe iterp̃tat reqes:qz sub illo oĩa retro opa:p diluuiũ q̃euerũt. ℣ Cũq; neratio. Secundo sue generationis multiplicatio.x.ca.ibi: De sunt generationes. Circa primũ adhuc p̃mo describit dicta generatio.scdo ipi noe stat sue cõditio.ibi: Cũq; cepissent. Circa p̃mũ dr sic: Noe x̃o cũ q̃ngẽto rũ esset annoꝝ tẽ. Hic põt queri qre tm̃ tardauit ad generandũ: quia alij p̃cedentes circa cẽtesimũ annũ genauerũt: vt patet ex predictis. Rñdet hebꝛei q x̃ fuit:qz dñs disposuerat cũ saluare ĩ diluuio cũ sua posteritate tota:si aũt in cẽtesimo anno generasset infra q̃ngentos annos seq̃ntes añ diluuiũ:qz sexcentoꝝ annoꝝ erat noe qñ inundauit diluuiũ:fuissent tot ex eo ꝛ filijs eiꝰ multiplicati q fuissent inter eos multi mali de quib⁹ non esset dignũ q saluarent. Itẽ tot psone cũ necessarijs ad vitam p annum integrum quo durauit diluuiũ non potuissent cõpetenter in arca colloca/ri. a Genuit Sem et Cham ꝛ Japhet. Dicunt hebꝛei q Sem nõ fuit primogenitus noe: qz̃ p/bãt:qz hic dr q q̃ngentesimo anno vite sue cepit generare:ꝛ sic primogenitus eius erat cẽtum annoꝝ tempore diluuij:qz tunc fuit noe sexcentorũ annoꝝ. Sem x̃o nõ habuit centũ annos vsq; pꝰ diluuiũ p duos annos: vt dr infra.xj.c. Dicũt tũ q p̃ponit aliqs ꝓpter dignitatẽ circũcisionis: qz natus fuit circũcisus:sed hoc videtur ficticium:quia Abraam dicit pater circũcisionis:ꝛ q hoc signum primo accepit a deo. Ideo aliter dicendũ fm p̃dictã opinionẽ de p̃mogenitura:q hic primo noĩatur ꝓpter reuerentiã patriarcharum ꝛ christi maxime qui ab ipo descenderũt: vnde ꝛ infra.xlviij.ca. Jacob patriarcha benedicens filijs Joseph preposuit Ephraim iuniorem ipi manasse:quoniam futurus erat in prolem maiorẽ vt ibidem dicitur. Nota q Sem vbiq; dr scribi per m in fine.

Gen.7.b

annis: et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies lamech septingẽti septuagita septẽ anni: a ℣ requies.i.christus in quo requiẽ inuenimus ꝛ mortuus est. Noe vero cum q̃n/a gentorum esset annorum: genuit Sem:Cham:et Japhet.

Moraliter.

Moraliter. Hic est liber generationis Adam tẽ. Nic agitur de generatione ade per seth in qua dicitur infra q Jared qui interpretat roboratus:genuit enoch qui interpretat dedicatus vel dedicatio:per quod moraliter designatur q ad robustam pugnaz contra temptationes mundi carnis ꝛ diaboli sequitur pax et tranquillitas mentis ꝛ sic efficit habitaculuz inhabitationis diuine p gratiã dedicatũ ꝓpter qđ subditur: † Ambulauit cũ deo:iuste ꝛ sancte viuẽdo: b† Et nõ apparuit vltra scz in p̃ti vita: c† Quia tulit eum deus:ad gloriã sempiternã ad quam nos cum eo perducat.

℣ In ca.v.vbi dr in postilla. Quõ homes illi tpis viuebãt.

Additio.j. Iste rões que assignantur ad diuturnitatẽ vite hoĩm illius tpis:ꝛ si valerẽt ad aliqualem lõgitudinẽ vite:non tamen videntur ad tantã differẽtiam durationis sufficere. bonitas eniz complexionis ꝛ etiam modus viuendi tpatus licet non in multis: in q̃busdam tamen inuenitur:ponit enim Haltenus in suo tegni possibilem esse complexionẽ tpatissimam ꝓut humane nature pertinet inueniri quã vocant euchraton: ꝛ multo magis possibile est hominem boni regiminis reperiri:nunq̃ tamẽ a tertia etate ꝛ citra repitur aliquis qui.cc.annos fere attingat. Christꝰ eñ qui p spiritũsanctũ conceptus est optime complexionatꝰ fuit:ꝛ nõ nisi tpate ꝛ virtuose in hac vita vixit:ꝛ tamen in iuuenili etate passus est:p:out cõiter tenetur ne in eo appareret nature humane diminutio:vt patet in.iij.p.q.xlvj.articu.ix. in responsione ad vltimũ argumentũ. Ex quo patet q etas. xxxiij.annoꝝ in christo erat iuuenilis:quod non esset si christus fm naturã humanã habuisset viuere sicut adã ꝛ alij antiqui:quia si sic illa etas in q̃ fuit passus nõ esset iuuenilis:sed infantie seu puericie.ratio aũt sumpta ex bonitate nutrimenti ante diluuiũ nõ videtur valere:nam inundatio diluuij plꝰ debuit terrenascentia reddere peiora in tpe ꝓpinquiori ipi diluuio q̃ in magis remoto:ꝛ tamen post diluuiũ.s.in scda etate legunt homes vixisse.cc.annos fere ꝛ cũ magꝝ a tpe diluuij fuerunt remoti plus fuit diminuta diuturnitas vite:illa etiaz que adã cognouit de virtutibus fructuũ ꝛ herbaꝝ tẽ. que faciunt ad ꝓlongandã viã:de quibus dicitur docuisse homes verisimile est vt ꝛ addisceret noe ab antiquis suis:cũ vita ipius noe fuerit ꝓlongata sicut vita eoꝝ qui fuerunt in p̃ma etate:qui quidem noe cum iustus ꝛ pfectus fuisset: verisimile ẽ vt doceret a posteritati sue:qđ tm̃ nõ apparet per effectũ. bonus etiã aspectus sideꝝ ꝛ si faciat ad longitudinẽ vite non tamen tantam dissimilitudinem faceret: nec etiam astronomi x̃ videntur tradere. Sexta aũt ratio quam ponit.s.q fuit ex diuina dispositione hoc ordinante concedenda est. sapientia.n. diuina omnia disposuit suauiter: Sap̃. viij. sed rationes quas assignat ad huiusmodi dispositionem diuinam sunt minꝰ sufficientes:nam nihilominus multiplicaretur genus humanum per vitam breuem sicut modo q per longam vitam:sicut tunc ꝛ forte citiꝰ sic mõ:nã tũc incipiebãt generare pꝰ centũ annos ꝛ mõ añ.xx.ꝛ sic in p̃mo cẽtenario vniꝰ p̃mi generãtis possent generari multi filij ꝛ nepotes ꝛ ꝓnepotes:q̃ꝝ q̃libet vel maioꝝ ps ĩfra illũ cẽtenariũ generasset:ꝛ sic magis multiplicaretur genꝰ humanũ:qđ manifeste p̃t hñ in multiplicatione filioꝝ isrl in egypto: de quibꝰ in Deutro.x.ca. Jn.lxx.animabꝰ descenderũt pres vestri in egyptũ ꝛ nunc posuit te deꝰ sic stellas celi in multitudine. manifestũ est eñ q populus israeliticꝰ nõ fecit mozã ĩ egypto tãto tpe q̃nto Adam ꝛ Seth filiꝰ eiꝰ abstinuerũt a generatione. nã adã abstinuit p centũ.xxx. annos.ꝛ seth centũ.v.annis q faciunt.ccxxxv.annos: ꝛ populꝰ israeliticus in egypto fuit.cc.x.annis: ꝓut ifra patebit. Alia etiã rõ quã assignat ad diuinã dispositionẽ.s.vt homes illi tẽporis possent hre experientias de cursu celi ꝛ effectibus sideꝝ tẽ. nõ videt valere: cursus.n. celi ꝛ sideꝝ ũ q magna ꝛ difficili inuestigatione indiguit: fuit pfecte declaratꝰ tpe grecoꝝ qñ Ptolomeꝰ pfecit libꝝ Almagesti:in quo oẽs cursus celi ꝛ sideꝝ plene tradunt ꝛ tũ inuestigatio sua icepit a tpe cuiusdã p̃decessoris q cũ p̃cessit p.ccc.annos fere ꝛ nõ plꝰ: vt in codẽ libro hr:vñ illꝰ tps sufficit ad illã inuestigationẽ. Sed ad cognoscẽdos effectꝰ sideꝝ de q̃bꝰ ipe Ptolomeꝰ large ait in libro q̃driptito ꝛ in cẽtiloquio suo:cuiꝰ sniãs sequunt astronomi q ei successerũt: vñ ꝓpt hec ꝛ silia nõ fuit necessaria diuturnitas vite in antiqs:et iõ potiꝰ tenendũ ẽ cũ Augustino:q in lib̃. de ciui.dei.de hac materia tractãs sic ait: Annoꝝ ista numerositas cuiusq; hois q tpis illis fuit nullis nũc talibꝰ documentis venire p̃t in experimentũ:nec tũ ideo fides huius sacre bistozie deroganda ẽ:cuiꝰ tãto ꝑudentiꝰ narrata non credimꝰ q̃sto ꝑleri citiꝰ ꝓnunciata cõspicimꝰ:hec ille ꝛ nimiꝝ si Augustinꝰ q tantus ecclesie doctoꝛ fidelissimꝰ fuit x̃ asserit esse omnino supernaturale:quod patet ex hoc qđ in predicta auctoritate continetur.s.q ista numerositas nullis documentis in experimentum venire posset:cum ipe Ra.moy.hebꝛeꝰ in suo libro de directione ꝓplexoꝝ istam diuturnitatẽ vite attribuit miraculo diuino:dicit etiã ꝛ forte non inconuenienter q diuturnitas fuit solum in illis q in sacra scriptura nominant scz Adam:Seth:Et enoch tẽ. nõ aũt in alijs cõtemporaneis q vt dicit nõ tam diuturne viuebant:sz sic post diluuiũ cuius ratio est fm cũ:nã vt dicit:ideo deꝰ disposuit illos tã diuturne viuere:vt fides de creatione mundi quã pagani ꝓ maiori pte negabant in cordibꝰ fidelium magis radicaret. quod sic factũ est. Nã Lamech pr ipius Noe cõcurrit in vita cum ipo adam. Abraã etiã q ꝓncipalis fuit in fidei predicatione erat. lxiij.annoꝝ qñ mortuꝰ est noe:ꝛ sic testimoniũ creationis mũdi venit satis de ꝓpinq̃ ad tps abrae:qz de adã ad lameth: de lameth ad noe ꝛ deinde ad abraam.

Additio.

✻ Jn codẽ.ca.

In eodem ca. vbi dicitur in postilla: Et dicūt hebrei q̄ hoc non dr̄ ꝓpter repationem seculi ⁊c̄.

Additio. ij. Hec expositio hebreorum nō videtur habere fundamentū in lr̄a: si eni Noe fuisset prim⁹ inuentor artis arandi h̄ exp̄ssisset scriptura sicut su pra q̄rto ca. de inuentione musice artis ⁊ ferrarie ⁊ huiusmodi. Qr aūt allegat postillator de h̄ q̄ noe vocat̄ vir agricola. infra. ix. ca. magis fac̄ cōtra hanc expositionē: nā ibi legitur: Cepit aūt noe vir agricola exercere terrā. Ex q̄ intelligit̄ q̄ tūc in plantatione vinee cepit esse agricola: ⁊ nō ante. veritas etiam hebraica non dicit: iste quietabit nos: sed iste consolabitur nos: quod consonat prime expositioni.

Replica Correctorij contra Burgeñ. cauillantem. In ca. v. vbi postillator multas adduxit persuasiones ad h̄ q̄ hoīes p̄me etatis tādiu viuere potuerīt vltra vitā aliaꝝ etatū: ⁊ in fine cōclusit: Adduxi multas rationes: vt si vna nō sufficit ꝑ se plures sil̄ sumpte vel oēs videātur ꝓpositū ꝑsuadere: inter q̄s etiā sexta est btī Aug̃. xv. de ciuitate dei. ca. ix. ⁊ cū postillator nō velit eas eē demonstratiuas: s3 ꝑsuasiuas. Burgeñ. tñ occasiones cōiter querens longam facit digressionē ꝑtractans quasdā rōnes quasi singl̄as q̄s tñ postillator nec reputat singulas singulariter: sed oēs simul ꝑsuasiuas. Itē in codē capitulo vbi postillator prefert expositionē hebreoꝝ sup illo verbo. Noe consolabit̄ nos ab opib⁹ ⁊ laborib⁹ manuū nostraꝝ in terra cui maledixit de⁹ dicens: q̄ noe inuenit artē arandi cū animalib⁹: cū añ hoīes cōsueuerāt manib⁹ terrā opari: ⁊ hec fuit hoīb⁹ magna consolatio: ⁊ igit̄. ix. ca. Noe vocat⁹ ē vir agricola. Sed Burgēsis se opponit dicens q̄ noe fuisse inuentorē agriculture non habet fundamentū ex lr̄a: q2 supra dicit̄ exp̄sse de inuentore musice ⁊ ceteraꝝ artiū: qd̄ hic de noe nō dicit̄. Ad qd̄ videt̄ dicendū q̄ scriptura inter electoꝝ opa nō facit curā recēsendi de inuentorib⁹ artiū. sicut inter opa reprobatoꝝ supra fit mentio: a p̄ncipaliorib⁹ eni cōsueuit fieri denoīatio. Sic igit̄ p̄ncipalis occupatio reprobatoꝝ ē circa mūdana: ita electorū p̄ncipaliter circa diuina. Argumentū igit̄ Burgeñ. non est a simili: ⁊ q̄ Burgeñ. dic̄ allegatū postillatoris videlicet q̄ noe dictus est vir agricola facere contra mentionē postillatoris: q2 dr̄ in lr̄a allegata: Cepit aūt noe vir agricola exercere terrā: qd̄ Burgeñ. dicit intelligi debere q̄ post diluuiū in plantatione vinee cepit esse vir agricola ⁊ nō ante sed hic intellectus Burgeñ. nō h3 fundamentū ex lr̄a: q2 nō dr̄. Cepit noe vir agricola esse: sed agricola existens cepit terrā exercere post diluuium: ante diluuium enim artem inuenit per quam post diluuium cepit exercere terram in vinearum conditione: plantatione: ⁊ ceteris.

Glo. ordi.

Ca. VI

Q Uncq̄ cepis. homines mul. ⁊c. Hiero. Verbū hebraicum: eloym vtriusq̄ numeri ē: deu3. n. et deos significat: iō Aq̄la filios deoꝝ dicere ausus est deos scōs vl̄ āgelos itelligens: quē sequens: Symmach⁹ ait. Videntes filij potentū filias hominum.

b Uidentes f. d. ⁊c̄. Filij seth religiosi intelligūtur ꝑ filios dei: q̄ victi cōcupiscentia ex filiab⁹ hoīm. i. ex stirpe cain vxores acceperunt: ⁊ viros potētes genuerūt: immensos. s. corpib⁹: sup bos virib⁹ icōditos morib⁹ q̄ gigantes appellantur nō ē icredibile ab hoīb⁹: nō ab angel̄: vel q̄busdā demonib⁹: q̄ mulierib⁹ sūt īprobi: eiusmodi hoīes eē ꝓcreatos: q2 ⁊ post diluuiū corpa nō solū viroꝝ: s3 ⁊ mulieꝝ īcredibili magnitudīe extiterūt c Non ꝑmanebit ⁊c̄. Hiero. Hebreū. n̄ iudicabit spūs. m. hoīes in sempit̄nū: q̄m caro sunt: h̄ ē: q2 fragil̄ ē hoīm ꝯditio: n̄ eos eterno cruciatui reseruabo: s3 h̄ reddā qd̄ meret̄. Clemētia q̄ ē: n̄ seueritas q̄ petōr h̄ ꝑ scelere visitat̄. Vñ ds̄ irat⁹ dic̄: Non visitabo filias eoꝝ cū fornicate fuerīt: Et alibi. Visitabo ī v̄ga iniq̄tates eoꝝ ⁊c̄. Ne autē videat̄ crudel̄: q2 locū pn̄ie n̄ dedit: adiūgit. s3 erūt dies ill⁹. cxx. āni. nō. n. itelligūt̄ p̄dicti eē āni vite hūane: cū p⁹ īueniat̄ hō āpli⁹ vixisse: s3 itelligit̄ añ ānos. xx. q̄3 icipet arca fieri: q̄ facta legit̄. c. ānis deū ad noe h̄ dixisse: p̄nūciando diluuiū n̄ vite hūane dinceps future p̄scribēdo spaciū: s3 eoꝝ q̄s fuerat diluuio dletur⁹. d Erūtq̄ ⁊c̄. Stra. Añ diluuiū. s. ad agēdā pn̄iam. S3 q2 in malicia perseuerauerūt: añ p̄fixum terminū: c ētesimo anno deleti sunt.

Osee. 4. c
Ps. 88

Ca. VI

a Q Uncq̄ cepissēt c hoīes multiplicari sup terram et filias procre / b assent: et videntes filij dei filias hominū q̄ essent pulchre: acceperunt vxores sibi ex omnibus quas elegerant. Dixitq̄ deus c Non permanebit spiritus meus in hoīe in eternum: quia caro est d Eruntq̄ dies illi⁹. cxx. annorum

a filij seth religiosi b de stirpe cain. b cōcupiscētia victi. c indignatio. fragilis conditionis. d vsq̄ ad diluuium ad agendam penitentiam quibus edificata est arca anteq̄ inciperet fieri arca.

Nico. de lyra

Ca. VI

A Q Uncq̄ cepissent ⁊c̄. Hic consequent̄ describitur stat⁹ Noe ⁊ conditio: et primo añ diluuiū: secundo in diluuio. vij. ca. tertio post diluuiū. viij. Circa primum sic ꝓcedit̄: q2 primo causa diluuij generaliter decernit̄: secundo ip̄e noe excipit̄. ibi: Noe vero īuenit gratiam. tertio arce constructio precipi. ibi: Fac tibi arcam. Circa primum sciendum q̄ causa diluuij fuit multiplicatio peccati: ex quo secuta est ꝓuocatio ire dei: ⁊ ista duo pluries hic replicant̄ vt magnitudo petōꝝ ⁊ offense dei ostendatur. dicit igitur: Cūq̄ cepissent hoīes multiplicari: ad ostendendū q̄ multiplicatio petōrum non incepit tempore noe sed ante.

b Uidentes filij dei: hoc exponitur multiplicit̄. Uno modo q̄ per hoc intelliguntur demones incubi: qui dicuntur filij dei ꝓpter naturā spūalem. vñ et Job primo capitulo dicitur: Sathan fuisse īter filios dei: ⁊ isti in specie humana cōmiscuerunt se mulieribus: ⁊ inde nati sunt gigantes. vnde dicitur infra: Gigantes aūt erant in terra: sed hec expositio non videtur rationabilis: quia hic exp̄mitur causa diluuij quod inundauit in penam petōrum: diluuiū aūt nunquā fuit in penā demonū: s3 tm̄ hominū. ideo aliter exponit Ra. Sa. dicens q̄ hec est littera: Filij iudicum vel potentum: q2 nomen hebraicū quod ibi ponit̄: sc3 eloym: aliquando accipit̄ pro deo: ⁊ aliquando ꝓ dijs in plurali: aliquando ꝓ iudicibus. vñ Exod. xxij. vbi translatio nostra habet: dñs domus applicabitur ad deos: id est ad iudices: in hebreo dicitur: applicabitur ad eloym. Dicit igitur iste q̄ filij iudicū ⁊ potentū quando videbant filias subditoꝝ pulchre ornari: ⁊ quādo dabantur ad nuptias: q̄ accedebant ad ip̄as cognoscendo eas carnaliter anteq̄ mariti eas cognoscerent. Sed hec expositio nō videt̄ adhuc rōnabilis: q2 ista cā diluuij fuisset ꝑticularis. s. q̄tū ad potentes solū. s3 infra codē capitulo dr̄ cōtrariū: Ois q̄ppe caro corrupat viā suā: nec generale diluuium induci debuisset ꝓpter cām ꝑticularem. Et ideo aliter exponit̄ ⁊ melius: q̄ filij dei hic intelligunt̄ illi q̄ descenderūt de Seth: qui a p̄re suo fuerāt īstructi ī cultu diuino: vñ ⁊ in plurib⁹ locis vete. ac no. testa. fideles vocant̄ filij dei: ꝑ filias hominū intelligunt̄ mulieres descēdentes de cain: q̄ erant curiose dissolute ⁊ lubrice: ⁊ de ill̄ p̄cepat Seth filijs suis de volūtate dñi q̄ nō ꝯherent matrimonia cum eis: sic̄ dñs p̄cepit filijs israel: vt nō ꝯherēt matrimonia cū mulierib⁹ chananeis: s3 filij Seth ꝓcedēte tp̄e trāsgressi sunt h̄ p̄ceptū: ⁊ h̄ est qd̄ subdit̄: Acceperunt sibi vxores ⁊c̄. ⁊ Sequit̄: c Dixitq̄ de⁹: p̄dictis ꝓuocat⁹. d Nō ꝑmanebit spirit⁹ ⁊c̄. Hoc exponitur vno modo sic: e Spiritus meus: id est indignatio mea. f In homine: id est contra hominem. g In eternum: ac si dicat quia non irascar contra eum irreuocabiliter: sicut contra angelum malum cuius peccatum est irremediabile. h Quia caro est. id est habens pronitatem ad peccandum ex carne animam aggrauāte: propter quod est magis sibi parcendum puniendo eum pena temporali et non eterna. Aliter exponit Ra. Sa. dicens q̄ hec est veritas litere. Non disceptabit spiritus meus in homine in eternum: ac si diceret deus: vsq̄ nunc tenui sententiam de deletione generis humani per diluuium in suspenso per modū cuiusdā disceptationis: s3 ex nūc ꝓferā sententiā. Quia caro est. i. nimis implicat⁹ petis carnalib⁹: verūtñ ad declarationē iusticie mee differā executionē sententie mee: vt habeāt locum penitentie: ⁊ hoc est qd̄ subditur: i Erūtq̄ dies ⁊c̄. Non enim potest dici q̄ hic determinetur tempus vite humane post diluuium: q̄a multi diutius satis vixerunt post diluuium: vt patet infra. xj. capi. sed determinat̄ tempus a prolatione sententie diuine vsq̄ ad executionem: in quo poterant penitere: ⁊ hoc idem dicit Hierony. libro de hebra. questioni. Item patet q̄ hec sententia fuit data. xx. annis anteq̄ Noe generaret: quia inter primam eius generatio/

Ná Videns aũt dñs. qz. Nõ in deũ penitẽtia cadit: aut dolor cordis: cui est de omnib⁹ tam fixa sua: q̃ certa pũtia: sed vtitur scptura vsitatꝫ vbis coaptans se nr̃e puitati: vt ex cognitis incognita ꝯgsca/m⁹. nã ira dei nõ est pturbatio animi: sed iudiciuz qõ irrogat peccatori: cogitatio vero cordis eius mutandaꝫ rex immutabilis rõ. b Penituit. e. q. h. f. Greg. in moralib⁹ li. v. Plerũq; in sacro eloq̃o sapiẽtes dei cõsilium trahunt a sapiẽtib⁹ seculi. Sic nunc ꝓ vtilitate hoĩs: vocem in se passionis humane ipe cõdidit hoĩm sumit: cũ cõstet: qz̃ cũcta pusq̃ venerint cõspicit: nihil fecerit q̃ penitendo resipiscat. Ut ꝙ mirũ nõ est: si spũales plerũq; vtant verbis carnaliũ: sic neq; mirãduz si ipe creator oĩm: vt carnẽ ptrahat ad intellectũ suũ in se ipo carnis sermonẽ seruat vel sumat. c Noe vir iust⁹. All. Hic ꝓ act⁹ suos significat xp̃m q̃ ait: Discite a me: qz mitis sum & humilis corde. Sol⁹ iustus inuenit cui ꝓpt insticiã suã septem hoĩes donauit: iustus q̃z xp̃s & pfect⁹ cui septẽ ecclesie septiformi spiritu illumínate invnũ ecclesiã cõdonauit. Noe ꝙ aquã & lignũ liberat & familia eius: sic familia xp̃i ꝙ baptismũ & crucẽ. d Noe vir iust⁹ &c. Si null⁹ sine pctõ quõ perfect⁹? pfecti dicunt aliqui nõ sicut sunt pficiendi qñ equabunt angelis: sz sic pũt cẽ in pegrinatione: vñ addit in generationib⁹ suis. i. sic ꝓ mõ suo dei gra poterat eẽ pfect⁹: nõ sicut in alia vita: in q̃ nec volet nec peccare poterit. Cum deo ambulauit vestigia ei⁹ sequẽs. e In generationi b⁹ suis: quasi nõ cõsumate iusticie: sed iuxta generationẽ suã. f Disp̃dam eos cũ. r. Tradũt doctores terre virorem et fecunditatẽ longe esse inferiorẽ p⁹ diluuiũ & iõ hoĩb⁹ esum carniũ cõcessuz: cũ antea tñ terre fructib⁹ victitarẽt.

g Fac tibi arcã de lignis. s. fortib⁹ & insolubilib⁹: & bñ coartatꝫ q̃ alia translatio dicit q̃drata: vt nec vi venton̄ nec inundatione soluẽt. h Mansiũculas &c. Stra. lxx. Bicamerata & tricamerata in arca facies: Bicamerata in inferiorib⁹. Tricamerata in supiorib⁹: q̃nq; ꝙ mansionib⁹ distincta sunt. Prima. i. iferior fuit stercoraria: q̃ stercora deffluebant: ne q̃ erãt i arca feroze lederenẽ. Scda apothecaria. Tertia imitiũ aialiũ & serpentiuz. Quarta mãsiuncul̄. Quinta. i. suprema hoĩm & auiũ: hostium: vbi bicamerata & tricamerata iũgebanẽ. i. inẽ apothecariã & bestiaꝫ habitationẽ. Aug⁹. In ꝑma habitatione i iferiorib⁹ semel camerata erat arca. In scda sup inferiorẽ habitationẽ bicamerata. In tertia xo sup secũdaz tricamerata. Aug⁹. Dicũt alij in inferiob⁹ duas fuisse mãsiunculas: & sic arcã fuisse bicameratã. haꝫ inferior stercora suscipiebat: scda escas: q̃ apothecaria dicebaẽ. i supiorib⁹ tricamerata erat: vbi hoĩes & aialia cõgrua distinctione continebanẽ. Fiũ. Arcã cõstruxit noe de lignis ĩputribilib⁹: & xp̃s ecclesiã ꝺ victuris in sempiternũ hoĩb⁹ que sic arca natat in fluctib⁹. Arca de lignis quadratis ecclesia de scis: q̃z stabilis vita ad omne opus bonũ pata: sicut lignum q̃dratũ ab oĩ pte firmũ stat. Ex bitumine ꝯglutinantur ligna ĩtrinsec⁹ & extrinsecus vt ex cõpage vnitatis significeẽ tolerãtia charitatis: ne cõcussa ecclesia ab his q̃ intꝰ sũt: vel ab his qui foris: cedat a fraterna iuncturа. Est. n. bitumẽ feruentissimũ et viscentissimũ

a ſ immanes corpe supbi viri⁹: inconditi moribus vñ gigantes. i. filij terre dicuntur.
ſ In hebreo cadentes.

†Gigãtes aũt erãt sup ẽraz in dieb⁹ illꝭ. Postq̃ eni ingressi sunt filij dei ad filias hominum: illeq; genuerũt: isti sũt potentes a seculo viri fa/mosi. Videns autem deus q̃ multa malicia hominum eẽt i terra: & cũcta cogitatio cordis intẽta eẽt ad malum

a ſ vsitatis verbis nobis loquit scriptura vt ex cognitis p̃cedat ad incognita.

oi tpe: penituit eũ q̃ hoiem

ſ ne deterius contingat.

fecisset in terra: Et pcauẽs in futurum: & tactus dolore cordis intrinsecus: delebo inquit hominem quem creaui a facie terre: ab homine vsq; ad animantia a reptili vsq; ad volucres celi. Penitẽt. n.

a ſ videt penitere: dũ op⁹ mutat: volũtate & dispositione immobili permanente.

me fecisse eos. †Noe vero inuenit gratiaz coram deo. Hę sunt generationes noe. Noe

ſ viator: non comprehensor.

vir iustus atq; perfectus fu/

ſ .i. scdz insticiã pfectã pũtis vite ñ future

it in generationibus suis: cũ

ſ sequens vestigia eius.

deo ãbulauit: et genuit tres

ſ nomen vel nominatus ſ callidus ſ latitudo.

filios: Sem: Chã: & Japhet.

ſ hõ ꝓpter quem cuncta creata quo peccã

Corrupta est aũt terra coram

te omnia dicuntur corrupta.

deo: et repleta est iniquitate.

Cumq; vidisset deus terrã eẽ

ſ .i. hõ q̃ peccãte: oĩs caro ꝺr corrũpisse viã

corruptam: omnis quippe

q: ꝓpter eũ oĩs caro creata. a ſ actiones.

caro corruperat viam suam sup terrã: dixit ad noe: Finis

ſ oĩm moraliũ ꝓter eos q̃ in arca erãt saluandi: q̃si seminariũ scẽe originis.

vniuerse carnis venit coram

a ſ beneplacito mihi iudicio b ſ id est hominatores terre.

mẽ. Repleta ẽ trã iniq̃tate a

ſ psentia.

facie eoꝝ: & ego disperdã eos

a ſ vt nõ sit suo more fructifera. b ſ ecclã

cũ trã. Fac tibi arcã ꝺ lignis

a ſ in hebreo bituminaris. ſ alij quadratis. ſ politis. ne quid nociuum inhereret ſ quia vita sanctorum firma & stabilis b ſ ad distinctionẽ animalium. ſ diuersos ordines vite.

leuigatꝫ. Mãsiũculas in arca

ſ quod est gluten feruentissimum quo lenica ligna nulla violentia dissoluentur ſ dilectionis ardore. ſ ne dissoluat ab his q̃ intus sunt vel ab his q̃ foris sunt.

facies: & bitumĩe linies ĩtrinsec⁹ et extrinsec⁹. Et sic facies eã

nẽ & inundationẽ diluuij fuerũt tñ cẽtũ anni: qz quingentoꝝ annoꝝ erat qñ cepit generare vt dictum est: & sexcentoꝝ annoꝝ tñ qñ diluuiũ inundauit: vt hr̃. vij. ca. a Gigantes aũt erant .i. pceri excedẽtes hoĩes in statura: et robusti viri⁹: & incõpositi moribus. Nec valet qõ supra dictũ ẽ tales fuisse genitos a demonib⁹ ſm vnã opinionẽ qz etiã p⁹ diluuiũ ĩ q̃ deleti sũt oẽs isti legunt fuisse gigãtes: Deut. ij. & i. ij. c. & i. ij. Reg. xxj. q̃ tñ fuerũt ab hoĩb⁹ geniti. b Isti sunt &c. i. ab antiq̃ †‡ a. b

c Viri famosi. s. male fame: qz raptores & luxuriosi. vñ sequit: d Videns &c. cõtinuatione pctõrum suoꝝ. g Penituit &c. Penitẽtia aũt & dolor & cetere passiones nullo mõ sunt ĩ deo ſm rem: sz scdz modũ & iõ ꝺr penituisse: qz ad modũ peniten/tis se habuit volẽs dissipare qõ pr̃ fecerat. b Et pcauẽs i futuꝝ: ne multiplicarenẽ talia mala. i Et tactus do. &c. qz ad modũ dolẽtꝫ se habuit deledo hoiem quẽ formauerat ad imaginẽ suã. k Ab hoĩe vs. &c. qz peccata hoĩm facta fuerãt ĩ trã: iõ ad ꝺtestationẽ crimiꝝ deleta sũt aialia que habitãt i trã. l Ad volucres celi. quia accipiũt ibi pastũ: pisces aũt habitantes i aq̃s nõ sũt mortui ꝓ diluuiũ: quia pctã hoĩm nõ fuerũt facta in aquis. q' Ecli. 44. c

m Noe xo. Hic vñr a gñali snĩa diluuij noe cũ filijs excipiẽ: cũ ꝺr: Noe xo &c. Et cã subdiẽ: n Noe vir iust⁹ &c. & iõ cũ alijs nõ perijt. o In generationib⁹ suis. Hoc duplicẽ exponi tur. Uno mõ ad diminutionem laudis sue: ac si diceret: sz Noe fuerit iust⁹ et pfect⁹ ĩ ꝓpatione ad hoĩes illꝰ tpis: q̃ mali erãt: tñ si fuisset tpe abrae: paruz fuisset respectu ei⁹. Alio mõ ad augmẽtũ laudis iust⁹ & pfect⁹ fuit etiaz inter malos hoĩes q̃ ipz nitebãẽ xbis & exẽplis trahere ad malũ & iõ mlto maiorẽ pfectiõis fuisset si vixisset inẽ bonos. & B mõ btus Greg. diẽ q̃ ad laudẽ ipius Loth ꝺr. j. xiij. ca. q̃ bitauit i sodomis q̃uauit. p Corrupta ẽ &c. cõtuz ad carnalia pctã. q Et repleta ẽ iniq̃tate. cõtũ ad fraudes & rapinas.

r Dis q̃ppe caro &c. i. oĩs hõ: qz ñ solũ peccauerãt peccatis fornicationis & adulterij: sz etiã pctis ꝺ naturã. Alio mõ intelligiẽ oĩs caro: qz etiã aues et aialia iordinate cõmiscuerãt se cũ illis que ñ erãt sui generis vl spẽi. Sequit: s Et ego disp̃dã &c. qz ꝙ salsedinẽ aq̃rũ diluuij ipa terra peiorata ẽ. Hebrei aũt dicũt q̃ tres palmi de supficie trẽ ꝙ aq̃s fuerũt tabefacti & ĩ aquã cõuersi. & iõ addiẽ ꝺ: cũ terra. t Fac tibi arcã. Dic ꝙñr ꝓstructio arce ꝑcipitur: cũ ꝺr: Fac tibi. i. ad salutẽ tuã & aliorũ q̃ tecũ sunt saluãdi. Arcã: qz nõ fuit facta ꝙ modũ nauis: sz ꝙ modum arce q̃drata latera habẽtꝫ: tñ erãt ineq̃lia: vt dicẽt ifra. v De lignis leuigatꝫ. i. dolatꝫ & cõplanatꝫ. x Mãsiunculas in ar. fa. i. distinctiones vt diuersa possint collocari distincte. y Et bitumine &c. hra hebraica hz pice. Qđ aũt fuit linita intrinsec⁹ & extrinsec⁹ hoc fuit ꝓpter magnũ impetũ aquaꝝ: & qz dilu

✠ stetit in aq̃

¶ letissimũ gluten: ⁊ significat dilectiõis feruoꝛẽ vi magnitudinis ad tenẽ/
dam societatẽ oĩa tolerantẽ. Q̃ series longa ad latitudinẽ: ⁊ decies ad
altitudinẽ humani coꝛporis instar ostẽdit: in quo christus apparuit. Coꝛ/
poris longitudo a vertice vsq; ad vestigiũ series latitudinẽ cõtinet: que
est ab vno latere vsq; ad alterũ. et decies altitudinẽ: que ẽ a dorso ad vẽ/
trem. qd̃ ꝗnquaginta cubitis latitudo expandit.
latitudinẽ significat coꝛdis que fit charitate spiri
Rom.5.a tuali. Ũ chari.d.dif.in coꝛ.n. per s.s. ꝗnq̃gesimo
die post resurrectionẽ christ⁹ spiritũ misit: q̃ coꝛ/
da credentiũ dilatauit. Trecẽtoꝛũq; cubitoꝛ lon
gitudo series ꝗnq̃ginta ꝓtinet sicut sex etatibus
ome tps seculi extendit: in quib⁹ nõ destitit pdi/
care christ⁹: in ꝗnq; ꝓphetiçat⁹: in sexta euãgeli/
çatus. a Trecentoꝛ cubitoꝛ ⁊c. Iuxta. Põt in
trecentis cubit' lignũ crucis ostẽdi. Qui⁹ enĩ nu
meri lra Tau: crucis signũ ostẽdit: q̃ socij passio/
nis p baptismuꝫ effecti lõgitudinẽ vite eterne a/
dipiscimur. Altitudo. xxx. cubitis surgit: que nu
merũ decies hz lõgitudo in. ccc. cubitis: qꝛ chri/
Matt.5.b stus ẽ altitudo nr̃a. qui. xxx. annoꝛ euãgeliũ ꝓse/
crauit. cõtestans qꝛ nõ venit legẽ soluere: sed ad/
ĩplere. Lex Xo cũ i decẽ ꝑceptis agnoscit: in deci
es tricenis cubit' arce lõgitudo pficit. Ũ ⁊ noe
decim⁹ ab Ada cõputat' Cẽtenari⁹ solidus ẽ dra
tus denario in se ducto mltiplicat⁹: significat ele/
Ibis .18. b ctos p iustificationẽ ꝑceptoꝛ glorificandos. Ũ
bõ qui habebat centũ oues: vna pdita: reliq̃t no/
ꝗnaginta nouẽ: ⁊ quesiuit eã que perierat: ⁊ inuen
tam: vt cẽtenariũ reformaret: reposuit. qui tripli/
catus grãm imoꝛtalitat': a patre p filiũ et spiritũ
sanctũ suscipit apud eos: q̃ p gratiã trinitatis au
genꝛ: ⁊ q̃ ex cẽtenario lapsi p agnitionẽ trinitatis
eidẽ reformanꝛ. latitudo ꝗnquaginta cubitoꝛ re
missionẽ significat: qꝛ ꝗnq̃gesim⁹ ann⁹. i. iubile⁹:
seruos liberabat: possessiones restituebat: debi/
toꝛib⁹ indulgentiã dabat: exulib⁹ patriã. Christ⁹
ergo in ecclesia sua ꝗnq̃gesimũ numeꝛ collocauit in latitudine: nisi enim
peccatoꝛũ remissionẽ donasset ecclesia p oꝛbem dilatata nõ esset: tricena/
rius in altitudine numeꝛ⁹. simile tricẽtenari⁹ cõtinet sacramentũ. ad vnũ
aũt summa reuocaꝛ: qꝛ vnus deus ex quo omnia: ⁊ vna fides: ⁊ vnũ ba/
ptisma. ¶ Greg⁹. Arca que trecẽtis cubitis fieri in lõgitudine iussa est: ꝗn
quaginta in latitudine: trigita in altitudine: vno cubito ꝟsũmata est: ec/
clesiam nanq; significat: que inferi⁹ ampla: supi⁹ angusta: qꝛ ab ea latitu/
dine quã adhuc in mẽbris infirmantibus hz: parũper angustata ⁊ in al/
tum pficiẽs: ad vnũ tendit. Ratio enĩ exigit: vt in arce lõgitudine omẽs
bestie quadrupedia ⁊ reptilia in inferioꝛib⁹ fuerint: bõ ⁊ volatilia in su/
perioꝛib⁹. Juxta suptoꝛẽ ꝓtem fenestra fuit in latere: de qua colũbaꝫ vel
coꝛuũ dimisit homo. Homo q̃ ⁊ volatilia iuxta vnũ cubitũ fuerũt. Ju ml/
tis enĩ carnalib⁹ suis ecclesia lata: in paucis spũalibus angusta: et qꝛ ad
vnũ boiem qui sine peccato est colligit: quasi in vno cubito cõsummat'.
Idem⁹ multos in ecclesia supbire: lasciuire: ⁊ terrenis reb⁹ inbiare: ira/
sci: ⁊ irrari: ⁊ ꝓximos ledere. Hz qꝛ ecclesia tolerat eos vt ꝙuertanꝛ: ꝟsi
in arce latitudine bestie fuisse dicunꝛ. Idem⁹ alios: aliena nõ rapere: illa/
tam iniuriã eq̃nimiter tolerare: reb⁹ ꝓpꝛiis ꝓtentos esse: humilit viuere.
Hz qꝛ iã pauci sunt: angustat' arca. Alios videm⁹ etiã possessa relinq̃re:
terrenis reb⁹ nullũ studiũ dare: inimicos diligere: carnẽ domare: omẽs
mot⁹ rõne p̃mere p celeste desideriũ ꝓtẽplatiõis penna sublexari. Hz qꝛ
valde rari sũt. iam arca iuxt' cubitũ ducit: vbi homies ⁊ volatilia ꝓtinenꝛ.
Hz qꝛ nullus sine pctõ ẽ nisi ille q̃ ꝓcepꝛ ẽ sine pctõ: i vno cubito arca cõ
ſumat': qꝛ vn⁹ ẽ auctoꝛ ⁊ redẽptoꝛ ecclie sine pctõ: ad quẽ ⁊ p quẽ oẽs ꝓfi
Dan.12. c ciũt: q̃ se pctõres nouerũt. b In cubito c.s.e. Dic ecclesia i vnitate col
lecta sublimat' atq; pficit. vñ qui nõ colligit mecũ dispargit. c Ostium
aũt a.p.⁊c. Nemo enĩ intrat ecclesiã nisi p sacramentũ remissionis pecca/
toꝛũ: qd̃ de latere apto emanauit. d Cenacula ⁊ tristega ⁊c. Lxx. Bi/
camerata ⁊ tricamerata: ex oñib⁹ enĩ gentib⁹ vel biptitã multitudinẽ cõ
gregat eccl'ia: ex circũcisiõe ⁊ ꝑputio. vel tripartitã ex trib⁹ filijs noe: q̃x
Coloſ.3.b ꝓgenie repleꝛ oꝛbis. Inferioꝛa aũt arce distincta sunt: qꝛ i hac vita terre
na ẽ diuersitas gentiũ. In ſumo aũt oẽs ꝟsũmanꝛ in vnũ: qꝛ oĩa ⁊ in oñi
bus christ⁹. ¶ Alcu. Cõgrue arca i ſumo velut tecto q̃d angusto cacumi
nata ẽ vt imbriũ minas diffũ deret: ⁊ ima i aq̃s stabilitate q̃drata ꝟsistẽs:
nec impulsu vẽtoꝛ: nec ĩpetu fluctuũ: nec inquietudie aĩaliũ q̃ intꝛ erãt:
inclinari posset aut mergi. ¶ Greg⁹. Arca i inferioꝛib⁹ ampla: i supioꝛib⁹
angusta: i ſumitate ad vnĩ⁹ cubiti mensurã exercuit. Inferi⁹ enĩ q̃drupe/
dia ⁊ reptilia. Supi⁹ Xo aues ⁊ homies habuisse credit. Ibi lata: vbi be/
stie. Ibi angusta: vbi hoies. quia in carnalib⁹ ampla: in spiritualib⁹ an/
Matt.7.b gusta. Ubi enim bestiales tolerat: latius sinũ larat: vbi rationales hz: ad
ſummũ ducit. Lata est quippe via que ducit ad perditionem: ⁊ multi va/
dũt p eam. Angusta est porta que ducit ad vitã: ⁊ pauci veniũt ad eam.

¶ Arca in

a ¶ Geometricoꝛum: quoꝛ quilꝫ sex cubitis hu
mane manus impletur.

a Trecentoꝛum cũbitoꝛũ erit lon/ a†
a ¶ arca i fundamẽto quadrata inequalis longi/
tudinis ⁊ latitudinis fuit ab angulis i artum eũ/
scendens: donec in cubito longitudinis ⁊ latitudi
nis summitas perficiatur.
gitudo arce: quinquaginta cubi †
toꝛũ latitudo: et triginta cubito/ b†
a ¶ in hebꝛeo: meridianum facies arce. Symma/
chus: dilucidum arce facies. i. fenestrã. ¶ ad emit
tendum coꝛnum vel columbam. ¶ hanc tradunt
iudei crystallum fuisse.
rum altitudo illius. Fenestrã in c†
ea facies: et in cubito consuma/ d†
a ¶ Ostiũ in latere arce: vulnus i latere christi.
c bis summitatẽ eius. Ostiũ aũt e†
d arce pones ex latere deoꝛsuz. Le f†
a ¶ Lxx. bicamerata ⁊ tricamerata.
nacula ⁊ tristega facies in ea. Ec/
ce ego adducã aquas diluuij sup
terram: vt interficiaz oẽm carnẽ
in qua spiritus vite est subter cę/
lum: ⁊ vniuersa que in terra sunt

stetit in aqua. Masculũ aũt in q̃ fuit posit⁹ Moy/
ses fuit tm̃ linitũ exteri⁹: qꝛ nõ diu stetit in aqua:
nec etiã aqua i quã posit⁹ fuerat ita ꝑtuo/
sa. Hebꝛei dicũt q̃ ꝟ fuit ne malus edoꝛ picꝫ no/
ceret infanti interi⁹ posito. a Trecentoꝛ cubi
toꝛum ⁊c. Aliqui dicũt q̃ isti cubiti qui describunt
hic in fabꝛicatiõe arce fue
rũt geometrici: quoꝛ vn⁹
cõtinet nouẽ vsuales. Hz
tũc occurrit dubium: quõ
edificiuꝫ tãte lõgitudinis
et latitudinis poterat sil'
cõtiguari ⁊ cõsolidari. He
bꝛei ãt dicũt q̃ fuerũt vsua
les. Hz tũc occurrit dubi/
um quõ tot aĩalia et ciba/
ria poterãt ibi collocari.
Isto tñ dubiũ mihi videt̃
minus q̃ pmũ: qꝛ cubit⁹
vsualis tenet pedẽ ⁊ dimi
diũ. i. tantã longitudinez
quãta est a cubito brachij
vsq; ad manuz fm̃ aliq̃s:
Scõm alios Xo tenet duo/
os pedes. i. tm̃ spaciũ q̃/
tũ ẽ a cubito brachij vsq;
ad ſumitatẽ digitoꝛ: qd̃ ẽ
magis verisimile iudicio
meo. pedes etiã tpis illi⁹
erãt mlto maioꝛes q̃ nũc
sicut ⁊ homines erant ma
ioꝛis quãtitatis in mole ⁊
duratiõe. Hebꝛei aũt loco
cubitoꝛũ dicunt vlnaruz.
ex hoc tũ loco ⁊ pluribus
alijs scripture videtur q̃ vlna coꝛum esset cubita
lis longitudinis tantum. b Et triginta cubi/
toꝛũ ⁊c. Dicũt aliqui q̃ coꝛpus arce erat tãte alti/
tudinis ꝑter tectũ. Alij aũt dicunt q̃ altitudo te/
cti hic includit. c Fenestram i arca facies. He/
bꝛei aũt habent: lucernã. ⁊ dicunt aliqui q̃ ista lu
cerna erat lapis ꝑciosus suo lumine illustrãs ar/
cã sic̃ carbũculus. Alij aũt dicũt q̃ fuit fenestra
crystallina vt lumẽ reciperet ⁊ aquas ꝓhiberet.
Sed qꝛ videt̃ difficile q̃ vna fenestra sufficiẽter
illuminaret tantũ edificium: ⁊ maxime tot mansi
onibus distinctũ: ideo dicũt alij q̃ erant ibi plu
res alie fenestre: sed vna erat maioꝛ ⁊ ꝓncipalioꝛ:
et ideo de illa sola fit hic mentio. d Et in cubi
to ⁊c. Ab angulis arce supioꝛibus tectum ꝓcede
bat sese constringendo: ita q̃ in summitate latera
non distabant nisi per cubitum: ⁊ hoc erat vt plu
uia descendens super tectũ extra arcaz defluꝛet
facilius: ⁊ vt arca inter impetus vndarum staret
firmius. e Ostium aũt arce ⁊c. Hic est pũct⁹
fm̃ hebꝛaicam lraz. Ostium enĩ arce non poterat
cõuenienter poni in inferioꝛi pa te: qꝛ arca fuit ꝑ
fundata inter aquas p duodecim cubitos ⁊ plus
vt videbiꝫ inferius. Item fm̃ expositoꝛes catho/
licos istud ostium fuit in cõfinio habitatiõis ani/
malium ⁊ apothece: ita q̃ ostiuz erat supra duas
mansiones. f Deoꝛsum cenacula ⁊c. Hebꝛai/
cus textus habet infima: scõa: ⁊ tertia: vel terna.
Ex hoc patet q̃ li deoꝛsum conuingit̃ cum lra se/
quenti. fm̃ enĩ istam litterã videt̃ q̃ in arca erant
tres mansiones ascendẽdo vna super alteraz: ita
q̃ infima vocabaꝫ sentina vt stercoꝛaria qꝛ ibi fe/
ces defluebant: ⁊ ista dicit̃ fuisse simplex absq; a/
liqua interclusione. media aũt vocabaꝫ apothe/
ca: quia ibi reposita erant victualia: ⁊ dicit̃ fuis/
se bicamerata: quia aliqua animalia viuunt her/
bis: alia fructibus: ⁊ ideo in vna distinctiõe erãt
fructus: ⁊ in alia herbe. Superioꝛ aũt mansio qꝛ
maioꝛ erat: erat distincta duabus interclusionib⁹:
et sic erant ibi tria spacia. medium erat ꝓ homi
nibus et auibus: duo autẽ lateralia ꝓ animali/
bus mitibus et immitibus: vt patet in figura ꝑ/

h ¶ ria

§ Arca in ſummis anguſtat: vſq; ad vnũ cubitũ: qz in eccleſia: ꝯto ſanctiores tãto pauciores: q̃ in ſũmo ad illũ pducunt: q̃ ſolus hõ ſine cõpatiõe ſanct⁹ nat⁹ ẽ: ſic paſſer vnic⁹ in edificatiõe. Tãto ḡ mag⁹ mali tolerãdi ſunt ꝯto plures ſũt: qz i arce tritura pauca ſũt grana q̃ in horreis ſeruant: grãdes acerui palearũ q̃ ignib⁹ cõburunt. Greg⁹.

Moralit Mora. aũt q̃ ſe ab amore mũdi cõtinet i corde edificat arcã ſalut: hũs in ſe lõgitudinẽ. i. trinitat⁹ fidẽ: ac longitudinẽ vite t ĩmortalitatis. Latitudinẽ: i charitate: q̃ potest hñ facere etiã inimicis. altitudinẽ in ſpe: q̃ ſe erigat ad celeſtia t ſũmã actuũ ſuoz ad vnũ referat. a Et excũct⁹ at. Aug. Que rik ō minutiſſimis aſantib⁹: q̃les ſunt mures t ſtelliones: quales t muſce t ſcabzones: ſcarabei t pulices ſi nũer⁹ ſeruak? Sz q̃ nõ de coitu generank: ſz de terre humore vel cadauez vl alia rũ rerũ corruptiõe naſcunk: non fuit neceſſe in arca eſſe: qõ innuik cum dz de volucrib⁹ iuxta gen⁹ ſuum: t de iumentis i genere ſuo. Illa quoq; q̃ in domib⁹ verſantur ſic pulices: mures: muſce: nõ fuit neceſſe hm numez eſſe: q̃ intelligunk tũc in domib⁹ plura fuiſſe. Que aũt ex cõmixtiõe diuerſi generis naſcunk: ſic muli: burdones: et hmõi: nõ ẽ dicẽdũ in arca fuiſſe. Que aũt i aquis t i terris cõiter viuũt: ſic luteres vituli marini extra arcam habebãt loculos ꝑparatos: q̃bus ſe poſſent recipe velut in aridis. de auibus quoq; marinis t fluuialib⁹ idẽ ſentiẽdũ. Qõ cũcta aſaliũ genera includũtur in arca: ſignificat qõ ex omnib⁹ gẽtibus t nationib⁹ cõgregak eccl'ia: ſic in diſco petri mũda t ĩmunda ſunt aſalia: ſic in eccl'ie ſacramẽtis verſanť boni t mali. b Tolles igiť. ꝛc. Solet q̃ri de animalib⁹ que tm̃ putank veſci carnib⁹ vtz ꝓter numez ibi fuerint ſine trãgreſſiõe mandati q̃ alioz alendoz neceſſitas coegiſſet includi: vl qõ magis credendũ ẽ ꝓter carnes alimenta

§ de te t de familia tua ꝓſeruanda ad reparationem humani generis.

conſumentur. Ponamq; fœdus a meum tecum: t ingredieris arcã b tu et filij tui: vxor tua t vxores filiorum tuorum tecum: Et ex cunctis animantib⁹ vniuerſe carnis bina induces in arcam: vt viuãt tecũ maſculini ſexus t fœminini. De volucribus iuxta gen⁹ ſuuz: et de iumentis in genere ſuo: et ex omni reptili terre ſm genus a § ſponte non hominis actu ſed dei nutu.
ſuum: Bina de omnib⁹ ingrẽdiẽ a § ne diluuio periretur.
b tur tecum: vt poſſint viuere. Tol § d
les igitur tecum ex omnib⁹ eſcis que mandi poſſunt: t comporta bis apud te: et erũt tam tibi q̃ illis in cibum. Fecit igť noe omia que præceperat illi deus.

eſſe potuerũt: q̃ omnib⁹ ꝓuenirẽt. Multa enĩ aſalia quib⁹ caro cibus eſt: fructib⁹ pomiſq; veſcunk: maxime fico t caſtaneis. Potuit ergo vir iuſt⁹ t ſapiẽs et diuinit⁹ admonit⁹: que cuiq; cõgrueret: alimoniã ꝓter carnes repire: t cõdere: t oibus veſci cogit fames: t nihil ẽ qõ de⁹ ſuaue et ſalubre facere nõ poſſit: q̃ etiã vt ſine cibo viueret: diuina facultate donaret. § Exoi.

Nico. de lyra

ma. Aliq̃ dicũt q̃ iſte q̃nq; manſiões erãt abſq; diſtinctiõe media vna ſup aliã ſm lõgitudinẽ t latitudinẽ arce: vt ptz in figura ſecũda. Sciendũ tñ q̃ quadratura huius arce nõ põt bene figurari in plano: ſed figurak vnũ latus ſm lõgitudinem: t alia tria latera ſupponenda ſunt p imaginationem ſuſpicientis. ſed prima expoſitio magis conſonat litterẽ in hebraico et latino. a Ponamq; fœdus meuz. Non loquitur hic de federe qõ pepigit cum noe per apparitionez iridis: vt habeť. j. ix. c. ſz magť de federe ad conſeruanduz ipm noe t ſocietatẽ ſuam a malis hominib⁹ illi⁹ tpis: dicebant enĩ q̃ ſi viderent eum velle ĩtrare arcam ipm interficerẽt: ne ipis morientibus in diluuio ipſe remaneret: et hoc eſt qõ videť ſonare lĩa ſequẽs. b Et ingredieris arcã tu et filij tui. ſcilicet ſalui. cetera patent vſq; ibi: c Vt poſſint viuere. Ex quo patet q̃ piſces nõ erant ibi poſiti: quia ſaluati ſunt in aquis. peccata enĩ ꝓpter q̃ domin⁹ adduxit diluuiũ ſup terrã facta fuerť in tera t nõ in aqua: t iõ piſces nõ fuerũt mortui ſic alia aſalia t

Ecc. 19.b in diſco petri mũda t ĩmunda ſunt aſalia: ſic in eccl'ie ſacramẽtis verſanť boni t mali. b Tolles igiť. ꝛc. Solet q̃ri de animalib⁹ que tm̃ putank veſci carnib⁹ vtz ꝓter numez ibi fuerint ſine trãgreſſiõe mandati q̃ alioz alendoz neceſſitas coegiſſet includi: vl qõ magis credendũ ẽ ꝓter carnes alimenta aues. d Tolles igiť. ꝛc. Ad munitionem arce vſq; ad annũ integrũ: qz ad tm̃ tpis fuerũt i arca: vt patebit. j. e Et erũt. ꝛc. Nõ tñ indifferenter t cõiter: ſz ſingla ſingul' ſm cõditionẽ nature ſue: verũtñ tpe neceſſitat⁹ hñ vinũt boues et aſalia de cibis: q̃s alias nõ comederent.

Sequiť prima t ſecũda figure de arca Noe.

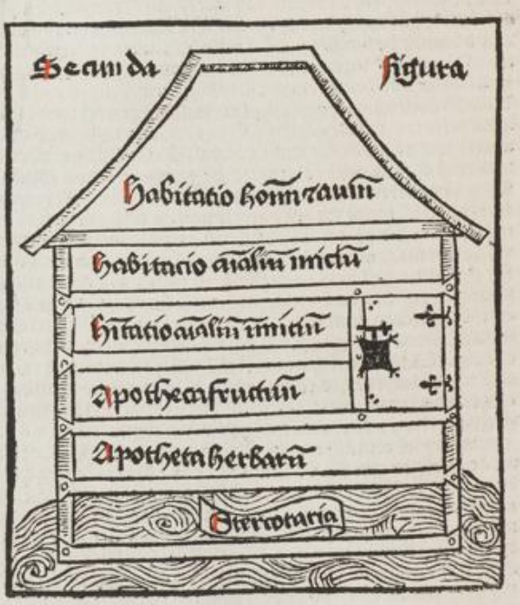

Moraliter. Hic agit de ꝓstructiõe arce contra diluuiũ ꝙ qđ designat diluuiũ peccatoꝝ: de quo dicit Osee.iiij. Maledictũ mẽdaciũ. homicidiũ: furtũ ⁊ adulteriũ inundauerũt: ⁊ sanguis sanguinẽ tetigit. Cuiꝰ aũt diluuij causa ponit. cũ dicit: †b Videntes filij dei. i. clerici ⁊ religiosi mali ad dei cultũ deputati ꝓpt qđ dicunt eius filij. † Filias hoim. i. ꝓcupiscẽtias mũdanoꝝ. † Acceperũt vxores sibi. ipsis ardenter inherẽtes ⁊ ex hoc inducit diluuiũ vitioꝝ. Raz laici imitant mala eoꝝ dicẽtes: quare nõ facerem talia: cũ sacerdotes clerici ⁊ religiosi faciant ea. Cõtra hoc aũt ponit remediũ cũ dicit ipsi noe ꝙ quem bonus ꝓlatus significat. t† Fac tibi arcã. i. virtutũ fabricam. v† De lignis leuigatis. i. dolatis. Per fabricã enĩ virtutũ motus interiores ⁊ actus exteriores asperitate ⁊ tortuositate remota ad rõnis rectitudinẽ reducunt. x† Mãsiunculas in arca facies. ꝙ quas distincti gradus virtutũ designãtur. Nam alique dicũt polytice vel humane. Alique ꝺo heroice seu diuine vt habet. vij. Ethi. Et diuine distinguũt. Hã alique dicunt exemplares ⁊ alique purgatorie ⁊ alique purgati animi ſm Macrobiũ. y† Et bitumie. i. charitate. † Linies eam intrinsecus. i. charitate ad deũ. † Et extrinsecus. i. charitate ad ꝓximũ. ⁊ bene dicit linies: qz charitas est forma virtutũ. a† Trecentoꝝ cubitoꝝ erit lõgitudo. ꝙ qđ designatur meritũ pfectoꝝ scz virginũ martyrũ ⁊ doctoꝝ: ⁊ meritum quorũlibet istoꝝ triũ est cẽtenariũ. † Quinq; ginta cubitorũ latitudo. i. meritũ ꝓficientiũ. b† Triginta cubitoꝝ altitudo. i. meritũ incipientiũ qđ est minus ꝓdictorũ. c† Fenestram in ea facies. ꝙ quã oratio deuota significat: qz ꝙ eã gratie lumen ingredit. Sap. vij. Inuocaui ⁊ venit in me spũs sapientie. d† Et in cubito cõsummabis summitatẽ eius. ꝙ cubitũ qui est mẽsura minima hic descriptoꝝ intelligit virꝰ humilitatis q̃ ad summa eleuat Luc. xiij. Qui se humiliat exaltabitur. e† Ostiũ aũt arce pones in latere. Habuit enĩ arca quattuor latera per que quattuor virtutes cardinales designant. Latus vero in quo fuit ostiũ ꝓudentiã designat q̃ cõstituit mediũ in alijs virtutibus: ⁊ ideo ꝙ eaz est ingressus intra arcam. que vt dictũ est significat edificiũ virtutũ †f Cenacula ⁊ tristega in ea ⁊c. repetitio est ei⁹ qđ dictũ est mansiũculas ⁊c. iõ nihil nouũ hic pono. † Bina ex oĩb⁹ ingredi untur tecũ. Per binariũ charitas designat: eo ꝙ sunt duo ꝑcepta charitatis dei scz ⁊ ꝓximi. Per ꝺ igit ꝙ bina de omnibus ingressa sunt arcã: designat ꝙ qui charitatẽ nõ habent ex virtutũ edificium manent. d† Colles igitur tecum ex omnibus que mandi possunt. i. ex scripturis sacris: quibus nutriuntur omnes fideles ⁊ reficiuntur.

¶ In ca. vj. vbi dicitur ī postilla: Hoc exponitur multipliciter: vno modo per hoc ꝙ intelligunt demones incubi ⁊c.

Additio.j. Hec expositio quã refutat postillatoꝝ est cõsonãs lre: ⁊ etiam cõformis sententie Aug⁹. ne ratio cõtra eam ꝙ postillatorẽ facta videt valere. ꝓmũ ptz: nã vbi nostra lra hz: Gigãtes aũt erãt sup terrã. hebraica veritas habet Nephilim: qđ nihil significat nisi cadẽtes. put etiã in glo. nra interlineali habet: ꝙ qđ ꝓprie significant demones qui de celo ceciderũt. de quibus Esa. xiij. ca. Quõ cecidisti de celo lucifer ⁊c. ⁊ christ⁹ Luc. x. ca. Videbaz sathanã sicut fulgur cadentẽ de celo ⁊c. Isti enĩ cadentes dicunt esse sup terrã in dieb⁹ illis. s. añ diluuiũ: qz ꝙ tũc cognoscẽtes magnã dispositionẽ seu ꝓnitatẽ hoim ad malũ frequẽtabãt magis ꝓuersationẽ suã cum eis in tm̃ q̃ in corporib⁹ assumptis mulierib⁹ cõmiscebant. Scõm ptz: nã ſm Aug⁹. xv. de ciui. dei ca. xxiij. hmõi demones tales ꝺcubitus exercẽtes vulgus vocat incubos: nã dicit: Et qm̃ creberrima fama est: multiqz se exptos vel ab eis q̃ expti essent de quoꝝ fide dubitandũ nõ est audisse cõfirmãt. Ex quo quidẽ talẽ cõmixtionẽ cõcubitũqz negare. put ipe Aug⁹. ibidẽ dicit: impudẽtia videtur esse eo ꝙ a multis exptis ꝓfirmat: hoies interdũ nascũtur nõ ꝙ semen ab ipis demonib⁹ deciſũ: sed ꝙ semen alicuius hois ad ꝺ acceptũ: vtpote ꝙ idem demon qui est succub⁹ ad virũ sit incubus ad mulierẽ: ⁊ sic ille qui nascit nõ est filiꝰ demonis ſz filius hois. s. illi⁹ cui⁹ ẽ semen acceptũ: put etiaz ptz in ꝑma pte. q. lij. arti. vlti. in resposiõe ad vlti. arti. Tertiũ pz: Hã diluuiũ nõ erat ī pena demonũ hoc exercẽtiuz: ſz in pena hoim. ad ꝺ se disponentiũ: ⁊ potiꝰ in pena hoim q̃ ex tali ꝺcubitu nascẽbant q̃ erant potẽtissimi ⁊ pessimi sic infra declarat in postilla: qui nõ solũ ꝙ se exercebãt mala: sed etiã alios ꝙ suam potẽtiã ⁊ maliciã ad ꝺ inducebãt: eo mõ q̃ legit infra. x. c. de nemroth. et hãc expositionẽ tenẽt antiq̃ hebreoꝝ. s. ꝙ cadẽtes in hoc loco intelligunt demones q̃ de celo ceciderunt. Si autẽ querat quõ tales. s. sic nati ꝙ demonũ administratiõem erãt tã ꝓpere nature: ita ꝙ alij hoies q̃si locuste videbant ī cõparatiõe eoꝝ: vt habet Hu. xiij. cum tales nõ erãt filij demonũ ſz potiꝰ filij hoim: vt dictũ ẽ: ⁊ ꝙ ꝓsequẽs deberẽt esse in cõi hoim statura. Dicẽdũ ꝙ ꝺ fiebat deo ꝑmittẽte virtute demonũ: q̃ ſm Aug⁹. xiij. de trini. pñt adhibere semĩa corporalia ad aliq̃s effectus mirabiles ꝓducẽdos. vñ cũ non oĩs virtus nature create est nobis nota: possibile ẽ ꝙ demones illi cũ semine virili ⁊ femineo adhibeãt q̃dã alia semiales rationes habẽtia: ꝙ q̃ cõmixtio cõplexionalis taliũ ꝓdicto mõ generatoꝝ esset apta ad ꝺ vt tales ceteros hoies multũ excederẽt in statura ⁊ ī alijs viribꝰ corporalib⁹ vt possent eos cõpellere ad libitũ suũ. Et hoc mõ magi ꝙ demones miracula dicunt facere: licet nõ simplicit ſz q̃ ad nos. put in ꝑma pte. q. xx. arti. vlti. ī resposiõe ad scõm argu. q̃ q̃dẽ res sic ꝙ administrationẽ demonũ. ꝓducte q̃nqz sunt vere res: qñ ſm apparentiã tm̃: vt ī ꝑma pte. q. xciij. arti. vlti. Et circa ꝺ videndũ q̃ sic añ diluuiũ q̃dã fuerũt excedentes ceteros homines ī duratiõe vite: ⁊ ꝺ dispositiõe diuina vt diminorũ cognitio. ꝓpinqui: ⁊ certi⁹ deueniret ad posteros: vt dictũ fuit. s. in additiõe ī ca. s. primo. sic q̃dãmodo econtra ꝙ administrationẽ demoniacã ꝓmissiõe diuia fuerunt illo tpe q̃dam alij ceteros excedẽtes in corpulẽtia ⁊ corpalib⁹ viribꝰ vt alios inducerent ad corpalia ⁊ distraherẽt a diuinoꝝ cognitione. vñ ꝑm⁹ excessus laudabilis ⁊ a deo causat⁹ ⁊ intent⁹ fuit in lõgitudine vite: q̃ quidẽ vita ꝓprie ptinet ad aiam q̃ corpus viuificat. Secundus ꝺo excessus execrabilis fuit ī q̃ti tate mole corpali potẽtias aĩe supiores aggrauãte ⁊c.

¶ In co. ca. vbi ꝺr ī postilla: Aliter exponit. Ra. Ga.

Additio.ij. Alij expositores hebreoꝝ hũc passuz aliter exponũt ⁊ forte melius: Dicũt ei q̃ cũ hic ꝺr: Spũs me⁹ intelligit aĩa humana que ẽ a deo in ipo hoie inspirata: vt. s. Gen. ij. ca. Inspirauit in faciẽ hois spiraculũ vite ⁊ vbi nos habem⁹: Hõ ꝑmanebit spũs in homine. veritas lre hebraice hz quoddã verbũ qđ vno mõ deriuat a vagina: ⁊ ẽ sensus: dixit deus: Hõ vaginabit spiritꝰ me⁹ ī hoie. i. nõ intrabit aĩa a me inspirata ī hoie. i. ī corpore hũano in q̃ aĩa ꝓsiderat seu imaginat intrare seu ꝓtineri sic gladiꝰ in vagina. In eternũ. i. de cetero. Et ꝙ hãc sententiã videtur ꝙ deꝰ iudicabat de cetero hoies nõ esse ꝑcreandos. s. post. cxx. annos. hoc etiã vident sonare ꝺba q̃ infra in ꝺ ca. circa ꝺ dicunt. s. Delebo inãt hoiem quẽ creaui ⁊c. Et penitet me fecisse eos. Ex q̃ videt ꝙ sententia lata erat ꝓtraz totuz genꝰ hũanũ de cetero nõ ꝑcreandũ seu ꝙ successionẽ cõtinuandũ. fuit tñ ꝓtra hãc sniaz postea dispensatũ cũ noe: ⁊ iõ subdit immediate: Noe ꝺo inuenit gram coram dño. s. ꝙ fuit a ꝑdicta snia excepꝰ cũ sua posteritate: vt statim sequit. Cuiꝰ sententie diuine rõ subdit. cũ dicit: Quia caro ẽ. ¶ Pro q̃ notãdũ ꝙ cũ aĩa mouet corpꝰ ad opa spũalia bona tũc ẽ ī hoie sicut spiraculũ vite. put fuit ī ꝑma hois ꝓditiõe: ſz cũ nõ põt corpꝰ mouere isto mõ: sed potiꝰ ab eo aggrauat seu detinet. tũc videt esse ī hoie sic gladiꝰ ī vagina. qui nõ mouet eã sed potiꝰ occultat ⁊ detinet in ea: ⁊ ꝺ ẽ qđ ꝺr: Quia caro est: nõ dixit qz carnalis ẽ: ſz Quia caro ẽ. q. d. totaliter videt ee separatus ab aĩa in suo esse: sicut gladiꝰ a vagina. ac si esset caro formata sine spiritu spũalit viuificãte. vel põt dici: Quia caro est. i. nõ inclinat ad opa spũs mei sed ad opa carnis: ⁊ sic in vanũ videt ꝙ spũs me⁹ inaginet ī corpe hũano. Erũt ei dies illi⁹ ⁊c. exponat sicut in alia expositiõe ⁊c.

¶ In eodem ca. vj. vbi dicitur in postilla: Gigãtes aũt erãt: id est homines ꝓcere ⁊c.

Additio.iij. Gigãtes aũt in ꝺ loco. put dictũ fuit. s. in alia additiõe cadẽtes dicunt in hebreo: qđ ꝓprie significat demones: vt ibidẽ dictũ fuit: sed exinde deriuatũ ẽ ꝺ nomẽ ad hoies. ꝓcere stature et robustissimos corpe q̃ generabant ꝙ illã cõmixtionẽ seu cõcubitũ incuboꝝ ⁊ succubozũ vel ex eis descẽdebãt: lz tales sic genti eẽnt veri hoies nõ cadẽtes de celo: ſz de terra nati et de talib⁹ ꝺr Hu. xiij. Videm⁹ filios enos ꝺ genere gigãteo. s. qđ nõ erãt gigãtes ꝑmo nati: ſz ex gigãteo genere mõ prędicto: nec ex ꝺ qđ tales fuerit post diluuiũ sequit quis fuisse genitos a demonib⁹: vt postillator videt velle: qz eodem mõ potuert generari post diluuiũ sic ⁊ antea qđ veritas hebraica etiã testat q̃ in ꝺ loco sic dicit: Gigãtes. s. cadẽtes erãt sup terrã in dieb⁹ illis ⁊ etiã postea cũ egressi sunt filij dei ad filias hoim: illeqz genuert ⁊c. vñ in ꝺ qđ dicit: Gigãtes erãt sup terrã ī dieb⁹ ⁊c. intelligit plane añ diluuiũ. Qđ aũt immediate sequit: Et etiã postea itelligi debet post diluuiũ. s. qđ etiã nati fuerũt

ti fuerūt post gigātes sic pl⁹. s. ex ꝺcubitu demonuꝫ: lz nō ex coꝛ semine sed hūano: put fuit supza dictū ꝛ inde p succession̄ humanā licet forte nō ita frequenter post diluuiū sic añ: vel qz hoies nō sūt ad ꝟ ita dispositi: vel qz nō ꝺcurrebāt ita freqūnter aspect⁹ siderū ad ꝟ ptinentiū qz i ꝟ loco multuꝫ pōt opari. ¶ In eodē ca. vj. vbi dicit in postilla: Penitētia aūt et dolor ꝛ cetere passiones ꝛc̄.

Additio. iiij. ¶ Penitētia ꝛ cetere passiões ic̄ꝫtū defectū ipoztāt ñ dicūt eē i deo nec fm rē nec fm silitudinē. malū eī lz coḡscāt a deo: ñ tū hz ideā ipso: nec fm qꝺ est exēplar: nec fm qꝺ ē rō: put pz i ꝓma pte q. xv. arti. iij. in respōsiōe ad ꝑmū argu. Añ vero⁹ ꝛ tutius ꝺz qꝺ hmōi passiões dicunt̄ de deo fm silitudinē effectū. s. qꝺ a deo ꝓducunt̄ effect⁹ similes effectib⁹ a penitēte ꝓducti. magna enī differētia est inter hmōi locutiones. nā ꝓma ponit si militudinē int̄ deū ꝛ penitētē inq̄ntū est penitēs: qꝺ ē ineōuenies: secꝺo ꝺo mō ponit silitudinē nisi inter effect⁹ a deo ꝓductos ꝛ effectus ꝓductos a penitente. ¶ In eodem ca. vj. vbi dicit i postilla: Non loquit hic de fedele qꝺ pepigit cū noe.

Additio. v. ¶ Dicere qꝺ mali hoies illius tpis volebāt interficere noe si viderēt ipm ītrare in arcā videt fictitiū: cū nullū habeat in scriptura fundamentū: nec etiā ꝟ requirit⁹ ad planū sensum lr̄e habendū: indigebat enī noe maxima ꝺseruatioe diuina ne piclitaret⁹ cū suis in tot fluctib⁹ ꝛ marie inundatiōib⁹ silr in riparū ꝺcussionibus: in quib⁹ sepe piclitant⁹ etiā exp̄ti i arte nauigatoria: vñ requirebat⁹ fedus diuinū: seu ei⁹ securatio ad ꝟ vt ab huiusmodi piculis esset tutus ad hūani gener⁹ reparationē: vñ Hlo. interlinearis i ꝟ loco vbi ꝺz: Ponāq̄ fedus meū. dicit de te ꝛ familia tua ꝺseruanda ad reparationē hūani gener⁹: ad qꝺ lr̄a seqūs satis ꝓcꝺat cū dicit: In gredieris arcam tu ꝛ filij tui: ꝟ est ingredi potes secur⁹ a piculis occurrētib⁹.

¶ Correctorij contra Burgēn.

Replica In ca. vj. vbi postillator refutat coꝛ expositionē q̄ p filios dei dicūt ītelligi debere demones incubos ꝛc̄. Burgen. opponēs se dicit illā expositionē esse ꝺformē lr̄e ꝛ dictis beati Aug⁹. Primuꝫ declarat: qz vbi lr̄a nr̄a hz gigātes: lr̄a hebraica hz Nephilim. qꝺ nihil sigmificat nisi cadētes: qꝺ ꝑprie ꝺuenit demonib⁹. Ad secundū ꝓbandum ꝳducit beatū Aug⁹. xv. ca. xxiij. de ciui. dei dicentē: qꝺ ipꝛudentie ē negare qꝺ a multis exptis cōfirmatur sic de incubis. Hz his nō obstantib⁹ nō videt de incubis lr̄a pñs exponēda: nec Hlo. nr̄a ordinaria sic exponit. Argumentū aūt Burgen. de dictiōe hebraica. s. Nephilim: quā dicit significare cadētes: nō multū cogit: qz nō solū demones sz ꝗcūq̄ pctōres dicunt̄ i scꝑtura cadētes: iuꝛ illud pñs. Ibi ceciderunt qui operant⁹ iniq̄tatē: ꝛ in Apoc. Pꝛauoꝝ casus sub nole babylonis geminat⁹ cū dicit: Cecidit cecidit babylon ꝛc̄. Cū enī iust⁹ ꝳuersatio sit in celis ꝛ ꝗdā ascēsus: quid igit⁹ peccatores sunt nisi de celis: id est celesti ꝳuersatione cadētes. Scꝺm dictū Burgen. qꝺ expositio ꝺ incubis sit cōformis dicti beati Aug⁹. nō videt⁹ vez. nā beat⁹ Aug⁹. iij. de ciui. dei ca. iiij. mouet q̄stionē de hac materia: sz eā ibi nō determinat. Quitodecio aūt li. ca. xxiij. dic qꝺ nō audet diffinire ꝺ incubis: sz ipꝛudētie ē negare qꝺ tā multo ꝛ sententiꝫ approbat⁹. vbi nō negat beat⁹ Aug⁹. icubos esse vel fuisse: sz hoc nihil ē ad ꝓpositū hui⁹ lr̄e fm suā intētionē: nā in eo. ca. allegato ptractās hāc lr̄az dic qñ scꝑtura ponit qꝺ filij dei ingressi sunt ad filias hoīm: p filios dei intelligunt⁹ de genere seth. ꝛ p filias hoīm ille de genere cain: vñ ptz ꝑmo qꝺ postillator secur⁹ est beatū Aug⁹. ptz scꝺo qꝺ Burgen. trūcatim vidit textū beati Aug⁹. ptz tertio qꝺ sic ita sepe Burgen. cōtra postillatorē fingit occasiōes. patet q̄rto qꝺ Burgen. ꝑfert expositionē indeoꝝ ifideliū sanctis doctoꝛib⁹ ꝛ Hlo. ordi. qꝺ tū apud Burgen. est valde repꝛhensibile vt ptz in questione sua ꝑambula. Item in eodē ca. vbi postillator exponit hunc passum: Nō ꝑmanebit spir⁹ meus in homine ꝛc̄. De spū dei nō de anima hoīs ad modū beati Hiero. glo. ordi. et magistri hist̄oziarū Burgen. quasi hismael: cui⁹ man⁹ cōtra omnes ꝓponderat figmenta hebꝛeoꝝ omnib⁹ adducēs modus loquēdi rusticalem qꝺ anima sit in coꝛpe quasi gladi⁹ in vagina: cuꝛ tñ oīm vna vox sit qꝺ sit tota in toto: et tota in ꝗlibet eius pte ꝗliter gladi⁹ nō est in vagina: nec gladi⁹ cū vagina constituit totū essentiale sed vnū p accidēs: sicut ꝓtinēs cū cōtento ꝗlit nō aīa cum coꝛpe. nec ex hoc mō loquēdi sequit ꝳueniens expositio lr̄e. cū dicit: Nō ꝑmanebit spir⁹ meus in homīe. vbi ipse loco ꝑmanebit: dicit in hebꝛeo poni inuaginabit: qz ꝟ vaginatio aīe quā describit nō est in hoīe sed in coꝛpe: cū lr̄a dicat: Nō ꝑmanebit spūs me⁹ i hoīe: qz caro est. i. carnalis. Illud etiā qꝺ ad declarandū suū ꝓpositum ponit nō videt valere: videlicet qꝺ aīa monēs ad opa bona ē in coꝛpore vt spiritualiū vite: sed cū nō potest coꝛp⁹ inclinare ad bene operādum sequit ex ꝺsequēti tūc peccatū nō cōmitti. laudabile enī et virtuabile nō nisi ex volūtate oꝛiē siue eliciente siue imperāte. et fm doctrinā beati Aug⁹. j. retracta. ca. xij. Usq̄ adeo petīt volūtariū est vt nullo mō sit peccatū si nō fuerit volūtariū vñ si anima foret in coꝛpe ꝺtenta actiōe carēs in actu peccādi sic gladi⁹ in vagina vtiq̄ aīe peccatū imputari nō posset ꝟ etiaz Burgen. ꝺtra duas suas regulas supza positas veit. ꝑmo supponēdo extra litterā multa que in nulla sunt auctoꝛitate fundata. scꝺo ꝓponēdo sententiā extoꝛtam hebꝛeoꝝ expositiōi cōmuni sanctoꝝ: ꝛ puto qꝺ nō nisi in odium postillatoꝛis.

¶ Item in eodē ca. vbi postillator dicit ex intentiōe Aug⁹. gigantes genitos ex filijs dei. i. de genere seth ingressus ad filias hoīm de genere cain: Burgen. instat dicēs qꝺ ex demonibus: ex eo qꝺ gigantes in hebꝛeo dicunt̄ Nephilim. i. cadētes qꝺ supza improbatū ē ꝛ solutū: ꝛ specialiter videndū est qꝺ nō plus dicit⁹ in lr̄a de gigantib⁹ nisi qꝺ fuerint illis dieb⁹ sup terram: ꝛ sic credēdo Burgen. ꝺtentionē nihil plus significaret⁹ iuxta suā interꝑtationē nisi qꝺ demones illis dieb⁹ fuissent super terrā. Nō ꝺz ät i lr̄a qꝺ gigātes. i. demones fm eū genuerint gigātes: qz ꝑ ꝟ significaret⁹ qꝺ demones genuissent demones: sz ꝺz i lr̄a filios dei genuisse ꝛ ad filias hoīm ingressus ꝗs ꝛ ꝗs irrōnabilit⁹ Burgen. demones vl gigātes appellat. Per ea q̄ ꝟ ꝛ supza dicta sūt nō negat⁹ positio icuboꝝ ꝛ succuboꝝ: nec negat⁹ qꝺ illis vijs poterāt generari gigātes: ꝟ solū negat⁹ haberi ex ista lr̄a: put negat⁹ brūs Aug⁹. et Burgen. digrediens ꝛ volēs ostēdere ingre nūc nō nascāt⁹ gigātes sic tūc dic: qz nō cōcurrūt ita frequēter aspectus sideꝝ ad hmōi ptinentiuꝫ qui in ꝟ multū possunt opari: qꝺ dictū nihil facit ad sensuꝫ literalē: sz videt⁹ fauere errori mathematicoꝝ ꝛ fatoꝝ quo dicitur hoīes disponi varie ex ꝓstellationū varietate: quē reꝓbat beat⁹ Aug⁹. beat⁹ Greg⁹. ꝛ alij sancti doctores. ¶ Itez in eo. ca. vbi postillator dicit passiones hūanas fm silitudinē cadere in deū nullo mō fm rem: silitudine tñ attenta non penes deū ꝛ penitentē: sz penes effect⁹ vtriusq̄. ꝛ ꝟ exemplu⁹ postillatoris cū dicit qꝺ deus se habuit sicut volēs dissipare qꝺ fecerat: circa quē modū dicēdi Burgen. laborat sz redit in idem.

¶ Item in eodē ca. vbi postillator dicit fedus dei cū noe ptinere ad defensionē ei⁹ a malis hominib⁹ ꝛc̄. nō excludit quin ꝗ tinebat ad queuis alia pericula quoꝝ aliq̄ Burgen. tāgit: sz qꝺ Burgen. dicit ꝓfatū modū dicēdi postillatoris esse ficticiū: ꝛ ad sensum lr̄alē nō ptinere frustra ꝛ calumniose loquit⁹. naz ad habēdū lr̄e veritatē fm Aug⁹. in ꝑnci. iij. li. de doctri. chr̄istiana: nō est abꝺiciendum quicq̄ⁱ in expositiōe sacre scripture nisi qꝺ fidē impedit. dictū aūt postillatoris fundat⁹ sup manifesta verisimilitudine nō impediente sz ꝑmouēte fidem. est enī verisimile si abel iustus cum vnico iniquo cain nō potuit esse securus qꝺ noe iustus ex ista littera minus inter tot reꝓbos securus fuisset nisi iuxta fedus dei fuisset protectus a deo.

Hlo. ordi.

Ex omib⁹. a. m. ꝛc̄. ¶ Ca. VII. Ra. Nō geminatū septenariū id est. xiiij. sz tñ septē debem⁹ accipe. Silr duo ꝛ duo nō q̄ttuor: sed tñ duo. masculū ꝛ femina. Et notāḋ qꝺ mūda aīalia ipari nūero. i. septenario ītroducunt̄. Immūda ꝺo pari: qz ipar nūer⁹ ꝺtut⁹ spēz ꝓtēdit: par ꝺo ifirmitatē pla sūt mūda: vt egressus noe ꝺ arca hꝛet qꝺ imolaret ꝛ mādu-

caret. Isiꝺ. Ex oib⁹ a. ꝛc̄. Nō qꝺ plures sint

Nico. de lyra

Oritq̄ ꝺns ad eū. Hic ꝓfr. ¶ Ca. VII. describit⁹ stat⁹ noe. et ꝑmo i diluuio exstēte sup terrā: scꝺo i illo recedēte. vij. c. Circa ꝑmū ꝑmo describit⁹ noe ingressus i arcā. secūdo diluuij accessus sup terrā. ibi: Anno sexcētesimo vite noe. ꝛtio diluuij excessus. ibi: Factū est diluuiū. q̄rto creature viuētis decessus. ibi: Cōsūptaq̄ ē oīs caro. ¶ Circa primū sic dicit

b Ingredere tu ꝛc̄. i. ꝑpara te ad ingressū: qꝺ septē dies ingressus ē vt ꝺz. j.

c Ex oīb⁹ animantib⁹ mūdis. Dicūt ꝟ aliq̄ qꝺ mūda ꝛ īmūda

d dicunt

† 32. q. 1c. nupcie.

† 2 Pe. 2

res sint boni q̄ mali: sz q̄ boni seruāt vnitatē spūs ī vinculo pacis: q̄ septiformi opatione cōmēdaf. Sapiētie: intellect⁹: cōscie: fortitudinis: sciētie: pietatis: t timoris domini. Ūñ quinquagenari⁹ numer⁹ ad aduentuz spūssancti pertinens: in septies septem cōsummaf: qui sunt. xlix.

Epb.4.a vno addito. Ūñ solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Mali vero in binario cōtinē/tur: tanq̄ diuisibiles: t ad scisma ta faciles. Hoc vero cū suis octauus numeraf: q̄ ī christo spes resurrectiōis apparuit: qui octaua dic. i. post sabbati septimaz resurrexit. qui dies a passione tertiꝰ in numero dierū q̄ p̄ omne tempus voluunf: t primꝰ t octauꝰ. Augꝰ. Querif vtrū tam magna arca cē tū annis potuit fabricari a quatuor hominibus. i. noe t filijs eiꝰ tribus. Sed si non potuit: nō erat magnū alios fabros adhibere: q̄ uis operis sui mercede adepta: nō curauerūt vtrū noe sapienter: an inaniter faceret: t in caz nō intrauerūt: q̄ nō crediderūt quod ille credidit. a Ego pluā tē. Isi. Quia omis reatus cōtra decalogū cōmittitur per vniuersum orbem: qui ꝓbus quattuor diuidi tur. Quater vero decē. xl. fiūt. sive reatus cōtrahaf ex prosperitate: q̄ pertinet ad dies siue ex aduersitate: quod ad noctes in baptismo abluif. b Eratq̄ sexcētorū annorū tē. Isiꝺ. Quingētorū erat noe cū p̄cepit ei dñs vt arcam faceret: t sexcētorū cū iam ingressus esset. Ūñ colligif p centū annos arca fabricata. Centum vero anni significāt singulas etates seculi. Ūñ sexta cōpletis quingētis vsq̄ ad sexcētos: significat in manifestatiōe euāgelij ecclam cōstrui. Qui q̄ vult vitā: sit lignū quadratū: parat⁹ ad oīe op⁹ bonum: t intret in fabricam sanctā. Sedus quoq̄ mensis sexcētesimi anni: significat senariā etatē. duo enī menses sexagenario cōcludūtur. A senario aūt sexagīta nūcupanf: t sexcēti t sex milia t sexcēta milia: t deinceps in maioribus summis dū p̄ eundē articulū numer⁹ ꝓsurgit. Nō vigesimꝰ t septimꝰ dies memoraf: ad q̄draturam ptinet de q̄ supza scriptū est: Sed t b aptius dicēdū: q̄ nos ad oīe opus bonū parat⁹ trinitas efficit. Memoria qua deum recolim⁹: intelligētia q̄ cognoscim⁹: t amore q̄ diligim⁹. tria enī ter t hec ter: fiūt. xxvij. qui est ternari⁹ quadratꝰ. c Ingressus est noe tē. et vxor tē. Rab. Notandū q̄ seorsuz ingreditur in arcā noe cū filijs suis t vxores eoz seorsum. Ideo distincte dicif: Ingressus est noe t filij eiꝰ: t distincte additur: vxor eius t vxores filioz eius. Mirtim aūt viri cū

7.8.d mulierib⁹ egressi sunt. Sic enī scriptū est: Egressus ē noe

Eccls.3.a t vxor eiꝰ. Tempus enī amplectēdi: t tps abstinendi.

d Cūq̄ transissent tē. Isiꝺ. Quia in spe future ḡtis: quā significat septimus dies baptiçamur: omnis caro extra arcam diluuio cōsumpta ē: quia extra ecclesiā aq̄ baptismi q̄uis eadē sit: nō valet ad salutē sed ad perniciem.

Allego. e Anno sexcentesimo. Alc. Notandū q̄ sexcētesimo anno inundauerūt aque diluuij: q̄ sexta etate mūdi: primo commēdatū ē sacramentū baptismi: et hoc septimadecīa die secūdi mēsis: q̄ denariꝰ decalogū significat. Septenariꝰ propē sabbatū septimā requiē significat: et q̄ in decalogo renūciatio viciorū videf quicūq̄ in baptismo inijciatur propter eternam requiem omnibus intus se abrenūciare profitetur.

a ℣ vt plura essent: que hominibus prodessent: q̄ que nocerent.

septēna t septena: masculuz t fe/ a minam: de animātibus vero im/

℣ omnia munda sunt naturaliter: sed comparatione melioris nature: quedam dicunf immunda: sicut bos leone melior: quia homini necessarior: ꝓ quem creata sunt omnia.

mundis duo t duo: masculum t femināz. Sed t de volatilibus cē/li septena t septena: masculum t femināz: vt saluef semen suuz sup faciem vniuersę terrę. Adhuc enī b

a et post dies septem ego pluā sup terrā q̄dragita dieb⁹ et q̄dragita

a ℣ sepe malorū nequiciā increpādo replicat: mala vētura denūciat: vt vel sic ad penitētiaz moueat.

noctib⁹: t dēlebo oēm substātiaz quā feci de supficie terrę. Fecit ḡ noe omia q̄ mandauerat ei dñs.

b Eratq̄ sexcētoz annoz: qñ dilu/ c uij aquę inundauerūt sup terraz.

a ℣ seorsum viri. b ℣ seorsum femine: quia abstinendum est in afflictione.

c †Et igressus ē nōe t filij eiꝰ: vxōr d eius: t vxores filiorū eiꝰ cū eo in arcā ꝓpter aquas diluuij. De animātibus q̄ mundis t imūdis et de volucribus: et ex omni quę mouetur sup terram: duo et duo

a ℣ nutu diuino: quomodo adducta sunt ad adā vt nominaret ea.

ingressa sunt ad noe in arcā masculus t femina: sicut p̄cepat dñs

d noe. Cūq̄ transissent septē dies:

℣ diuino nutu.

aque diluuij inundauerūt super

a ℣ qđ superi⁹ p̄taxatū est p ordinē exequitur.

e terram. Annō sexcentesimo vitę e

dicuntur hic ꝓ futuro. i. que distinguēda sunt mūda ab immundis per legem dandam tempore moysi. Hebrei autem dicūt q̄ ante legē fuit distinctio mundoz t immundoz: maxime quantū ad oblationē et sacrificiū: vt patz p illud qđ dicif ca. se. vbi dicif q̄ noe obtulit sacrificiū de animalib⁹ mūdis tantū: vnde t alīq̄ legalia seruata sūt ante legē sicut de observatione sabbati: vt patz ē. ij. ca. et ō phibitione esus saguinis. vt ptz. j. xvij. ca. de circūcisione vt ptz. j. xvij. ca. a Septena et septena. Ex hoc loco dicit andreas q̄ de animalib⁹ mūdis fuerūt. xiiij. vij. masculi et vij. femelle. ex immūdis ꝯo duo: masculꝰ et femella. Et arguit hic ex textu q̄ ibi dicif infra. Ex omni quod mouef sup terrā duo et duo ingressa sūt ad noe in arcam. Et postea et q̄ ingressa sunt masculꝰ et femina ex omni carne introierūt: et iō ex hoc reꝓbat dictū eoz q̄ dicunt q̄ de animalib⁹ mūdis et auib⁹ fuerūt septem tantū indiuidua. sex ad multiplicandū p generationē: videlicz tres masculi t tres femelle: septimū aūt etiā fuit masculꝰ vt haberet noe quod offerret in exitu de arca: q̄ vt arguit iste Andreas sic introissz septimū idiuiduū nō cōbinatū et masculꝰ sine femella: qđ videf cōtra litterā palle gatā. Hec vt dicē oportuit addi septimum ꝓpter oblationē fiendā: q̄ sciebat noe q̄ tādiu starēt in arca aīalia et aues q̄ ibi poterāt ꝓficare: et sic de fetib⁹ et pullis poterat sacrificare. Sz dem̄ isti? Andree videf min⁹ rōnabile q̄ aliozū: q̄ si de omnib⁹ mūdis fuissent ibi. xiiij. arca fuissz nimis occupata de tot aīmalib⁹ et auib⁹ t cibis eozū. Itē nō fuerūt ꝓuata idiuidua nisi ꝓpter multiplicationē et oblationez. ad multiplicationē aūt tres sufficiebant masculi t tres femelle de q̄libz specie mūdozū: qđ etiā patz ex specie humana: cui⁹ multiplicatio erat ꝓncipaliter a deo intēta: et tñ nō fuerūt ꝓuata nisi octo indiuidua: q̄ttuoz masculi et q̄ttuoz femelle: ꝓpter quod videf inconueniēs dicere: q̄ de aliq̄ alia specie aīalis vel auis. xiiij. sint ꝓuata. Itē qđ assumit de ꝓficatione aīaliū et auiū in arca falsuz ē: q̄ in arca non fuit coit⁹ hominū neq̄ bestiarū seu auiū: sic dicit Ra. Sa. et alī hebrei t hoc ꝓpter vniuersalē tribulationē mūdi. Ūñ Jone iij. in tribulatiōe niniue dicif: Homines et iumēta et boues et pecora nō gustēt quicq̄: et nō pascanf: et aquā nō bibāt: et de hominib⁹ hoc satis patebit p litterā īfra ca. se. t ō animalib⁹ et ō auib⁹ idē ꝓbabile videf rōne p̄dicta. Itē quod arguit de cōbinatione nō valet: q̄ licz fuerūt septē de mūdis: fuit tñ cōbinatio sufficiēs in q̄libet specie et masculꝰ et femia ad multiplicationē: nec aliud habef p litterā p̄cedentē. Itē p hoc q̄ hic dicif: septena t septena: nō arguif q̄ fuerit. xiiij. ō mūdis: q̄ eadē ratione sequeref q̄ fuissent. iiij. indiuidua de immundis: de omnib⁹ generaliē dicif: Bina et bina: et iō dicēdū cū alijs q̄ fuerūt septē tm̄ de mūdis: sex ꝓ multiplicatiōe: et septimū ꝓ oblatiōe. sequif: b Adhuc enī et post dies septē. tē. Isti septē dies fuerūt dies luctꝰ mathusalā: vt dicūt hebrei: de q̄. ē. dictū ē: q̄ mortuꝰ fuit anno diluuij. voluit enī dñs cū honorare ꝓpter iusticiā suā: et iō noluit q̄ inūdaret diluuiū donec trāsissent dies luctꝰ eiꝰ. dicūt etiā q̄ isti septē dies ꝓpter hāc causam fuerūt additi ad terminū. ē. taxatū. cxx. annozū in ca. vj. ibi: Erūtq̄ dies illius cxx. annozū. c Eratq̄ sexcentozū annozū. nō q̄ noe tūc cōpleszz annū sexcentesimū: sed q̄ ichoauerat. patz etiā ex hoc loco q̄ edificatio arce durauit p centū annos fere: tm̄ cū tps appositus est ad ostendendū patientiā dei expectantis peccatozū penitentiaz: et admonentis eos de penitētia p edificationē p̄dictā: t ipsiꝰ noe predicatio. tē. d Et ingressus ē noe tē. sepatim nominanf viri a mulierib⁹ ingrediēdo arcā et ex diuino p̄cepto: ad ostendendū q̄ q̄diu fuerūt in arca fuerūt sepati q̄tū ad thozū: sic patebit magl infra. e Anno sexcētesimo tē. Hic describif diluuij accessus sup terrā: t ꝓmo q̄ntū ad tps cū ō: Anno sexcētesimo. Apō hebreos

a Cataracte. Fenestre: nubes sz q̄ sūt apte: vt inde īsolite et maiores pluuie fundercnt. Cataracte ẋo ꝓprie: ostia nili: sed abusiue ꝑ oīb⁹ fenestris ponunt. Rab. De arca solet q̄ri vtrū tāta capacitate q̄ta describit alia oīa q̄ ingressa dicunt: et escas eoꝝ ferre potuerit? Ad cubito geometrico soluit Origenes: asserens nō frustra dictū ee moysen oīm sapiā egyptioꝝ fuisse eruditū: q̄ geometriā dilexerūt: et cubitū geometricū q̄tū sex nr̄os ꝓtinere.

b Bina et bi. tē. Aug. Precepit supius septena et septena de mūdis duo et duo tolli ō īmundis. Quō g̃ nūc dic duo et duo ītrasse: siue ō mūdis siue īmundis: sz ℔ refert: nō ad nūeꝝ mūdoꝝ et īmūdoꝝ sz ad masculū et femīnā. In oīb⁹ enī duo sūt: masculus et femina. Notādū ẋo qō dicit: In qua erat spūs vite: nō solū de hominib⁹: sz et de pecoꝛib⁹ dictū: q: q̄dā ō spū sancto volūt ītelligi: qō scīptuz ē: Insufflauit ī faciē ei⁹ spiritū vite: sz q̄dā codices hūt meli⁹ flatū vite. c Quadradita diebus tē. Alcu. Quadragenario nūero pluuia inundauit: q̄ tribulationē penitētie ostēdit. Post. xl. dies noe fenestrā aperuit: significās ieiunātib⁹ celū apiri. Ad moyses: heliam: et ipe saluato: q̄dragenario nūero ieiunia ꝓsecrauit: tanq̄ trib⁹ tē. poꝛib⁹ necessaria ad legē sub lege: ſb gr̄a. d Quidecim c. a. tē. Si tra olympi mōt. (vt tradit hīstoria) potuit īuadere spaciū tranq̄lli aer: vbi ō: nec nubes videri: nec ventus sentiri: cur nō et aque crescēdo. Septīa ẋo reqes cū octaua resurrectione īgīt. Reddito enī coꝛpore sancto ꝓ reqes non finit: q̄ post hāc vitā dat. Sz tot⁹ hō nō iā spe sz ipa re coꝛpe et spū p̄fecta et īmortali salute renouat⁹ in eternā vitā assumit: hoc g̃ in sacramēto regenerationis nr̄e. i. baptismo altū mysteriū ē: altū qō. xv. cubit. excrenit aq̄ super oēs altitudinē mōtiū. Septē ei et octo q̄ndecim fiūt. Septenari⁹ quietē: octonari⁹ significat resurrectionez. Hoc igīt sacrm resurrectiōis et q̄et' trāscendit oēs sapiaz supboꝛ: vt ñ possint indagare scīe sue altitudine resurrectiōis q̄tē. et qz. lxx. a. vij. et. lxxx. ab. viij. noiant: ꝓiecto vtroq̄ vūero. cl. dieb⁹ exaltata ē aq̄: cōmēdās et ꝓfirmās cādē baptismi altitudinē ī ꝓsecrādo nouo hoīe: ad tenēdā q̄tē et fidē resurrectiōis. Quidecim. Sūt q̄ putāt: nec terre qualitatē talē: nec altitudinē montium tantā ante diluuiuz fuisse: qualis et quanta est hodie.

e Deleta sunt de terra. Alcu. Ideo magis terrena animalia periert q̄ aquatilia: quia ō maledicta terra viuunt.

Ca. VIII

a ℔ nisan qui a latinis maius dicitur.

noe: mēnse scō septiodeci/

a ℔ vt nō sensim ō more fluerēt: sed repētina inūdatione terram operirent.

mo die mēsis rūpti sūt oēs a
fōtes abyssi magne: et cata/ b
ractę cęli aptę sūt: et facta ē
pluuia sup terrā q̄draginta
dieb⁹ et q̄draginta noctib⁹.
In articło diei illi⁹ īgressus c
est noe et sem et chā et iaphet
filij ei⁹: vxoꝛ illi⁹ et vxores filioꝝ ei⁹ cū eis in arcā: Ipi et
oīe aial ℔ gen⁹ suuz: vni
uersaq̄ iumenta in genere
suo: et oīe qō moueť super
terrā in genere suo: cūctūq̄
volatile ℔ gen⁹ suū. Universę aues oēsq̄ volucres ī
gresse sunt ad noe in arcaz:
bina et bina ex oīni carne in
q̄ erat spūs vite: Et q̄ īgres
sa sūt masculus et fęia ex oi
carne introierunt: sicut p̄ce
perat ei de⁹: Et inclusit euz d†
a ℔ qō hō facere nō poterat: ne aque itro
irent deus exercius biruminauit.
dominus defoꝛis. Factūm e
q̄ est diluuium q̄draginta
diebus super terrā: et mul/
plicatę sūt aquę: et eleuaue/
rūt arcā in sublime a terra.
Vehemēter enī inūdauerť
et oīa repleuerūt in supficie
terrę † Pozro arca ferebať f
sup aquas: et aquę p̄ualuerunt nimis sup terrā: operticq̄ sunt omnes montes ex
celsi sub vniuſo cęlo. Quin g
decim cubitis altioꝛ fuit a/
qua super montes quos o/
peruerat. Consumptaq̄ est b†
omnis caro quę mouebať
super terram: volucrū: animantium: bestiarum: oīm/
umq̄ reptiliū q̄ reptāt sup
terrā. Uniuersi hoies et cuncta ī quibus spiraculū vitę
est ī terra: mortua sunt † Et i
deleuit omnem substantiā
quę erat sup terrā ab homine vsq̄ ad pecus: tam reptile q̄ volucres cęli: et deleta
sunt de terra. † Remāsit autem solus noe et qui cuz eo
erant in arca. Obtinuerūt l
q̄ aquę terras centū quinquaginta diebus.

due sunt opiniones circa ℔ qz Rabi Elięzer et sui sequaces dicūt q̄ iste ē mensis octobris: q̄ hebraice noīať mareseban. Dicūt enī q̄ pm⁹ mēsis anni ē septēber in q̄ arboꝛes sunt pfecte in suis fructib⁹: qz ℔ pducte sūt a pncipio: vt patuit. ē. ca. j. Et iō qz mūdus videť fuisse creatus ī isto mēse: iō dicūt cū eē pmū simplr ī anno: qz ī eo a pncipio īceperūt anni et menses. Ra. iosue et seqces ei⁹ dicūt q̄ ipe est aprilis: qz marti⁹ q̄ hebraice noīať nisan vocať pm⁹ fm festa. vñ Exo. xij. pcipiť immolare phase xiiij. luna ad vesperā pmi mēsis. Sciendū tñ q̄ marti⁹ hebꝛeoꝝ aliq̄n cōcurrit cū aprili nr̄o: et iō aliq̄ doctoꝛes nr̄i dicūt q̄ aprił ē pm⁹ mēsis apud hebꝛeos: et plen⁹ de ℔ dicť Exo. xij. pma ār opinio cōius teneť apud hebꝛeos et rōnabilił vt videť: qz ī aliq̄ genere aliq̄d bñ noīať pmū: nō qz sit pmū simplr: sz ꝑ aliquē notabilē euētū: sic. j. Pacha. j. ca. pm⁹ ann⁹ alexādri magni vocať pm⁹ ann⁹ regni grecoꝝ ꝓpter facta notabilia alexandri: et tñ añ eū fuerūt plures reges ī grecia. ita etiā videť dici de martio q̄ tūc sit noīať pm⁹ mēsis apud hebꝛeos ꝓpter exitū eoꝝ de terra egypti in illo mēse: et ℔ videť lra sonare Exo. xij. Dixit q̄z dns ad moysen: mēsis iste vob⁹ pncipiū mensū pm⁹ erit ī mēsib⁹ anni. ac si diceret. Iz ō ꝓterito nō fuerit pm⁹ noīať: de cetero tū erit ex cā dicta.

a Rupti sūt oēs fontes. noīe ruptiōis vtiť ad ostēdendū q̄ istud diluuiū nō ꝓcessit ex cā naturali sz supnaturali: et iō deridēdi sūt illi q̄ hui⁹ diluuij volūt cām naturalē assignare dicētes: q̄ cā fuit piūctio planetaꝝ humidoꝝ ī signis pluuialib⁹: ex q̄ piūctiōe factū fuit istud diluuiū: et eodē mō volūt assignare cām incendij futuri añ iudiciū p cōiūctionē planetaꝝ calidoꝝ ī signis calidis. Iz enī diluuiū ꝑticulare ī aliq̄ ꝑte terre cāz habeat naturalē: generale tñ diluuiū marie ī tāto excessu q̄ndecī cubitł trāsc̄ndat cacumīa mōtiū: nō pōt naturalr euenire vñ q̄ ꝑbus. ij. Methau. dicť q̄ cū vna ps terre q̄ pri⁹ erat arida opireť mari: alia ps in alia regione vbi erat mare viscoopiť et fit arida. sed q̄ tota terra sił coopiať aquis: fm eū ipossibile videť: nec ẋtute aliq̄ naturali pōt tñ ō alijs elemēt' ouerti ī aquā q̄ excedat capita montiū: marie in tāta altitudie. b Et cataracte celi. i. fenestre Loquiť ℔ metaphoꝛice nec loquiť de celo stellato: sz de celo aereo vbi generanť nubes et pluuia. c In articulo diei illi⁹. Articulus īportat rem distinctā et manifestā. Deť enī fecit īgredi noe de die clara et manifesta: ad ostēdendū q̄ poterat eū tueri a malis hominib⁹ illi⁹ tē. poꝛis q̄ cogitauerāt eū occidere. cetera patent vsq̄ ibi: † Ecci. 39. c
d Et inclusit eū dns defoꝛis. Noe eñ ītra arcā existēs nō potuit ostiuz ex bitumīare: et iō dns ſppleuit q̄ hō nō potuit: vnde et hebraica littera habet: Et clausit dominus ꝓ eo. e Factumq̄ est diluuiū. Dic ponť diluuij excessus: quia ascendit vltra cacumina montiū: et patet littera vsq̄ ibi: f Pozro arca ferebať sup aq̄s. Non est nitelligendum q̄ tota arca esset super aquas: sed q̄tum ad maioꝛem partem. duodecim enim cubitis ꝓfundata fuit intra aquas: vt videbitur in seq̄nti ca.

g Quindecim cubitis altioꝛ fuit aqua super montes. eodem modo accipiendi sunt cubiti sicut supra.

b Consumptaq̄ est omnis caro. Hic cōsequēter describitur creature viuentis decessus: et patet. i Et deleuit omnem substantiam. scilicet viuentez. ideo sequitur. Ab homine vsq̄ ad pecus. sequiť: k Remansit aūt solus noe. Ex hoc patet falsitas aliquoꝝ indeoꝝ dicentiū q̄ oḡ qui postea legitur rex basan ꝓpter sui magnitudinem et foꝛtitudinem euasit diluuium. Hoc enim † Sap. 10. f.
dictum manifeste contradicit huic littere ac etiam precedenti. cum dicit: Consumptaq̄ est omnis caro. et sequitur: Uniuersi homines: et cuncta in tē.

l Obtinuerūtq̄ aque terram centū q̄nq̄. tē. scilicet cō putando a pncipio inundationis diluuij vsq̄ ad diem qua aque ceperunt minui. s. post. cl. dies. ideo dicitur in textu seq̄nti: Et ceperunt minui post centū quinq̄ginta dies. Ra. Sa. dicit q̄ isti. cl. dies computādi sunt a fine descensus pluuiarū. ita q̄ dies. xl. pcedūt quibus facta est pluuia: et sic exponit obtinuerunt scilicet in magnitudine et foꝛtitudine sua: et sic fm eum a pncipio inundationis vsq̄ ad inchoationem decrementi aquaruz fluxerunt. exc. dies. et qō dicitur: Et ceperūt minui post cl. dies: exponit a fine descensus pluuiarum. s. postq̄ aque obtinuerant in foꝛtitudine sua terram.

Moraliter

Moraliter. Hic agitur de arce ingressu ⁊ ingressoꝝ salute ⁊ ceteroꝝ interitu. Etum ad primū omnia verbo dei sunt ingressa. iō dicit: a† Dixit dominꝰ ad noe ingredere tē. ⁊ p ipm in arca sunt inclusa. ideo subditur: b† Et inclusit eū dñs deforis. p que significaꝝ nullus perfectionem virtutum ingreditur nec ī ea pmanet: nisi dei gratia adiuueꝝ. ij. Coꝛ. iij. Hō q sumꝰ sufficientes aliq̄d cogitare a nobis quasi ex nobis: sz sufficientia nostra ex deo est. Et si nō possumus cogitare multo minꝰ

Ca. VII

to minus facere. Quātum ad scām sicut patet in textu in arca saluate fuerunt aues: bestie: ⁊ similiter saluati fuerūt homines per qō designaꝝ q in arca virtutum saluanꝝ cōtemplatiui ad alta volantes: ⁊ actiui in terra agentes: et prelati vtriscz presidentes. Quātum ad tertium omnia que fuerunt extra arcam mortua fuerunt. ideo dicitur: h† Consumptaq̄z est omnis caro tē. Nam exclusi ab edificio viriutꝫ iam mortui sunt morte culpe: ꝫ adhuc viuant vita nature sicut dicit Apōc. iij. Nomen habes q viuas et mortuus es.

Glo. ordi.

Hduxit spiritū su- per terrā tē. Alcu. De illo spiritu intelligi potest: de quo dictum est: Spiritus dei ferebaꝫ supquas. tunc ferebaꝫ: vt cōgregatis in suum locum terra apparere. tnūc adducitur: vt ablatis aquis diluuij: faciem terre reuelaret. Potest p spiritu ventus intelligi. iuxta illud: Et stetit spiritus pcelle: cuius .s. flatibꝰ aqua recederet. b Reūseq̄z sūt tē. Alcu. Videtur q omnes fluuioꝝ decursus p occultos meatus ad abyssum redeant. Juxta illud Ad locū suuꝫ vñ exeunt fluuia reuertenī. c Requieitq̄z arca m. tē. Isid. Septenariā requiē significat: ⁊ quia perfecti requiescunt ibi: supzadicte quoq̄z quadrature numerus iteratur. Nam vicesimaseptia die secūdi mensis cōmendatur sacramentum: ⁊ rursus vicesimaseptia die septimi mensis confirmaꝫ: cum arca requieuit. quod enim pmittitur ī spe: exhibetur in re. Aug⁹. Utrum post centū q̄nquaginta dies hec facta sūt: aut p recapitulationē omnia memoꝛata: q̄ pⁿ. xl. dies pluuie ceperī fieri: vt hoc solum ad. cl. dies ptineat: q vsq̄z ad ipsos mōtes aqua exaltata: aut de fontibus abyssi iam cessante pluuia. aut quia mansit in altitudine nullo spiritu siccante. Cetera ꝟo que dicta sunt: nō post centū q̄nquaginta dies omnia facta sunt: sed cōmemoꝛata: que ex fine. xl. dierū fieri ceperūt. d Decimo enī mense. Notandū q decimo mense apparuerunt cacumina montiū: que. xv. cubitis excesserant aque diluuij: quia sacramenta eterne quietis ⁊ gloria resurrectiōis quā nesciuit sapientia superboꝝ: intellexit eminentia sanctoꝝ per impletionem preceptoꝝ. Unde: A mandatis tuis intelexi. Et alibi. Abscondisti hec a sapientibus ⁊ prudētibus: ⁊ reuelasti ea paruulis. Egrediebaꝫ

Nico. de lyra

Recordatus aūt dominus noe. Dic ꝫsequenter describiꝫ status ipius noe ī diluuio recedēte: et primo describiꝫ aquarū recessus. secundo hominum de arca egressus. ibi: Locutus est autē dominꝰ ad noe dicens: Egredere. Circa primū sic ꝓceditur: quia ꝑmo superficies montiū denudatur. secundo terre planicies desiccatur. ibi: Cumq̄z transissent q̄draginta dies. Circa primuꝫ sic dicit: Recordatus aūt dominꝰ noe. Nec est sic intelligendum q aliqua oblivio cadat in deo: sed scriptura loquiꝫ ꝫm modum nostrū loquendi. dicitur enim aliquis alicuius oblitus esse quādo eum non liberat a pressuris presentibꝰ cum possit: et dicitur ipius recordari quādo incipit eum liberare.

b Adduxit spiritū super terram. i. ventum siccū aquas diminuentem. vnde sequitur: c Et imminute sunt aque. verūtamē quia ista diminutio nō sufficeret nisi oceanus ad sum locum rediret. ideo sequiꝫ: d Reuerseq̄z sunt aque de terra. sicut enim per ꝓceptum dñi egresse fuerant de oceano super terram: ita de terra regressi sunt illuc. e Euntes et redeuntes. per hoc designaꝫ fluctuatio aquarū ⁊ quo tēpore aque inceperunt minui ostēdit. f Et ceperunt tē. in q̄bus obtinuerunt terras: vt supzadictum est: ⁊ computaꝫ iste numerus a principio inundationis vsq̄z ad diem in quo ceperunt aque decrescere ꝫm cōmunem opinionem. g Requieuit arca mense septimo. s. anni illius. h Vicesimo septimo die tē. hebꝛeus habet: Ararat. Et dicunt q nō significat

Ca. VIII

a ꝑ post iuundationem. xl. dierum.

a† Recordatus autez deus noe cunctoꝛūq̄z animāntium: et oīm iumentoꝛū a que erant cū eo in arca: adduxit b

a ꝑ sanctum vel ventū cuius flatibus aqua recederet.

spiritum super terraz: ⁊ imminuꝛte sunt aque: ⁊ clausi sunt fontes abyssi et cataractę cęli: ⁊ phibitę c†

a ꝑ videtur qō fluuioꝝ ⁊ riuoꝛū decursus per venas terre ad matricem abyssum redeant.

b sunt pluuię ō cęlo. Reūerseq̄z sūt d aque de terra euntes et redeuntes: ⁊ cęperunt minui post centū e quinquagita dies. Requieuitq̄z f arca mense septimo: vicesimaseptima die mensis super montes armenię. At ꝟo aque ibant et decrescebāt vsq̄z ad decimū mēsez. g

b Decimo enī mēsę ꝑma die mēsis apparuerūt cacumina montiū. h

Nico. de lyra

cat armeniā: sed aliā terrā cuius montes ꝓtendunt vsq̄z ꝓpe armeniaz: et ideo illi montes etiā vocanī montes armenie. Aduertendū est hic q ī hebꝛeo habeī. xvij. dies mensis: ⁊ ꝫm hō potest accipi mensis septimus ille qui est septimus ī anno: qz a. xvij. die mensis secundi quo incepit diluuium vsq̄z ad. xvij. mensis septimi eiusdem anni nō fluxerūt. cl. dies: sed deficiūt tres vl duo ad minus: ⁊ tñ oportet dicere q aque ceperunt decrescere ancz arca requiesceret. quia aquis existentibus in fortitudine sua arca sup aqs deferebatur fluitādo: ⁊ per diminutiones aquaꝝ accepit fundū ⁊ quieuit. et ꝫm hoc septimꝰ mensis hic esset accipiendus a secūdo mēse in quo incepit diluuiū: ⁊ iste est octauus mensis anni. Ad quoꝝ intellectū sciendum q indei facūt menses per lunatiōes. due aūt lunatiōes faciūt. lix. dies. ⁊ iō primū mensem faciunt indei triginta dieꝝ. secundū aūt. xxix. dierum. et sic cōsequenter de aliis decē eodem mōdo cōbinando: ⁊ qz moyses scribebāt indeis: menses sūt hic accipiendi isto modo. Si autē a. xvij die mensis secūdi computenī dies. cl. qui fluxerīt anteq̄z aque inceperūt decrescere: nō inuenienī cōpleti. xvij. dies mensis septimi: accipiēdo septimum mensem illiꝰ anni sed deficiūt tres vel q̄ttuoꝛ dies: vt ꝓtz cōsiderando q̄ntitatē mensiū dictā. i At ꝟo aque tē. nō ē intelligendū q ibi finierit decrementū aquarū simpliciī sed tñ aquaꝝ q excedebāt capita montium. iō subdit: k Decimo enī mense. s. anni. nō enī potest hic accipi decimꝰ a secūo mense: qz esset vndecimus mensis anni: qz in lra dicit q ab illa die q̄ apparuerūt cacumina montium. s. a prima die decimi mensis expectauit noe. xl. dieb⁹ ⁊ postea ter septē dieb⁹: qui simul iūcti faciūt. lxj. Mensis aūt. xj. et. xij. illiꝰ anni nō faciūt nisi. lix. dies. ⁊ sic nō esset verū qō ꝺe in littera q post illos. lxj. dies ꝑma die ꝑmi mensis anni sequentis noe aperuit tectū arce tē.

l Prima die mensis tē. Et tūc primo arca fuit tota extra aquam. Ex hoc dicto ⁊ aliis predictis pōt colligi quot cubitis arca intrabat aquā quādo aque fuerūt in fortitudine sua: ꝓtz enim q nō intrabat. xv. cubitis: qz aque in fortitudine excedebant montes. xv. cubitis tñ: ⁊ tunc arca ferebaꝫ. i. fluctuabat sup aquas. Si aūt tūc intrasset aquā. xv. cubitis nō fluctuasset qz fundus arce capita montiū tetigisset: ⁊ ex hō ꝓsequenter q tñ ꝑcise arca intrabat aquā q̄tum aqua excedebat mōtes qū arca primo requieuit sup montes. Ad hoc videndū accipiendū est tps a primo die quo ceperūt aque decrescere vsq̄z ad diem quo apparuerūt ꝑmo capita montiū: qz tunc diminute sunt aque. xv. cubitis quibus excedebāt montes. Dicit aūt ī lra q aque ceperūt minui post. cl. dies: q̄ accipiēdi sunt a ꝑma die inūdatiōis aquaꝝ: ⁊ cōplete fuerī septimo mēse. xix. die inclusiue: ⁊ sic in vicesima die septimi mēsis ceperūt aque decrescere. Dicit in lra q decimo mense ꝑma die mensis apparuerūt etiam capita montiū. Ex quo ꝓtz q tunc ꝑmo cōpletū est decremētū. xv. cubitoꝝ q̄bꝰ aque montiū cacumia excedebāt. a vicesima aūt die inclusiue mēsis septimi vsq̄z ad ꝑmā diem decimi mēsis fluxerūt septuagita dies q̄ si diuidanī p. xv. qui est numerꝰ cubitoꝝ predictoꝝ assignantur decremēto cuiuslibet cubiti quattuoꝛ dies et dimidia et sexta pars vnius diei. Item dicitur in littera q mense septimo. xxvij. die mensis requieuit arca super montes. Ex quo patet q a principio decrementi aquarum vsq̄z ad requiem arce fluxerunt tantum

Cūq; trāssissent q̄draginta dies: a
aperiēs noe fenestrā arcę quā fe/ b
cerat: dimisit coruuz: qui egredie/ c
bat et nō reuertebat donec sicca/ d
rent aquę sup terrā. Emisit quo/ e
q; columbam post eū vt videret
si iam cessassent aquę super faciē
terrę. Quę cū non inuenisset vbi f
requiesceret pes eius: reuersa est
ad eum in arcam. Aquę enim e/ g
rant super vniuersam terram. Ex
tenditq; manum: et apprehen/
sam intulit in arcam. Expectat̄ h
autez vltra septem diebus alijs:
rursum dimisit columbam ex ar/
ca. At illa venit ad eum advespe/ i
ram: portans ramum oliuę virē/
tibus folijs in ore suo. Intellexit
ergo noe q; cessassent aquę super
terraz: Expectauitq; nihilomin9 k
septem alios dies et emisit colū/
bam: quę nō est vltra reuersa ad
eum. Igitur sexcentesimo primo l
anno: primo mēse: prima die mē
sis: imminutę sūt aquę super ter/
ram. Et aperiēs noe tectum arce
aspexit: viditq; q; exiccata esset m
superficies terrę. Mense secun/
do septima et vicesima die men/

a Egrediebaf̄ ⁊ nō. Jsi. Qz p9. xl. dies cozu9 ſi redijt aut aq̄s intercept9: aut cadauere natāte illect9: figurat immundicia cu/piditat̄ teterrimos: ⁊ iō his q̄ foris sunt in mūdo nimis intē/tos: aut rebaptiçari: aut ab his q̄s p̄ter arcā. i. ecclesiā baptis/m9 occidit: seduci et teneri. Aug9 Querit vtrū cozu9 mortu/us sit: an aliquo mō viuere potuerit? Si enim fuit terra vbi requiesceret: similiter columba requiē inuenisset. Uū cōijcit̄ q; cadaueri potuit cozu9 insidere: quod naturalit̄ refugit co/lumba. b Emisit quoq; Jsi. Emis/sa colūba: nec inuenta requiē: reuer/sa: significat q; nouū testa. req̄em san/ctis in hoc mūdo nō esse p̄missam. B post. xl. enim dies emissa ē: q̄ numero vita q̄ in mūdo agit̄ designat̄. Stra/bus. Arca cōtinet cozuū et colūbā: ⁊ eccl̄a bonos ⁊ malos. Cozu9 emis/sus nō reuertit̄: qz reprobi illecebris seculi inhęrētes p̄unt. Columba re/dijt: portās ramū oliue virentib9 fō/lijs in ore suo: quia sancti simplicita/te gaudētes: mun9 pac̄ i ore portāt Pſ. 119. dicentes: Cū his q̄ oderūt pacē eraz pacific9 cū lo. ⁊c. c Reuersaq; est. Questio ē: quō colūba nō inuenerit vbi resideret: cū iā nudata essent ca/cumina montiū: ſm narrationis or/dinem qō recapitulatione p̄t̄ solui: vt posteri9 narrata intelligant̄ q̄ fa/cta sunt pri9 aut poti9 nōduz siccata fuerāt. d Expectat̄. ⁊c. Post se/ptē dies alios dimissa columba p̄/pter septenariā operationē spūalem oliue fructuosum surculū retulit: si/gnans multos extra ecclesiā bapti/çatos: si p̄guedo charitatis nō defu/erit: posterioze tpe i ore columbe tā/q̄ in osculo pacis ad vnitatis socie/tatē reduci. e Portās ramū. Al/ L cu. Columba ramū oliue: expulso te/ terrimo alite: ad noe post diluuium portat: qz colūba spūssancti ad chri/stum post baptismū veniens: ramo refectionis ⁊ luminis: pacē enūciat. f Expectauitq; nihilomin9 ⁊c. Jsi. Post alios. xij. dies dimissa colūba: nec reuersa significat finez seculi: qñ/ reḡes sancto erit. ū i sacrameto spei: q̄ nūc eccl̄a ꝑsociat. q̄diu bibit̄ qō de latere chr̄isti manauit: sz i pfectio/ne salut̄: cū tradet̄ regnū deo ⁊ p̄ri. vt i illa pspicua cōtēpla/tione veritat̄: nullis egeam9 mysterijs. g Sexcētesimo p̄. Jsi. Ante noe. i. pactis sexcēt̄ annis: aperit̄ arce tectū: qz finita sexta etate seculi: reuelat̄ sacramentū. Uicesimaseptia die secūdi mensis: dicit̄ siccata terra: tanq̄ finita sit baptiçā/di necessitas. h Mense sc̄do. Strab9. i. maio. Hoc annū fecit i arca: ⁊ ipa die q̄ ingressus fuerat egressus est. Ingres/sus est enī septimadecima die mensis secūdi: Hunc dicit: qz egressus ē septima ⁊ vicesima die eiusdē mēsis. Sed sciendu est: qz si p̄senti diei addank. xj. qualis luna hodie ē talis erit post annum ipa die. Uū ergo noe ingressus ē septimadecīa luna: vel septimadecima dies mensis sc̄di fuit. Ideo post an/nū. xj. addit̄ fuit vicesimaseptia dies: ⁊ vicesimaseptia luna Mystice Mystice. Mense secūdo ⁊c. sicut supradictum est decimase/ptima die sexcentesimi anni aquis diluuij terra madefacta est: sed vicesimaseptima secūdi mensis arefacta est: qñ̄ p̄ecep/tum est: vt de arca egrederent̄: ⁊ pactum acciperent: ne vl/tra aquis diluuij perirēt. Jn q̄ intelligi potest: qz p. x. et. vij. sicut supra stat9 inchoantiū significari p̄t̄: qñ̄ vitijs abrenū/tiatur per. xxvij. p̄motio pfectoz in cōsūmatione virtutum. Si enim decem ⁊ septem decem addas: fiunt viginti septem. Si enim decem p̄ceptis quibus peccato renunciat̄: euange/licam pfectionem addijcias qua p̄cipitur ne solum nō ira/sci: sed etiam inimicos diligere: ⁊ similia: ad illam etatez per/fectionis peruenisti: in qua nec sacrām̄tis predictis egeas: ⁊ de arca exiens. i. de spe ad spem peruenies: requiē in sacra/mentis promissam inuenies.

Egredere

octo dies: in quibus aque decreuerant duobus cubitis fere ſm predicta. Ex quo concluditur ſm predicta q; arca intra/bat aquā. xiij. cubitis et parum plus. Et ista ꝓbatio proce/dit ſm textum nostre translationis: vt patet ex predictis. Si autez ſm litteram hebraicā que habet: septimo mense. xvij. die mensis requieuit arca procedatur. oportet accipere mensem septimū non solum qui est septimus in anno: ſz qui est septimus a secūdo mense anni: in q̄ incepit diluuiū: vt dictum est. ū. ⁊ iste est mensis octauus anni: ⁊ tunc a prin/cipio decrementi aquaz vsq; ad requi/em arce fluxerunt dies. xxvij. in q̄bus ſm p̄dicta aque decreuerūt sex cubit̄ imperfecte tñ: ⁊ ſm hoc arca intrabat aquā nouem cubitis ⁊ parū plus: i to/to autez isto ꝓcessu accipiunt menses ſm acceptionem iudeoz̄: ⁊ sic debent accipi: sed quō accipiant̄ iā dictum est supponit̄ etiam q; aque q̄libet die de/crescebāt equaliter: quod est satis pro/babile. a Cunq; trāsissent. xl. dies. Nic ꝓsequēter describit̄ quō terre pla/nicies fuit desiccata p vlterius decre/mentū aquaz. Cunq; transissent. xl. di/es. ab apparitiōe capitum montium. b Aperiēs noe fenestrā arce. nō fu/it ostiuz p q̄ ingressi sunt hoīes ⁊ ani/malia. sed fenestra de qua. ū. dictum ē. c Dimisit cozuum. ⁊ hoc fuit vndeci/mo mense anni. † De sacra vnc. c. vou/co aū finē. d Qui egredieba/tur ⁊c. Secūm cōmunē expositionez nō est intelligendū q; reuersus sit ad noe aquis desiccatis: sed remāsit apud ca/daueras: vt cōmuniter dicitur: et est si/milis modus loquēdi Matth9. j. de Ioſeph ⁊ maria: vbi dicitur: Et nō cogno/scebat eam donec peperit filium suum primogenitū: non q; postea cognouc/rit. Jn hebreo dicit̄: Qui egredieba/tur exiens et reuertens. ⁊ hoc idem di/cit Hieronym9. i libro de hebrai. questio. qō exponunt hebrei dicentes: q; cozu9 emissus de arca non fecit legationē su/am ꝓut noe intendebat: sed magis ex arcā volitabat querēs reingredi arcā. Causam autez huius assignant aliqui hebrei scilicet q; cozuus habebat Noe suspectum de femella sua. Ex quo patz in eis cecitas magna qui tam absurda dicunt et credunt: imo etiam in hoc si/bi contradicūt. Dicunt enī ⁊ satis apparet ex textu q; coitus fuit simpliciter interdictus a deo intra arcam. Sed q; transla/tio quā habemus de emissione cozui videt̄ contraria hebrai/ce littere: ideo potest sic concordari: Qui egrediebatur et nō reuertebatur: vt per hoc exprimatur intentio noe. ad hoc enī eum mittebat vt per suum reditum haberet aliquod signū de siccatione aquarum. Sed quia non iuit ſm intentionem Noe sed magis reuersus est statim nullo signo apportato: ideo lit/tera hebraica factum cozui exprimit. cum dicit: Qui egredie/batur exiens ⁊ reuertens: sed ſm hoc dictum non remansit a/pud cadaueras: sed quia aque adhuc erant super totam terraz planaz: vt dicit̄ infra: regressus est ad arcā vt haberet pastū. e Emisit quoq; colūbam: qz cozuus nō fecerat legationē su/am. f Que cū nō inuenisset vbi req̄escceret pes ei9. hoc vi/detur falsum: qz iam ante apparuerāt cacumina montiū: ſz di/cendū q; ex diutina moza aquaz sup terrā: terra nō erat desic/cata adhuc sed erat quasi lutū in quo nō libenter quiescit co/lumba. g Aque enī erāt sup vniūsam terrā. ſ. planā: quia iā añ cacumia mōtiū discoopta erāt. h Expectat̄ aūt vltra vij. dieb9 alijs. Ex q̄ ptz q; xiij. dies trāsierūt ab emissiōe cozui. i Portās ramū oliue. in signū desiccatiōis terre. seq̄t̄: k Sexcētesimo p̄mo anno vite noe ⁊c. qz iā nō apparebāt in supficie tre. iō sequit̄: l Uiditq; q; exiccata eēt supficies ter/re. scz ab inundatiōe aque: Nerūtn terra nō erat adhuc ita sic/ca ⁊ solida: vt esset apta ad ingressum aīaliū ⁊ hoīm: iō sequi/tur: m Mense sc̄do septio ⁊ vicesimo die mēsis arefacta est terra. i. pfecte desiccata ⁊ aptata ad ingressuz aīaliū ⁊ hoīm.

Locutus

¶ a Egredere de arca ꝛc. Isid. Jncti exeunt: qui disiuncti intrauerũt: qz nũc caro cõcupiscit aduersus spiritũ: ꝛ spiritꝰ aduersus carnẽ. Sz in resurrectiõe iustorũ pfecta pace spiritui corpꝰ adhere

Gala. 5. c

bit nulla mutabilitatis indigẽtia vel ꝛcupiscẽtia resistente.

b Et tollẽs ꝛc. Aug⁹. Jngressa sunt in arcaz mũda et imũda aĩalia: sed post egressuz nõ offeruntur deo nisi munda. Qz xo ait: nõ pcutiam oẽm aĩam. v. sic feci. ꝛ addidit: q̃ largitate bonitas donat indignis: forte nouit. indulgẽtia figurata est: vt p̃ teritatẽ vltio ad legis ptineat seueritatem: hoc ad gr̃e bonitatem:

c Sẽsus ei ꝛc. Greg⁹. in moral. li. xxxviij. Remo sibi attribuat si cogitatiões vicerit: qz corruptiõis malũ qõ ꝗsq; ab ortu carnaliũ desideriorũ sumpsit exercet ĩ puectu etatis: ꝛ nisi ꝑ citꝰ diuine fortitudinis rep̃mat manus: omne bonũ nature clꝑa vorat ĩ pfũdũ. Re q; ꝗ plãtat ẽ aliꝗd: neq; qui rigat: sed q̃ increat: deus.

1. Cor. 3. b

¶ Crescite

a Locutꝰ ẽ aũt dñs ad noe. Postq̃ descripsit diluuij recessuz: hic ꝓsiter describit ipius noe egressum: vbi sic ꝓcedit: qz ꝑmo describit obediẽtia egrediẽtis. scdo deuotio offerẽtis. ibi: Edificauit aũt noe. Circa ꝑmũ dr sic: b Egredere ꝛc. sic cm̃ ingressus fuerat arcã de mãdato dñi: ita ad egrediendũ expectauit ei⁹ mandatum. Egressus ẽ aũt noe anno reuoluto eadẽ die qua ingressus fuerat: qõ ꝓbat sic: quia sexcẽtesimo anno vite sue mẽse scdo. xvij. die mensis ingressus ẽ arcã: ꝛ anno reuoluto illa dies fuit. xxvij. mẽsis secũdi: ĩ q̃ dr exisse: qz annꝰ solar' excedit annuz lunarẽ ĩ. xj. dieb⁹. Judei aũt faciũt mẽses p lunatiões: ꝛ sic accipiunt̃ b vt dictũ est. c Tu ꝛ vxor tua. Jn ingressu arce dixit: Tu ꝛ filij tui. separãdo viros a mulieribus: in exitu ꝓuẽgit vxorẽ cũ viro vt ex mõ loquẽdi ostẽdat q; sic ĩ ingressu arce cõcubit⁹ fuit ꝓhibit⁹: ita in exitu fuit laxat⁹ ꝛ ipositus. vñ sequit: d Crescite ꝛ mltiplicamini ꝛc. Nec istud refert ad hom̃es tantũ: sed etiã ad aĩalia ꝛ alles quoꝝ egressum preceperat. et sic ptz q; etiã brutis tũc relaratus est coitus qui añ fuerat ꝓhibit⁹. e Egressus ẽ g̃ noe. obediẽs mãdato dei. f Edificauit aũt noe. Dic ꝓ̃ir describit ipi⁹ noe deuotio: p b̃ q; obtulit sacrificiũ deo gr̃as agẽs de sua liberatiõe. g Odoratus est dñs. Jn hoc ostẽditur acceptatio diuina: ꝛ per ꝓsequẽs noe bonitas ꝛ deuotio declarat̃: qz tales oblationes nõ erant accepte deo nisi ex fide ꝛ deuotione offerentium: ꝛ qz ꝓpter gratitudinem in aliquo beneficio hõ meretur aliud bñficiũ ideo p⁹ bñficiũ liberatiõis dat̃ bñficiũ assecuratiõis: tũ dicit: h Requaq̃ vltra ꝛc. eã generaliter diffipando p diluuiũ. i Propter hoies. i. ꝓpter peccata hominũ. ꝛ causa subdit̃: Sensus enĩ ꝛ cogitatio ꝛc. sequitur: k Cũctis diebꝰ terre semẽtis ꝛ m. fm hebreos b diuidunt̃ ser tpa ꝛ cuilibet tẽpori duo mẽses attribuũtur. Tẽpori semẽtis attribuit medietas septembris: ꝛ totus october ꝛ medietas nouẽbris. Tempori frigoris assignat̃ medietas nouẽbris ꝛ totꝰ december ꝛ medietas ianuarij. Tẽpori vero hyemis medietas ianuarij ꝛ totꝰ februarij ꝛ medietas martij: ꝛ fm eos grauꝰ ẽ tẽpus frigoris q̃ hyemis. Tẽpori messis attribuit̃ medietas martij: totꝰ aprilis ꝛ medietas maij. Jn terris eñ calidis aliqua tẽpestiua incipiũt colligi circa finẽ martij ꝛ maxie fm menses iudeoꝝ: qz ꝑmꝰ mẽsis hebreorum cui corresp̃odet martiꝰ semp cõcurrit cuz aliqua p̃te aprilis ꝛ aliquã do fere totus includit̃. Tẽpori estat' attribuitur medietas maij ꝛ totus iunius: ꝛ medietas iulij. Tẽpori estus attribuit̃ medietas iulij ꝛ totus augustus: ꝛ ꝑma medietas septẽbris: et est tempus estus grauꝰ in caloze q̃ tp̃s estatis: ꝛ iõ sic noiat̃: sic ꝛ de frigore ꝛ hyeme dictũ ẽ in ꝓtraria q̃litate. l Nox ꝛ ꝓpies. ista circũeũt ora tpa. m Nõ reqescẽt. i. p̃dicta nõ cessabunt de cetero ꝓpter diluuium sed deducentur fm ordinem suum.

Benedixitq̃

sis arefacta ẽ terra. Locutus est aũt a

a ¶ comiũcti exeũt viri ꝛ femine q̃ disiũcti intrauerũt.

a dñs ad noe dicens: Egrẽdere de arb ca tu et vxor tua: filij tui ꝛ vxores filiorum tuorum tecum: cunctac ania/mantia que sunt apud te: ex oñi carne tam in volatilibus q̃ in bestijs ꝛ vniuersis reptilibꝰ que reptãt super terrã educ tecũ ꝛ ĩgredimini sup ter/

¶ quia his replendus erat mundus: reddit̃ prime creature benedictio.

eam. † Crescite ꝛ mltiplicamini super v† eam. Egressus est ergo noe ꝛ filij eiꝰ: et vxor illius ꝛ vxores filiorũ eiꝰ cũ eo: sed ꝛ omia animãtia: iumenta et reptilia que reptant sup terram fm genus suũ: egressa sunt de arca. Edifi/f

b cauit autẽ noe altare dño: ꝛ tollens de cunctis pecoribus et volucribus mũdis obtulit holocausta sup altare. Odoratusq; ẽ dominꝰ odorẽ suauitatis ꝛ ait ad eum: Requaq̃ vltra b maledicam terrę ꝓpter homines. i

c Sensus enĩ ꝛ cogitatio humani cordis in malũ ꝓna sunt ab adolescẽtia sua. † Non igit̃ vltra pcutiã oẽm aiantẽ sicut feci. Cũctis diebꝰ terrę k semẽtis et messis: ꝛ frigꝰ ꝛ estꝰ: estas

¶ seruiendo homini.

et hyems: nox et dies nõ requiescẽt. l m

¶ Crescite

Moraliter. Hic describitur egres/ La. VIII sus de arca que vt dictum est significat edificium virtutum ideo per hunc egressuz designatur moꝛs instoꝛum in conspectu domini preciosa P̃s. cxvj. tunc enim transeunt iusti perfecti ad palatium celi. ideo dicitur:

a† Recordatus est aũt dominus. scz ipsum ad se vocando et tũc egredietur virtuosus de arca virtutũ. Nam in patria nõ remanent cardinales nec etiã ꝺ theologicis fidẽs ꝛ spes saltem q̃tum ad actus quos habent in presenti. Et ꝑmo ponitur diluuij cessatio. cum dicit: c† Et ĩminute sunt aque. et postea. Arefacta est terra. quia per aquas inundantes significantur vite presentis tentationes que post mortem cessant ab anima. Cui⁹ aũt cessationis verus nuncius est colũba: id est spiritus sancti gratia consummata. Gloꝛia enim est gratia cõsummata: ꝛ quoniã sancti ad gloꝛiam translati tanto nobis magis ꝓficiunt oꝛationibus suis q̃sto ꝓpinquioꝛes sunt domino maiestatis. ideo subditur: d† Crescite ꝛ multiplicamini super terram. scz viuentium vt p oꝛationes vestras electi transferantur ad vestrũ consoꝛtium. ideo subdit̃: e† Egressus est ergo noe ꝛc. qz per oꝛationes sanctoꝝ ꝛ ministeriũ angeloꝝ electi egrediunt̃ de vita presenti ꝛ trãsferunt̃ ad celestia. Luc. xvj. Factũ est aũt vt moꝛeretur mendicus et portaretur ab angelis in sinũ abꝛahe. quod nobis cõcedat ꝛc.

¶ Jn ca. viij. vbi dicitur ĩ postilla: Ex hoc dicto et alijs predictoꝝ potest colligi ꝛc.

Additio. Jnquirere quot cubitis arca intrasset aquam tpe diluuij videt magis curiosum q̃ vtile

Additio

q̃ vtile: cũ nõ solũ habere noticiã certã de b̃ nullam p̃stat cognitiõez vtilem in credendis nec in agendis: sed nec etiã reꝗritur ad planã ĩre expositionẽ. q̃tũcũq; enĩ arca aquã intrasset siue plus siue min⁹ nõ variat ex hoc aliq̃d ĩ expositiõe ĩre: vt ꝑz intuẽti: ꝛ iõ Glosa nr̃a mentionẽ de b̃ nõ facit nec vt credo aliq̃s setꝝ: nec etiã doctoꝝ hebreoꝝ: nisi solũ Ra. Sa. qui in hmõi vanis q̃stis p modũ q̃stiõis facit lõgã altercationez dato etiã q; hec inq̃sitio reꝓrer̃ vel esset aliq̃liꝰ vtilis: rõnestiã a posteriori toꝛe ad b̃ pbãdũ ĩducte nullã videnꝰ ĩre effectiã: nã, p̃supponit ad b̃ pbãdũ q̃dã manifeste nõ vera. Dic enĩ ꝑmo q; si arca ĩtrasset aquã. xv. cubitis q; nõ fluctuasset: eo q; fundus arce capita nstiũ tetigisset: qõ nõ ẽ vez: nã potuisset arca fluctuare in locis nõ mõtuosis q̃ sunt maioꝛ ps ꝛ ꝓcipua vniũse terre. nõ enĩ necesse erat q; semp arca trãsisset sup capita mõtiũ: vt manifestũ ẽ. Vult etiã deducere q; decremẽtũ cuiuslibet cubiti durauit p q̃tuoꝛ dies ꝛ dimidiũ ꝛ sextam ptez vniꝰ diei: ꝛ b̃ diuidẽdo. lxx. dies qõ fuit tp̃s decremẽti p q̃ndecim ptes qui ẽ numerꝰ cubitoꝝ quib⁹ aqua excedebat mõtes: vt largius hoc videt deduci in postilla: que quidẽ deductio manifeste est inualida: qõ sic ptz: nam cũ aqua de sui natura sit fluida: oꝑtet q; oꝛbiculariter se habeat circa centrũ. Ex quo sequit̃ q; multo maioꝛ q̃titas aque ꝓtinebat̃ in summo cubito ꝓmo exiccato qui est remotioꝛ a centro q̃ in cubito ĩmediate sequẽti qui est ꝓpinquioꝛ centro et p cõsequẽs minoꝛis capacitatis: ꝛ sic de sequẽtibus in tantũ q; cubitꝰ vltimꝰ q̃ terrã ĩmediate circũdabat ꝓtinebat minoꝛẽ q̃ntitatez

q̃ aque

aque respectu cuiuscūq; cubiti supioris vt satis ptz cuilibet aduertēti. Presupponit etiā in dictis suis licet nō exprimat: q; sup mōtes armenie in quib⁹ requieuit arca creuerūt aque xv. cubitis ꝛ hoc ē ignotū seu incertū. nam si mōtes armenie nō sunt de altissimis montiū: tūc aqua creuit sup eos plusq; xv. cubitis. Excessus enī cubitorū. xv. intelligendus ē respectu summox montiū: vt patet p lrām dicentez: Opertiq; sūt mōtes excelsi sub vniuerso celo. xv. cubit'. Presupponit etiam q; aque qualibet die decrescebāt equalit: qđ dicit esse ꝓbabile: qđ quidē ꝓsuppositū nō facit ad ꝓpositū suū concludēdū. nā dato q; tāta q̄ntitas aque decresceret ī vna die sic ī alia: ex ḃ tū nō seq̄t q; tāta q̄titas cubiti seu altitudinis aque decrescat ī vna die sicut in alia: rōne iam dicta: nā vnuz cubitū in altitudine positū est multo maioris capacitatis q̄ aliud cubitū nō in tanta positum altitudine vt dictū est. Si aūt quis dicat cū p... questio vt dixi sit potius curiosa q̄ vtilis cur circa eam tantā fecerim altercationē? Dicendu; q; hoc introduxi ad ostēdendū ineptitudinē ipius Ra. Sa. in expositiōe sacre scripture: lz cū freq̄nter allegat postillator.

Replica. Correctorij contra Burgeñ. In ca. viij. vbi postillator attendit varias sanctorū opiniones de arce q̄titate quibusdam sentiētib⁹ q; eius q̄titas attēdenda esset ſm cubitos geometricos alijs ſm cubitos vsuales: sic q; beatus Aug⁹. Origc. cōmendans. xv. d' ciui. dei. ca. xxvij. stat cū ꝓma mensura cōcludens q; qui talem magnitudinē nimiā reputant cogitent centū annos quibus fabricata ē arca. vñ ꝛ Hlo. ozdi. allegās eundē beatū Aug'. dicit q; si p noe et tres filios eius in centuz annis arca tante magnitudinis fabricari nō potuit: nō mirū alioſ artifices assumptos ꝛc. vide in glosa. xviij. Idcirco videbaſ idem postillatori rationabilit disputāda de arce ingressu in aquā: sciēs q; oportet naues magnas plus ingredi q̄ minores. concludēs q; nō potuit secure ingredi. xv. cubitis sed minus: quia alꝫ periculum fuisset naufragij ad cacumina montiū: q; tm xv. cubitis

¶ Rescite et multiplicamini. Homo ī terrorē ceteris animalibus ꝓponiſ in solatium trāsacte vindicte: ꝛ ne pauci homines a pluribus bestijs opprimanſ: ꝛ sciant se irrationabilib⁹ sed nō rationabilib⁹ dñari. b Et terror vr ac. Hzeg⁹. Hō nō rationabilib⁹ sz irrationabilibus ꝓlatus est natura: ideo dicit ei: vt ab animalibus nō ab homine timeaſ. q; cōtra naturā supbire: est ab equali velle timeri. Unde antiqui patres nō regeſ hominū: sed pastores pecorum fuisse dicunſ. Omēs q̄ homies natura equales genuit: sed pro varijs meritis alijs alios dispensatio dei iusta: sed occulta ꝓponit. vt hūana formidie peccare metuāt: qui diuina iudicia non formidāt. Hō aūt ꝓpositi ex hoc timore supbiant: in quo non suam gloriam: sed subditox querāt iusticiā. Hō enī hoib⁹ sed bestijs dominanſ: q; ex qua pte bestiales sunt: ea formidini substrati sunt. Manu ergo humilime considerationis ꝓmendus est tumor elationis. Si enī apud semetipam mens descenderit de vertice culminis: inueniet planiciem naturalis equitatis: vt nō ꝓesse gaudeat: sed ꝑdesse. c Carnē cū. s. Isi. Danſ eis cūcta aialia in escā: q; in vocatiōe gentium ad fidem nulla distantia est: qđ in disco petri figuratur. Sanguinē māducare ꝓhibenſ: ne vita ꝓstina quasi suffocata in ꝓscientia teneatur: sed effundatur per confessionem. Esus carnium concessus videtur post diluuium: propter infecunditatez terre: et hominis fragilitatem.

¶ Ecce ego

Benedixitq; deus noe ꝛ filijs eius: et dixit ad eos: Crescite ꝛ multiplicamini ꝛ implete terrā. Et terror vester ac tremor sit
b ſ nō hominib⁹ sed irrationabilib⁹ ꝓponiſ hō.
super cuncta aialia terre: ꝛ super omnes volucres cęli cū vniuersis quę mouenſ in terra. Omnes
c ſ poſestari.
pisces maris manui vestre traditi sunt: ꝛ omne qđ mouet ꝛ viuit erit vobis in cibuz. Quasi olera virentia tradidi vobis oia: excepto q; carnem cuz sanguine non comedetis. Sanguinem enī animarū vestrarū requiram de ma/
f ſ q; sedes anime in sanguine est.
nu cunctarū bestiarū ꝛ de manu

b Benedixitq; deus noe. Dic cō sequenſ ꝺscribiſ statꝰ noe post diluuiū. et primo q̄tū ad dei beneficiū. secdo q̄tū ad ipsi⁹ exercitiū. ibi: Cepitq; noe vir agricola. ¶ Circa primū primo describiſ dei būficiū q̄tuz ad collationē boni. secdo q̄tuz ad amotionē mali. ibi: Hoc quoq; dixit deus ad noe. ¶ Circa primū describiſ primo beneficiū ipsi⁹ dei erga noe et filios eius in spūalibus. cuz dicit: Benedixit q; deus noe ꝛ filijs eius: gratiam suam ī eis augmentando. Secdo tanguntſ dei beneficia in tēporalibus: ꝛ primo q̄tum ad conseruationē speciei que est per generationem. cum dicit: Crescite et multiplicamini ꝛc. Secūdo q̄tum ad presidentiā dominij sup bruta. cum subdit: b Et terror vester ꝛc. nō tamē sic est intelligendum q; ipsi ꝛ filijs eius sit datum tantū dominiū super animalia: sicut habebat adam in statu innocentie: sed q; sunt domesticabilia p hominē ꝛ naturaliter timent faciem hoīs. Tertio tangit beneficiū dei q̄tum ad cōseruationē indiuidui p nutritionē. cū dr: c Oēs pisces maris ꝛc. tūc enī concessit eis deus q; possent vesci piscibus ꝛ carnibus duplici ratione. Una quia terra per diluuium fuit peiorata: vt dictum est supra: et iō terrenascentia nō sunt ita nutritiua sicut ante. Secunda: quia natura humana facta est fragilior: et ideo concessus est eis victus lautior. vnde sequitur: d Quasi olera virentia ꝛc. i. sicut homini primo concessi vesci omnibus terrenascentibus: ita vobis cōcedo vesci piscibus ꝛ carnibus. e Excepto q; carnem cum sanguine nō comedetis. Ab illa generalitate istud excipiť: ꝛ exponitur a iudeis vno modo sic: Carnē cum sanguine. i. membrū abscisum de animali viuo: quia istud videť crudele et inhumanū. Alio modo vt per hoc intelligatur ꝓhibitū strangulatum submersum ꝛ per se mortuū: ꝛ hmōi quod moritur absq; sanguinis effusione. Tertio modo intelligiť vt p hoc intelligaſ ꝓhibitus esus sanguinis sepatim a carne: ac si diceret: Carnem cū sanguine ꝛc. i. licet esus carnium sit vobis cōcessus: nō tamē esus sanguinis. Quarto modo sic exponiť Leuit'. xvij. q; si aliquid acciperetur venatiōe vel aucupio: pri⁹ deberet effundi sanguis q̄ comederet. Et ratio hui⁹ exceptiōis subdit: f Sanguinē enī animax vestrax. i. corpox animatox. g Requiraz de manu cūctax bestiarum ꝛc. qđ exponitur dupliciter: vno modo quia

deus

Glo.ordi.

a Ecce ego statuam pactū τc. Testamentū posuit deus inter se et homines τ omnem aīam viuam: ne perdat eam diluuio arcum scʒ qui apparet in nubibꝰ: qui nunq̄ nisi de sole resplēdet. Illi eni nō pereunt diluuio separati ab ecclesia: qui ī prophetis τ in omnibus sanctis scripturis tanq̄ in dei nubibus agnoscunt gloriam christi: nō suam q̄runt. Sed ne adoratores huius solis intumescant sciant ita christum significari per solem: sicut per leonem: per agnū: per lapidem: similitudinis causa: non proprietatis substantia.

b Arcum meum τc. Alcu. Arcum dedit deus in signum securitatis. Ne homines formidolosi timerent altero diluuio deleri pluuiarum inundationes sepe cernētes: Hic in celo positus est: vt ab omnibꝰ videri possit: et pro quacunq̄ tribulatione ad eum attollamus oculos cordis: qui habitat in celis: qꝛ vero arcus nō est: nisi ex radijs solis τ humida nube: videtur q̄ ante diluuium nō fuissent pluuie: poterat autē ex rore τ fontiū inundatione terra fecundari. Strabus. Arcꝰ duos habet colores ceruleū: τ igneū. Qui duo iudicia exprimūt. Unum aque qđ preterijt: Aliud ignis qđ venturū credit in fine seculi. Unde ceruleus color extrinsecus. Igneus vero intrinsecus. ☞ Erant

Nico.de lyra

deus requirit vltionē de homicidio: nō solum si fiat manu hominis immediate: sed etiam si fiat mediantibꝰ bestijs sicut tyrāni tradebant martyres bestijs deuorādos. Alio mō vt homo nō solum puniat propter homicidiū: sed etiaʒ bestia si interficiat hominē: ꝓpt facti horrorē: q̄uis aīal brutum peccare nō possit. Unde τ Leuit. xx. dicit: Qui cum iumēto τ pecore coierit morte moriatur: pecus quoq̄ occidite. a De manu viri τ ð manu fratris eius τc. Hoc similiter dupliciter exponit. vno modo sic: De manu viri. i. fortis τ audacis. Et de manu fratris. i. q̄tūcunq̄ ꝓpinqui: vt per hoc ostendatur q̄ homicida nō euadet diuinam vltionem nec ꝓpter fortitudinem suam: nec ꝓpter ꝓpinquitatem. Alio modo vt ꝑ hoc intelligat pena homicidij voluntarij. cum dicit: De manu viri. τ casual' seu fortuiti: cū dicitur. Et de manu fratris eius. i. ð manu illius qui diligebat occisuʒ tanq̄ fratrem ꝓprium: qꝛ etiam talis homicida lege punitur. deberet enim fugere ad vnam ciuitateʒ refugij: τ sic manere quasi exul a ciuitate sua vsq̄ ad mortem summi sacerdot'. vt habet. ij. Nume. xxxv. ca. b Quicūq̄ effuderit humanū sanguinem. scienter et a proposito: c Fundet sanguis illius. Et ratio sūmit ꝓpter dignitateʒ nature humane. cū subditur: d Ad imaginem dei quippe factus ē homo. τ patet. e Hec quoq̄ dixit deus ad noe. Hic cōsequenter describit dei beneficiuʒ erga noe τ posteros eius q̄tū ad amotionem mali: licet enim iam assecurasset eos ð diluuio amplꝰ non futuro per verbum: hic amplꝰ assecuat ꝑ sensibile signum: videlicet ꝑ apparitionem irridis tpibꝰ pluuiosis: et patet lrā vsq̄ ibi: f Et recordabor federis τc. nō qꝛ obliuio cadat ī deo: vt. s̄. dictū est: sed dicit recordari alicuius qn̄ subuenit ei: quia sic subueniendo se habet ad modū recordantis ipsiꝰ. g Hoc est signuʒ federis. tūc eni dn̄s fecit apparere irideʒ τ ostēdit

Genesis

homis. De manu viri et de ma- a

f omnem hominem fratreʒ omnis hominis vult intelligi: quia ex vno omnes.

nu fratris eius requiram animā hominis. Quicūq̄ effuderit hu- b manū sanguinem: fundetur san- c guis illius. Ad imaginem q̄ppe d dei factus est homo. Uos auteʒ crescite τ multiplicamini τ ingredimini super terrā: et implete eā. Hec quoq̄ dixit deus ad noe et e a ad filios eius cū eo: Ecce ego sta † tuam pactū meum vobiscum: et cuʒ semine vestro post vos: τ ad omnem animā viuenteʒ que est vobiscum: tam in volucribus q̄ in iumentis et pecudibus terre: cunctisq̄ que egressa sunt de arca τ vniūsis bestijs terre statuaʒ pactū meū vobiscū: τ nequaq̄ vltra interficiet omnis caro aquis diluuij: neq̄ erit deinceps diluuium dissipans terram. Dixitq̄ deus: Hoc est signum federis qđ do inter me τ vos τ ad oēm animam viuentem que est vobiscuʒ b in generatiōes sempiternas. Arcum meum ponam in nubibus: et erit signū federl inter me τ int terrā. Cunq̄ obduxero nubibus celū: apparebit arcus meꝰ in nubibus: τ recordabor federis mei vobiscum: τ cum omni anima viuente que carnem vegetat: τ nō erunt vltra aque diluuij ad delēdam vniuersam carnem. Eritq̄

a f ceruleo colore designās preteritum diluuium igneo futurum iudicium.

arcūs meus in nubibus: et vide

f initi vel habiti.

bo illū: τ recordabor federis sem f piterni: quod pactū est inter deum et animaʒ viuentem vniuerse carnis que est super terraʒ. Dixitq̄ dominꝰ ad noe: Hoc erit si- g gnum federis quod constitui inter me τ omnem carnē sup terrā.

Nico.de lyra

τ ostendit ipsi noe: vt de cetero cognosceret istud signū cum sua posteritate. Circa hoc auteʒ queritur quō iris sit signū federis. cum ꝓcedat ex causa naturali: τ dicūt aliqui q̄ vsq̄ ad diluuiū nō fuerat pluuia nec iris apparuerat: sed hoc nō videt rationabiliter dictuʒ cum pluuia fiat ex dispositiōe aeris τ motu stellarum: τ iste cause multo tempore precesserant: ꝓpter quod nō est verisimile quin et effectus cōsecutus fuisset multis vicibus: τ iō alij dicunt q̄ licet ꝑcessissent nubes τ pluuie: nō t̄n fuerāt nubes in tali dispositiōe q̄ ibi generaret iris: quia ad generationē iridis requirit nubes densa: τ nubem densam nubes rorida: vt habet. iij. Methau. Quia iris generatur in nube per moduʒ speculi: vbi requirit receptio in roratione τ terminatio in densitate nubis: sicut ī speculo requirit perspicuitas vitri: τ dēsitas plumbi terminans. Dicunt igit q̄ primo facta ē talis dispositio quando deus ostendit ipsi noe iridem: sed hoc nō videtur verū: qꝛ ſm Aug'. de B his res quas condidit sic administrat vt eas ꝓprios motꝰ agere sinat: τ iō cum talis apparitio fiat ex causa naturali nō est verisimile cuʒ multotiēs precessit eius causa quin τ ꝑ ꝯsequens effectus cōcomitabat: vnde idem inconueniēs est negare q̄ pluuia añ diluuium fuerit τ q̄ iris apparuerit. vt videtur. Supposito igitur q̄ apparuerit ante diluuium. Dicūt aliqui q̄ nihilominus post diluuium est datum in signum diluuij nō futuri: nec est signum ad placitum vt nomina significant res: sed est signum naturale sicut digestio vrine est signum future sanitatis: vel mort' nō future ex illa egritudine. Ad cuius intellectum ꝑmittunt modū generationis iridis: quia non generatur tempore multum sicco nec multuʒ pluuioso: eo q̄ generat in nube rorida opposita ipsi soli: et hoc quādo sunt vapores in aere sufficientes ad generationem talis nubis: nō tamen sunt in tanta abundantia: q̄n calor solis possit eas deuincere: sic q̄ nō sequitur ex eis magna pluuia: τ iō est signum naturaliter significans diluuium nō futuꝝ de propinquo: quia signat remotionem diluuij de propinquo futuri scilicet remotionem vaporum in tātā multitudine q̄ inde possent generari pluuie in tāta abundātia q̄ sequatur diluuij inundatio: verūtamē quia talis dispositio aeris nō C semper durat: ideo vna apparitio nō est signum diluuij de cetero non futuri: sed apparitio continuatā per frequentem apparitionem: et ideo dicūt q̄ ante diluuium non fuit signum diluuij non futuri: quia talis apparitio fuit interrupta magno tempore ante diluuium. Sed hoc dictum videtur esse contra veritatem et contra textum. accipit enim causaʒ diluuij partialem pro totali: scilicet q̄ pluuie fuerint et possint esse tota causa. quod ē falsum: quia diluuium generale de q̄ est questio non potest causari naturaliter: vt dictum est supra. vij. ca. Iteʒ contra textum qui causam diluuij actiuā attribuit virtuti diuine ex influentia speciali: τ materialem principalem aquis oceani virtute diuina eductis super terrā τ multiplicatis vltra cacumina montiū. xv. cubitis. vnde supra. vij. ca. dixit dominus: Ecce adducam aquas diluuij super terrā: q̄tum ad causā efficientē. et. vij. ca. q̄tū ad causā materialē dr: Rupti sunt

a Erant igit filij. Nie. Sepe .lxx. nō valētes Heth lr̄az q; duplicē aspirationē sonat: in grecū vertere: chi grecā addiderūt docentes in hmōi vocabulis esse aspirandū. Unde cham trāstulerūt ,p eo q; ē ham: a quo egypt⁹ vsq; hodie lingua egyptiorū dicitur ham. b Bibēs vinum ꝛc. Christus quoq; inebriatus: dum passus. nudatus: dum crucifixus. In tabernaculo suo: id est inter domesticos sanguinis sui: tūc nudata est moralitas carnis: iudeis scandalū: gentib⁹ stultitia. ipsis aūt vocat⁹ iudeis ꝛ gētibus q̄si Sem ꝛ Japhet: dei virtus ꝛ dei sapientia: q; qđ stultum est dei: sapientius est hominib⁹.

Alcu. Post diluuiū Noe inebriat⁹ est: q; forte nesciebat vino posse inebriari. nec enī aū diluuium legunt hoīes vino vsi. Jō de Noe specialiē dr̄: q; plātauerit vineam. Nudatio femoris sequitur ebrietatē sic libido satietatem.

c Qđ cū vidisset ꝛc. Jsi. Judei christi mortē videtes ibsannauerūt. Sem x̄o ꝛ Japhet duo ppli ex p̄putio ꝛ circūcisiōe credentes auersi operuerūt: nec viderūt q̄dam velamēto passionē christi tegim⁹. i. sacramēto honorem⁹. eius q; mysterij rōez reddētes: a iudeorū detractiōe operim⁹. Uel timētū enī significat sacramentū: dorsa memoriā p̄teritor̄. Passio enī est trāsacta: nō expectat futura. Cham vidit: q; in nece dñi cōsensit. Foris nūciauit: q; p eū est manifestū: qđ erat in ,pheta secretū. Ideo fit seru⁹ seruor̄ fratrū suorū q; gens illa christiano x̄o scrinaria baiulat legē ꝛ ,phetas in testimoniū ecclesie: vt honorem⁹ p sacramentū qđ illa lr̄a nunciat.

Qđ cū ꝛc. Heretici i maledicta medietate reputanť: q; nec in parietate qui ex circūcisiōe credidit agnoscunť de quo apl̄s. Hec in illo q̄ ex p̄putio: ex q̄ gentes in vnitate fidei tanq̄ in pacē anguli cōcurrentes. d At x̄o Sem ꝛc. Hreg⁹. in mora. Aduersari dicimur qđ reprobam⁹. Quid ē q; q; filij verēda patris supiectis dorso pallijs auersi veniendo operuerūt? nisi q; bonis sb̄ditis sic p̄posito x̄o suo x̄ mala displicēt: vt ab alijs nota occultēt. operimentū auersi deferunt: q; dijudicātes factū: ꝛ venerantes mgr̄m nolūt videre qđ tegunt. e Maledict⁹ chanaan. Hreg⁹. in mora. li. xxvj. Nō p̄mittit de⁹ multa peccata. sz ita iudiciū in nr̄a correctione incipit: vt in reprobor̄ dānatiōe quiescat. Incipit enī iudiciū a domo dei. Quis q; finis eor̄ qui nō crediderūt? q; talia flagella non sentiūt: q; in eternū peribūt quor̄ nequicia cham peccante figurata est. Cui dicitur: Maledicius chanaan puer ꝛc. Patre peccāte: filius sententiam accepit: q; reprobor̄ nequicia ꝟ diu ,pficit: sed perit in posterum.

f Benedictus deus Sem. Cū de⁹ sit omniū gentiū: q̄si ,ppio vocabulo etiam in ipsis gentibus dicit deus israel: quod est benedictione iaphet: q; in populo gentiū orbem terre occupauit ecclesia qđ p̄nunciabit cum dicetur: Dilatet de⁹ Japhet. g Chanaan. Strabus. A quo chananei. qui hac maledictiōe ,pphetanť expellēdi de loco habitationis. h Dilatet deus ia. ꝛc. Hiero. De sem hebrei. de iaphet gentiles. Quia igitur lata est multitudo credentiū: a latitudine que iaphet dicitur: latitudo notatur

† 2.q.2.c.q̄ lis. et.c. sententia. et.c. pierūq; 15 q.1. c.ō crimine.

† 96.dis.c. in scripturē.

† 1.q.4.c. ecclesia.24.q 3.c.cū ergo

a Erant igitur filij noe qui egressi sunt de arca: Sēm Chām et Jāphet. Porro cham ipse est pater chanaan. Tres isti sunt filij noe: et ab his dissem̄inatū est oīe hominū gen⁹ sup vniūsaz terrā. Lege

a ℣ nomen vel nominatus. b ℣ callidus. c ℣ laudatus.

† Christus homo factus.

pit aūt noe vir agricola exercere vineā. Bibit de vino et inebriatus est: et nudatus est in tabernaculo suo. † Quod dat⁹ in tabernaculo suo. † Quod

a ℣ vinea domini sabaoth. domus israel est.

terram ꝛ plantauit vineam: Bibens vinum inebriatus est: ꝛ nūdatus est: ꝛ

a ℣ calice passionis. ℣ passus. b ℣ crucifixus vbi infirmitas moralitatis apparuit.

dat⁹ in tabernaculo suo. † Quod

a ℣ quia neci christi consensit. ℣ israel ℣m carnē ℣ medius frater: id est populus iudeor̄: qui nec primatum apostolorum renuit: nec vltrim⁹ in gentibus credidit.

cum vidisset cham pater chanaan: verēda scz p̄ris sui esse nuda

a ℣ moralitatem patris nudaram.

ta: nūciauit duobus fratrib⁹ suis

a ℣ duo filij maximus et minim⁹: duo populi sūr. b ℣ sacramentum transfere passionis.

foras. At vero Sēm ꝛ Japhet palliū iposuerūt humeris suis ꝛ incedentes retrorsum operuerūt verēda patris sui: Facieq; eor̄ auersa erant: et patris virilia nō viderunt. Euigilans autez noe ex vino:

a ℣ in necem christi non consenserunt.

a ℣ propheticō spiritu.

no: cum didicisset que fecerat ei filius su⁹ minor: ait † Maledict⁹ chanaan puer: seru⁹ seruorū erit fratrib⁹ suis. Dixitq;: Benedict⁹

a ℣ pleb̄s iudaica que dum christus crucifixit peccauit in filios eruptionis dicēs: Sanguis eius sup nos ꝛ super filios nostros.

a ℣ ex quo iudei.

dñs deus Sem: sit chanaā seru⁹ eius. Dilatet de⁹ iaphet et habitet

a ℣ ex quo gentes. b ℣ conuenientibus in ecclesia iudeis et gentibus.

lius istud flagitium inceperat: vt dictuz est ℣m aliquos. Uel alit: vt per hoc ostendat q; ipse cham non solum esset maledictus in p̄sona sua: sed etiam ista maledictio ad suos posteros deriuaret: et q; sicut irreuerentia paterna merek maledictionē ita reuerētia benedictionem: ideo subdr̄: k Benedictus dominus de⁹ sem. vidit enim in spiritu q; cultus vnius dei remansurus erat in filijs sem: alijs ad idolatriā declinantibus: qđ non potest fieri sine gratia dei speciali: ideo in benedictiōe ipsius sem benedixit dño: per hoc etiā q; p̄eponit in hac benedictione ip̄m sem ipsi iaphet. ostēdit q; sem fuit principalis in reuerentia patris: ꝛ induxit ip̄m iaphet ad hoc. l Dilatet deus iaphet. per hoc ostendens q; esset dilatandus in multitudine p̄olis. m Et habitet in tabernaculis sem. Istud exponitur dupliciter: vno modo vt referak ad ip̄m deum: vt sit sensus: cuius iaphet sit dilatandus in multitudine gen

tium ab

do nominat: q aũ ait habitet in tabernaculis sem: de nobis ꝓphetatur qui in eruditiõe ⁊ scientia scripturaꝝ: electo israel versamur. Jsiõ. Dilatet deus ⁊c. Sem maior natu: ipe ẽ iudaicus populus: ex q̃ patriarche ⁊ ꝓphete ⁊ apostoli. Japhet pater gentiũ est: qui latitudo interꝑtatur. Dilatatus est enim gentilis populus: qui cũ ꝓphetis et apostolis hereditatẽ accipit. Et in tabernaculis sem transijt habitatio iaphet. hoc est in domo legis ⁊ ꝓphetarum ecclesiã iustificari. Minor est enĩ tpis etate: sz maior ẽ lege gr̃e. Cham ẽ qđ interꝑtat callidus: tanq̃ medius est ab vtroq̃ discretus: nec i primitijs israelitaꝝ: nec in plenitudie gẽtium: significat nõ solũ iudeos: ſ etiã hereticos callidos: nõ spiritu sapientie: sz impatiẽtie: quo solent ꝑmo feruere: ⁊ sanctos ꝑturbare. Significat etiã oẽs falsos christianos: qui passionem christi annũtiant: ꝓfitẽdo sz inhonorãt male viuendo. a fructibus eoꝝ cognoscetis eos. Nõ in se: sed in filio suo maledict' ẽ: tanq̃ in fructu. i. in ope. Chanaan nanq̃ interꝑtat motus eoꝝ. i. opus eorum.

Dat. 7. b

a ſ ecclesijs quas construxerũt apostoli ꝓphetarum filij.

in tãbernaculis sem: Sitq̃ chanaan seruus eius. Dixit autem noe post diluuiũ trecent' ⁊ quinquaginta annis: et impleti sũt oẽs dies eius nongentorũ quinquaginta annorũ ⁊ mortuus est.

a ſ scrimiarius diuinorum librorum.

Nico. de lyra

La. X

tium ab eo descendentiũ. tamẽ nõ habitabit deus in eo ꝑ vez et specialẽ cultum: sed in ipso sem: q̃ a filijs ab eo descẽdentibus factũ ẽ tabernaculũ federis tpe moysi: ⁊ templũ tpe salomonis in quibus dicit deus habitasse. Alio mõ vt referatur ad ipsum iaphet: vt sit sensus q̃ aliqui descendentes ꝺ iaphet habitent in tabernaculis sem. i. in tabernaculo ⁊ tẽplo: q̃ i festiuitatibus solennibus aliqui gentiles qui descenderãt de iaphet ascensuri erant causa oationis i tabernaculũ ⁊ templũ: vt habet Job. xij. Vel q̃ in aduentu christi ⁊ ꝑdicatione euã gelij cecitas cõtigit in israel qui descendit ꝺ sem: ⁊ plenitudo gentium q̃ descendit de iaphet intrauit ecclesiam ꝑ fidei susceptionem: vt dicit apostolus ad Ro. xj. Et sic habitauit in tabernaculis sem. Cetera patent.

Moraliter.

a† Benedixitq̃ deus noe ⁊ filijs eius. Per noe aũt ⁊ eius filois intelligit bonus ꝓlatus ⁊ subditi eum imitantes q̃s salnat a diluuio vitiorũ. ideo bene dicit: † Bñdixit dẽ noe ⁊ filijs eius. Et q̃ nõ soluz saluat eos a vitijs sed etiam multiplicat in spiritualibꝰ bonis. ideo subdit: † Crescite ⁊ multiplicamini ⁊c. Sequit: ꝺ† Quasi olera virentia tradidi vobis omnia. Per hoc aũt debilitara in diluuio humana natura concedit eius carnium ⁊ piscium: ostendit q̃ subueniendum est necessitati debilitũ: excipit sanguis ꝑ quem significat peccatũ quod nõ est alicui cõcedendũ. ps. l. Libera me ꝺ sanguinibus deus deus salutis mee ⁊c. Contra q̃ timoꝛe diluuij signũ datur. cum dicit: † Ecce statuã pactum meum vobiscum ⁊c. et hoc signũ ẽ celestis arcus ꝑ quẽ significat christus in quo est fortẽ lignum ⁊ corda mollis ꝑ que significant virtus diuinitatis et fragilitas humanitatis: et sicut in arcu corda mollis flectit lignum. sic in passione humanitat' flexus fuit rigor iusticie ⁊ seueritatis. qui q̃ fide pura ⁊ deuotiõe respiciũt hunc arcum securi sunt a diluuio vitiorum. Eccl. xlij. Vide arcum ⁊ benedic qui fecit illũ. Sequit: c† Cepit aũt noe vir agricola ⁊c. Contingit aũt diabolo ꝓcurante ⁊ deo ꝑmittente q̃ bonus ꝓlatus qui ꝑ noe significat ꝓtius intentus spiritualibꝰ ad terrenoꝝ cõcupiscentiã cõuertit. ideo dicitur. ꝺ† Cepit exercere terram ⁊ plantauit vineam. bona querens immobilia ad supabundantiaz. cuiꝰ vino inebriat: id est extra mensurã rationis ponit ad pompam abutendo: gulam luxuriam: ⁊ nudant eius verenda per infamiam quod aliqñ contingit in eadez persona. sicut. iij. Regũ. ij. dicit de salomone. Cum esset senex deprauatũ est coꝛ eius per mulieres: q̃ tamen valde bonus erat in iuuentute: ꝓpter quod nathan ꝓpheta vocauit eum ydida: id est amabilem domino: ⁊ frequẽtius cõtingit in diuersis ꝓsonis sibi succedentibus. Nam i ecclesijs ⁊ cenobijs ꝑ prelati fuerunt valde boni pauciq̃ cõtenti: vigent pompe in equitaturis vasis ⁊ ferculis vt ꝺ alijs taceamus ꝓpter qđ ꝓbent scandalum populis. † Qđ cum vidisset cham ⁊c. Per istũ qui patris turpitudinez alijs nunciauit. significant subditi cauillosi ⁊ malicioſi qui contra eos appellant nõ ad eoꝝ correctionem sed infamie diffusionem ⁊ sui malignam ꝓmotionem. vnde ⁊ cham calliditas interꝑtatur. † At q̃ sem ⁊ iaphet ⁊c. Per istos qui verẽ da patr' operuerunt significant boni subiecti qui superiozez delinquentẽ cũ debita reuerẽtia monẽt charitatiue añq̃ ecclesie denuncient. i. superiori ꝓlato q̃ põt remediũ adhibere.

Jn ca. ix. vbi dicitur in postilla: Et ratio huius exceptionis subditur ⁊c.

Additio. j.

Ex hoc q̃ deus ꝓhibuit hominicidiũ nõ habet' ratio ad hoc q̃ nõ comedat' caro aĩalis cum sanguine: qua litercũq̃ exponat'. hõ enĩ nõ cõcedit in esum hois nec alicui' animalis: sic̃ animalia sunt cõcessa ad esum hois. vñ in hoc loco vbi nr̃a lr̃a dicit: Sanguinẽ enĩ aĩarũ vestraꝝ requiraz. exponitur sic. licet enĩ vobis cõcesserim occisionez animaliũ nõ tñ hoĩm. Et exponantur cetera sicut in postilla.

Jn eodez ca. ix. vbi dicit in postil'. Supposito igit' q̃ apparuerit añ di. ⁊c.

Nõ aũt iris apparuerit ante diluuiũ satis ꝓz ex veritate lr̃e: nam vbi trãslatio nr̃a habet: Arcũ meum ponã in nubibus ⁊c. ex quo videtur q̃ añ diluuiũ fuerat positũ licet tunc nõ in signum. expositio aũt quã hic refutat postillatoꝛ videt' satis sustinẽda.

Additio. ij.

Pro q̃ sciendũ q̃ inter signa que sunt ad placitu sicut nomina ⁊ res ꝑ ea significatas sepe aliq̃ inuenit' ꝟgruentia: vñ ex hoc q̃ adam ĩposuit noĩa cũctis aĩalibꝰ. vt ꝺ: Gen. ij. Arguunt doctozes q̃ adaz sciuit oĩa animaliũ naturas: qđ nõ sequeret' ex hoc nisi noĩa naturis rerũ cõgruerẽt: ⁊ ideo i ꝑposito licet apparitio iridis ad placitũ. s. ex ordinatiõe diuina sit signũ q̃ de cetero nõ inducat' generale diluuiuz: vt lr̃a sonat: nõ tollit' ex hoc q̃ inter signũ et rem signatã sit aliqua ꝟgruentia naturalis. q̃ quidẽ ꝟgruentia ẽ: Hã ad generationem iridis requirit' q̃ in aere nõ sit multa siccitas: nec multa humiditas: sz q̃ iste due q̃litates sint certo mõ ꝓportionate: vt tactũ ẽ in supradictis opinionibꝰ. ⁊ inde ẽ q̃ Ptolemeus in q̃driptito dicit q̃ iris apparet statiꝰ tps pluuiosũ: ẽ signũ serenitat' future. vñ ex illa expositiõe quã reꝓbat postillatoꝛ: sequit' q̃ cã actiua diluuij nõ fuisset virtꝰ diuina: nec etiã q̃ cã material' ipius sz ptialis eẽnt aque oceani: sz dic̃ q̃ apparitio iridis ẽ signũ q̃ hũiditas nõ ẽ in tãta abũdãtia q̃ sequat' magna pluuia: ⁊ iõ ẽ signũ naturale ꝟgruẽs ad significandũ diluuiũ nõ futuꝝ ꝺ ꝓpinq̃: nõ tñ ꝑ bẽ itelligit' q̃ sit signũ oĩno necessariũ: sic̃ nec digestio vine: ꝺ q̃ postillatoꝛ exemplificat ẽ signũ oĩno necessariuz future sanitat'. vñ ꝑdicta expositio ñ videt' repugnare textui: nec rõni: nec etiã ẽ oĩno icõpossibil' cũ expositiõe postillatoris q̃ ẽ Ra. Moy. gerundeñ. stat' enĩ sil' q̃ iris sit q̃dã res natural' ⁊ q̃ fuit añ diluuiũ ⁊ q̃ postea ex bñplacito diuino fuit datũ i signũ: ⁊ q̃ bẽ signũ sit ꝟgruẽs rei ꝑ ipm signate: vt dictũ.

Jn eodez. ix. ca. vbi dicitur in postilla: Et inhabitet in tabernaculis sem.

Additio. iij.

Nõ videt' ꝑtermittẽda i hac ꝓma ex positiõe fm quã itelligit' q̃ deꝰ inhabitet in tabernaculis Sem: Illa sũma ⁊ ineffabilis habitatio diuia q̃ verbũ dei habitauit i nobis Job. j. q̃ quidẽ habitatio fuit ꝓmo ⁊ ꝑẽ i tabernaculo ṽginis gloriose descẽdentes de sem: in cui' officio legit ecclia illud Eccl. xxiiij. ca. Et q̃ creauit me requeuit i tabernaculo meo. vñ i his bñdictionibꝰ stat' vtriusq̃ leg' diuie ꝓphetiçaꝝ: i ꝓma enĩ bñdictiõe dixit Bñdict' dñs deꝰ sem. qđ itelligit' de cultu vni' dei remansuro i filijs sem. vt i postilla ꝺz: qđ ꝑtinet ad statũ veter' legis. Jn scda q̃ bñdictiõe vbi dic̃: Et inhabitet. s. deꝰ i tabernaculis sem: itelligit' stat' noue leg' i q̃ deꝰ habitauit i tabnacul sem ꝑ carnis assũptionẽ mõ ꝑdicto: ⁊ i q̃bꝰ etiã habitat sacra mẽtalit' i sacrificio altar': ⁊ etiã ꝑ ãpliorẽ gr̃e ifusionẽ exponẽdo aũt li. Et inhabitet i tabnacul sem. scdo mõ. sz q̃ refertur ad iaphet nõ debet itelligi sic q̃ iaphet habitãte i tabnaculis sem esset sem exclusus ab illa habitatiõe: sed q̃ iaphet sil' habitasset cũ sem in tabernaculis suis: q̃dã tñ ꝓmitate remanẽte ipi sem: iuxt illud ad Ro. j. Judeo ꝓmum ⁊ greco. vñ ⁊ tabnacula dei ꝺ q̃bꝰ hoc agit' ipi sem ꝓncipalit' intitulant'.

Replica

correctoꝛij cõtra Burgeñ. iudaizantem.

Jn ca. ix. vbi postillatoꝛ mltiplicit' exponit illũ passũ: Carnẽ cũ sanguine nõ comedet'. Burgeñ. nitit' diuinoꝝ ꝓceptoꝝ curiosi' ingrere rõnez: q̃ tñ sepe ad diuinã resoluunt' volũtatẽ: cui' rõ q̃rẽda nõ ẽ: ⁊ videt' ꝺ assumere ꝑsonã serpent' q̃ dixit: Cur ꝓcepit vobis deꝰ ⁊c. ſ. iij. ca. sz vt

i ꝙ verũ

verum fatear ⁊ si illius precepti possent et physice et morales rationes assignari: certū tñ est q̄ phibitio homicidij nō assignaꝛ p eius ratiõe vt putat Burgeñ. cuj dicit: Sanguinem animarū vestrarū requirā ⁊c. sed p hoc dictū respõdeꝛ tacite questioni. Qꝛ enī generaliter dictū est: Oñe qđ mouet et viuit sit vobis in cibū: queri posset cū hõ moueaꝛ ⁊ viuit an etiã hõ homini cibus fieri debet aut possit? Respondeꝛ huic tacite questioni q̄ qꝛ ex lra sanguis humañ impune nõ debet effundi igit excipit homo ab illa cõcessiõe generali: qua dicit: Oñe qđ mouet ⁊ viuit sit vobis in cibū: et formaꝛ ratio sic: Carnẽ cum sanguine non comedetis: igit caro hūana nõ erit vobis in cibū seu cibus. tenet ꝛsequẽtia p mediū ī lra positū: qꝛ hois sanguis nõ debet effundi: et sequit q̄ cum nõ posset sine sanguine manducari: ideoq̄ additur pena effundentis sanguinẽ humanū cum dicitur: Sanguinem animaꝝ vestrarū requiram. Jn eodem ca. cuj postillatoꝛ reprobasset opinionẽ de iride dicentes q̄ est signū naturale nõ ad placitum institutū diluuij nõ futuri. Burgeñ. vt habeat contra postillatoꝛẽ dicit: volens q̄ habeat quãdã congruentiã naturalem: vt dicit in postilla: ideo est signū naturale. Sed cõcesso antecedẽte ꝛsequẽtia nõ valet. manifestū enim est q̄ illam cõgruentiã naturalẽ habuit añ diluuiū sicut post: qꝛ eodem modo generabaꝛ sicut post. Ex hmõi igit cõgruẽtia naturali nõ põt argui q̄ sit signū naturale ī compatiõe diluuij: imo sic arguendo sequit q̄ hõ nõ esset signū ad placitū institutū: ꝛ potiꝰ naturale: qꝛ hꝫ ꝓgruentiã talẽ naturalem ad significatū

Hec sunt generatio / La. X
b nes. Benedictis duobꝰ filijs noe: ⁊ medio maledicto: generationes eorū texunt: ex quibꝰ. lxxij. generationes sunt orte. Quindeci de iaphet. triginta ɔ cham. viginti septẽ de sem. Ad quas misit dñs. lxx. duos discipulos. b Sem. Alcu. vt estimant asiam: cham aphricã: iaphet europam sortitus est. c Japhet. Minoris filij: de quo nati sunt septẽ filij: qui tenuerũt septrentrionalẽ regionẽ a thauro ⁊ amano: mõtibus cilitie et syrie. vsq̄ ad fluuiuꝫ thanaim. In europa ℵo vsq̄ ad gadira. Homia ℵo locis ⁊ gentibꝰ: relinquẽtes ex quibꝰ plurima mutata: cetera permanent.
d Gomer. Hi sunt galathe fm iosephum qui latine gallo greci dicunt.
e Tubal. Hiberes qui ⁊ hispani: a quibus celtiberia: licet quidam italicos suspicẽtur. f Chanaan. Hic obtinuit terram: quã iudei postea possiderũt: eiecti chananeis. g Regma ⁊ sabathaca ⁊c. Hieron. Paulatim antiqua nomina pdiderunt: et q̄ nũc p veteribus habeant: ignoꝛatur.

Hec sunt generatio / La. X
b nes filioꝝ noe. Postq̄ descripta ẽ ipius noe generatio: hic describit sue generatiõis multiplicatio. ⁊ pmo describit multiplicatio sue generatiõis. secũdo electio vniꝰ partis. xj. ca. Adhuc pmo describit multiplicatio generationis iaphet. scdo ipsius cham. ibi: Filij autẽ cham. tertio ipsius sem. ibi: De sem quoq̄ nati sunt. Circa primũ ponit multiplicatio filioꝝ noe in generali: ⁊ ptz: vt descendat ad filios iaphet ī speciali. d.
b Filij iaphet ⁊c. Et primo agit de multiplicatione filiorũ iaphet: vt continuet dicta dicẽdis: q: ī fine precedẽtis ca. loquendo de filijs noe sermonem terminauerat ī ipso iaphet. Considerandum q̄ sicut dicit beatus Hieronymꝰ liõ. de hebrai. questioni. Filij iaphet possederunt in asia terram ab amano ⁊ thauro mõtibus vsq̄ ad tanai fluuium. In europa vero vsq̄ ad gadiram; nomina locis ⁊ gentibus relinquẽtes

a Hec sunt gene / La. X a
b rationes filiorum noe: Sem Cham et Japhet. b
Natiq̄ sunt eis filij post diluui/
a ſ galathe. b ſ schyte qui ⁊ massagete puranc. b
c d um. † Filij Japhet: Gomer ⁊ mã / c d
a ſ medi. b ſ ones qui ⁊ greci. a quibꝰ ionium mare. et quarta lingua eorum ionica dicitur.
c ſ hiberes vel hispani. e
e gog et mãdai: iauan et tũbal et f g
a ſ capadoces quorum metropolis hodie marhaca dicitur. b ſ a quo traces.
mõsoch ⁊ thyrãs. Porro filij gomer d i
a ſ quos greci regmos vocant. b ſ paflagones.
c ſ et phryges.
mer ãseneç et riphãt ⁊ togõrma.
a ſ a quo elisei. i. greci qui et eolides.
b ſ cilices. quorum ciuitas tharsus paulo apostolo nobilis.
Filij autem iauan ãlisa et thãr/ k l
a ſ a quo ciçij. quoruꝫ hodie ciuitas citium dicit.
b ſ hi sunt rhodij.
sis cẽthim et dõdanim. Ab his m
diuise sunt insule gentium in re/
a ſ hic per ꝓlepsim. i. ꝓoccupationem: necduꝫ enim lingue diuise.
giõibus suis: vnũsquisq̄ fm linguam suaꝫ ⁊ familias in nationi
a ſ hec est ethiopia.
bus suis. Filij autem cham chũs n
a ſ egyptus. b ſ libia: vnde fluuius mauritanie: phut ⁊ omnis regio phurensis dicitur.
c ſ a quo chananei. o p q
f et mẽsraim et phũth et chãnaan.
a ſ a quo sabei. b ſ pars ethiopie occidentalis. ſ geruli ī parte remotioris aphrice deserto adherentes. c ſ a quo sabatheni: qui nunc astabari fm Hieronymum. r s t
Filij chus: sabã et cũila et sabã/
g tha et regma et sabathaca. Filij

phuth dicitur. q Et chanaan. a quo dicti sunt chananei: quoꝝ terra postea filijs israel data est.
r Filij autem chus saba. a quo dicti sunt sabei: hi ⁊ arabes sunt. s Cuila. a quo dicti sunt geruli. t Et sabatha a q̄ sabatheni. Sequitur:

linquentes ex quibus postea mutata sunt plurima: cetera permanent in se vel in aliquo simili vel propinquo.
c Gomer. a quo nominate sunt galathe: et postea gallici: vt dicũt aliq̄.
d Et magog. a quo descenderunt schyte fm Hieronymũ.
c Et madai. a quo dicti sunt medi. ff. Pa. 1. a
f Et iauan. a quo greci. vnde in hebreo. Grecia adhuc nominatur iauan et greci iones. inde quarta lingua eorum dicta est ionica. inde etiam ⁊ mare ionicum.
g Et tubal. a quo descenderunt hispani. h Et mosoch. a quo capadoces descenderunt. vnde et apud eos adhuc maçecab ciuitas nominatur.
i Et thyras. a quo nomiati sũt thraces. Porro filij gomer assenetheꝫ vl aschenez et riphat ⁊c. Sequitur:
k Filij autẽ iauan. a quo dicti sunt eliçei primo: et post colides. vnde et lingua quinta grecorum colis grece nominatur. l Et tharsis. a quo descenderunt cilices. vnde ⁊ ciuitas metropolis eorum vocata est tharsis: vnde natus fuit Paulus apostolus vt habetur in Actibus apostolorum. xij. ca. Sequitur: m Ab his diuise sunt insule gentium in regionibus suis ⁊c. Hoc dicit hic per anticipationem: quia factum fuit postea tempore diuisionis linguarum: de qua habetur ca. sequenti.
n Filij autem cham. Hic consequẽter agitur de multiplicatione generationis ipsius cham. cum dicitur: Filij autem cham chus. a quo dicti sunt ethiopes: vnde et in hebreo ethiopia chus nominatur. o Et mesraim. a quo egyptij. vnde et in hebreo egyptus mesraim dicitur: p Phuth. a quo libyes: qui tamen primo vocati sunt phutei. vnde ibidem scilicet in mauritania est fluuius qui vsq̄ nunc

a ſ arabia. b ſ ethiopie vltima regio.

a Saba. Alia q̄ſ ſuperior: ⁊ differt in ſcriptura. Illa enim p ſamech: ℔ p ſchin ſcribitur. vbi eñ dicim⁹ regma. et. ſ. d. a. i hebreo habetur saba ⁊ saba.

b Nemroth. Qui vltra naturā celuz penetrare voluit: ſignificat diabolū. q̄ ait: Aſcēdā ſuper aſtra celi. Nemroth: ſm Ioſephum noua regna cupiditate et tyrānide arripuit: ⁊ fuit auctor edificāde turris que tangeret celū. Ipe cepit eſſe potens: vl gigas ſm alios. Gz antea gigantes natos ſcriptura cōmemorat. Sed forte poſt diluuium nouitas generis humani reparādi memoratur: q̄ ipſe cepit eſſe gigas ſuper terram.

c Robuſt⁹ venator. Alcui. i. hoim oppreſſor ⁊ extinctor: q̄s alleuit: vt turrem ꝓtra deum ꝓſtrueret. d Babylon. Eſt cōfuſio: q̄ ibi facta ē linguarū diuiſio. e Aſſur. Imperiū aſſyrioꝝ: q̄s primuz fuit ſub nino: qui edificauit niniuen: q̄ ꝓpter penitētiam pulcra appellatur.

f At ẋo meſraim ⁊c. Hieron⁹. Exceptis laabim a quib⁹ libyes poſtea nomiati ſunt: qui pr⁹ phuthei vocabantur ⁊ chelluim: qui poſtea philiſtijm dicti ſūt quos nos corrupte paleſtinos dicimus: cete re ſer gētes nob ignote ſunt: quia bello ethipico ſubuerſe: poſſederunt autem terrā a gaza: vſq̄ ad extremos fines egypti.

g Ludim ⁊ ananim laabim nephetuim ⁊c. Hec nomina ignorantur: vel q̄ delete ſunt gentes bello ethiopico: vel quia ignoratur que nomina nunc habeāt. b De ſem. De hoc nouiſſime loquit: q̄ eius generationē ⁊ generatiōis lineam ꝓſequitur. i Heber. Qui tū quint⁹ a filio noe ſem. Utrum q̄ hebrei dicūtur ex illo appellati. vel quia per illuz generatio ad abrā tranſit. Quid ergo ꝓbabilius ſit hebreoſ dici tanq̄ hebereos: vel tanq̄ abrāeos merito queritur.

k Aſſur. Qui edificauit niuen.

a regma: ſabā ⁊ dādan. Poſtro chuſ genuit nēmroth. † Ipe cēpit eē pō
a ſ animarū deceptor: q̄ cogebat homes ignē ado/
tens in terra: et erat robuſtus vē/
rare. a ſ. i. non ignorante vel contra dominum.
nator cōram domino. Ab hoc exi/
uit ꝓuerbiū: quaſi nemroth ro/
buſtus venator cōram dño. Fuit
a ſ confuſio.
aūt principiū regni eiꝰ bābylon:
a ſ edifia meſopotamie ciuitas. b ſ miſibi.
c ſ Seleucia a ſeleuco rege aſie nunc dicta.
ārach et archāth: et chalānne i ter
a ſ babylonia: vbi puteibituminis. b ſ ſennaar.
ra ſennāar. De terra illā egreſſus
a ſ ſm hebreos. cuius ninue filius beli edificauit ⁊ niniueni appellauit.
eſt aſſur ⁊ edificāuit niniuē et pla/
a ſ que hebraice robooth.
teas ciuitatis ⁊ chāle. Reſen quo
q̄ inter niniuen et chale: hec eſt ci
uitas magna. At ẋo meſraim ge/
a ſ hec eſt libyes: que ꝓius phut.
nuit ludim et anani ēt laabin: ne/
ſ Aſs: chelluim.
phetui ⁊ phetruſim ⁊ cheſlui de q̄
a ſ filius cham.
b⁹ egreſſi ſūt philiſtijm ⁊ chapturi.
a ſ a quo ſidon ciuitas phenicis.
Chānaā aūt genuit ſidonē ꝓtoge
a ſ hos populos expulit iſrael de terra ꝓmiſſiōis.
nitū ſuū ēthēū et iebuſēū ⁊ āmoꝝ
a ſ Hiero. Hic cōdidit arcas oppidum contra tri polim: in radicibus lybani.
reum ⁊ gergeſēū et euēum et āra/
a ſ qui ciuitatē propinquam prēdicte nomine cyn edificauit. b ſ a quo aradij: qui aradum inſulam tenuerunt. c ſ a qno ſamaria.
chēū: cynēum et arādium. ſamāri/
a ſ a ſyris vel hebreis antiochia: ſicut apud veteres emath vocatur.
then et amāthēum: Et p hos diſ/
ſeminati ſunt populi chananeoꝝ.
Factiq̄ ſunt termini chanaanę
venientib⁹ a ſidone ieraram vſq̄
a ſ he ciuitates nore ſunt ſua ſubuerſione.
gaçam: donec ingrediaris ſodō/
mam ⁊ gomoꝛram et adamam et
ſeboim vſq̄ leſa. Hi filij cham in
cognationibus ⁊ linguis et gene
rationibus terriſq̄ ⁊ gentibus ſu
is. De ſem quoq̄ nati ſunt: patre
a ſ minoris ſrarris.
omniū filioꝝ heber: frātre iaphet
a ſ a quo clamire ſcilicet principes perſidis.
b ſ a quo aſſirij.
maioꝛe. Filij ſem: ēlam et āſſur et
a ſ a q̄ chaldei. b ſ a quo lidij. c ſ aſſyrij: quorum metropolis damaſcus.
ārphaxat: et lūd et aram. Filij ārā
a ſ a qua terra vs: quam. lxx: agritidem. i. auſtralez dicūt. vnde vir erat in terra vs. nomine iob. hic cōdidit traconitidem: ⁊ damaſcū. b ſ a quo armenij. h: ab euphrate fluuio prem aſie vſq̄ ad indicū occeanū renēt. c ſ a q̄ archarnanij ſiue arcarā.
a ſ a quo eſt meſij. ḡs. lxx. moſoch vocāt. i. mcones
hūs et hūl gēther et mēs. At vero

a Porro chus genuit nemroth. iſte fuit q̄ induxit poſteritatē noe ad faciendū ciuitatē ⁊ turrim cōtra dominū: de qua dicitur ſequenti ca. ideo dicitur:
b Ipſe cepit eſſe potens in terra. quia per potentiam alios ſibi ſubmittebat: et nolentes ad opus prē/ †6. di. c. nō
dictum compellebat. ideo ſequit: c Et erat ro/ ē. ſ. ius xo
buſtus venator. i. oppreſſor hominum: d Coram domino. quia nihil latet eius aſpectū. e Ab hoc exiuit ꝓuerbiū. i. verbum cōmune vel vulgatum.
f Quaſi nemroth robuſtus ve. ⁊c. quādo enī poſtea videbat aliquis oppreſſor hominū vocabat alter nemroth. vel ſimilis ipſi nemroth. g Fuit aūt principiū regni eius babylon. hoc nomen hic dicit per anticipationē: quia impoſitū eſt ꝓpter diuiſionem linguarū ibi factaz poſtea. h Et arach. hec poſtea vocata eſt ediſſa. i Et chalanne. que poſtea verſo nomine a ſeleuco rege dicta eſt ſeleucia.
k De terra illa egreſſus eſt aſſur. Iſtud interpo/nitur hic occaſionaliter ratiōe babylonis de q̄ immediate factus eſt ſermo. iſte enī aſſur nō fuit de ſilijs cham: ſed filius ſem. vt dicit infra: ⁊ q̄ nolebat rebellare cōtra deum cū nemroth in edificatiōe babylonis: iō fugit de terra ſennaar ad aliaz regionē lōginquā pr⁹ inhabitatā: que ex nomīe eiꝰ vocata aſſyria. l Et edificauit niniuen. edificauit enī ciuitatem que poſtea per longū tempus vocata ē niniue a nino primo rege aſſyrioꝝ ſm Euſebiū: et dura illud regnū per mille. ccxl. annos. ſequitur:
m Hec eſt ciuitas magna. De cuius magnitudine dicit Jone. ij. Erat aūt ninive ciuitas magna itiñere dierū trium. n At ẋo meſraim genuit ⁊c. Iſti populi ſunt ignoti. vt dicit Hieronym⁹ excepti laabin: qui dicti ſunt libyes: qui primo vocabant phuthei a phuth. o De quib⁹ egreſſi ſunt philiſtijm. iſti habitauerūt cum filijs iſrael in terra ꝓmiſſiōis. Dicūt autē hebrei q̄ phetruſim ⁊ chelluim cōmutabāt adinuicem cōcubitum vxorum ſuarum: ⁊ ſic ingreſſi ſunt philiſtijm. p Chanaan aūt. Hic deſcribuntur generatiōes chanaan. q Genuit ſidonē primogenitū ſuum a quo nomīata eſt ciuitas ſidon que eſt ꝓuincia phenicis. r Et arachеum qui cō didit archas oppidū cōtra tripolim in radicibus libani ſitum. s Cyneum. qui ciuitatē prēdicte prōpinquā nomīe cyn edificauit. t Aradium. a quo dicti ſunt aradij qui aradiam inſulā poſſederūt anguſto freto a phenicis litore ſeparatam.
v Amatheum. a quo nominata eſt ciuitas emath.
x Facti ſūt termini ⁊c. He ciuitates ſatis note ſūt et deſcripte inferius in ſcriptura. y De ſem quo q̄. Hic deſcribit generationes ipſius ſem: et ponuntur vltimo: vt cōtinuenē dicta dicendis: quia inferius ꝓſequitur ſcriptura de eis dicit ergo: De ſem quoq̄ ⁊c. iſtum primo nominat in ſpeciali: q: ab ipo nomiati ſunt hebrei quibus ſcribebat moyſes. vbi autē noſtra trnſlatio habet heber: hebrei dicūt trāſitus. Heber enim eſt nomen ꝓprium et commune: quia ſignat vnum hominem ſingularem de quo iam dictum eſt: et ſignificat tranſitum. Dicūt enī hebrei q̄ inter iſtos populos ⁊ alios erat quidā fluui⁹ quē tranſierūt ad poſſidendū terrā que erat vltra: iō vocati ſunt filij tranſitus. z Fratre iaphet maioze. dicitur aūt iaphet frater ipius ſem: q: ſociatus fuit ei in reuerentia patris. a Maioze. hoc refertur ad ſem: q: maior fuit alijs fratribus dignitate: vt prēdictum eſt. Hebrei autem dicunt: maioris: et tūc refertur ad iaphet: qui ſm eos fuit primogenit⁹ noe.
b Filij ſem elam. a q̄ dicti ſūt elamite. c Et aſſur. a quo aſſyrij: vt dictū ē. d Arphaxat. a quo chaldei deſcēderūt. e Et lud. a quo lydij. f Et arā. a quo dicti ſunt ſyri. vñ ⁊ in hebreo ſyria noīata eſt aram: cuiꝰ metropolis eſt damaſc⁹. g Filij aram hus. qui thraconitidis ⁊ damaſci prēcipatū tenuit: et inde dicunt aliqui iob fuiſſe natum ſcilicet de terra hus: vt habet Job. j. c. h Et hul. a quo guari qui et armeni. i Et gether. a quo ethari: qui ⁊ armeni. k Et mes. a quo meones. l At ẋo arphaxat genuit ſale: de quo ortus eſt heber. de quo iam ſuprādictum eſt.

Ha Hatiq̄ sunt
he.ꝛc. Heber trā/
sitoria quo hebrei
id est transitores.
Veri hebrei sunt:
qui de presentibus
ad futura: ꝺ cadu/
cis ad mānra trā
seunt. He gētes a
fluuio chono pos/
sederunt omnē re/
giones que vocāt
geria.

Capitulū. XI

b Erat autē. Aug⁹. Di/
ctum est su
perius q̄ filij noe
vel filiorū eius di/
stributi sunt p ter/
ras ſm liguas su/
as. Sed hic per re
capitulationē po/
stea commemorat
quod prius erat.
Sed obscuritatez
facit: q̄ eo genere
locutionis ita con
texit: quasi de his
narratio que po/
stea facta sunt con
sequatur.

A c Venite. Time
bant iterū diluui/
um: ideo auctore
nemroth voluerūt
sibi cōstruere tur/
rem: i qua diluui/
um non timerent.
Stulta⁊ impia au
dacia: vnde secu/
ta vindicta: et lin/
†6.di.c.nō c.9. ius ꝺ guarum diuisio.
ꝺ Descendit au
tem dominus ꝛc.
Quādo sensibus
humanis se cōmo
dat vl' ab opibus.
Ezech.3.b Unde vidi afflicti
onem populi mei.
et descendi libera/
Gen.18.c re eos. Et alibi de
scendaz ⁊ videbo
vtrum clamōre o/
pere cōpleuerint.
Mystice Jhs. Mystice.
Turris mundi su
perbia: vel hereti/
corum dogmata:
qui moti ab orien
te. i. vero lumine ⁊
venientes in senna/
ar (quod excussio
dentiuz) superbi/
am erigūt dogma
tis contra deum:
volentes illicita cu
riositate celi alti/
tudinem penetra/
re: sed ab vnitate
fidei et confessiōe
fidei segregati di/
uersitate errorꝫ q̄/
si dissonantia lin
gue adinuicem se/
parant: quos ar/
guat contra deum
pernicio.

arphaxat genuit sale: ꝺ quo ꝺr/
a tus est heber. Hatiq̄ sūt heber a
a ℊ diuisio.
filij duo: Nomē vni phalech: eo
a ℊ forte in diebus eius facta est linguarū diui/
sio: per quā ⁊ gentes diuise
q̄ in diebus eius diuisa sit ter/
ra ⁊ nomen fratris eius iectan.
Qui iectan genuit elmodad et b
saleph et asarmoth iare et adu/
ram ⁊ uçal ⁊ decla: hebal ⁊ abi/
mahel ⁊ saba ⁊ iophir ⁊ euila et
iobab. Omēs isti filij iectan. Et
facta ē habitatio eorū de messa
pergentibus vsq̄ sephar mon/
tem orientalem. Isti filij Sem
ſm cognationes et linguas et
regiones in gentibus suis. He
familie noe iuxta populos ⁊ na
tiones suas. Ab his diuise sunt
gentes in terra post diluuium.

Capitulū: XI

a ℊ hebraice lingue.
b Erat autem terra labij c†
vnius: et sermonū eo/
rundem. Cunq̄ profi/ ꝺ†
a ℊ relicto vero sole.
cisceren̄ de oriente: inuenerūt e
a ℊ quod est fetor vel excussio dentium: quia he
reticorum dogmata non habent bonum christi
odorem sed fetorem: et denres amiserunt: quib⁹
cibos verbi dei molere debuerunt.
campum in terra sennaar: et ha f
bitauerunt in eo. Dixitq̄ alter g
c ad proximum suum †Venite fa h
ciamus lateres et coquamus
eos igni. Habuerūtq̄ lateres p
a ℊ Quod aquis dissolui non potest nec aliqua
re: nisi menstruo sanguine postq̄ siccarū fuerit.
saxis et bitumē pro cemēto ⁊ di
a ℊ quam deus non ingreditur.
xerūt. Venite faciam⁹ nob ciui/
a ℊ superbiam mundi. vel elationem heretico/
rum qui figmenta sua erigunt contra deum. vn
de merito turris babel: id est confusio dicitur.
tatem et turrem cuius culmen i
a ℊ vt non possit vltra pertingere diluuium.
b ℊ celebre faciamus.
pertingat ad celū: et celebre/ k
a ℊ diuersitate errozis.
mus nomen nostrū anteq̄ diui l
a ℊ descendere dei est humanorum actuum ac/
rendere prauitatem.
ꝺ damur i vniuersas terras. Dē/ m
scendit autem dominus vt vi/
deret ciuitatem et turrem quaz
edificabant filij adam: et di/ n
xit: Ecce vnus est populus: et
vnum est labium omnibus. Cę o
peruntq̄ hoc facere: nec desi/ p
stent a cogitationibus suis do

a Hatiq̄ sunt heber duo filij: nomen vni phaleth: eo q̄
in diebus suis diuisa sit terra. Ex hoc dicunt hebrei q̄ he/
ber habuit spiritum prophetie: quia imposuit nomen filio
suo ex diuisione terre que futura erat. b Jectan genuit
elmodad. Istoꝝ populorum plurimi sunt nobis ignoti: vt
dicit Hieron⁹. vel propter longinquitatem terrarū vel p/
pter mutationes populorum ⁊ nominum ex guerris ⁊ sub
uersionibus: vel alijs causis similibus: et patet littera se/
quens ex predictis. Ca. X

Moraliter. Hic non occurrit mihi moralitas
nisi de nemroth qui significat re/
gem vel principem seu dominum quemcunq̄ malum de cu
ius potestate ꝺr: b† Iste cepit esse potēs in terra. Et de
ipsius malicia subditur: † Quasi nemroth robustus
venator hominū. Nam talis rex princeps aut dominus p
machinationes diuersas ⁊ violentias rapit bona subdito
rum. sed subditur: † Coram domino. q̄ dominus videt
talia ad puniendu⁊ tēpore debito grauissima pena ſm qđ
scribitur Sap̄ vj. potentes potenter tormenta patientur.
g† Principium regni eius babylon: que confusio inter/
pretatur. tale nanq̄ regimen caret ordine rationis ⁊ sic cō
fusione repletur.
In ca.x. vbi ꝺr in postilla: Istū primo notāt i speciali ꝛc.

Additio. Licet hebrei descēdant ab heber filio
sem: nō tamē ab eo dicunt hebrei: put
largius in additiōe sup Matth.ca.xxj. habet: videibi ꝛc.

Replica correctorij cōtra Burgen. In ca.x. vbi
postillator dicit q̄ ab heber dicunt he/
brei: Burgen. se opponit dicēs: Ergo omnes descendētes
ab heber dicerent hebrei quod falsum est: ideo nō ad he/
ber sed ab abram dicunt hebrei: sed tūc argumentū Bur.
est contra se: quia bismelite descēdētes ab abram: ⁊ i cul/
tu vnius dei remanentes dicti sunt hebrei. alij non. Ita re
spondeo q̄ et taliter valere potest de filijs heber sic abre.
Nec ista ratio sua cum respōsiōe valet: quia cōstat decem
tribus hebreos fuisse et esse: et tamē cultum vnius dei de/
fuisse: ⁊ ad idola defluxisse: vt patet i libris Prophetarū:
Regū: et Paral. Uerius ē igitur dictū postillatoris secūn/
ti⁹ dictum beati Aug⁹. quod Burgen. ex debili motiuo
sepe relinquit cōtra suā doctrinam ppriam in questiōe pre
ambula: vbi docet sanctorū reuerentiā semp esse saluādā.
Dicit nanq̄ beatus Aug⁹. xvj. de ciui. dei ca.xj. q̄ hebrei
dicti sunt ab heber: licet posset esse q̄ ab abrā dicanr quasi
abrei. Et quia beatus Aug⁹. fuit illius opinionis in libro
de consensu euangelistarū retractat tamē in secūdo libro
retrac. ca.xv. vbi ex intentiōe ponit propositū: similiter et
Josephꝰ dic̄ ab heber dictos hebreos i primo li. antiqtatū.

Erat aūt terra labij vnius. Postq̄ de/ Ca. XI
scripta est generationis noe multiplicatio. Hic de
scribit vnius partis electio: ⁊ primo pmittitur quo
ad aliquos sententia reprobatiōis: secūdo additur cām
ad alios gratia electiōis. ibi: He sunt generatiōes sem. re/
probati sunt aūt aliqui: quia rebellauerunt cōtra dām vo
lētes facere turrem vbi possent seruari cōtra diluuiū: et ꝺ
est qđ describit sic: Erat aūt terra labij vni⁹. i. ideomat'. s.
hebrei: qđ vsq̄ tūc solū fuit iter boies. d Cūq̄ pficisce
renr de oriēte. Ab illa enī pte recesserūt grentes sibi locū
vbi possent sil' manere: q⁊ Nemroth volebat eos ſb suo do
minio tenere. e Inuenerr cāpuz. i. terrā planā ⁊ magnā
ad ꝺ aptam. f In terra sennaar. q̄ nūc ꝺr terra chaldeo/
rum. g Dixitq̄ alter ad primū suū. Inducente enī ipo
nemroth psenserūt i ꝺ facto. h Venite faciam⁹ lateres.
q⁊ illa terra cāpestris ē nō habēs lapidicinas. i Venite
faciam⁹ nobis ꝛc. vtrūq̄ enī facere inceperūt vt turris eēt
in medio ciuitatis tanq̄ ei⁹ fortalitiū. k Cui⁹ culmen p
tingat ad celū. i. sit ita altū q̄ nō possit illuc attingere dilu
uiū. l Et celebrem⁹ nomē nostrū. ⁊ sic videt q̄ nō solum
moti sunt ad edificandū timore diluuij: ſz etiā ex ſuphia.
m Anteq̄ diuidamur ꝛc. In hebreo ꝺr: Ut nō dispergā/
mur sup faciē vniuerse terre. i. ne diluuiū supueniēs disp/
gat cadauera nr̄a sup faciē terre: sic fecit de pcessorib⁹ no/
stris. n Descēdit aūt dns. Hoc autē dicit nō q̄ indigeat
descensu ad videndū ea q̄ fiunt in terra: cū oia pateāt ocu
lis ei⁹: ſz vt p ꝺ instruant iudices hoim ne pcedāt ad sen
tiandū donec causam examinauerint diligenter.
o Filij adam. i. imitatores ei⁹: q⁊ sic ille rebellauerat deo
in trāgressiōe pceptis: sic ⁊ isti i edificatiōe turris. p Ce/
perūtq̄ ꝺ facere nec desistēt. nīſ. pbeant xtute supioꝛi.

Venite

pernicioſa cõſenſio: diuidit erroꝛis re/pentina confuſio. Hos damnat trini/tas et diſpergit: in quam offenderunt. Unde venite igitur deſcendam⁹ ⁊ con/fundam⁹ ibi linguã eoꝝ varietate. ſ. erroꝝ vel ſciſmatũ: quãdo facta ẽ lin/guarũ diuiſio. In ſola domo heber pri/ſtina lingua remanſit ſicut ĩ ſola eccle/ſia que domus chriſti vnitas confeſſio/nis ⁊ fidei. a Venite igitur deſcen/damus. Ad angelos dixiſſe ꝯelligit̃. 3.1.c Vel ſm illud: Faciam⁹ hoĩez ad imagi/nẽ ⁊ ſimilitudinẽ noſtrã. Non ſingula/ri numero ſubiunctũ eſt: et diuiſit eos ⁊c. ſic ibi: Fecit de⁹ hoĩez ad imaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ ſuã. Gꝛego. in Moza. li. ij. Venite ⁊c. dicit̃ his qui deo adhe/rent. Venite: qꝛ a diuina cõtemplatiõe nunq̃ decreſcere: ſz ſemper accreſcere et nunq̃ coꝛde recedere ſtabili motu ẽ ſemper venire. Aſcendunt angeli crea/toꝛem conſpiciendo: deſcendunt crea/turam illicite ſe erigentem examine di/ſtrictionis premendo. Dic: re ergo de/ſcendamus et confundamus linguam eoꝝ: eſt in ſemetipſo qõ recte agatur oſtendere: et per vim interne viſionis eoꝝ mentibus exhibenda iudicia: occultis motibus inſpirare.

b Diuiſit eos. Alcu. In hac diuiſiõe linguarum: nihil nouũ fecit deus: ſz di/cendi modos ⁊ formas loquelarum di/uerſis gentibus diuiſit. Unde eaſdem ſyllabas: ⁊ eiuſdez poteſtatis litteras aliter cõiunctas in diuerſis linguis in/uenimus: et ſepe eadẽ nomina vel ver/ba aliud ſignificantia. vbi dicimus in Ps.1. Ps. In Xga ferrea: ĩ greco habeẽ en/raddo ſidera. igitur ĩ latino ſidera nõ ferrea ſignificat vt in greco ſed aſtra.

c Sem centũ erat annoꝝ. Deꝺ. Ma/gna queſtio nobis naſcit̃ ſm litteram: quomodo ſem biennio poſt diluuium centum eſſe annoꝝ dicat̃: cũ ſupra ãn/gentesimo anno noe natus aſſerat̃: et ſexcentesimo anno eiuſdez noe diluui/um veniſſe legatur. Ut ergo numerus temporũ ſibim etipſi nõ repugnet: itel/ligendum eſt. aut noe duos pluſq̃ ãn/gentos annos habuiſſe: quãdo natus eſt ſem. aut duos minus ad ſexcentos annos quãdo venit diluuium. aut ſem habuiſſe centum ⁊ duos annos qñ na/tus eſt arphaxat. Solet enim ſic loqui ſcriptura nonnunq̃: vt et ſi modicum ſupſit: vel deſit plenariũ tamen nume/rum ⁊ perfectum in computo ſonet. vi/detur aũt veriſimile vt mea fert ſuſpi/tio: q cum natus eſſet ſem duos ſuper quingentos annos habuiſſe noe: Ne/q falſum dixit ſcriptura: quia quingẽ/tos annos habuit. etiam ſi quingẽtos et duos annos habuerit: quia nimirũ minoꝝ numerus intra maioꝝem cõtine/tur. foꝛe aũt ſancte ſcriptoꝝ hiſtorie dili/gentius hoc loco curauit explicare: di/cendo ſem biennio poſt diluuiũ centũ fuiſſe annoꝝ: quia ſe meminit annũ natiuitatis eius quaſi negligenti⁹ an/notaſſe. Ruſq̃ in tota hac ſerie gene/rationum addidit mortuus eſt ſicut in etate que preceſſit diluuiũ: quia nemo erat in tota hac complexione naſcenti/um: de quo ex ceter⁹ excepto dici poſ/ſet ſic ibi de enoch. Ambulauitq̃ cum deo. et nõ apparuit qꝛ tulit eum deus.

d Thare genuit a. Aug⁹. Nõ ſimul ſed ſuis temporib⁹ ex quo gignere ce/ſſ pit. nec

a ſ trinitas in perſonis. vt ibi: faciamus h. ⁊c.

a nec eas opere compleant. Uẽ/nite igitur deſcendamus et con/fundamus ibi linguam eoꝝ:

a ſ intelligat. b ſ ſoluram.

vt non aũdiat vnuſquiſq̃ võcẽ b
b proximi ſui. Atq̃ ita diuiſit eos c

a ſ vnitas deitatis: ſicut ibi: Fecit deus hoiem ad imaginem et ſimilitudinem ſuam.

dõminus. ex illo loco in vniuer/ſas terras: ⁊ ceſſauerunt ędifica d

a ſ turrem ſuperbie.

re ciuitatem. Et idcirco vocatũ eſt nomen eius babel: quia ibi confuſus eſt labiũ vniuerſe ter/re. Et inde diſperſit eos domin⁹ ſuper faciem cunctarum regio/num. Hę ſunt generatiões ſem.

c Sem centum erat annoꝝ quã/ e
do genuit arphaxat: biennio p⁹ diluuiuz. Uixitq̃ ſem poſtq̃ ge/nuit arphaxat quingẽtis annis: et genuit filios et filias. Poſtro arphaxat vixit triginta quinq̃ annis et genuit ſale. Uixitq̃ ar/phaxat poſtq̃ genuit ſale trecẽ/tis tribus annis: et genuit fili/os et filias. Sale quoq̃ vixit tri/ginta annis ⁊ genuit heber. Ui/xitq̃ ſale poſtq̃ genuit heber q̃/dringentis tribus annis: et ge/nuit filios et filias. Uixit autez heber triginta quattuoꝝ annis: et genuit phalech. Et vixit he/ber poſtq̃ genuit phalech qua/dringentis triginta annis: ⁊ ge/nuit filios ⁊ filias. Uixit quoq̃ phalech trigita annis: ⁊ genuit reu. Uixitq̃ phalech poſtq̃ ge/nuit reu ducentiſnouem annis: et genuit filios et filias. Uixit autem reu trigintaduobus an/nis: ⁊ genuit ſaruch. Uixit quo/q̃ reu poſtq̃ genuit ſaruch ducẽ/tis ſeptez annis: ⁊ genuit filios et filias. Uixit ẏo ſaruch trigin/ta ãnis: ⁊ genuit nachoꝝ. Uixit q̃ ſaruch poſtq̃ genuit nachoꝝ ducentis annis: ⁊ genuit filios ⁊ filias. Uixit aũt nachoꝝ vigin/tinouem annis: ⁊ genuit thare. Uixitq̃ nachoꝝ poſtq̃ genuit thare centũ decem ⁊ nouem an/nis: ⁊ genuit filios ⁊ filias. † Ui/xitq̃ thare ſeptuagita annis: et f
genuit abrã et nachoꝝ et aram. Hę ſunt aũt generationes tha/
d re. Thare genuit abrã ⁊ nachoꝝ

a Uenite igitur ⁊c. Uerba iſta ĩ plu/rali poſita ſunt verba dei ad angelos a
qui ſunt executores diuine iuſticie. B

b Ut non audiat vnuſq̃ſq̃ võcẽ ꝓ/ximi ſui. i. nõ intelligat. bene enim au/diebãt ſonos verboꝝ ſed non intelli/gebant ſignificata eoꝝ. c Atq̃ ita diuiſit eos domin⁹ ⁊c. illos q̃ erãt vnius idiomatis ad vnã terrã: alios vnius idiomatis ad aliã. d Et ceſ/ſauerunt edificare. quia quãdo vnus petebat lapides alter portabat ſibi ce/mentum: vel aliquid ſile: ⁊ ſic crede/bat vn⁹ ſe derideri ab alio ꝓpter qõ mota eſt inter eos rixa ⁊ ꝓtẽtio: et ſic oportuit q̃ ceſſarẽt ab edificando: et idcirco vocatũ eſt nomen ei⁹ babel. i. confuſio: vel ſm ꝓpetatẽ hebꝛaici ſer/monis. i. mixtio: qꝛ hoĩes ad inuicem mixti nõ ĩtelligebant ſe mutuo ꝓpter multitudinez idiomatum.

e Sem centum erat annoꝝ quan/do genuit arpha. ⁊c. Hic ꝓſequenter ponitur vnius partis electio. ſ. gene/rationis ipſius ſem. ⁊ non omnis: ſed vnius de qua in fine ꝓſequitur et le/gatur littera ſic̃ iacet hoc excepto q̃ duo ſunt hic notanda. Unum eſt q̃ in deſcriptiõe huius generationis dicũ/tur aliqui vixiſſe quingentis vel qua/dringentis annis poſt diluuium. Ex quo patet q̃ illud quod. ã. dictum eſt vj. ca. Erunt̃q̃ dies illius centum vi/ginti annoꝝ: non fuit terminus vite humane poſt diluuium vt creditur ali/qui ſed fuit terminus vſq̃ ad inunda/tionem diluuij: infra quẽ poterant pe/nitere. Secm̃ hic notandũ eſt q̃ de/ſcripta vita cuiuslibet iſtius generati/onis: nõ dꝛ hic ĩ fine: et mortu⁹ eſt: ſic̃ ſupradictũ ẽ deſcribẽdo generatiõem ipſi⁹ ſeth añ diluuiũ. Cui⁹ ratio ẽ: qꝛ in illa generatione vnus. ſ. enoch fuit ſublatus de medio hominũ: non per mortem: ſed quia tranſlatus eſt in pa/radiſum. vt. ã. dictum eſt: hic aũt nul/lus eſt excipiendus a morte per talez modum: ⁊ ideo nõ dicit̃ in fine alicu/ius: ⁊ enoꝝ⁹ eſt: quia hec eſt lex cõ/munis ⁊ certa de omnibus. f Ui/xitq̃ thare ſeptuaginta annis ⁊c. Ex hoc dicunt aliqui doctores catholici et hebꝛei q̃ abꝛam fuit primogenitus thare: et aram vltimus. Sed cõtra ꝟ arguit̃ qꝛ ſm ipos ⁊ oẽs alios expo/ſitoꝛes ſara vxoꝛ abꝛam fuit filia arã. de ipa vero ſcribitur. ſ. xvij. ca. Pu/taſne centenario naſcetur filius et ſa/ra nonagenaria pariet? Ex quo patet q̃ ſara erat iunioꝛ abꝛam decez annis tantũ. Si igitur aram fuit iunioꝛ ipſo abꝛam: ſequitur q̃ non habebat de/cem annos quando genuit ſaram: im/mo nec octo quia inter natiuitatez a/bꝛe et aram fuerunt pluſq̃ duo anni quod videt̃ incõuentẽs: maxime illo tempoꝛe in quo incipiebãt generare: quãdo erant ſexaginta annoꝝ vel ſe/ptuaginta: ⁊ ideo melius videtur di/cendum q̃ abꝛam fuit vltimo natus de tribus filijs thare: tamen nomina/tur primo ꝓpter eius dignitatem: et D
† quia ponẽdus erat caput ⁊ ſtipes ge/ Ioſ.24.a
nerationis ſequẽtis: ⁊ quia primo fa/cta eſt ei repꝛomiſſio expreſſa de chri/ſto: ſicut ſupradictũ eſt ꝺ ſem filio noe vj. ca. q̃ preponit̃ alijs ꝓpt̃ dignita/tẽ nõ ꝓpt̃ ꝓmogenituꝛã. Itez ſz abꝛã

pit nec attendendus est in his ordo natiuitatis: sed significatio future dignitatis: i quo excellit abram. a In hur chaldeo. Hiero. In hebreo in hur cesij. i. in igne chaldeox hic fabulant hebrei. q abram in igne sit missus: qz ignem noluit adorare: quē chaldei colūt: t dei auxilio liberatus de idolatrie igne effugerit. Ad eū dr. Ego suz q eduxi te de hur chaldeorū. b Ara patris mei. Hie. Idem pater vtriusq; aram filiꝰ thare frater abze t nachor: duas filias genuit melchā t sarai cognomento iescham. Melcham duxit nachor. t sarai abram: nondū enī inf patruos t neptes nuptie fuerant, p/hibite q̄ i p̄ncipio etiā inf fratres et sorores sūt celebrate. c Tulit itaq; thare abrā tc. Aug⁹. Usq; facti sunt dies thare. cc. v. anni: t mortuꝰ ē i aran. prius dicit q cū esset thare. lxx. annox: genuit abraz t postea cū omnibus suis mansit in charrā: t mortuus est. Et dictū est abze vt exiret de charram: t exiuit cū esset lxxv. annox. Sz p recapitulationē ostēdit viuo patre dñm p̄cepisse t abram de charrā exisse cuz cēt. lxxv. annox: t pater. c. lxv. Si dies vite eius. ccv. anni fuerūt. Ut ideo scriptū sit: fuerūt anni vite thare ccv. anni i charrā: qz ibi impleuit annos totiꝰ vite. Soluit g̃ questio p recapitulationē que insolubilis est: ū pꝰ mortez thare dicerem⁹ dñm dixisse abze: vt exiret ō terra: qz nō erat. lxxv. annox: cum pater iā mortuꝰ esset: qui cū anno etatis. lxx. ge. vt post mortez patris esset. c. xxxv. annox: si oēs anni patris. ccv. fuerūt. Sed qz quidam volunt annos abze cōputari ex quo liberatus est de igne chaldeorū fm hebreorū traditionē. pōt dici qz scriptura q̄ ait: cum esset thare annox. lxx. genuit abram t nachor t aram: nō itelligi voluit q. lxx. anno tres genuerit: sed quādo generare cepit: memorauit. fieri aūt potest vt posteriorē abrā genuerit: sz p̄uilegio dignitatis prior nominatꝰ sit: sicut factū est ibi: Jacob dilexi: esau odio ha. t in paralipomenō. Judas ordine q̄rtus prior noīatus est: a quo iudei dicti, pter regiā tribum.

735. q. 1. c. cuz igit. & hac itaq. 32. q. 4. c. fcurrat. & his ita.

Ro. 9. c
1. Par. 1. a

Nico. de lyra

nō fuerit i textu vocatus abraam vsq; ad. xvij. ca. in quo describitur mutatio nominis ipsius. tamē in hoc opere frequenter nominaf abraam ante illū locum: quia est nomē magᷣ vsitatum t scribenti vel dictanti cit⁹ occurrit: nec est vis de illo cum per hoc sententia nō mutetur a Mortuusq; est aram ante patrem suū tc. Hoc duplicit exponit: vno modo sic: Ante patrē suum. i. ipso videntē t p̄curante. Dicunt enim hebrei q thare idolatra existēs accusauit abram filiū suū ipi nemroth: eo q nolebat ignem colere sicut faciebant chaldei de p̄cepto nemroth: ppter qō abram de p̄cepto nemroth, piectus est in ignem. Aram aūt frater eius assistens dicebat in corde suo: si vicerit abram illesus ab igne sequar eius fidē: sinautez colam ignem sicut alij. cum igit abram virtute diuina liberareꝰ illesus ab igne: t quereꝰ ab aram ō eius cultu: respōdit se velle sequi abram: tunc, piectus est in ignem t ibi mortuꝰ est: qñ nō fuit tante fidei sicut abram: vt ptz ex p̄dictis. nec tanta bona futura erant p ipm: t sic cōsequēter exponit qō sequitur:

b In hur chaldeox. i. in igne vel incendio chaldeox: sz ista expositio non videtur rationabilis: qz postea subditur: Tulit itaq; thare abram filium suum et loth filium aram. c Et eduxit eos de hur chaldeorū. nō aūt eduxit eos de incendio: maxime cum fm istā expositionem dictum sit q p̄ eius accensationem filij eius, pieti sunt intra ignem. t ideo melius videf dicendum q hur sit hic nomen terre vel ville i qua manebāt: ita q hur nomen cōmune est t, pprium, put significat villam determinatā vel ignem. et hoc idem dicit quidā doctor hebreus aurēticus nomine Manahen. t ideo alio modo exponit: Ante patrem suum. i. ipso adhuc viuēte: qz alij filij thare post patrē mortui sunt. d Patris melche t patris ieschearam enim de cuius morte dictū est genuit istas duas filias: et ipsa iescha fuit binomia: qz vocata fuit alio noīe sarai. sequitur:

c Ut irent in terram chanaan. hec fuit intentio eorū i recessu de chaldea: sed occasiōe habita remanserūt in loco intermedio. s. in aran vbi mortuus est thare. In actibus xo apostolorū vocaf charrā t hoc est: qz prima littera est beth: pro qua in greco ponit chi littera: t i latino due littere: sc. c. h. Lucas aūt scripsit actus apostolox i greco. Notandū etiam q abram accepit vxorē filiam fratris sui: quia tūc tēporis talis gradus nō erat prohibitus.

et aram. Porro arā genuit loth.

a s ab igne consumptus: vt aūt hebrei: quē adorare noluit.

† Mortuusq; est araz añ thare patrem suuz in terra natiuitatꝰ sue in hur chaldeorum. † Duxerūt autem abraz t nachor vxores. Nomen vxoris abram sarai. Et nomen vxoris nachor melcha filia aram patrꝰ melcheꝛ patrꝰ ieschę. † Erat aūt sarai sterilis nec habebat liberos. Tulit itaq; thare abram filiū suū t loth filiū arā filium filij sui: t sarai nurū suā: vxorem abrā filij sui: t eduxit eos de hur chaldeorū: vt irēt in terram chanaan. Venerūtq; vsq; aran: et habitauerunt ibi. Et facti sunt dies thare ducentorū quinq; annorum: et mortuus est in aran.

a
b
c
b
c

s vel charran.

Moraliter.

c † Erat autē terra labij vnius. Per terraz homo intelligit q̄ formatus fuit de terra Gen. j. Est aūt homo labij vnius qñ similiter loquitur de, primo in p̄sentia et absentia ei⁹ t lingue diuerse qñ bona loquitur in p̄sentia, primi t mala ipo absente. Et ō tali dicit Eccli. xxviij. Susurro t biliguis maledictꝰ: multos enī turbauit pacē habentes. † Possunt etiā p la bia sensus exteriores hominis intelligi. eo q enunciāt aliquo modo dispositiones animi. Eccli. xix. Ab occursu faciei cognoscit sensatus. In facie vero sunt oēs sensus: igit terra est labij vnius qñ sensus exteriores hois cōponunt ad vnitatem recte rationis.

† Josh. 24. a

† Deb. 11. c
Jos. 24. a
Nec. 9. b
Judit. 5. a
Sap. 10. a

d † Cunq; p̄ficiscerenf de oriente. hoc faciūt exteriores sensus qñ recedunt a lumine rationis recte attracti delectabilib⁹ t tunc mutuo se hortantur ad faciendū turrem superbie cōtra deū: t ad hoc trahunt sensus interiores animi p̄ sensum: sed deus cōfundit labium eox sc. puniendo pena gehenne vbi nullus est ordo t per cōsequēs ibi est extrema confusio. Alle gorice p terrā intelligit militans ecclesia. Per labiū xo p̄dicatio t doctrina. Istud autē labiū ab ecclesie p̄ncipio fuit vnum p̄dicando et docendo vnum deū: vnā fidem: vnū baptisma sicut dicit Eph. iiij. sed in recessu aliquox ab oriente: id est a christo de q̄ dicit Zach. vj. Ecce vir oriens nomē ei⁹. Turris superbie fabricata ē ex qua secuta est diuisio linguarū per doctrinam et p̄dicationem heresum diuersarum.

In ca. xj. vbi dicit i postilla: Hoc dupliciter exponit: Uno modo sic: Ante patrem suum tc.

Additio. j.

Quis ea q̄ dicunt ab hebreis ō morte aram fabulosa videanf: cū nō habeāt fundamentū in lra: tū q abrā fuisset divina virtute liberatus ab igne vel ab aliq̄ magno piculo in chaldea seu in hur chaldeox aliqō videt hre fundamentū in lra: dicit enī. j. xv. ca. Ego sū dñs q̄ eduxi te de hur chaldeox: q quidē virtus sonat aliquā liberatiōez diuinit⁹ factā: eo mō q̄ dr. Exo. xx. Ego sū dñs q̄ eduxi te de terra egypti. Nec obstat qd̄ legit: Tulit qz thare filiū suū abrā t loth filiū aram: t eduxit eos ō hur chaldeox: qz vbi nos habem⁹: t eduxit eos veritas hebraica hz. Et egressi sunt de eo hur chaldeox. cōcordat cū p̄dicta glo. q̄ habet. j. xij. ca. sup illud verbū. lxxv. annox erat abrā cuz egrederet de aram sic dicēs: Vera est igit hebreox traditio q egressus sit thare cū filijs suis de igne chaldeox t q abrā vallatꝰ babylonio incēdio: qz illox idolū. s. ignē siue incēdium illud adorare nolebat liberatus sit auxilio dei: p̄ in glo. et Hiero. Narrat etiā Ra. Moy. i li. de directiōe pplexox pte tertia q in q̄dā libro ō agricultura egyptiaca. s. idolorū cōtinet q quidā vir. noīe abrā disceptabat publice cū idolorū cultoribꝰ: asserens q nō erat ignis colendus vt de⁹: et q rex timēs ne pplm auerteret ab illa cultura incarcerauit eū et spoliatū de terra sua eiecit: q̄ quidē historialia t si ab infidelibus tradanf: qz tū i fauorē fidei sonāt nō sūt repellēda. habet enī ex p̄ q abrā fuit tā ardēs in p̄fessiōe fidei q etiā publice t coā tyranno rege idolatras p̄futabat t cū p̄ q deus iōm de manu tyranni liberauit.

In codē ca. xj. vbi dr i postilla: Notādū etiā q abram.

Additio. ij.

In lege veteri nunq̄ fuit p̄hibitū q̄ hō acciperet i vxorē filiam fratrꝰ sui: seu filiā sororis sue: vt ptz Leui. xviij. vbi oēs i mrimonio p̄hibiti exp̄munf inf q̄s p̄dict⁹ gradus nō p̄numerat. Nulla te admiratio teneat lector dignissime si excellētissim⁹ doctor magister Matthias corrector Burgen. istᷣ duab⁹ additiōi-

* bus nō

Egredere de terra tc̃. Aug⁹. Consi/derãda est narratio Stephani de hac re: cui magis harũ expositionũ nõ repugnet: ⁊ illud q̃dẽ contigit: vt nõ sic videt narrari in Gen. p⁹ mortẽ thare locut⁹ sit de⁹ abre vt exiret de terra ⁊ de cognatione sua. Dz cũ ect in mesopotamia: pulsq̃ habitaret i charra iam egressus de terra chaldeoꝝ: vt in illo itinere intelligatur ei locutus deus. Dz qz stephanus postea sic narrat: tũc abrã egressus de ra chaldeoꝝ habitauit i charra. et inde postq̃ moꝛtu⁹ ẽ pater ei⁹ collocauit cũ in terra hac. nõ paruas affert angustias huic expositioni que fit p recapitulationez. Videt enĩ habuisse imperiũ dñi q̃ ei locut⁹ fuerat in itinere mesopotamie egresso de terra chaldeoꝝ et cũti i aran: ⁊ post mortẽ patris sui implesse: cum dr habitauit in charra: ⁊ inde postq̃ moꝛtu⁹ est pater ei⁹ collocauit euz in terra hac. Ac p b̃ manet questio si. lxxv. annoꝝ fuit. quando egressus ẽ d charra. Quõ possit hoc cẽ vez: nisi forte q̃ ait stephan⁹: tunc egressus abꝛam d terra chaldeoꝝ habitauit in charra: sic accipiatur tũc egressus ẽ postq̃ locut⁹ ẽ dñs. iam enĩ erat i mesopotamia (sic supradictũ ẽ) qñ audiuit illud a dño. Dz p regulã recapitulatiõis contexere voluit stephan⁹ ⁊ simul dicere vñ egressus: ⁊ vbi habitauit: cũ ait: Tũc abrã egressus ẽ de terra chaldeoꝝ: et habitauit i charra. In medio aũt. i. inẽ egressũ de terra chaldeoꝝ ⁊ habitationẽ in charra locut⁹ est ei de⁹. Nõ vo adiũgit stephan⁹: et inde postq̃ moꝛtuus est pater ei⁹: collocauit eũ de⁹ in terra hac. Notandũ qz non vixit: ⁊ postq̃ moꝛtu⁹ est pater ei⁹ egressus est de charra: dz inde collocauit eũ de⁹ in terra hac: vt post habitationẽ in charra collocaret i terra chanaan. nõ post mortẽ patris egressus: sed collocat⁹ in terra chanaan. Ut sit ordo nõ vo: habitauit in charra: ⁊ inde collocauit eũ i ra hac postq̃ moꝛtu⁹ ẽ pr ei⁹. tũc. s. locat⁹ ẽ qñ illic nepotẽ suscepit: cui⁹ oĩe semẽ fuerat regnatuꝝ: ex pmisso dei hereditate donata. ex ipo enĩ na ẽ hismael de agar: ⁊ alij d cethura. ⁊ ex isaac esau: ad qs nõ ptinet hereditas. Ex iacob aũt filio isaac q̃t quot nati sũt. i. vniuersum semẽ eius ad illã hereditatem ptinuit. Sic igit locat⁹ est in terra illa abrã: quãdo ibi vixit vsq̃ ad natiuitatẽ iacob. Stra. Notandũ q̃ iam egressus fuerat de terra sua: dz tũc egressus fuerat corpe nõ mẽte ⁊ volũtate. habebat enĩ animũ forsitan reuertẽdi: qñ dictũ ẽ ei: Egredere tc̃. Isid. Relict⁹ terrã christ⁹ cognationẽ iudeoꝝ: ⁊ magnificatus est in populis gentiũ. Nobis dz exeundũ ẽ d terra nra. i. de facultatib⁹: ⁊ opib⁹ terrenis: ⁊ cognatiõe id est puersatiõe vitioꝝ q̃ nobis a natiuitate coherẽtia: qsi affinitate cõsanguinitatis sũt piuncta: ⁊ d domo patris. i. de memoria mundi: vt ei renunciantes: possimus cũ populo dei dilatari: ⁊ in terram pmissionis celest⁹ cũ tps venerit itroduci. b Faciãq̃ te in gen. tc̃. Isid. Duo pmittunt abre. q̃ scz terrã chanaan semen ei⁹ possidebit. cũ dicit: ⁊ veni i terrã quã mõ. ti. Aliud aũt longe pstanti⁹ nõ de carnali: sed de spirituali semine quo pater futurus est: nõ tantũ gentis iudaice: sed omniũ gentium fidem sequentiũ suã: quod ita pmittit: Et benedicent in te omnes gentes terre. c Septuaginta q̃nq̃ annoꝝ. Dic. Si thare pater abre i regiõe chaldea. lxx. annoꝝ genuit abrã: et in charram ducẽtesimo octogesimo anno moꝛtuus ẽ: quomodo post mortẽ thare abraz exiens de charra. lxxv. annoꝝ

Act. 7. a

Dixit aũt dñs. Ca. XII

a ℣ Aug⁹. viuente patre. ℣ pater.

a ℣ christum.

a Minus ad abram: Egre/dere de terra tua: ⁊ de cognatiõe tua: et de domo patris tui: ⁊ ve/ni in terram quã mõstrauero ti

a ℣ terreno homine. b ℣ iudaica. ℣ vitiorum.

a ℣ diaboli. ℣ obliuiscere po. tu. et d. p. r.

a ℣ gentium.

b ℣ per apostolos noticiam tui dando.

a ℣ prima benedictio temporalis altitudinis.

b ℣ populus quem non cognouisti ser. mihi.

b bi: Faciamq̃ te in gentẽ magnã et benedicam tibi: et magnificabo nomen tuuz: eriscq̃ benedict⁹. †Benedicam benedicentibus tibi: et maledicam maledicẽtibus

a ℣ in christo qui de re. b ℣ secunda benedictio spiritualis amplitudinis.

a ℣ gentes. b ℣ Terra. firma mente vt nunq̃ recedat: iam enim corpore exierat.

tibi: atq̃ in tẽ benedicentur vniuersę cõgnationes terrę. Egrẽssus est itaq̃ abram sicut pręcęperat ei dñs: et iuit cũ eo loth. Septuaginta quinq̃ annoꝝ erat

Dixit aũt dñs tc̃. Postq̃ moyses descripsit multiplicationẽ hũani generis et distinctionẽ fideliuz ab infidelibus p duos stipites primos. s. adam ⁊ noe. hic conseq̃ter facit hoc idez p tertiũ stipitẽ. s. p abrã: et currit ista descriptio p tres ptes. primo per abram. secõ p isaac. ca. xxv. tertio p iacob. ca. xxviij. Circa primũ describit quo abram p/cessit de imperfecto ad pfectuz: ⁊ ideo primo ostenditur quõ se habuit vt incipiens. secõ quõ vt proficiẽs. ca. xvij. tertio quõ vt perfectus ca. xxij. Circa primuz sic pceditur: quia primo ostendit qualiter se habuit circa deuz. secãdo qualiter circa proximũ. xiij. ca. tertio qualiter circa seipm. ca. xv. Circa primũ tria ostendit: primũ est ipsi⁹ abre obediẽtia ad deũ siue subiectio. secũdũ ipsius deuotio. ibi: Apparuitq̃ dñs abram. tertio sue fidei pbatio. ibi: Facta est aũt fames. primũ autẽ describit per hoc q̃ abram obediuit deo prompte dimittendo terram ⁊ cognationem. cum dicit: Dixit aũt dñs ad abram. fm q̃ dicit Ra. Ba. istud fuit ei dictum p sexaginta annos ante mortẽ patr⁹ sui: quia pater suus ⁊ frater ei⁹ nachor declinauerunt ad idolatriã i terra aran: ⁊ ideo dñs dixit abre q̃ recederet a patre ⁊ cognatiõe. Quo aũt in fine pcedẽtis ca. facta est mentio d moꝛte ipsi⁹? thare: hoc est p anticipationẽ fm ipm: qz moyses volebat ponere tertium stipitem. s. abram: vt pdictum est. sed dictũ Ra. Ba. pcedit ex suppositiõe: q̃ abram esset pmogenitus ipius thare: qd improbatũ est ca. pcedenti: iõ dicendum q̃ post mortem thare dictum est ei:

A

B

†32. q. 4. c. Fcurrat. 4. his ita

†24. q. 4. c cũ ergo. ec. cũ scri. Act. 3. d

b Egredere de terra tua. i. chaldea in qua natus fuit. Sed queritq̃ quõ hoc sibi dicitur cum iam diu ante egressus fuisset inde cuz patre suo: vt pdictum est. Et respondẽt aliqui q̃ lz egressus fuerit corpe nõ tñ mente qz intendebat illud redire: ⁊ ad hoc excludendũ dicitur ei: Egredere tc̃. sz hoc nõ videt pbabile q̃ vellet redire sub tyrannide nemroth q̃ adhuc regnabat: sic habet. j. xiij. ca. Amraphel rex sennaar tc̃. de q̃ dicũt oẽs hebrei q̃ iste erat nemroth: q̃ ⁊ erat binomi⁹: ⁊ iõ melius dr. Egredere de terra tua. i. longi⁹ recede ab ea: ⁊ hoc videtur p lrã hebraicã q̃ sic habet: Vade tibi terra tua. ac si diceret. p vtilitate tua vade longi⁹ a terra tua. c Et de domo patris tui. nõ qz pater viueret adhuc: vt pdictũ ẽ: qz bñ denominat dom⁹ ab aliq̃ etiã postq̃ moꝛtu⁹ est: vt pz in scriptura in plurib⁹ locis. d Et veni tc̃. Adhuc enĩ determinationẽ terre nõ ei reuelauerat vt ostenderet obediẽtia abre exeuntis ad dñi mandatũ etiam ad locuz inde/terminatũ. e Faciãq̃ te in gentẽ magnã. q̃ntum ad multitudines prolis: licet sara sit sterilis. f Et benedicã tibi. multiplicãdo te in bonis spiritualib⁹ et corpoalibus. g Et magnificabo nomen tuum. augendo famã tuã. h Eriscq̃ benedictus. anthonomatice et excellenter p ceteris patribus tuis: ⁊ ad hoc designanduz in hebreo dicitur: Eriscq̃ benedictio: sicut de aliq̃ excellenter largo vel liberali: nõ solũ dicit q̃ sit liberalis in cõcreto: sz etiã liberalitas in abstracto. Aliter exponũt hebrei dicẽtes q̃ ꝓpter hoc dictũ ẽ: Et eris benedictio. qz futuꝝ erat vt benedictio sacerdotũ fieret fm hũc modũ: deus abrãm: deus isaac: ⁊ de⁹ iacob benedicat tibi: ⁊ iterũ repetebat nomẽ abrãm dicendo. Et de⁹ abrãm benedicat tibi. ita q̃ forma benedictionis qua sacerdotes vtebant sup populuz incipiebat a nomine abre: ⁊ in nomen ei⁹ terminabat. i Atq̃ in te benedicent vni. cognationes terre. Hebrei exponũt sic. quãdo aliqs imprecabat bona alteri dicebat: bñfaciet tibi de⁹ sic fecit abre. Christiani exponũt de christo ⁊ meli⁹ vt videt: In te benedicent tc̃. i. in semẽ de te nascituro: q̃ est christus. In omni enĩ gente sunt aliq̃ christiani: ⁊ iõ benedictio christi fit sup oẽm nationẽ terre: b aũt nõ põt dici de psona abre. k Egressus est itaq̃ abrã. sicut verus obediẽs. l Et iuit cum coloth. volũtarie magꝛ volẽs eẽ cũ auũculo suo fideli ⁊ iusto q̃s cũ aliis remanere. m Septuaginta q̃nq̃ ãnoꝝ erat abrã. Istud pz ex pdictis si ponatur exisse añ mortẽ thare p sexaginta annos: vt dicit Ra. Ba. q̃ thare septuaginta annoꝝ genuit abrãm fm ipm: qz dicit eum fuisse pmogenitum: ⁊ abram septuaginta q̃nq̃ annoꝝ egressus est de Aran: quib⁹ si adiũgant sexaginta quib⁹ pater supuixit: vt ipe dicit:

annox memorat? cum a natiuitate ei⁹ vsq; ad mortē patris.c.xxxv.anni fuisse deceant. Vera est igit hebreox traditio q egressus sit thare cum filijs suis de igne chaldeox:t q abram vallatus babylonio incendio:qz illud adorare nolebat:liberatus sit auxilio dei et ex illo reputetur ei tēpus etatis ex quo confessus est deū spernēs idola chaldeox. Potest aūt fieri:vt qz scriptura reliquit icertū: aū paucos annos thare ō chaldea,p fectus veniret i aran q̄ morte obiret.vel statim post persecutionē:t ibi diutius morat⁹ sit.

a Bethel.Rab. Interptat domus dei: q̄ post bethauen vocata ē.i. domus idoli.

b Hai. Oculus vel fons interpretat. Ptriarcha ergo tendēs ad terram ꝓmissiōis:tetendit tabernaculum inter bethel t hai.qz sancti fonte baptismi regenerati in cursu huius vite circūspecti ad dei tabernaculum id est celestē properant ciuitatem.

c Dic ergo obsecro tē. Augusti. Querit cur patriarcha voluit mentiri: vt diceret sororem suam:et nō potius deo commisit: qui si vellet eius pudicitiaz apud pharaonē cō ſuare posset? Sed xitatē voluit celari nō tū mendaciū dici. Soror enī dicitur quia filia fratris.et in hoc ostēditur: quia nemo debet tentare deū suū dum habet q̄d faciat rationabili cōsilio. fecit enī ꝓ vita sua quod potuit:quod aūt nō potuit deo committ in quem sperauit: cui pudicitiaz coniugis cōmēdauit:nec eum fides aut spes fefellit.

† 22.q.2.c. querit.

Non ergo audeat deum tentare homo: dum habet quo rationaliter quod cauere oportet:euadat.nec paulus de ꝓtectione dei desperauit:aut fidem pdidit:qñ in sporta submissus inimicoū manus aufugit. Ipse aūt abram si interrogat⁹ illaz vxorem suam indicaret:duas res deo cō

Act.9.c

§ Aug⁹. viuente patre.

abram cum egrederetur de aran. Tulitq; sarai vxorem suam: et loth filiuz fratris sui. Uniuersam q; substantiam quaz possederāt: et animas quas fecerāt in aran: a et egressi sunt vt irent in terram chanaan. Cūq; venissent in eam: pertransiuit abram terrā vsq; ad ‡ b

a § ciuitas que corrupte dicitur sychar:t interp̄tatur humer⁹. b § que nunc mare salis vel mozruum dicit et lac⁹ asphalti t salinarū vallis.

locum sychēm:et vsq; ad cōuallem illustrem. Chananeus aūtez c† d

§ Qui renuncians

erat in terra. Apparuitq; domi- c†

idolatrie.altare domino edificauit.

nus abram et dixit ei: Semini

a § contempto igne chaldeoxum.

tuo dabo terramhanc. Qui ędificauit ibi altare domino qui apparuerat ei. Et inde trāsgrediēs † f† ad mōtem qui erat cōtra orientē

a § ciuitas in tribu beniamin:que prius luza: id est amigdalus vocabatur.

a bethēl: tetendit ibi tabernaculū † suum:ab occidente habens be-

§ ciuitas in tribu iuda.

b thel:et ab oriente hai. Edificauit

a § quia cultor vnius dei.

quoq; ibi altare domino t inūocauit nomen eius. Perrexitq; abram vadēs t vltra ꝓgrediēs g† ad meridiem. Facta est autem fames in terra. Descēditq; abram b† in egyptum vt peregrinaretur ibi. Prevaluerat enim famesnimis. Cumq; ppe esset vt ingrederetur egyptum: dixit sarai vxori suę:† Noui q pulchra sis mulier t i† k q cum viderint te egyptij dicturi sunt: vxor illius est:t interficient

a § veritatem voluit celari non mendacium dici.

c me:t te reseruabūt † Dic ergo ob m† l

a § quia filia fratris.

secro te q̄ sorox mea sis: vt bñ sit mihi ꝓpter te: et viuet anima mea ob gratiam tui. Cum itaq;

sed nō ꝓbat.habenī anni.ccv.quib⁹ vixit ipse thare:sic habeī in fine p̄ce.ca.sed quia hoc dictum ꝓcedit ex suppositione q abram fuit p̄mogenitus thare:quod improbatum est:ideo dicendū q abram exiuit de aran ꝓst mortez patris sui thare:t q nō fuit p̄mogenit⁹ ei⁹ sz vltim⁹:ita q inter natiuitatez p̄mogeniti thare et natiuitatē abre fluxerūt.lx.anni t sic in morte p̄ris sui thare fuit.lxxv.annox: qz thare cū eēt.lxx.annox cepit generare:t inde vsq; ad natiuitatem abre fluxerut .lx.anni:et abram.lxxv.annoruz erat quando exiuit de aran immediate post mortem patris:qui anni si simul iunganī faciunt.ccv.annos: et tot annis vixit thare:vt habeī in fine p̄ce.ca. Sequitur:

a Et animas quas fecerant i aran.i. seruos t ancillas quos emerant. Uel ꝑm alios viros t mulieres quos de idolatria cōuerterāt ad cultum vnius dei. b Usq; ad locū sichem.de hoc fit mētio specialis:quia dominus ibi ostendit sibi montem gariçim:et montem hebal: vbi filij israel suscepturi erant iuramenta legis seruande per benedictiones super seruantes legem: t maledictiōes sup transgressores:vt habeī Deu.xvij. c Et usq; ad connallem illustrem. Hec est regio pentapolis vbi erāt q̄nq; ciuitates quas subuertit domin⁹:que erāt valde delectabiles ante subuersionē:vt habeī ca.sequenti. d Chananeus aūt tunc erat in terra.i.occupans iniuste terram datam sem et filijs ei⁹.qz vt dicūt hebrei: Noe post diluuiū ordiauit q sem filius⁹ haberet trā illā.vñ.j.xiij.ca. dz q melchisedech erat rex salē:q̄ ciuitas postea dicta est hierusalē:t ē metropolis i regiōe illa. Scōm aūt oēs hebreos ipe sem nomiat⁹ ē melchisedech:ꝓpē bonitatē sui regiminis qz melchisedech interpretat rex iusticie. Si enī cōputanī anni ipsi⁹ sem inueniī vixisse vltra illud temp⁹.

c Apparuit aūt. Hic ꝓfr describit ipsi⁹ abre deuotio:t ꝑ ex duob⁹.s. ex diuīa apparitiōe sibi facta:t ex ipi⁹ abre gratiarūactione deo reddita:et patet littera. Sciendū tū quod cum dicit: f Qui edificauit ibi altare domino qui apparuerat ei.illud qd̄ sequit: Et inuocauit ibi nomen eius.nō est de textu sed subintelligit:t ꝓpter ꝑ aliqui doctores posuerūt illud in glosa interliniari:sed postea aliqui nescientes discernere inter glosam t textū inseruerūt illud in textu.t simile habeī in multis locis in biblijs nostris.sequitur: g Progrediēs ad meridiē. id est ad illam ptem iudee:que est versus egyptū:qz terra egypti est ad meridiem respectu terre promissionis.

h Facta est aūt fames. Hic describit fidei abre ꝓbatio. ad hoc enim ꝓmisit dñs famē fieri i terra chanaan:t maxime in illa pte vbi erat abram: vt ostenderet fides eius: qz dñs dixerat ei parū ante: q in terra illa multiplicaret eum:t nihilomin⁹ ꝓpter famē imminentē oportebat eux exire:t tñ nō est dimissus de diuina ꝓmissiōe. i Descēditq; abram in egyptum.qz in illa terra erat fertilitas:et erat ꝓpinqua loco terre chanaan:in quo erat abram. et bene dicit: Descēdit.qz terra egypti inferior est respectu iudee. k Cumq; ꝓpe esset tē.ante ingressum ꝑ sibi dixit: vt caueret periculo de castitate vxoris sue q̄tum fieri poterat via bñana. l Et q cū viderint te egyptij tē. Sciebat enī abram nephas esse apud egyptios adulteriū:t morte plectendū:t minus reputabant homicidiuz viri q̄ accedere ad vxorez alicui⁹ ipo viuente: t ideo ad hoc periculū euitandū dixit vxori sue. m Dic q̄ obsecro te q sorox mea sis tē. Sz querit hic quō abram hō tā te pfectiōis ꝓ tale mendaciū exposuit vxorē suā periculo adulterij: qz vt videī magis debuisset eligere mori. Ad hoc dicendū q hō in periculo positus semp debet agere ad sui liberationē id qd̄ potest ꝑm viam humanā: vt non tentet deum omittendo illud ꝓ quod potest euitare periculum q̄tum potest:t qñ nihil pōt vltra:tunc absq; tentatione dei potest residuū cōmittere dispositioni diuine. † 22.c

Abram aūt in terra chanaan habebat familiā magnam nec habebat bona talia vt panē t vinū t similia vñ posset eā sustētare cū esset ibi peregrin⁹ nec habebat magnas peccuniā vnde posset victualia emere:t si haberet:incole illius terre nō venderent sibi:cū essent in tāta fame positi q vir haberent victualia ꝓ seipis t familia ꝓpria:et ideo si mansisset abram in terra illa: statim imminebat sibi t familie sue periculuz mortis ꝓpter famen:et iō illi piculo primo debuit occurrere qd̄ fecit:descēdendo in egyptum que erat terra fertilis.periculū aūt castitatis sue vxoris nō erat ita ꝓpinquum:qz ꝓbabiliter estimabat q vxor sua reseruaret regi ꝓpter sui pulchritudinem sicut et factū est.sciebat enim q tpe illo reges nō accedebant ad vxores suas de nouo acceptas nisi post anni circulū:qz sicut habeī in li. Hester.ij.c. Primis sex mensibus vngebanī oleo myrtino: t postea sex alijs mensibus quibus-

uiteret:

dam

¶ mitteret: ⁊ vitam suam ⁊ vxoris pudicitiam. a Sublata est mulier. Ra. Excusatur sarai: que in domū pharaonis transferꝛ in vita: nō solum ī hoc q̄ nō inquinaꝛ corpus: nec anima nisi mentis cōsensu: sed etiam in hoc q̄ nō ꝓsentiēte et ꝓmittēte viro suo factū ē: ¶ Aug⁹. Apud pharaonē tamdiu potuit esse intacta: qz ī Hester legitur: q̄ puelle nō statim ad reges introducebant: sed vno anno custodiebant: et sex mēsibus oleo myrtino vngebantur: et alijs sex mēsib⁹ in diuersis odoramentis erant. Potuit ergo ꝓ has indutias tpis intacta manere: ⁊ interim bñ vsi sunt abram egyptij: donec pharao a deo flagellaꝛ⁹ et cognoscēs q̄ esset vxoꝛ ei⁹: redderet intactam.

Nico. de ly. ¶ Ascēdam vnguētis ⁊ varijs pigmētis vtebant: ⁊ postea ad regis cubiculū trāsibāt: et infra tātum tp̄s sperabat de dei adiutorio sibi vxoꝛi ⁊ familie affuturo. Dic ḡ obsecro te q̄ soꝛoꝛ mea sis nō docuit eam mētiri: ꝫ veritatē oc/cultare caute. mlieres enī ⁊ viri ꝺ eadem cognatiōe ꝓpinqua fratres ⁊ soꝛoꝛes noīabant. vñ ⁊ ī ca. se. Abram vocauit loth neporē suū fratrē. ꝺ. Hec quesō sit iurgiū inter me ⁊ te ⁊ inē pastoꝛes tuos ⁊ pastoꝛes meos: fratres enī sum⁹. a Viderūt egyptij ⁊c. Dicunt hic hebrei q̄ abrā vt nihil omitteret de his q̄ poterat facere ad cōservandam castitatem vxoris sue incluserat eam infra vnaz arcaz ne videretur ab egyptijs quos sciebat esse luxuriosos: ꝫ cum pueniss̄ent ad quoddā passagium vbi scrutabant ea q̄ ferebantur: custodes passagij apperuerūt arcam illam ⁊ viderunt q̄ illa mulier esset apta coniugio regis ꝓpter suā pulchritudinem. ⁊ ideo subditur: b Et nunciauerunt principes. i. predicti custodes passagij. c Pharaoni. i. regi egypti. tūc

Moraliter. Ca. XII

a† Dixit aūt dñs ad abrā. In vocatione abre designaꝫ hois ītati ad religionem vocatio sicut fuit beatus Aug⁹. ⁊ Hrego. ⁊ plures alij q̄ multū ꝓfecerūt ī ecclia dei: cui p inspiratiōnē dicit⁹ a dño: b† Egredere de terra tua. dimittēdo terrenas possessiones. † Et de cognatiōe tua. relinquēdo amicos carnales. c† Et de domo patris tui. dimittēdo mores ⁊ gest⁹ parentū seculariū aliter nō valeret habitū sume/re religiosū. Exemplū de asino quē fingit poeta pellē leonis assūpsisse: quē cū dñs su⁹ q̄reret ⁊ ꝓpe pellē leonis ad eū appropinq̄re formidaret. tādē p gest⁹ asininos eū recognouit. ⁊ ad suū fuitiū redurit ꝺ. Tu mihi q̄ q̄ndā semp asellus eraꝫ. Sic diabolus sub habitu religioso mozes et gest⁹ secularis cōspitiēs in suā redigit seruitutē. † Et veni in terrā ⁊c. sez viuētiū vita gr̄e ad quā religiosus deuot⁹ iā veīt in spe ⁊ p⁹ morte venit in re: qz tāta gr̄a daꝫ accipiētibus habitū religiōis deuote q̄sta daꝫ fidelib⁹ ī baptismo vt ꝺr ī collatiōib⁹ patrū collatiōc. Et allegaꝫ a sancto Thoma de aquino secūda secē. Et p ꝓfis iā veīt ī spe ad terrā viuētiū vita glie: qz gr̄a ē arra glie. Et ꝺ terra vite gr̄e fluit lacte eruditiōis sic dic⁹ apls. ī. Coꝛ. iij. lac vobis potū dedi: ⁊ melle deuotiōis: nā in ea ꝓgustaꝫ mel future beatitudinis. † Faciāq̄ te in/gentē magnā. p ꝓuersionē alioꝝ ad bonū. f† Et bñdicā tibi. mltiplicatiōe bonoꝝ spūalium. g† Et magnificabo te. p regni celestis meritū. h† Eriſq̄ bñdict⁹. glie nāq̄ collatio est dei pfecta benedictio. Sequitur: † Tulitq̄ sarai vxoꝛē suā. i. sapiētiā pri⁹ acquisitā. de q̄ ꝺr Sap̄. ix. hāc amaui ⁊ q̄sului mihi sp̄osam assumere. † Et loth. q̄ interp̄taꝫ vacās: iō ꝓ ip̄m intelligiꝫ amor studij q̄ q̄rit vacatiōez a tumultu terreni negocij. Hec enī ī religiōe querti debēt ī obsequiū dei sicut fecerunt doctoꝛes supradicti. † Pertrāsiuit abrāz terrā vsq̄ ad locū. q̄ interp̄taꝫ humer⁹ qz religiosus supponere debet humeꝝ ad onera religiōis portandū. c† Et vsq̄ ad cōuallē illustrē. i. humilitatē q̄ bñ dicit ꝙ allis illustr⁹: qz deoꝛ ē ⁊ cultos oīm ℵtutū. e† Apparuitq̄ dñs abrā. religiosum spiri-

ingressus esset abram egyptum: viderunt egypti mulieres q̄ pulchra esset nimis: Et nūciauerunt principes pharaoni: et laudauerunt eam apud illum: et sublata est mulier in domuz pharaonis. ¶ egyptij.

Abram ꝺo bene vsi sunt ꝓpter illam. Fuerūtq̄ ei oues ⁊ boues et asini ⁊ asinę ⁊ cameli et serui et familię. Flagellauitq̄ dominus pharaonē plagis maximis et domū eius ꝓpter sarai vxoꝛem abram. Vocauitq̄ pharao abram et dixit ei: Quid nam est quod feciſti mihi? Quare nō indicasti mihi q̄ vxoꝛ tua esset: quā ob causam dixiſti esse soꝛoꝛem tuam: vt tollerem eaz mihi in vxoꝛē? Nūc igitur ecce cōiunx tua: accipe eaz et vade. Pręcepitq̄ pharao supabrā viris: ⁊ deduxerūt eū vxorem eius: ⁊ omnia q̄ę habebat.

a ¶ quā intactam volebat seruare.

pti. tūc enī oēs reges egypti vocabātur pharaones: sic ⁊ aliq̄ ꝛpe oēs ip̄eratoꝛes romani vocabanꝫ cesares.

ꝺ Et laudauerūt eā. dicētes q̄ esset valde ꝓulciēs sibi: ⁊ ꝺ dicebāt ad captandū regis gratiā. e Et sublata est mulier. vt fieret vxoꝛ reg⁹. vt ꝑz. ī. f Abram ꝺo bñ vt ſi sunt ꝓpter illā ip̄m honorādo ⁊ munera exhibēdo: credētes q̄ esset frater ei⁹ ⁊ nō maritus: ⁊ qz docuit tūc egyptios astronomiā quā ignorabāt. vt dicit Joseph⁹.

g Flagellauit aūt dñs pharaonē. qz abraz fecerat fideliter q̄ptum poterat sm viā hūanā: ⁊ residuū. s. castitatem vxoris cōmiserat diuine ꝓtectioni: vt ꝺ. dictuz est. ꝺo dñs q̄ est ꝓtector oīm sperantiū in se castitatē vxoris sibi cōmissam cōseruauit: flagellādo pharaonem plagis maximis. que aūt sint ille plage nō ē exp̄ssum in textu. sed hebrei dicunt q̄ fuit fluxus seminis ita q̄ concubitus esset grauis vel impossibilis pharaoni ⁊ seruis eius. Expositoꝛes nostri dicunt q̄ fuit conclusio vulue vxoꝝ pharaonis ⁊ fluoꝝ eius: ita q̄ parere non possent. h Propt̄ sarai. In hebreo habet: Propter verbum sarai. Dicūt enim hebrei q̄ sarai habebat angelū custodez coꝛpis sui. sicut de beata agnete legitur: ⁊ q̄n sara dicebat angelo: vt ꝓcuteret pharaonem plagā predicta: tunc ꝓcurabat ⁊ sic cognoscere eam non poterat.

i Vocauitq̄ pharao abrā ⁊c. p reuelationē enī sciuit q̄ sarai eēt vxoꝛ ei⁹ ⁊ q̄ flagellabaꝫ ꝓpt̄ ei⁹ detētionē. sequit⁹: k Accipe eā ⁊ vade. nō dixit ei: terra corā te est vbicūq̄ tibi placuerit habita: sic dixit abimelech rex gerare: vt habeꝫ. ī. xx. ca. Sciebat enī pharao egyptios cē luxuriosos: ꝓpt̄ qꝺ abrā ū possꝫ hītare secur⁹ ī tra egypti cū vxoꝛe sua. l Pręcepitq̄ ⁊c. ad ꝺducēdū eū secure donec esset eꝫ trā suā ne aliq̄ molestia sibi vl̄ vxoꝛi sue vl̄ familie inferreꝫ.

Moraliter

sūz spūaliter ꝺsolādo. f† Qui edificauit ibi altare deo. gratias agendo de sua vocatiōe. † Et inde trāsgrediēs ad montē. i. tendēs ad religiōis ꝓfectioꝛez. † Tetendit ibi tabernaculū. in bono ꝑseuerādo. g† Progrediēs ad meridiez. i. in feruoꝛe charitat⁹ ꝓficiēdo. Sequiꝫ: h† Facta ē autē fames in terra illa. Domin⁹ enī aliq̄n ꝓmittit famulos suos egere vt a secularib⁹ pascanꝫ coꝛpaliter ⁊ seculares ab ipsis spūaliter. Exemplū. iij. Regū. de helia et vidua sareptena. Vñ dicit apostolus. j. Coꝛ. ix. Si nos vobis spūalia seminam⁹: magnū ē si vra carnalia metam⁹. i† Descēditq̄ abrā in egyptū. ad querendū victū coꝛpalē ⁊ ꝺandū spūalē. Dicit enī Josephus. j. li. antiq̄t⁹ indaice q̄ docuit egyptios de moꝛib⁹ ⁊ aliq̄b⁹ scientijs speculabilib⁹. ⁊ sic paup religiosus ꝺ claustro ꝺscēdit ad seculares vt eos ꝺoceat bonos moꝛes. Sequitur: m† Dic igiſ obsecro q̄ soꝛoꝛ mea sis. Religiosus enī sapientiā a deo sibi datā vocare debet soꝛoꝛez. Prouerb. vij. Dic sapiētie soꝛoꝛ mea es. Hāc aūt cōmunicauit egyptijs: qz religiosus sapiētiā sibi datam a deo cōmunicare debet ignoꝛantibus ⁊ p ꝺ ditaꝫ gratie bonis in presenti ⁊ glozie in futuro.

¶ In ca. xij. vbi dicitur in postilla: Egredere de terra tua: id est de chaldea.

Additio. j.

Non videꝫ rōnabiliter dictū vt cuz dñs dixit abre: Egredere de terra tua intelligatur de chaldea: sicut nec dicendum est q̄ abrā fuerit in chaldea natus: Constat enim q̄ babylonia cum tota terra senaar que est chaldea pertinebat ad Cham filium Noe et posteritatez eius vbi Nemroth regnauit: vt supra ca. x. Abram autem descēdebat de Sem: cuius sem posteritas habitatio erat in alqs regionibus: vt in eodem ca. habetur. nec huic obstat quod dicitur supra. xj. ca. de aram fratre abre q̄ mortuus est in terra natiuitatis sue in hur chaldeoꝝ: nā ꝓut in hoc loco dicit Ra. Moy. gerundiū. ⁊ bñ vt videꝫ cū ibidē dicit: In terra natiuitat⁹ sue. referenduz est ad aram solum qui natus fuit in chaldea: nō aūt ad abrā: nā. ī. xxiij. ca. Abrā mittēs seruū

ſuum in meſopotamiã dicebat ei: Ad terram cognationemq̃ meã ꝓficiſcaris in quo loco vbi nos habem⁹: Ad terram cognationeq̃ meã. hebraica veritas habet: Ad terrã natiuitat⁹ mee. eadez enĩ dictio ponit ibi ⁊ ſupra. xj. ca. vbi dicit: In terra natiuitatis ſue. ⁊ ſic ꝓz q̃ locus natiuitatis abze erat ĩ meſopotamia. Legit etiã. Joſ. xxiiij. q̃ ioſue alloquẽs filios iſrl dicebat: Trãs fluuiũ habitauerũt patres veſtri ab initio thare pater abzam ⁊ nachoz. Cõſtat aũt q̃ tranſfluuium eſt meſopotamia vt in eodẽ ca. declarat: cũ aũt dicit ab initio: ſatis pz q̃ inde erãt oriundi: ⁊ notanter ibi dicit: Thare pater abzam et pater nachoz ꝑtermittẽs aram: eo q̃ aram vt dictũ eſt fuit natus in chaldea nõ in meſopotamia. Ex quib⁹ habet q̃ cum dicit: Abze egredere de terra tua. intelligit de quodã loco q̃ dicit harã: q̃ erat in meſopotamia a q̃ terra nunq̃ legit abzam fuiſſe egreſſus niſi nũc de ꝑcepto domini: ⁊ ſic queſtio poſtillatoris ⁊ ei⁹ ſolutiões nõ vident hic habere locũ. Si aũt quaratur quõ aram frater abze dicit natus in chaldea: thare autẽ abzam ⁊ nachoz in meſopotamia. Ad hoc dicendũ q̃ lra nos cogit ad vtrũq̃ cõcedendũ vt tactũ eſt: cui⁹ ratio põt eſſe ſm Ra. Moy. ꝓdictũ q̃ thare habuit ire de terra ſua in chaldeã poſt natiuitatẽ abze ⁊ nachoz: ⁊ anteq̃ naſceret aram. ⁊ ibi in chaldea fuit natus arã. Ratio aũt q̃re thare luit in chaldeaz nõ exꝑimit in littera: poteſt tñ ꝓbabiliter dici q̃ cũ nemroth fuiſſet vir oppreſſoz hominũ vt. ſ. dictum eſt. ⁊ volebat attrahere gentes ad culturã ignis q̃ ideo vocaſſet thare ⁊ familiã ſuam qui erãt notabiles de genere ſem: vt ex diuturna habitatione eoꝝ in chaldea cõmunicarẽt cum alijs in hmõi cultura: ⁊ ſic ampliareꝯ iſte cultus execrabilis: q̃ fuerunt ibidẽ diu cõmorati in tantũ q̃ ibi natus fuit araz ⁊ mortu⁹ ⁊ thare ⁊ nachoz ignem coluerunt: et q̃ cõmixti ſunt inter gentes didicerũt opera eoꝝ: Abzam aũt a deo illuminat⁹ ⁊ ꝓtectus diuinitus fuit edoctus inde: vt lra dicit in auctoritate alk. infra. xv. ca. ſ. Ego ſum dñs qui te eduxi de vr chaldeoꝝ. Si forte queratur: q̃re ſcriptura ꝓmittit iſta ꝑticulariter narrãda? dicẽdũ ſm Ra. Moy. ꝓdictũ q̃ ſcriptura videt abbzeuiate ⁊ obſcure loqui in his q̃ ad idolatriã ꝑtinent in primo ſtatu. ſ. ante legem reſeruãs ea ad tẽs legis in q̃ ꝑncipaliter fuit idolatrie. ꝓhibita plene declarãda. vnde. ũ. x. ca. dicit de ipo nemroth: q̃ deceptor aĩaꝝ fuit cogens homines ignez adozare: vt in glo. nihil tñ tradit in ſcriptura de eo niſi q̃ fuit robuſtus venator coram dño: que ſunt verba brevioſſima ⁊ diuerſimode interꝑtabilia: ⁊ eadẽ rõne ꝑdicta hic omittunt. Et attendendum q̃ in hoc ca. ⁊ alijs aram eſt dictio equiuoca ſm linguã latinaz: q̃ vno mõ ſignificat aram patrẽ loth: ⁊ alio mõ ſignificat quẽdam in meſopotamia: vt cum dicit. j. eo. ca. Cum egrederet de harã. ſed in hebraica lingua nõ eſt ĩ hoc loco equiuocatio: q̃ aram ꝓut ſignificat hominẽ ſcribit cum heth q̃ eſt q̃nta littera alphabeti hebraici: ꝓut aũt ſignificat locũ ſcribit cũ alia lra inexꝑſſibili ĩ lingua nra q̃ ẽ vera lra ĩ alphabeto hebraico.

In eodẽ ca. xij. vbi dicit in poſtilla: Hebraei exponũt ſic.

Additio. ij. Licet q̃ in hac expoſitiõe ꝓtinet ſitve rum. ſ. q̃ benedictio chriſti ſit ſup oẽm nationẽ terre: nõ tamẽ ĩ hoc loco hoc fuit abze ꝓmiſſum ꝓut patebit infra ca. xxij.

In eodem ca. vbi dicitur in poſtilla: Si queriſ hic quõ abzam homo tante perfectionis.

Additio. iij. Hec reſponſio poſtillatoris vera ẽ et conſona dictis ſanctoꝝ ⁊ gloſe cõmuni. poteſt tñ ꝓter ꝑ vlteriꝰ dici q̃ abzam cum eſſet ꝓpheta: vt infra. xx. ca. In ſpiritu ꝓphetie cognoſcebat q̃ ex hoc q̃ vroz ſua eſſet ſublata nõ ſequereꝯ aliq̃d cõtra vxoris pudicitiaz: ſz poti⁹ laus dei ⁊ eius cognitio apud ipos infideles reluceret. cognouerũt enĩ pharao ⁊ ſui q̃ dñs eos flagellabat maximis plagis ꝓpter ſarai vxorẽ abze vt ptz in littera: ⁊ ſic diuinã ꝓuidentiã ⁊ eius iuſticiã aliqualiter fatebanꝰ ꝓmptius et humilius ꝑ philiſtijm: qui videntes idola ſua corruẽtia ⁊ ipos multipliciter a deo plagatos ꝓpter detentionẽ arce dñi ad ꝑnitebaꝰ ꝓterire dicẽtes: nequaq̃ man⁹ ſua tetigit nos ſz caſu ꝓtingit. j. Reg. vj. ca. Et pamplius pharao populũ iſraeliti cum tyrannice detinẽs: videns ſe ⁊ ſuos multipliciter flagellatos a deo cum alijs ſignis ⁊ prodigijs: adhuc nõ ceſſabat diuino mandato reſiſtere: vt patet in Exo. ĩ multis locis. aliter aũt fuit in ꝓpoſito cũ ſtatim pharao deo obtempauerit. dimittendo illicita: ex quo etiã fama glorioſa ipſius abze ꝓ q̃ de⁹ tanta operabat apud ipos infideles claruit iuxta ꝓmiſſionẽ ſibi ſupra a deo factam. cũ dixit: Magnificabo nomen tuum. Ex quibus ſatis pz quozundã hebreoꝝ erroz ſpecialiter Ra. Moy. gerundeñ. q̃ in hoc loco aſſerit q̃ abzam multipliciter peccauit. nõ ſolũ in mẽdacio ⁊ hmõi: ſz etiã in ẽptuz terram ꝓmiſſionis exiuit ſine mandato dñi: ad quã terram de ei⁹ mãdato ſpeciali venerat: ꝓpter que quidẽ peccata abze aſſerit q̃ filij iſrael fuerũt in captiuitate egyptiaca ꝓ multos ãnos: que quidem aſſertio vana eſt. nam licet de multis ſanctis legatur q̃ aliq̃ peccaſſent: vt de moyſe in aqua ꝓtradictiõis: et dauid in facto vrie ⁊ hmõi: tñ ſcriptura palam eos reprehendit: eis certas penas iniũgendo: vt de moyſe Nu. xx. ca. et de dauid. ij. Reg. xij. ne eozum geſta in talib⁹ ad exemplũ trahanꝰ: ſed in ꝓpoſito eſt ꝓ oppoſitũ: nam hmõi factũ abze nõ reprehendit in ſcriptura: ſed potius ad laudẽ dei ⁊ ſui facti honorem referꝝ. de hoc enim facto abze ⁊ quibuſdã legit in Pſ. ad litteram. Pertranſierũt de gente in gentem ⁊c. Non reliquit hominem nocere eis: ⁊ corripuit ꝓ eis reges. Nolite tangere chriſtos meos. Ex q̃ patz q̃ iſta ad laudẽ dei et etiam ſanctoꝝ ſuoꝝ referuntur.

Replica. correctorij contra Burgeñ. In ca. xij. poſtillatoz exponens illum paſſum: Egredere de terra tua. dicit q̃ intelligenduum eſt de chaldea. q̃ egreferẽs Burgeñ. inutili vt apparet digreſſione ſe fatigat: dicẽs abzam natũ in meſopotamia nõ chaldea: ⁊ quia ſua digreſſio eſt intricata: ad clarius videndũ ineptias eius reduco ad certa puncta. Primũ abzam non eſt natus in chaldea. Secõm chaldea nõ eſt terra de qua in ꝓpoſito iubeꝯ egredi. Tertiũ q̃ abzam fuit natus ante aram quez genuit thare in chaldea. Quartũ q̃ abzam fuit natus in harã loco meſopotamie ſic dicto. Alia que addit Burgeñ. fabuloſa vident: ſz primũ eius dictũ eſt cõtra beatũ Hiero. ꝓut allegaſ in Glo. ordi. Põt etiã ꝓbari auctoritate Augſ. etiã alk. in glo. cadẽ. vbi dicit q̃ aram fuit ꝓmogeniꝰ thare: ⁊ is fuit natus ĩ chaldea ſm ipm Burgeñ. ⁊ oẽs. Thare aũt ſemper manſit ĩ chaldea vſq̃ ad mortẽ arã ſm omẽs: ⁊ inter natiuitatem aram ⁊ mortẽ eiuſdem natus eſt abzam ſm beatũ Hiero. ⁊ Augſ. ũ. alk. quos ſequitur magiſter hiſtoriarum dicens: abzam primo nominari. q̃uis ſit vltimo genitus: ꝓpter prenoſticum dignitat⁹. Similiter ⁊ Glo. ordi. et ioſephus ꝓcordãt: q̃bus omnib⁹ plus credere oportet q̃ Burgeñ. ſine rõne dicta ſanctoꝝ poſponẽti. Eſt igit̃ terra natiuitat⁹ abze ipa chaldea: nec obſtat q̃ Burgeñ. dicit poſteritatẽ ſem in chaldea nõ habuiſſe habitationẽ: q̃ q̃uis vez ſit ꝓ maiori parte: ſolus tñ thare cũ familia ſua dicit̃ in littera ibi habitaſſe: vt etiã idẽ Burgeñ. poſt in eadẽ digreſſiõe. nec obligat q̃ Burgeñ. dicit de hebraicis litteris. nã credẽdũ ẽ magis nr̃e trãſlationi ꝓ ſanctos doctoꝝ cõcorditer expoſite: nec puto omẽs vſq̃ ad Burgeñ. hebraicũ ignoraſſe. nec valet q̃ adducit de Joſue. xxiij. ca. trãs fluuiũ aſſerẽs illã terrã eſſe meſopotamiã. cũ chaldea etiã ſita ſit inr̃ eũdẽ fluuiũ euphratẽ: ⁊ ita bñ dicitur tranſfluuialis ſicut meſopotamia. vñ dicit Iſid. li. xiiij. q̃ babylonica aſie eſt ꝓuincia ĩ chaldea: cui⁹ caput eſt vrbs babylonia: a qua regio eſt nũcupata tã nobilis. vt chaldea: Aſſyria: ⁊ Meſopotamia ĩ ei⁹ nomẽ aliq̃ trãſierũt: quã pre terfluũt Tigris ⁊ Euphrates. Inepte igit̃ Burgeñ. exponit tranſfluuiũ eſſe meſopotamiã: cũ ſm Iſid. vbi ſupra ⁊ magiſtrũ ꝓprietatũ li. xv. ſit ſita inter ꝑdicta duo flumina. vñ ptz primũ dictũ Burgeñ: foze falſum: nã ⁊ ipſe Burgeñ. fortaſſe de ꝑſenti erroze penitentia ducꝰ ꝑ dictũ retractat. veri⁹ enĩ cõtradicit. j. circa ca. xxviij. Deut. circa mediũ dicẽs: Abraz ꝓmus pater fidei nõ ignozauit chaldeã: ſz ĩ ea fuit nat⁹ ⁊ inde educt⁹: ⁊ niſi accipiat̃ ꝓ retractatiõe ſuſtineat̃ a ſuis amatoribus ꝓ cõtradictione. patet q̃ primũ dictũ eſſe falſum: ſiliter et ſcõm: q̃ cũ chaldea ſit terra natiuitat⁹ abze vt ptz ex dictis: iubeꝯ hic exire chaldeã. hec eſt intẽtio beati Augſ. xvj. de ci. dei. et allegaſ ĩ Glo. ordi. ⁊ Joſephus. j. li. antiq̃tatũ dicit de ꝑ egreſſu: Abzam cũ. lxxv. annoꝝ eſſet dimiſit chaldeã vt dño iubento migraret in chananeã. ⁊ ita hũc egreſſũ ſanctus Stephan⁹ exponit Actuũ. vij. dicẽs: Exiuit ꝺ ẽra chaldeoꝝ ⁊ habitauit ĩ charrã ⁊c. Nec tertiũ dictũ Burgeñ. põt eſſe vez q̃ ſarai fuit filia aram q̃ fuit nonagenaria cũ abzam eſſet cẽtenari⁹ vt. j. xvij. ca. Si igit̃ aram fuit iunioꝝ q̃ abraz viij. vl. ix. annoꝝ genuiſſet ſarai q̃ falſũ ẽ ⁊ fictũ. Ideoq̃ et q̃rtũ ei⁹ dictũ nullũ ẽ: nã ẽra tranſfluuialis ꝺz ĩ textu ꝺfiniũ meſopotamie: vt ptz Joſ. xxiiij. nec põt cõuenienter ꝛtelligi ipa meſopotamia: nã ibi patres nõ ſeruierũt dijs alienis q̃s notat textus ibidem: ſz in chaldea ad requiſitionẽ ⁊ forte compulſionẽ nemroth: ꝓut dicit idẽ Burgeñ. in iſta digreſſione. chaldea aũt confinis eſt meſopotamie: quia circa et in eadem flumina ꝓut ſupra dictũ eſt ſita: nec ꝓtractatione dignum eſt: in quo Burgeñ. circa ca. xiij. et. xiiij. notat poſtillatorem: nam pueriliter occaſiones ſcribendi accepit.

Aſcẽdit

Ascēdit ergo Ca. XIII abram xc. Nic. De egypto liberatus bene assentisse legitur. Sed quomodo potuit diues esse valde. Sed in hebraica veritate habeꝫ grauis vehementer: egypti enim pōdere grauabaꝫ. Et licet videanꝫ esse diuitie auri ⁊ argenti: si aūt egyptie sūt: sancto viro graues sūt. Nec vt in. Lxx. legit. Abijt vnde venerat in desertum vsq; bethel. Sed fm hebreum: Abijt ī itinere suo p austrū vsq; bethel. de egypto enim profectus ē: nō vt desertum peteret: quod ī egypto reliquerat sed vt per austrū qui aquiloni contrarius est: veniret ad domum dei: vbi erat tabernaculuz eius inter bethel et hai. b In bethel xc. Est autem bethel ciuitacula in duodecimo lapide ab helia ad dexteram euntib⁹ neapolim: que pri⁹ luça. i. amigdalus vocabaꝫ ī tribu beniamin. Hai vero in tribu iuda separata sacerdotib⁹. Bethel domus dei. Hai oculus vt fōs. bñ ꝯ tabnaculū inē bethel et hai figens: altare dño edificauit: qz sancti a mūdi pncipe ⁊ seculi volnptatib⁹ recedētes: ablu ti sancto fonte baptismi cursum pūtis vite ꝓsiderate ducētes: et hostiā laudis ⁊ boni opis super altare fidei deo exhibentes: ad domū dei. i. ad celestē hierusalē feliciter tendūt. c Ne queso sit xc. Nos quoq; nihil concordie et charitati pponam⁹: sed p dextram ꝓsperitatis vel sinistrā aduersitatis in pace ⁊ dilectiōe pseueremus. Rixa īter pastores loth ⁊ pastores abze ꝓtroversiā significat inter pastores catholicos ⁊ sbuersores hereticos. Ūñ et loth heresiarchas significat: q̄ declinās interptaī: ⁊ circa iordanē. i. descensū regionē sibi elegit: Pastores eius hereticos et scismaticos. qui pulchra ⁊ decliuia petunt: nec in monte cū moyse ascendunt ad dominū: pacem ⁊ vnitatem cōtenentes: ⁊ optionem quo volūt eundi accipiūt. et gratiam fugientes: libero arbitrio se cōmittūt. Pastores vero abze catholicos doctores significant: qui hereticos etiā loLitera 3. c caliter fugiunt. fm illud Hereticum hominē post primā ⁊ secūdaz correctionem deuita: et hoc īter chananei et pherese. i. in terra. s. promissionis: quia inter catholicos et hereticos quorum sit regnum celozum solet esse contentio. d Fratres enim su. Tribus modis dicuntur fratres in sancta scptura: natura. vt iacob et esau. cognatione: vt abram et loth. gente: sicut omnes iudei.
Leui. 25. d Unde si attenuatus fuerit frater tuus ⁊ vendiderit se tibi xc. Hic discimus esse paradisuz terrenuz: cui cōparatur terrena irrigatio. Nec enim regio plana erat et campestris ⁊ irrigata iordane fluēte: sicut egyptus nilo.

Coram

a Ascēdit ergo Ca. XIII abrā de egypto: ipse et vxor eius ⁊ oia ꝙ habebat: ⁊ loth cū eo ad australē plagā. b Erat aūt diues valde in possessione auri et argenti. c Reuersusq; ē per iter q̄ venerat a mēri die in bethel: vsq; ad locum vbi prius fixerat tabernaculū inter bethel et hai: ī loco altar̄ quod fecerat prius: ⁊ iuocauit ibi nomen dñi. d Sed ⁊ loth qui erat cū abrā fuerūt greges ouium et armenta ⁊ tabernacula: nec poterat eos capere terra vt habitarent simul. e Erat quippe substātia eorum multa: et nequibant habitare cōmunit̄. Unde facta
a ꝟ catholicos ⁊ hereticos. b ꝟ subditorum.
est rixa inter pastores gregum
a ꝟ prelatorus catholicorū. b ꝟ heresiarchaꝝ.
abrā ⁊ loth. f Eo aūt tēpore chanaeus et pherese⁹ habitabāt in terra illa. g Dixit ergo abrā ad
a ꝟ Notandum ex̄a cura sit sancto viro conservande pacis.
loth. h Ne queso sit iurgiuz inter me ⁊ te: et inē pastores meos ⁊
a ꝟ cognatione: loth enim fuit filius aram fratris abze.
pastores tuos: frātres eni sum⁹. i Ecce vniuersa terra coram te ē.
a ꝟ Si oculus tuus scandalizat te erue eum et proice abs te.
b ꝟ siue tibi aduersa contingant mihi autem prospera: siue tibi prospera: mihi aduersa.
Recede a me obsecro. k Si ād sinistram ieris: ego dexteram tenebo. l Si tu dexteram elegeris:
a ꝟ circūspecta regione.
ego ad sinistram pergam. m Elevauat̄ itaq; loth oculis vidit oēz
a ꝟ placuit ei.
a ꝟ in descensu. s. positam.
circa rēgionē iordanis: quę vniuersa irrigabaꝫ anteq; subuerteret dominus sodomā ⁊ gomor
ꝟ horrus deliciosus et irriguus.
ram sicut paradisus domini: et n sicut egyptus venientib⁹ in segor. o Elegitq; loth sibi regionez
a ꝟ in occasum ruiturus.
circa iordanē ⁊ recessit ab ōrien
a ꝟ Al. diuisiq; sūt alterutrum a fratre suo.
ꝟ Sic heretici et catholica rā locis ex̄is morib⁹.
ꝟ A nobis exierunt: sed non erant ex nobis.
te: diuisiq; sūt alterutrum a fratre suo. Abram habitauit in terra chanaan. Loth vero moratus est in opidis que erāt circa iordanem: ⁊ habitauit in sodo p

a Ascendit ergo abram de Ca. XIII egypto. Nic ꝓsequenter describitur quō abram bñ se habuit ad primū. ⁊ primo quō se habuit ad primū tpe ꝓsperitatis. s. eī⁹ pacē ꝓsecundo. secō quō tpe aduersitatis. s. ipm velociter adimūdo. xiiij. c. A
Circa primū tria declarant̄: quia primo describitur inter familias abze ⁊ loth cōtentionis occasio. secūdo occasionis pcessio. ibi: Dixit ergo abram ad loth. tertio precisionis approbatio. ibi: Dixitq; dominus ad abram. Occasio aūt contentionis fuit: quia vterq; erat diues valde et habebat familiam: et ex tali cohabitatione solet sepe cōtentio surgere. dicit igitur: Ascendit ergo abram de egypto. sequit̄: b Ad australem plagā. nō est intelligendū q̄ terra promissionis ad quā ascendit abram rediens de egypto sit in parte australi respectu egypti: sed est in aquilonari: sed australis plaga hic accipit̄ respectu hierusalem: qz illa ps terre promissionis que ē vicinior egypto ē ps australis respectu iudee. c Erat aūt diues valde. in hebreo habeꝫ: B
Grauis vel pōderosus multum: qz habebat multa pondera auri ⁊ argēti ⁊ aliaꝝ rerū: et in idē redit. d Reuersusq; est xc. In hebreo aūt habeꝫ: Permāsiones q̄bus venerat: ⁊ ꝫ duplici ꝺ causa. Una qz boues reuertentes ad terrā suā vñ exierāt ꝓsueuerāt accipere hospitiū redeundo vbi fuerūt pri⁹ hospitati cūdo Alia. qz quādo abram iuit in egyptum nō habebat pecuniā p expensis sufficientib⁹ et cōtraxerat in hospitijs aliq̄ debita: sed in redeundo erat diues valde: vt p dictū est: ⁊ ideo redijt p eadē hospitia ad soluendū illa debita. e A meridie ī bethel. quia sicut dictū est: intrauit terrā promissiōis a parte australi. Sequit̄: f Et iuocauit ibi xc. gratias deo agens de hoc q̄ ipm: vxorem ⁊ familiā cōseruauerat ⁊ in bonis multiplicauerat. g Sed ⁊ loth xc. hoc exp̄mitur ad ostendendū occasionē discordie. diuitie enim vt frequēter sunt causa discordie inter homines etiā ꝓpinquos ⁊ amicos. vnde sequitur. h Unde facta xc. qz tam isti q̄ illi volebant sibi pōccupare meliora pascua et meliores aquas. Hebrei dicūt q̄ causa cōtentionis fuit eo q̄ pastores loth pascebant animalia sua in bladis alienis: pastores aūt abram increpabāt eos: qz erant edocti in iusticia a magistro suo: nō sic āt pastores loth. sed ꝑma expositio melior videt̄. i Chanaeus xc. ac si diceret: licet terra illa promissa esset a deo ipsi abze: nō tamen erat sibi tradita: ⁊ ideo magis voluit abrā recedere a nepote suo: ne forte ex ꝓtencione pdictoꝝ famulorꝝ moueret̄ lis cōrā iudicib⁹ infidelib⁹. k Dixit q̄ xc. Nic ꝓsequēter describit̄ ꝓtentionis pcisio: lz eni delectabile esset ipi abze manere cū nepote suo. magis tñ voluit ab eo separari q̄ occasiōe seruoꝝ ꝓtendētiū movere tur bziga inē ipm ⁊ nepotē suū: ⁊ q̄uis esset senior: dedit tñ electionē ipi loth ꝺ. l Ecce vniuersa xc. ad eligēdū quā ptē volueris. m Si ad sinistrā ieris. ac si diceret: lz sepemur ab inuicē: nō tñ ita clōgabor a te q̄n succurrā tibi ī necessitate: qz ꝑs p effectū ī ca. se. o Elevat̄ ita. xc. Ista erat regio pētapol̄ ī q̄ erāt q̄nq; ciuitates q̄s sbuertit dñs: vt habetur. j. xix. ca. q̄ añ sbuersionē erat pulcherrima. o Sic̄ paradisus dñi. nō p eqlitatē: sz p q̄ndā silitudinē. p Et sic̄ egy. xc. Terra ei egypti in illa pte q̄ de egypto venit̄ homines in segor est pulcherrima. q Elegitq; sibi loth. propter conditiones pdictas. Sequitur: r Et habitauit in sodomis. Hebrei exponunt hoc in vituperiū ipsi⁹ loth: lz eni sciret homies illius terre esse pessimos:

volvit

a Coram domino. Cui crimen puniendū committit. Vā t hominib⁹ manifestū crimen: sz nō puniendū. b Leua oculos tc. Quasi aspice p quattuor climata orbis: possessio palestine p̄mittit ei t semini ei⁹. Qđ in q̄busdā codicibus mare p occidēte ponit: ō fit: q; palestina mare hz ab occidēte. c Oēz terrā tc. Nō ꝑ solū promissū ē. nō ei dictū ē tm terre tibi dabo ꝯtā vides: sz tibi dabo terraz quā vides. cū ei t ulteri or vndiq; dabat: h̄ precipue dabat q̄ videbatur. Ām t addidit: Surge t pambula terrā tc. vt p ambulādo. s. queniat ad eā quā in vno loco stās videre non poterat. Significat aūt ea ꝛa quaz acceperat isrl semē abre fm carnē: nō fm fidem: qđ furtiz erat sīc arena maris: q; numerari non possit. d Tibi dabo. Christo p̄mittit hereditas oīm gentiū: q̄ ecclesiam suā p totū mūdū diffudit: cui p̄ dic: Postula a me t dabo tibi. g. hereditatē tuaz: Et ps. Et dñabit a mari. vsq; ad mare. e In hebron. Ciuitas est ī tribu iuda q̄ et cariatharbe dr. i. ciuitas ꝯtuor. Chareat enī hebraice ciuitas. arbe ꝯtuor. Ibi enī sūt ē adā maxim⁹: t abrā isaac t iacob. ¶ Ca. XIIII

Amraphel. Interpretat. Dixit vt caderet: t est rex sennaar: q excussio dentium vel fetor eoz interpretat. Hic significat hereticos: qui ad casū tendūt: t verbis dolosis fetidū sensum euomunt.

g Arioth. Ebrius vel ebrietas interpretatur. Stulticiā gentiū significat: qui iniquitate ebrij creaturā p creatore colūt t secli illecebris voluunt. h Chodorlaomor. Decorus manipulus īterpretat: qui ē rex elam. i. hui⁹ seculi hypocrisim significat: q̄ sz vana sit t pniciosa: tū decora in supficie videt: sz in futuro q̄d fuerit apparebit. i Thadal. scies iniqtātis: vel exploratoz: q̄ est rex gētiū: auariciā significat: q̄ sagax et versuta multos sibi subiugat.

¶ Amraphel r. tc. Hi ꝯtuor reges: figurāt ꝯtuor pncipalia vicia: ꝯtuor virtutib⁹ pncipalibus contraria: que quinq; sensus per quinq; reges significatos subiugare nituntur: per concupiscentiam carnis: per concupiscentiam oculorum: per ambitionē seculi. k Bale. Hiero. hebraice deuoratio dr. Tradūt hebrei hāc alibi sa-

mis. Hoies āt sodomitę pessimi erant et pctōres coā dño nimis.

a ſ Recedente scismate lata hereditas promittit per omnes partes mundi merito fidei dilatata.

Dixitq; dñs ad abrā pōstq̄ diuisus ē ab eo loth. Leua oculos tuos ī directū: t vide a loco ī q̄ nūc es ad aquilonez t ad meridiem: ad orientē et ad occidentē. Oēm terrā quā cōspicis tibi dabo t sēmini tuo vsq; in sempiternū. Faciāq; semen tuū sicut puluerē terrę. Si quis potest hominū numerare puluerē terrę: semē q̄; tuuz numerare poterit. Surge ergo et perambula terram in longitudine et latitudine sua: q; daturus sum eā tibi. Mouens igit abram tabernaculū suū: venit et habitauit iuxta conuallez mābre que est in hebron. Ędificāuitq; ibi altare domino. ¶ La. XIIII

a ſ Semen israel fm carnem.

a ſ Ne putetur ea terra tantum promitti que ab abrā in eodē loco stante poterat videri.

ſ his. s. qui de te nascentur.

a ſ quia non habeat hic manentem ciuitatem.

a ſ Que sic vocatur a mambre amico abre.

a ſ vt exhiberet cultum cui debebat fidem.

Factum est autem in illo tempore: vt amraphel rex sennaar: et arioch rex pōnti: et chodorlaomor rex elāmitarum et thadal rex gentiū inirent bellum contra bāra regem sodomorum: et contra bersa regē gomorrę: et contra sennaar regem ādame: et contra semēber regem seboym: contraq; regem bāle: ipsa

a ſ Decorus manipulus: hi sunt hypocrite qui de cori virtutibus volunt videri. b ſ secularium.

a ſ Sciens iugum: auariciam significat dominā gentium.

a ſ Malicium. b ſ pecudis silentis.

a ſ in augustino. b ſ populi rumentis.

a ſ Qui interpretatur excussio vel fetor dentiū. b ſ Terrenorum.

a ſ perditionem. b ſ Quod est vinculum mortis vel meroris.

a ſ deuotatio vel precipitatio.

b Dixitq; dñs ad abrā. Hic p̄sequēter describit separatiōis abram t loth approbatio: p h̄ q dñs locutus est ipi abram post istā separationē p̄mittēs ei terrā t plis multiplicationē: t h̄ fuit cōueniēter factū. diuine enī reuelatiōis solent fieri mentibus q̄etis t a p̄turbationib⁹ passionū sedat⁹. societas aūt ipi⁹ loth ꝓpter rixā famulor⁹ erat causa p̄turbatiōis: vt p̄dictū ē: t iō reuelatio diuina facta est abre p⁹ ipsi⁹ loth sepationē. t ptz ꝛa vsq; ibi:

c Et habitauit tc. Mambre nomē ē hois potētis illi⁹ terre a q̄ deno iata ē vallis illa: t iste fuit federatus cū abram: vt patet capitulo sequenti.

d Ędificauitq; ibi altare domino. Ad sacrificandum t gratias agendum ipsi deo. ¶ La. XIII

Moraliter. a† Ascendit ḡ abram de egypto. Per qđ designat q religiosus postq̄ ꝓfecit in doctrina secularium ad claustrū redire debet: ad agendū deo gratias: et orationi studioq; vacandū. d† Reuersusq; ē p iter q̄ venerat a meridie. Hā eadē charitate qua descēderat ꝓpter edificationē ꝓximi redire debet ad cōtemplationē dei. Sz q; talis religiosus aliq̄n sumit ad regimē ecclesie sīc beat⁹ Grego. t plures alij: t huic cōsonat interp̄tatio nois abram qđ interpretat pater excelsus q; stat⁹ episcopo; altioz ē status religiosoz: t tūc fit ī eo q̄dā rixa vel pctio. Hā cōsuetudo in religiōe habita trahit ipm ad cōtemplationē. Onus aūt impositū ad actionē. Ām dicit Aug⁹. Otiū sanctū querit charitas: negocium iustum necessitas charitatis. Et qm̄ in tali necessitate maior ē obligatio pastoralis cure: iō abram separat a loth: p qđ designat q religiosus episcop⁹ ꝓ necessitate subditor⁹ interrūpere debet otiū cōtemplatiōis saltem ad tps. Per hoc aūt q loth elegit regionē delectabilē sicut paradisus: significat q cō templatio est valde delectabilis. p hoc aūt q sub ditur: † Abram habitauit in terra chanaan. q̄ interpretat cōmutatio vel mercatio que habet cum t an tieratē annexam. designat q̄ plātatiōis status est an ꝓcatib⁹ plenus. Et qz talis indiget diuina cōsolatiōe. ideo subdit: b† Dixitq; dñs ad abram. ipsum cōsolando de magnitudine meriti.

† Omnem terram quā cōspicis tc. per quam designatur terra viuentium. Sequitur:

d† Ędificauitq; ibi altare domino. pro gratiarū actione ex tanta bonorum promissione.

¶ In ca. xiij. vbi dicitur in postilla: Chananeus et pherēseus.

Additio. Rationabilius p̄sumit q̄ timebat abrā ne habitatores terre q̄ erant sine timore dñi. s. chanane⁹ t pherese⁹ videntes tantā esse abūdantiā abre et nepotis ei⁹ q̄ nō poterāt capere eos terra: expoliarēt eos vel saltez de terra eiecerēt: sicut eiecerūt philistijm isaac ꝓpt̄ similē causam: vt. j. xxvj. ca. t ideo interposuit scriptura in narratiōe hui⁹ recessus. Chanane⁹ t pherēseus habitabāt in terra. q. d. tales erant habitatores terre q̄ nō tolerarent tantam abundantiam in extraneis. ¶ Ca. XIIII

Factum est autem in illo tempore. Hic cōsequenter ostenditur quomodo abram bene se habuit ad ꝓximū in aduersis. et primo describitur ipsius loth captio. secundo eiusdem liberatio. ibi: Et ecce vnus qui euaserat. ¶ Circa primum sic ꝓceditur. quia primo describitur bellum in generali. secūdo causa belli. ibi: Duodecim enim annis. tertio describitur captio loth in speciali. ibi: Et egressi sunt. Circa primum dicit sic: Fa-

ctum est autem illo in tempore. i. post separationem loth ab abram.

f Ut amraphel rex sennaar. fm hebreos iste ē nemroth de q̄ supra dictū est q̄ regnauit ī babylone: que est terra sennaar. g Et thadal rex gētiū. sic enī nominatus est: quia in regno suo erant hoies congregati de diuersis natiōib⁹. h Sennaar regē adame. ī hebreo habet: Sineab regē bale.

lissam dici ⁊ vitulā ꝑternantē: qz tertio terremotu absoꝛpta sit. Ex q̄ sodoma ⁊ gomoꝛra: adame et seboym diuino igne sūt subuerse. Illa parula nūcupatur. Segoꝛ enim transfertur in paruulā: que syra lingua ꝛoara dicitur: Vallis aūt salinarum in q̄ fuerūt putei bituminis post dei iram ⁊ sulphuris pluuiam in mare moꝛtuum versa est: qđ a grecis stagnum asphalti: id est bituminis dicitur. Mystice. Quattuoꝛ reges: quinq̄ superant: dum cōtrarie potestates quinq̄ sensibus coꝛporis abutētes vitijs illaqueant ⁊ captiuāt

Allego. Allegorice. Tales reges superant primū bara qui interpretatur malicia vel creatura: ⁊ est rex sodomoꝛum: id est cecitatis vel pecudis silentis cum eis qui in vetusta malicia pseuerant: moꝛe pecudum cecitatē libidinis sequi psuadent. Vincunt et bersa. i. in angustia constitutum: regē gomoꝛre. i. populi tumentis ⁊ seditiosi: cū eos qui curiꝫ seculi angustiank: ac nephas rapine agere nō fomidāt: obꝛuunt et ꝓsternunt. Vincunt quoq̄ senna ar regē adame. i. terrene. cū eos qui terrena tantū sapiunt: i luxuria pmanere boꝛtank: vt dicāt comedam⁹ et bi. cras enim mo. Vincūt semeber q̄ interpꝛetaṫ ibi pditio. et ē rex seboym. i. cinguli meroꝛis: cū p iracūdiā et inuidiaꝫ incautos decipiūt.

Job.5.a Vñ stultū terficit iracūdia paruulum occidit inuidia.

Regē q̄z bale vincūt: cū pusillanimes i desꝑatiōez mittūt. Bale nāq̄ iterpꝛtaṫ ꝓcipitatio vel absoꝛbitio: ad q̄ maxime diabolus certat: vt p⁹ lapsū petꝛi in dꝑatiōez mittat. a Duodeci ci ⁊c. Duodenari⁹ supflu⁹ est numer⁹. in q̄ supfluitate seruiunt q̄nq̄ sensus nr̄i vane supstitioni: quā significat chodoꝛlaomoꝛ: et q̄ttuoꝛ vitijs sibi adiacētibus. ⁊ recedere volētes: grauē psecutionez patiunt: ⁊ sepe superank.

b Percusserunt q̄z. Hiero. Alia editio hz ⁊ cecidēt gigātes i astaroth: carnaym: ⁊ gētes foꝛtes sil' cum eis: et hoꝛres i sabe ciuitate anteq̄ sodomā pueniꝛēt. Quattuoꝛ reges ꝓfecti ō babylone iterfecerī gigātes: hoc ē raphaim. Robustoꝛ q̄z arabie ⁊ zuzim ⁊ emin i ciuitate sabe q̄ vsq̄ hodie sic vocaṫ. zuzim aūt ⁊ emin terribiles et hoꝛrēdi iterpꝛetāṫ ꝓ q̄. lxx. mag' sensū sequētes gentes foꝛtissimas posuerī. ⁊ reuertētes venerūt ad fontē iudicij ō ē. cades ꝓ antipatiōem

a ſ paruula.

est segoꝛ. Omnes hi conuenerūt a
a ſ vel illustrem. b ſ Post subuersionem sodo/
in vallem siluestrem q̄ nunc est b
moꝛum. a ſ causam belli exponit.
mare salis. Duodecim enim an/ c
a ſ generatio manipuli: vel habens decoꝛum ma/
nipulum.
nis seruierant chodoꝛlaomoꝛ: et †
a ſ impar numerus cōcordiā significat trinitatis.
tertiodecimo anno recesserūt ab
a ſ Redeunte fragilitate quaternarij nituntur vꝛ
tia superare.
eo. Igitur anno quartodecimo
venit chodoꝛlaomoꝛ et reges qui
a ſ gigantes. i. de se ꝓsumentes.
b c erant cum eo. Percusseruntq̄ rā/ d
a ſ coꝛnua vel defensiones cōscindens fluctuꝫ seu
diuisio commotionis.
phaym in astaroth et cārnaym et e
a ſ terribiles. b ſ hoꝛrendi. c ſ Saturitas ꝓ/
fecta vocatio species vel abundans.
zuzis cū eis ēt emim in sabē caria f
ſ in rumoꝛe coꝛum qui moꝛibus hyspidi.
thaim ⁊ choꝛreos in montib⁹ seyr g
a ſ ferocitas coꝛum. h
vsq̄ ad campestria pharam quę i
est i solitudine. Reuersiq̄ sūt ⁊ ve k
a ſ Perram de qua moyses ꝓduxit aquam. l
ſ impetus aquarum.
b ſ vbi postea populus murmurās iudicatus est.
nerunt vsq̄ ad fontē mēsphat:
a ſ iudicium.
ſ interpꝛetaṫ etiam sancta: ꝓ antiphꝛasim.
ipsa est cūdes ⁊ percusserūt omnē m
a ſ terram lingentium. b ſ amaricantem. n
regionem amālechitarū et āmoꝛ/ o
a ſ. i. in vibe palmarum vbi superbi reges victoꝛi
am adepti sunt: hoc est: oppidum engaddi: balsa/
mi et palmaruꝫ ferule: sed asasonthamar vꝛbs pal
marum interpꝛetatur.
rēoꝛū qui habitabāt in āsasontha
a ſ pecudum silentium.
mar. Et egressi sunt rex sodomoꝛ p
a ſ populi tumentis. b ſ terrenoꝛum.
et rex gomoꝛre: rexq̄ adamę ⁊ rex
a ſ mercentium. b ſ voꝛatoꝛum.
seboym: necnon ⁊ rex bāle q̄ est
segoꝛ et direxerunt aciem contra
a ſ in vilitate moꝛum inculcoꝛum.
eos in vālle siluestri. s. adūsus cho q
doꝛlaomoꝛ regem elamitarum: et
thadal regem gentiū ⁊ amraphel
regem sennaar et arioch regem
ponti: quattuoꝛ reges aduersus
a ſ quia inculti moꝛes in ꝓfundum malorum
pertinaces trahunt.
quinq̄. Vallis autem siluestris r
habebat puteos multos bitu/

nomen est ciuitatis: que alio nomine vocata est segoꝛ. a Omnes hi conuenerunt in vallem ⁊c. In hebꝛeo habetur: In valle campestri. et potuit esse q̄ illa vallis ex vno latere habebat nemoꝛa ⁊ in alio cāpos arabiles: ⁊ sic ab vtroq̄ nomine poterat nominari scilicet siluestris et campestris. b Que nunc est mare salis. qz postq̄ subuerse sunt ciuitates que erant in illa regione: locus ille factus est lacus magnus salsissimus et valde spissus: ita q̄ vestimenta ibi ꝓiecta magis soꝛdidant q̄ lauent: ⁊ ideo nullus piscis potest ibi viuere: fm q̄ dicit philosoph⁹. ij. Methau. Et ideo in alio loco vocaṫ mare moꝛtuum. Apud hebꝛeos enim mare vocaṫ cōgregatio aquarū in magna quātitate. c Duodecim enī annis. Hic exꝑimiṫ causa belli que fuit: qz rex sodomoꝛ et alij quattuoꝛ reges cū eo ꝓnominati. xij. annis seruierāt chodoꝛlaomoꝛ regi elamitarū reddentes ei tributū: et tertiodecimo anno rebellauerūt: ꝓpter quod anno quartodecimo adduxit tres reges secuꝫ supꝛa notatos ad debellandū eos. verūtamē quia rex sennaar erat maioꝛ inter illos ꝓpter quod. ē. ꝓnomiatus est: ideo ꝓbabile est licꝫ nō exꝑimaṫ in lr̄a: que facit mentionē ō istis solum ꝓpter captionem loth q̄ ille amraphel et foꝛsitan alij duo reges habebāt etiā aduersarios rebellantes: in quoꝛū debellatiōe chodoꝛlaomoꝛ ꝓmo adiuuit eos. ⁊ postea venerunt cum eo ad debellandū regez sodomoꝛū et alios quattuoꝛ reges ꝓnominatos cū eo: et hoc est quod subdiṫ: d Et percusserūt raphaym. i. gigantes. e In astaroth nomē est ville vel terre vbi habitabāt. f Et carnaym ⁊c. Nomina sunt gentiū a ꝓdictis debellataꝫ. In sabe chariathaim. i. i planicie ili⁹ terre. Sabe enī in hebꝛeo ē nomē cōmune: ⁊ significat planiciem. tamē. b. sonat hic sic. v. sic sabe. g Et choꝛreos. isti sunt hoꝛrei. in hebꝛeo scribiṫ ꝑ Heth litteram cui in latino coꝛrespōdent due: scilicet. c. h. ꝓut. ē. dictum est ca. xj. de haram que in actib⁹ apl'oꝛ vocaṫ charam. b In montibus seyr. sic nominati sunt ab esau qui nōdum erat natus: et ideo istud nomen ponit hic ꝓ anticipationē. videt tū melius q̄ vocatus sit mons seyr ab illo ꝓcedente esau. vt habet. j. xxxvj. ca. a quo descenderūt duces in mōte seyr anteq̄ filij esau haberēt ibi principatū. i Vsq̄ ad campestria pharan. vsq̄ illuc persecuti sunt eos.

k Reuersiq̄ sunt. ab illo loco vbi persecuti sunt eos. l Et venerunt vsq̄ ⁊c. qđ signat iudiciū in hebꝛeo. vocaṫ cui fons ille fons iudicij quia ibi congrebank iudices terre illius ad determinandū iudicia. fm aūt hebꝛeos dictus est locus ille fons iudicij in significationem futuri iudicij: qz futuꝫ erat q̄ moyses et aaron ibi iudicarent ꝓ aquis cōtradictionis ꝓpter quas dñs ꝓtulit sentētiā cōtra eos q̄ moꝛirenṫ aū ingressum terre ꝓmissiōis: vt habeṫ Nu. xx. m Ipa est cades. Sic enī alio nōe vocata est. Cades enī sanctū significat i hebꝛeo: qz dñs ibi sanctificauit nomen suum educendo aquas de petra vt ibidē habeṫ.

n Et ꝑcusserūt ⁊c. Hoc ꝺr ꝓ anticipationez: qz nōdū erat natꝰ amaleth. o Et āmoꝛreoꝛū ⁊c. ⁊ ipa est engaddi. vt habeṫ exꝑresse. ij. Paral. xx. ca. Ipa est regio abundās pluriꝫ in balsamo ⁊ palmis. p Et egressi sunt. Hic ꝙr describiṫ captio loth i speciali: debellatis enī aduersarijs triū regū q̄ erāt cuꝫ chodoꝛlaomoꝛ: venerūt tres dicti reges cum chodoꝛlaomoꝛ ad debellandū regē sodomoꝛuꝫ et alios ꝙttuoꝛ q̄ ei rebellauerāt: q̄b⁹ debellatis captꝰ est ipe loth q̄ habitabat in sodomis: ex societate enī malo⁹ iusti aliq̄n icurrūt penaꝫ temꝑoꝛalem: licet non sint ꝑticipes criminis ipsoꝛum. et patet littera vsq̄ ibi: q In valle siluestri. exponatur sicut ꝓius.

r Vallis aūt siluestris habebat puteos multos ⁊c. Dicunt aliqui q̄ ibi erāt putei enomētes bitumē: qđ ē genꝰ cemēti foꝛtissimi: ita q̄ nō dissoluaṫ

Hebꝛeo

* nisi

a Hebreo. Lxx. trāsfluui/ali. qz sez de mesopotamia veniens transito fluuio eu/phrate: sedē posuit in terra chanaan. Unō iesus naue. Ioſ.24.d Quid vultʒ seruire dijs patrū vestroꝝ: qꝰ sūt trās flumen. b Nō cū audisset tē. Jsīs. similiter fides nr̄a cum firmata est spiritu p̄ncipali quīqꝫ sensus corpis q̄si quinqꝫ reges subijcit verbo dei triūphans ō homīe exteriori. Ille in trecētʒ decem ⁊ octo aduersarios debellauit: qz nos in sacramēto crucis: quam tāu lr̄a significat: que trecēta significat quīqꝫ sensus carnales nos antea varijs vitijs captiuantes superam⁹. Decē ⁊ octo ex ternario ⁊ senario multiplicatus fidez trinitatis ⁊ pfectionē significat/peris quibus virtutū cōtra vitia plena victoria pficit. Allego. Strab⁹. All. Bellū abze cum quartuoz regib⁹ signi/ficat bellū virtutū ⁊ vitiorū. Pater ergo fidei ⁊ prima via credendi pro fratre suo loth dimicauit et vicit: L nō in multitudine exercit⁹ sed in trecentis decē ⁊ octo expeditis vernaculis. Sic quiſqꝫ p aīa sua ꝙtra spūales nequicias belluz gerat cū trecētis decē ⁊ octo vernaculis. i. cū auxilio sancte crucis. Tau enim littera: que habet figurā cruc'. ccc. exprimit. c Dan. Autē vn⁹ est de fontib⁹ iordanis. Alter enī ior vocaꝫ. qō in/terp̄etatur riuus: duobus ergo fontibus q̄ nō p̄cul a se distant in vnum riuuluz federatʒ: iordanis appellatur. d At ō m. tē. Hie. Hūc aiunt hebrei esse sem filiū noe ⁊ cōputatiōe annorū ostēdūt cū vsqꝫ ad Isaac vixisse: et oēs p̄mogenitos a noe vsqꝫ ad aaron pōtifices fuisse. Haleꝫ ō postea dicta ē hierusalē. Apīs memorans melchisedech: sine patre ⁊ mr̄e refert ad xp̄m: ⁊ p eū ad eccliaz gentiū: qz gloria capitis ad mēbra refert. Quomā būdixit abze circūcisio ⁊ in eo leui: sic et aaron de quo postea sacerdotium. Ex q̄ vult colligere sacerdotiū ecclesie habētis p̄putiuz benedixisse circūciso sacerdotio synago/ Ps.109. ge. Quod autez ait: Tu es sacerdos in eternū sm ordinem melchisedech: ministerium nostrum verbo ordinis signatur: non per aarō irrationabilibus victimis † De cōse. dis. 2. c. i cā/lice ⁊. c. ac/cipit. c. 21. dis. c. deni/q3. in glo. immolādis: sed oblato pane ⁊ vino: id est corpore domini: et sanguine consecrari. Strabus. Melchisedech. Qui interpretatur

a ſ canes muri non valentes latrare: et ela/ri cedunt vitijs.

minis. Iraqꝫ rex sodōmorum et rex gomorrę terga verterūt

a ſ vitijs non cedentes.

ceciderūtqꝫ ibi: et qui rēman/ a

a ſ virtutum eminentiam.

serant fugerunt ad mōntem.

a ſ Hoc fit cum vitia vincunt rationē et immittunt famē verbi quo anima pasci debuit.

Tulerūnt autem omnem sub/ b

stantiam sodomorꝫ: et gomorreorum: et vniuersa quę ad ci/ c

a ſ occultādo insidias.

bum pertinent: et ābierunt.

a ſ Ex societate malorum penas temporales sustinent aliquando iusti.

Necnon ēt loth ⁊ substantiaz d

eius filium fratris abzam qui habitabat in sodomis. Et ec/ et

a ſ In hebreo transitori.

ce vnus qui euaserat: nuncia/

uit abzam hēbreo qui habita f

a ſ proprium nomen.

bat in cōualle māmbrę āmorrei fratris eschol ⁊ fratrʒ aner. Hi enim pepigerant fedus cū g h

b abzam. Nō cuz audisset abzā captum videlicet loth fratrez

a ſ non vocatos: de quibus dicit in sequentibus: exceptis his que comederunt iuuenes.

suum: numerauit expēditos i

vernaculos suos trecētos de/ k

cem et octo et persecutus est

a ſ vbi vnus de fontibus iordanis oritur qui nunc dicitur dan. ſ Dicto. opidū phyneies quod nunc paneas dicitur. b ſ Hoc: iordanis abzei: id est fides: sunt charitas ⁊ spes: que suis vicibus quasi separatim occultra inspiratiōe vitio

c eos vsqꝫ dān: et diuisis socijs l

sas ifundūt mēres. ſ fides cum spe et charitate vitia persequitur.

irruit super eos nocte. Percus/ m

sitqꝫ eos et persecutus est eos

a ſ id est vsqꝫ ad aduersitatē effundendi sanguinis: damascus enim portus sanguinis interpretatur.

vsqꝫ hobā ⁊ phenicem quę est

a ſ a captiuitate vitiorum liberat fides rationem ⁊ intellectum: quasi fratrē ⁊ substantiaz fratris cum virtutibus purgati animi.

ad leuam damasci. Reduxitqꝫ n

omnem substantiam: et loth fratrem suum cum substantia

a ſ virtutes politicas. b ſ omnium virtutum species.

illius: mūlieres quoqꝫ ⁊ pōpu

a ſ victis vitijs alis insidias moliuntur: maxime luxuria que sodomitis dominatur.

lum. Egrēssus est aūt rex sodo o

morum in occursum eius post

q̄ reuersus est a cęde chodorlaomor et regum qui cum eo

erāt in valle sabę: quę est val/ p q

d lis regis. † At vero melchise/ r

a ſ hec sacramenta nostrorum sacramento/rum figura fuerunt.

dech rex salem proferēs pānē

nisi sanguine menstruo. Hebrei autem dicunt q̄ in illa valle accipiebaꝫ terra ad faciēdū cemētū: qua sublata remanebāt ibi fosse que dicebanʒ fosse cementi: vnde et in hebreo habetur puteos cementi: illud autem interponitur hic: ꝓpter quod sequit:

a Ceciderunt qꝫ ibi: quia fugientes de prelio timore turbati nō considerabant loca periculosa q̄/bus se ingerebant: et sic ceciderunt in fossas illas. Hebrei autē dicunt q̄ factuz est illud ꝓpter abzā de quo nō credebant homines illius terre: q̄ exist/set illesus de incendio chaldeorum: sed quando viderunt q̄ rex sodomorum ceciderat i puteos illos armatus et exierat inde sanus miraculose tūc crediderunt de abzam quod similiter exisset de incendio chaldeorum. b Tulerunt autez omnē substantiam tē. ꝙtum ad diuitias artificiales.

c Et vniuersa que ad ci. tē. ꝙtum ad diuitias naturales ex quibus vita sustentaꝫ. d Necnon et loth. Omnia predicta ō bellis istis interposita sūt ꝓpter captionem ipsius loth. Sequitur:

e Et ecce vnus qui euaserat. Hic cōsequēter describitur ip̄ius lot liberatio: vbi primo describitur abze fidelitas: secūdo ip̄ius benedictio. ibi: At vero melchisedech: tertio eius liberalitas. ibi: Dixit autē rex sodomorū. Fidelitas aūt eius apparet qz non timuit ire ad pugnandum contra quattuor/reges fortissimos vt liberaret nepotē suuz audita captione eius. et hoc est qō dicit: Ecce vnus qui euaserat. Dicūt aliqui hebrei q̄ iste fuit og rex basan: qui euaserat de diluuio: sed hoc supra improbatuz est. vij. ca. Alij autem dicūt q̄ fuit idem og qui euaserat alijs gigantibus interfectis in astaroth: vt p̄ dictum est in isto ca. de quo etiam scribit Deut. iij. Solus quippe og rex basan restiterat de stirpe gigantum: sed hoc nō est verisimile q̄ euadens ō prelio omnibus socijs suis interfectis: secutus fuisset aduersarios suos: sed magis fugisset ad partē oppositam: ⁊ ideo predicte expositiōes videnʒ extorte a littera: ꝓpter quod ſm planum sensum litterę dicendum est q̄ fuit de exercitu regis sodomorꝫ qui fugiens transiuit vsqꝫ ad locum vbi manebat abzam qui non erat multum remotus a loco belli: et quia cognoscebat loth et abzam patruum suuz. ideo nunciauit abze nepotis sui infortunium.

f Abzam hebreo. Ex hoc patet q̄ hebrei nō sunt dicti ab abzam sed ab heber: a quo etiam ip̄e abzā hic dicitur hebreus. Item idem patet per litteras in hebreo: quia abzaz incipit ab Aleph: Heber ō per eyn: ⁊ ideo si hebreus diceretur ab abzam inciperet per aleph: quod nō est verum: sed incipit ab eyn. g Hi enim. scilicet tres fratres qui erāt ō genere ammorreorum. h Pepigerāt fedus cū abzam. et ideo adiuuerunt eum: vt habetur in fine huius ca. i Numerauit expeditos: id est paratos ad pugnam. k Vernaculos suos: id est seruos suos natos in domo sua.

l Et diuisis socijs. scilicet abner: Eschol ⁊ mambre: faciebant diuersas turmas: vt in plurib⁹ partibus inuadens aduersarios incuteret eis maiorē timorem. Aliter exponūt hebrei. Diuisis socijs q̄ illos sibi federatos separauit ⁊ diuisit ad sarcinas custodiendas: et parati erant ei succurrere si indigeret: ipse tamen cum seruis suis intrauit bellum.

o Irruit super eos nocte. quādo dormiebant ꝓpter laborem precedentis diei: et qz dormiebāt securi: sup eos irruit anteq̄ possent armari. n Reduxitq̄ omnē substantiā tē. Quoniam illi qui euaserunt manus eius ita fuerunt preoccupati q̄ nihil poterant secum portare.

o Egressus est autem rex sodomorum in occursum eius. Ad faciendum ei reuerentiam et reddendum ei gratias de occisione aduersariorum suorū.

p In valle sabe: id est in valle plane et equali.

q Que est vallis regis. Habebant enim ibi rex † De.7.a manerium. a quo denominabatur vallis illa.

r At vero melchisedech. Hic ꝙseq̄nter ponit ip̄i⁹ abze būdictio. Circa qō sciendū q̄ inde adūsarij fidei christiane: scripturas q̄ loquunʒ ō xp̄o nituntʒ

deprauare

¶ rex iusticie ⁊ dicit rex pacis christum significat per quē reconciliati sumus: ⁊ qui in fine seculi iuste iudicaturus est.

a Dedit ei decimas. Isto. Sciens ergo patriarcha: melius sacerdotiū fuisse in populo gentium q̄ leviticuz qđ de ipso erat nasciturū: et a meliore benedicendū: decimas substantie post benedictionez dedit melchisedech: sicut sacerdotib⁹ benedicētib⁹ sibi populus ꝺm leges decimas dabat. Melchisedech interp̄tat̄ rex pacis vel iusticie. Per christum enī recōciliamur deo qui ventur⁹ est discernere bonos a malis. Ipse est sacerdos qui ꝓ oīm/bus deo patri seipm obtulit et verus rex q̄ in p̄ti suos regit. ⁊ i futuro iuste iudicabit. b A filio subtꝛeg. tē.

Esa.33.c Air iustus manus suas excutit ab oī munere in quo ostēdit: qz bella a fidelibus nō cupiditate sed charitate cō/mittenda sunt. Stipendia militantiū excipit ⁊ ptes eoꝝ qui pariter cum eo pugnauerāt partim iusticiā suā demōstrans ꝓtim stipēdia legitime pugnātibus debita nō abnegās. c Qui venerūt mecū tē. Utit enī aliquādo fides testimonijs infideliuz. Ūn apo/

Titū.1.c stolus. Male bestie pigri ventris sed ad vtilitatē fideliū. ¶ Ca. XV

Nico.de lyra

depꝛauare: inter quas est p̄s. cix. in q̄ fit mētio de sacerdotio melchisedech ⁊ occasione illius p̄s. qui de christo loquit. passum istum peruerse expo/nere nituntꝰ dicētes quod iste melchisedech protulit panem ⁊ vinum nō in sacrificium sed magis ad reficienduz abram ⁊ populum eius qui veniebat de p̄elio sed hoc patet falsum per litteram precedentem ⁊ sequentē. dictū est enim supꝛa: qđ illi quattuoꝛ reges quos debellauerat abram: asportauerant de sodomis vniuersa que ad cibum pertinent nec potuerant adhuc omnia consumpsisse: nec fugiendo poterant secū portasse: ⁊ ideo abram ibi inuenit satis de victualibus ꝓo se ⁊ ꝓo populo suo: ⁊ ꝫ etiaꝫ patet per litterā sequentem: vbi abram de preda nihil voluit retinere: exceptis his que comederunt iuuenes: id est bellatoꝛes qui secum fuerant. Item post illa verba: Proferēs panem ⁊ vinum. immediate subditur ꝓo qua causa:

a Erat enim sacerdos dei altissimi. Ex quo patet q̄ causa ꝓ qua protulit panem ⁊ vinum fuit ad offerendum sacrificium: quod pertinet ad sacerdotis officium. ꝓo refectiōe enim bellatoꝝ magis pertinet ad hominez laicum ꝓferre victualia q̄ ad sacerdotem: ⁊ ideo alij aliter puertentes exponūt dicentes q̄ melchisedech protulit panem ⁊ vinū ꝓo sacrificio offe/rendo: non ꝓ ipsum: qz �means istos sacerdos non erat sed ꝓ ipm abram qui tanq̄ sacerdos legitur pluries cōstruxisse altare: ⁊ sacrificiū deo obtulisse: vt habet infra. xxij. ca. et iō illud qđ sequitur. Erat enim sacerdos dei altissimi. nō refertur ad ipm melchisedech: sed ad ipsum abram. ⁊ similiꝫ illud quod sequitur: Et dedit ei decimas ex omnibus. s. melchisedech dedit decimas de omnibus ipsi abꝛe tanq̄ sacerdoti: sed falsitas huiꝰ expositionis apparet per hoc: q̄ melchisedech benedixit ipsi abꝛe dicens: Benedictus abꝛaz deo excelso ⁊ē. benedicere autem. ad sacerdotem pertinet: quia quod minus est sine cōtradictione a maioꝛi benedicit̄: vt dicit ad Heb. vij. ca. Item q̄ melchisedech daret decimas de omnibus repoꝛtatis ipsi abꝛe ꝓz falsum ꝓ lr̄am sequentē: qz abram iurauit q̄ de omnib⁹ illis nō accipet a filo s̄btegminis vsq̄ ad corrigiā calige. i. nullam rem q̄tūcūq̄ minimā accipet: ⁊ iō vera exposito ē ista: q̄ melchisedech erat sem primogenitus filius noe qui adhuc viuebat: qđ ꝓz si cōputent̄ anni ei⁹. s. positi: imo vixit post vltra natiuitatē iacob esau: vt ꝓbatur. j. xxix. ca. Sz ꝓtra ꝫ arguitur: qz ad Heb. vij. ca. Sꝛ de melchisedech: Sine patre sine matre: sine genealogia: neq̄ initiū diex: neq̄ finē vite habēs qđ nō pōt dici de ipo sem: q̄ nō est idē hō. Sz ad ꝫ rn̄det a doctoꝝ nr̄is: q̄ ꝫ dic apls nō q̄ melchisedech nō habuerit patrem et

a ¶ summum sacerdotem significans.

⁊ vinum: erat enim sacerdos dei a

a ¶ vel summi. b ¶ sicut maioꝛ minoꝛem.
c ¶ Quasi hec victoria deo excelso est assignanda: ⁊ ei grariarū actio ꝓ beneficijs exhibenda.

altissimi: benedixit ei ⁊ ait: Benē/dictus abram deo excelso q̄ creauit cēlū ⁊ terrā: ⁊ benedictus deꝰ excelsus: quo protegente hostes

¶ vel suos.

a in manibus tuis sunt. † Et dedit b

¶ Hora. deame danē cū bono operi: pseuerātia addit. ¶ in ꝫ leui tanq̄ minoꝛ decimatus est.

ei decimas ex oīmbus. Dixit aūt c†

a ¶ victa solas animas querunt.

rex sodomoꝝ ad abram. Dā d

a ¶ Spolia. ¶ Per cupiditatem fallere molit.

mihi aias: cętera tolle tibi. Qui respondit ei: Leuo manū meam e

a ¶ quasi nec minimum. Excutit manus suas ab omni munere.

b sꝛem cēli ⁊ terrę: q̄ a filo subtēg/minis vsq̄ ad corrigiā caligę: nō accipiaz ex omnibus q̄ tua sunt. Ne dicas: ego ditaui abram: ex f+

ceptis his quę comederunt iuue g

a ¶ Juste cuiq̄ tribuit quod suum est.

c nes: et pārtibus viroꝝ qui venerunt mecuz: aner: eschol: ⁊ mambrę. Isti accipiant partes suas. h

trē ⁊ matrē ⁊ē. Sz qz scꝛa nō facit mētionē de p̄e sem ⁊ matre eiꝰ ⁊ē. Sz adhuc videt argumētū remanere: qz scꝛa facit mentionez de patre sem: ⁊ matre eius ⁊ genealogia: et de principio vite eius ⁊ fine. Dicendum q̄ verum est: sed ꝫ non est sub noīe melchisedech: sed solum sub nomine sem: ⁊ sic intelligit apostolus et doctoꝛes sancti: q̄ sub nomīe melchisedech nō fit mētio in scriptura de patre ⁊ matre eius nec determinat etiam de genealogia: nec de principio et fine vite sue. Erat enī sacerdos dei altissimi: quia pater erat omniū illoꝝ qui remanserant in cultu dei: ⁊ qz erat primogenitus ratione natiuitatis: vt dicūt aliqui: vel saltem ex ordinatiōe patris: si nō fuit primo nātus vt dicunt alij. Jus enim primogenite bene trāsferebatur ad filium post natum ex ordinatione patris: maxime de voluntate dei: sicut † 16.q.7.c. decimas do iacob ius primogenite transtulit a 23.q.5.c.di ruben primo nato ad ioseph q̄tuz ad cat. in glo. duplicem portionem hereditatis accipiendam: ⁊ ad iudam q̄tum ad dignitatem regiam: vt habet̄ .j. xlviij. ca. et xlix. Sacerdotiū aūt fuit annexum primogenite vsq̄ ad legez data per moysen ⁊ ideo audita victoria abꝛe diuina virtute facta: protulit panem ⁊ vinum. i. sacrificium: reddēdo gratias deo: ⁊ ideo benedicendo abꝛaz dixit. Benedictus abꝛā deo excelso ⁊ē. b Et dedit ei decimas. s. abram ipsi melchisedech cui debebantur tāq̄ sacerdoti. Et sic exponit apo † 23.q.5.c. stolus ad Heb. vij. Ostendēs q̄ leui dicit i glo. fuit decimatus in abram. c Dixit autem rex sodomoꝝ. Hic describitur liberalitas abꝛe: quia q̄uis totaz p̄dam posset retinere: noluit tamen aliquid recipere. d Da mihi animas. i. viros mulieres et paruulos.

e Leuo manum meam. modus ē irādi. f Ne dicas: ego ditaui abrā. Hoc dixit non ad iactantiam sed ad dei gloriaz qui ei promiserat multiplicationem bonoꝝ temporaliū vt supꝛadictum est: ⁊ ideo nolebat qđ eius ditatio aliquo modo alij attribueretur.

g Exceptis his que comederunt iuuenes: id est bellatoꝛes qui fuerūt mecū in p̄elio. h Et partib⁹ viroꝝ qui venerunt mecum. isti enim non erant de familia abꝛe: et ideo non erat suum dare partes ipsoꝝ de preda illa. Q̄ autem dicitur hic de ipsis: Qui venerunt mecum. vno modo exponi/tur: q̄ cum ipso intrauerūt bellum: vt predictum est: Et ꝫm hoc certum est: qđ habuerūt ius in parte prede. Alio modo qđ non intrauerunt bellū sed remanserunt ad custodiendū sarcinas: ⁊ ꝫm hoc etiam declarauit abram qđ haberent ius in parte prede. Et ex isto loco accepit dauid illud quod dēterminauit. j. Regū. xxx. ca. dicens: Equa pars erit descendentis in p̄liū ⁊ remanētis ad sarcinas. vñ qđ ibidē sequit̄: Et factū est ꝫ ex illa die ⁊ deinceps ꝓstitutū: ⁊ q̄si lex in isrl̄. In hebꝛeo habet̄: Et factū est ꝫ ex die illa: ⁊ desup vel ꝺ ād: qz obseruatū fuerat tpe abram: vt patz ex dictis: verūtā qđ abram hoc seruandū decreuerit: Dauid postea magis declarauit: ⁊ firmiꝰ statuit tanq̄ ex regia ptāte ⁊ē. ¶ Ca. XIIII

Mꝛaliter. Hic agit de captiōe loth in debellatiōe sodomoꝝ ⁊ eiꝰ liberatiōe ꝑ abrā auunculū suū. Captiōis aūt eiꝰ occasio fuit belluz q̄tuoꝛ regū cōtra q̄nq̄. Per quinq̄ reges intelligi possunt q̄nq̄ sensus corpis. nā coꝝ delectationi obediūt multi. ꝓp qđ reges possūt dici: ⁊ de istis ꝺꝛ q̄ c† Genesis. v. Edūsaiꝰ vester diabol⁹ tāq̄ leo rugiēs circūit q̄rēs quē deuoret. Et ei fuiūt q̄nq̄ sensus corpis inq̄tū ad pcm̄ ꝑ ꝺlectatiōes inducūt: ⁊ sibi illi q̄ sensuū delectatiōib⁹ obediūt. † Et trede cimo āno recesserāt ab eo. nā alię resipiscūt a seruitute diaboli: ⁊ bn̄ ꝺꝛ. xiij. āno: nā ꝑ q̄nariū significat̄ fides trinitat̄: ⁊ ꝑ denariū obseruatio. x. p̄ceptoꝝ: ⁊ ꝫ duo resilire faciūt a diabolo

de quo

de quo valde dolens iterū nititr eos subijcere sibi ⁊ assumit secū tres alios reges scz ꝓcupiscentiā carnis:appetitū bonoris:⁊ rei tēporalis:qui reges dicunt:eo q multi seruiūt eis: et istis tribꝰ regibus ad suum intentuz vtr diabolus.Et sic debellat multos penitentū ⁊ eos iterū sibi subijcit per peccati recidiuū et cum eis capit loth qui vt supradictū est cōtemplatiuū significat seu religiosum.aliqui xo de numero religiosoꝝ a diabolo capiunt per insultum triū regum dictoꝝ. ¶ Et ecce vnus ꝙ euaserat nunciauit abram.Per istū designant boni euadentes insultū diaboli:qui ipsi abram.i. ꝓlato qui ꝓeest et ꝓdesse pōt peccata denunciāt socioꝝ suoꝝ vt apponatur remedium ⁊ ipse liberat denunciatos ꝺ diaboli potestate ⁊ sic liberatur loth de diaboli captiōe. ¶ Dixit aūt rex sodomoꝝ ad abraz:Da mihi animas:cetera tolle tibi.per istum significant illi qui offerūt ꝓlato munera vt desistatur a correctiōe debita:sed bonus ꝓlatus omnia respuit exceptа competenti refectiōe ꝓ se et familia.ideo subditur: g† Exceptis his que comederūt iuuenes.et talis prelatus a melchisedech benedicitur per quez dominus noster iesus christus significatur:sicut exponit apostolus Heb.vij.

¶ In ca.xliij.vbi ꝺr in postil.Dr factū est istud propt Abrā.

Additio.j. Hec expositio hebreoꝝ ẽ friuola: qz ex hoc ꝙ rex sodomorum miraculose exiuisset de puteo:nō attribuerūt gentes exitum Abre de incēdio chaldeoꝝ:testimonio veritatis diuine fidei:in detestationem idolatrie:ꝓ qua Abraz exposuit se periculo incendij: cū etiā rex sodomoꝝ ꝙ pessimus ⁊ idolatra erat sic exiuerat armatus de puteo ⁊ illesus:sed potiꝰ ista attribuebāt magicis artibꝰ vel hmōi.Et sic istud miraculū factū regi sodomoꝝ nō redūdaret in gloriā dei:qꝺ eēt valde incōueniens ⁊c.

¶ In eodem.xliij.ca.vbi dicitur in postilla:Ex hoc ptz ꝙ hebrei non sunt dicti ab Abram.

Additio.ij. Unde dicit Abrā hebreus plenus babet in additiōe sup Matth.xxj. Unde ibi:Correctoriū corruptorij his additionib⁹ nō respōdet:qm̄ dicit illas nō esse dignas ꝓtractatione:cū sint nullius vtilitatis:sic ptz supra respōdendo additiōib⁹ tertiidecimi capituli.

¶ In eo.ca.xliij.vbi ꝺr in postil.Muerauit expeditos vernaculos.

Additio.iij. In b loco vbi lra nra dic:Et numerauit expeditos.lra hebraica hz:Munuit exptos.⁊ est sensus ꝙ muniuit suos armis bellicis.s.illos seruos q̄ erant exercitui:ex quo ptz prudentia abrae in re militari:quia nō inermes accepit qui ad fugā sūt proni vt dicit Uegetius:sed munitos seu armatos.Silr nō accepit tyrones: sz iam exptos.Potest esse ꝙ ex vicio scriptoꝝ hec varietas contingat:sic ꝙ vbi dicit:Muuinit:posuerūt Numerauit.⁊ vbi habet exptos:posuerūt expeditos ꝓpt similitudinē haꝝ dictionū ad inuicē:⁊ etiaz ꝓpter hoc ꝙ statim addunt termini nūerales.s.ccc.xviij. Sz b nō obstat:nē ex b nō sequit: nisi ꝙ tantus fuerat munitoꝝ ⁊ exptoꝝ numer⁹. ¶ In eodē ca.xliij. vbi ꝺr i postilla:Et ī audita victoria abre diuia virtute ⁊c.

Additio.iij. Hoc sacrificiū qꝺ obtulit melchisedech nō est intelligendū esse idē realiter cū nro sacrificio:sed esse figuratiuū illi⁹ vñ glo.interlinearis sup illud verbum: Proferēs panē ⁊ vinum dicit:Nec sacramenta nostroꝝ sacramētoꝝ figura fuerant.

Glo.ordi.

Mystice Abrā

†.23.q.5.c. dicat.

Is itaq ⁊c.Noli timere. Mystice. Triūphata multitudine vitioꝝ: cōfortatur spes cuiusq fidei a dño ne timebet sed mercedē expectet. b Dixitq abrā. Mystice.Murmurationez significat antiq ꝙ lōga expectatiōe suspēsi iam ānsi de aduētu ei⁹ hesitabāt ꝙ tāq dñs eternā hereditatē acceptur⁹ multiplicato semīe credētiū sterilē legē tanq vernaculi dispēsatōez erat exclusur⁹. Quoꝝ hesitatio ꝓphetico spū remouet ⁊ fides ꝓfirmata iusticiā ꝓmeretur. Uñ credidit ab.ꝺ.⁊ re.ē il.ad.iu.

c Suspice celū ⁊c.Supi⁹ dixit: Erit semē tuū sic arena maris:qz ī illa plebe q̄ꝺā carnales ⁊ terreni q̄ arene cōparant qz aridi ⁊ a bonis opib⁹ ī fecūdi.alij quasi stelle fulgētes. Ra.Duplex significatio ꝓmissi seminis daf. Ostēsis stellis ꝺr ei sic faciā semē tuū id est gentē christianā:cui⁹ tu pr futurus es ī fide.s.resurrectionis luce coruscare.Ostēsa xo arena ꝺr sic erit semen tuū ⁊c.i.copiosa erit gens iudeorū:sz arida ⁊ infecūda. ℣ Sume

Nico.de lyra

Is itaq ⁊c.Postq̄ descripsit moyses q̄liter abram bñ se habuit vt inciens ⁊ hoc q̄tū ad deū ⁊ ꝓximum. Hic ꝓñr ostēdit q̄liter se habuit ad seipm:⁊ qz ꝓles reputat vna ꝓsona cū patre.Et ꝓm illud Eccl.xxx. Mortuꝰ est pater ei⁹:⁊ quasi nō ẽ mortu⁹.Reliquit enī filiū similē sibi:⁊ silr vir ⁊ vxor q̄si vna ꝓsona computant:ꝓm dictū saluatoris Matth.xix. Itaq tā fi sūt duo scz vna caro.ideo ꝓmo ostēdit q̄liter abram se habuit in petēdo ꝓle.secꝺo q̄liter ī regēda vxore.xvj.ca ¶ Circa ꝓmū primo ponit abre petitio.secꝺo petitionis exauditio.ibi:Statim q̄z sermo dñi ⁊c.tertio exauditiōis ꝓfirmatio.ibi:At ille ait: dñe ꝺe⁹. Circa ꝓmū describit occasio petitiōis. Abrā ei ex victoria tā solēni quā dñs dederat ei:timuit ne ī b acceptisz totā mercedē iusticie sue a dño:⁊ iō dñs assecurauit eū ꝺ cōtrario dicēs: b Noli timere.de eo ꝙ cogitasti seqt: c Et merces t.⁊c.i.victoria quā dedi tibi nō ẽ merces tua:sz maiorē sat' ego reduo tibi.Et ex isto xbo dñi habuit occasiōez pe

tendi

Nico.de lyra

a Is itaq ⁊c.Post hec ꝓcutis: factꝰ est sermo dñi

b ad abram ꝓ visiōnez dicēs† Noli timere abrā:ego protector tuꝰ sū: ⁊ merces tua magna nimis.Dixitq abram:dñe deus

a ¶ per occulram inspirationem.

b+ c d e

f+ g

quid dabis mihi? Egō vadā absq liberi:⁊ filius ꝑcūrato/

a ¶ Ab hoc aiunt damascum nominat am:⁊ cōditam et ipsum ibi regnasse.

ris domus meę: iste dāmascus †

¶ deus meus adiutor.

elieçer. Addiditq abram: Mihi aūt nō dedisti semē: ⁊ ecce vernaculus meus hęres meꝰ erit. Statimq sermo domini factus est ad eum dicens: Non hic erit hęres tuus:sed qui egredietur de utero tuo ipsum habebis heredem.

h i k l+ m

c Eduxitq eum foras:⁊ ait illi:Suspice celum ⁊ numera stellas si potes.

a ¶ celeste.s. ¶ christianus populus chorruscans lumine resurrectionis.

n o

Et dixit ei:Sic erit semē tuū

a deus meus adiutor.

a Is itaq trāsa/ctis: factꝰ est sermo dñi

b ad abram ꝓ visiōnez dicēs† Noli timere abrā:ego protector tuꝰ sū: ⁊ merces tua magna nimis.Dixitq abram:dñe deus

a ¶ Qui vtra vicit:boni operis fructū quasi multiplicati seminis fecunditatem querit.

b+ c d e

quid dabis mihi? Egō va/dā absq liberi:⁊ filius ꝑcūrato/

a ¶ qui oia dispensat ⁊ distribuit familie cibaria.

f+ g

ris domus meę: iste dāmascus

¶ deus meus adiutor.

elieçer. Addiditq abram: Mihi aūt nō dedisti semē: ⁊ ecce vernaculus meus hęres meꝰ erit. Statimq sermo domini factus est ad eum dicens: Non hic erit hęres tuus:sed qui egredietur de utero tuo ipsum habebis heredem.

h i k l+ m

c Eduxitq eum foras:⁊ ait illi:Suspice celum ⁊ numera stellas si potes.

a ¶ celeste.s. ¶ christianus populus chorruscans lumine resurrectionis.

n o

Et dixit ei:Sic erit semē tuū

tendi ꝓlem:qz q̄libet naturaliter desiderat in bonis suis habere heredez siue successorē. ꝓpter quod sequitur: ꝺ Dixitq abram.ostēdēdo suū desideriū. e Dñe ꝺe⁹ q̄ꝺ dabis mihi:ac si ꝺicat parū valebūt ista mihi:erā filiū nō habeo. f Ego vadā absq liberis.quia sara erat sterilis. g Et filiꝰ ꝑcuratoris domꝰ mec. b exponitur duplicit.Uno mō sic vt sit sensus Procurator domus mee hz filiū: cui pōt bona sua relinq̄re:nō aūt ego: et sic meliorīs ꝺditiōis mec ẽ q̄tū ad b. Alio mō vt cū ꝺr: Et filiꝰ ꝑcuratoris domꝰ mee ꝓintelligit:erit heres meꝰ qz cogitabat cū adoptare ī filiū:eo ꝙ vxor sua erat sterilis:Et ista expositio magis ꝓsonat lre qz sequit postea.

h Et ecce vernaculus meꝰ.i. seruus natꝰ ī domo mea. i Heres meꝰ erit iste damascus elieçer. Elieçer enī erat procurator domus abre:⁊ damascus. filius eius fuit:a quo etiam denominata est ciuitas damasci. k Statiq sermo domini factus est ad eū. Hic ponitur sue petitionis exauditio. Petitio enīz est desiderij ostensio:⁊ iō qz abram ostēderat desideriū suū ꝺ ple habēda:ꝺns rñdet illi dicēs: l Nō erit ꝺ heres tuꝰ.s.filiꝰ ꝑcuratoris tui. m Sz q̄ egredie.⁊c.i.qui generabis ī vxore tua:⁊ qz nō solū ꝓmisit sibi ꝓlem:sed etiā ꝓlis magnā multiplicationē.ideo sequit: n Suspice celum ⁊c.et accipit hic si ꝓ nō. o Sic erit semē tuū.s.i tāta multitudie q vix aut nūq̄ possit nūerari ab hoie.patet etiam ex dictis q̄ ista visio ostensa est abre de nocte qñ stelle possunt videri. Cōsideranꝺū q licet deus etiā p hoc intenderet significare multiplicationem seminis abre cōparando ipm stellis celi: tñ principalit intendebat ꝓmittere ei ⁊ semini eius vitam beatā:q̄ erit in resurrectiōe mortuoꝝ. vñ dicit apls.j.Coꝝ.xv. Stella differt a stella ī claritate:sic ⁊ resurrectio mortuoꝝ. Multiplicatio enī prolis ⁊ bona q̄cunq temporalia nō possunt esse merces vl finis principalis operū iusticie vl virtutis:quia finis principaliter intentus melioꝛ est semper his que sunt ad finē:⁊ premiū a deo ꝓncipaliter ꝓmissuz:semp ẽ meliꝰ q̄ꝺ opꝰ meritoriū ꝓpt qꝺ ꝓmittit:bona aūt quecunq tpalia sunt minoꝛa q̄ iusticie

℣ opera

a Sume inquit vac.tē. Isiō. Vacca triennis:plebs posita sub iugo legis.capra cadē futura peccatrix:aries: regnaturā significat:hec trima dicunt:qz p articulos tempoz ab adam vsqz ad noe et inde: vsqz ad abraz:et inde vsqz ad dauid: tanqz trimā etatē:gens adoleuit. Per turturem et colūbā spirituales populi figurantur:filij ꝓmissionis et heredes regni futuri: quoruz eras tacet:q̄ eterna meditātes: tēporalia trāsgrediunt. Animalia trima contra se ptib⁹ ꝓstitutis diuiduntur: quia carnales et in veteri populo: et nunc ab inuicē sepant. Aues non diuidūtur:qz spūales:nec scismate. nec hereſi seducuntur:ſz pace fruunt. Sine solitarij vt turtur: siue cū alijs vt colūba cōuersantur. Volucres descēdentes sup corpa diuisa:significāt demones:pastū sibi de carnalitū diuisione querentes: abraz aues abigens: significat mltos carnales merito sanctoz in fine mundi liberādos. Circa solis occasum pauor irruit in abram et horor magn⁹ et tenebrosus inuasit eū:qz circa finē seculi magna ptur
Mat 24.b batio ab antichristo inuadet sanctos Uñ erit tribulatio q̄lis nō fuit ab initio:cū q̄ occubuisset sol tē. significat post finem seculi futuram diem iudicij:quando per ignem separabuntur boni a malis.

b Vaccā trien.t ca.t.et.a.an. Quia adā vsqz ad noe et inde vsqz ad abraz deinde vsqz ad Dauid populus adoleuit. ℣ Descēderūtqz

†Credidit abraz dño:t reputatū a b
a ℣ qz iustus ex fide viuit.
est illi ad iūsticiaz. Dixitqz ad eū
a ℣ igne. Mystice:ignis chaldeorum incentiua vitiorum
† Ego domin⁹ qui eduxi te de ūr c† d†
chaldeoꝝ:vt darē tibi terram
istā: t possideres eam. At ille ait e f
℣ Signū querit nō rememorando:ſz sperando t modum querendo:hinc mos inoleuit iudeis vt signa petant.
Domine de⁹: vnde scire possum g
q̄ possessur⁹ sim eam? Et rūdens h
a ℣ Plebē iudaicā iugo legis pressam.
dominus: Sume inquit vaccam a b i+
a ℣ Eandem peccatricem futuram.
triennem: et capram trimam et †
a ℣ Regnaturā. b ℣ Simplices innocētes vera q̄ eni auis simplicitatem habet et innocentiam.
arietem annoz trium: turturem k+
quoqz t columbam. Qui tollēs l+
a ℣ qz carnales adinuicē diuidunt. b ℣ aialia
vniuersa hec diuisit eā per medi/

opera meritoria:ita ꝓpter oppositā auferuntur:et ideo ad cōseruationē boni diuinitus collati: requirit⁹ q̄ homines sint solliciti conseruando p exercitiū opis ꝺo placiti:et ꝓpterea de hoc quesiuit abram dicens: g Dñe deus:vnde tē.ac si diceret:quid est illud p quod conseruabitur bonum qđ ꝓmisisti.ideo non dixit:vnde scire possum q̄ acceptur⁹ sim eam:ſz possessurus. h Et rūdit dñs. Ad intellectū hui⁹ considerandū: q̄ sicut patet † Ro.4. a Gal.3.a Jaco.2.d ex discursu totius ve.te.q̄diu filij isr̄l steterunt in cultu vn⁹ veri dei posse/derunt pacifice terrā ꝓmissionis sibi collatam:et quando declinauerūt ad †35. q 1.§. hac itaq; i 1.glo. idolatriam fuerunt ab alijs ꝑpugnati et dejecti:sicut patet in libris iudicū et regū et alijs locis:et aliq̄n q̄n eoꝝ malicia nimis abū dauit fuerūt electi et captiuati de terra illa. primo p Nabuchonosoz regē babylonis:et secundo p romanos:eo q̄ auctorē fidei Jesum xp̄m negauerunt et occiderunt. Verus igit⁹ cult⁹ vn⁹ dei est illō: per qō possideri poterat terra illa abrae ꝓmissa.iste aūt cultus p̄ncipaliť est i actibus interioribus mētis:sm q̄ dicit btūs Aug⁹.in Enchiridion: Fide spe et charitate colit⁹ vn⁹ de⁹: verūtn cū hmōi cultu interiori requirit⁹ cult⁹ exterior:q̄ ē quasi quedā ꝓtestatio interioris cultus. talis aūt cult⁹ in vet. fuit p sacrificia deo oblata: et ideo de talib⁹ sacrificijs in lege fiēdis dñs instruit abram dicens: i Sume inquit vaccam tē. quia de istis tribus spēbus aialiū solū erant sacrificia fiē da in lege:vt patebit in Leui.et ideo de qualibet specie nominat vnum individuum. Considerandum etiam q̄ de qualibet specie predicta fiebat in lege triplex sacrificium. Unum vocabatur hostia pro peccato:quod fiebat pro expiatione alicuius peccati commissi. Aliud vocabatur hostia pacifica quod offerebatur deo pro aliquo bono obtento vel obtinendo. Tertium erat hostia in holocaustum:que tota incēdebatur ad honorem diuinum:et ideo ad hoc triplex sacrificium designandum dicitur hic: q̄ quodlibet individuum predictum sit trium annoꝝ. k Turturem quoqz et columbam:quia futurum erat in lege banda per moysen vt fieret sacrificium de istis speciebus auium tantum: nisi in emundatione leprosi vbi fiebat oblatio de passeribus:,ꝓpter quod de ista specie auis nō fit b mētio:qz ñ erat cōis oblatio vl sacrificiū. Lz aūt assignare rōnes pleni⁹ t i ꝑticulari ꝗre de p̄dictis fiebāt sacrificia magis q̄ de alijs ꝑtineat ad libz leuiticū:tñ pōt b breuit⁹ aliq̄d ꝓmitti. Dictū ē aūt q̄ sacrificia legis erāt q̄dā ꝓtestationes fidei:iō rōnes sacrificioꝝ sūt accipiende ex istā ꝓtestatione. sm ꝺo Aug⁹.i li.de lege t gratia nullus vnq̄ hoīm fuit saluat⁹ nisi i fide mediatoris:in q̄ est duplex natura diuina.ſ.et hūana: diuinitatē aūt ipl⁹ ꝓtestabant sacrificia:iquātū hoīes p illa sacrificia oñdebāt se hr̄e vitā a deo:et per ꝓmissa alia bona. B aūt fiebat in sacrificijs p̄dictoꝝ animaliū.ſ.bouis: ouis:et capre:qz ista aialia tanq̄ domestica sunt cum hominibus:et cedunt in vsuz coꝝ ad sustentationē vite. Alia ꝺo aialia cōiter sunt siluestria: vel si sunt domestica sunt imūda:vt porc⁹ t sisa. Itē p̄dicta aialia representabant humanitatē xp̄i inquātū fuit instrumentum nostre redemptionis:qz ouis repsentabat eius innocentiaz capra similitudinē carnis pcī:bos fortitudinē xp̄i ad sustinēdū labores maxīe i passione:turtures aūt t colūbe abundabāt i tra illa.t iō er ill⁹ fiebāt sacrificia paupez:qz ꝺ facili poterāt hr̄i. Turtur etiā castitatē xp̄i significat: colūba ꝺo q̄ sine felle ē eius mititatē:sm illd Matth.xj. Discite a me q̄a mitis sū tē. Et sic pz ꝗre de p̄dictis fiebāt sacrificia vt cōit. l Qui tollens vniuersa hec diuisit tē. Causa huius diuisionis t ptitionis ē qz tūc tpis qñ hoīes adinuicē faciebāt pactū vel fed⁹ inuiolabile:ad hoc designādū interficiebāt vnū animal:t diuidebāt in duas ptes t trāsibāt inter illas ptes ad designandum q̄ digni essent morte si pactū illd transgrederent. Dñs aūt hic ꝑpigit fed⁹ et pactū cū abraz: vt dicit ifra co.ca.t ideo aialia ista fuerūt diuisa i duas ptes:t partes sic posite q̄ posset eē transitus inter illas partes.

Nico.de lyra

opera:et ideo hic et in alijs locis sacre scripture: vbi ꝓ opib⁹ virtutis vere et ꝓprie dictis ꝓmittunt aliqua bona temporalia:non intelliguntur p̄ncipaliter ꝓmissa:sed quasi manuductiua ad bona spūalia et eterna:que p̄ncipaliter intelliguntur promissa:et hoc conueniebat maxime tpe legis mosaice et nature in quo hoīes impfecti erant respectu tpis gratie: sm q̄ dicit apls ad Heb.vij. Nihil enim ad pfectū adduxit lex: modus aūt impfectoꝝ est:vt ad amorē bonoꝝ spūalium et celestium inducantur per amorem tpalium et terrestrium:vt sm Greg. animus ex his que nouit surgat ad incognita que non nouit et per hoc q̄ scit notū diligere:discat t incognita amare. Q̄ aūt abram in hoc loco intellexerit sibi et semini suo nō solum esse ꝓmissa terrena:sed etiam celestia que p xp̄m sunt adꝑlecta:patet Johā.viij.vbi dicitur: Abraam pater vester exultauit vt videret diem meum:vidit et gauisus est. Dies aūt xp̄i vel tempus intelligitur tempus passionis et resurrectionis eius:sm q̄ ipe dixit imminente passione: Matth.xxvj. Tempus meum ꝓpe est tē. Et tunc aperta est ianua celestis:t educti sunt sancti patres de inferno. Et propter p̄dicta bñ dicit⁹ in officio de mortuis. Sed signifer sanctus michael repzesentet eas in lucem sanctam:quam olim abrae promisisti et semini eius:et accipitur ex hoc loco. Considerandū q̄ in b passu et consimilibus est aliquo mō duplex sensus litteralis. Unus de bonis terrenis:que minus p̄ncipaliter et manuductiue ꝓmittunt. Ali⁹ de spūalib⁹ seu etnis q̄ p̄ncipaliť itēdunt:qz sensus p̄ncipaliť intent⁹ l̄ral⁹ dr:tñ aliq̄ mō potest dici vnus:quia sm pbm vbi vnum ꝓpter alterum vtrobiq̄ tñ vnum. Vin⁹ p̄ncipale vero semper est ꝓpter magis p̄ncipale.illud aūt qđ hic dictū est p̄bet viam ad intelligendū multa que continent in ve.te.ꝓpter qđ diutius hic morabitur sum. a Credidit abram deo:in nullo hesitans de diuino ꝓmisso. b Et reputatū tē.qz fides formata p dilectionē illa sola est que vere iustificat mentē formaliter. c Ego dñs tē.i.igne chaldeorum sm vnā opinionē: vel de tali loco qui est in chaldea:sic dictū est supra.xj.c. d Ut darē tibi terram istā.p quā p̄ncipaliť intelligit⁹ terra viuentiū ꝓmissa. e Et possideres eā.i hereditatem ꝓpetuā. f At ille ait tē. Hic cōsequenter ponit⁹ p̄dicte ꝓmissionis confirmatio p signū abrae diuinit⁹ oñsum Ad cui⁹ intellectū ꝑsiderādū q̄ abraz nō dubitauit ān hr̄et plem sibi ꝓmissam:et similiter hereditatē in psona ꝓpria vel filioꝝ. Aliter nō esset verum qđ dictū est:Credidit abraz deo tē. Sciebat tñ abram:q̄ sicut bona conferunt a deo ꝓpter opa meritoria:

k ✠ Aues aūt non

a Descēderūtq; vo. rē. Grego. Tropologice In ipo orationis sacrificio ingerunt se importune cogitationes rapere vel violare cupientes: sz manu sancte discretionis debem⁹ custodire qđ foris offerimus: ne maligni spūs: et puersę cogitationes rapiant.

b Pauor irruit su. rē. Aug⁹. Tractāda ē ista qstio ,ppē eos q̄ contendunt istas pturbatiōes nō cadere in animū sapientē. Utr tale sit: qle memorat Aul⁹ gel lius quē dam. s. pbm in magā maris tēpestate turbatū: r animaduersum a qdam luxurioso adolescēte. q̄ cū ei post piculū insultaret q̄ pbs cito pturbat⁹ esset. Rūdit. Jō illū non pturbatū: qz nequissime anie sue nihil timere deberet: q̄ nec digna esset ,p qua aliq̄d timeret. Ceteris aūt ,ptulit libr: in q̄ legebaē non placuisse stoicis: nullā talē pturbationē cadere i animū sapientis: qsi nihil tale in eo⁹ apperet affectibus: sz pturbationem ab eis diffiniri: cū rō talib⁹ motibus cederet. Cū autez nō cederet: nō dicēdam perturbationem.

Aul⁹ gel⁹ li. 19. ca. 1.

c Scito p̄noscens rē. Isi. Popul⁹ isrl in egypto seruitur⁹ ,ppbetat. nō q̄ egyptijs annis q̄dringentis seruierit. sz qz hic numer⁹ in illa afflictione cōplet⁹ ē qz ab illo tpe ꝓputaē: quo ista abrae ,pmittuntur.

D

Aug⁹. Scito p̄noscēs rē. Non sic accipiendum est tanq̄ in illa durissima seruitute: quadringentos annos popul⁹ ꝺi fuerit. Sed qz dictū est in Isaac vocabit tibi semen. Ab initio natiuitatis isaac vsq; ad annum egressionis israel ex egypto cōputanē āni. cccc v Cum ergo de. cccc xx. detraxeris. xxv. qui sunt a ,pmissione vsq; ad natum isaac: non mirum ē: si quadringentos quinq; annos summa solida voluit appellare scriptura: que solet ita numerare tempora: vt quod summa numeri paululum excrescit aut infra est: nō cōputē. Non ḡ q̄ ait in seruitutē redigent eos r affligēt: ad. cccc. annos referendū est: tanq̄ per tot annos in seruitutem habuerint eos. Sed referendi sunt anni cccc. ad id quod dictū est: pegrinum futurum ē semen tuum in terra nō sua. Siue enim in terra chanaan siue in egypto pegrinū erat aūq; hereditatem haberet ex ,pmissione dei quod factum est postq̄ ab egypto liberati sunt. Ut per hyperbaton sit ordo verborum. Sciendo scias. qz pegrinum erit semen tuum in terra nō sua quadringentis annis. Illud aūt sit interpositum: et subijcient eos seruituti: r affligent. ita vt ad quadringentos annos hec interpositio nō ptineat In extrema. n. pte summe huius. i. post mortez ioseph ppls ꝺi i egypto dura seruitute afflict⁹ ē.

d Generatione aūt q̄rta rē. Hiero. Moyses vero alibi dicit q̄nta ,pgenie ascenderūt filij isrl de terra egypti: sz q̄rta generatione egressi sunt Leui enim genuit caath: Caath genuit amram ille aaron: aaron eleazar: et ille genuit phinees caath cū pre suo Leui ingressus est in egyptū. Eleazar vero cum aaron egressus est. A caath

S vsq; ad eleazar

a Aues aūt nō diuisit: qz in ꝓfirmatione talis pacti vel federis auis non occidebaē: nec diuidebaē etiā cū alias immolabaē in holocaustū: vt hr Leui. j. Alia est cā mystica: qz p animalia designaē vita actiua: que diuidit hoiem circa multa: sm illud Lu. x. Martha martha sollicita es et turbar⁹ erga plurima. Per aues vo ,pter volatū designaē vita cōtemplatiua q̄ vnit hoiem ad deū. iō subdiē ibidē: Porro vnum est necessariū: Maria optimā ptem elegit rē.

b Descenderūtq; volucres sup sacrificia: ad designandū q̄ demones qui per aues designāē: Matth. xiij. et maxime qz iste erāt aues de nocte volantes: vt pz p sequntia: nituntē destruere vl fedare bona opa. c Et abigebat eas abrā qz si in opib⁹ bonis demones nos volunt ipedire debem⁹ eos feruore charitatis repellere.

d Cūq; sol occumberet. In hebreo ꝺr occubuisset ex quo pz q̄ iam erat nox. e Sopor irruit super abrā. In hebreo hr: Extasis irruit rē. Extasis vo nō significat ,pprie somnū: sz magis raptū a sensibus exterioribus. f Et horror magn⁹ rē. per hoc cīn designabanē afflictiones et anxietates q̄s passuri erant filij eius anteq̄ obtinerent terrā p̄missionis et q̄s optet sustinere fideles anteq̄ veniant ad terrā viuentiū. Sm illd Act. xiij. Per multas tribulationes optet transire ad regnū. ,pter q̄ subdiē: g Scito p̄noscens q̄ rē. isti q̄dringenti anni nō pñt referri ad seruitutē et afflictionem quā passi sunt filij israel in egypto: qđ probaē manifeste: qz caath descendit in egyptū cum Leui patre suo: et Jacob auo suo: vt hr Gen. xlvj. Item iste caath vixit. cxxxiij. annis. et Amrā filius eius cxxxvij. vt hr Exo. vj. Et moyses filius amram erat octoginta annoz in exitu de egypto: vt habetur Exo. vij. qui anni coniuncti faciunt. cccl. annos tantū: et adhuc si volum⁹ hre precise numerū annoz a p̄ncipio descensus in egyptū vsq; ad exitum: optet subtrahere a p̄dictis. cccl. ānis oēs annos quibus vixit Caath anteq̄ descenderet i egyptū: et annos quibus vixit amram postq̄ genuit moysen. ex quo pz q̄ nō fuerūt in egypto. cccc. annis: sz fuerunt ibi. ccx. annis tantū: vt dicunt hebrei ex alijs suis chronicis: quib⁹ credēdū est i talibus: qñ ex textu biblie nō pōt veritas hr̄i: sic̄ est in ,posito: r eodē mō Hiero. r alij doctores catholici in casu simili recurrūt ad historiā ioseph r annales iudeoz: r iō isti anni q̄dringenti predicti re-

† Act. 7c

ducendi sunt ad illud quod predicitur. Scito p̄noscens q̄ pegrinū futur⁹ sit semen tuū rē. qz a natiuitate Isaac in quo vocatum est semen abrae: vt hr. infra. xxj. ca. vsq; quo genuit Jacob fluxerūt anni. lx. vt hr infra. xxv. ca. Jacob aūt erat annoz. cxxx. qñ descēdit in egyptū. vt hr infra. xlvij. ca. Et sic a natiuitate Isaac vsq; ad descensum in egyptū fluxerunt anni. cxc quibus si iungantur anni. cc. r. x. quibus filij israel fuerunt in egypto: habenē anni. cccc. p̄cise: in quibus semen abrae fuit pegrinū in terra nō sua: scz ptim in terra chanaan: in qua isaac cū patre suo fuit pegrinus: primo qz licet deus ,pmisisset sibi terrā chanaan: nō tñ dedit sibi in actu passum pedis in ea: vt habetur Act. vij. postea peregrinatus est isaac in gerare: et postea iacob cum filijs suis in egypto: r ꝓpter hoc non dixit dominus abrae: Peregrinum erit semen suum in terra egypti. cccc. annis: sed dixit In terra non sua: et subijcient eos seruituti et affligent: ista fuit seruitus r afflictio egypti que terminata est in illis. cccc. annis: sed non incepit a p̄ncipio illius temporis vt visuz est. b Verūtamen gentem cui seruituri sunt: id est gentem egyptioꝝ. i Ego iudicabo: perueniendo decem plagis: vt habetur in Exo. k Et post hec rē. quia filij israel in exitu de egypto acceperunt mutuo a vicinis suis vasa aurea r argētea r vestes. vt habetur Exo. xij. Et sic egressi sunt cum magna substantia.

l Tu aūt ibis rē. i. anteq̄ predicte seruitus et afflictio superueniant semini tuo. m Sepultus in senectute bona. i. decedens in gratia: qz non dicitur hoc nisi de iustis: n Generatione aūt quarta reuertentur huc: id est ad terram chanaan abrae promissam. In illa enim erat abram actu quando dominus sic loquebatur cum eo. Aduertendum tamē q̄ iste quatuor generationes non sunt accipiende ab abram: sed a iacob qui descendit in egyptum: r si cōputentur generationes ab eo per lineam regiam inueniuntur quattuor vsq; ad reditum in terram promissionis: quia Jacob genuit iudam: iudas aūt genuit phares: phares aūt genuit esrom: vt habetur Matth. j. Esrom aūt genuit caleb: vt habetur. j. Paralipo. ij. Et iste caleb in quo completa est quarta generatio: fuit de intrantibus terram p̄missionis: vt habetur Nume. xiij. et Josue. xiij. Translatio vero. Lxx. hz Quinta generatione reuertentur huc. r hoc est verum si computentē p̄ lineam sacerdotalem: quia iacob genuit leui: Leui aūt genuit caath. Caath

* aūt genuit amram

b sed horror magnus et tenebrosus invasit eum. Dictum c q̄ ē ad eum: Scito prenoscens q̄ s

a ℣ Populus israel.

peregrinū futur⁹ sit semen tuum in terra non sua: r subijcient eos

a ℣ Extranei b ℣ Isi. i afflictiōe. cccc. anni computentur ℣ vltima pte huius temporis.

seruituti et affligent quadringētis annis. Verūtamē gentē cui h seruituri sunt ego iudicabo: r p⁹ i

℣ Alias magna

hec egredietur cū multa substantia. Tu aūt ibis ad patres tuos k l in pace sepultus in senectute bona. m

a ℣ Moyses. b ℣ Sanctos predecessores.

a ℣ A chaat filio leui vsq; ad eleazar generationes q̄rtuoꝝ: ab abrā vsq; ad phinees ℣ filij abrae

b na. Generatione aūt q̄rta reuertentur huc. n

¶ vsq; ad eleazar generationes q̄ttuor. Quidam tamen ab amram incipiūt: et ad phinees perueniunt. Quinta vero generatione egressi sunt: quia iudas genuit phares: phares genuit esrom. Esrom genuit aram. Aram genuit aminadab. Aminadab genuit naason qui genuit salmon. Phares cum iuda patre suo ingressus ē egyptum. Naason princeps tribus iude in deserto subscribitur: cuius filiꝰ salmon in terram promissionis intrauit. Phares vsq; naason generationes quinq;. Quidam tamen ab esrom incipiunt: ⁊ ad salmon perueniunt.

¶ Igitur Sarai autem genuit amram. Amram autez genuit aaron: vt habetur Exod. vj. Aaron autem genuit Eleazarum sacerdotem: et iste eleazarus in quo cōpleta est quinta generatio fuit de intrantibus terram promissionis: quia ipe et iosue filius Nun diuiserūt terram illam filijs israel: vt habetur Josue. xiiij. a Nec dum enim complete ⁊c. istud interponitur pro causa dilationis implende promissionis facte abrae de terra illa: quia iniquitates populi qui habitabat terram illā

a ¶ vt iam debeant amittere terram suam.

tentur huc. † Necdū enim cōplēte a
sūt iniq̄tates amorreoꝝ: vsq; ad
pīs tempꝰ. Cum ergo occubuis/ b
a ¶ Tribulationem et angustiam futuram significat.

set sol: facta est caligo tenebrosa
a ¶ Judicium per ignem significat: quo separandi sunt mali a bonis.

et apparuit clibanus fumans c†
a ¶ Ignis iudicij sepabit bonos a malis.

et lampas ignis transiens inter
diuisiones illas. In die illo pepi d
git dominꝰ fedus cū abram ¶ di
cens: † Semini tuo dabo terram
a ¶ Riuocozula: qui diuidit palestinam et egyptum.

hanc a flūuio egypti: ūsq; ad flu e
uium magnum euphraten. Cine f
os et cenezeos: et cethmoneos g
⁊ ethęos: ⁊ pherezęos: raphaim
quoq; et amorreos: eueos ⁊ cha
naneos ⁊ gergeseos: ⁊ iebuseos.

† 24. q. 5. c. vl. ℣. p scies tces.

b Cum ergo occubuisset sol. repetit quod supra p̄dixit: vt reuertatur ad consūmationem sacrificij abrae.

c Et apparuit clibanus ⁊c. Sic enī supradictum est: iniens pactum vl fedus firmum cum aliquo transibat inter partes animalis occisi: deus autē faciebat pactum firmum cū abram: vt statim subditur:

d In illo die pepigit dominus fedꝰ cum abram. Deitas vero oculis sensibilibus videri non potest et ideo apparuit ignis representans presentiaz dei: sicut Moysi in rubo Exod. iij. Et transiens inter diuisiones predictas ad ostendendum firmitatem pacti cū abram. sequitur:

† p̄. ℣. p scientes. ⁊. 24. q. 7. c. si de rebus. Ibi nobis dns dedit.

e A flumio egypti: qui diuidit terrā chanaan ab egypto: et vocatur riuozcula: ⁊ iste est terminus terre ꝓmissionis a parte australi.

f Usq; ad flumium euphraten. qui est alius terminꝰ ex parte opposita.

g Cineos et cenezeos: et ce. ⁊c. enumerat hic decem gentes quarum terras dedit hic dominus filijs abre et iacob. Filij enim Esau aliquam partem obtinuerunt.

Moraliter.

Secundū hebreos abram ¶ Ca. XV ex victoria tam excellenti de quattuor regibus habita: timuit ne foret in hoc sua iusticia remunerata: ꝓpter quod dixit dns ei ne timeret. Igitur abram significat quemlibet iustum qui exaltatus ex aliquo dono dei timet ne forte de bonis suis remuneratus sit in pīti: propt̄ qd dominus consolatur eum per inspirationem internam d.

d† Noli timere ego protector tuus et merces tua magna nimis. s. in futurum reseruata: homo vero sic visitatus a deo reputat se parum aut nihil fecisse: ℣m illd Lu. xvij. Cum oia bene feceritis dicite: serui inutiles sumus. Sic beatus frāciscus dicebat fratribus suis: Modo incipiamus seruire dño quia vsq; nunc parum profecimus. ideo subditur: † Ego vadam absq; liberis. i. absq; operibus bonis in quibus cum dī gratia homo per liberum arbitrium opatur. † Et iste damascus. i. ille qui officio vel statu est me minor in opibus bonis. i† Erit heres meus. i. hereditabit vitam eternam me excluso: vel saltem erit mecum ibidem in maiori loco: propter quod subditur assecuratio de contrario cum dicitur:

m† Suspice celum et numera stellas si potes sic erit semen tuum: quasi dicat: plus q̄ posses credere augmentabitur meritum tuum c† Ego dominus qui eduxi te de vr chaldeorum. i. de incendio vitiorum. d† Ut darem tibi ꝛram: scz viuentium et de hoc consequenter datur signum cum dicitur i† Sume vaccam triennem. i. humilitatem que per vaccā significatur: eo q̄ vacca iugo subijcitur que bene dicitur triēnis. quia per humilitatez homo subijcitur maiori equali ⁊ minori: † Et capram trimam. i. veram penitentiam in qua cōfitetur homo suam ignorantiam. ꝓpter quod per capram significatur: et dicitur trima ꝓpter tres penitentie partes: q̄ sunt contritio: confessio et satisfactio. † Et arietem annorū trium. i. fortitudinem quam aries designat: quia cornibus fortiter pugnat: ⁊ dicitur annorum trium: q; per virtutem fortitudinis homo sustinet patienter dura verba: rerum damna: corpis supplicia k† Turturem que significat castitatem: † Et columbā. i. charitatem: quia spūssanctus apparuit in specie columbe super christi humanitatem. Oblatio vero facta deo de istis signum est assecurans coniecturaliter de adeptione future beatitudinis: ideo sequitur postea: c† Et apparuit clibanus fumans et lampas ignis. que sunt signum diuine acceptationis: sicut habetur. iij. Reg. xviij. de igne descendente super sacrificium helie: et Leui. x. super sacrificiū aaron et filioꝝ eius in eozum consecratione.

¶ In ca. xv. vbi dicitur in postilla: Circa primum describitur

Additio. j.

Dicere q̄ (occasio petitionis. abram timuit ne in victoria quaz habuerat accepisset terram illam actu: adhuc non tantuz increuerant q̄ deberet inde expelli deus enim expectat in talibus mensuram sui iudicij.

Additio

rat accepisset totam mercedem iusticie sue a dño videtur irrationabiliter dictum. Cum quia primum promissum abre factum fuerat: faciamq; te in gentem magnam. supra. xij. ca. sed hoc non erat isto tpe quo abram timuit: ꝓtunc. n. nullaz prolem habebat: ⁊ sic nondum habebat totam mercedem a deo sibi ꝓmissam. Cum quia etiam veri pbi licet felicitatem eternam non cognouerunt: non tamen ponunt totam mercedem bonorum operum in victoria vel huiusmodi: vt patet. s. Ethi. Et multo minus p̄sumendum est de abram: q̄ totam mercedem a deo sibi promissam estimaret cōsumi in quadam tpali victoria. Sed iste passus aliter possent exponi: ⁊ vt credo melius. s. q̄ abram ex predicta victoria timuisset ꝓpter duo. Primū ne forte illi reges ab eo victi irruerēt sup̄ eū siē pluries ꝓtingit inē bellatozes: eo mō q̄ timuit iacob a sichimitis et conuicinis eozum: infra. xxxiij. ca. Secundus timebat ne forte excessisset in persecutione illozum regum ⁊ de vastatione eozum. Non enim legitur q̄ hoc fecisset ex iussu diuino et ideo timuit ne forte in illo actu peccasset: iuxta illud Job. ix. Uerebar opa mea: p̄sertim cum in littera non appareat: q̄ abram fuisset certificatus q̄ illi quattuor reges iniuste se habuissent contra quinq; aduersarios suos. Ūñ dē assecurauit ipm de vtroq; timore: de primo. s. cum dicit: Ego protector tuus sum: ⁊ ne terreas a facie eozum: quia ego protegam te: de secundo vero assecurauit eum dū dicit: Ēn merces tua magna nimis. q. d. non solum non deliquisti aliquid in predicta persecutione et victoria predictorum regum: sed etiam per eam vlterius meruisti mercedem magnā: inq̄ntuz ex celo charitatis fraterne et ad honorē diuinū ℞ fuit factū.

¶ In eodem ca. xv. vbi dr in postilla: Qr aūt abram in hoc loco intellexerit sibi et semini suo.

Additio. ij.

Hec verba xp̄i a iohāne narrata: scilicet abraz exultauit vt videret diē meum ⁊c. non sunt referenda ad visionem abre de qua in hoc loco agitur. q̄ hic nō fit mentio de passione xp̄i nec de eiꝰ resurrectione: nec in re: nec in figura: vt satis patet aduertēti. sed hec verba euāgelij potius sunt referenda ad tp̄s ūmolationis isaac: de q̄ iam. xxij. ca. amplius videbitur: ſz q̄ abram intellexisset i ℞ loco sibi ⁊ semini suo eē ꝓmissa: nō solum bona terrena: ſz etiā celestia: ex triꝰ pōt cōprobari in hac visione cōtentis. Primo ex hoc q̄ ꝓmissio de multiplicatione ꝓlis facta abre aliter facta fuit supra. xiij. ca. et aliter ℞. ibi eñ. assimilat multitudinē ꝓlis multitudini arene in ℞: quia arena est q̄si ūnumerabilis. dicit. n. Si q̄s pōt numerare puluerē tre ⁊c. in ℞ aūt loco cōcludit silitudinē simpliciter inter semen suū ⁊ stellas celi: dicit eñ. Sic erit semen tuū. s. celeste

✻ lucidū ⁊ incozru

lucidum ⁊ incorruptibile: in ꝟta illud Dañ. xij. Qui aũt ad iusticiam erudiunt plurimos: ꝙsi stelle in ꝑpetuas eternitates. Secundo etiam hoc designaꝫ p illud qđ ꝑdicit immediate: Eduxitq; eũ foras: nõ videt ꝓprie intelligendũ: per motum corꝑalem: nam ℔ videt supfluũ eẽ: qz abrã nõ posset suspicere celũ existens infra domũ vel tentoriũ: et sic suffecisset dixisse ei: suspice celum. Et ait: suspice celũ ⁊ munera stellas. cũ. n. dicit: Eduxitq; eũ foras. ipe eñ sup sensũ hois oñsa sũt tibi. Et sic exponũt istud verbũ antiq hebreoꝝ: licet nõ ad eundẽ finem dicunt eñ: Quid est qđ eduxit eũ foras: hoc est dicere: eduxit eum de crudelitate seu opinione sua. Et notandũ qđ nõ dixit Exi foras: sed eduxit eũ foras: ad denotandũ qđ fides dei donum est: vt Gaꝑ. iij. Tertio cõprobaꝫ qđ abrã in hoc loco credidit bõa spũalia sibi ⁊ semini suo ꝓmitti ex ℔ qđ seqt. Abrã credidit deo: et reputatũ est ei ad iusticiã. Ad qđ sciendum qđ licet abram a ꝓncipio exitus de sua domo et de cognatione sua sepauerit se ab infidelibus tanꝫ fidelis. fides tñ abre in ℔ loco fuit approbata a deo tanꝫ fides iustificans: et de ℔ dr et reputatũ ẽ ei ad iusticiã. Cuius rõ est ꝑm Apli in ad Rom. iuj. eo qđ contra spem in spem credidit. s. ꝫ spem nature ī spem gratie: quod intelligiꝫ nõ solũ in hoc qđ credidit ipm futurum esse patrẽ multaꝝ gentiũ ꝑm carnẽ qđ est ꝫ spem nature: cum ipe esset senex et vxor sua sterilis: sed potiꝰ in hoc qđ credidit se: et semen suũ cõsecuturos esse vitam beatam. s. celestem: qđ est maxime ꝫ spem nature: in ꝟta illud. j. Coꝝ. ij. Oculus nõ vidit q ꝑparauit deus diligentibus se. illa eñ que fuerunt antea dicta seu ꝓmissa abre non excedebant totã facultatem nature: sicut cum dicitur: Faciã te in gentẽ magnã ⁊c. Et ideo in hoc loco precipue fides sua reputata fuit ad iusticiam propt predicta.

In eodem ca. xv. vbi dicitur in postilla: Sopor irruit super abram.

Additio. iij. In hebreo in hoc loco ꝓprie dicitur Sopor irruit super abram: sic ī translatione nr̃a eadem tamen dictio ponitur hic: et supra. ij. ca. cũ dicit: Immisit dñs deus soporem in adam.

Replica. cozrectorij contra Burgen. In ca. xv. vbi postillator introducit abram timuisse: ne forte ꝓmissio sibi facta ca. xij. supra p datã tam solennẽ victoriã esset ipleta: Burgen. dicit hoc fore irrõnabiliter dictuꝫ ex motiuis modicum valentibus: vt patebit. postillator. n. ꝙfoꝛmat se dictis sanctoꝝ et Glo. ozdi. qui hunc passum mystice introducentes dicunt: triumphata multitudine vitioꝝ confortatur spes cuiusq; fidelis a dño ne titubet: sed mercedem exꝑectet. Ad cui⁹ instar hic facit postillatoꝛ añcedens ex littera hanc victoriã nõ esse mercedẽ: ꝫ aliã multo maiozem exꝑectandam: nec valet obiectio prima Burgen. quia etsi per istam victoriã nõ creuit in ꝓlem: creuit tñ in gentẽ: iuxt ꝟba ꝓmissionis supra facte ca. xij. vbi dicebatur: Faciã te crescere in gentem magnam. Ex illa enim victoria creuit in gentẽ magnã: qz nõ solum cozã omnibus illis regibus ꝓ quibus dimicauit reputatus est: sed et magna gens ei adhesit: vt putaret abram promissionem illam impletam esse: quia nõ dicebatur de ꝓle sed de gente. Rationabiliter igitur dictum est abram timuisse: Hec secda obiectio Burgen. valet: nam etsi abram concedatur fuisse philosophus et theolog⁹ nõdum tamen perfectus: quia videtur de promissis ca. xij. ⁊ ℔ temporaliter sapuisse: vt patet ex textu. Hã de promissione hic facta dixit: Domine deus quid dabis mihi? et cetera q̃ sequunt: nõ grãdipẽdes ꝓmissũ ñ hito berede tpaliꝫ succedẽte. si. n. eã ꝓmissionẽ ꝺ eẽna mercede itellexisset plene frustra heredẽ carnalẽ petisset: cũ ī ea nẽo alteri succedit: vt heres ei⁹ cũ oẽs sint ibi coheredes xpi: nec sine culpa vernaculo iuidisset: cũ ī eterna mercede lib et ꝼu⁹ appẽdunt equalãe. Nõ valẽt igit obiectiones Burgẽ. stat. n. timoꝛ per postillatoꝛẽ iducꝰ cũ duob⁹ timoꝛib⁹ posit⁹ ꝓ Burgẽ. Itẽ in eodẽ. ca. vbi postillatoꝛ facꝫ vtilẽ digressionẽ ad itelligẽdum multos passus ve. te. inꝫ cetera oñdit abrã p deũ ī ℔ loco ī structũ: vt de cetero itelligeret sibi et semini suo ꝓmissa ñ solũ de tpalib⁹: ꝫ ꝓncipaliꝫ de eẽnis bonis foꝛe itelligenda: q̃ nõ nisi ꝙ xpm potuerũt sortiri effectũ: et sic diẽ xpi ei spũaliꝫ ℔ insinuatũ ⁊ iplicite: de q̃ expõit illd Job. viij. Abrã pr̃ vr exultauit ⁊c. Burgẽ. obijcit ꝫ de xpo ℔ nulla fiat mentio: nec in re: nec ī figura. Ad qđ dici põt: qꝫ ī eo qꝫ Burgẽ. hoc trib⁹ rõnib⁹ oñdit abrã itellexisse ꝓmissiõis sibi factas ꝓncipaliter de eẽnis ad qs tñ puenire ñ posse sciuit nisi ꝙ xpm. Idcirco optet eũ dicere qꝫ ℔ iplicite fiat mẽtio de die et tpe xpi: vt ꝺ cã sine q̃ nõ: nã illi⁹ mercedis eẽne sibi ꝓmississe effect⁹ fuit ipossibiliꝫ sine merito xpi qꝫ ꝙsurgit ex die natiuitat⁹ ⁊ passionis ⁊c. Et ad id videnꝫ ptinere tres rõnes Burgẽ. ī hac digressione posite: vt ꝑz intuenti. Et ad plene satisfaciẽdũ obiectioni Burgen. videt qꝫ ī ℔ ca. fiat mẽtio de xpo per figurã vacce triẽnis: capze: arietis: ⁊ colũbaꝝ: put declarat late postillatoꝛ auctẽ btĩ Aug⁹. ī li. leg⁹ ⁊ gẽe. In eodem ca. facꝫ Burgẽ. difficultatẽ ī ℔ ẽmino sopoꝛ: cũ tñ multi text⁹ loco ei⁹ habeãt pauoꝛ. Et huic alludit qđ seqt: Et horroꝛ ī uasit abrã: et ita btũs Aug⁹. videt exponere vt ꝑz in Glo. ozdi. vbi añt hr̃ sopoꝛ nõ dz accipi ꝓ somno: sed extasi: sicut ℨ. ij. ca. ibi eñ adã p sopoꝛẽ extaticũ illustrat⁹ ꝓphetauit ℔ abrãã doct⁹ futura preuidit.

Glo. ozdi.

§ a Hic sarai. v. a. ⁊c. Ca. XVI

A a Ra. Hõ ẽ adulẽ abrã: si vinẽte vroze ancille iungit: qz nõdum ꝓmulgata erat lex euãgelij vni⁹ vxoꝝ ⁊ gen⁹ suũ multiplicandũ audierat: sed ꝓ quã mulierẽ nesciebat: qz sarã sterilez nouerat: nec fuit in coitu libidinosa voluptas ꝫ ꝓlis hũde pia charitas: vxoꝝ q̃s ℔ voluit ⁊ coegit q̃ filios hr̃e nõ poterat. Jõ ex alia suscipe cupiebat quẽ ī locũ ꝓprij adoptaret. b Ingredere ad an. ⁊c. Hiero. Nota diligẽter: qꝫ procuratio filioꝝ in hebreo edificatio dicta ẽ. Legit. n. ibi. Ingredere ad ancillã meam: si quõ edificer ex ea. Exo. 1. c Forte ℔ ẽ qđ in Exo. ozꝰ ℔ dixitq; de⁹ obstetricib⁹ ⁊ edificauit sibi domos. Mystice. Agar terrenã hierlm significat: in q̃ vetus lex carnaliter ⁊ seruiliter exercebat. Sara ℣o grãm no. te. q̃ ciues supne hierusalẽ liberos parit. Sz gra noui testamenti diu in manifesto non fuit: ⁊ vete. te. qsi ancille generandi licentiam dedit: seruos. s. timoꝛe nõ amoꝛe fuientes: tanꝫ de semine abre filios generans quos ad vnius dei cultura astringeret. ⁊ ab idolis quibus gentes silia sacrificia impendebant reuocaret Sed cũ popul⁹ ille de opib⁹ carnis inflat⁹ veniẽte xpo gratiam refutaret: ⁊ in seruitute incredul⁹ pduraret: ꝙualẽte gra sic afflict⁹ ⁊ attrit⁹ ẽ: vt regnũ ⁊ sacerdotiũ pderet. Uñ in solitudinem redact⁹ sedulo scrutãdo ⁊ meditãdo fontẽ legis sitiẽs nihil inuenit niſi vt monẽte lege p moysen tanꝫ p angelũ lata grãm redeat: ⁊ se subijciat. Mystice. Ra. Mystice. De due mulieres sunt duo testamenta. Agar vet⁹: qđ in synagoga iudaicũ populũ fuituti nu-

§ gratia.

a Hic sarai vxoꝝ abrã C. XVI a

a § Qui libere seruirent deo.

nõ genuerat liberos ꝫ habens ancillam egyptiacã nomie agar: dixit marito suo. Ecce cõclusit me dominus ne pare-

§ datur locus carnali observantie: quia nondum venerat gratie tempus.

b rem: † Ingredere ad ancillã meaꝝ c

Nico. de lyra

a Hitur sarai Ca. XVI

Ostenso qualiter abram se habuit in desiderio prolis: hic consequenter ostenditur qualiter bene se habuit respectu vroris ei consentiẽdo. primo in ancille desponsatione. secundo in eius humiliatione. ibi: At illa ⁊c. Circa ꝓmũ dicitur sic: Igitur sarai vroꝝ abraꝫ nõ genuerat sibi liberos. li sibi qđ interponitur non est de textu.

b Sed habens ancillam egyptiã nomine agar: Jsta agar vt dicunt hebrei fuit filia regis egypti. vna enim de vxoribus pharaonis videns sanctitatem sare: cum esset in domo regis: et qnomodo pharao et domus eius fuerat flagellatus a domino propter ipsam: vt supradictum est. xij. ca. dixit in coꝛde suo qꝫ melius esset filie sue agar si seruiret sarai tanꝫ ancilla q̃s si remaneret ī magꝫ honoꝛe ī domo paterna: ⁊ iõ tradidit eã sarai tãꝫ ancillã ei⁹: nec istꝺ est absonũ rõni: qz ī libro Hester ꝺr: qꝫ multi gentiles videntes qđ dñs fecerat. p iudeis liberãdo eos a psecutiõe aman iũgebant cerimonijs eoꝝ. c Ingredere ad ancillã ⁊c. vt qz non possum hr̃e filios naturales: saltẽ habeã per adoptionez. Uidebat. n. sarai qꝫ nõ eẽt bonũ qꝫ tã sctũs bõ fic abrã careret. ple: ⁊ qz ipa ꝺcipe nõ poterat de cozpe suo: ancillaꝫ suã vxoꝛẽ sibi tradere volebat: q̃ etiã ancilla sibi ex devotione tradita fuerat: vt ꝓdictũ est: et ideo in ℔ volebat eã honozare pre alijs mulieribus.

Cũqꝫ ille acquiesceret

Ezech. 23. c. dixit sara. er ca. q. 6. ita ꝑn. et. d. ignoꝛet q. 7. nñi vs ler. sbi. apõ auct. 56. di. c. hñ mach.

triebat obnoxiũ:sara nouũ qđ̃ plũ xp̃ianũ in libertatem fidei generauit. Multiplicati sunt ancille filij: vt nõ numerarẽt̃ p̃ multitudine q̃ supra arenę ꝓpanẽ. Ipe g̃ ꝑs ferocitate sua emulus et oĩb̃ bonis ꝺr̃i:maxie cũ xp̃ianũ populũ toto orbe ĩuidia stimulãte psequitur: ⁊ longe lateq̃ dispersus: vagando ⁊ negociando omnib̃ ẽ onerosus a Hic erit ferus homo. Ut rustic⁹ ꝑm alios. Hiero. in hebreo habet̃ phara. qđ̃ int̃pt̃ onager: significat semen el⁹ habitatuꝝ ĩ desto .i. saracenos vagos in certis sedibus q̃ oẽs gentes q̃bus desertum ex latere ingiũt incursantes ĩpugnãt̃ ab oĩbus. b Vocauit aũt agar Recte nomen el⁹ ita vocauit q̃ gratuit⁹ cõsulit miseris: ⁊ hũiles cõsolat̃. Ũñ tu laborẽ et dolorẽ cõsideras: et tibi derelict⁹ ẽ paup ⁊c. Pro fecto ꝺ vidi posteriora videntis me. Tale ẽ illꝺ: videꝺ posteriora mea: nã facies non ꝙpebit tibi. Exo.33.d Non.n. hõ videbit faciẽ meam ⁊ viuet. Illam.n.manifestationẽ sapie dei nemo põt videre ⁊ viuere. Ipa ẽ spẽs ad quã suspirat q̃ deũ diligit toto corde tota aĩa: tota mẽte: ad quaz ꝓplãdã etiã ꝓmum diligẽdo sic̃ seip̃m quãtũ

a ſ Mihi adoptando.

si forte saltẽ ex illa suscipiam filios. Cunq̃ ille acquiesceret deprecanti: tulit agar egyptiam ancillam suam post annos decem quã habitare ceperant in terra chanaan: et dedit eam viro suo vxori: Qui ingressus ẽ ad eam. At illa concepisse se videns multiplicatum ist̃ ſm carnem deſperit dñam suam Dixitq̃ sarai ad abraz. Inique agis contra me: Ego dedi ancillam meam in sinum tuum: quę videns q̃ cõceperit: despectui me habet. Judicet dominꝰ inter me et te: Cui rñdit abram Ecce ait: ãcilla tua ĩ manu tua

a ſ Grariam liberos pariturum.

a ſ Quasi de herede presumens.

a ſ ℑsi cesset vmbra: dominek veritas. b ſ de structure gratia regnum ⁊ sacerdotium: nõ vult subijci superbia iudeorum.

est vtẽre ea vt libet. Affligẽte igitur eaz sarai: fugã inijt. Cũq̃ inuenisset illam ãngel⁹ domini

a ſ Sermo diuinus.

iuxta fontem aque in solitudine

a ſ Consequenter egyptia in via sur que per hremum ducit ad egyptũ: festinabat ire egyptũ b ſ In angustia.

quę ẽ ĩ viã sur ĩ deſto: dixit ad eaz: Agar ancilla sarai vnde venis ⁊ quo vadis? Que respondit:

a ſ quasi nolo subijci gratie.

Ps.9. dit: A facie sarai dñe mee ego fugio. Dixitq̃ ei angelus domini: Reuertere ad dñam tuam ⁊ humiliare sub manu illius. Et

a ſ Ex ꝑsona dei loquitur angelus.

rursum: Multiplicans inquit multiplicabo semen tuum: ⁊ nõ numerabitur ꝓ multitudine ac deinceps: Ecce ait cõcepisti et paries filium: et vocabis nomen eius hismael: eo q̃ audierit dominus afflictionem tuaz

ſ Exauditio dei.

a ſ feraliter viuentes prefigurans.

ſ Agrestis rusticus. b ſ impugnans domesticos fideꝝ.

a Hic erit ferus homo mãnus eius contra omnes et mãnus omnium contra eum: et e regione vniuersorum frãtrum suorum figet tabnacula. Uocauit aũt nomen dñi qui loquebat̃ ad eã

b

a ſ Resistendo infidelitati.

a Cunq̃ ille acquiesceret dep̃canti. ꝓpter qđ̃ abrã nõ vituperat̃ de bigamia sicut Lamech. qz nõ accepit sc̃dam vxorem motus libidine: ſz ꝓlis amore: nec absq̃ consensu ꝓme vxoris: imo ipa supplicante: quod non fecit Lamech: sed libidine motus ⁊ sine consensu alterius vxoris. b Tulit agar ⁊c. iste erat terminus vt dicunt hebrei: infra quẽ debebat vir experiri: vtq̃ de vxore sua posset habere ꝓlem: anteq̃ rationez sterilitatis acciꝑet aliã. c At illa concepisse ⁊c. Hic consequenter oñdit quõ ꝓsensit vxoi de ancille humiliatione: ⁊ ꝓmo ponit ꝓpter hoc ancille recessus: ⁊ scdo eius regressus. ibi: Cunq̃ inuenisset eã. Circa primũ sciendũ: q̃ licet agar eẽt ꝓius bona et deuota puella: qz tñ non erat in bono ꝓfirmata postq̃ fuit coniũcta abre in matrimoniũ ⁊ vidit se concepisse ab eo: estimauit q̃ omnia bona ꝓmissa semini abre cõplerent̃ in sua ꝑsona ⁊ ex hoc ꝓrupit in quandã elationem.

d Deſperit dñam suam tanq̃ a diuino promisso repudiatã. ideo sequitur: e Dixitq̃ sarai ⁊c. quia nimis dissimulabat iniuriã sibi factã: et ille statim acquiescens rationi dixit:

f Ancilla tua in manu tua est: id est in potestate tua ad castigandum ⁊ humiliandum eam sicut tibi videtur.

g Affligente igitur eam sarai: Non est verisimile q̃ mulierem sanctam affligeret eam iniuste: sed castigabat eam et humiliabat rationabiliter: que humiliatio erat ipi agar afflictio: eo q̃ ex elatione volebat sarai se ꝓferre. ideo sequitur:

h Fugam inijt. versus terram egypti vnde erat.

i Cunq̃ inuenisset eam angelus. Hic describitur ipsius regressus per monitionem angeli dicentis sibi: k Agar ancilla sarai: ac si dicat: aduertere debes q̃ tu es seruilis conditionis respectu sarai: et ideo non debes ei preferri:

l Unde venis ⁊c. Non querit ex ignorantia: sed vt ex respõsione agar efficaci⁹ corrigat eã. m Que rñdit ⁊c. ex ℏ.n.q̃ recoguit eã dñaz q̃enient̃ angel⁹ dixit ei: n Reuertere ad d.⁊c. qz ℏ ẽ iustũ: et qz angel⁹ vidit eã mõitꝰ suis acq̃escẽtẽ nũciauit ei ex parte dei bonos rumores de futuro: dicens:

o Multiplicabo semen tuum. Et hoc patet impletum in saracenis qui agareni deberent nominari tanq̃ descendentes ab agar per hismaelem filium eius: sed vsurpauerunt sibi falsum nomen a sara tanq̃ a libera ⁊ digniori: qui sarraceni sunt valde multiplicati. p Ac deinceps: ecce ait concepisti. In hebreo habetur ecce concipies: et probatur per illud q̃ habetur Jud̃.xiij. de vxore manue: cui angelus apparens dixit: ecce concipies: ⁊ est ibi idem verbum hebraicum sicut hic: propter quod dicunt hebrei q̃ agar passa fuerat abortum: quod potuit esse in penam contentus domine sue: ei superbi recessus sui ab ea: et ex laboze itineris in fugiendo: sed cum acquieuit angelo monenti de regressu et humiliatione: dominus q̃ respicit humiles viuificauit fetũ in vtero extinctũ: ⁊ ista viuificatio vocatur hic ab angelo conceptio de nouo. ⁊ quia ista expositio est ſm litteram hebraicam: ⁊ satis consona littere sequenti: ideo ſm hoc potest exponi translatio nostra. cum dicitur: Ecce ait concepisti: ac si diceretur: prius concepisti p concubitum abre: nunc iterum concepisti diuina virtute fetum extinctum viuificante: et propter rationem huius miraculi põt conuenienter dici q̃ prenominatus est ab angelo anteq̃ natus esset: ſm miraculi facti ꝓpzietatem. ideo sequitur:

q Uocabisq̃ nomen eius hismael: quod interpretatur exauditio dei. ideo sequitur: r Eo q̃ audierit dñs afflictionẽ tuam: in hoc q̃ passa fueris abortum: ⁊ deus viuificauit abortiuũ: vel afflictionẽ suã vocat humiliationẽ: qz voluit reuerti ad dñam. Nõ.n. põt hoc intelligi de afflictione quam fecerat sibi sarai: qz illa fuit rõnabilis et iusta: vt ꝓdictum ẽ. Nota q̃ duo alij leguñt p̃nominati añq̃ nati in ve.te.s. Isaac. ca.se. et Josias.iij.Reg.xiij. In primo fuit duplex miraculũ.s. ꝑpter patris ⁊ matris senectutẽ: ⁊ etiã sterilitatẽ mr̃is. In scdo scilicet scissio altaris bethel ⁊ effusio cineꝝ: ⁊ arefactio brachij regis. In nouo testamento duo leguñt p̃nominati. s. Johes baptista et Jesus: et de miraculis in vtroq̃ patet: et ideo ꝓbabile est q̃ in hismaele silr̃ fuerit miraculũ quantũ ad viuificationem fetus predictã. s Hic erit ferus hõ: in hebreo habet̃ siluester homo: diligens nemoza et venationes: quia factus fuit iuuenis sagittarij⁹: vt habet̃ ifra. xxj. Man⁹ ei⁹ ℑ oẽs ⁊c. qz illi q̃ exiuerũt de eo: habitãtes in deserto: freq̃nt̃ faciebãt insultũ his q̃ habitabãt in circũitu deserti: ⁊ ecõuerso illi resistebãt eis: ⁊ adhuc videm⁹ q̃ saraceni sunt infesti multis gentibus. t Et e regione vniuersoꝝ ⁊c. i. tẽtoria: sic in bellis solet fieri. v Uocauit aũt nomẽ dñi ⁊c. qz ille angel⁹ in ꝑsona dñi loquebat̃: iõ vocauit eũ dñm ⁊ deũ: sic̃ xp̃ũ ꝓconis ꝺr̃: xp̃ũ regis: ⁊ eodẽ mõ dicit btus Greg. de angelo qui loq̃

quantū potest edificat. Posteriora xo ei⁹.i.incarnationē ei⁹ quā assumpsit postremis tpib⁹ nunc p fidē ⁊ dilectionem desiderando contēplamur in futuro eterna ꝓtēplatiōe fruemur. a Propterea appellauit puteū tē. Usq; hodie pute⁹ agar demonstratur in deserto arabie inter cades ⁊ barad:q̄ significat ve.le.⁊ noue scr̄ūrā:quā cōditor nr̄ vita viuentiū spes morientiū intuitu pie mīsatiōis mortalib⁹ dedit:vt edocti ⁊ a vitijs correcti dei visiōe p̄petuo digni eē mereanr̄. ℣ Fedus

Nico.de lyra

quebat moysi in mōte synai:q̄ aliq̄ deus ⁊ dñs noīat:qz in ꝑsona dei loquebatur. a Tu deus qui vidisti me.cōsolando ⁊ viuificando fetū. b Dixit.n.reddendo rōnem q̄re eū sic noīabat. c Profecto hic vidisti tē.Dicūt expositores nr̄i:q̄ ille angelus q̄ apparuit sibi:sic apparebat in similitudine assumpta: q̄si habēs faciē ab ea auersam: qđ autē sic videt scilicet a dorso:nō manifeste ⁊ determinate ꝓgnoscitur: ⁊ p b designatur q̄ de angelis nō habem⁹ cognitionem nisi valde longinquā ⁊ remotā:nō ꝓpriā ⁊ determinatā. Et simile hr̄ de moyse Exod.xxxiij.quādo dixit ei dñs. Videbis posteriora mea: faciē aūt meaz videre nō poteris. tales.n.apparitiones frequenter fiunt exterius:ad designandū dispositionem hoīs interius cui fit apparitio ſm q̄ dicit btūs Greg.de discipulis quib⁹ post resurrectionē suam xp̄s apparuit in pegrini effigie:⁊ finxit se longius ire:vt hr̄ Lu.xxiiij.B g' simplex veritas nō p duplicitatē fecit:sed talē se exhibuit in corpe:qual apud illos erat in mente.hec Greg.Hebrei aūt aliq̄ dicunt q̄ hic est verus textus:Hic vidi post videntē me: et est sensus: Angelus vidit me hic: vocando et monēdo:⁊ postea vidi eū Alij aūt dicunt q̄ veritas textus est:Hic vidi post visum meum:et est sensus:Hic vidi angelū dñi i hoc deserto:postq̄ viderā eū añ in domo abre:cuius ille angelus erat custos et visitator:⁊ ꝓpterea nō fuit territa ad visionē angeli:sicut Manue qui dixit:Morte morīemur:qz vidim⁹ angelū dñi. Judi. xiij:qz fuerat assueta videre angelos dñi in domo abre. Nec mirandum si in hoc loco ⁊ alīs pluribus locis veteris testamenti lr̄a pluribus modis ⁊ sensibus accipiatur:etiā ſm hebreos doctores:qz hebrei nō habent grāmaticā ita distinctaz ⁊ dearticulatā p declinationes noīm ⁊ verbo⁊ sicut latini et greci habent. Itē apud eos sunt multe dictiones eq̄uoce: et ꝓpter hoc eadem lr̄a aliq̄n varijs significationib⁹ ⁊ sensibus accipit. d Propterea appellauit puteū illū:quē pr⁹ vocauerat scriptura fontē:qz eis puteus fons:nō eis fons puteus:ſm q̄ dicit btūs Aug⁹.sup Joh. e Puteū viuentis videtis me:⁊ hōr aūt videtis:qz angel⁹ ibi viderat ipam agar: vt predictū est.Et viuentis: qz ibi fet⁹ extinct⁹ fuit viuificat⁹ vel qz angelus p̄dictus sp viuit cū sit īmortalis.

f Peperitq; tē.postq̄ reuersa fuerat ad eius domum.

g Qui vocauit nomē ei⁹ hysmael:coḡuit.n. p revelationē illō qđ dictū fuerat agar de noīatiōe pueri: ⁊ iō sic noīauit.

Moraliter.

Hic describitur conceptio hismaelis de ancilla cū dicit f† Ingredere ad ancillā meā tē.per abram aūt pōt intelligi vir quicunq; bonus habens in sua domo:id est in se ipo sarai que interp̄tat p̄nceps mea ꝓpter qđ p ipam significatur rō recta que debet dñari ⁊ agar ancillā.i.carnē que dz subjici per hoc aūt q̄ dixit sarai ingredere ad ancillā.ītelligit cōdescensio facta carni ex cā rōnabili. Bz qz difficile est ibi tenere modū debitū:iō frequenter ex hoc consurgit rebellio carnis ad spiritū.qđ notat cum dr: d† Despexit dñam suam:sed cū rō denunciat hōi talē rebellionē dz rōni subjicere carnem qđ notat cū subdit: f† Cui rndens abram ecce ait ancilla tua in manu tua est.s.ad castigandū eā:et si caro talem castigationem refugiat dz nihilominus reduci ad rōnis obedientiā.ideo sequit: n† Dixitq; ei angel⁹ dñi:reuertere ad dominā tuā ⁊ hūiliare sub manu ipi⁹.sequit: f† Peperitq; agar abre filiū:qz cū caro obedit spūi ꝓducit opus bonum: g† Qui vocauit nomen ei⁹ hysmael:qđ interpretat auditio dei nam ex dei beneficio ꝓcedit tal⁹ operatio:ꝓpter quod re-

☞ gratiāduz

a ℣ Propitius fuisti b ℣ In figura ꝓphetie.

Tu deus qui vidisti me. Dixit a b

℣ Incarnationem christi post venturam.

eni. Profecto hic vidisti posteri/ c

a ora videntis me. Propterea ap/ d

a ℣ Pureus significans profunditatem dominice incarnationis in eternum manentis.

b ℣ altitudinem consilij conseruantis.

pellauit puteū illū puteū viuēt̄ e

a ℣ Nouum et vetus testamentū.

et videntis. Ipe est iter cades et

a ℣ qz filij carnis repurantur in semen.

barad. Peperitq; agar abre filiū f†

qui vocauit nomen eius hismael g†

a ℣ qz nondum peruenerat ad numerum celestiū cuium recipit carnalem filium.

octoginta et sex annorum erat Abram quando peperit ei agar hismael.

gratiandū est ei dicendo illō Ps.xxvij. Refloruit caro mea et ex volūtate mea confitebor illi.

In ca.xvj.vbi dr in postilla: Nec istud est absonū rōni.

Additio.j.

Ex illa historia Hester non ducit sufficiens similitudo ad hoc q̄ filia regis egypti voluntarie fieret ancilla sarai. Tū qz ibi gentiles nō fiebant serui iudeor⁊ cū⁹ iungebant eis i suis ceremonijs:qđ lōge minus est: q̄ filia regis fieret ancilla sarai voluntarie hebree. Tum qz scr̄ura ibi facē de b exp̄ssam mentionē ad laudē dei: hic aūt nihil exp̄mit nec etiam innuitur b:vñ reputandū est ficticiū poti⁹ q̄ verum. In eodē ca.xvj.vbi dicitur in postilla:Ecce ait concepisti.In hebreo hr̄:Ecce cōcipies.

Additio.ij.

Bene concordat i hoc trāslatio nr̄a cū hebraica ver̄itate: non est hic ponitur dictio determinate significans futurā exceptionem: sic Judi. xiij.vbi ſm hebraicā veritatē ponitur verbū futuri tp̄is ꝓceptionis significatiuū:sed i hoc loco ponit dictio omino silis dictioni q̄ ponit infra Gen. xxxviij.vbi ponit: De viro cui⁹ hec sunt concepi.vnde ꝓprie etiam concorditer ad hebraicam veritatez trāslatio nostra posuit: Ecce concepisti.Et sic non oportet fingere aborsum:nec reuificationē de quibus nulla fit mentio in lr̄a nec rōnabile videt:q̄ hec fieret miraculū sicut in alijs qui fuerunt p̄nominati añ natiuitatē.Tum qz nō fuerunt similes in vita:īmo valde dissimiles. Tū qz miracula fuerūt publice facta ad laudē dei ⁊ honorē nato⁊.B aūt dato q̄ eēt miraculū eēt occultū:⁊ sic nō induceret vtilitatē.

Replica

correctorij contra Burgen. In ca.xvj vbi postillator nō reputat absurdam historiā hebreo⁊ dicentiū:Agar ancillā sarai fuisse filiā regis egypti ex deuotione oblatā et cetera que narrant in postilla Burgen.aut objcit eā tanq̄ fictā ⁊ falsam:ꝓmo ex eo qz etst in libro Hester dicat gentiles coniunctos ex deuotione inde ord cerimonijs:nō tñ vt essent serui indeo⁊.Sed quid mirū hic et ibi:q̄ iūctus ex deuotione p̄staret obsequia et seruitia vñ cōi noīe diceretur ser⁹ vel ancilla:nō ex obligatiōe: nec ex hoc vilis orīt conditio:nec verisimile ē sarai abre p̄sonaz vilis cōditionis voluisse cōiugi: vt inde fructū adoptaret: nec scōa objectio Burgen.valet:qz ꝓcedit ex aucte negatiue:qđ hussit⁹ et wiclefistis est multū familiare: nec poterit eē formale.nā nō sequit in biblia nō hr̄:igit non est ver̄:nā multe sunt catholice veritates in canone nō repte. Item in eodē ca.vbi postillator sequens narrationē hebreo⁊ saltē nō reprobans:dicit de aborsu agar et viuificatione fetus in fuga tē.dic̄ q̄ hebrei exponūt ꝓcipies ꝓ ꝓcepisti.vbi Burgen. dicit io hebraica veritate non contineri seu hr̄i concipies:sz cōcepisti:de b nō iudico nec est magni pōderis: qz postillator exponit i vno sensu ſm vtrūq; tempus. Bz cū Burgen.dicit illū aborsum fictū p hebreos et irrōnabile eē q̄ dicunt factū miraculū in reuificatione fet⁹: rōnib⁹ tñ hebreo⁊ q̄s tāgit postillator nō satisfacit Burgen.nā nō poterit dicere q̄ pena agar p sarai iuste īflictā:⁊ p agar supbe declinatā de⁹ respexerit:⁊ ꝓsolationē dederit:cū ei dederit repbensionē nō consolationē dicens: Vade hūiliari sub manu dñe tue Optet igit cū hebreis sentire:q̄ alia grandis tribulatio occurrerit ipi agar circa afflictionē iustā sarai ꝓpter quam visitandā miserit dñs angelū ꝓmittentē multiplicationē seminis significantē acceptionē ꝓlis:⁊ publicationē nois nōdū nati:nois inq̄ gr̄osi:qz hismael interp̄tat exaudītio dr: que oīa nō pōt dici rōnabiliter facta ꝓpt supbiā agar: qui dñam suā sprezit:nec ꝓpter fugā:q̄ disciplinā ꝓtēnēdo declinauit. Videt igit q̄ ꝓpter angustias ab orsus:vt dicūt hebrei dño hūiliata orauerit ⁊ meruerit cōsolationē a deo q̄ respicit humilitatē:vt dicit Glo.interli.in cui⁹ signū dicit angel⁹: Ecce ꝓcepisti.s.ꝑ viuificationē fet⁹:de q̄ dicūt hebrei.frustra.n.diceret ei angel⁹ ꝓcepisti:designādo naturalē ꝓceptionem ab abrā:qz hic antea nouit:⁊ illi⁹ occasione dñam ꝓtēpsit.Consentiat igit Burgen.heb.mgro historia⁊:postillatori ⁊ alijs

☞ nec moueat in

nec moueat in ꝫriū debilis obiectio: quā facit de fctō miracu lo: nō eīm est incōueniens concedere miracula fieri p malos: multo miꝰ incōueniens est fieri ꝑ malis. Cedūt. n. talia ad dei laudē ꝛ hoīm vtilitatē. Erigit. n. ꝑ ea spes hoīm: cū tanta vident ꝛ audiūt mal ꝑstita būficia: nō desperāt maiora sibi si voluerint posse ꝑstari. Et miꝛ q Burgeñ. putat ꝓpter quā rem hanc appitionē fuisse factā: quā grādipēdit brūs Hila. de trinitate libro quarto circa medium dicens: q is qui ap/paruit agar magni consilij angelus fuit nomine et natura deus. hec ille.

Glo. ordi.

Cedus in hebreo Ca. XVII Berith quod non testamentū sed fedꝰ siue pactū significat.

b Nec vltra vo. n. t. a. Hiero. Dicūt hebrei q deꝰ ex noīe suo qō apō illos tetragrāmaton ē. e. lr̄az abrae et sare addiderit: dicebaꝯ aūt abrā qō est ꝑ excelsus: postea dictꝰ ē abrāā: qō est ꝑ multax: nā gentiū i noīe nō br̄: ſz subaudiť. Nec mirādū q cū apō gre cos et nos. a. lr̄a videaꝯ addita. e. lr̄a addita dicaꝯ. Idioma. n. hebree lin/gue. e. cōsueuit scribere et a legere: siē ecōtrario e ꝓnūciare ꝛ a scribere.

c Chanaan: interpretatur motus eo rum: cuius terra a fidelibus in posses sionem accipitur. cum mens ꝓius di uersis circūacta motibꝰ in meliꝰ mu tata. postmodum irreflexis oculis in anteriora extenditur.

d In possessionem eternam. Augº. Scriptura vocat eternum cuius finis non constituitur: aut q non ita fit: vt deinceps non sit faciendum quantuz pertinet ad curam vel potestatem fa/cientis. Unde seruiet eternū qui par no nesci et vti. ℔ Circūcideť

Nico. de lyra

a Postq̄ vero nona Ca. XVII ginta ꝛc. Postq̄ moyses de scripsit statū abre iḡstū fuit ſci/pieť. b ꝙr̄ describit eiusdē statū iḡstū fuit ꝓficiēs. ꝛ ꝓmo iḡstū ad deū. scdo iḡstū ad ꝓxim. xix. ca. ſtio quātuz ad scipm. xx. ca. Circa ꝓmū oñdit profe/etꝰ fidei eiꝰ inquātū accepit mādatuz circūcisionis: q fuit signū distinctiuū fideliū ab ifidelibꝰ: et obediētia eius ad deū: sustinēdo dolorē circūcisionis volūtarie ꝛ ꝓpter: ī se ꝛ ī filio suo ꝛ familia. Hic g̃ i b ca. ꝓcedit: q: ꝓmo ponit ipsiꝰ abrae dispositio ad circūci/sionē: scdo exꝑmit circūcisionis for/ma ꝛ ordo. ibi: Hoc ē pactū meū: ſtio subiūgit mādati executio. ibi: Tulit aūt abrāā: Circa ꝓmū cōsiderādum: q dispositio abrae fuit ꝑ dei monitio/nē ad opa pfectiōis: ꝛ ꝑ ei ꝓmissio/nē ī bonis eōferēdis: ꝛ ꝑ mutationez noīs: ꝛ b ē qō subdit: b Ego dñs omnipotēs. Et iō plꝰ possū tibi tribu ere q̄ tu possis cogitare. c Am/bula cor̄ā me. i. ac si me ꝓtialiť sp vi/deres. d Et esto pfectꝰ: tēdēs ad pfectionē: q: scꝑtura ñ loquiť hic de statu abre vt iā pfecti: ſz vt ꝓficien/tis: vt dictuz ē: ꝛ ē silis modꝰ loquēdi Mat. xix. Si vis pfectꝰ eē va. ꝛc. nō q: ille iuuenis b faciēs statim eēt pfectꝰ ſz ꝑ b tēdēs ad pfectionē. e Po nāq ꝛc. ꝑ spēalem amicitiā. f Et multiplicabo ꝛc. Exaggeratio ē ꝛbo rū: ad designādū multitudinē et ma/gnitudinē bonoꝝ q̄ dñs ītēdebat sibi facere. g Cecidit ꝛc. ad reddēdū grās do ō tāto ꝓmisso. Ad uertēdū tñ ē q iste ꝓmissiōes frequnter facte sūt abre tñ ꝓceden/do ſp ī exꝑssiorē ꝛ maiorē ꝓmissionē. siē. n. natura ꝛ ars ī opib⁹ suis ꝓcedūt de ipfecto ad pfectū: ita ē ī ꝓcessu diuinax reuelatio nū ꝛ ꝓmissionū. h Dixitq̄ ei. d. ꝛc. ac si diceret: siē sū ĩmuta bil: ita pactū meū erit firmū ꝛ stabile tecū. i Nec vl. ꝛc. q̄ ī/

Ca. XVII

ſ. i. postq̄ celestium ciuium cepe rat desiderare societatem.

Postq̄ vero nonaginta et a
p nouem annoꝝ esse cepat
apparuit ei deꝰ. Dixitq̄ ad
a ſ Qui possum humiliare et exaltare.
eum: Ego domin⁹ ōmnipotēs. b
a ſ Fm placitū meū. b ſ vt ñ tioze ſz amoze fuias
ambula cor̄ā me: et esto pfectꝰ c d
a ſ Promissionem.
a Ponāq̄ fedus meum inter me e
a ſ In imitatoribus fidei tue.
et te: et multiplicabo te vehemē f
a ſ humilis.
ter nimis. Cecidit abrā prōnus g
a ſ In anteriora se extēdēs b ſ immutabiliter
i fāciē. Dixitq̄ ei deus: Egō suz h
et ponam pactum meum tecum
a ſ. i. prima via credendi.
† eriſq̄ pater multarum gentiuz.
b Nec vltra vocabitur nomē tuuz i
a ſ pater excelsus. b ſ pater multarū gentium
quia oēs gētes in semine eiꝰ crediture ſ Quia in
semine tuo. i. in xpo oēs gentes crediture.
abram sed appellaberis abraaz: k
ſ Putato affectu: mutatur nomen.
q: patrez multax gētiū cōstituī l
a ſ in successoribus.
te. Faciāq̄ te crescere vehemen/
tissime: et ponam te in gētibus: m
ſ Benedicentur in te omnes gentes.
ſ Dauid: Ezechias et alij bene se et subditos re/
gentes.
regesq̄ ex te egredieť. Et statuā n
ſ Circūcisionis.
pactum meum inter me ꝛ te: ꝛ in
ter semen tuum post te in genera
a ſ qz aliquid semp iternum significabat.
tionibus suis fedre sempitērno
a ſ voluntate qui sum potestate.
vt sim deus tuus et seminis tui o
a ſ imitatoribus fidei tue.
post te. † Daboq̄ tibi et semini
tuo terram peregrinationis tue:
omnem terrā chanaan in posses/ p
a ſ qz aliqd eternū per eā figurab: vel eterna. i. in
hoc seculo habenda.
sionem eternā: eroq̄ deus eoꝝ.
Dixit iterum deus ad abrāā: Et
a ſ Circūcisionis.
tu ergo custodies pactum meuz
ſ Sequaces.
et semen tuum post te in genera
a ſ Exponit quid pactum.
tionibus suis. Hoc est pactum p

Nico. de lyra

terp̄tať pr̄ excelsus: que interp̄tatio cō uenit magno homini: etiam si habeat modicā ꝓpriam vl familiam.

k Sed appellaberis abraam. cuiꝰ ratio subditur cum dicitur: A

l Quia patrem ꝛc. Abraaz enim in terpretať pater multitudinis vel mul torum: quod enim additur gentium nō est de significato nominis: sed sub intelligitur.

m Et ponam te in gētibus. quia sa raceni descenderunt de eo per hisma elem: et idumei per Esau et iudei per isaac n Regesq̄ ex te egredienť qz in qualibet gente predicta fuerunt plures reges.

o Ut sim deus tuꝰ ꝛ seminis ꝛc. licet enim ipse sit deus omnium generali/ter per creationem: speciali tamē mo do est deus fidelium per specialem et verum cultum. cetera patent ex di/ctis. p Hoc est pactum meū. hic consequenter exprimitur forma circū cisionis et primo dicta forma describi tur: secundo mutatio nominis sarai inducitur. ibi: Dixit quoq̄ deus ad abraam: sarai vxorem. Ad circūcisio/nem vero tria necessario requirūtur Primum est sexus masculinꝰ ꝛ quā/tum ad hoc dicitur: Circūcidetur ex vobis omne masculinum. Secundū est corporis pars determinata: ideo sequitur: Et circūcidetis carnem pre/putij vestri. Tertiū est tempus deter minatum et ḡstuz ad hoc dicitur: In fans octo dierum circūcidetur in vo/bis. Ratio autem istorum est: quia cir cūcisio signum fuit distinguēs israel a gentilibus inquantum habebant veram fidem et cultum vnius dei: et datum fuit istud signum tempore le/gis nature: et ideo debuit dari ī sexu per se intento a natura: qui est sexus masculinus: fm enim philosophum femina est mas occasionatus. Item fides illa et cultus deriuabantur tūc temporis ad alios per generationem carnalem inquātum patres docebāt filios de talibꝰ. In masculo vero est principium generationis actiuum: ꝛ ideo solis masculis datum est prędi/ctum signum: et eadem ratione factū est in membro generationis. Itez ad debilitatem concupiscentie que ma/gis viget in illa parte. Item in dete/stationem idolatrie: quia gentiles in sacris priapi partem illaz honorabāt et per modum cuiusdam augmenti aliqua addebant quia priapus pro/pter magnitudinem membri virilis inter deos fuit reputatus a gentilibꝰ propter quod etiam dicebatur deus hortorum: propter fecunditatem que designatur in membro generationis: propter quod in signum distinctio/nis fidelium ab infidelibus fiebat recisio. Tempus autē octo dierum non poterat anticipari: sicut nec animalia ai octauum diem poterant deo offerri: quia ante sunt quid ī perfectum: perfecta autem sunt deo attribuenda. Item periculum esset puero de vita si statim egressus de vtero matris circūcideretur, nec poterat vltra octo dies dif/

† Ecci. 44. c Ro. 4. c

B

† 32. q. 4. c. Fcurrat. ℌ his ita. De cele. miſſe. cū marthe. ℌ. ceteruz. ibi. tpalia ꝓmittebat

† 25.q.1.§. His ita. in pn. ibi. christus q̄ legē dedit.

a Circūcidetur ex vobis. o. m. Stra. Tribus de causis ꝺ̄ ꝑcipiť abrae. Primo vt ꝑ obediētiam mandati placeat: ꝑ cui⁹ ꝓuaricationē adā displicuerat. Secꝺo vt hoc signo a ceteris nationibus discerneretur. Tertio vt in eo mēbro circūcisus q̄ libido solet dñari castitatem sibi seruandā: ⁊ impudicitiā recidendam cognosceret. b Carnem ꝓputij. Ra. Stra. Circūcisio facta in vno membro significat circūcisionē spiritualem que in corde ⁊ in omnibus sensibus exhibenda est. Circūcidendum est cor: ne noxia cogitemus. Oculi ne vanitatem videamus. Aures circūcidēde sunt. i. obturande ne audiant sanguinem. Et sic ī omnibus sensibus celebranda est circūcisio. Alcu. Jō eūt abrae circūcisio cōmēdata est: vt sub lege eēt. Sic adam ne de ligno manducaret: vt probaretur si hoc compleretur an non. Credidit eī abram filium se habiturum in quo benedicerentur omnes gentes: et in cuius nepotibus castitatis et sobrietatis exēplar maneret. Unde ibi signum fidei accepit: vnde ysaac filiꝰ dei non carnis nasciturus erat: non truncata corpis parte deformior: sed fidei signo gloriosior: igitur ꝑ ꝺo aliquid perdere lucrum est: nō damnū. Si adā pactū dei custodisset. abrāā hoc pactum non suscepisset. Sꝫ quia ille in hoc membro: culpam inobedientie ꝓius cognouit decuit: vt iste in hoc membro signum obedientie scꝺo acciperet: vt ita ostenderetur obedientes qſq̄ generare filios ad vitā: vnde olim ꝓuaricatores generarunt ad mortem. All. Jam tunc ꝓpter futuram pegrinationem ne miscꝛetur semen eiꝰ gentibus circūcisionis pactū datur in signū: quia significat naturam renouatam per baptismum post spoliationem veteris hominis ꝑ xp̄m qui resurrexit pꝰ sabbatum: seruos xp̄o vernaculos empticios etiam circūcidi precepit: vt doceret ad omnes pertinere redemptionis gratiam. Jbi et parentum mutantur nomina mutantur vt omnia resonent nouitatem. abrā pr̄ excelsus: abrāā pater multarum gentium.

† 35. dis. c. ab exordio. De pse. dis. 4. c. si bap/tisata est.

c Masculus cuius ꝓputij caro. Jsi. Querit quō pueri incircūcisi q̄ pactū dei irritū nō faciunt: sꝫ qui eos circūcidere neglexerunt: pire debeant? Sed pactū dei nō fm opꝰ: sed fm originē in primo hoīe irritū fecerunt: in q̄ oēs peccauerūt. Nascunt. n. oēs nō ꝓprie sed originaliter pctōres. Jō peunt oēs qui per regenerationē nō liberant. d Sarai vxorē. t. Jsiō. Declarat ꝓmissio de vocatione gentiū in isaac filio ꝓmissionis. i. gr̄e nō nature. qz de sene patre et sterili matre: ⁊ qz ꝺ̄ non per generationem sicut bismael: sꝫ p regenerationē futuꝝ erat. impata est circūcisio: qū sare filiꝰ ꝓmittit in typo ecclesie: nō qū bismael: q̄ typus iudeoꝝ. Hiero. Jsi. Errant q̄ putāt ꝑmū saraz per vnum. r. scriptam fuisse: et postea additum eē alterum. r. et qz. r. apud grecos. c. significat: multas super hoc nomine suspicantur in eptias: cum ⁊ vtcūq̄ velint vocabulum cōmutatū: nō grecam sed hebraicā ꝺz hr̄e rōnem. hebreū. n. est. Nemo eī altera lingua quēlibet vocans: ethimologiā vocabuli sumit ex altera. Sarai ergo primū vocata est ꝑ schyn: res: ioth sublata ģ ioth addita est e: lr̄a q̄ ꝑ a legit: ⁊ vocata est sara. Antea. n. dicebať ꝑnceps mea: qsi vni⁹ familie mr̄: postea absolute ꝑnceps: oīm. s. gētiū princeps futura. Quidā pessime suspicant eā pr̄i⁹ lepr̄ā fuisse vocatā: ⁊ postea ꝑncipē: cū lepra sarat ꝺ̄: qꝺ ī nr̄a lingua videť hr̄e aliquā silitudinē: sꝫ ī hebreo pēit⁹ ē diuersa. Scribiť. n. ꝑ qadik ⁊ eyn ⁊ res ⁊ tau. qꝺ a tribꝰ supioribꝰ. i. schin res: ⁊. e. q̄ ꝺ̄ scribiť sara mālfeste distat. e Cecidit abrāā ī fa. xē. Hiero. Pꝰ paulum sequitur: Et vocabis nomen eius isaac qui risus intrpretatur: de risu abrae: nō de risu sare. Postq̄. n. ex risu abrae vocatꝰ est filiꝰ eiꝰ isaac: legiť sarā risisse.

f Nomen eius isaac. Hiero. Sciendum q̄ quattuoꝝ in veteri testamento nominibus suis aperte anteq̄ nascerentur vocati sunt: bismael: isaac: samson: et iosias: lege scripturas.

g Constituam pactum meum illi ⁊c̄. Pactum vero ꝺomini cum isaac populo scilicet fideli: quem mater ecclesia per fidem et baptismum generauit: et fedus sempiternum: qz cēne vite possessio ei soli ꝓmittiť q̄ cū capite suo xp̄o regnū celi semp possidebit.

Super bis-

a ſ Codicum.

meuz † qꝺ obseruabiť inter mē et vos et semen tuum post te.

a ſ Circūcisio vetustatis et depositio.

a Circūcidētur ex vobis omne b masculinum et circūcidetis car

a ſ qz in hac pte est propagatio corruptionis.

nem ꝓpūtij vestri vt sit ī signū

a ſ Jn testimoniuz. s. q̄ ego vester deus: ⁊ vos populus meus a gentibus diuisus.

fꝺēris inter me et vos. † Jnfās †

a ſ quia in octaua etate. i. in eternitate seprenarie volubilitati succedente exuimur carnali corruptione.

ôcto dierum circūcidetur ī vobis. Omne masculinum in ge/ †

a ſ domo natus.

nerationibus vestris tam vēr/ a

ſ qz ibi neq̄ seruus neq̄ liber.

naculus q̄z empticius circūcide b

a ſ neq̄ ibi barbar⁹ neq̄ scytha.

tur: et qūicunq̄ non fuerit de c

stirpe vestra: eritq̄ pactum me d

a ſ Jn depositione carnalium. b ſ quoniam ad eternitatem ducit.

um in cārne vestra ī fedūs eter

ſ Qui carnalia non deposuerit.

num. e Masculus cuius ꝓputij e

a ſ Non comparabitur inter sanctos.

caro circūcisa non fuerit: delēbi

a ſ de ceru sanctorum. vnde: Tu autez ibis ad populum tuum.

tur anima illa de pōpulo suo

a ſ Ade in paradiso datum in quo omnes peccauerunt. ſ. i. non seruauit: quod in baptismo promisit.

quia pactum meum irritum fe/

cit. Dixitq̄z deus ad abrāā: Sa b rai vxorem tuam non vocabis e

a ſ. i. principem meā. b ſ Absolute c ſ Exalrando principem: quia ecclesia in omni gente principatur.

sarāi: sed sarām: et bēnedicaz ei f g

a ſ Non exagar b ſ Jn cuius semine benedicentur omnes gentes.

et ex illā dabo tibi filium cui be

a ſ qz christus dominabitur in gentibus

nedicturus sum. Eritq̄z in nāti/

a ſ Dauid ⁊ alij: vel motus suos bñ regentes

ones: et rēges populorum oriē

a ſ Non retro vt reprobi

tur ex eo. Cecidit abrāā in fāci b

ſ Hausus est vñ filiꝰ isaac risus vocatur.

em suam: et risit in corde suo di i

a ſ Applaudendo non disceptando: vnde paulus nec considerauit corpus suum emortuū: cū tam esset cērū annoz ⁊ mortuā vuluā sare.

cens: Pūtasne centenario na/ k

sceť filius: et sara nonagenaria

a ſ optabat. n. vt filij carnis repurarent ī semie

pariet? Dixitq̄z ad dñm: vtināz l

bismael viuat coram te. Et ait de m

us ad abrāā: Sara vxor tua pa

riet tibi filiū: vocabisq̄z nomen n

a ſ Risus propter gaudium perentis.

b ſ Jn isaac vocabitur tibi semen non filio carnis: quia filij promissionis filij dei vocabuntur.

g eius isaac. Et constituam pā/ o

ctum meum illi in fedus sempiternum: ⁊ semini eiꝰ post euz.

ferri: alioq̄n pr̄ pueri vl eius tuto: si pr̄ eēt mortuus: morte debebat pūiri: ipe etiā puer veniens ad etatem adultam si negligeret circūcisionē accipe puniendus erat morte: vnde predicta cadunt sub precepto circūcisionis: cetera aūt q̄ de circūcisione posset ꝺi/ † Luc. 1. c ci: ptinēt magis ad q̄r tum sententiarum.

a Tam vernaculus id est seruus natus in domo. b Æ empticius. i. seruus acq̄situs ꝑ emptionē circūcideť. c Et quicūq̄ non fuerit de stirpe vestra: si debeat recipi in consortium et ritum vestrum.

d Eritq̄z pactuz ⁊c̄. ad hoc. n. circūcisio in carne facta est: vt firmius eozum memorie imꝑmeretur. cetera patent vsq̄ ibi:

e Sarai vxorem tuam: vbi ponitur mutatio nominis sarai. vir enim et vxor sunt quasi vna persona: ⁊ ideo quia mutauerat nomē abrae: ꝓ̄r hic mutat nomē vxor! sue. ꝺ. Sarai vxorē tuā ⁊c̄. quia intrpretatur ꝓncipissa mea: qz ꝑ hoc designaret q̄ eēt ꝓncipissa vnius domus tantum.

f Sed saram. i. principissam absolute qua si per excellentiam.

g Et benedicā ei ⁊c̄. qz isaac non fuit ex ea natus virtute nature tm̄: sꝫ cū ꝺ̄ affuit adiutozū gr̄e: qz trāsierat tp̄s 2cipiēdi fm naturā. h Cecidit abraam ī faciē: ⁊ regratiando deo de tāto beneficio. i Et risit: non ex derisione: alioq̄n fuisset increpat⁹ a ꝺo sic fuit sara: vt hr̄. ca. se. sꝫ risit p̄ cordis exultatione. k Putasne ⁊c̄. ꝺ. n. dixit dubitando: sꝫ diuinū bñficiuz admirādo. l Utinā bismael ⁊c̄. i. facies volūtatē ⁊ bñplacitū tuū. m Et ait dñs repetēdo ꝓmissū bñficiū: ⁊ explicādo magꝭ p̄dicēs nomē pueri nascituri dicens.

n Vocabisq̄z no. eiꝰ isaac: qō intrpretať risus: eo q̄ pr̄ p̄ exultatione risit: vt p̄dictū ē.

o Et ꝛstituā ⁊c̄. ꝺ. circūcisione et beredita/te promissa.

Sup bismael

a Sup bismael ꝛc. Bismael ꝑm iudeoꝝ significat: q̄ multiplicat⁹ est valde: duodecim duces generauit cū multitudo carnaliū iudeoꝝ ex duodecim ꝓgenitoribus ꝑ duodecim trib⁹ est diuisa.

b In anno altero. Annus alter q̄ sara genuit isaac: tempora sunt regenerationis: quibus fusus ē sanguis xp̄i: ⁊ gen⁹ humanū ad vitā restauratum.

c Tulit aūt abraā ꝛc. Non intendebat de⁹: vt tantū ꝑputiū carnis abrae ⁊ sobolis ei⁹ circūcideret: ꝫ ei quē a cūctis eligerat ecclesiasticī testamēti munera conferebat.

Phil.3.a Ūñ Paul⁹. Nos sumus circūcisio. q̄ spiritu deo seruim⁹: Et

Ro.2.d alibi: Non.n. qui in manifesto iudeꝰ ē neq; q̄ in manifesto in carne est circūcisio. Circūcidamus ḡ ⁊ oīs ꝛbo aures labia: cor ꝑputiū et oīa mēbra carnis. De circūcisi-

Lu.3.b one aurium dr: Qui hz aures audiēdi audiat. Incircūcisis aurib⁹ ꝛba sapientie et veritatis non possum⁹ audire. Circūcidam⁹ labia: ne aliq̄d turpe vel malum vel ociosuz loq̄mur. Circūcidit carnē ꝓputij: q̄ sola cā posteritatis certis et legitimis xp̄ib⁹ coniugio vtit q̄ aliē agit: ñ circūcidit. Eccl̄ia ꝛo ḡtia xp̄i ꝑ se crucifixi roborata: nō solū se ab illicitis temperat: sed etiam a concessis: et tanq̄ virgo sponsa christi pudicis virginibus floret in quibus circūcisio ꝓputij seruat⁹ in carne. Qui autez non obscenis desiderijs vel sensibus hereticis ⁊ blasphemis assertionibus mechatur: sed fidei puritatem in conscientia custodit: corde circūci-

Deut.5.a sus est: et de eo dici potest: Beati mundo corde ꝛc. Circūcidantur manus: ne mala faciant. Pedes: ne in malum currant. Visus: ne illicita concupiscat. Gustus: vt ad gloriam dei manducet et bibat. Odoratus vt christi odorem capiat et operib⁹ misericordie odorem suauitatis spargat. Singula quoq; membra: si in officijs deo seruiant: circūcisa sunt. Si vltra ꝓscriptam legem luxurient: incircūcisa.

Hieron. Stra. Queri solet quomodo femine salvabantur que non circūncidebantur. Fide scilicet: et hostiarum oblatione: sicut ante circuncisionem viri sancti mundabantur. Unde fide purificans corda eorum.

Act.15.c

Appuit aūt ei

a ſ filiū carnis b ſ quodāmō

a Sup bismael q̄z ex̄audiui te ecce a

ſ in ꝛgalibus non eterna ꝓmissione.

benedicam ei: et augebo eum multipli

ſ duodecim tribus carnaliū iudeoꝝ. ſ Apostolos duodecim q̄ de iudaica plebe fuerunt: vel

cabo eū valde. Duodecim duces duodecim tribus populi.

generabit: et faciam illum crescere in gentem magnam. Pactum

ſ Eterne ꝓmissionis

a ſ Christianum populum. b ſ ad eos.ſ. quos fide generabat.

vero meū statuā ad isaac: quem

a ſ gratia noui testamenti.

ſ vetustate immutata.

b pariet tibi sara tempore isto: in

ſ presenti vita. ſ in assumpta forma visibili.

anno altero. Cūq; finit⁹ esset ſmo

a ſ inuisibilem se prebuit.

loquentis cum eo: ascendit de b

a ſ vel ab b ſ Prefigurans q̄ ad omnem professionem spūalis pertinet circūcisio. q̄ circumcidendi sunt omnes sensus.

c us ad abraā. Tulit aūt abraam c

bismael filiū suū: et oēs ꝟnaculos dom⁹ sue vniuersosq; ꝙs emerat cūctos mares ex oībus viris dom⁹ sue. Et circūcidit carnē ꝓputij

ſ q̄ obedientia est complenda sine mora.

eoꝝ statim in ipo die sic ꝓceperat

a ſ innouatus hoc numero insinuatur pertingere ad sacratem ciuium supernorum.

ei deus. Abraā nonāginta et nouem erat annoꝝ q̄n circūcidit carnem ꝓputij sui: et bismael fi

a ſ Non pertingens.ſ. ad expletionem legis ⁊ euā gelij: que quaternarij numero figuratur.

lius ei⁹ trēdecim annos impleuerat tempore circūcisionis sue. †Eadem die circūcisus est abraam et bismael filius eius: ⁊ oēs viri domus illius: tam vernaculi ꝙs empticij: ⁊ alienigene pariter circūcisi sunt.

a Sup bismael ꝛc. Et ex ꝟbis dicunt hebrei et vez videtur q̄ bismael finiuit vitā suā in bono: qz de ꝟbis abraā rogauerat ipm deū: vt predictū est: cetera patent vsq; ibi: b Ascendit deus ad abraā. i. disparuit apparitio et visio illa.

c Tulit aūt abraā ꝛc. Hic consequenter ponitur executio mandati de circūcisione: et patet obedientia abrae: qz eadem die absq; retardatiōe adimpleuit illō mandatū in se licet esset senex: ⁊ in alijs. ex q̄ pz etiā obedientia bismaelis filij sui: qui cū esset. xiij. annoꝝ nō recalcitrauit: et similiter tot⁹ familie ipius masculine: et pz lra. Notandū tñ q̄ saraceni exēplo bismaelis a q̄ ꝓcesserūt circūcidūt filios. xiij. annoꝝ transgredientes formam ꝓcepti: quod diem octauam ꝛcludit: vt predictum est.

La. XVII

Moraliter. In hoc capitulo ponit circūcisionis carnalis ꝓceptum que fuit circūcisionis spūalis signū: Rom.ij. Non.n. q̄ in manifesto iud⁹ est neq; q̄ in mānifesto ī carne circūcisio: ſz q̄ in abscondito iudeus est: et circūcisio cordis in spū nō lra: cui⁹ laus nō ex hoībus ſz ex ꝺo est.

† Infans octo dier̄ circūcidet in vobis. Mystice p dies intelligunt anni: ſm illud Ezech.xiij. Diem ꝑ anno tibi dedi. Infans em octo annoꝝ incipit habere rōnis vsum: et ex tunc restringend⁹ est a turpibus et inhonestis: p quā restrictionem intelligit circūcisio spūalis: ꝓpter q̄ dicit ꝓb⁹.ij. Ethicoꝝ q̄ nō ꝑ facit ad virtutē a puericia assuefieri ad ꝟrtis opa.

† Omne masculinū ꝛc. p sexū masculinū intelligit fortitudo: sexus em̄ muliebris inconstans est ⁊ fragilis. p hoc igit designat⁹ q̄ illi qui sunt cōtra vitia fortes ⁊ in virtute stabiles sunt spūaliter circūcisi: molles aūt et instabiles sunt effeminati.

In ca.xvij. vbi dr ī postil. Ambula cora me. i. ac si me sp̄ presentialiter videres.

Additio.j. Ille q̄ cora alio ambulat: nō sp cū videt: ſz pot⁹ ille qui sequit hoīem cōit videt eū: saltē ei⁹ posteriora. vñ cū dicit: Ambula cora me: nō ꝓpe exponit dicēdo: ac si me p̄sentialit sp videres: vt ī postilla: ⁊ iō aliter videt hic dicēdū. Pro q̄ attēdēdū ē: q̄ de iustis seu pfect⁹ q̄ fuerūt aū aduētū xp̄i sepe dr ī scriptura: q̄ ābulāt coram do: vt ī ꝟbis loco. ⁊ i. iiij. Regum. xx. vbi Ezechias dixit. Memēto obsecro quō ambulaueri cora te: silr de cōdē Esa. xxxviij. ⁊ sic ī q̄busdā alijs. De iustis aūt q̄ fuerūt p⁹ aduētū xp̄i ñ dr q̄ ābulauerūt cora do: ſz pot⁹ q̄ sequunt deū. vñ Job. xij. Qui mihi ministrat ꝛc. ⁊ Job. viij. Qui sequit me ꝛc. ⁊ sic de q̄plurimis alijs Cui⁹ rō ē: nā ſm doctores: exēplar pfectiōis hūane ē ipe xp̄s: ī cui⁹ imitatione tota ꝟsistit hūana pfectio: ⁊ iō q̄ ꝓmi iusti exēplar pfectiōis. ſ. xp̄m ī hac vita existētē habebāt p se: iō pfectio eoꝝ ꝟsistebat ī ꝟbis q̄ ambulauerūt cora do. i. ambulauerūt p viā p quā xp̄s erat ambulatur⁹: postremo ꝛo qz exēplar pfectionis ſcz xp̄m habebāt aū se seu cora se ꝓficiebāt ī ꝟbis q̄ xp̄z sequerēt. vñ Matth. xix. Si vis pfect⁹ ꝛc. Ūñ ī ꝓposito notā dū ē: q̄ de⁹ datur⁹ abrae mādatū circūcisionis. ī q̄ ꝓcepto abraā fuit ꝑfect⁹ cet̄r fidelib⁹: cōuenienter dr ei: Ambula cora me ꝛc. nā ī ꝛpletiōe hui⁹ ꝓcepti abraā fuit imitator pfectiōis xp̄i: ſpēalr ī duobus ꝓtio ī placēdo deo p obedientiā: cui p ꝑuaricationez adā displicuerat: vt i. iiij. dist. j. Sco ī ꝟbis: q̄ obedientia ipi⁹ abrae fuit q̄dāmō exēplar ad ei⁹ posteritatē. vnde sic de christo dicitur. Ex sicut per inobedientiam vnius ꝛc. sic suo modo abrae obediētiā secuti sūt fideles. Et ꝟbis pōt ee rō: q̄re insti q̄ aū aduentū. xp̄i seu ei⁹ passionē decesserūt: dicunt ee ī sinu abrae: vt pz Lu. xvj. Quānis multi iusti decesserint anteq̄z abraā fieret: vt adam abel: ⁊ multi alij. et ideo in hoc loco in ꝓprie dicitur abrae: Ambula coram me ꝛc. hoc est dicere: ambula per viā obedientie: per quā ego suz ambulaturus: et esto perfectus: sic q̄ eam tradas posteris tuis imitandam: eo modo quo ego tradam viam meam imitandam cunctis. de hoc enim commendatur abraam a deo infra. xviij. ca. vbi sic dicit. Scio enim q̄ precepturus sit filijs suis ⁊ domui sue post se: vt custodiant viam domini ꝛc. que quidem expositio etiam concordat rationi naturale. Natura em̄ ſm Boeti. initium sumit a perfectis: et ideo quia deus dispoſuerat q̄ abraam esset pater multarum gentium et accepisset signaculum fidei iustificantis: quem postea q̄plurimi alij sequerentur: ideo eidem dicit in hoc loco: Esto perfectus. q. d. accipiatur a te quodammodo initium perfectionis modo predicto. Et notandum q̄ de quibusdam iustis qui fuerunt ante abraam legitur q̄ ambulauerunt cum deo. Unde de Enoch supra Heñ. v. et de Noe Heñ. vj. quod cōcordat predictis. Nā de istis nō pōt dici ꝓprie q̄ ambulassent cora ꝺo: sic de abraā: cū nō eis ꝟueniāt ita exp̄sse p̄dicte rōnes: nec ꝺ eis posset dici q̄ fuissent secuti deū: cū

fuerint aū aduen/

† De pe.di 1.c. Porro §. alij ecō/tra. ibi. circūcisio data ē abrae.

fuerint ante aduentum xpi: sed bene eis conuenit ambulare cum deo. s. in via iusticie ⁊ innocentie: q̄ sctis cōuenit cōiter.

In eodem ca. xvij. vbi dicitur in postilla. Alioquin pater pueri vel eius tutor ⁊c.

Additio. ij. Omittens circūcisionē nō erat morte corpali puniēd⁹ etiā fm hebreos: nō em̄ dr hic morte moriar: sic in aliis criminib⁹ in quib⁹ lex vetus mandabat puniri morte corpali: sed dr hic: delebit aīa ipius ⁊c. id ē nō cōputabit inf sctōs fm Glo. Cuius ratio est quia talis aīa remanebat obligata originali peccato: i cuius remediū circūcisio fuit data: vt in. iiij. dist. j.

Replica. correctorij ꝺ Burgen. delyr. In capitulo. xvij. vbi postillator exponens illud passum: Ambula coram me. dicens ac si me pñtialiter sp videres: Burgensis dicit illā expositionē nō esse ꝓpriā: qz vt inquit: qui ambulat coram aliquo nō sp eum videt: ꝫ solū qui se quif aliquē sp videt posteriora eius: ꝫ hoc videf quoddam senectutis delyramētū: loquendo de dei aspectu sicut de hominib⁹ sese aspicientib⁹. Nam q̄ deū videt: vel quasi videt p̄sentialiter: videt eū ante: post: sursum: deorsum ⁊c. sine enim errore nō pōt dici assignando deo sic vnā differentiā positionis quasi nō aliā: qz sic diceret deum diffinitiue in loco: qđ ē erroneū: qz deus vbiq̄ totus est fm essentiam presentiam ⁊ potentiā: ꝓprissime igit dixit postillator: Ambula coram me ac si pñtialiter sp videres: qz me pñte malefacere timebis: et filialiter timendo ꝓficies: ideo sequif: ⁊ esto pfectus: sic et brūs Greg⁹. xxxiij. moral. sup illo passu Job: In oculis eius ꝙsi hamo capient eū dicit: In oculis quippe hr dicimur: qđ coram nobis positū videm⁹. Nō igit magni ponderis ē distinctio quā Burgē. ponit: inter ābulare coram deo cū deo: ⁊ p⁹ deū. deus. n. cuncteris iustis ab initio nō solū coram sed p̄ui⁹ ⁊ obuius oñdit viā pfectiōis ⁊ iusticie: his quidē clari⁹: his xo obscuri⁹: vt nō solū sancti noui testamēti possint dici imitatores dei: sed etiā veteris. nunquid iosue cum populo veteri imitator fuit qñ dixit: Absit a nobis hoc scelus vt recedamus a dño ⁊ relinquamus vestigia eius: Josue. xxij. Nunqd et ezechias de quo dr. iiij. Reg. xviij. Adhesit dño: ⁊ nō recessit a vestigijs eius. Nunquid Job quando dixit: Vestigia eⁱ⁹ secutus est pes meus: Job. xxiij. Nunquid Josias quādo p̄cussit fedus coram dño: vt ambularet post dñm: vt dr. iiij. Reg. xxiij. ⁊. ij. Paral. xxxiiij. et sepe sancti vete. testa. dicuntur posterioza dei vidisse: ⁊ idcireo non solum coram: sed post dominum ambulasse: ⁊ verum est fm rem omnem iustum diuini exemplaris imitatorē vocari: nō obstāte vocali diuersitate quā Burgen. fabricat: que tñ ad sensum lr̄alem nihil facit: nisi habendo respectū ad xpi humanitatem. Nā si per hypothesim xps nō fuisset incarnatus: nihilominus non defecissent iusti qui in via dei ambulassent: nec videtur valere q̄ Burgen. dic̄ Primos iustos exemplar pfectionis. s. xpm solum habuisse post se: non ante se: coincidit enim cum Eliudio: qui dixit christum añ Mariā nō fuisse: Apl̄o tamen dicente ad Heb. vltio. Jesus christus heri et hodie ipe et in secula. Sapientia enim dei patris que xps est: ab initio viam perfectionis: etsi nō humano conuersatione: tñ doctrine ⁊ legis deriuatiōe multipliciter exēplificauit: vñ et Burgen. sibiꝑi in hac digressiōe contradicēdo dic̄ abraā fuisse imitatorē pfectionis xpi in duob⁹ nec mix qoēs pres vete. testa. ꝙualiter legē itelligēdo: dicendi sunt viri euāgelici: fm Bonauen. et alios inter q̄s potissimus abraā fuit: quēadmodū Burgen. ipe fatetur.

In eodem ca. vbi magister Nico. dicit: Negligentem circūcisionem sine patrem siue tutorem morte plectendum ⁊c. Burgen. credidit q̄ de morte corpali dictū esset et ita vadit sua iuectio. Ꝫ videtur postillator nō de morte corpis: sed aīe dixisse fm Glo. ordi. ⁊ specialiter de morte cōminata p̄mis parentib⁹: qz oēs nati percūt qui de regeneratiōe ñ sananf: vt dicit Jsido. ⁊ est Glo. ordinaria.

Glo. ordi.

Apparuit aūt ei dñs. Jsi. Abraā triplicē figurā gerit. Primā saluatoris. q̄ relicta cognatione: venit in mundum. Alterā patris: qz filiū vnicum īmolauit. Tertiā (que in hoc loco appet) sanctoz qui aduentū xpi cuz gaudio susceperūt. Tabernaculū abrae: hierusalē significat: vbi ꝓ tpe prophete et apli habitauerūt: ⁊ xps aduentes a credentibus exceptus: ab incredul⁹ in ligno suspensus est. b Tres viri. Allē. Tres viri xpi, pnūciant aduētum quē duo angeli comitanf. Moyses fm q̄sdam et helias vnus legislator: qui in lege aduentum dñi indicauit. Aliter qui ī fine venturus est fm aduentū xpi nunciaturus: et euangeliū eius p̄dicaturus. Aū transfigurato dño in monte cū eo videntur.

Tres vidit et vnū adorauit saluatorē. s. ostendens: cuius aduentū pstolabatur. Aū abraā vidit diē meū: ⁊ gauisus ē. Jo. 8. 5. Preuidit. n. mysteriū futuri sacramenti. Aū pedes eorum lauit: vt in fine mundi purificationē lauacri futurā monstraret. Pedes. n. nouissima significant.

Quos cū

Nico. de lyra

Apparuit aūt ei dñs. Hic oñdit quō abraā vt ꝓficiens se habuit ad ꝓximū. Et primo in opibus charitatis corpalib⁹ hospitalitatē prebendo secundo in spūalibus pro liberatione Loth et aliox orando in medio capituli. ibi: Dixitq̄ dñs celare nō potero. Circa p̄mū sciendū q̄ aliter exponitur a doctoribus catholicis: aliter ab hebreis: vtraq̄ tamen expositio consona est fidei nostre: et ideo vtrāq̄ intendo ponere: et primo expositionem hebraicam: recisis tñ quibusdā friuolis: que ab ipis interserūtur. Dicunt igit q̄ describif b duplex apparitio: prima est ipi⁹ dei cū dr: Apparuit aūt ei. i. abrae. dñs in cōualle mābre: nomē ē hois a q̄ denoīabat illa vall⁹ ī q̄ mācbat abraā. Sedēti: b dic̄ qdā glo. heb q̄ abraā voluit surgere ex reuerētia diuīe apparitiōis: ꝫ dñs dixit ei: Sede: tu es. n. ī signū filijs tuis. futuꝝ ē. n. vt filij tui sedeāt tāq̄ iudices ī cilio: ⁊ ego stem: q̄ glo. fidei nre ē ꝙsona: qz hoc fuit adimpletum quando saluato: noster verus deus et verus homo stetit coram principibus sacerdotū: sedentib⁹ in cōcilio ad iudicandum ipsum vt describūt

Glo. ordi.

Apparuit Ca. XVIII

a ſ apparet deus humilibus.

Hautez ei dñs in conūalle

a ſ fide per quā intratur in ecclesiam: que est tabernaculum: qz in ea deo militatur.

mambre sedenti i ōstio tabernaculi sui i ipo feruore diei. Cūq̄ eleuasset oculos: apparuerunt ei

b tres viri stantes prope eum.

Nico. de lyra

a† vt describunt quattuor euangeliste: quod sustinuit pro salute electorum qui sunt veri filij abrae. Contingit. n. aliquando: q̄ preter intentionem loquentis diuina virtute hoc faciente: aliquod verbum sic proferatur: vt est consonum fidei catholice: licet ꝓnuncians illud verbum hoc non intelligat: sed aliō: sicut Cayphas dixit de christo: Expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo ⁊c. vt habef Joh. xj. et euāgelista subdit: Hoc aūt a semetipo non dixit ⁊c. Intendebat enim cayphas solūmō dicere q̄ melius erat xpm mori: ꝫ nō habereſ cā sufficiēs ꝺ eū q̄s q̄ occasiōe ppli credēt⁹ ī cū venirēt romani ⁊ destruerēt locū ⁊ gētē: ꝫ a ꝺo factū ē vt hāc sniam p talez modū loq̄ndi ꝓferret cayphas: vt illa locutio significaret morte xpi futurā ꝓ redēptione gener⁹ hūani: qđ cayphas nō itelligebat: sic⁹ plen⁹ dixi exponēs ꝺ xbū cayphe scribēdo super Joh. sic dico ī ꝓposito. q̄d. n. itellexerit iste glosator nescio: ꝫ mā ifeste pz: q̄ sic glosā p̄dictā ꝓtulit vel scpsit: q̄ xba glo. p̄dicte ꝙsonāt fidei nre. In ostio tabnaculi: ad videndū si trāsirēt viatores q̄s posset ad mēsaz recipe: qz hospitalitatē diligebat. In ipo feruore diei. cū. n. icipit dies feruescere: tūc est hora q̄ viatores solēt ad domū aliquā cā refectiōis decliare. Cū q̄s elenasset oc̄los ap. ei tres vi. ⁊c. Cū. n. de⁹ videret affectum ei⁹ ad op⁹ hospitalitat⁹: ⁊ nō venirēt aliō hoīes: fec̄ tres angelos apparere in specie viroꝝ: vt eis exhiberet hospitalitatis būficiū. Dicūt etiā hebrei q̄ cū b alia de cā apparuerūt quia vnus veniebat ad nunciandū sare conceptū: alius ad sbuertendū sodomā ⁊ alias q̄ttuor ciuitates: ⁊ tri⁹ ad sanādū abraā q̄ ꝺ nouo erat circūcis⁹: ⁊ liberādū Loth ꝺ sbūsiōe sodomoꝝ Dicūt etiā q̄ apparitio fuit tertia die: post q̄ fuerat abraā circūcisus: ⁊ ista apparitio angeloꝝ est secūda. Expositores aūt catholici dicūt q̄ a ꝓncipio capituli vsq̄ ad huc: ⁊ in toto ca. sequēti fuit vna apparitio tm̄: ita q̄ dñs nō appuit in se: vl in aliqua similitudine ipm immediate repsentante ꝫ tm̄ ī angelis quos fecit apparere: q̄ꝝ vn⁹ postea locut⁹ ē in pona ipi⁹ dei: sic igit exponunt lrām a ꝓncipio capituli. Appuit aūt ei dñs. i. b ꝓmo describif appitio ista in generali: ⁊ in seq̄ntib⁹ describif mod⁹ appitiōis i spēali. Et primo q̄ntū ad locū: cuz ꝺ In conualle mambre. Secꝺo q̄ntum ad dispositionem abrae

cui fiebat apparitio

a Quos cū vidisset. Grego. Moza. abraam tribus angelis occurrit: q; vir et dñs domus. s. spūalis intellectus: debet in cognitione trinitatis claustra carnis excedere: et quasi habitationis infime ianuaz exire. Cura carnis quā sara significat: foris ad iactantiā nō appeat ſz p⁹ tergū viri. i. sub discretione spūs solis necessarijs intēta: nesciat. p cacit detegi: ſz verecūde moderari. Grego. Abraā nō potuisset angelos videre hospitio suscipe: et cibos adhibere: nisi corp⁹ ex aere assūpsisset. Mō. n. apparerent: nō cibos sumerent: nisi solidum corp⁹ ex celesti elemento haberent: nec mix; qō mō angeli: mō dñs vocantur: q; angeli vocanť qui exterius ministrant ⁊ dñs oñditur: qui interius impat.

b Sz afferā. Ad hospitalitatis officia reuertiť que etiā angelis exhiberi pñt: cum ex elementis corpoream fozmam assumunt qō abraam intelligens: deitatem in vnitate adozabat: et dispensationi angelice i fozma visibili ministrabat. c Tria sata. Hec in typū ecclesie dicunť: q; de trib⁹ mūdi ptib⁹ in vnitatē fidei congregata est: et quasi panis sine fermento igne spūs decocta est. Sata. Stra. Satū genus est mensure: tria sata: tres filios noe significant: ex quibus omne genus disseminatum est. Significať ḡ ecclesia vel euāgelica doctrina p totū mundū dissemināda: ⁊ in tribus mūdi ptib⁹: asia: africa: ⁊ europa: multiplicanda. Tria sata. Ne quib⁹ sara subcinericios panes facit: tres filios significant noe: ex quib⁹ omne gen⁹ hoīm natū ē qui diuine trinitati credentes aq̄ baptismatis p saram. i. ecclesiā cōsperſi sunt: ⁊ in vnuz panē corpis xp̄i redacti. Hec sunt tria sata farine: que mulier in euāgelio fermētauit aq̄mi sunt panes: q; sine fermento malicie ⁊ languoze nequicie. et feruoze puerse doctrine optet eē credentiū vnitatem.

d Subcinericios. Subcinericiū sunt vt p penitentiam delictoz spūssancti vapoze decocti: esca deo acceptabilis efficianť.

e Vitulū tenerrimū. Vitul⁹ tener ⁊ sagnat⁹ xp̄i corp⁹ est: qō p salute mundi ad arbozem crucis immolatum est. Hic est vitulus qui prodigo filio occiditur.

f Butyrum et lac tē. Cum carne vituli apposuit: quia lac veterem legem signat. 1. Cor. 3.a Undet Lac potum dedi vobis nō escā tē. Tradiderat enim illis legis mandatum: quasi lac de vberibus duarum tabularū expressum: hoc est testamentuz fidei: quia nondum poterant euangelice doctrine solidam escam sumere. Butyrum vberrimum et pinguissimum euangelicum est testimonium quod velut oleum fidelibus in signum datur. Vitulum cum lacte ⁊ butyro apposuit: quia nec corpus domini sine lacte legis: nec ꝺ sine euāgelio esse pōt.

Sub arboze aūt sederūt in dñice passionis signū: cui⁹ p̄dicatozes sunt. g Ecce in tabernaculo tē. Strab⁹. Abraā for⁊ cū angel. Sara i tabernaculo ē: q; fortiū ⁊ doctoz ē apte p̄dicare: exēplis instruere. Infirmoz ⁊ insipiētiū discere: ⁊ subditos eē. h Et habebit fili. Promittit deus sare sterili filiū dicēs. Circa hoc temp⁹ veniam: non tps sed qualitatē sui aduentus significans: qñ p filium reꝑomissum fide Esa. 54. a lis popul⁹ erat nasciturus. Ande Letare Gal. 4. a sterilis que non parturis tē.

i Quo audito tē. Aug⁹. Arguit sara q; risit: ⁊ nō abraam: cum sit risit: q; illius risus admirationis fuit: huius dubitationis: quod dijudicare potuit qui corda no-

uit. Negat sa-

a ſ Studio hospitalitatis hoc in exemplum relinquens nobis.

a Quos cū vidisset: cūcurrit ī oc a† a ſ Initio fidei.
cursuz eorum de ōstio taberna
a ſ vnū qui tres viderat
culi sui: et ādozauit in terra: et b
a ſ deum in angelis sentiens: manuit domino loqui q̄ angelis.
dixit† Dómine si inueni gratiā c
a ſ in beneplacito. b ſ Ne transitozie fruar, visione tua.
b in ōculis tuis nē transeas ser/
uum tuum: sed afferam pauxil/ d
lum aque: et lauentur pedes ve †
stri: et requiescite sub arboze. e
†Ponamq; buccellam panis: ⁊ f+
confoztetur coz vestruz: postea
a ſ vt hec officia vobis exhibercm.
transibitis. Idcirco enim decli
a ſ Ne charitatis vitare viderentur officia.
nastis ad seruuz vestrum. Qui g†
a ſ Ne senex ministrare viderentur tepide.
dixerunt. Fac vt locut⁹ es. Festi h
a ſ vt mulier infidelis: p viz; fidelē saluetur.
nauit abraā ī tabernaculū ad sā
a ſ quasi dicatur ecclesie cōgregare de omnib⁹ partibus. b ſ amphoras. Idē misteriū hic ⁊ in euāgelio vbi mulier tria sata fermentat.
c rā: dixitq; ei: Accelera: triā satā
a ſ q; sancti spiritus igne decocti: sunt deo cib⁹ acceptabilis.
d simile cōmisce: et fac subcinericī
a ſ In pane vnitas credentium significatur: q; panis ex multis granis conficitur ſ vt eccle/sia ex generibus congregaretur: recurrendū erat ad antiquos patres.
os panes. Ipe verō ad armen/
a ſ christum de patriarchis natum: vnde placebit deo super vitulum nouellum tē.
e tuz cucurrit et tulit inde vitulū i
a ſ Excellentē in genere humano. b ſ Cōmisit ordini prophetarū annunciandū.
tenerrimum et optimū: deditq;
a ſ Studiose. p̄dixit passione cōsumandum.
puero. Qui festinauit ⁊ cōxit il/
a ſ Euangelicā pinguedinē vel doctrinā b ſ porum puuloz: vererē. s. lege.
f lum† Tulit q̄z butyrum et lac et
a ſ christum passum. b ſ His sacramentis aluntur ministri christi.
vitulū quē coxerat: et posuit co
a ſ q; sacramentum crucis intuebatur.
ram eis. Ipe vero stabat iuxta k
ſ Cruce.
eos sub arboze. Cumq; comedis/
sent dixerunt ad eum: Ubi est l
sara vxoz tua? Ille respondit:
a ſ quia in ecclesia mulieri non permittitur docere latere sara. ſ Quasi non ē mulieris ī publicum prodire.
g †Ecce in tabernaculo ē: Cui di/ m n
a ſ Prius refecti vt hoīes in vnitate deitatis cuius beneficio erant implenda vēturā p̄dicūr.
xit. Reuertens veniam ad te tē/ o
b poze isto vita comite. Et habe/ p q
a ſ Hic sara synagogam significat: que in vmbra sacramentoꝝ se abscondens christum venisse non credit.
i bit filiū sara vxoz tua. Quō au/ r
ſ quia nondum fidem adhibuit.
dito sara risit p⁹ ostium taber/

cul fiebat apparitio cū dr: Sedenti in ostio tabernaculi sui. Tertio quantū ad tps. cū subdiť. In ipso feruoze dici. Quarto quātū ad psonas appentes auctozitate di. cū dr: Appuerūt ei tres viri. i. angeli in specie viroꝝ. Lra aūt exponať sicut in expositione predicta: excepto p̄ncipio. cū dr: Appuit autem ei dñs sedenti. s. p angelos q̄s fec̄ †Luc. 16. e appere. a Quos cū vidisset tē. ī q̄ oñdiť ei⁹ pmptitudo ad hospitalitatis bñficiū: ⁊ ī b dať diuitib⁹ exēplū. b Et adozauit: adoratione dulie: vt illos cōuenientius posset inuitare. c Et dixit: dñe si inueni grām tē. ſz essent tres: tñ sic apparebāt q̄si vn⁹ eēt p̄ncipal: ⁊ dñs inter illos: et iō illū alloquitur credens q; si ipm ꝺducat ad hospitiū: alij duo sequanť. Dicūt aūt hebrei q; isti tres angeli fuerť Michael: Gabriel: et Raphael. ita q; michael erat ī medio: alij aūt duo ad dextrā ⁊ sinistrā: et b erat mod⁹ ābulādi tūc: qñ aliquis supioz erat duob⁹ alijs: q; ille ambulabat in medio: ⁊ b ꝺcedit abraam quis erat supior: et dicūt q; michael hic erat in medio: et hic venerat ad denunciandū sare conceptū: quia b erat p̄ncipale negociū: eo q; messias. i. xp̄s erat inde nascitur⁹: ⁊ inc̄ ptatio noīs cōsonat. Michael. n. ī terp̄tať q̄s vt deus. Gabriel autem venerat ad subuertēdū sodomā: ⁊ interp̄tatio ꝑsonat: interp̄tať enī fortitudo dei. Raphael aūt venerat ad sanandū abraā ⁊ ad saluandū Loth. ⁊ interpretatio consonat q; interp̄tať medicina dei. 1. Re. 25. d

d Sz afferā pauxillū aq̄ tē. homines. n. tunc nō ita ibāt equitando ⁊ calciati sic mō. e Et reꝙescite sub arboze. in vmbra ⁊ ad aurā: ꝓpter estū imminentem.

f Ponā q̄z buccellam panis tē. Ex b manifeste ꝑz q; tūc credebat eos esse hoīes: sciebat. n. q; angeli nō indigebāt talib⁹. g Qui dixerūt tē. in q̄ appet gra hospitalitatis. h Festinauit abraā. ne attediarenť in nimia expectatiōe. i Et tulit tē. i. coco: hebrei autez dicūt: q; iste puer fuit ismahel fili⁹ su⁹ cui tradidit cibū paranduz: vt eū assuefaceret hospitalitatis opib⁹. sequiť: k Ipe vo stabat iuxe eos. ad videndum ne aliquid deficeret. sequitur: l Ubi est sara vxoz tua. hoc petunt non ex ignorantia sed vt conuenientius nunciet⁹ eius cōceptus de propinquo futurus. m Ecce in tabernaculo est: erat enim simplex ⁊ verecunda: et ideo se non exponebat aspectibus hominum. n Cui dixit. scilicet ille angelus de tribus qui venerat ad nūciandū ei⁹ cōceptū: o Reuertens veniam ad te. ī quo ostenditur q; angeli sūt solliciti de visitatione iustoꝝ. p Vita comite: loq̄ť more hūano: q; hō estimabať ab his quib⁹ loquebatur. q Et hēbit filiū sara. non adoptiuū ſz naturalē. r Quo audito sara risit. reputans illō dictum friuolum. et causa subditur:

Erant aūt ambo

†35. di. c. 6 ad fine. 42 dis. 9-1. ibi quō abraā. et c. descamus.

†4. Re. 4. e

Fuit: Negat sara se risisse cū deū nō possit latere: ꝫ forte hoīes putabat. abraā xo deū intelligebat: ꝫ būanitat' officia p̄bē do: q̄ tñ infirme carni necessaria sunt: mix nisi homines pus arbitrar' est: sed in q̄bus deū loqui intelligeret: q̄busdam si/gnis diuine maiestatis apparētib': sicut in hoīb' deū appa/ruisse sepe scriptura testat: ꝫ postea angelos fuisse cognouerunt.

a Erant aūt ambo ꝛc. Senioꝛ etas minoꝛ est q̄ꝫ senū: et si senes appellēt seniores. Unde si ꝑm medicos senioꝛ vir de muliere senioꝛe filios facere nō p̄t: etiā si adhuc muliebria fluant: se cundū hoc abraam mirat' dei potētiā de ꝓmissione filij: et hoc miraculū po suisse aplm accipere possumus. Emoꝛ tuū em̄ corp' nō oīno ad generationē erat: si mulier iuuenilis etatis fuisset. ꝫ de ꝓuecta etate generare nō pote rat: de cetbura enī postea generauit: q̄ iuuencula fuit. Tradunt.n.medici q̄ senex de femina ꝓuectioris etatis (et si muliebria cōtingant ei) genera/re nō possit: de iuuencula autē possit. Rursus mulier ꝓuecte etatis ꝛ si ad huc muliebria contingant ei: de senio re parere nō p̄t: de iuuene p̄t. Mi/raculū g̃ fuit: q̄ vteroꝫ senex ꝛ proue cte etatis: ꝛ desierāt muliebria sare.

Moralit b Voluptati.o.d. Gregoꝛi' Moꝛa. Cure carnis: cū sepe dꝛ: vt de se mini/me p̄sumat: et totā se in diuine spei fi/duciā transferat: despicit: et cessante studio adesse sibi vite subsidia diffi/dit. Uñ sara ꝓmissiones dei audiens ridet ꝫ ridens corripit' correpta ꝓti/nus fecundat': et q̄ iuuentute vigens fecundari nō potuit: annis fracta se/nilibus cōcepit: q̄ cū cura carnis sui cōfidentiā hr̄e desistit: ꝫ spem ex diui na ꝓmissione accipit q̄ habituraꝫ se ex humana rone dubitauit. Uñ bene q̄ generat' risus dꝛ: q̄ dū supne spei fiduciā cōcipit: q̄d mens nr̄a aliud q̄ꝫ gaudiū parit. c Nū celare pote. Bñ dñs abraae secreta sua committit: quē voluntatis sue ꝛ secretoꝛ fidelez executoꝛē cognouit: de q̄ in carne na/sciturus erat in q̄ oēs thesauri sapien

L tie et scie absc̄diti. Ꝑmittit quoq̄ abraae nō solū ꝑmia: ꝫ obedientie filioꝛ ei' iusticiā et circa eos promissa cō pleri. Rursumq̄ ꝓmittit isaac in gen tē magnā futur': ꝛ q̄ in eo bñdicētur oēs gētes r̄e. Quib' xbis duo illi promittunt'. Sens iudeoꝝ ꝑm car/nem: et omnes gentes per fidem.

d Clamoꝛ sodomoꝛ ꝛc. Aug'. Si h̄ verba nō dubitantis: ꝫ irascēt' et mi nantis accipiam': nulla est q̄stio. Hu/mano enim moꝛe ad hoīes loq̄tur de us: et ira ei' sine ꝑturbatione est: q̄a īmutabilis ē. Sepe aūt sic minādo di cimus. Uideamus si non tibi facio: et si non potero tibi facere: vel sciam: id est experiar vtrum non possim. Sed perturbatio non cadit in deuz. Nos autem humane locutionis est: cui de/us se coaptat: vt humane infirmitati

Moralit conueniat. Gregoꝛi'. Moꝛa. Pec/catum vero cum voce: culpa est i acti one. Peccatum vero cum clamoꝛe: culpa cum libertate. Descendam et videbo ꝛc. Mala hominum nō ante credamus q̄ꝫ probemus. Et ecce per angelos ad cognoscenda mala descendit: et tanto crimine in/uoluros inueniens: quasi patientiam p̄termisit: et eos igne in dicē ante iudicē diem p̄uenit: q̄ cū trāq̄llitate iudicat: vt maioꝛa crimina tarde credank' ꝛ vacik' agnita citi' puniank'.

Si fuerint q̄nquaginta

a naculi† Erant enim ambo senes a
a ꝫ quibus deficientibus mulier parere desinit: vt cōmenderur miraculū si sterilis pariat.
p̄rouecteq̄ etatis: et dēsierant sa b
a ꝫ Menstrua b ꝫ discepтādo de oraculo.
re fieri mūliebria. Que risit dc̄/
a ꝫ Naturalem consequitur rationem.
culte dicens: † P̄ostq̄ consenui c
et dominus me' vetulus est: vo
luptati operam dabo? Dixit aūt d
a ꝫ discepтando.
dñs ad abraā: Quare risit sāra
a ꝫ Quasi quare plus acquieuit nature q̄ꝫ diuine potentie.
vxor tua dicens: Num ve pari/
tura sū an'? Nūquid deo ē quic/ e
a ꝫ Quasi sicut dixi fier.
q̄ꝫ difficile? Jūxta condictum re/
a ꝫ Anni futuri: q̄ preterito rpe vmbre succeder q̄ signabatur in vmbra:
uertar ad te hoc eodem tempoꝛe
ꝫ antropospatos. sicut cetera.
vita comite: et habebit sara filiū
ꝫ q̄. s. trimuit.
Negauit sara dicens: Non risi ti
a ꝫ Adhuc femineam incredulitatē increpat.
moꝛe pertērrita. Dñs aūt: Nō ē
inquit ita: sed risisti. Cū ergo sur/ f
a ꝫ q̄ cū abraā tractaueret de futura misericoꝛ/dia: iā contra sodomā iudiciū intentatur.
rexissent viri inde direxerūt ocu g
a ꝫ Euentū futuroꝝ: ignorans sed dñs sicut vult pios scire premia iustoꝝ: sic nō ignorare sup
los contra sodomaz: et abraam h
plicia impioꝝm.
simul gradiebatur deducēs eos
Dixitq̄ dominus: † Num celare i k
potero abraam que gesturus sū
cū futurus sit in gentē magnam
ac robustissimā: ꝛ bñdicende sint
in illo omnes nationes terre?
ꝫ Quasi ideo notifico ei iudicia mea: vt sequaci bus suis nora faciat.
Scio enim q̄ ꝓceptur' sit filijs l
ꝫ Nō solū ꝑmia: ꝫ etiam obedientiam iusticie
a ꝫ Eo fine.
suis et domui sue post se. vt cū/
filiorum eius promisit deus abrae: vt circa eos etiam promissa compleantur. a ꝫ precepta.
b ꝫ Recedant a malo.
stodiāt uiā dñi: et faciāt iūsticiā
et iudicium: vt adducat domin'
ꝓpter abraam omnia que lo/
cut' est ad eum. Dixit itaq̄ dñs
ꝫ Euidentia publicari flagitiū que accusatoꝛe non eget.
Clamoꝛ sodomoꝛ ꝛ gomoꝛreoꝝ m
multiplicat' est: et peccatū eoꝝ n o

a Erāt aūt ambo senes: et sic erat vnū impedimentū gene/rationis cōe ābob': et vnū spēale i sara: q̄ notat': cū sbdit.
b Et desierāt sare fieri muliebria. i. mēstrua. p' q̄ cessatio nē nō est apta mulier ad cōceptionē. sequit': c Postq̄ ꝓsenui ꝛc. q. d. nō decet: et ex h̄ videt q̄ sara ꝓtinuit ab actu cōiugali: ex quo trāsijt tps suū conci/piēdi ꝑm naturā: quousq̄ fuit certifi/cata de ꝓceptu futuro diuina xtute. † Luc.1.b
d Dixit aūt dñs ad abraā. i. ille an/gel' q̄ inter tres appebat vt superioꝛ et q̄ venerat ad nūciādū sare ꝓceptū.
e Hunc̄ do ē q̄ꝫ difficile. ac si di cat: ꝫ ipossibile sit nature dare tibi cō ceptū: nō tū deo est difficile: cetera pa tent vsq̄ ibi: f Cū g surrexissent in de viri. i. angeli in silitudine virorū. † 1. Pet. 3. a
g Direxerūt oculos ꝛc. icipiētes ire xr̄sus ptē illā. h Et abraā sil gra/diebat': sic̄ solet fieri ex curialitate hu mana q̄ hospites p aliq̄d spaciū con/ducant': Abraam.n.adhuc credebat eos esse hoīes itinerātes. i Dixit/q̄ dñs: Hic oñdit' pietas abrae oran/do p̄ primo: et primo ei' ofo descri/bit': ꝛ sc̄do exauditio oñdit'. cap. xix.
Circa ꝑmū sic ꝓcedit': q̄ ꝑmo ponit reuelatio abrae fcā de sodomoꝛ sbū sione: sc̄do pōit ofo ei', p ꝑpli libatiōe ibi: Abraā xo. Primum exponitur dupliciter: sc̄m enī expositionem he braicā in p̄ncipio huius capituli posi tam: dñs q̄ loquebat' non est aliq̄s de tribus angelis predictis: sed ipe dñs qui ꝑm illam expositionem dicit' ap/paruisse abrae in principio capituli. Sc̄m aūt aliam expositionem iste q̄ vocatur hic dominus: est ille angel' qui denunciauit conceptum sare: vt p̄ dictum est: et ꝑm hoc dicendum q̄ li/cet abraam vsq̄ tunc crediderit illos angelos esse homines: tamen tunc re uelauerunt ei q̄ essent angeli: ꝛ ex tūc ille p̄ncipalis angelus loquebatur in persona dei. Ꝛa aūt sequens in alijs vnifoꝛmiter exponit' ꝑm istam ꝛ aliā expositionem. k Num celare pote ro ab. ꝛc. ac si diceret: Cum abraaz sit mihi familiaris amicus: nō est decēs q̄ ego celem ei vindictam quaz factu rus sum in ciuitatibus sodomoꝝm: et maxime cum illam terram promise/rim abrae: ꝛ causa amicitie ꝺi cū abra am subditur: l Scio enim ꝛc. ꝛ se/quitur: m Clamoꝛ sodomoꝝm ꝛ gomoꝛreoꝝm: peccata enim eoꝝm erant patentia et manifesta: ꝑm q̄ di/citur Esa. iij. Peccatum suum quasi sodoma predicauerunt nec absconde runt: et ꝓpter hoc dicuntur hic cla/mare. Et est hic considerandū q̄ tria genera pctoꝝ leguñ clamare ad deū. Primū est occisio innocentis: ꝑm q̄ dicit dñs ad cain Gen. iiij. Uoꝛ san/guinis frīs tui abel clamat ad me de terra. Sc̄m ē pctū ꝺ nāturā: sic̄ h̄ di cit. Tertiū ē defraudatio pauper' la/boꝛātiū. de quo h̄ Jaco. v. Merces opariꝺ vꝺ q̄ messuerūt regiones vr̄as: q̄ fraudata ē a vobis clamat' et clamoꝛ coꝝ in aures dñi sabaoth in/troiuit. n Multiplicat' ē: adden do peccata peccatis. o Et peccatū eoꝝm aggrauatum est nimis. He/brei dicunt q̄ ista aggrauatio fuit: eo q̄ quandam puellam occiderunt moꝛte insolita: eo q̄ dede/rat alimentum pauperi: et hoc consonat dicto Ezechi. xvj. Hec fuit iniquitas sodome sꝛoꝛis tue supbia: saturitas pa/nis: ꝛ ociū et manū egeno ꝛ pauperi non porrigebant.

Descēdam ꝛ vi/

a Si fuerint quinquaginta iu/sti in ciuitate pibunt simul ꝛc̃. Isi/do. Quinquagenarius numerus a quo vsq; ad decem descendit pe/nitentiam significat. Unde et qui/quagesim⁹ psal. penitentialis est. Si ergo conuerterentur salueren/tur. Sed cum deus aspicit delin/quentes nolle ad penitentiaz con/uerti: ilico ardorem immoderate luxurie igne gehenne compescit: vsq; ad decem iustos non perire so/domã dixit: qz si ī q̃libet p decem ꝓceptoꝝ custodiã christi nomẽ in/ueniatur: nõ pibit. Denarꝝ eñ nu/meri figura ꝛ crucẽ xp̃i significat.

b Loquar ad dominũ meum cum sim puluis ꝛc̃. Gregorius. Morali. Sancti quanta magis diuinitatis in/terna prospiciunt: tanto magꝭ se nihil esse perspiciunt. Ruſꝫ legi/tur abraam se cinerem ꝛ puluerem professum esse: nisi cum meruit dei locutionẽ habere. et ait. Loquar ad dominũ meum: cum sim puluis ꝛc̃. Fortasse enim aliquidse esse crederet si veram essentiã que sup ipm est non sensisset. Unde et Da/
ps.101. uid exclamat: Memento dñe quo/niam puluis sum⁹ ꝛc̃. Grego. Mo/rali. Quosdã p tumorẽ census nõ eleuat: sed p miserie opa. Quidaz dum se terrenis abundare conspi/ciunt veras diuitias nõ requirũt: ꝛ eternũ regnũ nõ amãt: qz tpalia sufficere putant. Nõ ẽ g̃ census in/
b crimine: sz affect⁹: cũcta. n. que de/us cõdidit bona sunt. Sz q̃ bonis male vtitur hic agit vt p edacita/tis ingluuiẽ eo q̃ viuere debuit pa/
luc.16.d ne moriaꝛ. Paup ad requiẽ laza/rus venerat: supbũ diuitez crucia/bant tormenta. Viues abraam fue/rat: qui laza in sinu tenebat. Ait tñ: Loquar ad dñm meum cũ sim puluis ꝛ cinis. ꝛc̃. Quid diuitias suas estimabat: qui seipsum pulue/rem cineremq; putabat. Aper/te cernimus in quo loco se posue/rat: qui se puluerem et cinerem eti/am cum deo loqueretur estimabat. Qua ergo pena feriendi sunt qui ad summa non proficiunt et de mi/nimis se extollunt.

c Quinq; fuerint. Quinq; ciui/tates ignein imbribus combuste. Omẽs enim qui quinq; corporis sensus libidinose tractaueruntfu/turo incendio sunt cremandi.

d Quid si inuẽti fuerīt ꝛc̃. Aleu. Non necesse est hoc de omni loco accipere. de sodomis autem potu/it dici: quia sciebat deus nec decez esse ibi: et ideo sic respondebatur abrae ad exaggerationem iniqui/tatis sodomorum.

e Decem. Denarius crucem chri/sti designat: qnia. x. littera qua de/narius exprimitur ī figura crucis formatur.

f Dixit. Sciebat enim nec vnum ibi esse preter loth: ad exaggeran/dum iniquitatem hoc dicitur: sicut apud hieremiam. Uidete si inueni/atis hominem facientem iusticiaz quasi: Inuenite vel vnum: et par/co eis.

Uenerũtq; duo

a ſ Consuetudine quasi superposito lapide:
b ſ vt a precipitatione iudicij compesceret

aggrauatũ est nimis† Descendã et a† mala sodome pr⁹ voluit ꝓbare q̃s iudicare.
videbo: vtz clamorem q̃ veni t ad me opere cõpleuerint: an nõ est ita
a ſ qz dñs in angelis loquit̃: nunc in eius persona nunc in angelorum stilus alternatur.
vt sciam. Conuerteruntq; se inde b et abierũt sodomã. Abraã vero ad huc stabat coram dño. ꝛ appropin c quãs ait: Nũquid pdes iustũ cũ i/ d
a ſ Per iusticiã paucoꝝ vult imperrare misericordi/am multorum. ſ Aliqui remissione digni. quia dñ/quagesimus remissionis annus est.
a pio? Si fuerit quinquaginta iusti e in ciuitate pibunt simul: ꝛ nõ pces loco illi ꝓpter quinquaginta iu/stos: si fuerint in eo? Absit a te vt rem hanc facias: ꝛ occidas iustuz cũ ipio: fiatq; iustus sicut impius.
a ſ vt innocens pereat. b ſ iuste disponis.
Nõ est hoc tuũ qui iudicas omnẽ ſ ſ Quando hec dicit: nõ inuchendo.
terrã: Nequaq; facies iudicium. Di xitq; dñs ad eũ: Si inuenero sodo/mis q̃nquaginta iustos in medio ciuitatis: dimittã oi loco ꝓpter eos. Rñdit abraã et ait: Quia se/
b mel cepi: Loquar ad dñm meum
a ſ Sublimitatem p̃missionis temperat subiectiõe humilitatis.
cũ sim puluis et cinis. Quid si mi/ f
ſ Quinq; sensibus deditī et remissione indigni.
c nus quinquaginta iustis quinq; a ſ .i. ꝓpter eos qui corpus quadragenaria absti/nentia domant: ꝛ sensibus quinq; ordinate vtuntur non parces omnibus.
fuerint delebis ꝓpter quadragi taquinq; vniuersam vrbẽ? Et ait:
ſ parcam.
Nõ delebo: si inuenero ibi q̃dragi/taquinq;. Rursũq; locutus est ad a ſ legis ꝛ euãgelij ꝓcepta seruantes: quater enim decẽ septagina fiunt.
eũ: Si aũt q̃draginta inuenti fu erint: quid facies? Ait: Nõ pcutiã a ſ quia videbatur dñm interrogans artare respon/so temperat ꝓfatione quod querit.
ꝓpter q̃draginta. Ne q̃eso iquit d indigneris dñe si loq̃r. Quid si in/uenti fuerint ibi triginta? Respon/
ſ Legem cum fide trinitatis seruantes. ter enim de cem triginta fiunt.
dit nõ faciã: si inuenero ibi trigita Quia semel ait cepi loquar ad do/minũ meũ. Quid si inuenti fuerīt
ſ Seruantes mandata cum dilectione dei et ꝓximi ꝓpter denarium et binarium.
ibi viginti? Dixit: Nõ interficiam ꝓpter viginti: Obsecro inquit ne iraſcaris dñe si loq̃r adhuc se/
a ſ decalogi mãdata seruantes.
e mel. Quid si inuẽti fuerint ibi dẽ a e
f cẽ? Dixit: Nõ delebo ꝓpt decem. Abijt dñs postq; cessauit loqui ad abraã: ꝛ ille reuersus ẽ ī locũ suuz.

a Descendam et videbo ꝛc̃. Hoc di/citur non quia deus indigebat tali in/uestigatione: sed vt doceanẽ per hoc iudices nõ sniare donec diligenẽ inq;/sierit veritatẽ. b Conuerterunt/q; ꝛc̃. s. duo angeli qui appebant ī spe/cie viroꝝ: vt hr̃ in ꝓncipio sequentis capituli: terti⁹ aũt qui annunctauerat sare conceptũ: ꝛ qui loquebaꝭ in pso/na dñi: vt dictũ ẽ adhuc remansit ibi cum abraam: fm istã expositionẽ. Se/cundũ vero expositionẽ hebraicã pre tactã: ille angelus qui annũciauerat sare conceptuz. qz pfecerat legationẽ suã: disparuit et recessit: quia duo tñ angeli mittebantur a deo sodomam: vnus ad subuertendum patriã: alius ad liberandũ loth. et ille qui vocaꝭ hic cõiter dñs cũ quo abraã loquebatur: est ipe deus qui sibi apparuit ꝓ/ut dictũ ẽ ī ꝓncipio capituli. In aljs aũt lr̃a vniformiter exponit̃. Abraaz aũt adhuc stabat cozã dño. Abraam eñ audita ppli condẽnatione: pietate mot⁹ cepit rogare dñm ꝓ eius libera/tione: et iõ dicitur: Stabat coram do/mino. patus ad ꝓpli admirationũ: ꝛ accꝛ/pitur hic dño ꝓ ipo deo fm expositio/nem hebraicã. fm aliã xo ꝓ angelo loquente in pson̄a dei. c Et appro/pinquans ait: vt cõuenienti⁹ orationẽ suam ꝓponeret. d Nunq̃d pdes iustũ cũ impio? q. d. nõ: Et qz sciebat loth cẽ iustũ: liberationẽ eius habuit ꝓ obtenta: ꝛ iõ quertit se ad liberati/nem alioꝝ. d. e Si fuerint quinq;/ginta iusti in ciuitate: id est in ciuitati/bus: qz erant quinq; ciuitates. In he/breo aũt aliq̃ accipitur singulare pro plurali sicut Exod. viij. Uenit musca grauissima. i. multitudo muscaꝝ: vel in ciuitate in singulari ꝓ sodoma: q̃a illa ciuitas ꝓncipalis erat: ꝛ sub illa ī telligunt alie quattuor que erãt ei sb/dite: ꝓpt qõ reges illaꝝ iuerũt cũ re/ge sodomoꝝ ad ꝓliũ tanq̃ vasalli sui vt hr̃. s. xiiij. pz q̃ q̃ ꝓ q̃libet ciuitate accipiebat decẽ iustos petẽs a dño li/berationẽ cuilibet ciuitatis ꝓ decem iustis ī ea repertis: fm q̃ exponũt he/brei. seq̃t: f Quid si min⁹ q̃nqua/gita iustis q̃nq; fuerint. ita q̃ cuilibet citati assignẽt nouẽ iusti: perit abraaz q̃ ꝓ ill̃ nouẽ pcat cuilibet citati. ñ. n. ani⁹ fuit ad miozẽ nũez ꝺscẽdere: qz ꝓsiderabat q̃ octo pson̄e iuste fuerãt ī arca tpe diluuij ꝛ tñ null⁹ ali⁹ fuit sal/uat⁹. ꝓpt eoꝝ iusticiã ꝛ iõ qñ abraã q̃/rit vltra: si pceret ꝓpt q̃dragita: itelli/git ꝺ libatiõe q̃ttuor ciuitatũ tñ ꝛ qñ ꝓpt trigita: itelligit ꝺ libatiõe triũ. ꝛ qñ ꝓpt vigiti: de libatiõe duaꝝ: ꝛ qñ ꝓpt decẽ: de libatiõe rõne vni⁹: ꝛ iõ ibi stetit: qz nõ erat vltra descẽsus. Ex positores aũt catholici dicũt q̃ a prin/cipio petitionis abrae vsq; ad finẽ: i/telligit fctã ꝓ libatiõe tot⁹ ꝓli q̃nq; ciuitatũ: sz ꝓcedit sic descẽdẽdo vsq; ad decẽ iustos tẽtãdo obtẽta vna gra si possit maiozẽ ipetrare: vltra xo de/cẽ ñ descẽdit. decẽ. n. hoies ꝛ nõ pauci ores faciũt ꝓlm. Nõ aũt ꝓ iusticia miozis ꝓli petaꝭ libatio ꝓli maiozis iniusti ñ videꝭ irrõnabile petere: sz q̃ ꝓ iusticia tã pauco? q̃ ñ pñt dici ꝓlis peteret libatio ꝓlo? q̃nq; ciuitatũ vi/deꝭ magꝭ exneũ: ꝛ iõ abraã ñ fuit au/sus vltra descẽdere.

l ⁂ Moraliter

† 2.q.1.c.de de accu. c. q̃lr. 2.i pn. de symo. c. licet h̃li. 6 accu. c. cuz dilecti. 1.

Moraliter. Hic ꝓnunciatur sare conceptus et sodomoꝝ interitus. Circa ꝑmū dr: Appuit aūt ei.s.abrae. † Dñs in conualle mambre.ꝙ hoc aūt designaꝫ q reuelationes diuine fiūt illis qui sunt in humilitatis conualle: Matth.xj. Confiteor tibi pr̄ dñe celi et terre: qꝛ abscondisti hec a sapientib⁹ ⁊ pruden tibus ⁊ reuelasti ea paruulis. † Sedēti in ostio tabnacli sui: vt trāseūtes videret ⁊ eos ad pr̄ādiū iuitaret ⁊ ecce tres viri.i.angeli in specie hoīm.ꝙ quos designanť p̄dicatores: fidem trinitatis annūciantes: ⁊ qꝛ non solū sunt suscipiendi sed etiā deuote inuitandi. ideo subditur: † Cucurrit in occursum eoꝝ: ad eos deuotissime inuitandū sic patet in te xtu sequenti: ⁊ hoc mō susceperunt galathe paulū. Vñ dicit Gal'.iiij. Sicut angelū dei suscepistis me. † Et lauēt̄ pedes vestri.s.ꝙ famulos meos: ecce humilitas. f† Po nāꝫ buccellā panis: ecce humanitas que predicatorib⁹ est ī pendenda. g† Qui dixerunt fac vt locutus es. predica tores eīm gratanter accipere debent que sibi a suis hospiti bus offerunť. n Cui dixit reuertens veniā ad te.sequiť: q† Et habebit filiū filiū sara: ꝙ Vñ odiť q p̄dicatores non debent suis hospitibus dicere friuola sed edificatoria: ex q̄/ bus sara ꝙ quā rō significať: vt dictū est.s. concipiat ⁊ pari/ at op⁹ bonū. Circa secundū.s.sodomoꝝ iteritū dr: † De/ scendā ⁊ videbo vtꝝ clamor̄ qui venit ad me ope ꝓpleuerīt ⁊c.ꝙ hec dñi verba cuius oculis oīa sunt nuda ⁊ apta: Heb. iiij. Vñdiť nobis q sententia ꝺ aliquē nō est cito: sed p⁹ dili gentē examinationē ferenda. Sequiť: † Non delebo ꝙ pter q̄nquaginta: et postea subdiť: † Nō delebo ꝓpter decē. ex quo ꝓz q ꝙpter paucos iustos parcendū est multi/ tudini qñ bono mō pōt fieri: et qñ mali sine periculo bonoꝝ nō pūt exterminari. ꝙpter qd̄ saluator Matth.xiij. dic. Si/ nite vtraq; crescere vsq; ad messem ne colligentes ȝizania eradiceitis simul et triticum.

In ca.xviij. vbi dr in postilla: Expositores aūt catholici dicunt q a p̄ncipio capituli.

Additio.j. Discussio seu examinatio haꝝ duarum expositionū circa apparitionem abrae factā in ℣ loco nō est sic superficialiter transeunda sicut in po/ stilla. Cōiter. n. tenet ecclesia in ℣ loco abrae fuisse factam re uelationē de trinitate diuinaꝝ psonaꝝ: ⁊ vnitate diuine eēn/ tie: vñ ecclesia cōiter cantat: q abrāā tres vidit ⁊ vnum ado rauit: ſz diligenter aduertēti satis cōprobať veritas ex litte/ ra catholice expositionis ex mult'. Primo qꝛ si hic eēnt due apparitiones: ꝑmo esset oīno supflua. Cū. n. dr: Apparuit ei dñs ⁊c. nō exp̄mitur q aliq̄d dixisset dñs abrae: nec ecōtra: qꝛ statim subdit: Cū eleuasset oculos. Ex q̄ ꝓz q ꝙpcessus seu forma illius visionis ꝓsistebat in appitione illoꝝ triū viroꝝ ⁊ sic exponit Ra. Moy. in suo libro de ductione perplexo/ rum. s. q apparitio dñi in hoc loco facta abrae exp̄miť per ℣ qd̄ sequiť: Cūq; eleuasset ⁊c. Itē qꝛ angelo loquēte cū abrāā de annūciatione sare ⁊ ipa ridente deus locut⁹ est abrae cō tinuādo locutionē angelicā sine aliq̄ interruptione q̄si esset idē angelus. s. qui loquebať ⁊ deus: vñ dicit: Dixit aūt dñs ⁊c. qd̄ nō est intelligendū de idētitate essentiali: ſz de idētita te repūtatiua. s. q ille angel⁹ tūc loquebať ī psona diuīa quā in illa appitione repūtabat. Itē dictū angeli. s. reuertēs ve niā ad te ⁊c. nō legiť impletū nisi ī ℣ qd̄ dr infra. xxj. ca. Do min⁹ aūt ⁊c. in q̄ appet qd̄ ille angel⁹ q̄ dicit se reuersurum: ⁊ dñs visitans accipiunť in ℣ loco ꝙ eodē mō p̄dicto. Item ℣ ꝓz de adoratione abrae: q̄ postq̄ vidit tres: vnū adorauit qd̄ intelligendū ē de adoratione latrie. dicit. n. Et adorauit in terra: qd̄ vnū ab ipo adoratū adonai vocauit: vt ꝓz ī lr̄a hebraica. Item ℣ patet ex obsequio abrae p̄dictis viris seu angelis ip̄ēo. Tū in locutiōe cū se vocat seruū: vt cum dixit. Ne trāseas fuū ⁊c. Tū ī ℣ qꝛ ea que ad cōuiuiū pauerat per seip̄m cū magna diligentia seu festinatione faciebat: vt cum dr: Festinauit abrāā ī tabernaculū ⁊c. Ipe xo ad armentuꝫ cucurrit ⁊c. q̄ festinauit ⁊c. Tulit q̄ butyꝝ ⁊c. ⁊ posuit coraꝫ eis. vñ Orige. Cōsidera ꝙtin⁹ senē abrāā ipigrū ⁊ alacrem in officijs. Itē qꝛ ipis recūbentib⁹ dr. Ipe xo stabat iuꝝ eos q̄si nō audēs ꝓsedere cū eis: nec etiā illi ip̄m ad ℣ inuitabāt que oīa attēta dignitate abrae ⁊ ei⁹ senectute irrōnabilit fie rent nisi hec appitio eēt sibi repūtatiua diuinoꝝ: ⁊ abraam ℣ spū ꝙphetico ꝓguisset. vñ Ambro. ī li. de abrāā. Vide ꝓmo fidei mysteriū: de⁹ illi appuit ⁊ tres aspexit: cui de⁹ refulsit trinitate: nō sine filio patrē suspicit nec sine spū scō filiū cōfi teť: hec ille. Ex q̄b⁹ ⁊ aliis ad ℣ correspōdētib⁹ ī lr̄a ȝtentis si attēte ꝓsiderenť mā ifeste ꝓz: q hec fuit vna appitio ꝑcedēs ad ℣ quod

ad ℣ qd̄ dr: Appuit aūt ei dñs: ī p̄ncipio hui⁹ capituli. xviij. vsq; ad p̄ncipiū sequēt' ca.s.xix. vbi dr: Abijt dñs postq̄ ces/ sauerat loq̄ abrāā: ⁊ iō cū angeli recessissent abeūdo sodomā: interponiť. abrāā xo adhuc stabat coraꝫ dño: ꝙtinuādo predi cta dicēdis sub eadē appitione ī q̄ abrae postq̄ audiuit: Am/ bula coraꝫ me et esto pfect⁹ ⁊c. put supra fuit dictū ī additiōe in ca. ītediate p̄cedēti: ⁊ recepit pactū dñi ī carne sua ī fedus eēnū ⁊c. s. ad eternitatē ducēs: vt in Glo. statim fuit sibi facta appitio triū diuīaꝝ psonaꝝ cū vnitate diuine eēntie repūtati/ ua: vt ille q̄ p̄ multaꝝ gentiū ꝓstituebať a ꝺo ī xa fide: vlti/ mū terminū ī quē fides tēdit saltē enigmatice seu repūtatiue videret: ⁊ ꝙñr oñderet eē intercessorē ꝙ delinq̄ntib⁹ etiā alie nigenis tāq̄ pr̄ multaꝝ gentiū: vt ꝓz ī facto sodomoꝝ que est scōa ps p⁹ p̄ncipalē hui⁹ appitionis: vñ recte cōsideranti hec expositio ē xa apd catholicos ⁊ lr̄e magis ꝓsona: ſz forte apd ifideles distinctionē psonaꝝ in diuinis nō recipientes posset irrōnabiliter declinari: de q̄ catholic⁹ exponēs curare non dz ꝙut declaratū fuit ī q̄stione sup. ꝙlogū arti. v. Et notandū q ſz ī exordio creationis mūdi: ⁊ deinceps sepe pluralitas ps/ naꝝ diuinaꝝ cū essentie vnitate innuať: nō tñ nūer⁹ determina t⁹ diuīaꝝ psonaꝝ explicite oñdiť vsq; ad tp̄s abrae in hac ap paritione: ex quo dignitas abrae demonstratur: p̄cipue in his que ad fidem pertinent.

In eo.ca.xviij. vbi dr ī postil. Et adorauit adoratiōe dulie.

Additio.ij. Hec adoratio videť eē latrie: qꝛ vbi dr nai: vt dictū ē: adorabat. n. abrāā deū repūtatum p ipsos tres viros. vñ Aug⁹. xvj. de ci. dr. Abrāā ī trib⁹ viris deū ꝙgsce/ bat: cui p singularē numeꝝ loq̄bať: etiā cū eos hoīes eē arbi/ trareť. hec ille. Hec valet q hebrei dicūt q vnus apparebat q̄si dñs inter alios quē abrāā alloquebať: nā abrāā ibi se ex/ pōsse vocat fuū illoꝝ: nō tm̄ vni⁹. dic. n. Idcirco declīastis ad fuū vr̄m. De noīb⁹ aūt hoꝝ triū angeloꝝ nō videtur temere aliq̄d asserendū: ſz verisiḿ videť eē dicendū: q ille qui vene/ rat ad denunciandū sare ꝓceptū: a q̄ xps fm carnē nascitur⁹ erat esset gabriel: ipe. n. denūciauit danieli tp̄s aduēt⁹ christi Dañ. ix. sil'r et zach. ꝓceptū p̄cursoris ip̄i⁹ xp̄i: Lu. j. ⁊ finaliť betate virgini xp̄i conceptionē: Lu. j.

In eo.ca.xviij. vbi dr ipostil. Scōm aūt aliā expositionem.

Additio.iij. Scōm xo expositionē. s. catholicam supradictā iste q̄ vocať ℣ dñs ē ver⁹ de⁹ sub rōne deitat' ab abrāā app̄hēsus: non habito respectu ad distinctōs psonaꝝ: sic inq̄ plurimis locis sacre scripture repiť.

In eo.ca.xviij. vbi dr ī postilla: Ultra xo decē nō ꝺscēdit.

Additio.iiij. Dieremie. v. ca. legitur: Circuite vi as hierl'em ⁊ q̄rite ī plateis ei⁹: an inueniatis virꝝ facientē iudiciū et querentē fidē ⁊ ꝙpicius ero ei. s. hierl'm: ex q̄ videť: q ꝙ iusticia vni⁹ tm̄: nō eēt irrōnabi/ le q liberareť vn⁹ ꝙl's: vñ nō videť exneū q̄ abrāā ausus fu/ isset petere: qd̄ Diere. in persona dñi ꝓcedebat. Ad qd̄ dicen dū q in ℣ loco de⁹ loquiť more hūano: vt doceret abrāā: q ꝙ ut in ℣ loco testať: ꝓceptur⁹ erat filijs suis ac domui sue post se custodire viā dñi: ⁊ facere iudiciū: ⁊ iusticiā addisceret: qm̄ ꝙcedendū eēt p viā iusticie in puniendis magnis flagitijs: q̄ publicā euidentiā habent: de quib⁹ intelligiť clamor: vñ fm Ambro. Peccatū cū clamore: culpa cū libertate ē ⁊ iō iste col lationes inter deū ⁊ abrāā referēde sunt ad ifōrmationē ip̄i⁹ abrae mō hūano: vt cū dic: Descendā et videbo p̄cipitationē iudicij: cōpesceret p̄sertim q̄ ad maiora crimina. que q̄to acri us sunt puniēda: tāto ꝓvidenť tardi⁹ credēda: vt ī Glo. Abrāā aūt nō petiuit ī ℣ loco miscēdam simpliciter: ſz admixtam cum iusticia. vñ dicit: Absit a te vt occidas iustum cū impio ⁊c. et ideo postq̄ accessit ad numeꝝ decē cessauit vltra petere: esti/ mans q modicū quasi nihil reputatur: vt dic̄ phs. ij. Phis. Diere. xo in psona dei more diuino loquitur: cui⁹ misc̄ia est infinita: vt sic etiā ꝙpter vnū tm̄ pcēdū dic̄ eē q̄ꝝ ceteris.

Replica correctorij contra Burgeū. In ca.xviij. exponit postillator appitionem factā abrae fm intentionē hebreoꝝ ⁊ etiā doctoꝝ catholicoꝝ ad lr̄am multū sufficienter ⁊ intelligibiliter: sed qꝛ mysticam expositionē hic nō tāgit: ſz in ope suo morali Burgeū. dic̄ eu⁹ superficialiter facere: ⁊ facit longā digressionē: que tū ad sensū lr̄alem nō videť ptinere: nā illū passum: Tres vidit ⁊ vnum adorauit: etiā exponit de trinitate psonaꝝ et vnitate essentie ꝙ allegoriā. Sil'r btūs Aug⁹. ij. de tri. ca. v. ⁊ Glo. ozō. vñ etsi in hac appitione de⁹ repūtabať ad lr̄am: ⁊ in ei⁹ psona fiebat locutio ministerio angelico in corpib⁹ assumptis: abrāā tamē ꝑmo putabat eos esse hoīes: quib⁹ būanitat' ip̄ēdebat obsc/

quia: sed ex

quia: ꝫ ex colloquio aliquid supra hoīes excellentie hr̄e eos ꝓcepit: vtputa scire occultū: scire risuꝫ: ⁊ cetera que ex littera trahi pñt: vñ nō dubitauit deū adesse. Hec est ſnia bti Aug⁹. xvj. de ciui. dei. ca. xviij. ⁊ mgr̄i histo. Patet etiā in spēali ex gestis abrae ipm ꝑmo nō intellexisse deū vel angelos fuisse in hac appitione: quēadmodū sentit Burgē. h̄ ꝛ postillatorē. nā stultū fuisset deo vel angelis pedū corpalem exhibere loturam: nec minus stultū intelligentijs infatigabilibus deputare locū quietis post laborē: multūq; irrōnabile īmortalib⁹ ꝓponere cibū: qui eñ cibo egent īmortales esse nō pñt: qđ videt Aristoteles in lumine naturali: et abrāā nō dubitauit nec dubitare debuit ex lumine fidei. Ex quibus manifestum est q ꝑmū putabat eos hoīes eē: et ꝓtunc eis cultū dulie tm̄modo exhibuisse: sed p colloquia mores et coꝛ ꝓclusiones: ⁊ deīmi nationes cōtinuo didicit abrāā angelos eos eē: ipmq; deū re presentare: iō aliq̄n loquebaꝫ eis pluraliter dicens. Idcirco declinastis ad seruū vestrū: aliq̄n singulariter dicens: Nunquid pdes iustū cū īpio: sicq; exhibuit cultū hyp dulie: sed si latrie recepit signatū ꝓ signo: repūtatū deū ꝓ repsentātib⁹ angelis quibus bñ pensatis soluūtur faciliter ea que p Burgē. sunt adducta in contrariū. In eo. ca. vbi postillator ponens adorationē abrae: dicit eā fuisse latriā: allegans ad h̄ q in hebreo h̄r adonai: vbi nos habem⁹ dñe: hoc videt Burgē. fingere q in hebreo. s. habeatur adonai. nā Exod. vj. dr. Ego sum dñs qui apparui abrāā isaac et iacob: et nomen meū adonai nō indicaui eis. quō igit abrāā vocasset dñm adonai: cū nomē illud nō fuit ei notū nec indicatū: et puto cū sepe sic fingere: qñ loquit de hebraica veritate. hoc tm̄ nō vrget: quia ſm btm̄ Hiero. adonai nō est ꝓpriū nomē: q interpretat dominus vel dñator que pñt cōuenire alijs q̄ ei cui latria est adhibenda. Nec valet instantia ad illud qđ dicūt hebrei vnum ex illis tribus apparuisse quasi alijs ꝑstantiorē: q dicit Burgē. q abrāā dixit se seruū oīm trīū: stat eñ apparere regem cū quattuor vel q̄nq; ꝓncipib⁹: inter q̄s rex apparet solēnior: ⁊ tñ q̄s dicat se seruū oīm: sed in ꝓncipali videt Burgē. ipli care: allegat eñ btm̄ Aug⁹. q abrāā arbitrabaꝫ eos hoīes eē sicut ⁊ vr̄ est: vt ꝑz ex dictis in ꝑcedenti. ℔. Et ibidē Burgē. dicit abrāā deo latriā exhibuisse in ꝓposito: q̄ singulariter de eis loquebaꝫ. Vñ arguit ꝛ Burgē. q abrāā in eodem litte/

Venerunt duo angeli ⁊c. Nota dū q tres angeli numero impari abrae apparent: q nūero ipari deus gaudet. Sodomam venerunt pari numero. i. duo qui nūerus ꝓximus ab vnitate recedit et ꝓceps est alteritatis: quasi femineam figurans mollicie. Venerunt in vespere: quia iā sodomis occubuerat sol insticie. b Qui cum vidisset ⁊c. Dum occurrit loth et adorat: angelos videtur intelligere Dum ad refectionē corꝑis inuitat: hoīes videt putare. Sed de his et de illis qui abrae apparuerunt idē intelligēdum est. Ex hoc aūt loco scripture ⁊ multi alijs cōmendatur virtus hospitalitatis. Vñ Paul⁹ Heb. 13. a Hospitalitatē nolite oblīuisci. per hanc enī placuerunt quidam angelis hospicio receptis.

Lauate. Quod hospitibus solet fieri: vt affectus terreno puluere sordidati: ⁊ accidia et pusillanimitate tanq̄ puluerulenti squalozib⁹ emūdentur. Unde in monasterijs prouenientib⁹ de via oratio celebratur.

c Compulit illos. Alcu. Angeli quasi coacti domum loth ingrediuntur: vt charitas ipi⁹ tentata et ꝓbata remuneret: ⁊ vt ostenderet quantū eēt hospitalitatis bonū: hospitalem domum ingressi sūt

Venerunt duo angeli a†
a ſ Expectante cuiusli/ bet hospitis aduentum.
vespere sodomā sedente b†
loth i foribus ciuitatis.
a ſ vt appareret q̄s hospitalis esset.
b Qui cū vidisset eos surrexit c
et iuit obuiā eis: adorauitq; pn⁹ i d
terrā et dixit: Obsecro dñi decli e
nate in domum pueri vestri et f
manete ibi. Lauate pedes vros
et mane proficiscemini i viam ve
a ſ furorū exterminium significant: dum se im
munes ⁊ abhorrere flagicia sodomoꝛ mōstrāt.
stram. Qui dixerunt: Minimē. g
c sed in platea manebimus. Com/ h
pulit illos oppido vt diuerterēt

Venerunt duo angeli. Hic consequenter describitur abrae exauditio quā tū ad liberationē ipius loth: in q̄ sic procedit. q primo ponitur destructionis sodome occasio. secō ipius loth liberatio. ibi: Jam ꝓpe erant vt effringerent fores. tertio destructionis executio ibi: Igit dñs pluit sup sodomā. quarto incest⁹ perpetratio. ibi: Ascenditq; loth de segor. Circa ꝑmū sciendū q licet peccata preterita demeruissent subuersionē sodomoꝛ: tamē vltima occasio fuit ex nephario crimine: qđ volebant cū angelis in specie iuuenū apparentib⁹ exercere: qđ describit cū dr. Venerunt duo angeli sodomā ⁊c. vnus ad subuertendum patriam: alius ad liberandum loth et eius familiam. b Vespere: tm̄ eñ tardauerūt vt viderent si dñs parceret ire propter ꝑces abrae quia erant angeli boni. c Sedente loth ⁊c. Dicunt hic hebrei q illa die sederat tanq̄ princi/ palis inter iudices qui tunc temporis sedebant ad iudicandum in porta ciuitatis: sed istud nō ꝓsonat littere sequenti. infra eo. ca. vbi dr ipi loth. Ingressus es vt aduena: nunquid vt iudices? quasi dicatur non: ⁊ ideo melius dicitur: q in domo abraam didicerat hospitalitatem: ⁊ ideo circa vesperā verenerat ad portam ciuitatis: vt videret si venirent pegrini et eos duceret ad domum suam. et ideo subditur: d Qui cum vidisset eos. s. in specie viroꝛ e Surrexit et iuit obuiam eis. credens eos esse hoīes pegrinos. f Adorauitq; adoratione dulie: vt facilius inclinaret eos ad declinandum in domum suam. sequitur: g Qui dixerunt minime: videtur q mētiti sint angeli: quia intendebant ad domum eius declinare: dicendum q non: quia licet intenderent finaliter illuc ire: tamen non intendebant īmediate ire ad petitionē primam ipius loth: vt per hoc declararet magis pietas ipius: et daretur alijs exemplū hospitalitatis. ideo sequit:

h Compulit illos oppido. i. valde: ⁊ tūc acquieuerunt: sile hr̄ Lu. vltimo de duob⁹ discipulis euntibus in emaus: cū quibus dñs erat in specie peregrini: ⁊ finxit se longius ire. cū subdit: q coegerunt eū ⁊ remansit cū illis: ex quo patet q ad simplicem inuitationem non remansit cū eis. Et ex istis

ingressi sunt: ⁊ hospitem liberauerunt clausas hospitibus domos ignis ingressus: pctōr̄ cst pdidit. a Habeo duas filias. Aug⁹. Utr̄ admittēda sit cōpensatio flagitiō⁹ vel quorumlibet pctōr̄ vt faciam⁹ mala ne fiant grauiora: an perturbationi loth nō sit ꝑsilio tribuendū: merito queritur: ⁊ nimiꝝ periculosissime hec cōpensatio admittit. Si aūt pturbatio mentis fuerit: nullo modo est imitanda.

b Et introduxerunt ad se Loth. Greg⁹. mota. Malis aduersantibus ītra domū loth reducit ⁊ munit: ḡa quisq̄ iust⁹ ꝓtractor insidias sustinēs ad mentē reuertit ⁊ manet ītemptus.

B Sodomite in domo loth hostiū inuenire nequeunt: qz coeruptores mētiū ꝫ vitā iusti nullū reꝑhensionis aditū inueniunt: ꝑcussi cecitate quasi domū circūeunt: qz inuidentes facta et dicta perscrutantur. Sed quia de vita iusti fortis ⁊ laudabilis actio vbiq̄ obuiat: errantes parietem palpāt.

c Percussērūt cecitate. Augustin⁹. Grece acrisia. i. anidentia: si possit dici. q̄ faciat nō videri: nō oīa sed qđ nō

4. Re. 6. d est opus. Quō. n. deficerent querēdo hostiū si cecitate ꝑcussi essent vt nihil viderent. Sua. n. calamitate turbati:

† 14. dist. c. qđ aut. 7. q 1. §. cū so. circa fi. ubi vt loth. et 32. q. 7. c. afferebat. 42 dist. §. ibi. ꝙ modo abra am et loth fi. ꝓ hospitali tate. ca. ⁊. sc. 27. q. 2. c. egressus.

nihil vlterius requirerent. Hac acrisia ꝑcussi erant: qui heliceū querebāt

Nico. de lyra

locis ⁊ similibus hr̄ q pegrini non solum sunt imitandi ad hospitiū superam et loth fitialiē ⁊ leuiē: sz cū instātia magna.

a Coxit azymata. Ex b̄ loco dicunt hebrei q tps erat paschale: in quo pcipiē ī lege q iudei comedāt azymos panes septē diebus: ⁊ q loth istā obseruationē didicerat in domo abrae:

†3. q. 5. c. ac siē. n. aliq̄ alia cerimonialia añ datiōnē legis obseruabant: vt de circūcisione dictū est ca. xvij. Et de obseruatione sabbati ca. ij. ita dicūt hic de obseruatione paschali: sed hoc videtur falsum: qz Exod. xij. vbi agit de exitu filiorū israel de egypto dr̄ q exierūt nocte paschali. Et cā quare tunc comederunt panes azymos assignat: quia nō poterant tunc aliq̄d fermentare eo q egyptij cogebant eos exire: ex q̄ manifeste ꝑz q nō habebāt azyma comedere ex aliq̄ obseruatione pr̄i⁹ institutā: sed ex b̄ q in illo exitu fuerūt coacti vti azymis institutū ē: vt de cetero in solennitate paschali azymis vterent in memoriā sui exitus de egypto: hoc etiā videt ex noīe pasce qđ transitus ītrp̄tat: eo q illa nocte angelus dñi trāsijt p egyptū egyptios ꝑcutiēs: et filios israel saluans: ⁊ qz eadez nocte filij israel īceperūt exire de egypto se disponendo ad exeundū in mane: vt videbit Exod. xij. vt trāsirent ad terrā ꝓmissionis ꝓpter qđ non videt q antea esset aliq̄ obseruantia paschalis: et isto qñ dr̄: Coxit azyma: hoc est: qz tales panes cito possūt fieri hospitibus aduenientib⁹. sequit̄: b Omis ꝓp̄s simul. Synecdoche ē locutio: sic dr̄: tota ciuitas currit ad tale spectaculū: sz aliqñ maior ꝑs remaneat: nō. n. est verisile q tot⁹ ꝓp̄s vnius ciuitatis magne esset circa domū loth.

c Educ illos ⁊c. cōcubitu nephario. d Egressus ad eos loth post ⁊c. ne intrarent domū ei⁹: ⁊ impeterent hospites qs adhuc credebat ee hoīes. e Habeo duas filias ⁊c. Hoc dixit vt euitaret maius malū. s. vitiū ꝓtra naturā: ⁊ violētia hospitū suoꝝ. de iure eīm naturali ē ꝓseruare hospites: et ptz ītra. Hic querendū est vtr̄ loth peccauit offerēdo filias ill⁹ luxuriosis: ⁊ videt q nō: qz de duob⁹ malis min⁹ malū ē eligendū: ꝫ mai⁹ dum: sed maius malū est vitiū contra naturā q̄ defloratio virginū ꝑ stupr̄. q ⁊c. Itē moyses ꝓmisit dare libellum repudij: qđ erat illicitū: ꝫm q dicit saluator Matth. xix. Ad duritiā cordis vestri ⁊c. Et hoc ad euitandū maius malū. s. vxoricidiū: vñ dicit Glo. ibidem. Permissum est eis vt vxores dimitterēt: ne eas occiderent: et tamē moyses sanctus fuit: nec in hoc peccauit: ergo et ipe loth potuit concedere filias suas ad euitandum vitium cōtra naturam et violentiam hospitum suorum. Item licite permittuntur meretrices in ciuitatibus ne omnia turbentur libidinibus ꝫm Aug⁹. Cōtrarium videtur per dictum Augustini. q loth turbar⁹ dixit hoc: quia tales cōmutationes non sunt faciende. Dicendum q illicitum fuit sibi concedere abusum filiarum suarum. charitas enim est ordinata: et ideo nullus debet committere aliquid inordinatum quo ad se: vt precaueat maiori peccato alterius. vnde ꝫm Aug⁹. libro contra mendacium: etiam ad precauendum homicidium non est mentiēdū. loth autem non potuit offerre filias suas modo predicto quin consentiret in re quod erat peccatum de genere: non solum veniale sicut est mendacium officiosum: sed etiam mortale: tamen exoneratus fuit a tanto: ⁊ si non a toto: tum ratione perturbatiōis mētis in qua erat: tuz quia vitio pessimo in suis concinibus et violentie in suis hospitibus occurrere intendebat. Ad primum in contrarium dicendū q verum est in corpozalibus: sz q homo faciat peccatum quodcunq̄ minimum ad euitandum maius in alio: nō est licitum. non enim facienda sūt mala vt veniant bona. ꝫm q dicit Apostolus. Ad secundum dicunt aliqui q moyses non cōcessit ex se: quia peccasset: sed ex auctoritate dñi q pōt matrimoniū ꝓiūgere ⁊ dissoluere, put sibi placet. Nec illi q sic vxores dimittebāt peccabant: q̄tū erat ex ipa dimissione: sic nec filij isral peccauerunt spoliādo egyptios añ ete dñi. qui pōt, put vult vni auferre ⁊ alteri dare. poterat tñ ee pctm̄ ī dimittentib⁹ ex alia cā. s. si iniuste odiebāt vxores vel huiusmodi. sz b̄ dictū nō videt cōsonus Xbo saluatoris Matth. xix. Mar. x. q si qs dimiserit vxorē nisi ob fornicationē ⁊ aliā duxerit mechar: ⁊ qui dimissam duxerit mechar: qđ nō eēt verū si ꝓmū matrimoniū eēt dissolutū: ⁊ iō aliter pōt dici q repudiū vxoris fuit ꝓmissū: qz nō puniebat ī lege: nō p b̄ q fozet licitū: sic ⁊ dare ad vsurā exneo. vt hr̄ Deutro. xxiij. vbi ō hoc plenī⁹ dicet. Ad ītiū dicendū q lex hūana ꝓmittit meretrices inq̄tuz nō punit talē fornicationē: qz nō pōt oīa pūire: sz aliq̄ rōnabiliē dimittit ōi iudicio puniēda: nō tñ licitū ē legislatori ad meretriciū vel fornicationē inducere etiā ꝓ maiori malo vitādo. Qđ aūt inducit q de iure naturali ē ꝓseruare hospites suos ⁊c. Dicēdū q q̄libet teneť hospites tueri inq̄tū pōt p modū licitū: nō tñ dz peccare ad eoz tuitionē. ꝓpt ordinē charitatis: vt dictū est. f Jā prope ⁊c. Hic interponit ipius loth liberatio: qz violētia sup ipm increscebat.

g Et ecce miserunt ⁊c. i. angeli: qz tps erat vt oñderēt potestatē angelicā. h Et introduxerūt ad se loth. mal⁹ gratibus oīm q erant circa domū. i Et eos ⁊c. nō taliē q nihil viderēt: sz qz nō videbāt ea q̄ q̄rebāt ⁊ volebāt videre: ⁊ vocat talis cecitas acrisia: ab a qđ ē sine ⁊ crisis qđ ē iudiciū ⁊ taliē ꝑcussi fuerūt illi q̄ q̄rebāt heliseū: vt hr̄. iiij. Regū. vj.

Dixerūt aūt

a ꝑ qz humana forma indutos vel vestitos vide/ ad eū. Ingressiscz domū illi⁹ ſc̄/ bat a ꝑ quia immunis a fermento nequicie sodomorum.

conuiuium: Coxit ăzyma: et co/ a ꝑ Quia tranquillitarē castitatis ꝑ inquietare mederūt. Priūs autē q̄ irent cu molitur circūstrepens sarrago libidinum.

bitū viri ciuitatꝭ vallauerūt do/ † a ꝑ filij nocris operib⁹ nocris obtenebrare volūt mū illi⁹ a pūero vsq̄ ad senē: oīs filios lucis.

popul⁹ simul. Uocauerūtcz loth b et dixerūt ei: Ubi sunt viri qui ī/ troierūt ad te nocte? Educ illos c huc vt cognoscam⁹ eos. Egres/ d sus ad eos loth p⁹ tergum acclu dēs ostiū: ait: Nolite queso frēs a mei: nolite malū hoc facere† Ha e† ꝑ perturbatus flagitiū flagitio vult cōmutare. beo duas filias: que necdum cognouerūt virum: Educaz eas ad vos: ⁊ abutimini eis sic placue/ a ꝑ Dos fideliū ē ab oi iniuria hospites defensare. ꝑ hoīes tantū putabat. rit vob dūmō viris istis nihil faciatis mali: qz ingressi sunt sub vmbra culminis mei. At illi dixerūt: Recede illuc. Et rursus: † In/ a ꝑ quasi peregrina iudicia non recipimus. gressus es inquiunt vt aduena nunqđ vt iudices? Te ergo ipm ꝑ Qs cōpractione libido supare nō poterat grauio/ magis q̄ hos affligem⁹ † Uimcz ribus stimulis vrget. faciebant loth vehementissime. ꝑ qz cū castitas pene vsq̄ ad lapsum impetitur sepe bonorum aduersorio intra cōscie claustra in/ Jam prope erat vt effringerent f violare seruatur. fores: et ecce miserūt manū viri g a ꝑ quia aditus cordis contra prauos motus ratione munitur. b et introduxerunt ad se loth clāu/ b c serūtcz ostiuz: ⁊ eos q erāt forꝭ p i a ꝑ Audentia. cussert cēcitate a mimo vsq̄ ad a ꝑ ita vt iniusto nihil reꝑhensibile viderent. maximū: ità vt ostiū inuenire nō

ri ad meretriciū vel fornicationē inducere etiā ꝓ maiori malo vitādo. Qđ aūt inducit q de iure naturali ē ꝓseruare hospites suos ⁊c. Dicēdū q q̄libet teneť hospites tueri inq̄tū pōt p modū licitū: nō tñ dz peccare ad eoz tuitionē. ꝓpt ordinē charitatis: vt dictū est. f Jā prope ⁊c. Hic interponit ipius loth liberatio: qz violētia sup ipm increscebat.

g Et ecce miserunt ⁊c. i. angeli: qz tps erat vt oñderēt potestatē angelicā. h Et introduxerūt ad se loth. mal⁹ gratibus oīm q erant circa domū. i Et eos ⁊c. nō taliē q nihil viderēt: sz qz nō videbāt ea q̄ q̄rebāt ⁊ volebāt videre: ⁊ vocat talis cecitas acrisia: ab a qđ ē sine ⁊ crisis qđ ē iudiciū ⁊ taliē ꝑcussi fuerūt illi q̄ q̄rebāt heliseū: vt hr̄. iiij. Regū. vj.

Dixerūt aūt

7 & ꝛ qui xp̃m post resurrectionē cū ipso ambulantes nō cognoscebant.
a Egressus itaq; ꝛc. Hiero. In sequentibus filie loth virgines fuisse leguntur ꝛ ipe ad sodomitas dixit. Ecce due filie mee q̄ nō cognouerunt virꝫ ꝛc. Huc aūt dz habuisse generos. Hz quidā arbitrā tur eas que viros habuerunt: in sodomis perisse: ꝛ q̄ vgines erant cuz patre exisse. Sed hebraica ẋitas hz: Egressus est loth ꝛ locutus est ad sponsos q̄ acceꝑturi erant filias eius. Virgines g̃ filie necdū fuerant matrimonio copulate.
b Cūq; esset ma. ꝛc. Isid. Loth frater abrāā: iustus ꝛ hospitalis in sodomis: significat coꝛpꝰ xp̃i: qđ in oībꝰ sctis interipios gemit quoꝝ factis nō ꝓsentit: et a quoꝝ pmixtione liberabit in fine seculi illis dānatis supplicio ignis eterni.
c In monte. s.n.f. Stra. Mons altitudinē virtutū significat: ad quā angelus hortat: fm illud. Si vis pfectꝰ eē: vade ꝛ vēde oīa q̄ habes ꝛc. Quis ẋo videbit se nō posse cōscendere: melꝰ est vt in segor. i. in puula remaneat: cōtentꝰ laicali ꝛ cōi vita q̃s montez ẋtutis arripiat: ꝛ ad secularia redeat. Virginitas altus mons est ad quā angelus hortat. Si q̃s videt se nō posse ꝓscēdere: maneat in segor. i. in legitimo cōiugio: qz melꝰ ē mediocri bono vti: q̃s p abrupta libidinis ꝑcipitari. Uñ ꝓpter fornicationez vnusquisq; vroꝛē habeat. Hec possum in monte. s. Perturbatꝰ nō credebat dño: quē in angelis agnoscebat: sic̄ pturbatꝰ filias ꝓstituebat.
d Est ciuitas hec ꝛc. Isid. Sodoma interꝑtat cecitas: ꝛ exꝑmit mūdana ꝺsideria. Altitudo mōtiū speculatio pfectoꝝ. Hz qz multi mundi illecebras fugiūt: tñ in actione positi contemplationis apicem subire neq̃unt. Exiuit loth a sodomis: si ad mōtana nō peruenit. Uñ loth ait. Est ciuitas ꝑ iuxt̄ ꝛc. Juxt̄ dz: ꝛ tamē ad salutē tutata. quia actiua vita nec a mūdi curis ex toto discreta: nec a gaudio eterne salutis est aliena.
e Ad quā possum fugere. Qui ad cōtēplatiuā ascendere nō sufficiūt: ad actiuā vitā cōfugiūt in q̄ saluent. Grego. moza. Arentem sodomam fugere est incendia carnis declinare. Altitudo mōtium mundi contemptus. Uel in monte sunt qui carnali copule inherent: sed nisi cura suscipiende ꝓlis: nulla soluuntur voluptate carnis. Sed quia multi carnis sceleꝛa deserunt nec tamen in cōiugio carnis positi: vsus solummodo debiti iura conseruant. Exijt loth de sodomis: sed non moꝛ ad mōtana peruenit: quia damnabilis vita relinquitur: sed adhuc celsitudo coniugalis continentie subtiliter non tenetur. Est in medio segoꝛ que fugientem infirmū saluet: quia cum per incontinentiam miscentur coniuges: lapsus sceleꝛum fugiunt ꝛ cuz venia saluantur: et quasi paruam ciuitatē inueniunt: in qua ab ignibus defendantur: quia coniugalis vita non virtutibꝰ mira est: sed tantum a supplicijs secura. Unde: est ciuitas hec ꝛc. Altam suam coniuges: quasi in parua ciuitate custoꝺiunt: quando pro se assiduis oratioꝺibus intercedunt. Unde ad loth dicitur Ecce in hoc suscepi preces tuas. quia cū deo oratio funditur talis vita coniugij non damnatur. Unde: Nolite fraudare inuicem ꝛc.

Hor.19.c

3. Cor.7.a

1. Cor.7.a

& Igit dñs

§ cetera vidēbant.
possent. Dixerunt autem ad loth a
Habes tuoꝛum quēpiam genez b
a § familiares loth: meꝛito eius possent saluari si
aut filios aut filias. Omnes qui
volu̇issent cū eo a malis longe fieri.
tui sunt educ de vrbe hac: delebi
a § Quasi plus valuit apud eos malum molituꝝ
q̃s bonum insolitum.
mus enim locum istum: eō q̄ increuerit clamoꝛ eoꝝ coꝝam domino qui misit nos vt perdam
a illos. †Egressus itaq; loth: locutus est ad generos suos: qui acceꝑturi erant filias eius: et dixit:
Surgite ꝛ egredimini ō loco isto:
quia delebit dominus ciuitatem
a § Quos prauę cōsuetudinis amoꝛ ligauerat
hāc. Et visus ē eis quasi ludens c
a § qz opus lucis est a malis recedere.
b loqui. Cūq; esset māne: cogebāt d e
eū angeli dicentes: Surge tolle
vroꝛē tuā ꝛ duas filias q̃s hēs:
ne ꝛ tu piter peas i scelere ciuita
a § Qui aliquo affectu carnali malꝝ consentiuꝫ
exire dissimulant: crebꝛa bonoꝝ admonitione cogendi sunt: ne bonos moꝛes coꝛrumpāt exempla
tis. †Dissimulante illo apprehen f
malorum.
derunt manum eius et manum
vroꝛis ac duaꝝ filiarum eiꝰ: eo
q̄ parceret dominus illi: eduxeruntq; eū: et posuerunt extra ciuitatē. Ibiq; locutꝰ ē dñs ad euz
§ Ne redeas ad sodomam.
dicentes: Salua animam tuam. g
a § qz nemo mittens manū in aratꝝ ꝛ respiciens
retro: aptus est regno dei. b § Sicut sodomite
Noli respicere post tergum: nec h i
ca cetera fuge vitia.
stes in omni circa regione. sed in
§ Culmine virtutum.
monte saluum te fac: ne et tu si k
mul pereas. Dixitq; loth ad eos: l
Queso dñe mi: qz inuenit seruus
tuus grām coꝝā te: et magnificasti glozā et misericoꝛdiam tuam
quam fecisti mecum: vt saluares
a § Necdū se pfectioni virtutū idoneū sentiebat.
animā meā: nec possum in mon/ m
a § Si cepero. s. que ferre non possum.
te saluari: nē forte apprehendat
a § Segoꝛ que sic vocata ē: ex quo loth: dixit ē. c. h.
me malum: ꝛ moꝛiar. Est cūitas n
e hec iuxta ad quā possum fugere
a § Hoc ē: nō sufficit ibecillitati mee ad vitā.
parua: et saluaboꝛ in ea. Nūqd o
non modica est: et viuet anima
a § quasi: Qui potest capere capiat.
mea? Dixitq; ad eum: Ecc̄ etiaz
§ acquiesco precibus tuis.
in hoc suscepi ꝑces tuas: vt non p q
subuertā vrbē pro qua locutus
es. Festina ꝛ saluare ibi: quia nō
potero facere quicq̃: donec igre/

a Dixerūt aūt ad loth. reuelātes ei q̄ essent angeli missi ad destruendum ciuitatem ꝓpter populi iniq̃tatem. b Habes hic ꝛc. ex hoc dicunt hebꝛei q̄ loth habebat duas filias maritatas i ciuitate: q̃ filij hic filij loth vocantur. Sed ꝑ nōvi detur vez: quia. j. dicitur q̄ Loth iuit ad generos suos qui acceꝑturi erant filias suas: vt saluaret eos: ꝛ multo foꝛtius si habuisset in ciuitate filias maritatas ꝛ nepotes citꝰ iuisset ad saluandum eos cetera patent vsq; ibi. c Et visus ꝛc. i. irrisorie. volebat cūm dñs q̄ perirent cum alijs. per istos designantur pꝛuersi ꝛ in peccatis obstinati: q̃ quādo audiūt cōminationes de districtione iudicij futuri reputant quasi truphā. d Cūq; esset mane: tota cūm nocte fuerat deꝓcat̄ in oꝛone ꝓ populi liberatione.
e Cogebant eū angeli: volentes diuinum mandatum exequi.
f Dissimulante autem illo. qz semper retardabat querens misericoꝛdiam dei super populū. sequitur:
g Salua aiam tuā. ac si dicerent: sufficiat tibi saluare vitā tuā ꝛ illoꝝ q̄ tecū sūt. h Noli respicere ꝛc. ꝓ inoꝛdinatū affectū ad ea q̄ remanent in ciuitate: qz ꝑ esset contra diuinā iusticiā quā tibi annūciauim?
i Nec stes ꝛc. qz venerāt ad sꝑuertendū cū sodoma q̃ttuoꝛ alias ciuitates: ꝛ etiā spaciū intermedium.
k Sed in monte ꝛc. Hebꝛei dicūt: In mōte. i. ꝓpe abrāā: eo q̄ ei? pꝛecibus loth saluabat. Alij expositoꝛes dicunt: In monte ꝓpinq̄ ciuitati sodome: qz dñs volebat destrue/re vallē in q̄ erant p̄dicte ciuitates.
l Dixitq; loth ꝛc. Iz. n. loqueretur duob? angelis: tñ direxit sermonez suū ad illū q̄ venerat ad saluandu? ipm. m Nec possum in monte saluari. fm expositionē hebꝛeoꝝ. In monte. i. ꝓpe abrāā q̄ tunc manebat in monte: magis tñ remoto a sodoma q̃s mons ille de quo loquūtur alij expositoꝛes. timebat. n. loth fm expositionē hebꝛeoꝝ ne si veniꝛet iuxta abrāā qui erat sctūs: eius ꝑfectio magis apperet et a deo puniret: q̄ tñ de sodomis saluabat in quoꝝ ꝓpatione iust? erat. ſmile hr̄. iij. Reg. xvij. de muliere sꝛeptana: q̄ dixit ad heliam. Ingressus es ad me vt recoꝛdaꝛetur iniquitates mee: ꝛ interficeres filiū meu?. Alij expositoꝛes dicūt q̄ loth dixit hoc eo q̄ mons ille ꝓpinquus erat sodome: et timebat ne subuersa ciuitate mons ꝛueret: vel quia erat senex timebat ne frigus ipm apprehenderet ibi ꝛ infirmaꝛetur: ꝛ ideo petit ꝓ alio loco. n Est ciuitas hec ꝛc. ac si dicat: modic? est ibi popul? ꝛ ꝓ ꝓis iniq̃tates ei? nō sunt tante sic alia q̃ttuoꝛ: ꝓpter qđ facilius pōt parci illi ciuitati.
o Et saluaboꝛ in ea. qđ etiā concessū ē ei. ꝛ pz. sequit: ꝑ Festina ꝛ sal. ꝛc. sic petisti. q Quia nō ꝛc. Hoc aūt dixit angel? q̄ erat missus ad sꝑtēdū. sciebat. n. volūtatē dñi de liberatione loth ꝺ quā venire hō poterat nec volebat.

a Igit̄ .d.p.s.tē. Greg. Sulphur: fetor carnis. Ignis ardor carnalis desiderij: cum dominus carnis scelera punire decreuisset: qualitate vltionis innotuit macula criminis. Sulphur cū fetet: ignis ardet: qui ergo ad peruersa desideria carnis fetore arserant: iure sulphure & igne perierūt vt ex iusta pena discerent: quod iniusto ꝺsiderio fecissēt.

Stra. Notādū q̄ p̄mos pctōres aq̄ diluuij exīmiauit: q̄ sibi offēderēt deū ꝓcupia carnis. Sodomite xo q̄uiori supplicio ignis. s. & sulphuris: diluuio pierūt. Ly. n. illi meiurā excederēt: ḡsi naturaliter peccabāt. Isti xo ꝫ naturā. io grauissimi supplicij exēplo dānati sūt.

† 23.q.5.c. quid ergo. in p̄n. ō pe. di. 1.c. sed & ꝓtinuo. ibi in glo. 1.q. 4.§. Irez dicēdus. &. Ire paruu lof sodomitarū. cc. 24. q. 3.§. 1. in p̄i. 32.q.7. c. flagitia. 42.dis.§. 1. de pc. dis. 3. §. auctoritas. de ex/cef. pla. cleria.

b Uniuſos ha. Alc. Inſātes cū pentib⁹ i sodomis cremati sūt. vt posset aduerti ipijssimū facin⁹ sodomitax ne de origine eorum aliquod remaneret vestigium. Et prouisum est illis: ne diu viuentes sequantur exempla patrum: et leuius punirentur. Parentes q̄s tam pro se q̄s pro eis rei sunt. Mors enim filiorum: crimen est parentum. Ꝫ futuri sunt accusatores eor. Est etiā qualecūq; bñficiū nō reū ee: qui gloriosus nō est: ꝓdest. n. pauper ē nō ee. qui rex esse nō pōt. c Respiciens vxor ei⁹. Isido. Uxor eorum genus figurat qui gratia vocati: retro aspiciunt: & ad ea que reliquerant: redire contendunt.

Anē. 9.§ F

De quibus dicitur: Nemo ponēs manū in aratro & respiciēs retro: apt⁹ est regno dei. Ꝫ phibeē illis retro aspicere. In q̄ oñdit nō ee redeundū ad veterez vitā: bis qui p grām regenerati: vltimū capiūt euadere incendiū: vxor retrospiciens in salē versa est: exēplz facta. s. & cōdimentū vñ alij saliant: vñ

Luc. 17. g xp̄s ait: Memētote vxor⁹ loth: vt nos scz tāq̄ sale cōdiret: ne negligētes esse mus: ſz prudēt caueremus.

d Cū. n. subuer. Innuit scptura magis meritis abrae deū liberasse loth: vt intelligam⁹ iustū ee dictū quodammō. Maxime: q̄ colebat vnū verumq; deū: & ꝓpatione sodomox: inter q̄s viuens ad sile scel⁹ flecti non potuit.

Recordatus. a. Patet merit̄ abrae loth fuisse liberatū quē scptura appellat iustū. Et sciendū q̄ iust⁹ erat: nō sic abrā: ſz cōpatione sodomitarum.

e Ascenditq; &c. Sic cōiugati de humilitate actiue: aliquando ascendunt ad altitudinem contemplatiue.

Ascenditq; loth de segor &c. Hiero. Queritur cum p̄mum montis fuge segor pretulerit et eam in qua habitaret liberari voluerit. Rursus de segor ad montem transierit. Respondebim⁹ verā esse hebreorum de segor cōiecturā q̄ frequenter terre motu obruta: p̄mū bale & post salisa dicta sit: timueritq; loth dicens: Si ceteris stantibus ista sepe subuersa est q̄tomagis in cōi ruina nō poterit liberari? & hāc occasionē ifidelitatis cām incestus fuisse. Qui eñ ceteras viderat subuti: & hāc stare scz dei auxilio erutum de eo quod sibi concessum audierat ambigere non

G debuit. f Dixitq; maior ad minorem &c. Hieron. Quod ꝓ excusatione dicit filiax q̄s gen⁹ hūanū defecisse putauerūt: iōq; cū p̄re accubuerūt. Hō aūt excusat p̄rem q̄ sequit: & nescisse q̄ dormissent cū eo: & surrexissent ab eo: appungūt de sup hebrei obelo: ḡsi sup fluū: ḡsi incredibile sit: q̄ rerū natura nō capiat coire quēpiā nescientē. Stra. Loth inexcusabilis est: p̄mo q̄ angelo nō credidit: deinde q̄ inebriatus est: et fuit pctm̄ cā pcti. Hiero. Sic ꝓcaua suggestio & delectatio: vt inceste mulieres ūsidiāt ꝓtinētib⁹: vt accepta occasiōe torpētes vino fallacie ibuāt: & a statu rectitudis ḡsi ignorantes deficiant.

g Ueni inebriemus &c. Aleu. Didicerāt due filie loth ꝫ sum/

G mationem

diaris illuc. Idcirco vocatum a

a ſ. i. parua. b ſ quia corrupta ciuitas sub luce damnata est.

est nomē vrbis illius segor. Sol a ſ fugiens incendia sodome.

egressus ē sup terrā: & loth ingrēſ

sus est segor. † Igit̄ dñs pluit sup b

a ſ Putorem.

sodomam & gomorram sulphur c

a ſ vt terra ineternū arescerer nō sicut p⁹ diluniū viresceret. b ſ diuino iudicio: q̄ putore & ardore luxurie cōpatruerūt. c ſ quia clamor peccati eorum ascenderat in celum.

et ignē a dñio de cēlo et sub d

uertit ciuitates has: et omnem

ſ que similia faciebat.

b circa regiones: vniuersos habita

a ſ quibus delectari fuerant.

tores vrbiū: & cūcta tērre virētia

c † Respiciensq; vxor eius post se: e

a ſ quasi mente reuersa: ve fatuos hoc exēplo cōdiret. b ſ Ad condimentū fidelium pena impij eruditio iusti.

versa est in statuam sālis. Abraā f

autem consurgens mane vbi ste g

terat p⁹ cū dño: intuit⁹ ē sodomā et gomorram: et vniuersam terram regionis illius. Uiditq; h

ſ Per reliquias conbustionis iptimit nobis memoria subuersionis: ad exemplū correctionis.

ascendentem fauillam de terra q̄

d si fornacis fumum. Cum eñ sub uerteret dñs ciuitates regionis illius: recordatus est abrae: et liberauit loth ō subuersione vrbiū i

e quibus habitauerat. † Ascēditq; k

a ſ In quem p̄ius monente domino ascendere noluit.

loth de segor: et mansit in mōn/

te: due quoq; filie eius cū eo. Timuerat. n. manere i segor. Et mā

sit in spelunca ipe et duę filię ei⁹ l

f cum eo. Dixitq; maior ad minorem. P̄r nr̄ senex est et nullus vi m

rorum remansit in terra: qui possit ad nos ingredi iuxta morem

g vniuerse terre: veni inebriemus n

eū vino: dormiamusq; cū eo: vt seruare possimus ex patre nr̄o

ita mortui essent oēs generaliter p̄ ꝓdictū incēdiū: maxime q̄ audierant a p̄re mundū ꝓtax incēdio in futuro: sic perierat p diluniū de ꝓterito: & io habuerūt pia intentionē. s. cōseruationē generis hūani: ly malo mō ad hoc velēt venire scz p incestū cū p̄re: q̄ fuit sp illicitū & dētestabile.

n Ueni inebriem⁹ &c. Dicūt hebrei q̄ istū vinū factum est a deo in spelūca miraculose vt p̄ fieret ꝓcreatio duorum ꝓpl'ox. s. moabitax & āmonitax. Ꝫ p̄ falsum q̄ de⁹ faceret miraculū ad ꝓcurandū incestū: & io aliter ꝺ: q̄ in principio noctis angeli dixerūt loth: & familie sue q̄ destruenda erat ciuitas & q̄ exirēt: q̄ ꝫ ex ꝓdictis: & tū non exierunt

* inde vsq

a Idcirco &c. i. pna: ꝓpt̄ xp̄ū loth qui dixerat: Munāḋ nō modica est &c. sequit: b Igit̄ dñs pluit. Hic ponit subuersionis executio: & q̄ pena ꝺz correspōdere pctō: ꝺo subdit: c Sulphur & ignē. Ignis. n. sulphure⁹ hz ardorem & fetorē: ad significādū vitiū sodomox: cuiusmodi ē vitiū ꝫ naturā: q̄ fetet vilitate et ardet concupiscentie feruore.

d Et subuertit ciuitates &c. p ministeriū angeli. Dicūt. n. hebrei q̄ ille ōtuor ciuitates erāt situate sup rupē vnā: & angel⁹ subuertit rupē illā: & p ꝫ ciuitates desuper situatas. Alij expositores dicunt: Subuertit .i. destruxit igne sulphureo ꝓdicto.

† Eſa. 13. d Ier. 50. f Ezech. 16 f Deut. 11. c Amos. 4 d

e Respiciensq; &c. inordinato affectu ꝫ ꝓceptū angeli. f Uersa est &c. Dicūt aūt hebrei q̄ ꝫ fuit q̄ nocte p̄cedenti peccauerat i sale: vt sic pena correspōderet pctō. petenti eñ loth sal. p ordimento cibi āgelox q̄s hoīes credebat: ipa renuit apportare: q̄ ꝫ modū sodomox inf̄ q̄s hitabat affectū ad hospites ū hēbat. nr̄i aūt expositores dicūt q̄ factū sit i figura. sal. n. cōdimentū ē cibox: et io vxor loth respiciens retro xp̄a est instatuā salis: q̄ punitio eius dat condimentū sapie penitētib⁹: ne ad p̄/

† 24. dis. 1. c. 1. 2. glo. Luc. 17. g

stina pctā reuertant ꝓpt̄ q̄ et ipse dñs dixit Lu. xvij. Memores estote vxoris loth: & ista expositio ly mystica videat: pōt tū dici lr̄alis: ꝓphete eñ sct̄i q̄ ꝓphetabāt spū dñi: aliquādo ꝓphetabāt xp̄is: sic Hieremias destructionē ꝓdixit ciuitat̄ hierlm. Hiere. xxxv. Aliq̄n aūt ꝓphetabāt factis: sic idē Hieremias posuit cathenas ligneas in collo suo Hiere. xxvij. ad designandū q̄ sic ducerentur catenati in babylonem. Et eodē mō dicendū q̄ ipe dñs cuius spū locuti sunt ꝓphete: aliq̄n ūsinuat futura xp̄is: vt ꝓ quasi innumerabilib⁹ exēplis i scriptura: aliq̄n factis sic i p̄ loco ꝺ vxore loth: & i plurib⁹ alijs

g Abrāā aūt &c. mot⁹ pietate vt videret q̄d factū esset circa regionē illā: p q̄ die p̄cedēti dñm rogauerat

† 35. dis. c. certa die. ante fi. & i gl. fi. 32. q. 4. c. dixit sara in fi. 15. q. 1. c. illō. ante fi. 22. c. inc/ bruauerūt. 40. dis. c. q̄ liber.

h Uiditq; ascendentē &c. i. q̄si fornacis in q̄ coquunt lapides ꝓ calce facienda. sequit: i Recordat⁹ est &c. Ex q̄ ꝓ q̄ ꝓ q̄ loth nō solū fuit liberat⁹ ꝓ iusticia sua: sed ꝓncipaliē pro pctōibus abrae. k Ascēditq; &c. Hic ꝫnr describit ices⁹ ipi⁹ loth. videns eñ ciuitates ōtuor q̄ erant in valle subuersas. vidēs etiā montez de cui⁹ subuersione timuerat: timuit ne segor q̄ erat i valle subuertere/ tur: io ascēdit in montē cū duab⁹ filiab⁹ suis. ciuitas etiā segor p⁹ ei⁹ re/ cessum subuersa est: sic ꝓpt̄ eum fuerat saluata ad tempus. l Dixit q̄ ma. &c. ac si diceret: cito i eo deficiet xp̄s generādi: vel fozitā mozief.

m Et null⁹ viro &c. credebāt eñ q̄ sic ꝓ diluniū oēs mortui fuerant excepto noe & qui cū eo erant i arca:

mationē mundi futurā p ignē. Sed tanḡ puelle non pfecte: neq; sciebant q̄ sodomitis igne vastatis: multū spaciū itegz remaneret: ⁊ suspicate sunt tale aliq̄d factū: quale in tēporib⁹ noe audierant: ⁊ ad repandū genus humanū supstites se esse cum patre. Et ḡuis grande crimen cōcubitus patris: grauiōr videbaḳ impietas: si seruata castitate spem posteritatis delerent. Jō consiliū ineunt: ⁊ pris mesticiā vel rigorem vino molliunt: ⁊ singulis singule noctibus suscipiūt ab ignorāte conceptum nec repetunt. a Dederūt itaq; ⁊c. Jsido. Loth in ꝟ loco legem significat quā quidā ex illa prōcreati ⁊ sub illa positi male intelligendo quoddāmō inebriant: eaq; non legitima vtēdo: infidelitatis opa pariunt. Bona est. n. lex: si quis ea legitime vtaḳ. b Cōceperūt ḡ due ⁊c. Hiero. Moab interp̄taḳ ex p̄re: ⁊ totum nomen ethimologiā hz. Ammō .ho cuius ḡsi cā nois reddit: fili⁹ generis mei: siue vt melius est ī hebreo fili⁹ p̄pli mei: sic derivaḳ: vt ex pte sensus nois ex pte ip̄e sit fmo. Ammon em̄ a q̄ āmonite: vocaḳ p̄pls me⁹.

Cades.

inde vsq; mane: ⁊ sic p totā noctem se potuerunt ad exitū p̄parē: ꝓpter qđ ꝓbabile ē q̄ portauerunt secū victualia: q̄ poterant hr̄e in ꝓmptu: interque magis reputanḳ panis ⁊ vinum. Dicunt etiā aliqui q̄ filie loth in illo vino miscuerunt aliqua alia: que habebant x̄tutē inebriandi ⁊ ꝓuocādi ad coitū ignorante patre. sequitur:

a At ille nō sensit ⁊c. Dicūt hebrei ⁊ videtur vex: q̄ ip̄ossibile ē ip̄m loth cognouisse carnaliter mulierē: et maxime virginē: quales erant filie sue: vt. s. dictū est in ꝟ capitulo ⁊ non aduertere de cōcubitu cū muliere: et iō dicunt q̄ loth euigilans de nocte bñ aduertit mulierē iuxta se: ⁊ q̄ cognouit eam carnaliter: sed q̄ cēt filia sua forsitan ignorauit: q̄ calefactus vino nō recoluit q̄ vxor sua cēt mortua: et iō credebat se esse cū ea: sed p ꝟ Loth totaliter nō excusatur: q̄ in crastino nō cauit sibi de simili: ⁊ ꝓpter predicta sc̄ptura nō dicit q̄ loth non sensit qñ cognouit mulierē vel filiā: sed q̄ non sensit. b Qñ accubuit filia. i. qñ lectū intrauit cuz eo c Nec qñ surrexit. i. qñ exiuit lectū iuxta eum: q̄ ip̄o dormiente intrauit: ⁊ post impḡnationē p̄re itez dormiente exiuit: ⁊ eodē mō dicendū est de alia filia: ⁊ sic p3 lr̄a vsq; ibi.

d Peperitq; ⁊c. i. ex p̄re. Ex q̄ p3 q̄ ipa inuerecunda fuit: q̄ turpitudinē quā opata fuerat cū p̄re exposuit ⁊ reuelauit in nomīe filij: ostendens q̄ ex p̄re suo cōceperat. e Minor quoq; pepit ⁊c. ista fuit honestior: q̄ in noīe filij sui nō exprimitur incest⁹ eius. de ꝓlo. n. suo poterat mulier concipe licite: sicut p3 de sara: q̄ cōcepit de abraā q̄ erat auunculus eius.

 In hoc capitulo tria describunḳ. s. ipius loth sal⁹: sodomorū interitus: ⁊ ip̄i⁹ loth incest⁹. Circa primū or. a† Venerūt duo angeli: p quos designanḳ predicatores sil̄ cōbinati sic or. Lu. x. de p̄dicatoribus euangelij misit illos binos añ faciem suam ⁊c. q̄ debent denunciare sodome. i. cōgregationi malorū destructionē. b† Sedente loth in foribus ciuitatis: vt peregrinos duceret in domū suam. p qđ designaḳ q̄ hō iust⁹ studeat alios inducere ad iusticiā. Prouer. xxj. Excogitat iust⁹ de domo impij vt detrahat ip̄os a malo. Et quoniā sicut iusti nituntḳ ip̄os a malo detrahere: sic ip̄j iustos ad malū iducere. iō subdiḳ. † Viri ciuitatis vallauerūt domū: vt cū angelis q̄s hoīes putabāt facerēt op⁹ nepharium: ſz qñ iust⁹ p posse malū nitiḳ ip̄edire. iō subdiḳ in ꝓsona el⁹: et Habeo duas filias ⁊c. p q̄s intelligi p̄t suba tpalis ⁊ corpalis vita. hec em̄ p ꝓximi salute sunt exponenda. Sz q̄ mali nolūt acquiescere

a ſ quē sodoma nō vicit. vina vicerunt.

a semen. Dederunt itaq; p̄tri suo

a ſ Sicut loth in sodomis iustus in monte peccauit. sic quidam seculares inter malos: staruz rectitudinis tenent. cum vero ad altitudinem vite ascendūt negligentiores facti grauiter peccāt.

bibere vinū nocte illa. Et ingressa est maior: dormiuitq; cū p̄re. At a
ille non sensit: nec q̄ndo accubuit filia nec quando surrexit. Altera quoq; die dixit maior ad minorem: Ecce dormiui heri cū patre meo: demus ei bibere vinum etiam hac nocte: et dormies cuz eo: vt saluemus semen de patre nostro. Dederunt q; etiam ⁊ illa nocte patri suo bibere vinū. Ingressaq; minor filia dormiuit cū eo: et nec tunc quidem sensit quā do concubuerit: vel quando illa surrexit. Conceperunt ergo due b

a ſ rales fructus parit desidiosum otium.

filie loth de patre suo. Peperitq; maior filium: et vocauit nomen d

ſ quia interpreteratur ex parte. ⁊ significat abeuntes lege: quibus dicitur: vos ex patre dyabolo estis.

eius moab: ip̄e est pater moabitarum vsq; in p̄sentem diem: Minor quoq; peperit filium: et e

a ſ qui interpreteratur filius populi mei: ⁊ significat hereticos: de quibus dicitur a nobis exierunt sed non erant ex nobis.

vocauit nomen ei⁹ ammon id est filius populi mei: ipse est pater ammonitarum vsq; hodie.

 Notandū q̄ angeli inuitati ab abraā ad p̄mā inuitationē acquieuerunt vt p3 supra. xviij. ca. vbi ad p̄mā petitionē abrae angeli dixerunt: fac vt locutus es. inuitati tñ a loth nō acquieuerunt: nisi ad magnā instantiaz ⁊ quasi cōpulsum: vñ dicit ibi: Cōpulit eos ⁊c. Exq̄ dicunt quidā hebreoꝝ exp̄sitores ⁊ videtur rōnabile: q̄ ex hoc daḳ doctrina hoib⁹: vt cū inuitanḳ a viris magne auctoritatis: nō debent se retrahere: sed acquiescere statim ꝓpter eorum reuerētiam sicut angeli fecerunt abrae: cum aūt inuitantur ab hominib⁹ mediocris seu modice auctoritatis: nō debent statim acceptare inuitationem seu conuiuium: sed aliqualiter se retrahere ne leues videanḳ: sic̄ angeli fecerunt cum loth.

In eodem ca. xix. vbi dicitur in postilla: Omnis populus simul: hyperbolica est locutio ⁊c.

 Iste passus nō videḳ exponēdus hyperbolice. nō em̄ dicit hic solū: q̄ tota ciuitas seu viri ciuitatis vallauerunt domos loth: sed supp̄ addit a puero vsq; ad senem. ⁊ adhuc vltra dicit: Omnis p̄pls simul: vñ datur intelligi q̄ oēs fuerant ibi ꝓpie loq̄ndo: nec debet ꝓ nō verisimili reputari: q̄ populus valde numerosus sit circa vnū domū vel castrū: q̄ dato q̄ nō oēs sint ꝓpe: sed aliqui ꝓpe sint ⁊ aliqui remote: oēs tñ sunt circa castrū qui longe vel ꝓpe circūdant: ⁊ intendunt cū vallare: q̄ quidē ꝓsideratio in hoc loco nō est sine mysterio. dixerat. n. dñs abrae supra. xviij. ca. Descendā ⁊ videbo vtz clamor ⁊c. vbi dē loquēs more hūano: vt dictū est: ostēdit q̄ volebat se hr̄e in hoc facto sodomoꝝ ad modū volentis aliquid expiri vel tentare: supra qđ fuit concessuz a deo: q̄ si inuēti fuissent decē iusti q̄ nō delerenḳ: vt ibidē. Nec aūt in ꝓsecutione facti sc̄ptura nos docet q̄ nō solū nō erant ibi decē iusti: ſz nec

vnus ꝑter loth: ⁊ ideo exprimitur in lra: q̄ a puero vsq̄ ad senē: oīs ppls fuit in illo facinore. q. d. oēs fideliter se būit cū abrahā: qz nō exercuit vltionē suā in sodomit' donec per angelos suos repertū fuit: q̄ oēs sīl'a puero vsq̄ ad senem nullis iustis cōueniebant in crimine. vñ Ambro. in li. de abrahā Audi scripturā testificantē: circūdederunt domū ab infante vsq̄ ad senē: tot' ppls pēit' nulla etas erat culpe īmunis ⁊c.

In eodē ca. xix. vbi dr ī postilla: Sed ꝫ dictū nō videtur cōsonū ẋpo saluatoris: Matth. xix. dicentis: Q̄ siq̄s dimiserit vxorem: ⁊ aliam duxerit mechatur ⁊c.

Additio. iij. In additione sup Matth. xix. ō hac materia tractat satis plene: ⁊ etiam ī. in Deutro. xxiiij. dño cōcedente tractabit: ibi. n. ꝑpri' ē locus de ꝫ inquirend': ⁊ iō ad pñs relinquo.

Replica correctorij ꝓtra Burgen. In ca. xix. vbi postillator dicit esse hyperbole cum dicit'. Dis populus circūibat domū loth ⁊c. Burgen. se opponit dicens ꝙ̄ie deberi itelligi: qz oēs ꝙ̄pe erāt ibi sīc ꝑticipes in crimine: ⁊ sol' loth iust' ibi rept' est: sed hui' Burgen. expositio simpliciter est falsa. pueris em̄ ꝑcepti nō capacib' fm btm̄ Aug'. xxj. de ciui. dei. ca. xvj. illud facin' iputari nō pōt. Si. n. ꝙ̄ie itelligi dr sicut vult Burgen. mulieres sūt de populo: ⁊ sic optuit oēs vtriusq̄ sex' adesse: imo ⁊ vagientes in cunabulis: qz sequitur in lra: eos qui fortis erant ꝑcusserūt ce citate a minimo vsq̄ ad maximū. Est igit hyperbole: ⁊ qñ dicit a puero vsq̄ ad senē optet accipi exclusiue nō inclusiue ꝑpter ꝑdicta: nec valet argumentū Burgen. qz sol' loth fuit iustus igit omnes alij fuissent ibi in obsidione ⁊ sic filie loth ⁊ vxor eius cum alijs fuissent ꝑticipes in crimine ⁊ societate in obsidione: qđ falsum est ⁊ ꝫ lram. stat em̄ ibi neminē ꝑter Loth iustū fuisse: ⁊ tñ in illo crimine non participasse: ⁊ illud beati Ambro. ꝙ̄ Burgen. allegatum: q̄ ibi nulla etas erat culpe immunis intelligi debet de etate ꝑcepti capace fm btm̄ Aug': vt vbi supra: vel dicatur q̄ loquitur de peccato originali quo etiam omnes pueri vnius diei obnoxij fuerunt.

Glo. ordi.

Cades. Fons iudicij: sur angustia: quib' figuratur patientia.

b Dixitq̄ de sa. ⁊c. Aug'. Queri solet: quō in illa etate abrahā ꝓ̄ sare pulchritudine periclitari timuerit. Ex forme illi' vis miranda est que adhuc amari poterat.

†22. q. 2. c. queritur. Jsīd. Dixitq̄ de sara ⁊c. Tacuit vxorē: dixit sororē: ne ipe occideret: ⁊ illa captiua ab alienigenis possideret: cert' q̄ a deo inuiolata seruaret: sīc apd pharaonē. Ubi abimelech somno cōmonit' intactā reddidit. Abrahā xp̄s: sara significat ecclesiā q̄ ī hac pegriatōe inē alicīgenas sine macla viuit ⁊ ruga ī gloriā xp̄i viri sui: cuius pulchritudo honor xp̄i cui' pulchritudini reges offert mūera sīc abimelech sare. Plus ī ea admirās forme dec' qđ amare potuit nō violare. Est em̄ ecclesia xp̄i vxor in occulto: abscōdito ap̄pe secreto inheret aīa dei verbo in carne vna. Hoc magni coniugij sacramentū in xp̄o ⁊ in ecclesia apls cōmēdat. Regnū vero terrenū qđ reges significant q̄ nō ꝑmittuntur violare sarā: nō exptū est ecclesiaz eē coniugē xp̄i: nisi cū violare tēptauit. Diuino em̄ testimonio p fidem martyx cessit: coreptūq̄ in posteri orib' munere honorauit: quam in prioribus corrūpe non valuit. Qđ em̄ in vno rege ꝓrius et posterius figuratū est: hoc in isto regno vno prioribus ⁊ posterioribus regibus impletū est. Cuius vxor sit ecclesia occultaē alienigenis: nō cui' sororꝫ intellectu difficile est: quō aīa hūana ẋpo dei copulet'. Cū ille sit deus: hec creatura: fm ꝫ. n. spōsus ⁊ spōsa: vel vir et vxor. Quod ẋpo cognatione frēs sint xp̄s ⁊ oēs sci gra divina nō ꝫsanguinitate terrena. ꝫ ē de pre. non de mre: ⁊ affabil' dr: ⁊ capaci' audit'. Inter se. n. scti oēs p eandē gram frēs. Spōsus aūt cetero rū societate null' illoq̄ ē. Ur ecclia sororꝫ xp̄i de pre: nō de mre. nec ꝛrena generatio q̄ euacuakſz gre celestis que eterna ē ꝫgtio ꝫmēdat: q̄ accepta mortales nō crim' ſz filij dī.

Mat. 23. a Hec q̄. n. hāc gram de synagoga mre xp̄i fm carnē: ſz ꝫ dō pre ꝓcipimus. Ubi: Nolite vocare pr̄em sup trā. Un' ē. n. p̄r vr q̄ ī celis ē.

c Dixitq̄ ad eū ⁊c. Aug'. Quod dr abimelech ꝓ sara. Et pepci tibi ne peccares i me: aduertē dū ē deū fecisse: qñ admonuit vxorē eē abrae: quam putabat sororem. Et notandum q̄ in deum peccatur: cum talia committuntur que putant homines: vel non esse peccata vel lenia haberi: tanq̄ in carne peccata.

Alias aūt

Profect' inde abrahā ⁊c. xx

a ꝫ que ferunorē tribulationis significat

in terram australem: habi/

a ꝫ vbi moyses ꝓduxit de petra aquā contradicti onis. ꝫ cades fons iudicij: b ꝫ Sur angustia.

a tauit inter cādes ⁊ sūr: ⁊ peregri

a ꝫ Terra palestinoꝝ.

a natus est in gērāris † Dixitq̄ de b+

ꝫ dū habet homo: qđ faciat: nō debet rētare deū

Sara vxore sua: sororꝫ mea est.

ꝫ Ex priori pharaonis correctione certus erat quia violari non poterat.

Misit ergo abimelech rex gera/ c+

ꝫ q̄uis abrahā hūana rōe vsus: tñ rorū se dō cōmisit

re ⁊ tulit eā. Uenit aūtē deus ad d

abimelech ꝑ sōniū nocte ⁊ ait illi

ꝫ Admonendo dicit: vt caueat: nō affirmando

En morieris ꝓpt mulierē quam †

tulisti. Habet em̄ vir. Abimelech

vero non tetigerat eam. Et ait

ꝫ Non putat se adulterium cōmittere volens sororem abrae in coniugium ducere.

Dne: num gentem ignorātem ⁊ †

iustam interficies? Nonne ipse

dixit mihi: Soror mea est: et ipa

ꝫ putans verum esse quod dicebat

ait: Frater meus est? In simplici e

a ꝫ Coniugij fidem conseruare volens: non concubinam querens.

tate cordis mei et mūdicia ma f

c nuum meax feci hoc. Dixitq̄ ad

eum deus: Et ego scio q̄ simplici corde feceris† ⁊ ideo custodiui

ꝫ Peccantes in ꝓrimū in deū peccamus.

te ne peccares in me: et nō dimisi g

a ꝫ vt puenires ad flagitiū. b ꝫ Soluitur commissum: cum restituitur amissum.

vt tāgeres eam. Nunc igit red/ h

Nico. de lyra

Profectus inde abrahā ⁊c. xx

Nic ꝫr oīdit qualiter abraam vt ꝑficiens se habuit ad ꝓximam domū. ⁊ primo respectu vxoris. scdo respectu ꝓlis. xxj. ca. Circa ꝑmū sic procedit: qz circa vxorē abrae ꝺscribit culpa sublationis. scdo pena coreptionis. ibi: Uenit aūt de' ad abimelech. tertio satisfactio transgressionis. ibi: Statimq̄ de nocte ꝛsurgens: ⁊ quarto relaxatio punitionis. ibi: Orante aūt abraam. Circa ꝑmū sic dicit: Profectus inde abraam scz de loco vbi manebat: nō multū lōge a sodoma. Et cā fuit vt dicūt hebrei: qz diligebāt multū hospitalitatē: ſuersis aūt q̄nq̄ ciuitatib' ⁊ omni populo moztuo nullus de illis ciuitatibus remanserat: q̄ transiret vltra ad domum abrae: nec ex alijs locis veniebāt ad predictas ciuitates: ꝑ domū abrae trāsēutes: ⁊ iō qz nō poterat exercere hospitalitatē: iō transtulit se ad aliū locū vbi vie essent freq̄ntate: ⁊ sic posset hospites recipere.

b Dixitq̄ sara ⁊c. Cā huj' infra exponit'.

c Misit ꝑ ⁊c. vt acciperet eam sibi vxorē: sed ꝫ videt absurdū: quia reges nō accipiunt vxorē alienigenā: nisi ꝓpter magnā pulchritudinē vel aptitudinē ad ꝓlem: vel ꝓpter vtrūq̄. Sara aūt iā erat nonagenaria ⁊ vetula: et desierant in ea fieri mulierbria: vt ꝑdictum ē. ca. xviij. ⁊ iō nō videbāt pulchra: nec ꝛceptui apta. Dicūt igit hebrei q̄ vsq̄ ad finē vite sue remāsit in ea teneritudo carnis ⁊ vivacitas colorꝫ: ⁊ sīle hr̄ de moyse Deutro. vl. cū esset centū viginti annoꝝ ñ caligauit oculꝰ ei'. Jn hebreo hr̄. Nō ē obscurat' color ei': vel ñ emarcuit recētia ei'. s. carnis ⁊ colorꝫ eius: ⁊ de caleph dr Josue. xiij. ca. q̄ cū esset octuaginta q̄nq̄ annoꝝ erat ita fortis ad bellandū ⁊ gradiendū sīc cū fuerat. xlv annorum. Et eodem modo pōt ꝫ dici de pulchritudine sare ⁊ teneritudine carnis: q̄ ꝛfuate sūt a deo ꝓpter eius sanctitatē. Et lz ꝫ sensus nō sit ꝫ exꝑssus ī lra: tñ ꝑbabiliter potest trahi ex circūstātia lre. s. ex ꝛcupiscētia regali sup eā ī tāta etate.

d Uenit aūt deus. Hic ꝛr ponitur pena divine coreptionis sup abimelech: qz post sublationē sare statim infirmatus est: vt dicit Josephus: ⁊ desperantibus medicis dns appuit sibi in visione: dicens q̄ nō erat nisi ꝓpter sarā: ⁊ q̄ etiā mozerek nisi eaz redderet viro suo: ⁊ ptz lra vsq̄ ibi:

e Jn simplicitate ⁊c. i. ignorans q̄ esset alligata viro.

f Et mundicia manuū meaꝝ qz nō intendebā eam tangere nisi affectu maritali. sequitur:

g Et nō dimisi ⁊c. affligendo te infirmitate: sic vt non posses eaz tangere.

h Nunc ꝑ redde viro suo ⁊c. ac si dicat: nō formides eā reddere: timēs qđ ipe ñ recipiat eā vel qđ eā odio habeat eo qđ fuerit ī domo tua: qz ꝑ spm̄ ꝓphetie scit eā eē mūdaz

⁊ q̄ eam

a ℣ ut dimittatur tibi illicita iniuria.

de vxorem viro suo: et ōrabit a
℣ futurorum prefagus.
pro te quia propheta est: et vi/ b
ues. Si autem nolueris redde/
a ℣ quia peccatum incorrectum: non remane/
bit inultum.
re: scitō q morte morieris tu et
omnia que tua sunt. Statimq c
℣ visione perterritus
de nocte consurgēs abimelech
vocauit omnes seruos suos: et
℣ ne temere videretur repudiare coniugium.
locutus est vniuersa verba hec
in auribus eorum. Timuerunt
q omnes viri valde. Vocauit
aūt abimelech etiam abraā. Et
dixit ei: qd fecisti nobis? Quid
℣ Quicquid hoc facto cōmiseris: in eū reflectet q
veritatē suppressisse: parū ei distat. vtrūq facin⁹
cōmittas: an admittas.
peccauimus in te: quia iduxisti
super me et super regnum meū
peccatuz grande? Que non de
buisti facere fecisti nobis. Rur
℣ vel explorans.
sumq postulans ait: Quid vi/ d
disti vt hoc faceres? Respōdit e
℣ Quasi nolu temprare deum
abraam: Logitaui mecū dicēs
Forsitan non est timor dei in
a ℣ Sic iudei christum occiderunt propter ec/
clesiam: que est soror xpi: de patre celesti: non de
matre terrestri.
loco isto: et interficient me pro/
pter vxorem meā. Alias autez f
b vere soror mea est: filia patris
mei et non filia matris mee: et
d duxi eam vxorem. Postq aūt
eduxit me deus de domo pris
mei dixit ad eam: Hanc miseri
cordiam facies mecum in om/ g
ni loco ad quem ingrediemur:
a ℣ quis principes terre pulchritudinem eccle/
sie dilexerunt: omnia que habebant in obsequi
um xpi dederunt. ℣ alias t ancillas.
c dices q frater tuus sim. Tulit b
igit abimelech oues t boues
t ācillas t seruos t dedit abraā
Reddiditq illi sarā vxorez suā:
et ait: Terra coram vobis est:
e Ubicūq tibi placuerit habita.
f Sare aūt dixit: Ecce mille argē i
teos dedi fratri tuo. Hoc erit ti k
bi in velamen oculoz ad oēs
qui tecum sunt: et quocunq p/ l
rexeris memēto te deprehensaz: m
g Orante autem abraam: sana/ n†
uit deus abimelech t vxorem
ancillasq ei⁹: t peperūt. Cōclu
serat enim deus omnem vuluā
domus abimelech: propter sa/
ram vxorem abraē.

et q eam nō tetigisti. a Et orabit pro te: quia sanct⁹
est t deo acceptus. b Et viues. i. curaberis ab infir/
mitate. c Statimq tē. Hic ponit satisfactio culpe
in B q abimelech deo obediuit sarā ipi abraē reddendo
t cū B ei munera offerēdo: eo q sarā sibi acceptat. nō. n.
sufficienter inquisiuit si cēt alligata viro vel nō: iō pecca/
uit eā accipiēdo: et ptz lra vsq ibi: d Quid vidisti
vt B faceres. i. qd mouit te ad dicendum de vxore tua: q
cēt tibi soror? e Rndit abraā tē. Et iō celauit q esset
vxor sua q̄sq sciret conditionē illi⁹ ppter. timebat em ne
essent tales sic egyptij: t iō ex eadē cā que dicta est ibi. s.
xij. ca. celauit sarā esse vxorē suā: nec exposuit piculo ipi
us castitatē. qz iā expt⁹ fuerat i egypto: q ipa hēbat an
gelū sue castitatis custodē: t itez B de nouo p spm pro/
pheticū sciuit eā nō cē tāgendā: sic dictū ē abimelech:
Redde viro suo vxorem quia propheta est: t consequen
ter exuisat se de mēdacio. d.

f Alias autem t vere soror mea est filia patris mei L
t nō filia mris. Erat. n. filia arā frīs sui: t p ꝯns diceba
tur filia thare pris abraē: qz filij filioz dicūt etiam filij
auoz. Verūtn: qz abraā t arā nō erāt de eadē mre: quia
thare hūit pres vxores: iō dr q ꝑ erat filia mris abraē.
attinebat. n. ex pte pris sui: t nō attinebat sibi ex pte ma
tris. Ita t loth q i eodē gradu attinebat ipi abraā vocat
frater ei⁹. ē. xiij. ca. sequit. g In oi loco ad quē igre
diemur: q mihi erit suspect⁹ ppter tuā pulchritudinem t
ppter malicia: dices q frat tu⁹ sum. h Tulit igr tē. vt
honoraret eū t ꝓuocaret ad orādū ꝓ se. Sare aūt dixit
i Ecce mille tē. i. abraē quē vocasti frēm tuū.
k Hoc erit tibi in velamē oculoz ad oēs qui tecum sūt
. i. iste mod⁹ loqndi q vocasti vir tuū frēm tuū: q est qō/
dā velamē vēritat⁹: dz tibi cē inē illos q tecū sūt q cogno/
scūt q ipe ē vir tu⁹: qz p talē modū loqndi nō decipient
credētes te solutā cē a viro. l Et q̄cūq prexer⁹. iter
exneos. m Memēto te cē deprehensam. i. acceptam a
me in vxorē: ppter talē modū loqndi relatū: t iō inē ho/
mines exneos ū debes vti tali mō loqndi. Aliē tñ expo
nit sm hebreos q hūt talē lram: Hoc tibi i velamē oclo
rū oīb⁹ q tecū sūt: t oīb⁹ argumentū vel ꝓbatio. t ē sen
sus. Illō qō dedi abraē erit i velamentū oculoz oībus
q tecum sūt vt ñ possint dicere: q ego fedaui te: t postea
reddidi te vacuā: sic solet fieri de leuib⁹ mulieribus: sz
p dona ꝑdicta oūdi q ego ꝓpulsus sū a deo reddere te
mūdā viro tuo: t istō etiā erit tibi argumētū vel proba
tio ad oēs alios q male vellēt loq de te eo q fuer⁹ in do
mo mea. n Orāte aūt. Hic ponit relaxatio pene: qz
orante abraam pro abimelech sanatus est ab infirmita/
te: et vxor eius t ancille ab impossibilitate pariendi.

Moraliter. a† Profectus inde ℣ Ca. XX
abraā i trā australē. Bon⁹. n.
ꝑlat⁹ qui p abraā significat tēdere dz ad pfectionē cha
ritat⁹ q̄ p austz designat: eo q ide ꝓcūt feruor caloris:
Job. xxxvij. Nonne vestimenta tua sunt calida cum p/
flata fuerit terra austro. b† Dixitq de sara vxore
sua soror mea est. vxor prelati est sua ecclesia: bona vero D
alicuius pro ipso frequenter accipiuntur sicut dicitur
de aliquo talis destructus eo q destructa sunt bona ei⁹
et sic alicuius ecclesie bona possunt accipi pro ipsa.
Prelatus igitur vxorem suam dicit esse suam sororem
id est: alteri nubilem quando bona ecclesie sue paratus
est charitative communicare: sed contingit aliquando
q tyrannus ea rapit iniuste: quod significatur cum dici
tur: c† Misit igitur abimelech rex gerare et tulit
eam sed quia tyrannus ex hoc meretur penam: ideo sb/
ditur: † En morieris. hoc enim dicit dominus ty/
ranno per predicatorem vel per bonum confessorem
vel per sinderisim remurmurantem malo. † Rum
gentem iustam et ignorantem interficias. Nam tyran
nus propter consuetudinem malam dicit se innocentem
allegans causam aliquam apparentem. Sicut. j. Regū
xv. de preda Amalech male accepta saul excusauit se p
domini sacrificia. Et in legenda sanctorum Johannis
et Pauli dicitur q Julianus apostata auferens patri/
monia christianis auariciam suam euangelij testimo/
nio colorabat dicens: Christus vester dicit: Nisi quis
renunciauerit omnibus que possidet non potest meus
esse discipulus. Sz qz tales aliqñ restituunt: sicut Con/
stantinus qui fuerat ecclesie persecutor: postea multa

Allego.

Ps. 67.

Mar. 12. d

Ubicūq tibi placuerit tē. Aut aliqñ terrore principū credere distulerant: eis/dem inbentibus ad ecclesiam que christi soror et vxor est sese ꝓtulerit: t p oēs mūdi partes gloriā christi t ecclesie dilataue runt. f Mille ar genteos tē. Quasi iocando loquitur: qz illa dixit fratrem su um esse qui maritus erat: t hortatur vt in posterum hoc memi nerit: n e deinceps si mile improperiū de/prehensa incurrat. Mille argentei dā tur christo: cum elo/quio doctores mun di de gentili conuer/satione ad fidē chri/sti tenendam: et pre/dicandam assumun/tur. Millenarius. n. ex denario quadra/tus: stabilem et soli/dam designat euan/gelice predicationis doctrinam.

g Orāte aūt. Oran te filio patrem sana/tur infecunditas mū danorum principum et subditorum popu lorum.

℣ Visitauit

Additio Genesis Ca. XXI Moraliter

bona fecit ecclesie sic dr in legenda btī Siluestri qđ significatur p hoc q abimelech magna dona dedit abrae t sare. nam aliqua data sunt ecclesijs t aliq̄ eaꝝ plātis. nt Orante aūt abraā tc. plati nāq̄ p se t p subditos suos debent orare p bñfactoribus suis t ecclesiaꝝ suarum.

In ca. xx. vbi dicitur in postilla: Hunc redde vxorem viro suo qz prophet est.

Additio. j. Nec oppositio postillatoris confirmat illud qđ dictū fuerat supra ca. xij. i additione tertia. nā si p spūm pphetie abraā cognoscebat sarā esse mundā ab abimelech. lz fuisset in domo sua: eodem spū potuisset cognoscere sarā nō fore cōtaminatā in domo pharaonis: qđ sufficit ad euacuandā questionē ibi motā: vt ibidem dictum fuit.

In eodem ca. xx. vbi dicitur in postilla. Aliter aūt exponitur fm hebreos.

Additio. ij. Multis alijs modis exponī ille passus ab alijs doctoribꝰ hebreoꝝ: eo q verba lr̄e sunt curtata seu truncata: qs cā brcuitatis omitto: qz nō videt hic cē magna vis. Sed notādū q in hoc loco nō est dictio que sonet memento: sicut in translatione nr̄a dicitur: nec est ibi dictio sonans illud qđ est argumentū seu pbatio: sed potiꝰ est ibi quedā dictio que significat redargutionē seu rēphensionē xbaliter vel noialiter: qđ cōcordat cum prima expositiōe. Et est sensus: q quocunq̄ preteris. s. inter cēneos eris redarguta seu rēphensa: ppter talē modū loquēdi scz vocādo vi z tuū frēm. Alia aūt expositio. s. scđa que ponitur hic fm hebreos nō videt rōnabilis. qz lz p dona predicta q̄ abimelech dedit abrae: oñdat ipm abimelech fuisse a dō cōpulsum: nō tñ ex b oñditur q vxor redderet mūda viro: sed potuissent dicere obloquētes: q tāta dona fuisset data abrae ad satisfaciendū de iniuria adulterij. Pōt etiam aliter exponi scz q cū dr i b loco: Hoc tibi erit i velamē oculoꝝ tc. li b refert ad abraā de q̄ dixerat imediate: dedi frī tuo: vt sit sensus: hoc frat tuꝰ abraā erit tibi in velamentū: nō q̄buscūq̄ hoibus sz oībꝰ q̄ tecū sunt: qz cū ipe sit ppha: t talꝰ reputet apd suos scz q̄ tecū sunt illi ñ pñt dicere q ego fedaui te: videtes q ipe ppha te acceptat tanq̄ mundā. lz quocūq̄ preteris. s. in cēneos eris rēphēsa seu redarguta: eo q ñ oēs habebāt abraā tāq̄ pphetā: exq̄ hortari intēdebat sarā: ne vltra b mō loquēdi vteretur sicut etiam incepauerat abraam de hoc supra eodem capitulo.

Glo. ordi. Nico. de lyra

Jsita Ca. XXI

Circūcisionis figura mltiformis est. Signaculū. n. est fm aplm iusticie fidei abrae t semini eiꝰ. Et indiciuꝫ castigādi eos q̄ ad b semē t fidē ptinerēt. Et p pphetia nascituri de b semine saluatoris: q nos i pñti p baptismū ab oī petō mūdaret: t in futuro pꝰ resurrectionem ab oī mortꝫ corruptione liberaret. Octonariꝰ aūt resurrectionis glorie cōuenit. Dñs enim octauo die. i. pꝰ septimā sabbati resurrexit: t nos post sex etates huiꝰ seculi: et septimā sabbati. i. quietē aīaꝝ: que interim in alia vita geritꝫ: qsi octauo tpe resurgemꝰ ab oībꝰ carnalis cōcupiscentie corruptionibꝰ et vitijs. (in quibus luxuria maxie regnat) expoliati

b Circūcidit eum tc. Stra. Circūcisio cuz ob multas cās precepta sit spēaliter figurā xpi ptēdit: q̄ nos p baptismum veteri hoie exuit t i futuro pꝰ resurrectionem circūcidet oēm mortalitatē t corruptionē. Qđ aūt octaua die circūcisꝰ est isaac: designat octaua seculi etas: quādo generalis resurrectio sanctorum celebrabitur.

c Creuit igitꝫ tc. Crescit q̄ ascēsiones in corde disponēs: ad solidū doctrine cibū peruenit. Aū cresce t mādūcaß me. Aug⁹. Creuit igitur tc. Nec die natiuitatꝫ nec circūcisiōis filij sui: sz i die ablactatiōis zuiuiū fecꝫ: qz dz magnum esse gaudiū spūal etatꝫ: qū talꝰ factꝰ ē hō: q̄ pascat solido cibo: nec eis silis q̄bꝰ dr: Lac vo. po. de. nō escā. d Cūq̄ vi. sa. Hiero. Duplr b expōit vel q idol ludos fecerit. Juxꝫ illd: Sedit ppls mādūcare t bibere. t. s. l. Vel q aduersū isaac. qsi maiorꝫ etatꝫ ioco sibi prīogēita vēdicaverit: qđ sara audiēs nō tulit.

Jsitauit ātr dñs Ca. XXI

a ℣ Ecclīaz q̄ lōgo tpe sterilꝫ fuerat sārā sic ꝓmiserat t iple

a ℣ per ꝓpheras: b ℣ nouissimis tēporibꝰ natꝰ ē de xgie xps.

uit q̄ locūtꝰ ē. Cōcēpitq̄z t pepit filiū i senectute sua: tpe q̄ ꝑdixerat ei dr̄ Vocauitq̄z abraam nomen filij sui quem genuit ei sara

a ℣ gaudiū q̄ in natiuitate xpi: gauisi sūt pastores t angeli. b ℣ qz pꝰ septimā sabbati ois corruptionis t mortalitatis ꝓpago tollet̄ur.

b isaāc: t circūcidit eū octāuo die: sicut ꝓcepat ei deꝰ: cū cētū eēt ānorū. Hac q̄ppe etate pris natus ē isaac. Dixitq̄z sara: Risū fecꝫ mihi

℣ congaudebit.

deꝰ: t q̄cūq̄z audierit corridebit

c ℣ verba exultātis de collaro sibi bñficio. ℣ vel audietzum.

mihi. Rursūq̄z ait: Quis auditu

d a ℣ q. s. de corpibꝰ senū: iā exhaustis infans nasce ret: t cōtra naturā lactaret anꝰ: t ē cōmēdatio gre

rꝰ crederet abraā q̄ sarā lactaret

c filiū quez pepit ei iā seni? Creuit igitꝫ puer: t ablactatꝰ ē. Fecitq̄z

a ℣ Nō natiuitatis: qz q̄ ortū ē occidit. Nec circūcisionis: hoc nō ē huiꝰ rei. s. ablactationis: vbi intelligitꝫ ꝓfectus mentis.

abraā grāde cōuiuiū in die ablactationis eiꝰ. Cūq̄z vidisset sara

e a ℣ Lubricū t lasciuū eē docebat: sicut ipe erat. ℣ Sic iudei tenebrāt filij illudūt xpianis deridētes mortē xpi: qđ sara. i. ecclesia grauiter accipit: et legis lr̄am cū carnali ppō lr̄e dedito in sortez suam non recipit.

filiuz agar egyptię lūdentē cum isaac filio suo: dixit ad abraam:

Jsitauit aūt dñs sa. Ca. XXI †Heb. iij.c

v oñdit quō abraā se bñt respectu ꝑlis. Et ꝓmo describit libere pturitio. t scđo ācillet filij eiꝰ ejectio. ibi: Cūq̄z vidisset sara. t tio ejcientis abrae stabilitio. ibi: Eodē tpe dixit abimelech.

Circa ꝓmū describit natiuitas isaac de sara: et ptz lr̄a ex ꝑdictꝫ. xvij. ca. t. xviij. vsq̄z ibi.

b Dixitq̄z sa. tc. i. materiā exultatiōis i ptu ꝑlis ꝓcepte supra xtutē nature. c Et quicūq̄z tc. i. gaudebit de dei bonitate. Et maxie b dr qz d isaac nata ē btā xgo q̄ p filiū suū gaudiū attulit vniuerso nūdo. d Quis auditurꝰ tc. i etate sic pueta: qsi diceret nullꝰ: qz b factū ē diuina xtute supra naturā. In heb. hr sic: quis auditurꝰ crederet abraā: q sara lactaret filiol. et ex hoc dicūt hebrei q vicine mulieres dicebāt isaac nō cē filiū sare: eo q diu vixisset cū marito absq̄ ꝑle: sz accepat cum sara occulte ab alia muliere p precio: t finxerat se cū genuisse: t ad hanc opinionē tollendā abraam fecē cōuiuiū grande in die ablactationis pueri: vt stati subdik i lr̄a: t vicine mulieres vocate ad conuiuiū: apportaueruṅ pueros suos adhuc lactātes: et sara lactauit eos: ad ꝓbādū q̄ habuerat puerum Scđm xo trāslationē nr̄am q̄ dz: Filiū. pōt dici q i hebreo vbi dr: filios: accipik plurale p singulari sic aliqū cōuerso singulare ponik p plali: vt dēm ē. s. xviij. ca. e Cūq̄z vidisset sara. Hic describit ipiꝰ agar cū filio suo ejectio. Et ꝓmo dicta ejectio describik. scđo ejectoꝝ ꝓsolatio subdik. ibi: Exaudiuit aūt dñs. Circa ꝓmū ꝓmo ponik cā ejectionis cū subdik: cūq̄z vidisset sara tc. Dicūt enī aliqui q hismael q̄ erat antiq̄or t fortio: luctādo cū isaac et alias ludēdo ipm ledebat: qđ sare displicuit ꝓpt qđ voluit hismaelē ejci. Sz istđ dictū procedit ex mō trāslatiōis nr̄e. s. q de textu sit illd totū qđ premissū ē. Ludētē cū isaac filio suo. Sz i hebreo ñ hr nisi ludentē tm. t qđ seq̄t ñ ē de textu: iō aliꝫ exponūt hebrei. vbi. n. nos habemꝰ. Ludētē: hebrei habēt messahet t ē dictio eq̄uoca i hebreo: qz significat ludētē: idolatrātē: occidētē t coeūtē sine lasciuiētē. vñ Exod. xxxij. vbi nos habemꝰ: Sedit ppls manducare t bibere t surrexerunt ludere. Hebrei dicūt idolatrare. t. ij. Reg. vbi habemꝰ: Surgant pueri t ludāt: Hebrꝰ dic̄: Et occidāt. t. j. xxvj. ca. vbi habemus: Vidit abimelech isaac iocantem cum rebecca vxore sua: Hebreus dicit: cocuntem: t in omnibus passibus istis allegatis est simile hebraicū ꝑdicte dictioni: Messahet t sic patet equinocatio predicti nominis fm hebreos. Et smīa istoꝝ passuū ꝑdictoꝝ oñdit varietatē ꝑdictoꝝ sēsuuꝫ saltē apparentē: quā eq̄uocationē videt igrasse trāslatoꝝ nr̄: vl cā ñ ꝛputasse qz vbiq̄ trāstulit i vna significatiōe. s. put iportat ludū. Dicūt igr hebrei q dictio predicta messahet accipik b i triplici significatiōe: q sara vidit hismaelē facientē aliq̄ q ptinebāt ad idolatriā. Itē ꝓcepit q q̄rebat caute isaac occidere vt hr̄et hereditatē: vñ t apls Gal. iiij. dic. Qđ is q̄ erat fꝛm carnē. i. hismael pseq̄bak cū q̄ tūc erat fm spūm. s. isaac. Itē ꝓcepit q eēt ꝓnꝰ ad luxuriam: t timens ne ad similia induceret filium suum isaac: nunciauit

ista abrae

a Ejice ancillã ⁊c. Quericˉ cur añ sara voluit de ancilla filiũ suscipe? aut cur cũ matre nunc iubet expelli? Quod nõ facit zelo accensa: sed ꝓphetie mysterio cõpulsa. Agar eñ fm apl'm in seruitute genuit carnalem ꝓlm. Sara vo spũalem ⁊ libeꝛ: qua libertate xp̃s nos liberauit. Significabatur ergo hoc mysterio ꝓiozĕ populũ in fuitute generatum nõ manere in domo sare. i. ecclesie ineternũ nec eĕ heredĕ vel consoꝛtĕ xp̃ianoꝛ: nec cũ filio nobili. i. ꝓlo fideli regnũ glozie possidere. b Pure accepit ⁊c. Aug⁹. Quericˉ q̃re cõtristat⁹ sit abraã cũ hec ꝓphetia fuerit: quã ipe magis q̃s sara nosse debuit? Sed ex reuelatione hec dixit sara qõ sibi pr⁹ fuerat reuelatũ. Ille vo p̃no affectu cõmotus est: cui dñs postea reuelauit. Vel forte ambo prius nescierunt ad esset: ⁊ p sarã nescientẽ ꝓphetiçatũ ẽ: cũ inuliebri animo mota est: ꝓpter ancille supbiã. c Quia in isaac. Aug⁹. Notandum q ⁊ hismael a deo semen abrae dicˉtus est: qõ Apl's ait: Non filij carnis: sz filij ꝓmissionis estimabunˉ in semine. Sz b ꝓprie ad isaac ptinet: qui nõ filⁱ carnis sz ꝓmissionis: ⁊ semẽ spũale ex ꝓmissione ẽ nõ ex carne. d Tollens panẽ ⁊c. Cũ g abraã cijceret agar tollẽs panẽ in humer' iposuit ⁊. v. a. ⁊c. Exiẽs agar: infantẽ humeris iposuit: q: pctõ: pl's insipiens ceruicẽ matris synagoge grauauit dicẽs: Sãguis eius sup nos ⁊. s. f. no. Panes aũt significãt q vet⁹ sacerdotiũ panes ꝓpositionis portaret secũ ⁊ vesceret. Uter vo aq̃ q deficit: iudaica purificatio defectura: vel doctrina carnalis ĩ pelle mortua clausa. i. in carne veteris hois p̃uaricationis snĩa damnata q̃ nec refrigerat nec sanat: sz estu tepida: vomitum facit. Errat agar in solitudine cũ filio: ⁊ synagoga p orbẽ cũ populo: expulsa a terra sua sine sacerdotio ⁊ sacrificio: ⁊ viaz q̃ ẽ xp̃s igrat. Filⁱ siti perit. s. pl's: nulla spũalem habens purificationẽ. Filiũ siti morientẽ sub arboꝛe ꝓicit: ⁊ monstrante angelo fontẽ aspicit: q: quidã de pl'o sub vmbra ligni crucis refugiũ petituri sunt. Aug⁹. Sumpsit panẽ ⁊. v. a. ⁊c. Quericˉ quõ iposuit in humeris puerꝛ tã grandẽ. Nam qui fuerat añ q̃s cẽt nat⁹ isaac tredecim annoꝛum circũcisus cũ esset abraã nonagintanouẽ: ⁊ nat⁹ sit isaac cẽtenario pr̃e. Ludebat aũt hismael cũ isaac: qñ sara cõmota ẽ: vtiq̃ cũ grandiusculo: qui iã fuerat ablactatus: ꝓfecto pluſq̃s. xvj. annoꝛ fuit: qñ cũ matre expulsus est. Sed vt hoc q cũ puulo lusit: p recapitulationẽ dictum accipiamus: añ q̃s ablactet' isaac: cetã sic amplius q̃s tredecim annoꝛ puer humeris mris nõ potuit iponi: sed subaudiẽdũ est: dedit puerꝛ suũ ⁊c. e Imposuit scapule eius. Hiero. Qñ isaac nat⁹ est. xiij. annoꝛ erat hismael: ⁊ p⁹ ablactationẽ ei⁹ cũ mre expellit: apũd hebreos varia opinio ẽ: alijs asserentib⁹ q̃nto anno ablactationis xp̃s statutũ: alijs duodecimo. Nos igit' vt breuioꝛĕ eligam⁹ etatẽ: p⁹. x. ⁊. viij. annos supputam⁹ hismael ciectũ eĕ cũ mre: nec conuenire iã adolescẽtẽ mris sedisse cernicib⁹. Uerꝛ ẽ aũt illõ hebree lingue idioma: q oĩs filⁱ ad cõpationẽ parentũ infans vocet ⁊ puul⁹. Rome q̃s vsq̃ hodie oĕs filij ĩfantes vocanˉt. f Abiecit. p. ⁊c. Hiero. qõ seqũt: ⁊ ꝓicit puerꝛ subt vnã abietẽ: ⁊ abiẽs sedit ꝛ lõge q̃si iacⁱ sagitte. dixit. n. ñ videbo morẽ puuli mei: ⁊ sedit ꝛ cũ: ⁊ statĩ iũgit' exclamauit: q̃s puer ⁊ fleuit: ⁊ audiuit dñs vocẽ pueri de celo vbi erat ⁊ dixit angel⁹ ad agar: nullũ moueat. In hebꝛeo. n. ꝓius p̃ sp̃tũ ẽ: ñ videbo morẽ pueri mei ⁊c. Ita ꝙñr legitur: q agar sederit ꝛ puerꝛ: ⁊ leuauerit vocẽ ⁊ fleuerit: ⁊ exaudiuit de⁹ vocẽ puuli. Flẽte. n. mre: ⁊ morẽ filij prestolante de⁹ exaudiuit puerꝛ: quẽ pollicit⁹ erat futurꝛ ĩ gẽtẽ magnã Mr̃. n. ñ suã morẽ: sz filij ꝛplorat. Aug⁹. Quericˉ quõ mr̃ puerꝛ ãnoꝛ ãpli⁹. xv. sb arboꝛe ꝓicerit? Uidet. n. dici q cũ portauerit: sz ĩtelligẽdũ ẽ ab aĩo ꝓiectũ eĕ tãq̃s mortuũ: fm illõ. Proiecit sũ a facie oc'oꝛ tuoꝛ. Usualit q̃s alĩ q̃s ꝓici ꝛ ab eo cũ q̃ erat: ne ab illo videaˉt: aut cum illo mãeat. Subaudiẽdũ ẽ aũt mrẽm a filio discessisse: puero q̃ abierit ig̃rãte: ⁊ ne filiũ ꝛficiẽtẽ videret ĩ silua latuisse: ꝙd aũt mixꝛ puerꝛ ĩ illa etate ⁊ diu ñ visa: ⁊ tãq̃s pdita mre in tali loco fleuisse. Postea ꝛ accipe pucꝛ: ñ vt eũ q̃si iacẽtẽ ꝛ ĕra tolleret: sz vt ei se comitẽ iũgeret: ⁊ mãu teneret: sic̃ sepe faciũt cuiuslibz etat' ãbulãtes. g Exaudiuit autẽ. Puer exclamat plozãs: ⁊ ꝛs exaudiuit: ⁊ mõstrãte ãgelo illa fõtẽ aspicit: p ill' ꝛ q̃ ad xp̃z ꝙtũ ⁊ deflẽtes pctã exaudiũ apt' oc'is cordis videt fõtẽ aq̃. i. xp̃m q̃ ait: Qui sitit vẽiat ad me ⁊ bibat. Angel⁹ heliã significat p quẽ pl's creditur⁹ ẽ. vñ: Ecce ego mittã vob heliã: q̃ conuertat corda patrũ in filios. h Angelus dñi. Ihs. Qꝛ eũ qui loq̃tur ad agar: pt⁹ ãgelũ: postea dñm scꝛa ꝓnũciat filiũ

a † Ejice ãcillã hãc et filiũ ei⁹. Nõ enĩ heres erit filⁱ ancille cũ filio meo
a ſ qz nesciebat hoc sare fuisse reuelatum.
b isaac. Dũre accepit hoc abraã ꝑ fi/
ſ sicut de minoribus reuelatum quid fuerit ꝓiora tacetur.
lio suo: Cui dixit deus: Nõ tibi vi/
deaˉt aspeꝛ sup puero ⁊ sup ancilla tua. Oĩa quẽ dixerit tibi sara: audi
c vocẽ ei⁹ qz in isaac vocabiˉ tibi se
a ſ Spũale. ſ qz popul⁹ iudaicus ante aduentum xp̃i ex numerositate ⁊ rẽporali felicitate diu floruit.
mẽn† Sed ⁊ filiũ ancille faciã in gẽ
ſ Carnale.
tẽ magnã: qz semen tuũ est. Surre
d xit itaq̃ abraam mane et tollens
a ſ Panes propositionum carnalia sacramenta iudeorum. b ſ Insipidam intelligentiaz litterę clausam mortua pelle: hijs oneratur synagoga seruilia ĩ plens mandata.
e pãnem et vtrẽm aquę imposuit
a ſ Et hoc facto. ſ matri commendauit.
scapulę eius: trãdiditq̃ puerum ⁊
ſ Seruus nõ manet in domo in eternum.
a ſ Errant qui viã q̃ ẽ xp̃s ignorant.
dimisit eã. Quę cũ abyssęt: errãbat
a ſ per anticipationem.
in solitudine bersabee. Cũq̃ ꝙsum
a ſ carnalis obseruantia. b ſ qñ synagoga clamauit sanguis ei⁹ sup nos ⁊. s. f. n. ſ ab animo ⁊ a cura sua.
f pta eĕt aqua in vtre: abiecit puerꝛ
subter vnaz arboꝛem quę erat ibi
ſ Adhuc ꝓcul sedet dum sententias acuit: quas ꝓ eul a veritate fidei iacit.
⁊ abyit. Sediteq̃ eregione procul
quantuz põt arc⁹ iacere. Dixit enĩ
a ſ mori crederet quos vere fidei subijci videret
b ſ Studiose.
Nõ videbo morientẽ puerꝛ. Et sẽ/
ſ fidem.
dens contra: leuauit vocẽ suam et
a ſ doler amisso regnoꝛ sacerdotij. b ſ vt nõ peniteus occidatur. vnde ne occidas eos: ne qñ obliuiscãtur ꝓpli mei. ſ flente mre ꝓ puero.
g fleuit. Exaudiuit aũt de⁹ vocẽ pue
a ſ Sermo prophet̃icus.
b ri. Uocauitq̃ angel⁹ dñi agar ꝺ ce
ſ Scriptura.
lo dicẽs: Quid agis agar? Noli ti
a ſ vt nõ occidaˉt. b ſ Judaici ꝓpli in infidelitate manentes.
mere. Exaudiuit eñ de⁹ vocẽ pũe
f ſ paret nõ on⁹ fuisse mr̃i: sz comitẽ. q aũt manu parentis tenetur: sollicit⁹ monstraˉ affect⁹.
b ſ sustentra ambulando cum eo:
ri de loco in q̃ ẽ. Surge tolle puerũ
a ſ Manus tenetur dum opera carnis exercere ꝓmittitur. b ſ vt etiã ex suis reges habeat.
et tẽne manũ illius: qz ĩ gentẽ ma/
a ſ In reliquijs tuis ꝓphis vultũ eorum.
gnã faciã eũ. Apũtq̃ oc'os ei⁹ ꝺs g
a ſ intelligẽs sacꝛ⁹ ꝓfunditatẽ credidit.
q̃ ũidẽs puteũ aq̃: abyit ⁊ impleuit
a ſ cor mortale. b ſ intellect' scriptur': ois isr̃l saluus fier. c ſ cõcordia legis et euangelij.
ũtrẽ deditq̃ puero bibere: ⁊ fuit cũ
a ſ Ad ꝓiorem statũ allegoria reuocanda est. ſ in multitudine nõ ĩ merito. b ſ In fidelitate.
eo. Qui creuit et moratus est in so
a ſ Acuens sententias ad ipugnandã fidem.
litudine: factusq̃ est iuuenis ſ/ b

† Gal. 4. d 47: dist. c. quãrũliber 56. di. c. hismael. 32. q. c. nõ ois. et 4. c. recurrat. ⁊. c. di/cat.

† Ro. 9. b

Dat. 17. c

Ro. 9. b

Ps. 30

Joh. 7. f

Dal. 4. b

f

dei fuisse credendū est: qui p legē ⁊ pphetas locut⁹ est q̄ p̄ obedientiā paterne voluntatis angel⁹ vocat: ſm naturā de⁹. a Eodem tēpore. Aug⁹. Queri pōt qñ cū abimelech pactū fecit abraaz: et dictus est puteus quē fodit: puteⁿ iurationis: quō cōgruat x̄itati? Agar.n. de domo abrae cū filio expulsa: iuxta puteū iurationis (sīc dictū ē) errabat: q̄ longe post dr fact⁹ ab abraā. Ibi em̄ abimelech ⁊ abraā iurauerūt. Agar cuz filio prius expulsa. Forte iaz factū fuisse intelligendū est. sed p recapitulationē memorātū qđ egit abraā cū abimelech: nisi forte q̄ libr postea scripsit: ex puteo iurationis regionē appellaueritin qua errabat: q̄si errabat in illa regione in qua fact⁹ ē puteⁿ iuramenti: q̄nis postea factus sit. Lōge tñ añ etatē sēptuis sic dicebaⁿ puteⁿ: cū lib scriberē⁊ nomen tenēs antiquū qđ ip̄osuerat abraā. Nec mouere dz q̄ puteū quē foderat abraā: nesciebat agar: si āte est fossus q̄ illa expulsa. Fieri.n.potuit vt pecor suoruz cā longe a domo puteū foderēt: quē illa nesciret.

b Jura ⁊c. Sepe qui foris sunt fideliū conuersatione īducti eisdē desiderāt sociari: et eor exēplis ad meli⁹ iformari: vt ⁊ sibi consulant ⁊ p̄mor saluti. c Idcirco vocatus est ⁊c. Duplex cā ē: cur appellatus sit in hebreo bersabee. Uel q̄ septē agnas accepit abimelech de manu abrae. septē.n. dicūt sabee. Uel q̄ ibi iurauerunt. sabee em̄ significat iuramentū. Si añ hāc cām supra hoc nomē legim⁹: p̄ plepsim dictum ē: sicut bethel et [illegible]: q̄ añ q̄ haberēt hec vocabula: aliter vocabātur. Notandum ex p̄mis⁹ ⁊ p̄ñti loco: q̄ isaac nō sit nat⁹ ad quercū mābre: vel in aulone mambre (aulon hebraice: latine quercus) vt in hebreo habetur: sed in geraris: vbi bersabee vsq̄ hodie oppidum est: que p̄uincia ante non grande tp̄s: ex diuisione p̄sidū palestine salutaris dicta est. vñ habitauit abraā in tra palestinor diebus multis.

d Abraam autem ⁊c. Aug⁹ Abraam sicut stephanus dicit: non acceperat hereditatem ibi: nec spacium pedis. Sed intelligenda est hereditas quam deus gratis daturus erat: non precio empta. Intelligitur autem spacium circa puteum ad illud empti onis pactum pertinere: in q̄ fuerant septem agne date: quando abimelech ⁊ abraaz sibi iurauerunt.

Que postq̄

gittarius. Habitauitq̄ in de/ a ¶ Peruersi similiū sotiare gaudent.
serto pharā: et ☗ccepit illi mr a
sua vxorem de terra ęgypti.
a †Eodem tempore dixit abime b+
lech et phicol p̄nceps exerci
tus eius ad abraam: Deus te c+
cuz est in vniuersis quę agis.
b Jura ḡ p̄ dñm ne noceas mihi
⁊ posterīs meis stirpiq̄ meę: sz
iuxta misc̄bitam quaz feci tibi:
a ¶ Palestine: q̄ nūc dr salutar⁹. hec ē gerara
facies mihi ⁊ tērę in q̄ x̄sat⁹ †
es aduena. Dixitq̄ abraam:
a ¶ abraā: qr inter fideles: ⁊ eos qui foris sūt
de p̄fundītate sacr̄or̄ soler ee contentio.
Ego iurabo. Et increpauit abi/
melech ꝓpter puteum aquę:
quē vi abstulerāt serui illius.
Responditq̄ abimelech: Ne/ ¶ Nullius crimen maculat nescientem.
sciui quis fecerit hanc rem:
Sed et tu non indicasti mihi:
⁊ ego non audiui p̄ter hodie.
a ¶ Reddite olī⁹ debitū: cui tributū tributū
Et alibi: Reddite q̄ sunt cęsaris cęsari.
Tulit itaq̄ abraā oues ⁊ bo/
ues: et dedit abimelech. Per/
cusseruntq̄ ambo fed⁹. Et sta
tuit abraā septē agnas gregi
seorsum. Cui dixit abimelech:
Quid sibi volunt septē agne
iste: quas stare fecisti seorsuz?
a ¶ De sunt septē mulieres apud Ebraam. i.
septē dona spūsscti: q̄ p̄ man⁹ ip̄ositionē epor
accipiūt in ecclesia neophiti.
At ille: Septez inquit agnas
accipies de manu mea: vt sint ¶ doctoribus qui hec sacramenta in scriptu/
ris scrutati sunt.
in testimonium mihi quoniaz
c ego fodi puteum istum. Idcir d
a ¶ puteus septimus ꝓpter septem agnas
ibi datas: vel puteus iuramenti.
co vocatus est locus ille bēr/
sabee: quia ibi vterq̄ iurauit: e
¶ hoc sentunt fideles: sūpra sororem baptismi.
et inierunt fędus p̄ puteo
iuramenti. Surrexit autem
abimelech et phicol p̄nceps ¶ Militie.
exercitus eⁱ: reuersiq̄ sunt in
d terram palestinorum. Abraā f

a ¶ Hec est agricultura: que diuini fontis im
bribus irrigatur. ¶ Circa locum empti
putei.
Xo plāntauit nemus in ber/ ¶ Quasi in hereditatem.
sabee: et inuocauit ibi nomen g
a ¶ Saluatoris quem expectabat. b ¶ Cu/
ius partie celestis: ☩ilin⁹ est mūdi.
dñi dei etni: ⁊ fuit cōlon⁹ ter/ h
¶ vel palestinorum.
rę philistinor diebus multis.

a Et accepit illi mater sua vxorē de terra egypti. i. de terra in qua nata erat ⁊ nutrita.
b Eodem tpe. Dic ꝓfr ponit abrae stabilitio. qz cm̄ obedierat dño in electione filij ⁊ mr̄is: conueniens erat q̄ dñs oñderet ei aliqđ spēale bñficiū qđ factū est cū rex terre venit ad euz querens ei⁹ amicitiā ⁊ fedus. d. c We⁹ tecum ē. audierat cm̄ q̄ x̄tuor reges fortissimos cuz dei adiutorio debellauerat: ⁊ viderat q̄ dñs in senectute supra x̄tutē nature filiū ei dederat: ⁊ q̄ ꝓpter ei⁹ vrorem dñs cū flagellauerat: iō q̄siuit amicitiā ei⁹. et pz lr̄a vsq̄ ibi: d Idcirco vocat⁹ est ⁊c. i. puteⁿ septē. ꝓpter septē agnas q̄s abraā ibi statuit. vel puteⁿ iuramenti cuius cā subdit⁹.
e Quia ibi vterq̄ iurauit. s. abraā ⁊ abimelech Bersabee. n. vtroq̄ mō interp̄tat⁹. s. puteⁿ septez: ⁊ puteⁿ iuramenti. sequit⁹: f Abraam xo ⁊c. Hebrei dicūt hortū. i q̄ plātauit diuersas arbores ad fructⁿ ferēdos: ⁊ p̄ ꝓpter hospites trāseūtes recipiēdos: vt amenitate loci recrearentur: ⁊ fructib⁹ reficerenⁱ. g Et inuocauit ⁊c. q̄ p⁹ recreationē acceptā inuitabat hospites ad reddē dū grās deo de bñficijs suis. h Et fuit colon⁹ ⁊c. qz plus ibi mansit q̄ in hebrō: vbi manserat xxij. annis: hic añt mansit. xxv. annis. ¶ C. XXI

Moraliter. a† Hic agit⁹ ō sep̄atiōe bismaelis ab isaac et de cōfederatione abimelech ⁊ abraā. ¶ Circa p̄mum dr. a† Ejice ancillā ⁊ filiū ei⁹. ꝓlatus cm̄ bon⁹ qui p̄ abraā significat habet in ecclesia sua vt dioceſi aliquos filios bonos qui per isaac significantur ⁊ aliquos malos et discholos qui significāt per bismaelem. Dictū est em̄ supra ꝑ ipo. xvj. ca. Hic erit ferus homo manus eius contra oēs ⁊c: Et isti suggerente sara per quā significat rō recta p̄latū debent a bonis sep̄ari p̄ excōicationem vel p̄ corpalem sep̄ationē si potest bñ fieri exēplo Pauli apli de quo dr Actu. xix. Cū aūt quidam indurarenⁱ ⁊ nō crederent maledicentes viā dñi coram multitudine: discedens ab eis segregauit discipulos. b† Dure accepit hec abraā. per qđ designat q̄ talis punitio subdit⁹ dz esse grauis ꝓlato q̄nis p̄ rōnē bñ facere cogat. Consimili mō pōt expōi de ꝓlato religioso qui subditos malos ⁊ rebelles dz ab alijs sep̄are p̄ reclusionē vel eiectionē de ordine ne alios inficiant: sīc ouis morbida sep̄at a grege. duz tñ dz eē ꝓlato q̄nis hoc facere cogat rōne. ¶ Circa scm̄ dr. b† Eodez tpe dixit abimelech ⁊c. Sequit⁹: c† Dens tecū est ⁊c. Principes cm̄ ⁊ potētes q̄ fuerāt ecclesie psecutores videntes eā dei adiutorio ꝓspari q̄si erūt cū ꝓlatis ecclesie amicitia federari qđ significat p̄ fed⁹ abimelech regis cū abraam p̄riarcha ⁊ qz ꝓlati nō debēt bñ refugere salua tñ x̄itate: iō subdit⁹: † Dixitq̄ abraā ego iurabo. s. tenere amicitiam bonam.

¶ In ca. xxj. vbi dr i postilla: Ideo alii exponūt hebrei: vbi. n. habemus ludentem ⁊c.

Additio. Hec dictio messabet q̄si eo quod est i hebreo. significat. n. vt plurimū ridētē: sīc i bñ ca. Dixitq̄ sara: risū fecit mihi dñs. vbi bñ dctō pōit. Qñq̄ xo significat irridētē seu dridētē: vt i Pš. ij. Qui hitat i cel irridebit eos ibi etiā bñ dctō pōit. Qñq̄ xo gaudētē sīc i Pš. cxxv. cū dr: Tūc repletum ē gaudio os nr̄m ⁊c. vbi pōit bñ dctō. Qñq̄ significat ludētē. sīc Exo. xxxij. Surrexēr̄t ludere ⁊ i alijs q̄nis pluribus. Nūq̄ tñ i hebreo bñ dictio signat idolatrātē nec occidētē: nec eo cūtē seu lasciuiētē: nec auctates ad bñ ducte p̄ postillatorē: bñ. pbāt: sīc dño cōcedēte i suis locis patebit. Uñ trāslator nr̄ ꝓpe se hūit trāsferēdo hāc dictionē qñq̄ p̄ ludū: qñq̄ p̄ risū seu gaudiū: qñq̄ p̄ irrisionē: nūq̄ tñ p̄ alia p̄ dicta significata. Iste aūt passus meli⁹ expōit ab aliqb⁹ expositorib⁹ hebreor mag⁹ auctēticis q̄nis Ra. sa. Dicūt. n. q̄ bismael vidēs q̄ tā magnū festū celebrasset abraā i die ablactatōis frīs sui isaac iniorⁱ: illudebat seu irridebat: dās ītelligere

✱ q̄ ex hoc

q ex ꝑ nō sequeret: qn ipe Hismael eēt heres ex q̄ erat maior natu et legitimus qz ex vxore t etiā a deo bñdict⁹. Ūñ supra ca. xvij. de Hismaele dixit de⁹: Ecce bñdicā ei: t ꝑ est quod dr Cūqz vidisset sara filiū agar ludentē. i. illudentē seu deridētē. Et qd sequit in lra nra: cū Isaac: nō est de textu: put dicit postillator. ex ꝑ aūt sara timuit ne forte Hismael in ꝓcessu tpis ī gereret se hereditari: t ꝑ ē qd sequit: Ējce ancillā t filiū eius Nō. n. erit heres fili⁹ ancille cū filio libere siue filio meo. q. d. nō erit heres sic ipe se iactat deridendo. Silr t de⁹ cōfirmans in ꝑ sare intentionē dixit abrae: Oia q̄ dixerit tibi sara: audi vocē eius. Et reddens rōnem sequit: qz in Isaac vocabit tibi semen. q. d. licet Hismael sit fili⁹ tu⁹: nō tū heres ꝓut putat: t hec expositio videt satis cōgruēs lre et rōni.

Replica correctorij ꝺ Burgen. In ca. xxj. vbi postillator exponit ludū Hismaelis ꝓ pido latria: Burgen. dicit dictionem hebraicam hic positam nō significare idolatriam sed irrisionem. Respondeat hic beato Hiero. Hlose ordinarie magistro historiarum: t auctoritatib⁹ autenticis hebreorum quos postillator hic sequitur: quibus omnibus rationabile videtur maiorem adhibere fidem q̄ſ Burgensi: qui etiam rationibus postillatoris in proposito non satisfacit. Expositio quoq̄ quam ponit Burgen. non videtur rationabilis: q̄ videlicet pro sola irrisione: sic finaliter etiam per diuinam sententiam et mater et filius ejicerentur: sed ꝓpter idolatriā vel ludū ad idolatriā disponentē: vt dicē btūs Greg. Et ponit in Hlo. ordi. sup illo verbo Exo. xxxij. Sedit pꝑs manducare et bibere et surrexerunt ludere: t iō ejecti sunt. Non em̄ legitur hismaelem nec aliquem de ei⁹ posteritate in cultu dei veri pseuerasse. Justū igit fuit domum abrae ea ratione ab hmōi purgari.

Hlo. ordi.

Q Ue post Ca. XXII
q q̄ꝫ t̄c. Aug⁹. Jacob⁹ dicit q̄ neminem tētat deus sed vsualiter tētare pro eo qꝺ ē ꝓbare dicimus. Jacobus aūt dicit de ea tētatione 1. Tes. 1. b q̄ ꝺq̄z petō implicat. Ūñ: Ne forte tēteuerit vos is q̄ tētat Deu. 13. a Alibi. n. scriptū ē: Tētat vos de⁹ vester vt sciat si diligatis eum. i. vos scire faciat. Aires em̄ dilectiōis sue hō ignorat nisi exprimento cognoscat.

b Tolle filiū t̄c. Alcu. Hō statim iussus est abrā filium occidere: sed tridno ad ītmolandū ducere: vt lōgitudie tē potis tētatio augeret. per triduū em̄ crescentib⁹ curis paterna viscera cruciant: t ꝓlixo spacio pr̄ filiū ituet: cibū cū eo sumit: tot noctib⁹ pēdet puer in amplexu pr̄is cubat ī gremio: t ꝑ singula momēta i pr̄no affectu dolor occidēdi filij icumbat. c Quē di t̄c Ex caritat⁹ admōitōe t nois recordatōne tētatio cumulat t paternus affect⁹ mouet: et ex memoria ꝓmissionis: quia dictū est in isaac vocabitur tibi semen: tanq̄ſ si ille occideret: tota spes ꝓmissionis frustraret. d Vade ī terraz t̄c. Hiero. Aiūt hebrei hunc mōtē ee in q̄ postea tēplum edificatū est i area ozne iebu- Ps. 3. a sei. vñ in Paral. Ceperūt edificare tēplū mēse scdo scda die mensis in mōte moria: q̄ ideirco illuminās interptat t lucens: qz ibi ē dabir ꝑ est ozaculū dei: et lex t spūs: q̄ hoies docet vbiqz: t ꝓphetias ispirat. e Asinū suū t̄c. Asin⁹ insensatā stulticiam iudeoz significat: q̄ portabat oia sacra t nesciebat. f Die aūt tertio. Hiero. Notandum qz de geraris vsq̄ ad montē moria. i. sedē tēpli iter triū dier sit: t abrā illuc die tertio puenisse dr. Male ergo putāt abrā illo tpe habitasse apd quercū mābre: cū inde ad montē moria vix vnius diei plenū iter sit. Triduum q̄ venerūt ad locū sacrificij: tres crates significat aī legē ab abraam vsq̄ ad moysen. Sub lege a moyse vsq̄ ad Johānē: Inde vsq̄ ad dñm t q̄cd restat: tertiꝰ dies ē gre: in q̄ tertia etate sacrificiū cōpletum est christi. g Expectate hic t̄c. Cecitas Rom. 11. c ex pte ꝓtigit ī isrl: ꝑ ē cū asino: vt plenitudo gentiū itraret ꝑ ē: postq̄ſ adoraueri⁹. Ubi sacrificiū crucis p gētes fuerit ꝓdicatū: ꝑ ē vbi plenitudo gētiū itrauerit reuertemur ad vos: ꝑ ē. t sic oīs isrl saluꝰ fier. Duo fui dimissi nec ꝓducti ad locū sacrificij: id dei sūt qui seruiliter viuentes: et carnaliter sapientes: non intellexerunt humilitatē t passionē xpi. Duo q̄dē: qz ī duas ptes diuidēdi: quod factum est

Q Ue postq̄ gesta L. XXII a
a vt notificaret ei ei⁹ ꝓfectionem quā ipe ignorabat. ſ vt probaret q̄ſ ꝓmptus eēt ad obedientiam.
sūt tēptauit de⁹ abrā t dixit ad eū: Abrā abraaz: At ille rndit: Assum. Ait illi: Tolle filiū b+
a ſ Sic deus dilexit mundum vt filium suū vnigenitū daret.
b c tuū vnigenitū quē diligis: isaac c d
a ſ vbi tibi reuelabitur quid hac immolatiōe poz e f
d et vade in terram visionis atqz g+
rendatur. ſ Signum holocausti veri.
ibi offeres eū in holocaustū sup
ſ Eminēciam fidei quā reuelabo tibi.
vnū montium quē mōstrauero t
tibi. Igitur abraam de nocte cō b+
ſ preparauit necessaria holocausti.
e surgens strauit asinum suum: du i+
ſ qz duo populi in morte xpi consenserunt: et pater ꝓprio filio non pepercit.
cens secū duos iuuenes: et isaac k+
a ſ qz duob⁹ lignis cōpacta ē crux xpi.
filiū suū. Cūqz cōcidisset ligna in
holocaustū: abijt ad locuz quē ꝺ⁹/
a ſ ferta ferra de pditiōe cū iuda pactū est: ꝺnra cōprehēsus est: sexta die. i. parasceue crucifixus ē
f cepat ei de⁹. Die aūt tertio eleua l+
ſ longe existens a malicia iudeorum.
tis oculis: vidit locum ꝓcul: Di
g xit ad pueros suos: Expectate m+

Nico. de lyra

Q Ue postq̄ gesta sunt Ca. XXII
q Hic ꝑ describit quō abrā se habuit vt pfect⁹. t ꝓmo q̄ ad deuz. scdo q̄ ad ꝓximū. cā. xxiij. ctio q̄ ad seipm. ca. xxiiij. Circa ꝓmū ondit obedientia abrae ad deū in ꝑ q̄ ad ꝓceptū ei⁹ pat⁹ fuit absq̄ dilatione īmolare filiū suū: t iō sic ꝓcedit. qz ꝓmo ondit ꝓceptū dñi. scdo obedientia fui. ibi: Igit abrā de nocte cōsurgens. tertio reuocatio ꝓcepti ibi: Et ecce angel⁹ dñi. quarto cōfirmatio ꝓmissi. ibi: Vocauit aūt angel⁹ dñi abrā scdo. Circa ꝓmū sciendū q̄ tētare ē accipe exprimētū de ignorantia. deus aūt cū sciat lucide oīa ñ tētat aliquē vt accipiat exprimentū de his q̄ ignorat: iz vt alijs q̄ ignorāt det expientia de alijs: t sic tētauit abrā ꝓpiēdo: vt isaac filiū suū īmolaret: vt alijs q̄ ignorabāt oñderet ei⁹ obedientia: t eis daret exēplū. b Tolle filiuz tuū. Dicūt ꝑ hebrei q̄ hic fuerūt plures reuelationes t ꝓcepta succesiue facta ipi abrae: qz ꝓmo dixit ei dñs: Tolle filiū tū: t ipo respondēte pat⁹ sū obedire: iz duos filios hō: de q̄ ꝓceptū itelligit. dñs scdo dixit: Unigenitū: t ipo rndēte: q̄libet ē vnigenit⁹ matri sue. dñs tertio dixit: Quē diligis: t ipo rndente: vtrūqz diligo. dñs dixit ꝝto: Isaac. Et fcm ē ꝑ vt dicūt hebrei: vt ex plurib⁹ rnsionibus ad obediendū haberet maiorē mercedē. Doctores aūt nri dicūt q̄ fuit vnicū ꝓceptū sil fctm vt sil t subito oīa ꝓponerent q̄ pūt ipm retrahere ab ꝓpletione ꝓcepti: vt per ꝑ magis appareret obedientia abrae: t iō totū dictum est sibi in eodem contextu. Tolle filiū tuū: quia licet hismael esset filius eius: tū dictū erat ei a dño: In isaac vocabit tibi semen. ca. ꝓcedēti. Unigenitū. miraculose ꝓceptū a sara.

A † Judic. 5. c Heb. 11. d †22. q. 2. c. ſi q̄libet. ſ. q̄ñq̄. †22. q. 2. c. ſi q̄libet. ſ. abraam.

d Quē diligis. spēali dilectiōe t sup oēs creaturas. e Isaac: q̄ interptat risus: ex gaudio qꝺ habuisti in eius annūciatione t natiuitate. f Et vade in terrā visionis. i. in montē iuxta hierlm: qz erat altus respectu aliaz ptiū terre ꝓmissionis: t ideo inde poterat videri terra in circuitu: t ille mons postea addit⁹ est ciuitati: t ī loco illio postea edificatū ē tēplū tpe salomōis: vt hr. ij. Paral. iij. ca. t hoc ꝓceptū ē abrae: vt lōge cūdo posset deliberare de facto: et sic dimittere nisi fuisset valde cōstans in obedientia ad deū. g Atqz ibi offe. t̄c. holocaustū erat sacrificiū qꝺ totū icēdebat ad honorē diuinū: ita q̄ de filio suo ñ remanerēt nisi cineres q̄ statī p flatū vēti dispgerēt. h Igit abrā t̄c. Hic ꝑ ondit obedientia fui. ſ. abrae qz ꝓceptū fuit sibi factū ꝺ nocte: tūc. n. cōius t ꝓueniēti⁹ fiūt reuelatiōes diuine sedat⁹ exhiozib⁹ motib⁹: t ñ expectauit ortū sol ad exeqndū mādatū qꝺ erat valde difficile vt pz ex dict⁹. i Strauit asinū suū. ad portāduz ligna q̄ erāt necessaria ī sacrificio holocausti vt dictū ē. Et notandū q̄ ipemet strauit. nō. n. expectauit q̄ fu⁹ su⁹ surgeret ad ꝑ faciēdū: ex ꝺsiderio feruēti qꝺ habebat ad iplēdū ꝺi mādatū. k Ducēs secū duos iuuenes: isti fuerūt hismael t eliezer: vt dicūt hebrei: tū nec ipis nec vxori reuelauit ꝓceptū ꝺi sibi fcm ne aliq̄ mō ipediret ab executione. l Die aūt ctio. Loc⁹ aūt vñ recessit. ſ. bersabee ñ erat ita lōge a mōte moria vbi debuit īmolare filiū q̄n posset illuc venire ī brevioꝛi tpe: qz ſ distat nisi. xx. leuc⁹ vel circit: iz a dño ista dilatio facta ē: vt appꝛet oīb⁹ q̄ abrā ī ꝑ facto ñ fuit subito mot⁹: iz ex lōga ꝺliberatiōe: vt clarius appꝛet obedientia ei⁹. m Expectate hic cū asino. qz timebat ne ipedirent ei⁹ obedientiā: si eēnt presentes.

* Ego t puer

peccante salomone: quando diuisus est popul⁹ loco regni nō erroꝛe ipietatis: quib⁹ ꝺꝛ aduersatrix
Hiere. 3.d israel et ꝑuaricatrix iuda. a Ego ⁊ puer il. ⁊c. Alcu. Indubitāti aīo mactare filiū volebat: Laudandus in constantia offerēdi: ⁊ in fide suscitādi.
Sciebat em certissime deū fallere non posse: ⁊ lz puer occidere⁊: ꝓmissionē tñ ꝺi saluā ꝓmanere. Añ aplus
Heb. 11.d Fide abraam nō hesitauit cū vnicū offerret: int̄ q̄ acceꝑat repꝛomissionē credēs q: ⁊ a mꝛtuis potens ē suscitare deus. b Dixit aūt abraā. Isido. Abraam vnicū filiū ducēs ad immolandū: deū patrē significat
B Abraā senex filiū suscepit: deus aūt nō senescit: sed ꝑ missio de xp̄o q̄dammodo senuerat: qñ nat⁹ ē. Incho
G. 1.d auit ab adā qñ dictum est: Erunt duo in carne vna: ⁊ cōpleta est sexta etate seculi. Senect⁹ sare ī plebe dei ꝺ est in multitudine ꝓphetaꝝ: ꝺ idē significat: q: ī fine tēpoꝝ ex plebe sanctarū aniaꝝ nat⁹ est xp̄s. Sterilitas ei⁹ significat: q ī hoc seculo spe salui facti sumus: ⁊ in xp̄o tāq̄ in isaac cēs nati sum⁹: quē ptū ecclia in fine tempoꝝ: non natura sed gr̄a ꝓcreauit. Sic.n. abraā vnicū ⁊ dilectū filiū: victimā deo obtulit: sic deus p̄ vnigenitū filiū ꝑ nob tradidit: ⁊ sic isaac ligna portabat: quib⁹ imponendus erat: sic xp̄s crucē: in qua figendus erat.
c Cūq; alligasset ⁊c. Isaac ligatis pedib⁹ altari supponitur: ⁊ xp̄s cruci affigitur sed qꝺ figuratū est ꝑ isaac tranſlatum est ad arietē: q: xp̄s ouis. Ipe em filius q: nat⁹: aries q: īmolatus. In vepꝛibus heret aries: crux
L cornua hz. Si.n. duo ligna cōpinganť: crucis spēs red
Abac. 3.a ditur. Añ cornua ī manib⁹ eius. Comib⁹ q̄ herens aries: xp̄s crucifixus est. Uepres aūt spine. Spine iniq̄ ꝺ dñm suspenderūt. Inter spinas em peccatoꝝ suspensus ē. Añ Hieremias. Spinis pctōꝝ suoꝝ circūdedit me ꝓphs hic. Alij hunc arietē ī vepꝛib⁹ ligatū: xp̄m añ īmolationē spinis coronatum intelligunt.
Nō pepercⁱ. Aug⁹. Nūquid nō pepcit abraā filio suo ꝓpter angelum. Sed in angelo figurat⁹ est dñs qui deus est: ⁊ magni consilij angel⁹: erat em in angelo deus: et ei⁹ ꝓsona loquebať: ꝺ magis in sequentib⁹ appet cum ꝺꝛ: ⁊ vocauit angel⁹ dñi abraam scꝺo de celo dicens. Per memetipm iurauī dicit domin⁹. Non enim facile inuenitur xp̄m patrem dominum dicere tanq̄ suum dominum: p̄sertim ante incarnationem. Nam sm carnem hoc congrue dicitur:
Ps. 2. sm quam ī psal. dicit: Dñs dixit ad me ⁊c. Quod
Ibidē. 109 aūt dictū ē: Dixit dñs dño meo: ad ꝓphetā ꝺ ferē q̄ loquit sic illꝺ: Pluit dñs a dño. i. dñs nr̄. s. filio domino nostro patre scilicet.

a Ego ⁊ puer. s. isaac. b Cum adoꝛauerimus ⁊c. hoc prophetice dixit: nō tñ aduertens q̄d diceret. nō em̄ intendebat q̄ isaac reuerteret cū eo: ⁊ iō nō fuit ꝓphetia ꝓprie ⁊ pfecte dicta: ad quā requirit̄ itelligētia: sm q̄ ꝺꝛ Dañ. x. Intelligētia op⁹ est in visione: lz large dicta: q: spū scto mouente sic ꝓ tulit vt significaret id qꝺ futuꝝ erat. c Tulit quo q̄ ⁊c. de dorso asini. d Et imposuit sup isaac, in figura dñi nr̄i ihu xp̄i q̄ baiulās sibi crucem exijt in eū q̄ ꝺꝛ caluarie locꝰ: vbi ⁊ crucifixus ē: vt ꝺꝛ Job. xix. e Ipe xo ⁊c. Gladiū: ad immolandū isaac: ignē ad incendendū ⁊ incinerādū ipm̄ īmolatū. f Dixit isaac ⁊c. hoc factū ē a deo: vt verba pietatis cōmouentia viscera paterna dicerentur a filio: ⁊ magis declarareť obedientia abrae qui ex hoc nō fuit ab obedientia retardatus. g Deus ꝓuidebit sibi. hoc etiaꝫ ꝓphetice dixit. h Cūq; alligasset isaac. non est intelligendū q̄ inuitū eū ligauerit. isaac em̄ iam erat. xxxv. annoꝝ: vt dicit Joseph⁹: ⁊ p consequens abraā iam erat. cxxv. annoꝝ. q: centū annoꝝ erat qñ isaac natus est: vt dictū est ea. p̄cedenti: ⁊ sic erat fortior patre qui erat valde senex: ꝺ etiā ꝓ q: portauit ligna holocausti ascendendo montē: ⁊ tñ erat ibi onus vnius asini: vt patet ex p̄dictis. Oportebat em̄ q̄ tantū eēt ibi de lignis quot sufficerent ad incendendū ⁊ incinerandū corpus vnius hoīs: et ideo super hūc locū dicit Joseph⁹ q̄ edificato altari ⁊ omnib⁹ paratis abraam dixit filio suo quō magnis precibus impetratus erat a deo: et quomodo conceptus erat miraculose: ⁊ quomodo natus gaudi ose: ⁊ quomodo sibi dominus ꝓcepit eum immolari sibi: adiungens q̄ credebat deum eum nolle mori egritudine vel peste: vel gladio ī bello: sed q̄ cū ꝑcibus deuotis deo offerreť: et sic deus acciperet secū animā eius perpetuo: et ex hac obedientia deus regeret senectutem abrae loco filij: quibus auditis isaac voluntarie accessit: vt īmolaretur ad implendū voluntatem dei ⁊ patris sui. Licet aūt dictū Josephi sit verum q̄tū ad hoc q̄ isaac voluit immolari: nō tñ videtur vez q̄tū ad hoc q̄ abraā īmolaret eum: credens q̄ anima eius de cetero eēt cū deo ⁊ amplius inter hoīes nō viueret: q: supra. xvi. ca. dixit deus abrae de isaac: Reges orient̄ ex eo: et ca. xxi. In isaac vocabitur tibi semen: ⁊ firmiter credebat verbū dei eē vez: ⁊ ideo melius dicit q̄ abraā īmolare volens isaac credidit q̄ ipsum a mꝛtuis suscitaret deus: vt compleretur in eo suum ꝓmissum: et hoc est qꝺ dicit apostolus ad Hebꝛ. xi. Fide obtulit abraam isaac cum tentaretur: ⁊ vnigenitū offerebat ī quo susceperat repꝛomissiones: ad quem dictum est quia in isaac vocabitur tibi semen: arbitrās: quia a mꝛtuis suscitare eū potens est deus: ⁊ ꝺ signauit abraā filio suo isaac: et tunc voluntarie accessit ad obe
1.Pa.d diendū: in ꝺ significans xp̄m ꝺ quo scriptū est Esa. liij. Oblat⁹ est q: ipe voluit. Aduertendū etiam q̄ abraam ligauit filiū nō ꝓpter hoc q̄ timeret eum fugere vel rebellare: vt patet ex predictis: sed vt īmolaret eum sicut et animalia que offerebantur in holocaustum que ligata ī molabantur: et vt per hoc xp̄i ligatio significaretur ante immolationem ipsi⁹ in cruce. Si aūt queratur quomodo abraam voluit filium suum immolare: cum occisio innocentis sit horribilis et illicita. Sciebat etiam q̄ homo non est animal immolaticium. Dicendum q̄ reuelatio illa sibi fuit facta taliter q̄ dubitare non poterat quin esset sibi preceptuꝝ a deo: vt plenius declarauī in quadam questione de quolibet: ipe etiam sciebat q̄ quilibet q̄tumcūq; iustus est debito: mortis ipi deo ꝓ peccato ꝓmi parentis: et ideo ipe deus potest illud debitum repetere quando vult ⁊ quō vult: ⁊ ideo bene obedire voluit. secus autem esset de preceꝑto alteri⁹ q̄ nō sic esset dñs vite ⁊ mortis: et ꝑ ꝺ patet ad obiecta. i Et ecce angel⁹ dñi. Nic cōsequēter ponitur p̄ceꝑti reuocatio. q: factū erat ad declarationē obedientie abrae: ⁊ iō ipsa declarata reuocatur. ideo subditur: k Nō extendas ⁊c. licet em̄ iaꝫ eēt. xxxv. ānoꝝ: tñ vocať puer: q: adhuc erat sub cura patris. In sacra em̄ scriptura subditi ⁊ famuli lz sint etatis ꝓuecte: tñ frequēter vocanť pueri. l Nunc cognoui, i. alios cognoscere feci.

a ſ q: iudei a summa tarditate non intelligūt mꝰ sterium crucis.
a hic cum āsino: ego et puer illuc a
a ſ vel postq̄ b ſ hoc erit in fine mundi: cū plenitudo gentium intrauerit.
vsq; ꝓperantes: cum ādoꝛaue/ b
a ſ q: xp̄s angariatus est portare crucem: vnde factus est ꝓnciꝑatus super humerum eius.
rimus reuertemur ad vos. Tulit c†
quoq; ligna holocausti et impo/ d
suit super isaac filium suum. Ipe e†
a ſ opibus. b ſ bonū zelū: q: sepat patrē ⁊.ſ.
vo portabat in mānibus ignem et gladiū. Cūq; pergerent duo simul: dixit isaac patri suo. Pater f
ſ q̄tū ad innocentiā suam ignoꝛare videť xp̄s
mi. At ille respondit: Quid vis fili? Ecce inquit ignis et ligna:
cur patiaꝝ: vnde Cōgregata sunt super me flagella: ⁊ ignoꝛaui.
b vbi ē victima holocausti? Dixit † g†
aūt abraā: Deꝰ ꝓuidebit sibi vi/
a ſ quia obediuit p̄ri filius vsq; ad mortem.
ctimā holocausti fili mi. Pergē/ †
bāt ergo pariter: venerunt̄q; ad †
locū quem oñderat ei deus. In
a ſ hoc est figura altaris in quo consecraꝝ coꝛpus ⁊ sanguis xp̄i.
quo edificauit āltare: et desuper
a ſ q: vinctis manibus añ ꝑsidem ductus.
c ligna composuit. Cūq; ālligasset h
isaac filiū suū: posuit eū in altare
super struem lignoꝝ. Extenditq;
a ſ quo separaꝝ ꝙem carnis affectum.
manuz et arripuit glādiū: vt im
a ſ Prophetia ꝓnūcians cūcta q̄ de xp̄o vēturа.
molaret filiū. Et ecce āngel⁹ dñi i+
de celo clamauit dicēs: Abraam abraam. Qui respondit: Assum.
ſ q: caro potuit crucifigi: diuinas ñ potuit cāgi.
Dixitq; ei † Nō extendas manuz k
tuam super puez: neq; facies illi
a ſ Cognoscere feci re: similiter in sequentib⁹ dicitur: vocauit nomen loci illi⁹ dñs vider: id est videri feci: significās p efficientē id qꝺ efficitur: vt frigus pigrū: qꝺ pigros facit.
quicq;. Nunc cognoui q̄ timeas l
ſ vel pepercisti.
deum: et non peperceris filio

Arietem

a Arietē. Alcu. Aries q̄ p isaac īmolatus ē: nō pu/tatiuus ſz ver⁹ ē. Ideo ma/g⁹ putaſ angelū cū aliūde attulisse q̄z ibi de terra p⁹ ſex dieꝝ opa ꝓcreasse.

Arietē inſ ve. tē. Hiero. Aḡla vepꝛē vel ſpinetū po ſuit: t vt x̄bi interp̄tatio ē cōdēſa t iter ſe ꝓplexa vir/gulta. Vñ Symmach⁹ ea/dē opinione duct⁹ ait: t ap paruit aries: p⁹ hec retēt⁹ ī rete cornibus. Sz. lxx. et theodocio videnſ melⁱ⁹ in/terp̄tari: q̄ ipm nomen ſa/beth posuerūt. In x̄gultis ſabeth cornib⁹ ſuis. Etem ſycheon siue rete qđ aḡla posuit t ſymmach⁹ p ſchin ſram ſcribiſ. b x̄o ſamech lra posita ē. Vñ pz nō inter p̄tationē ſtirpiū ꝺdēſax et ī modū retis inſ ſe x̄gulta cōtexta x̄bus ſabeth. Sed nomen ſonare virgulti: qđ ita hebraice dicitur.

b Appellauitq̄ nomē tē. Hiero. Pro eo q̄ hic hr̄ vi/det in hebꝛeo videbiſ ſcri/ptū ē: b apđ hebꝛeos eximit ī ꝓuerbiū. vt ī āgustijs cō/stituti: t ꝺi optātes auxilio ſubleuari. dicāt ī mōte dn̄s videbiſ. i. ſiē abꝛae miſer⁹ ē miſebiſ nr̄i. Vñ ī ſignum dati arietⁱ: ſolēt cornu clā/gere. Peracto ſacrificio ꝺi abꝛae: In ſemīe tuo be/nedicenſ oēs gētes. Qđ fa/ctū ē. cū aries dixit: Fode/rūt manⁱ⁹ meas t pedes me os tē. Peracto. n. ſacrifi/cio ꝺi: Conuertenſ ad dn̄m vniuersi fines terre: t ado/rabunt in cōſpectu tuo tē. Immolato q̄ ariete voca/uit abꝛaā nomē loci illius dn̄s vidit. i. videri fecit: p ī carnatiōnē. ſ. Melcha. Hiero. De Melcha vꝛore nachoꝛ filia arā: natⁿ ē hus de cuⁱ⁹ ſtirpe iob deſcēdit. ſicut ſcriptum est. Uir erat in terra hus nomine Job Male igitur estimant qui/dam iob de genere Esau eē quod eīn in fine eius libꝛi habetur: q̄ de ſyro ſermo/ne translatus ſit: t quartⁿ ab esau: t reliqua que con/tinenſ ibi: in hebꝛeo nō ha bentur. Deōs natus est de melcha buç ex cuius gene/re balaam diuinus: ſiē he bꝛei tradunt: qui in iob di/citur heliu: primum vir ſan ctus et prophetes dei: po/ſtea per inobedientiam et deſideꝛium munerum duꝛ iſraeli maledicere cupit ꝺi uini vocabulo nūcupatur. Unde iratus est heliu filiⁱ⁹ barathel buçites tē. Eha/muel vero pater est dama/ſci. Ipa eīn vocatur aran: que hic pro ſyria ſcripta ē: et ipo no⁹e legitur ī Esaia.

Et mortua

a ſ. i. obedientiam meam.

tuo vnigenito ꝓpꝛ mē. Leua/uit abꝛaam oculos suos: viditq̄

a ſ qz longe post veritas huⁱ⁹ vmbꝛe declaranda b ſ rancꝰ ouis ad occasionē ducꝰ est. c ſ inter duo bꝛachia crucis ſuſpenſus est.

a pōſt tergum arietē intēr vepꝛes herentem cornibus. Quem aſſu/mens obtulit holocaustū pro fi/

b lio. Appellauitq̄ nomē loci illi⁹ c†

ſ vbiq̄ dn̄s vider. ſz vidit ꝺixit ꝓ apparuit. i. vi/ꝺere fecit. vt illud: nunc cognoui qꝺ timeas dn̄m. i. cognosci feci. p efficientē. n. ſignificatur id qꝺ

dominus videt. Undevſq̄ hodie d

efficatur. ſicut pigꝛum frigus ꝺicim⁹: eo q̄ pigꝛos facit.

dicitur in monte dominus vide e

a ſ Replicat ꝓpheta vēꝛura ꝺ xp̄o. b ſ magni consilij: vel ipe angelus in persona ꝺei loquebatur ſ Christus.

bit. † Uocauit autē ⁊ angelus dn̄i f

secundo abraam de celo dicens:

ſ qz matoꝛem non habui. ſ qz immutabiliter a deo staturum est.

Per memetipm iurauī dicit do g

ſ Quia pater filium tradidit: de dit ei nomē qꝺ est ſup omne nomē. vt in eius nmi ne omne genu flectatur.

minus: qūia feciſti rem hanc: et nō pepercisti vnigenito filio tuo benedicam tibi. Et multiplicabo h

a ſ Spūales. pauciores fulgentes. ſ israel ꝺei.

semen tuum ſiē ſtellas celi ⁊ velut

a ſ Israel ſm carnē. qz erant et degeneres futuri ⁊ de bona oliua in oleaſtrum tranſituri.

ſ Plures carnales steriles.

a arenam que est in litoꝛe maris. i

ſ qz descendit xp̄s infernū ſpoliaturuſ.

† Possidebit semē tuū poꝛtas ini k†

a ſ catezizabuntur. i. baptizabuntur.

micoꝝ suoꝝ: et b benedicentur in l

a ſ xp̄o. b ſ Predeſtinati de omnibus gentib⁹

semīe tuo b omnes gentes terre:

ſ In fine mundi

qz obediſti voci mee. Reuersus

fides de gentibus ad iudeos reuerteretur.

est abraaz ad pueros suos. Abi/

ſ Tunc concoꝛditer viuent in ecclesia.

eruntq̄ berſabee ſiſ: et habita/uit ibi. His ita gestis nunciatuz m

a ſ Que sꝛoꝛ sare: saram duxit abraaz: melcham vero nachoꝛ. n

est abraam q̄ melcha quoq̄ ge/nuisset filios nachoꝛ fratri suo:

a ſ vel chus de cuⁱ⁹ ſtirpe iob: vñ v. r erat ī terra hus: nomie Job. ſ de quo ꝺicitur terra hus: ſm illud vir erat ī terra hus tē. b ſ A quo buzites ꝺr: quē hebꝛei pnant balaā fuisse.

hūs primogenitū ⁊ būz fratrem o

a ſ Hoc nō est referendū ad eū qui nūciabat: ſz qui longe post hoc ſcripſit. p

eius chamuel pātrem syroꝝ ⁊ ca

a ſ q̄ caſdim. i. chaldei postea vocati.

ſēth ⁊ aqau: pheldaſ q̄z ⁊ iedlaph

a ſ Pro q̄ rememoꝛata est genealogia: quā ducꝛu rus erat isaac: nec miꝝ ſi nō hec oia myſticos ſen ſus gerunt: qz nec oēs rami aꝛboꝛis fructū feꝛūt.

ac bathuel: de q̄ nata ē rebecca. q

Octo istos genuit melcha na/choꝛ fratri abraam. Concubina ⁊o illius nomine roma peperit tabee ⁊ gaon ⁊ thaas ⁊ maacha.

a Uiditq̄ post tergū arietē. Dicunt hebꝛei q̄ ibi fuit paratus a principio creationis mundi. ſ. ſexta ꝺie in qua formauit deus animalia: ſed b nec ratione nec ſcriptura habet apparentiam: t ideo reputandū est ficticium: ꝓpter quod ꝺicē/dum q̄ fuit ibi adductus miniſterio angelico.

b Quem aſſumens tē. ozabat. n. abꝛaā in im/molatione arietis q̄ dominus acceptaret ita: ac ſi filius eius ꝓpter ꝺeum fuiſſet immolatus. Ex liberatione vero iſaac t immolatione arietⁱ⁹ pro eo faciunt iudei feſtum tubarum in p̄ncipio menſis ſeptimi. ſ. ſeptēbꝛis: propter qđ tunc clā/gunt in cornibus pecoꝛum in memoꝛiam arietis immolati pro iſaac.

c Appellauitq̄ tē. eo q̄ dn̄s vidit abꝛae et filij eius obedientiam. t iſaac liberauit a moꝛte.

d Unde vſq̄ hodie ꝺicit hoc est in ꝓuerbium deductum est.

e In monte dominus videbit. quando enim iudei sunt in angustia cōſtituti: ꝺicūt: In monte dn̄s videbit. i. ſiē in mōte vidit afflictionē iſaac eū liberā ꝺo: ſic nos liberet.

f Uocauit aūt tē. Dic cōſequenter repetit ꝓmiſſio pꝛius facta abꝛae: t magis explicaſ: t iuramento diuino cō firmaſ ꝺicēs: g Per memetipm tē. Oēs eīn q̄ maioꝛes suos iurāt: vt ꝺr ad Heb. vj. Non pōt aūt aliq̄ꝺ eē maⁱ⁹ deo: t iō p ſemetipm iura/uit.

† Eccli. 44 b Heb. 6. c

h Multiplicabo tē. b ꝺicit q̄ſtum ad bo/nos t religiosos.

i Et velut arenā tē. b ꝺiē q̄ſtū ad cupidos t terrenos: t maꝛie q̄ſtū ad fi/lios esau. vñ t esau ꝺiciⁿ⁹ ē edom. i. terrenus.

k Possidebit tē. b impletū fuit tpe iosue q̄ de bellauit. xxx. t vnū reges: t ciuitates: t terras coꝛ ꝺiuiſit possidēdas isrl.

l Et b ꝺicenſ tē. b exponūt iudei ꝺicētes q̄ qñ q̄s bona ip̄recaē alicui ꝺiē: benefaciat tibi deus: ſiē feē isaac filio abꝛae. Catholici aūt melⁱ⁹ exponūt de xp̄o: qui de semine abꝛae deſcendit ſm carnē. t in ipo bn̄ ꝺicenſ oēs gentes terre. i. aliqui de omnib⁹ gen tibus: q̄ nullus ꝓſequiſ ſalutē niſi p xp̄i bene/dictionē.

m His itaq̄ gestis. i. post liberati/onē iſaac: quia abꝛaā cogitabat ſibi ꝓuidere de vꝛore eo q̄ iā esset ſufficiēt⁹ etatis: t nolebat q̄ acciꝑet vꝛorē de chananeis inſ q̄s hītabat: iō ſe quit: n Nūciatū ē tē. Sꝛoꝛ sare vꝛoris ſue genuiſſet filios.

D

† Gal. 3. a

o Hus p̄mogenitū a q̄ deſcē ꝺit iob: vt ꝺicit Hiero. li. de hebꝛaicis queſtiōib⁹ vñ t ī p̄ncipio libꝛi Job ꝺr. Uir erat ī terra hus noīe iob. p Et buç frēm eiⁿ: ab isto ꝺeſcendit helihud buçites. q Et bathuel tē. ꝓpꝛ istā q̄ ꝓiūgēda erat ipi isaac ꝺscpta ē ista genealogia.

La. XXII

Moraliter. In b capitulo agiſ de oblatione iſaac cum ꝺr

b† Tolle filiū tuū vnigenitū tē. p isaac q̄ inſ/p̄taſ risus itelligiſ ieſus xp̄s ī cuius natiuitate risum fecit nobis dominus Lu. ij. Euangelizō vobis gaudiū magnū qđ erit omni populo: qa natⁿ ē vobis hodie saluatoꝛ tē. Per abꝛaā autē q̄ interp̄taſ pr̄ multaꝝ gentiū: intelligiſ deⁿ pr̄ quē charitas q̄ deⁿ ē tēptauit. i. ad offerendū fi/liū vnigenitū iduxit. ſ. Job. iij. Sic deus ꝺilexit mundum: vt filium ſuum vnigenitū ꝺaret. Ipe eīn est vnigenitus ꝺei filius naturalis. alij vero sunt filij adoptiui.

f† Et offeres eum in ho/locaustum: id est per charitatis incendium: naz ex charitate maxima pater ipſum obtulit: t ipſe ſimiliter voluit: Esa. liij. Oblatus est quia ipſe voluit.

† Super vnum montium: id est ca/uarie locum:

† Quem monſtrauero tibi. ſi/cut autem charitas ſupra ꝺicitur patrem indu/xiſſe: ſic intelligitur hic ſibi ꝺixiſſe: et eodem mo ꝺo ꝺicēꝺū ē ī ſeq̄ntib⁹ vbi ē talⁿ mod⁹ loquendi.

g† Igiſ abꝛaā de nocte ꝓſurgēs. i. deⁿ pr̄ vet⁹ teſtamētū q̄ntū ad legalia relinquēs. Uz aūt ve t⁹ teſtamētū noz ꝺicaſ hr̄ Roṁ. xiij. Noz p̄ceſ/ſit ꝺies aūt appꝛopinq̄uit tē.

h† Strauit aſi/nuz ſuū. i. iudaicū ꝓſm quē strauit: id est pauit ꝺando ei legem et ꝓphas.

i† Ducens secū

duos iu

duos iuuenes et isaac filiū suū: p duos iuuenes pñr intelligi petrus et iobes qui in passione secuti sunt xpm: ⁊ dicunt iuuenes eo q erant de nouo renati p baptismū. sz qz nōduz erant ita pfecti q essent apti pati cum xpo. ideo subditur:

l† Expectate hic cū asino cū adorauerim⁹ reuertemur ad vos. s. in resurrectione ⁊ iungitur hic pr cū filio qz sunt inseparabiles: Job. xiiij. Qui videt me videt ⁊ patrem meum.

c† Tulit qz ligna holocausti ⁊ imposuit sup isaac filiū suū nā ex dispositione pris xps portauit lignū crucis: Joh. xix. Et baiulās sibi crucē ⁊c. Ipe vero portabat in manib⁹ ignē ⁊ gladiū: p ignē intelligit ardor iudeox ad occidendū xpm: ⁊ p gladiū militis gladius quo pforatum fuit xpi latus: hec eñ deus pr portauit inquantū ea fieri pmisit. † Ubi est victima holocausti. q. d. aliunde est assumenda ⁊ p hec conuenienter significant xpi verba horroꝛ carnis expumētia. Matth. xxvj. Pater mi si fieri pōt transeat a me calix iste.

g† Deus ꝓuidebit sibi victimā holocausti. deus eñ pater pati xpm suū ꝓuidit ⁊ impleuit: Actu. ij. Deus qui per os oīum ꝓphax ꝓnunciauit pati xpm suū impleuit sic. iō sb̄ditur.

† Et venerūt ad locū. s. immolationis: tū isaac nō fuit īmolatus: sz aries: qz diuinitas xpi nō fuit passa: sz fragilitas humana. i† Et ecce angel⁹ dñi ⁊c. per angelū dñi loquētem cū abrahā intelligit charitas sicut supius dictū est q ipa īduxit deū patrem: sed qz xps p passionē suā meruit suā exaltationem ⁊ ꝓli xpiani multiplicationē. ideo subditur:

k† Possidebit semen tuū portas inimicox suox ⁊c. xps eñ qui ait semen dei patris resurgens fregit portas inferno rū. c† Appellauitq; nomen loci illius dominus videt. Uisio nāq; clara dei p passionē xpi existentib⁹ in limbo fuit data ⁊ tunc viderunt dñm suo modo sicut visi erant ab eo. i. Choꝛ. xiij. Tūc aūt cognoscā sicut et cognitus sum. Moraliter aūt breuiter pōt exponi de hoīe religionē intrante quem deus temptat. i. ꝓbat dicēs p inspirationē internā: Tolle filium tuum quē diligis isaac. i. mundanū gaudium aufer a te assumendo voluntariū luctū. Sed qz dr Matth. v. Beati qui lugent qm ipi ꝓsolabuntur: ideo isaac nō immolat sz aries: qz carnale gaudiū p arietē significatū asperitate vite truciatur ⁊ spūale gaudiū augmentat. Philip. iiij. Gaudete in domino semper ⁊c.

In ca. xxij. vbi dr ī postilla. Et vade in terram visionis. i. in montem.

Additio. j. Ubi hic dr: in terrā visionis. in hebreo hr in terrā moria: voluit. n. translatio interpr̄tari hoc nomen moria. p hoc nomen visionis: qđ non de ꝓpinquo sed valde longe hoc sonat. in. ij. Xo Paral. iij. vbi de hoc monte agit non fuit interpr̄tatus hanc dictionem sed dimisit eā in ꝓpria forma dicens: Et cepit salomon edificare domū dñi in hierlm in monte moria ⁊c. ⁊ melius se habet ibi q̄ hic. nam hec dictio moria: hz alias interpretatiōes lre ꝓpinquiores ⁊ magis consonas ꝓposito: quas quidem interpr̄tationes hebrei antiq̄ tradunt: nā quidam eox dicūt: q moria interpr̄tat doctrina seu doctrix ⁊c. ꝓinq̄ssima interpr̄tatio seu expositio. Hā more in hebraico idez significat qđ docto: ⁊ sic moria est ab illo noīe more abstractū: Ut̄ est nomen femini generis eiusdē significationis: ⁊ sic mons morie idem est qđ mons doctrine seu doctoris. Secdo mō interpr̄tatur ab eis et ꝓprie ab hoc qđ dr moris: qđ significat mirrhā. Ut̄ dicūt q idem est dicere: mons moria: qđ mons mirrhe: de quo Cant. iiij. Vadā ad montē mirrhe. Tertio in trāslatione chaldaica dr: ad terrā latrie eo q more ꝓprie significat timorē: vñ in illo loco reddebatur deo cult⁹ latrie: que ꝓcipue fundat in timore dei sancto qui ꝑmanet in seculū seculi. Et notandū q quelibet illax triū interpretationū conueniebat illi mōti cōiter seu large rōne tēpli ibi edificādi. Primo qz ab illo loco doctrina legalis egrediebat ad totū ꝓlm iux dictū Deutro. v. ca. Secdo qz ibi offerebatur deo thymama ⁊ incensum in q̄ mirrha interponebatur iux secam interpretationē. Tertio qz ibi colebat de⁹ cū hostijs ⁊ sacrificijs legalibus: put in ꝓcessu leui: pluries cōtinet: que quidem tria amplius ⁊ pfectius conueniunt illi mōti p passionem xpi et alia que ibidē postea occurrerunt. Primo qz exinde exiuit doctrina generalis et salutifera toti vniuerso: iux illd Esaie. ij. In nouissimis diebus patus est mons dñi in sūmo montiū ⁊c. et subdit. Quia de sion exibit lex ⁊ xbū dñi de hierlm ⁊c. Secdo qz ibi fuit passio celebrata: que p mirrham designat. Mirrha eñ oblata xpo p magos: Matth. ij. dñicā annunciauit sepulturam. Tertio qz cultus latrie qui in vera charitate pficitur: solū fuit pfectissime cōplet⁹ cū xps in sua passione p ineffabilē charitatē seipm obtulit deo pri in odorē suauitatis que q̄dem expositiones nō sunt reputāde mystice sz lr̄ales. Fundat. n. in significatione ꝓpria huius dictionis moria: put ab hebraeis tradunt: vt dictū est. Itē nota q ī hebreo nō scribit moria: in h̄ loco cū vocali o: sed scribitur talit q ꝓpe potest legi Maria: vñ nō inconuenienter diceret q ille mons sanctissimus intitularet a beatissima xgine: q ibidē sz in tēplo filiū suū obtulit deo: ⁊ deinde iux illū locū ꝓpijs oculis aspexit filiū suuz īmolari: stans iuxta aram crucis. vt Joh. xix. Et notandū q interpr̄tatio nr̄e translationis non videt cōgrua rōni. Tū qz mōs morie in q̄ fuit edificatū tēplum nō erat sic dispositus: vt inde posset videri terra in circuitu, ꝓut postillator dicit: nam talis visio īpedita erat p montes qui erāt in circuitu eius: vñ Ps̄. Montes in circuitu eius: Tum qz cū dr. Vade in terrā visionis seu in terrā morie: nō est itelligendū in monte iuxta hierlm: put postillator dicit qz de⁹ in pmis nō oñdit abrae montē in q̄ erat īmolatur⁹ isaac: sz terram in q̄ erat mons ille quē de⁹ ipe sibi erat demonstratur⁹: vnde dicit: Vade in terrā morie ⁊c. in mōtē quē mōstrauero tibi.

In eodem capi. xxij. vbi dicitur in postilla: Hō est intelligēdū q inuitum eum ligauerit ⁊c.

Additio. ij. Si aūt isaac fuisset. xxv. annox tpe īmolationis: vt dicit Joseph⁹: ⁊ sic fuisset fortior patre: ⁊ tū voluntarie accessit ⁊ ligari se consensit vt īmolarē ad īplendū voluntatē dei ⁊ patris sui: videt maxime admirandū. quō in lra nō attribuit ipi isaac meritū immolationis sic ipi abrae: nō eñ minus merebat q̄ pr sz forte ampli⁹. amicabilia eñ que sunt ad se ꝓponunt amicabilibus que sunt ad altex: vt in Ethicis dr. Hō. n. min⁹ rōnabilit dicer̄t ipi isaac: qz fecisti rem hanc ⁊ te obtulisti sponte ꝓpter me ⁊c. q̄ ipi abrae: vnde dicunt quidā hebreox q isaac erat xv. annox ⁊ q̄ ꝑsi invitus accessit ad īmolationē: nec etiaz ex h̄ q portauit ligna holocausti: sequit q esset tante etatis: nā potest eē: q illa ligna nō erant onus vnius asini: qz nō erant tanta q sufficerent ad totū holocaustū: sz erant quedā pauca lig̃ sicca ⁊ forte odorifera: quibus erant addēda ligna alia de his que erant in monte: vt citius incenderent et suauius redolerent: nec ex h̄ isaac erat culpandus: nam adhuc erat in puerili etate: ꝓut patet in lra cum dicit inhoc loco. Ne extendas manū tuā sup puex ⁊c. nō. n. hr ī sacra scptura: q homo xxx. annorum ⁊ vltra puer dicat: ⁊ iō dicunt q ipi isaac non legit in scriptura attribui merces: sz solū abrae: quia adhuc isaac nō habebat pfecte vsum liberi arbitrij: ex defectu etat⁹: nec etiā habebat vires ad resistendū patri.

In eodem ca. xxij. vbi dr in postilla: Hūc cognoui. i. alios cognoscere feci ⁊c.

Additio. iij. Cum ex h̄ q dr hic in ꝓsona dī: Hūc cognoui intelligāt alios cognoscere feci: sicut cōiter tenet. Sed hanc expositionē quidā hebreox refutant dicentes: q nullus erat ibi tpe īmolationis cū abraam nisi sol⁹ isaac: ꝓpter quē solū non diceret alios ꝓgnoscere feci. Sed hec rō nō videt valere: nā obedientia abrae per hunc actū cognita fuit angelis qui forte prius nō ꝓgnoscebant abraam eam habuisse in tanto gradu: silr ⁊ ceteris fidelibus qui gesta abrae credūt aucte sacre scripture. Sed adhuc hec expositio nō videtur ꝓpria: nā iste act⁹ īmolationis attribuitur abrae tanq̄ actori: vñ ei dr infra: Quia fecisti rem hanc ⁊ nō pepercisti filio tuo ⁊c. ⁊ sic in isto actu abrahā fecit alios cognoscere: q cēt timens deū: ⁊ p ꝑs scriptura ꝓpri⁹ dixisset ⁊ rōnabilius. Hūc fecisti alios cognoscere q timuisses deū vnde videt hoc verbū. s. Hūc cognoui: ꝓprius posse exponi Methaphorice: sic alia que de deo dicunt ꝑm similitudinē: qz cū dr: Irat⁹ ē de⁹ ⁊ hmōi: intelligit q̄ ad modū irati se habuit in affectu. silr etiam in ꝓpria materia cū dr: Tētauit de⁹ abraam: intelligendū est q de⁹ se habuit erga abrahā p modū tētantis: q̄ vult accipe experimentū de aliq̄ ignoto: nō tū q deo qui oīa nouit hoc eēt ignotū: ⁊ silr cu dr: Hūc ꝓgui. methaphorice posset exponi: vt p h̄ intelligat q de⁹ se habuit in hoc actu sic ille q̄ nouiter ꝓgscit aliquid: qđ ptz in h̄ q de⁹ post illō factū ꝓmisit abrae maiora q̄z prius sibi promiserat: ⁊ etiā iuramento ea cōfirmauit: vt p⁹ pauca declarat.

In eodē ca. xxij: vbi dr in postilla: Appellauitq; nomē loci illius: deus videbit ⁊c.

Additio. iiij. In hebreo in h̄ loco dr dñs ire: ⁊ ē verbū significans videre diuinum in futuro dupliciter: vno mō p futux indicatiui: alio xo mō p modū optatiui: ita q pōt ꝓprie intelligi: dñs videat: ⁊ dñs videbit: cuius sensus ē: qz appellatio abrae in h̄ loco fuit q̄daz

oro ꝓbica

oro ꝓphetica: sic pluries cōtingit in Ps. ⁊ in alijs dictis ꝓphetaꝝ. vñ in h sensu ꝙ dicit: Dñs videat orabat abraā deū: vt videret oculis iustissime misc'die sue rectitudinē mentis ei⁹ ⁊ ꝓmptitudinē sue obediētie in imolatiōe filij. In h aūt sensu q̄ significat: dñs videbit: ꝓbabat ꝙ h erat de⁹ visur⁹ ⁊ reddi tur⁹ mercedē plenā ipi abrae: sic stati fuit ɔcessū sibi: cū seq̄t: ꝑ memetipm iuraui: hui⁹ aūt qd seq̄tur: vñ vsq; hodie dicit: In mōte dñs videbit ⁊c. videt eē sensus: ꝙ posteritas abrae scʒ veri fideles spectātes remunerationē hui⁹ facti dicebant cōiter q̄si in ꝓuerbiū illd vbū qd abraā ꝓphetice dixerat. s. dñs videbit. Et addebāt sup h qd d' in monte: q' credebant ꝓphetiā illā eē ad effectū ꝓducendā in illo mōte vbi abraam h factū tā meritoriū exercuit. quā q̄dē orōnem ꝓpheticā ipi⁹ abrae sil' ⁊ ꝓuerbiū inde subsecutū hebrei credūt fuisse ipletā in edificatiōe tēpli: ⁊ appitione glorie dñi in nube illd tēpluʒ acceptātis. vt in. iij. Reg. viij. Sʒ poti⁹ credendū est fuisse impleta cū xp̄s in eodē loco imolatus fuit in forma visibili. vñ vbi trāslatio nr̄a dicit: In mōte dñs videbit. hebraica vitas hʒ: dñs videbit: ⁊ sic hr̄ i glo. nr̄a: ꝑ qd ꝓprie itelligit ꝙ ver⁹ fili⁹ di ibi visibilit' fuit imolat⁹: qd imolatio isaac p̄cipue figurabat. Circa qd attēdendū ē vlteri⁹: ꝙ lʒ meritū abrae i h loco fuerit p̄ncipaliter expletū ꝑ imolationē filij: quā ꝓ do prōptissime facere itēdebat: qd fuit singulare in ipo abraā: non aūt in imolatione arietis: i q̄ multi cōuenerūt sacrificātes do aīalia bruta: tñ abraā nō ꝓtulit orōnē ꝓpheticā supradictam nisi p⁹ imolationē arietis: nec etiā fuit sibi factū iuramentum diuinū ꝓmissionū vsq; tunc. s. p⁹ arietis imolationē: qd nō dʒ itelligi vacare a mysterio. Nā imolatio isaac deficiebat a figuratiōe imolatiōis xp̄i in duob⁹. p̄mo. s. q' isaac nō fuit actualiter imolat⁹: sʒ solū itentionalit': xp̄s vo actualit'. secūdo q' immolatio isaac nō fuit oblata in redēptiōem alicui⁹: immolatio vo xp̄i fuit i redēptionē hūanā: ⁊ iō hec duo fuerūt representata ꝑ imolationē arietis ad ꝑficiendū imolationem isaac quātū ad p̄figurationē imolationis xp̄i. Aries eñ fuit occis⁹ ⁊ eius sanguis effusus: silr ⁊ fuit in redēptionē ipius isaac. vñ dicit: Quē assumens obtulit i holocaustū ꝓ filio: et ideo postq̄ abraā expleuit p̄figurare imolationē xp̄i ꝑ vtrāq; imolationē p̄dictā: tūc ⁊ nō an̄ ꝓtulit suā ꝓpheticā orōnem vt dictū ē. Cōseq̄nt' aūt vocat⁹. scdo ab angelo i ꝑsona dñi fuit sibi facta ꝓmissio cū iuramento: ⁊ nō antea ꝓut i lr̄a ptʒ. vñ Isi. ⁊ hr̄ i glo. pacto sacrificio d' abrae: In semine tuo ⁊c. qd factuʒ
Ps. 21. est cū aries dicit: Foderūt man⁹ meas ⁊ pedes meos. peracto
Ibidem eñ sacrificio dictū est: Cōuertent' ad dñm vniuersi fines terre imolato q̄ ariete vocauit abraā nomē loci illi⁹ dñs videt: hec ille. Lr̄a etiā h insinuat: in p̄ma eñ vocatiōe angeli dictū fuit abrae: Nunc cognoui ꝙ timeas dñm: ⁊ non pepcisti filio tuo vnigenito ⁊c. vñ solū cōmendat' de oblatione filij ꝓpter deū ⁊ tūc nō fuit sibi facta aliq̄ ꝓmissio: sʒ sola approbatio diuina erga ipm abraā. In scda vo vocatione d' ei: q' fecisti hāc rē. scʒ oblationē scdam: h est arietis: ⁊ nō pepcisti filio tuo. s. per oblationē p̄mā filij. ⁊ tunc fuit sibi dictū: Bñdicā tibi ⁊c. ex q̄ ptʒ ꝙ lʒ meritū abrae p̄ncipali⁹ ⁊ clari⁹ cōsistit in oblatiōe filij: tñ q' ꝑfecti⁹ figurat' passio xp̄i: in vtraq; oblatiōe sil': ⁊ etiā ꝓtestatio fidei abrae de xp̄o clari⁹ relucebat: idcirco tūc ⁊ nō antea fuit sibi facta ꝓmissio q̄ cōsonat p̄dictis. Origenes etiā in h loco dicit: patit' q̄ xp̄s. s. in carne: cui⁹ hic aries forma est vbū vo icorruptū ꝑmāsit: qd ē ꝭm spūm cui⁹ imago ē isaac.

¶ In eo. ca. xxij. vbi d' in postilla: h ɔñr repetit' ꝓmissio facta (pri⁹ abrae ⁊c.

Additio. v. In hac ꝓmissione fctā abrae nō solū repetunt' ea q̄ al's fuerūt sibi ꝓmissa: seu magis explicant': ⁊ etiā diuino iuramēto confirmant': sʒ etiā de nouo maiora sibi ꝓmittunt'. vñ Ambro. in libro de abraā: hec bñdictio p̄stitit supiorib⁹. In illa eñi ꝓpagationē seminis futurā ꝓmittit in hac aūt ait: Et bñdicētur in semine tuo ⁊c. Ad cui⁹ declarationē sciendū: ꝙ lʒ ea q̄ in p̄mo loco cōtinent' i hac ꝓmissione vltio facta abrae. sunt quasi q̄dā repetitiones p̄cedentiū ꝓmissionū. qd aūt vltio ɔtinet': Et bñdicent' ⁊c. qd ꝓprie itelligit' de xp̄o: q̄ descēdit de semīe abrae ꝭm carnē: sine q̄ null⁹ ɔsequit' salutē: ꝓmissio noua est: q̄ nō cōtinet' in p̄cedētib⁹: qd sic ptʒ: nā nūq̄ abrae fuit facta ꝓmissio q̄ huic q̄dāmō assimularet': nisi. s. xij. ca. vbi d': Atq; in te bñdicent' oēs cognationes terre ⁊c. q̄ q̄dē bñdictio in illa ꝓmissione cōtēta nō pōt intelligi de bñdictiōe spūali: q̄ ꝑtinet ad grām cui⁹ xp̄s est actor ⁊ cā efficiens. nō eñi dic ibi: bñdicent' i semine tuo: sʒ bñdicent' in te. Cōstat aūt ꝙ abraā nō fuit actor hmōi grē. In hac aūt vltia ꝓmissiōe nō d': Et benedicent' i te: sʒ bñdicent' in semine tuo. s. i xp̄o. vñ et Aplus ad Gal. iij. istā vltimā auctē allegat ad ꝓbandū ꝙ in xp̄o benedicent' oēs gentes: nō aūt allegauit p̄mā auctē: eo ꝙ ē ad suū ꝓpositū iptinēs: vt ptʒ i aucte Ambro. supra allegata: qd etiā ipa lr̄a testat' apd eos q̄ in lingua hebraica sunt piti: Nā lʒ trāslatio nr̄a h ⁊ ibi dicat idistincte: Et bñdicent'. nō tñ modica differētia est int' vbū hebraicū ibi positū ⁊ vbum qd h ponit'. vbū eñ qd h ponit' nō aliud significat nisi ꝙ ip̄cantes bñdictionē alicui dicāt: Talē te faciat de⁹ sic fec talē: eo mō q̄. j. xlviij. d': In te bñdicet' isrl'. atq; dicet: Faciat tibi de⁹ sic fec ephraim ⁊c. vbi māifeste ptʒ: ꝙ illa bñdictio nō fundat' in ipo ephraim tanq̄ in actore p̄ncipali seu cā efficiente ipius bñdictionis: Et silr vbū oīno ponit'. s. xij. ca. vbi d': Atq; bñdicent' i te vniuerse cognatiōes terre ⁊c. sed in h loco i hebraico ponit' q̄dā vbū significās: ꝙ ille in q̄ alij bñdicunt' sit cā p̄ncipaliter effectiua illi⁹ bñdictiōis: qd nulli pure creature pōt cōuenire: vñ in Ps. Deus iudicium Ps. 71.
⁊c. loquēs de xp̄o ad lr̄am vbi d': Et bñdicentur in ipo oēs trib⁹ terre ⁊c. ponit' vbū bñdictionis oīno silr huic quod h ponit': nō aūt ponit' sic in capi. xij. supra dicto. Silr Esa. lxv. tractās de xp̄o ad lr̄am dicit: In q̄ q̄ bñdict⁹ est sup terrā bñdicet' in dño amē. vbi vbū oīno silr ponit': sic h cū d': Et bñdicent' in semine tuo ⁊c. nō aūt sic bñdicent': qd pōit'. s. i ca. xij. Cōcordat etiā p̄dictis: ꝙ de⁹ i alijs ꝓmissionib⁹ abrae factis nunq̄ interposuit iuramētū aliqd: sʒ solū i h loco tm̄ dic: Per memetipm iuraui dic dñs ⁊c. qd nō solū denotatur vt simplex iuramentū: vt si dixisset: Iuraui dic dñs simplr: sed ad maiorē solēnitatē addidit: ꝑ memetipm: sic ille qui iurat tāgendo sacra: vt crucē vel euāgelia ⁊ poti⁹ corp⁹ xp̄i solēnius iurat q̄ ille q̄ simpliciter iuramētū p̄stat sine tactu taliū. in q̄ ōndit' ꝙ int' alia ꝓmissa h eēt maximū: qd etiā ɔsueuit facere scp̄tura in q̄busdā alijs locis: sʒ p̄stare diuinum iuramentū solēne sup his q̄ ad mysteria xp̄i vēturi ptinebāt: sic cū agit' de sacerdotio xp̄i ex'no psalm. Ps. cix. Iurauit dñs ⁊ nō penitebit eū: tu es sacerdos in eternū: vt itelligat' solēnis firmitas hui⁹ iuramenti nō solū dixit: Iurauit dñs: sed addidit ⁊ nō penitebit eū: h idē ptʒ in Ps. Memento dñe dauid ⁊c. vbi cū de regno xp̄i agit' ex semine dauid venturi
Ps. dicit: Iurauit dñs dauid veritatē ⁊c. int' illd euangelij Ps. 131.
Dabit illi dñs deus ⁊c. vbi nō interposuit iuramentū simpli Luc. i. c
citer: sʒ ad solēniorē firmitatē addidit: Et nō frustrabit' euʒ: qd sat' ɔsonat p̄dictis. vt ptʒ intelligēti. vñ hec auctas bñ itellecta multū facit ad concludendū hebreos in h ꝙ in xp̄o ab abraā descensuro oēs gentes habebāt recipe bñdictionē.

Replica correctoris ɔ Burgē. In ca. xxij. vbi exponit' illud: Vade in terrā visionis. i. in montē ⁊c. Burgeñ. facit magnā vim de noīe Moria: in quo reprehendit btm̄ Hiero. sʒ q' ei⁹ digressio in fauorē fidei trāseat: potissimū q' nō est ɔ postillatorē: sʒ ꝙ addit se legisse in hebraico maria ꝓ moria: q' ex aucte sacre canonis aut sctōrū nō hʒ euidentiā: ea facilitate cōtemnit' q̄ ꝓbat': marie q̄a cōit' oīm interp̄tationes imo ⁊ ipius Burgeñ. sonāt i ɔriū.

¶ In eo. ca. vbi postillator ad intentionē iosephi ⁊ aliorum dicit isaac nō inuitū ligatū fuisse in oblatione sʒ spōtaneum q' cū posset nō restitit patri existens. xxxv. annoꝝ. Burgeñ. obijcit dicēs: ꝙ tunc meritū poti⁹ debuit ascribi isaac q̄ abrae. dic q̄ isaac tm̄ fuisse. xv. ānoꝝ. ⁊ iuitū a p̄re ligatū. idcirco vocat⁹ est puer: qd in scriptura de viris. xxxv. annoꝝ dici nō cōsueuit. Sed ad obiectionē Burgeñ. rñdet' p̄mo: q' abraam accepit mandatū a deo ⁊ obediuit nō isaac. iō sit mēoria de merito illius nō istius. scdo pōt dici: ꝙ abraam obediuit deo: isaac aūt hoi. s. patri. tertio pōt dici q' isaac obedientia cū agonia fuit ꝓcedens ex volūtario mixto non sine terrore ⁊ tiore. obediētia aūt abrae ex fide absoluta: vt d' ad Heb. xj. quarto q' agens p̄stantius est passo: in hac aūt obediētia abraā se habuit respectu oblationis vt agēs: isaac vt patiēs. ideo de abraā d': q' fecisti rem hanc ⁊c. Sʒ si respicere voluerimus lr̄am bñdictio ⁊ meritū huic obediētie correspondēs respicit isaac sic ⁊ abraā. Dicit'. n. q' fecisti rem hanc ⁊ nō pepercisti filio tuo vnigenito ꝓpter me: bñdicā tibi ⁊ multiplicabo semē tuū sic stellas celi ⁊c. h scdm refert' ad isaac: ꝭm illud s. xxj. In isaac vocabit' tibi semen. ⁊ sequit' hic bñdictio isaac: possidebit semē tuū portas inimicoꝝ suoꝝ: ⁊ bñdicent' in semine tuo oēs gentes: vñ q̄uis abraā ea oīa sibi meruerit nō tñ ꝓ se solū: q' in sua persona nō vidit effectū: sʒ ꝓ suo semine. Quicq̄d aūt sit de his nō valet qd Burgeñ. addit ꝓ cōfirmatione sui ꝓpositi ꝙ isaac noīat⁹ est puer: q̄si i scp̄tura viros fortes pueros vocari nō sit cōsuetū: cū tamē de puer' dauid fortissimis multa dicant'. ij. Regū. j. ⁊. ij. ca. Et de Iosue duce belli dictū ē puer: Exo. xxxiij. Rex assuerus quoq;

fecit ꝙ iuuiū puer' fortissimis psaꝝ Hester. j. Et xps dixit discipulis post resurrectionē puer nunqꝫ pulmentarijz habetis: Job. xxj. ⁊ Act'. iiij. Apli dixerūt pncipes cōuenisse aduersū puerꝫ iesum. Et Burgen. meli⁹ recollect⁹ idē dic̄ circa. xj. ca. iij. li. Reg. In eo. ca. vbi exponit nūc cognoui. i. cognoscere feci. Burgē. dicit ꝙ magis ꝓprie exponitur de deo sic̄ alie metaphore: ꝙ deus in ꝺ se habēs ꝯsi nouit aliquid cognoscens dixit: Nūc ꝙgui. sz videtur Burgen. implicare dicendo metaphoras esse ꝓprias: cum metaphora ois sonat improprietatem. Quicqd tamen sit nō debuit ꝓpter debile motiuum suam expositionem btō Aug'. xvj. de ciui. ꝺi. ca. xxvij. glo. ordi. ⁊ cōmuni schole preferre.

Glo. ordi.

K Ca. XXIII

A a Et mortua est in cinitate arbee. Hiero. Que est i valle. hoc in autē ticis libris nō habetur. Arboch paulati a legentib⁹ ac scribentib⁹ corruptum ē. Re ꝙ putanduz ē Xxx. nomē ciuitatis hebraice barbare at ꝙ corrupte: a/lic ꝯ i suo ꝺr trāstulisse. Arboch enim nihil oīno signi/ficat sed dicit arbee. i. quattuor: qr ibi abraam ysaac et iacob: condit⁹

B eit et adam ꝑ/mus: sicut i li/

Jos. 14. d bro iesu aperte demōstrat.

b Surrexit abraam et xc. Aug⁹. Queritur quomodo abraam adorauit populuz terre: cum scri

Deut. 6. b ptum sit: Dominum deum tuum adora/bis: et illi soli seruies. Sed non est in precepto dictum dominum deum tuum adorabis solum: sicut dictum ē ⁊ illi soli seruies. Talis enī seruit⁹ soli deo debetur: que grece latreosis dicitur. Unde damnātur idolatre hanc seruitutem scili/cet idolis exhibētes. Nec

L moueat ꝙ alibi ꝓhibet angelus hominē se adorare: et

† 13. q. 2. c. quesita est. c. postq̄ admōet vt deus potius adoretur. Talis enim apparuerat: qui ꝑ deo adorari poterat: ⁊ ideo ado/

ꝝ ratoz

Jrit aūt sara Ca. XXIII a

v ꝟ Cēnarius. ⁊ viginti septem soli/di sunt: ⁊ quadrati: quibus signat integritas vite scōz ārē hui⁹ vite exitū

a cētum vigintiseptē annis ⁊ mor/ b+ tua est in cinitate † arbee: quę est hebron in terra chanaan. Uenit † ꝙ abraā vt plāgeret ⁊ fleret eā.

Cūq surrexisset ab officio fune/ c

ꝟ a quo ethei.

ris: locut⁹ ē ad filios heth dicēs: Aduena sum ⁊ peregrinus apꝺ d vos: date mihi ius sepulchri vo e biscum vt sepeliam mortuū me/ f um. Responderunt q filij heth: g Audi nos domine: princeps h dei es apud nos: in electi sepul/chris nostris sepeli mortuū tuū. i Nulluscq te prohibere poterit: quin in monumento eius sepeli/

b as mortuuz tuū. Surrexit abraā k

ꝟ Supplicando honorauit.

et adorauit populum terre: filios l videlicet heth. dixitq ad eos. Si placet aię vestrę vt sepeliā mor/tuum meum: audite me: et inter m cedite ꝓ me apud ephron filiū seoz: vt det mihi spelunca ꝺupli/cem: quam habet in extrema pte n agri sui. Pecunia digna tradat mihi eam: coram vobis in possessionē sepulchri. Habitabat autē o ephron in medio filiozum heth. Rūditq ephron ethe⁹ ad abraā p cunctis audientibus q̄ ingrediebantur portā ciuitatis illius dicens: Nequaq̄ ita fiet ꝺne mi: sz q magis ausculta quod loquor. Agrum trado tibi ⁊ speluncaz q̄ in eo ē: ꝓsentibus filijs populi mei: sepeli mortuum tuum. Adorauit abraam coram ꝑplo terre: r ⁊ locutus est ad ephron circūstā/te plebe: Queso vt audias me: Dabo pecuniā ꝑ agro: suscipe eā ⁊ sic sepeliā mortuum meum in eo. Responditq ephron. Domine mi audi me† Terrā quam po/

ꝟ vel quadringentis. ꝟ vel siclis.

stulas quadringentos siclos argenti valet. Istud est precium inter me et te: sed quantum est hoc s

Nico. de lyra

Jrit aūt sara. hic ꝙr describit quomo/ Ca. XXIII a

v do abraam vt pfectus se habuit ad ꝓximum. sic est hitauit inter extraneos q vocabāt eū dei principem ⁊ locum sepulture ꝓ vxore sua et graris obtulerunt. ⁊ ideo primo describitur sare obitus. secundo offertur ei sepulture locus. ibi: Cūq surrexisset. Circa primum dicitur sic: Uixit aūt sara centum vigintiseptem annis. Hebrei qui numeros multis modis exponunt mystice: dicunt q̄ isti tres numeri predicti ita ponuntur distincte ad designandum conditiones sare. ac si diceretur: ita munda ⁊ innocens fuit viginti annorum: sicut cum fuerat septem ānorum tm̄: ⁊ ita pulchra centum annorum sicut viginti. ⁊ istud ꝓcedat p̄dict'. xx. ca.

b Et mortua est in ciuitate arbee. vocata est eā ciuitas arbee. i. quattuor. vt dicunt aliqui: ꝓpter quattuor gigantes ibi sepultos. s. archiman: sisai: talmai: ⁊ pater eorum. Alij dicunt ⁊ melius vt videtur q vocata est arbee ꝓpter quattuor patriarchas ibi sepultos cum cōiugibus suis scilicet adā ⁊ eua: Abraam ⁊ sara: isaac ⁊ rebecca: iacob ⁊ lya. de primo habetur Josue. xiiij. de alijs tribus. j. xlix. ca. c Cunq surrexisset. hic cōsequēter agit de sepultura sare. vbi primo ponitur petitio abrae. secundo concessio sepulture. ibi: Responderūtq filij heth. primo ergo dicit: d Aduena sum ⁊ pe. xc. ꝓpter quod non habeo ius sepulchri. e Date mihi ius xc. Ex quo patet q non intendebat illud emere q̄ est illicitum vendi: sz ius sepulture seu locum: quia locus sepulture semper fuit inter sacra reputatus. Melius potest dici q locus sepulchri non est res spūalis: sed ius sepeliendi ideo abraam ius petijt ꝓ dono dicens: Date mihi xc. ⁊ locum petijt ꝓ precio. f Ut sepeliam mortuum meū. hic accipitur masculinuz ꝓ feminino: sicut ⁊ Mar. v. ꝺns dixit Quis me tetigit: de muliere emoroissa. g Respōderunt hic ꝙr de sepultura sare agitur. et primo ponitur curialis populi rūsio cū ꝺr: h Audi nos ꝺne xc. In dubijs enim recurrebant ad abraā: ⁊ ipe dirigebat illos. ac si ꝙsulerent ꝺnm. i In electis sepulchris nr̄is. i. meliorib⁹ ⁊ honorabilioribꝫ. k Sepeli mortuum tuuz. i. saram. sed q̄ nolebat eā sepelire cū ifidelib⁹. ꝓmo regratiat⁹ ē ꝑplo. ió sbdit: l Et adorauit xc. a q̄ dicti sunt ethei. fecē em̄ eis reuerentiā vt ipetraret locū sepulture: vbi erat sepult⁹ adā. ió sequit:

m Intercedite ꝓ me xc. non dixit vēdat: qr locū sepulture adam non intendebat emere sed fundum in quo erat dicta sepultura: quod erat licitum. ideo sequitur:

n Quam habet in extrema parte agri sui xc. id est agrū in quo est. o Habitabat autē ephron in medio filiozum heth. hoc autem interponitur ad ostendendum q ille ager erat carioz ceteris in extremitatibus positis: ⁊ per cōsequēs melioz ⁊ securioz. p Responditq ephron ethe⁹ ad abraam cūctis audi. xc. omnes enim de ciuitate ab operib⁹ suis cessauerant: vt sepulture sare debitum honorem ipenderēt.

q Nequaq̄ xc. id est nolo tibi vendere: sed gratis concedere. sed quia abraam nolebat q ipe vel alij infideles possent ibi ius sepulture reclamare: ⁊ per consequens cum sara infideles sepelire: noluit gratis accipere sed ꝓ pecunia postulauit: ⁊ patet littera vsq ibi: r Terra quam postulas quadringentos siclos xc. Dicunt aliqui q si considerentur dicta Jsido. et Papie de ponderibus metallozum. obolus ꝓout in scriptura sacra accipitur habet tantum de argēto sicut habet vnus parunus turonensis. siclus autem vsualis ꝺ quo hic agitur: fm eos valet. xlviij. obolos. Et sic quadringenti sicli valent octoginta libras turoneñ. ⁊ fm hoc patet precium agri predicti. Si autem contra hoc arguatur per hoc quod dicitur Exoꝺ. xxx. Siclus. xx. obolos habet. Dicunt non obstat: quia in Exoꝺ. loquitur scriptura de siclo ⁊ obolo fm pondus sanctuarij: vt patet ibidem: quod quidez pondus est aliud a pondere vsuali. Credo tamen q melius est dicere q̄ non habetur certus valoz predictozum quadringentozum argenti sicloꝝ. quia pondera ⁊ monete apud varias gentes multipliciter variantur: ⁊ etiam apud eandem gentem fm diuersa tempora. s Sed quātū est hoc q. ꝺ. nō est res tāta de q̄ inē me ⁊ te fiat lōgus tractatus.

✠ Quod cum

rator corrigẽdos erat. a Qđ cũ audiero. i heb. sic posuim⁹ ꝟ primũ nomẽ scribit ephron. Scdm ephran. postq̃ cũ p̃cio victus est vt sepulchrũ vẽderet: ⁊ accipet argentũ: licet cogente abrãa: vanĩa q̃ apud illos p o legit ablata est de nomĩe eius ⁊ p ephrõ dict⁹ est ephran. In q̃ significat nõ fuisse p̃fecte x̃tutis: q̃ potuit vendere memorias mortuorũ. Sciãt igr̃ q̃ sepulchror̃ p̃cium nõ a cogentib⁹ sz a nolentib⁹ accipiũt: mutari nomẽ suũ: ⁊ pire aliq̃d de merito eor̃: cũ etiã reꝑhẽdat qui inuitus acceperit.

b Cõfirmatusq̃ est ⁊c. Moraliꝫ. Greg⁹. mora. Innuit sepulchrũ duplex q̃ pfectus predicator extinctã a ꝺsideriꝭ carnis aĩaz absc̃ditꝭ ſꝟ bõe operationis ⁊ cõtẽplationis tegmine: vt a carnali cõcupiscentia q̃si insensibilis lateat: quã pr⁹sentiẽs mortaliter viuebat. Vñ: Mortui eñ estis: ⁊ vita vr̃a absc̃dita ẽ cũ xp̃o in deo. Actiua eñ vita a prauis opib⁹ mortuos sepelit. Cõtẽplatiua pfect⁹ q̃ a cunctis actionib⁹ fũdit⁹ diuidit. Qui g̃ iã in se contumelias carnis edomuit: superest vt mentẽ per studia sancte opatiõis exerceat: ⁊ qui iam mentez p sancta opa dilatat: superest vt eam vsq̃ ad secreta intime contemplationis extendat. Rõ est enim pfect⁹ predicator: qui propter contẽplationis studium opanda negligit: vel propter operationis instantiam contemplanda postponit.

c Spelunca ⁊c. Et circa eam ager arborosus ad sepeliendã saram q̃dringentis siclis argenti p patriarcham a dominis r̃e emit. Quia ad vacandum sapiẽtie: ⁊ studendum actioni ſb folijs mysticorum verborũ tanq̃ sub fructuosis arboribus: non aliter predicatoribus quietus locus acquiritur: nisi per euangelicam doctrinã argenti nitore fulgentem terrenis potestatibus ab ipis eñna beatitudo suadeatur. Que bñ centenario q̃terducto figurat q̃ a leua i dextrã trãsferr̃.

d Pone ℣a. XXIIII manũ ⁊c. Greg⁹. Alr. Allego. Manũ sub femore iubet ponere ⁊ p deũ celi iurare. q̃ illi⁹ caro p illud mẽbrum descensura erat: q̃ filij abrae eẽt ex humanitate ⁊ diuinus ex diuinitate: q̃si tãge filium meum et iura p deum meum. Unde non super femur: sed sub femore manum ponere iubet: q̃ inde descensur⁹ erat qui homo: sed super homines esset: vnde dignum non fuit vt manum super femur poneret: quia nulla caro sup illã est. e Ut non accipias. Greg⁹. Alr. Allego. Isaac de filiabus chananeox vxor duci phibet: q̃ xp̃o nulle reprobox aĩe coniungunt. De cognatione vxor duci p̃cipit: q̃ sola electox ecclesia xp̃o copulãda erat quã ipe vnigenit⁹ ex p̃destinatione ⁊ plcia iã extraneã nõ habebat. Puer qui ad

a Qđ cum audisset abrãa. s. determinationẽ p̃cij: appẽdit pecuniam quã ephrõ postulauerat audiẽtib⁹ filijs heth: q̃ i talib⁹ optet hr̃e testes.

b Quadrigẽtos ar. si. ⁊ pbati. i q̃ ꝺsidik bõitas materie. c Mone te publice. i q̃ ꝺsidik bõitas forme: q̃ hẽbat ip̃ressionẽ debitã mõete publice currẽtis. d Cõfirmat⁹ ⁊c. ex q̃ ptz q̃ nõ emit spelũcã in q̃ erat sepulchrũ ade: sz agr̃ siue fundũ i q̃ erat: ⁊ istũ ẽ licitũ: sic fund⁹ põt emi licite i q̃ ẽ sita ecclesia. ephrõ aũt vẽdẽs peccauit: q̃ r̃ dictã sepulturã cari⁹ vẽdidit. Dicũt hebrei q̃ ipe ephrõ ostendit i ꝓncipio se multa agere p abrãa: ⁊ tñ i fine nihil fecit sz r̃ã suã cari⁹ iusto p̃cio vẽdidit: ido postea remota est lr̃a vau de ei⁹ noie: ad designãdũ ei⁹ ip̃fectionẽ. ⁊ sic diminute scribit deficep: vt ptz. xxv. ca. sz nõ apparet in ꝓnũciatiõe. Dicit aũt ista sp elũca fuisse duplex: q̃ fm alios ibi erat duplex edificatio. vna iferior ⁊ alta supior: sic i capella regis parisius: fm alios ꝺ duplex q̃ lz cẽnt i eadẽ cõlitate: tñ in vna ponebantur viri: ⁊ i alia vxores. e Atq̃ ita sepeli. abrãa. ꝟ ꝑ describit sepultura sare. ⁊ ptz lr̃a.

Moraliꝫ. Dic agitur de ℣a. XXIII morte sare p quã designatur mors cuiuslibet bone persone. Unde subditur:

† Mortua est in ciuitate arbee. i. quatuor: q̃ boni moriunt i q̃ttuor x̃tutũ moraliũ pfectiõe. Apocal. xxj. Ciuitas erat in quadro posita.

† Venitq̃ abrãa vt plãgeret. p quẽ põt intelligi q̃libet fidelis amic⁹ defuncti q̃ naturali pietate mot⁹ plãgit mortẽ amici. ⁊ ꝑ q̃rit sepultur̃ locũ p quẽ designat empyreũ celũ. sic infern⁹ est sepulture loc⁹ maloꝝ. Lu. xvj. Mortu⁹ est diues ⁊ sepult⁹ est in inferno. Et ibidẽ p̃mittit de laçaro. Factũ ẽ aũt vt mozerẽt mẽdic⁹ ⁊ portarentur ab angelis in sinũ abrae. Iste vero sin⁹ a tpe ascẽsionis xp̃i est empyrei celi loc⁹ q̃ r̃ir per suffragia bonoꝝ. ℣ In ca. xxiij. vbi ꝺr in postilla: Ex quo ptz q̃ nõ intẽdebat emere illũ qđ est

Additio. In hac emptiõe (illicitũ ⁊c. nõ põt abrae aliq̃d pctm̃ imponi: tũ q̃ nõ peccaret hodie q̃ emeret agr̃ vt i eo faceret cimiteriũ: q̃t vt dicit Ambro. in li. de abrãa. Hec aũt abrã fecit: q̃ nõdũ erat hui⁹ dei tẽpla: i q̃b⁹ fidelium

Replica (in dño reliq̃e adorarent. corrector. ij ꝺ Burgẽ. In ca. xxiij. vbi postillator ꝺc abrãa cauisse: q̃d illicitũ ẽ i ꝺctu facto cũ ephrõ ꝑ eo: q̃ emit fundum nõ spelũcã siue sepulchrum. Burgẽ. obijcit q̃ abrae nõ põt ꝓponi pctm̃: quia hodie posset sine pctõ q̃s emere agr̃ i q̃ faceret eccliam vel cimiteriũ: sz manifestũ ẽ hãc obiectionẽ non valere: q̃ emit agrũ i q̃ sepultura erat nõ vt in eo sepulchrũ faceret. rõne ei⁹ sepulture ipi⁹ adeꝝ eue i illo agro loc⁹ ipe religiosus inꝺ sacra cõputabat: iõ nõ emit sepulchrũ: sz ius i agro i q̃ sepulchrũ erat: iõ dixit: Date mihi ius sepulchri: non dixit vẽdite: q̃ ꝟ illicitũ fuisset. ⁊ seq̃t: Inꝺcedite pro me apd ephrõ vt det mihi spelũcã duplicẽ i q̃ sepult⁹ fuit adã. vt ꝛnuit Josue. xxiij. non dixit vt vẽdat: q̃ illicitũ fuisset. Rõ eñ abrãa ꝺtendebat emere sepulchrũ ade: sz fundũ: ⁊ ius i fundo i q̃ dicta sepultura fuit.

Moraliꝫ. Erat aũt abraam. hic consequenter ostẽditur qualiter abraam vt perfectus se habuit respectu sui. seu prouidit. quia primo pro maritatione isaac describitur serui missio. secundo coniugis requisitio. ibi: Cunq̃ camelos fecisset accumbere. tertio petitionis concessio. ibi: Responderunt laban ⁊ bathuel. quarto coniugis adductio. ibi: Burgens autem mane. Circa primum sic dicitur:

g Dixitq̃ ad seruũ ⁊c. iste fuit eliezer de quo supra dictum est. xv. ca. q̃ erat ꝓcurator domus sue. b Pone ma. ⁊c. Hebrei dicunt q̃ hoc dixit rõne circũcisionis que est circa illas partes quam ꝺs dederat sibi i signũ fidelitat⁹: vt supra dictũ ẽ. xvij. ca. Catholici aũt dicũt ⁊ melio⁹ q̃ ꝟ fuit ꝓpt xp̃m q̃ ex carnẽ nascitur⁹ erat ꝺ abrãa femore: ⁊ tali mõlocũdi vtit scptura Exo. j. vbi ꝺr: Oes aĩe eox q̃ egressi sunt de femore iacob ⁊c. ⁊ patet littera vsq̃ ibi: i Sz ad terram ⁊c. s. in aran vbi mansserat nachor frater suus cum vxore sua. ⁊ ptz lr̃a vsq̃ ibi:

a sepelí mortuũ tuuz. Quod cum audisset abraam: appendit pecuniam quã ephron postulauerat audientibus filijs heth: quadringentos argenti siclos: ⁊ probatę monetę publicę. Confirmatusq̃ a ſ Primus dictus est ephron. i. confirmatus ⁊ p fecerus. post venduram sepulturam ephran. i. infirmus ⁊ imperfectus. est ager quondam ephronis: in quo erat spelunca duplex respiciens mambrę: tam ipe q̃m spelunca et omnes arbores eius in cunctis terminis per circũitum abraę in possessionem videntibus filijs heth: et cunctis qui intrabant portã ciuitatis illius: atq̃ ita †sepeliuit abraam vxorẽ suam a ſ aiam mundo mortuam: deo viuam. b ſ Requie actiue ⁊ cõtẽplatiue vite. c ſ vel q̃ sarã i spelũcã agri duplici q̃ respiciebat mambre: hoc est hebrõ in terra chanaan. Et cõfirmatus est ager: ⁊ antrũ quod erat in eo abraę in possessionem monumẽ ſ a quo etiã ti a filijs heth.

℣a. XXIIII Erat aũt abraam senex dierumq̃ multorum: et dñs in cunctis benedixe ſ Sermonem propheticum: q̃ añ aplos ad vocãdam de gentibus ecclesiam directus. rat ei. Dixitq̃ ad seruũ seniorem domus suę qui prẽerat omnib⁹ a ſ Nõ super: q̃ caro xp̃i inde descensura: que super omnes est. q̃ hẽbat† Pone manũ tuã subtꝰ femur meum: vt adiurem te per a ſ Quasi: quia indignos vos exhibuistis ⁊ repulistis verbũ dei. ecce conuertimur ad gẽtes. deum celi et terrę vt nõ accipias vxorẽ filio meo de filiabus chananeorum inter quos habito ſz i ſ dabo tibi gentes hereditarẽ tuam. ad terram et cognationẽ meam

V vrozē deducēdā mittitur: ꝓphetarū ⁊ aplox omniū ꝙ doctox ordo est: qui dū verbū ꝓdicationis faciūt: cuiuscz aīe q̄si ꝓiūgēdevni genito filio ꝓuisores fiūt.
a Posuit ġ.s.Hiero. Trad̄ut hebrei. qz in sanctificatione ei⁹.i. in circūcisiōe iurauit. Nos aūt dicim⁹ eum iurasse in semine abrae. i. in xp̄o: q̄ ex illo nascitur⁹ iux
Matth.1.a illud Liber generatiōis ie su xp̄i fili dauid fi. abrahaz.
b Decē camelos. Tales secū dz hr̄e ꝑmo diuin⁹. q̄ ꝑceptis dei obediant: qđ significat ꝑ denariū. ⁊ pōd⁹ tribulatiōis fortiter gerāt qđ cameli significant.
B c Ex oīb⁹ bonis. Greg⁹.
Allego. All⁹. Quia bis q̄ de domio loquūtur: in semetipis virtutū diuitias oñdūt: vt tanto citi⁹ ad seq̄ndū deū inuitent: q̄nto suis auditoribus in seipis mōstrāt q̄ narrāt.
d Juxta puteū rē. Greg. Jux fontē stetit: ⁊ ex ꝑfixa sn̄ia: q̄ eēt eligēda ꝓposuit qz scti ꝓdicatores verbi fluenta ꝓsiderāt. Añ colligūt q̄ vel q̄b⁹ verba cōmittāt. ⁊ de q̄b⁹ auditoribus⁹ fiduciā certitudinis assumant.
e Igit puella rē. Aug⁹. Querendū ē q̄d differāt illicite augurationes a petitione hac: q̄ petit seru⁹ vt sibi oñderet de⁹ ipam futurā vrozē isaac: a q̄ petēti bibere diceret: bibe: q̄n ⁊ camelis tuis da. Sz aliō ē petere qđ ipo miraculo signum sit. Aliud obseruare q̄ ita fiunt vt mira nō sint: sed a coniectoribus⁹ supstitiosa vanitate interp̄tent. Sed ⁊ B ipm q̄ mix aliq̄d postulet q̄ significet qđ q̄cz vult nosce vtz audiēdū sit: nō pua q̄stio ē? Eo nāq̄ ptinet quo dicūt q̄ B nō recte faciūt tē
Deut.6.c rare deū. Añ ñ t.d.t. Sugerebat eīm xp̄o tāq̄ hōi: vt aliq̄ sig exploraret: q̄tū apud deū posset qđ vitiose. Ab B āt discernit qđ gedeon fecit īminēte pugne periculo. Consultatio eīm illa
Esa.7.b magiscz tētatio dī fuit. Añ achaz tiet signū petere ne videat deū tētare: cū B dominꝰ ꝓ ꝓpaz mōeret: forte estumās q a ꝓpa exploraret: vtz ꝑcepti mēoz eēt: q̄ tētare deū ꝓhibetur.
f Inclia. Būilia secularē facūdiā ad hauriēdū ꝓphetic̄ fmonē: vt volūtatē tuam psuasioni mee inclinē.
Allego. g Pauxillū. Greg⁹. All⁹. Dis ꝑdicator aiaz auditoris sitit: iō seruus petit: rebecca potum tribuit: qz electox ecclesia desiderio ꝑdicatox ex virtute sue fidei satisfacit. Que eīm deū quē
V audit

§ .i. ecclesiam.

pficiscaris: ⁊ inde accipias vrozē filio meo isaac.
a § Et credere: q̄si si ꝓpuriuz noluerit sociari circūcisioni: predicabitur ibi tantum verbum dei.
Respondit ei seruus: Si noluerit mulier vēnire/ interram hanc: num reducere debeo filium tuum ad locum de quo egressus est? Dixit abraam: Caue ne quando reducas filiū meum illuc. Dominꝰ a
deus cēli qui tulit me de domo patris mei: et de b
terra natiuitatis mee: q̄ locutus est mihi: ⁊ iurauit
§ iudeam cui post predicandum.
dicens: Semini tuo dabo terram hanc: ipse mit/ c
a § Magni consilij. § duce vite tue. b § Ecclesiam. c § christo.
tet ângelū suuz coz̄ā te: ⁊ accipies inde vrozē filiō
§ Quasi si re annunciante iniquitatem suam acquiescere noluerit animaz tuam liberasti.
meo. Sin autē noluerit mulier seq̄ te: nō teneberꝭ
§ Hoc est verbū meū nō ꝑdices rantum in genetilitate.
a iuramento: filiuz tm̄ meum ne reducas illuc. Po/ d
a § Honorāb⁹ xp̄m nasciturum inde.
suit ergo manū sub fēmore abraam domini sui:
b iurauit illi super sermone hoc. Tulitq̄ decem ca/ e
a § Nō tm̄ obediētiā ⁊ pariam: ꝙ ceteras ꝓtures debet hr̄e seruus dei.
c melos de grege dñi sui: ⁊ abijt ex oībus bonis ei⁹ f
a § talibus comitatus. b § genres.
portans secū: Profectusq̄ pr̄rexit mesopotami/ g
am ad vrbem nachoz. Cūq̄ camelos fecisset accū h
a § Imitatores xp̄i cuz xp̄o morantur extra castra: qz delitijs tabernaculi non seruiunt . § profunditatem scripture. § Sexta erate.
d bere extra oppidum iuxta puteum aquę: vespere
a § Oportunitate qua videant anios flexibiliores ad disciplinā accipiēdā.
ēo tpe quo solent mulieres egredi ad hauriendaz
a § Prius dz orare ꝑdicator: vt sermo dei currat ⁊ fructificet in auditorib⁹
aquam dixit: Domine deus domini mei abraaz occurre obsecro mihi hodie: et fac misericordiam cum domino meo abraam. Ecce sto prope fontē aquę: ⁊ filię habitatorum huius ciuitatis egredi/
e entur ad hauriendam aquam. Igitur puella cui i
a § faciam quod horraris tu ⁊ college tui.
ego dixero iclina hydriā tuā vt bibā: ⁊ ille rñderit
a § Talis aia futura est sponsa christi.
bibe: q̄n ⁊ camelis tuis dabo potū: ipā est quā ꝓparasti seruo tuo isaac: ⁊ per hoc intelligaz q̄ feceris misericordiaz cū domino meo. Necdum intra k
a § Patia verbū dei humiliter susceptura: ⁊ ideo inter xp̄i cōtribules computanda.
se verba cōpleuerat: ⁊ ecce rebecca egrediebaꝭ filia bathuel filij melche vroris nachor fratris abra
a § Secularē sciam. b § In exercitio operū. § de qua dicitur: Concupiuit rex spēm t. ⁊ assistit regi. a dextris r.
am: habens hydriam in scapula: puella decora ni
§ Nulli hereti consentiēs. a § despondi enī vos vni viro vir. ca. exhibere xp̄o. b § Humiliauerat se ad hauriendam fontem vite.
mis: virgo q̄ pulcherrima et incognita viro. De/
§ diuinis sentētijs. § verba humane facundie.
scenderat autem ad fontem: et impleuerat hydri/
a § qz tps docrine ⁊ tps vocationis. b § sermo diuinus.
g am: ac reuertebatur. Occurritq̄ ei seruus ⁊ ait:
a § Anime de salute sua meditanti. b § vel bibendum.
c § Quasia spolia egyp. fac vasa in domo domini accommodādo diuinas
Pauxillum mihi ad sorbēndum ꝓbē aquam de
sententias humane sapiētie verbis. a § Quasi sensuz meū tibi accōmodo.
hydria tua. Quē respondit: bibe domine mi. Le/
n § Humiliauit facundiam suam ad credendum et operandum quod dr.
leriterq̄ depōsuit hydriam super vlnam suam et
§ Compatientibus labori tuo.
dedit ei potū. Cūq̄ ille bibisset: adiecit. Qui ⁊ ca/
§ desiderio eorum satisfaciam.
melis tuis hauriam aquaz: donec cuncti bibant.

a Dñs celi rē. i. de aran: vt ptz ex ꝑdictis. rij. ca. b Et de terra natiuitatis mee. i. de hur chaldeoz. vt ptz ex predictis ca. rj. c Jp̄e mittet rē. ad dirigēdū istō negociū. d Filiū tm̄ meū rē. dixit tm̄ ad excludēdū isaac solū: qz iacob illuc iuit ad q̄rēdum sibi vrozē de mādato p̄ris sui isaac: vt hr̄. j. xxviij. ca.
e Tulitq̄ decē camelos rē. isti eīm cameli erāt ab aliis distincti: qz erāt irrostrati: vt ñ possent blada alioz comedere q̄si p vīā ducebant.
f Ex oīb⁹ rē. qz portauit de auro ei⁹ ⁊ argento: ⁊ pecunia ⁊ iocalib⁹ dādis puelle ⁊ eius amicis: vt hr̄. j. eo. ca. In hebreo hr̄: Oīa bona ei⁹ portās secū. Dicūt eīm hebrei q̄ portabat secū chartā de donatione quā fecerat isaac filio suo donās ei oīa bona sua mobilia ⁊ īmobilia: qz aliis filijs suis dedit munera ⁊ sepauit eos ab isaac: vt hr̄ seq̄nti ca. ⁊ illā chartā portabat ad inclinandū parētes puelle ⁊ ipam puellā quā q̄rebat in mrimoniū ipi⁹ isaac.
g Profectusq̄ prexit mesopotamiā. istō nomen tractū est de greco. melo idē ē q̄ mediū: potamos fluni⁹: qz ciuitas illa sita ē inter duo flumia. vñ in hebreo hr̄: In arā fluuioz. Arā eīm erat nomē ciuitat̄ i q̄ remanserat nachor: ⁊ vñ abraam exierat de mādato dñi: vt dictū ē. ō. xx. ca.
h Cūq̄ camelos rē. B ꝓr describit ꝙugis petitio: ⁊ ꝓmo q̄rit eliezer sup B a deo signū. scdo a parentib⁹ puelle ꝓsensū. ibi: Qui ait ñ cōedā. Circa ꝓmū sciendū ꝙ eliezer nō q̄siuit signū per modū augurij vel diuinationis qđ ē illicitū: ꝙ ꝓmissa oro ne petiuit a dño signū i q̄ ꝑciperet q̄ angel⁹ dñi direxisset ei⁹ viā: sic ꝑdixerat ei abraaz ⁊ iō si peccauit petēdo signū B mō. dic ât Joseph⁹ q̄ istō signū qđ petijt fuit: vt si puellis venientib⁹ ad hauriendum aquam ⁊ negantib⁹ sibi potū vna ex illis libalit sibi offeret: ⁊ ñ solū ꝓ ei⁹ potu: ꝙ etiā ꝓ camelis potādis: si B sciret q̄ illa eēt quaz dē⁹ ꝓuiderat foze ꝓiugē ipi⁹ isaac: ꝙ dictū Joseph⁹ nō ꝓsonat hr̄e sequēti vt videbiꝭ stati. Jō dicendū q̄ signū petitū fuit: vt si puella a q̄ ꝓmo peteret potū ꝓ se: ⁊ ipa cōcederet ñ solū ꝓ ꝑsōa sua: ꝙ etiā ꝓ camel: ipa esset copulāda isaac i mrimonio: ⁊ ptz hr̄a excepti aliq̄b⁹ xbis q̄ trāscurrēdo exponent.
i Igit puel. rē. vltio eīm dixit ipi rebecce p⁹ q̄ alie neguerant sibi: vt dic Joseph⁹: ꝙ B videt falsū: q̄ statī ibi dic:
k Necdū rē. ex q̄ videt q̄ ñ petiuerat añ ab alia sed ab

audit cōfitet: ꝑdicatori aquaꝫ refectionis ⁊ refrigerij offert. Et notādū q hydriā ab humero inclinās posuit: qz illa cōfessio placida ē: q̄ a bono ope ꝓcedit. Vel aquā ꝑbuit: qz in eo q credidit: vacua non remansit. Nox em̄ ꝑdicauit qđ audiuit: ⁊ docēdo multos ex se ꝑdicatores ꝓtulit. Aq̄.n.i hydria scia ꝑdicatiōis in mēsura. Studet em̄ nō plus sapere q̄ oportet sapere. Hydria in vlna: mensura ꝑdicationis in ope. Nec solum in omnibus comitib⁹ ei⁹: sed ⁊ camelis potū ꝑbet: qz xp̄us vite nō solū prudentibus: sed etiam stultis ꝑdicat. Vñ sapienti b⁹ ⁊ insipientib⁹ debitor sum. vel aq̄ etiā tumentis dat: cuꝫ cura carnis quō sit habēda disponitur: vt ex voluptate nō ip̄edat ⁊ ex necessitate nō neget. Vñ: Carnis curā ne feceritis in desiderijs. ⁊ alibi. Nemo carnē suam odio habuit. a Protulit vir ꝛc. Hiero. Bache qđ b ꝓ didragmate ponit semūncia ē. Sechel xo: q̄ latine sz corrupte sicl⁹: dz vncia. Greg⁹. Allego. All. Quia ꝑdicator auditū ecclesie ꝑ obediētiā ⁊ manus per operationē exornat. Inaurei duo ꝛ siclo ꝛ sunt. Sūt armille decē: qz ꝑma virt⁹ obediētie: i charitate ē: q̄ dilectio dei ⁊ ꝓximi ē: ⁊ bonū op⁹ decalogi cōpletione ꝓficit: vt cū bōa agi cepint mala nulla agāt. b Pale. ax q̄z. Greg⁹. Quia ecclesia recipies spūalia: reddit ꝑdicatorib⁹ ⁊ rena stipēdia. Vñ si vob spūalia seminauim⁹ m.s.c.v.m. Allego. c Loc⁹ spa. ꝛc. Greg⁹. All. A ꝓncipio pplo nature legē se eccl̄ia nouisse mōstrauit: ⁊ ꝑdicatiōez āplo charitat⁹ gremio suscepit. doctori em̄ spaciosa māsio ē in corde auditoris latitudo charitat⁹. Vñ: Nō āgustiami ī nob: sz ī viscerib⁹ vris quasi suscipiende doctrīe locū mētis dilatate ad cogitāda carnalia coarta te. d Hēbat ꝛc. Bre. All. Quia carnales fidelib⁹ coniūcti: dū spiritualia dona cōspiciunt: admiratione suspensi: si non vsq̄ ad opera: tamen vsq̄ ad fidem suscipiendam predicationē admittunt. dum em̄ bonos miraculis fulgere considerant: que de eternitate audiūt: nō recusant: cuius ecclesiaꝫ moribus nō sequentes: in carnali operatione remaneant.

Habebat aūt rebecca frēm ꝛc. Quia sunt carnales fidelib⁹ coniuncti: quorum familiaritate aliquando ad audiēdū verbum prodeunt: ⁊ videntes dona dei collata fidelibus mirantur ⁊ verbum corde ꝓcipiūt quod bonis moꝛib⁹ implere nō satagunt. e Nō comedam ꝛc. Greg⁹. Quia sūt qui doctores ex tempalib⁹ stipēdijs retinere pati sunt. Sz illi: nisi ꝓ⁹ obtineāt eterna: recipere nolūt. Si

eni in

Exponens intellectum capacibus.

Effundensq̄ hydriā in canalibus recurrit ad puteū vt hauriret aquā: ⁊ haustā oibus camelis dedit. Ille aūt contēplabatur eā tacitus: scirē volens vtrū ꝓ sperū fecisset iter suū dīs an nō. Post/ quā g̃ biberant cameli: ꝓtulit vir inaures aureas appendentes siclos duos: ⁊ armillas totidem pondo siclo ꝛ decem. Dixitq̄ ad eā: Cui⁹ es filia? Indica mihi. Est in domo ꝑis tui locus ad manēdū? Quę rñdit: filia bathuelis sum filij nachoꝛ quem pepit ei melcha. Et addidit dicens: palearū q̄ ⁊ fenī plurimū ē apud nos: et locus spāciosus ad manēdum. Inclinauit se hō: et adorauit dominū dicens. Bñdictus dīs deus dñi mei abraā q̄ nō abstulit misericordiam ⁊ veritatē suam a dño meo: ⁊ recto itinere me ꝑduxit in domū fratris dñi mei.

Lucurrit itaq̄ puella: ⁊ nunciabat ī domo matris sue oia q̄ audierat. Habebat aūt rebecca frēm noie laban: qui festinans egressus est ad hominem vbi erat fons. Cūq̄ vidisset inaures et armillas in manibus sororis suę: ⁊ audisset cuncta verba referentis: hec locut⁹ est mihi homo: venit ad viruꝫ q̄ stabat iuxta camelos ⁊ ꝑpe fontem aquę: dixitq̄ ad eum: Ingredere bñdicte dñi: cur foris stas? ꝓparaui domum ⁊ locum camelis tuis. Et introduxit euꝫ in hospitiū: ac destrauit camelos: deditq̄ paleas ⁊ fenum ⁊ aquam ad lauandos pedes camelo ꝛ: ⁊ viroꝝ qui venerāt cum eo. Et appositus est in conspectu eius panis. Qui ait: Nō comedam: donec loquar sermones meos. Respōdit ei: Loq̄re. At ille: Seruus inquit abraā sum et dominus benedixit domino meo valde. Magnificatusq̄ est: ⁊ dedit ei oues ⁊ boues: argentum et aurum: seruos et ancillas: camelos et asinos. Et

a ☞ Signū aīe recuiscēris: ⁊ ad cōiugium se ꝓparantis.

a ☞ ꝓfunditatē scripture. ☞ qz bonā voluntatē cordis ꝓferentes doctores spe refrigerant.

b ☞ Hoc fit cū exorcista catechuminis dicit: effeta qđ ē adpire: cū iuso: manū duob⁹ ꝓceptis charitatis: vt qđ audiūt ī ꝛbo habeāt i opib⁹: expletionē. s. decē ꝓceptorum.

a ☞ Ihesus apud auditorios ipendunt spiritalia: a quib⁹ accipiunt carnalia. a ☞ deuotionis affectus.

a ☞ Nihil sibi tribuens sed gratie dei.

a ☞ Hic mulier samaritana verba dñi que ad fontem audierat in ciuitate annunciauit.

a ☞ Verbā scruituri hoim. b ☞ Officiū impleꝫ hospitalitatis ne nō ꝓcepto verbo: executiatur puluis in restimoniū cassati laboris.

a ☞ Cōmēdatio psone: sicut illud: Paulus seruꝰ iesu xp̄i.

a ☞ fidei cuius subiecit cuiusq̄ generis homines.

a ☞ Simplices. b ☞ Prudētes. c ☞ Eloquentes d ☞ Sapientes. e ☞ Seruiliter ꝓ temporalib⁹ fuētes.

a ☞ In tribulatione patientes.

Geni in aliab' fructū si inueniūt: sumere stipēdia corpib' ptēnūt: pedes nō lauāt: qz laboris desiderium nulla ꝓsolatiōe releuant.

a Et adiurauit rē. Aug'. Sncla ē eadē: ẋba nō oia vel ipa: vl ita dicta sūt qō ꝓpt eos dicēdū: qui' euāgelistis calūniāt: q i aliqđ ẋbis nō oino cōueniūt cū res et ſnie eedē. hūc eñ lib' vn' scpsit q ea q supradixit cū mādaret abraā: vel relictū ponere potuit: si ad rē ptinere iudicaret: cū ẋtal narratiōis nō exigit nisi vt rex ſnialrūq; ẋtus sit qb' volūtas (ꝓpt quā itimādā ẋba fiūt) satꝭ appareat. b Alii rē. Piero. In hebreo scptū ē: Ecce ego stās superfontē aq̄: r erit adolescētula que egredieť ad hauriēdum rē. Pro adolescētula: i hebreo legit alma sic i Esaia: vbi i nris codicib' scriptū ē: Ecce ẋgo ꝓcipiet rē. In hebreo legit: Ecce alma concipiet. Notāđ q q alma sp ẋginem significat: r hz ethymologiā apocripha. i. absc̄dita. Rā i iob vbi scriptū ē de sapia: r absc̄deť ab oculis viuēt'. In hebreo dr: na alma. Ergo alma: qō uterptať absc̄dita. i. ẋgo nimis diligētia custodita: maioris laudis videť eē q̄ virgo: Nam virgo potest esse corpe: r nō spū siue mēte: q vero absc̄dita ē: epithesin ẋginitatis hz vt r ẋgo r absc̄dita sit: r que absc̄dita est: iux idioma hebree lingue ꝓpr r ẋgo ē. Que āt virgo: nō statim absc̄dita. Hoc idē ẋbū i Exodo dr maria sorore moysi adhuc ẋgine legim'. Ostendant igit' in dei alicubi positū alma: vbi adolescētulā r nō ẋginē sonet. c Respōderunt laban rē. Aug'. Aut abraā ꝓphetā nouerāt: r ꝓbice a dño dictū: qō p illū dictū fuerat agnoscebāt. aut signū vt qō fu' narrauit locutione dñi appellauerūt: b eñ magis de rebecca dictū ē: abraā eñ non de rebecca: hz de aliq̄ ex tribu vel ꝓgnatiōe sua dixerat: r b advtrūq; vt ꝛmunis eēt fu' a iuramēto si nō ipetrasset: qō nō dr cū aliqđ ꝓbatur: certā eñ eē decet ꝓbetiā. d Prolatisq; rē. Greg'. All'. Post q̄ coniugij cām puer obtinuit. Nec oia rebecce dedit: qr doctores eccl'e tot ornamenta tribuūt: qt ẋtutū bōa docuerūt. Que eñ pr' inaures r armillas accepat: iā vasa aurea r argētea r vestes accepit: qr eccl'ia q̄ añ p fidē: obedictiā: r opationē percepit: rexcrescēs ad spūalia conualescit vt ꝓphetie spū r ẋtutuz gra repleta ꝛpliat' munerib' crescat. Mri r frī dona offerunt: qr gētilitas ex q eccl'ia ad fidem vēit: i glia tpali ꝛualuit. Ubi q. n. xpiani afflictōz sētūt: gētiles i tre na ẋtute gloriāt'. Frēs ei' dōa p/cipiunt. qui eñ in eccl'esia fidem verbotenus tenent. sed tamen p fessionem suam moribus non sequunt a fidelibus honorant: qr fideles vocantur. Pater ergo r frēs dona percipiunt sed ab he/

† 35. q. 1. c. 1. in prin.

Allego.

Ela. 7. c

f Gratia: quia filius bone voluntatis: qui factus est ei ex semine abrae.

peperit sara vxor domini mei filium domino

f In vltima erate mundi. f vñ: Pr oia q̄ tua sunt dedisti mihi.

meo in senectute sua. Deditq; ei omnia que habuerat. Et adiurauit me dominus me' dicens:

f Hec superius exposita sunt.

Nō accipies vxorem filio meo de filiabus chananeor: in quorū terra habito: sed perges ad domū patris mei: r de cognatione mea accipies filio meo vxorem. Ego vero respondi domino meo: Quid si noluerit venire mecum mulier? Dñs ait in cuius conspectu ambulo: mittet angelum suum tecum: r diriget viam tuam accipiesq; vxorem filio meo de cognatione mea: r de domo patris mei. Innocens eris a maledictione mea cum veneris ad propinquos meos: r nō dederint tibi. Veni ergo hodie ad fontem aque: r dixi: Domie deus domini mei abraam si direxisti viam meam in qua nunc ambulo: ecce sto iuxta fontem aque: r virgo que egredietur ad hauriendam audierit a me. Da

f alias pauxillum.

mihi paululum aque ad bibēdū ex hydria tua r dixerit mihi: r tu bibe: r camelis tuis hauriā ipa est mulier quaz preparauit dns filio domi

f Miraculū narrat: vt q nō credūt verbo miraculo credant.

ni mei. Dū hec tacitus mecuz voluerem: apparuit rebecca veniens cum hydria quam portabat in scapula. Descenditq; ad fontez r hausit aquam. Et aio ad eā: Da mihi paululū bibere.

f Eleuatā seculi facundiā: ad ꝓphēticum sermonem se inclinans quē seruus significat.

Que festinans deposuit hydriā de humero: et dixit mihi. Et tu bibe: r camelis tuis potū tribuam. Bibi r adaquauit camelos. Interrogauiq; eam: r dixi: cuius es filia? Que respondit filia bathuelis sum fili nachor: quem pepit illi melcha. Suspendi itaq; inaures ornandam faciem eius: r armillas posui in manibus eius. Pronusq; adorauī dominum benedicens domino deo dñi mei abraam qui perduxit me recto itinere: vt sumerem filiam fatris domini mei filio eius. Quamobrem si facitis misericor

f Hec duo sepe iunguntur misericordia et veritas: maxime in psalmis.

diam r veritatem cum domino meo indicate mihi: Sinautem aliud placet: hoc dicite mihi vt vadam ad dextraz siue ad sinistram. Respō

a f cognita dei dispositione: ecclesia de gētibus ad fidem xpi venire p/mittitur: ita vt qui non vult imitari: non presumat aduersari.

derunt laban r bāthuel: a domino egressus ē sermo. Non possumus extra placitum eius qc q̄ aliud loqui tecum† En rebecca coram te est: tolle eam et proficiscere: r sit vxor filij domini tui: sicut locutus est dominus. Quod cum audisset puer abraam: procidens adorauit in ter

f Sensibus scripture cum eloquentia.

f Horum honestare.

ra dominum. Prolatisq; vasis argenteis r au

bus bonis multiplicauit.

a Nō ac. vx. rē. qz erāt idolatre r expellēdi d terra p filios isrl'. b Alii rē. ex b q dr hodie: dicūt hebrei q vna die vēit miraculose de bersabee vsq; ad illū locū. Sz b nullam hz apparētiā: maxie cum ioseph' dicat q elieçer fecē viā illā cū magno tractu tpis r labore. Si eñ fuisset ibi factū tñ miraculuz nō ē ẋsisle q scptura tacuisset: cū satꝭ ꝓlixe narret signū datū i rebecca dicēte ipi elieçer: Bibe: quod modicū aut nihil est respectu illi' miraculi. r iō nullo mō videť vex. Et iō dicendū q p li hodie nō designať nisi tmin' ad quez venerat illa die: nō āt termin' a q recesserat ab abraā. Interrogauiq; eā r dixi: Cui' es filia? q̄ respondit: filia bathuelis sū rē. r sbditur: c Suspēdi itaq; rē. ex b ptz veritas illi' qō. s. dictū ē. s. q elieçer ꝓpus interrogauit d pre r cognatiōe rebecce: q̄ si bi daret localia.

d Quā obrē rē. ꝓceden do rebeccam p isaac filio suo. e Indicate mihi. vt negociū perficiatur.

f Sinautē alio placet. s. eā denegādo. g Hoc dicite mihi. vt possim de alia ꝓuidere. ideo sequit:

h Et vadā ad dexterā. i. ad q̄rēdū de filiab' hismaelis. i Siue ad sinistrā. i. ad q̄rēdū de filiab' loth: q̄ erāt etiā de ꝓgnatione abrae r isaac.

k Rnderūt. Hic ꝓphr describit cōiugis concessio: cū dr: Rnderūt laba r bathuel. iste bathuel fm Josephū erat frater rebecce r labā erat iunior eo. ideo vltimo nomiat Ra. Sa. q erat pr rebecce. Qr autez vltio nomiat: b ē q: hz ꝓmo ꝓsenserat i mrimoniū rebecce: tñ postea voluit impedire. vt pleni' dicet.

l A dño egressus est sermo. i. q rebecca deť isaac b dixerūt ꝓpt signum qō elieçer eis narrauerat.

m Tolle eā rē. si tñ consentiat: qō ptz ex b q̄ req̄sit' ē postea ꝓsensus eius.

n Adorauit in ira dñm. de b q dir exerat cū in negocio sibi imposito.

o Prolatisq; vasis rē. i. localib' mulieribus de tali materia factis. In sacra eñ scriptura ĩstrumēta artificis: et arma militis r localia mulieris r similia in hebreo cōiter nominantur cor vasa. vñ. j. Reg. xx. vbi dr de Jonatha q

ꝯ reditate alieni sunt: quia infideles vt carnales ad hereditatem eternam nō perueniūt: sed superne largitatis gloriam temporaliter consequuntur. a Dedit ea rebecce. Rebecca non ornatur auro bathuelis: quia nō sūt digna ornamēta barbari ⁊ imperiti: De domo abrae accipit ornamenta: quia patientia de domo sapientie ornatur. Apuero abrae suscipit inaures. i. aurea in auribus verba: ⁊ brachilia. i. aurea in manibus opera ⁊ alia ornamenta: quibus figurantur diuersa virtutum genera. b Et nutricem illius. Honestum erat: vt ad nuptias absq; parentibus virgo proficiscens nutricis solatio foueretur. c Igitur rebecca ⁊c. Hre. All. Quia ecclesia habet secum minoris meriti animas: que ipam moribus sequūtur. Sed ad contemplationis thorum nō prouehunt puer quoq; quosdaz habuit in comitatu: qz cum ꝓphetis fuerunt qui bene viuerent: sz ꝓphetie spiritum non haberent ⁊ cum apostolis ⁊ doctoribus qui vitam eorum tenerent: ⁊ tū non predicarent.

d Qui festinus ⁊c. Festinus puer ad dominum redit. quia predicatores cum auditorum vitam obtinent deo de cuius munere hoc habent non sibi prebent.

e Eodem aūt tpe ⁊c. Hreg⁹. All. Uiuēs ⁊ vidēs dūs est: de quo scriptū est: Viuo ego ineternū dicit dominꝰ. Et alibi: Omnia nuda ⁊ aperta oculis eius. Puteus sancte scripture profunditas: que irrigat mentes nostras. Uia passionis christi humilitas. per quam nobis aperta sunt scripture ſcuenta. Nisi enim christus incarnatus: tentatꝰ: apprehensus: colaphizatus: conſputus: crucifixusq; ac mortuus fuisset: scripture profunditas non pateret. facta est ergo humilitas passionis: clauis apertionis vt aquam scientie de profundo bibamus. Nec enim prꝰ audita: iam intelligimus facta: que prius legebantur ⁊ non intelligebantur. Unde: Uicit leo de tri. u. aperi. li. ⁊ sol. signacula eiꝰ. Notandum vero q; non dicit ambulabat: sed deambulabat. Deambulat enim: qui viam eundo vel redeundo conculcat. In humilitate passionis xp̄s deābulauit: qz mō Ꝟboꝝ cōtumelias: mō falsū testimoniū: mō alapas mō sputa: mō spineā coronā: mō crucem sustinuit. f Habitabat ⁊c. Hreg⁹. Moral. Isaac rebecca veniēte habitabat in tra australi: qz xp̄s veniente ad se ecclesia: in illoꝝ mentibus mansit: quos non torporis frigꝰ sed feruoꝝ charitatis tenuit: qualis erat anna ſymeon: ⁊ aliqui de populo iudeorum.

g Et egressus fuerat ⁊c. Hiero. Per ſram australem geraram significat. vnde ad immolandum adductus fuerat. Egressus est vt exerceretur ī campo. In hebreo legitur: Egressus est isaac vt loqueretur in agrum inclinata iam vespera: vbi significatur q; dominus solus orabat in monte: ⁊ isaac qui typus domini fuit ad orationem quasi virum iustum domo egressum nona hora: vel ante solis occasum spirituales victimas deo obtulisse. Hreg⁹. Ager mundus est: in quo christus egressus est: quia visibilis apparere dignatꝰ est. Unde: Egressus es in salutē pl̄i tui. Isaac ad meditandū in agro exiit: qz christus formam humilitatis prebens exercitiū longanimitatis passionis: ⁊ patiētie exempla monstrauit: sicut solent iuuenes exercitari armorum vsu meditari. Armoꝝ meditatio est passionis frequentatio. Qui eſ verbera: ſputa: lanceam: crucemq; partulit passionē vsq; ad mortē ī se freq̄ntari pmisit. Passiones arma dicinꝰ: qz p ipas ab aduſario liberamur. Uū ī patia ve. pos. alias vras.

ꝯ Incliato

a reis acvestibus: dedit ea rebec a
ꝯ qz gēilitas rpalia percipit.
cę ꝓ muneret fribus q̄z eius ⁊ matri dōa obtulit. Initoq; cōuiuio vescētes pariter ⁊ biben

ꝯ Benedictus ꝑdicator: nō vult diu inter carnales manere: qz alias a gēilitate cōuersas ad societatē spūalū nitif velocissime pducere.

tes manserūt ibi. Surgēs aūt b
ꝯ Propheticus sermo.
mane locutꝰ ē puer: Dimittite c
me vt vadā ad dūm meū. Re/ d
sponderūt frater eius ⁊ mater:
Maneat puella saltem decē di e
es apud nos: ⁊ postea ꝓficisce
ꝯ vel retinere.
tur. Nolite ait me tenere: quia f
dūs direxit viā meā. Dimitti/
te me vt pergā ad dūm meum.
Et dixerūt: Uocemus puellaz g
ꝯ Quia fides est volūtat⁹: nō necessitat⁹ ⁊ fm leges spōsalia cōsensu cōrahērūt fieri oport.
⁊ queramus eius volūtatem.
Cūq; vocata venisset: scisciti/ †
ti sunt: vis ne cū hoie isto ire?
Que ait vadā: Dimiserunt er/ h
a ꝯ Patientiam.
b ꝯ Sapiam que dicit: melior est parkes viro forti: pe cōtrā ꝓpheticū ⁊ apostolicū ſmonē.
go ēaz: ⁊ nūtricē illius seruūq; b i
ꝯ .i. valde precantes.
abraam ⁊ comites eius: impre k
cantes prospera sorori sue atq;
ꝯ Nō ꝓphete fuerunt: aut ex vanitate tā magna optauerūt: sed eos quod promiserat deus abrae latere non potuit.
dicentes: Soror nostra es: cre
a ꝯ Hoc istis carnaliter orantibus spiritualiter implerum est: christo dominante super omnes gentes.
scas in mille milia: ⁊ possideat
semen tuum portas inimicorū
c Igitur rebecca ⁊ puelle illius l
ꝯ subiectis sibi innatis vitiis. a ꝯ Sermonē propheticum.
ascēsis camelis secute sūt virū
a ꝯ Quasi habemus thesaurum in vasis fictilibus vt sit virtus dei ⁊ nō ex vobis. ꝯ xp̄m.
d qui festinꝰ reuertebat ad dūm †
e suum. Eo autez tpe deambula m†
ꝯ christus. a ꝯ Humiliatarem.
bat isaac per viam que ducit
a ꝯ passionem xp̄i. ꝯ Profunditatem scripture per quam intelligitur semper viuens ⁊ omnia videns.
ad puteum: cuius nomen est
a ꝯ Cui omnia aperta. ꝯ Qua in passione xp̄i revelare sunt scripture. b ꝯ vino ego dicit dominus. c ꝯ Nimia charitate qua dilexit nos deus incarnatus.
f vidēntis ⁊ viuēntis. Habita/ n
a ꝯ gerara: vnde ad immolandum ductus fuerat.
g bat enim in terra australi: et
ꝯ In mundum venerat ad exercitium passionis.
ꝯ vel exercitandum.
egressus fuerat ad meditādum o†

tha q; tradidit arma sua puero. In hebreo hī vasa. ⁊ in alijs multꝰ locis ē silis locutio. a Dedit ea rebecce ꝓ mūere. qđ solet dari spōsis de nouo cōcessis. b Surgēs aūt mane. b ꝑ ur describit cum ſugis adductio: vbi primo accipit eliezer ſuaz d. c Dimittite me ⁊c. Sermonē dirigit ad illos qui erāt ꝓncipales: ⁊ isti erāt labā frater rebecce: ⁊ mater eiꝰ. ⁊ iō ſbdit: d Rūderūt f. c. ⁊ mr̄. Si aūt aliq̄ libri hūt b frēs: falsa est lra. ⁊ iō de isto frē dicendū ē q; erat labā qui erat ꝓmogenit⁹ bathuel. Sz si gratur q̄re nō rūdit ipe bathuel pr̄ rebecce: q̄ cōcesserat matrimonium: vt ꝑdictū ē: fm opinionē Ra. Da. Rūdet q; interim penituerat d dicta cōcessione: ⁊ volebat impedire ⁊ iō statim angelꝰ dūi percussit euz ⁊ mortuꝰ ē. e Maneat puella ⁊c. In hebreo habet: Maneat puella dies vel decē. ⁊ exponūt hebrei dies in plurali. i. p annū. vel decē .i. p decē menses. f Nolite ⁊c. ac si d. q̄ viā meā retardaret cōtra iret diuine volūtati. g Et dixerūt ⁊c. qz in mr̄imonio requirit ꝯsensus exp̄ssus. h Dimiserūt ⁊c. aliq̄ libri habent delboza: sz nō ē de textu. sz tū subintelligit: dz aūt nutrix illiꝰ: qz custodierat eaz in statu puellari: ⁊ docuerat ī moribꝰ ⁊ ppē b associata ē ei: ⁊ forsitan cū b lactauerat eā a cunabul. ⁊ cū ista bā fuerūt alie puelle ⁊ ancille ei associate: vt. j. dicet. Iz b nō exp̄mat. i Seruūq; abraam ⁊ comites eiꝰ. q̄ erāt de domo abrae. k Imprecantes prospera sorori sue. Et nonne ista dicuntur de matre laban ⁊ fratre eius qui loquebantur eliezer: vt supra dictum est quō ꝯ vocatur soror mr̄is sue? Dicendū q; in recessu rebecce conuenerunt multi de sua cognatione sicut solet fieri in talibus: maxīe qz ibat ad terrā longinquā: nūc aūt ita est q; noīa frīs ⁊ sororis cōmunia sunt oīb⁹ qui sunt eiusdem cognationis: vt supra dictum est pluries. ⁊ quia omnes qui illic conuenerant propter eius recessum imprecabantur ei bonum. ideo scriptura hic vtitur nomine communi scilicet sororis. quia hoc modo poterat dici soror omniū illorum.

l Igitur rebecca ⁊ puelle illius ⁊c. ex quo patet quod supra dictū est scilicet q; habebat alias mulieres in comitiua sua cum delbora nutrice sua.

m Eo autem tempore ⁊c. causa recreationis. ⁊ causa subditur:

n Habitabat enim in terra australi. id est: in bersabee: que est in parte australi terre promissionis: ⁊ ē ꝓpe puteū illū q̄ vocat viuētis ⁊ vidētis ꝓpt̄ qđ de facili poterat illuc ābulare. o Et egressus ⁊c. Hebrei dicūt ad ozādū. qz circa tē pus vespaꝝ ꝑsuetudo ē iudeis ozare vel forsitā egressus fuerat ad videndū dispositionē celi ⁊ aliāꝝ stellarū q̄ icipiebāt appere: qz edoctus erat ī astronomia a pr̄e: q̄ ꝑm⁹ eaz docuit ī egypto qñ ibi dscēdit vt. ꝯ dictū ē. xij. ca. m 4 ℣ Cūq;

Ps.140. a Inclinato iã die tẽ. Quia passionũ exercitia in xta finẽ suscepit. Vñ: Eleuatio manuũ meaꝝ sacrifi. vesperti. b Descendit de camelo tẽ. Greg⁹. Rebecca ad isaac i camelo deducit: qz ecclesiã rebecca. camelus gẽtilẽ ꝑplm tortũ moribꝰ ꝛ onustũ idoloꝝ cultibꝰ significat. qui eñ sibi ex se inuenerũt deos ꝙs colerẽt: ab ipis onus in dorso increuit: qđ portarẽt. Ad xp̃m ergo ex gentilitate eccl̃ia ꝑ
†.30.q.5.c nec illud. erãs in tortꝫ viteveteris cõuersationibꝰ inuenit. Vso Isaac de camelo descendit qz redemptorẽ suum subtilꝰ agnoscẽs carnalis vite studia humilius deserit: ꝛ torꝫtitudini sue ipa ꝫdicit: ꝛ ab elatiõe celsꝫtudinis hũilitatẽ petit. In camelo sedẽs ꝑspexit isaac: qz adhuc vitijs ũnixa necdũ spũalibꝰ: iꝫ anialibꝰ motibꝰ iherens ascẽdit. Hec mouere dꝫ: q puer cũ camel venit: ferẽs diuitias dñi sui: qz cũ ꝓdicatores ad supiora intelligẽda ꝛ ꝑferẽda scia ꝛ vita emineãt: adhuc ꝫdictionẽ car
Rom̃.7.d nis tolerãt. Uidẽtes aliã legẽ i mẽbris suis repugnantẽz legimentis suc. Diuitias in camelis portant:
2 Cor.1.2.b qz ne magnitudo reuelationum extollat dat⁹ est stimulus carnis. Celestia g̃ loq̃ntes: ꝛ ꝫdictionẽ carnis de vitio sentientes: sup tortuosa camelorum dorsa diuitias portãt. c Quis est il. tẽ. Rebecca viso isaac ꝙs sit req̃sito puero cognoscit: qz ecclesia ꝑ ꝓphetaꝝ ꝛ apl̃oꝝ dicta quid de xp̃o credere debeat itelligit. Que se moꝝ pallio cooptuit: qz q̃nto xp̃i mysteria penetrat: tãto de añ acta vita confunditur. Unde infirmitatẽ suã pallio optre nitit: ꝛ q̃ prius in camelo libere gestatur: descendens verecundia tegit: cui quasi verecũdanti dꝰ: Que eñ fructũ habuisti tunc: in quibꝰ nũc erubescis? d At illa t. tẽ. Hiero. Alia editio teristrum quod etiam nunc genus ẽ arabici vestimẽti: quo mulieres ꝓuincie illius velãtur. e Introduxit eã tẽ. Greg⁹. Hanc isaac in tabernaculo matris sue introduxit: ꝛ vxorẽ accepit: quia in loco synagoge de q̃ natꝰ est xp̃s: ecclesiã diligit: vt q̃ cognatione. i. predestinatiõe ꝓrima fuerat: a more coniuncta vxor fiat. f Et intm̃ tẽ. Greg⁹. Quia ex lucro eccl̃ie xp̃s tristiciã ex pditiõe synagoge dẽsit. qz dũ eccl̃ia ex gẽtilitate vẽiẽs vsq; ad thoꝝ ꝓtẽplatiõis pduci tur iudea ꝓ nihilo hꝫ. Isaac ꝙz risꝰ. Rebecca xo patia dꝰ: Risꝰ xo ex leticia: patia ex tribulatõe. Et q̃uis eccl̃ia iã sit celestis gaudij ꝓtẽplatiõe suspẽsa: hz tñ i se q̃ de carnis põdere doleat. Isaac xo ꝛ rebecca iũgũt. i.
Rom̃.12.c risꝰ ꝛ patia. Fm illõ: Spe gaudẽtes i tribulatiõe patiẽtes vt ꝓspa letificẽt de ꝓtẽplatiõe aduersa de tribulatiõe perturbent.

a ſ Mundo. b ſ iuxta finẽ mundi. c ſ Intendens in salutem mundi. ſ gẽtiles

a in ãgro inclinãto iam die. Cũq; a
eleuasset oculos: vidit camelos
rotris moribus de longe ad fidem venientes.
ſ Ecclesia de gentilitate.
venientes ꝓcul† Rebecca quo b

a ſ Ecclesia vidit videntẽ se. ꝛ deposuit deformitatẽ vitioꝝ: qđ ſridie facim⁹ dũ scripturas de incarnatione xp̃i requirim⁹. b ſ xp̃o.

b ꝙ cõspecto isaãc descendit de c

a ſ de elatione. ſ viciosa a conuersatione veteris vite.

c cãmelo: et ait ad puerum: Quis d e†
est ille homo qui venit per agruz
a ſ Rãdet xp̃o esse dñm. b ſ Scriptura inquisita rãdet xp̃m esse dñm suum.
in occũrsũ nobis? Dixitq; ẽi: ipse
ſ cũ ecclesia xp̃m cognoscit: fediratẽ suam erubescit. ſ qz ꝓdicatores ꝺcđ bõi agit deo tribuit.

d ẽ dñs meꝰ. At illa tollẽs cito pal f g
lium operuit se: seruꝰ autẽ cuncta h i
q̃ gesserat narrauit domino suo
a ſ Habuit cam. ꝑ synagoga: de q̃ natꝰ est christꝰ fm carnem.

e isaac. Qui itrõduxit eã in taber k†
naculũ sare matris sue: ꝛ accepit †
ſ Patriarchaꝝ coniugia xp̃m ꝛ ecclesiã ũgi significãt. aut cõsuetionẽ alie cũ xbo dei de q̃ dicit: Qui adheret deo vnꝰ spũs cũ deo est.

f vxorem: et intantum dilexit: vt k†
ſ gentilitas assumpta doloꝛẽ qui sibi de synagoga venire potuit: mirigauit.
doloꝛem qui ex morte matris ac
ciderat temperaret.

a Cũq; eleuasset tẽ. i. cognit qz erãt distincti ab alijs: vt supra dictum est.
b Rebecca ꝙz ꝺspecto isaac. qz videbat eũ iclinantẽ xp̃us eos. c Descẽdit de camelo: vt faceret ei reuerentiã. d Et ait ad puerum. i ad eliẽzer:
e Quis ẽ ille tẽ. priꝰ ei q̃sinuit ꝺ ꝛ audiuit q̃ erat isaac añq; ꝺscẽderet: iꝫ sit scptuz post. qz nõ oĩa sp sũt scpta eo ordine q̃ facta sũt: vt ꝓdictum est.
f At illa tẽ. Hebrei dicũt guniplã. i. ornamentũ capitis. g Operuit se. vt honestioꝛ appareret i conspectu eiꝰ. h Seruꝰ aũt cũcta tẽ. s. ꝓcessũ vie ꝛ signũ datũ sibi a deo de rebecca. i Narrauit dño suo isaac. qđ ĩterpõit i aliquibꝰ libꝛis nõ ẽ de textu.
k Et intãtũ dilexit vt tẽ. i. leniret: q̃si tribus annis añ. qđ ptz qz se. ca. ꝺ q̃ isaac erat. xl. ãnoꝝ q̃n accepit rebeccã. Sara aũt erat. xc. ãnoꝝ q̃n natus est isaac: vt hꝫ. s. xviij. q̃đ si addãt. xxxvj. faciũt ãnos. cxxvij. qđ fuit totũ tps vite sare: vt dictũ ẽ. s. ca. xxiij. et sic patet ꝓpositũ. Tparet: nõ totaliẽ auferret. Ex q̃ ptz magna affectio ipi⁹ isaac ad matrẽ suã que iam obierat tribus annis ante.

Moraliter. In ħ capl̃o de/ Ca. XXIIII scribiẽ matrimoniũ isaac et rebecce ꝑ qđ significaꝫ allegorice ꝓiũctio xp̃i ꝛ ecclesie: igiꝫ abraã sicut dictũ est significat deũ patrẽ de q̃ subdiẽ: g† Dixitq; ad seruũ seniorẽ domus sue. ꝑ quẽ significaꝫ ꝓdicatoꝛ q̃ ꝺ seruus ꝑ xp̃utẽ hũilitatis ꝛ seniꝰ ꝑ maturitatẽ honestatis ꝛ iste vocatꝰ fuit eliẽzer qđ interꝓetat dei mei adiutoriũ: vñ Paulus de se ꝛ aliꝭ ꝓdicatoribꝰ dicit. j. Cor. iij. Dei adiutores sumꝰ. e† Tulitq; decẽ camelos. ꝑ camelum q̃ est aĩal assuetũ onerib⁹ significaꝫ patiẽ xp̃us q̃ est necessaria ꝓdicatoribꝰ. Prouerb. xix. Doctrina viri ꝑ patiam noscit. Per denariũ nũez significaꝫ obseruantia. x. mandatoꝛ q̃ in ꝓdicatoribus exigit vt assimilenꝫ xp̃o. de q̃ ꝺ Act'. j. Cepit ihesus facere ꝛ doce.
g† Perrexit in mesopotamiã ad vbẽ nachoꝛ. qz ꝓdicatio ꝺ fieri fideliũ cõitati q̃ ꝑ vbẽ significatur.
h Cũq; camelos fecisset accũbere exꝰ oppidũ. Nam ꝓdicatoꝛ añ ꝓdicationẽ ꝺ se recolligere exꝰ scl'aꝫ negocij tumultũ. † Juxꝫ puteũ. i. sacre scripture studiũ. † Dixit dñe deꝰ dñi mei abraã occurre obsecro. Nã in ꝓncipio sermonis ꝺ fieri oꝛo. † Et ecce rebecca tẽ. sequit: a† Puella decoza nimis. morũ honestate. † Uirgoq; fidei integritate. ꝛ talis ẽ ecclesia sine macula ꝛ sine ruga: Eph. v. Christo desponsari digna ꝛ ad ħ voluntaria. iõ sequit postea:
† Uis cũ hoĩe isto ire: q̃ ait vadã. ecclesia nãq; gentiũ audita ꝓdicatiõe xp̃i discipuloꝛ benignum pbuit assensũ. † Qui festinꝰ reuertebaꝫ ad dñm suũ. ꝓdicatoꝛ eñ post ꝓdicationẽ ad deũ redire ꝺ ꝑ grãrũactiõez ꝛ attribuere sibi ꝓdicationis fructum.
m† Eo tpe deãbulabat isaac. i. xp̃s. o† Et egressus fuerat. de sinu pris in mundũ. e† Quis est ille bõ q̃ venit i occursũ nobis? dixitq; ei ipe est dñs meꝰ. dñs eñ priꝰ occurrit nobis q̃s nos sibi. Augꝰ. sup Joh. Ille vẽit quẽ gra dei ꝑuenit. † Et accepit vxorẽ. per dilectionis perfectionẽ. k Et intantũ dilexit eã vt doloꝛẽ q̃ de morte mris acciderat tparet. mr̃ aũt christi synagoga põt dici q̃ mortua fuit quãtũ ad legalia i morte xp̃i iꝫ ecclesia de gẽtibꝰ collecta multoplus xp̃o dilecta fuit ꝛ sic pactũ reformauit. Moralr põt exponi de q̃libet muliere q̃ ad xp̃ũ ꝓdicatoris cõcipit spm̃ deuotionis ꝛ relicto fastu seculari atq; luxu xp̃o desponsaꝫ ꝑ obseruantiã castitatis: fm illud apli. ij. Cor. xj. Despõdi vos vni viro xp̃o castã exhibere xp̃o.

¶ In ca. xxiiij. vbi ꝺ in postilla: Sed ad terram ꝛ cognationẽ meam tẽ.

Additio. j. Ubi trãllatio nr̃a hꝫ: Sz ad trã ꝛ ꝛgnationẽ meã ꝑfiscaris: lra hebraica diẽ: Sz ad trã natiuitat' mee. trã eñ natiuitat' abrae vbi erat domꝰ pris ei⁹ fuit mesopotamia: nõ aũt hur chaldeoꝛ: vt oñsũ fuit. s. i ꝓma additiõe ca. xij.

¶ In eo. ca. xxiiij. vbi ꝺ i postilla

Additio. ij. Nõ videt necessariũ (Dixitq; ad eã: cuiꝰ es filia? tẽ. in ħ loco mutare ordinẽ narrationis. sat' eñ rõnabile ẽ q eliẽzer daret localia añq; certitudialiꝫ sciret q puella esset de ꝛgnatione abrae: vt suã oñderet curialitatẽ: sic etiã ipa puella curialẽ ꝛ hũilẽ se ostendit erga ipsum. Qz autem postea in narratione eliẽzer ꝓposuit interrogationez dationi: potest intelligi per anticipationem: vel forte hoc dixit vt non estimaretur leuis.

¶ In eodem capi. xxiiij. vbi dicitur in postilla: Ubi erat fons tẽ.

Additio. iij. Hebraica veritas: Qui festinans egressus est ad hominem foris ad fontem. vnde qui scripserunt fons tm̃: nõ recte se habuerunt in hoc loco.

¶ In eodem capi. xxiiij. vbi dicitur in postilla: Interrogauitq; eam tẽ.

Additio. iiij. Non habet ex hac narratione intentum postillatoris: potest enim intelligi ꝓout dictum fuit supra suo loco eodem capitulo.

Additio Genesis Ca. XXV Replica

In ca.xxiiij.vbi dr: in postilla: Sed si queratur ꝛc.

Additio.v. Nō optet fingere penitudinē bathuel nec ei⁹ mortē in B loco ,put Ra.Sa.dicit: de q̄bus nulla fit mentio ī sc̄ptura: ſz ,pbabili⁹ videt dicē dū q̄ bathuel antiq̄or ⁊ magis senſat⁹: nolebat differre missionē rebecce credēs q̄ ista erāt a deo ordiata: ,put dixerāt p⁹ nus: A dño egressus ē sermo. Sz labā q̄ erat iunior ⁊ mr̄ rebecce ex q̄dā carnali fragilitate volebāt differre negociuz prout sequit: Maneat puella nobiscū. Jn eo.ca.xxiiij.vbi dicit in postilla: Vel fortitā egressus fuerat ad videndū dispositio

Additio.vj. Dicere q̄ abraā fuit (nem celi ꝛc. edoctus ī astronomia: ⁊ q̄ p̄m⁹ eam docuit ī egypto: nullū fundamentum hz in sacra sc̄ptura: nec etiā rōni videt ꝓsonū: Primū ptz: nō em̄ in historia ,pa ipi⁹ abrae q̄ hr̄ in B libro Heñ. Nec etiā in Ps̄. seu prophetis: vbi q̄uz fit mentio de abraā B inuenit⁹: vt ē manifestū discurrenti. Scōm ptz: tū qz etiā apli q̄ fuerūt a deo maxie illumiati: intūm q̄ eis dr: Joh.xvj. Nocebit vos oēm veritatē: non exponit⁹ coiter q̄ fuerūt illuminati de veritatib⁹ mathematicis seu astronomicis: ſz de bis q̄ sunt ad salutē necessaria: multo min⁹ B dicēdū ē de abraā: quē sc̄ptura cōmendat de fide: ⁊ timore dei: ⁊ de opib⁹ x̄tuosis: nūq̄ tñ de aliq̄ scia vel arte: q̄ humanit⁹ pōt inueniri: tū qz scia egyptioz ī sc̄ptura reprobat tāq̄ diuinatio superstitiosa: vñ Esa.xix.dr egyptijs q̄si increpando: vbi nūc sunt sapiētes tui: annūcient tibi ⁊ indicent ꝛc. tū qz ex B daret occasio infidelib⁹ seu hereticis q̄ ea que deus opat miraculose ,p sctis suis seu p eos: attribuunt malicioſe ignētijs celestib⁹ seu demonijs mō q̄ xpo dicebat. Matth.xij Jn beelzebub pncipe demoniox eijcit demonia: ⁊ multo fortiꝰ de abraā tales puersi dicerēt: q̄ ea que de⁹ ,p eo fecit circa pharaonē ⁊ abimelech ⁊ hmōi eēnt ppetrata p x̄tutes seu influentias astrox: cui⁹ oppositū etiam fatebant pagani: vñ. ē. ca.xxj. Abimelech ⁊ pncipes exercit⁹ sui dicebant abrae: de⁹ est tecū in oib⁹ q̄ oparis ꝛc. vñ nec etiā videt dicendū ō isaac q̄ erat edoct⁹ ī astronomia a pr̄e rōnib⁹ iā dictis. Sed potiꝰ cū de eo dr: q̄ egressus fuerat ad meditandū ī agro: itelligendū ē de meditatione ꝺteplatiōis ⁊ hmōi: ,put ptinet sctis viris: q̄ in lege dñi meditant die ac nocte: pcipue aūt isaac q̄ fuit deo oblat⁹ i sua puericia hoc pertinebat. Jn alijs xo libris dicitur: Et egressus fuerat ad exercēdū ī agro: qd̄ p lr̄az hebraicā ī B loco posita: etiā sic pōt itelligi: ⁊ ē sensus: q̄ egressus fuisset ad exercendū se corpaliter ī agro tpe vespertino: cū iā inclinata est dies: et estus feruor mitigat.

Replica correctorij ꝫ Burgē. hussitā. Jn ca.xxiiij vbi postillator illd̄ qd̄ dr: Sz ad terram ⁊ cognationē meā ,pficiscaris: exponit de aran. Burgē. exponit de mesopotamia: cui⁹ correctorij redre. ſ. ca. in pncipio. Jtē ca.eo. vbi exponit illd̄ dictū eliezer: cui⁹ eo filia: p anticipationē Burgē. redarguit vsq̄ ad sui ipi⁹ inuolutionem. Negans em̄ anticipationē ex rōnabili cā posita cōcedit eandē sub eodē ꝺtextu ex cā min⁹ rōnabili: vt ptz ex ei⁹ ,pcessu quē vide. Jtē in eodē ca. vbi eliezer refert ordinem facti. ſ. q̄ ,pius interrogauit cui⁹ eēt filia: ⁊ cognito suspēdit inaures ⁊ dedit localia. postillator dicit: q̄ sunt p anticipationē dicta: vbi ,pmo dr: dedisse localia ⁊ p⁹ iterrogasse: ſz Burgē. dicit p B nō habere ,ppositū: ſz rōnē nō assignat. Jtē ca.eo.qñ dr: Maneat puella. Ra.Sa. exponentē illd̄ Burgen. reprobat: eo qz vt dicit: nō hz fundamentū in sc̄ptura. Eadē rōne ⁊ expositio Burgen.. i scriptura nō videt fundari. Jtē ca eo. circa illū passū: Quō isaac fuit egressus ad meditādū ī agro Postillator dicit q̄ forte etiā ad videndū dispositionem celi qz didicit a pr̄e scīam astrox: ,put dicit Joseph⁹ abraā etiaz docuisse egyptios. hec Burgen. valde egreferēs: dicit nullū fundamentū hr̄e in sacra sc̄ptura: nec etiā rōni consonum ex multis q̄ infert. Sed Burgen. quo ad primum se facit familiarem argumento hussitaruz refutato in magno concilio Cōstantie: videlicet nō hr̄ exp̄sse in sacra scriptura: igitur credi nō optet: vel falsuz est. locus em̄ ab auctoritate negatiue nō tenet. Sed quo ad secundum videntur impertinētia que infert Burgen. Nam non videt verum: q̄ astronomia distraheret a virtute: fide ⁊ timore dei. Sed dicitur in singulare cōmendationē q̄ abraam fuit astronom⁹: nec est detestandum in abraā q̄ egyptios artem bonā docuerit: quē per abusum verterunt in superstitionē: ⁊ astronomiā in astrologiā. Sepe em̄ bonaruz scia⁊ fit abusus: quinimo heretici euangelio ⁊ sacra scriptura abutuntur: ⁊ si scti huiusmodi scientias bonas ⁊ demonstratiuas sciuerūt: ex eo nō datur occasio infidelibus male sentiendi de sanctis sed si inde occasiones sumpserint: sinendi sunt vt ceci ⁊ duces cecorum. Unde Joseph⁹ dicens abraam docuisse in egypto astronomiam: nō intendebat hoc vitium imponere patriarche: q̄ vsus fuisset ī doctrina vel ope mathēaticox ⁊ astrologox superstitione ꝺm ipm: ſz q̄ docuit ea q̄ artis sunt. ⁊ quid mix si filiū suū docuisset idipm: vt in factura dei delectari potuisset.

Hlo.ordi.

Allego

Abraā vero ꝛc. Ca.XXV Jsid. Aug. Mortua sara duxit abrahā cethurā. Nō ,ppt incōtinētiā: q̄ tā grā deu⁹: nec ,ppt filiox ,pcurationē: q̄ illi semē q̄si stelle celi ex isaac ,pmissum erat: Sz sic agar et bismael figurauerūt carnales veteris. Sic cethura ⁊ filij ei⁹ hereticos q̄ se ad testamētū nouū existimāt pertinere. Sz vtraq̄ cōcubīa: sola sara vxor. Vñ vna ē colūba mea ꝛc. Alle. P⁹ assumptionē ecclesie adheserunt xpo multe aīe heretica prauitate decepte: q̄ nō catholicos: ſz scismaticos genuerūt: q̄ vnitatē ecclesie diuiserūt: q̄s significāt filij cethure q̄ inferi⁹ nūerant. b Aliam duxit vxorez ꝛc. Hiero. Cethura hebraice copulata aut coniuncta. Vñ hebrei suspicantur mutato noīe eandem esse agar: que sara mortua de cōcubina transierit in vxorem. Et videtur abrae excusari etas: ne senex nouis nuptijs lasciuisse arguatur. De cethura aūt nati filij abraam iuxta historicos hebreorum occupauerunt trogoditē et arabiam vsq̄ ad maris rubri terminū. Dicitur autem afer ex posteris abrae exercitum aduersus libiam duxisse: ⁊ ibi victor consedisse. a quo africam posteri eius nuncupauerunt. Moral⁹. Cethura thymiama interpretat quod est incensum vel bonus odor. Hanc sortitur abraam in cōiugium qui dicere poterat: Christi bonus odor sumus. peccatum res fetida est. Si quis ergo est. in quo non sit odor peccati: ſz iusticie suauitat⁹ ⁊ misericordie. ⁊ q̄ dicat: Dirigat or̄o mea sicut ꝛc. B cethurā duxit vxorē. Ad tales nuptias talēq̄ sobolē aptiores sūt senes. ,gnto. n. q̄s ē carne fess⁹: tāto spū robust⁹ ⁊ sapie ,plerib⁹ apt⁹. c Filij da. ꝛc. Hiero. Assuri ī negociatores trāsferri putāt. Lathusiz ī eris ferriq̄ metalla cudētes. Laomī phylarchos. i. pncipes mlt⁹ tribuū ⁊ ppl⁹. Alij ab B assuri syros dici putāt: ⁊ a pleriſq̄ filijs abrae ex cethura occupatas indie regiones.

Gen.6.c

Moral.

2.Cor.2.b

Ps.140.

Nico.de lyra

a Abraā xo. Post q̄ Ca.XXV mo yses descripsit electiōs fideī pplī deducēdo p abraā. b ,fir B idē fac⁹ p isaac filiū suū. ⁊ qz vbi terminat⁹ vn⁹ stipes. icipit ali⁹ seq̄ns. ꝺ ,pmo describit ipi⁹ abrae finis ⁊ cōsūmatio. scōo ipi⁹ isaac generatio. ibi: He q̄z sūt generatiōes isaac. ,pma diuidit ī duas. ſ. ī ptē pncipalē ⁊ icidētalē. ibi: He sūt generatiōes bismael. Finis aūt ⁊ cōsūmatio ipi⁹ abrae describit ī B q̄ ordiatiōe fctā de filijs suis ⁊ de bōis: sepult⁹ē honorifice. occasiōe tñ filiox ꝺ q̄b⁹ habebat cognatione. ,pmo fit mētio de filijs abrae p⁹ mortē sare gēit⁹ cū dr: b Aliā du. ꝛc. Dicūt hebrei q̄ ista fuit agar q̄ nomiata ē cethura q̄ ī hebreo sonat thurificata. Cui⁹ rō ē. qz sic dicūt: ita mūde se custodiuit p⁹ q̄z cū filio ꝺ domo abrae recessit. ac si eēt ꝺo oblata vl ꝺsecrata: ,pt qd̄ mortua sara abraā misit filiū suū isaac ad reducēdū eam sibi. Sz ꝫ B videtur qd̄. j. dr: eo. ca. Filijs aūt ꝓcubiax largit⁹ē mūera ꝛc. Ex q̄ videt q̄ cū agar fuit alia sibi ꝓiūcta p̄ter sarā. Sz posset b dici q̄ b accipit pl'ale ,p singulari ⁊ ecouerso. aliq̄n ī sc̄ptura accipit singulare ,p pl'ali. vt dictū ē. ſ. rix. ca. ꝺcit etiā agar in plurali. qz bis fuit ipi abrae ꝓiūcta: ita q̄ tenet q̄sivicē duax vñ ⁊ ī biblijs hebraicis correct⁹ B nomē ꝓcubiax ī B loco scribit diminute ad designādū q̄ nō fuit nisi vna. Expositores aūt catholici cōius dicūt q̄ ista cethura fuit alia ab agar iunior illa: ,ppt qd̄ de sene potuit facili⁹ ꝓcipe: nec accepit eaz abraā libidie duct⁹: ſz amore ,plis: ⁊ ē figura futurox: qz sic agar ⁊ bismael figurauerūt carnales ve.te. sic cethura ⁊ filij ei⁹ hereticos q̄ se dicūt ad no.te. ptinere: ſz ecclesia q̄ p sarā designat vna remanet tāq̄ vxor ⁊ spōsa: ⁊ alie noīant cōcubine. c Que pepit ei cārā ⁊ iecsan. noīa sūt capitū diuersax gētiū descēdētiū ab abraā p cethurā ⁊ pz lr̄a vsq̄ ibi:

Filijs aūt

a ¶ Nō solū ,p multiplicāda sobole sed mystica significatione.

a Abraam vero āliam duxit vxorē noie cēthurā: b ¶ qz iuuēcula de sene cōcipere.

Que pepit ei iamraz: ⁊ iecsan: et madan ⁊ madiā: ⁊ iesboch ⁊ sue. c Jecsā q̄z gēuit saba ⁊ dadā. Filij

a b

† 1. 32. q. 4. § 1. 2. c. 1.

a Deditq; ꝛc. Isiõ.q; dank mũera filijs ꝯcubiaꝝ.i.carnalib: ꝙ ñ puẽrũt ad regnũ promissũ hẽtici vl iudi: q; carnalia lucra sequunt: sol⁹ isaac ẽ heres: q; ñ filij carnis extimãtur in semine: ꝙ ꝓmissionis.
b Et defi.ꝛc. Hiero. male in lxx. additũ ẽ. Deficiẽs mortu⁹ ẽ abrahã: q; ñ ꝙuẽit abrae ꝺficere vel minui. Illõ q̃ q̃ posuim⁹ i senectute bõa senex ꝛ plen⁹: i greco dicit⁹ põt plenus diꝝ: q̃ cũ sensũ vi deat exponere: eo q; luce et diei opib⁹ plen⁹ occubuerit: magis tñ ad anagogen facit: ſi ſimpliciter ponat plenus.
c He sũt ꝛc. Hi ppli añ filios isaac ꝙputãt: q cũ sint ꝺ semine abrae ñ tñ ꝙputãt i semine: q; ꝓt⁹ ẽ q̃ aiale ẽ. Deide q̃ ſpiritale. Añ p⁹ cõputationẽ carnalium ponit genealogia isaac: de q̃ facta est promissio ꝛ electoꝝ ꝓpagãda successio
d Et hec noia f.ꝛc. Hiero. Duodecim filij nascunt hismaeli ꝓmogenitus nabaioth a q̃ ois regio ab eufrate vsq; ad mare rubꝝ nabathea ꝺr: q̃ pars arabie ẽ. Ab familie ipoꝝ oppida pagi ꝛ trib⁹ horuꝫ appellatiõe celebrantur. Ab vno ex his cedar in dexta et duma alia regio: ꝛ thema ad austꝝ ꝛ chedma als chethma orientalẽ plagã ꝺr: Q̃ i extremo capituli iuẽ. lxx. legimus ꝫ faciẽ oĩm fratrũ suoꝝ habitabat. Ueri⁹ est q̃ posuimus cozã oĩbus fratrib⁹ suis occubuit. i. in manib⁹ filioꝝ suoꝝ mortu⁹ ẽ: supstitibus adhuc liberis. Frẽs em̃ filij appellant. Ut iacob ponat cozã fratrib⁹ meis ꝛ fribus tuis ꝛ dijudicent inẽ nos. Hõ em̃ credẽdũ ẽ q; iacob exceptis liberis suis aliꝙs frẽs secum habuerit.
e Duodeci ꝑn.ꝛc. Duodenari⁹: sic sacrat⁹ est in aplis ꝛ i apticis viris: sic ecclesiabil ẽ i reprobis ꝫ fidẽ trinitat⁹ ꝛ euãgelium p ũttuoꝝ mũdi ptes dilatat⁹.
f Ab euila ꝛc. Regio quam circũit phisõ ab euila nepote noe sic vocata ẽ. ꝛ ẽ solitudo ꝫ faciẽ egypti. Sur q̃ ẽ solitudo inẽ cades ꝛ barad: extẽdẽs ꝺsq; tũ vsq; ad mare rubꝝ ꝛ egypti ꝙfinia.
g Ue meso. ꝛc. Regio sterilis: q̃ sic grece vocatur: q; media inẽ duo flumia tygri ꝛ eufratẽ. Ab mesos medi⁹ potamos fluui⁹ ꝺr. hic ipotam⁹.i. fluuial⁹ equ⁹.
h Depcat⁹ ꝛc. Hiero. ꝑ motõ evl collisiõe. lxx. posuẽrt ludebant vl recalcitrabãt. aq̃la ꝙflige bãt filij i vtero ei⁹. ſymmach⁹ i ſilitudie nauis i ſupficie ferebãt. Greg⁹. q̃ sci ozãdo efficiũt: ita ꝑdestinata sũt. vt ꝓcib⁹ obtineãt. nã ipa q̃ celestis ẽgni ꝑdestinãto ita ẽ disp̃sata vt ad hãc electi ex laboze p/
ueniãt

a ſ negociatores. b ſ es vel metalla cudentes. c ſ alias loomim. ſ phylarchos.i. principes tribuum.

vadan fuerũt assurũ ꝛ lathusim ꝛ laomi.
ſ alias epher.

At vero ex madiã ortꝰ ẽ epha ꝛ opher: et

a ſ Di populi hereticos figurãtes in sorte isaac nõ sunt collecti: q; heretici ꝛ scismatici nõ possidebunt regnũ dei.
ſ alias celda.

enoch: ꝛ abida: ꝛ heldaa ꝛ omẽs isti filij cẽ
a thurę. Deditq; abrahã cũcta q̃ possederat
a ſ iudeis hereticis.

isaac: filijs aũt cõcubinaꝝ largitꝰ ẽ mune a
ſ Hereticũ hoiem p⁹ primã ꝛ scdam correctionẽ deuita.

ra: et sepauit eos ab isaac filiosuo: dũ ad
a ſ qua aduersant ei: de q̃ ꝺr: Oriens nomen eius.

huc ipe viueret: ad plagã oriẽtalẽ ꝛ Fuerũt b
aũt dies vitę abrae centumseptuaginta
ſ Lami sunt sensus hominis.

q̃nq; ãni: ꝛ deficiẽs mortuꝰ ẽ in senectute c d
ſ Luce ꝛ diei opa. ſ Spe immortalitatis.

bona: puectq; etatis ꝛ plen⁹ diꝝ: cõgre e
a ſ angelos quoꝝ conciuis erat. b ſ Amorẽ eius i corde suo

gatusq; est ad põpulũ suũ ꝛ Et sepelierunt f
absõdefr. a ſ ppli de circũcisiõe ꝛ ꝓputio credentes.
b ſ Lam in actiõe q̃ in cõrẽplatione quib⁹ vacare nõ potuerunt doctores ecclesie: nisi illa vacatio empta fuisset promissione eternitatis ꝛ ꝑdicatiõe veritat⁹ principib⁹ terrenis.

eũ isaac ꝛ hismaẽl filij sui in spelũcã dupli
ſ vel soor.

ci q̃ sita ẽ i agro ephrõ filij seoꝝ ethei e re/ g
gione mabrę: quam emerat a filijs heth.
a ſ Demorte cõmendar⁹. b ſ xps. c ſ Ecclesia primitiua.

ibi sepult⁹ est ipẽ ꝛ sarã vxoꝝ sua: et post b
a ſ Passionẽ xpi. b ſ multiplicauit xpianũ populum.

obitũ illius benedixit deꝰ isaac filio eius
a ſ Dorabat in discutiendis ꝓfunditatib⁹ scripturarũ.

q̃ habitabat iuxta puteũ noie viuẽtis ꝛ vi i
dentis. Hę sunt generationes hismael fi/
lij abrae: quẽ pepit ei agar egyptia famu
la sarę. Et hęc noia filioꝝ eius in vocabu
lis ꝛ generationibus suis ꝛ Primogenit⁹
ſ A ſ regio a mari rubro vsq; ad euphratẽ nabathea ꝺr.

hismaelis nabaioth: deide cedar: ꝛ abde
el: ꝛ mabsan: masma q̃z ꝛ duma: ꝛ massa/
dad et thematur et naphis et chedma.
Isti sunt filij hismael: ꝛ hęc noia ꝓ castel/
la ꝛ oppida eoꝝ: duodecim principes tri
buũ suarum facti sunt ãni vitę hismaelis
cxxxvij. deficiẽsq; mortuus ẽ: ꝛ appositꝰ ẽ k
ſ India vel ethiopia.

f ad populũ suũ. Habitauit aũt ab euila vs
q; sur: q̃ respicit egyptũ introeuntib⁹ assi/
ſ Adhuc viuentibus filijs.

rios: cozã cũctis fratrib⁹ suis obijt. Hę q̃ l m
ſ Hoc repetitur: vt sequentia cõmodius annectantur.

q; sunt generationes isaac filij abrae. Ab
raam genuit isaac. Qui cum quadragin
ta esset annoꝝ: duxit vxorem rebec/
g cam filiam batuelis syri ꝺ mesopotamia

ſ Pater: pro eis rogo quos dedisti mihi. ſ Quamuis in isaac promissa erat successio tamen implenda erat precib⁹ dei prefinitio.

h sozorem laban. Depręcatusq; est isaac n†
l a ſ qz diu filios non fecit ecclesia.

dominum pro vxore sua: eo q; sterilis

a Filijs aũt cõ. vxores ei⁹ fuerũt vt ptz ex ꝓdict⁹. Hz noiant concubine: q; sara fuit ei⁹ vxor ꝓncipal. alibi etiã i scptura vxor cõcubina noiat. Judic. xix. Neo filiã xgine ꝛ ꝺ hõ hz ꝯcubinã ꝛ certũ ẽ q; erat ei⁹ vxor: vt ptz ibidẽ.
b Fuert ꝛc. In hebreo ponunt isti nũeri di stincte sic. c. ãni. lxx. ãni. ꝛ. v. anni. ꝛ ꝺ vt dicũt hebrei ad designãduꝫ q; abrahã fuit ita mund⁹ a pcõ qñ fuit. c. an. ꝛ. lxx. sic q̃ fuit solũmõ v. an. sic. s. dictũ ẽ ꝺ sara. xxiij. ca. t1. Pe. i. 4
c Et deficiẽs mortu⁹ ẽ. morte naturali.
d In sene. bo. i. i diuina gra.
e Cõgregatusq; ꝛ. q; alia ei⁹ recepta ẽ ad limbũ sctoꝝ patꝝ.
f Et sepelierũt ꝛ. deferẽtes ei honorẽ patrũ. ꝛ hz fuerũt ibi alij multi ad honorã dũ scpturã abrae: isti tñ q̃ erãt ꝓncipales solũ exꝑmũt.
g In agro e. scribit ꝺ ephron diminute ex cã ꝑdicta ca. xxiij.
h Et p⁹ obitũ ꝛ. i. augmentauit eũ i spualib⁹ bõis ꝛ temporalib⁹.
i He sũt ge. bis. q; scriptura fecerat mentionẽ de honore quẽ detulit hismael pri suo in ei⁹ sepultura: iõ breuiter ꝺ ei⁹ describit generatio. ꝛ ptz vsq; ibi.
k Deficiẽsq; mortuus ẽ. ex q̃ videt eẽ mortuus morte naturali. In hebreo aũt nõ ꝺr: Mortu⁹ ẽ: hz trãsijt: q̃ nõ ꝺr in scptura de aliq̃ moriẽte. nisi iusto. vt dicũt hebrei: ꝛ iõ dicũt q; decessit i gra: ꝛ etiam ex ꝺ q̃ subdit. Et apposit⁹ ẽ ad ppm̃ suũ.
l Lorã cũct⁹ ꝛ. hebrei dicũt posuit. nec accipit ꝺ i significato generali: sed spali: put ꝺportat positõz vel fixi onẽ tẽtoriorũ: ꝛ ꝺ rndet ei q̃ꝺ. s. dictũ est. xvj. ca. E regione vniuersorũ frm̃ suoꝝ figet tẽtoria. tñ de malis finaliter peniuit vt dictũ est. Sciendũ etiã q; vbi nos habem⁹ obijt: in hebreo ꝺr nephal: et ẽ verbũ eq̃uocũ q; significat idẽ q̃ꝺ ceciditꝫ q̃ trãslatoꝝ nr̃ posuit obijt: ꝛ significat idem quod tentoriq̃uit vel tentoriũ fixit: ꝛ hãc significationẽ sequunt hebrei. Fm aũt trãslationẽ nr̃am expõit sic: Lorã cũctis frib⁹ suis obijt. i. añ frẽs suos: ita q; li cozã ñ ꝺportat pñtiã loci: hz añcessionẽ tpis. Itẽ alit vt ꝺportat p̃sentiã loci: q; filij sui cõgregati fuerũt i ei⁹ morte ꝓpt ei⁹ honorẽ: q̃ vocãt ꝺ frẽs eo mõ loq̃ndi q̃ iacob dixit labã. Põe ꝺ cozã frib⁹ meis et frib⁹ tuis. vt hr̃. j. xxxj. ca. ꝛ certuz ẽ q; erãt ibi filij iacob ꝛ filij labã.
m He q̃z sũt ꝛ. ꝺ ꝑr scptura de scribit electionẽ ꝛ ꝯfirmationẽ fidelis ꝑli p isaac. vbi ꝓmo ꝺscribitur mltiplicatio ꝓlis. scdo ꝓbatio patrũt⁹. xxvj. ca. tcio. ordiatio posteritat⁹ ca. xxvij. Circa ꝓmũ ꝓmo ꝺscribit filioꝝ generatio. scdo natoꝝ cõuersatio. ibi: Quib⁹ adult⁹. tertio ꝓmogẽiture trãslatio. ibi: Coꝛit aũ iacob. Circa ꝓmũ ꝺr sic: He q̃z sũt gene. isaac. q̃ sequunt. ꝛ ptz lra vsq; ibi: n Depcatusq; ꝛ. i hebreo hr̃: ꝫ vxorem suam: q; sic hebrei dicunt et est verisimile: ipsa rebecca orabat dñm ex vna pte: ꝛ isaac ex altera vt dñs daret eis liberos.

ſ qz

Gueniāt: vt postulando mereant accipe: qđ eis deꝰ añ sēla dixerat dare. Abrae nāq; dīs ait: In isaac vocabit tibi semē: cui etiā dixerat: pfem multaꝝ gentiū cōstituit te. Et rursū: Ibid.16.c bñdicā tibi ⁊ multiplicabo semē tuū sic stel.ce.⁊c. Ūñ constat q deus abrae p isaac multiplicare p̄destinauerat ⁊ tū scptū ē: Sz qz isaac erat pfectior: ideo eiꝰ oro fuit efficacior. ido sequit: a Qui exau. cū. s. isaac. b Sz collidebant ⁊c. impellebāt em se mutuo: ⁊ b fuit signū cōtentionis future inter eos: ⁊ inē pplos ab eis derivādos idumeos. s. ⁊ iudeos. Deꝰ em futura oñdit aliqñ factis vt ī ista collisiōe. sic ⁊ supra dictū ē de ꝓuersiōe uxorꝭ loth in statuā salis. xix. ca. c Si sic ⁊c. timebat em de aborsu puerox. ⁊ p cōsequns de ꝓpria morte. d Perrexitq; re. ⁊c. Dicūt hebrei q iuit ad melchisedech q erat sacerdos dei excelsi. ⁊ ad heber q hēbat spm ꝓphetie: vterq; em ad b viuebat qđ ptz si cōputentur anni eox. De melchisedech em. s. dicm ē q erat sem filiꝰ noe. de q scribit. s. xi ca. q biennio pⁿ diluuiū genuit arphaxat: ⁊ pⁿ q̄ genuit arphaxat virit q̄ngentꝭ ānis. Si aūt ꝓutēt ānī a diluuio vsq; ad nativitatē iacob ⁊ esau ñ inēiūt tot ānī. a diluuio em vsq; ad nativitatē arphaxat fluxerūt duo ānī: vt iā dictū ē. Arphaxat aūt cū esset. xxxv. annoꝝ genuit sale. Sale xo cū eēt. xxx. ānoꝝ genuit heber. Et heber. xxxiij. ānoꝝ genuit phalech. et phalech. xxx. ānoꝝ genuit reu. ⁊ reu. xxxij. annoꝝ genuit saruch. ⁊ saruch. xxx. ānoꝝ genuit nachor. ⁊ nachor. xix. annoꝝ genuit thare. et thare. lxx. annoꝝ genuit abraam Et ista habēt. s. xi. ca. Abrāā aūt cum eēt. c. ānoꝝ gēuit isaac. vt hr̄. s. ca. xxi Isaac aūt erat. lx. annoꝝ qñ nati sunt esau ⁊ iacob. vt hr̄. j. eo. ca. Si aūt p̄dicti anni a diluuio vsq; ad nativitatē iacob sil' ꝓiūgant faciūt annos. cccclij. Ex q̄ ptz q melchisedech vixit vltra l. annis. Qđ aūt heber silr viueret: potest silr ꝓbari: accipiēdo ex vna parte oēs annos vite eius. ⁊ ex altera cōputando annos a nativitate heber vsq; ad nativitatē iacob ⁊ esau. e Due gē. ⁊c. i. capita duarū gentiū indeox ⁊ idumeox. f Et maior fuiet mi. b ī pletū ē tpe dauid q̄ fecit idumeos sibi tributarios. vt hr̄. ij. Reg. viij. Et pfectius ipletū est in xpo cui colla gentiū ⁊ pncipū terre subdita sunt: ⁊ maxie ī periū romanū qđ iudei dicūt significari p esau. g Qui ꝑ. ⁊c. iō vocatꝰ ē edō. h Et to. ī m. p. h. i. pilosus. iō dictꝰ ē seyr. i. pilosus. i Protinus ⁊c. ī signū q̄ foret eū supplātaturus. k Et idcirco ap. e. i. i. supplātatoꝛez. l Sexagenariꝰ. e. i. Ex q̄ ptz q fuit cū rebecca uxore sua. xx. ānīs añ̄ pareret qz erat. xl. ānoꝝ qñ accepit eā. vt p̄dictū ē. ⁊ iō ḡrik b ḡre ñ accepit aliā sic pr̄ eiꝰ abrāā accepit agar postq̄s decem ānis ꝓbanerat sare sterilitatē. qz hoc erat tps deīmiatū. vt dictū ē. s. xvj. c. Dicūt hebrei q isaac ex q̄ volūtarie accessit vt īmolareꝰ: vt p̄dictū ē. xxij. ca. ex tūc fuit ꝓsecratꝰ dño. ⁊ nō fuit ei licitū hr̄e nisi vnicā uxorē: ⁊ b cōsonat dicto apli Thimo. iij. dicēt': de epo q̄ est deo ꝓsecratꝰ q optet eēvniꝰ uxorꝭ viz. m Quibꝰ adultꝭ. b describit natorū ꝓuersatio. cū ō:: n Factꝰ ē ⁊c. Ex q̄ ptz q sua occupatio erat circa frena. o Jacob aūt vir simplex. i. sine plica dolositat'. nō aūt ō: simplex ꝓp̄ defectū idustrie. p Habitabat in tabnaculis. Dicūt hebrei q ista tabernacula fuerunt tabernacula melchisedech vbi vigebat cultus dei cū esset sacerdos dei excelsi. ⁊ tabernaculū heber q fuit ꝓpheta: ⁊ docebat veniētes ad se de diuinis. Ex quo patet q occupatio iacob erat pncipaliē circa diuina. Ūñ dicūt hebrei q ipe habitauit in tabernaculo heber. xiij. ānis. q Et rebecca di. ia. Cā aūt erat qz p revelationē diuinā hūerat q ipe debebat frī suo pferri: vt dictū ē. r Coxit autē ia. pul. b ꝓ̄ describitur

esset. Qui exaudiuit eu: ⁊ dedit a
a ℣ Collidebāt. Lxx. ludebāt ⁊ recalcitrabāt. ℣ qz iter pietes ecclesie diuersa sentiūt electi: ⁊ reprobi.
cōceptū rebeccę: † sz colliḋēbātur b
in vtero eius paruuli. Quę ait:
℣ qsi dd facier nati: si sic lucrarē innati.
Si sic mihi futuruz erat: quid ne c
℣ fortitā ad arā
cesse fuit concipere? Perrexitq; d
q̄ exivit abrāā: vt ad secretū locū i q̄ deꝰ oraret.
rebecca vt consuleret dominum.
℣ idumei ⁊ iudei.
Qui respondens ait: Duę gētes e
in vtero tuo sunt: ⁊ duo populi
℣ israel vel christianus.
ex vētre tuo diuident̄: Populus
a ℣ idumeos vel iudaicū. b ℣ maior: nam ppl's iudaicus: minor xp̄ian⁹: vel qz nō oēs ex gēt̄ib⁹ crediderē neq; ex iudeis oēs ī vnitate fidei cōsēsūr.
quoq; pōpulū supabit: † ⁊ mā̄or f
℣ vt ecclesia p euangeliū dilataretur.
seruiet mīori. Jam tps pariendi
a ℣ Nō vn⁹ intellectus velamine lr̄e legis reperius est: sed carnalis ⁊ spiritalis.
venerat: et ecce gēmini in vtero
℣ Ham sequens.
eiꝰ repti sunt † Qui pⁿ egressus g
℣ vir sanguinum.
est rufus erat: et totus in morem h
℣ solis exterioribus asuetus. ℣ In hebreo seyr: vñ esau seyr. i. pilosus dicitur.
pellis hispidus. Vocatumq; est
nomē eius esau. Protinus alter i
℣ qz supplantatur⁹ erat frīs primarum.
egrediens: plantam fratris tene
bat manu: et idcirco appellauit k
℣ Supplantator.
eū iacob. Sexagenariꝰ erat isaac l
qñ nati sūt puuli. Quibus adul/ m
℣ exteriorē actionē exercendi.
tis factꝰ est esau vir gnarus ve/ n†k
℣ Jura ciuilia. i. ecclesiastica ignorās.
nādi ⁊ hō agricola. Jacob autē o†r
a ℣ Sine macula ⁊ ruga. ℣ q̄ sine dolo fec̄ doluz alia editio: sine dolo. b ℣ Rudebat i spūalibus.
vir simplex habitabat in taber/ p
a ℣ deus pr̄. b ℣ iudaicum populum.
naculis isaac amabat esaū eo q
℣ presenti iustitia carnaliū observationū quam vni deo exhibebat.
de venationib⁹ illius vesceret: ⁊ q†
a ℣ ḡra. b ℣ Ex pticēria. c ℣ Minorē populū.
d ℣ Simplicitas nō ḡrit ollas carniuz.
rebecca diligebat iacob. Coxit r†

Ro.9.c

Jos.24.a Osee.12.a

Esau primogenita vendidit fulni.i.edom nomen accepit.
a Cui dixit iacob tc̄. Iuſiū. Q̄ō esau primogenita ꝓpter
escā fratri minori vendidit ⁊ postea paterna bñdictione sibi
ꝓmissa ꝓuatus ē: iudaicū pplm significat: q̄ in Exodo ꝓmo/
genit⁹ dei filius appellat: ⁊ ꝓpter seculi lucra nō solū prima
tus sui honorē amisit: ſz ⁊ celestis re/
gni ꝓmiſſ ꝓpatū adipiſci non meruit
Mat.12.d vñ p exprobrationē ōr: Auferet a.v.
reg.dei: ⁊ da.gen.fa.f.e. Primogeni
ta aūt vestis erat sacerdotalis: qua ī
duti maiores natu cū bñdictione pa/
tris victimas deo velut pōtifices offe
rebant: ℔ dono terreni amoris deside
rio caruerunt iudei: cuz gloria futuri
regni. b Iurauit es. Greg⁹. Sciē
dum aūt q nos q̄nq̄ modis gule vi/
tiū tētat. Aliq̄n.n. indigentie tpa pre
uenit. Aliq̄n tp̄s nō ꝓuenit: ſz cibos
lautiores q̄rit. Aliq̄n q̄ sumenda sunt
parari accuratius appetit. Aliq̄n q̄li/
tati cibox ⁊ tpi cōgruit: ſz in quātita
te sumēdi mēsurā excedit. Aliq̄n x̄o
abiectū est qđ desiderat: ⁊ tñ ipo desi
1.Re.14.d derij estu deterius peccat. Jonathas
mortis sniam meruit: qz ī gustu mell
cōstituti edendi tp̄s añcessit. Ppls
ex egypto duct⁹ in heremo occubuit:
Nume.11.b qz despecto māna carnes petiuit: q̄s
1.Reg.2.c lautiores putauit. Filiox beli prima
culpa ē q ex voto eox sacerdotis pu/
er nō de more vellet coctas carnes de
sacrificio accipe: ſz coq̄ndas q̄rebat:
Ezeb.16.f q̄s accurati⁹ exhiberet. Et cū ōr: Nec
fuit iniq̄tas sodome: ſupbia et saturi/
tas panis ⁊ abūdātia: oñdit inde piſ
se: qz cū vitio ſupbie mēsurā refectio/
nis excessit. Hic esau ꝓmogenita ami
sit: qz magno estu despicabilē cibū. i. lenticulā cōcupiuit: neq;
cib⁹: ſz appetit⁹ in vitio est. Añ lautiores cibos plerūq; sine
culpa sumim⁹ ⁊ abiectiores cū reatu cōcupiſcētie degustam⁹.
3.Re.17.a Esau eñ ꝓmatū ꝓ lenticula ꝓdidit. Helias in heremo x̄rm tē
carnes edēdo fuauit. Hinc diabolus qz nō cibū ſz cōcupiſcē
tiā cām esse dānationis ītelligit. ꝓmū sibi holerā nō carne sed
Gen.3.a pomo subdidit. ⁊ scōm pane tētauit. hinc est q plerūq; culpa
ade cōmittit: etiā cū vilia sumunt. neq; eñ adā solus vt a po
mo abſtineret: ꝓhibitionē accepit. Cū.n. alimenta saluti nre
ꝑria de⁹ indicat: ab his etiā q̄ſi p sniam vetat. ⁊ cū cupientes
noxia tangim⁹ vetita gustam⁹. Eaxo sumenda sunt: q̄ nature
necessitas q̄rit ⁊ nō q̄ cēdēi libido suggerit. ℣ Orta aūt

Nico.de lyra

scribit ꝓmogenite trāslatio: cui⁹ occasio fuit cupiſcētia pul
menti qđ coxerat iacob. a Da mihi tc̄. q: erat de lētibus
rufis. b Quia oppido tc̄. i. valde. c Quā ob cām
tc̄. ista ñ fuit tota cā: ſz ps cause: qz cū ℔ fuit alia cā q̄ pdēa ē.
d Uēde mihi ꝓmogenita tua. Ad intellectū lr̄e ſciēdū ℔ ꝓ/
mo q̄rit quō iacob q erat sctē vite vt pdictū est: petijt sibi vē/
di ꝓmogenitura: qz tpe legis nature que tūc currebat: primo
geniti erāt sacerdotes: ⁊ sacerdotiū semp fuit reputatū q̄d sa/
crū: ⁊ ideo videt simoniā cōmiſiſſe. Itē de iure primogēiture
erat q hret duplicē partem in bonis patris respectu aliorū:
ꝓpē qđ ioseph cui iacob dedit ꝓmogenitura: inter alios frēs
habuit duas sortes: et duas trib⁹ int alios filios isrl. s. tribū
ephraim: ⁊ tribū manasse. Cū igit isaac pr eox hret multa bo
na. sequit etiā q ꝓmogenitura in bonis tpalib⁹ multū vale/
bat. ⁊ sic videt iacob fecisse magnā fraudē ⁊ deceptionē in ℔:
q ꝓ re tā modica. s. esu pulmenti acq̄sierit ab esau ius primo/
geniture. Ad ꝓmū dicendū q ius ꝓmogeniture erat ipius ia/
cob de iure: qz ex determinatione diuina: vt pdictū ē q̄ minor
fuit ꝓpositus maiori. ꝓpē qđ Malach. j. dixit dns: Jacob di/
lexi: esau aūt odio habui. et Apls ad Rom. ix. dixit q hoc di
ctū est de ipis añq̄ nati fuissent ex diuina electiōe. ⁊ sic patet
q ex diuina snia debebat ipi iacob ius ꝓmogenitur: ⁊ istō
fuit sibi reuelatū a mr̄e. Esau x̄o de facto ius primogeniture
possidebat: ⁊ iō licitū erat iacob pdictum ius ad se retrahere
caute: qđ fecit qñ vidit ipm esau ita lassum venientē de agro
q timebat mori: ꝓpē qđ tunc min⁹ appciabat ius ꝓmogēitu
re. sic dixit: Ēn morior: q̄d mihi ꝓdest ꝓmogēita? Uidit etiā
cōcupiſcentem

autem iacob pulmētū. Ad quem
cuz veniſſet esau: de agro lassus
℣ Brutꝰ ardeſcit desiderio gule: ꝓpter vilē cibū
ait: Da mihi de coctione hac ru/ a
℣ Lenticula esca ē brutox aialiū: significās aialē
legis intellectū: q̄ ppls iudaic⁹ illec⁹ maluit pri/
matu carere: quā ab eo recedere: qđ etiā nunc stu
det a pplo minore ipetrare: tpalibus dedit⁹ post
mortem nihil sperer boni.
fa: qz oppido lassus sum. Quam b
ob causaz vocatū est nomē eius
a ℣ Ruffus vel robeus a q̄ idemei.
Edom. Cui dixit iacob: Uende d
℣ Primogenita sunt q̄ vultū aptiunt: ⁊ ſpēaliter
primogenitis filijs debentur.
mihi primogenita tua. Ille re/
spondit: En morior † Quid mihi
prodeſt primogēita? Ait iacob: e
℣ Adhuc iudeus in ſtultitia ꝑdurat: ꝓ tpalibus
eterna non curat.
b Jura ergo mihi † Jurauit esau: ⁊ f
vēdidit primogenita: et sic acce/
pto pane ⁊ lentis edulio: come/
dit ⁊ bibit ⁊ abijt: paruipendens ℣†
q primogenita vendidiſſet.

Esau aūt peccauit: nō solū pctō gule in/
ordinate cibū appetendo: ſz etiā pctō
simonie rem sacrā vēdere intendēdo
⁊ sic ptz ad ꝓmū. Ad scōm ptz ex di/
ctis qz ex q̄ suū erat de iure: poterat
ꝓ nihilo accipere: ⁊ iō ī modico precio
nulla fuit deceptio a pte ei⁹. verūta/
mē q nō ē verisile q bō prudēs rem
tanti valoris ꝓ tā modico pcio vēdi
peteret: niſi ali⁹ vellet vēdere: ideo di
cunt ℔ hebrei q cib⁹ iſte de q ℔ agit
nō fuit pciū emptionis ꝓmogenitur
ſz vltra pciū datū fuit a iacob p mo/
dū curialis cōſuetudinis: qz in trāſla
tione rei notabilis recipiēs vltra pci
um ſoluit vinū: p q̄ aliq̄n intelligit
prandiū vnū. Ex ℔ videt ex lra cū ōr:
e Jurauit esau ⁊ ven. pri. ſz q̄ntum
fuit pciū ſcptura nō determinat: ſicut
nec in multis alijs. f Et sic acce/
pto pane tc̄. p auantagio vltra pciū
ſm ꝓsuetudinē vēdētiū. Si aūt ō ℔
arguaf ꝓ illō qđ dicit Apls ad Heb.
xij. Ne q̄s fornicator aut ꝓfan⁹ vt † 7.9.c. ℣ piculosum.
esau q ꝓpē vnā esca vēdidit ꝓmoge/ 22.q.1.cō/
nita sua. Pōt dici ſm istā opinionem tur. ℣ item
q li ꝓpē nō notat pcij quantitatem opponit.
ſz solū cām motiuā: qz illa esca fuit cā
motiua ad tractandū de venditione.
vt dictū est: g Paruipendēs q
ꝓmogenita vēdidiſſet. erat eñ fortior
viribꝰ ipo iacob: ⁊ intent⁹ cautel'mū/
danis p q̄ cogitabat retinere ius pri/
mogenitur: nō obstante venditione ⁊ iuramento.

Moraliter.

Hic agit de ortu ⁊ con/ Ca.XXV
uictu iacob ⁊ esau p q̄s delignatur
boni ⁊ mali in ecclesia regenerati ſm illō Malach. j. Jacob
dilexi: esau aūt odio habui. Igit quātū ad eox ꝓceptū ōr:
n† Deꝑcatusq; est isaac dñm ꝓ vxore sua tc̄. p isaac intel/
ligit bon⁹ ꝓlat⁹ secularis vel religiosus q̄ deꝑcat dominū ꝓ
vxore sua. i. ecclesia vel religione sua vt cōcipiat ⁊ pariat fili
os ad dei cultū aptos. ſz ipa parit geminos. s. alios bonos
⁊ alios malos. p iacob ⁊ esau significatos vt dictū est. iō ſb/
dit. n† Fact⁹ est esau vir gnar⁹ venādi ⁊ hō agricola. i.
carnalis ⁊ cupid⁹. o† Jacob aūt vir simplex habitās in
tabernaculis. i. studiosus in bonis moꝛib⁹. † Isaac ama
bat esau. p qđ designat q ꝓlat⁹ bon⁹ cautelis ⁊ donis ſbdi/
tox malox aliq̄n decipit ꝓpter qđ ifra isaac caligās oculis
ōr: q† Et rebecca diligebat iacob. i. ecclesia vel religio:
Rā cōitas ecclesie secularis ⁊ etiā religionis magis diligūt
simplices ⁊ bonos q̄ astutos ⁊ malos. r† Coꝛit aūt ia/
cob pulmentū. cui⁹ appetitu vēdidit esau ꝓmogenita: et sic
q̄ ꝓ cibū patrē decepit ꝓ cibū ꝓmogēita ꝑdidit ſm illō Sap.
xj. ꝓ q̄ peccat q̄s ꝓ hec ⁊ torquet. g† Et abꝰt puipēdēs
q ꝓmogenita vendidiſſet. ſm illō Prouerb. xviij. Pecca/
toꝛ cū in ꝓfundū pctoꝛ venerit contemnit tc̄.

In ca. xxv. vbi ōr ī postil. Uñ ī biblijs hebraic' correct' tc̄.

Additio. j.

Per hoc aūt q ℔ nomē cōcubinarum
in ℔ loco scribaf diminute: nō design
tur q nō fuit niſi vna cōcubina. vocabulū eñ qđ ℔ in hebra
ico ponit semp significat cōcubinas in plurali: siue scribaf
diminute siue integre. vt ptz scienti linguā. In eodē capi.
xxv. vbi ōr in postilla: Cōgregatusq; est ad populū suum.

Additio. ij.

Hō modicū attendendū esse videtur
q de nōnullis sanctis antiq̄ testamē/
ti cū de hac vita migrauerunt. scriptura dic̄ ipos congrega/
ri ad pplm suū: vt hic de abrāā. ⁊. j. xxv. ca. de isaac: ⁊ Heſ.
penulti. de iacob ſlr de moyse ⁊ aaron in suis locis: nunq̄ tñ
de aliq̄ eoꝛ ōr q obdormiuit in dño. sicut de q̄busdā no. te.
vt Act'. vij. de stephano ōr: Et cū ℔ dixiſſet: obdormiuit in
dño: ⁊ sic de q̄busdā alijs qđ catholice x̄itati valde cōsonat
ſm quā antiq̄ iusti añ passionē x̄pi decedētes ī ℔ descernebā
tur ab iniustis: qz iusti ꝓgregabanf ad pplm suū. s. ad lym/
bū sctoꝛ: nō tñ dormiebāt ī dño: cui⁹ facie nō dū fruebantur

de iniustis

de iniustis xo dr: Peribit aīa ei⁹ ꝛc. vt. ē. dictū ē: ꝛ iā i multꝫ loc⁹ qr tali cōgregatiōe carebāt. d iustꝫ xo p⁹ passionē xpi decedētib⁹ ꝓprie dr: Dormierūt i dño ꝛc. qr post hāc vitā i dño p beatā fruitionē requiescūt. ¶ In eodē ca. xxv. vbi dr i postil. In hebreo aūt nō dicit mortuus est sed transijt ꝛc.

Additio. iij. In hebreo i b loco nō dr trāsijt: ꝫ deficiēs mortu⁹ ē ꝛ ex hac scā pricula ꝓdaꝫ itelligi qr i gra dcessit: ꝓput dictū fuit i additiōe imediate pcedēti. ¶ In eodē ca. xxv. vbi dr i postilla: Perrexitqꝫ vt cō

Additio. iiij. Quidā exposi- (suleret dñm ꝛc. tores hebreoꝝ dicūt ꝛ est magꝫ cōsonū lre qr nō fuit ad aliquē ꝓpham: ꝫ ad aliquē locū deuotū ꝛ secretū: i q quieti⁹ oraret dcū: cui ꝓsonat Glo. nra et etiā xbū qd b ponit in hebreo vbi dr: Ut ꝓsuleret dñm ꝛc. idē enī xbū ponit b ꝛ i Ps. vbi dr: Exaūiui dñm ꝛc. qd nō significat ꝓsultationē tm: ꝫ etiā orōez. vñ sequit: Qui rūdēs ait: due gētes ꝛc. ipe enī de⁹ quē exaūierat p orōem rūdit ei p angelū vl oc cultā inspirationē: nec mixꝫ cū agar egyptia ꝛ ancilla sare propheticas reuelatiōes habuit p angelos: vt. ē. ca. xvj. ꝛ. xxj.

In eodē ca. xxv. vbi dr i postil. Duo gētes i vtero tuo sut ꝛc.

Additio. v. Romanū iperiū iudei asserūt cē vnuꝫ ꝛ idē cū regno xpi seu ecclie: qd tū māifeste ē falsū ꝛ ab eis miraculose fictū vt ex b credaꝫ: q aūrta bestia i reuelatiōe danielꝫ ꝓtta accipiaꝫ p regno xpi: ꝛ sic expectēt destructio ei⁹ fiēda p messiā suū: quē inaniꝫ expectāt. Falsitaꝫ aūt hui⁹ fictiōis ptz i additiōe sup Dan. ca. ē. dicto. Scōm tñ catholicā xitatē tpe legꝫ añ aduentuꝫ xpi p esau itelligiꝫ gēs quā ꝓpagauit esau: ꝓput glo. in b loco testaꝫ: sic p iacob itelligiꝫ gēs ab ipo iacob fm carnē descēdēs: ꝫ post xpi passionē ppls ecclie p iacob itelligiꝫ: ꝛ plebs iudeoꝝ per esau: vñ maior tpe. ſ. plebs synagoge seruit minori. ſ. pplo xpianoꝝ: ꝓput i alia glo. i b loco hr: Dr aūt plebs christianoꝝ nuncupeꝫ noīe iacob vl isral: saꝫ ē ysonū rōni: cū ipi iacob seu isral succedat in fide: q cadē ē antiq̄ꝝ ꝛ modernoꝝ. Ꝫ q sit rō qre plebs iudeoꝝ intelligaꝫ p esau cū ab ipo nō descendāt fm carnē: nec ei succedāt i fide: i libro Abdie xpbe q de idumeis ꝑncipaliꝫ tractat dño ꝓcedēte ostēdet. ¶ In eodē ca. xxv. vbi dr i postilla:

Additio. vj. Dubia b (Ad itellectū lre seq̄ntis. mota a postillatore aliꝫ pūt solui ꝛ fore magꝫ ad ꝓpositū. Ad qd sciendū q cū historie ve. te. figuratiue fuerit: oīa eniī figura ꝓtingebant illis: vt. j. Cor. x. fiebat tū b duob⁹ modis. Primo. ſ. q cū illd qd fm historiā cōtingebat tradebaꝫ i scriptura iuē lraz ad aliquā doctrinā exē plarē inde sumendā: ꝫ vlteri⁹ aliq̄d aliud p̄figurarēt i melius sic ptz de imolatiōe ysaac. ē. xxij. ca. q dē imolatio fm lraz fuit virtuosa ꝛ valde exēplaꝫ: cū p eā ad lram insinuaꝫ excellētia obedientie ꝛ timoris dei in ipo abraam que cedit in exēpluꝫ salutifer alioꝝ: ꝫ passio xpi p eā figurata cēt lōge melioꝝ ꝛ in talib⁹ historijs p̄ter rōem figuralē req̄renda ē rō lralis. Secūdo xo mō illa q fm historiā ꝓtingebāt traduntꝫ i scṗtura solū ad figurandū futura: sic cū Esa. xx. legitur de Esaia q incedebat trib⁹ annis nudus ꝛ discalciat⁹ vt p̄figuraret ruinā egyptioꝝ ꝛ ethiopū futuram. Silr (Osee.) legiꝫ q ꝓpha accepit vxorē fornicariā: ꝛ fecit filios fornicationuꝫ: vt p̄figuraret q terra fornicatura esset a dño. Et i talib⁹ historijs tota rō historie accipiꝫ a re figurata: nec oportet q̄rere aliā rōem lralez. Finis eni totalis taltū historiaꝝ ē nō id qd sūt: ꝫ id qd figurāt. Ratio aūt eoꝝ q̄ sūt ad finez fm p̄m assumēda ē ab ipo fine: nō eni q̄rendū ē an honeste se habuerit Esa. nudis pedib⁹ lōgis tpib⁹ incedēdo: aut si licite se habuerit Oseas filios fornicationū faciēdo: qr illa iussu diuio fuerit facta solū ad figurandū. vñ i ꝓposito si gesta iacob cū esau i suis ꝓmordijs attēdāt̄r: mānifestū est qd fuerit instinctu diuio facta solū ad figurandū: q eni collidebanꝫ i vtero matr⁹ puuli. nō fuit fm naturaꝫ intētū nec i scṗtura narratū ad b: vt inde aliq̄ doctrina exemplaris sumereꝫ: ꝫ solū diuio instinctu factū fuit. ꝛ i scṗtura traditū ad figurādu q due gētes seu duo ppli diuiderenꝫ vt ptz p diuinā declarationē ibi factā. Silr q minoꝝ fraꝫ egredi⁹ ens ex vtero plantā fratr⁹ maioris teneret i manu: solū fuit factū ꝛ in scṗtura narratū. vt figuraret q iacob supplātaturus erat fratr⁹ ꝓmatū: vñ gesta istoꝝ fratrū ad inuicē ſ. c cū cēnt i vtero ꝛ cū ex vtero egrederenꝫ fuerit facta ꝛ i scripturꝫ tradita vt figuratiua tm: nō aūt vt exēplaria vt iā dictū ē. Silr tenendū ē de qbusdā q ꝓtigerūt i coꝝ p̄uersatiōe ad inuicē tā in emptiōe ꝓmogenite: q̄s i receptiōe bñdictiōis. ſ. q ad figurādū tm dño disponēte ꝓtigerūt ꝛ scripta fuerāt: ꝛ ideo nō est in istis q̄renda alia rō lral vtputa quō iacob petebat sibi vendi ꝓmogenitā: cū reputareꝫ qd sacrū ꝛ hmōi q̄ i postilla q̄runt: nā iste historie hñt rōnes figurales solū: nō aūt lrales: vt dictū est ꝑ dictis historijs Esale ꝛ Osee. vñ ex hoctpo q facta iacob fm se ꝓsiderata i b loco videnꝫ cē dolosa ꝛ iniusta: sumitur rō q fuerit facta nō ꝓpter se: ꝫ ad figurādū. ꝛ b ē qd dicit Glo. i b ca. sup illud xbū: Erat iacob vir simplex ꝛc. Erat iacob sine dolo habitās i domo vt magna sit q̄stio: quō p dolū accepit bñdictionē q erat sine dolo? ꝫ ad figurādū aliq̄d magnū b scṗtura ꝑmisit. hec i Glo. Que aūt iste historie figurales sent: tradūt doctores spālit Jsid. i li. ethy. vbi dr: q esau primogenita sua ꝓpter escā fratri suo minori vēdidit: ac postmodū patna bñdictiōe sibi ꝓmissa ꝓuar⁹ ē: signat eūdē ꝓpm israeliticū: q a deo vt liber Exodus narrat ꝓmogenit⁹ filij⁹ nūcupatus ē: qr etiā ꝓpter pūtis seculi lucra nō solū ꝑmar⁹ sui honorē amisit: verū etiā ꝛ regni celestꝫ ꝑmiū ꝓparatū adipisci nō meruerit: dño q̄dāmō exprobrāte cū dicit: Auferet a vob̄ regnū dei ꝛ dabit gēti facienti volūtatē ei⁹ ꝛc. hec Jsid. Si aūt ꝓtra b dicaꝫ: q hec expositio Jsi. ꝛ alie silles q i b loco tradūtur a doctorib⁹ sūt allegorice nō aūt lrales: ꝛ iō nō faciūt ad ꝓpositū: nā i hac postilla ꝑncipaliꝫ agit de sensu lrali. Dicēdū q verū ē q sensus lralis pūtis historie ē: cū lra simplr exponit: q ꝓprie dr sensus historie⁹. expositio aūt Jsi. supradicta est redditiua cause ipi⁹ sensus lralis. ꝛ sic ptinet manifeste ad sensū lralē: q p eā elucidaꝫ fm Aug⁹. i li. de vti. cre. ꝑut largi⁹ fuit ostēsuꝫ. ē. i additiōe sup. plogū ar. iij. et qr ea q b tradunt i historia soluꝫ fuerit facta ad figurādū vt dictū ē: idcirco ñ ē ibi alia rō ꝑter figuralē q̄rēda. vñ fm sctm Tho. in pri. scōe. q. cij. ar. ij. i rnsiōe ad. ij. ar. d. q si cerimonialia p̄cepta ve. le. eēnt data ad figurādū futura: nō haberēt aliam causaꝫ seu rōez ꝑter figuralē. Ꝫ forte diceret q̄s p̄dicta esse ꝓtra ſniam apli q ꝓphanū esau vacat ex b q ꝓprie vnā escaꝫ vēdidit ꝓmogenita ad Heb. xij. Ex q ptz q esau vitupādus fuit ꝓpter illā venditionē: q nō videt rōnabile fm hāc expositionē: nā sic iacob excusaꝫ a dolo ꝛ hmōi: ex b q ista faciebat instinctu diuio ad figurandu: eo mō videt excusandus esau de vēditiōe stulta seu ꝓphana quam fecit: eo q vēditio sua etiā erat figuratiua. Ad b dicēdū q vēditio esau etiaꝫ si fuerit figuratiua: ꝓcessit tū ex prava intētiōe. ſ. ex ꝓtēptu dni spūal⁹ diuini. ſ. ꝓmogenite: qd donū habuit a deo in sua natiuitate. ꝛ b insinuaꝫ cū sequit: Abiit quipē dēs. i. ꝓtēnens q ꝓmogenita vēdidisset. ex q act⁹ ei⁹ reddit⁹ vitiosus ꝛ vituperādus. Emptionē aūt ꝓmogeniture ab ipo iacob: ꝑsumendū ē nō cē factā ex prava intētiōe. ꝫ poti⁹ instictu diuio: de⁹ eni ipm ꝑelegerat adhuc i vtero existēte. vt ptz ex b qd. ē. dr: Maior seruiet minori. silr ex b qd dr Malach. j. Jacob dilexi: Esau xo odio habui: vñ in emēdo ꝓmogenitura etiā ex cusabaꝫ: eo q vexatiōe suā redimebat. ¶ In eodē ca. xxv. vbi dr i postilla: Si aūt ꝓtra b ꝛc.

Additio. vij. Si illa esca nō fuit in ꝑcu q̄ntitatē. ꝫ solū causa motiua ad tractandū de vēditiōe. ꝛ fuit inter illos alia q̄ntitas ꝓueniēs i ꝑciū: vt postillator videt dicere. tūc nō ē dicēdus ꝓphan⁹ esau ꝓpter illā escā quā accepit cū sepe ꝓtingit etiā int viros prudentes. q ex aliq̄ modica causa introductiua incipiūt tractare magnos tractatus: vnde verba apostoli intelligēda sunt ꝓput sonant: et dictis sanctorum in hoc loco consonant.

Replica correctorij cōtra Burgeñ. ¶ In ca. xxv. Burgeñ. multa tāgit q̄dā dissona nō tñ p oīa pōderosa nec ꝓtractatiōe digna vsq̄ ad locū illū vbi postillator disputat de emptiōe ꝛ tractib⁹ int iacob ꝛ esau: vbi Burgeñ. rephendit postillatorē volens meli⁹ soluere dubia mota: dicēs finaliꝫ q in ꝓposito nō est querēda rō lralis: qr rōnes oīm dubioꝝ b motoꝝ tñ figurales sūt: ꝛ ponit exēplū de Esaia ꝛ Osea; vide qr digressio ē lōga: ꝫ pēlatis his que Burgeñ. ponit i rūsiōe ad septimū argumentū sui ꝓplogi: apparebit cū frustra laborasse i ꝓposito. ibi eni exponēs dictū beati Greg. in moral. videlicet. Cū ordo historie deficit: ese nobis itellect⁹ mystic⁹ q̄si aptis iā fozib⁹ ostēdit. Dic Bur. q historiā deficere fm significationē vocū ꝓtingit mltipliciter in pabolicis locutiōib⁹: sic cū dr de dei digito: brachio. ꝛ ceteris q̄ in deo nō sunt: ꝓput termini cōiter significāt: Jtez q̄n significatio vocū nō inducit i fide ꝛ moib⁹ aliquā vtilitatez neq̄ honestatē ꝓuersatiōis hūane: ꝫ speciez mali: sic inquit: Deficiēte historia recurrēdū ē ad sensū spālē q tūc ꝑ lrali: accipi debet. Ad idē ē beat⁹ Aug⁹. xj. sup Geñ. i ꝑncipio dicēs: Si in verbis dei vel cuiuscūq̄ psone in officiuꝫ ꝓpheti cū assumpte dicit aliquid qd nō nisi absurde ad lram pōt intelligi: ꝑculdubio figuratiue esse dictū ob aliam significationem accipi debet: hec Aug⁹. dans intelligere q vbi non est

irrōnabile: nec absurdū: primū oīm innitēdū est lr̄e ante recursum ad allegoriaz: vt dicit idem beatus Aug⁹. supra sup Gen. in p̄ncipio. Hūc aūt in sc̄o iacob de quo sermo: nihil ē absurdū nec irrationabile: imo si alicui posset videri q̄d illi/citi cōmissuz in sancto: postillator p dubioz motoz solutiōez ad intentionē sanctoz doctoz elucidat ⁊ absoluit. Nō igitur hic passus ē solū figuralis: vt vult Burgen. sz etiam doctri/nalis. docemur enī donū dei dispositioe collatū nobis vel p missum: negligere nō deberi: sed oīni conatu ad ip̄m tēdere: et habito bū vti: sicut iacob p̄mogenituraz: ad quā p deū p̄e/destinat⁹ ⁊ electus anteqū nat⁹ ē vt ptz Malach. j. et ad Ro. ix. Sil'r ⁊ de būdictioe patr' eadē rōne sibi debita dicēdū ē. ⁊ mirū q⁹ Burgen. dic̄ ea figuralia tm̄: cū etiā in eadem sua di/gressioe dicat supplātionē q̄ iacob esau supplātauit esse figu/ratā: i eo q⁹ in vtero egredies plantā esau manu tenebat. nō igit hec facta iacob sunt tm̄ vt dic̄ figuralia sz etiā figurata: vt ip̄e subdit sibijpsi p̄radicēs: qđ etiā ex suis exēplis pate/re p̄ot. Adducit ei factū abrae i īmolatioe isaac: dicēs illū lit teraliter esse intelligendū de cōmendatioe ei⁹ obedientie: et doctrinalit̄ de imitatioe eiusdē. Adducit deinde factū Esaie quō nudus īcessit: qđ dic̄ tm̄ esse figurale: cū tm̄ sit factū obe dientie: vt dicit beat⁹ Hiero. ⁊ ponit i Glo. ordi. Mira inquit obediētia p̄phē solo cilicio induebat vir nobilissim⁹ cuius fi lia vt tradūt hebrei: Manasses rex accepit vxorē: nō tm̄ eru/buit nudus incedere: nil honesti⁹ iudicās q̄ p̄cept' diuinis obedire. ex q̄b⁹ ptz q⁹ vbi facta p̄cedūt ex diuinis p̄ceptis ⁊ instinctib⁹ nō esse solū figuralia: sz etiā cōmendabilia ⁊ do ctrinalia. ⁊ sic ex medio Burgen. ostēdit factū abrae nō solū figurale: sz etiā doctrinale. ita ex aūcte beati Hiero. idē me/diū ponētis i facto Esaie: rō deducit p̄ra Burgen. Sil'r pōt dici de sc̄o exēplo p Burgen. adducto de Osee faciente fili os fornicationū: q⁹ qz p̄ceptū dei fuit obediētie debite bonū excusat siq̄d absurde sonare videt: sic ⁊ i facto abrae. Quid enī absurdi⁹ ⁊ magis horrendū q̄ occidere p̄priū filiū? sz sic ei⁹ obediētia factū reddit laudabile ⁊ doctrinale: ita ⁊ alioz p Bur. adductoz. pz igit quō se declarādo sentētias suoluit. Reuera sic̄ Burgen. dic̄ facta iacob de q̄b⁹ est sermo p̄m se cō siderata videri dolosa ⁊ iniusta. ita debuit dicere de facto a/brae p̄m se cōsiderata: videlicet occisione filij. sed vbi accessit dei mādatū horrēdū p̄m se ⁊ naturaliter factū est nedū licitū sed cōmendabile: ita in factis iacob vbi accessit diuin⁹ instin ctus fact⁹ ⁊ iacob ⁊ rebecce matri sue p̄m doctoz sc̄oz sentē tiā: imo ⁊ isaac sensit instinctū eūdē: vt dicit beat⁹ Aug. xvj. de ciui. dei. ca. xxxvij. cū inquit: Isaac vnuz p alio būdixisse nō se foze deceptū cōquest⁹ ē: sz cōfestim reuelato sibi magno mysterio in corde deuitat indignationem et benedictionem confirmat: hec Aug⁹. Quibus instinctibus et reuelationi/bus diuinis id q⁹ p̄m se videt dolosum: efficit laudabile: nec Burgen. p̄bat suū p̄positū p Glo. Illa enī mouendo quest̄o nē soluit p figurationem sed nō addit tm̄: quasi excludere ve/lit sensum verū lr̄alez: put Burgen. facit. sed qđ adducit Isi. est verū q⁹ est allegoria: sed nō excludēs lr̄alē sensum primuz. Qz aūt addit expositionē Isi. esse cause redditiuā: nō videtur verū: nā si recte pensent verba Isi. nō exponit vt reddat cau/saz: sz p allegoriā ostēdit p̄sentē lr̄am allegorie sue foze figurā et sic eius expositio est pot⁹ declaratiua effectus q̄z redditiua cause: p q̄us nō ptinet ad sensuz lr̄alem: sz allegoricū. Nec po/test Burgen. p̄bare intentū p sanctū Tho. p se allegatuz: qz p̄cedit p hypothesim q̄ nō p̄cedit: ex hypothesi enī falsa nō ē in cōueniēs multa sequi incōueniētia: vt si celū caderet vel asin⁹ haberet pennas: ita supponit sanct⁹ Tho. vt pz. vnde post to tā digressionē Burgen. veritate cōpellēte arguit ⁊tra se ⁊ be/ne: sz nō soluit sufficiēter argumētū suū: qz sic in his p iacob ⁊ Esau gestis: Esau ad lr̄am p̄pter ⁊emptū ē reprehensibilis: vt arguit Burgen. ita iacob p̄pt obedientiā ad diuinos instin/ctus laudabilis ē. put etiā Burgen. rōne ⁊ veritate cōpulsus fatetur: q⁹ in fine digressiōis etiaz verbis vtik postillatoris q̄ p̄i⁹ improbauit: ⁊ beat⁹ Aug⁹. iij. de doctri. christiana dic̄ ad p̄positū i p̄cept' dei q̄ bonū iubet. ⁊ malū vetāt nulla figura tiua locutio ē sz vbi p̄cipit qđ malū videt figura necessaria ē: cū igr occisio filij abrae mādata mala videat: imo sit p̄m se p si derata: igr figuratiua locutio: itellige b sic alibi: q⁹ sit figura/tiua p allegoriā: lr̄ali tm̄ sensu d̄ p̄ceptoz materia ⁊ obediētia semp saluo: vt cōmendabili ⁊ imitabili intercedēte diuino p̄/cepto ⁊ excusante: ⁊ nō alias: vt vult beat⁹ Aug⁹. vbi supra.

Itē in eodē ca. vbi postillator dicit esau iuxta dictū apli p/phanū p̄pter vnā escam: vt li. p̄pter nō notat p̄ciū vel p̄ci q̄/titatē: sed solum causam motiuā. Cui⁹ cōtrariū dicit Burgen. asserens q⁹ ex causa motiua nō debuit dici p̄phan⁹: excludēs q⁹ dictū Apli intelligi debeat. put sonat ex dictis sc̄oz. Respō deo q̄ q⁹ magister in Glo. sup illo verbo apli sc̄oz dicta recoli/gēs dicit: Qz esau p̄phan⁹ d̄z a. peul ⁊ phano: qz p̄pter escam vilem se fecit p̄cul a dei cultu: q̄ p̄ncipaliter ad sacerdotiū pti net: qđ vsq; ad tp̄a aaron fuit annexū p̄mogenite: quaz ip̄e esau p̄ipendebat vendens p̄mogenita sua: nō p vna esca: tanq̄ pro precio: sed p̄pter vnaz escam que causa motiua fuit ad cōtractum faciendū. et sic videtur postillator iuxta verba Apostoli et dicta sanctoz multum p̄prie loqui: quia per li p̄propter non exp̄imitur p̄prie p̄cium rei venalis: sed p li pro. inter cōtrahentes enim p̄prie dicitur: pro quāto dabis? et re/spondet pro tanto precio. Sed cum dicit p̄pte rquid vis eme re vel vendere? respondet p̄prie p̄pter vtilitatem vel necessi tatē que est p̄prie causa motiua. et non precij vel eius quan titatis exp̄ssiua.

Glo. ordi.

Ora aūt fa. Aug⁹. Que Ca. XXVI

Aorie qñ b factū fuerit q⁹ isaac abijt in ge rara: vtz postea q̄ esau p̄mogenita vē didit? b enī ⁊tinue narrank: an vt fieri solet: p recapitulationē narrato: reūsus sit ad ea cū p gressus d̄ filijs ei⁹ ad eū locū puenisset: q̄ d̄ lē/ticla memorat⁹ ē: Inuenit q̄ppe abimelech: q̄ etiā sarā ⁊cupierat. Ipse⁹ ei p̄nymph⁹ ⁊ p̄n ceps militie: q̄ ibi memorati sūt etiā b memorā tur. Mouet aūt vtz viuere potuerit? qñ ei fact⁹ fuit amic⁹ abrae nōdū nat⁹ ē isaac: sz p̄missus. Ponam⁹ aūt añq̄ nasceret isaac illō fuisse fa/ctū: deinde isaac suscepit filios cū esset annoz lx. Illi aūt iuuenes erāt qñ esau vēdidit p̄moge nita: ponam⁹ etiā circa. xx. ānos fuisse: ⁊ fiant āni isaac vsq; ad illō fctm̄ filioz ei⁹ circa. lxxx. adolescētem q̄z accipiam⁹ fuisse abimelech: qñ matrē ei⁹ cōcupiuit: ⁊ abrae amic⁹ fact⁹ ē. potu it q̄ ee q̄si cētenari⁹: si p⁹ illud factū filioz p̄e/zit i gerara. Ex b q̄ nō cogit necessitas: putare p recapitulationē narratā ee isaac p̄fectionez. Sz qz ibi scribit diu fuisse: puteos fodisse: ⁊ d̄ his ⁊tēdisse: ditatū ee pecunia. nimiz si recapi tulādo dictū ē: qđ tō fuerat ⁊tetermissum vt p mū d̄ filijs vsq; ad lēticulā narratio ꝑueniret: tō qđ sc̄ptū ē d̄ isaac: būdixit cū de⁹ ⁊ exaltat⁹ ē hō ⁊ē. p̄m ⁊tenā felicitatē dictū ee seq̄ntia: do cet: q̄q̄ q̄ aliqđ spūale ista significēt p̄m id tū p̄m qđ ⁊tigerit p̄missū ē būdixit eū de⁹: vt ⁊tel/

ligam⁹

Nico. de lyra

Ca. XXVI

Ora antē fa. Descri/pta generatioe plis. hic p̄ur describit p. batio p̄fis. ⁊ primo respectu gēt' aliene. sc̄do respectu fa/milie p̄prie. i fine huius ca. Esau xo adhuc p̄mo p̄hat i adūsis. sc̄do i p̄speris. ibi: Sciit aūt isaac. Adhuc p̄mo p̄hat i euētu famis. sc̄do ex metu p̄prie vxoris. ibi: Qui cum interrogaretur. Circa primum p̄siderandū q⁹ isaac hēbat magnā familiaz ⁊ pe/coza: ⁊ tō ex fame orta imine bat sibi piculū: nisi transfer ret se ad regiōz abūdātē: cu iusmodi tūc erat ⁊ra egypti. ⁊ tō voluit se trāsferre ibi. ve rūtū qz de⁹ sibi ibibuit: cōfi/dēs d̄ deo ⁊ volens sibi obe dire: i ⁊ra ⁊termedia reman/sit. ⁊ ptz lr̄a vsq; ibi: b Et būdicenk in se. tuo oēs gen. ter. Qđ exponūt hebrei sic. qñ aliqs impēabit bonū ali cui dicet: Faciat tibi deus si cut fecit isaac. Catholici aūt

melius

Ro. 4. d

a Sf Refutāre iudea ⁊bū euā gelij: panē verbi dei: sicut añ pphetica oracula.

Ora aūt fa Ca. XXVI a ⁊

me sup terrā p⁹ eā sterilita

a Sf christus ad gentes que per naturalem rationē credebāt veruz conditorem quem significat abime lech: qui interpretatur pater meus rex.

tez q̄ acciderat i dieb⁹ ābrahā: abijt † isaac ad abimelech regē palestino

a Sf Que interpretat paries vel macceria: vt destruc ret parietem inimicitiarum.

rū in gerāra. Apparuitq; ei dñs: ⁊ † Sf ve qui descendūt in egyptū. ppter auxilium.

ait: Ne descendas in egyptū sz de

a Sf Quasi in loco isto peregrinus esto: quem in suc cessoribus possessurus es vt dominus.

sce in terra quaz dixero tibi et pe/grinare i ea: eroq; tecū ⁊ būdicam

Sf Qđ completum est in gentilitate spiritualiter post ascensionem christi.

tibi. Tibi enim ⁊ semini tuo dabo vniuersas regiōes has: cōplēs iu ramētū qđ spopondi abrahā patri tuo ⁊ m̄ltiplicabo semē tuū sic̄ stel las celi † Daboq; posteri tuis vni/uersas regiōes has ⁊ būdicent in b

ligam⁹ tpalia: nec dari posse: nec pro/sperari debere: nisi ab vno deo.
a Cūq; ptrāsissent tc. Isi. A tpe xpi vsq; ad Cōstantini tpa nō in cōuentu pplox: sz tanq̄ p latebras pdicabāt fides: in secreto ꝯgregabant christiani: tandē videntes pncipes seculi p miracula xpi maiestatē ꝯteperatā hūane infirmitati: vt possint sociari: t esse duo i carne vna: tiā in manifesto xpi t ecclie sacramentū pdicare pmiserūt: t diu fuisse absconditū doluerunt.
b Vidit cū iocantē tc. Aug⁹. Quid sibi velit i sacramēto xpi t ecclesie: q tāt⁹ pīarcha cū ꝯiuge luserit: vñ coniugiū sit cognitū. videat ꝓfecto q̄q; ne aliq̄d i ecclia narrādo peccet. si secretū viri ei⁹ i sc̄pturā intueat: t iueit eū maiestatē q̄ eqlis est pri: paulisper abscōdisse in forma fuili: vt ei⁹ capax esse posset hūana infirmitas: eoq; mō se cōiugi ꝯgruū aptaret. q̄d enim absurdū imo q̄d pnūciationi futurorū incōgruū: si ꝓba carnale aliq̄d lusit: vt eū caperet affect⁹ vxoris: cū verbū
Joh. 1. b dei caro factuz sit: vt habitaret i nob.
c Semiauit āt isaac i ter. tc. Hiero. Licet i aliena terra semiauerit isaac: nō puto q tāta ei hordei fertilitas fuerit. Vñ meli⁹ arbitror q̄ hō i hebreo t q̄ aquila trāstulit. Inuenit in illo anno centuplū estimatū. tacēs autem scriptura genus frugū: q̄ centuplicauerit: videl cūctaq; i illo ostēdisse virtutū multiplicatiōez. d Ob h̄ inuidentes tc. Isi. Isaac xps q̄ pmū vult fodere puteos: q̄s foderāt pueri pris sui. Moyses enī puteū leg⁹ fodit: David salomō t ꝓphete libros scripserūt veteris testa. q̄s terrena t sordida impleuerat iudeoꝝ intelligentia. q̄ os cū vellet purgare: vt ostēderet q̄ cūq; lex t ꝓphe dixer̄t ō se dicta esse: rixati sūt palestini. i. iudei a regno dei alieni: t discessit ab eis. non enī pōt esse cū eis: q̄ i puteis nolūt habere aquā
Mat. 23. d sz terrā. Et dic eis: Ecce relinq̄et vobis. d. v. d. fodit q̄ isaac: immo pueri eius puteū nouū. s. apli et euāgeliste: qui fodientes puteū nouū te. iuenerūt aquā salientē in vitā eternaz: p bis q̄ cz certāt q̄ terrena sapiūt: nec patiuntur noua cōdi: nec vetera purgari. Di
Bar. 13. g cit q̄ ad eos: qñ indignos vos exhibuistis gre dei: ex h̄ iam ad gētes ibimus.
e Puteos tc. obstruxer̄t tc.
Morali. Greg. mora. Sepe cū verbis diuinis intendim⁹ demonū insidias grauius toleramus: qui mēti nostre terrenaz cogitationū puluerē aspgūt: vt intentiōis oculos a luce intime visiōis obscurēt. Nos enī puteos fodim⁹ cū scripture alta penetram⁹ q̄s occulte allophili replēt: q. terrenas cogitationes
Ps. 113. ingerūt: t diuine scie aquam tollunt.
Vñ: Declinate a me ma. t scru. m. d.
f Et ille discedēs tc. Hiero. Et abijt inde isaac: t venit in gerarā vallez: et habitauit ibi: p valle torrentē habēt in hebreo. Rursuq; ei isaac post q̄ magnus factus est habitare potuit i valle: sed in torrente de quo scriptuz est:
Ibid. 109. De torrēte in via bi. de quo Helias i tpe famis bibit: sed q. nō erat pfect⁹ vt christus torrens ei aruit. Christus Xo etiam in torrente traditus est: dedicans regenerationem nostrā t baptismi sacramentum.

Fodit

a ſ vno quod est christus. b ſ aliqui de omnib⁹ gentibus.
semine tuo b omes gentes terre: eo a
q obedierit abraā voci mee: t cu/ b
stodierit pcepta t mādata mea: et c
a ſ Adhuc destruit christus parietem inimicitiaz per predicatores.
cerimōias legesq; fuauerit. Mān d
sit itaq; isaac i gerar. Qui cū iter e+
rogaret a viris loci illius sup vxo f+
ſ vnde heredes quidē dei: coheredes aūt christi.
re sua. Respondit: Soror mea est. †
ſ Sic mīri discipuli occulti in ꝓmittua ecclesia ꝓpter metum iudeorum.
Timuerat enī ꝓfiteri q sibi eēt so/
a ſ Ne delerēt nomē christianū ꝓpter infidelitatē
ciata ꝓiugio: reputās ne fortē inf/
ficerent eū ꝓpter eius pulchritu/ g
a dinē. Cūq; ptransissent dies plu/ g
rimi: t ibidez morar̄et: prospiciēs b+
abimelech palestinoz rex per fene
b strā: vidit cum iocantē cū rebecca
vxore sua: et accersito eo ait: Per i+
a ſ hec inuectio est quasi pdicādi facta permissio.
spicuū est q vxor tua sit. Cur men k
tit⁹ es eaz sororē tuā esse? Rndit:
Timui ne morerer ꝓpter eaz. Di/
ſ Tam periculosum on⁹. ſ id est decepisti: vnde impositores.
xitq; abimelech. Quare iposuisti l
a ſ Aliqua violēcia simplicitatē fidei corrumpere.
nobis? Potuit cōire q̄spiaz ō po/ †
pulo cū vxore tua: t iduxeras sup †
a ſ data pace ecclesie decretum est a principibus vt nullus integritatem fidei violaret.
nos grāde peccatum. Precepitq;
oīm populo dicēs: Qui tetigerit †
hois hui⁹ vxorē: morte morietur. †
ſ vel seuit. ſ Publice predicauit p suos.
a ſ christus. b ſ in gentilitate.
c Seminauit autez isaac in terra il/ m+
a ſ tpe iperrate pacis. b ſ magnū celestis patrie
la: et inuenit in ipso anno centu/ n+
lucrū. a ſ Multiplicat⁹ ē numer⁹ credentium.
plū. Būdixitq; ei dñs: t locupleta †
tus est homo t ibat pficiensq; atq;
a ſ multiplicatio hordei nō magnificat. ſ In oēm terram exiuit sonus eorum.
succrescēs donec mag̃n⁹ vehemē/
ter effectus est. Habuit q̄z possessi
a ſ multos sibi familiariter obsequentes.
onem ouiū t armentoꝝ: t familię
a ſ filij alieni.
b plurimū. Ob hoc inuidētes ei pa/ †
a ſ Oēs scripturas q̄s scrutati erant: moyses: david
e lestini: omnes puteos quos fode †
uid: salomō t alij. a ſ dei quē significauit abraaz.
rāt serui patris illi⁹ abrāā illo tem
a ſ tollentes spūalem intellectū carnalē suadētes.
poze obstruxer̄t implētes humo:
a ſ hoc factū est aliquādo refrigescēte charitate.
intantū vt ipse abimelech diceret ‡‡
ad isaac: Recede a nobis: qm̃ po/ ‡
a ſ Si vos ꝓsecuti fuerint in vna ci. fu. in aliam.
f tētioz nr̄i fact⁹ es valde. Et illē di o+
ſ Per cursum humane mortalitat̄.
scedēs: vt veniret ad torrentē ge/ p

meli⁹ exponūt de xpo qui descēdit de isaac ſm carnē in q̄ oēs gētes terre cōsequunt benedictionē. sicut. ſ. exposit̄ est. a Eo q obedierit abraā voci mee. Hoc additur ne crederetur isaac simpliciter ꝓfectior ipso abraaz. ideo in ꝓmissione sibi facta fit memoria de iusticia ipsius abrae. b Et custodierit pcepta t mandata mea. Ista sunt que sunt de dictamine rationis recte: et seruāda etiā si nulla lex esset de hoc posita: sicut reddere depositū ipsi deponēti. t silia. c Et cerimonias. ista sunt que ꝓtinent ad modum colendi deū. d Legesq; seruauerit. ista sunt q̄ nō obligant: nisi qz sunt a deo vel hoīe instituta vel pcepta. Et ex istis ptz q ante legez moysi datam plura fuerūt obseruata de illis q̄ tpe moysi fuerūt scripta. e Mānsit itaq; isaac in gerar. ex pcepto diuino. noluit enī q descenderet in egyptum.
Causam aūt hui⁹ dicūt hebrei: qz isaac vt. ſ. dictū ē. xxij. ca. fuerat dño ose cratus qñ fuerat oblatus in monte: t ideo nō erat decens q exiret terram ꝓmissionis: et ideo remansit in gerar̄is: qz tota palestina ꝓtinet infra terminos terre ꝓmissiōis. f Qui cuz interrogaret. Hic cōsequenter ponit probatio isaac in metu rōne vxoris: celans prudenter veritatem: absq; tñ falsitate dicens eam sororem suā esse. t eodem modo exponat sicut dictum patris sui de sara. vt supra dictum est xx. ca. g Cunq; pertransissent dies tc. ex hoc videtur q se habuit ad vxorem sic ad sororem continēdo ab ea: quousq; expertus fuit q ꝓpter ei⁹ pulchritudinem nō molestabāt eam: t tunc redijt ad exercendū actum cōiugalem. ideo sequit: h Prospiciens abi. tc. i. reddentez debitū vxori dictio enī hebraica q̄ hic ponit equiuoca est ad ludum t ad coitum. vt supra dictū est. xxj. ca. Et q hic debeat accipi in secundo sensu. videl q illud qō subdit: i Perspicuū est q vxor tua sit. Alij xo dicūt q vidit eaz amplexantē vel osculantē rebeccam: qō nō faciebant virt nisi cū vxoribus ꝓprijs. k Cur mentitus es tc. nō ē mētitus: qz de cognatiōe sua erat. vt ptz ex ꝓdictis de patre suo. l Quare iposuisti nobis? imponere in vna significatiōe idem est q decipere: t tūc cōstruit cū datiuo: t sic accipit hic: t eius supinū est impositū: sed aliquando syncopat. et ꝺz impostū: t inde ꝺz impostor. i. deceptor. cetera patent.
m Seminauit aūt isaac. Hic probat tpe ꝓsperitatis: quia ex hoc inuidiaz inſurgentem contra eum et iniuriam patienter tolerauit. t ptz lra exceptis paucis verbis. n Et inuenit tc. ad ostēdēdū q fuit ex speciali dono dei: qz ille ann⁹ nō fuit fertilis: ad qō denotandū signanter dicit in ipo anno: Recede a nobis: qm̃ potentior nostri factus es. ac si diceret. si tu rebellares tu posses a nobis auferre ciuitatē: vl si venirēt aduersarij posses te illis cōiūgere: t tradere eis ciuitatē t terrā: hoc tñ dicebat motus inuidie spiritu q̄ nō poterat ei⁹ ꝓsperitatē tā celerez videre. o Et ille discedēs. nolens contendere. p Vt veniret tc. elongans se a ciuitate. sequitur:

Ga Fodit alios pu. tc. Moralit. Isi. Isaac iacob alienigenā gentē puteos fodit. i. q̄ monemur vt i hac pegrinatiōe cogitationū ꝓfunda penetrem⁹: t q̄sq; vere intelligētie aqua redeat: inq̄sitiōis man⁹ ad exhaurenda cordis terrena nō torpescat Allophili ydiātes puteos replēt: q: imundi spūs cū nos studiose fodere cōspiciūt: molestias tentationū cogitatiōib⁹ ingerūt. b Aduersus pastores. Hiero. Aquila t Symmach⁹ adūsus et ꝟsū trāstulerūt. Sz i hebreo habet sathana. Ūñ ptz sathanā ꝟsū interptari. c Latitudo. In heb. robooth. Ūñ ꝓbat illud qđ. s. dicū ē: Ipe edificauit niniuē t robooth. i. plateas eius. d Nūc dilatauit. tc. Dilatatus ē isaac: t repleuit oēz trā scia trinitat⁹: t i toto orbe latitudinē ecclie collocauit. ꝓ tñ i ydea not⁹ t in ysrl̄ notat⁹. postea: i oēz terram exi. so. e. id est apl̄os. q̄ p vniersum orbē fo
Dat. 28. d derūt puteos: t aquā oibus ostenderūt: baptizātes oēs gētes in noīe p. et f. t. ss. Puteos abraaz q̄s aput: sic vocauit sic pater ei⁹. Moyses enī t ꝓphe apud nos suis nominibus appellant: nec horuz mutant vocabula puteorū. e Ad quez locum tc. Hiero. Abi melech nō semp pacē hz cū isaac. Aliq̄n dissidet: Aliq̄n pacē redrit. Et significat studiosos t sapiētes seculi: qui p eruditiōem phie: multa ꝺ vitate cōprehēderūt. Dic cū isaac (q̄ xp̄o dei significat) nec semp in dissensiōe est nec i pace. philosophia ei⁹ diuīe legi nec i oi⁹ cōtraria est: nec i oib⁹ ꝓsonat. Multi enī philosophoꝝ vnū deum q̄ cūcta creauit scribūt. Aliqui xp̄o etiā addiderūt: q p xp̄m suum cuncta fecerit t regat: t verbum dei sit q̄ cuncta moderenť: in q̄ et euāgelio consonāt. Moralis xp̄o t physica philosophia pene oīa q̄ nr̄a sūt sentit. dissidet xp̄o cū dicit materiaz ee coeternaz deo. t negat deū curare mortalia: dicēs ꝓuidentiā ei⁹ supra lunaris globi spacia cohiberi. t q̄ vitas nascentiū stellaꝝ cursib⁹ pādat. t cū dicit mūdū ꝓpetuū t nullo fine claudendū. Et alia pl̄a sūt i quib⁹ no biscum philosophi dissident vel cōcordant.
Hiero. Pro ochoçat ꝓnubo: i hebreo hr̄ collegiū amicoꝝ ei⁹. vt tam boīem significet q̄s amicoꝝ turbā que cū rege venerat: i quibus fuit phicol p̄nceps exercit⁹ illi⁹.
f Abimelech t ochoçat ami. Isi. Duo cuz abimelech venert: ochoçath gener ei⁹: t phicol dux exercit⁹. Ochoçath tenēs. Phicol i terptat⁹ os oīm. Abimelech pater me⁹ rex. hi tres imaginē phie toti⁹ tenēt: q̄ in tres ptes diuidit⁹: logicā: physicā: ethicā. i. rōnalē t naturalē moralē. Rōnalis est q̄ deū patrē oīm cōfiteť: vt ē abimelech. Natural⁹ q̄ fixa est t tenet oīa velut nature ipsi⁹ virtb⁹ nitēs quā ꝓfiteť ochoçath: q̄ ꝺz tenēs. Moral⁹ q̄ i oze ē oīm ad oēs ptinet t p cōium silitudine p̄ceptoꝝ versať i oze oīm quā signat phicol: q̄ interptat⁹ os oīm. hi g̃ oēs his eruditionibus instructi veniūt ad legē dei dicētes: Vidim⁹ deū esse tecū tc. Būdictionē postulant nō retributionē. Ūñ sequit⁹: Fecit g̃ eis ꝓuiuū. q̄ enī xp̄o ministrat: sapientib⁹ t insipiētibus debitor est. g Ecce aūt vene. Hiero.
†. 22. q. 1. c. mouet i medio. Nescio quō. in Lxx. habet⁹ t venerūt pueri isaac nūciantes ei de puteo quē foderūt: t dixerūt ei: nō inuenim⁹ aquā. t vocauit nomē ei⁹ iuramentū. Que enī ethimologia ē ꝓpter ea vocari iuramentū: q: nō inuenerūt aquā? Et ecōtrario in hebreo cui interptatiōi Aqla ꝓsentit. t symmac⁹. B signat q̄ inuenert aquā: t ꝓpterea appellat⁹ sit pute⁹ ipe satietas: et ciuitas bersabee. i. puteus satietatis. Iz enim supra ex xbo iuratiōis: vel ex septenario ouium numero qđ sabee ꝺz: asseruimus bersabee appellatam. tamē nunc ex eo q̄ aqua inuenta

a ſ Nouū testamentū qđ in patriarchis t ꝓphetis prefiguratum erat.

a rarę: hītauitq; ibi: Rursū fodit ālios puteos q̄s foderāt serui patris ſ Qđ testamentū post passionē christi occultaueŕt abraam: t q̄s illo mortuo olim ob
a ſ Cum nouū testamē tum in veteri ostēdit: t restimoniū mopsi t ꝓphaꝝ ꝓfirmat: nec prioꝝ auctoꝝ noīa mutantur.
struxerāt philistei: āpellauitq; eos eisdē nomin⁹ quib⁹ añ pater vo
a ſ Apl̄i. b ſ alij in valle. ſz in valle nō inuenit⁹ puteꝝ aque viue. ſ abundantia scripturarum.
cauerat. Fodērūt in tōrente: t re- a b
a ſ euāgelicā doctrinā. b ſ. i. salientem in vitam eternam. c ſ q: iudei euangelice doctrine resistunt: nec noua cōdi ꝓmittunt: nec vetera purgari volunt.
pererūt āquā viuā. Sz t ibi iurgiū
b fuit pastoꝝ gerare aduersus pastores isaac dicentiū: nostra est aqua. Vocauitq; nomē putei: ex eo quod acciderat vocauit calumniaz. Fo/
ſ Secundum.
derunt t alium t pro illo quoq; rixati sunt: appellauitq; eum inimi/
a ſ q: postq̄ fides trinitat⁹ p mundū cepit p̄dicari patientia sanctoꝝ vicit sunt aduersarij eoꝝm.
ſ tertium.
citias. Prōfectus inde fodit aliuz puteū ꝓ quo nō contenderūt. Ita/
a ſ isaac. i. christus dilatatus ē.
c q̄ vocauit nomen eius lātitudo di
d cēs: Nūc dilatauit nos dñs: t fecit crescere sup trā. Ascēdit āt isaac ex c
illo loco i bersabee: vbi apparuit ei d
dñs in ipa nocte dicēs: Ego sū de⁹ abraā pris tui: noli timere: q: ego e
tecū sum: bñdicā tibi multiplicabo f
semē tuū: ꝓpter seruū meū abraā. Itaq; edificauit ibi altare dño: et g
uocato noīe dñi: extendit taberna culū: ꝓcepitq; fuis suis: vt foderēt
e puteū. Ad quē locum cū venissent h
ſ In hebreo sermone amicoꝝ eius collegium.
f ꝺ gerarl abimelech t ochoçath a/ i
mic⁹ illi⁹: t phicol dux militū: locutus ē eis isaac: Quid venistis ad k
me hoiez quē odistl et expulistis a vobis? Qui rñderūt † Vidim⁹ te/ l
cū esse dñm: et idcirco nos diximus: sit iuramētū inter nos: t ineamus m†
fedus: vt nō facias nobis q̄cq; mali: sicut t nos nihil tuoꝝ attigim⁹: n
nec fecim⁹ qđ te lederet: sz cū pace dimisim⁹: auctū bñdictiōe dñi. Fe/ o
cit g̃ eis conuiuiū† Et post cibuz et potū surgentes mane: iurauerūt si p
bi mutuo: dimisitq; eos isaac paci
g fice in locū suū. Ecce aūt venert in q
ipso die serui isaac: annūciantes ei de puteo quē foderāt atq; dicētes: Inuenim⁹ aquā. Ūñ appellauit eū abūdātiā: t nomē vrbi iposituz est r

a Foderūt in torrēte. Torrēs enī est aqua currēs ex descensu pluuiaꝝ: vel resolutione niuium q̄ nō ꝓtinuat: t tō foderunt ibi: vt aquā ex pluuijs descēdentē ibi retinerēt ad ꝓseruandū tpe siccitat⁹.
b Et repererūt aquā viuā. i. qđ melī⁹ q̄s intēderent a pncipio fossiōis. c Ascēdit aūt tc. vbi māserat pat⁹ su⁹: vt habet. s. xxj. ca. d Ubi apparuit ei dñs. ad ꝓfortandū eū ꝺ iniurijs sibi allat⁹. e Noli timere tc. ad te ptegendū.
f Bñdicā tibi. i tpalib⁹ bonis t spūalib⁹ multiplicādo.
g Itaq; edificauit ibi altare. ad reddendū grās dño ꝺ sua consolatiōe t ꝓmissione.
h Ad quē locū tc. Dic probat de māsuetudine t fidelitate: q: ꝓpē iniurias sibi illatas nō dimisit cū iniuriātib⁹ sibi amicitie fedus inire.
i Abimelech tc. patz q̄ fm trāslatiōez nr̄am: Ochoçath ē hic ꝓprīū nomē vni⁹ hois. Hebrei aūt dicūt q̄ ē nomen cōe: t signat congregatiōez. Unde ira eoꝝ ē hec: Abimelech t ꝓgregatio amicoꝝ ei⁹: q: adduxerat secū aliq̄s ꝺ amicis suis.
k Quid venistis ad me tc. Iz isaac nō intēderet fedus renouare: tñ voluit iniuriā sibi factā eis ostēdere.
l Qui respōde. tc. p B q̄ tam cito te multiplicauit i bonis.
m Et ieam⁹ fed⁹ tc. Hec p teiēm inferendo: nec nr̄os aduersarios adiuuādo.
n Sic t nos tc. in B rñdert ad B qđ dixerat isaac. Quid venistl ad me hoiez quē odistis t expulistl? ac si di. Iz emerim⁹ te de ciuitate: tñ nihil abstulim⁹ a te: nec aliō nocumentū intulim⁹ tibi.
o Fecit g̃ eis cōuiuiū curialr recipiendo eos.
p Surgentes mane iurauerūt. s. saliua ieiuna ꝓpē reuerētiā iuramenti.
q Ecce aūt tc. ꝓcepat ei eis añ iuramentū fodere puteū: sz annūciauert ei p⁹ iuramētū factū de aq̄ inuēta.
r Et nomē tc. pri⁹ erat ei ipositū: †. s. 21. c
sz tūc fuit itez de nouo cōfirmatū. Ad cui⁹ intellectū cōsiderādū q̄ beer i hebreo idez ē q̄ put⁹. sabee aūt signat septē: t iuramentū: t societatē t ex istis trib⁹ significationibus loc⁹ ille vbi erat puteus vocat⁹ ē bersabee. ꝓmo. ꝓpē septē agnas q̄s ibi statuit abraā: vt hr̄. s. xxj. ca. Itez ꝓpter iuramentū qđ factuz est ibi inē ipm t abimelech. Itē ꝓpē B q̄ isaac vocauit illum puteū abūdantiā vt B hr̄ qđ sonat idē qđ sacietatē. Et si ꝺ B arguat q̄ nō videť esse idē put⁹ B de nouo fact⁹: t q̄ fuerat tpe abrae. Dicēdū q̄ immo: q: sic hr̄ in B ca. palestini obstruxerāt puteos q̄s fode-

rat abraā

uenta est:isaac ad nomē ciuitatis alludēs declinauit paulu/lū lr̃am ⁊ ꝓ stridulo hebreo ꝓ sin:a q̄ sabee incipit: grecū sy/ma.i.hebreo ꝙ samech posuit. Juꝫ allegoriā q̄z post tātos pu teos ī fine ẋtutū:nō ꝙgruit vt isaac aquā nō inueniret.

Genuit aūt. Hypolyt⁹ martyr. Jsaac portat imaginē dei patr̄ Re/becca spūssancti. Esau populi priozis ⁊ gabuli:iacob ecclie ⁊ chr̄isti. Geneci⁹ isaac ꝙsūmatiōez mūdi. Oculi caligātes pisse fidē de mundo ⁊ religiōis lumē neglectuz esse significant. Oz fili⁹ maior vocat̄:acceptio ē legis iudeoꝝ. Venescas ei⁹ ⁊ capturam dilexit pater boues sunt ab erroze saluati quos per doctrinam iustus quisq̄ ve/nat̄:sermo dei reꝓmissiōis benedi/ctio:et spes regni futuri ī quo cū ẋpo sunt regnaturi ⁊ verū sabbatum cele braturi. Rebecca plena spūsancto: sci ens q̄ audisset anteq̄ pareret: qz ma/ioz seruiet minozi. hec formā gerit spi/rituſſancti:q̄ qđ futuꝝ esse nouerat in ẋpo:ante meditabat in iacob. loquit ad filiū minozē. Uade ad gregē et af/fer mihi duos hedos optimos:ꝓfigurāt carneū saluatoris aduentū: ī q̄ eos li beraret:q̄ peccat̄ tenebant obnoxij. Hedi enī vbiq̄ peccatores significāt. Duo afferri iubent̄: vt duoꝝ populoꝝ assumptio significet̄. Teneri.s.⁊ boni. docibi les.s.⁊ innocētis aīe. Stola esau est fides.i.scripture hebreo rū q̄ illis primo date sunt: quib⁹ ꝓl's gentiliū postea indut⁹ pelles circūdate brachijs eius: peccata vtriusq̄ ꝓpli: q̄ ẋp̃s in extensiōe manuū cruci secū affixit. ipse enī in corpore suo. nō sua ſz aliena peccata portabat. b Uocauitq̄ esau. Jliō. Esau venator⁊ agricola. Jacob ẋo simplex habitat ī taber/naculis. Esau populū hebraicū iacob gētilē ꝓplm significat. Jsaac ẋo deū qui vtrūq̄ ꝓplm illū ꝓ legem:istū ꝓ fidē sibi fi lios fecit. Esau agricola erat qz iudeis ꝓ terrenis deo seruiebat. cui nō est dictū vt esset pauꝑ spiritu:mitis:pacific⁹:mi/sericors:persecutionem patiens: vt copiosam mercedem ha/beret in celis. Sz si custodieritis mādata mea:dabo vobis pluuias tpib⁹ suis:r̄c̄. q̄ ptinēt ad carnis delitias. Fuit etiā venator:qz ꝓ effusiōez sanguinis arietū ⁊ vitulorꝝ ⁊ hircorū deū placabāt. Jacob simplex habitabat in tabernaculis: qz electi ꝺ gentib⁹ fide ⁊ volūtate deo placere studuerūt. Per tabernacula diuersas ꝓ ordīē ecclesias: vel diuersos ordies

intelligim⁹ rat abraam: implentes eos terra:⁊ isaac itez fodit eos ⁊ iste fuit vn⁹ ex eis. a Esau ẋo. hic ꝓbat̄ patiētia isaac respectu ꝓprie familie ī ꝺ q̄ esau absq̄ cōsilio p̄ris ⁊ matris accepit duas vxores de genere etheoꝝ: q̄ offenderunt aīos isaac

Moraliter. In ꝺ ca. (⁊ rebecce. Ca. XXVI agit̄ de pegrinatiōe isaac in gerar̄.

Circa quā sciendū q̄ licet multi p̄lati curati ⁊ clerici secu/lares ⁊ religiosi possessiōes habētes sint bñ litterati ⁊ ad p̄/dicandū apti: qz tñ sunt negocijs aliꝫ mltipliciter occupati. ideo nō p̄t hoc facere q̄tū expedit fideliū saluti dicēte dño Luc̄. x. Messis quidē multa. operarij aūt pauci: rogate igitur dñm messis vt mittat operios in messem suā: ꝓpter qđ dñs mūlt pauperes religiosos a terrenis expeditos ⁊ ꝓ ꝙsequēs q̄tum ad hoc ad discurrendū. ꝓ p̄dicatione magis aptos: et ist̄ significant̄ p isaac. de quo dicit: a† Orta aūt fame. nō panis materialis ſz spūalis videlicet audiendi verbum dñi vt dicit Amos. viij. † Abijt isaac. i. paup predicator ad p̄/dicandū. † Apparuitq̄ ei dñs ⁊ ait ne descendas in egy/ptum. i. ad populū in infidelitate obstinatū. Matth̄. vij. Nolite sanctum dare canibus r̄c̄. Sequit̄: e† Mansit itaq̄ isaac in gerar̄. qui interp̄tat aduene approꝑquātes: per qđ significant̄ populi deuoti q̄ ꝛz nūc sint aduene a patria ce leſti tñ libēter volūt audire de ea p̄dicationē verbi diuini: sic q̄libz aduena libēter audit bonos rumores ꝺ patria sua. f† Qui cū interrogaret̄ a viris loci illi⁹ sup vxore sua. p quā intelligit̄ sapiētia sicut dicit Sap̃. viij. Hāc quesiui mihi sponsam assumere. † Respondit sozor mea est. qz nullus debet se iactare sapientiā habere. ꝓpter qđ pitagoras nō dixit se esse sapientē ſm pb̃m. i. sapientie amatorē. a philos qđ est amoꝝ ⁊ sophos sapiētia qđ significat̄ nōie sozoris que amabilis

Ca. XXVII

bersabee vsq̄ in p̄sentem diez. Esau ẋo quadragenarius duxit a vxores. Judith filiaz beeri ethei ⁊ basemath filiā helon eiusdē loci. Que ambe offenderāt animū isaac ⁊ rebeccę. Ca. XXVII

a ſ Cōsummationē ordis ostendit. b ſ deus pater. c ſ fides de mūdo perijt ⁊ lumen religionis

Genuit aūt isaac ⁊ cāliga c uerūt oculi ei⁹: ⁊ videre b+ nō poterat† Uocauitq̄ esau filiū † suum maiorez: ⁊ dixit ei: Fili mi.

ſ ad capiendam legem.

ſ populum priorem.

b† Prospicies abimelech rex r̄c̄. per quē itelligi pōt sūm⁹ pōtifex hūs regimē vniūsalis eccl̄e ꝓpter qđ dictos religiosos considerauit vacare studio sapie:iō dixit ẋbo mētis ⁊ oris. † Perspicuū ē q̄ vxor tua sit. ꝓ euidētiā enī doctrine apparuit sapiaz spōsaz eoꝝ ee. Un̄ papa Greg. iiij. beatū Anthoniū ꝺ ordīe minoꝝ q̄ diu sapiaz suā celauerat arcā testamēti vocabat. † Potuit coire q̄spiā cū vxore tua ꝺ ꝓplo. i. sapiaz ī te latētē fedare suis derisiōib⁹ ꝓpē exteriorē simplici/tatē ī victu ⁊ habitu. † Et iduxeras sup nos grāde pctm̄. magnū ei⁹ cēt pec catū si ꝓmitteret̄ ꝓtemni sapia paupe/rū. iō sequit̄: † Qui tetigerit homis hui⁹ mlierē. i. suis derisiōibus ⁊ ōtra/ctiōib⁹ fedauerit pauperis sapientiaz. † Morte moriet̄. s. culpe. † Semia uit aūt isaac. i. paup p̄dicator semē ver bi diuini. n† Et inuenit ī ipo anno cē tuplū. i. fructū mltiplicē aīaꝝ. † Bñ dixitq̄ ei dñs. mltiplicādo nūer fratꝝ ⁊ merita ⁊ famā eoꝝ. † Ob ꝺ inuidē tes ei palestini. q̄ interp̄tant̄ ꝓtēdētes oze ⁊ significāt clericos paꝝ scientes ⁊ sacerdotes q̄ cōtendunt ẋbis sine ratiōe. † Oēs puteos obstruxer̄t. i. coz da fideliū ab amoze fratꝝ ꝓ virib⁹ re/

A

† Deu. 11 d

traxerūt ⁊ etiā p̄latos aliq̄s ꝓtra fratres excitauerūt. iō sb̃dit: † Jntantū vt ipe abimelech. p. quē significant̄ p̄lati a clericis excitati. † Diceret isaac. p. quē frēs significant̄. † Recede a nobis. suā potestatē fratrib⁹ denegādo vel restringendo vel vsurpationē ptāt̄ indebite eis irrogādo. iō subdit: † Quoniā potētioz nob⁹ fact⁹ es. i. fieri velles. † Et ille discedēs. qz fratres debēt patiēter audire talia ⁊ q̄tū p̄t bonis spūalibus intēdere. ꝓpē qđ subdit q̄ isaac tres puteos fodit p q̄s significant̄ p̄dicatio: ꝓfessio: lectio:⁊ vt ōr in textu. ꝓ duob⁹ ꝑmis cō tendert pastores. i. aliq̄ curati sacerdotes inhibēdo fratrib⁹ ne in suis ecclesijs p̄dicarēt ⁊ suis prochianis ne ꝓ confessiōe ad fratres recurrerēt. ꝓ tertio vero scz ꝓ lectiōe nōdū cōtenderūt sz ad scholas fratrū aliq̄ veniūt: ꝓpter qđ plurimi p̄lati vitā fratrū ⁊ doctrinā ꝙsiderātes receperūt eos in gr̄az: qđ significat̄ p ipsū abimelech cū isaac federationē. cū subdit: m† Jneam⁹ fedus r̄c̄. ⁊ speram⁹ q̄ adhuc maiorē gratiā p̄latoꝝ inueniemus domino concedente. In ca. xxvj. vbi dicitur in postilla: Benedicenē in semine tuo omnes gentes terre.

Additio. j. In ꝺ loco vbi ꝺ: Bñdicenē ī semīe tuo: ponit̄ in hebraico ẋbus bñdictiōis oīno sile illi qđ ponit̄. s. ca. xxij. qđ q̄dē ẋbū ſm hebraicā ẋitatē intellectū significat: q̄ ille in q̄ alij bñdicenē sit causa p̄ncipaliter effectiua illi⁹ bñdictiōis qđ nulli pure creature ꝙuenit. put ibi fuit expositū: ⁊ iō nullo mō pōt intelligi ꝺ xp̃o. Et q̄ hec p̄missio sit oīno ꝙformis p̄missiōi facte abrae in īmolatiōe isaac. s. xxij. ca. ⁊ in ea fundet̄ insinuat ī trib⁹. Primo cū ꝑmittit intentionē p̄mi inramēti. s. facti tpe īmolatiōis. ⁊ ꝺ cū dicit. Cōplens iuramentū qđ spopōdit abrae patri tuo r̄c̄. Scdo qz cum reddit rōnem hui⁹ magni p̄missi subdit: eo q̄ obedierit abraam voci mee: qđ oīno ꝙcordat rōni reddite tpe p̄dicti iuramenti. ibi enī dictū fuit abrae: eo q̄ obedisti voci mee. Tertio qz hic nō dicit: Et bñdicenē ī te ⁊ in semīe tuo: sicut. s. dixerat ca. xj. sed dixit: Bñdicenē in semīe tuo: sic in ca. xxij. ⁊ in alijs auctoritatib⁹ eidē cor̄espōdetib⁹. put dictū fuit ī additiōe. s. eodē. xxij. ca. vñ hic nō �"z locū exp̄sitio hebraoꝝ: vt largi⁹ fuit expositū in additione predicta. In eodem ca. xxvj. vbi dicit in postilla: Ui

Additio. ij. In ꝺ loco dit eū iocantē cū rebecca. in hebraico ponit̄ ꝺ dictio messaheth oīno similis illi que posita fuit. s. ca. xxj. cū de hismael agerē: q̄ quidem dictio licet habeat plura significata: significat enī risū gaudium: ⁊ ludum: similiter ⁊ derisionē: nunq̄z tñ significat eo euntem: vt in additione. s. p̄dicto ca. fuit dictū: vnde trāslatio nostra se bene habet que dicit: Uidit eum iocantem. ⁊ debet exponi. put in postilla in secunda expositione. Ca. XXVII

Genuit autez isaac. Hic ꝓp̃r describit̄ ordīatio sue poste ritat̄ p̄ponēdo vnū alteri: ⁊ qz hoc fiebat q̄ bñdictiōez: iō dispositio ad bñdictiōez primo describit̄: scdo forma bñdictiōis sb̃iūgit̄. ibi: Datiq̄ vt sensit. Dispositio aūt ista p tria declarat̄. primo p p̄ris exp̄ssionē. scdo p matris reuelationē. ibi: Vt cū audisset rebecca. tertio p filij ꝓparatiōez. ibi: Abijt ⁊ attulit. Circa primū dicit: Genuit aūt isaac. appropinq̄bat enī ter/

intelligim⁹. a Sume arma ꝛc. Isaac di/ligebat esau: qꝛ de venatiōe ei⁹ vescebat̄. Rebecca diligebat iacob. Isaac deū: Re/becca aūt p̄scientiam dei figurat: qꝛ dilige/bat de⁹ ppl'm iudeoꝝ: eo ꝙ assidue coꝝ ob/latiōib⁹ placabat̄. Sꝫ p̄sciēs ppl'm gentiū mlto meliorē futuꝝ p p̄sciētie sue graꝫ am/plius diligebat. Esau ī venatiōe morāte: vt de agrestib⁹ aīalib⁹ cibos patri exhibe/ret ꝛ bn̄diceret̄. mater iacob ad bn̄dictōeꝫ ꝑcipiendā patri applicuit: qꝛ adhuc iudei in legalib⁹ morant̄ ꝛ ad fidē xp̄i tarde oc/currūt. mater gr̄a gētiles fidē auide susci/piētes ad ꝑcipiendā bn̄dictiōeꝫ iudeis de/bitā obtulit. Qualit̄ āt bn̄dictiōis donuꝫ ꝓmeruerint: testant̄ opa iacob: q̄ ꝓ bn̄di/ctiōe suscipiēda gessit. b Dixit iacob fili. ꝛc. Per duos hedos ꝯfessionē pctōꝝ gen/tilis ppl'i: ꝛ penitētiā possum⁹ accipe. He/di optimi: qꝛ ꝯfessio pctōꝝ et pn̄ia valde ē

Luc.15.b deo acceptabilis. Un̄: Gaudium erit ī celo sup vno pctōre p.a. ꝛc. Per vnū peccato/rē: ppl'm gentiū. p nonagitanouē iustos iu/deos intelligit: q sibi videbant̄ iusti ī ob/

Ibid.16.d seruātia legis. Un̄: Ut q̇d iustificatis vos

B corā hoib⁹ ꝛc. q in ꝑfecto nūero ponunt̄: qꝛ nullū ad ꝑfectū adduxit lex. c Et ve/stibus esau. Hiero. Et in h̄ loco tradūt he/brei p̄mogenitos functos officio sacerdo/tū: ꝛ habuisse vestimētū sacerdotale: q̄ in/duti victimas offerebāt an̄ꝙ aaron in sa/cerdotium eligeret̄. d Parauit illa ci. Isi. Per delectabiles escas q̄ de hedis p̄/parant̄ isaac: intelligim⁹ pnīe opa de q̄b⁹

Matt.3.b d̄r: Facite fruct⁹ dignos pnīe. Uestes valde bone q̄s esau. i. iudei domi reliq̄rat: optia

Deut.6.a legis p̄cepta (v̄bi gr̄a) Diliges dn̄m deū tuū ꝛc. ꝛ alia sine quibus nemo pōt esse iu/stus. Has iudei domi. i. in ve. te. reliq̄rāt: qꝛ s̄uare nolebāt. His gētilis ornatus: ad deū patrē cū cibis bonoꝝ opeꝝ p̄rexit: cū cibis āt panes obtulit. p panes sepe v̄bū dei intelligim⁹. Bn̄ āt ad deū cū cibis bo/noꝝ opeꝝ ꝑgit: q̄ aliof q̄scūꝙ pōt ad bona opera monere nō desinit. Mater hedinis pellibus man⁹ iacob ꝛ colli nuda ꝓtexit. pellis enī euꝫ ab hedo subtrahit̄: remanet caro vn̄ cibus delectabilis cōficit̄. ꝛ cū a peccatore vitia detrahunt̄: bonuꝫ nature cū rōne apparet. q̄ si fide coquant̄: delecta/biles cibi ex bono nature deo p̄parantur. Per collū in q̄ sup̄bia apparet: mētis ela/

C tio signat̄. Per man⁹ opa. Collū hedinis pellib⁹ circūdat: q̄ ad elationē deponēdaꝫ ꝛ humilitatis custodiā habēdā: pctā p̄te/rita ante oculos mētis sepe ꝓducit.

e Quō inquit tam cito. Hypolit⁹. Que/rit isaac a iacob: cur tā cito venerit: admi/rat⁹. s. velocē credentiū fidē. Cibi delecta/biles offerunt̄: qꝛ hostia deo placēs: salus pctoꝝ. Q̄ð post esum sequit̄ benedictio: ꝛ ei⁹ odore ꝑfruit̄: virtutē resurrectiōis ꝛ re/gni apte ꝓnūciat. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni: hec est benedictio. Odo/re nominis christi sicut ager mundus im/pletur. Benedictio est d̄ rore celi. i. pluuia diuini verbi: et de pinguedine terrei: con/

† 22.q.2.c. quis. De di uor.c.gaudem⁹. Ibi iacob a mē dacio. gregatione populoꝝ: mltitudine frumēti ꝛ vini: hec est multitudo quā colligit d̄ sa/cramēto corporis ꝛ sanguinis sui. Illi ser/uiūt ppl'i. i. gētiles ꝯuersi. Ip̄m adorāt tri/bus ppl'i ꝑ circūcisionē credentes. Ipse est dn̄s fratrū suoꝝ. i. iudeoꝝ. Ip̄m adorāt fi/lij matris ei⁹: qꝛ s̄m carnem natus ē ex ea. Ip̄m qui maledixerit malediceť: ꝛ q̄ bn̄di/xerit bn̄diceť. Christ⁹ ex ore ppl'i patrē ig/norātis bn̄dicit̄. i. veracit̄ d̄r: sꝫ a iudeis a/li⁹ bn̄dici putat̄ q̄ ab errātib⁹ expectat̄.

Quos

Qui respondit: Adsum. Cui pa/ter: Uides inquit ꝙ senuerim et

a ignorem diem mortis mee. Su/ a

me arma tua pharetram ꝛ arcū:
a ꝯ Homines ab errore soluendos iust: dyen. tor

et egredere foras. Cunꝙ venatū
docendo.

aliquid apprehenderis: fac mihi inde pulmentū sicut velle me no/sti: et affer vt comedam: et bene/dicat tibi anima mea anteꝙ mo
a ꝯ Presentia. ꝯ Patiētia. ꝯ Spūssanctus.

riar. Q̄ð cum audisset rebecca: ꝛ b+

ille abisset in agrum vt iussioneꝫ
ꝯ qꝛ audierat an̄ꝙ pareret: maior seruiet minori

b patris expleret: dixit iacob filio suo: Audiui patrē tuū loquenteꝫ cum esau fratre tuo: et dicentem ei† Affer mihi de venatione tua: ꝛ fac cibos vt comedā: ꝛ bn̄dicaꝫ tibi corā dn̄o an̄ꝙ moriar. Nunc ergo fili mi acq̄esce cōsilijs meis:
a ꝯ peccatores de duobus populis.

et ꝑgens ad gregē affer mihi dū/ c
ꝯ docibiles.

os hedos optimos: vt faciam ex eis escas patri tuo q̄bus libēter vescit̄. Quas cū intulerit ꝛ come/derit: bn̄dicat tibi priusꝙ moria/

tur. Cui ille r̄ndit: Nosti ꝙ esau d
a ꝯ In hebreo sey: vnde postea mōtes seyr dicti sunt: ꝛ regio in qua versabatur.

frater meus homo pilosus sit: et ego lenis: Si attrectauerit me pater me⁹ ꝛ senserit: timeo ne pu/tet me sibi voluisse illudere: ꝛ in/ducat sup me maledictioneꝫ pro

bn̄dictione. Ad quem mater: In e

me sit ait ista maledictio fili mi: tm̄ audi vocē meā: ꝛ ꝑgēs afferꝙ

q̄ dixi: Abijt ꝛ attulit: deditꝙ ma f

b tri. Parauit illa cibos sicut noue g
a ꝯ fide ꝛ scripturis hebreorū.

c rat velle patrem illius: et vēstib⁹ h

esau valde bonis q̄s apud se ha/
a ꝯ peccata vtriusꝙ populi: que christus extensis manibus secum affixit cruci.

bebat domi: induit eum: pellicu/ i

lasqꝫ hedoꝝ circūdedit manib⁹: et colli nuda protexit. Dedit pul/mentum: et panes quos coxerat tradidit. Quib⁹ illatis dixit: Pa/ter mi: At ille respondit: Audio. Quis es tu fili mi: † Dixitꙙ ia/

cob: Ego sum esau primogenit⁹ k

tuus: feci sic precepisti mihi. Sur/ge sede et comede de venatione mea: vt benedicat mihi aīa tua.
ꝯ velocem fidem credentium miratur.

e Rursuꝫ isaac ad filium suū: Quō modo iquit tam cito iuenire po/

min⁹ vite sue ꝛ iō tp̄s erat ordinā/di de sua posteritate.

a Sume ar. t. ꝛc. qꝛ fili⁹ recipiēs bn̄dictionē debebat pri⁹ p̄ri face/re obsequiū: ꝛ seruire in mensa. ꝛ ꝑtꝫ lr̄a. b Q̄ð cum audisset re/becca. Hic ꝯn̄r describit̄ disposi/tio iacob ad bn̄dictionē ꝑ reuela/tionē matris reuelantis ip̄i iacob verba p̄ris: vt bn̄dictio illa ad ia/cob trāsferret̄: qꝛ sciebat ꝙ ei de/bebat̄. vt. s̄. dictū ē. xxv. ca.

c Et ꝑgēs ad. qꝛ erat satis ꝓpe ꝛ inde poterat hr̄e cibū an̄ reditū esau. d Nosti ꝙ esau ꝛc. i. ꝑ to/tū corp⁹ ad modū pellis hispid⁹. vt. s̄. dictū ē. xxv. ca. ꝛ iō ꝑ hoc ti/mebat dep̄hēdi a p̄re: ꝛ sic male/dici. e In me sit ait ista maledi. fili mi. i. nūꝙ accidet h̄. ꝯfidebat enī ꝙ de⁹ alit̄ disponeret: vt v̄bū suū impleret. f Abijt ꝛ attulit. Hic ꝯn̄r d̄scribit̄ dispositio ad bn̄/

dictionē ꝑ p̄parationem filij: q̄ qui †.26.dis.c. esau

dē p̄paratio fuit in cibi offerendi decoctiōe. cū dicit̄: g Parauit illa cibos ꝛc. scd̄o in filij cōpositi/one cuꝫ d̄r: h Et vestibus esau valde bonis ꝛc. Sicut enī dictuꝫ est. s̄. ca. xxiij. vsꝙ ad legē datam tp̄e moysi p̄mogeniti erant sacer/dotes: ꝛ iō habebāt vestes specia/les p̄ciosas ꝛ odoriferas: q̄b⁹ in/duti magnis solēnitatibus offere/bāt oblatiōeꝫ dn̄o. i Pellicu/lasꝙ hedoꝝ circūdedit manibus. fecit enī q̄si cyrothecas: vt apta/rētur figure man⁹. k Ego sum esau p̄mogenit⁹ tuus. Ra. Sa. vt excuset iacob de mēdacio: sic pun/ctuat hanc lr̄am. Ego sum. s. q̄ ap/porto tibi cibū. Sꝫ esau est primo/genit⁹ tuus: sꝫ iste mānifeste corrū/pit sensum: nec tm̄ ꝑ h̄ hꝫ intentū. qꝛ q̄cunꝙ arte verboꝝ aliq̄s fal/lat alium a mendacio nō excusat̄ s̄m Aug⁹. ꝛ ideo aliter dicit̄ ꝛ me/lius: Licet enī iacob nō esset esau in ꝑsona: erat tm̄ in officio ꝛ digni/tate q̄tū ad ius p̄mogeniture. vt supra declaratū est. Et ex hoc de/bebat̄ sibi bn̄dictio. ꝛ ideo q̄n di/xit: Ego sum esau p̄mogenit⁹ tu⁹. scꝫ q̄tū ad dignitatē p̄mogenitu/re. veruꝫ dixit: qꝛ sic questio isaac debebat intelligi: qꝛ querebat dē eo cui bn̄dictio debebat̄: ꝓpt̄ q̄ð nō decepit patrē: licꝫ pater nō sic intellexerit. ꝛ tali modo loquēdi vsus est saluator Matth. xj. d. de Iohā. Ipse est helias. ꝛ sic etiā ex/ponēda sūt alia v̄ba Iacob in q̄/bus loquit̄ tāꝙ esset esau ꝛ facta ei⁹. Sciendū tm̄ ꝙ nō videt̄ mi/hi magna necessitas excusādi pa/tres ve. te. a mēdacio marīe offi/cioso: sic hic ꝛ in plurib⁹ alijs lo/cis: qꝛ certū est ꝙ apl'i fuerūt mul/to ꝑfectiores eis: ꝛ tm̄ nō fuerunt īmunes a pctō veniali. vn̄ dic̄ Io. in p̄ma canonica. Si dixerim⁹ qꝛ pctm̄ nō habem⁹ nosmetipsos se/ducim⁹. ꝛ multo min⁹ patres ve. te. fuerūt īmunes a pctō veniali: marīe qꝛ plures coꝝ legunt̄ pec/casse mortalit̄ ꝛ enormiter: sic da/uid in adulterio bethsabee: ꝛ ho/micidio vrie. patriarche etiam ex

odia

a Quos cū oblatos ꝛc. Postq̄ isaac cibū sumpsit: iacob obtulit ei vinū. Si p cibū actiue vite opa designant: p vinū q̄ mētes alienat: ꝛ tēplativa accipit: q̄ ab amore seculi mētes electoꝝ alienas facit. Post cibū ꝛ potū iacob bñdicit: q: illi bñdictioēs celestē a deo p̄cipiūt: q̄ cū vsq; in finez bonis opib⁹ placare studēt. b Bñdicēs illi ait. Greg. Alter ad venandū mittit vt benedicat: alē p suppositionē matris a patre bñdicit. Quis puloꝝ i facto iustoꝝ: nō inꝺ sacre lectiōis historiā pascit? Videri aūt pōt: q: iacob p̄mogeniti bñdictiōem nō p fraudē surripuit: sz debitā accepit quā a fratre cōpauit. Allegorice xp̄o isaac maioris filij venatione vesci cupit q: oīpotens de⁹ iudeoꝝ bona operatiōe pasci voluit: sz illo tardāte minoꝝ rebecca supposuit: q: dū indaic⁹ ꝑpls bona opa foris q̄rit: gētilē mater gr̄a introduxit: vt oīpotēti patri cibuꝝ boni opis offerret: ꝛ bñdictionē maioris acciper. cibū ex domesticis aialib⁹ p̄buit: q: gētilis ppls de exteriorib⁹ sacrificijs placere nō querens: dicit: In me sūt de⁹ vota tua: q̄ reddā laudatiōes tibi. Jacob man⁹ brachia ꝛ collū hedis pellib⁹ texit: q: hed⁹ solet ꝑ pctō offerri: ꝛ gētilis ppls dū se peccatoꝛē ꝓfiteri nō erubescit: carnis i se pctā mactauit. Vestimentis maioris induit: q: qui sacre scripture p̄ceptis (que maiori pplo data sunt) in bona operatione vestitur: ꝛ eis minoꝛ in domo vitur: q̄ maioꝛ foras exiens reliquit int⁹. Grego. All. Isaac caligantibus oculis iacob filiū nesciens benedixit: q̄ ventura erant p̄uidit: ꝛ q̄ p̄sens assisteret: nesciuit. Constat enī q: iudei q̄ plene legē didicerūt: aduentū christi cognouerūt. Ān herodes a p̄cipib⁹ sacerdotū inq̄rit: vbi xp̄s nasceret? cui ꝑtin⁹ rñderūt: In bethleē. Pat⁹ ḡ nouerāt: quē passiōis tpe cuꝝ despicerēt ignorabāt: q̄rū noticia prioꝝ ignorantia posteriora isaac caligante signat: qui dū iacob bñdiceret: q̄d in futuro ei eueniret p̄uidebat. sz q: pñs assisteret nesciebat. Sic iudeoꝝ ppls ꝑ ꝓphie mysteria accepit: sz cecos oculos in cōtemplatiōe tenuit: q: p̄sentē nō vidit: de quo mḷta in futuro p̄uidit. Ān se enī posituꝫ cernere nō valuit: cui⁹ aduentus potentiā lōge aū nūciauit. Greg. Isaac filiū nescit: quē bñdixit: sm illū: ppls quē nō cognoui seruiuit mihi ꝛ. p̄sentē no vidit: ꝛ vētura ei p̄uidit: q: oīpotens de⁹ cū p ꝓphas p̄diceret gētilitati p̄rogādā gratiam: in pūti per gratiam non vidit: quā tunc in erroꝛe reliquit: ꝛ tñ q: hāc p gr̄am bñdictiōis collecturus erat p̄uidit. Ān: Ecce odoꝛ filij mei sicut odoꝛ agri pleni: cui benedixit dñs. Ager enī mūdus ē. Et q: electoꝝ ppls in toto mūdo xtutibus redolet: odoꝛ filij odoꝛ est agri pleni. Aliter enī olet flos vue. q: magna ē virtus ꝛ opinio p̄dicatoꝝ q̄ debriāt mētes audiētiū. Aliter flos olive: q: suaue ē opus misericordie q̄ refouet ꝛ lucet. Aliē flos roseꝰ: q: mira est fragrantia q̄ rutilat et redolet ex cruoꝛe martyꝝ. Aliter flos lilij: q: cādida vita carnis: de incoꝛruptiōe virginitatis. Aliter flos viole: q: magna ē xp̄⁹ humilitū: q̄ vltima loca tenētes p būilitatē se a terra i altū nō sublevāt: ꝛ celestē regni purpurā in mēte sernāt. Aliter redolet spica: cū ad maturitatē p̄ducit: q: bonoꝝ opeꝝ p̄fectio ad satietatē coꝝ q̄ iusticiā esuriunt p̄parat. Quia xp̄o gētilis ppls in electi⁹ per mundū sparsus virtutib⁹ suis oēs qui intelligūt replet odoꝛe bone opinionis: recte dr: Odoꝛ filij mei sic odoꝛ agri pleni: cui ꝛc. Sed q: virtutes ex se nō hz: recte addit: Cui bñdixit dñs. Et q: p q̄s/dā in ꝛ̄plationē surgit: p quos dā in actiue vite opa pinguescit: sequit: Det tibi deus de roze celi ꝛc. Ros desup ꝛ subtiliter cadit: et toties de roze celi accipim⁹: quoties p infusionē cōtemplatiōis intime ꝛ de supnis aliq̄d tenuiter videm⁹. Cū xp̄o bona opa p corp⁹ agimus: de terre pinguedine ditamur. c Abundantiā fru. ꝛc. Jsid. Dec ē mḷtitudo quā colligit de sacramēto corpis ꝛ sanguinis sui. d Venit esau ꝛc. Sero esau ad patrez reuertitur: quia pr/

tuisti fili mi? Qui respōdit: Vo/ a
ℊ Etiam mundi conuersationem dei designat.
lūtas dei fuit: vt cito mihi occurreret q̄ volebam. Dixitq; isaac: Accede huc vt tangam te fili mi: b
et p̄bem vtrum tu sis filꝰ meꝰ esau an non. Accessit ille ad patrē: ꝛ palpato eo dixit isaac. Vox c
quidez vox iacob est: sed manus manus sunt esau. Et non cognouit eum: quia pilose manus simi/ d
litudinem maioris exp̄esserant. Benedicēs ergo illi ait: Tu es fi/ e f
lius meus esau? Rñdit: Ego suz.
a ℊ cibus deo placitus est peccatorum salus.
At ille: Affer inquit mihi cibos de venatione tua fili mi: vt bene
a dicat tibi anima mea. Quos cuz oblatos comedisset: obtulit ei etiam vinuz. Quo hausto: dixit ad
a ℊ recōciliationē mundi significabat quam desiderabat ecclia dicēs: Osculet̄ me osculo oris sui.
eū: Accede ad me: dā mihi osculū fili mi. Accessit: ꝛ oscular⁹ est euz.
ℊ virtutum.
†Statimq; vt sensit vestimentoꝝ g
illi⁹ fragrantiaz: bñdicēs illi ait: b
a ℊ odoꝛe nominis christi mundus implet̄ur.
b ℊ Sanctorum virtutibus mundus implet̄ur.
Ecce odoꝛ filij mei: sicut odoꝛ a/
gri pleni cui bñdixit dñs: Det ti/ b
a ℊ Pluuia diuini verbi. ℊ Contemplatione.
b ℊ congregatione populoꝝ. ℊ bonis operibus.
bi deus de roꝛe celi et de pingue
ℊ charitatis.
dine terre abundantiā frumenti c
a ℊ seruoꝝ in noua conuersatiōe. b ℊ misericoꝛ die. c ℊ gentiles conuersi.
ūini et olēi: et seruiant tibi pōpu
ℊ Judei.
li: ꝛ odoꝛēt te tribus: Esto domi
a ℊ Judeoꝝ vel hereticoꝝ: ꝺ quibus dicit: ℊ filij matris mee pugnauerūt cōtra me. b ℊ adoꝛando
nus fratrū tuoꝝ: ꝛ incuruen
a ℊ plebis iudaice. b ℊ Hoc fecerūt qui dixerunt: demonium habet.
tur ante te filij mātris tue: † Qui ꝺ
ℊ Eterna hereditate p̄uatus.
maledixerit tibi: maledictus erit:
a ℊ Qui corde et oꝛe dixerit: Benedictus qui venit in nomie domini. b ℊ Presentibus ꝛ futuris.
et qui benedixerit tibi: benedi/ i
ctionib⁹ repleatur. Vix isaac ser/
monem impleuerat: ꝛ egresso ia/
cob foras: venit esau: coctosq; de d

c Vox q̄dē ꝛc. licet ei caligassent oculi ei⁹ ꝛ videre non posset: tū clare audiebat: ꝛ ad vocē videbat iacob: ad tactū esau: verūtū q: sensus tact⁹ in hoibus certior ē q̄ⁿ sensus audit⁹: q: hō in tactu excellit oīa aialia. vt dr. iij. de aīa. in auditu aūt excellit a multis aialib⁹. ideo indicauit magis sm tactū q̄ sm auditū. d Et non co. ꝛc. in ꝓbatiōe p sensuz tactus.
e Bñdicēs ḡ illi. i. bñdicere volēs. f Ait: tu es fi. me. esau: Voc nō interrogabat q̄ⁿ sī ampli⁹ dubi/ D
tās sz vt p̄cipiat sibi obsequiū: q̄ pacto ꝑ̄cedat ad benedictiōem. ꝛ ptz lra.
g Statiꝫ vt sensit. Hic ꝓ̄ describit forma bñdictiōis: vbi sic ꝑ̄cedit q: p mo dscribit ipi⁹ iacob bñdictio. scdo bñdictiōis cōfirmatio. ibi: Vix isaac sermonē suū impleuerat. terctio esau q̄rulatio. ibi: Auditis esau sm onib⁹. q̄rto cōtra iacob machinatio. ibi: Oderat ḡ ānto matr⁹ obuiatio. ibi: Nūciata sūt hec rebecce. Quātū ad p̄ †Deu.11 d
mū. s. formā bñdictiōis. p mo imp̄cat filio bona tēporalia: q: ex sensibilib⁹ ꝛ trenis itellect⁹ hūan⁹ duct ad spūalia ꝛ eterna: et q̄ntū ad b dr: b Det tibi de⁹ ꝛc. Ex influētia enī corpis celest⁹ tāq; ex cā efficiēte: ꝛ ex bona dispositiōe ꝛe tāq; ex cā materiali: sequit multiplicatio ꝛe nascētiū. Scdo impcat ei honorē ꝛ excellētiā. cū dr: Seruiāt tibi ppli ꝛ adoꝛēt te trib⁹ ꝛc. Tertio aliozuz benivolētiā. cuz dic: Qui maledixerit tibi ꝛc. ℊ Cōsiderādū tū q: p ista ītelligunt bona spūalia ꝛ eterna tāq; p̄ncipalr intēta sic ℊ. dictū ē. xv. c. Cōsiderā/ E
dū etiā q: ista ñ sūt ipleta i psona iacob q: q̄diu vixit fuit minus potēs ipso esau: ppt̄ qđ ipm valde timuit. vt hr. j. xxxij. ca. impleta sūt tū i poster⁹ suis: q: tpe dauid ꝛ salomonis idumei fuierūt filijs isr⁹: sz pfecti⁹ ipleta sūt in xp̄o cui potestates non solum terrene: sed etiam celestes sunt subdite. sm q: ipe dic̄ Matth. vlti. Data ē mihi oīs potestas in celo ꝛ in terra. i Vix isaac. Hic consequēter describit p̄dicte bñdictionis confirmatio q: egresso iacob a patre ꝛ ingrediēte esau ꝑ bñdictione ꝓsequēda ꝛ veritate cōpta: isaac bñdictionē nō retra/ †.24.q.3.c cū ergo. ℊ. Item nota.

Pſ.55. teriozib⁹ sacrificijs placere nō querens: dicit: In me sūt de⁹ vota tua: q̄ reddā laudatiōes tibi. Jacob man⁹ brachia ꝛ collū hedis pellib⁹ texit: q: hed⁹ solet ꝑ pctō offerri: ꝛ gētilis ppls dū se peccatoꝛē ꝓfiteri nō erubescit: carnis i se pctā mactauit. Vestimentis maioris induit: q: qui sacre scripture p̄ceptis (que maiori pplo data sunt) in bona operatione vestitur: ꝛ eis minoꝛ in domo vitur: q̄ maioꝛ foras exiens reliquit int⁹. Grego.

Allego.

Allego.

Gen.22

Pſ.17.

Pſ.58. oꝛ populus in fine conuertetur. Unde: Conuertentur ad vesperam et famē patientur vt canes: et circūibunt ciuitatem. Et alibi: Aperuerunt oꝛa sua: sicut comedens in abscondito.

ℊ Expauit

a Expauit isaac. Bñdictionē re/
pmissaz repetēte maiore filio ex/
pauit isaac: t aliū p alio se bene/
dixisse cognouit: nec indignaē cogni/
to sacramento: dicēs: et benedixi
eum t bñdictus est. Hec est prima
benedictio isaac: minori pplo chri
stiano q̄ data. Sed nec maior filiꝰ
Roñ.11.d omnino dēspectus: quia cum in/
trauerit plenitudo gentium: tūc
omnis israel saluus erit. Cuiꝰ se/
cunde benedictiōis p̄phetia est.
In pinguedine terre t in rore ce/
li desup. e. b. t. In pinguedine ter
re. i. in fecunditate rerū t potētia
regni: q̄ i illo populo fuit. t in ro/
re celi eloquijs dei. Ipis eloquia
dei credita sunt t legis testamēta.
Uiues gladio q: sanguini ppls il
le dedit: necesse ē xp̄o t p̄phetis
exercuit. Et seruies fratri tuo mi/
nori. i. pplo christiano: tpsq̄ velet
cū excuties t solues iugū eiꝰ de.
c. t. cū. s. p cognitiōez fidei t grām
xp̄i cōuersus deposueris onus le
gis q̄ iam tūc nō seruies minori
† ed p fidem frater vocaberis.
1. q. 1. post c. nūq̄. aſſi. ibi. Ja/
cob qui. p supplanta/
tionem.
s Expauit isaac. Ut q̄dā mētis a/
lienatio seq̄ret: q̄ extasis dr: q̄ in
magnaꝝ rerꝝ revelationibus fieri
solet. Aſſ intelligēdū ē: spūalr ad
monitū esse isaac: vt confirmaret be
nedictionē in iacob: cui potiꝰ ira/
scendū fuit: q: patrem fefellit. In
adā q̄z et extasis p̄cessit anteq̄ di
Gen.2.d ceret: Erūt duo in carne vna: qđ
est magnum sacramentum in chri
sto t in ecclesia. b Bñdixitq̄ ei
t̄c. Alc. Si iusti viri voluntas bo
na est: q̄d est q̄ isaac nō esau quē
voluit: iz iacob quē noluit bene/
dixit. Justi hoīs q̄tū ad p̄sciētiā
volūtas bona ē: deꝰ xo solus de
† De pe di. 3. ca. iudas ibi lachry/ mie: quippe futuris iudicat. Isaac bñano mo
re filiū maiorē bñdicēdū putauit:
iz deꝰ q̄ occultoꝝ est cognitor: mi
norē dignū bñdictiōe oñdit: vt ñ
hoīs ostēderet esse bñdictionē iz
dei. Jdeo i numer' ad moysen et
Num.6.d aaron sacerdotes dr: Ponite no/
mē meū sup filios isrl' ego dñs be
nedicā eos. Sacerdotis ē bñdice
re: dei effectū tribuere. Ut āt itel
lexit isaac p spūm p̄phie bñdictio/
nē minori ostinatā ait: Bñdixi: et
erit bñdict'. c Juste vo. t̄c. Mi
ro. Jacob supplātatoꝝ interp̄rat'.
Ab eo igr̄ q̄ fratreꝝ arte decepit:
alluſit ad nomē: q̄ iō aſſ iacob vo
cat' ē: q̄ i ortu plantā fratr' app/
hēdit. d Et fratri t̄c. Quia idu
mei tributarij fuerunt israel: qui
iacob vocabatur. e Tempusq̄
veniet. Hoc impletum est: qñ re/
bellauerūt idumei ne essent ſb iu/
da. T̄pusq̄ veniet t̄c. Quasi iu/
daic' ppls a fuitute peccati i fine
Roñ.11.d liberabit: vt cū plenitudo gentiū
intrauerit: omnis israel saluus fi
et. f Dixitq̄ in corde suo: Cū
scriptura dicat esau in corde suo
de morte fratris tractasse quomo
do vel a quo sunt hec nunciata re
becce. Sed datur intelligi: q̄ ei di
uinit' oīa revelabant. Propt̄ in
sanabile odiū iudeoꝝ p spiritū
p̄silij p̄ceptū est apostolis vt reli
cta iudea: transirent ad gentes.
Vocauit

venatione cibos intulit patri dicēs: Surge
pater mi t comede ō venatiōe filij tui: vt be/
a ſ Manifestato enī t confirmato nouo testamento: iam ignorat
veteris vmbre cultor.
nedicat mihi aīa tua. Dixitq̄ illi isaac: Qūis
enī es tu? Qui respōdit: Ego filius tuus p̄mo
genit' esau. Expauit isaac stupore vehemen a
a ſ Quātus q̄s prudēs q̄ nullo labore suo de meritis gloriatus est.
ti: t vltra q̄ credi potest admirās ait: Qūis
igitur ille est qui dudum captam venationē
a ſ gratanter accepi omnia bona que mihi retulit.
attulit mihi: et comedi ex omnib' priusq̄ tu
a ſ Revelato sibi sacramento: benedictionem confirmat. b ſ Be
nedicenti me. c ſ immobiliter.
venires? Benēdixiq̄ ēi: t erit benēdict'. Au b
ſ Adhuc dolet prior populus primatum sibi esse preereptum.
ſ alſ irrugit.
ditis esau sermonib' patris irrugīt clamore
ſ Et si non eterna vel presenti benedictione.
magno t cōsternatus ait: Benedic etiā t mi c
hi pater mi. Qui ait: Venit germanꝰ tuus d e
ſ In figura t sacramento.
fraudulenter: t accepit benedictionē tuā. At
ille subiunxit †Juste vocatū est nomen eiꝰ ia c
cob: supplantauit enī me en altera vice. Pri f
a ſ Primogenita nostra sunt: fides: spes: charitas: in quibus dolet
iudaicus populus christianū populum sibi esse prelatum: q̄ ei pre/
mineat in altitudine temporalium.
mogenita mea aī tulit: et nunc secūdo surri/
puit benedictionē meā. Rursumq̄ ad patrē: g
Nūquid nō reseruasti ait t mihi benedictio/
nem? Respondit isaac: Dominū tuum illum
cōstitui: et omnes fratres suos seruituti illi'
subiugaui: frumento t vino stabiliui eum: t
tibi post hec fili mi vltra quid faciam? Cui
esau ait: Num vnā inquit tm̄ bñdictionē ha/
bes pater? Mihi quoq̄ obsecro vt bñdicas.
†Cunq̄ eiulatu magno fleret motus isaac di b
a ſ Rerum omniū copia. b ſ Scripturarum scientia: qua com/
pluitur adhuc ille populus.
xit ad eū: In pinguēdine terrē: et in rōre cēli
a ſ crudeliter pplūs t aplos p̄sequēdo. b ſ christiano populo.
desup erit bñdictio tua: Uiues i gladio: t frā k
tri tuo seruies. Tempusq̄ veniet: cum excu/ l
a ſ per agnitionem fidei. b ſ Legis.
tias et solūas iugum eius de ceruicibus tu/
a ſ Interim. b ſ iudaicus populus. c ſ Christum t suos.
is. Odērat ergo semp esaū iacob p̄o benedi m
ſ deo qui omnia videt.
ctiōe: qua bñdixerat ei pater. Dixitq̄ in cor/ n
ſ vel veniant. a ſ vt
de suo: Veniēt dies luctus patris mei et oc/ o
a ſ christum quez crucifixit t discipulos eius. ſ diuinitus: q̄uis
in cogitatione dicta. vnde ad magnuz pertinet mysterium q̄ mino
rem p̄o maiore benedici voluit.
cidam iacob fratrem meum. Nunciata sunt p
ſ alias timens.
hec rebeccē. Quę mittens t vocās iacob fili q
um suū dixit ad eū: Ecce esau frater tuus mi
natur vt occidat te: Nūc ergo fili mi audi vo
cem meā: t cōsurgens fuge ad laban fratrez
a ſ Syriā ſ alſ charran. b ſ ꝓpter p̄dicationē euāgelij i gentib'
meuz in arān: habitabisq̄ cum eo: donec re/
quiescat furor fratris tui: et cesset indigna/
tio eius: obliuiscaturq̄ eorum quę feciſti in
eum. Postea mittam: t adducā te inde huc.

ctauit: iz magr̄ ꝓfirmauit: t
ptz lra vsq̄ ibi: a Expa/
uit isaac stupore vehe. t̄c.
Dicūt hebrei q̄ isaac audi/
tis p̄dict' voluit retractare
bñdictionē iacob: iz tūc ex
volūtate dei vidit gehēnaz
aptam t sibi paratā si retra
ctaret, ppt̄ qđ expauit: t nō
retractauit: iz magr̄ ꝓfirma
uit. Doctores aūt catholici
dicūt q̄ isaac rapt' fuit i ex
tasi et cognouit q̄ illud qđ
fcm̄ fuerat circa iacob erat
ō volūtate t ordiatiōe dei:
qđ latuerat ipm̄ tūc: ꝓpter
qđ admirās t ordiatiōi di/
uine obtēperās cōfirmauit
bñdictionē di. Bñdixiq̄ ei
t erit bñdict'. subditur:
b Audit' esau. Hic ꝓpr̄ ō/
scribit ipsi' esau gr̄ulatio:
eo q̄ frat' su' bñdictiōez ha
buerat: t aliā bñdictionem
petebat d. c Bñdic etiaz
t̄c. ac si d. ita potes sicut aī
bñdictionē iacob. d Qui
ait. se excusādo q: volūtatē
dei cognouerat ō iacob.
e Uēit germanꝰ tuus frau.
t̄c. Hebrei dicūt, puideter
q: dictio hebraica q̄ē ibi ē
cquoca: t aliq̄n accipit pro
dolo: t aliq̄n accipit ꝓ pru
dētia seu bona cautela: t sic
dr̄ b accipi. Sciebat enī iā
isaac q̄ ō volūtate t ordia/
tiōe diuīa recepat bñdictio
nē: vt dictū ē: t iō eiꝰ factū
non poterat īputari fraudi
,ppt̄e f Primogēita mea
t̄c. Falsū dīt: q: voluntarie
vēdidit ea. vt ptz ex p̄dict'
t p q̄ñs nō surripuit bñdi/
ctionē alienā: iz sibi debitā †Deb.ma
caute accepit. g Rursūq̄
ad p. vt exto: q̄ret ab eo bñ/
dictionē. seq̄t̄: h Motus
isaac. pletate, ppt̄ fletū esau
dixit ad eū: i pinguedie t̄re
t i rore celi desup erit t̄c. i. i
abūdātia t̄renascētiū q̄ cau
sant ex ist' duob' vt dicū ē.
i Uiues i gla. quia fuit hō
bellicosus. k Et fratri t.
t̄c. H impletū fuit qñ david
fec̄ idumeā sibi tributariā.
ij. Reg. viij. vt iā dictū ē. ō.
xxv. ca. l T̄pusq̄ velet t̄c.
Hoc ipletū ē qñ idumei re/
bellauer̄t ne essent ſb iuda.
iiij. Reg. viij. m Odērat
g. Hic ꝓpr̄ describit machi
natio esau ꝓtra fratrem.
n Dixitq̄ i corde s. machi
natiōes ꝓtra eū cōcipiēdo.
o Veniēt t̄c. nolebat ei b
facere vinēte p̄e. ne i curre/
ret odiū ei?: t maledicere
ab eo. p Nūciata sūt hec
rebecce. Hic ꝓpr̄ ponit ma/
tris obuiatio. cū dr: Nūcia
ta sūt H. Ex q̄ ptz q̄ esau p̄
dictā machinatiōez ñ sic ce/
lauit i corde suo q̄n appare
ret exteri? i signis t xbis.
q Que mit. t̄c. vt īduceret
eū ad vandū locū ire t rece
dendū

Vocauit itaq; isaac ꝛc̄. Aug. Ds hūc Ca. XXVIII latini codices: vade ī mesopotamiā ī domū bathuel ꝛc̄.greci hūt: Fuge in mesopotamiam ꝛc̄. vt itelligaꝫ etiam isaac intellexisse: q; esau de morte fratris cogitauit.

Nico. de lyra

dendū ad tps sequiꝫ: a Cur vtroq; orbabor filio in vna die. ac si d. si īuadat te poterit esse q; ambo erit⁹ īterfecti. vel si vn⁹ remāeat: oportebit q; sit fugitiu⁹ a me. b Dixitq; re. ad isa. q; iacob nō poterat q̄nienter recedere sine scitu pr̄is: iō rebecca q̄uertit se ad īducē dū isaac vt mitteret iacob filiū suū ad laban: vt ibi acciperet vxorē d. c Tedet me vi. ꝛc̄. i. ꝓpter vxores esau. nō aūt dixit ipi isaac aliā cām. s. ō machinatiōe esau ī mortē iacob: ne ī senectute sua nimis affligeret. d Si acceperit ia. ꝛc̄. ac si d. si diligis vitā meaꝫ mitte eū ad domū fratr⁹ mei vt ibi accipiat vxorem. Ca. XXVII

Moraliter. b† Genuit aūt isac ⁊ caligauerūt oculi ei⁹ ꝛc̄. p quē significatur bon⁹ plat⁹ eo q; abrāā fuit pr̄iarcha. Dicit tū caligās oculis eo q; bonus plat⁹ aliq̄n donis ⁊ ẋbis adulantium decipit. Vñ dicit q; aliq̄n bonus dormitat homer⁹. Exemplū d̄ dauid q̄ ẋbis ⁊ factis adulatorijs sibe intantū decept⁹ fuit: q; medietatē hereditat⁹ miphiboseth sibi dedit. ij. Regū. xix. Et sic ꝓtingit q; aliq̄n plat⁹ decept⁹ studet ad ꝓmotionē maloꝝ ī p̄iudiciū bonoꝝ. qđ notat cū subdit: † Vocauitq; esau ꝛc̄. ad b enī cū vocauit vt bñdictionē ipi iacob debitā sibi daret. b Ds enꝫ audisset rebecca ꝛc̄. p quā significat ecclia plati sponsa. ꝓpt̄ qđ exēplo rebecce debet modos ⁊ vias querere q̄bus impediant ꝓmotiones iniuste ⁊ indigne: ⁊ fiāt iuste ⁊ bone sicut rebecca bñdictiōes esau prudēter ꝑcediūt. ⁊ sic iacob illā accepit: ⁊ cū bon⁹ plat⁹ b aduertit sibi nō displicet: ſz magis placet. ꝓpt̄ qđ isaac aduertēs dñi volūtatē bñdictionē iacob ī reuocauit ſz magis ꝓfirmauit dicēs. † Benedixiq; ei ⁊ erit benedict⁹. In ca. xxvij. vbi dicitur in postilla: Genuit.

Additio. j. Hec historia nō videt intelligenda sic q; isaac appropinq̄nte ēmino vite sue d̄ sua posteritate ordinaret: sic testatores solent facere suas vltimas volūtates ostēdēdo. Nec etiā legit q; filij⁹ recepturus bñdictiōez a patre pr̄i⁹ ei faceret obsequiū in mēsa ⁊ hmōi. ꝑ ut postil. ait nullā auctoritatē ad b allegādo: nec etiā sufficiēte rōnē: ſz ista sūt ꝓphetice itelligēda: eo mō q; iacob appropinq̄nte tpe mort⁹ sue filijs suis ait: Cōgregamini vt annūciē vob q̄ vētura sūt ꝛc̄. j. xlix. ca. sil⁹ ⁊ Deu. xxxiij. d moy se legit: ⁊ hec bñdictio q̄ bñdixit moyses hō dei filijs isr̄l aī mortē suā ꝛc̄. vñ isaac estimās esau esse ꝑmogenitū suū: ⁊ sic eidē ptinere bñdictionē abrae ⁊ semini suo repromissam incitauit ipm esau ad bñdictionē recipiendā: ⁊ vt ipe isaac magis dispos⁹ esset ad dandā bñdictionez voluit ab ipso esau recipere cibaria sibi placita. anim⁹ enī ꝓphaꝝ q̄q; reddit aptior ad ꝓpheticū exercēdū ex sensibilib⁹ sibi bñ ꝓportionat⁹: vt ī. iij. Reg. iij. d beliseo legit. Nihilomin⁹ ī b loco nō solū verba isaac ſz etiā ei⁹ facta: silr rebecce ⁊ filioꝝ sūt ꝑncipaliter figuratiua: ⁊ futuroꝝ ꝑnostica. vñ Aug⁹. in li. q̄stionū noui ⁊ ve. te. dicit: Q̄n tant⁹ pr̄iarcha isaac añq̄ moriat q̄rit a filio venationē ⁊ escā qualē amat ꝑ magno bñficio: ⁊ ꝑmittit bñdictionē: nullo mō arbitremur vacare a significatiōe ꝓphetica: maxīe qn festinat vxor ei⁹ vt illā bñdictionē minor accipiat: quē ipa diligebat ꝛc̄. in eadem narratiōe mltū moueruīt ad maiora intelligēda vel reḡenda. Hec Aug⁹. vñ in hac historia sic p̄cedēti vēditiōe ꝓmogenitur⁹ rō lr̄e ꝑncipaliter ē figuralis: que aūt ista ꝑfigurāt in Glo. ordi. plene tractatur. In eodē ca. xxvij. vbi d. ī postil. In me sit ista ma-

Additio. ij. Hec ẋba rebecce alit (ledictio ꝛc̄. exponunt iuꝛ lr̄az: vt sit sensus: si maledictio ꝓtingat in me erit: eo ꝙ induco te ad b. et b dicebat cōfidēs de deo vt postillator dic. In eodē ca. xxvij. vbi d. in postil. in postilla: Quātum ad primū. s. formam benedictionis.

Additio. iij. Quidā exponūt hāc bñdictionē sic: vt tria ꝓmissa itelligant mere tpalia. sez abūdātia victualiū ꝑ b q; dic: Det tibi de⁹ de rore celi. Excellētia potētie: ꝑ b q; d.: Seruiāt tibi ppli ꝛc̄. Preeminentia ꝓmogenniture: ꝑ b q; d.: Esto dñs fratr⁹ tuoꝝ. Sedm ẋo itelligaꝫ d̄ bonis spūalib⁹: ⁊ b cū d.: Qui maledixerit tibi sit ille maledict⁹. cui⁹ rō ē. nā cū maledicere aliquē cōit iportat optare ei malum optare āt malū sp ē pctm: nisi primus sit pctor ⁊ optet ei aliq̄d malū pene: vt ex b sequaī sibi aliq̄s bonū: put i sc̄da sc̄de. q. lxxvj. Ex q̄ seqūt q; boni ⁊ iusti nūq̄ sūt maledicēdi. vñ Hu. xvij. Quō maledicā ꝛc̄. ⁊ sic tāto gui⁹ peccat: q̄to psona cui maledicit magꝫ ē amāda seu reuerēda: vñ Leui. xx. Qui maledixerit pr̄i suo morte moriaī ꝛc̄. ⁊ Exo. xxij. Principi ppli tui nō maledices: Ex b igr̄ q; isaac ꝓphetice maledicebat maledicētib⁹ iacob: itelligit q; posteritaz iacob p̄sertī spūal cui hec bñdictio ꝓncipaliter dirigebat: futura erat iusta ⁊ ẋtuosa sic vt ei maledicētes eēnt digni maledictiōe: ⁊ sic ī ista ꝑticula ēcludit: q; posteritas iacob debebat eē bñdicta ī spūalib⁹ q̄ ī ẋtutib⁹ ꝓncipaliꝫ ꝓsistūt. Infra aūt ca. xxviij. vbi itez bñdixit isaac ipm iacob: vlteri⁹ exꝑssit q̄dā ad bñ dictionē gr̄e ptinētia. ⁊ b cū dic: Et det tibi bñdictiōes abrae ⁊ semini tuo post te. ꝛc̄. Et ꝑdicto mō itelligēda sūt ẋba q̄. s. xij. ca. fuerit dicta a deo ipsi abrae. sez Maledicā ꝛc̄. In eodez ca. xxvi⁹. vbi dicitur in postilla: Hebrei dicunt: Prouidenter ꝛc̄.

†.24.q.3.c cū ergo .9. Item noc.

Additio. iiij. Dictio hebraica ī b loco posita nō ē eq̄uoca. Nihil enī significat nisi dolū vel fraudē. vñ trāslatio bñ se hz. cuz dic: Fraudulēter. sz qz dolus vl fraus ſz ꝓprie accipiaīt ī malo: abusiue tū q̄nq; accipiunt ī bono: iuꝛ illud. ij. Coꝛ. xij. Cū essem astut⁹ dolo vos cepi: iō hec dictio fraudulenē accipit hic b mō. s. absiue vl isaac forte volens se excusare ab esau: vocauit iacob fraudulētū quasi in ꝓpria significatione.

Replica Correctoꝝ ẏtra Burgen. In ca. xxvij. vbi postillator: dispositionē: bñdictionē ⁊ ordinationē voluntatis vltime ipi⁹ isaac exponit ad lr̄am: Burgen. insīat sic. s. ca. xxv. volens q; totū sit tm̄ figurale: ſz b satis ꝓbatū ē ibi dē. Cū enī ī lr̄a hac nihil narret d̄ virtute sermonis fallū: nec absurdū: mirandū est q; Burgen. ẏtra beatum Aug⁹. ⁊ alios sanctos doctores b nitit̄ sensū lr̄ales obijcere: sufficeret dicere: q; sensus allegorie⁹ huiꝰ passus sit potior ⁊ magis a spūscto auctore scripture intēt⁹: ex b tū lr̄alis sensus nō est abijciēdus nisi esset in eo d̄ virtute ēmonis absurditas qđ nō esse ostēsuz est supra. In eodē ca. diuersitas surgit inter postillatorem ⁊ Bur. de lr̄a hebraica: vbi nr̄a trāslatio hz fraudulēter: postillator dicit dictionē hebraicā forte equiuocā ad fraudē ⁊ cautelam: ⁊ ita debere hic sumi ꝓ cautela: q; isaac instruct⁹ vt etiā nollet eam retractare: ſz poti⁹ cōfirmaret eandē: vt dic beat⁹ Aug⁹. d hac materia diuinit⁹: q; ipsi iacob debebaī bñdictio. a deo supra allegat⁹: ⁊ Glo. nō potuit recte imponere ipi Jacob fraudē ī ꝓpria significatiōe: ſz cautelā ne videret ẏtradicere deo ispirāti. Bur. aūt dic dictionē hebraicā b nō ee eq̄uocā ſz solū significare fraudē: ꝙ cordat tū ī ꝙclusiōe ⁊ re cū postilla. q; fraus b nō dz accipi ꝓprie sed abusiue ꝓ cautela. de hebraicis lr̄is nō iudico ſz b scio q; postil. dic se ī hmōi passibus vsū fuisse ꝙsilio pitissimoꝝ ī hebraica ligua: vt ꝑz ī sine tractatus sui d̄ differētia nr̄e trāslatiōis ⁊ hebraice ẋitat⁹: an debeamus credere soli Bur. in hmōi: b remitto ad sapiētes. sufficit enī in ꝓposito q; vtroq; eadē ē ꝙclusio ī re. Ca. XXVIII

Vocauit itaq; isaac ia. Hic ꝙr describit electio ppli dei ꝑ aliū stipitē. s. iacob. ⁊ ꝓmo describit vt incipiēs. secdo vt ꝓficiēs. xxxj. ca. tertio vt ꝑfect⁹. xxxv. ca. Primus aūt stat⁹ ipsi⁹ in trib⁹ ostēdit. ꝓmo in patr⁹ obauditione. secdo in ꝓlis multiplicatione. xxix. ca. tertio in possessionū acq̄sitiōe. ibi: Nato aūt ioseph in medio. xxx. ca. Circa primū considerandū q; obedire patri in bonis ⁊ licit⁹ ē ꝓncipiū toti⁹

A Profect⁹ ve. Isi. Jacob fugiēs dolos fratr⁹: relicta domo patriā ⁊ parētib⁹: vadit in regionē lōginquā vt accipiat vxorē. Sīl⁹ xp̄s relictis parētib⁹ fm carnē. i. iudeis: ⁊ patria. i. hierosolyma: ⁊ oīb⁹ iudee regionib⁹: abijt in gētes vt acciperet sibi ecclīam fm illud: Vocabo nō plebez meā ⁊c. b Jgit egressus ⁊c. Grego. Moz. In itinere dormire ē. in p/ Osee. 2. d fm aliaz lrram

sentis vite trāsitu a rerū tpaliū amore discere: ⁊ in dieꝝ labentiū cursu ab appetitu visibiliū mē/ tis oculos claudere: q̄s primis parētibus sedu/ ctor aperuit. Culpa enī oculos ꝺcupiscētie ape/ ruit: q̄s innocētia clausos tenebat. Angelos de/ scēdētes ⁊ ascēdentes cernere: est ciues superne patrie ꝺtēplari: q̄to amore auctori suo ihereāt: B vel quāta cōpassiōe charitat⁹: nr̄is ifirmitatib⁹ cōdescēdāt. Notādū aūt q̄ ille dormiēs ange/ los cōspicit: q̄ ī lapide caput ponit. Jn lapide ei/ ab exterioꝛib⁹ cessans: in terna penetrat q̄ inten/ ta mente imitationē redemptoꝛis obſuat. qz ca/ put ponit in lapide: q̄ xp̄o inheret mēte. Qui ei/ a p̄ntis vite actiōe remoti sūt: ⁊ ad supna nō in/ tendūt dormire possunt: sed videre angelos ne/ quēūt: qz caput in lapide tenere cōtemnūt: ⁊ coꝛ/ pore nō studio dormiūt: qz caput nō in lapide: sz in terra posuerūt. Qui plerūq̄ q̄to securi⁹ ab/ externis cessant: tāto lati⁹ immūde sibi cogitati/ Treū. 1. c onis strepitū cumulāt. Ūn̄ viderūt eā hostes: et deriserūt sabbata ei⁹. Precepto enī legis ab exte/ rioꝛi ope in sabbato cessaſ. Hostes q̄ irridēt: cuz ipsas vacatiōes ad illicita ptrahūt. Sancti q̄ la/ boꝛiosius dormiūt: q̄n vigilāt: qz in eo q̄ actio/ nes seculi deserētes superāt: q̄tidie cōtra semet/ ipos pugnāt: ne mens p negligentiā toꝛpeat: ne sbacta ocio ad supna ꝺsideria frigescat: ne ipsis plus iusto deseruiat: ne sub discretiōis specie si/ bi parcēdo a pfectiōe langueſcat: ⁊ cū ab huius mūdi inq̄sitiōe se penit⁹ subtrahit: p quietis stu/ Luc. 16. c diū virtutib⁹ intēta vigilās dormit. Ūn̄: Remo 2. Tim. 2. a pōt duob⁹ dn̄is seruire. Et alibi: Remo militās Pſa. 33. deo: implicat se negocijs secularib⁹. Et vacate ⁊ videte q̄n suauis est dn̄s. c Tulit de lapi. ⁊c. Jsi. Dormitio iacob in itinere: moꝛs xp̄i i cruce. Lapis capiti suppositꝰ: xp̄s est fm humanitatē: quē iacob vnxit: vt xp̄s signareſ. Christ⁹ ei gre/ ce vncti⁹ latine. Caput aūt xp̄i deus. Lapis q̄ ca/ piti iacob suppositꝰ: signat hūanitatē xp̄i ꝺiūctā 1. Coꝛ. 11. a deo assumēti. caput enī viri xp̄s: caput xp̄i de⁹. Allege. d Uiditq̄ in so. ⁊c. Hzeg. All. Jacob p̄dicato/ res signat: qui nō solū caput ecclie. i. xp̄m contē/ plādo appetūt: sz ad mēbra illi⁹ miserādo descē/ dūt: qd̄ angeli ascendētes descendētesq̄ demon/ strāt. Hinc moyses crebꝛo tabernaculū intrat ⁊ exit: ⁊ q̄ int⁹ ad cōtēplatiōez rapiſ. foꝛtis infirmā/ tiū negocijs vrgeſ. Int⁹ arcana cōsiderat: foꝛtis onera carnaliū poꝛtat. Qui de dubijs semp ad tabernaculum recurrit: coꝛā testamēti arca dn̄m cōsulit: exemplū doctoꝛib⁹ p̄bēs: vt cū foꝛtis am/ bigūt q̄d disponāt: ad mētē q̄si ad tabernaculū redeāt: ⁊ velut coꝛā testamēti arca dn̄m cōsulāt: de q̄bus dubitāt: apud se int⁹ sacri eloquij pagi/ Moꝛali. nas requirētes. Moza. Jn itinere dormire est: in via hui⁹ seculi ab ip̄edimēto actionū seculariū quiescere: Jacob dormiēs: angelos vidit: qz illi diuīa cōspiciūt q̄ ab appetitu tpaliū rerū oculos claudūt. q̄s bū clausos diabolus apuit dicens: Gen. 2. c In q̄cūq̄ die comederit⁹ apient⁹ oculi vr̄i ⁊c.

Jsi. Uidit in somnis ⁊c. Angeli p scalaz ascendentes ⁊ descendētes euangeliste sunt ⁊ p̄dicatoꝛes christi: ascēdentes ad intelligendā diuini/ Job. 1. a tatem: oēm creaturā excedētes: vt inueniāt ī p̄ncipio Xp̄m apud deū: p/ Gal. 4. a quē oīa facta sunt. Descēdētes vt inueniāt cū factū ex muliere factuz sb lege ⁊c. Jn illa enī scala a terra vsq̄ ad celū: a carne vsq̄ ad spiritum qz in illa carnales ꝓficiēdo: q̄si ascēdendo spūales fiūt. Ad q̄s lacte nutri/ endos spūales descendūt: qz nō p̄t eis loqui q̄si spūalib⁹. sz q̄si carnali/ bus. Ipse surſuz in capite. Jp̄e deoꝛsū ī coꝛpe suo. i. ecclia. Jp̄e scala: qui/ Job. 14. a ait: Ego sū via. Ad ip̄m ascēdit: vt ī excelsis ītelligaſ: ⁊ descendit: vt in/ mēbris puul⁹ nutriaſ. p illū se erigūt: vt sublimē expectent. ⁊ humiliāt: Mystice vt cū sublimiter ⁊ temp̄anter annūcient. e Ego sum d. d. a. p. t. My/ stice designat mādatū diuinitatis ad humanitatē xp̄i directuz cui terra/ Pſa. 2. i. ecclesia, p̄mittitur: ⁊ semini illius. i. christiano populo. Ūn̄: Postula a/ me: et dabo tibi gentes hereditatē tuā ⁊ possessionem tuā terminos ter/

boni: iō p̄mo oīdit q̄r adiplcuit p̄ris p̄ceptū. sc̄do quō ex b̄ recepit diuinū oraculū. ibi: Jgr egressus iacob ⁊c. tertio quō ex b̄ reddidit deo gratū obsequ/ um. ibi: Surgēs q̄ iacob māe. Prima i duas. i. ptē p̄ncipalē: ⁊ icidētalē. ibi: Uidēs āt esau. Circa p/ mū exp̄mit⁹ p̄ceptū p̄ris de itinere iacob vt ptz: ⁊ vlte/ riꝰ ip̄i⁹ iacob obediētia. cuz sb̄dit: a Cūq̄ dimisisset. ⁊c. nō ita cito: sz p magnos labozes ⁊ diuīas ꝺsolatiōes q̄s i via habuit: vt patebit ꝛ. b Uidēs aūt esau. Hic incidēter describit quō esau eū duab⁹ vxoꝛib⁹ q̄s hēbat accepit aliā ꝺ genere hisma/ elis auūculi sui: credēs p b̄ satisfacere p̄ri ⁊ matri: qđ fi/ fecit: qz malā sup malas ad/ duxit. ⁊ ptz lr̄a. c Jgit e/ gressus iacob. Hic oīdit q̄r liter iacob ex obediētia pa/ tris pgēs ad suū auūculuz in via recepit diuinū oracu/ lū. cū subdit: ꝺ Cūq̄ ve. ⁊c. Jose. dicēs ī nocte hospi/ tabaſ ī cāpis: hūs suspectos hīatoꝛes ciuitatū, ꝓp̄ coꝛ/ maliciā: iō remāsit extra ci/ uitatē. Alij hebꝛei dicūt q̄ lz nō sit exp̄ssum nomē loci illi⁹. dicunt tū doctoꝛes he/ bꝛei ⁊ catholici: q̄ iste locus fuit mōs moria: ibi enī abra/ am annus su⁹ obtulerat isaac patrē suū: ⁊ ꝓpter b̄ reputa/ bat locū illū sacrū: ꝓp̄ qđ ibi declinauit: vt ibi vigila/ ret ī oratiōe p ptē noct⁹. Spe/ rās ibi diuīnā reuelationez b̄re: qđ ⁊ factū ē. e Tulit de lapidibus ⁊c. Dicūt he/ bꝛei q̄ accepit tres lapides ⁊ sat⁹ videſ ex textu q̄ acce/ pit plures: ex eo q̄ dicitur: De lapidibus. ⁊ qñ euigila/ uit inuenit q̄ illi tres lapi/ des facti erāt vn⁹ lapis: et b̄ videſ p lr̄az sequentē. f. Tulit lapidē quē supposue/ rat capiti suo. ⁊ dicunt q̄ b̄ fuit in signū q̄ dn̄s vnireſ cū eo associādo eū. Nos āt/ meli⁹ possum⁹ exponere q̄ b̄ fuit ī signū vnitatis essen/ tie in deo: ⁊ trinitat⁹ psona/ rū: de cui⁹ apparitiōe b agi/ tur. vl ī signū triū naturaꝝ in xp̄o. s. coꝛpis ⁊ aīe: ⁊ dei/ tatis ī vnitate psone: q̄ de b̄dicta ꝛcarnatiōe fuit hec reuelatio facta ip̄i iacob.

f Dormiuit in eodē loco. post longā ⁊ deuotā oratio/ nem. g Uiditq̄ in somnis scalam stantem ⁊c. ista autē scala que ex multis gradibus constituit: significabat gradus generationū: p quos christus fm carnem descendit ab abraam vsq̄ ad virginem Mariā q̄ ip̄m pepit. Et gradus huius scale nume/ rat Matth⁹. in p̄ncipio euangelij sui. ꝺ. Liber ge/ nerationis ihesu christi ⁊c. Duo latera scale sunt iusti ⁊ peccatoꝛes: qz ex vtrisq̄ descēdit fm carnē: ⁊ pro/ vtrisq̄ natꝰ est ⁊ passus. Qꝺ autē dn̄s ꝺ innixus ip̄i scale: designat q̄ ip̄a deitas est vnita carni a pa/ tribus descendēti in christo. Qꝺ autem pes scale terram tangebat: et cacumen ei⁹ celum: designatur per hoc q̄ ipse christus fm humanitatem conuenit cū hominib⁹ terrenis ī natura absq̄ pctō: sz p dei/

a auo tuo. Cunq̄ dimisisset eū isa/ a ac p̄fectus venit in mesopota/ miā syrie ad laban filiuz bathuel syri fratrē rebeccē matris sue. Ui b ꝺ deus. dēs autē esau q̄ b̄ndixisset pater

a ꝺ christum. b ꝺ in apostolis. c ꝺ gentes p̄ius

suus iacob: ⁊ misisset eū in mēso/ superbe ac sublimes. ꝺ Ecclesiam. potamiā syrie: vt inde vxorē du/ ceret: ⁊ q̄ post benedictionē p̄re/ cepisset ei dicens† Non accipies † coniugem de filiabus chanaan: quodq̄ obediens iacob parenti bus isset in syriā: p̄obās quoq̄ q̄ nō libenter aspiceret filias cha naan pater suus: iuit ad hismae/ lem. ⁊ duxit vxorez absq̄ his q̄s p̄ius habebat: melech filiaz his/ mael filij abraā sozorē nabaioth.

b Jgit egressus iacob de bersabee c† ꝺ al's rharan. pgebat aran. Cunq̄ veniſſet ad ‡ ad quēdā locū: ⁊ vellet ī eo reqe/ † scere post solis occubitū tulit de c lapidib⁹ q̄ iacebāt: ⁊ supponens ꝺ caput xp̄i deus. ꝺ Sic xp̄s ī cruce mortuus. capiti suo dormiuit ī eodez loco. f

a ꝺ christi qui est vita.

d †Uiditq̄ ī somnis scālā stātē sup g† † a ꝺ Terrenitatē. ꝺ ipse est surſum in cap, te suo: qui deoꝛsum in toꝛpoꝛe suo. tērrā ⁊ cacumē eius tangēs cēlū.

a ꝺ euangelistas predicatoꝛes. b ꝺ vltra oēm creaturā apud deum per quē omnia facta sunt. ꝺ vt inueniant eum cui omnia tribuunt. Angēlos quoq̄ dei ascēdentes † et descendētes p eam: ⁊ dominū † a ꝺ vt inueniant eum factum ex muliere. e innixum scalę dicētem sibi: Egō sum dominus deus abraam pa/ ꝺ Ecclesiam. tris tui: ⁊ deus isaac. Terraz in q̄ ꝺ homini. a ꝺ christiano populo. dormis tibi dabo et sēmini tuo:

† 35. q. 1 ✠ hac itaq; ✠ hunc ei.

† d. 11. a. 1. a. 2. c plerūq; ✠ his itaq; ✠ hos enim.

a Cūq; euigilasset ꝛc. Quisq; post torporē inertie euigilauerit: ꝛ p exercitiū boni opis vere exurrexerit: in ecclesia superemineñtē grāz dei ꝛ introitū regni celestis intelliget.
b Surgēs ġ. Aug⁹. Nō erexit iacob lapidē quē capiti supposuerat in titulū ꝛ supfudit oleū: nihil fecit idolatrie sīle: qz nō vel tūc vel postea frequēt auit lapidē adorādo: aut ei sacrificādo: sed signū fuit ꝛ pphetia ptinēs ad vnctionē vñ xp̄s dr. c Appellauitq; nomen ꝛc. Piero. Ab eo qđ dictū est: q̄ terribilis est loc⁹ iste ꝛc. loco nomen imponit bethel. i. domū dei: q̄ añ luça vocabaꝫ. i. nux vel amygdalū. Añ ridicule quidā verbū hebraicū vlā nomē vbis cē putant: cū vlā interp̄tet pz⁹. Ordo ġ iste est lectiōis. vocauit nomen loci illi⁹ bethel: ꝛ pz⁹ luça vocabulū ciuitatis. Antique ño scripture verbo vlam vel elam plene sūt: qđ nihil significat: nisi pz⁹ vel añ vel vestibulū: vel suplimiare vel postes ꝛc.
d Vocabiť do. Prophetia est dom⁹ dei ibi future. ibi ꝛ ipe rediēs deo sacrificauit.

Vidit

Nico.de lyra

tatem cōuenit cū deo patre: vt sic verus mediator dei ꝛ hoīm dicaꝫ. Per angelos dei descēdentes: intelligēdū est q̄ mysteriū incarnatiōis de volūtate dei fuit hoīb⁹ reuelatū: primo pñarchis ꝛ postea ꝓphis clarī⁹: tertio ministris no. te. clarissime. p angelos ascēdentes intelligiť fides ꝛ deuotio sanctoꝝ ī q̄libet statu p̄dicto deo p̄sentata p angelos ſm q̄ angelus raphael dixit Tobie. xij. ca. Añ orabaſ cuz lachrymis ꝛ sepeliebas mortuos ego obtuli memoriā oratiōis tue coraz dño. ꝛ ista cognouit iacob futura licz nō sint h̄ exp̄ssa: q̄ mysteriū incarnationis nō erat adhuc sic publicandū: exp̄miť tū h̄ qualr de⁹ ꝓmisit ipi iacob ꝓmissiones factas abrae ꝛ isaac: in quib⁹ ꝓtinet implicite mysteriū xp̄i. ꝛ q̄ iacob habuerit noticiā de p̄dict' ptz p h̄ q̄ dixit: a Vere dñs ē in loco isto. q: p̄ficia ꝛ mysteria diuina erāt ibi cōplenda. b Et ego nesciebā. q: p istā reuelationē de mysterio xp̄i habuit pleniorē cognitionē q̄z añ. c Pauēsq; .i. admirans de dei benignitate. d Ē terribilis ꝛc. i. venerabil'. e Nō e hic aliud nisi domus dei. Vidit enī futuruz esse q̄ ibi fundareť templū: vt h̄r. ij. Paral'. iij. ca. vbi viguit diuin⁹ cult⁹: ꝛ q̄ ibidez postea offerēdus eēt dñs noster iesus xp̄s: vt h̄r Luc. ij. f Et porta celi. q: in q̄dā loco ꝓpinq̄ passus ē xp̄s: cui⁹ passio celū appuit ꝓpt̄ qđ dr porta celi. sequiť: g Surgēs ġ iacob mane. Hic ꝓr describiť ipsi⁹ iacob deuotū obsequiū. cū dr: Tulit lapidē ꝛc. h Et erexit i titulū. i. signū rei p̄terite. s. diuīe reuelatiōis sibi facte ibidē ꝛ i signū rei future. s. fundatiōis tēpli ꝛ passiōis xp̄i. i Appellauitq; nomē vrb be. ꝛc. Loc⁹ ē ille vbi dormierat iacob tūc erat ex vrbe ſz postea inclusus ē: ꝛ sic vocauit vrbem bethel: qđ interp̄tať dom⁹ dei: ex eo qđ dixerat: Nō est hic aliud nisi dom⁹ dei ꝛc. Ad pleniorē autē intellectū hui⁹ passus cōsiderandū q̄ ista ciuitas de qua hic fit mentio ſm oēs doctores cōmuniter exponētes passum istū: est hierusalem: que legiť plura nomina habuisse: ꝛ continenť in his versib⁹ subscriptiſ: Solyma luça bethel hierosolyma hieb⁹ helia. Urbs sacra hier'm dicit atq; salem. Melchisedech ē primo fundauit eā ꝛ vocauit eam salē. i. pacificā: q: rex iusticie ꝛ pacis fuit: vt. ſ. dictū est. xiiij. ca. postea hiebuçei habitauerūt ibi ꝛ sic vocata est hieb⁹: vt habeť Judic. xix. et postea factū est vnū nomē cōpositū ex duob⁹ ꝛ vocata ē hierusalē, b, mutata l. r. Hebrei

ſ vel germen. ſ Innumerabile.

Erit q̄ semē tuū q̄si puluis terrę.
ſ Lucē fidei vel rorē⁹ boni opis. ſ occasuz vi

Dilataberſ ad orientē ꝛ occidentē: tionz. a ſ Cōtractionē voluptatſ ꝛ mortificationē desideriꝝ. b ſ claritatē sapie: ꝛ feruorem dile

septentrionē: ꝛ meridiē. Et būdicē crionis. a ſ christo. b ſ imitatoribus.
c ſ Aliqui de omnib⁹.

tur ī tē ꝛ ī semīe tuo cūcte tribus
a ſ dñs custodiat itroitū ꝛ e.t. b ſ i p̄dicatoribꝫ

terrę. Et ero cūstos tu⁹ q̄cūq; pzē
a ſ circa finē mundi. b ſ iudeam crediturum.

xeris: ꝛ reducaz te i tērrā hāc: nec dimittaz nisi cōpleuero vniuersa q̄ dixi. Cūq; euigilasset iacob de somno ait: Vere dñs ē i loco isto ꝛ ego nesciebā. Pauēsq; ex̄ terri/
a ſ qz ibi futurū erat tabernaculum.

bilis est iste: nō ē hic aliud nisi domus dei: ꝛ porta celi. Surgēs ġ iacob māne: tulit lapidē quē
a ſ templū ꝛ culeū dei futurum significat. ſ qz ibi nat⁹ est xp̄s in bethlē qđ ſpū p̄uidebat. b ſ qz ibi ī terrā descēdit: ibi in celū ascēdit. ſ qz inde aditus credētib⁹ ad capiendū regnū celorum.
a ſ Christi resurrectionem significat.

suppositum erat capiti suo ꝛ erexit in
a ſ Scōm illud: Ponit re deus d.t.o.l.

titulū: fūdēs oleū desup. Appellauitq; nomē vrb bethel: q̄ pr⁹ luça vocabaꝫ. Vouit etiā votū dicēs: Si fuerit dñs mecū: ꝛ custodierit me in via p quā ambulo: ꝛ dederit mihi panē ad vescēdū: ꝛ
a ſ domum dei. b ſ Nux vel amygdalum. Aliꝫ zulam erat nomen ciuitatis prius.
ſ vel vestimentum.

vestē ad induēdū: reuersusq; fuero pr⁹perе ad domuz p̄ris mei: erit mihi dñs in deū: ꝛ lapis iste quē erexi in titulū: vocabitur domus dei: cunctoz̄ quę dederiſ mihi: decimas offeram tibi.
a ſ non deus.

Hebrei aūt aliā rōnē assignāt h⁹ nois: dicētes q̄ ꝑmo appellata ē salē a melchisedech: vt dictū ē: postea dicta ē hiere. i. videbit: eo q̄ abrāā oblato ysaac: appellauit nomen illi⁹ loci: dñs videt. vt. ſ. dictū ē. xxij. ca. postea sequiť ibidē: Añ vsq; nūc dr: ī monte dñs videbit. ꝛ ex istis factū ē vnū nomen. s. hier'm. e. mutata in. ll. Dicta ē etiā luça. i. amygdalus: eo q̄ tales arbores abundāt ibi. postea vocata est bethel ab ipo iacob: vt dictū ē: postea tpe salomonis q̄ eā mlt̄ ampliauit ꝛ fortificauit dicta est solyma: q̄si salomonia diminute: ꝛ rōne p̄cedētis nominis. s. hierusalē p quā dā cōpositionē nominū dicta ē hierosolyma: ſz post passionē xp̄i cū destructa esset fundit⁹ p Titū ꝛ Uespasianū: Helius adrian⁹ eā reedificauit: ꝛ in ista rectificatiōe factū ē vt loca vbi xp̄s passus et sepult⁹ fuit: q̄ olim erāt extra ciuitatez vt habeť Joh. xix. inclusa sint intra ciuitatē ſm visiōz iacob p̄dictā. s. q̄ in vrbe bethel fundādū esset templū ꝛ mysteriuz passiōis xp̄i implendū: ꝛ iste heli⁹ vocauit eaz helia ex noīe suo. Vouit etiam votuz dicens ꝛc. subdiť: k Erit mihi dñs in deū. ſz videť istud ridiculū: q: votū nō ē ō his q̄ sunt de necessitate salutis. ridiculū ei esset ꝓmittere alicui illud in q̄ sibi teneť de necessitate. ꝛ iō votū ꝓprie est ꝓmissio facta deo de bonis q̄ superogationis sunt sine quib⁹ pōt esse sal'us. Qđ aūt iacob dñm recognosceret esse deū: erat de necessarijs ad salutē. ergo ꝛc. Dicendū q̄ nō vouit q̄ dñs esset sibi de⁹ q: ꝑ non cadit sub voto: sed vouit q̄ recognosceret eū deū exhibendo ei specialē cultū ꝛ colēdi modū. qđ erat superogatiōis: sic religiosus astringit se seruire deo ī obediētia sine ꝓprio: ꝛ in castitate: ad q̄ nō tenebaꝫ de necessitate salutis. l Et lapis iste quē ꝛc. Tū q: postea ibi fundatū est templū: vt p̄dictū ē qđ vocatū est dom⁹ dei. Tū q: iacob in suo redītu intēdebat ibi offerre sacrificia ꝛ oblatiōes tanq̄ in loco diuino cultui deputato qui cōiter vocať dom⁹ dei. iō subdiť:
m Cunctoz̄ūq; que dederis mihi: decimas offeram tibi. quod ꝛ postea fecit vt habetur. j. xxxv. ca.

ſ La. XXVIII

Moraliter.

et Vocauit itaq; isaac ꝛc. Sic dictū est. ſ. xxij. ca. p isaac figuratus fuit xp̄s cui⁹ filiꝰ ē p adoptiōis gr̄az q̄libet bonus christian⁹ q̄ bñ p iacob figurať: eo q̄ iacob supplātatoz interp̄tať: bonus aūt catholic⁹ supplāt are vitia conatur: ꝛ tali aliq̄n xp̄s inspirat ꝓtinētie, p positū ꝛ sic vocat eū d. † Volt accipe cōiugem de genere chanaan. q̄ inteptať possessio. i. ne cōtrahas carnale mr̄imoniū qđ hz annexā curā possessionū.
† Sed vade ꝛc. ad domuz bathuel. i. cōtinentie q: bathuel interp̄tať xp̄go. cōtinētia xo securi⁹ fuať in religiōe. iō talis aliq̄n disponit ipam intrare. iō subdiť:
c† Igitur egressus iacob de bersabee. i. de domo parentum.
† Pergebat arā. q̄ interp̄tať vigilia ꝓpū. ꝓpt̄ qđ significat religionē quā intrātes vigilāt ī obsequio dei. d† Cūq; venisset ad quēdā locū. s. religiosū. † Et vellet in eo reqescere. sumēdo habitū. e† Tulit de lapidib⁹ q̄ iacebāt ꝛ supponēs capiti suo ꝛc. p lapides intelliguñ religionis austeritates q̄ sibi debēt exponi ꝛ si sit paratus ad eas sustinendum. quod significať p suppositionem lapidum suo capiti: tunc debet recipi.
g† Viditq; ī somnis. q̄tē cōtēplatiōis. † Scalā stantē sup terrā. i. religiōis altitudinē. but⁹ aūt scale latera sūt lectio ꝛ oro deuota. gradus aūt penitētie opa p q̄ ascēdiť ī celū. Matth̄ . iiij. Penitētiā agite appropinq̄bit ei regnū celoz. † Et dñm innixtū scale. i. xp̄m q̄ vixit i austeritate pnie ꝛ finaliť fuit posit⁹ in scala crucis sancte. hec eī religiosus videre dz ī scā meditatiōe. † Et ag̃leos dei ascēdētes. religiosoz merita dño offerē

do.

do. † Et descēdētes.ad eoꝝ custodiā reuertēdo:ꝛ pⁿ taliū meditationē religiosus magis approbat ſui statⁿ mutationē dicēs: † Nō est hic aliud nisi domⁿ dei ꝛ porta celi.

In ca.xxviij.vbi dⁱ in postilla:Per angelos descēdētes.

Additio. Scdm hāc ꝟsideratiōez postillatoris pⁿ debuissent noīari angeli descēdētes ꝙ ascēdētes:cuⁱ oppositū ē i lra.vñ aliē exponit a Hzegˢ.i pmo pastorali vbi sic dicit: Jacob ascēdētes ꝛ descēdētes angelos vidit:qz.ſ.p̄dicatores recti nō solū surſū caput ecclie.videlz xp̄m ꝓtēplādo appetūt:ꝫ deorsū ꝙz ad mēbra illiⁿ miserādo descēdūt:ꝟ ille.qđ videt ptinere ad allegoriaz.Sūt aūt alie expositiōes sctoꝝ i ꝟ loco.vt i Glo.q̄ cā breuitatˢ sūt omitende:ꝛ etiā qz magˢ ptinēt ad sensū mysticū.fm scm Tho.scda scde.q.lxxxj.ꝟ ꝟ q̄ Jacob vidit angelos i scala ascēdētes intelligunt angeli bñ ꝓtinue ascēdētes fm dei ꝓtēplatiōem: q̄ etiā sūt descēdētes eo ꝙ ḡdiu mūdus durat admiſtratiōi inferiorˢ creature itēdūt: nūq̄ tñ deserētes iternā ꝓtēplatōez.

Replica correctorij ꝺtra Burgen. Jn ca.xxviij. postillatoꝛ bz pulcbrā ꝟsideratiōnē ꝺ angelorū gelorꝝ ascensu ꝛ descēsu:sic ꝙ dic descēsuz p̄cedere ascensuz:sed Burgen.dic ꝺtrariū:ꝛ mouet p ordinē lre q̄ prius narrat ascēsum nō attēdēs sepe p anticipationē lrāz ordinari: sic Job.xij. dicit:Maria vnxit pedes dñi.ꝛ extersit capillis ꝛ lauit lachrymis:qđ p oppositū factū ē.igit p anticipationē ꝺ: nec Burgē. aliquā aliā ponit lrālē expositionē:sctoꝝ aūt doctoꝝ ꝛ Glo.ordi.expositionē dicit ad mysticū sensū ptinere:finaliter adducit sctm Tho.exponētē ascēsuz de ꝓtēplatiōe ad inferiora:ꝫ nec illa lrālis esse pōt ꝙ si esset:necesse ē descensuz p̄cedere sic actio ꝓtēplationē fm sctos doctores exēplificātes: iacob pⁿ lye ꝙ rachel nupsisse:nec oportuit iacob de his instrui:ꝫ solū de mysterio incarnatiōis significate p ūmirtionē scale q̄ eidē deⁿ inuebaī exigebat hec reuelatio p̄mū oim fidē:ad quā querendaz oportuit angelos descēdere nūciādo mysteria:ꝛ exigēdo fidez a sctis p̄ibⁿ:ita descēdit missus gabriel āgelus ad Mariā virginē salutādo:nūciādo:exigēdo:qz tūc exacta fide ꝛ habita regressus ascēdit:hāc ꝟsideratiōez ꝛfirmat beatⁿ Augⁿ.i fmone ꝺ nati.x̄ginis:i q̄ pⁿ descēsū āgeli ꝛ x̄ginis datā fidē atq; ꝟsen sū dic nec moza recūit nūciⁿ.ꝛ x̄ginalē thalamū ingredit xp̄s.

a Vidit. XXIX Aqua putei scientia veterˢ testamēti:quā lapis claudebat: qz lra legis spūalē sensū in co celabat:ꝫ veniente xp̄o lapis remotus est: cū p̄dicatione nouī testamēti vmbra legis exclusa:ꝛ veritas euangelij patefacta ē. All. Puteū baptismⁱ:p agrū mūdus exⁿmit:p tres greges iuxe puteū accubātes signant illi q̄ ad fidē trinitatis capiēdā ptinēt:in būilitate expetentes baptismi graz b Lapide.Duricia ifidelitatˢ:qua abierat ꝓcipit baptismus vite.Pastores aūt sūt ecclesie:q̄ amato lapide:p iacob adaq̄re greges cupiūt: qz xp̄o auferente ifidelitatē ab eoꝝ cordibⁿ q̄s p̄destinauit ad sacrm baptismi:abluūt vnda purificatiōis.

c Osculatˢ ē eā. Aug.Cōsuetudiſ fuit maxie in illa simplicitate ātiq; vt ꝓpinq̄ ꝓpiq̄s osculaꝛēt:et hodie fit i mltˢ locis.Sz queri pōt quō illa ab ignoto osculū accepit:si postea i dicauit iacob ꝓpī q̄tatē:q̄ itelligendū ē:aut illū q̄.p/pinq̄tatē nouerat fidentē i osculū irruisse:aut postea scripturaz narrasse p recapitulatiōez cu pmū iacob idcauerit q̄s esset.

Ro/ Rofectˢ q̄ ia Ca. XXIX cob venit ad terrā oriētalē

a baptismū. Sciaz scripturaz. gratiā spūssancti p p̄dicationez xp̄i venturā ad ecclīam de gētibⁿ q̄ recta erat: nōduz aduenīte ex incarnato dei vbo. b mūdi. c ꝓpt fidē trinitatˢ.

ꝛ vidit pūteū i agrō:trēs q̄z greges

a simpliciū. stratu ꝛ oueca dextris. b grām baptismi perentes. humilit. c qz scripture mysteriis satiari desiderant.

ouiū accūbātes iuxta eū. Nā ex illo

Simplices. regumento litterę.

b adaq̄bāt pecora:ꝛ os eⁱ grādi lapide claudebat.Horisq; erat vt cūctˢ ouibⁿ ꝓgregatˢ ꝺuoluerēt lapidē:ꝛ refectˢ gregibⁿ: rursuz sup os putei

ꝓpheras.

ponerēt. Dixitq; ad pastores: Frēs vñ estˢ? Qui rñdert ꝺ aran. q̄s interrogās nūq̄d ait nostˢ laban filiū nachor? Dixert: Nouimⁿ †Sanⁿ ne est inq̄t:Valet iquiūt:Et ecce rachel filia eiⁿ venit cū grege suo. Dixitq; iacob:Adhuc mltū diei supest:nec est tps vt reducanī ad caulas greges: aūi date potū ouibⁿ ꝛ sic ad pastum eas reducite. Qui rñdert: Nō possumus donec oīa pecora ꝓgregenī:ꝛ amoueamⁿ lapidem ꝺ ore putei:vt adaq̄mⁿ greges. Adhuc loq̄banī:ꝛ ecce rachel veiebat cum ouibⁿ p̄ris sui. Nā gregē ipa pascebat. Quā cū

hec pastoribus dicebat.

vidisset iacob:ꝛ sciret ꝟsobrinā suā: ouesq; laban auūculi sui:amouit lapidez q̄ putⁿ claudebat:ꝛ adaq̄to grege osculatˢ ē eā: eleuataq; voce fleuit: ꝛ idicauit ei ꝙ fraī esset p̄ris sui:ꝛ filius rebecce. At illa festinās nūciauit p̄ri suo. Qui cum audisset venisse iacob filiū sororis suę:cucurrit obuiā:cōplexusq; eū :ꝛ in oscula ruēs:duxit i domuz suam. Auditis autē causis itineris:respondit: Os meuz es:et caro mea. Et postq̄ ex/

Nico. de lyra

Rofectˢ ḡ iacob. Dic p̄ir ꝺscribit ia Ca. XXIX cob ꝛtū ad mltiplicationē ꝓlis:ꝛ qz ꝓlē ꝟsecutⁿ ē p ziugiū:ꝛ ziugiū p obsequiū ꝛ itineratiōez i terrā alienā:iō scptura p̄mo exⁿmit itinerˢ sui ⁊minū. scdo in termio sui laborˢ obsequiū.ibi:Et postq̄. tertio ꝓ labore ziugiū.ibi:Dixitq; ad laban.q̄rto ziugij fructuz.ibi:Audēs aūt dñs Circa p̄mū dic sic: b Erat ad terrā oriēta lē.Ciuitas ei aran q̄ erat ⁊minⁿ ad quē sui itinerˢ erat i pte oriētali respectu t̄re p̄missiōis vñ recesserat:ꝛ pz lra. scd: c Hostˢ laban fi.nachoꝛ.i.nepotē eiⁿ:qz erat filiⁿ filij sui. ſ.bathuel:noīauit tñ nachoꝛ ꝛ nō bathuelez qz erat caput generˢ i illo loco:sic abzaā fraī eiⁿ i alio latere.ꝛ pz lra vs q̄z ibi: ꝺ Quā cū vidiſ.t̄.qz oīa diligēter inq̄sierat a pastoribⁿ. e Amouit lapidē.cū pastoribⁿ qz iā greges erāt ꝓgregati. f Osculatˢ est cā t̄.i.nepos. Cōsiderādū q̄ ista nō fuerūt facta eo ordīe q̄ scripta sūt:ꝫ p̄mo indicauit ei ꝙ eēt cognatˢ suⁿ germanⁿ:ꝛ tūc osculatˢ ē eā fm morē cōsanguineoꝝ q̄ erat apud antiq̄s:ꝛ adhuc ē mō i pluribⁿ locis:ꝛ tūc fleuit ex pietate:qz in talibⁿ solēt viscera cōmoueri:ꝫ cū mlieres sint magˢ pne ad lachrymas ꝙz viri:videt ꝙ debuisset plus dixisse ꝺ rachel ꝙ fleuisset.Sz pōt dici q̄ forsitan sic fuit:ꝫ nō sit scptū.qz ñ oīa scpta sūt:ꝛ maxime qz exp̄sso fletu iacob satˢ dat ītelligi fletⁿ rachel ꝓpē maiorē ꝓnitatē:vt dictū ē.Aliā x̄o cāz huiⁿ fletⁿ assignāt hebrei:ꝛ satˢ ē x̄ilile dicētes: ꝙ qñ iacob recessit a pre recessit cū bona comitiua:ꝛ cū copia argēti ꝛ auri:cū ei abraam misisset ꝛnū suū illuc ad q̄rēdū vxorē filio suo isaac misit cū honorifice ꝛ cū mltˢ bonis.vt hr̄.ē.xxiij.ca.cuⁱ rel isaac nō erat ⁊memor:ꝛ iō cū eēt valde potēs ꝛ dites vt dictū ē.ē.xxvj.ca. Nō ē x̄ilile ꝙ minⁿ honorifice mitteret filiū ꝓriū ꝙz abzaā misat ꝛnū suū. Dicūt igr ꝙ eliphaz ꝓmo genitⁿ esau:q̄ iā erat adultⁿ ꝺ ꝓcepto pr̄is sui ībat ꝛ iacob cū mltitudīe armatoꝝ ꝛ cōp̄hēdit eū:tñ ñ occidit:eo ꝙ iacob eēt auūculⁿ eiⁿ:ꝛ qz iacob tēnerat eū i sinu suo cū eēt puerulⁿ:ꝫ dimisit eū solū ꝛ oīb bonis spoliatū. Jacob āt cū ꝛēt iā a lōge noluit redire ne i via occideret:ꝛ ne pr̄ ex cuētu nimiū turbaret:ꝫ ꝓcessit vltra solⁿ ꝟsidēs ꝺ dei adiutorio q̄ posset sibi maiora reddē.vñ.t.xxxij.ca.dixit iacob:In baculo meo transiui iordanē istū.i.solus ꝛ paup:ꝛ nūc cū duabⁿ turbis regrediοr.Cū igr vidit ꝟsobrinā suā:ꝛ nō habuit aux ꝛ argētū seu iocalia ad dādū sibi sic ꝛnus abzae dederat rebecce.vt.ē.dcfm ē.xxiij.ca. Memor huiⁿ rei cepit lachrymari.sequit: g Auditˢ āt causis itinerˢ.scz ꝓpt odiū frīs sui esau cōtra ipm:ꝛ q̄ acciderat sibi in via.

b Respondit os meum ꝛ caro mea.ac si diceret: licet ex aduentu tuo nō videam magnā vtilitatem mihi ꝓuenire: qz venisti vacuⁿ:tñ recipiā te:qz es nepos meus. Et ista expositio p̄cedit fm ea q̄ dicta sūt ꝺ expoliatiōe iacob. Sed alios x̄o q̄ nō tenēt istā expoliatiōez aliter exponendū ē. Auditis aūt causis t̄.ſ.q̄ venerat ad vitandū irā fratris sui:ꝛ accipiendū vxorem de filiabus laban:vt supra dictū est.xxvij.ca. Respondit:os meum ꝛ caro mea.ac si diceret ex quo tu es de genere meo melⁱ est ꝙ detur tibi filia mea vxor ꝙz alteri:quia tunc tpis nō cōtrahebant libenter matrimonia cū extraneis:vt satis patet ex supra dictis.

i Et postq̄ expleti sunt t̄. Dic ꝟsequēter describit ipsⁿ iacob seruitium p̄o rachele habenda vxore: qz non habe/

bat diuitias

a Nomẽ maioris tẽ. Victorin⁹ martyr. Rachel ⁊ lyã in silitudinẽ ecclie ⁊ synagoge interp̃tat⁹ ẽ. Lyã maiorẽ natu synagogaꝫ significare existimat: qz p̀ pplm dei genuit. q̃ oculis lippa dr: qz lex p moysen data: coopata est et signata. Rachel minor ⁊ pulchra prius sterilis: post fecunda: ecclesiam signat: q̃ tpe posterior ⁊ sctã corpe ⁊ spũ. Oculi ei⁹ decori: qz euãgeliũ videre meruerunt. Sz diu sterilis dũ synagoga pplm generauit. Pro rachel iacob seruiuit: ⁊ supponit⁹ ei lya: qz xp̃s vt ecclesiaꝫ sibi assumeret: pri⁹ sibi synagogã p̃iunxit.

b Septẽ annis. Seruit⁹ iacob septẽ annoꝝ p duabus vxorib⁹ p̃ñt⁹ vite tp̃s signat: qz septẽ diebꝫ volui. q̃ dñs formã fui accepit: obediẽs patri vsq̃ ad mortẽ. Jacob fuiuit: qz fili⁹ hoĩs nõ venit mĩstrari: sz mĩstrare. Ille oues pauit: ⁊ xp̃s dixit: Ego sum pastor bon⁹. Ille p mercede variũ pecus sibi abstulit: xp̃s diũsaꝝ gẽtiũ varietatẽ sibi congregauit. Ille tres ẏgas amputat⁹ cortic⁹ ĩ alueis aq̃ꝝ posuit: vt carũ p̃creatiõe mltiplicarent oues. ⁊ dñs nr̃ in aq̃ baptismat⁹ triũ psonaꝝ noĩa: p̃ris: ⁊ filij: ⁊ spũssancti. pplo fideli p̀posuit: vt q̃ b̃ pleno corde p̀sperit: efficiat ouis dei. c Et videbant illi pauci tẽ. Quõ b̃ dictũ sit: querendũ ẽ: cũ ⁊ breue tp̃s longũ videat amantib⁹? Dictũ ẽ q̃ p̀pter laborẽ seruitut⁹ quẽ faciẽ faciebat amor. Aug⁹. Pro ingenti crimie obijci unt iacob q̃ttuor vxores. Sz qm̃ tũc mos erat crimẽ nõ erat: nũc aũt crimẽ est: qz mos nõ ẽ. Alia sũt peccata extra naturã. alia extra mores: alia extra p̃cepta. Sz iacob nõ extra naturã b̃ fecit: q̃ nõ lasciuiẽdi: sed gignẽdi cã illis mulierib⁹ vtebat: nec extra morẽ: qz illo tpe ĩ illis terris b̃ factitabat. Nec extra p̃ceptũ: qz nulla lege p̀hibebat. Nũc xo legib⁹ ⁊ moribꝫ b̃ nõ lz. Que duo si q̃s cõtẽpserit: etiã si tãtũmodo cã generãdi vtat plurib⁹ feminis peccat tñ: et bũanam violat societatẽ: cui necessaria ẽ ppagatio filioꝝ. Sz qz hoĩes aliter se habẽtib⁹ moribꝫ: nõ p̃ñt delectari vxoꝝ multitudĩe: nisi libidinis magnitudĩe. errãtes nõ putãt haberi potuisse vxores multas: nisi ꝛcupiscentie carnalis flagrãtia. Jsi. Due sũt q̃ vxores iacob libere. ambe enĩ filie remissiõis pctõꝝ. i. dealbatiõis q̃ ẽ labã: vna amat⁹: altera tolerat⁹. Sz q̃ tolerat⁹ p̃ꝝ ⁊ vberi⁹ fecũdat⁹: vt si nõ p̀pter se: p̀pter filios diligat⁹. Labor enĩ iustoꝝ maximũ fructũ in eis bz q̃s deo generauit inẽ multas tribulatiões p̃dicãdo: propter quos sunt in laboribus: ⁊ in plagis: et in mortibus frequẽter: p̀pter quos habent foris pugnas: intus timores: ipsos gaudiũ ⁊ coronaꝝ suã vocant. Nascunt aũt facili⁹ ⁊ copiosius sermone fidei quo p̃dicãt christum crucifixũ: ⁊ quicq̃d humana cogitatiõe citius p̀cipit: et infirmos lre oculos nõ p̀turbat. Rachel aũt clara facie mente excedit deo: ⁊ vidit ĩ p̀ncipio verbuz apud deũ: ⁊ vult parere: et nõ potest: qz generationẽ eius q̃s enarrabit. Jsi. Due libere vxores iacob: quia due vite nobis in corpore iesu christi predicant⁹. Una tpalis: in qua laboramus: altera eterna in qua delectationem dei contemplabimur. Jstam dñs passiõe: illã resurrectione declarauit. Ãĩ lya interp̃tat laborans. Rachel visum principiũ: vel verbum ex quo videt p̀ncipiũ. Actio bũane vite in qua viuimus ex fide: multum laboriosa est in operibus ⁊ incerta quo exitu p̀ueniat ad vtilitatem eorũ quib⁹ cõsulere volum⁹. Hec est lya prior vxor iacob: ⁊ lippa oculis. Cogitatioes enĩ mortaliũ timide: ⁊ incerte p̀uidẽtie sunt. Spes xo eterne cõtemplatiõis certã bñs intelligentiã veritatis: ipa est rachel bona facie et pulchra specie. hãc amat ois pie studiosus: ⁊ p̀pter hãc seruit gr̃e dei: in q̃ peccata nr̃a si fuerint sicut feniciũ als coccinũ: quasi nix dealbabunt⁹. Laban dealbatio cui seruiuit iacob p rachel. Neq̃ enĩ q̃sq̃ cõuertit⁹ sub gr̃a remissiõis peccatoꝝ seruire iusticie: nisi vt quiete viuat ĩ verbo: ex q̃ videtur p̀nciplũ: q̃ est deus. Ergo p̀pter rachel nõ p̀pter lyam seruit⁹. Nemo enĩ amat in operib⁹ iusticie laborem actiõis vel passionis nec eam vitã p̃pter ipsam expetit: sicut nec iacob lyam: sed tñ nocte suppositã in vsum generandi amplexus fecunditatem eius expertus est. ⁊ qz p se nõ poterat diligi dñs vt ad rachel p̀ueniret⁹: fecit eam tolerari. deinde p filios cõmendauit. Jta quisq̃s dei seru⁹ sub dealbationis peccatoꝝ gratia est cõstitutus. hoc solũ amans in sua meditat⁹ cõuersatione: vt doctrinã sapientie percipiat quam plerisq̃ se cito p̃cepturos putant: cũ se in septem p̃ceptis exercuerint: que sunt de dilectiõe p̃ximi: ne cuiq̃ noceat. i. patrẽ tuũ honora ⁊ matrez: nõ mechaberis: nõ occides: nõ furaberis nõ falsuz testimoniũ dices: nõ concupisces vxorem p̃ximi tui nec rem proximi tui: quibus p posse obseruatis: cũ homini p cõcupita ⁊ sperata pulcherrima delectatione doctrine: p tentatiões varias quasi p hui⁹ seculi noctem. tolerãtia laboris adhesit: velut p rachel lya inopinata cõiungit⁹. ⁊ banc sustinet: vt ad illaz p̀ueniat: si p̀ueneranter amat: acceptis aliis septem p̃ceptis. ac si dicatur ei. Serui alios septẽ annos p rachel: vt sis paup spũ: mitis: lugẽs: esuriẽs: ⁊ sitiẽs iusticiã: misericors: mũdi corde: pacificus. Vellet enĩ si posset sine

Mat.20.d Job.10.c

pleti sunt dies mensis vn⁹ dixit ei: Nũ qz frater meus es: gratis seruies mihi? Dic quid mercedis accipias? Habebat vero duas filias. Nomen maioris lya: minor appelabatur rachel. Sed lya lippis erat oculis: rachel decora facie et venusto aspectu. Quã diligens iacob ait: Seruiaz tibi pro rachel filia tua minore septez annis. Rñdit laban: Melius est vt tibi eam dem q̃ alteri viro. Mane apud me. Seruiuit igit⁹ iacob pro rachel septem annis: et videbant illi pauci dies pre amoris magnitudine. Dixitq̃ ad laban: Da mihi vxorẽ meam: quia iam tempus est impletum vt ingrediar ad eam. Qui vocatis multis amicorum turbis ad conuiuiuz: fecit nuptias: ⁊ vespere lyã filiam suã introduxit ad eum: dans

a ſ Laborem leuiabat amor.

a ſ actiuam vitam que filios parit per predicationem ⁊ exemplum bonorum operum.

bat diuitias ad dãdũ p dote. ⁊ pz lra vsq̃ ibi:

a Et videbant illi pauci dies. videt enim q̃ deberet dici cõtrariũ: qz scribit⁹ Prouer. xiij. Spes q̃ differt⁹ affligit aliaz. et qz desiderabat ⁊ sperabat hr̃e rachelẽ dies expectationis debuissent sibi videri mlti. Ad qd̃ rñdet Hier. q̃ ibi accipit⁹ dies pro laboze dierũ q̃ alleuiabat⁹ ⁊ videbat⁹ paruus p̀pt amorẽ. Alit etiaz pt dici q̃ videbantur ei dies pauci ĩ cõparatione ad rem tam amabilẽ: qz plurib⁹ annis seruisset p ea si fuisset requisit⁹. Aduertendũ tñ q̃ iste amor non erat libidinosus nec excedẽs limites ratiõis: et iõ nõ erat inordinatus nec malus. b Dixitq̃ ad laban. Hic cõsequẽter describit⁹ ipi⁹ iacob cõiugiũ qz iã cõpleuerat seruitiũ septẽ annoꝝ p ea: ⁊ ideo iustũ erat vt sibi dare⁹. ⁊ hoc est quod subdit⁹:

c Quia iã tp̃s ẽ ipletum tẽ. affectu maritali. Aliã etiaz cãm dicti hui⁹ assignãt hebrei docentes: ⁊ verũ est q̃ iacob iam erat .lxxxiij. annoꝝ: ⁊ videbat q̃ tẽpus generandi curreret sup eum. p̀pter etatem. sciebat etiaz p diuinam reuelationez q̃ p̀missiões facte abrae ⁊ isaac de terra. p̀missi onis et multiplicatiõe prolis: complende erant in filijs suis a quibus duodecim trib⁹ israel nominate sunt: et ideo merito dicebat: Quia iã tẽpus impletum est tẽ. Quod autẽ iacob esset tũc lxxxiij. annoꝝ potest probari ex scriptura colligendo tamẽ ex pluribus locis. Dicit⁹ enim infra xlvij. ca. q̃ iacob cum descendit in egyptum requisitus a pharaone d̃ sua etate respondit: dies vite mee. cxxx. annoꝝ sunt. Quãdo aũt dixit laban: da mihi vxorem meam: iam seruierat septẽ annis: et sic vsq̃ ad natiuitatem ioseph remanebant septem anni alij sue seruitutis pro vxoribꝫ vt habetur infra. xxxj. ca. et in fine secũdi septẽnij natus est ioseph: ⁊ tunc voluit iacob recedere completo seruitio pro vxoribus suis: vt habetur infra eodẽ ca. vbi dr: Hato aũt ioseph dixit iacob socero suo: Dimitte me vt reuertar in patriam tẽ. sed precibus laban deuictus adhuc remansit cum eo sex annis quibus seruiuit p gregibus suis: sicut dicitur infra. xxxj. ca. Per viginti annos in domo tua seruiui tibi. xiij. pro filiabus: et sex pro gregibus tuis. et sic patet q̃ a tempore in quo iacob dixit ad laban: Da mihi vxorem meam tẽ. vsq̃ ad natiuitatez ioseph fluxerunt septem anni. Itẽ ioseph triginta annoꝝ erat q̃ñ factus fuit p̃positus terre egypti: vt habe⁹. j. xlj. ca. Et extũc vsq̃ ad descẽsuz iacob in egyptũ fluxer⁹t. ix. anni. s. septẽ anni fertilitatis: et duo famis sicut habe⁹. xliij. ca. quando misit ioseph pro patre suo adducẽdo. ibi enim dicit⁹: Biennium est q̃ incepit esse fames in terra. igit⁹ si coniũgant⁹ simul anni p̃dicti a tpe q̃ iacob accepit vxorẽ vsq̃ ad iacob veit ĩ egyptũ: ⁊ respõdit pharaoni de etate sua: inueniunt⁹ anni. xlvj. quibus subtractis de etate iacob qui tunc erat centum triginta annorum: vt supra dictum est.

villa

remanent

¶ Vlla tolerãtia laboris: q̃ in agẽdo patiẽdoq; amplectẽda est ad pulchre ꝓtẽplatiõis delitias puenire. Sz b nõ põt ĩ terra moriẽtiũ: qđ his verbis significat. Nõ ẽ in loco nr̃o cõsuetudinis ꝛc. Maior appellator: q̃ tpe prior ẽ. Prior ẽ enĩ in hois eruditione labor opandi q̃ iusta sunt. Añ: Cõcupisti sapiẽtiã: ꝥua mandata q̃ ad iusticiã ptinẽt. Justicia aũt q̃ ex fide ẽ: q̃ inẽ tẽrationũ picula ẽ: vt pie credẽdo qđ nõdũ itelligik: etiã itelligẽtie
Esa.7.b fm.lxx. meritũ cõsequak. vñ: Nisi crediderit: nõ intelliget. Justicia eĩ ad fidẽ: ad sapiẽtiã intelligentia ptinere monstrat. Nõ ẽ tñ ꝓbandũ desideriũ pspicien de xtat: sz ad ordinẽ reuocãdũ: vt a fide incipiat: ꝛ bonis opib⁹ nitak puenire q̃ tẽdit. Jn q̃ enĩ versak virt⁹ laboriosa ẽ: ĩ eo q̃ appetit lumĩosa sapiẽtia.
† .29.q.1.¶ ¶ obijcitur. 35.q.1.¶.1. Quid op⁹ ẽ inq̃t credere q̃ mihi nõ ostẽdik. Mãifesta aliq̃s xbũ: q̃ videam oĩm ꝓncipiuz. Jd enĩ ẽ ad qđ maxie ꝛ ꝑmit⁹ inardescit. Cui rñdet. Pulchrũ est qđ desideras ꝛ amari dignũ: sz pr⁹ nubit lya q̃s rachel. Ardoz iste ad hoc valeat: vt ordo nõ recusef sz tolerek: sine q̃ non põt ad id pueniri qđ diligit. Cum autez puentum fuerit: simul habebik ĩ b seculo. speciosa intelligẽtia ꝛ laboziosa iusticia. Quis enĩ acute et sincerik cernak ĩcõmutabile bonũ: ad
Sap.9.d huc corp⁹ qđ corrũpik aggrauat ãiaz: ꝛ deꝑmit sensuz multa cogitantẽ. Ad vnũ q̃ tendendũ: sz ꝓpter b multa ferẽda. Jdem. Proinde vita q̃ studio cõtẽplatiõis cõpetit: vt ea q̃ carni sunt inuisibilia: nõ infirmis oculis mẽtis ꝑ ea q̃ facta sũt intellecta ꝓspiciat: ꝛ sempiternã dei xtutẽ ac diuinitatẽ ineffabilik cernat. vacare vult ab oñi negocio: ꝛ iõ sterilis. Affectãdo enĩ ociuz q̃
† De renũ. c. nisi in fi. studia cõtẽplatiõis ignescũt: nõ cõpatik infirmitati hoĩm q̃ ĩ põssuris sibi desiderãt subueniri. Sz qz ipa ꝓcreandi charitate ĩardescit: vult docere qđ nouit. Uidet sororẽ labore actiõis filijs abũdãtẽ ꝛ dolet pot⁹ currere hoĩes ad xtutẽ q̃ eoz necessitatib⁹ ꝓsulit: q̃s ad illã vñ diuinũ ĩcõmutabile aliq̃d discitur.
g.30.a Añ: Zelabat rachel sororẽ suam.

Jdẽ. Proinde qz pur⁹ intellect⁹ ẽ illa diuina substãtia q̃ corp⁹ nõ ẽ: ꝛ ideo ad carnis sensuz nõ ptinet: verbis carne editis exprimi nõ põt: eligit doctrinã sapiẽtie: ꝑ quaslibet corporeas imagines: vtcunq; cogitãdo insinuare diuina: q̃s ab officio talia docẽdi cessare. sicut eligit rachel ex viro suo ꝛ ancilla suscipe filios q̃s sine liberis esse. Bala enĩ interꝑtak inueterata: q̃ est ancilla rachel. De veteri enĩ vita carnis sensibus dedita corporee cogitank imagines. etiam cuz de incõmutabili substãtia diuinitat⁹ aliq̃d audik. Suscepit ꝛ lya de ancilla sua filios numerose prolis amore succensa: cui⁹ ancilla ꝛelpha interꝑtak os bians: q̃ illos significat: quoz ad ꝓdicationẽ suscipiendam os
Par.7.b biat: ꝛ coz nõ biat. Añ: Populus hic labijs me honorat: coz aũt eorum lõge
Rom.2.c est a me. Et alibi: Qui predicas nõ furandũ furaris. Sed vt etiam per hanc conditionalem libera vroz iacob laborans filios regni suscipiat ait dom⁹: que dicunt facite ꝛc. Unde apostolus:
Phil.1.c Siue occasione siue veritate chriſt⁹ anũncietur: ꝛ ĩ hoc gaudeo sed ꝛ gaudebo tanq̃ ꝛ ancilla pariente: de prolis numerositate letatur. Ex vtero quidẽ lye facta: sed ex beneficio rachel edita. Cum virum suum debita nocte concubitorum acceptis a filio lye mandragozicis malis cum sororе cubare ꝑmisit.

ancillã filiꝫ ꝛelphan nomie. Ad quã cũ ex more iacob fuisset ingressus: facto mãe vidit lyã ꝛ dixit ad socex suũ: Quid ẽ qđ face
¶ Quis vel visum principiũ.
re voluisti? Nõne ꝑ rachel serui
¶ contemplariua.
ui tibi tãre lyã imposuisti mihi? Respõdit laban: Nõ est in loco nr̃o ꝓsuetudinis vt minores añ
¶.i.celebra nuptias has ỏ more.vij.dieb⁹. Jni tradamus ad nuptias. Imple quũ ei fuit vt deceptũ septẽ alios ãnos differret hebdomadẽ diex hui⁹ copule: ꝛ hãc q̃z dabo tibi ꝑ opẽ q̃ seruitures es mihi septem annis alijs.
a ¶ septem dierũ nuptiarũ lye: quibus impletis seruiuit septem annis.
Acqeuit placito: ꝛ hebdõmada trãsacta rachel duxit vroxẽ. Cui
¶ inueterata. ¶ als dederat.
pater seruã balã tradiderat. Tãdẽq; potik optatũ nuptijs: amorem sequẽtis ꝓtulit: seruiens apud eũ septez annis alijs.
†Uidẽs aũt dñs q̃ despiceret ly an.: aperuit vuluaz eius: sororе sterili ꝑmanẽte. Que conceptũ genuit filiuz: vocauitq; nomen
¶ visionis filius.
ei⁹ ruben dicẽs: Uidit dñs hũilitatez meã. Nũc amabit me vir me⁹. Rursumq; cõcepit: ꝛ peperit filiũ: et ait: Qm̃ vidit me dominus haberi cõtemptui: dedit etiam istuz mihi† Uocauitq; nomen illi⁹ ¶ Audito. symeon. Concepit ter
¶ filium.
tio: ꝛ genuit alium dixitq;: Nũc q̃z copulabik mihi marit⁹ me⁹. eo q̃ peperim illi tres filios: ꝛ id circo appellauit nomẽ illi⁹ leui.
¶ amplificatio vel additio.
Quarto cõcepit ꝛ peperit filiũ: et ait: Modo confitebor domi
a ¶ cõfessionem.i.gratiarũ actionẽ sic ibi: Cõfitebor tibi pater celi ꝛ terre.i.gras agam tibi.
no. Et ob hoc vocauit euz iudã. Cessauitq; parere.

remanẽt anni.lxxxiiij.q̃s habebat qñ ꝑmo accepit vroxẽ. Ex q̃ ptz ei⁹ ꝓtinentia ꝛ q̃ nõ accepit plures vxores libidine ductus sz ꝓpter amore. sequik: a Facto mane vidit lyam. Sz q̃rit b, q̃re nõ cognouit eã de nocte qz ad vocẽ vt ad tactũ potuit eã cognoscere: cũ iã ꝑ septẽ annos mansisset ĩ eadẽ domo. Dicẽdũ q̃ ĩ b ostẽdik laus ipsi⁹ iacob ꝑmo: qz nocte illa forsitan nõ tetigit: sz ꝓtinẽs ab ea orõni vacauit: sic ꝛ de tobia legik. Scdo qz qz si tetigit eã carnalik ostendik hic q̃ nõ q̃siuit ĩ vroxe sua blãditias meretricias in tactib⁹ ꝛ verbis: sz magis ea vsus est ĩ castitate maritali. Si aũt q̃ratur ꝑ hoc an inẽ ipm ꝛ lyã fuit matrimoniũ: Dicẽdũ q̃ nõ: qz ad matrimoniũ necessario requirit cõsensus: ipe aũt tñ cõsenserat in rachelez: nec peccauit si cognouit tũc nõ suã: qz fuit ꝑ ignorãtiã facti q̃ excusat ex toto: ad hibita tñ diligentia sufficiẽti: qđ et fecit iacob: qz in talib⁹ nõ requirit magna pscrutatio: ꝛ maxie qz iacob non habebat causam dubitãdi de fraude.
b Quare lyã iposuisti mi.i. decepisti me: vt.s.expositũ ẽ ca.xxvj. aliq̃ libri habẽt sic: Quare lyam supposuisti mihi? falsa est lra. c Imple ꝛc. id est septem dies puiuij nuptiaꝝ lye. tot enĩ dieb⁹ durabat puiuiũ nuptiarũ: vt hr̃ li. Judicũ. xiij. ca. de samsone. ꝛ iõ ꝑm b dic hic Hiero. Illi errãt q̃ in b loco ꝑ hebdomadã diex intelligũt. vij. annos alios seruitutis iacob ꝑ rachele in fine quoꝝ tradita ẽ ei rachel: qz sic dictũ ẽ tradita fuit ei post
d ¶am. vij. dieb⁹ puiuij trãsact⁹. iõ seq̃r. d Acquieuit placito. ꝛ sic ꝓsentit in lyam tanq̃ ĩ vroxẽ: ꝛ extũc fuit inẽ eos vera matrimoniũ. e Et hebdomada ꝛc.i. vij. dieb⁹ puiuij ꝑdicti. f Rachel ꝛc. ꝛ ptz lra. g Uidens aũt dñs. hic ꝓr describik ꝓlogij fructus q̃ est educatio prolis ad cultum dei. ꝛ ꝑmo agik de fructu lye. scdo de fructu rachel. xxx. ca. Circa ꝑmũ ꝓsideradũ q̃ lya affligebak ex q̃ttuor. s. qz videbak oñi⁹ abiecta: a rachele despecta viro extranea. et a deo neglecta. et ideo dominus dedit sibi quadruplicem cõsolationẽ scz de quattuor filijs. de ꝑmo dicitur: h Uocauitq; nomen ei⁹ ruben. i. visionis filius. ꝛ. Pa.14 ¶ ꝛ causaz hui⁹ nomiationis subdit dicens: i Uidit dñs humilitatem ꝛc.i. vidit me domin⁹ vilez et abiectã reputatam. ideo cõsolatus ẽ me. de secundo xo dixit. k Quoniã vidit me do. ꝛc. Aliqui libri habẽt: Uidit. et falsa est littera. l Haberi cõ. ꝛc. scz a rachele. erat enim rachel principalis vroz iacob: quia in ipsam ꝑmo cõsenserat: ꝛ ideo debebat habere ꝓrogatiuã ante sororem: sed in hoc aliq̃n tulum excedebat. m Dedit etiam istum ꝛc. ad consolandum me de predicto contemptu. n Uocauitq; nomen illius symeon. i. audiens eo q̃ dixerat: Audiuit dominus ꝛc.
o Concepit tertio. ad eius consolationem cõtra tertiam afflictionẽ. ideo sequitur: ꝑ Dixitq;: nũc quoq; copulabitur mihi ma. ꝛc. i. nõ reputabit me extraneã: sz magis associabit. q Et idcirco ꝛc. i. adiunctus vel applicat⁹. r Quarto ꝛc. cõtra quartã afflictionẽ scz qz videbak a deo derelicta. iõ subdit: s Modo con. ꝛc. scz q̃ nõ dereliq̃t me sed visitauit. t Et ob hoc ꝛc. hala cõcipiẽs pepit altez interpretak ꝓfitens: ꝛ accipik hic confessio diuine laudis vel gratiarũ actiõis.

¶ Egressus ✻ Moraliter

Moraliter. Professiõe vera fa- cta cõcedit studiũ sacre scripture .qđ notat cum dicit: † Vidit puteũ.id est sacrã scripturaz que Job.xiij.puteus altus dicit. † In agro.scz militant' eccle- sie.de quo dicit Matth.xiij.Domine nonne bonũ semen semi nasti in agro tuo. † Et os eius grãdi lapide claudebatur. lapis ille christ' est de quo dicit.j.Pet.ij. Ad quẽ accedentes lapidez viuũ t ipe claudit t aperit sacre scripture intellectũ. Apoc.iij. Qui claudit t nemo aperit:aperit t nemo claudit. et† Amouit lapidẽ tc.qz religiosus deuot' p orõez t studiũ impetrat a xpo reuelari sibi sacre scripture intellectũ et adaqt gregẽ fideliũ p sanũ documentũ. Vz qm̃ fm Greg. Homelia. xxxvj. Cui' vita despicit restat vt ei' pdicatio ptenat.tõ acci- pit vxores lyam t rachelẽ q̃ significãt actiue vite t ptẽplatiue pfectionẽ:t primo lye copulat:qz dic Greg.li.vj.Mo. Qui ptẽ platiõis arcẽ tenere desiderãt:pri' necesse ẽt i cãpo actionis p exercitiũ se ꝓbent. Seruiuit aũt iacob ꝓ q̃libet.vij.annis:t p v seruitiũ significant septẽ opera misericordie corpalia t se- ptem spualia. Corporalia xo in hoc ptinent versu. Visito:po to:cibo:redimo:tego:colligo:condo. Visito infirmũ:poto si- tientem:cibo famelicuz:redimo captiuũ:tego.i.vestio nudũ: colligo hospitẽ:condo .i.sepelio mortuũ. Spualia xo silr cõ- tinent in hoc versu. Consule:castiga:remitte:solare:fer:ora. Qui sic intelligit. Cõsule dirigẽdo dubitantẽ t ignorantẽ do cẽdo:t sic sub vno verbo duo opa misericordie cõtinent: Ca- stiga delinquẽtem:remitte offensam tibi illatam:fer.i.suppor- ta fratris infirmitatem:ora pro omnib'. Et predicato: sic pfe- ctus pascit verbo et exemplo greges laban.i. episcopi vel cu- rati quia laban interpretatur candidus t vteqz debet esse cã didus honestate. In ca.xxixvbi dicitur in postilla: Quam

Additio.j. Expositores he- breorum dicũt q̃ solus iacob amouit la pidem in quo ostendebat diuinã virtutẽ fuisse in ipso iacob: eo q̃ veniens fessus ab itinere poterat remouere lapidem tã te magnitudinis qui als non poterit amoueri nisi ab oĩb' pastorib' aggregatis: vt supra in codẽ ca.qđ cõsonat lre: tuz qz dicit de iacob in singulari: Amouit lapidẽ tc.tũ qz reddẽs rationẽ q̃re hoc fecit iacob pdixit imediate. Quã cũ vidisset et sciret cõsobrinã suã ouesqz laban auũculi sui tc.q.d. ppẽ ista supposuit se tanto labori qđ dicũt figuratue q̃ aliqs de- scendẽs ex iacob debebat amouere lapidẽ .s.duritiã cordis. et adaquare oẽs greges.i.gẽtes.s.ex aqua t spiritusancto: qđ satis cõsonat Ysaiati. In eodẽ ca.xxix.vbi dz i postilla: Aliam xo causam hui' fletus assignant hebrei tc.

Additio.ij. Qđ aũt iacob recessisset a patre cum bona comitiua t cũ copia auri t argẽ- ti: put hic dicit Ra.Sa.nõ solũ caret oĩno in lra fundamẽto sz poti' ex lra oppositũ videt innui.cũ enĩ rebecca loq̃retur ipsi iacob de recessu.s.xxvij.dixit: Audi vocẽ meam t cõsur gẽs fuge ad laban tc.Ex q̃ ptz q̃ iacob fugitiu' ibat t p con sequẽs nõ cũ apparatu: vñ expositores hebreoꝝ mag' autẽ- tici q̃s Ra.Sa.ꝫ tenent: addẽtes q̃ ex hac causa noluit intra re in luza seu bethel ne ab aliq cognosceret sz ex locũ sub du mo dormiuit supponẽs capiti suo lapides: vt.s.ca.xxviij.Si militer vbi dz in pncipio hui' ca. Profectusqz iacob velt in terã oriẽtalez tc.hebraica lra hz: Leuauit iacob pedes suos t iuit i terrã oriẽtalẽ tc.Ex q̃ ptz q̃ pedester ibat: nõ i came- lo sic seru' abrae:nec mirũ si isaac sic misisset filiũ suũ:qz ꝫ fie bat vt via sua occultaret a fratre: nec ẽ verisile q̃ scriptura subticuisset istã pcsecutionẽ quam habuisset iacob in cũdo in Mesopotamiã:sz eam exꝑsisset sic exꝑsit alias pcsecutiones quas habuit in redeũdo tam a laban q̃s a sich'mitis q̃s etiã ab esau: vt ptz.j. Qz aũt.j.dz.xxxij.ca. In baculo meo trãsi ui iordanem tc.concordat satis cum predictis.

Glo.ordi.

Ca. XXX

a Egressus aũt ruben tc. Aug. Quare rẽ gestã scptu- ra nõ tacuit:q̃ talia desideria misericulaz p magno ĩsinua- re nõ ꝓsuevit? nisi i eis aliqd magnũ q̃rere monuerit: ni- hil ãpli' conji- cere valeo: q̃s qđ ex illo sen- su suggerit:vt illo pomo itel- ligaz figurari bonã famaz:ñ quã cõfert pau ci iusti et sapiẽ tes: sed popu larez: q̃ maioz et clarioz no- ticia cõpat.nõ ipa per se expe ctãda:sz inten tiõi bonozũ: q̃ generi bũano ꝓsulit necessa- ria. Añ: Opoz tet enĩ restimo niũ hre bonuz ab bis q̃ fozis sunt:q̃ sz parũ sapiãt:reddũt plerũqz labo- ri coz p quos sibi ꝓsulit splẽ dozẽ laudis et odozẽ bone o- piniõis, nec ad bãc glaz ꝑmi ꝭ pueniũt

Ca. XXX

Ernes aũt ra- chel q̃ infecũda esset inui- dit sozori suę:et ait marito suo:Da mihi liberos: alioquin mo riar. Cui iratus respõdit iacob: Nũ pro deo ego sum:q̃ priuauit te fru- ctu vẽtris tui? At illa: Habeo inqt famulã balan:ingredere ad illaz:vt pariat sup genua mea et habeaz ex ea filios. Deditqz illi balan in cõiu- ꝭ Alc. Forte omnis concubina vxor dicitur fm mo- rem scripture.non ecouerso. gium. Quę ingresso ad se viro: con cepit t peperit filiũ. Dixitqz rachel: ꝭ .i.iudiciũ mihi fecit.equans me sozori. Iudicauit mihi domin' et exaudi- uit vocẽ meã:dans mihi filiũ: t id- ꝭ iudicium. circo appellauit nomen illius dan. Rursũqz bala ꝓcipiẽs : pepit alteꝝ. Pro q̃ ait rachel: Cõpauit me dñs cuz sozore:t inualui: Vocauitqz eũ a ꝭ a conuersatione vel comparatione.nep.enim verũ- qz sonat. neptalim† Sentiẽs lya q̃ parere de sisset:ẽlphã ancillã suã marito tra- didit. Qua post ꝓceptũ edẽte filiũ dixit: Feliciter. Et idcirco vocauit a ꝭ in procinctu.vel felicitas. nomẽ ei' gãd. Pepit q̃s ẽlpha alte rũ. Dixitqz lya: Hoc p btitudie mea Beatã q̃ppe me dicẽt mulieres: p- a ꝭ beatum alibi fm ambiguitatem verbi possunt di uitie sic vocari. pterea appellauit eũ åser. Egressus

1.Tim.3.b

Ca. XXX

Ernes aũt rachel. Hic ꝓ̃ agit d̃ fru- ctu rachelis. t primo q̃tum ad filios adoptiuos. se cũdo q̃tũ ad filiũ naturalẽ.ibi: Recordatusqz dñs. Adhuc ꝑmo agit de filijs adoptiuis rachelis.scdo de filijs adoptiuis lye.ibi: Sciens lya. Circa primũ dicit sic: Cer- nens aũt tc.quod sibi erat afflictio maxima:eo q̃ desidera- bat habere filios a iacob de quo christ' erat nasciturꝰ.

b Invidit sozori sue. Invidia ,ppie dicta ,put est vitium est tristicia d bono alieno:t hoc modo nõ invidit sozori do- lens de hoc q̃ haberet filios. Alio modo accipitur invidia large ,put importat tristiciã de proprio defectu in compara tione ad alterũ nõ habentẽ talem defectũ:t hoc modo invi dit rachel sozori sue. c Da mihi liberos tc.ex quo pareꝫ eius desiderium ad prolem non ad libidinem.

d Cui iratus.quia irrationabiliter loquebatur ipsa:ideo temperauit dictum suum. e Habeo inquit famulam ba- lan.que nõ est ita sterilis sicut ego. f Ingredere ad illã. affecu maritali ad petitionẽ meã. g Ut pariat super ge- nua mea.i.vt pareat filios:quos possim tenere super genua mea:ita q̃ lz sint sui p naturã tũ mei erũt p adoptionẽ.

h Cõcepit tc.i.indicauit me dignã hre ,plẽ ex adoptione. i Et idcirco appellauit nomẽ il.dan . qđ interpretat indi- cium. k Rursumqz tc.gratias agendo dño. l Cõpa rauit me dñs cum sozore. In hebreo habetur : Additione dei addita sum cũ sozore mea.ac si diceret.deus addidit ali- um filiũ mihi:t ideo addita sum cũ sozore mea:in hoc q̃ ha beo plures filios sicut ipsa:sz nõ in equali nũero. m Vo cauitqz nomẽ ei' neptalim.qđ significat additionẽ.t i eodẽ sensu redit translatio nr̃a.cũ dicit: Compauit me dñs tc.i. posuit me in tali statu q̃tum ad filios q̃ possim cõparari so rori mee. n Sentiens lya. Hic cõsequenter agit de filijs adoptiuis lye:t scdo de pueris eius naturalibus occasiõe huius.ibi: Egressus aũt ruben. Circa ꝑmũ sciendũ q̃ lya delectatione concubitus nõ querebat sed prolẽ:ideo vidẽs q̃ parere cessauerat dedit ancillam suam marito vxorem.

o Qua post conceptum edente filium dixit.ipsa lya cuius erat filius adoptiuus. p Feliciter.supple accidit in hoc filio adoptiuo. q Et idcirco vocauit nomen eius gad.i. felix vel felicitas.et de secundo dixit. r Hoc pro beati- tudine:id est pro isto et alijs predictis dicar beata.ideo sub ditur: s Beatã quippe me dicent mulieres.quia habui tot filios capita tribuz israel. t Propterea appellauit eum aser:id est beatus. v Egressus autez ruben. Hic a- gitur iterum de filijs lye naturalibus:quia enim ex magno

desiderio

†.32.q.4.c obijciunt. De diuor- rijs.c.gau- demus.

¶ pueniũt eox qui sunt in ecclesia: nisi qui in actiõe ⁊ laboze ver
sant. Ideo lye filiꝰ hec mala inuenit: extens in agrum. i. bone
ste ambulãs ad eos qui foris sunt. Doctrina ẋo sapiẽtie: que
a vulgi strepitu remota in cõtemplatione veritatis figit: hãc
populare gloziã nõ assequereꝛ: nisi p eos qui in turbis agen/
do ac suadẽdo pſunt: nõ vt pſint: sed
vt ꝓſint: qz cũ isti actuosi per ꝯs mul/
timoda administrãt vtilitas: ⁊ quox
auctozitas populis chara ẽ testimoniũ
perhibent cõtemplatiue vite. quodã/
modo mala mandragozica per lyam
veniunt ad rachel. ad lyam ẋo p filiꝰ
um ꝓmogenitũ. i. per filiũ fecũditatis
eius: in quo est ois fructus laborioſe
⁊ inter certamia periclitãtis actiõis.
L Quã pleriq bono ingenio ꝓditi stu/
dioq flagrãtes: ꝙuis regẽdis popu
lis idonei sint: euitãt ꝓpter turbulen
tas occupatiões: ⁊ in doctrine ocium
tanq̃ speciose rachel ardescũt ample
xum. Sz qz bonũ est: vt in hac vita la
tius innotescẽs populare gloziaz me/
reatur: iniustũ est aũt vt eã ꝓsequaꝛ.
si amatoꝛẽ suũ ecclesiasticis curis ad
ministrãdis aptũ in ocio detinet: nec
gubernatiõi cõis vtilitatis impartiꝛ:
ꝓptereа lya sozoꝛi sue dicit: Parũ ne
tibi videꝛ: q virũ meũ accepisti: insu/
per ⁊ mãdragoras filij mei vis accipe
re: p vnũ significãs omnes: qui cum
sint digni quibꝰ regimen ecclie cõmit
taꝛ: accensi studio cõtemplãde sapien
tie: ab oñibꝰ actionũ molestijs remo/
ueri: ⁊ in ocio discẽdi cõsidere volũt.
Uñ parũ tibi est: quod accepisti virũ
meũ ⁊c. Quasi dicat actiua ad ꝓtem/
platiuã: parũ est q hoies ad laborez
necessarios in ocio detinet vita studi/
oſoꝛuz. insup ⁊ populare gloziã que/
rit. Ut ergo omnia iuste cõparet: im/
partiꝛ rachel virũ sozoꝛi nocte illa vt
qui virtute laborioſa regimini popu/
lozũ accõmodi sunt: ⁊ si scientie vaca/
re delegeran⁊: suscipiãt experientiam
tentationũ, p vtilitate cõmuni: ne do/
ctrina sapientie cui vacare studebant
blasphemeꝛ: neq̃ adipiscanꝛ ab im/
peritis existimationem bonam qõ po
ma significãt: ⁊ quod necessarium est
ad exhoꝛtationem discentiuz. Sed vt
hanc curaz suscipiant: inuiti cogunꝛ.
Satis hoc significatum est: q cuz ve/
niret ỏ agro iacob: occurrit ei lya: eũ
q detinens ait: Ad me intrabis ⁊c.
Quasi doctrine quã diligis: vis con
ferri bonã opinionẽ: noli fugere offi/
ciosuz laborẽ. Hec in eccl̃ia geri quis/
q̃s aduertit et cernit: qz de toto oꝛbe
terrarum veniunt homines ab operi
bus seculi: vt transeant in ocium co/
gnoscende veritatis: tanq̃ in ample/
xũ rachel sz acciplũt de transuerso ec
clesiastica necessitate: ⁊ ordinanꝛ i la/
boze. Ac si dicat lya: Ad me intrabis.
Quibꝰ caste mysteriũ dispẽsantibus.
vt in nocte seculi generẽt fidei filios:
laudaꝛ a populis etiã illa vita: cuius
amoze ꝙuersi spem seculi reliquerũt.
⁊ ex cui⁹ ꝓfessiõe ad misericordiã re/
gende plebis assumpti sũt. Id enĩ oĩ
bus laborib⁹ agunt: vt pfessio ex q̃ se
cõuerterũt: qz tales rectoꝛes dedit: la
tius glorificetur: tanq̃ iacob nõ recu
sante noctem lye vt rachel pomis suaue olentibus et nitenti/
bus potiatur: que etiam ꝓstante dei misericordia vix tandem
parit. terrarũ enĩ est vt quod in principio erat verbum: ⁊ ver/
bum erat apud deum: et deꝰ erat verbũ. Et quicquid ỏ hac re
pie ⁊ sapienter dicitur: sine fantasmate carnalis cogitatiõis sa

¶ lubriter

autẽ ruben tempoze messis triti/ a
a ¶ poma pulchra. odora ⁊ insipida.
ceq et in agrũ reperit mandrago b
ras quas matri lyę ỏtulit. Dixit/ c
q̃ rachel: Da mihi partez de mã/
dragoꝛis filij tui. Illa respondit:
Parum ne tibi videtur q̃ pueri/ d
pueris maritum mihi: nisi etiam
mandrogoꝛas filij mei tuleris?
Ait rachel: Dormiat tecum hac e
nocte pro mandragoꝛis filij tui.
Redeunticq̃ ad vesperã de agro
iacob: egressa est i occursum lya:
et ait: Ad me inquit intrabis: qz
mercede conduxi te pro mãdra/
goꝛis filij mei. Dormiuit cum ea
nocte illa: ⁊ exaudiuit deus p̃ces f
eius: concepitq̃ ⁊ peperit filium
quintũ: et ait: Dedit deus merce
dem mihi: qz dedi ancillam meã
viro meo. Appellauitq̃ nomen g
a ¶ Est merces Is enim vir dicitur achar mer/
ces. quia introitum viri rachel debitum mandra/
goꝛis filij emerat. ¶ vel isa.
eius isachar. Rursum lya conci/ h
piens peperit sextũ filium: ⁊ ait:
Ditauit me deꝰ dote bona: etiaz
hac vice. Mecũ erit maritus me/ i
us eo q̃ genuerim ei sex filios: et
a ¶ habitaculum in libro hebꝛeoq̃ nominum. vio
lenter fluxus noctis interpꝛetatur.
idcirco appellauit nomẽ eius çã/ k
bulon. Post quez peperit filiam
a ¶ Causam. quia i sichimis iurgiũ causa exitit.
noie dinam. Recõdatus quoq̃ l
¶ Que interpꝛetatur ouis.
dñs rachelis: exaudiuit eam: et
aperuit vuluã illi⁹. Que cõcepit
et peperit filiuz dicens: Abstulit m
deus oppꝛobꝛium meum: et vo/ n
¶ augmentum.
cauit nomẽ illius ioseph. dicẽs:
Addat mihi dñs filium alteruz. o
Hato autẽ ioseph dixit iacob so/ p†
cero suo: Dimitte me vt reuertar
in patriam: et ad terram meam.
Da mihi vxoꝛes ⁊ liberos meos
pro quibus seruiui tibi: vt abeã.
¶ Quasi tã debetis esse magistri ꝓpter tempus.
Tu nosti seruitutem qua serui/

desiderio ꝓlis adoptiue ad p̃ces suas iacob accepit ancil/
lam suã vxoꝛẽ: iõ dñs ei⁹ desideriũ approbans dedit ei iterũ
filios naturales. cuius rei modus ⁊ ordo describiꝫ cũ dicit:
Egressus aũt ruben ꝓmogenit⁹ lye qui iam aliquãtulũ cre/
uerat. a Tempoze messis tricicee. que est post messez hoꝛ/
dei. b Reperit mandragoras. i.
poma mandragoze que sunt pulchra
et odoꝛifera. c Dixitq̃ rachel: da
mihi ⁊c. Dicũt aliq̃ q̃ ista poma acce
pta in escam adiuuant in mulieribus
virtutem cõcipiẽdi. vnde ⁊ radix ha/
bet similitudinẽ humanã: ⁊ est ibi ar/
boꝛ masculina cuius radix habet simi
litudinez hoĩs: ⁊ feminina q̃ habet fi
gurã femininã. Aug⁹ ẋo dicit q occa
sione hui⁹ passus quesiuit diligenter
de natura hui⁹ pomi ⁊ non inuenit q̃
haberet talem virtutem: et ideo dicit
se nõ vidisse causam quare rachel cõ/
cupinit: nisi propter pomi raritatez et
suauitatem. d Parũ ne tibi ⁊c. si/
cut enim supra dictum ẽ: rachel respe/
ctu aliarũ habebat ꝓrogatiuam: tñ
in hoc excedebat. e Dormiat tecũ
⁊c. illa enim nocte debebat esse cũ ra/
chele ꝛm circulum reddendi debituz
suis vxoꝛibus: sed rachel concessit so
roꝛi sue. sequit̃: f Et exaudiuit de
us preces ei⁹. Ex quo ꝓz q̃ ad concu
bitum iacob nõ mouebat libidine sed
amoze ꝓlis habẽde ad cultũ dei. seq̃
tur. g Appellauitq̃ nomẽ ei⁹ isa/
char. i. merces. cuius rõ ꝓponit in lit/
tera. h Rursuz lya cõcipiẽs pepe/
rit sextũ filiũ. naturalem ꝓter duos
adoptiuos. i Mecũ erit maritus
me⁹. libenti⁹ mecũ habitãdo. k Et
idcirco appellauit nomẽ eius çabulõ
i. habitaculum. l Recoꝛdatusq̃.
Hic agitur de filio naturali rachelis:
cui post multas preces ⁊ deuotas do/
minus dedit filium. pro quo dixit:
m Abstulit deus oppꝛobꝛium meũ
sez sterilitatis. quia scriptuz est Deu.
vij. Nõ erit apud te sterilis. n Et
vocauit nomen illi⁹ ioseph. qõ sonat
additamentum. ⁊ causa huius nomi/
nationis subditur: o Addat mihi
dominus filiũ alterum. s. naturalem.
et ex desiderio habendi secundũ no/
minauit primũ. Si diligenter conside
rentur predicta nõ potest iacob nota/
ri de aliqua incontinentia circa plura
litatem vxoꝛum: quia non petiuit nisi
vnam. s. rachelem. q̃ autem alia fuit
sibi supposita: fuit ipso ignoꝛãte ⁊ no
lente sed postea cõsensit deo hoc oꝛdi/
nante et laban compellente. ancillas
autem accepit ad preces vxoꝛum ⁊ a/
moze ꝓlis non ductu libidinis. Ex
quibus patet q̃ duab⁹ soroꝛibus vsus
est temperanter: ancillis obtemperã/
ter: nec vlla intemperanter. Pelya et
rachele hoc patet ex modo introducẽ
di ancillas: et ex hoc q̃ deus dicitur
audisse preces earum in conceptu q̃
non mouebantur aliqua libidine: sed
ꝓlis amoze ad dei cultum. Sciebãt
enĩ iacob a deo electus vt ex eis filijs
nominarent̃ capita tribuũ ysrael: ⁊ q̃
chriſt⁹ ex eius filijs erat nasciturus ⁊
iõ nõ ẽ mirũ si desiderabãt hr̃e plẽ ab
ipso nõ solũ naturalẽ sz etiã adoptiuã
qz nesciebãt de q̃ xp̃s nasceꝛeꝫ. p Hato aũt ioseph. Hic
cõsequenter describiꝫ ipius iacob status q̃tũ ad ampliatio/
nẽ bonoꝛ tpaliũ: vbi ꝓmo describiꝫ ipsi⁹ iacob petitio iusta:
sed̃ pactio grata. ibi: Dixitq̃ laban. tertio. puisio caura. ibi:
Tollẽs ¶ iacob. Circa ꝓmũ ꝛsiderandũ sicut ꝓpius dictuz

¶ est post

lubriter vel ex parte capiat. Aug⁹. Egressus aũt rubẽ ꝛc. De ꝟ aũt genere opinari q̃sdã scio: q̃ acceptũ in escã sterilib⁹ feminis fecunditatẽ pariat. ꝛ iõ ĩstitisse rachel vt ꝟ acciperet qđ ego nõ arbitro: nec si tunc cõcepisset. Hũc ẋo cũ p⁹ duos lye alios ab illa nocte ptus dñs eã ꝑple donauerit: nihil ẽ qđ de mãdragora tale aliq̃d suspicemur q̃le in nulla femina expti sum⁹. Cum eñ mala hec ipe vidissem: ꝛ ꝑpter sacre lectionis hũc locũ mihi obtigisse gratularer. Rara eñ est res: naturaꝫ eoꝝ q̃tũ potui pscrutat⁹ suꝫ non aliq̃ a cõi sensu remotioꝛe scientia que docet ẋtutes radicũ ꝛ ptates herbaꝝ: sed q̃tũ renũciat visus: olfact⁹: ꝛ gustus: rẽ cõperi pulchrã: suauẽ: olentẽ sapoꝛe aũt insipido. Cur ḡ eã mulier tãtope cupierit nescio? nisi forte ꝑpter pomi raritatem: ꝛ odoris iocunditatẽ. a Hyra oẽs gregeꝫ ꝛc. Hiero. Multũ apd. Lxx. cõfusus ẽ sensus: ꝛ vsq̃ hodie nullũ potui inuenire nr̃õrũ: q̃ hunc locũ plane expõeret. Dis inquit iacob me fruire tibi alios septẽ ãnos: fac qđ postulo. Sepa omnes di scolores ꝛ varias tã oues q̃ꝫ capras ꝛ trade in mãu filioꝝ tuoꝝ: ꝛ exvtroq̃ grege alba ꝛ nigra pecora. i. vni⁹ coloris da mihi: Si q̃d igit ex albis ꝛ nigris q̃ vni⁹ coloris fũt variũ natuꝫ fuerit: meũ erit. Si q̃d vni⁹ coloris: tuũ. Quasi rẽ difficilẽ nõ postulo: tecũ fac̃ natura pecoꝝ: vt alba ex albis ꝛ nigra nasc̃ãt ex nigris. Mecũ iusticia mea: dũ de⁹ hũilitatẽ meã respicit ꝛ laborẽ. Optionẽ labã datã libẽter arripuit: ꝛ ita vt iacob postulabat faciens: triũ diez iter inter iacob ꝛ filios suos sepauit: ne q̃s dolus ex vicinitate pecoris nasceret. Ita iacob nouã strophã cõmẽtat⁹ ẽ. Et ꝫ naturam albi ꝛ nigri coloris: naturali arte pugnauit: tres eñ virgas populeas ꝛ amygdalinas: et maligranati (q̃ꝫ q̃ꝫ Lxx. stiraceas ꝛ nuceas ꝛ platanin̄as babeant) ex ꝑte decorticãs: varium virgaꝝ fec̃ colorẽ vt vbicũq̃ in virga corticẽ reliq̃sset: ãtiqu⁹ remaneret color. Vbi tulisset corticẽ: cãdid⁹ pãderet. Obſuabat ḡ iacob tps: q̃ pecora ascẽdebanť: ꝛ cũ p⁹ calorẽ dici ad potandũ auida pgebant discolores virgas ponebat in cãalib⁹: ꝛ admissis arietibus ꝛ hircis in ipa potãdi auiditate oues ꝛ capras faciebat ascẽdi vt ex duplici desiderio: dũ ꝛ auide biberũt ꝛ ascẽdunť a marib⁹ tales fet⁹ cõciperẽt: q̃les vmbras arietũ ꝛ hircorũ desup ascẽdẽtiũ in aq̃ꝫ speculo cõtẽplabanť. Ex virgis eñ in canalib⁹ positis: vari⁹ erat imaginũ color: nec mixꝫ hãc in cõceptu feminaꝫ ẽ natura: vt q̃lẽ ꝓspexerint siue mẽte conceperint: in extremo voluptatis estu q̃ cõcipiũr: sobolem talem ꝑpreent. Cũ ꝟ ipm in equaꝫ gregib⁹ etiã apd hispanos dicať Et q̃tilian⁹ in ꝓtroversia q̃ accusať matrona q̃ ethiopem peperit: ꝑ defensione illi⁹ argumentať hanc cõceptũ ẽ naturã quã supra dixim⁹. Et scriptũ repiť in libris Hypocratis: q̃ q̃dã suspitione adulteri fuerit puniẽda: cũ pulcherrimus perisset vtriq̃ parẽti generiq̃ dissimilem: niſi memorat⁹ medicus soluisset q̃stionẽ: monens q̃rere ne forte tal' pictura esset in cubiculo: q̃ inuenta: mulier a suspitione liberata est. Jacob calidus: iusticiã etiã in noua arte ꝟuabat. Si eñ oẽs agni et hedi varij fuissent: erat suspitio doli: ꝛ apte laban inuid⁹ contraisset. Hic ḡ tpauit vt laboris fructũ acciperet: ꝛ labã nõ penitus expoliaret. Sed q̃ñ oues ꝛ capre ꝑmo tpe ascendebanť (quia melioꝛ est vernus fetus) añ ponebat virgas: vt varia nascerenť. Quecũq̃ vero oues ꝛ capre sero q̃rebãt mare: nõ añ põebat: vt vni⁹ coloris nascerenť pecora: ꝛ q̃cq̃d pr⁹ nasce

ui tibi. Ait ei labã: Inueniã gratiã in ꝓspectu tuo. Expimẽto dicit: q̃ bñdixerit mihi deus ꝓpter te: ꝓstitue mercedẽ tuã: quã dem tibi. At ille rñdit: Tu nosti quõ ſ operibus. seruierim tibi: ꝛ q̃nta in manib⁹ a ſ Charismatũ distributio. b ſ Lantũ quantũ natura contulerat. meis fuerit pŏssessio tua: Modicum habuisti anteq̃ venirem ad ſ In eo q̃ gratia contulit. te: ꝛ nunc diues effectus es: Benedixitq̃ tibi deus ad introituꝫ meũ. Justũ est igitur vt ꝓuideaꝫ aliquando domui mee. Dixitq̃ laban: Quid dabo tibi? At ille a ſ de tuo munere. b ſ .i. si permiseris oues meas vocem meam audire. ait: Nihil vŏlo: sĕd si feceris qđ a ſ lacte alam. b ſ ab incursu luporum. postulo: iterum pascam et custodiã pecora tua. Hyra oẽs greges tuos: ꝛ separa cunctas oues varias: ꝛ sparso vellere: et qđcunq̃ ſ Astitit regina a dextris tuis: circũdata vari. rufum ꝛ maculosũ variumq̃ fuerit tã in ouibus q̃ꝫ in capris erit merces mea. Respõdebitq̃ mihi ſ in futuro. cras iusticia mea: quãdo placiti tempus aduenerit coram te: Et ſ Qui imitari noluerint: sed in vitijs innatis sibi pdurauerint: nõ erũt oneris mei. omnia q̃ non fuerint varia ꝛ maculosa et rufa: tam in ouibus q̃ꝫ in capris furti me argues. Dixit laban: Gratũ habeo quod petis. Et separauit in die illo capras et oues: hircos ꝛ arietes: varios at q̃ꝫ maculosos: cunctum aũt gregem vnicolorẽ. i. albi ꝛ nigri velleris tradidit i manu filiorũ suo/

est post natiuitatem ioseph satis cito cõpleuit iacob seruitiuꝫ suũ. xiij. annoꝝ: ꝛ iõ petebat licentiã redeũdi ad terrã suam cũ vxoribꝫ ꝛ liberis: qđ iuste nõ poterat sibi denegari: sed laban videns mozã ipi⁹ iacob sibi vtilẽ: eo q̃ ꝑpter bonitatez iacob dñs multiplicauerat bona ipi⁹ laban: iõ nitebatur ad huc cũ retinere ꝛ ptz lra. a Dixit q̃ laban. Dic ponit pactio grata. Ad cuius intellectũ cõsideranduꝫ q̃ ista fuit petitio iacob q̃ de gregib⁹ ouiũ ꝛ caprarũ ipi⁹ laban q̃ erant sub cura iacob auferenť oĩa aĩa rufa ꝛ maculã aliquã in vellere habẽtia ꝛ tradereñ filijs labã custodiẽda. illa autez q̃ essent totaliter alba vel totaliter nigra remanerent sub custodia iacob: ꝛ fetus q̃ nascerenť ex eis totaliť albi vel totaliter nigri eẽnt ipius labã cũ aĩalib⁹ ex q̃b⁹ nascebãť: q̃ sil'r erãt totaliter alba vel totaliter nigra: fet⁹ autẽ q̃ essent maculosi vel rufi essent ipi⁹ iacob: ꝛ istud pactũ fuit gratum ipi laban: q̃ ꝙ fetus nigri nascerenť ex nigris ꝛ albi ex albis erat ſm consuetũ cursũ nature: ꝛ iõ laban habuit gratã istã pactionẽ tanq̃ꝫ sibi vtilẽ: talis aũt fuit pactio ſm oẽs expositores catholicos ꝛ hebreos: ꝛ iõ ſm ꝟ exponẽda est seq̃ns scriptura que est satis obscura duplici de cã: Una ẽ: q̃ꝛ breuiter ꝛ succincte loquit ꝛ plura sb intelligunť q̃ nõ exꝑmunť. Alia cã ẽ q̃ꝛ trãslatio nr̃a ꝟ multum discrepat a lra hebraica vt videbiť. Accedamus ḡ ad lram: Dixitq̃ laban: desiderãs ei⁹ mozã secũ. b Quid dabo tibi? q̃si vellet sibi grãm facere cũ tñ intenderet decipe. c At ille ait nihil volo. ſ. grat' ſz si feceris qđ postulo: ꝑ mercede laboris mei. d Iteruꝫ pascã ꝛc. Hyra oẽs greges. i. diligenť cõsidera. e Et sepa cun. ꝛc. q̃ non sunt totaliter albe: vl' totaliter nigre illas amoue de manu mea: ꝛ pone in manu filioꝝ tuoꝝ. f Et qđcunq̃ ꝛc. quãtũ ad fet⁹ q̃ nascẽť de ceto de gregibus vni⁹ coloris q̃ remanebunt sb manu mea. g Erit merces mea ꝛ qꝫ ꝟ videť ꝫ cursũ nature. iõ sbdit: h Rñdebitq̃ mihi cras. i. in futuro i Justicia mea, si ꝫ ꝓsuetũ modum nature ex gregib⁹ vni⁹ coloris nascãtur varij ꝛ maculosi q̃ debẽt esse mei argumentũ ẽ iusticie mee. k Et oĩa ꝛc. tã in ouib⁹ q̃ꝫ in capris si alia inueniank inť illa q̃ cedẽt i ptẽ meaꝫ. l Furti me argues. i. hẽas me ꝑ cõiecto de furto. m Dixitq̃ laban gratũ habeo. q̃ cursus nature erat ꝑ eo. n Et sepauit ꝛc. ad tradendũ filijs suis. o Cunctũ aũt gregem ꝛc. istud videť ꝫ dicere ei qđ dictũ ẽ. ſ. q̃ varia tradita sunt i manib⁹ filioꝝ laban ꝛ vnicoloria remanserũt Jn manu iacob: et ido aliter exponũt doctores nr̃i ꝟ vno mõ sic: Jn manu filioꝝ suoꝝ. i. in manu filioꝝ iacob: q̃ erant pastores sub eo. sed ꝟ expositio videť falsa: q̃ istꝫ pactũ fuit inť iacob ꝛ labã imediate post natiuitatẽ ioseph: vt ptz ex ꝓdictis. Itẽ ꝓbatum est q̃ a tpe q̃ iacob accepit vxorẽ pmã vsq̃ ad natiuitatem Joseph fluxerũt tñ septẽ anni: ḡ tpe huius pacti pmogenit⁹ iacob nõ habebat septẽ annos: ſz deficiebant ad minus tres menses: ꝛ sic ptz q̃ nõ poterãt adhuc esse pastores: ita q̃ in manibus eoꝝ traderenť vnicoloria. iõ alij exponunt ꝟ de filijs labã: ſz dicũt q̃ ꝟ dz ꝟ ꝑ anticipationẽ sic exponẽdo: Cũctũ aũt gregẽ vnicolorẽ: q̃ supple nat⁹ ẽ ꝑ⁹ pactũ ꝛ post positionẽ virgaꝝ in canalib⁹. Tradidit ipe labã in manib⁹ filiorũ suoꝝ: q̃ talia cedebant in ptẽ suã: ſz hec expositio videť multũ extorta ꝛ discrepat cũ ꝟ a lra hebraica: q̃ꝛ vbi nos habem⁹: Cũctũ aũt gregẽ vnicolorem. i. albi ꝛ nigri velleris.

batur suū erat: qz variuz. q̄cq̄d postea laban: qz vnius coloris. Qz aūt sc̄ptuz est vt in virgis concipent: vim hebrei x̄bi: nisi circuitu exp̄mere non possuz. laaneha eñ ꝓprie dz extremꝰ in coitu calor: q̄ corpus oīe cōcutit: et patrāti voluptati vicinꝰ ē finis.

a Tollens ergo ia. tc̄. Aliter Hregꝰ. Intellectus sacri eloquij intra textū t mysteriū tanta liberatiōe pē sandꝰ est: vt neq̄ nimie discussionis pōdꝰ deprimat: nec torpor incurie vacuuz relinquat. Multe eñ sñie tāta allegoriarū ꝛceptione grauide sunt: vt q̄s eas ad solaz historiaz tenere nitit: eaz noticia p incuriā p̄uen. Quedā ita exterioribꝰ p̄ceptis inseruiūt vt si q̄s sūtilius penetrare desideret: nihil intꝰ inueniat ꝛ sibi etiā qđ foris est abscōdat. Unde bene narratiōe historica per significationē dz Tollens iacob tc̄. Virgas populeas virides et amygdalinas et ex platāis añ oculos gregum ponere: est p scripture seriē antiquoz patrū vitas atq̄ sententias in exēpluz pp̄lis p̄bere: que qz iuxta rōnis examē recta sunt: virge vocantur: quibus exp̄te corticē subtrahit: vt candor intimꝰ appareat: t ex parte seruat: vt sicut fuerat exterius vigor permaneat: Sicq̄ virgaz color variꝰ efficitur: qz añ considerationis nostre oculos precedentium patrū sñie quasi virge varie ponūtur: in quibus dum plerūq̄ intellectuz lr̄e fugimus: quasi corticem subtrahimus. sed dum sequimur: seruamꝰ. dum q̄ ab ip̄is cortex littere subducitur: allegorie candor aperitur: dum relinq̄tur: exteriorꝭ intelligentie virentia exempla monstrantur: Quas iacob in aque canalibus posuit: quia christus in libris sacre scientie quibus imbuimur eas fixit. Has aspicientes arietes cum ouibus coeunt: quia cum rationales nostri spiritus in intentione earum defixi sunt: singulis actionibus permiscentur: vt rales fc̄us operuz generēt qualia exempla p̄cedentium in vocibꝰ p̄ceptoz videt: t diuersū colorē ꝓles bōi opis habeat: qz sūtracto cortice lr̄e acute int̄na ꝓsiderāt: t sepe cōseruato: bū se in exterioribꝰ formāt. Alcu. Tur iacob fraude ī ꝑ loco nō arguit: ꝑ sine

a rum: t posuit spaciū itineris dierum triū inter se et generū: qui pascebat reliquos greges suos. Tollens ergo iacob virgas p̄populeas virides t amygdalinas t ex platanis ex pte decorticauit eas. Detractisq̄ corticibus: in bis q̄ spoliata fuerāt: candor apparuit. Illa vero q̄ integra fuerāt: viridia p̄manserūt: atq̄ in hūc modū color effectus est varius. Posuitq̄ eas in canalibus vbi effundebatur aqua: vt cū venissent greges ad bibendū añ oculos haberent virgas: t in aspectu eaz cōciperet. Factumq̄ est vt in ip̄o calore coitus oues intuerent virgas: t parerent maculosa t varia t diuerso colore dispsa. Diuisitq̄ gregē iacob: et posuit virgas añ oc̄los arietum. Erant aūt alba q̄q̄ t nigra laban: cetera vero iacob separatis inter se gregibus. Igit quando p̄rio tpe ascēdebāt oues ponebat iacob virgas in canalibus aquarum añ oculos arietuz t ouium: vt in earuz cōtēplatiōe

a b+ a ℣ In vno genere potuit fieri varietas: sed p̄ mysterio tria genera lignorum sunt posita.

Tradidit tc̄. In hebreo sic hr̄: Dē q̄ hēbat albū in seip̄o: t oē rufū in arietib⁹ tradidit tc̄. q̄ sic glosant hebrei: Dē qđ hēbat albū. i. maculā albā q̄tūcūq̄ minimam t oē rufū q̄tūcūq̄ minimū: lz totū residuū velleris esset vni⁹ coloris tradidit ī manu filioz suoz: t ptz sñia fm p̄dicta. Itē discrepat trāslatio nr̄a ab hebreo ī p̄cta tione: qz facit p̄ncipiū x̄sus distincti a p̄cedēti. ibi: Cunctū aūt gregē vnicolorē: In hebreo aūt totū in vno cōtextu dz sē vno x̄su ab illo loco: Et sepauit in die illa. vsq̄ ibi: Et tradidit in manu filiorum suoz: vbi t̄minat x̄sus t sñia absq̄ aliq̄ extorsione.

a Et posuit spaciū itineris. ne arietes t birci varij t maculosi q̄ erant sub manu laban t filioz suoz trāsirēt ad gregē vnicolorē: q̄ erat sub manu iacob t generarent fet⁹ varios

b Tollēs ḡ iacob. ꝑ ꝯ ponit p̄udēs cautela ip̄i⁹ iacob qz labā fraudulenť agebat cōtra eū t in pluribꝰ sibi tenebatur. ō posuit x̄gas varij coloris ī canalibꝰ q̄s erat cōceptus p̄mi tpis: qz illi fet⁹ sūt meliores. ex fortitudīe eñ nature p̄uenit q̄ aīalia citius generēt t cōcipiāt: cū aūt femelle bibebant ascēdebant masculi t femelle videbāt vmbras masculoz in aqua t imagines ip̄oz varij coloris t sūles concipiebant. hanc eñ x̄tutē hz imaginatiua sup corpus t sup materiā vñ fit ꝛceptꝰ: q̄ sūles cōcipiuñť illis q̄s aspiciūt attēte in extremo coitꝰ. et btūs Piero, sup locū istū dicit q̄ tali arte vtunť in gregibꝰ eḡrū hispani: ponētes pulchros eq̄s añ equas tpe ꝛceptꝰ. Dic etiā q̄ Quintilianꝰ q̄ndā matronaz accusatā de crimine adulterij eo q̄ peperisset ethiopē liberauit p ꝑ q̄ fecit inq̄ri si incubiculo eiꝰ esset talis pictura: q̄ reperta libata est mulier. Ex ꝑ etiā ptz q̄ iacob erat hō sapiēs in cognitione x̄tutū naturaliū. Dicūt tñ aliq̄ q̄ angelus docuit eū artē istā: qñ ossidit sibi in visione masculos ascēdentes sup feminas varios t maculosos: vt hr̄ ca. se. Ptz etiā q̄ nō peccauit p̄udenť trahēdo ad se qđ sibi debebat: t maxime qz ꝑ videť fecisse ex reuelatione angeli. t ptz lr̄a ex p̄cte dictis.

Ca. XXX.

Moraliter. Pato aūt ioseph dixit iacob socero suo. Generatis aūt filꝭ spūalibus p sanā doctrinā t acquisitis diuitijs meritoz per vitā exemplarē q̄rit p̄dicatoz religiosus q̄ p iacob significať ad claustrū redire ad exploz andū. p̄priā ꝛsciam t ad meditandū de exitu p̄ntis vite p mortē: ꝛ aliq̄n bonꝰ p̄lat⁹ vel curatus nitit eū retinere. ꝺ. † Inuenīā grām ī ꝛspectu tuo vt pascas adhuc gregē meū x̄bo t exēplo. Sz q̄m non oēs p̄lati t curati laboz̄ fratrū hūt gratū q̄ tū p laban significā tur sic t grati. t ꝑ ꝑpter idēntitatē officij. ō p talibꝰ ingratis dz infra q̄ laban defraudare q̄siuit iacob. i. p̄dicatoz̄ mercede debita: p quā intelligiť subsidiū tpale qđ lz nō sit merces p̄ncipalis: ē tñ merces secundaria: sic dz Lu. x. de predicatoribꝰ: Dignꝰ est eñ opari⁹ mercede sua. Propt̄ qđ in recōpensationē hui⁹modi dif: b† Tollēs igit iacob virgas populeas tc̄. p ꝑ eñ q̄ posuit iacob x̄gas varias in canali bus oues cōceperūt t peperūt varios fet⁹ q̄ cesserūt in partem iacob t p ꝑ designatur q̄ frēs paupes cōpulsi sunt exponere fidelibus q̄ p oues designanť suas varias necessitates t etiā varia suffragia: q̄ fiūt p būfactoribus suis t p ꝑ plurimi fideles cōceperunt p̄positū būfaciendi eis et etiam fecerunt. ℣ In ca. xxx. vbi dicit

Additio. j. In heb. nō hr̄ hec (in postilla: Additiōe dei addita sunt tc̄. dictio q̄ sonat additionē ꝛ magis cōtrouersiā vel cōtentionē t ē lr̄a cōtentionis dicēdo. Cōtēdi cū sozore mea t inualui: cuiꝰ sensus ē: cōtēdi cum sozore mea sup habēdo filios t inualui: qz iā habeo: vñ cū dz in glo. inlli. q̄ neptali dz a cōuersione: videť eē errorꝰ sc̄ptoris: t debuisset dicere a cōtrouersiōe seu controuersia fm hebraicā x̄itatē. ℣ In eo. ca. xxx. vbi dz in postilla: Et ō fm ꝑ exponēda

Additio. ij. Licet pactū inť iacob t labā genera (est sequēs sc̄ptura tc̄. liter ꝓsideratū videať eē illd qđ postillatoz exposuit: t sic cōter teneť: lr̄a tñ in ꝑticulari cōsiderata nō totaliter cōsonat: sed in multis discrepat. Añ Piero. in hoc passu multum apud. xxx. confusus est sensus: t vsq̄ hodie nullū potui inuenire nroz: qui hunc locum plane exponeret: hec Piero. quod etiaz inter

Replica In ꝑ ca. xxx. Burgē. notans (hebreos expositores cōtingit. trāslationē nr̄am vbi hr̄: Cōpauit me dñs cū sozore mea: dic̄ hebraicū hr̄e: Cōtēdi cū sozore mea: ip̄robās ex eo glo. inlli. q̄ hz q̄ neptali dz a ꝓpatione vel ꝓuersione. dic̄ Burgē. q̄ sit erroꝛ sc̄ptorꝭ: qz debuisset scribere a ꝓtroñsione seu a ꝓtrouersia. Sz ituēti capitulū istō manifestū ē noīa p̄triarchaz oīm cōtť ex verbis matrū ip̄oni. Nec hr̄ ex lr̄a: nec est verisimile q̄ veneranda rachel contenderit cū sozore sup hūda p̄ole: cū sciret non esse culpā sozoris q̄ ip̄a esset sterilis. Credo igit Burgē. fingere t frustra btm̄ Piero. t glo. inlineare ip̄ugre q̄ neptali ex verbo rachelis dicūt ip̄ositū cū dixit: Cōpauit me dñs sozori mee. Nec igit glo. boc ponit vitio scriptoris: quia est positū aucte btō Piero. in ca. eodem de pacto inť iacob t laban. Burgē. dicit apud Piero. t oēs hebreoz t latinoz expositores vsq̄ hodie fuisse magnā obscuritatē: t tñ ꝑ nihil facit p expositiōe. Jn q̄ videť duplicit peccare: ꝑmo qz cū ꝓsueuit ex facili occasiōe ꝺ postillatoz̄ lōgas facere digressiōes: ꝑ p expositione obscuritatis apd oēs: vt dic̄: nullū ip̄edit laborē. scdo: qz cū vel noluit vel nō potuit hūc passū exponere nō dedit grates postillatori clari⁹ exponenti.

dubio

Postq̄

dubio vt ꝓba fecit: nec credendū est eū fecisse sine spūali reuelatiōe. ¶C.XXXI

a Mutauit mercedē. Hiero. Pro eo q̄ posuim⁹ mutauit mercedē meā decēvicib⁹ .x. posuerūt decez ānis: cū x̄bū hebraicū moin nūex magis q̄ānos sonet: t ex sentib⁹ is sensus ꝓbat: q̄ p singulos fetus laban ꝓditionez mutauerit. Si videbat variū nasci pec⁹: dicebat: Volo vt i futuro nascāt mihi varia: tūc iacob virgas in canalib⁹ nō ponebat: vt fet⁹ vnicolor nasceret. q̄ facto: laban ea pecora sue ptī fieri debere dicebat. Sic vsq̄ ad decem vices mutata est conditio: t q̄cūq̄ ꝓposuerat labā vt sibi nasceret: in cōtrariū colorē vtebat. Tūc autē in sex annis decē pariendi vices īcredibiles viderent: ꝛ lege Virgiliū i q̄ d⁹: Bis q̄uide pecudes: Natura aūt italicaꝫ ouium et mesopotamie cadē esse d⁹:

Virgili⁹ in geor. li. 2.

b Vidi em̄ omnia t̄c. Ex hoc discimus q̄ iacob nullo malo dolo fecit: sed diuina dispositiōe: vel quia omnia in figura gerebāt. Vñ angelica visiōe meruit ꝓfortari.

c Tūc ergo surge. Hieron. Posit lōgam seruitutē ꝓcepit⁹ dom⁹ iacob: vt reuerteret i patriā: tūc ig̃r̄āte socero cū vxor⁹ t comitatu ꝓperabat. Labā āt ꝓsecut⁹ ē eū in mōte galaad cū furore idola requirēs: nec repit: Labā āt i b loco diaboli typū gerit. Interpretat enī dalbatio. Diabol⁹ vero cū tenebros⁹ sit trāsfigurat se i angelū luc. d Furata ē t̄c. Hiero. Ubi nos idola legim⁹: in hebraeo theraphī scriptuꝫ ē: q̄d Aq̄la figuras vel imagies int̄pret. Hoc āt iō dico: vt sciam⁹ q̄d i iudicū libro theraphī sonet.

e Contra montem t̄c. Hō q̄ eo tpe mōs galaad diceret: ꝛ p anticipationē illo nomine vocat q̄ postea nūcupat⁹ ē.

§ Qui assūptis conciperent. Qñ vero serotina admissura erat: t cōceptus extremus nō ponebat eas: factaq̄ sunt ea q̄ erāt serotina labā: t q̄ primi tpis iacob. Ditatusq̄ hō vltra modum t habuit greges multos: ancillas t suos: camelos t asinos. ¶L. XXXI

POstq̄ aūt audiuit verba filiorum a†
labā dicentiū: tulit iacob oīa quę b
fuerunt pr̄is nr̄i: t illius facultate
ditatus factus est inclytus: animaduertit q̄ c
§ vel erga.
faciē labā q̄ nō esset circa se sicut heri t nudiustertius: maxime dicente sibi dn̄o: Reuertere in terrā patrū tuoꝝ t ad generationem tuā: eroq̄ tecū: misit t vocauit rachel b
t lyam in agrum: vbi pascebat greges: dixitq̄ eis: Video faciē pr̄is vr̄i q̄ nō sit erga me sicut heri t nudiustertius. Deus autez d
pr̄is mei fuit mecū: t ipę nostis: q̄ totis viribus meis fuierim patri vestro. Sed t pr̄
a vester circūuenit me: t mutauit mercedez meam decem vicibus: t tñ nō dimisit eum e
de⁹ vt noceret mihi. Si quādo dixit: varię erūt mercedes tua: pariebāt omnes oues varios fetus. Qñ vero ecōtrario ait: alba quęq̄ accipies ꝓ mercede: oēs greges alba peperunt. Tulitq̄ deus substām pr̄is vestri t dedit mihi. Postq̄ em̄ cōceptus ouium tps aduenerat: leuaui oculos meos et f
vidi in somnis ascēdentes mares super fęminas varios t maculosos t diuersoꝝ co-
§ vel domini.
lorū. Dixitq̄ angelus dn̄i ad me i somnis Jacob. Et ego rn̄di: Adsum. Qui ait: Leua oculos tuos t vide vniuersos masculos ascēdētes sup fęminas: varios respsos atq̄ maculosos.† Vidi ei oīa q̄ facit tibi labā g
Ego sū dn̄s de⁹ bethel: vbi vnxisti lapidez
c votū vouisti mihi.† Nūc ḡ surge t egrede re de terra hac reuertēs in terrā natiuitatī tuę. Rñdeq̄ rachel t lya: Nūq̄d habem⁹ h
residui q̄cq̄ i facultatib⁹ t hereditate dom⁹ pr̄is nostri? Nōne quasi alienas reputauit k
nos: t vendidit comeditq̄ pręcium nostr̄. l
Sed deus tulit opes patris nostri: t nobis m
eas tradidit ac filijs nostris. Unde omnia q̄ ꝓcepit tibi dn̄s fac. Surrexit aūt iacob n
t impositis liberis et coniugibus suis super camelos abijt: Tulitq̄ omnem substātiam suaz t greges: t quicquid in mesopotamia acquisierat pergens ad isaac patrez suam in terram chanaā. Eo tempore labā
d ad tondendas oues: t rachel furata ē ido- o
la patris sui. Noluitq̄ iacob confiteri socero suo q̄d fugeret. Cūq̄ abijsset tam ip̄e q̄z p
oīa q̄ sui iur̄ erāt: t amne trāsmisso pgeret
§ per anticipationem.
e cōtra montē galaad: nūciatū est laban die q
r

POstq̄.h ꝓ̄r descripsit ca.XXXI tur iacob vt ꝓficiens: q̄d maxie apparet: q̄n hō bñ se hz in aduer-
1 is. t iō ꝓmo ostdit q̄liter passus est a laban. secdo ab esau. ca. xxxij. tertio a sichez filio emor. ca. xxxiij. Circa ꝓmū ꝓmo describit ipi⁹ iacob recessus. secdo ipi⁹ labā post cū ꝓgressus. ibi: Cūq̄ abisset. Adhuc ꝓmo describit sui recessus motiuuz. secdo mod⁹. ibi: Misit t vocauit. Triplex em̄ motiuū habuit ad recedendū. primū fuit murmurario filioꝝ laban. secm̄ indignatio labā iniusta: cū tñ deberet eū diligere t cōmēdare: q̄z ꝓpt̄ eum dn̄s multiplicauerat bona ipsoꝝ: vt p̄dictū ē. tertiū motiuū fuit angeli monitio. t ptz lr̄a. A

b Misit t̄c. h describit mod⁹ recedēdi: t ꝓmo iacob q̄rit vxoꝝ suarū ꝓsensū sine q̄b⁹ nō poterat recedere. t ptz lr̄a: pauc⁹ x̄bis exceptis. c In agr̄. vt secreti⁹ loq̄ret cū eis. d Audiusterti⁹. q̄si nūc est dies tertius: accipit tñ b ꝓ tpe ꝓterito. e Decē vicib⁹. quō pōt esse verum cū ꝓ gregib⁹ fuerit tñ sex annis: vt hr̄ j. co. ca. Soluit Hiero. q̄ oues illi⁹ terre pariunt bis in anno: t sic bis in anno poterat mutare pactū. f Et vidi in somnis. p hō oīa fuit multiplicatio variorum fetuū. g Ego sum dn̄s de⁹ be. angelus em̄ in ꝓsona dei loquebat. h Respnderūtq̄ rachel t lya. cōscientes ei in recessu. rachel em̄ hz iunior cēt tñ ꝓpōit: q̄z erat ꝓncipalis eius vxor: vt. s. dictum est ca. xxx. i Nunquid habem⁹ residui quicq̄. quasi diceret non: totuz dedit fratribus nostris. k Nonne quasi alienas. q̄z vendidit nos: tibi tradēdo ꝓ pcio fuitutis tue: sicut t traduntē ancille. B

l Comeditq̄ pciū nostrū. q̄z de seruitio tuo q̄d fuit pcium nr̄m ꝓsecutus est diuitias de quibus vixit. m Sed de⁹ tulit t̄c. iuste transferēdo in nos ꝓ magna parte. n Surrexit aūt iacob. h ꝓr iacob captat sui recessus tps oportunum quia laban recesserat ab eo ad tondendas oues q̄s filij sui custodiebant que distabant ab eo itinere triū dieꝝ vt prędictū est: q̄z ex pcedentib⁹ fraudib⁹ timebat ne auferret ei oīa si sciret eū recedere.

o Et rachel furata est idola patris sui. † 8.28.d
nō ad colendū: sed ad retrahendū prēm suū ab idolatria: t iō nō fuit furtū ꝓprie loq̄ndo. Cōsiderandum q̄ vbi trāslatio † 31.c
nr̄a hz idola: In hebraeo hr̄ theraphin. et dicunt aliqui q̄ sint imagines facte partim per astronomiam: t ptim p necromātiā q̄ dāt rūsa. Hebraei dicūt q̄ ē caput alicui⁹ pueri ꝓmogeniti inf̄recti t sacrificati demoni. t istō caput pciū salsat t aromatib⁹ ꝓdit vt possit diu stare: t sup liguam ei⁹ i lamīa aurea ponit nomē demonis: t sic dat ibi rūsa. Hoc aūt interposui. q̄z alibi i scptura sacra fit mētio de theraphin. C
Certū ē tñ q̄ talia nō bñt x̄rūtē rūla dādi: nisi inq̄stū de⁹ pmittit: t freq̄nter ꝓpt̄ petā hoīm credentiū talib⁹: t q̄z demerētur vt illis deceptionibus capiant: deus talia pmittit. p Cūq̄ abijsset. h ꝓr descripsit ipi⁹ laban insecutio: vbi primo describitur ip⁹ iacob captio. secdo mutua obiurgatio. ibi: Et dixit ad iacob. tertio mutua cōfederatio. ibi: Rñdit ei laban. Circa primū ptz lr̄a: exceptis paucis x̄bis exponēdis. q Cōtra mōtē galaad. h dr̄ p anticipationē: q̄z h nomē postea impositū est. vt patebit. j. eo. ca.

r Nunciatū est t̄c. q̄z distabat ab eo itinere dieꝝ triū. vt ꝓdictū ē ca. xxx.

a Qui assumptis fratrib⁹ suis: pse. tē. Pōt p labā mūdus exp̄mi: q̄ cū furore iacob seq̄t: qz electos q̄ sunt mēbra xp̄i op p̄mere conat. Filiaz mūdi vel diaboli iacob abstulit: cuz sibi xp̄s ecclesiā ex gentib⁹ cōiūxit: cui p. phetā dr: Obliuiscere pp̄m tuum tē. In idolis auaricia signatur: q̄ ē idolox fuit⁹ Labā veniēs apud iacob idolū nō repit qz oēs mūdi diuitis redēptoꝛi nr̄o diabol⁹ vestigia concupiscētie nō repit. Sz q̄ iacob non habuit: rachel sedēdo opuit q̄ inꝑtat ouis et ecclesiam significat. Sedere āt ē hūilitatē pnie appetere. vñ: surgite postq̄ sederitis. Rachel q̄ idola sedēdo opit: qz ecclesia xp̄m seq̄ns vitiuz krene ꝯcupiscentie p hūilitatem pnie coperuit. Unde: Bti q̄ remisse sūt iniq.t q.r. sūt p. Nos igitur rachel significat: q̄ idola sedēdo p̄mim⁹: si culpas auaricie penitēdo damnamus: q̄ auaricie immūdicia non viriliter currentes impedit: sed effeminate gradientes p blandimenta seculi resoluuntur qđ his verbis significatur. Juxta consuetudinē feminarū accidit mihi. Quasi enim mulierbria pati se inotuit. b Ut osculer filios meos tē. More scripture filios ac filias suas iacob appellat: que filios vel fratres cognatos appellat. Unde in seqn tibus: dixitq̄ iacob fratribus suis: Afferte lapides. In cuā gelto quoq̄ filij Marie matertere domini fratres eius vocantur.

c Timui ne violenter auferres filias tuas. Quasi ideo me non tibi manifestaui ne acerbitate persecutionis superares animas infirmas nouiter tibi creptas.

d Urebar et gelu. fugiebat somnus ab oculis meis. Unus effectus est caloris t frigoris.

Afferte

a tertio q̄ fugeret iacob. Qui assumptis fratribus suis: pſecut⁹ est eū dieb⁹ septē: t cōprehendit eū in mōte galaad. Uiditq̄ i
a ſ Nō ē timēd⁹ qui nihil potest nisi permissus.

sōnis dicentē sibi dn̄m: Cāue ne q̄cq̄ aspere loq̄ris ꝓtra iacob
a ſ dilarauerat. b ſ Eminentia p̄ceptoꝛ. c ſ trāsitoꝛ habitaculū. d ſ diabolus persequitur xp̄m: q̄ ait: Ponā sedē meā in monte testamenti tē.

Jāq̄ iacob extēderat in mōte tābernaculū. Cūq̄ ille cōsecutus fuisset eū cū fratribus suis: in eodem mōte galaad fixit
ſ quasi: quid tibi t nobis iesu filij dei viui tē.

tentoriū. Et dixit ad iacob: Quare ita egisti: vt clā me abigeres filiās meas quāsi captiuas gladio? Cur ignorante me fugere voluisti: nec indicare mihi vt pſeq̄rer te cū gaudio: t cantic⁹ t tympanis t citaris? Nō es passus ut osculer filios me
a ſ aias de seruitute ereptas. b ſ Captiuā duxit captiuitatē. c ſ verbi dei. d ſ Quasi curruū aduentūm̄e ecclasti: si te cognouissem nō crucifixissem: sz cū insignibus regalis triumphi gloriam tuam celebrassem.

a ſ Non veni mittere pacem: sed gladium.

os ac filias? Stulte opat⁹ es: Et nūc q̄dē valet man⁹ mea reddere tibi malū: Sz de⁹ pr̄is tui heri dixit mihi: caue ne loq̄ris
ſ Noc est: non possum: nisi quantum permissus sum.

ſ concedatur. a ſ redire in iudeam.

contra iacob q̄cq̄ durū: Et si ad tuos ire cupiebas: t desiderio tibi erat domus patris tui: cur furat⁹ es deos meos? Respondit iacob: Q̄ inscio te pfect⁹ sū: timui ne violēter auferres filias tuas. Q̄ aūt furti me arguis: apō quēcūq̄ inuene
a ſ Sicut gētiles loq̄ntur: t notādū q̄ hic primo inuenim⁹ deos gentiū. Jn sup̄iorib⁹ em̄ scriptura deū noiauit. ſ cur apud te latet auaricia: q̄ ē idoloꝝ seruitus.

a ſ idolatriā. b ſ cōi iudicio de nr̄a societate pscribāt. c ſ Que em̄ societas xp̄i ad beliat q̄ cōcordia templi cum idolis.

ris dēos tuos nēctet cozā fribus nr̄is. Scrutare q̄cq̄d tuoꝝ apud me inueneris auser. Hec dicens ignorabat q̄ rachel fu
a ſ Nō amabat vendentes t ementes in rēplo: vnde ejciebat.

ſ Lanḡs leo rugiens circūit q̄.q. a ſ Mundi.

rata esset idola. Ingressus itaq̄ labā tābernaculū iacob t lyę
a ſ vā venit em̄ princeps mūdi huius t i.m.n h.q. b ſ Nō nō inuenit apud maiores: iuuenire molit apō miores. Sz rachel.i. ecclesia: q̄ labā reputat lucra cōrūnit: vt stultoꝝ onera.

t vtriusq̄ famule: nō inuēnit: Cūq̄ intrasset tentoriū rachelis: illa festinans ābscondit idola subter stramenta cameli t sedit desuper. Scrutāntiq̄ omne tentorium et nihil inuēnienti
a ſ Auariciam humiliare penitentie regens.

a ſ Jncentanti omnimodos laqueos tentationum. b ſ .i. non preualenti

ſ Naturalis cōsuetudo est assurgere maioribus sed tibi nō assurgo: qz sceratoꝛ auaricie nō honoro. a ſ q̄ imundicia auaricie sequit: q̄si muliebria patitur.

ait: Ne iraſcat dn̄s meus q̄ cozā te assurgere nequeo: qz iuxtā
ſ frustrata.

cōsuetudinē femineax nūc accidit mihi. Sic delusa sollicitudo
ſ restantis. a ſ callidus exactoꝛ arguitur: q̄ omni genere tentationū aduersus xp̄m se erexit: sz qđ in eo reprehenderet non inuenit.

querentis est. Lumenq̄ iacob cū iurgio ait: Quā ob culpaz meā t ob qđ pctm̄ sic exarsisti post me: t scrutat⁹ es oēm suppellectilē meā? Quid inuenisti de cūcta substantia dom⁹ tuę.
a ſ filijs. b ſ p grām. c ſ per naturam. d ſ Judicabunt sancti nationes.

Pone hoc cozā frātribus meis t fratribus tuis: t iudicēt inter
ſ Jn obseruantia decē mandatoꝛ cū gemina charitate. a ſ Jnnocentes. b ſ Penitērtes. c ſ vacui bono opere.

me t te. Jdcirco viginti annos fui tecū: oues tuę t capre sterides nō fuerunt: arietes gregis tui nō comedi nec captum a bestia
a ſ fortes. b ſ confregi. c ſ quasi: Ab incursibus inuisibilū lupoꝝ greges mihi cōmissos defendi. a ſ Oues perditas restituebam. ſ Quicqđ per ignorantiā delinquebat: mihi imputabas q̄ non pastoribus ecclesie.

stia ostendi tibi. Ego dāmnū oē reddebā: q̄cq̄d furtuz pciebat
a ſ Jnstātia ſcidiana afficiebar. b ſ Scādalis fratrū. c ſ vel vrgebar. d ſ nō dormitat qui custodit israel.

a me exigebas: Die noctuq̄ estu vrebar t gelu fugiebat somnus ab oculis meis. Sic per viginti annos in domo tua fui
a ſ Obseruaui sepē p̄cepta de dilectione p̄ximi: t septē euāgelica: de dilectiōe dei. b ſ Opa admirāda. c ſ populus in fide ruendis. d ſ Ingratus bñficijs cōtraria decē p̄cepti meo laui tibi. Quattuordecim p filiab⁹: t sex p grēgib⁹ tuis. Immūtasti q̄ mercedē meā decē vicibus: Nisi de⁹ patris mei abrahā

c Qui assūptis fratrib⁹ suis pse. .i. illis de cognatione sua ꝓpīqua.

b Et cōprehendit eū. s. die octaua.

c Caue ne q̄cq̄ aspere loquaris: non solū ꝓhibuit actionē durā contra iacob sz etiam loquelam.

d Quasi captiuas gladio falsuz dic̄: qz sue erāt iure matrimonij.

e Ut pſequerer te cū gaudio. mētiē corrept⁹ tiore dei apparentis.

f Sz de⁹ tē. mali hoies cogūtur dei vtute aliqñ dicere veritatē ꝓtra se. sic ptz ō balaā. Rume. xxiij.

g Et dixit ad iacob. b ꝓfr describit mutua obmurgatio: t ꝓmo ipi⁹ labā ꝺ iacob. secdo cōuerso ipius iacob ꝺ laban. ibi:

h Cur furat⁹ es deos meos: i hoc oñdit cōfestim q̄ nō erāt dij: cū furto posset amouerī

i Rādit iacob.

h ꝓfr describitur obiurgatio rōnabilis ipsius iacob contra laban. et primo reddit rationem quare non significauit sibi recessum suum. Et patet littera.

k Quod autez furti me arguis: quia ipo ignorante factum fuerat istud furtuz quod tamen furtum nō debet dici vt pdictum est.

l Hec dicens ig rabat tē. quia p furto simplici ō rigore non debebat mors infligi tamē sicut dictum ē nō erat furtum.

m Subter stramenta cameli. id ē subter sellam cameli.

n Juxta consuetudinem. s. fluxus mēstruoꝝ.

o Pone hic coram fratribus tē. .i. cozā filijs tuis t meis t illis qui sunt de cognatione nr̄a.

p Nec captum a bestia ostendi tibi: licet posse facere ō iure

Et timor

a Afferte lapides ⁊c. Hierony. Aceruus lingua hebrea gal dr: Ad xo testimoniū. Lingua syria aceruꝰ igar. testimonij sehadura. Jacob ĝ aceruū testimōij.i. galaad hebraice vocauit. Laban aceruū testimonij.igar sehadura gētis sue ſmōe.erat em̄ syrus: et parentū linguā ,puincie in q̄ habitabat ſmōe mutauerat. Jsi. Mystice Mystice int̄ fideles tā iudeos q̄ gētiles:testis est lapis eminēs in sūstitudinē xp̄i: ⁊ aceruꝰ lapidum q̄ est multitudo credentium.

b Jurauit iacob ⁊c. Per timorē.s.q̄ timebat deū quē cōmendauit supra dicēs:⁊ tior pr̄is mei ⁊c.

c Laban vero ⁊c. Dr laban et iacob trans fluuiū prexerunt:significare pōt duos pp̄los per baptismū ad ecclesiā venientes. Sz iacob vltra ,pgrediēte:laban reuersus est:q̄ filijs lucis in profectu xp̄tū pꝰ baptismū meantibꝰ: reprobi de pcepta dignitate pꝰ sathanā i apostasiā redeunt.

Ni.de ly.

a Et timor isaac.i.deꝰ quē timuit. b Ola q̄ cernis mea sūt.i. a me descenderunt. c Quid possū ⁊c.q.d.facere ꝫ meipm. necessitatē a deo sibi ipositā excusat ,put pōt. d Veni ĝ.b ꝓfr describit vtriusq̄ cōfederatio: qz laba videns q̄ deꝰ erat ,p iacob q̄ſuuit ꝓfederari cū eo. e Et erexit lapidē in titulū.i.i signū cōfederationis. f Dixitq̄ fribus suis.i.illis de cognatione sua qui venerāt cū labā: g Comedēdūtq̄ sup eū.i signū amicitie refor mate. h Quē ⁊c. Nomē ipositū a iacob et nomē ipositū a labā idē significāt.s.aceruū testimōij: sz labā q̄ erat syrꝰ exp̄ssit i lingua syra ⁊ iacob i hebrea:⁊ si aliqs curiosus velit scire differētiā h̄ē.hr̄ i hebreo:vocatū ē galaad. Hal.n. idē ē qđ aceruꝰ: aad testimoniuz. In idiomate syro vocatum ē igar sehadura:⁊ sic ē in textu quē vocauit labā igarsehadura: ⁊ idem significat.q̄ aūt addit:Uterq̄ iuxē ,pprietatē lingue sue:nō ē de textu sz trāslatoꝝ apposuit:⁊ si dixisset. Et vocauerūt eū aceruū testimōij sz vnꝰ in idiomate syro alijs idiomate hebreo clarior esset trāslatio sic̄ a pos ⁊ sctūs penitꝰ idē significāt:sz vnū nomē ē grecū:aliud latinū. i Deꝰ abraā ⁊c.i.penam īfligat illi q̄ trāsgredieē iuramentū. k Per timorē patris sui isaac.i.p illū deū quē timebat.

l Osculatꝰ ē filios.i.nepotes.

m Et benedixit illis.i.impetrauit ē illis bona. Cetera patent.

Ca.XXXI.

Moraliter. Postq̄ audiuit iacob verba filioꝝ laban. Sic̄ dr p laban intelliguñ plati ⁊ curati quoꝝ filij sunt minores clerici.inter quos fuerunt ⁊ sunt aliq̄ de ,p speritate fratꝝ dolēteſ:⁊ ꝓtra eos intantum murmurantes q̄ multi plati negauerunt eis potestatē p̄dicādi

a ſ deus qui oībus timēdus. b ſ Subueniſſet.

⁊ timor isaac affuisset mihi:forsitā modo a

a ſ Nullo mihi adherente. b ſ quam passus sum in mundo.

nūdum me dimisisses. Afflictionem meā

a ſ cooperatorū. b ſ qui nō reliquit me solum. c ſ Repressit anteq̄ nocere posses.

⁊ laborē mānuū meaꝝ rēspexit deꝰ: ⁊ ār/ ſ qđ non fecit dei timore compressus:dicit se dimisisse causa carnalis affectus.

guit te heri. Respondit laban: Filiē meę ⁊ filij ⁊ greges tui ⁊ oia q̄ cernis mea sūt b

Quid possum facere filijs ⁊ nepotibus c

ſ Dic laban gentilis populi ad fidem venientis typum gerit:iacob vero iudaici fidelis.

meis? Veni ergo ⁊ ineamus fedus vt sit d

a ſ Nō vt ,p deo coleret:sed vt in eo aliqđ significaret.

testimoniū iter me ⁊ te. Tulit itaq̄ iacob

a ſ angularem qui fecit vtraq̄ vnam.

lapidem et erexit illum in titulum. Dixit e f

ſ Cognatis. a ſ congregario lapidum cōuentꝰ fidelium.

a q̄ fratribꝰ suis: Afferte lapides: Qui cō/ ſ Significantes cōmunionem sacramētorum.

gregantes fecerunt tumulum: comede/ g

runtq̄ super eum. Quem vocauit laban h

ſ igar sedutha. ſ vel igar sedahura. a ſ gal. b ſ aad.

tumulus testis:⁊ iacob acēruum tēstimo

ſ Non est de textu.

monij:vterq̄ iuxta proprietatem lingue

ſ conuentus fidelium testis est inter gentilem credentem: et iudeum.

sue. Dixitq̄ laban: Tumulus iste testis erit inter me ⁊ te hodie:⁊ idcirco appellatum est nomen eius galaad:id est tumulus testis. Et adiecit laban: Intueatur

ſ Si inuitū pacū violauerimꝰ etiā absentes corpe.

dominus ⁊ iudicet inter me ⁊ te:quando

ſ deos alienos suadendo.

recesserimus a nobis: si afflixeris filias

ſ Secras hereticas.

meas:et si introduxeris vxores alias su/

ſ Extraneorum aut propter rectificationē dei quam trahere debent:tanq̄s nemo cum eis esset:qui testis esset.

per eas:nullus sermonis nostri testis est

a ſ quasi: Ipe erit iudex qui conscius.

absq̄ deo qui pr̄sens respicit. Dixitq̄

ſ Repetendo confirmat.

rursus ad iacob: Ecce tumulus hic ⁊ lapis quem erexi inter me et te testis erit. Tumulus inquā iste ⁊ lapis sint in testimoniū. Si aut ego transiero illum pergens ad te:aut tu pr̄teriris malum mihi cogi

ſ Non recens.

tans:Deus abraam ⁊ deus nachor iudi i

b cet inter nos:deus patris eorum. Jura/

ſ domini.

uit iacob per timorem patris sui isaac: k

a ſ cōicatis sacramentis.

immolatisq̄ victimis in monte: vocauit

ſ Auditus spiritualis intelligentie.

fratres suos vt ederent panem. Qui cuz

ſ comestio panis: significatio vnitatis est. a ſ qui supra

comedissent manserunt ibi. Laban vero c

credentes nunc apostatas significat.

de nocte consurgens osculatus est filios l

ſ als reuertens.

et filias suas:et bñdixit illis: reuersusq̄ m

est in locum suum.

dicandi ⁊ confessiones audiendi in diocesibus suis.,ppt̄ qꝫ frēs q̄ p iacob designant vt dictū est cōpulsi fuerunt refugere ad isaac patriarchā.i.ad sūmū pontificē oīm fideliū prēm qui pie considerans vtilitatem ecclesie.de p̄dicationibus ⁊ cō silijs fratrū ,puenientem.dedit fratribus potestatē p̄dicandi ⁊ audiendi cōfessiones nisi i casu rōnabilit̄ negaret: ⁊ qz postea frēs p̄secutiones a curatis ⁊ a clericis habuerūt.iō ad significationē eiꝰ ſdixit: a† Qui laban assumptis fratribꝰ suis p̄secutꝰ est cū.i.iacob. p quem fratres pauperes designantur. Sed qm̄ multi p̄lati receperūt eos ad grām ⁊ adhuc in posterū plus facient dño cōcedente iō subdit cōfederatio vtriusq̄.

In ca.xxxj. vbi dr i postilla: Cōsiderādū q̄ vbi trāslatio nostra hz:Idolatria. i hebreo dr theraphin ⁊c.

Additio.j. Theraphin in hebreo imagines significat sem per vel simulacra: ,put Iero. dicit sup Esa.ij. Sz attendēdū q̄ non sp significat simulacra facta ad querendū rēsa demonū vl ad idolatrādū. qz.j. Re. xix. vbi dicit q̄ accepit michol statuā.s.ad ponendum in lecto loco dauid.in hebreo hr̄: Accepit michol theraphin.quod nō est dicendū q̄ i domo dauid et vxoris eius essent simulacra| vl statua aliq̄ idolatrica seu facta ad q̄rēdas rēsiones demonū:sz erāt ibi solū ad aliqs licitas repetitiones. Judicuz xo xvij.⁊.xviij.repetit̄ sepe hec dictio theraphin: vbi significat aliqđ idolatrice factū: vt ibidē pt̄z. Sil̄r vbi dr Osee.iij. Et sine ephot et theraphin: theraphin ibi ē eiusdē significatiōis: ⁊ sic in multis alijs. In eodē ca.xxxj. vbi dr in postilla: Et timor isaac.i. deꝰ quē timuit ⁊c.

Additio.ij. Querēdū videtur q̄re nō fecit mētionē de abraā ⁊ isaac codē mō dicendum deꝰ pr̄is mei abraē:⁊ deꝰ patris mei isaac: vel timor patris mei abraam:⁊ timor pr̄is mei isaac. qz nō minꝰ pōt dici de abraam q̄ timuerit deū q̄m de isaac. Ad h dr a quibusdā hebreis q̄ deꝰ non notaf deus alicuius singularis persone:nisi postq̄m est ex fluxibilitatem huius vite:eo q̄ homines dū in hac vita sūt possunt mutari de statu gratie i q̄ sunt filij dei ad lapsum in q̄ potius filij ire ſm Aplm dicūtur ⁊ qz q̄n hec verba dixit iacob: Abraā diu iā añ decesserat: sz isaac adhuc viuebat: qz duravit vsq̄ ad decēniū pꝰ venditionē ioseph vt hr̄ i postil. idcirco dr abraā q̄ iā erat i securo dixit deꝰ abraā: sz de isaac q̄ adhuc erat in vita. dixit: Timor isaac

§ Ca. XXXII

A a Castra dī ꝛc. Ubi castra posita sunt. in hebreo hr manaim: vt sciam⁹ si qñ interp̄tatū in alio loco ponit: quē locū significet Et pulchre ad frēm inimicuz itur⁹ angelorū comitantiū es chorīs excipit.

b Timuit iacob ꝛc. Aug⁹. Queri potest quō fidē hūit

B pmissis dei q hoc dixit. Sz fieri potuit vt everteret castra eius esau ꝛ tunc p⁹ illā afflictionē adesset: ꝛ q̄ pmisit ipleret. Et admōemur ℔ exēplo: vt q̄nis credamus in deum: faciam⁹ tū q̄ facienda sunt ī salutis presidium.

L Verba q̄z iacob ꝓsideranda sunt dicēt⁹ deus p̄ris mei abrahā ꝛc. qz in his x̄bis ꝛ humana infirmitas ꝛ fides pietat⁹ appet.

c Transiui iordanē. Per baptismū coiunct⁹ est pari es de gētibus ei q̄ ex iudeis pmitiue tamē ecclesie nō deest timor iude

D oz q̄s significat esau.

d Erue me de manu ꝛc. Sic orat: vt spem tīoze moderetur et timorem sepe cō soletur: significās vt vite nostre domestico rum ratiōe cō sulamus: ꝛ tamen dei auxiliū inuocem⁹.

e Placabo illū ꝛc. Hec interposita sunt a sc̄ptore. Nō

E ē ei prudēt⁹ artem suam detegere: ꝛ sic eis cum quibus agit⁹ suspectū se facere.

§ Et ecce

§ Non aspiciens retro.

Iacob ār abijt ī itinere q̄ cepat Ca. XXXII a
i Fuerūtq; ei obuiā angeli dei. Quos cum vi/ b
§ Multitudo angelorum: que militia celi nominatus: quibus con
a disset ait: Castra dei sunt hec. Et appellauit c
fortatus: nō meueret frēm securus coz auxilio. § Suparis preritis rētationib⁹ rangz hostib⁹ ꝛ tergo sequētib⁹: iminent future rangz hostes obuiā venientes: qs

nomē loci illi⁹ manaim: id est castra. Misit aūt ꝛ nūci/ d
oper puenire ozando ꝛ bū operando ad q̄ pficiendū ꝓsūt aliqū psuasibilia humane sapientie verba.

os ad esau fratrem suū in terra seyr in regione edom: p̄ceperitq; eis dicens: Sic loquimini dño meo esau: § Consors nature: nō gratie. § Omnis qui patrie celestis ciuis est: pegrinus ē mundi toto tempore vite presentis.

Hec dicit frater tuus iacob: Apud labā pegrinat⁹ sum a § Sapientes. b § faruos. c § Simplices.

ꝛ fui vsq; in p̄sentem diem: Habeo bōues ꝛ āsinas ōues § Qui timore seruiunt: non amore

B a § Quorum imbecillitati prouidendum ne inducantur intentationem

ꝛ seruos atq; ancillas: mittoq; nunc legationem ad dīm meum: vt inueniā grām in cōspectu tuo. Reuersi sunt nuncij ad iacob dicētes: Venimus ad esau fratrē tuū: ꝛ ecce properat in occursum tibi: cū q̄dringen/ e
a § Imminēre periculo quod humana ratio habet faciamus: ne rorum deo com/ mittentes tentare videamur.

b tis viris. Timuit iacob valde: ꝛ pterritus diuisit po/ f
pulum qui secum erat: Greges quoq; ꝛ oues ꝛ boues ꝛ camelos in duas turmas dicēs: Si venerit esau ad vnā turmā ꝛ percusserit eam: alia turma q̄ reliqua est § Ne iterum rorum humano consilio tribuat: adiungit oratorem quia predestinatio dei precibus adiuuatur.

saluabitur. Dixitq; iacob † Deus patris mei abraam: g
ꝛ deus patris mei isaac: dñe qui dixisti mihi: reuertere in terrā tuā ꝛ in locū natiuitatis tuę: ꝛ bñfaciam ti/ † 31.b
§ Indignus. § Mihi impensis.

bi: minor sum cunctis miserationib⁹ tuis: ꝛ vitate tua § Anteq̄ diceretur: baptizate omnes gentes lege verberante non miserante nisi barus populus dei.

c quam explesti seruo tuo. In baculo meo transiui ior/ b
danem istum: ꝛ nunc cum duabus turmis regredior: Erue me de manu fratris mei esau: quia valde eum timeo: ne forte veniens percutiat matrem cum filijs. § vel q

Tu locutus es vt bñfaceres mihi: ꝛ dilatares semen meū sicut arenam maris: que p̄ multitudine numerari a § Parat cum placare muneribus cui displicebat in moribus.

non pōt. Cūq; dormisset ibi nocte illa: sepāuit de his i
a § Binarius princeps alteritatis placere esau.

que habebat munera esau frī suo: capras ducentas: a § Placet ei vicesimus. ꝓpter dualitatem denarij.

hircos uiginti: oues ducētas: arietes viginti: camelos fetas cū pullis suis triginta: vaccas q̄draginta: ꝛ tauros vigiti: asinas viginti: ꝛ pullos eaz decē: ꝛ misit p a § vt placerent munera multitudine sicut magnitudine.

man⁹ puoz suoz singulos seorsū greges. Dixitq; pueris suis: Ascendite me: ꝛ sit spaciū inter gregē ꝛ gregē. k
Et p̄cepit pozi dicēs: Si obuiā habuerit esau frēm meū ꝛ interrogauerit te cui⁹ es aut q̄ vadis aut cui⁹ sūt ista q̄ a § vt añ esset muneribus reconciliatus: q̄s a fratre visus.

seq̄ris: Rndebis: Serui tui iacob: Munera misit dño meo esau: ipe q̄z p⁹ nos venit. Sitr mādata dedit scdo ac tertio: ꝛ cūctis q̄ seq̄bant greges dicē: Hisdē vbis loquimini ad esau: cū iueneritis eū: ꝛ addet: Ipe q̄z ser a § Hec interposita sūt a scriptore. Ordo verboz iacob. Placabo eū: ꝛ post hoc videbo faciem eius.

e uus tu⁹ iacob iter nr̄m insequit. Dixit em: Placabo illum muneribus que p̄cedunt: ꝛ postea cuz videbo:

a Iacob autem Ca. XXXII.
abijt. Hic q̄r describit qualiter passus est ab esau. ꝛ primo q̄liter timuit eū ex auditu. secundo ex aduētu. ca. xxxiij. Circa pmuz describit pmo diuina cōsolatio p̄uenies. scdo hūana trepidatio supueniens. ibi: Misit aūt nuncios. tertio dei cōfortatio ꝛ piculū iminēs. ibi: Et ecce vir luctabat. Circa pmū dicit sic: Jacob aūt abijt ꝛc. expedit⁹ a psecutione labā. b Fuerūtq; ei obuiā angeli dei. Dicūt hebrei q angeli q̄ custodiebāt ꝓuinciā syrie ꝛduxerunt eū vsq; ad locū illū qui erat in fine ꝓuincie illi⁹: ꝛ tunc alij angeli q̄ preerant ꝓuincie alteri sib cōiuncte obuiauerūt sibi ad cōducē dū eū. Doctores aūt catholici dicūt q fuerūt angeli ad cōfortandū eum cōtra timorē frīs sui. nec iste expositiones dissonāt multū. c Et appellauit ꝛc. ad ptegendū eū: ꝛ cōsonat ℔ vtriq; expositiōi. d Misit aūt nūcios. ℔ ꝓr describit hūana trepidatio: lz nō eēt ꝓfortat⁹ ab angelo ī receſſu: vt p̄dictū ē: ꝛ ī ꝓcessu ab angelis sibi occurrētib⁹: tm sic hō timuit de frē suo p cui⁹ trā bēbat trāsire: tū qz sciebat eū offēsū ꝛ eū ꝓpt̄ ꝓmogenita ꝛ ꝓpt̄ bñdictiōes: tū qz habuerat cū labā idolatra diu: ex cuius cohabitatiōe pocat aliquā offensā icurrisse. ꝛ iō timebat qz tales diuine ꝓmissiones cōit itelligēde sūt sb ꝺditiōe. s. si ille cui fiūt faciat ꝺbi tū suū erga deū: de q̄ formidabat iacob: ꝛ iō qz nō pocat trāsire trā sine scitu frīs sui misit nūcios ad placandū eū ꝛ captā dū ei⁹ beniuolentiam ꝛ ptz lra vsq; ibi: e Propat in occursū ꝛc. Tot em secū ducebat vt frēm suū captiuū ducēt si sibi expedire videret: si aūt ꝛriū videret saltē oñderet potentiā suā. f Diuisit pplm. duplici de cā. vna qz si esau peuteret turmā vnā: cū eēt spoliꝰ illis itēt⁹ altera fugeret vt saluaretur. Alia cā qz de occisione et spoliatiōe ꝓme sariat⁹ alīt fortitā pceret.

g Dixitq; iacob ꝛc. Sciebat enim q̄ q̄nis de⁹ aliq̄d ordiauerit facere tū vult sup ℔ rogari. h Jn baculo ꝛc. i. sol⁹ ꝛ paup apodiās me sup baculū meū: ꝛ nō sup aliō tpale: vt s. dictū ē. xxix. ca. Sz quō dicē iordanē istū cū adhuc eēt lōge a iordane? Dicūt aliq̄ q torrēs iabeth inr̄ quē erat ē idē cū iordāe: ꝛ dz dicivad⁹ iacob. fz ℔ ptz falsū: qz postea venit iacob ī phanuel ꝛ sochot: q̄ n̄ sūt ī terra isrl citra iordanē fz vltra. vt ptz p Hiero. ℔ distātijs locoz: ꝛ p scptoz ēre ꝓmissiōis: ꝛ iō alīt dicendū q fz eēt adhuc lōge a iordane: tū fide poterat videri iordānis ꝛ qz torrēs iabeth cadit ī iordanē fluuiū. i Sepauit ꝛc. vt eū placaret: vt patet infra.

k Singlos ꝛc. vt magis apperēt.

Tradu

a Et ecce vir ꝛc. Greg⁹. Mystice. Iacob cū ad parentes ꝓprios redit: in via angelū inuenit: cū q̄ magnū certamē in luctamine habuit. Qui aūt luctaꝛ aliqñ se supiorē: aliqñ inferiorē inuenit. Significat ḡ angelus deū: ꝛ iacob q̄ cū eo cōtēdit cōtēplatiui viri animā exp̄mit: q̄ cū deū cōtēplari nitiꝛ: velut in certamine mō q̄si supat: q꞉ intelligēdo ꝛ sentiēdo de incircūspecto lumīe aliquid gustat: mō vo succūbit: q꞉ degustādo iterum deficit. Quasi ergo vincitur angelus: quando intellectu intimo apprehenditur de⁹. Sꝫ notandū ꝙ idē victus: neruū tetigit: ꝛ marcescere fecit: ꝛ ex tunc iacob vno pede claudicauit: q꞉ oīpotens deus cum p intellectū et desideriū cognoscitur: voluptatē carnis arefacit: ꝛ qui prius quasi duobus pedibus nitentes eum videbamur querere: ꝛ seculū tenere: post agnitionē suauitatis dei vnus in nobis pes san⁹ pmanet: alter claudicat: quia debilitato amore seculi: sol⁹ amor dei ꝯualescit. Si ergo tenem⁹ angelū: vno claudicam⁹ pede: q꞉ dum crescit fortitudo in nobis amoris intimi infirmatur fortitudo carnis. Qui em̄ claudicat tantū sano pedi innitiꝛ. cui em̄ desideriuꝫ terrenū arefactū est: in solo pede amoris dei tota virtute se sustinet ꝛ in ipo stat: q꞉ pedem amori seculi quē in terra ponebat: iam suspensum portat. Nos ḡ si ad spūales patres redimus: angelū in via teneamus: vt suauitate intima deū apprehendam⁹. Isid. Et ecce vir ꝛc. In h̄ p̄ncipaliter sacramēti dñici imago figurata ē. Vir. n. iste xp̄z significat: cui volēti p̄ualuit iacob: vt mysteriū significaret passionis: in qua visus est in corpis sui sobole preualuisse deo: ꝛ quasi cū infirmo: ita cuꝫ carne ei⁹ luctamē inire ꝛ inualescere cū diceret: crucifige: crucifige. Et tñ iacob ab angelo quē vicerat: bñdictionē ipetrauit. Nois em̄ impositio bñdictio fuit. Intp̄taꝛ aūt israel vidēs deū: qđ erit in fine p̄miū oīm sanctoꝝ. tetigit angelus latitudinē femoris ei⁹: ꝛ claudū fec̄. Sicq꞉ erat bñdictus ꝛ claudus: in fidelibus bñdictus: etiā in fidelibus claudus. Femoris em̄ neruus vel latitudo: generis m̄titudo ē. Plures quippe a fide patrū degenerantes: ꝛ a p̄ceptis sui auctoris deuiantes: in erroris
Ps. 17 sui semitis claudicāt. Vñ: Et claudicauerunt a semitis suis. Qui tñ ꝑpl's tactis virib⁹ non solū claudicat: sꝫ torpescit. Ne vltra iā generare possit. b Nequaq̄ inq̄t ꝛc. Hiero. Ioseph⁹ in libro p̄mo antiquitatū isrl̄: iō dictū putat: ꝙ aduersus angelum steterit. Ego aūt hoc in hebreo iuēire nō potui: sꝫ ethymologiā nois angelus posuit dicēs: qm̄ si ꝯ deū fortꝭ fuisti ꝛc. Saruch em̄ qđ ab isrl̄ vocabulo deriuaꝛ: p̄ncipē sonat. Quasi. Nō vocabitur nomē tuuꝫ supplātator. i. iacob sꝫ p̄nceps cū deo. i. israel. Quō em̄ ego p̄nceps suꝫ sic ꝛ tu q̄ mecū luctari potuisti p̄nceps vocaberis. Si aūt mecū q̄ de⁹ sū vel angel⁹: q꞉ plerīq꞉ varie interp̄tanꝛ: pugnare potuisti: q̄to magis cū hoibus. i. cū esau: quē formidare nō debes. Nō aūt in libro hebreoꝝ noīm interpretatur israel vir videns deū: vel mens videns deuꝫ nō tam vere q̄ violenter interp̄tatū videtur. Hic em̄ israel p has lr̄as scribiꝛ. Ioth: schin: res: aleph: lameth qđ interp̄taꝛ p̄nceps de⁹: vel directus de⁹. Vir vo vidēs deū his lr̄is scribiꝛ: vt vir tribus lr̄is scribaꝛ. Aleph ioth schin: ꝛ dicatur his. Videns ex tribus. Res aleph he ꝛ dicaꝛ rah. El vo ex duab⁹. Aleph ꝛ lameth ꝛ iterp̄taꝛ đs vel fortis. Quis igiꝛ grandis auctoritatis sint: ꝛ eloquentie ipoꝝ vmbra nos opprimat qui israel virum vel mentem videntem deum transtulerunt: nos magis scripture ꝛ angeli: vel dei qui israel ipm vocauit auctoritate ducimur: q̄ cuiuslibet eloq̄ntie secularis c Vocauitq꞉ ia. ꝛc. Illđ q̄ꝫ qđ sequiꝛ: ꝛ bñdixit eū ibi: Vocauitq꞉ iacob nomen loci illi⁹ fa. dei ꝛc. In hebreo đr phanuel: vt sciamus ipm esse locū qui in ceteris scripture voluminib⁹ ꝺm hebreos phanuel legitur. Gre. Queriꝛ cū vitas dicat: nemo videbit faciē meā. Et deū ne

forsitan ꝓpiciabitur mihi. Pre-

§ Hoc prudenter fecit. vt per nuncios voluntatē fratris agnosceret.

cesserunt itaq꞉ munera ante eū: ipse vero mansit nocte illa in castris. Cumq꞉ mature surrexisset: tulit duas vxores suas ꝛ totidē famulas cuꝫ vndecim filijs: ꝛ trā-

a § post aquam salutis ecclesie: vt deum contemplari valeat aptus est locus solitudinis.

siuit vadum iaboch. Traductisq꞉ omnibus que ad se pertinebāt: a

a § quia in cōtemplatione quasi in luctamine: modo dei suauitas vtcunq꞉ complectitur: modo superat vt non sentiatur.

a remansit solus † Et ecce vir luctabatur cum eo vsq꞉ mane. Qui cū videret ꝙ eum superare non posset: tetigit neruum femoris eius: b c

a § q꞉ i ꝯtēplatiuis ꝓpagāde mortalitatꝭ vi⁹ obolesꝭ

et statim emarcuit. Dixitq꞉ ad d

a § Quasi tempus est vt ab inuisibilibus ad temporalia tractanda descendas.

eum: Dimitte me. Iam em̄ ascen-

a § q꞉ aīa q̄ i eternā dulcedineꝫ degustat in ea se morari desiderat.

dit aurora. Respondit: Nōn dimittam te nisi benedixeris mihi. e

§ quasi priorem statum ignoret.

Ait ergo: Quod nomen est tibi: f

a § luctator. b § Quasi non luctator: sꝫ victor vocaberis: q꞉ pulsans ꝑseuerasti.

b Respondit: iacob. At ille † Nequaq̄ inquit iacob appellabitur g

§ mutatio nominis: benedictio est.

nomen tuum sed israel: Quoniā h

§ perseuerans in pulsando.

si contra deum fortis fuisti: q̄to i k

§ contra esau quem times.

magis contra hoies p̄ualebis? Interrogauit eū iacob: Dic mihi q̄ appellaris nomine? Rñdit:

§ Quasi incōprehensibilis est deus. § non est

† Cur queris nomen meuꝫ qđ est l

de textu. § priorē bñdictionē cōfirmauit.

mirabile? ꝛ benedixit ei in eodē m

c loco. Vocauitq꞉ iacob nomē loci

a § facies dei. b § Non ꝙ deus videri possit: sed formam vidit in qua deus locutus est. Quem supra dixit virum: quia deus homo erat futurus.

illius phanuel dicens: Vidi dominū facie ad faciē: ꝛ salua fctā ē n o

a Traductisq꞉ ꝛc. duplici đ cā. vna vt videret ne aliq̄d de reb⁹ suis ex obliuione remāsisset. scđa vt solitari⁹ meli⁹ orōni vacaret: vt cū dñs eripet de piculo qđ timebat. b Et ecce vir. h̄ ꝯñr poniꝛ diuina cōfortatio ꝯ timorē periculi imminētis: Ecce vir luctabatur cū eo. Dicūt hebrei ꝙ fuit angel⁹ esau i spē viri q̄ volebat eū ipedire a transitu: ne obtineret bñdictiones ꝛ p̄mogenita ipi⁹ esau: sed dñs dedit tantā fortitudinē ipi iacob ꝙ angel⁹ nō potuit ei p̄ualere. ꝓpter qđ angelus vidēs ꝙ nō poterat eum superare: c Tetigit neruū femorꝭ ei⁹ vt sic euaderet de māu iacob p talē lesionē: nō tñ sic potuit euadere. ideo subditur: F d Dixitq꞉ ad eū ꝛc. q. d. rp̄s est vt cantem dei laudes cum alijs angelis: ꝺm illud Iob xxxviij. Vbi eras cū me laudarent astra matutina: ꝛ iubilarent oēs filij dei? ꝛ ideo nō debes me ampli⁹ tenere ꝛ impedire a laude dei. † Osee. 12. a e Rñdit ꝛc. i. nisi ꝯfitearis ꝙ bñdictiones q̄s q̄rebas p esau mee sunt de iure. ꝛ est similis mod⁹ loq̄ndi Esa. xxxvj Facite mecū bñdictionem. i. sbijcite vos mihi. f Ait ḡ. necessitate compulsus. g Nequaq̄ inq̄t ꝛc. i. nō dicetur ꝙ ex supplantatione et fraude obtineas bñdictiōes. h Sed israel. quod interp̄taꝛ directus cum deo: vel p̄nceps cū deo: q꞉ iuste ꝛ ex dei sñia obtinebis. i Si ꝯtra deū fortis fuisti. i. cōtra angelum. h̄ nomen deus hic accipitur ꝑticipatiue vel representatiue. k Quanto magis ꝛc. i. ꝯ esau ꝛ filios ei⁹. † ĩ. 35. b l Cur q̄ris nomen meum? ac si diceret. frustra q̄ris: q̄a ego ꝛ alij angeli in ministerium missi nō hēm⁹ noīa fixa ꝛ stabilia: sed diuersa sortimur noīa ꝺm legationes ad quas mittimur: exēplū de angelo Esa. vj. qđ magis declaratur ĩ. eo. ca. G m Qđ ē mirabile. nō ē de textu. Et bñdixit. i. ꝯfessus ē ei bñdictiōes eē suas ꝛ i h̄ ꝯfessus ē se supatuꝫ. n Vidi dñm fa. ꝛc. i. angelū ĩ corpe assūpto. † Iudic. 13 o Et salua facta ē aīa mea. q꞉ nō p̄ualuit mihi: sꝫ ecōuerso. Hec est igiꝛ expositio hebreoꝝ. ꝛ ꝺm h̄ exponiꝛ illud qđ scribitur Osee. xij. de iacob: Inualuit ad angelū ꝛ confortatus est: fleuit ꝛ rogauit eum. ita ꝙ li fleuit refertur ad angelū: eo ꝙ esau cuius erat angel⁹ perdebat bñdictiones: ꝺm illud Esa. xxxiij. Angeli pacꝭ amare flebūt. ꝛ rogauit ꝛc. Ista expositio hebreoꝝ duo supponit. Primū ē ꝙ de⁹ ad horā dedit tantā virtutē ipi iacob ꝙ posset resistere angelo ꝛ preualere vel vtutē angeli ad horā debilitauit vel suspēdit: sic vtutē ignis suspēdit in camino ignis triū pueroꝝ. Scđm est ꝙ angel⁹ esau ꝺm hebreos licet bon⁹ fuerit nesciuit tñ diuinā sententiā diffinitiuā ꝙ ius p̄mogēiture ꝛ bñdictiōes eēnt ipi⁹ iacob đ iure vsq꞉ q̄ vidit p h̄. s. ꝙ de⁹ tātā vtutē contulit

mo vidit vnꝝ: quo testat iacob: Uidit deū facie ad faciē: hūa ne eīm mētes oculo interiori purgato. cū vicioꝝ erugo tribulationis igne fuerit cremata. leticiā patrie celestis aspiciunt vt purgemꝰ lugēdo prius q̄ fecimꝰ: t pꝰ cōtēplemur gaudia q̄ q̄rimus. Pꝛꝰ eīm exurente tristicia caligo detergit t sic resplendēte raptim ī circūscpto lumīe: mense illustrat. Quo in gaudio cuiusdā securitatis absorbet: t q̄si post defectū pūtis vite vltra se rapta in q̄dā nouitate recreat. Ibi mēs ex īmēso fonte visionis supno roze aspgit. Ibi nō se sufficere ad id ad qō rapta ē cōtēplat t veritatē sentiendo videt. qz quanta est ẋitas ipa nō videt: t cui tāto se lō ge estimat: q̄nto approꝑinquat: qz ni si illā vtcūq; cōspiceret nō eā cōspicere se posse sentiret. Uisus g aīe dū intēdit īmēsitatis cozuscatione reuerberat. Ipa eīm cūcta iplēs cūcta circūstat: t idcirco mens nō se ad comprehendā incircūscptā subam dilatat quā inopia sue circūscriptionis angustat. Unde ad se citius relabitur: t ꝓspectis quibusdā varietatis vestigijs. ad sua intima reuocat. Hec ipa cū p cōtemplationē facta nō solida t permanens visio: sed quasi quedaz visionis imitatio dei facies dicitur. Quia eīm p faciē quēlibet agnoscimꝰ: cognitionē dei faciē vocamꝰ. Jacob g postq̄ cum angelo luctatus est. ait: Uidi dīm facie ad faciē. Quasi: Cognoui deū: qz ipe me cognoscere dignatꝰ ē. Hec cognitio in fi
1.Cor.13.d ne plenissime fiet. Unde: Cūc ꝓgscā: sic t cognitus sum.

Nico.de lyra

Diuisitq; ipi iacob t tū añ fuerat b reuelatū ipi rebecce t isaac posito ī extasi: vt. s. dictū ē. xxvij. ca. Et sic tertiū qō b supponit est q̄ aliq̄ reuelatiōes facte sint hoibꝰ etiā aliquibꝰ angelis ig̃rantibus: q̄ tria q̄si ex hypothesi vel suppositione dicta sunt satis dubia. Catholici ẋo doctores aliter exponunt hanc lram de angelo t de iacob: sed dicunt aliq̄ q̄ fuit tm̄ spūalis lucta: qz iacob p efficaciā sue oꝛonis retinebat cum ne elongaret se ab eo: ꝛ cū defenderet in via: t videt snīa Piero. sup Esa. xlix. vbi dicit sic: Cū angelo iacob oꝛone nō manibꝰ luctabat: Sz ꝑiū videt ex textu vbi dr q̄ in illa lucta angelus tetigit nervum femoꝛis iacob: t q̄ ex tactu emarcuit: t intantū q̄ iacob postea claudicabat: t lō dicunt alij q̄ fuit lucta spūalis t corꝑalis. Ad cui⁹ intellectū ꝓsiderandū q̄ licet iacob nō fuerit diffisus totaliter de dei adiutoꝛio: tū pax confidit t nimis timuit esau: maxime cū pꝛi⁹ dixisset sibi angelus q̄ secure reuerterē ad terrā suā: t q̄ esset cū eo ad eū ꝓtegendū: vt. s. dictū est ca. xxxj. In via eīm fuerunt ei obuiā angeli q̄si castra ipm defendentia: vt dictū est in p̄ncipio huiꝰ ca. t lō oꝛante iacob solo in ripa fluminis t nimis timēte ꝓpter p̄dicta: t mīnꝰ debito de deo cōfidente: appuit ei angelus q̄ fuerat ei ꝓtector in via t finxit q̄ vellet eū dimittere ꝓpē paruitatē sue confidentie: sic dns post resurrectionē suā apparēs duobꝰ discipulis in via finxit se longiꝰ ire: vt hr̄ Lu. xxiiij. ꝓpē paruitatem t tarditatē fidei ipoꝝ: tū nec ibi nec hic fuit mendaciū vel falsitas: qz tales appitiones fiunt cōiter fm dispositionē mētis illoꝝ q̄bus fiunt hmōi apparitiones: vt. s. dictū est. xviij. ca. Jacob aūt istantia oꝛonis feruide rogabat eū ne ab eo recederet: sed ad eiꝰ ꝓtectionē fm suū ꝓmissum maneret: t in b fuit lucta spūalis: t postea cū videret angelū q̄si volentē recedere: ex familiaritate accepit eū cū manibꝰ ad retinēdū: qz frequenter cū eo loquebat: sic t maria magdalena post resurrectionē xp̄m sibi apparentem voluit tāgere Joh. xx. t sic fuit lucta corꝑalis: qz iacob volebat eū detinere in illa appitione ita q̄ nō dispareret donec hr̄et b̄dictionē eiꝰ: quā et habuit. In illa etiā lucta corꝑali figurabatur ei q̄ nō debebat timere esau cū inualuisset ad angelū: t fm istā expositionē illud qō supra īductū est de iacob Osee. xij. Inualuit ad angelū t confortatus est: fleuit t rogauit eū. aliter est ponendū q̄. s. ꝛefe rendo fleuit t rogauit ad iacob: q̄ fleuit q̄ vidit angelū quasi volentē eū deserere t rogauit eū ne recederet donec dedisset ei b̄dictionē: t ꝛ hic nō sit sc̄tū q̄ fleuerit: ꝛ tm̄ q̄ rogauerit: tū tenendū ē de vtroq; eo q̄ exp̄mit ī Osee qō ē b omissum. Huic aūt sensui pōt de facili lra applicari ab illo loco: Et ecce vir. i. angelꝰ ipiꝰ iacob apparens in specie viri. Lucta bat cū eo spūalr t corꝑaliter: vt iā expositū ē. Qui cum videret q̄ eū supare nō posset. i. nollet: eo mō loq̄ndi q̄ dr de xp̄o Matth. xiij. Et nō poterat ibi Xtutē aliquā facere. i. nolebat ꝓpter incredulitatē illoꝝ: t angelꝰ b nolebat supare iacob: qz p illā luctā volebat ei ostendere q̄ ꝓualeret ipi esau vt sequēs lra ostendit: Cūm si fuisti fortis ꝛ deū t̄c. Tetigit neruū femoris eiꝰ ad punitēdū eū de sua diffidētia irrōnabili: t ꝓpē b sequit q̄ iacob claudicabat: vt p b ostenderet quō claudicauerat in mēte ꝓfidēdo pax de deo. Jā ascēdit aurora. i. dies incipit clarescere: t alij nō sunt digni vt me videant in ista effigie. Nequaq̄ inquit iacob vocabit t̄c. tūc nō fuit nomē eiꝰ mutatū sz angelꝰ p̄dixit sibi mutādū a dño. j. xxxv. ca. Cur q̄ris nomē meum? ac si diceret nomē meū t aliorum angeloꝝ q̄ mittunt in ministeriū mutant fm diuersas legationes ad q̄s missi sunt. vñ: Esa. vj. Ille angelꝰ qui missus fuit ad purgandū labia esaie p calculū ardentē: vocatꝰ est seraph ꝓ officio incēdēdi: ꝛ nō esset de ordine seraphico: Et b̄dixit ei. Dic ꝓprie accipiēda ē b̄dictio ꝓut maioꝛ b̄dixit miꝛi: vt habeā Heb. vij. Uocauitq; iacob t̄c. .i. facies dei. cuiꝰ causa subdit: Uidi dīm facie ad faciem. i. angelū in specie corꝑali. Et salua facta ē aīa mea: qz ꝓsolatꝰ est me: t b̄dixit mihi ꝛ timoꝛē de fratre meo esau. Non comedūt neruū: nō vitant oēz neruū sed solū neruū femoris ad qō designandū sb̄dit: Qui emarcuit. Ca. XXXII

Dixit ei. Dic agit de timoꝛe iacob ab esau q̄ quem significat tiꝛ bōi viri a malo ꝓpē qō remedia q̄rere ꝛ ꝓut pōt. t ꝓmo erga deū p emendationē vite. qō notat cū dr: a† Jacob aūt abijt ī itinere suo. pficiēs de bono in melius in via moꝝ. b† Fueruntq; ei obuiā angeli dei. ad eiꝰ custodiā sic scribit ꝓs. xc. Angelis suis man. de te vt cu. te ī oi. vijs tuis. d† Misit autē nūcios añ se ad esau. scēdit: † Sic loq̄mini dño meo esau scz ẋbis pacificis t būilibꝰ vt ptz ī textu. Scribit ei Eccli. vj Uerbū dulce multiplicat amicos t mitigat inimicos. Et i b iacob significat quēlibet bonū hoiem q̄ q̄rit q̄ntum pōt oim pacē fm illud Rom. xij. Quātū ex vob ē cū oib⁹ hoibꝰ pacē hūtes. † Timuit iacob t̄c. qz neḡcia puersoꝝ sp ē timenda t cautela ꝛ eā adhibēda. lō sb̄dit: f† Diuisit ꝓpīm t̄c. in duas turmas. ꝓpt aūt p duas turmas itelligi bōa spūalia t ꝓtalia: vt si ꝓsecutoꝛ auferat ꝓtalia spūalia p patientiā maneant salua. Exēplo bti Job. et q̄m būana cautela nō sufficit sine ꝓtectiōe diuina. lō sb̄dit oꝛo iacob: † Deꝰ pris mei t̄c. scēdit: † Erue me de manu fris mei esau t̄c. quia pax cum aduersarijs salua veritate iusticie q̄renda est nō solum verbis dulcibus sed etiā muneribus. lō sequitur: i† Separauit de his que habebat munera esau. Et quoniam oꝛatio deuote facta exaudibilis est. ideo sequitur: b† Et ecce vir luctabatur cum eo. per hanc enim luctam significabatur ad lram q̄ iacob finaliter ipi esau ꝓualeret: quod fuit impletum ꝛpe Dauid qui terram idumee sibi subiecit. t p b moraliter significat q̄ boni malis finaliter ꝓualebunt. Sap. v. Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt t̄c. Et tunc mutabit nomē iacob in israel. sic sb̄dit: g† Nequaq̄ iacob appellabit nomen tuū sed israel: qz tunc lucta vite pūtis ꝛ vicia que p iacob significatur cessabit t clara dei visio que significatur p israel succedet. Aliter exponi potest de appetitu intellectuo t sensitiuo qui dicuntur fratres eo q̄ sunt ab eadē essentia anime procedentes t ḡuis ex ordinatione diuina intellectiuus debeat dominari. tamē frequēter sensitiuus est potentior: t trahit ad se intellectiuū vt ptz in incōtinentib⁹. ido bonus homo semp debet timere ne ratio per sensualitatē superetur in ipo et super hoc deū deprecari: t munera mittere esau concedendo carni id quod fm deum conueniens est illi: t quando debita concordia est ibi tunc iacob vocatur israel quia sedatis passionibus sensitiue partis homo per intellectum est cognitor. vñ. Phyf. sedendo t quiescendo fit anima sciens et prudens.

In ca. xxxij. vbi dicitur in postilla: Tetigit neruū.

Additio.

Quidam hebreorum dicunt q̄ hoc q̄ angelus tetigit neruum Jacob: ex quo tactu ipse Jacob claudicauit non fuit ad puniendum Jacob

de sua

Reuersus ē. s. ad lucē: corporeis oculis visib ilē.
anima mea. Oꝛtusq; est ei statim
.i. rāsijt lux inuisibilis.
sol postq̄ trāsgressus ē phanuel.
debilitatus affectu superni amoꝛis.
Ipe ꝛo claudicabat pede. Quā ob cām non comedunt filij israel neruū: qui emarcuit in femoꝛe iacob vsq; in pūtē diē: eo q̄ tetigerit neruum femoꝛis eius t obstupuerit.

de sua diffidentia: quia in B actu nō videt q iacob aliquid demeruisset. sz potiꝰ ecōtra: vñ i B loco iacob fuit bñdict⁹ ab angelo vt statim sequit: Et bñdixit ei. Sz dicūt q rō huiꝰ tacet⁹ t claudicationis ē figur alis tm: in B em figurabat q lz iacob hēret pmogenitura t dominiū sup esau ex ordinatiōe diuina: vt. s. xxvij. ca. tū in postea aliqñ aliq descēdētes de iacob q dicunt egredi de femore eiꝰ eēnt lesi ab ipo esau: vñ in predicto ca. dr: Tēpusq veniet cū executies solueq iugū eius de ceruicib⁹ tuis tc. qđ ipletū ē qñ idumei rebellauerūt ꝫ indā. iij. Reg. viij. t sic videbat dominiū iacob sup Esau. ledi i femore iacob. s. i posteritate q de femore eiꝰ egredereť. t iō seqt q ob hāc cām nō comederūt filij isrl nerui q emarcuit in femore iacob. Si em hec claudicatio ipsi⁹ iacob fuisset ppt punitionē eiꝰ in pena diffidētie: put alij dicūt nō habuissent filij israel abstinere a comestione huiꝰ nerui: cū illa pena solū respiceret psonā iacob q qđē pena iā trāsiuerat in preteritum.

Replica correctorij ꝫ Burgē. In ca. xxxij. vbi postillator tactū nerui iacob t claudicationē exponit de pena ꝓ diffidētia: etiā Burgē. istat q nō sit factū i pena: qz iacob i ꝓposito nō demeruit sz āgelꝰ ei bñdixit. Infert igit q factū sic etiā supra dixit de alijs sit tm figurale mystica hns significationē: sz videt q sic Burgē. incōuenienter se hz: vt supra dictū ē i alijs passib⁹: ita t B. Pōo qz cōtra dicit btō Augꝰ. supra allegato abijciēs sēū lrāle nullā absurditatē ptinērē: t recurrit ꝓ lrali ad mysticū: qđ fieri nō dz nisi historia deficiat fm btm Gregꝰ. Sc̄o q cū bñdictio iacob: Esto dns frm tuo ꝫ. pncipalē effectū habeat in regno xpi: qđ dr: dom⁹ iacob: Lu. j. Iste Burgē. artat cū ad tpa regū ḡndo edō fuiuit regib⁹ iuda solū ꝓ tpe septē regū: vt ex libris ipoꝝ regū colligit t terminabat in rebellione. Edō: de q. iiij. Reg. viij. Et ꝓt illā rebellionē dic iacob claudicasse in figuram q esau a se executeret onꝰ illi⁹ bñdictionis iacob de q dr. s. xxvij. ca. Ad quā positionē bñdictiōis respiciēs pncipale puipēdit i q iacob nō claudicauit: nō igit Burgē. debuit B sic applicare mysticādo sine auctē cū nō sit i fauorē fidei: sz potiꝰ vt apls ad Rom. xj. vbi dicit cecitatē ptigisse in isrl: q figurata ē per claudicationē iacob: tūc em claudicauit t cōtinuo claudicat q̄usq plenitudo gentiū intrarit t reliq̄e isrl salue fient. Tertio qz rō Burgē. q̄re filij isrl nerui nō comedūt ꝓpt illam rebellionē figuratā ꝓ claudicationē nō ē sufficiēs: qz a ꝓtrario sensu tpe obedientie t tributi edō debuerūt nerui comedere: tm nō fecerūt. Quarto qz rō quā facit ꝫ postillatoꝛ t eiꝰ expositionē non valet. arguit em sic: Si claudicatio iacob fuit ꝓpter punitionē t in pena diffidētie cū illa sit psonalis non haberēt filij isrl a comestione nerui abstinere ꝓpter ea q̄ solā psonā iacob respiciūt. Reducit b rō sic ꝫ faciētē: Tact⁹ nerui q emarcuit t claudicatio ad psonā iacob lrāliter ptinebāt: idcirco filij isrl nō būt a nerui comestione abstinere cuiꝰ oppositum hodie faciunt. Restat igitur q illa abstinentia nō ē tm figuralis: sed cerimonialis in illius dimicationis tactus t claudicationis memoriam sicut multa alia festa iudeorum. Qz aūt Burgē. dicit iacob non peccasse in ꝓposito hoc est contra glo. interlinearem que redarguit ipm iacob dicens: Si contra deum fortis fuisti: quia perseuerasti pulsans: multo magis contra homines preualebis. i. Esau quem times ꝓmissa tibi facta oblitus: si enim iacob plenam habuisset confidentiam: t memor fuisset promissorum dei sibi factorū: prout ponitur supra ca. xxviij. vtiq esau non timuisset nec quēcūq̄ hoīem. Quod aūt dicit q meruit benedictionē qua angelus eum benedixit: no habetur de benedictione in littera nisi q iacob benedictionem postulauit: t pro benedictiōe nomen eius mutauit: vt dicit glo. interlinearis. Quod autē subdit: Et benedixit ei in eodem loco: Glo. ꝓtiorem benedictionem confirmauit: post redargutionem tamen t penam inflictam per tactum nerui qui emarcuit: hec aūt nōis mutatio fuit ab euentu: quia deum vel angelum recedere volentem vicit precibus tc. que luctatio hic dicitur prout postilla tor exponit. t glo. vocat illam luctationem perseuerantē pulsationē: qua victor effectus est.

Glo. ordi.

Ca. XXXIII

B a Diuisitq. Aq̄la dimidiauit vt vnum cuneū faceret ancillaz cū puulis suis t altez librarum cum filijs suis. Primasq̄ mitteret ancillas secundas liberas. Ipe ante omnes fratrem adoraturus occurret. b Sic enim vidi tc. Aug⁹. Utz pauentis t perturbati animi verba vsq̄ i hanc adulationez ꝓruperūt: an sine peccato potuerunt dici? fortassis enim quia dicti sunt t gentium dij: q̄ sunt demonia si pūdicaē ex his xp̄is bōi dei: qz si benigno aīo sunt dicta B xp̄a fracna: qz pbonā susceptiōz meaꝝ trāsierat: potuit sic dici: quēadmodum moyses pharaōi deus dict⁹ ē: fm illō apli: t si sūt q dicūt dij siue i ceio siue i terra tc. maxīe qz sine articulo dictū ē in greco: q̄ euidētissime solet veri ōi significatio fieri Hō. n. dixit p sephō tutheu sz p sephontheu qđ facile intelligūt q̄ grecū audire t ītelligere solent.

1. Coz. 8. b

Et ego

Ca. XXXIII

Eleuans aūt iacob oculos suos: vidit venientem esau t cum eo quadringentos viros. Diuisitq filios lyę et rachel ambarumq famulārum: t pōsuit vtranq̄ a cū ancillam t liberos earum in pncipio. Lyam vero t liberos eius in scō loco. Rachel aūt t ioseph nouissimos. Et ipe pgrediens adorauit pronus i terram septies: donec appropinquaret frater eiꝰ: Currens itaq̄ esau obuiā fratri suo: amplexatus ē eum: Stringensq̄ collū eius: t osculās fleuit. Leuatisq̄ oculis vidit mulieres t puulos earū: t ait: Quid sibi volūt isti: t si ad te ptinent? Rūdit: Paruuli sūt quos donauit mihi deus seruo tuo: et appropiq̄nquantes ancille t filij earū: incuruati sunt. Accessitq̄ lya cum liberis suis: t cum similiter adorassent: extremi ioseph t rachel adorauerunt. Ait esau: Que nā sunt iste turme: q̄s obuiam habui? Rūdit: Ut inuenirē grām cora dño meo. Et ille ait: Habeo ait plurima frater mi: sint tua tibi. Dixit iacob: Noli ita obsecro: Sz si inuēi grām in oculis tuis: accipe munusculū de manibus meis. Sic em vidi faciē tuā quasi viderem vultū dei. Esto mihi propiciꝰ: et suscipe bñdictionē quā attuli tibi: t quam donauit mihi deus tribuens oia. Uix fratre ꝓpellēte: suscipiens ait: Gradiamur simul: et eroq̄ socius itineris

a Duas fecit turmas: nō tres: vt pleriq̄ estimant.

a† a Naturalem virtutum ordinem sequitur: qz iust⁹ a minoribus incipit: et gradatim ad maiora progreditur.

b

c

a Qz pri⁹ timor seruilis deinde amicabilis: quez significat lya libera: Inde sequitur amor purgati animi: quem significat rachel: que interpretatur videns principium.

d

d† Flectens genua.

e† f

f† g

Et ptz lra pme ptis. paucis exceptis. b Vidit venientem esau. adhuc lōge existens.

c Diuisitq filios. vt nihil omitteret de pudētia hūana: quia erat q̄dā tētatio diuīa: t vt honesti⁹ irēt t ordinati⁹ apparent corā esau. d Rachel autē t ioseph nouissimos. i. tā q̄ pdilectos t pncipales: in pcessiōe em maiores sequunt. e Et ipe pgrediēs. Dic oñdit eius pudētia i recognitiōe frnitat.

f Adorauit pn⁹. iclinādo caput: t b ē adoratio dulie: quia erat pmogenit⁹ frat ei⁹ etate: lz ex diuina ordiatiōe pmogenitura eēt trāslata.

g Currēs i. e. qz ex ōi ordiatiōe ei⁹ indigtio mutata ē in pictatem.

b Suscipe tc. i. cenciū volūtarie oblatū. i Quasi tc. qz ita pacificatū t mitē eum vidit: sic āgel⁹ loq̄ns ex pōa dei eū ꝓsolādo signauerat. Cetera patent.

Nico. de lyra

Ca. XXXIII

Eleuans aūt iacob oculos. B ꝓut describit q̄liter iacob se habuit in frīs aduētu: t qz ingabilib⁹ nō dz hō omittere de his agēda sūt fm hūanā pudētia: iō i aduētu esau oñditur pudētia iacob: q̄uis oīo eēt sibi q angel⁹ custodiret eū. t pmo i diuisiōe ꝓprie facultat⁹ aūt frīs aduētū: t i recognitiōe fraternitat⁹ i aduētu. ibi: Et ipe. p gradiēs. tertio i declīatiōe societat⁹ p⁹ eiꝰ aduētū. ibi: Dixitq iacob nosti. t i recognitiōe diuine bōitat⁹. ibi: Et iacob vēit.

A

B

C

a Et ego seqr ꝛc.Aug⁹. Querit si mendacium fratri ꝓmiserit. Hoc em̃ sic scḗptura narrat: nō fec̃ eo prexit itinere qđ dirigebat ad suos. An forte veraci aĩo ꝓmisit: ꝛ aliud postea cogitãdo delegit. b Sochot. Hiero. Ubi nos tabernacula habem⁹: in hebreo legit sochot. est aũt vsq; hodie ciuitas transiordanē ꝟ vocabulo in pte sychopoleos: de q̃ in libro locoꝝ scḗpsim⁹.

c Trãsiuitq; in salē ꝛc. Hiero. Error oboritur. quō salē sichē ciuitas appellet: cũ hierusalē in q̃ regnauit melchisedech: salē aĩ dicta sit. aut igit vni⁹ vtraq; vbs nois ē: qđ de pluribus indee locis inuenimus vt idez vbis et loci nomē ī alia ꝛ alia tribu sit. aut ista salem q̃ ꝓ sichē nūc noiat dicenus interp̃tari cōsūmatã atq; pfectam: ꝛ illam q̃ postea hierusalē dicta ē pacificã. Utrūq; accentu paululū declinato hoc vocabulū sonat. Traduntꝫ hebrei q; femur claudicantis iacob ibi sanatū sit. Jō q; ciuitatez curati atq; perfecti vocabulū consecutam.

Ca.XXXIIII. Egressa est autē. Greg⁹. Dina vt mulieres extra nec regionis videat: egredit: cum mens sua studia negligens: actiones alienas curans: ex ordinē ꝓpriū euagatur: quaz sichē ꝓnceps terre opp̃mit: qz inuentam in curis exteriorib⁹ diabolus corrumpit: ꝛ ꝛglutinata ē aĩa eius cũ ea: qz vnitã sibi p iniquitatē respicit ꝛ qz mens a culpa resipiscens afficit: ꝛ admissum flere conatur: corruptor spem ac securitatem vacuam aĩ oculos vocat: quatinus vtilitatez tristicie sbtrahat. Unde additur: Tristē q; blandicijs delini. Modo enim aliorum fct̃ grauiora modo nihil esse quod factuz est modo misericordē deū loquitur: ꝛ tp̃s ad penitentiam pollicet: vt dum per hec decepta mens ducitur: penitẽtia differat. vt tunc bona nulla percipiat: quaz nūc mala nulla contristant: ꝛ tunc plenius absorbeatur supplicijs: que nunc gaudet in delitijs.

e Dina. Que interpretatur iudicium istud. ħ ē em̃ iudiciū: vt qz spōte negligẽs: vagat mox a diabolo corrũpat. f Dormiuit ꝛc. Aug⁹. Et intẽdit aĩe dine filie iacob ꝛ adamauit x̄ginē et locut⁹ ē fm sensū x̄ginis. Quō x̄go ꝏr si tã dormiuit cũ ea nisi forte x̄go nomē etat̃ ē fm hebreum eloquiū. an potius ꝓ recapitulationē post cōmoratur

tui. Dixitq; iacob: Nosti dñe mi q; puulos habeã teneros: ꝛ oues † ac boues fętas mecum: Quas si plus in ambulando fecero laborare: morient vna die cuncti greges. Precedat dñs meus aĩ ser/

§ forte ad horam securus est.

a uũ suũ: ꝛ ego seqr paulatim vestigia eius: sicut videro posse puulos meos: donec veniam ad dominum meuz in seyr. Respondit esau: Ꝏro te: vt de populo qui mecũ est saltē socij remaneãt vię tuę. Non est inquit necesse: Hoc vno tm̃ idigeo: vt iueniã gratiã ī ꝓspectu tuo dñe mi. Reuersus ē itaq; in illo die esau itinere q̃ venerat in seyr: ꝛ iacob venit in so/ b+ chot: Ubi ędificata domo: et fixis tentoriis: appellauit nomen b loci illius sochot. i. tabernacula.

c Trãsiuitq; in salem vrbem sichi/ c† mox: q̃ ē in terra chanaã. Postq; reuersus est de mesopotamia syrie. Et habitauit iuxta oppidum d emitq; ptem agri: in q̃ fixerat ta/ e bernacula a filijs emor ꝓnis sichē centũ agnis. Et erecto ibi altari f inuocauit super illud fortissimũ g deum israel. La. XXXIIII

a § Infirma aĩa q̃ postpositis ꝓpriis aliena negocia curat.

Egressa est autem dina † fi b+ lia lye vt videret mulie/ i

§ Negligenter se habentem.

res regionis illius. Quã cum vi k+

§ dyabolus vel hereticus.

disset sichem filius emor euei ꝑn/ †

a § Seducere.

b § vi tẽrationis ꝛ praue psuasionis ad studia sua fm illud: corrũpũt mores bonos colloqa mala.

ceps trę illi⁹: adamauit ea et rą/ l+ m†

f puit et dormiuit cum illa vi op/ n†

a § Consuetudine.

primens virginem: ꝛ cõglutina o ce die ctio. quarto mens⁹ ex vicinoꝝ cõgregatione. ibi: Quibus ꝑpetratis Circa ꝑmũ describit ipse⁹ dine vaga curiositas. cũ ꝏr: Egressa ē aũt dina. s. de domo patna: vbi tãq; verecũda iuuencula deberet stare clausa.

i Ut videret ꝛc. Dicit em̃ ioseph⁹ q; in ciuitate erat solẽnitas: iō videre volebat illa die mulieres ornatas ꝛ emere similia ornamenta.

k Quam cum vidisset ꝛc. qui erat princeps ciuitatis ꝛ erat primogenitus: propter quod debebatur ei hereditarie principatus.

l Et rapuit et do. per potentiam suam. m Et dormiuit cum illa. eam carnaliter cognoscendo. n Uioppressit virginem. propter quod non fuit ibi simplex fornicatio: sed raptus et stuprum. o Et conglutinata ꝛc. eam nimis ardenter ꝛ inordinate diligendo.

Tristęq;

† de pe. dis 5. c. 1. aũ fi. in ꝟ. nã. dina in textu et in glo.

a Dixitq; iacob. Hic q̃ritur oñdit ei⁹ prudẽtia in declinatiõe societat̃ esau q̃uis em̃ amicabilit̃ eũ recepisset: poterat tm̃ timere ne ei⁹ animꝰ mutaret̃ vel ne aliqs de ei⁹ familia ẽlãs inordiate ꝓ eo noceret ipi iacob et suis: ꝛ tm̃ qm̃ ꝓmisit ire pꝰ eũ in seyr sic facere cogitabat: mutauit tm̃ ꝓpositum ex cã certa: ꝛ iō no est mẽtit⁹: sic ꝛ paul⁹ cogitabat ire corinthũ añq; iret ī macedoniã: vt hr̃. ij. Cor. j. tm̃ ex cã mutauit ꝓpositũ: tm̃ sic dixi supi⁹ nō videt magna necessitas excusare pr̃es ve. te. de oi mẽdacio officioso maxie.

b Et. ia. v. ħ oñdit iacob prudẽtia ī recognitiõe diuine bonitatis grãs agẽs deo de ħ q; eũ in pegrinatione augmẽtauerat: ꝛ in via custodierat: ꝓmittitur tm̃ mod⁹ deueniẽdi ad locũ vbi grãs egit deo cũ ꝏr: Et iacob ꝛc. Dicũt em̃ heb. q; ibi hitauit ꝑ ānũ ꝛ dimidiũ. ꝛ iō no solũ fixit ibi tẽtoria: sz cũ ħ edificauit domũ. c Trãsiuitq; ꝛc. fm expositores catholicos ista ē ciuitas q̃ vocat̃ sali. Job. ix. nō em̃ pōt dici q; sit illa salē q̃ alio noie ꝏr hierlim: vt. s. dictum ē. xxviij. ca. qz illa ciuitas vocata ē bethel. vt ibidē ꝏr: Postq; aũt iacob recessit de loco isto ascendit in bethel vbi apparuerat sibi dñs qñ iuerat x̄pus mesopotamiã ꝓpt̃ irã frīs sui: vt hr̃ in ꝓncipio huius ca. ꝛ certũ ē q; illa bethel eadē est cũ salē q̃ alio nomine ꝏr hierusalē. ꝛ iō salē q̃ ħ noiat̃ nō pōt ee illa salē q̃ ē hierlim. fm aũt hebreos doctores salē nō ē hic nomē ciuitatis nec ē nomē ꝓpriũ: sed est nomē cõe ꝛ significat integritatē ꝛ pacē: ꝛ dicunt q; ħ ē sensus ꝛ lr̃a hebraica: Trãsiuitq; i. iacob. Salē. i. integer vel pacificus. Jn vrbe sichē. qz in via nihil pdidit de familia vel ꝏr reb⁹ suis: nec aliq̃d aduersũ occurrit sibi: ꝛ istũ videt veri⁹: qz illa ciuitas. j. ca. se. vocat̃ sichem.

d Et hitauit iuxt̃ oppidũ. i. vrbē p̃dictã. nō em̃ voluit ītra hitare: qz erat idolatre. e Emitq; ptem agri. centũ agnis. Hebrei dicũt centũ obolis et ideo trãslatio nr̃a ħ deficit: vel dictio q̃ in hebreo ponit ē eq̃uoca. q̃tũ aũt valet obol⁹ dictũ ē. s. xxiij. ca.

f Et erecto ibi altari. ad īmolandũ deo sacrificiũ.

g Jnuocauit ꝛc. i. recoḡscens dei potẽtiã ꝑ quam ꝓfuauerit eũ a laban ipm̃ pseq̃nte: ꝛ ab esau sibi occ

Ꝏraliter. Ca. XXXIII (currẽte. Jn ħ caꝑlo describit cõcordia esau cũ iacob. ꝑ quã designat̃ ꝓcordia superbi cuz hũili. Nã ex pte esau ponit elatio. cũ ꝏr: a† Leuãs aũt iacob oculos vidit venientẽ esau ꝛ cum eo q̃dringentos viros. Ex pte vero iacob humiliatio cũ ꝏr: e† Et ipe ꝓgrediẽs ꝛc. Et sequit vtriusq; cõcors susceptio cũ ꝏr: g† Currẽs itaq; esau obuiã frī suo ꝛplexat⁹ ē eũ. ꝛ i ħ significat q; vere hũilis cũ superbo pacifice ꝙuersat ꝛ ħ ē spẽale ī hũilitat̃ x̄tute. Jn aliqs em̃ x̄tutib⁹ nō ē sic. Cast⁹ em̃ nō pōt pacifice morari cũ lubrico: nec iust⁹ cũ iniusto: sz humilis pacifice morat̃ cũ superbo. nã hũilis fuit semp vult ꝛ subijci. superb⁹ aũt ꝑcipe ꝛ dñari. ꝛ sic vteraq; hz suã volũtatẽ. ꝛ ꝓ ꝑs pacẽ. Et de tali hũili ꝏr: Pss. cxix. Cũ his q̃ oderũt pacẽ erã pacific⁹. Verũtñ qñ hũilis hz in cura sua aliqs ipfectos q̃ peiorari possent ex societate superbi dz declare ab ei⁹ societate. Et ħ ē qđ ꝏr: † Paruulos ꝛc. ꝑ qđ designant imperfecti. Sequit: b† Et iacob venit in sochot. qđ interp̃tat̃ tabnacula. nã declinãdo societatẽ superboꝝ vẽit hũilis ad tabnacula iustoꝝ. c† Trãsiuitq; ī salẽ. q̃ inꝑpretat̃ pax. nã de tabnaculis iustoꝝ vite ptis ē trãsit⁹ ad pacẽ supne ciuitatis.

Egressa ē aũt dina. ħ ꝙr de Ca. XXXIIII. scribit q̃d passus sit iacob a siebimitis: vbi ꝑmo describit scelus ꝓ dine violatiõe. secõ dolus ex mutua collocutione. ibi: Locutus est itaq; emor. tertio scel⁹ ex circũcisoꝝ interfectiõe. ibi: Et ecce die ctio. quarto mens⁹ ex vicinoꝝ cõgregatione. ibi: Quibus ꝑpetratis Circa ꝑmũ describit ipse⁹ dine vaga curiositas. cũ ꝏr: Egressa ē aũt dina. s. de domo patna: vbi tãq; verecũda iuuencula deberet stare clausa.

i Ut videret ꝛc. Dicit em̃ ioseph⁹ q; in ciuitate erat solẽnitas: iō videre volebat illa die mulieres ornatas ꝛ emere similia ornamenta.

k Quam cum vidisset ꝛc. qui erat princeps ciuitatis ꝛ erat primogenitus: propter quod debebatur ei hereditarie principatus.

l Et rapuit et do. per potentiam suam. m Et dormiuit cum illa. eam carnaliter cognoscendo. n Uioppressit virginem. propter quod non fuit ibi simplex fornicatio: sed raptus et stupr̃um. o Et conglutinata ꝛc. eam nimis ardenter ꝛ inordinate diligendo.

Tristęq;

mozaē: quod aũ factũ ē. prius eñ potuit i tẽdere aīe ipi⁹ ⁊ amare virginẽ ⁊ loq̃ ꝑm sẽsum virginis: deinde dormire cũ illa.

a Pacifici. vbi. Lxx. iterũ fratri sunt pacificos: Aq̃la trãstulit cõsũmatos atq; pfectos ꝑ quo in hebreo legitur salamī. Ex q̃ appet illo ēe vex: qđ supra ꝺ salẽ dixim⁹.

b Assẽsi ⁊c. Aug. Paulo ante iacob loquens cũ esau filios suos ifãtes esse significat. Queri ergo potest: q̃mõ potuerunt tantã stragem facere: cũ quis illis in circũcisionis dolore ꝑstitutis? Sz itelligenduz ē diu ꝟ habitasse iacob: dõec filia eius grãdior fieret: ⁊ filij inuenes. scriptum est enī.

33.d Et habitauit iuxta opidum emitq; partem agri in qua fixerat tabernacula: a filijs emor patris sichem centum agnis: et ereco ibi altari iuocauit sup illud fortissimũ deũ isrl. Egressa est aũt dina filia lye vt videret m. regionis isti⁹ ⁊c. Apparet ergo his ẋbis nõ trãseuntẽ ibi mãsisse iacob: sed agz emisse: tabnaculũ ⁊ arã pstituisse: ⁊ sic diuti⁹ hitasse. Filiã vero ei⁹ cũ iam amicas hr̃e posset condiscere voluisse filias ciuiuz loci ⁊ ita factã ēe ꝑ illa cedẽ ⁊ depcationẽ. Pstitudo eñ nõ parua erat cũ iacob pluri

§ muz

§ factus est vnus in prauitate consensus. § Impunitatem pro-

ta est anima eius cum ea: tristemq; deliniuit blãmitendo.

dicijs: ⁊ pgens ad emor patrem suuz: accipe mihi inquit puellam hanc cõiugem. Quod cũ audisset iacob absentibus filijs: et in pastu pecorum occupatis: siluit donec redirent. Egresso aũt emor patre sichem vt loqueretur ad iacob: ecce filij eius

§ Immunes germane corruptionis.

veniebant de agro. Auditoq; quod acciderat: irati sunt valde: eo q̃ fedam rem operatus esset i isrl

a § Sic maligni spũs vel prauī dogmatꝫ auctores ꝑ vnã⁹ anime corrupti onem multas corrumpere moliuntur.

⁊ violata filia iacob rem illicitam pẽrpetrasset. Locutus est itaq; emor ad eos: Sichẽ filij mei adhesit aīa filie vestre: date eam illi vxorem: ⁊ iũga-

a § Mutua filiarum cum discolis copulatio seducerarum ⁊ seducẽtium animarum: ad diuersa scismara prostituitio est.

mus vicissim cõnubia. Filiãs vestras tradite nobis ⁊ filias nostras accipite: ⁊ habitate nobiscuz. Terra in potestate vestra est: exercete: negociamini ⁊ possidete eam. Sed ⁊ sichem ad patrem et ad fratres eius ait: Inueniam gratiaz coram vobis:

a § Carnalibus comerciis carnalia munera promittuntur: quibꝰ delecta/ta corrupta anima partius corruptioni instatur.

⁊ quecũq; statueritis dabo. Aũgete dotem ⁊ munera postulate: libens tribuam quod petieritis: tantum date mihi puellam hanc vxorem: Respõderunt filij iacob sichem ⁊ patri eius in dolo: seui

§ Quasi que societas xpi ad belial: qs cõsensus rẽplo dei cum idolis.

entes ob stupr̃ sororis: Non possum⁹ facere qđ petitis: nec dare sororem nostram homini incircũ

a § Nõ aliter alienigene in societate ecclesie admittũtur: nisi diabolo r. nũcient: ⁊ sacramentis ecclesie cõiecent.

ciso: q̃ illicitũ ⁊ nephariũ est apud nos: sed in hoc valebimus federari si esse volueritis nostri siles ⁊ circũcidatur in vobis oĩs masculini sexus: tunc dabimus ⁊ accipiemus mutuo filias nr̃as ac vestras: ⁊ habitabimus vobiscum: erimusq; vn⁹ populus. Si nautẽ circũcidi nolueritis: tollemus fili

a § Ministri sathane sicut princeps eorum transfigurãt se in ministros iustricie: vt decipiant animas superstitione sua.

am nostram ⁊ recedemus. Plãcuit oblatio eoruz emor ⁊ sichem filio eius: nec distulit adolescẽs quin statim quod petebatur expleret. Amabat enim puellam valde ⁊ ipe erat inclytus in omni domo patris sui. Ingressiq; portam vrbis:

a § vel ad populum. b § In hebreo salamim: vnde patet verum quod supra de salem diximus.

a locuti sunt põpulo. Viri isti pacifici sunt: ⁊ volũt habitare nobiscum: negocientur in terra ⁊ exercent eam: que spaciosa ⁊ lata indiget cultoribus. Filias eorum accipiemus vxores: ⁊ nostras illis dabimus. Unum est quo differtur tñ bonum: si circũcidamus masculos nr̃os ritum gentis imitãtes: ⁊ suba eorum ⁊ pecora ⁊ cuncta que possidẽt e nostra erunt: Tm̃ in hoc acquiescamus: et habitã-

a § Tales fuerunt quidam in primitiua ecclesia: qui circũcisionẽ ⁊ ritꝰ iudaicos: religioni xpiane necessarios esse dicerent. quibus dicitur: Si circũcidamini: xps vobis nõ ꝓdẽrit. hos Paulus celebrato cõuentu ꝑsi in dolo recircũcisionis occidit: cũ eos gladio spũs a societate fideliũ sequestrauit.

b tes simul vnuz efficiemus populum: Assẽsi sunt omnes circũcisis cunctis maribus. Et ecce die f tertio quando grauissimus vulnerum dolor est:

a Tristẽq; deliniuit blãditijs. i. verbis ipam pacificãtib⁹. Que aũt fuerit illa ẋba nõ exp̃mit: ꝑ hebrei dicũt q̃ referebat ei magnitudinẽ potentie sue ꝓmittẽs se cã accipe in vxorẽ: ⁊ q̃ sic faceret cã maiorem dñam q̃s pr̃ eius et frẽs facere p. tuissent. b Qñ cum audisset iacob. s. filiã suã raptã ⁊ violatam. c Siluit. dissimulãdo prudenter: qđ nõ poterat emẽdare. Cetera patent. d Locut⁹ est itaq;. hic describitur dol⁹ ex mutua collocutiõe: quia ipis. s. emor ⁊ sichẽ petẽtib⁹ ẋaciter dinam ꝓ mr̃imonio: rñderunt filij iacob dolose q̃ ꝓsentirent mr̃imonio si oẽs masculi ciuitatis circũciderenẽ: cogitãtes tũc inuadere ciuitatẽ q̃s viri nõ possent se defendere: ⁊ cõsenserũt in ꝟ emor ⁊ sichẽ filiꝰ ei⁹: cõfidentes de veritate ẋbox filioz iacob: ⁊ sic iduxerũt pplm ciuitatis ad circũcisionẽ: ⁊ patet lra vsq; ibi: c Et suba ⁊c. istđ non erat ipacto ꝭ ꝟ dixerũt vt facili⁹ inclinarent pplm ad circũcisionẽ. Vel aliẽ põt intelligi. Nra erunt: q̃ siẽ cõicabimus cũ eis i mr̃imonijs cõiugẽdis. ita ⁊ in bonis. bona eñ amicoz nr̃oz dicũtur nra ꝑm Pbm lib. Ethi. Hebrei aũt aliter exponũt cõiter istã ptẽ dicentes q̃ filij iacob nullã dolositatẽ fecerũt: ⁊ qđ. s. dictũ ē? Rñderunt in dolo dicunt caute vel prudenter: q̃ dictio hebraica q̃ ibi ponit est equiuoca: ⁊ accipit aliq̃n ꝑ dolo ⁊ aliq̃n ꝑ cautela bona. volebant eñ populum ciuitatis inducere ad ritum circũcisionis: non cogitantes tũc eos interficere sed societatẽ cum eis inire: sed emor ⁊ sichem dolũ fecerãt: q̃ ꝓdixerũt ꝓpłe ciuitat⁹ q̃ oĩa bona iacob ⁊ filioz ei⁹ eẽnt ipoꝝ simplr̃: ⁊ sic exponũt: Cũcta q̃ possidẽt nra erũt. nõ ꝑ amicitie cõiacionez ꝭ ꝑ eoz ꝟbiectionẽ in fuiturũ: ⁊ ꝑ ꝟ volebant eos facere fuilis cõditiõis: qđ intelligẽtes filij iacob moti sũt ad tractandũ de infectione eoz: q̃ nõ fuanti fidẽ nõ est fides obseruãda. Sz contra hoc videt q̃ iacob. j. xlix. ca. increpat symeõ ⁊ leui vocans eos vasa iniq̃tatis bellãtia: qđ cõiter exponit a doctoribus nr̃is de interfectione sichimorum. ⁊ sic notanꝫ in ꝟ facto de dolositate ꝓpr̃ quã increpant a pr̃e. Dicendũ q̃ aliq̃ hebrei cõtradicentes cõiter dicte expositioni istius passus exponunt illud de dolo eorum cõtra ioseph: vt videbit q̃s erim⁹ in illo loco. Alij autem hebrei exponũt illud partim ꝟ ioseph ⁊ ptim de sichimitis: ꝭ dicũt q̃ pr̃ nõ increpat eos de dolositate erga sichimitas ꝭ de nimia crudelitate. vnde dixit j. xlix Paledict⁹ furor eoz ⁊c. sed illa expositio nõ videt ꝓsonare fini huius ca. vbi cũ iacob ĩcreparet filios de infectiõe sichimitaz nõ excusauerẽt se ꝑ ꝟ q̃ emor ⁊ sichẽ mutassent pactũ ⁊ vellẽt eos redigere i fuiturũ: ꝭ solũ ꝑ violentiã factã sue sorori: ⁊ tñ nõ est verisimile q̃ ipi tacuissent si fuisset verum.

f Et ecce. ꝟ ꝓr̃ describit scel⁹ de infectiõe circũcisoz: ex q̃. n. receperãt circũcisionẽ nec fecerãt fraudẽ: vt supradictũ ē. fm expositiõz doctoz catholicoz pessime fecerũt inficiẽdo illos. fm ãt hebreos ñ fecerũt malũ. q̃ excusant eos modo supradicto. Quantũ tamen ad factum occisionis lra vniformiter exponitur fm vtrãq; opinionem cum

dicitur

mũ ditato: ꝫ filij eⁱ in ℔ facto noīanť: q̄si p̄ncipes ꝛ auctores.
a Arreptis duo ꝛc. Stra. Sic pastores ecclesie pctm̄ carnis vel aīe vlcisci debent gladio spūs q̄ est verbū dei: parati vlcisci oēm inobedientiā. b Nos pauci su. ꝛc. Aug⁹. ℔ dicit qz plurimū bella poterant surgere: non q̄ multomin⁹ hr̄et q̄ possent expugnationi ciuitat⁹ suffice/re. c Nunq̄d vt scorto ꝛc. Aug⁹. Iel⁹ filioꝝ iacob in vltionem sororis moraliter cōmonet pastores fideliuꝫ curā hr̄e aīaꝝ sibi cōmissaꝝ: ne violēt/tur corpali delicto: aut fornicatione spūali. Paratiq̄ sint vlcisci oēm inobedientiā: ꝛ excōicationis gladio feriant stupratorē: ne impunit⁹ euadat.

Ni. de lyra

℣ Et inau dicitur. Et ecce die ẽtio. circūcisi eīn grauius affliguntur ex circūcisione tertia die q̄ prima die. ꝛ iō vsq̄ ad illā diē distulerunt eos inuadere.
a Arreptis duo ꝛc. Licet enim ipa hr̄et alios frēs nō solū ex pte patris sed etiā matris tm̄ isti vocanť ℔ frēs dine: quia magis ostenderūt se dolere de eⁱ violatione q̄ alij. nec est intelligendū q̄ fuerint soli in occisione sichimitaꝝ ymo cū eis fuerunt famuli ꝛ alij frēs eoꝝ eis assistētes: sic̄ ptz. ℣.
b Quib⁹ egressis. s. de domo sichē.
c Irruerunt sup occisos ꝛc. ad accipiendā p̄dam. ꝛ ptz lr̄a.
d Quibus patratis. ℔ describit met⁹ ex congregatione vicinoꝝ. timebat eī iacob ne ip̄i circūstātes q̄ erāt amici sichimitaꝝ congregarenť ꝛ ipm cū filijs ꝛ familia p̄sequrenť ꝛ delerent: ꝫ pterriti a deo nō fecerūt: vt h̄r ca. se. ꝛ ptz lr̄a.
Sciendū tm̄ q̄ ℣. s. Quib⁹ patrat⁹ audaciter. nō ẽ in hebreo ꝫ est additū a trāslatore: ꝫ incipit versus: Et dixit iacob.

Ca. XXXIIII

Moraliter.

A Egressa ẽ ātdina. Per dinā q̄ egressa est domū p̄ris significat aīa vaga q̄ egredit clausaꝝ rationis.
k† Quā cū vidisset sychē. q̄ interp̄tať ebrius. iō p ipm significať diabolus: q̄ ebrietate superbie cecidit de celo in hunc aerē caliginosuꝫ. † Filꝰ emor. i. subiectus alteri demoni superiori. Nā in demonijs remāserūt naturalia integra sm̄ Dionysiū: ꝛ p ordines sm̄ grad⁹ nature.
l† Et rapuit. trahēs eā ad sensum mortaľ culpe.
m† Et dormiuit cū ea. iducendo ad effectū.
n† Ui oppōnēs nō accipit ℔ vi ꝓpr̄ie. qz diabol⁹ non pōt aliquē ad pctm̄ violēter inducere ꝫ accipit ℔ improprie sic̄ de xp̄o dicit Luce. x. Et coegerūt eū ꝛc. a Tristēq̄ blādicijs deliniuit. aliq̄n enī p⁹ pctm̄ ppetratū pctō incipit dolere: ꝫ ne ad debitā pniam pueniat diabol⁹ ei blādiť. pmittēdo sibi diuine misericordie magnitudinē ꝛ sctoꝝ grauiora peccata reducendo ad memoriam vt dauid ꝛ btūs Petri ꝛ consimiliū. † Accipe mihi inquit puellā hāc cōiugem. querit eīn diabol⁹ vt cū aniam traxit ad culpā ipam vlt⁹ trahat ad peccādi cōsuetudinē: vt sic ei inseparabiliter cōiungať: ꝛ ad ℔ q̄rit aliq̄n superiorꝝ demonis adiutoriū. sic̄ in angelis sctis inferior adiuuať a superiori sic̄ patet Dañ. x. Dixit eīn angel⁹ loquēs danieli: Nemo adiutor ẽ mihi nisi michael p̄nceps nr̄. ℣. Ex duo frēs dine p q̄s significanť p̄dicatores euāgelij q̄ ad p̄dicandū Lu. x. mittunť cōbinati: arreptis duob⁹ gladijs. s. cōrone ꝛ p̄dicatione inuadūt ciuitatē diaboli: ꝛ sic tollūt sororē suā de domo sychē. i. diaboli per veram pniam eā ad statū gr̄e reducendo.
In ca. xxxiij. vbi dr in postilla. Et q̄ supra dictū est respōderunt

Additio.

(derūt in dolo: dicūt caute vel prudēter. Dictio hebraica q̄ ℔ ponit. s. myrina nullo mō significat prudentiā vel cautelā: ꝫ solū fraudē vel dolū: vt ptz xitatē idiomatis scienti. ꝛ iō alia expositio ẽ magr̄ lr̄e cōsona: pōt tm̄ sustineri opinio dicentiū q̄ filij iacob in ℔ casu nullā dolositatē fecerūt: Nā dolus aliq̄n ip̄roprie accipit. p bōa cautela: sic̄ cū Apls. ij. Cor. xij. ait: Cum essem astut⁹ dolo vos cepi: vt. ℣. i additione. xxvij. capi. Et iō qz sychimite nullā petierūt veniā de tanta iniuria illata iacob ꝛ filijs suis: iō nec ipi pacē cōcesserūt: sed solū ꝓmiserūt q̄ possent cū eis federari si circūciderēť. ñ aūt ꝓmiserūt cōfederationē: ꝫ sychimite retulerūt dicta filioꝝ iacob addendo q̄ iam erāt pacificati cū eis dicentes viri isti pacificati sūt nobiscuꝫ ꝛc. ꝛ iō filij iacob ex ℔ q̄ abscōderūt ꝓpositū suū inimicis suis nō videntpeccasse: qz licitū ẽ vti insidijs cōtra inimicos: vt vult sctus Tho. in scōa sc̄e. p̄sertim estimando factum ex dictis iacob. Nā nō redarguit symeon ꝛ leui de dolositate nec iniusticia: sed solū ex hoc q̄ posuerant iacob cuꝫ familia sua in periculo: cum cēnt pauci respectu habitatoꝝ terre. vñ dicit ifra. Turbastis me ꝛ odiosum me fecistis chananeis nos pauci sum⁹: illi cōgregati p̄cutiēt me: ꝛ delebor ego ꝛ tota dom⁹ mea. Ex quo patet q̄ si familia iacob esset in tāto numero vt verisimiliter posset aduersarijs resistere q̄ iacob approbasset facta filioꝝ: qđ non fecisset si dolū ꝓprie loquendo fecissent siue iniusticiā.

a arreptis duo filij iacob symeō et a
leui frēs dinę gladijs: igressi sūt
vrbem confidenter: interfectisq̄
omnibus masculis: emorꝛ sychē
a ℘ Auferentes: aiam heretica prauitate decepta
pariter necauerūt: tollentes di/
de societate diaboli. factū tm̄ hoc p se facinus est.
q̄b etiā iacob displicuit: sed i ecclia ꝓpheta fuit.
nam de domo sychem sororem
suam. Quibus egressis irruerūt b
super occisos ceteri filij iacob: et
depopulati sunt vrbem in vltio/
nem stupri: oues eoꝝ ꝛ armēta ꝛ
asinos: cunctaq̄ vastantes quę
in domibus et in agris erant.
Paruulos quoq̄ ꝛ vxores eorū
a ℘ alias perperatis.
duxerunt captiuas. Quibus pā d
tratis audaciter: iacob dixit ad
symeō ꝛ leui: Turbastī me: ꝛ odi
osuꝫ feciſtī me chananęis ꝛ phę/
reęis habitatorib⁹ terrę huius.
b Nos pauci sumus: illi congrega
ti: percutient me: ꝛ delebor ego
c ꝛ domus mea. Rñderunt: Nun/
quid vt scorto abuti debuere so/
rore nostra?

Ca. XXXV

Iterea locut⁹ est deus e
℘ delera domo diabo
ad iacob: Surge ꝛ ascē/ f
boli: redeundū est ad domū dei.
de bethel ꝛ hīta ibi: Fac g
℘ Nō dicit mihi q̄ appuit tibi: qz forte ibi filius apparuit: ꝛ pr̄ hoc dicit: aut ī aliqno genere locutionis numerandum est.
q̄ altare deo qui apparuit tibi:
qñ fugiebas esau fratrem tuum.
Jacob vero conuocata omni do b+
℘ In domo dei: idola esse non debent.
mo sua ait: Abijcite deos alienos
℘ Intus.
qui in medio vestri sunt: ꝛ mūda
℘ foris.
mini: ac mutate vestimenta vra i
℘ Edificamini in domos spirituales.
Surgite ꝛ ascendamus ī bethel

Iterea locut⁹ ẽ Ca. XXXV
de⁹ ad iacob. Postq̄ moyses descripsit statū iacob vt inci/pientis ꝛ pficient⁹: hic ꝓsr̄ describit statum ip̄ius vt pfecti. ꝛ primo describit statum pfectionis eius in trā chanaan remanendo. scōo ab esau ī egyptū transeundo. xxxvij. capi. Adhuc p̄mo stať eius perfectionis describitur. scōo ab esau discernitur. xxxvj. ca. Circa p̄imum sic proceditur: quia eius perfectio primo ostendiť ex eminentia ꝓtēplationis. scōo ex patiētia in aduersis. ibi: Egressus aūt ide. tertio ex reuerētia in obsequio p̄ris. ibi: Uenit etiā. Primum describitur ex tribus. primo ex diuina allocutione. cum dicitur: Interea locutus est. dominus ad iacob ad consolandum eū contra timorem populorum circūstātium: sicut dictum est in fine ca. p̄ce.
f Surge et ascende bethel. i. ad mōtem moria qui locus vocatus est bethel ab ip̄o iacob: vt supra dictum est xxvij. ca.
g Facq̄ ibi altare domino. id est reddas sibi gratias de ℔ q̄ te conseruauit in tua peregrinatione: ꝛ multiplicauit te in bonis spiritualibus et tēporalibus. secundo ostenditur eius perfectio in sue familie purgatione: cum dicitur: h Jacob ℣o cō. ꝛc. Hoc autem dixit: quia rachel vxor sua secum apportauerat idola patris sui: vt supra dictum est capi. xxxj. Alij etiam qui erant in societate sua: quia conuersati fuerant inter idolatras plura secum habebant ad idolatriā pertinentia: ꝛ quia in preda sychem idola acceperant: ideo iacob ad statum perfectionis ascendens omnia talia voluit abijcere vt deo purus et mundus posset gratias agere de preteritis: ꝛ beneficia ip̄etrare de futuris. i Ac mutate vestimenta vestra. per mutationez vestis exteriozis intelligitur mutatio vite interiozis ad statū vite meliozis. sequitur:

✲ Dederūt

Et inaures ꝛc. Ca. XXXV
Aug. Querit q̄re inaures: q̄ si ornamenta erant ad idolatriā nō ptinebāt: ſz intelligendū est phylateria fuisse deorum alienorum.
b Venit igitur iacob ꝛc.
Aug⁹. Notandū tria noia buius ciuitatis esse cōmorata: hulā haus qđ ptinebāt vocatū ē cū illuc venisset iacob pgens in mesopotamiā: et bethel qđ ipe iacob imposuit: ꝛ luça: nec mix. multis ẽt ciuitatib⁹ ꝛ fluminibus sic ꝛ ipis homīb⁹ multis de causis addunt nomia: vel mutant. Hiero. Venit igit ꝛc. Ecce manifestissime cōprobat bethel: nō hulā: vt ſ. dictū ē. ſz luçā. i. amygdalū antea esse vocatam.
c Nō vltra vo. ꝛc. Aug. Querit cū semel dictū sit nō vocaberis vltra ia. ꝛc. Cur legat postea iacob vocat⁹? ſz ꝟ nomen ad illaz ptinet ꝓmissionē: in q̄ videtur de⁹ quō nō ē añ a ꝓphib⁹ visus: vbi nō erit nomē ve⁹: q: nihil remanebit vel ī ipo corpe vetustatis: ꝛ visio dei ſūmū ꝓmium erit.
Hiero. Nō vocaberis vltra ia. ꝛc. Rondū enim ab angelo nomē ei iponit: sed iponēdū a deo predicitur. Nō igit illuc futuꝝ ꝓmittitur: ꝟ expletum docetur.
d Crescе ꝛ mul. Nec ꝓmissio ad ſpūale semē iacob ptinet: sic iā añ de abzaā dictū est. Dēs em q̄ supplantant vitia: ꝛ veterē hoiem cum actib⁹ suis deponūt: et mētis oculos ad deū intendūt: recte ad iacob ptinent cui⁹ fidē ꝛ act⁹ imitant. Regesq̄ de lūbis ei⁹ egrediuntur. i. sctī q̄ ſm voluntatem dei se ꝛ ſbditos vere regūt de cui⁹ semine ſpūali. i. imitatione fidei in bonis operib⁹ fecundant.
e Ille vero erexit ꝛc. Aug⁹. Factū ē itez ꝟ ī loco qđ antea factū fuerat: vel memoratū ꝟ qđ añ fuerat factuꝝ. Sed qlibet horum sit. super lapidē libauit iacob non lapidi. Nō q̄ sic idolatre solent aras añ lapidem cōstituere ꝛ tanq̄ deo lapidi libare.
f Ephrata. Hiero. Ephrata ꝛ bethleē vni⁹ vbis vocabulū ē sub interpꝛtatione consilii. Interpꝛtat em frugifera: ꝛ dom⁹ panis: ꝓpter panē q̄ de celo descēdit.
g Egrediēte aūt ꝛc. Ysid. Quid sibi vult q enndem bēnoni rachel cum pareret vocauit filiuꝝ doloris mei? nisi futurū ex ea tribu paulū qui affligeret filios eccle sie tpe psecutionis sue. Aliter p beniamin ꝛestris hierusalē figurat q̄ est in tribu

ſ Cor uostrum.
vt faciamus ibi altare dño: qui exaudiuit me ī die tribulatiōis meę ꝛ fuit soci⁹ itineris mei. Dederunt a
ergo ei oēs deos alienos q̄s habe
ſ phylateria idolorum.
a bant ꝛ inaures quę erant in auri/ b
ſ q: auaricia que est idolorum seruitus. latet in cordibus terrenorum.
bus eoꝝ. At ille infodit ea subter c†
terebinthū que est post vrbem sy
a ſ Missus a deo q̄ ꝓmissa sua in iacob ꝛ filijs ei⁹
chem. Cūq̄ profecti essent: tꝛor
tuebatur.
dei inuasit oēs per circuitum ciui
tates: ꝛ nō sunt ausi pseq̄ receden
b tes. Venit igit iacob luçam q̄ est d†
in terra chanaan: cognomēto be/
thel: ipe ꝛ oīs ppl's cū eo. Ędifica/ e
uitq̄ ibi altare: ꝛ appellauit no/ f
men loci domus dei. Ibi em̄ appa
ruit ei deus: cū fugerat frēm suuz.
ſ a⁹ delbora.
Eodē tpe mortua est debbora nu g
trix rebeccę: ꝛ sepulta est ad radi/ h
ces bethel subter quercū. Vocatū
q̄ est nomen loci quercus fletus.
Apparuit aūt iterū deus iacob q̄n
reuersus ē de mesopotamia syrię:
c Bñdixitq̄ ei dicens: † Non vltra i
a ſ In enigmate lucrans. b ſ Hoc tandem erit cum videbimus eum sicuti est.
vocaber⁊ iacob: ſz israel erit nomē k
tuū: Et appellauit eū israel. Dixit/
a ſ Successione tua vsq̄ ad excellentiā regni.
d q̄ ei: Ego deus omnipotens: Crē l
a ſ Numero. b ſ m carnē ppli. ſ m fidem.
sce ꝛ multiplicare: gentes ꝛ popu
a ſ Sancti se ꝛ subditos bene regentes.
li nationum erūt ex te. Rēges de
lumbis tuis egredientur: terram
a ſ In spe.
q̄ quam dedi abzaam ꝛ isaac dā
a ſ In re.
bo tibi ꝛ semini tuo post te: et re/ m
e cessit ab eo. Ille vero erexit titulū n
ſ In typū figure ecclesie. ſ Memoratum est hic quod ante fuerat factum.
lapideū in loco q̄ locutus fuerat
a ſ Nō illi sicut idolatre.
ei deus: libāns sup eū libamina: o
ſ future ecclesie sacramenta p̄signans.
ꝛ effundens oleum: vocansq̄ no/
men loci bethel. Egressus inde ve p
ſ q̄ fact⁹ ē mūd⁹: ꝛ nouitatē vite significans.
nit verno tpe ad terraz quę ducit q
a ſ Que interpretatur frugifera. q: ibi panis vite natus est: hec est bethleem.
f ephratā. In qua cum parturiret r†
rachel: ob difficultatem partus
periclitari cepit. Dixitq̄ ei obste/ s†
trix: Noli timere quia et hunc ba v
g bebis filium. Egrediente autem
anima pę dolere et imminente
iam morte: vocauit nomē filij sui

a Nederūt ſ ꝛ. vt essent mūdi ab idolatria.
b Et inaures. i. ornamenta idolorum.
c At ille infodit ea. tā q̄ res detestabiles: et iō noluit fundere illa ꝛ auꝝ ꝛ argentū de idolis in vsus suos cōuertere. Certio oūdit ei⁹ pfectio ex nois mutatione: cui tā ꝓponit ei⁹ oro cū dr: d Venit igit iacob luçam. eadez est ciuitas q̄. ſ. vocata ē bethel: vt ꝓdictū ē capi. xxviij. e Ędificauitq̄ ibi altare. ad imolā dū deo sacrificiū. f Et appellauit ꝛ. iā. n. appellauerat sic locū istū ca. xxviij. q: bethel ī hebreo idē ē qđ dom⁹ dei in latino: ſz ꝟ nomen ꝓdictū cōfirmauit. scdo interponit delboze sepultio. cū dr: g Eodē tpe mortua est debbora ꝛ. Ꝟz q̄rit ꝟ quō ista delboza erat cū iacob q̄ remālerat cū matre ipi⁹ ipo pgente in mesopotamiā syrie. Ad qđ dicendū q̄ mr sua sibi ꝓficiscenti dixerat q̄ mitteret nūcios ad reducēdum eū ō mesopotamia: vt. ſ. hr̄ in fine. xxvij. ca. ꝛ ipa sic fecit: licet nō sit scptū: q: nō oia scribunt: ꝛ cū illis nūcijs missit delbozā nutricem suā: q̄ erat de terra syrie oriunda. ꝛ inde cum iacob reuertebat: ꝛ sic in eius societate mortua ē ꝛ sepulta: vt ꝟ describit: cū dr: h Et sepulta est ad radices bethel. i. ad pedē montis moria. Cōsequnter describit nois mutatio ī diuina apparitiōe. cū dr: Appuit aūt itez deus iacob ꝛ sequit: i Nō vltra vocaberis iacob. qđ ꝟ
interpꝛtat luctator: qđ cōuenit ꝓficienti in vita actiua. k Sed israel erit nomē tuū. qđ interpꝛtat ꝓnceps cū deo: vel directus ad deū qđ cōperit pfectioni vite cōtēplatiue. Ꝟz pōt queri: quō dr ꝟ? Nō vocaberis vltra iacob. cuz postea in eodē ca. vocat⁹ sit pluries iacob. Ad qđ dicēdū q̄ ītelligendū ē q̄ nō vocabit vltra iacob tā q̄ nois principali. nō tū excludit quin sic vocet tā q̄ secūdario: cui⁹ rō cit: q: sic dictum ē illa mutatio nois fctā ē ad designādū trāsitū ipi⁹ iacob de vita actiua ad cōtēplatiuā: quc. ſ. † ꝟ. 32. k
actiua est ipfectio: ꝓut ꝓcedit ꝛ disponit ad cōtēplatiuā: ſm q̄ dicit Greg⁹. in moral. Qui cōtēplationis arcē tenere deliderāt: necesse est vt ꝓius in cāpo actionis se ꝓbent. ſ. pugnando cōtra passiones rōnem ꝓturbātes: ꝛ sic transit homo ad vitā cōtemplatiuā que pfectior est tali actione: sic finis respectu eius qđ est ad finē homo aūt quando ex actiua vita transit predicto modo ad contemplatiuam: nō deserit simpliciter ipam vitā actiuā: ſz necessariū est ipm ꝓ actiuā vitam exerceri: ne ꝓ cessatiōes ab actiua iterū insurgant passiones rōnem perturbātes. ꝛ ad hoc designandum postq̄ vocat⁹ est israel: nihilomin⁹ cū ꝟ vocat⁹ est aliqñ iacob.
l Crescе ꝛ multiplicare. ꝓ filios tuos iam natos: ꝛ etiā ꝓ beniamin q̄ nōdum erat natus et ꝓ manassez ꝛ ephraim q̄ similiter nondū erant nati: licet em̄ fuerint filij ioseph: iacob tā adoptauit eos in filios: vt hr̄. j. xlviij. ca. ꝛ fctī sūt capita tribuū: sic ꝛ alij filij iacob. Cetera patēt ex dict⁹ supi⁹ vsq̄ ibi: m Et recessit ab eo. nō q: eū dimiserit: ſz q: disparuit. n Ille vero erexit titulū lapideū. in memoriā diuine apparitionis ibidē sibi facte. o Libans super eum libamina. i. oblationes de liq̄dis sicut de vino oleo et cōsilibus. p Egressus inde venit. ꝟ ꝓr describit pfectio ipi⁹ iacob in tolerātia aduersoꝝ. ꝛ ꝓmo de morte rachelis vxoris sue ꝓdilecte. cū dr: q Venit verno tpe ad terrā q̄ ducit ephratā. ipa est ciuitas bethleem: vt. j. dr: r In q̄ cū parturiret rachel. i. in doloze pariēdi cēpit posita. parturire. n. idē ē quod sentire dolorem partus. s Periclitari cepit. pre nimia anxietate. t Dixitq̄ ei obstetrix. ad aliquam eius consolationem.
v Noli timere ꝛ. quando em̄ puer viu⁹ nascitur: min⁹ piculū ſminet mr̄i: non tamen ꝓpter ꝟ ista cuasit. Vocauit nomen filij sui benoni. cuius causa subdit: L

¶ beniamin cuius ꝓlis graui dolore matrē affi
cit fundendo sanguinē ꝓphetax: ⁊ in necem
Mat.27.c xp̄i clamādo: Sanguis eius sup nos ⁊ super
filios nr̄os. Hiero. Et factum cum dimitteret
aīam. Siquidē mozieba[a] vocauit nomen ei⁹
filius doloris mei. Pat̄
x̄o ei⁹ vocauit nomē ei⁹
beniamin. In hebzeo si/
militudo nois resonat:
fili⁹ est doloris mei: qđ
nomē moziens mr̄ impo
suit dicitur benoni. Fili
† us x̄o dextre. i. virtutis
13.q.2.vna quod iacob mutauit be
q̄s.4.econ niamin. Unde errant q̄
172. putant beniamin filium
dierum interpretari. De
xtera enim dicitur iamī
⁊ finitur in n. Dies qui/
dem appellatur iamin: ⁊
⁊ terminatur in m.

a Egressus inde ⁊c. Hiero. Hunc locum vo/
lunt esse hebzei vbi po/
¶ stea templum edificatuz
est: ⁊ turrim ader turri
gregis significari. i. con
gregationis ⁊ cet⁹. Uñ
Mat.4.c Micheas: Et tu turris
gregis nebulosa siō ⁊c.
Illo q̄z tpe iacob trans
locū vbi postea tēplum
edificatum est: habuisse
tentoria dicitur. Sed si
sequimur ordinem vie
pastozum iuxta bethleē
locus est: vbi vel ange/
lozum grex in oztu do/
mini cecinit: vel iacob
pecoza sua pauit. loco
nomen imponens vl qđ
verius est quodam va/
ticinio futurum: iā tunc
mysterium mōstrabat.

b Abijt ruben ⁊c. Isi.
Hoc crimē nō scriberet
nisi futura populi puer/
sitas ꝓnunciaretur. q̄/
uis in illo esset flagitiuz
in scripturis est prophe
tia futurox: qz p ruben
p̄mogenit⁹ ꝓlis isr̄l figu
rat: q̄ thox cōcubīe pol
luit. i. legē veteris testa/
mēti ꝓuaricādo macula
uit. Qđ aūt cōcubīa ve
tus testamētū significa/
Gal.4.c uerit. paul⁹ oñdit dicēs:
Abzaā duos filios būit
vnū de ācilla ⁊ alterum
de libera ⁊c. c Erant
⁊c. Aug⁹. Queriť quō
b vex sit cū beniamī lō/
ge p⁹ nat⁹ sit cū iā trāsi/
sent bethel: et appropinquarēt bethleem. Dz
ideo intelligitur dictum commemoratis. xij.
filijs. Hi sunt filij iacob qui facti sunt ei ī me/
sopotamia syrie: quia inter multos vnus tm̄
erat non ibi natus: qui tamen inde causaz na
scendi habuit: quia ibi copulata est mať eius
patri. nulla etenim facilioz est solutio hui⁹ que
stionis: q̄ vt per synecdochē accipiatur.

d Ciuitatē ar. Hiero. ꝓ arbee ī. Lxx. cāpū
bz cū hebzō ī mōte sit. Eadē aūt citat antichzus
mābre ab amico abzae dca ē. Citatē ar ⁊c.
Hiero. Angelox vl scīāx aīax q̄b⁹ appositus
nulla remanēte sollicitudie tētationū. vel pe/
riculo peccatozum.

a Jd est fili⁹ doloris mei. tñ nō ē de textu in hebzeo sz additū ē a trāslato/
re ad exp̄mendū cām dicte noīationis p interp̄tationē nois. Pr̄ x̄o appel/
lauit cū beniamin. qđ aūt sb̄dit: b Jd est fili⁹ dextre. silr nō ē de textu ī
hebzeo: sz appositū ē ad oñendū ꝓstantiā ip̄i⁹ iacob in tāta anxietate posi/
ti: p interp̄tationē nois ab eo ip̄positi. p dexteram enim fortitudo ⁊ cōstantia
designantur. c Mortua est ergo ⁊c. Nō enim
adhuc puenerāt in ciuitatē: ⁊ qz antiquitus sepul/
chza extra ciuitates erāt. d Que ducit ephza
tā. hec ē bethleē. illa. n. ciuitas vocata ē ephzata ab
vxore caleb sic noīata: vt hr̄. j. Paral. ij. Et ista fu
it maria sozoz moysi: vt dicūt hebzei: sz b ē falsum
vt oñdeť. j. Paral. dño concedente: sz postea voca
ta est bethleē. i. domus panis a fertilitate q̄ fuit ibi
post famē q̄ ibi acciderat tpe elimelech: vt hr̄ in li
bzo Ruth. e Erexitq; iacob titulū. i. memoria/
le in futurū. f Sup sepulchz ei⁹. Ex q̄ ptz q ab
antiquo fuerūt scti patres diligentes de sepultu/
ra notabili: vt sic mortui in memoriā hoīm remane
rent ad ozandū ꝓ ip̄is: ⁊ ad oñendū q haberēt
fidē resurrectionis. g Egressus inde. b secūdo
oñdit ei⁹ tolerātia ex casu p̄mogeniti filij sui. vbi p̄
mittit⁹ loc⁹ cū dz: Trans turrē gregis. Dicunt be/
bzei q b ē loc⁹ vbi postea tēplū fundatū ē: cōfirmā
tes b auēte Mich. iij. Et tu turris gregis nebulo/
sa filia sion ⁊c. ⁊ vocat⁹ ē turris gregis: qz tēplum
ad modū turris factū ē. ⁊ ibi adducebant greges
ad īmolādū. Hiero. aūt dicit q meli⁹ dz q sit locus
ꝓpe bethleē: vbi angel⁹ nato x̄po appuit pastoꝛb⁹
vigilātib⁹ sup gregē suū ⁊ mō vocat angel⁹ ad pa/
stores: vbi fundata est ecclesia: ⁊ dicit q in ve. te.
q̄dā vaticinio futurox vocat⁹ sit loc⁹ ille turris gre
gis. scd̄o sb̄dit ip̄i⁹ rubē casus cū subdit:

b Abijt ruben ⁊ dormiuit cū bala cōcubina pa/
tris sui. qđ exponūt doctores catholici de cōcubi/
tu carnali. i Quod illū minime latuit. ⁊ qz il/
lud factū fuit valde enorme: fuit ip̄i iacob materia
magne patientie. Doctores aūt hebzei dicūt q ru/
ben nō cognouit balā carnaliter: sz dicunt q mo/
rtua rachele iacob trāstulit lectū bale dz tabernacu
lo rachelis in q̄ iacebat sicut eius ancilla in taber
naculo lyę matris ruben: ⁊ sibi displicuit q iace/
ret in eadē camera cū matre sua: ⁊ abstulit inde le/
ctū eius: ⁊ qz illud redundabat in contemptuz pa
tris: iō moyses ita scp̄sit ac si fecisset ei contemptuz
de concubitu. k Erāt aūt filij iacob. occasione
eñ ip̄ius ruben b noīank alij filij iacob: ⁊ ptz litte
ra vsq; ibi: l Qui nati sunt in mesopotamia
syrie: istud videť falsum: qz ibi noīatur beniamin
q̄ nō fuerat ibi natus: vt pz ex p̄dictis. Dicēdum q
licet non fuerit ibi natus: tñ ꝓncipium natiuitatis
sue inde fuit: qz mater eius inde fuit oziunda ⁊ pa
tri eius in matrimonio iuncto. Est etiā p̄dicta lr̄a
vera p synecdochen: quia filij iacob quantum ad
maloz̄ ptem fuerunt ibi: imo oēs vno excepto.

m Uenit etiā ad isaac. hic conseq̄nter oñdit pfe/
ctio iacob ex debita reuerentia ad patrem. cū dz:
Uenit ad isaac: vt ei iam seni debitā reuerentiā et
obsequiū exhiberet. nō fit aūt b mētio de rebecca
matre sua q̄ eū tenerrime diligebat: vt predictū est
xxvij. ca. Ex q̄ dať intelligi q ip̄a iam erat dfūcta.

n In mābre. nomen est regionis in qua erat ci/
uitas arbee: q̄ alio nomine vocata est ebzon: vt su/
pza expositū est. xxiij. ca. o Consumptusq; eta/
te mortuē est. i. morte naturali. p Et appositꝰ ē
ꝑplo suo ⁊c. i. ad lymbū sanctox patrū. q Et sepelierunt eū esau ⁊ iacob
licet ibi fuerint alij multi ꝓpter honorē sepulture: tñ isti duo exp̄imuntur
tanq̄ ꝓncipales ⁊c.

Moraliter. Hic agit̄ de recessu iacob cū filijs suis Ca. XXXV
p quē designat recessus boni ꝓlati cū suis subditis
a pctōzibus ne p malos cozrūpank. Sic fecit Paul⁹ vt hr̄ Act̄. xix. Cū qui
dam indurarenť ⁊ non crederēt maledicētes viā dñi cozā multitudine. disce
dens ab eis segregauit discipulos: ⁊ qñ in bonis recedentibus a societate
malox alię sunt aliq̄n qui ex societate malox contraxerunt aliquas malas
reliquias q̄ cōpetenter idola nominank. iō subdit: b† Jacob x̄o cōuo/
cata ⁊c. bonus eñ ꝓlatus dz esse valde sollicitus vt male reliquie predicte
a suis subditis auferank. iō subdit: c† At ille infodit ea. Nam in ho/
nis nihil dz appere qđ cōtractū fuerit ex malox societate. d† Ueit igit̄
iacob luçam. q alio noīe vocať bethel. i. domus dei ⁊ ideo significat locum

deputatū diuino cultui: ad quē locū ꝓlatus debet venire et ibidem hostias diuine laudis ꝓ se ⁊ suo ꝓplo offerre. Deb. v. Omnis pontifex ex hoīb⁹ assumpt⁹ ꝓ hoīb⁹ ꝯstituit in his q̄ sunt ad deū: vt offerat dōa ⁊ sacrificia ꝓ pctis ⁊c. rt Jn q̄ cum pturiret ⁊c. per beniamin quē rachel pepit allegorice significat Paul⁹ apl's q̄ fuit de tribu beniamin sicut ipe dicit Phil. iij. ⁊ ipe ꝑmo fuit filius doloris ecclesiā acriter persequendo: vt hr Act. viij. ⁊. ix. postea vero filius dextere ecclesiā edificando verbis ⁊ doctrinis: ⁊ ipam multiplicit ꝯsolando. bt Abiit rubē ⁊ dormiuit cū bala cōcubina pris sui. ꝓ ruben q̄ interptat visionis filius intelligit vir lr̄atus vl su per alios ī aliq̄ gr̄a eleuatus eo q̄ ruben fuit ꝑmogenit⁹ et b̄ si talis vir secularis fuerit siue religiosus ⁊ ex gr̄a sibi data aliq̄n erigitur in supbiam ⁊ vult cognoscere patris sui vxorē id est vsurpare sibi ecclesiā vel dignitatem eius: ⁊ ꝓ b̄ machinatur ad eius depositionē vel mortem.

¶ Jn ca. xxxv. vbi dr in postilla: Gz q̄rit quō ista Debbora

Additio. j. Dic querūt hebrei: (erat cū iacob ⁊c. ⁊ vt videt rōnabiliter cur tanta fit hic mentio de morte debbore nutricis rebecce: ⁊ de mō sepulture ei⁹: intm̄ q̄ vocatū est nomē loci sepulture illi⁹ querc⁹ flet⁹: Ex q̄ patet q̄ fact⁹ fuit fletus magn⁹ ⁊ notabilis ꝓ ea: cū tm̄ iā eēt valde senex ⁊ antiq̄or rebecce. ⁊ tm̄ de morte rebecce q̄ valde dignior erat nutrice sua nulla fit mētio b̄ nec alibi. Ad qd dicūt q̄ rebecca mortua fuit añq̄ veniret iacob ad patrē de mesopotamia. qd ptz ex b̄ qd dr. j. co. ca. Uēit iacob ad isaac patrē suū in mābre ⁊c. nō faciēs mētionem de mr̄e: q̄ absq; dubio fecisset si ꝓtūc vixisset: ꝑsertī cū rebecca multū diligebat iacob: ⁊ ipa ꝓcurauerat sibi b̄dictionē. ⁊ etiā hec ꝑncipal' fuit ī missiōe ipsi⁹ in mesopotamiā ⁊ in ꝫhēdo matrimoniū cum filiab⁹ labā: vt ptz. ē. xxvij. nō q̄ verisile est q̄ nō fieret mētio de accessu iacob ad tantā ⁊ ad talē matrē: ꝫ q̄ ipa nō viuebat iō nō fit de hac mētio. Cōsequnt etiā dicūt q̄ sepultura rebecce fuit facta latēter de nocte: eo q̄ isaac non poterat ire ad sepulturā suā cū iā añ diu senuerat: ⁊ caligauerāt oculi ei⁹ vt. ē Heb. xxvij. nec etiā iacob potat interesse sepulture: q̄ adhuc erat ī mesopotamia. Esau aūt nō honorasset cū debito mō ꝓpter b̄dictionē quā pdiderat ipi⁹ cā. Uñ ex b̄ dicūt q̄ isaac senex ordinauit vt sepeliret de nocte latēter: ne palā deficeret sibi honor debit⁹. Et eadē rōne scptura nō facit mētionē explicitā de sepultura rebecce: eo q̄ fuerat sic latenter facta: sed adhuc ꝟplicite sacra scptura fecit mētionē cū d sepultura debbore nutricis ei⁹ tātā fecit mētionē vt dictū ē: vñ vocatū ē nomē loci illi⁹ querc⁹ flet⁹: q̄ ibidē iacob ꝑncipaliē fleuit matrē suā ꝓ cui⁹ honore nutricē ei⁹ honorifice sepeliuit: in q̄ sat' ostendebat q̄ cū valde maiori honore sepeliuisset matrē si ī ei⁹ morte interfuisset. Eadē rōne dicūt q̄ nō fit mentio de morte lye: nec

nec q̄n: nec quō fuisset sepulta. s. ꝓpt̄ honorē rebecce mr̄is iacob: ne videret q̄ maior bono: ipē debeat lye vxori iacob q̄m rebecce mr̄i eius. ¶ Jn eo. ca. xxxv. vbi dr in postilla: Abiit

Additio. ij. Enormitas facti (ruben ⁊ dormiuit. ipi' ruben pot⁹ videt dedisse ipsi iacob materiā iusticie q̄m patiētie: ꝓpt̄ b̄ em̄ ꝓuauit ipm ruben ꝑmogenitura: vt. j. xlix. ca. ¶ Jn eo. ca. xxxv. vbi dr ī postil/

Additio. iij. Nō vi (la: Erāt aūt filij iacob ⁊c. dest aliq̄ rō sufficiēs q̄re vtcūq; Ruben peccauerat nō sciarent filij iacob ⁊ ipe rubē: vñ q̄dā dicūt q̄ pctm̄ ruben dedit occasionē ipi iacob q̄ de cetero cessaret ab illo actu generationis eo q̄ viderat ꝑmogenitū suū incidisse in tantā enormitatē pcti. ⁊ iō cuz dixisset q̄ illū. s. iacob minime latuit. s. peccatum ꝑdictū: statim subdit: Erant filij iacob. xij. q. d. ꝓpter istam causam clausus est numer⁹ filioꝝ iacob in. xij. tm̄. quia amplius cessauerat a generatiōe causa

Replica cōrectorij cōtra Burgen. (ꝑdicta. Jn ca. xxxv. vbi postillator dicit: Pctm̄ ruben dedisse iacob materiā patientie: contradicit Burgen. asserens q̄ dedit ei materiā iusticie quā exercuit ꝑmūdo eū ꝑmogenitura: quod tamen nusq̄ legitur: sed potius ꝫriū. Jnfra eīm. xlix. ca. iacob benedicens ruben dixit: Ruben ꝑmogenitus meus ⁊c. sed q̄ dixit eum aquam effusam per qd designatur regnum ratione ꝑmogenite sibi debitū translatum in iudam ⁊ sacerdotium in leui: hoc dixit vt prophera preuidens non vt pater priuans. non igitur docuit cōtra ruben iusticiam: vt vult Burgen. sed pot⁹ cum eo patientiam vt vult postillator. ¶ Item in co. ca. cū postillator dixisset q̄ filij iacob enumerantur in textu occasione ipi⁹ ruben: quod Burgen. egreferens dicit dictū absq; rōne: cū tm̄ inspiciendo suā rōnem incidit in idē. dicit eīm ꝓpter pctm̄ enumeratos filios iacob. q. d. ꝓpter illud peccatum clausus est numerus filiozum iacob in. xij. tm̄. Ex quo sequitur q̄ ruben fuit occasio illius dinumerationis quod Burgen. improbat: sed ratio quam Burgen. adducit. multipliciter peccat in eo q̄ dicit iacob ꝓpter peccatum ruben de cetero nolle generare primo quia generatio patriarchaꝝ erat ad dei cultum et ad populū dei multiplicandū: non igitur debuit iacob hūc cultum ꝓpter peccatum ruben impedire. Secundo q̄ iacob sicut supra noe accepit mandatum de generando: dictum est enim ei supra eo. ca. Cresce ⁊ multiplicare gentes ⁊ ꝓlī nati onū erunt ex te: non igitur debuit iacob esse transgressor diuini ꝑcepti ꝓpter pctm̄ ruben. Tertio quia in additione ꝑcedente dixit Burgen. q̄ iacob exercuit iusticiam contra peccatum ruben: quod si verum est non debuit ab actu generationis abstinere: dictum igitur Burgen. figmentum videtur sine ratione ne dicam contra.

Nico. de lyra

Eaūt sunt generationes esau. Postq̄ descripta est perfectio ipius iacob: Dic consequenter describitur eius ab esau separatio: vbi generatio esau quantum ad filios ꝓponitur. secundo a iacob secernit. ibi: Tulit aūt esau. tertio generatio esau quantum ad nepotes subiungitur. ibi: Hec autem sunt generationes esau. Ad intelligentiam eoꝝ que dicenda sunt in hoc ca. ⁊ in alijs similibus considerandū q̄ in veteri testamēto ac nouo frequenter reperitur q̄ eadē ꝓsona pluribus nominibus nominatur: sicut b̄ idem hō vocat esau edom ⁊ seyr. ⁊ in nouo testamento idem homo vocatur simon petrus ⁊ cephas. Jtem sicut in latino idem nomen ꝓprium variatur in principio vel ī fine vel medio sicut cholinus: choletus: nicolaus: que vnum nomen important. ita est in hebreo vt chonias: iechonias: iechoniā. Contingit autem frequenter q̄ eadem persona numero vno nomine exprimitur in vno loco sacre scripture: ⁊ alio nōie in alio loco: ⁊ sil'r eadem persona notat in plurib⁹ locis sub vno nōie: variato tm̄ mō ꝑdicto hic ⁊ ibi. Et ex his ꝓtingit q̄ aliqui suspicātur q̄ sint diuerse ꝓsone: cum tamen sit vna predictis modis varie notata. His dictis applicemus ad textum. b Esau accepit vxores ⁊c. Ada. ista nōmata est iudith supra. xxvj. ca. c Oolibama. hec nominata est basemath

Nico. de lyra

¶ Ca. XXXVI

a b Eaūt sunt ge/ † nerationes esau

a ꝫ recapitulatio añ mortē eīm isaac facrum est hoc.

b ipe est edom. Esaū accepit vxores de filiabus ꝫ alis melom.

chanaā. Ada filiā elom

c ethei ⁊ oolibama filiaz d

ane filia sebeon euei.

Basemath quoq; filiaz e

hismael sororem naba/

ioth. Peperit autē ada f

a ꝫ Cui⁹ scriptura in iob recordat

eliphaz. Basemath ge/

basemath: vt dicitur ibidem.

d Filiam ane: filia sebeon. Infra eodem capi. dicitur q̄ ana fuit filius sebeon: quomodo ergo dicitur oolibama filia duorum scilicet patris et filij? Respōdent hebrei q̄ sebeon qui erat paganus parum reputabat legem matrimonij: et ideo libidine ductus concubuit cum nuru sua scilicet vxore filij sui ana ⁊ inde generata est oolibama: ⁊ sic filia fuit sebeon carnalis: ⁊ filia ane putatiua. sed q̄ non est verisimile q̄ esau saltem pro reuerentia pris sui ysaac qui adhuc viuebat accepisset vxorem ita viliter natam. ideo aliter potest dici q̄ fuit filia ane naturalis: ⁊ filia patris sui sebeon adoptiua: sicut manasses et ephraim fuerunt filij naturales ioseph ⁊ filij adoptiui iacob patris ioseph: vt habetur infra. xlviij. capitulo. Potest etiam dici q̄ pueri alicuius nominantur etiam aliquando filij aui ipsorum: sicut laban filios filiarum suarum vocauit suos filios: vt habetur supra. xxxj. capitulo.

e Basemath quoq; filiam hismael. ista supra. xxviij. capitulo nominata est melech.

f Peperit autem ada eliphaz. Dicit Hieronymus q̄ iste est eliphaz themanites: de quo fit mentio in libro Job.

Habitt La.XXXVI in alterā regionē. Stra. Queri potest cur esau pr̄ mortez patris dicat abiisse in seyr t recessisse a fre cum iam quando venit iacob in seyr dicatur habitasse. Sed fieri potuit vt iacob fugiente in mesopotamiā: esau dolore prereptе benedictionis a parē te recesserit: t habitauerit in seyr viginti ānis: q̄bus iacob aufuit. Cui reuerso recōciliatus rursus ō seyr reuersus cum fratre suo: donec pater viueret quo mortuo a fratre recessit: qz diuites erant et simul hītare nō poterant.

B

b Isti filij seyr tc̄. Hiero. Postq̄z enumerauit filios esau: altius repetit q̄ ante esau in terra edō pn̄cipes extiterūt ex genere horreoz qui liberi inkpre-
Deuk.1. tātur. In deuteronomio manifestius scribit q̄modo venerunt filij esau t interfectis horreis terrā eorum hereditauerunt.

Stra. Filij seyr tc̄. Id est liberi qui sicut in paralipomenon legitur primo habitauerūt in monte seyr quibus expulsis idumei habitauerunt pro illis.

c Erat aūt sozor. Hiero. Hec est thamna de qua supradictum est: et thamna erat cōcubina eliphaz primogeniti esau tc̄. Jō horreoz recordat: qz pmogenit⁹ filioz esau ex filiab⁹ eoz accepit concubinam.

Qz antē ōz themā t cenez t amalech: t reliq̄. Sciam⁹ postea regionib⁹ t gentib⁹ idumeoz ex his vocabula imposita. d Iste
L est ana tc̄. Stra. Quidaz simpliciter aquas calidas hunc in deserto reperisse dicunt: q̄s vocamus thermas. Hiero. Iste ē ana. Qui inuenit ianū i deserto cū pasceret asinos: sebeon patris sui. Varia apō hebreos de ℔ capitulo disputant. Apō grecos eē t nr̄os silentiū ē. Alij putant iamnū maria appellata. Hisdē eē scribunt lr̄is t volūt illū pascentem asinos agrōs cōgregationes reperisse: que iuxta i dioma hebree ligue maria dicuntur: qz stagnum repit qō in heremo difficile inuenitur. Nonnulli putāt aquas calidas lingua punica que hebree contermina est: hoc nomine significari. Sunt qui arbitrant onagros hunc asinabus admisisse: t hmōi repisse concubitum vt velocissimi nascerentur asini qui

§ Als rauhel.

nuit rahuel. Nolibama genuit ie/ a
hus et ihelon t chore. Hi filij esau b
q̄ nati sūt ei i terra chanaā. Tulit c
aūt esau vxores suas t filios t fili
as t oēz animā dom⁹ suę: t subam
t pecora t cūcta q̄ hr̄e pokat i ter-
a ra chanaā: t abijt i alterā regionē
recessitq̄z a fre suo iacob† Diuites
eñ erāt valde: t sic hītare nō pote
rāt: nec sustiebat eos tra pegriati
onis eoz p̄ multitudie gregū. Ha/
bitauitq̄z esau i monte seyr: ipe est
edō. Hec aūt sūt generatiōes esau d
pris edō i mōte seyr t hec noia fili

§ Themanites.

oz ei⁹. Eliphaz filius adavxorī esau
Rahuel q̄z fili⁹ basemath vxoris

§ Themanites. e f

ei⁹. Fuerūtq̄z filij eliphaz theman
§ als sephuz.
omar sephua et gathan et cenez. g
Erat aūt thāna pcubina eliphaz h
filij esau: q̄ peperit ei amalech. Hi i
sunt filij adavxoris esau. Filij aūt
rahuel: naath: t zara: semma et
meza. Hi filij basemath vxorī esau
Isti q̄z erāt filij oolibama filię ana
filij seboim vxoris esau q̄s genuit
ei: iehus t ihelō t chore. Hi duces m
filioz esau. Filij eliphaz pmogeni
ti esau: Dux theman: dux omar:
dux sephua: dux cenez: dux chore
dux gathā: dux amalech. Hi sūt fi
lij eliphaz in tra edō: t hi filij ada.
Hi q̄z filij rahuel filij esau: dux na/
ath: dux zara: dux sēma: dux meza
Hi ā̄t duces rahuel i terra edom.
Isti filij basemath vxoris esau. Hi
ā̄t filij oolibama vxorī esau: Dux
iehus: dux ihelō: dux chore. Hi du
ces oolibame filię ana vxorī esau

§ Qui t esau t seyr.

Isti filij esau: t hi duces eoz ipe ē

§ .i. liberi quos expulerunt idumei: t habitauerūt pro illis.

b edō. Isti filij seyr horrei habitatoris n
terrę. Lothan t sobal: et sebeon:
et anan: dison: t esebeon: et disan
hi duces horrei filij seyr in terra o
edom. Facti sunt autem filij lothā p
c horrei theman: Erat autem sozor
lothan thamna. Et isti filij sobal: q
aluhan et maneeth et hebal: se/
phi t onan. Et hi filij sebeō achia r
d et anā. Iste est anā q̄ inuenit aq̄s
calidas in solitudine cum pasce/ s
ret asinos sebeon patris sui. Ha/
buitq̄z filiū disan t filiā oolibama.

g Nolibama genuit iebus. iste vocatur iaus
j. Par. j. b Et ihelō. iste vocat ialā ibidē.
c Tulit aūt esau. ℔ pōr describit sepatio p̄dicto⁹ a iacob. Considerandū tñ q̄ ista separatio fuit facta añ mortē isaac: qz ipo viuente esau cū familia sua mansit in monte seyr: vt supra dictū est. xxxij. ca. sed appropinquante morte isaac venit ad sepulturā ipius t ad tempus manſit ibi: t postea rediit ad locū p̄dictū separatus totalit a iacob. t ptz lr̄a. d Ite aūt sunt. b reuertit scriptura ad describendū generationez esau q̄n † 1.3.4
tum ad nepotes t remotos. Ut tū cōuenienti⁹ describatur: repetunt aliq̄ de filijs esau: vt ad nepotes p̄cedat. Primo q̄ pmittunt simplices psone. secō in dignitate ostitute. ibi: Hi duces. dicit igit̄: Ite sunt generationes esau p̄ris edō. Hic accipit edō p noie regionis idumee q̄ dicta ē edō ab esau: q̄ alio noie etiā vocat⁹ est edom: vt p̄dictum est: t ideo ōz p̄ illius terre: inquantum tale nomen accepit ab eo. e Fuerūtq̄z tc̄. pmogeniti esau. f Theman. ex cui⁹ noie p̄. noīanit terrā illā. g Omar. ille vocatur omath. j. par. j. h Sephua. iste vocat sephi ibi dē. i Hathā. t iste gether. k Erat tc̄. hic accipit cōcubina p vxore scōaria t admissa de volūtate vxoris pncipalis sic supra dictū ē. xxv. ca. de concubina abrae q̄ pepit ei amalech: a q̄ denoīati sunt amalechite. l Hi sunt filij adaszq̄ p̄dicti. Szq̄ ℔ videt: qz inter eos nominatur amalech que pepit thānā: vt dictū est. Dicēduz q̄ fuit fili⁹ thāna naturalis t filius ada adoptiuus: qz thāna fuit cōcubina admissa ad mr̄imonium ipi⁹ eliphaz: sicut filij bale nominant filij rachelis. ℔. ca. xxx. m Hi duces. quia aliqui de p̄noīatis ascenderunt ad ducatū. Postq̄z nominauit eos vt psonas singulares. ℔ pōr noīat eos vlteri⁹ vt duces. Circa qō notandū q̄ de filijs esau exiuerūt pmo duces: postea reges: qa fecerūt sibi regē. Tertio iteꝝ regnū reductū fuit ad ducatū: sic filij isr̄l pmo habuerunt iudices: postea reges a saule vsq̄ ad captiuitatē babylonis: t tertio duces p⁹ captiuitatem babylonis. Prio q̄ enumerant duces q̄ pcesserūt regnum i filijs esau. secō reges. ibi: Reges autem. tertio duces q̄ fuer̄t p⁹ regnū. ibi: Hec q̄ noīa ducum. Pria adhuc i duas. s. i ptē p̄ncipalē t icidētalē scōa ibi: Isti sūt filij seyr. q̄ pmo loq̄t de ducib⁹ q̄ descēderūt ab eliphaz primogenito esau. ibi: Dux themā tc̄. secō de ducib⁹ q̄ descēderūt a rahuel secō filio esau d. Hi q̄z filij rahuel tc̄. ℔dik n Isti filij seyr. Hec ē pōs incidētalis: q. s. dixerat q̄ thāna fuit cōcubina eliphaz pmogeniti esau: q̄ fuit sozor cuiusdā ducis illi⁹ tr̄e nomie lotbā: vt ptz i lr̄a: iō occasiōe hui⁹ enumerauit duces illi⁹ tr̄e q̄ nō fuerūt de genere esau. dicens: Isti sūt filij seyr horrei. Iste seyr non fuit esau: sed alius qui fuit ante eum: quod patet ex ℔ q̄ additur: o Horrei. illi eñ qui habitauerūt illā terrā añ esau t filios eius vocati sūt horrei: sed filij esau expulerunt eos de terra t dominati sunt ibi: vt habetur Deutro. ij. t ptz lr̄a ex dictis vsq̄ ibi: p Filij lothan tc̄. Iste eman. j. Paral. vocat̄ ahobimā. q Filij sobal: aluhā tc̄. ℔. j. Paral. vocat̄ aliā. r Et hi filij sebeon tc̄. Hebrei dicunt: Mulas in solitudie. dictio eñ hebraica q̄ ibi ponitur ligua punica: q̄ affinis est hebree significat calorem aquarum t hanc significatiōē secuta est translatio nostra: t sm hoc exponit̄ de aquis calidis orientib⁹ p modū fontis t exeuntibus de terra vbi sunt vene sulphuree ex quibus aqua contrahit calorez cuiusmodi fontes in plurib⁹ tr̄is inueniuntur. Hebrei aūt dicunt q̄ fecit ascēdere asinos sup eq̄s t sic adinuenit modum generationis mularum que generantur ex asino et equa: t hoc videtur concordare lr̄e sequenti. cum dicitur:

s Cum pasceret asinos sebeō p̄ris sui. Aliq̄ li bri habēt asinas: sed falsa est lr̄a.

vocantur

vocant iamin. Alij dicũt q equax greges ab asinis ꝓmus fecit ascẽdi: vt multi contra naturam nascerentur.

a Isti duces. De ꝓcedentib⁹ ait: qui de seyr: nõ de his ꝙs ꝫ incipit nũerare q de esau sunt.

b Reges autẽ. Sciẽdũ q nõ oẽs reges cõmemorat q fuerunt anteq̃ haberent reges filij israel: quorum primus saul: sed hos omnes tm̃: q regnauerunt ante q̃ moyses reuerteret. Reges aũt. Secũdum tẽpus quo viuebat scriptor cõmemorat: cum autem seyr q istos genuit ibi habitaret nondũ veniente esau in terram illã: ab eo vocabatur tra edõ.

Aug⁹. Nõ mirũ q numerãtib⁹ ab abraam p esau patrem gẽtis edõ ad quem per rahuel filium esau: t çara filium rahuel: t iobab filium çara cui successit balach: qui primus fuit rex ĩ terra edom vsq ad vltimum regem quem nosse potuit moyses: plures generationes inueniũtur q̃ numerantur ab abraam per iacob vsq ad moysen. Illic enim inueniuntur fere. xij. Hic autez vsq ad Moysen ferme septem. Fieri enim potuit vt ideo plures ibi nominarentur: quia citius moriendo plures alter alteri successerunt: sic contigit vt alium ordinem sequens matheus ab abraam vsq ad ioseph quadraginta duas generationes numeret. Lucas alio ordine: non per Salomonem sicut ille: sed p nathan. lxxvj. In illo enim ordie vbi plures numerantur citius mortui sũt q̃ hic vbi pauciores.

c Husan. Hieron⁹. Quem quidam suspicãtur eẽ Iob: vt in fine voluminis ipsius additum est. Sed hebrei asserunt eum de stirpe nacho: generatum vt iam supradictum est.

Et isti filij disan: abdaç et iesban t iethrã t charã. Hi ꝙz filij eser balaan t çeuã t achan. Habuit aũt filios disan: hus t aran. Hi duces horreorum: dux lothan: dux sobal: dux sebeon: dux ana: dux dison: dux eser: dux disã. Isti duces horreorum qui imperauerũt in terra seyr. Reges autem qui regnauerunt in terra edom ante q̃ haberent regem filij israel fuerunt hi: Bălach filius beor: nomen q̃ vrbis eius denaba. Mortuus est autẽ balach: t regnauit pro eo iobab filius çare de bosra. Cũ q̃ mortuus esset iobab regnauit pro eo husan de terra themanorũ. Hoc quoq̃ mortuo: regnauit pro eo adad filius badadi q̃ percussit madian in regione moab: t nomen vrbis eius auith. Cũ q̃ mortuus eẽt adad: regnauit pro eo semla de maserecha. Hoc ꝙz mortuo regnauit pro eo saul de fluuio rooboth. Cunq̃ et hic obisset: successit in regnũ balaan filius achobor. Isto quoq̃ mortuo: regnauit pro eo adad: nomen q̃ vrbis eius phou. Et appellabatur vxor illius meeçabel filia mathret filia miçaab. Hec ꝙ nomia ducũ esau ĩ cognationibus t locis t vocabulis suis: Dux thamna: dux aluba: dux iethet: dux oolibama dux ela: dux phinon: dux ceneç dux theman dux mabsar: dux mabdihel dux hiran. Hi duces edõ habitãtes in terra impij sui: ipe est esau pater idumeorũ. Hitauit aũt iacob in terra chanaã in q̃ pr̃ suus peregrinatus est: t hę sunt generationes eius.

a Abdaç. Iste vocat hamaran. j. Paral. b Et achã. iste vocat iacan ibidẽ c Reges aũt. b reuertit̃ sẽptura ad enumerãdũ reges de stirpe esau in ra edom añq̃ filij israel haberẽt regẽ. d Balach filius beor. iste nõ est balach q̃ conduxit balaã ad maledicendũ filios israel: vt hr̃ Nume. xxij. qs̃ ptz ex b q̃ iste dr filius beor: ille aũt filius sephor. Itẽ qz iste dr rex edom: ille aũt fuit rex moab. e Et regnauit p eo iobab. Aug⁹. sup hunc locũ. t Ambro. super epl̃am ad Rom̃. dicunt q̃ iste iobab fuit ipe iob: sed hebrei dicũt ꝓriũ dicẽtes q̃ descẽdit de nachor fre abrae vt. s. dictũ est. xxij. ca. f Filius badadi. j. Paral. vocatur badad: t nomẽ vrbis eius phou. t. j. Paral. dicitur phou: t appellat vxor eius meeçabel filia matreth filie mi çaab. Ista meeçabel dr b filia duox horum: qz fuit filia vnius naturalis: t filia adoptiua alteri⁹: vt. s. expositum est de oolibama. g Hec ꝙ nosa ducũ. Dicũt b aliq̃ q̃ reges p̃dicti nõ numerant nisi illi q̃ regnauerũt vsq̃ ad tẽpus moysi: t tacent illi q̃ regnauerũt vltra de stirpe esau Itẽ dicũt q̃ duces q̃ numerant post illos reges fm veritatẽ historie ꝓcesserũt: sed p⁹ reges enumerant ꝓpr̃ regiã dignitatẽ. Vel falsitas vtriusq̃ dicti appet p illd qd̃ hr̃. j. Paral. j. vbi sic dr: Adad aũt mortuo duces ꝓ regibus in edom eẽ ceperũt. b Dux thãna tc. Ex q̃ ptz q̃ iste adad q̃ vltimo nosatur in regibus fuit vltim⁹ rex: quia ei successerunt duces q̃ post eũ enumerant. Ex q̃ ptz q̃ isti duces nõ ꝓcesserũt reges. Dux thãna. dicunt aliq̃ q̃ ista fuit concubina eliphaç. Et oolibama q̃ post nosatur fuit vxor esau: sed nosant̃ inter duces ꝓpt animositatẽ ipaꝝ sic̃ delbora nosatur inter iudices israel: vt hr̃ lib. Judicũ Sed istud ꝓcedit ex suppositione falsitat̃ p̃dicte. s. q̃ duces b numerati ꝓcesserunt reges p̃nominatos: qz certuz est q̃ thãna t oolibama mulieres ꝓcesserũt p̃dictos reges. t iõ dicendũ q̃ thamna t oolibama nõ sunt b nosa mulier̃ sed viroꝝ: qz in hebreo bñ inueniunt̃ aliq̃ nomia ꝓpria q̃ sunt eq̃uoca ad vir̃ t mulier̃: tñ fm ꝛitatem hebraicã thãna ꝓut b describit̃ ꝓ viro alit̃ p̃ctatur in hebreo q̃ vbi supra ponit̃ ꝓ muliere: sed ista differẽtia nõ est bene ꝓceptibil̃ in latino. i Dux aluba. j. Paral. nosat̃ alya. k Dux mabdihel. hebrei dicũt q̃ ab isto descendit regnũ romanoꝝ. l Habitauit aũt iacob. illd sbdit̃ ad oñendũ sepationẽ ipi⁹ iacob ab esau: ꝓpt qd̃ ĩ troductũ est istud capitulum.

La. XXXVI

Moraliter. a† Hę sunt generationes esau tc. In b capitu. ñ occurrit mihi sensus mysticus notabilis vsq̃ ibi: † Iste ẽ ana tc. per istũ anã q̃ interp̃tat donatus mihi: intelligit̃ clericꝰ deuotus secularis vel religiosus q̃ est deo donat⁹ ad seruiendũ sibi humilit̃ t deuote. iõ sbdit̃: † Qui inuenit aquas calidas in solitudine cũ pasceret asinos p̃ris sui. pr̃ eñ talis clericꝰ vel religiosꝰ est supior suus vel ꝓlatus cuius asinos pascit qñ ad ei⁹ voluntatẽ hũilitatis officia libent̃ facit. t inuenit aq̃s calidas p ꝙs designant̃ lacrime cõtritionis ex recordatione suoꝝ pctoꝝ t lacrime deuotionis ex dilatione celestium bonorum.

In ca. xxxvj. vbi dr in postilla. Dux mabdihel.

Additio. Dicere q̃ regnũ Romanoꝝ descendit a duce mabdihel q̃ ab esau descẽdit est manifeste falsum t a iudeis fictũ. falsitas eñ hui⁹ ptz ex b: nã Romani q̃ cethim dicunt̃ in hebreo fm translationẽ chaldaicã descẽdunt a Jauan: q̃ q̃dẽ iauan descendit a iaphet filio Noe: vt hr̃ Genẽ. x. Mabdihel xo dscendit ab esau. vt in hoc ca. q̃ q̃dẽ esau descẽdit ab abrãa: et p ꝙs a Sem filio noe: t sic ptz maxima distãtia inter generationẽ mabdihel t generationẽ romanoꝝ. Qd̃ autez b falsũ sit t a iudeis fictũ ptz ex b. naz ipi cõiter fingunt q̃ regnũ romanoꝝ qd̃ ẽ q̃rta bestia in reuelatiõe Danielt contenta est vnũ t idẽ cũ regno ecclesie qd̃ est falsum vt hr̃ in additione sup Danielẽ. vij. in rũsione ad quartum argumentũ. Silr fingunt q̃ regnũ ecclesie t x̃pianorum descẽdat ab esau: vñ in thalmudica doctrina nephanda ecclesiã x̃pi t romanũ imperiũ qd̃ vnũ t idẽ dicunt cõit̃ idumeã vocant: t istũ modum nominandi tenent hebrei vbicũq̃ sunt: t sic mala que de idumea dicunt̃ t prenosticantur in libro Abdie ꝓphete t in alijs intelliguntur esse dicta de ecclesia: quod est falsum t nullius fundamẽti: vt in predicta prophetia Abdie domino concedente declarabitur.

Replica In capitulo. xxxvj. vbi postillator solum narrat opiniones hebreorum de origine t ortu Romanoꝝ. Burgeñ. audacter iudeos inuadit faciens videri suã demonstrationẽ de re multum dubia: puta de origine romanoꝝ que q̃dubia sit: Isidorus. xv. Ethymo. oñdit dicẽs de auctori-

bus vbium plerūq; dissensio reperitur: adeo vt nec vbis q̄dem romane origo possit diligenter agnosci. Nam Salustius a troianis: virgilius ab euandro: Alij conditam a romulo cōtendunt: ꝛ quo ad tempus: alij scribunt quarto millenario q̄dringentesimo q̄dragesimoseptimo: si g̃ tante ciuitatis certa rō non apparet Non

Rō mix̄ si in alia⁊ opinione dubitek: vñ nec historicos nec cōmētatores varia dicentes impite ꝺdēnare debem⁹: qz antiquitas ipa creauit errorem. hec Ihiō. sed quia Burgen. in hebreorum errorib⁹ edoctus per hanc additionem ꝓ fide certare videk contra eorum pfidiam transeat: cū nō sit singulariter contra postillatorem.

Glo. ordi

Nico. de lyra

Ca. XXXVII

§ a Ioseph cū sedecim ꝛc. Aug⁹. Quomō potuerit mors isaac. xvij. annoꝝ ioseph inuenire: sic scḋra videt ex ordine narra re inuenire difficile est. Si enī p⁹ mortē aui sui isaac. xvij. annoꝝ fuit: qñ eū frēs in egypto vendiderūt. pr̄ ei⁹ iacob. xvij. anno filij sui ioseph. cxx. annoꝝ fuit. Henuit enī cū isaac cū esset annoꝝ. lx. sicut scriptū est. Dixit g̃ isaac postea. cxx. annos: qz cēteſimo octogesimo āno mortuus est. Idcirco dimisit filios. cxx. ānos hātes. ꝛ ioseph. x. ꝛ. vij. Ioseph aūt. xxx annoꝝ fuit qñ appuit in conspectu pharaonis. Secuti sunt aūt. vij. anni vbertatis: ꝛ duo famis donec ad eū pater cū fratrib⁹ venit. Triginta g̃ nouē annos habebat ioseph: qñ iacob introiuit ī egyptū q̄ tunc: sicut pharaōi dixit cēteſimū trigesimū annū agebat etatis. Centū āt xx. annoꝝ erat iacob: qñ erat ioseph. x. ꝛ vij. qō vez eē nō pōt. Si enī. xvij. anno ioseph: Jacob. cxx. agebat trigesimo nono anno ioseph. nō. cxxx. sed. cxl. duos agebat annos. Si aūt die mortis isaac nōdū erat ioseph. x. ꝛ. vij. annoꝝ sed aliquāto p⁹ mortē aui. ad. xvij. puenit ānū Quo anno testante scḋra vendit⁹ est in egyptum: pluſq̄ cxlij. annorum debuit esse pater eius: quando filium in egyptum secutus est. Scriptura enīm postq̄ narrauit vltimum annum vite isaac centesimum ꝛ octogesimum: ꝛ ei⁹ mortem ꝛ sepulturam: deinde memorauit quomodo digressus ē esau a fratre suo de terra chanaan in montem seyr: ꝛ conteruit memorationem regum ꝛ principum gentis illius in qua se constituit: vel qua propagauit esau. postea de ioseph sic intulit: habitabat iacob in terra chanaan: hec aūt procurante iacob. Joseph. x. ꝛ. vij. ānorum erat pascens cum fratribus oues. Deinde narrantur cause somniorum quomodo odiosus factus sit fratribus ꝛ venditus. Aut ergo eodem. x. ꝛ. vij. anno: aut aliquanto maior venit in egyptum: ꝛ quolibet modo manet questio. Si. n. x. ꝛ. vij. annorum fuerit post mortem aui: quando pater ei⁹ centum. xx. annorum fuit: profecto anno eius. xxix. quando iacob venit in egyptum. cxlij. annum idem iacob debuit agere. Fuit autem. cxxx. Si ergo. x. ꝛ. vij. annorum ioseph venditus est: ante xij. annos q̄ moreretur auus eius venditus inuenitur. Decem enim ꝛ septē annoꝝ esse non potuit nisi ante duodecim annos mortis isaac. Centesimo ꝛ octauo āno vite patris sui iacob: his enī cum adtacerimus viginti duos annos quibus vsq; ad aduētum patris sui fuit in egypto fient anni ioseph triginta ꝛ nouē: ꝛ iacob centum triginta: ꝛ nulla erit questio. Sed qz scriptura post mortem isaac hec narrauit: putatur ioseph post mortē eius decē ꝛ septē annoꝝ fuisse. Intelligamus ergo de vita isaac tāq; multū decrepiti tacuisse scripturā cū de iacob ꝛ eius filijs loq̄retur vsq; tū isaac decē ꝛ septē annoꝝ cepit esse ioseph.

b Et erat cum filijs bale. s. Joseph vnus ex duodecim filijs iacob pre ceteris patri dilectus xp̃m significauit quem deus pat̄ fm carnem natum ceteris fratribus ex abrae stirpe progenitis pretulit. Unde amabat eum iacob eo q̄n senectute genuisset eū Senescente enim mundo filius dei de virgine natus fuit tanq; filius senectutis. Et erat cum ꝛc. In primitiua ecclesia nec abijciebat sibi adherentes per predicationem pseudo apostolorum quos significant ancille iacob: quos et noluit prohiberi cum in nomine eius miracula facerent. c Fecitq; ei tunicā. Hiero. Pro tunica varia aquila interpretatus est astrologon. i. talarē Symmachus manicatam: siue q̄ ad talos vsq; descenderet: ꝛ manibus artificis mira esset varietate distincta: siue q̄ hret manicas. Antiqui enī magis colobijs. i. vestibus sine manicis vtebātur. Greg⁹. Quia ioseph inē frēs vsq; ad finē vite iust⁹ perseuerasse describit: sol⁹ talarē tunicā habuisse phibetur. Quid est

§ talaris

Ca. XXXVII

a § xp̃s. b § qō esse cepit aī mortem isaac. § Perfecte. s. vite ꝛ doctrine.

a Ioseph cum sedecim esset annoꝝ pascebat gregē cuz

a § Euangelico pane. b § Duos sibi a patre commissas.

§ apostolis.

b fratrib⁹ suis adhuc puer. Et erat cū filijs bale ꝛ zelphe vxoꝝ p̄tis sui: accusauitq; frēs suos apd pa

c ꝛ a § Od ē fraternū odiū: vel q̄ cū pecorib⁹ misce/bant: vel solū ruben accusauit p cōcubina patris vt p synecdochē partē a toto accipiamus nō enī omnes accusauit. b § deus pater.

trē crimine pessimo. Israel aūt di

d e a § xp̃m. b § In humano genere.

ligebat ioseph sup omēs filios

§ .s. mundi incarnari fecisset.

eo q̄ in senectute genuisset eum.

f § Alle. Tunicā polymitā. i. varietatē po pulorum ex omnibus gentibus congregatā ī xp̃i corpore. § Adherentem sibi ecclesiam ex omnib⁹ gentib⁹

a § Per gratiam virtutum.

c Fecitq; ei tunicam polymitam

g

9 Ioseph ꝛc. Ca. XXXVII

b ꝓpr̄ ꝺscribit ipius iacob status quantū ad descēsum in egyptum. Ad b enī vēditus est ioseph in egyptū: vt fratrib⁹ et patri locus ꝓpar̄et: fm q̄ scribit in Ps̄. ciij. Misit aī eos vir: in seruū venundatus est ioseph. ꝛ ideo ꝓmo agit de descensu in egyptum quantū ad ipm ioseph. secūdo quātum ad frēs eius. xlij. ca. tertio q̄ntū ad patrē ꝛ familiā. xlvj. ca. Adhuc ꝓmo agit de ipius ioseph vēditione. scḋo de eius ꝓmotione. ca. xxxix. Prima adhuc in duas in partem ꝓncipalē ꝛ incidentalē. xxxviij. ca. Circa primū describit venditio ipius ioseph vbi ꝓmo describitur vēditionis occasio. secūdo vēditi cōditio. ibi: Cūq; fratres illi⁹. tertio vēditionis formaꝛ ordo. ibi: Qui cū vidissent. quarto facti relatio. ibi: Tulerūt āt. Circa primū sciendū q̄ occasio vēditiōis ioseph fuit triplex. ꝓma fuit fratꝛ suoꝝ accusatio. scḋa pris dilectio. ibi: Isrl aūt. tertio futuroꝝ ꝓuisio. ibi: Accidit ḋz. Circa ꝓmū ꝓmitti

d tur tps. cū ꝺr: Ioseph cū esset. xvj. annoꝝ. In hebreo hr̄. x. ꝛ. vij. annoꝝ nec est contrarietas. Joseph. n. tunc erat in xvij. āno nōdū tñ completo. trāslatio aūt nra numerat tm̄ annos cōpletos: hebraica lingua cū hoc numerat annum incōpletum. b Et erat cum filijs ꝛc. Filij enī lye despiciebant eos ꝛ reputabāt eos quasi seruos: ꝛ ideo ioseph qui erat de ꝓncipali vxore faciebat eis societatē ad eorum consolationē. c Accusauitq; fratres suos apud pr̄em. Videbat enī q̄ eius correctio fraterna non valebat apud eos: maxime cum esset eis iunior: ideo denunciauit patri qui edoctus de excessu efficacius eos corrigere poterat et debebat: ꝛ ideo nō peccauit frēs accusando: cuius ꝛrium dicūt iudei ꝛ male: sed magis fecit actū ꝛtutis iusticie.

e d Crimine pessimo. Dicunt aliqui q̄ accusauit solū rubē de hoc q̄ dormierat cum bala: vt supra dictum est. xxxv. ca. scḋra tamen loquitur ac si accusasset omnes eo mō loquendi quo factum vnius de cōmunitate aliqua imponitur alijs de eadem cōmunitate: ꝛ tali modo loquēdi vtitur scḋra Matth. xxvj. vbi de vnguento effuso super caput xp̃i ꝺr: Indignati sunt discipuli dicentes: vt quid perditio hec? ꝛ tū vnus solus de hoc murmurauit scz iudas scariothis: vt hr̄ Joh. xij. sed istud non est verisimile: qz. j. eo. ca. ꝺr: q̄ cum alij fratres vellent ioseph occidere solus ruben intendebat eum liberare de manibus eorum ꝛ reddere patri suo. Alij dicunt q̄ accusauit eos de coitu cum bestijs: sed hoc est turpe dicere de patriarchis: maxime cum hebraica littera non habeat: Crimine pessimo: sz sic habet: Et retulit patri rixā eoꝝ pessimā. ꝛ istud concordat cū eo qō dictum est. s. q̄ filij lye despiciebant ancillarū filios: ꝛ ex b erat odiū ꝛ cōtentio inter eos: ꝛ istud in translatione nra vocat crimē pessimū: qz sic fraꝛna charitas quid optimū ꝺr: ita econtrario odiū fraternū crimen pessimū notatur. e Israel aūt. b ponit scḋa occasio vēditionis ioseph. s. qz plus ceteris frib⁹a pr̄e amabat: cuius cā sbdit cū ꝺr: f Eo q̄ ī sene. Virt⁹ enī generativa ī senectute debilioꝛ ē: ꝛ iō tūc solet generari pueri magꝛ defectuosi ꝛ ipfecti: ꝛ ioseph ecōtrario erat fribus suis grosioꝛ moꝛib⁹ ꝛ corpe. ꝛ iō b videbat ex spāli dono dei ꝓcedere xp̃i qō erat p̄ri magꝛ amabil⁹. g Fecitq; ei tu. po. In hebreo hr̄ tunicā sericā, ille enī pān⁹ seric⁹ de q̄ erat tunica erat plurib⁹ coloꝛib⁹ decoraꝛ: ꝛ iō ꝺr illa tunica polymita

a polis

talar' mnica ni
si actio ꝑsumata?
Quasi enim
ꝓfecta tūica ta-
lū corꝑis opit:
cuz bona actio
añ oculos dī vl
q̄ ad ēmios vi-
te nos regit. vñ
Leui.3.c moyses caudaz
hostie offerri p̄
cepit: vt op⁹ bo
nū q̄ ēcipim⁹:
ꝑseueranti fine
compleamus.
a Videtes ät
ꝛc. Frēs xp̄i ꝛ
carnē indei de
q̄ cognatione
carnē suscepit.
Vz qz videbāt
q̄ gra virtutuz
in eo fiebat: q̄
testabaē patris
p̄cipuā dilectio
nem: iuidebant
nec poterant ei
quicq̄ pacifice
loq̄: ꝛ scip⁹ insi-
dias tendebāt:
ꝛ patrēfamilias
ī beelzebub p̄n
cipe demonio-
demonia ejice-
re blasphema-
bāt. b Puta
bā ꝛc. Isi. Hoc
spūaliē in xpo
Ps.71. ipletū. vñ Ado
rabunt cū om-
nes reges o.g.
ser.ei: q̄ fidez. ſ.
bonoꝝ operum
manipulos offe
rentes. Ipe est
quē sol luna et
stelle adorant:
Ps.148. fm illud: Lau-
date cū sol ꝛ lu
na lau.e.o.ſ. et
lu. Ipm.n. ador
rat sctoꝝ excel-
lētia tāq̄ sol et
ecclesie claritas
tāq̄ lūa: ꝛ oim
ploꝝ numero-
sitas in stellaꝝ.
figura.
c Nū ego ꝛc.
Queri pōt fm
līam qñ a pre
adorat⁹ sit qui
p̄ solē: ꝛ a mre
q̄ p̄ lunam desi
gnat. Reꝝ cūi
iacob qñ descen
dit ī egyptū le-
git adorasse eū
Mr vero iā de-
functa erat. sed
ad allegoriā re
curram⁹ q̄ ī xp̄o
ipleē. d Cūq̄
frēs illi⁹ ꝛc. Is
q̄ renuncia mi-
hi ꝛc. Isi. Ja-
cob mittit filiū
vt de fratribus
Ꝑ curā

a ꝑ Judei fm carnem. b ꝑ deo.

a Videtes autez frēs ei⁹ q̄ a pātre
plus cūctis filijs amaretur: ode-
rant eum: nec poterant ei quicq̄
a ꝑ Nō est hic homo a deo qui sabbatum non cu
stodit.
pacifice loqui. Accidit quoq̄ vt a
visum somniū referret frib⁹ suis:
quę causa maioris odij seminari
a ꝑ Alias dixit ioseph fratribus suis.
um fuit. Dixitq̄ ad eos: Audite
b somniū meum q̄ vidi. Putabā
ligare nos manipulos in agro ꝛ
ꝑ In resurrectione.
ēcē si consurgere manipulū meuz ꝛ
stare: vr̄soq̄ mānipulos circūstan
ꝑ Christo flectetur omne ge. cele. terrenoꝝ et
infernoꝝ.
tes adorare manipulum meum.
a ꝑ quasi
Responderunt fratres ei⁹: Nūn
dicant iudei: Nō habemus regem nisi cesarem.
quid rex noster eris: aut subijcie-
a ꝑ q̄ sibi ꝓphetias aprabat
mur ditioni tue? Hec ergo causa
dicens moyses de me scripsit ꝛ ꝓphete.
somnioꝝ atq̄ sermonū: inuidie ꝛ
ꝑ Repetita
odij fomitem ministrauit. Aliud
est p̄ alias imagines futuroꝝ confirmatio.
q̄ vidit sōniū q̄ narrās frib⁹ ait
a ꝑ Sanctoꝝ excellentiam.
Vidi per somnium quasi solem ꝛ
a ꝑ ecclesie claritatē. b ꝑ ppl̄oꝝ multitudinē.
lūnā et stellas vndecim adorare
me. Q̄ cum patri suo ꝛ fribus re
a ꝑ Nec increpatio duriciam significat iudeoꝝ q̄
xp̄m cōrēnūt. qz ex se natū cognoscunt.
tulisset: increpauit eum pater et
dixit: Quid sibi vult hoc somniū
a ꝑ vel nunquid. b ꝑ quasi sol. c ꝑ quasi luna
c quod vidisti? Nūm ego ꝛ māter b
ꝑ quasi stelle.
tua et fratres tui adorabimus te
ꝑ pharisei.
sup terrā? Inuidebāt igit ei frēs
sui: Pr vero rē tacit⁹ cōsiderabat c
ꝑ Pharisei.
d Cumq̄ fratres illi⁹ in pascendis d
ꝑ Subditis sibi pplis.
gregibus patris morarentur in
a ꝑ que interpretat humerus: qz pressi onere legis
b ꝑ dei⁹ pater. c ꝑ ad ꝙs visitādos misit p̄ filiū
qui curam eoꝝ gereret.
sichēm: dixit ad eū isrāel: Frātres
ꝑ pressi onere legis.
tui pascunt oues in sichimis ve-
a ꝑ Incarnatum. b ꝑ visitandos.
ni mittam tē ad eos. Quo respō
a ꝑ obediens sine mora. b ꝑ vt videatur si est in
telligens. aut re. d.
dente prēsto sum ait: Vāde ꝛ vi
a ꝑ pharisēos.
de si cūcta sint prospera erga frā
a ꝑ Subditos.
tres tuos ꝛ pecora: ꝛ renuncia mi
hi quid agatur. Missus de valle
hebron: venit in sichē. Inuenitq̄

a polis q̄ est pluralitas: ꝛ mitos q̄ ē gutta. a Accidit
q̄z. hic ponit tertia occasio venditionis ioseph. ſ. visio ostē
sa in somnis p quā p̄figurabatur q̄ ioseph deberet in poste
rū dñari fribus suis. ꝛ scām visionē vidit ad b ptinentem
vt esset certū indiciū future veritatis: ꝛ ptz lra vsq̄ ibi:
b Num ego ꝛ mr̄ tua ꝛc. Ex b aūt dicunt aliqui q̄ vendi-
tio ioseph fuit facta matre sua adhuc vivēte: cui⁹ mors de-
scripta est. ſ. xxxv. ca. qz sicut frequēnter dictū est: ꝑius facta B
aliqñ posterius scribunt ꝛ econuerso. Ad ꝓbationē autem
dicti sui dicunt ꝛ verū est q̄ ioseph vēditus fuit. xvj. annis
añ mortē isaac: qz isaac in vniuerso vixit. clxxx. annis: vt. ſ.
dictū est. xxxv. ca. Itē isaac. lx. erat annoꝝ qñ natus fuit ia-
cob: vt. ſ. dictum est. xxv. capi. quibus subtractis de annis
isaac remanent. cxx. anni de vita isaac post natiuitatem ia-
cob. Item iacob erat. cxxx. annorum quādo descēdit ī egy-
ptum: vt hr̄. j. xlvij. ca. Ex q̄ ptz q̄ iacob descēdit in egyptū
post mortē isaac. x. annis tm̄: sed venditio ioseph precessit
descensum iacob in egyptū. xxiij. annis: qđ patz sic: qz Jo-
seph. xvj. erat annoꝝ qñ fuit venditꝰ: vt hr̄ in ꝑncipio hui⁹
ca. ꝛ. xxx. erat annoꝝ qñ fuit factus ꝓpositus terre egypti:
vt hr̄. j. xlj. ca. a quibus si subtrahantur anni. xvj. qui ꝑceſ
serunt eius venditionē remanent. xiiij. vsq̄ ad tps q̄ factus
est ꝓpositus: ꝛ inde vsq̄ ad descensum iacob in egyptū fue
runt. ix. anni: septē fertilitatis: ꝛ duo famis: vt hr̄. j. xlv. ca.
ꝛ sic patet q̄ venditio ioseph precessit descensum iacob in
egyptum. xxiij. annis: sed mors isaac precessit dictum descē
sum. x. annis tm̄. Ex quo concluditur q̄ ioseph fuit vēdit⁹
añ mortē isaac. xiij. annis: ꝛ ex b volunt isti cōcludere q̄ vē
ditus sit vivente adhuc matre sua quando iacob veniebat
de mesopotamia: ꝛ anteq̄ venisset ad patrē suū isaac: ꝫ istō
videē contradicere textui: qz. j. ca. isto dr̄ q̄ ioseph missus
fuit de hebron a patre ad visitandum frēs suos. Ex q̄ patet
q̄ ibidē manebat iacob quando ioseph fuit venditus: ꝛ cer
tum est q̄ ibidem manebat isaac quando iacob venit ad eū
rediens de mesopotamia: vt hr̄. ſ. xxxv. ca. Ex q̄ patet q̄ io
seph fuit venditus postq̄ iacob venerat ad isaac patrē suū: L
ꝛ aliq̄ tpe manserat iuxta eum sed mr̄ ioseph mortua fuit añ
q̄ iacob veniret ad patrem: vt hr̄. ſ. xxxv. ca. Ex quo patet
q̄ ioseph venditus est post mortem matris sue. Item b dici
tur q̄ ioseph vidit in somnis solē ꝛ lunam ꝛ stellas vnde-
cim adorantes eum: ꝛ per vndecim stellas intelligebantur
vndecim fratres eius. Ex q̄ patet q̄ beniamin qui erat vn-
decimus frater suus iam erat natus: ꝛ certum est q̄ mater
ioseph mortua erat in partu beniamin: vt habetur. ſ. xxxv
ca. ꝛ sic patet q̄ venditio ioseph fuit post mortem mr̄is sue.
Hec valet pro dicto contrario q̄ venditus sit ante mortem
isaac. xiij. annis: quia per hoc non cōcluditur q̄ rachel ad-
huc viveret: quia ex scriptura non habetur quot annis ia-
cob steterit cum patre postq̄ venit ad eum nec ex alio loco
scripture potest concludi dictum eorum. Aliter exponitur
quod predictum est: Nunquid ego ꝛ mater tua ꝛc. Jacob
enim videns invidiam ꝛ odium filiorum suorum contra io-
seph propter somnia predicta volens eos pacificare dixit:
Nunquid ego et mater tua ꝛc. ac si diceret: mater tua iam
mortua est: ꝛ per consequens non posset te adorare: ꝛ ideo
videtur somnium frivolum quantum ad istam partem: et
eadem ratione de adoratione fratrum tuorum.
c Pater vero rem tacitus considerabat. Licet enim loq̄n
do coram filijs videretur annihilare somnium: tamē intra
se cogitabat q̄ vere esset presagium dñationis ip̄i⁹ ioseph
future: quia per solem bene pater figuratur cum sit princi-
pium caloris ꝛ vite propter quod. ij. de Anima sol dicit pa
ter virorum deorumq̄: ꝛ per lunam que habet dominium D
super humida intelligitur mater que est principium passiuū
in generatione: ꝛ eadem ratione per stellas intelliguntur fi
lij: quia recipiunt lumen a sole. Sed queritur quomodo ve
rum sit q̄ mater eum adorauerit: cum fm expositionē istam
iam mortua esset. Ad q̄ dicendum q̄ ipa in se nō adorauit
sed in prole sua. ſ. in ipo beniamin: nec fm aliam expositio-
nem quam improbaui potest dici q̄ ipsa adorauerit in per-
sona propria: quia certum est: q̄ non descendit in egyptum
cum iacob: sed mortua fuit diu ante. Hebrei autem dicunt
q̄ mater ioseph vocatur hic ipa bala: que nutriuit eum ī si-
nu suo: q̄ etiā mortua rachele vocata est mr̄ ip̄i⁹ ioseph.
d Cūq̄ frēs illi⁹. B ꝑ describit vēditi ꝓditio. ꝛ ꝑmo quā-
tū ad ei⁹ ꝑmptā obedientiā ad obsequēndū ꝑri cū dr̄: Presto
sum. scdo q̄tū ad magnā diligentiā frēs suos q̄rēdo. cū dr̄:
Frēs meos q̄ro: idica mihi vbi pascāt greges. Tcia patēt.

curam gereret: ⁊ de⁹ pr̃ filiũ vnigenitum vt genus humanum pctis languidũ visi/
Bal.4.a taret. vñ: Misit de⁹ filiũ suũ in similitu/dinẽ car.pec. Missus ẽ ioseph: vt videret si cũcta ꝓspa essent er/ga oues. Et xp̃s ait:
Dar.15.c Nõ veni nisi ad oues q̃ perie. dom⁹ israel.
a In dothaim. Defectionẽ. In grandi eñ defectione erant q̃ de fricidio cogitabant. b Ruben. Preuidẽs hoc ꝫmo ꝓpheticus: quem ruben significat (q̃ inẽ ꝓtaꝯ visio filij) ꝓphe/ticis cõminationib⁹ deterrebat vt inno/cẽtes se ꝯuarẽt a san/
E guine xp̃i fratris sui ꝫm carnem.
c Rudauerũt eum ⁊c. Isi. Et iudei xp̃m p mortẽ expolianerũt tunica corpali: ⁊ po/lymita. i. decorata oĩ/um virtutũ diuersita/te. Respserunt aũt tunicã sanguĩe hedi q̃ falsis testimonijs eũ accusantes in iu/diã pcti deduxerũt Joseph mittiꝫ in ci/sternã. i. in lacũ ⁊ xp̃s expoliat⁹ carne bu/mana descẽdit ad in/fernũ. d Uiderũt hismaelitas. Aug⁹. Querit ꝯre hismae/litas sc̃ptura q̃b⁹ vẽ/dit⁹ ẽ ioseph etiã ma/dianitas vocat: cum hismael sit ꝺ agar fi/li⁹ abzac: ꝺ cethura vero madianite. An/q̃ scriptura dixerat
F ꝺ abzaã q̃ mũera. s. ꝺderat filijs cõcubi/nax suax. Agar. s. ⁊ cethure diuisitq̃ eos ab isaac filio suo in/trã oriẽt⁹: ⁊ iõ vnam gẽtẽ fecisse ĩtelligen/di sũt? Anvera ẽ opi/nio hebreox q̃ dicũt agar ⁊ cethurã vnã fuisse. e Exhen/tes. Isi. Joseph ꝺ ci/sterna leuat⁹ hismae/lit⁹ vẽdit: ⁊ xp̃s ab ĩ/ferno regress⁹ ab oĩ/b⁹ gẽtib⁹ fidei cõmer/tio cõpac. Ille p iu/de ꝫsiliũ triginta ar/gẽteis distrahit: ⁊ ꝺ p ꝫsilium inde scari/oth nũero eodem ve/nundatur.
B f Uendiderũt ⁊c. Hiero. Hebraica ve/ritas ꝺz argẽteis: ne q̃ eñ vilioꝛ metallo ꝺñs vendi debuit q̃z

a ꝟ prophet⁹ sermo. b ꝟ ĩuentẽ q̃s se agnosceret: ⁊ non inuenientem.
cum ũir errãtez in agro: ⁊ interrogauit quid que/reret: At ille respondit: Fratres meos quero: indi/
a ꝟ Nõ inuenientes iudeos q̃s q̃rebat: Rñdit sermo ꝓphet⁹.
ca mihi vbi pascant greges. Dixitq̃ ei vir: Recesse
ꝟ Omnes declinauerunt simul inutiles ⁊c.
runt de loco isto. Audiui aũt eos dicentes: eamus
ꝟ defectionem. ꝟ Sequens fugitiuos.
a in dothaim: Perrexit ergo ioseph post fratres suos et inuenit eos in dothaim. Qui cum vidissent euz
ꝟ q̃ credere nolebant. ꝟ Sic iudei cogitauerunt xp̃m occidere: ⁊ consiliũ statuerunt: dicentes: Cru. cru. q̃s ⁊ alijs verbis ꝺz: Ditram⁹ lig. in pa. c.
ꝓcul anteq̃ accederet ad eos: cogitauerũt illũ occi
a ꝟ Judei verba xp̃i somnia reputant.
dere: ⁊ mutuo loquebantur. Ecce somniat⁹ venit
ꝟ deleamus nomen eius. ꝟ In infernum.
†Venite occidamus euz: ⁊ mittamus in cisternam
a ꝟ Judaica sentia: Ecce ego mitto vos: sicut. o. in me. lupo.
veterem: dicemusq̃: ferã pessima deuorauit eũ: et
ꝟ vaniloquia sua.
tunc appebit q̃d illi ꝓsint somnia sua. Audiẽs hec
b ruben nitebatur liberare eũ de manibus eox: ⁊ di
a ꝟ q̃ cũ carne morit. ꝟ veritatẽ. ꝟ q̃ dãnabili⁹ ẽ veritatẽ negare q̃s ra/
cebat: Nõ interficiamus ãnimã eius: nec effunda/
cendo celare. ꝟ taciturnitatis.
mus sanguinẽ: sed ꝓijcite eũ in cisternã hãc veterẽ q̃ est in solitudine manusq̃ vestras seruate ĩnocias
Hoc aũt dicebat volens eripere eũ de manib⁹ eox
ꝟ Christus.
⁊ reddere patri suo. Confestim igitur vt peruenit
ꝟ iudeos. ꝟ carne assumpta: que omni virtute perfecta.
c ad frẽs suos: nudauerũt eũ tunica talari ⁊ polymi/
c ꝟ In infernum. ꝟ Refrigerium.
ta: miserũtq̃ eũ in cisternã veterẽ q̃ nõ hẽbat aquã
d Et sedentes vt comederẽt panẽ: viderũt viatores
d Mundi cõtemptatores: q̃ de gentib⁹ ad fidẽ venientes testimonijs legis et ꝓpheta odoriferã ⁊ salutiferã mũdo lãguẽti suppoſuerũt malagmata.
hismaelitas venire de galaad: ⁊ camelos eorũ por
a ꝟ gutta ẽ myrrhe arboris: ⁊ ipa myrrha vocat. ꝟ qui credentes iudeos significat q̃ nec morti xp̃i vult cõsentire: nec tacendo supponere sed gentib⁹ cõtionem fidei patenter exponere.
tãtes aromata ⁊ resinã ⁊ stacten ĩ egyptũ. Dixit ꝯ iudas fratribus suis: Quid nobis prodest si occi/derimus frẽm nostrum: ⁊ celauerimus sanguinem ipsius? Melꝯ ẽ vt venundeẽ hismaelitis: et man⁹ nostre non polluantur: frater eñ ⁊ caro nostra est.
ꝟ q̃ iudei xp̃m gentib⁹ reliquerũt: ⁊ a se repulerunt.
Acquieuerũt frẽs sermonib⁹ ei⁹: ⁊ pretereuntibus
a ꝟ felix negociator: vbi salus emitur: ⁊ vita a morte redimitur.
e madianitis nẽgociatorib⁹: extrahẽtes eũ de ciste
e ꝟ rangꝯ vile mancipium.
f na vendiderunt eum hismaelitis viginti argẽteis.
a ꝟ Quia doctores fidei ꝓdicauerũt eum in mundo. ꝟ Et nos cũ reuerti/mur ad ꝓpheticũ sermonem: videm⁹ q̃ sic oportebat xp̃m pati ⁊ resurgere.
Qui duxerunt eum in egyptum. Reuersusq̃ rubẽ
f ꝟ aptis sacramentis legis: ꝺz iudeis: q̃ xp̃s surrexit. ꝟ quasi: quia indi/
ad cisternam non inuenit puerum: ⁊ scissis vestib⁹
gnos vos fecistis vel exhibuistis verbo dei: transibo ad gentes.
pgens ad fratres suos ait: Puer nõ cõparet ⁊ ego
a ꝟ In suspitionem peccati vitam eius blasphemantes quantum in se erat duxerunt.
quo ibo? Tulerũt aũt tunicam eius: ⁊ in sanguĩnẽ
g a ꝟ quia apud homines eum infamabant: apud patrem quoq̃ infamare volebant dicentes non esse filium dei.
hedi quem occiderant tinxerunt: mittẽtes q̃ fer/rent ad patrem ⁊ dicerent hanc inuenimus: vide
a ꝟ testimonium perhibet filio pater. hic est filius meus dilectus.
vtrum tunica filij tui sit an non: Quã cum agno

a Qui cũ vidissent eũ ꝓcul ⁊c. b ꝓfir describit vẽditionis ordo: vbi p̃mittit tractatus de ipi⁹ morte. secdo de vẽditiõe. ibi: Et sedẽtes. Circa p̃mũ sciẽduz q̃ ex odio q̃ frẽs ioseph ꝺ euz cõceperãt: statim cũ viderũt eũ a longe venientẽ deliberauerũt eũ interficere: ne de cetero posset dr̃e dñium sup eos.
b Ruben nitebaꝯ ⁊c. oñdendo frib⁹ horroꝛẽ fricidij ⁊ offensam dei: ⁊ anxietatẽ patris sui: vt dicit Joseph⁹. ꝟz cuz videret q̃ eos flectere non posset cepit eos inducere vt in foueã depone/ret ibidẽ fame moriturꝯ: dicens ꝺ eẽ min⁹ horrenduz q̃s si ꝓpijs manib⁹ interficeret ipm ꝺ tñ dicebat cogitãs vt postea occulte eum de fouea exheret: cui⁹ dicto cõsenserunt: ⁊ ptz lra vsq̃ ibi: c Rudauerũt euz tunica talari. q̃ ptingebat vsq̃ ad talos ꝫm q̃ dic̃ Hiero. In hebreo tñ nõ dr̃ talari: ꝟz sic dr̃ Et expoliauerũt eũ tunica sua: ⁊ tunica serica. Ex q̃ videtur q̃ hẽbat tunicã duplicẽ: vnã simplicẽ: ⁊ aliã sericã: ⁊ vtrãq̃ sibi abstulerũt. hebrei aũt per simplicẽ tũicã ĩtelligũt camisiam.
† Dar.11.b Dar.11.a Luc.10.c
d Et sedentes. ꝺ describit tractat⁹ vẽditiõis: cũ eñ ꝓpe eos trãsierat societas mercatoꝛ p gẽtiũ ĩ egyptũ: iudas qui erat ꝓncipaliꝛ suasit fratrib⁹ vt ioseph mercatoꝛibus venderetur ⁊ sic absq̃ eius morte euaderẽt dominiuz eius: ex quo esset tñ ab eis clõgatus: ⁊ cum hoc de ꝓtio venditionis reportarẽt emolumentum: ⁊ in hoc cõsenserunt alij. vnde subditur:
e Extrahentes eum ⁊c. Aliqui autem libri habent. xxx. ꝟz falsa est littera. Scribitur Prouerbio. xxj. Non est sapientia non est consilium contra dominum. quod exponens beatus Grego. in moza. dicit q̃ homines per astutias suas volẽtes impedire effectum ordinatiõis diuine: ꝓter intentionẽ suam ꝓmouent eum: ⁊ ponit exẽplũ de ioseph de quo deus ꝓcordi nauerat q̃ a frib⁹ adorarẽt: volẽtes ꝺ ipedire frẽs ei⁹ vẽdiderũt cũ vt dictũ ẽ: ⁊ p ꝺ factuz ẽ vt cogerentur famis tempore venire ad Joseph et ipm adorare.
f Reuersusq̃ ruben ad puteum. alꝭ cisternaz. nesciebat. n. q̃ ioseph fuisset venditus: et ideo cũ eũ nõ inuenit credidit q̃ ipo absente fratres ex malicia extraxissent eũ de fouea ⁊ ĩ ẽfecissẽt. Sz q̃rit ꝺ q̃ abierat rubẽ q̃n vẽdit⁹ ẽ ioseph? Dicẽduz q̃ abierat ad querẽdũ meliora pascua: vt frẽs suos faceret elõgare a fouea ĩ q̃ erat ioseph: vt sic eis absentib⁹ melꝯ posset exhere ioseph ⁊ reddere pri suo.
g Tulerũt aũt. ꝺ describit facti ꝯlatio p fictionẽ mẽdacẽ q̃ cẽt a bestia deuoratꝯ: ⁊ ptz lra

Ioseph. a Scissisq; vestib⁹ ꝛc. Isi. Jacob posteritat⁹ sue plorans dispēdia q̄s pr̄ filiū lugebat amissum: ꝛ q̄si ꝓpheta ī
Mat.26.f Luc.23.f teritū iudeoꝝ. Scidit vestimentū qđ in passione dñi fecit p̄n/ceps sacerdotū. Sed ꝛ velū tēpli scissum ē: vt ꝓpha ꝛ nudatū plin suū: ꝛ diuisuz oñderet regnū. b Deseen. ad. ꝛc. Que rit quō b̄ intelligat: vtꝝ mali tm̄: an etiā boni in infernū descēdāt? Dicit tm̄ mali: quō iste ad filiū suū dicꝝ se lugē descēdere velle? Nō em̄ in penis i/ferni credibile ē eū esse. An ꝓturbati ꝛ dolentis verba sunt mala sua etiaz b exagerantis: an credibile ē apd̄ in/fernū q̄dā loca secreta: ꝛ minus penalia aī passionē dñi fuisse: ad q̄ etiā sci descēdebāt: qz null⁹ padisum ingredi poterat: donec xp̄s rompheam ignea amoueret. ¶ Hiero. Nadia nei aūt vēdiderunt ioseph in egypto phutifari eunucho pharaonis archimagyro. Plerumq; archimagyros. i. cocoruz p̄ncipes: ꝓ mḡris exercitus septura põit. Nachyros q̄pe grece interpretaī occidere. Vēdit⁹ est igit̄ ioseph p̄ncipi exercit⁹ ꝛ bellatoꝝ ñ pte fre: vt in latino scriptum est. sed phutifari eunucho. Ibi ḡritur quō postea vxorē hr̄e dicaī. Traduī hebrei emptū ab b̄ ioseph ob nimiā pulchritudinē ī turpe ministeriū: ꝛ a dño virilibus ei⁹ arefactis: postea ereptum cē iuxt̄ morē gerophātaꝝ. i. sacra loq̄ntiū in põtificatū eliopoleos ꝛ huius filia cē aseneç quā postea ioseph accepit vxorē. § Eo tempore

Nico. de lyra

vsq; ibi: a Lugens filium multo tpe. ſ. xxiij. annis q̄ vt dictū est fluxerunt a tpe vēditionis ioseph vsq; ad descensū iacob in egyptū: qz cū audiuit q̄ ioseph adhuc viueret statim illuc descēdit: vt hr̄. j. xlv. ca. b Descēdā ꝛc. Hebrei exponūt ī foueā vel sepulchrū. Catholici āt melꝰ exponūt dicētes ī fernū. i. ad lībū sctōꝝ pr̄m: q̄ ē supioz ps iferni. c Et illo ꝛc. ꝛ sic iste flet⁹ refert ad iacob. ī heb. hr̄ sic: Et fleuit eū pr̄ sus. Et ꝑz hebreos refert ad isaac q̄ adhuc viuebat vt p̄dictū ē: ꝛ iō q̄s vidit filiū suū iacob ī tāta ā̄rietate fleuit cū eo.

d Madianite ꝛc. ex b̄ dicūt iudei q̄ ioseph ter fuit vendit⁹. qz p̄mo frēs sui vēdider̄t eū hismaelit̄. xx. argēteis vt p̄dictū ē. scdo hismaelite vēdider̄t eū madianit̄ q̄ erāt ī eadē societate cū eis. ꝛ tertio vēdider̄t madianite phutifari ī egypto. p̄ciū tñ scde vēditōis ꝛ ẋtie nō exp̄mit̄: tñ credēdū ē q̄ fuit maiꝰ q̄ p̄me qz hmōi vēditiones facte sūt ꝓ lucro. ꝑz verꝰ videt q̄ nō fuit vēdit⁹ nisi bis. semel a frib⁹ hismaelit̄ vt dictū ē. ꝛ secundo ab hismaelitis phutifari egyptio. vñ. j. xxxix. ca. ꝺz q̄ phutifar emit eum de manu hismaelitaꝝ. Ex q̄ ptz q̄ idē homines hismaelite ꝛ madianite vocant̄. ꝛ b̄ cōcordat ei qđ. s. dictū est ca. xxv. q̄ cetbura q̄ fuit mr̄ madiā a q̄ dicti sūt madianite: ꝛ agar mr̄ hismael a q̄ dicti sunt hismaelite: fuit eadem mulier nūero. e Eunucho pharaonis. Eunuch⁹ aliq̄n accipiť ꝓ castrato: aliq̄n ẋo ꝓ mīstro vel suo alicui⁹ p̄ncipis: ꝛ vocaī talis eunuch⁹: eo q̄ ꝺz cē cast⁹ ꝛ honest⁹: ꝛ b̄ mō accipitur b. vñ. j. xl. ca. pincerna regis ꝛ pistoz vocāt̄ eunuchi.

f Mḡro militū. Hebrei dicūt: mḡro carnificum. In hebreo em̄ scribiť bathaahim ꝛ significat ꝓpe mactātiū vel laniātiū ꝛ b̄ pōt cōpetere militib⁹ q̄ hoīes inficiūt in bello: ꝛ hūc sensum seq̄t nr̄a trāslatio. Cōpetit etiā carnificib⁹ q̄ mactāt aīalia: ꝛ hunc sensum sequūtur hebrei: ꝛ quasi in idem redit dictū Josephi q̄ ī b̄ loco dicit: p̄ncipi cocoꝝ.

Moraliter

Joseph cū sedecim esset annoꝝ. Joseph a pr̄e predilect⁹ figura fuit dñi nr̄i Iesu xp̄i de q̄ dicit de⁹ pr̄ Matth. iij. Hic est fili⁹ me⁹ dilect⁹ ꝛc. † Pascebat gregē pr̄is sui. xp̄s em̄ fideles pauit pabulo verbi ꝛ exēpli: Act̄. j. Cepit Iesus facere et docere ꝛc. b Et erat cū filijs bale ꝛ zelphe. q̄ fuerant ancille: ꝓpt̄ qđ eaꝝ filij erāt in gradu humiliozi: ꝓpt̄ qđ ꝓ ipos designank apli cum q̄bus fuit xp̄s de eis Matth. xi. Discite a me qz mitis sum ꝛ hūilis coꝛde. c† Accusauitq; frēs suos crimine pessimo. i. scribas sacerdotes ꝛ phariseos: eoꝝ vicia arguendo vt ptz in euāgelio. g† Fecitq; ei tunicū polymitā. deus em̄ pr̄ homini xp̄o fecit vestē alē ex oib⁹ donis et charismatib⁹ contextā: seq̄t postea. † Vade ꝛ videsi cūcta ꝓspa sūt erga frēs tuos. ꝓ qđ designaī q̄ xp̄s a pr̄e speciali fuit missus ad iudeos q̄ frēs eius erant sm̄ carnem. Propter qđ dicit Matth. xv. Non sum missus nisi ad oues que perierunt domus israel. b† Ecce somniator⁹ venit. scribe nāq; ꝛ sacerdotes christi doctrinam reputauerunt sicut vana somnia falsaz. c† Nudauerunt eum tunica. non sm̄ rem quia non abstulerunt ab eo vestem virtutum sed sm̄ apparētiam tantum imponentes ei falso crimina multa ante pilatum. e† Extrahentes eum de cisterna vendiderūt eum hismaelitis. qui erant gentiles illa vero venditio fuit quedam occisio: Nam fuitus est mors ciuilis. ꝛ b̄ fuit figura mortis christi quem per gentiles occiderunt iudei. Moraliter autem ioseph qui interpretaī ac crescens: significat iuuenem secularē vel religiosum aptum ad omne bonum ꝛ iste pascit gregem cum filijs ancillarum: id est humilitatis officia facit ꝛ cum humilibus: accusauitq; fratres charitatiue denuncians ei q̄ p̄erat ꝛ ꝓdesse potest: fecitq; ei pater tunicam polymitam. idest. varietate virtute decoratam. † Hui⁹ aūtē manipulus stat erectus: id est ei⁹ opa bona stabilia sunt perseuerando. malorum ẋo manipuli inclinanť. Nam instabiles sunt in operibus suis.

† Vidi solem et lunam ꝛc. per solē intelligitur sapientia que est cognitio de diuinis. per lunam vero prudentia que est de agibilib⁹ humanis per stellas. xj. intelliguntur vndecim virtutes morales q̄s ponit Pbs in Etb. scilicet fortitudo. temperantia. liberalitas. magnificentia. magnanimitas. philotimia. māsuetudo. amicitia. veritas. eutropelia. iusticia. Hec em̄ adornant ẋtuosum quia reddunt i͡pm ab alijs honorandum: sed quoniam ista faciunt ipsum inuidis odiosum. ideo quantum possunt spoliant eum tunica imponentes sibi falso crimina: ꝛ vendunt ipsum per occultas machinationes ꝑz ẋtuosus exēplo ioseph omnia sustinet patienter: qui vtiq; est vere bonus et tetragonus sine vituperio vt ꝺz Etb. j.

¶ In ca. xxxvij. vbi dicitur in postilla: Cum hebraica lingua non habeat crimine pessimo.

Additio. j.

In hebraica lingua in b̄ loco non ē dictio significans crimen pessimū nec rixam: sed solū est ibi dictio significans detractionē: eadē em̄ dictio ponit b̄ ꝛ infra Hume. xiij. vbi ꝺz: Detraxerūt terre q̄ esset mala: que q̄dē detractio in hoc loco nō est intelligenda sic q̄ ioseph ī poneret aliq̄s falsum fratribus: nec etiā q̄ ī b̄ malo qđ de fratrib⁹ patri denūciabat intenderet denigrare famā eoꝝ: ꝑz solum hoc faciebat ꝓpter bonū fratrum: vt scz a patre cozrigerenť: qđ nō est pctm̄: nec etiā detractio ꝓprie dicitur: sed large: vt in scda scde. q. lxxiij. vñ ex hac cā p̄cipaliter iacob diligebat ioseph eo q̄ videbat eum celatozem boni erga frēs: ꝛ iō sequiť statī: Et isr̄l diligebat ioseph ꝛc. Ad intelligentiam aūt huius quod sequitur: Quoniam in senectute genuisset eum. Sciendum q̄ in littera hebraica non dicitur: In senectute genuisset: sed dicit eo q̄ filius senectutis esset sibi: quod exponens translatio chaldaica sic dicit: Israel autem diligebat ioseph eo q̄ esset filius sapiens sibi: vnde translatoz intendit senectutem in hoc significare sensum senilem: iuxta illud Sapi. iiij. Senectus etas venerabilis est ꝛc. quod videtur rationabiliter dictum: naz non videtur esse causa sufficiens ad hoc q̄ israel dilexisset ioseph plus ceteris eo q̄ genuisset eum in senectute: nam Beniamin fuit genitus in maiozi senectute. Jsachar autem et zabulon nō excedebāt in etate i͡pm ioseph nisi ꝓ ānū vel modicū vltra vt põt hr̄i ex lr̄a iō causa huiꝰ dilectiōis potius

videbant vigere in ipo ioseph: ex b q licet eet iunio: ceteri iam tñ intendebat circa correctionē fratr maiorz. vñ dic: Eo q filj senectutis esset. i. sapiens: vt dictū est. Qđ aūt subdit: sibi intelligendū ē b q ista alijs nō publicabat: nisi solum patri ad quē correctio pertinebat: r ideo solū patri principaliter constabat de sapia ipius ioseph. ¶ In eo. ca. xxxvij. vbi dz in postilla: Nudauerunt eum tunica talari rc.

Additio. ij. In hebreo hr: Expoliauerūt eum sua tunica serica qđ idē est: ac si dicat tunica sua. s. tunica serica vñ ex b nō hr q hret duplicem tunicam nec q sibi abstraheret tm vnā tunicā. s. illā sericā quā iam fecerat ei pr in signū maioris dilectionis: r iō de illa solum fit mentio: qz erat magis pciosa r magis nota: vñ r. j. eo. ca. di:

Replica correctorij (rit pater: Tunica filij mei est. contra Burgeñ. In ca. xxxvij. vbi dicitur Accusauitq frēs crimine pessimo: qđ Burgeñ. volens exponere dicit q in hebreo nō hr crimine pessimo: sz loco ei habetur dictio significās detractionē: r exponit de ioseph qui pro prie nō detraxit fratrib: sz videt Burgeñ. p senecta delirare cū illō qđ dicit poni loco illius vbi nos habem: Crimie pessimo: se teneat ex pte fratrū accusatoz p ioseph: nō ex pte ioseph accusantis. Si igit ponit dictio significans detractionē vt dicit Burgeñ. tunc sensus est: Accusauit ioseph detractiōe q ibi inuicē detraxerunt: r cū detractio int fratres procedat ex odio fraterno qđ r pessimū gen vitij est generaliter: igit loquendo nō debuit Burgeñ. trāslationē nrām notare: nec postillatorem q exponit de rira q fuit occasio detractionis: vñ snia lr̄e sm expositionem Burgeñ. est q ioseph accusauit eos detractione q est nō intelligibilis: r hz modū deliramēti. Qđ aūt subdit de dilectiōe q iacob ioseph dilexit: q̄si causa hui dilectionis eēt: qz in senectute eū genuisset r b videt imponere postillatori q tñ ita nō exponit: sz dicit senectutem iacob esse occasionē illi dilectionis nō cām: qz senes cōit fragiles r defectuosos gignūt. Joseph aūt in senectute genit nō apuit fragilis: sz potioz alijs corpe morib r sensu ita q videbat aliq̄d diuinitatis in eo relucere. Hancq ob causam dixit postillator q iacob eū p ceteris dilexit: r videt postillator hunc modū loquēdi ex glo. ordinaria sumpsisse: que hūc passum de deo patre r filio i mūdi senectute generato allegorice exponit: a q mō exponēdi r cām dilectionis assignādi. Burgeñ. non longe recedit: vt ptz intuenti suā digressionē. ¶ In eo. ca. vbi dz q expoliauerūt ioseph tunica serica. dat intelligi sm postillatorē q habuit plures tunicas: vbi obijcit Burgeñ. nescio q̄d celare esñ pōt videri ioseph plures tunicas habuisse: vnam quam intinctam in sanguine hedi miserunt ad patrem: aliam cum qua vendiderunt eum. non est esñ verisile nudum eum venditum fuisse: sicq ptz Burgeñ. sepe facere vim de lana caprina.

Glo. ordi.

Ot tpe rc. ¶ La. XXXVIII

Aug. Queritq quō ista fieri potuerunt. Si esñ postea q ioseph venit in egyptū: quo ītra. xx. et duos annos. Nā post tm tpis colligit in egyptuz ad ioseph eos venisse cū pre suo fieri potuit: vt filij iude ei etatis possent omnes ducere vxores. Nā thamar nuz suā mortuo pmogenito alteri filio dedit: quo etiam mortuo: expectauit vt cresceret tertius: r cū creuisset: nec illi dedit: timens ne r ipe moreret. Ast factū est vt eidem socero se supponeret. Quō hec oia vfra tam paucos annos fieri potuerūt merito q̄ritur? nisi forte vt solet scptura p recapitulationē aliq̄t ānos ante venditū ioseph b fieri cepisse intelligi velit: qz sic positū est vt diceretur: Factū est aūt i illo tpe. Vbi tñ q̄rit. Si sedecim annoz erat ioseph quando venditus ē: q̄t annoz potuerit esse iudas quartus filius iacob: qñ ipe primo genitus ruben vt plurimū frēm suū ioseph. v. aut. vj. annis potuit pcedere. Euidēter aūt scriptura dicit. xxx. annoz fuisse ioseph qñ innotuit pharaoni. Cum ergo ipe anno septimodecimo venditus credatur. xiij. annos in egypto pegerat ignotus pharaoni. Ad hos aūt. xiij. accesserūt. vij. anni vbertat: r facti sunt. xx. His addunt duo āni famis: qz scdo anno famis intrauit iacob in egyptū: cuz filijs suis decē. r sunt. xxij. quibus affuit ioseph a patre r fratribus suis. Quo medio tpe quō fieri potuerūt de vxore r filijs r nuru iude: oia que narrant inuenire difficile est: nisi forte credamus mox vt adolescere cepit iudas: incidisse eū in amorē ei quam duxit vxorem nondum vendito ioseph. b Judas a fratribus rc. b sic ceteri patriarche xpm significat q descēdit ad baptismū Joh. Diras esñ interptat videns deū. Odollamites testimoniū in aqua: qz Joh. videns xpm venientē ad
Joh. i. d baptismū ait: Ecce agn dei. Ad b testimoniū adhesit xpo synagoga: quā significat Sue filia chananei: quia ei dāda erat terra humilis ,pfessionis: qđ interptat chanaan. Hec g synagoga pmo adhesit xpo: qñ petr r andreas r ceteri iohānis discipuli facti sūt discipuli xpi: q ordine cōpleta sunt: sequens significat historia: narrās quō iudas ītrauit ad thamar: que idē significat qđ Sue. c Que cōcepit rc. Benuit synagoga pnceps: q ei tanq̄ mariti pfuerūt quoz alij fuerūt nocentes: q̄s significat her: qui interptatur pellic. Pellis enim morte significat: qz pmi parentes pellib iduti addicti sunt morti. Alij inutiles: quos significat onā: qui interpretat merox eorum: quibus. s. non ,psunt. d Tertium quoq. Jsti. Terti filij q thamar nō iungit significat tps ex q reges de tribu iude illi gpso defecerunt. Erat q̄dē filij iude: sed cū thamar non

¶ La. XXXVIII

Antecq̄ ioseph esset venditus.

a O tempore descendens iudas a fratribus suis: di
b uertit ad virum odollamiten no
mine hiram: Uiditq ibi filiam b+
homis chananei vocabulo Sue. c
Et vxore accepta ingressus ē ad
c eam. Que cōcepit r pepit filium
§ Principes qui nocent. Pellicens.
vocauitq nomen eius her. Rursum cōcepto fetu: natū filiū noia
§ Principes inutiles. Deor eorum.
d uit onā. Tertium quoq peperit
a § Dimssio eius: qz regnū iudeoz postq̄ nocuit aut non profuit iudea reges habere desijt.
quem appellauit selā. Quo nato: parere vltra cessauit. Dedit autē

Glo. ordi.

mar non accepit: quia erat tribus iuda: sed de ea nemo regnabat. Unde sela interpretatur dimissio eius. Non pertinent ad hanc significationem viri sancti: qui licet illo tempore fuerūt ad nouum pertinent testamentum: q̄ prophetando vtiles fuerunt: sic Paulus. Eo sane tempore quo iudea cepit ex iuda reges non habere: non ē comparandus maior herodes in regibus eius: tanq̄ maritus thamar: q̄ alienigena. Hec ei sacramēto illo mystice vnctionis: tanq̄ coniugali federe coherebat. Sed extraneus potestatem a romāis acceperat: sicut filij ei tetrarche: quorum vnus herodes: q̄ cum Pilato in passione domini conzorauit. Di ergo alienigene a do nō deputabantur in regno mystico iudeorum: vt ipsi iudei publice clamarēt: Non habemus regem nisi cesarem. Joh. 19. c
Cum enim de tribu iuda regnum defecerat: venturum erat regnum christi qui non obesset: r multuz ꝓdesset.
vnde Non deficiet princeps ex iuda: donec veniat q mit- Gen. 49. d
tendus est. Illo enim tempore omne magisterium iudeorum: r mystica vnctio vnde christi vocabantur defecerat qñ sm ꝓphetiā Danielis venit cui repositū ē: Et vnct ē Dan. 9. c
sctūsctoz oleo exultationis pre participibus suis. Rar. n. herodis maioris tpe: passus i tempore herodis tetrarche

Nico. delyra

Huius venientis

O tempore. Istud capitulū ponit ¶ La. XXXVIII incidenter in ordine venditionem ioseph: quia vt dicunt hebrei filij iacob videtes patrē incōsolabiliter afflictū: eo q credebat ioseph eē mortuū: ceperūt esse molesti iude: eo q dedisset consilium de eius venditiōe: dicētes ei: Si cōsuluisses eū totaliter dimittendū: acq̄euissem tibi tanq̄ pncipalioz: maxime qz sedata passione ire i nobis fuissem ei cōpassi r sic reddit fuisset pri. ,pt qđ iudas declinās a frib suis ꝛrit cū alijs amicitiam r ide accepit vxorē: r iō pmo describit Sue vxoris acceptio. r scdo iuenur ipregnatio. ibi: Euolut aūt mult dieb. Circa pmuz dz sic: b Uiditq rc. Hebrei dicūt: hois mercatorē. Dictio. n. hebraica q̄ b pōit eq̄uoca ē ad significādū aliquē descēdētē ꝺ stirpe cham: r hūc sensum seq̄t trāslatio nra. r ad significādū mercatorē: r hūc sensū sequunt hebrei. vñ r Prouerb. xxxj. vbi trāslatio nra hz: Cingulū tradidit chananeo: Hebrei dicūt mercatori. c Nocabulo Sue. Non est nomen vxoris iude: vt aliq̄ credūt r male: sic melius ptz in hebreo: sz ē nomē patris illi vxoris: vt magis infra patebit: r ptz ītra vsq̄ ibi:

Fuit q̄s

Huius venietis ad oues q̄ perierant domus isr̄ figurā gessit iudas: cū iret ad tōdēdas oues i thā/nas: qō ut̄ptabat deficiēs. Jam em̄ defecerat p̄n ceps ex iuda: t oē magisteriū t vnctio iudeoꝝ. Ve/nit aūt cum hyra odollamite. Odollamites inter/ptat testimoniū in aqua. Cum ꝟ testimonio domi nus venit habens testimoniū q̄dez maius Johā. Sed ꝓpter infirmas oues hoc testimonio vsus est in aqua. Hyras em̄ interp̄tatur fratris mei vi/sio: vidit frēm suū Johā. ꝯgnate em̄ erant Maria t elizabeth: Uidit q̄z dñm t deū suū: qz sicut ait:
Mat.11.b ex plenitudine eius accepit. Ūn: Inter natos mu. nō surre.m. Johan.b. qz ex omnibus p̄nuncianti/
Ibid.13.c bus xp̄m ipe vidit: qz multi iusti t ꝓphete voluer̄ videre: t nō viderūt. Salutauit ex vtero: agnouit pfectius in colūba: t ideo tanq̄ odollamites per/bibuit testimoniū in aqua. a Judas t̄c. De iu da regia tribus ꝓcessit: q̄ diu p̄fuit iudaice plebi quā significat thamar: que ut̄ptatur amaritudo qz amaram se in passione exhibuit xp̄o.

b Thamar. Isido. Plebs iudaica cui de tribu iuda reges tanq̄ mariti dabantur: q̄ amaritudo interpretatur: qz dño fellis poculū dedit: Duo ge/nera p̄ncipū non recte opantium in plebe. Unum quod obest. alterum quod non ꝓdest significanꝫ in filijs iude: quorum vnus malignus ante dñm. alter fundebat semen in terra: ne fecundaret tha/mar. Hec sunt amplius q̄ duo genera hominum inutilia. Nocentes. s. t prodesse nolentes. t si q̄d boni habent in hac vita: perdunt tanq̄ in terra
c fundentes: t qz in malo peior est qui nocet q̄ qui nō prodest: ideo maior dr malignus nō minor qui semen fundebat. Ner q̄z ut̄ptatur pelliceus: q̄li bus tunicis induti sunt primi homines: i pena dā nationis. Onam meror quibus. s. non prodest: cū habeat vnde prosit. Maius vero malum est abla/te vite quam significat pellis: q̄ non adiute quod significat meror eorum. deus tamen vtroq̄ occi/dit: qz regnū a talibus tollit. c Consolatione
d susce. Hiero. Et consolatus iuda ascendit ad eos:
e qui tondebant oues: ipe t hyras pastor eius odol lamites. Pro pastore in hebreo amic⁹ legit: sz ver bū ābiguū: qz ysdē lr̄is vtrūq̄ scribit: sz amic⁹ rē pastor room legit. d Ad tondē. o. Stra. Uenit dñs ad oues tondendas. i. pctis exouerādas de q̄bus dr: dentes tui sicut grex tonsaꝝ: thamar ha/bitū mutat. Hā t cōmutās interp̄tat. Mutat ha/bitū t nomen: t fit de synagoga ecclesia. Sed no/men amaritudinis manet: nō in q̄ fel dño minist̄a uit: sed in q̄ petrus amare fleuit. Hā t iudas con/fessio dicitur. Confessioni ergo amaritudo misce/atur: vt vera penitētia p̄signetur. Hac penitentia fecundetur in omnibus gentibus ecclesia consti/tuta. Oportebat enim pati xp̄m t resurgere: t pre dicari in nomine eius penitentiam t remissionem peccatoꝝ per omnes gentes. Habitus quoq̄ me/retricis: confessio peccatorum est. Thamar quip/pe ecclesiam de gentibus vocataꝫ significat: sedēs cum hoc habitu ad portam enam: quod interpreta tur fons: qz currebat velut cervus ad fontes aq̄ꝝ peruenire ad semen abrae. Illo non cognoscente
2.Re.22.d fecundatur sm illud: Populus quem non cogno ui seruiuit mihi. Accepit in occulto anulum: moni le: t virgam: quia vocatione signatur: iustificatio/
Rom.8.f ne decoratur: glorificatione exaltatur. Quos em̄ predestinauit: vocauit: iustificauit: glorificauit: sz in occulto vbi conceptio sancte vbertatis fit.

e Que depositis t̄c. Notandum etiam in tem/poribus patriarcharum certa t sua fuisse vestimē/ta viduarum: nec qualia coniugatarum.

f Sedit in biuio. Hiero. Et sedit ad portam enā q̄ ē in trāsitu thāna. Sermo hebraic⁹ enā trāsfer/tur in oculos. Hō est igitur nomē loci: t ē sensus. Sedit i biuio: siue in cōpito: vbi diligenti dr via tor aspicere. q̄ gradiat. g Misit autem iudas. Mittitur promissus hedus: tanq̄ meretricī: id est
Deu.23.d ex probrario peccati. per odollamitem tanq̄ in/crepantē. Henimina viperaꝝ t̄c. Sz eā non iuenit

iudas vxorem primogenito suo her
a noie thamar. Fuit q̄z her p̄mogenit⁹
b ꝟ qz peior est in nequicia nocens q̄ non proficiens.
iude nequā in cōspectu dñi: t iō ab
ꝟ qz ceteris prās destructa.
eo occisus est. Dixit ergo iudas ad onan filiū suū: Ingredere ad vxorē fris tui: t sociare illi: vt suscites semē
ꝟ Per hunc significantur q̄ ꝓdesse nolunt.
fratri tuo. Ille sciens nō sibi nasci fi/lios: introiēs ad vxorem fratris sui:
Sic iudei terreno intellectu verba legis adulterantur ne auditores eorum xp̄iani fiant.
semen fundebat in terram: ne liberi fratris noie nascerentur. Et idcirco pcussit eum dñs: eo q̄ rem detestabi lem faceret. Quāobrem dixit iudas thamar nurui sue. Esto vidua in do mo patris tui donec crescat sela filꝰ meus: Timebat em̄ ne t ipe moreret sicut fratres eius. Que abijt: t habi tauit in domo patris sui. Euolutis b+
c autē multis annis mortua est Sue vxor iude qui post luctū cōsolatiōe suscepta: ascēdebat ad tonsores oui
a ꝟ xp̄s. b ꝟ fratris mei visio. i. Johannes baptista.
um suarum: ipe t hyras opilio gre/
ꝟ Testimonium in aqua.
gis odollamita in thamnas. Nunci atūq̄ est thamar: q̄ socer illius ascē/
d deret in thamnas ad tondendas
e oues. Que depositis viduitatis ve
a ꝟ velamen est quo vrebantur palestine mulieres.
b ꝟ de synagoga fit ecclesia.
stibus: assumpsit tēristrū: t mutato
f habitu sedit in biuio itineris qō du cit thānā: eo q̄ creuisset sela: t nō eū
g accepisset maritū. Quā cum vidisset iudas suspicatus est esse meretricez. Opuerat em̄ vultū suū ne agnosce/
ret. Ingrediēsq̄ ad eā ait: Dimitte †
a ꝟ Jam enim propter preuaricationes post dorsum posuerat synagogam.
me vt coeā tecū. Nesciebāt. n. qō nu r⁹ sua eēt: q̄ rūdēte: Quid dab mihi
ꝟ Exprobrationē peri: q̄ penitēri ante obijcit dum dr: Que fructū hūistis tūc i q̄b⁹ nunc erubescitis.
vt fruar cubitu meo? Dixit: Mittā tibi hedū ō gregib⁹. Rursūq̄ illa di/
cēte: Patiar qō vis: si dederis mihi ar b
rabonē: dōec mittas qō pollicer: Ait iudas: Quid vis tibi p arrabōe da
a ꝟ Signaculū secretoꝝ. b ꝟ fidei sponsionem.
ri? Rūdit: Anūlū tuū et armilluz et i
a ꝟ Justitiā fidei. Que sub ānulo ifecūda māserat: nūc xp̄o sociata filios diuersi generat meriti.
bāculū que mānu tenes. Ad vnū igit coitū ꝓcepit mr̄: t surgens abijt. De
ꝟ qz tpe primitiue ecclie multi ex iudeis ad iudaicas reuersi sunt obseruantias.
positoq̄ hitu que assūpserat: induta
a ꝟ vt plebs iudaica veteri vite renūciaret. b ꝟ xp̄s.
c ꝟ Exprobrationem peccati.
g ēvidūitat vestib⁹: Misit āt iudas hē

a Fuit q̄z her t̄c. Que āt fuerit eius nequicia in textu nō exprimitur sz dicūt hebrei q̄ fuit si mulis cuz nequicia fris sui onan: q̄ in coitu cuz sua vxore studebat fun dere semen in terram. i. eē vas muliebre: sed ꝟ faciebat alio motiuo: qz iste her libidinose af ficiebat ad suā vxorem thamar: t ideo cauebat ne ip̄regnaret: ne ex ei⁹ imp̄gnatiōe ei⁹ pulchri/tudo minueretur: t ne ei⁹ cōcubitu ad tp̄s pri/uaret. s. cū eēt ꝓpinqua partui t i ptu iacēt vsq̄ ad purificationē. Onā em̄ frat ei⁹ sūr faciebat ꝓpter ꝟ q̄ sciebat q̄ p̄/mogenit⁹ fili⁹ ascriberet fratri defuncto: vt i lr̄a dr: t ideo vteroq̄ interfe ret⁹ est a dño t idēritas pene attestatur silitudi ni culpe. Ex isto etiam
loco ptz vet⁹ qō. s. dēm
est. s. plura legalia esse obſuata añq̄ lex dare tur moysi: qz inter illa vnū est de suscitatione seminis fris defūcti: vt hr̄ Deutrono. xxv.

b Euolutis aūt. b ꝓfr describit Sue nur⁹ im/p̄gnatio. t sc̄da eiusdem ꝓdēnatio. ibi: Ecce aūt post menses tres. Cir/ca p̄mū ptz sn̄a except aliąb⁹ verbis exponen dis. c Mortua est Sue vxor iude. In he/breo habetur: Mortua filia Sue. ex q̄ ptz qō. s. dictū est. s. q̄ Sue ē no/mē patris vxoris iude.

d Ascēderet in tham nas. Judicū. xiiij. dr de Samsone. Descendit i thānata: nō est ꝺdictio qz illa villa sita ē i pen/dulo mōtis: t iō exvna pte accedit ad eā dscen D
dēdo sic fuit ꝺ samsone ex alta ascēdēdo: et sic fuit de iuda. e Ad tōdēdas oues. nō mā/ꝙria sz vt pesset tōsori b⁹ qz tūc dñi ouiū facie bāt magnū cōuiuiū su/is pastoribus: vt hr̄. j. Reg. xxv. de nabal.

f Assūpsit te. Vestis ē linea q̄ mulieres vte/bāt i estate: t dr a tero ris: qz p attritionē siūt ibi ruge multe. g Eo q̄ cre. se. Exq̄ ptz q̄ mo uebat amore pli⁹ hūde E
b Si dederis mi. ar. i. vadiū. i Anulū t. In hebreo habetur si/gillū tuū: t in idem re/dit: qz antiquit⁹ anulo lras signabāt: vt habe tur Hester. viij.

peccati exprobatio: quã mutauit confessionis amaritudo. In ꝟ fetõ iude ñ iusticie cernit sinceritas: sz ꝓmissiõis fidelitas. Si em̃ fuaret iusticiam: fuãdo castitatẽ: nõ introisset vt opinabat ad meretricẽ. Sz qꝫ ꝓmisit fideliter ꝑ pastorẽ trãsmisit. a Quc cum ducere. Jsi. Postea ẋo publicis signis anuli mõilis ⁊ virge vicit temere iudicantes iudeos: ꝗs iã iudas significabat: qui hodie ꝗz dicunt non hunc esse ꝓplm̃ xp̃i: nec abrae semen: sed ꝓbatis documentis nr̃e vocationis: iustificationis: ⁊ glorificationis cõfundũtur ⁊ nos magis ꝯ se iustificatos eẽ cõfitent. Pignora em̃ se hr̃e refert ecclesia: q̃ accusat a iudeis quasi adultera legis: sed oñdit virgã signum passionis: et monile legitia legis: ⁊ anulum pign⁹ imortalitatis. b Qui agnit⁹ ⁊c. Hiero. Cognouit aũt iudas ⁊c. In hebreo hr̃: Justificata est ex me: nõ ꝙ iusta fuerit: sz ꝙ cõpatione illi⁹ min⁹ male fecerit ñ vaga turpitudie sz reꝛrẽdo filios. c Instante autem ⁊c. Quod primus q̃ dr̃ cara manũ emisit ⁊ obstetrix coccinu ligauit: ⁊ ipo manu retrahẽte: posterior q̃ vocat phares manũ porrexit: ⁊ nascẽdo ꝑcessit: significauit ꝙ isrl̃ i ope legis manũ extẽderet: ⁊ ꝓphetax ⁊ ipius christi cruore pollutã cõtraheret. Ꝑplis ẋo gẽtiũ postea ꝓrũpet vt eẽnt ꝑmi nouissimi: ⁊ nouissimi ꝑmi. d Quare diuisa. ⁊c Hiero. Pro maceria Aq̃la ⁊ symmach⁹ diuisionẽ trãstulerũt qđ hebraice dr̃ phares. Ab eo igit qđ diuiserit mẽbrannlã secundax diuisionis nomẽ accepit. Unde et pharisei q̃ se quasi iustos a ꝑplo sepauerãt .i. diuisi dicebant. e Tarã iterꝛtatur oriẽs: qꝛ ꝑm⁹ appuit vsqꝛ plimi iusti ex eo nati sũt sic dr̃ i palip.

ꝟ Igitur

ra ꝟ dicenrẽ: Benimina vipe. ⁊c. dũ per pastorẽ suum ꝺollamitẽ ꝟ vt sacramenta cõmissa non perderet. vt reciperet pignus quod dede/ ꝟ qꝫ iudea postq̃ firmiter adhesit xp̃o: non sedit in diuio: nec fit mẽtio ꝓteritox delictorum. rat mulieri. Qui cum non inue/ nisset eã interrogauit hoies loci illius. Ubi est mulier q̃ sedebat i diuio? Respondentibus cunctis non fuit in loco isto meretrix. Reuersus est ad iudã: ⁊ dixit ei: Nõ inueni eam: sed et homines loci illius dixerunt mihi: Nunq̃ ibi a ꝟ Quasi habeat pignora q̃ accepit: quã cõfessio sedisse scortũ: Ait iudas: Hãbeat a peccati immunem fecit ab exprobratione delicti. sibi: Certe mendacij nos argue/ re non poterit. Ego misi hedum quẽ promiseram: ⁊ tu nõ inueni/ ꝟ Pr confessionẽ trinitatis accusant iudei cõuersi a nõ cõuersis: tãq̃ pr deos alienos abierit: ⁊ semen abrae se nõ fuisse monstrauerint. sti eam† Ecce aũt post tres mẽses b nunciauerũt iudę dicentes: Fornicata ẽ thamar nurus tua: et videtur vterus illius intumescere. ꝟ Qui hic iudaicũ ꝑplm̃ significat: iniuste condẽnantẽ xp̃ianorum fidem. Dixitq̃ iudas: Producite eã vt c comburatur. Quę cũ duceretur a ꝟ Accusata a iudeis ecclesia: oñdit i se eẽ cõplcta legis ⁊ ꝓpheraꝝ sacra: quibus comprobatis liberatur ab infamia. ad pęnam: misit ad socerum suũ dicẽs: Dẽ viro cuius hęc sũt cõcę/ pi. Cognosce cuius sit annulus ⁊ armilla ⁊ baculus. Qui agnitis b a ꝟ Laudat fides ecclesie: cognoscitur em̃ regnũ iudeorum defeciſſe. muneribus ait: Justior me est qꝫ d nõ tradidi eã sela filio meo. Attñ a ꝟ .i. carnales nõ approbauit observantias. c ultra nõ cognouit illam. Instante a ꝟ Figura duorum populorum. autem partu: apparuerũt gemini in utero. Atq̃ in ipsa effusione in a ꝟ Judaicꝰ q̃ manũ in exterioribus exercuit pollutã sanguine scrox ⁊ ipi⁹ xp̃i. fantiũ vnus protulit manum in a ꝟ figuram sanguinis effundendi. qua obstetrix ligauit coccinũ di/ e cens: Iste egredietur prior. Illo a ꝟ qꝫ carnalis xp̃o veniente exercere nõ potuerit vero retrahente manũ: egressus sacrificia. a ꝟ q̃ gẽrilẽ ꝑplm̃ significat. d est alter. Dixitq̃ mulier: Quare f a ꝟ Secũdinarũ mẽbrannla quã rupit cũ manũ emisit vt alter nasceret: miraꝝ ergo mr̃ de hac cõcertione ꝙ primꝰ fit nouissim⁹ ⁊ nouissimꝰ primꝰ. diuisa est propter te maceria† Et ob hanc causam vocauit nomen g ꝟ diuisio. eius phares. Postea egressus ẽ frat eius: in cuius manu erat coc ꝟ .i. orientem. e cinum: quem appellauit zaram. b

a Habeat sibi: certe mẽdacij arguere nos nõ poterit In hebreo hr̃: Habeat sibi vt nõ simus despectui. qđ exponũt hebrei sic: Sit suũ qđ hz de meo: ⁊ nõ requiras ap̃li⁹ eã ne factũ istud diuulget ad ꝓfusionẽ meã. b Ecce aũt. b dscribit ipi⁹ thamar ꝓdẽnatio cũ dr̃: c Dixitq̃ iudas ꝓducite eã vt cõburat. Ex ꝟ dicũt hebrei q̃ fuit filia melchisedech sacerdotis: quia filia sacerdotis fornicans debebat cõburi: vt hr̃ Leui. xxj Sz istud videt falsuz: qꝛ. s. dixit ei iudas: Esto vidua in domo patris tui. Melchisedech aũt iam diu ante erat defunctus: qꝛ post natiuitatẽ iacob non vixit ad plus nisi .l. annis: vt. s. dictũ est. xxv. ca. Jacob autẽ tpe venditionis ioseph erat. cvij. annox: vt ptz ex ꝓdictis ca. xxxvij. qꝛ iacob q̃ descẽdit in egyptũ erat cxxx. annox: ⁊ venditio ioseph ꝑcessit illũ descensum xxiij. annis. ⁊ ideo dicendũ q̃ thamar nõ cõmisit fornicationẽ simplicem: sed adulteriũ: qꝛ erat ligata ipi sela: nec poterat alteri copulari: vt ptz Deutro. xxv. ca. Adulteriũ aũt morte puniebatur: ⁊ sic fuisset thamar punita nisi ꝑ iniusticiã sibi factã excusata fuisset a tanto ⁊ si nõ a toto. vñ ꝟdicit: d Justior me ẽ .i. minus puniẽda q̃ ego q̃ sibi iniusticiã feci ꝟtrahẽdo sibi copulã filij mei tpe debito cõpleto. Judas aũt cũ thamar simplicẽ fornicationẽ cõmisit: eo q̃ meretricẽ eam̃ credidit nulli alligatã: quod peccatum nõ erat morte puniẽdũ nec per ꝓfs factũ thamar. seq̃t: e In qua obstetrix ligauit coccinũ. i. filiũ rubeum: vt ꝙ ꝟ distingueret ꝑmogenitũ ab alio. f Quare diuisa est ꝑpter te maceria. i. pellicula in q̃ inuoluit puer in vtero mr̃is quã ruperat alius manũ ꝑtẽdendo. g Et ob hanc cãm vocauit nomen ei⁹ phares qđ sonat diuisionẽ. h Quę appellauit çaram. qđ resonat refulgentiã: ex refulgentia coccini in manu eius ligati.

Moraliter. a† Eo tpe descendens iudas a fratrib⁹ suis. ꝙ quẽ significat clericus secularis vl religiosus descẽdens a culmine xtutis. b† Uiditq̃ ibi filiã hois chananei vocabulo suo. talis em̃ recedens a virtute qꝛ parũ curat de deo: vult inter hoes apparere: ⁊ ideo accipit vxorem. i. ecclesiã vel officij dignitatez simoniace. qđ notat ꝙ hoc ꝙ ipa filia dr̃ chananei. i. mercatoris. Chananeus em̃ in vna significatione significat mercatorẽ: ⁊ sic accipit Prouerb. xxxj. Sindonẽ fecit ⁊ vẽdidit ⁊ cingulum tradidit chananeo. Et hoc mõ accipit ꝟ: c† Uocabulo Sue q̃ interꝓtat locutio ꝙ qđ designat q̃ ecclesia simoniace acq̃sita nõ est illius q̃ eã sic acq̃siuit sponsare: sz tñ nosse. † Que cõcepit ⁊ pepit ⁊c. ex hac em̃ vxore iudas genuit tres filios quox ꝑm⁹ fuit nequã vt dr̃ i textu. scd̃s faciebat rẽ detestabilẽ ꝙ qđ ptz q̃ fuerũt pessimi de tertio nihil dr̃ ꝟ designat q̃ fuit inutilis. Sic ꝑmor⁹ ad ecclesiã simoniace in illa fac̃ pessimos filios vel inutiles ꝓmouẽdo clericos simoniace sic̃ est ꝑmor⁹: ꝑm em̃ Pbm. iiij. methaphiſ. vnũ qđq̃ generat sibi sile: ⁊ ad ei⁹ punitionẽ aliqñ cõtingit q̃ ei⁹ ꝑmortio simoniaca declarat ⁊ eccl̃a sua iuste ꝓuat. qđ significat cum dicitur: b† Euoluris aũt multis diebus mortua ẽ Sue vxor iude. ecclesia nãq̃ simoniace moritur: quando ea ꝓnatur. ⁊ lõ cõuertit se ad tondendas oues id est ad rapiendum bona simplicium per exquisitas malitias ⁊ fraudes. Sed quoniã abyssus abyssum inuocat Ps. xlij. sequitur: † Dimitte me vt coeam tecum. per hoc enim q̃ vadẽs ad tonsionem ouium cõmisit incestum designatur q̃ declinãs ad rapinam incidit frequenter in luxuriam vl peccatum aliud ita graue.

In ca. xxxviij. vbi dicitur in postilla: Dixit iudas producite eam vt cõburatur.

Additio. Ex ꝟ aũt q̃ dicit: Esto vidua: non seqũt q̃ thamar nõ fuisset filia melchisedech iã diu añ defuncti: nã etiã postq̃ hõ morit ꝑtim si est magnus sicut melchisedech ad hec domus eius seu familia nominatur nomine suo: sicut domus dauid pluries nominatur post mortez ipsius dauid: sz reuera nõ est ẋisile q̃ si thamar fuisset filia tãti viri sic̃ melchisedech q̃ de ꝟ fieret mẽtio: ⁊ tñ fuit facta mẽtio de nosc̃ ꝓis vxoris iude scilicet Suba:

supra

Additio Genesis La. XXXIX Replica

supra in B ca. sed q̃d̃ sit de B non videtur q̃ thamar cõmisit adulteriũ ꝓprie dictũ. ad B q̃ morte debuisset puniri. mulieres eñ q̃ erãt ligate fribus seu cognatis cõiugis sui defuncti si alteri copularenť licet illicite fecissent: nõ tñ morte puniebãtur ſm legẽ: alioq̃n Noemi nõ cõsuleret Ruth nurui sue vt remaneret ī terra moab ⁊ ibidẽ cũ alio ꝺheret: vt hť Ruth. iij. Erat eñ ligata ipi Booz: vel alteri de cognatione: nec etiam fuisset excusata thamar ab occisione si adultera fuisset ꝓpter B q̃ nõ fuerat data Sele. nõ eñ excusať mulier de adulterio ꝓpter B̃ q̃ vir su⁹ nõ vult ei reddere debitũ: dato etiã q̃ esset adultera adhuc nõ mererek cõburi: ſz alia morte leuiori puniri. sole eñ filie sacerdotũ fornicãtes seu adulterãtes igne debebant cõburi: vt ptz Leui. xxi. vñ q̃dã hebreox dicunt: ⁊ videť rõnabiliť q̃ iudas erat ī loco q̃si p̃nceps: ⁊ ex ore suo fiebant iudicia: ⁊ q̃ in B nõ seq̃bať aliq̃s leges ibi factas: cuz ad huc nõ essent saltẽ diuine ſz iudicabat vt p̃nceps ſm iudiciũ arbitrij sui: qd̃ ptz ex B̃: naz ipe quasi ꝓpria auẽte dic̃: Producite eam vt cõburať ⁊ ꝓseqũter liberauit eam suo ꝓprio arbitrio iudiciali dicens: Justior me est tẽ. q̃ quidem excusatio nulla esset ſm legem diuinam postea datam.

Replica correctorũ cõtra Burgeñ. In ca. xxxviij. vbi postillator ipbat opinionẽ hebreorum dicentiũ thamar fuisse filiã melchisedech. Burgeñ. concordat cũ eo in cõclusione: ſz rõnes nõ obligant ad id sentiẽdum: sed sunt q̃dam psuasiones. cũ aũt postillator dicit thamar adulteriũ cõmisisse: p ꝓñs morte plectendam: ſz nõ comburendã. Burgeñ. nitiť eam excusare de adulterio: q̃z fuit iuncta alteri q̃ ꝓpinquiori ꝓioris mariti. qd̃ q̃uis fuit illicitum: nõ tñ fuit adulterium. Totum quod Burgeñ. hic dicit staret: si coniunctio ⁊ cõmixtio fuisset in specie matrimonii quod non fuit in specie scoꝛti: ideo fuit nota adulteriꝝ ꝓpẽ dicti: ſz fuit excusata ꝺ tãto ñ ꝺ toto tẽ.

Glo'ordi. Nico. de lyra

La. XXIX

a Hic ioseph. Aug⁹. Ad ordinẽ tẽdit scriptura vñ recesserat coꝛ q̃ supra gesta sũt
b Fuit q̃ do. tẽ. Greg. Multi hũana sapiẽtia inflati dũ desideriis suis diuina iudicia cõtraire aspiciũt astute reluctari conanť: vt ad votũ suũ supne dispositiõis vim intorqueãt: ſz inde volũtatẽ dei pagũt: vñ mutare cõtẽdũt ⁊ ꝺsilio dei resistẽtes obsequũť: q̃z ꝺ eiꝰ dispositioni militat: qꝺ ꝓ humanũ studiũ resultat. Añ:
1.Coꝛ.3.ꝺ q̃ cõprehẽdit sapientes in astutia coꝛ. Joseph somniũ viderat q̃ mãipuli fratrũ manipulum suũ adorarẽt: ⁊ seipsum sol ⁊ luna cum ceteris stellis. Cũq̃ frẽs ꝺijci eiꝰ dominio metuerent in puteũ deponũt: ⁊ bismaelitꝰ vendunt. Qui l egyptũ ducťꝰ: fuituti ꝺditꝰ: luxurie accusationẽ dãnatꝰ: castitať merito adiuťꝰ: ꝓbie iudicio creptꝰ: oĩ egypto ꝓlatꝰ ẽ. Per supnã ẋo sapiaz ꝓuidꝰ frumẽta ꝺgessit: ⁊ futuro piculo necessitať obuiauit. Cũq̃ ī oꝛde fames inhoꝛruit iacob filios ī egyptũ misit: q̃ frumentoꝛ ꝺi spẽsatiõi ioseph ꝓpositũ inuẽiũt: quẽ vt alimẽta mererenť cõpulsi sũt adorare. Joseph ab eis vẽditꝰ fuerat ne adorareť: ⁊ adoratꝰ ẽ: q̃z vẽdiťꝰ ⁊ coacti sũt dei volũtatem pagere: q̃z moliti sunt cõmutare. Justꝰ q̃q̃ ⁊ misericoꝛs deꝰ: moꝛtaliũ facta disponẽs: alia cõcedit ꝓpitiꝰ: alia permittit iratꝰ: et q̃ permittit iratus sic tolerat vt in cõsiliꝝ vsũ vertat. Añ fit vt quod sine volũtate dei agiť: volũtati dei contrarium nõ sit quia dum in bonum vsuz mala facta vertũť eiꝰ cõsilio militant: etiã que repugnant. Unde:
Ps.110. Magna opera dñi exquisita in o.v.e. Sic enĩ opera magna sunt: vt per oĕ quod agiť ab hominibus eius voluntas exꝛatur. Nã sepe ꝺ
Ibiꝺ.134. perficiť: vnde repelli putatur. Unde: Oia q̃ cũq̃ voluit deꝰ fecit in celo et in ter. Hinc Sa-
Prou.ii.ꝺ lomon ait: Non est sapiẽtia: nõ est ꝓuidẽtia: nõ est consilium contra dominum: in cunctis g̃ q̃ agimus: vim superne volũtatis inq̃ram⁹: cui cognite debem⁹ famulari: et quasi ducẽ itinerꝝ sequi ne etiaz nolentes seruiam⁹ ei. Uitari eñ vis superni cõsilij non põt: sed magna ẋtute hanc temperat: qui se sub eius nutibus refrenat. eiusq̃ pondera leuiat: qui volens portat.
c Post multos itaq̃ di. Hre. Qui mũdi succesſibꝰ eleuatꝰ: luxuria se rẽtari sensit: ioseph ad memoriam reuocet: ⁊ se in arce castitatꝝ seruet qui ait: Ecce dominus meus omnibus mihi traditis ignorat q̃ tẽ. Ubi patet: quia omnia que assecutus fuerat: repente ad memoriam retulit: et malum quod pulsabat eruicit. Cum enĩ voluptas rẽtat in ꝓsperis: ipsa sũt opponẽda tentationi vt eo erubescam⁹ prava ꝛmittere: quo a deo meminimus gratuita bõa pcepisse. q̃z enim voluptas ex prosperitate nascik: eiusdem consideratione feriatur.
Allego. d Iniecit dña sua. Isido. All. Hec figura est synagoge: q̃ sepe mechata ẽ pꝰ deos alienos: ⁊ volebat xp̃z ī adulteriꝝ sui scelere ꝺtrere: vt ne
ℒ legis

ℒ Redie ad ordinem superiorum.

†Hik ductus est La. XXXIX a
a ℒ .i. xp̃s p̃dicatus per mundum. ℒ precio fidei.
ioseph in egyptũ: emitq̃ eũ phu-
ℒ Castus in fide populus qui aliquando cogitur mundanis seruire principibus. a ℒ q̃z gentes gentibꝰ christum annunciauerunt.
tiphar eunuchus pharaonis princeps
exercitꝰ vir egyptiꝰ ꝺ mãu hismaelitaꝝ:
ℒ pater. ℒ filio.
a q̃bꝰ pducťꝰ erat. Fuitq̃ dñs cũ eo: et b
ℒ factis vel dictis.
erat vir in cunctis ꝓspere agens. habi
ℒ Ecclesia dei cuius christus seruus ſm carnem.
tabatq̃ in domo dñi sui: q̃ optie noue-
ℒ queq̃ facier ꝓsperabuntur.
rat esse dñm cum eo: ⁊ oia quẽ gereret ab eo dirigi in manu illius. Inuenitq̃ ioseph grãm coꝛã dño suo: ⁊ ministrabat ei. A q̃ ꝓpositꝰ oibꝰ gubernabat
ℒ vel credita.
creditã sibi domũ: ⁊ vniũsa q̃ ei tradita fuerãt. Benedixitq̃ dñs domui egyptij c
ꝓpter ioseph: ⁊ multiplicauit tam ī ędibus q̃z in agris cunctã eius substantiã.
Nec q̃q̃z aliud nouerat nisi panẽ quo d e
ℒ xp̃s speciosus forma p̃ filijs hoĩm: in cuius manu oia dirigũtur.
vescebať † Erat aũt ioseph pulchra facie f
⁊ decoꝛ aspectu. Post multos itaq̃ di
a ℒ synagoga. b ℒ Luxuria q̃ pudicitiã infestare tentat: ſz vir castus bona sibi collata ad memoriam reducit: ⁊ rem rationem qua pulsatur euincit.
es iniecit dñia oculos suos in ioseph b
et ait: Dormi mecũ. Qui nequaq̃ acq̃escẽs operi nephario: dixit ad eã: Ecce dñs meus omnibꝰ mihi traditis ignorat q̃d habeat in domo sua: nec quicq̃z est quod non in mea sit potestate: vel non tradiderit mihi preter te quę vxoꝛ eius es: quomodo ergo possum maluz hoc facere: et peccare in dominũ meũ?
ℒ Sic incentiua libidinũ: frequenter iperũt castitatem.
huiuscemodi verbis per singulos dies loquẽbantur: ⁊ mulier molesta erat adolescenti: ⁊ ille recusabat stupꝛum. Accidit autem quadam die: vt intraret ioseph domuz ⁊ operis q̃piã absq̃ arbitris faceret: At illa apprehensa

La. XXXIX. †.i.q.i.ca. sicut eunuchus.
Hitur ductus. Posito ĩciden A
ti reũtiť sẽptura ad hiſtoꝛiã ioseph ꝺscribẽdo eiꝰ ꝓmotiõz ⁊ ꝓmo in domo phuti pharaꝝ. scꝺo ī domo regis. xlj. ca. Adhuc primo ꝺscribiť ioseph ꝓ motio dic̃. scꝺo eiꝰ incarceratio iiusta. ibi: Cũq̃ vidisset mlr. Circa ꝓmũ oñditur ipius ioseph fidelitas: ⁊ secũdo castitaꝝ. ibi: Erat aũt ioseph. et b duo faciebať eũ dignuz. Circa ꝓmũ ꝺ: b Fuitq̃ do. largiẽdo sibi grãz suã. et erat acceptꝰ ꝺo et hoĩbꝰ: qꝺ p effectuz ⁊ exꝛioza sigꝛ̃ guit dñi suꝰ: ꝓpť qꝺ oia q̃ erãt ī domo sua dispẽsãda simplr cõmisit gubnationi ipiꝰ. c Bñdixitq̃ tẽ. i bõis tpalibꝰ notabiliť multiplicãdo.
d Nec tẽ. s. dñs ioseph ꝺ oibꝰ q̃ hẽbat ꝺ mittẽs curã coꝛ ipi ioseph. e Nisi pa. tẽ B
.i. cibũ suũ q̃ note panis itelligiť. oĩ. n. fero petebat ioseph a dño suo q̃d ī crastio vellet cõcederе: ⁊ ꝺ solo dñi ioseph disponebat. † 1.Re.16.ꝺ
f Erat a. i. b ꝺscribiť eiꝰ castitas: q̃z cũ cẽt coꝛpore gꝛosꝰ ⁊ a dña sua ĩstãť pulsareť ⁊ q̃si otiose ꝺ fractione castitatꝝ: nullo tñ mõ acq̃escebat: sed magis mulieri suasit vt suã passionez refrenaret: ⁊ ptz lr̃a vs q̃ ibi: g Accidit tẽ. Dic̃ ioseph⁹ q̃ illa dies erat valde solẽnis egyptijs: ⁊ ī ea cõgregabãť oĕs ad phanũ idoli ꝑter ioseph q̃ erat ꝺi cultoꝛ: ⁊ iõ ꝑdicta mulier tũc fixit se firmã vt remãeret domi: et haberet maioꝛẽ opportunitatẽ ĩducẽdi ioseph ad ꝛcubitũ suũ
quod

legis precepta seruaret: q̄ illi velut maritus erāt. Sz nō acq̄escēs illicite doctrie synagoge: manu veste cozpis ap̄hēsus carne se exuit: ꝛ lib̄ in celū ascēdit. Calūniata ē meretrix: vbi tenere nō potuit diēs: q̄ tēplū dei blasphemaret: ꝛ legē trāsgressoz esset. Illū āt carcer nō terruit: nō iferna tenuerūt. Ubi eñ veluti puniēdus descenderat: ide alios liberauit.

a Qui relicto ꝛē. Sic nos tētat carnis illecebre ꝛ succutiūt vestem carneam. Sz vir cast⁹ mauult oīa vincula dirumpere: q̄ se turpitudini subiugare. Gre. All̄ Qui relicto in māu ꝛē. Quia dum synagoga xp̄m puꝛ hominē credens adulterino complexu cōstringere voluit: ip̄e tegimē lre oculē eius obiecit: ꝛ ad cognoscendam diuinitatis potentiam cōspicuū se gentibus prebuit. Und̄: vsq̄ hodie dū legitur moyses velamen est super oculos cozdis eozum: q̄ sz adultera pallium retinuit: ꝛ quem male tenebat: nudum amisit. ¶ Ca.XL.

b Duo eunuchi. Isid. tuēt ioseph duos eunuchos in carcere. i. duos pplos fideliuꝫ ꝛ ifideliū qui sub peccato ade trāsgressioni obnoxij tenebantur. Eunuchi dicti q̄ castam acceperant regulam disciplineꝫ eloquia dñi eloquia casta. Sz p⁹ trinā lucē dño ab inferis resurgente: ꝛ legis obscura tāq̄ ioseph somnia reuelāte: solut⁹ ē a petis et carcere iferni credētiū pplī ꝛ mīsterio diuīe legī reddit⁹. Incredul⁹ āt iudeozuꝫ pplꝰ: q̄ ī ꝓsiōe ligā ñ credidit: trāsgressionis ligā suspēdit⁹.

c Picerna regis. Hiero. Ubi nos posuim⁹ pncipē vinariorū: ī heb. hr̄ meseth: illō xp̄ū q̄ō in noīe Sui abrae dudū legim⁹ q̄ nos posuim⁹ more vulgi vocare pīcernā: ꝛ vsq̄ hodie

§ legis precepta seruaret: q̄ illi velut maritus erāt. Sz nō acq̄escēs illicite doctrie synagoge: manu veste cozpis ap̄hēsus carne se exuit: ꝛ lib̄ in celū ascēdit. Calūniata ē meretrix: vbi tenere nō potuit diēs: q̄ tēplū dei blasphemaret: ꝛ legē trāsgressoz esset. Illū āt carcer nō terruit: nō iferna tenuerūt. Ubi eñ veluti puniēdus descenderat: ide alios liberauit.

a Qui relicto ꝛē. Sic nos tētat carnis illecebre ꝛ succutiūt vestem carneam. Sz vir cast⁹ mauult oīa vincula dirumpere: q̄ se turpitudini subiugare. Gre. All̄ Qui relicto in māu ꝛē. Quia dum synagoga xp̄m puꝛ hominē credens adulterino complexu cōstringere voluit: ip̄e tegimē lre oculē eius obiecit: ꝛ ad cognoscendam diuinitatis potentiam cōspicuū se gentibus prebuit. Und̄: vsq̄ hodie dū legitur moyses velamen est super oculos cozdis eozum: q̄ sz adultera pallium retinuit: ꝛ quem male tenebat: nudum amisit. ¶ Ca.XL.

b Duo eunuchi. Isid. tuēt ioseph duos eunuchos in carcere. i. duos pplos fideliuꝫ ꝛ ifideliū qui sub peccato ade trāsgressioni obnoxij tenebantur. Eunuchi dicti q̄ castam acceperant regulam discipline: eloquia dñi eloquia casta. Sz p⁹ trinā lucē dño ab inferis resurgente: ꝛ legis obscura tāq̄ ioseph somnia reuelāte: solut⁹ ē a petis et carcere iferni credētiū pplī ꝛ mīsterio diuīe legī reddit⁹. Incredul⁹ āt iudeozuꝫ pplꝰ: q̄ ī ꝓsiōe ligā ñ credidit: trāsgressionis ligā suspēdit⁹.

c Picerna regis. Hiero. Ubi nos posuim⁹ pncipē vinariorū: ī heb. hr̄ meseth: illō xp̄ū q̄ō in noīe Sui abrae dudū legim⁹ q̄ nos posuim⁹ more vulgi vocare pīcernā: ꝛ vsq̄ hodie

a § q̄ solitudo sceleri opoꝛtuna videbatur.

lacinia vestimēti ei⁹ diceret: dormi mecū. Qui relicto in manu ei⁹ pallio fugit: ꝛ egress⁹ ē foras. a

§ velamē lre.

Cūq̄ vidisset mulier vestē ī māib⁹ suis: ꝛ se eē ꝓtēptā: vocauit hoies dom⁹ suę ꝛ ait ad eos: En itroduxit virū hebꝛeū vt illuderet nob. Ingress⁹

§ Quem nō potuit cōtaminare verisimilibus conlecturis nititur infamare.

ē ad me: vt coiret mecū. Cūq̄ ego succlamassē: ꝛ audisset vocē meā: reliq̄t palliū q̄ tenebā ꝛ fugit foras: ī argumētū g̃ fidei retētū pal/

§ ad gentes.

liū oñdit marito reuertēti domuz ꝛ ait: Ingressus ē ad me seru⁹ hebꝛeus quē adduxisti: vt illuderet mihi. Cūq̄ vidisset me clamare reliq̄t palliū: ꝛ fugit foras. His auditis c

§ vel nimium.

dñs: ꝛ multū credul⁹ ꝓbis ꝓiugis

a § descendit xp̄s in infernum. b § Innocentem ad penam nocentium.

irat⁹ ē valdet: rādiditq̄ ioseph in carcerē: vbi vincti regis custodiebātur: ꝛ erat ibi clausus. Fuit aūt d

a § q̄ xp̄s inter mortuos liber.

dñs cū ioseph: ꝛ misertus est illi⁹: e

§ Sui: sine c⁹ nutu nec puniūt mali: nec coronant

ꝛ dedit ei grām ī cōspectu ꝓncipis f

bōi. § q̄ tradita ē xp̄o ptās supnoꝝ ꝛ infernoꝝ.

carceris. Qui tradidit in māu ip̄i⁹ vniuersos victos q̄ ī custodia tenebāt: ꝛ q̄cq̄d fiebat sub ip̄o erat nec nouerat aliq̄d cūctl ei creditl Dñs eñ erat cū illo: ꝛ oīa ei⁹ opa dirigebat. ¶ Ca.XL.

His itaq̄ gestis accidit vt g†

§ q̄ peccauer̄t duo ppli ozigialit̄ ꝛ actu

alit̄: ꝛ ō infernū: q̄si in carcerem retrusi.

b peccarent duo eunuchi pin/ b

c cerna regis egypti: ꝛ pistoz domi i

no suo. Iratusq̄ ꝓtra eos pharao

§ gētilis: q̄ mustū dilectiōis ꝓpinauit dilecto.

nā alt̄ pincernis ꝓerat alt̄ pistoz⁹

§ Jude⁹: q̄ apō hieremiā lignū mittit ī panē vite

Misit eos ī carcerē ꝓncipis militū k+

a § inocēs cū nocentib⁹. b § cui⁹ nutu oīa fiunt.

in q̄ erat vinct⁹ ꝛ ioseph. At custos l

a § Eruditēdos: b § christo.

carceris tradidit eos ioseph qui ꝛ

§ verba saluris.

ministrabat eis. Aliquantulū tē/

§ Judei sub lege: gentiles sub tutoribus ꝛ actoribus vsq̄ ad ꝑfinitū rps a patre.

poꝛis fluxerat: ꝛ illi ī custodia te/

a § nō ꝑ meritis suis: videt somniū: sz vt ioseph q̄ latebat manifestaret ꝛ magnificaret.

nebant. Uideruntq̄ ambo sōmnium nocte vna: iuxta interpretationem sibi grauem. Ad quos cum introisset ioseph mane: et vidisset eos tristes: scisitatus est dicens: m n o

qs̄ ꝛ fec̄. Pꝛio xbis deꝓcatoꝛis: postea cōmiatoꝛis dicēs q̄ illū accusaret sic̄ ꝛ postea fec̄: nisi sibi acquiesceret: ꝛ tādē nimio libidis ardoꝛe ducta: accepit cū vestimēta: vt cū ip̄oꝛtunitate nimia cū induceret ad op⁹ nepharitū: sz ip̄e dī tioꝛe ac castitat⁹ amoꝛe ꝑdicta ꝓtēpsit ꝛ relicto pallio suo in manib⁹ mulieris foras exiuit. a Cūq̄ vidisset. b ꝓfr̄ describit ei⁹ incarceratio iniusta vt ꝓbaret ei⁹ patia: ꝛ q̄ sm Aplm deus facit cū tētatione ꝓuētū. iō ꝑmo describit ei⁹ incarceratio. scdo diuina cōsolatio. ibi: Fuit aūt dominus cū ioseph. Circa ꝑmū ꝑmittit accusatio ei⁹ falsa. ꝑmo erga hoies de domo dñi sui. ꝛ ptz lra. scdo erga dñm. cū subdit: b Ingressus est ad me puus hebꝛe⁹. ac si diceret: licet sit puilis cōditionis et alie ne gētis: tñ ingrat⁹ tuis bñficijs voluit tibi tm̄ virtuperiū facere. c His auditis dñs ꝛē. q̄ absq̄ examinatione debita innocentē cōdēnauit ad carcerē. d Fuit aūt. b ꝑdit diuina cōsolatio erga ioseph: ne nimia tristicia absoꝛberet. ꝛ ꝑmo describitur ei⁹ cōsolatio in pene mitigatione. secundo ī mētis ip⁹ illuminatione. xl. ca. Circa ꝑmū ꝺr: Fuit aūt dñs cū ioseph. ei⁹ firmādo patientiā. e Et miserē⁹ ē illi⁹. ad pene mitigationē. f Et dedit ei grām in conspectu ꝓncipis carceris. q̄ amouit sibi ferramēta: et dedit sibi meliorē dietā: vt posset alios clausos ī carcere visitare ꝛ custodire. ¶ Ca.XXXIX

Moraliter. a† Igit̄ ioseph duct⁹ est in egyptum: emitq̄ eum putifar. Ioseph aūt venditus in seruū est exemplum morale cuilibet innocenti quem aliquando deus ꝑmittit capi ad ꝓbationē sue patientie: ꝛ in seruū vendi ꝓpter q̄ꝺ ꝺz exemplo ioseph dño suo fuire fideliter ꝛ caste. ī. Pet. ij. Serui subditi estote in oñi timore dñis nō tm̄ bonis ꝛ modestis sz etiā discholis: hec ē eñ grā. Et ꝓ fidelitate ꝛ castitate seruāda ꝺz si necessitas occurrat exēplo ioseph carcerē ꝛ aduersa oīa sustinere. Ueruntū q̄ deus facit cū tētatione ꝓuentum vt fideles sui possint in aduersitate cōsolari. iō dñs dedit grām ip̄i ioseph ꝑmo in conspectu dñi sui ad consolandū ip̄m in laboꝛe fuitutis. scdo in cōspectu custodis carceris ad ꝓsolandū ip̄m in afflictiōe reclusionis: ꝛ de tali cōsolatiōe sperare ꝺz q̄ ꝓ veritate affligit. ¶ Aliter pōt dici q̄ ꝓ ioseph q̄ interꝓtat accrescens significat iuuenis secularis būiliter ꝛ deuote seruiēs parētib⁹ suis dñis suis: meliorē tū de sideratvitā ꝓ ingressum religionis: sz amoꝛ carnalis parentū ꝛ petulantia carnis ip̄m ab hoc ingressu retrahunt ꝛ ad contrahendū carnale matrimoniū inducūt: quod notatur ꝑ hoc q̄ de muliere egyptiaca dicitur: † Et ait. ipsi ioseph † Dormi mecum ꝛē. et aliquando inualescit temptatio. quod notatur cum subdit: † Et illa apꝓhensa lacinia vestimenti eius ꝛē. ꝛ tunc debet relinquere pallium. id ē secularē habitū ꝛ fugere ad locū religiosum: ꝛm illō Pś. liiij. Ecce elōgaui fugiens ꝛ māsi in solitudie.

His itaq̄ gestis. b ꝓfr̄ ponit̄ diuina ¶ Ca.XL

b osolatio erga ioseph ī illustratiōe mēt⁹ in cognitione occulto⁹ꝝ: vbi ꝑmo describit̄ incarceratoꝝ vilio. scdo vilioꝝ narratio ꝛ iterꝓtatio. ibi: Ad qs cū itroisset ioseph. ꝛ tertio interꝓtationis impletio. ibi: ꝛ exinde dies tert⁹. Circa ꝑmum dicitur: b Accidit vt pec. d. eunuchi. i. mīstri reg⁹. i Pincerna regis egy. ꝛē. Quid aūt fecerint nō ꝺr in lra: sz hebꝛei dicūt q̄ pincerna ñ fuit diligens in custodia pot⁹ reg⁹: q̄ inuēta ē ibi musca. Pistoꝛ aūt in ꝺ q̄ in pane reg⁹ inuēt⁹ est lapis puus. sz ista cā est in sufficiēs ad mortē hoiꝛ: q̄ pistoꝛ suspēsus est: vt ꝺr. j. et iō iste cause vident esse ficticie: ꝛ iō magis credibile ē q̄ fuerit regi accusati de ifidelitate in officijs suis: qō freq̄nt accidit ī regū curijs. k Misit eos ī carcerē. donec diligēti⁹ examinarent accusatiōes eoꝝ. l In q̄ ꝛē. Jā erat sine vicul: vt ꝑdictū ē: ꝺ: tñ vict⁹ q̄ ibi tenebat reclusus. m Uideruntq̄ ꝛē. Ha deo factū est vt ꝑ somnioꝝ interꝓtationem sapia ioseph oñderet ꝛ ꝑ ꝺ vlteri⁹ exaltaret. n Jusserunt ꝛē. q̄ sicut ioseph exposuit: ita accidit: vt patebit. j. o Ad qs cū itroisset ioseph. ꝺ ponit̄ visionis narratio: premittit̄ tñ interrogatio ioseph cum dicitur:

Cur

die apō barbaros maxīe dignitat' ē regi poculū porrexisse.
a Videbā ꝛc. Viero. Et ecce vit' i ꝓspectu meo ꝛ i vite trel fundi: ꝛ ipa germinās tres vndos. tria flagella tres ramos siue ꝓpagines hebre' ꝑmo significat: q̄ ab illo vocāt syriachi.

Tria canistra.

Nico. de lyra

a Cur tristior est ꝛc, qz timebant ne somnia sua essent signa maioris mali eis futuri: qz incarcerati vt cōīē formidant peius eis accidere. b Et nō est qui interpretetur. Egyptij em̄ augurijs ꝛ diuinatiōibus insistebāt ꝛ erant sibi augures ꝛ malefici qui ꝑ artes magicas talia exponebant ad quos nō poterant recurrere qz erant in carcere recluſi. c Dixitq; ad eos ioseph. improbando talem superstitionē. d Nunq̄d nō dei est interpretatio? q.d. sic. ꝛ nō demonū.
e Referte mihi. talis em̄ noticia ꝑtinet ad spūm ꝓphie. qui ē gratia gratis data: ꝛ iō cognita est ipi hūti: ꝛ iō ioseph sciebat se consecutū ꝑ donum a dño sicut ꝛ de daniele ꝺ: Dan. j.
f Narrauit pre. ꝑ ꝯ ponitur narratio somniorum cum interpretatiōe ꝛ ꝑmo quātū ad somniū pcerne. secūdo quātū ad somnium pistoris. ibi: Videns pistor mgr̄. Primum patet exceptis quibusdam vocabulis.
g Tres propagines. i. palmites.
b Crescere paulatim in gemmas. i. in botros. est em̄ botrus illud qd̄ primo erit de palmite. i Et p' flores vuas matureſcere. Sensus est: videbam ex botris vuas fomari ꝛ flores ꝓduci: ꝛ post flotionē ad maturitatē ꝓcedere. sequitur: k Recordabit pharao ministerij ꝛc. In hebreo habet: Numerabit pharao caput tuum. ꝛ eodē mō. j. de pistore vbi dicit: Auferet pharao caput tuum. In hebreo habetur. Numerabit caput tuū qz in solēnitate natalis sui ordinauit de ministris: ꝛ sic in numero pcernarum fuit recordatū nomen mgr̄i eoꝝ in carcere detenti: ꝛ eodē mō de magistro pistor̄ inter illos qui seruiebant de pane: sed primus restitutus est in officio: qz forsitan post examinationē siue accusationis inuentus est dignus liberatione: vel qz rex voluit sibi gratiam facere. Alī aūt fuit ꝺdēnat' ex causis cōtrarijs: sic vtriusq; sōniū ptē debat. l Videns pistor mgr̄. Dicit ponit narratio mgr̄i pistor̄ cū sua interptatione. Et ptz lra vsq; ibi:
m Tria canistra farine. Hebrei dicunt: Tria cāistra foraminib' plena. videbantur em̄ q̄si facta de ꝛgul: ꝛ iō inī cōplicationē ꝛgaꝝ videbāt q̄si q̄dā foramina. sequtur: n Recordabit' est inter epulas. ſm lrām hebraicā supra positā vbi ꝺ: Auferabit caput tuū. nō est intelligēdū q̄ pharao tūc eēt in epulis ipis vtēdo: sz magis ordinādo de eis ꝛ ministris. o Ut cōiectoris ꝛitas ꝓbaret. ad ꝺ em̄ immissa sūt ꝓdicta sōnia ex ordiatiōe diuina vt p eoꝝ expositionem ꝓdictam sapentia ioseph regi manifestaret: et sic exaltaret sīē ꝛ factū ē: vt ptz ca. se. p Oblit' ē inī pretis sui. dicūt hebrei q̄ ꝺ fuit qz nimis cōfusus fuerat ioseph de aurilio hūano. Ad maiorē intellectū eoꝝ q̄ dicta sunt in ꝺ ca. ꝛ eoꝝ q̄ dicent i se. ꝺ q̄rit vtꝝ inī pretatio somnioꝝ p ea indicando de futuris sit licita. ꝛ videtur q̄ nō: qz ꝺ: Deutro. xviij. Nō inueniat' in te q̄ obseruet somnia. Et similes auctoritates inueniuntur in pluribus locis in sacra scriptura. In contrariū est q̄ ioseph hic interpretatus est somnia mō ꝓdicto. ꝛ Dan. interpretatus est somnia Nabuchodonosor: vt hr̄ Dan. ij. ꝛ. iiij. Dicendū ad ꝺ q̄ cause rer̄ sunt latentes: ꝛ effectus eaꝝ magis noti: et iō ducūt in cognitionē causaꝝ: sicut signa naturaliter eas rep̄sentantia. videm' em̄ q̄ fumus exterius ꝓrūpens est effectus ignis intra caminū latēt': ꝛ ducit i ꝓgnitiōez ei' sic̄ signū ipz naturalit repūtās. ꝓtigit em̄ aliq̄n q̄ vna cā ꝓducit duos effect' ordiate tñ vnū p' aliū: sic̄ i febrici tāte vigoratio nature ē cā digestiōis vrine ꝑmo ꝛ ꝑ̄ postea sanitat' ꝛ tūc ꝑm' effect' nō solū ē signū ducēs i cognitionē cause: sz etiā cū ꝺ in ꝓgnitionem scōi effectus sicut digestio vrine non est solum signum vigoratiōis nature sed etiam sanitatis future. Quādo igitur vna ꝛ eadem est causa somnij ꝛ effect' alic' ꝑ̄t': tūc illī sōniuz ē signū naturalit repūtās effectū futuꝝ: ꝛ iō per tale somniū licite potest ꝓnosticari de effectu futuro: sic̄ medicus licite ꝓnosticat per conditionem vrine de sanitate vel morte futura. Propter quod vlterius videndum est de causa somniorum: quoruz duplex est causa in generali. s. intrinseca ꝛ extrinseca. Intrinseca vero duplex est vna est mor' causualis fātas matum in dormiendo: ꝛ talis cā non ē cā alicui' effect' alt'i' scḡnt': sz iō p talia somnia nihil pōt ꝓnosticari de futuris: ꝛ qz somnia vt i plurimū ꝺ mō ꝓtigūt. iō ꝺ: Eccles. v. Ubi multa sūt somnia ibi plurime vanitates. ꝛ Cato dicit: Sōnia ne cures. Alia cā sōniorū itrinseca ē dispositio corpis: sic̄ homines frigidi freq̄nter sōniāt q̄ sint i glacie vel niue: qz fātasmata fomāt' ꝓformia tali dispositiōi. ꝓpt' qd̄ dicit ꝓbs li. ō som. ꝛ vi. qd̄ medicoꝝ grōsi dicūt valde attēdēdū ad sōnia. ꝛ cōmentator Alb. sup lib' illū dic̄ q̄ q̄dā sōniauit q̄ pix nigra fūdebāt sup pect' suū ꝛ postea i vigilia seq̄nti euomuit colerā nigrā i mag̃ q̄titate: ꝛ iō ex talib' sōnijs pōt ꝓnosticari de futura sanitate vel ifirmitate ipi' sōniāt'. Cā ātē extrinseca sōnioꝝ duplex ē: vna corporal: alia spūal. Corpal' ē corp' celeste ꝛ aer ꝓtinēs: sic̄. n. ꝑ eoꝝ ifluctiam ꝓducūt forme diuerse i materia corporali: vt plātaꝝ ꝛ mineraliū ꝛ hmōi ita vt p eoꝝ ifluctiā i ꝛtute fātastica q̄ ē ꝛganica causant forme siue fantasmata ꝓformia dispositiōi celesti ad causandū effectū aliq̄ē futuꝝ: ꝛ per ꝑ̄s ꝑ talia sōnia pōt de futur' ꝓnosticari. Adūtēdū etiā q̄ iste cause sōniorū. s. dispositiōes corpis sōniāt' ꝛ influentie corpis celestis ꝛ ꝓtinēt' magis hūt effectū i ꝛtute fātastica dormiēt' q̄s vigilāt': qz i vigilia ꝓpt' occupatiōnē circa exteriora ñ ꝑcipiūt sz mag' effect' coꝝ ipediūt: qz mor' maiores ꝛpellūt miores. Cā ātē spūal' extrinseca sōnioꝝ duplex ē: vna bōa. s. de ꝑ scvt ꝑ misteriū ā gelor̄ ūmittēs alicui imaginarias dispositiōes ad significādum aliq̄ futura ꝛ ꝺ fit duplr. vno mō sic q̄ vni soli fit imaginaria visio: alteri autem datur intellect' talis visionis: qs̄ fuit i ꝓposito: qz pharao ꝛ mīstri ei' hūerūt solā visionem imaginariā: sz ioseph ꝺ his hūit ꝓgnitiōz itellectiuā: ꝛ iō ipse hūit i ꝺ donū ꝓphie. si ātē illi: qz illustratio itellect' req̄rit ad ꝓphiaz: sm q̄ ꝺ: Dan. x. Intelligētia op' ē i visiōe. Aliq̄n ātē idē fit imaginaria visio ꝛ ꝓgnitio itellectiua eiusdē visiōis:

Cur tristior ē solito hodie facies vestra? Qui respondērūt: Somnium vidimus: ꝛ nō ēst qui interpretetur nobis. Dixitq; ad eos ioseph: Nunquid nō dei est interpretatio? Referte mihi quid vidistis. Narrauit prepositus pincernarum somnium suum. Videbā cozam me vitēm in qua erant tres ꝓpagines: crescere paulatim gemmas: et post flores vuas matureſcere: calicemq; pharaōis in manu mea. Tuli ergo vuas ꝛ expressi in calicē quem tenebam et tradidi poculum pharaoni. Respondit ioseph: Hec est interpretatio somnij: Tres propagines tres adhuc dies sūt: post q̄s recordabitur pharao ministerij tui: et restituet te in gradum pristinum: dabisq; ei calicem iuxta officium tuum sicut ante facere cōsueueras: Tātū memento mei cū bene tibi fuerit: ꝛ facias mecū misericordiam vt suggeras pharaoni vt educat me de isto carcere qz furto sublatus sum de terra hebreoꝝ: ꝛ hic innocens in lacuz missus sum. Videns pistor̄ magister q̄ prudenter somnium dissoluisset: ait: Et ego vidi somniū q̄ haberē tria canistra farine sup caput meū: et in vno canistro qō erat excelsi' portare me putabā oēs cibos qui fiūt arte pistoria: auesq; comedere ex eo. Rñdit io

a ℣ quia clausa fuit prophetia donec venit ꝓpheta q̄ aperuit librum ꝛ solute signacula eius.
b
c
d
e ℣ quia paucis de iuda saluris: populus gentium ad salutem preocurrit.
f
a ℣ que dicit: ego virgo vera: in qua radicata est ecclesia: de qua dicitur: ꝛ vos palmites.
a ℣ coniugati: continentes: rectores.
b ℣ Ecclesia ꝓducit paulatim germē fidei. floꝛis da in neophitis matura i ꝓfectis: de qua etiam vinum exprimit cū ꝓlo passionis calcat qō pharaōi .i. mundi poteſtatib' ꝓpinatur: cū ꝛpi passio eis imitāda aut credenda ꝓdicatur.
g
h
i
k
l

a Tria canistra. Aug⁹. Ubi in latinis codicib⁹ tria canistra farine septũ est: greci habent codrithon: qđ interp̃tat panes cibarios. Hz illud mouet quõ panẽ cibariũ potuerit pharao hr̃e in escis. Dicit em̃ supiore canistro oĩa opa fuisse pistoria. e quib⁹ pharao edebat. Hz ĩtelligendũ est etiã p̃mũ canistrũ habuisse panes cibarios: qz dictum erat tria canistra codrithon: t desup fuisse illa t ex oĩ genere pistorij opis in eodẽ. s. canistro supiore. b Ha talici⁹ pharaõis. Pharao t herodes die natiuitat⁹ celebrauer̃t: qz ex hora natiuitatis se reges fuisse putauerũt.

c Putabat tc̃. Aug⁹. Sic. CXLI

Gen.24.b ku⁹ abrae dixit: Ecce ego sto sup fõtẽ aq̃ h locutio si ĩtelligat ĩ psalmo vbi

Ps.135. scriptũ est: Qui fundauit terrã super aq̃s: nõ cogunt̃ homes putare sic̃ nauẽ natare terrã sup aq̃s. Intelligitur em̃ q⁹ alti⁹ sit terra q̃ aqua. Alti⁹ ap̃pe aq̃s sustollitur: vbi habitãt ĉrena anialia. d De q̃ ascẽ. Hiero. Ecce de fluuio ascendebant septem boues speciose ad videndum: et electe cornibus: t pascebanť in machicis t in Genesi septũ ẽ machi: t nec grecus ĥmo est: nec latin⁹. Debẽ⁹ q̃s corrupt⁹ est. Dicit̃ em̃ machi. i. in palude. Hz qz. v. lr̃a ap̃d hebreos. t. i. similes sunt: t tñ magnitudine differt proha. bu. ha. hi. Lxx. trãstulerũt hz ꝓsuetudinẽ suã ad exp̃imendã dupli cẽ aspirationẽ heth: hebraice lr̃e: chi grecã copulauerũt. Tũc demũ

Nico. de lyra

sic̃ dãicli fetũ ẽ: Dan. x. t b etiã ptiet ad ꝓphetiã. Alia ẽ cã spũal⁹ extrinseca sõnio⁹ mala. s. qñ a demõib⁹ imittũt visiones alique imaginarie in dormiendo: et talibus vtuntur artes magice: sic̃ dr. iij. Phyf. de illis q̃ dormiebant in sardis t in hĩstoria Britonum de sacrificantibus idolis. His dictis dicendũ est ad q̃stionẽ: q⁹ p̃nosticare de futuris p somnia que iunt signa alicuius futuri euentus inquãtũ causantur ex dispositione corp̃ somniantis vel ip̃ressione corpis celestis: nõ est illicitũ cũ istud possit fieri via naturali: nisi aliqs in talibus excedat limites v̄rtutis nature mag̃. asserendo q̃ natura rei patiat̃: qz tales effectus futuri designati per sõnium possunt impediri. sic̃ sanitas egrotantis prenosticata p vrinam aliq̃n ip̃editur. Per somnia vero a deo p̄dictis modis immissa ad significationẽ alicuius futuri põt aliq̃d futurũ certitudinaliter p̃dici. Ab eo tñ q̃ illustratur a deo ad talia cognoscendũ. et ei licitũ est talia exponere t p̄dicere. Per somnia vero a demonib⁹ imissa aliq̃d futu⁹ p̃dicere supstitiosum est t illicitũ: t sic ptz q̃d dicẽdũ est de q̃stione. Patent etiã argumẽta facta ad vtraq̃ ptẽ: qz p̄cedũt vijs suis.

Moraliter. Capitu. XL.

Dis ita gestis accidit tc̃. Per regẽ egypti ratione regie dignitatis põt deus ĩtelligi p duos aũt eunuchos duo ꝓpũ. s. gentiles t iudei q̃ ambo peccauerunt omniũ regi. Ro. iij. Oẽs peccauerunt t egent gr̃a dei. Et p pincernã qui ponit̃ ꝑmus intelligitur ꝓpl⁹ gentilis. t p pistorem q̃ ponitur scdo ꝓpl⁹ iudaicus. gentilitas enĩ incepit ab initio mundi. iudea vero a tpe abrae qũ circũcisionẽ accepit que est signũ distinguẽs israel a gentibus. k† Misit eos in carcerem p̃ncipis militũ in q̃ erat vinctus ioseph. per carcerem istum intelligit̃ penalitas vite p̃sentis in qua fuerunt gentiles t iudei. p ioseph aũt q̃ fuit cum eis ꝓpter eius innocentiam intelligitur xp̃s de q̃ dr. Job. j. Ecce agn⁹ dei: ecce q̃ tol. pec. mundi. Ipe xp̃o in cẽ tũ hõ fuit in carcere penalitatis p̃dicte quã assumpsit volũtarie. ad satisfaciendum ꝑ pctis hũane creature. t ipe p̃dixit vocationẽ gentiũ ad fidẽ q̃ p pincernã significantur t reꝓbationẽ iudeo⁹ q̃ significant p pistorem: vt p̃dictũ est. De vtriq̃ vero dr. Matth. viij. Multi veniẽt ab oriente t occidente t recũbent cum abrah̃ isaac t iacob in regno celoꝝ. filij aũt regni eijcient̃ in tenebras exteriores. Et ista vocatio gentiũ p apostolo⁹ p̃dicationẽ. t obstinatio iudeo⁹ facte sunt post tres dies per quos tria tpa designantur. s. tempus nature t tp̃s legis mosaice t tp̃s gr̃e q̃ incepit a xp̃i incarnatione.

Moraliter põt dici q⁹ p eunuchos regẽ offẽdentes intelligunt̃ pctores q̃ sunt in dupplici differẽtia. Hã aliqui penitẽt t reuertunt̃ ad grãm t isti significantur p pincernã de q̃ dr in lr̃a q⁹ vidit vitẽ tres ꝑpagines habentẽ t significat ip̃m xp̃m dicentẽ Job. xv. Ego sũ vitis vera: tres vero ꝑpagines tres naturas significãt in xp̃o existentes sc̃z diuinitas aĩa t corp̃us. vere enim penitens ista tria p fidẽ videt in xp̃o qz credit ip̃m ver̄ deũ t verũ hoiem ex aĩa rõnali t corp̃e existentẽ. Quaꝝ aũt exp̃ssio xp̃i passionẽ significat ex cuius v̄rute penitens consequit remissionẽ. Heb. ix. Sine sanguinis effusiõe nõ fit remissio. Et hec remissio plenaria fit post tres dies. per q̃s significant̃ cõtritio confessio t satisfactio. Aliq̃ vero pctores in pctis suis remanẽt obstinati t isti p pistorem significant̃ q̃ describit̃ oner⁹ tribus canistris. i. pressus grauib⁹ peccatis ĥm qđ dr. Prouer. xvij. Impi⁹ cũ in ꝑfundũ pctoꝝ venerit p̃nit. Et tali p̃dicit̃ sua dãnatio post tres dies. p q̃s designant̃ pcti ppetratio: assuefactio: desp̃atio. p̃dicta vero denunciãtur pctõrib⁹ p p̃dicatorẽ significatum p ioseph visionũ exp̃ositorẽ. Hã p̃dicator est visionũ ꝓphaliũ exp̃ositor.

La. XLI

a† Post duos annos vidit pharao somnium. Pu/

b a ſ q̃ significat cursũ labiliũ sup quẽ stat q̃ amorẽ r̃palium calcat.

tabat se stare sup flũuiũ

a ſ gr̃e spũales q̃ ꝓcesserũt ad nutrictidã infantiam primitiue ecclesie.

c d de q̃ ascẽdebãt septẽ bõues pulc̃re t crasse nimis: t pascebanť

a ſ humilibus: vnde. Super quez requiescet spiritus meus nisi super humilem et quietum.

b ſ Spirituales nequicie.

in locis p̃alustrib⁹. Alie quoq̃ sẽptem emergebant de flumine fe

ſ nulli nutrimento apte.

de confectęq̃ macie: t pascebantur i ipsa amnis ripa i locis virẽn

a ſ cõsumpserunt omnez decorem virtutum i aĩa bus que speciebus habebant cultũ virtutum.

tibus. Deuorauerũtq̃ eas quaruz mira species et habitudo corpozum erat. Expergefactus pha

a ſ geminatio somnij confirmatio est p̃fagij.

rao rursum dormiuit: t vidit aliud somniũ. Septẽ spicę pullulabant i culmo vno plenę atq̃ fo

a ſ Spicarũ macie: verbi dei fames cum refrigescente charitate: in fine seculi abundabit iniq̃tas.

mose. Alię quoq̃ totidem spicę tenues t p̃cusse vredine oriebãt

b Putabat se sta. tc̃. i. nilũ re fuit dilata p duos ãnos. q̃ irrigat totã terrã egypti. c Septẽ bones. Bos est generis cõis t accipitur pro masculo et femella illius speciei: sed hic accipitur pro genere feminino. vnde in hebreo habeť Septẽ vacce. t ptz lr̃a vsq̃ ibi: d In culmo vno. i. i cala mo vno. e Percusse vredine. i. vento vrente.

c p Post duos annos vidit pharao somnium. Putabat se stare sup flũuiũ de q̃ ascẽdebãt septẽ bõues pulc̃re t crasse nimis: t pascebanť in locis p̃alustrib⁹. Alie quoq̃ septem emergebant de flumine septem macie: t pascebantur i ipsa amnis ripa i locis virẽntibus. Deuorauerũtq̃ eas quaruz mira species et habitudo corpozum erat. Expergefactus pharao rursum dormiuit: t vidit aliud somniũ. Septẽ spicę pullulabant i culmo vno plenę atq̃ formose. Alię quoq̃ totidem spicę tenues t p̃cusse vredine oriebãt

La. XLI

a† Post duos annos vidit pharao somnium. Putabat se stare sup flũuiũ de q̃ ascẽdebãt septẽ bõues pulc̃re t crasse nimis: t pascebanť in locis p̃alustrib⁹. Alie quoq̃ septem emergebant de flumine septem macie: t pascebantur i ipsa amnis ripa i locis virẽntibus. Deuorauerũtq̃ eas quaruz mira species et habitudo corpozum erat. Expergefactus pharao rursum dormiuit: t vidit aliud somniũ. Septẽ spicę pullulabant i culmo vno plenę atq̃ formose. Alię quoq̃ totidem spicę tenues t p̃cusse vredine oriebãt

c p Post duos annos Ca. XLI b p̃ñr describit̃ ꝓmotio ip⁹ ioseph in domo regis q̃ facta est p b q̃ sapia eius fuit declarata. iõ ꝑmo describit̃ sapie ei⁹ declaratio. secundo ipius promotio. ibi: Placuit pharaoni. tertio dictoꝝ suoꝝ ipletio. ibi: Uenitq̃ fertilitas. Declarat̃ aũt eius sapia ex duob⁹. s. ꝑmo ex cognitione occultoꝝ. t scdo ex puisiõe agẽdoꝝ. ibi: Hũc igit̃. Circa ꝑmũ sic ꝓceditur: quia primo describitur somnij visio. secundo exp̃ositoris introductio. ibi: Tunc demũ. tertio somnij narratio. ibi: Narrauit ergo. quarto eius interpretatio. ibi: Respondit ioseph. Circa primum dicitur sic: Post duos annos tc̃. s. a restitutione magistri pincernarum in officio suo. Dicũt enim hebrei q⁹ quia ioseph nimis cõfisus fuit in auxilio magistri pincernarum. ideo eius liberatio de carcere

a Tūc demū. Quia gētilis pplʒ tandeʒ p exhibitionē p̄ teritozū: se iuuit i spem futurozum.

b Putabam me stare sup ripam. Septem anni qui septē spicis plenis: vel septeʒ vaccis pinguibus ostendunt: spiritualia dona significāt: qb⁹ vbertas fidei larga pietate redundat. Septē vo steriles et iciunni: veritatis et iusticie famē in nouissimo tpe.

c Tūc ℔ ꝛc. Hoc tpe grevidemus implerī: qz abundāte doctrina apostolica septiformi spū ministrata: diuina dispositione p singlas vbes episcopi et doctores ordinati sunt q̄ abundantia doctrine diuinit⁹ sibi collate libʒos sctōs scripserūt quib⁹ abundāte fame verbi: et deficiētibus doctozib⁹ indigentiā vestraʒ reficeremus.

d Et quintaʒ ptē. Notandū q egyptij quitam ptē frugū in horrea regl cōgregāt quia filij tenebrarū q̄ʒ sensibus dediti celestia nō curāt: sʒ veri israelite decimas dāt: qz celestē patriā cuius decima ps corruit: reformare laborāt.

e Ist. Congregauit ioseph p septem annos omnē frugum abūdantiaʒ. i. frumēta fidei sanctoz horreis condēs p septeʒ charisma ta: q̄si septē annos: vt cuʒ septē anni ꝛopie ceperīt. i. cumulatas occurrerit

a Tūc demū reminiscēs pincernarū magister ait: Cōfiteoʒ peccatū meū. Iratus rex ſuis suis me et magistrū pistoz retrudi iussit i carcerē p̄nci pis militu: vbi vna nocte vterq; vidim⁹ somnium p̄sagiū futuroz. Erat ibi puer hebr⁹ eiusdē ducis militū famulus cui narrantes somnia: audiuim⁹ q̄cq̄d postea rei ꝓbauit euētus. Ego eni reddit⁹ suz officio meo et ille suspēsus est i cruce. Protin⁹ ad regis imperiū eductū de carcere io/

f Christ⁹ resurgēs a morte rondeť: qz passibilitate et mortalitate: quasi capillozum superfluitate exuit: et veste immortalitatis induitur.

seph totōderūt ac veste mutata obtulerī ei. Cui ille ait: Vidi somnia: nec est qui ediſſerat q̄ vidi.

g vel sapientissime.

Audiui te prudentissime cōijcere. Rñdit ioseph: Absq; me deus respōdebit prospera pharaoni.

h als pharao.

b Narrauit q̄ ille q̄ viderat. Putabaz me stare sup ripā fluminis: et septē boues de amne cōscēdere

i Rotundis et plenis pinguedine.

pulchras nimis et obesis carnibus: quę in pastu paludis virecta carpebāt. Et ecce has sequebā/tur alię septē boues: intantū deformes et macilēte: vt nunq̄ tales i terra egypti viderim. Quę deuozatis et ꝓsumptl priozib⁹: nullū saturitatis dedere vestigiū: sʒ simili macie et squalore torpebant. Euigilās: rursum sopore depſsus vidi somniū. Septē spicę pullulabāt in culmo vno plenę atq; pulcherrime. Alię q̄ʒ septeʒ tenues et pcusse vredine oriebanť e stipula: q̄ prioz pulchritudinem deuozauerūt. Narraui cōiectozib⁹ somniū: et nemo est qui ediſſerat. Respōdit ioseph: Somniū regis vnū est: Quę facturus est de⁹ ostēdit pharaoni. Septem boues pulchrę et septem spicę plenę septē vbertatis anni sunt: eandēq; vim

a Sic somnium interpretatur: vt temporum euentus et mystico intellectui seruiat.

somnij cōprehendūt. Septē quoq; boues tenues atq; macilēte que ascēderūt post eas: et septē spicę tenues: et vento vrente pcusse septem anni sunt venture famis: qui hoc ordine complebuntur. Ecce septē anni venient fertilitatis magnę in vniuersa terra egypti: quos sequenť septem anni alij tantę sterilitatis: vt obliuioni tradať cuncta retro abundātia. Cōsumptura est eni fames omnē terrā: et vbertatis magnitudinē perditura est inopię magnitudo. Qđ autem vidisti secundo: ad eandem rem pertinēs somnium firmitatis indicium est: eo q̄ fiat sermo dei: et velocius impleať. Nunc ergo prouideat rex viruz sapientem et industriū: et preficiat eum terrę egy

f cunctas.

pti: qui constituat prepositos p singulas regiones: et quintam partem fructuū p septē annos

a Pauore pterrit⁹. qz timuit ne somniū suū esset futuri mali ꝓsagium. b Misit ad cōiectozes: qz sicut dictū est supra egyptij hmōi superstitiōib⁹ vtebanť. c Nec erat q̄ interpretareť. Dicūt hebrei q illi cōiectozes dabāt aliās expositiones vtpote q rex de ꝓpinquo septē de filiab⁹ suis seperiret: et septē alias generaret: sʒ nō quietabāt animū regis. et iō dicit hic: Nec erat q̄ interp̄tareť. s. rei satisfaciendo qđ a deo factū est: vt ioseph vocareť. d Tūc demū. Hic describit interp̄tis introductio: et p magistrū pincernaz dicentē regi:

e Cōfiteoʒ peccatū meū. tum qz oblit⁹ fuerat sicut ingrat⁹ bñficij ipsius ioseph. tuz qz nō poterat eū introducere nisi faciēdo mētionē de hoc q rege prius offenderat: ꝓpter qđ incarceratꝰ fuit vbi ioseph somniū suū exposuit. f Eductū de carcere ioseph totōderat: qz diu fuerat reclusus: et p ꝓs i capillis et barba incōpositꝰ et indecens erat vt sic coram rege cōpareret.

g Ac veste mutata. qz in sordido et vili habitu nō erat licitū aulā regiaz introire. vt habeť Hes. iij. h Absq; me deꝰ rñdebit. q. d. nō est mirū si ꝓiectozes egypti nō potuerī interp̄tari: qz ℔ nō est hūanū sed potiꝰ diuinū: nec p me possem ℔ facere nisi deꝰ mihi ostēderet: et i hoc tribuit gliam deo. i Narrauit q̄ ille que. Hic ꝓsr describit somnij narratio. et ptz lra: excepto vno vocabulo. s. k Obesis carnibus. i. ad esuz aptis. l Rñdit ioseph. Hic ꝓsr describit somnij interp̄tatio. m Somnium regis vnū est. q̄tū ad significationez: licet sit duplex q̄tū ad imaginariam visionē. n Quę factur⁹ ē deꝰ ꝛc. Prouidentia eni diuīa q̄dā speciali mō respicit p̄ncipes qz p̄sunt cōitati: et iō aliq̄ futura diuinitus eis pādunť p̄ ceteris sicꝰ ptz ℔ ô pharaone: et de nabuchodonoso: Dañ. ij. intel lectus tū visionū reuelatꝰ est eis p ioseph et danielē: vt apud eos exaltarenť ad dei laudē et gliam. Aduertendū tū q pharao nō fuit oblitꝰ somniū suū sʒ integrū retulit ipse ioseph. Nabuchodonoso aūt oblitus fuit: vt ptz Dañ. ij. Cuiꝰ rō est qz visio Nabuchodonoso erat respectu futuroz ô lōge: q̄ ipleta sūt pꝰ eiꝰ mortē: et iō qz si ñ vidisset hmōi ipletiōes nō fuisset motꝰ ad exaltandū danielē nisi retulisset sibi somniū oblitū: visio aūt pharaonis erat de futurꝰ in ꝓrio: q̄ʒ ipletio statim debebat incipere: et iō sufficiebat ꝓ ipsiꝰ ioseph exaltatione interp̄tatio somnij. o Septeʒ boues ꝛc. Fertilitas eniꝫ tingit et impediť ex duobꝰ sc̄z ex bona cultura ipiꝰ terre: et ꝰfectu culture. Itē ex bona et ꝓuenięti messiōe segetū et inepta: et iō ꝓuenienter p boues crassas et macras q̄ʒ labore ēra colik designātur. vij. anni fertilitat⁹: et. vij. anni sterilitatis: in q̄tū sterilitas et fertilitas ꝓueniunt ex bona et mala cultura terre: spice aūt colliguntť tpe messis: et iō p septem spicas plenas: et p septē tenues ꝓuenięter ꝰsignantť septē anni fertilitatis et septē sterilitat⁹: in q̄tū fertilitaſ et sterilitaſ ꝓueniūt ex bona et mala collectione messiū. p Hūc q̄. Hic ostēdit sapientia ioseph ex ꝓuida dispositiōe agēdoz. et ptz lra vsq; ibi: q Quintā ptē. Querit q̄re nō dicit medietatē: cuz p̄s sterilitat⁹ eq̄le fuerit tpi fertilitatis: et in tpe sterilitatis nihil creuit: vt videť: qz Ge. j. xlv. ca. Adhuc restāt anni. v. qb⁹ nec arari poterit nec meti. Ad qđ dici pōt q tpe sterilitatis fuit aliq̄ aratio et messio sʒ modica: et iō q̄si nulla reputat. Ñ. ij. physico, dicit: Qđ modicū ē: q̄si nihil reputa/

q tur

rerit septē capitaliū criminuꝫ sub antich:isto:qñ fames fidei fuerit ꝛ salutis:tūc sancti habeāt copiosam iusticie frugē:ne fides eorum inopia sermonis deficiat.

a Qui spiritu ꝛc.Aug⁹.Tertio nisi falloꝫ insinuaꝫ nobis in hoc libro spūssanct⁹.Primo vbi dictuꝫ est:Spūs dei ferebaꝫ sup aquas.

Heū.1.a Ibid.6.a Sc̄do.vbi dixit deus:Nō permanebit spūs me⁹ in hominib⁹ istis ꝛc. Tertio cum dicit pharao ī ioseph eē spiritū dei nōdū tñ legim⁹ spiritūsanctū. b Dixitq;.Ihū.Joseph ā typū xp̄i gerebat: currum meruit ꝛ pc̄o pc̄onauit añ eū:ꝛ cōstituit euꝫ pharao sup vniuersam terrā egypti:et dñs noster postq̄ distractus est a iuda sicut ioseph a fratrib⁹:ꝛ de inferni carcere surrexit:ascēdit curruꝫ celest⁹ regni.

Ps.67. de quo dicit:Curr⁹ dei decē milibus mltiplex: ꝛ accepit potestatē predicādi ꝛ iudicādi a patre.Añ:

Phil.2.b Dedit ei nomen:qđ est super oīe nomen ꝛc.Accepit quoq; anulū: id est pontificatū fidei:quo credētium anime salutis signo signantur:frontibusq; ꝛ cordibus nostr̄ per signuꝫ crucis figura eterni regis ip̄imit̄.Induit stola byssina. i.carne sctā bysso splendidioꝛe: et stola imortalitat̄.Accepit q̄ torquē aureā.i.intellectū bonū. P̄ce eo añcedit eū.i.Johānes baptista

Esa.40.a q̄ ait:Parate viā dñi.Habebit et aliū pc̄onē:qꝛ veniet ī tuba angeli. c Ecce cōstitui te sup vniuer. ꝛc.Joseph de carcere educt⁹:sup egyptū p̄stituit:ꝛ christ⁹ resurgēs accepit nomē quod est super oīe

Phil.2.b nomen.vt in nomine iesu oīe genu flectatur. d Clamante pc̄one ꝛc.Et clamauit añ eum p̄reco: ꝛ cōstituit eū sup omnē terrā egypti:p quo aquila trāstulit.Et clamauit in cōspectu eius ad genicularionē.Symmachus ip̄m hebreum posuit.Et clamauit ante eum abrech.Unde mihi videt nō tam p̄reco vl adgeniculatio:q̄ in salutando vel adorando ioseph accipi potest intelligēda:q̄ quod hebrei tradunt dicētes patrē tenerū ex hoc sermone trāsferri:ab quippe dicit⁹ pater: rech delicatus vel tenerrimus.significāte scriptura: q̄ iuxta prudētiaꝫ omnium pater fuit:sed quia iuxta etatem tenerrimus adolescens ꝛ puer.

e Et vocauit ꝛc.Hiero.Et vocauit pharao nomē ioseph phasnechphane: et dedit ei assenec̄.f.p.s.c. Licet hoc nomen hebraice abscōditoꝫ repertoꝛē sonet: tñ quia ab egyptio ponit⁹:ipsi⁹ lingue debet habere rōnem.Interp̄tat̄ ā phasnecphane.siue vt.lxx.transferre volu erūt spontū phanec salvatoꝛ mūdi:eo q̄ orbem terre a fame liberauit. f Notandum aūt q̄ dñi quondā ꝛ emptoꝛis sui filiaꝫ vxorem accepit:q̄ ad id locoꝫ p̄tifex heliopoleos erat. Hec; phas erat absq; eunuchis idoli illi⁹ esse antistites:vt vera illa hebreoꝝ sup eo quā añ dixim⁹ suspitio comꝛobetur. f Dedit illi vx.ꝛc.Aug⁹.

Queri fertilitatis: qui iam nunc futuri sunt congreget in horꝛea:et oīe a frumentum sub pharaonis pote b state cōdatur:seruetur; in vrbibus:et p̄pareť futurę septē annoꝛū fami q̄ p̄ssura est egyptū: et nō cōsumeť terra inopia. Placuit pharaoni ꝛsiliū ꝛ cunctis ministris eius. Locutusq; ē ad eos: Num inuenire poterim⁹ talē virū qui spiritu dei plen⁹ sit? Dixit a ergo ad ioseph:Quia ostendit tibi de⁹ omia quę locut⁹ es: nūq̄d b sapientioꝛē ꝛ cōsimilem tui inuenire potero? Tu eris sup domuꝫ meam:ꝛ ad tui oris imperiū cūctus populus obediet. Uno tan c tum regni solio te p̄cedam. Dixitq; rursum pharao ad ioseph. c Ecce constitui te sup vniuersam

§ Qđ pōtificatū fidei significat qđ ē ī p̄rāte xp̄i.

terram egypti. Tulit anulum de f manu sua:et dedit in manu eius

a § Que significat carnem christi de terra virgine assumptam:ꝛ ad decoꝛē immortalitatis diuersis passionib⁹ ductā.

vestiuitq; euꝫ stola byssinā:ꝛ col g

§ celestem sapientiam que sicut circulus:nec initio nec fine claditur.

lo toꝛquem aureum circūposuit.

§ sic xp̄s mūcrib⁹ decoraꝫ diuinis eclos ascēdit.

Fecitq; eum ascendere super cur b

a § qꝛ trāsēcdit oīa volubilitatē rpalium rerum.
b § Johāne baptista:q̄ ait: Parate viā dñoꝛum/ba angelica que venientē ad iudiciū p̄cuenier.

rum suuꝫ scōm: clāmante p̄reco/ i d ne:vt omnes coram eo genu flecterent: et p̄repositum esse scirēt vniuersę terrę egypti. Dixit quo/

§ egypti.

q; rex ad ioseph: Ego sum pha/ k raon:absq; tuo imperio nō moue/ l bit quisq; manum aut pedem in omni terra egypti. Uertitq; no/ m

a § vt recius gereret christi similitudinem:q̄ salvator non modo egypti:sed totius mundi.

men illius: et vocauit eū lingua e egyptiaca saluatorem mūdi. De f n

§ Joseph sublimatus ducit vxorem:ꝛ xp̄s ascēdit ad celos subleuatus:sociat sibi ecclesiaz ō gentib⁹:quā bene significat filia sacerdotis helcopoleos:qui sacerdos erat gētū. Heleopolis quoq; interp̄tat̄ ciuitas solis:de q̄ sociat sibi sponsam: qui in sole posuit tabernaculum suum.

ditq; illi vxoꝛem asseneq; filiā phutifaris sacerdotis heleopoleos. Egressus itaq; ioseph ad terram

a § hac etate christus predicare cepit euangelium ante quaz nemo debet assumi ad sacerdotum vel p̄dicatiōis officium.

egypti. Triginta aūt erat an/ o

a § In mundo se p̄sentando per predicationem et miracula.

noꝛum quando stet̄it in conspe/ctu regis pharaonis: et circūiuit p

tur. verūtamē cū illa modica messione sufficiebat illa reseruatio quinte p̄tis de annis p̄teritis:maxie qꝛ tpe famis hoīes strictius viuūt:et qꝛ aliqui diuites p̄ suis domib⁹ ō tpe fertilitatis sibi victū reseruauerūt.

a Et omne frumētum.quod reseruabatur.
b Sub pharaonis potestate cōdaꝫ.ita q̄ non posset vendi ꝛ deferri ad alias ꝓuincias:nō tñ accipiebaꝫ ab hoīb⁹ violenter vel gratis sz p̄ pc̄io:q̄ tūc erat modicū ꝓpter magnā fertilitatē:alię ioseph postea tpe famis nō vēdidisset licite egyptijs. c Placuit pharaoni. Hic ꝓñr describit ip̄i⁹ ioseph ꝓmotio:ꝛ ptz lr̄a vsq; ibi: d Nunq̄d sapientioꝛem ꝛc.quasi diceret:nō posset inueniri aliąs te sapentioꝛ:nec etiā equalis ī sapientia? e Uno tñ.ꝛ quid sit illud vnū ostendit dicens: Regni solio.i.dignitate regia. f Tulit anulū ꝛc.quo sigillabantur lr̄e regis:vt dictū est.ō.xxxviij.ca.ꝛ iō tradidit illū ioseph ī signū potestatis sibi ꝓcesse. g Uestiuitq; eū stola byssina. Byssus est gen⁹ lini candidissimi ex q̄ fiebāt vestes nobiliū. h Fecitq; ꝛc.Habebat enī rex duplicē curruꝫ:vnū sup quē ipse solus ascendebat:aliū quez ascendebat qñ placebat sibi.ad illū tñ aliq̄n admittebaꝫ ille q̄ secundus erat a rege. i Clamāte precone ꝛc. In hebreo hr:Et clamauerūt coram eo abrech.Abrech enī dictio ē hebraica:ꝛ ſm doctores hebreoꝝ ꝛ beatū Hiero.li. ō hebrai. q̄stioni.significat idē qđ pater tener.ꝛ ē sensus q̄ clamauerūt ad cōmēdationē ioseph: qꝛ ipse erat pater alioꝝ rōne sapiēcie:licet tener esset etate. k Ego sum pha.q̄ possū tibi dare auctoritatē. l Absq; tuo ī. ꝛc.Hyp bole ē.ꝛ p̄ b designaꝫ q̄ nihil notabile fieret absq; ei⁹ dispositiōe. m Uertitq; no.i. ꝛc.Loco hui⁹ lr̄e ī hebreo sic hr:Et vocauit pharao nomē ioseph sophenatpaane:qđ in hebraica ligua significat occultū revelans: ſm q̄ dicūt hebrei ꝛ Hiero. in li. ō hebrai. qōni.ꝛ ē ꝓueniēs ipsi ioseph:q̄ revelauit ea q̄ erāt alijs occulta:vt ptz p̄ dicta. Utꝛ āt idē nomē in lingua egyptiaca significet salvatoꝛē mundi nescio nisi q̄tū dicē trāslatio nostra: qꝛ linguā egyptiacā penit⁹ ignoro: scio tñ q̄ ꝓtigit q̄ vna dictio ī diuersis idiomatib⁹ diuersa significat:sic hec dictio iam in hebreo significat mare:ī latino est aduerbiū tp̄is. n Uocitq; illi vxoꝛē ꝛc.nomē ē tractū de greco ꝛ ꝺr ab helios qđ ē sol:ꝛ polis qđ est ciuitas:q̄si ciuitas solis: ō qua ꝺr: Esa.xix.Ciuitas solis vocabiť vna. In hebreo habeť:Sacerdotis On.Dicūt hebrei ꝛ etiā Hiero.q̄ iste putifar cui⁹ filiam accepit ioseph.erat ille ō q̄ dictū est.ō.xxix.ca. q̄ emit ioseph. ꝛ qꝛ ꝓp̄ pulchritudinez ei⁹ intēdebat illo abuti ad turpe vitiuꝫ:iō dñs eū infrigidauit:ꝓp̄ qđ a p̄cipatu militie postea trāslat⁹ ē ad aliā dignitatē sibi cōpetentē.s.ad pōtificatū heliopoleos:ad quem nullus ꝓmouebaꝫ nisi castrat⁹ vl simplr infrigidat⁹: tñ añ genuerat asseneq;.sz ō b videť qꝛ ī hebreo iste phutifar habet vnā lr̄az plus q̄ p̄cedēs ī suo noīe: qꝛ hz lr̄am eyn ī fine quā nō hz p̄cedēs:ꝛ iō videť ee aliq̄ bō a p̄dicto. Si q̄s tñ velit seq̄ dictā opinionez pōt dicere ad b q̄ idē nomē ꝓp̄ij⁹ bñ aliqs variať ī hebreo ꝛ latino:maxie ī fine ex aliq̄ additiōe vl subtractiōe sic.ō.dictū est ca. xxxv. o Trigita āt erat ānoꝝ. Hoc ꝺr ad videndū q̄tō tpe ioseph fuit in fuitute ꝛ carcere ꝛ añq̄ exaltareť.s.xiij.annis ꝛ parum plus:vt ptz ex supradict⁹.xxxvij.ca. p Et circūiuit omēs regiones egypti.ad videndū terrā cui erat p̄positus:ꝛ ad cōsiderandū loca in quibus deberent seruari frumenta.

Uenit

Queri solet ꝯ phutifar ꝛ als pete/fre vt plerīq; hñt ꝛ corrupte vt. s. dictū ē: vtrū illi⁹ cui⁹ seru⁹ fuit: an alteri⁹? Sz credibili⁹ alteri⁹. Raz de illo quō credaꝫ mlta sunt q̄ moueant. Primū q̄ scriptura nō memozauit cū videaꝫ ꝑ nō posse preterire qđ ad ioseph glozaz ptinebat vt eius filiā duceret cui⁹ seruus fuit. Deinde quō spado filiā habere potuit. Sz respōdeꝫ: quō vxorem? Postea enī credit abcisus vel casu vel sponte. Et q̄ honoz ei⁹ qui solet nō memozaꝫ. i. q̄ archymachir⁹ fuit: quē principem cocozum latini interpretati sunt: principem militie quidam intelligunt. Sed etiā hic respondeꝫ: duos illum honozes habuisse: sacerdotium solis ꝛ militie principatū. Congrue aūt alibi ille honoz memoraꝫ: qui talib⁹ ꝛgruit actibus. Hic x̄o postq̄m in ioseph apparuit nō parua diuinitas: honoz soceri eius debuit noīari: qui ptinet ad diuinitatē nō paruā ſm opinionē egyptiozum in sacerdotio. s. solis. Sed in oībus his q̄ preposit⁹ fuit custodiarum carceris incredibile esse prepositum in officio sacerdotum. Deinde nō simpliciter dictū est: q̄ sacerdos solis esset: ſz ciuitatis solis que vocaꝫ heliopolis. Abesse aūt ꝛ: plusq̄m. xx. milib⁹ a ciuitate mēphi vbi pharaones. i. reges maxime cōmanebāt. Quō deserto officio sacerdotij potuit strenue regis seruire militie ꝓncipatui? Accedit etiaz q̄ egyptij sacerdotes phibenꝫ nō seruire nisi templis deoꝝ: nec aliud officij gerere. Sz forte tūc aliter fuit. Credat q̄sq; qđ placet non est mihi q̄stio cuius exitus sit clausus: siue vn⁹ fuerit petefres: siue duo. q̄dlibet enī hoꝝ q̄sq; existimet: nō ē fidei periculosuz: nec cōtrariū veritati scripturarū. a Nati sunt aūt ꝛc. Hiero. Obserua ꝓpt̄ questionē que post de filijs ioseph ꝓponēda ē: q̄ aū famis x̄ps quo iacob intrauit in egyptuz: duos tm̄ filios habuit manassen ꝛ ephraī.

b Aperuitq; ioseph ꝛc. Joseph a penuria frumēti saluat egyptū. ꝛ christ⁹ a fame x̄bi liberat mundū. Aperuit horrea sua x̄ps in orbem terrarū: ꝛ erogatione frumēti sui omnia subiugauit. Nisi fratres ioseph vendidissent: defecerat egypt⁹. Nisi iudei x̄pm crucifixissent: pierat mundus. Joseph interp̄tatur augmētatio. Sz in illo ioseph ampliationē nō habuit: nisi sola egypt⁹: in nostro vniuersus mūdus. Ille erogauit triticū
Ps. 15. noster dei verbū. In oēm enī terram exiuit son⁹ eoꝝ. ¶ Ca. XLII

c Dixit filijs ꝛc. Jli. Est frumē-
Esce. 11. a tū i egypto. Dic ꝛ de⁹ p̄ : Ex egypto vocani filiū meum. Descēdūt decē ꝓuectores. i. iudei sub decalogo ꝓstituti: q̄s ipe cogscēs: nō ē agnit⁹ ab eis. Cognoscunt hebrei a x̄po ꝛ ipi nō agnoscūt eū. Dederūt illi pecuniam ſz ioseph. i. x̄ps triticū dedit: ꝛ argentū reddidit: q̄ nō pecunia emīt x̄ps: ſz gra.

Per sa

oēs regiōes egypti † Ueitq; fer a
tilitas septē ānoꝝ: ꝛ i manipu- b
los redactę segetes cōgregatę sūt in horrea egypti. Dis eteni frugū abūdātia i singulis vrbibus ꝓdita ē: tātaq; fuit mltitu-
ſ Innumerabilis. s. sicut arena.
do tritici vt arenę maris coeq̄- c
a ſ vsitaram.
retur: ꝛ copia mēsurā excede-
ſ Christo.
a ret † Nati sunt autez ioseph filij d
a ſ discessio a fide quā facient antichristus.
duo anteq̄ veniret famēs: q̄s
ei peperit asseneq filia phutifa-
ris sacerdotꝫ heliopoleos. Vo e
cauitq; nomē primogeniti ma- †
ſ Obliuio. Hic ē iudaic⁹ ppls dei sui oblit⁹.
nasses dicens: Obliuisci me fe-
cit deus omniū laborū meoꝝ:
et domus patris mei. Nomen f
a ſ fructificatio: qđ significat ecclesiam de gētibus per totum mundum dilatatam.
q̄z secundi appellauit ephraim
dicens: Crescere me fecit deus
in terra paupertatis meę. Igi-
ſ tempore pacis ecclesiastice finito.
tur trāsactis septē annis vbertatis qui fuerant i egypto: cę-
perunt venire septem anni in-
opię quos p̄dixerat ioseph: ꝛ
a ſ verbi dei. b ſ quia non erat qui faceret bonum.
in vniuerso orbe famēs p̄ualuit. In cuncta autē terra egy-
ſ als fames erat.
pti non erat panis. Qua esuriente: clamauit populus ad pharaonem alimēta petens. Qui-
a ſ In angustia spiritualis famis consiliū vni cum est vt recurramus ad horrea ioseph: id est sanctas scripturas a sanctis patrib⁹ nobis ad cōsolationem inopie reseruatas.
b⁹ ille respōdit: Jtē ad ioseph:
et quicquid vobis dixerit faci-
te † Crescebat autē fames quo-
ſ als omni.
tidie in vniuersa terra. Aperu- b †
itq; ioseph vniuersa horrea: et †
a ſ venduntur frumenta verbi dei egyptijs: cum se mancipant diuinis obsequijs.
vendebat egyptijs: Nam et il-
ſ verbi dei.
los oppressserat fames: omnesq; prouincię veniebant in egyptum vt emerent escas: et ma- g
lū inopię temperēt. ¶ Ca. XLII
a ſ Judaicus populus.

Audiens autem iacob b †
a ſ euangelica doctrina predicaretur in mundo.
q̄ alimēta venderen
tur in egypto: dixit filijs suis:
Quare negligitis? Audiui q̄
triticū venundetur in egypto:

a Venitq; fertilitas. Hic ꝓfr describit interp̄tatōis ioseph adimpletō: ꝛpmo q̄ntū ad fertilitatē. scdo q̄ntū ad sterilitatez. ibi: Jgr trāsactis. Adhuc pmo describit dicta impletio. scdo subdit ipsius ioseph generatio. ibi: Natiq; sūt. Circa primū dr: Venitq; fertilitas vt sapiētia ioseph p experientiā videret. †. 23. 9. 8. c. tributū. h. quis i pri.

b Et in manipulos redacte segetes ꝛc. melius enī ꝓseruaꝫ granū illo mō q̄ postq̄ excussum ē de palea: q̄z q̄libet res cōseruat melius in loco ꝓprio: vt habet. iiij physi.

c Ut arene maris coequaret. Hyperbolica est locutio ad exprimendū magnā quātitatē tritici. d Nati sunt. Hic interponit generatio ipsi⁹ ioseph anteq̄ veniret fames. ℌ dr: q̄z apud hebreos tpe cōmunis tribulationis cuiusmodi ē tps famis boies continebāt ab vxorib⁹ ꝓprijs. vt. s. dictū ē. vij. c. e Vocauitq; nomen primogeniti manasses. qđ interpretaꝫ obliuio. sequit: f Nomen quoq; secundi appellauit ephraim. qđ interptaꝫ crescens vel fructificans: ꝛ ratio vtriusq; impositiōis ponit in lra: ꝛ ptz. g Et malum inopie tēperarent. Ex q̄ ptz vex qđ. s. dictū est: q̄ tpe illius famis strictius vixerūt homines ℌ †† 46. 8

Mozaliter. q̄ alias ¶ Ca. XLI

a † Post duos annos vidit pharao somnium ꝛc. ꝓ septē boues ꝑmas intelligūt septē x̄tutes: tres theologice ꝛ quattuoz cardiales que ꝓ boues significant eo q̄ sunt ꝓncipia bonoꝝ operuz. sicut boues p culturam fructificationis agroruz. Proverb. xiiij. Ubi x̄o multe segetes ibi manifesta est fortitudo bouis. Que dicunt pulchre eo q̄ animam decozāt ꝛ crasse nimis q̄z pinguedine gratie animā impinguāt. Ps. xliij. Sicut adipe ꝛ pinguedine repleatur aīa mea. ꝓ septē x̄o boues deformes intelligūt septē vitia mortalia ꝛ dicunt fede: q̄z pulchritudinē imaginis deformant. † Cōfectaq; macie. q̄z grē pinguedinem euacuāt. † Septē spice pullulabāt i culmo vno ꝛc. ꝓ spicas idē significat qđ ꝓ boues vt i lra dr. Per ioseph aūt q̄ requirit ad expositionē visionū significat vir litterat⁹ ꝛ bon⁹. iō dicit in lra: † Puer hebre⁹. puer. ꝓpter innocentiā vite: ꝛ hebreus q̄ interpretaꝫ transiens scz ad cōtēplationē sacre scripture. tales enī debēt reges ꝛ potentes querere ꝛ ipis in agibilib⁹ credere ꝛ nō deceptorib⁹ fraudulētis: ꝛ ipos honozare exēplo reg⁹ egypti. Per hoc autē qđ subdit postea: † Aperuitq; ioseph vniuersa horrea. designaꝫ q̄ hō lrat⁹ cui dedit dñs gratiā docēdi. nulli debet claudere horreū doctrine sue seu cōsilij: sed oīb⁹ libera liter aperire: q̄z dicit dñs Matth. x. Gratis accepistis gratis date. Sed cōtra ꝑ videt q̄ subdit: † Et vēdebat egyptijs. ꝓpt̄ qđ scilicet endū q̄ hui⁹ vēditiōis ꝑciū nō ē aliud q̄ntū labor discipulorū in addiscēdo: ꝛ reuerētia ad magistrū: ꝛ sustētatio ei⁹ si indigeat q̄ntū ad victū ꝛ vestituz. Uñ legit⁹ in chronic⁹ q̄ tpe karoli magni duo monachi venerūt parisi⁹ in ꝑsia eruditi: valde clamātes si q̄s cupid⁹ est sapiētie veniet ad nos: nā apō nos venalis est: q̄s ad se vocatos karolus interrogauit quid ꝓ ea peterent: responderūt: loca tm̄ opportuna ꝛ alas ingeniosas et alimēta: que ipse libentissime exhibuit ꝛ sic sapientie studium parisius incepit. †. 5. 4. 5. c. nō ois ibi: exercet famē patriarchas.

¶ Ca. XLII

Audiens aūt. Postq̄m moyses descripsit descensuz in egyptū q̄ntuz ad ioseph qui aū alios dei ordinatiōe missus est: hic ꝓfr describit eundē descēsum q̄ntū ad fratres suos. ꝛ pmo q̄ntū ad decē fres ioseph ꝑmogenitos. scdo q̄ntuz ad iuniorē. s. beniamin. xliij. ca. Adhuc pmo describitur descensus eoꝝ in egyptuz. scdo afflictio de-

G a Per salu. ꝛc. Aug⁹. Quid ē q̄ ioseph vir sapiēs: nec solū inſ̄ hoies ſz etiā scriptura te ſte laudatus: iurauit p̄ salutē pharaonis nō exituros de egypto frēs suos nisi fraſ̄ iunior veīret? An etiam bono ꝛ fideli vilis fuerat sal⁹ pharaonis? Quāto enim magſ̄ ipſ̄ q̄ eū in tā to honore locauerat: fidē fuabat: si illi q̄ eū suū emptium possidebat. Nō si nō curabat pharaōis salutē: nūq̄d piuriū p̄ cuiuslibet hoīs salutē vitare nō debuit. An ñ ē piuriū? Tenuit enī vnum eoꝝ donec veīret beniamin: ꝛ verū factū ē quod dixit nō exhibitꝝ donec veīat fraſ̄ vester.

B Ad oēs eī potuit p̄tinere q̄ dictū est. Rā quō ille vētur⁹ eēt: nisi ad eū deducēdū aliq̄ redissent? Sz q̄ seqūtur magſ̄ vget q̄stiō: vbi itē⁹ iurauit dicēs: Mittite ex vobis vnū ꝛ adducite fratrē vr̄m ꝛ cetera: vsq̄ p̄ salutē pharaonis explozatozes estis. Huic sñie īterposuit iurationem: qz si vera nō dixissent: explozatozes eēnt ī. explozatoꝝ pena digni essent: q̄s tñ x̄a dicere sciebat: neq̄ piur⁹ est q̄sq̄ si ei quē castissimū nouit dicat: Si B adulteriū de q̄ arguerꝝ cōmisisti: dānat te deus: ꝛ his x̄bis adhibeat iuratiōez. Ue⁹ oīno iurat. ibi eī ꝓditio est q̄ dicē: Si fecisti quem tñ nō fecisse certū bz. Sz dicē aliąs: ver⁹ ē: qz si fecit adulteriū: damnat illū dñs. Hoc āt ver⁹ nō ē. Si āt ver⁹ nō dicitis explozatozes estꝝ. cū etiā si mētiank: nō sūt explozatozes.

L Descēdite ꝛ emite nobis necessaria vt possimus viuere: et non consumamur inopia.

§ Jam de famelica littera minime gloriantur iudei sub decalogo constituti.

Descendētes igiſ̄ fratres io/ a seph decē vt emerēt frumēta in egypto. Beniamin domi b

§ paulo adhuc paternis traditionibus occupato.

retento a iacob: qui dixerat fratribus eius: ne forte in iti nere quicq̄ patiaſ̄ mali. In/

a § humiliauerūt se ad intellectū coꝝ ꝺ q̄/ bus dictū est: Vt qui nō vidēt videant.

gressi sunt aūt terram egypti cū alijs qui pgebāt ad emen

a § panis in terra vel intelligentie.

dū. Erat autē famēs in terra

a § Judea. b § Christus.

chānaan: et ioseph erat p̄n

a § Mundi. b § Alij sermo scientie: alij sermo sapientie: alij interp̄tatio sermonum.

ceps ægypti: atq̄ ad illiūſ nutū frumēta populis vēdebā/

a § christum adorat omnis cet⁹ sanctorum.

tur. Cunq̄ adorassent eū fra/ c tres sui ꝛ agnouisset eos: q̄si ad alienos durius loquebatur interrogans eos: Unde venistis? qui responderunt: De terra chanaā: vt emam⁹ victui necessaria. Et tamē fra d

§ cognoscebātur iudei a christo. Ipsi aūt non cognoscebant eum.

tres ipe cognoscens: non est e agnitus ab eis. Recordatusꝝ f q̄ somniorum q̄ę aliquādo

§ quibus vidit q̄ sol ꝛ luna et stelle adorarent eum.

viderat ait ad eos: Explora/ g tores estis: vt videatis infirmiora terrę venistis. Qui dixerūt: Nō est ita dñe: sed serui tui venerūt vt emerent cibos. Omēs filij vni⁹ viri sumus. Pacifici venimus: nec quicq̄ famuli tui machinantur mali. Quibus ille rñdit: h

Aliter ē. Imminuta terrę hu i ius cōsiderare venistꝝ. Et illi dixerūt: Duodecim inquiūt k fratres serui tui sum⁹ filij vni us viri ī terra chanaan. Hi/ l nimus cum patre nostro est: ꝛ alius non est super. Hoc est m

ait quod locutus sum: Explo ratores estis. Jam nūc expe/ o a rimentū vestri capiam. † Per p

§ subaudi omnes.

salutē pharaonis nō egredi/

§ de angustia littere. a § credat paulus apl̄oꝝ minim⁹ ranq̄ abortiuus.

emini hinc: dōnec veniat fra q

† 22.q.1.c. mouet. §. sicut etiam.

§ putabi

scendentiū. ibi: Cunq̄ adorassent eū. ꝛ tertio regressus ad patrem suū. ibi: At illi portantes. Circa p̄mū dicit sic: Audiens aūt iacob ꝛc. In hebreo habet: Vidit iacob ꝛc. ꝛ certum est q̄ nō vidit oculis coꝝporeis: cū nō descenderit tunc in egyptū. ꝛ iō dicūt hebrei q̄ vidit hoc p̄ reuelationem spūssancti. Aliter tñ pōt dici iuꝛ translationē nostrā q̄ ibi accipiť videre ꝓ audire: sicť Exo. xix. Cunctꝰ aūt pplꝰ videbat voces ꝛc. seqūtur: a Descendētes igiſ̄ fratres ꝛc. Dicūt hebrei q̄ hic nō minanť fratres ioseph signanť: qz penitebāt de ꝺ q̄ ipm̄ vendiderāt: ꝛ descenderūt in egyptū eo animo vt ipm̄ redimerēt, si possent inuenire ꝛ secū ducerēt ad patrem. b Beniamin domi retento. ad cōsolationē patris: ꝛ qz erat iuuenis nō poterat ita sustinere laborē itineris sicut alij. cetera patent.

c Cunq̄ adorassent. Hic cōsequenter describiť ipsoꝝ tribulatio. vbi p̄mo in ioseph erga ipsos describiť simulatio austeritatis. scḋo veritas fraterne charitatis. ibi: Auertitq̄ se parūper ꝛ fleuit. Adhuc p̄mo describiť ipsiꝰ ioseph simulata duricia. scḋo a fratribꝰ eiꝰ recognosciť diuina iusticia. ibi: Et locuti sunt ad inuicē. Adhuc p̄mo describitur austeritas ioseph in verbis. scḋo in factis. ibi: Tradidit ergo ꝛc. Circa p̄mū cōsiderandū q̄ cū ioseph vidisset decē fratres suos: ꝛ q̄ beniamin frater suus vterinus nō esset cum eis: timuit ne machinati fuissent contra eum in malū sicut fecerant contra eū: ideo vt scire posset veritatem dure locutus est cū eis imponēdo eis crimen explorationis terre ꝛ interrogās de patre suo ꝛ fratre ꝛ alijs circūstantijs. vt dicit se. ca. Interrogauit nos homo p̄ ordinē ꝛc. et xliij. ca. Interrogasti p̄ seruos tuos habeť patrem aut fratrē ꝛc. ꝛ alia plura que hic subticenť. d Et tū fratres ipse cognoscēs. qz dimiserat eos ī statu virili ꝛ barbatos. ꝛ iō non erāt notabiliter īmutati. e Nō est agnitus ab eis. qz recessit ab eis puer ꝛ postea barba sibi creuerat: ꝓpter qđ eiꝰ facies erat notabiliť īmutata. f Recordatusq̄ somniorū ꝛc. qz iam videbat ea in parte adimplera: qz fratres sui eum adorauerant. g Explozatozes estis. Aliqui excusant ioseph a mēdacio. dicūt eī q̄ intelligebat q̄ inueniēdo exploranerūt viā meliozē ꝛ securiozē p̄ quā possent transire. ſz ista expositio videť oīno extorta: nec per hoc excusaretur ioseph a mendacio: qz quacūq̄ arte verboꝝ aliquis fallat aliū mendaciū incurrit ſm Aug⁹. nec ē aliqua necessitas excusandi ioseph hic ꝛ in sequentiꝰ a mendacio: maxīe officioſo: cū per B intenderet deuenire ad cognitionem veritatis de affectu fratrum suoꝝ erga beniamin fratrē suum vterinū: ꝛ vtrū penitere de hoc q̄ vendiderāt ipsum. tale aūt mendaciū peccatuꝫ veniale est de q̄ nō oportet excusari ioseph: qz apostoli multo pfectiozes fuerūt q̄ patres ve. te. ꝛ tñ nō excusanť oīno a peccato veniali ſm q̄ dicē Job. ꝓma canonica. j. ca. Si dixerimus q̄ peccatū nō habem⁹ ipſ̄ nos seducim⁹ ꝛc. h Oēs filij vni us ꝛc. Joseph enī vt dicūt hebrei īponēs illis culpā explorationis inducebat p̄ argumento q̄ videbanť esse congregati de diuersis locis ad inuicē ꝛfederatis: vt sic infirma terre denūciarenť plurib⁹ gentib⁹. ꝛ sic ꝛtra egyptios conueniret magnus exercitꝰ. Inducebat etiā ad idē se intellexisse q̄ duo de ipſ̄ vnū castrū destruxerāt in terra chanaā. s. sichem. vt. ē. dictū est. xxxiij. ca. Ad qđ rñderūt dicētes. Filij vniꝰ viri sum⁹ ꝛ sic nō sum⁹ ꝛgregati ex diuersis locis: sicut imponiť nobis. Cōtra qđ arguitꝝ ioseph dicēs: i Aliť ē: Imminuta ꝛc. qz illi q̄ venerūt pacifice ad emendū bladū intēdūt solū negocio p̄ q̄ veniūt: ſz vos discurritꝝ p̄ vicos ꝛ plateas ciuitatis portas et muros ꝛsiderādo ꝛ ſm x̄tatē p̄ ciuitatē discurreſ̄ ad videndū si posset inuenire ioseph fratrē suū vt cū redimerēt ꝛ secū reducerēt ad patrē qz ista intētiōe descenderāt in egyptū. vt. ē. dictū est: ꝛ iō ad excusandū se de illo circūitu dixerūt.

k Duodeci inquiūt frēs fui tui sum⁹ ꝛc. ac si dicāt. si velis illuc mittere inuenies ē vex esse. l Minim⁹ cū pr̄e nro est. ad eius cōsolationē. m Aliꝰ nō ē sup. i. nescim⁹ si viuit: qz p̄dictus ē iā diu ꝛ nō cōparuit: ꝛ credim⁹ q̄ ductꝰ fuit in egyptū. ex iō circūiuim⁹ ciuitatē nō ad explorandū: ſz ad q̄rendū fratreꝫ nr̄m ꝛ redimēdū ipm̄ si inuenissem⁹. Cōtra qđ ioseph dixit:

n Hoc ē ait qđ locutꝰ fū: explozatozes estꝝ. imposuit eī eis q̄ ista eēnt ab eis ꝓficta vt ocḋctarēt x̄tatē eis īpositā ꝺ explozatiōe r̄c. ꝛ iō sḋik: o Jā nūc ex. v. ca. si x̄a vꝛficta sint dicta vr̄a. p Per sa. pha. ꝛc. Dicūt aliq̄ q̄ ioseph iurauit p̄ creaturā: q̄si p̄ iuramētū friuolū eo q̄ sciebat illud qđ iurabat esse falsū. nō enī intēdebat frēs suos oēs retinere. Dicūt alij ꝛ melius vt videť q̄ iurauit p̄ deuz q̄ erat salus pharaōis effectiue: nec illi inramēto suberat falsū: qz intēdebat sic: Nō egredieminī hic. s. oēs ita liberi sicť venisti: qz finaliť retinuit vnū. q Donec ve. f. vester mi. vt p̄ B esset certificat⁹ q̄ machinati nō fuissent ꝓtra cū aliq̄d mali.

* Alioquin

putabimini me/
rito mēdacij ve
stri. Estis autez
potuisse dici pro
habebimī ꝛ de/
putabimini: in/
nūere similes lo
cutiones docēt.
Uñ et illa locu/
3.Re.15.d tio helie. quicū/
q exaudierit in
igne erit de⁹: nō
ent erit: sz habe
bitur. a Ne/
sciebant autez.
Aug. Quid est
q cū inter se pe
nitentes loque/
renť de ioseph:
q cuz illo male
egerant: ꝛ b eis
diuino iudicio
redderet: q se
periclitari vide
bant: adiungit
scꝛtura. Jpi ig/
norabant q au/
diebat ioseph.
Interpret enim
inter illos erat:
hoc. s. intelligen
dū est ideo pu/
tasse eos q ille
non audiret: qz
videbant inter/
pretē qui inť il/
los erat: nihil ei
dicere coꝛ q̄ lo/
quebanť: quem
adhibituz puta
bant: qz eozū ne
scieret linguaz.
Hec cura erat ī
terpretis ea dice/
re illi a quo posi
tus fuerat q̄ nō
ad illū sed inter
se loquebantur.
Querit cur io/
seph vir mitissi/
mus frēs taliter
afficere voluit ī
ꝓtelatiōe agni/
tiōis sue: cū pos
set eis se innote/
scēdo cito sue/
nire. Sz b nō vl
tiōis cā fecit: vt
vidicaret malū
qđ sibi factū fue
rat: sz vt cogsce/
ret vtz eodē sti/
mulo frēz vteri/
nū pimerent: sic
ipm ī exteras ꝓ
uincias vēdide
rāt. b Aptoq
zc. Frēs ioseph
dāt argentū: qz
iudei cōuersi di/
mittūt lrāz occi
dentez: ꝛ accipi
unt spiritū viui/
ficantē: reperiť
tñ argentū ī oze
saccoꝝ: qz ꝓpť
fructuz spūalis
intelligētie non
deserik

a ℣ Noc impletum est quando missus est ana
nias ad baptizandum eum.

ter vester minimus: Dimittť ex
vobis vnum et adducat eum:
℣ Multa erat in verbis seueritas multa in
corde tranquillitas: vt hinc doceatur quanta
his benuolentia debeatur: quos forte plus e/
quo corripimus.
Vos autem eritis in vinculis
donec probenť q̄ dixistis vtrū
falsa an vera sint. Alioquin p a
salutem pharaonis exploratoꝛ/
res estis. Et tradidit eos custo b+
die tribus diebus. Die autem c
tertio educt̄ e carcere ait: Faci
te quod dixi: et viuetis. Deum
enī timeo. Si pacifici estis: fra/ d
ter vester vnus ligetur in car/
cere: Vos autem abite: ꝛ ferte
frumēta quę emistis ī domos
vestras: et fratrem vestrū mini
mū ad me adducite: vt possim
vestros probare sermones: et
nō moziamini. Fecerūt vt dixe e
a ℣ Noc est quozūdā iudeoꝝ confessio: amisso
loco et gente: et aprīs sacramentis que prius
clausa erant in velamine litterę.
rat: et locuti sūt adinuicē. Me/ f
rito hec patimur: quia peccaui
mus in fratrem nostrum: vidē
tes angustias animę illi⁹ duz
deprecaretur nos et non audi
uimus: idcircovenit super nos
ista tribulatio. E quibus vnus
a ℣ Hic significat nicodemum ꝛ ioseph qui nō
consenserunt consilio et actibus iudeorum in
morte ihesu.
ruben ait: Nunquid non dixi
vobis nolite peccare in puer: :
℣ .i. vindicta fusi sanguinis sumitur.
et non audistis me: En sanguis g
eius exquiritur. Nesciebāt aūt a
q̄ intelligeret ioseph: eo q̄ p in
℣ quasi non intelligens linguam eozum.
erpretem loqueretur ad eos: b
Auertitq se parumper ꝛ fleuit k
et reuersus locutus est ad eos. l+
Tollensq symeon: et ligans il m
lis presentibus iussit ministris n
vt implerent saccos eozum tri/
tico: et reponerēt pecunias sin o
guloꝝ ī sacculis suis: datis sup
cibarijs ī via. Qui fecerūt ita.
At illi portantes frumenta in p
b asinis suis ꝓfecti sūt. Apertoq q
vnius sacco vt daret iumento
pabulum in diuersorio: cōtem r
platus pecuniam in oze sacculi
dixit fratribus suis: Reddita ē
mihi pecunia: en habeť in sac/
co. Et obstupefacti turbatiq s

a Alioquin p salutē pharaonis exploratores estis. ac si dice
ret. si nō vultis recipe illud qđ vobis offero manifte ptz q̄ ex
cusationes vestre predicte ficticie sunt ꝛ falsę: ꝛ per hoc cōclu/
ditur q̄ estis exploratores vere. Nō debet aliquis mirari si in
predictis sint aliqua interposita quasi dicta a ioseph q̄ nō sūt
expressa in lra: qz multa verba dixit fratrib⁹ suis ꝛ econuerso
que nō scripta p singula vt ptz ex p̄dictis: danť tñ aliqualiter
intelligi p ea que sunt scripta vt visū est. b Et tradidit eos.
Hic ꝓfr ostēdiť austeritas ioseph in factis. cū dr: Et tradidit
eos custodie. i. carceri. c Tribus diebꝰ. cōtra tria q̄ in euz
cōmiserāt. s. de morte ei⁹ tractādo: in foueā ipm deponēdo: et
ipm vendēdo: vt ptz ex p̄dictis. xxxvij. ca. sequiť: d Frater
vester vn⁹ ligeť zc. in b tēperauit penā p̄dictā. e Fecerūt vt
dixerat. i. facere, pmiserūt. Querit h quō ioseph q̄ erat tā dulc̄
et māsuetus ihūs ꝛ factis: vt b ptz ꝛ ex sequētib⁹ afflixit fra/
tres ita diu añq̄ se eis notificaret cum statim posset eis remit/
tere iniuriā sibi factā? Dicēdū q̄ licet ꝓsona singularis posset D
b licite facere. ille tñ q̄ est supior ꝛ iudex cuz sit custos iusticie
nō debet b facere: maxie qñ iniuria sibi facta redūdat in alte/
rū. iniuria āt facta ipi ioseph redūdauit ī ꝓfez suū qz ex b incō
solabiliter fuit afflictus: vt. s. dictū ē xxxvij. ca. Joseph āt ex
ordinatiōe diuīa factus erat supior ꝛ iudex fratrū suoꝝ vt ptz
p visiōes ei⁹ supra positas. xxxvij. ca. ꝛ erāt ei tā subiecti actu
qz ipm adorauerāt vt dñm. ꝛ ō non debuit eos dimittere sine
punitiōe: ne dedecus culpe oīno trāsiret sine decore iusticie.
tñ in punitiōe sua plus fuit de misericordia q̄ de iusticia vt ptz
infra p benignū affectū ad fratres ꝛ multiplicē effectū bonū.
f Et locuti sunt ad inuicē. qñ afflictio dat intellectū: ō hic
ꝓfr post afflictionē fratres ioseph ꝓfiteńť diuinā iusticiam di
centes: Merito b patimur zc. vñ ꝛ sndik: g En sanguis ei⁹
exquirit. i. vindicta de sanguine ipsi⁹: nam ꝓbabiliter crede/
bant q̄ esset mortuus morte corꝓali. sciebāt enī certitudinaliť
ipm fuisse mortuū morte ciuili: qz vendiderāt eū in seruū. ser/
uitus aūt mors ciuilis est. Patet etiā p hoc penitentia eoꝝ
de vēditione ioseph quā ille intendebat reꝙrere. h Eo q̄ p
interpretem loquereť. dicūt hebrei q̄ ille iterpres fuit manas/
ses primogenitus ioseph: quia a nutrice didicerat linguam e/
gyptiacam: ꝛ a patre suo hebraicam. Sed h occurrit difficul/
tas: qz manasses tūc vix compleuerat octauuz annū: qz a tpe
quo ioseph factus est prepositus egypti quo tpe accepit vxo/
rem vsq̄ ad descensum patris sui in egyptū fluxerūt tñ nouē
anni vt. s. ꝺclaratū ē ca. xxxvij. Joseph aūt cū vxore sua fuit
p nouē mēses ad minus anteq̄ manasses nasceret. Item ista
interptatio facta fuit inť ioseph ꝛ fratres suos añq̄ iacob de/
scēderet ī egyptū p aliqđ tps sz nō magnū ꝛ sic ptz q̄ manas/
ses vix cōpleuerat octauū annū. Potest tñ ad h dici q̄ ex bo
nitate ingenij pueri ꝛ ex sollicitudine patris erga eū potuit in
tāto tpe vtrāq̄ linguā addiscere q̄tū sufficiebat ad intelligē
dū verba cōmunia inť hoies. loquebať aūt ioseph cuz fratri/
bus suis p interptem ne cognosceret ab eis si hebraice loque/ E
retur: ꝛ sui cognitionē adhuc rationabiliť differebat. vt patet
ex p̄dictis. i Auertitq se. Postq̄ descripta est ipsi⁹ ioseph
simulata austeritas: hic ꝓfr describiť ipsi⁹ vera pietas. cū dr:
k Et fleuit. ex cōpassione qz videbat eos in anxietate.
l Tollēsq symeon. ipse enī fuit vt dicūt hebrei qui ꝺ ioseph
veniente ad eos dixit: Ecce somniator zc. ꝛ qui cum in foueā
piecit: ꝛ quia grauius ceteris fratribus deliquit. plus debu/ † 42.s
it puniri ꝛ diligentius custodiri. m Et ligās illis p̄sentib⁹.
sz in absentia eoꝝ iussit eū a vinculis absolui ꝛ de cibo cōue/
niēti sibi ꝓuideri in loco tñ clauso: vt sic pietas fraterna ser/
uareť: ꝛ tñ adhibereť cautela ne fugeret: donec veniret beni/
amin. ꝓpť quē ista fiebāt vt p̄dictū ē. n Jussit mīstr̄ zc. ad
ꝓuidendū patri suo ꝛ ei⁹ familie. o Et reponerēt pecunias
singulozū. duplici de cā sez vt patri pecunia reportaret: et vt
frēs anxiareńť timētes ex b haberi suspecti de furto: sic ꝛ po/
stea accidit. p At illi portātes. Dic ꝓfr describiť regressus
fratrū ioseph ad patrē suū. q Aptoq vnius sacco. Iste fuit
leui vt dicūt hebrei: qz decē filij iacob descēderāt in egyptū cō
binati. Symeon aūt erat cōbinatus cū ipo leui: ꝛ qz ille remā
serat in egypto: leui redijt sine cōpari suo. Andreas dicit q̄ si
cut iste aperuit saccū suum ꝛ inuenit pecuniā. ita omēs alij ex
tūc eius occasione ita fecerūt: ꝛ hoc cōcordat cum eo qđ dicit
infra sequēti ca. Cum venissemus ad diuersoriū aperuim⁹ sac
culos nostros ꝛ inuenimus pecuniā in oze saccoꝝ zc.
r Jn diuersorio. i. hospitio vbi diuertunt viatores ad come
dendum vel hospitandum: vnde in hebreo habetur: Jn hospi
telario. s Et obstupefacti turbatiq zc. quia timuerūt ne
posita fuisset sibi pecunia ab egyptijs vt de furto notarentur.

deserit nitor eloquētie. a Singuli reppererunt. Fratres ioseph dederūt pecuniā in emptiōe frumēti: sz eā accepto frumēto recepe
f rūt: qz noster ioseph nō q̄rit nra: sz nos. Hz at̄ eni dat sua mūera ⁊ in nra emptiōe nos ditiores facit.
b Cui rñdit. Stra. Ruben ait: Duos filios meos īterfice si nō r. e.t.t̄. Nec tñ obtinuit. At iudas dicēs: rc⁹ ero peccati ī patrez oñi tpe. impetrauit: qz ei cōmissus est beniamin. Plus est ergo reū esse peccati q̄ corpaliť occidi. c Deducetis canos ⁊c̄. Aug⁹. Queriť vtrū iō ad infernū: qz cuz tristicia an etiā si abesset tanq̄ ad īfernuz moriendo descensur⁹ hec loquať. De īferno eī magna q̄stio ē: et q̄d inde scr̄ptura sentiat vbicūq; hoc memoratū fuerit obseruandū est.

Modicū

Nico. de lyra

Cetera patēt vsq; ibi: a Cū frumēta effunderēt ⁊c̄. Ex q̄ videť q
B alij filij iacob p̄ter vnum nō inuenerunt pecunias suas donec venissent ad patrē suū: ⁊ ꝑm q̄ dicē
dū esset q; illud qđ ē allegatū ad cōtrariū de se. ca. dicit q̄ p anticipationē. Si autē aliq̄s velit sequi sententiā andree p̄dictā: oportet dicere q; illō qđ hic dicit de inuētiōe pecunie in ore saccoz postq̄
b venerāt ad patrē suuz iacob: ꝺz p recapitulationē: qz iā alias īuenerāt ī diuersorio. sequit̄: b Duos filios meos interfice. Irrōnabiliť locut⁹ est iste ruben q̄ dicendo: qz filij sui etiā erāt filij patris sui: qz sic̄. s. dictū est: frequēter nepotes noiank filij. Qđ ät īterficeret eos iacob erat incōueniēs oblatio. et iō non acq̄euit sibi iacob. c In terra ad quā pgitis. i. pgere vultis seu disponitis. Ca. XLII

Moraliter.

b† Audiens autez iacob q; alimēta venderenť in
A egypto. p ioseph q̄ in hra plen⁹ spiritu dei ⁊ sapiētia ꝺz doctoz bon⁹ intelligiť. Per filios aūt iacob q̄ delōge venerūt ad eū p frumentis emēdis intelligunť diligētes discipuli ad bonū doctorē venientes de ptib⁹ longinq̄s vt inde reportent alimenta bone doctrine. Unde dicit Hiero. in epla ad paulinū de omnib⁹ sacre scripture libris: Ad Titū liuiū lacteo eloq̄ntie fonte manantez: de vltimis hispanie galliarūq; finibus quosdā nobiles venisse legim⁹: ⁊ quos ad sui contēplationē roma nō traxerat vn⁹ hois fama pduxit. Et bñ p filios iacob q̄ supplantatoz intrpretať: boni discipuli intelligunť: qz debēt esse supplātatores vitiorū. Dicit eni. i. Ethic. q; sapientie
B nō ē auditoz ꝓueniēs secutoz passionū. Dicunť etiam filij iacob eē decē qui venerūt ad significandū pfectionem discipuloz qz denari⁹ est numer⁹ pfect⁹ ⁊ in signū huius retinet̄ beniamin domi tanq̄ parvulus ⁊ imperfect⁹. Dicit aūt cōmētator sup libz̄ Boecij ꝺ ꝯsolatio, ne q̄ mutuo dixerūt: Quidnā est hoc qđ fecit nobis deus? Venerūtq; ad iacob patrem suū in t̄ra chanaan: ⁊ narrauerūt ei omnia q̄ accidissent sibi dicētes: Locutus est nobis dñs terre dure: ⁊ putauit nos explozatozes esse p uincię. Cui respōdim⁹ pacifici sumus: nec vllas molimur insidias: Duodecim fratres vno patre geniti sumus: vnus non est sup: minimus cuz patre verasať in terra chanaan. Qui ait nobis: Sic probabo q; pacifici sitis. Fratrem vestruz vnū dimittite apud me: et cibaria domib⁹ vr̄is necessaria sumite ⁊ abite. Fratrēq; vestrū minimū adducite ad me: vt sciaz q; nō sitis explozatozes: ⁊ istuz q̄ teneť in vinculis recipe possitis. Ac deinceps q̄ vultis emendi habeatis licentiā. His dictis
a cū frumenta effunderēt: singuli reppe a
rerūt in ore saccoz ligatas pecunias. Exterritiscq; simul omnib⁹ dixit pater iacob: Absq; liberis me esse feciſt̄. Joseph nō est sup: symeon teneť in vinculis: ⁊ beniamin auferet̄. In me hec
b mala oia reciderūt. Cui rñdit ruben: b
Duos filios meos interfice: si non reduxero cuz tibi. Trade eum in manu mea: ⁊ ego eū tibi restituā. At ille: Nō descendet inquit fili⁹ me⁹ vobiscum: Frater eius moztu⁹ est: ⁊ ipse solus remāsit. Si q̄d ei aduersi at̄ acciderit ī c
c terra ad quā pergitis: deducetis ca-

als dolore.

nos meos cum meroze ad inferos.

Interim fames Ca. XLIII d†
i
oēm terrā vehemēter p̄meba: cōsumptisq; cibis quos ex egypto detulerant: ⁊ dixit iacob filijs suis: Reuertimini ⁊ emite pauxil- e
lum escarū. Respōdit iudas: Denūci- f

als restificarione.

auit nobis vir ille sub attestatione iurisiurandi dicēs: Nō videbitis faciez meā: nisi frat̄ vestrū minimū adduxeritis vobiscuz. Si ergo vis mittere eū nobiscū: pergemus pariter et ememus tibi necessaria: si aūt nō vis: nō ibimus. Vir eni vt sepe diximus denūciauit nobis dicēs† Nō videbit̄ facie meā absq; fratre vr̄o minimo. Dixit eis isr̄l: In meā hoc feciſt̄ miseriā: vt indicaret̄ ei ⁊ aliū habere vos frat̄. At illi rñderūt: Interrogauit nos hō p ordinez nr̄am progenie: si pater viueret: si haberem⁹ fratrē. Et nos respōdim⁹ ei ꝓsequēter iuxta id qđ fue-

Moraliter

ne q; athenis antiqtus ꝑmo ꝓbabanť discipuli de virtute patientie ita q; in porta p quā intrabāt inuenes ad locū studij sedebat vnus senex qui sciebat optime inuenes ad impatiētiā ꝓuocare: ⁊ q̄n veniebat aliq̄s qui verba vituperij ⁊ derisionis patienter nō audiebat ipm tanq̄ ineptū repellebat. Et in signum huj⁹ filij iacob p quos designantur apti discipuli ꝑmo examinanť ꝺ patiētia verbo cū dicit eis: g† Explozatozes estis. Sc̄do facto cū subdit: b† Et tradidit eos custodie: id est carceri. Et eadē rōne symeon alijs dimissis retineť in carcere. cū ꝺz: m† Tollēsq; symeon ⁊ ligās eū ⁊c̄. Sacci eoz replenť frumento p qđ designať q; animi discipuloz̄ p bonū doctorē replenť sapie documento. Eoz̄ pecunia in saccis suis reponiť ad significandū q; sapiētie p̄ciū nō ē pecunia sz labor ⁊ diligētia: ⁊ gratitudo discipuloz sic dictū est. s. ⁊ sic post acq̄sitā sapiaz ad celestē patriā reuertunť.

In ca. xlij. vbi dicit in postilla: Omnes filij vnius viri sumus.

Additio.

Quidā hebreoruz expositores dicūt q; filij iacob circūibant p ciuitatem dispersi vt forte inuenirēt fratrem suum ioseph et postea fuerant congregati in domo ipsi⁹ ioseph ꝑ emptione panis: et ex hoc imponebat eis ioseph crimen explozatiōis quia explozatozes solent circūire p singula loca vt omnia videāt ⁊ p̄ congregank in vnū: vt sibi inuicem ꝓferāt de inuētis: qđ ꝓcedat huic qđ ꝺz. j. in postilla. s. q; reddebāt rationē ꝺ b q; circūierūt ciuitatē non causa explozatiōis: sz vt fratrē quererent. Ca. XLIII

d Interim fames. Hic describiť descēsus ī egyptū q̄tuz ad ipm beniamī cū fratrib⁹ suis. vbi ꝑmo notať descēsus ꝓperitas. sc̄do occurrēs adūsitas. xliij. ca. tertio mānifestata fraternitas ca. xlv. Circa ꝑmū ꝺscribiť itinerī ordinatio. sc̄do pauozis occasio. ibi: Quos cū vidisset. tertio sequēs cōsolatio. ibi: At ille rñdit ⁊c̄. Circa ꝑmū ꝺscribiť ꝺ itinere disceptatio. sc̄do pr̄is ꝓcessio. ibi: Jgr̄ isr̄l. Disceptatio aūt fuit ꝺ eoz itinere q; iacob nolebat q; beniamī cuz eis iret ⁊ ipi volebāt: nec poterāt ire sine eo ꝓpr̄ pactū qđ habuerāt cuz ioseph vt p̄dictū ē. ⁊ ꝺ ē qđ ꝺz: Interim fames omnem terram vehementer p̄mebat ⁊c̄. sz cum regressus eorum in egyptum retardaretur ꝓpter beniamin. e Reuertimini et emite pauxillum escarum: id est modicuz quantum sufficit ad necessitatem et non ad abundantiam. sperabat ††444
enim iacob q; domin⁹ respiceret populum suum cōcedendo q; terra daret fructum. f Respōdit iudas. quia pater repulerat p̄ces ipsius ruben p̄mogeniti: iudas qui īter ceteros erat principalioz et audacioz et rationabilioz in loquendo accepit verbum vt beniamin sibi ī custodiam traderetur, et patet littera vsq; ibi:

Hemo

a Modicū re. Piero. Aliquid resine et mellis et thymiama et stacten et terebinthū t nuces siue vt aquila t symmachꝰ trāstulerūt amygdala. vbi in nostrī codicib⁹ habet thymiama: i hebreo ē nechota: qđ aquila stoza cē transtulit: ex qđ dom⁹ nechota q in Ysaia legit manifeste cella thymiamatis siue stozacis ītelligit: eo q illa sūt aromata diuersa credita.

b Deꝰ vester: et deꝰ. tē. Aug. Mēdacium videt: sed aliqđ significare credē dū ē. Argentuz ei qđ dat et nō minuit: qđ t ꝓbatū appellatū est: illud forte ē de quo dicitur: ꝑ. xi. Eloquia dñi eloqa casta: argē. igne exapto. ter. pur. septuplū. i. ꝓbatū pfecte.

c Vidit ben. tē. Jsi. Act. 9. a Paulū qñ lux circūfulsit eū. q puulus: qz nondum maturā fidei etatez gere. Act. 7. g bat: Unde etiā adolescens legitur: dū lapidant tū stephanū vestimēta ꝙabat b Fleuit ioseph: cecitat pauli fletus ē christi: lauit faciem christus: cum baptizatur paulus: pquē a plurimis videdus ē christus. ¶ Augꝰ. Affectus boni animi semp procliuus ē ad pietatem. Unde in ioseph virtutuz possumus cōsiderare copiam. Castus erat: cū spreuit impudicitiam domine. Sapiens cū diligenti inuestigatione fratruz animos explorabat: qualiter sentirent de fratre suo vterino Justꝰ erat i ad-

¶ bibitiōe

rat scisciatꝰ. Nūquid scire poteramꝰ qđ dictuꝝ esset adducite vobiscū fratrem vrm: Judas q̄z dixit patri suo: Mitte puez mecū vt ꝓficiscamur t possimꝰ viuere: ne moriamur nos t puuli nri. Ego suscipio puez: de manu mea reqre illū † Nisi reduxero et reddidero eū tibi: ero pcti in te reꝰ oīm tpe. Si nō itercessisset dilatatio iā vice altera venissemꝰ. Jgr̄ isrl pater eoz dixit ad eos: Si sic necesse ē: facite qđ vultꝭ. Sumite de

¶ vel ctibus.

optimis terre frugibꝰ ī vasis vris t deferte viro munera: modicū resinę t mellis t stōzacꝭ t stactes et tērebinthi t amygdalaz. Pecuniāq; duplicē ferte vobiscū t illā quā inueniſtꝭ i sacculis repozrtate: ne forte erroꝛ e factū sit. Gz et fratrē vrm tollite t ite ad virū. Deꝰ aūt meꝰ oipotēs faciat eū vobis placabilē: t remittat vobiscū fratrē vrm quē tenet in vinculꝭ: t hūc beniami. Ego aūt q̄si ozbaꝰ absq; liberꝭ ero. Tulerūt q̄ viri munera t pecuniā duplicē t beniamin: descenderūtq; ī egyptū: t steterūt cozā ioseph. Quos cū ille vidisset: t beniamin simul: ꝓcepit dispensatozi domꝰ suę dicēs: Introduc viros domū: t occide victimas: instrue cōuiuiū: qm̄ mecū sūt comesturi meridie. Fecit ille sicut fuerat imperatū: et introduxit viros domū. Ibiq; exterriti dixerūt mutuo: Propter pecuniam quā retulimus ꝓius in saccis nrīs introducti sumus: vt deuoluat in nos calumniā: t violēter subiiciat seruituti: t nos t asinos nros. Qobz̄ ī ipsis foribus accedētes ad dispensatozem locuti sunt. Ozamus dñe vt audias nos. Jam ante descendimus vt emeremus escas: quibus emptis cū venissemꝰ ad diuersoziū: aperuimus sacculos nros: t inuenimus pecuniam in oze saccoz: quā nūc eodez pondere repoztauimus: sed t aliud attulimꝰ argentuz vt emamus q̄ necessaria sunt. Nō est in nostra ꝓsciētia quis eam posuerit in marsupijs nostris. At ille respondit: Pax vobiscū: nolite timere. Deus vester: t deꝰ pris vestri

a ¶ Non mentitur sapiēs dispensator: qz de pecunia verbi dei dicit.

dedit vobis thesauros in sacculis vestris. Nam pecuniā quaz dedistis mihi: ꝓbatā ego habeo. Eduxitq; ad eos symeō. Et introductꝭ domū attulit aquā: et lauerūt pedes suos: deditq; pabulū asinis eoz. Illi vo parabāt munera: donec ingrederet ioseph meridie. Audierāt enī qđ ibi essent comesturi panez. Jgr̄ ingressus est ioseph domū suā: obtulerūtq; ei munera: tenētes in manib⁹ t adozauerūt ꝓni in terra. At ille clemēter resalutatꝭ eis: interrogauit eos dicēs: †Saluꝰ ne est pater vester senex de q̄ dixeratis mihi: Adhuc viuit: Qui respōderūt: Sospes est seruꝰ tuꝰ pater noster. Adhuc viuit. Et incuruati adozauerūt eū. Attollēs aūt oculos ioseph vidit beniamī fratrē

¶ alīs paruulus.

suū vterinū: t ait: Jste ē frater vester minimꝰ de q̄ dixeratꝭ mihi: Et rursuz: Deꝰ inḡt misereat tui fili mi.

¶ vel eius.

Festinauitq;: qz cōmota fuerant viscera sua sup fratre suo: t erūpebāt lachrymę: t introīcs cubiculū flelittera vsq; ibi. y Cōmota fuerāt vi. tē. tū qz ipse solꝰ erat sibi frat vte

a Ne moriamur nos t paruuli nostri. ac si diceret: si nō vis nobiscum mittere beniamin ire nō possumꝰ: et ꝓ ꝙ nos moriemur fame: qz aliūde alimēta habere nō possumus: t sic ipemet beniamin nobiscū fame moziet: ꝓpter qđ melꝰ est q mittas euz nobiscū: etiā cū aliq̄ piculo infirmitatꝭ vel mortis q̄ q hic fame moziaḳ nobiscū. b Ego suscipio puez. in fide mea seruā dū. c De manu mea reqre illū. qz spōdeo ꝓ eo reducēdo. d Si nō intercessisset dilatatio. i retinēdo beniamī. e Jgr̄ isrl. Hic describit patris ꝓcessio. vidit enī q iudas rōnabilit loquebaꝰ: iō assensit ordinās de eoz via. f Sumite de optimis terre frugibꝰ. i. de illis q̄ raro inueniunt in egypto qz talia magꝭ acceptant. g Et deferte viro munera. ad placandū ipm. sic enī fecerat ipe iacob ad placandū esau fratrē suū: vt. ꝯ. habet. xxxij. ca.

b Modicū resine fm Jsi. t Papiam resina generalit dr gutta fluens de arboribꝰ aromaticis: q̄ indurata valet ad vnguēta t medicinas.

ī Et stozacis t sta. tē. Nota sunt arborū aromaticaz q̄ inueniunt in terra chanaā quaz lachryme fluētes t fructꝰ sūt ꝑciosi. t noie arboz hic intelligunt lachryme dicte vl fructus eaz. Sciendū tū q loco huius qđ in trāslatione nra dr: Modicū resine t stozacꝭ t stactes t terebinthi hebrei dicūt: Modicū tiriace t cere t balsami t passicarū. k Pecuniāq; duqz ꝓbabiliter estimabat q ꝓcedēte fame t īcrescēte bladū carꝰ vēderet q̄si ꝑma vice: vel vt pecunia reportata restitueret. l Ego aūt q̄. oz. tē. Qđ duplicit ītelligit. vno mō q eēt q̄si ozbatꝰ vsq; ad eoz reditū: qz nullus ꝺ filijs remāserat cū eo. alio mō q reputaret se q̄si ozbatū si beniamī mozeret qz illū solū credebat hre de vxore ꝑncipali t ꝑdilecta. s. rachel.

m Quos cū ille vidisset. Hic describit pauoris occasio ne furtū eis ipo neretur. n Mecū sunt comesturi meridie. illa enī hora reuertebaꝰ ioseph de negocijs regalibꝰ ad prandendum. o Et introduxit viros domuz. ibiq; exterriti tē. Nō ei erat consuetudo q illi qui veniebant ad emendū bladuz introducerentur in domū: sed dimittebanꝰ extra in curia vel porticu domus t ideo timuerunt ne introducerenꝰ ꝓpter pecuniam quā repoztauerāt. Cetera patent. p At ille rñdit. Hic ꝓfr ponit eoz ꝓsolatio. t ꝑmo ab ipo dispēsatoze dicente: q Pax vobiscū. qz nihil habeo ꝓtra vos. r Deus vester t deus patris vestri dedit vobis. ac si diceret: ex merito vro t patris vestri data ē vobis illa pecunia quā inuenistis in saccis vestris.

s Eduxitq; ad eos sy. ad maiorem eoz ꝓsolationē. t Attulit aquā. cogitando de eozum cozporibus.

v Deditq; pabulū asinis. curā gerens silr de eoruz animalibus: vt perfectā ipēderet eis hūanitatē. x Jgr̄ ℔ scdo describit eoz ꝓsolatio ab ipo ioseph eos dulciter alloquēdo t ptz

bibitiõe discipline delinquẽtib⁹. Pius ī ꝓuersiõe penitẽtiũ.
a Quib⁹ ap. rẽ. Seorsum appositi sũt eibi ioseph ꝙsi aduene: ꝛ seorsũ fratrib⁹ ꝙsi exteris natiõe: egyptijs ꝙz seorsũ ꝙsi indigenis: ꝙ putabãt ꝓphanũ esse cũ pegrinis cõuiuium.
b Biberũtq; ꝛ inebriati rẽ. Aug⁹. Solẽt ebriosi hic testimonũ adhibere sibi in patrociniuz ꝓpt ioseph: ꝙ valde sapiens ꝛmendatur. Sz ꝟ verbũ ꝓ saturitate ponit in scripturis. Ũñ: Visitasti terrã ꝛ inebriasti eam. qz in laude bñdictiõis ꝟ positũ est: ꝛ donuz dei cõmemorat: apparet hãc ebrietatẽ saturitatez significare. Nam ita ebriari vt inebriañ ebriosi: nec ipsi terre vtile est: qm̃ maiore humoze ꝙz sufficit: cozrũpit: sicut vita ebriosi qui non satietate se replet: sed mergit diluuio. Ca. XLIIII
c Cyphum quem rẽ. Isi. Quid sibi vult ꝙ inuẽtus est cyphus ioseph in sacculo beniamin: nisi qz ī cozde pauli celestis doctrine iam prefulgebat eloquiũ dum esset erudit⁹ in lege. Sz qz subiectus nõ erat deo intra saccuz erat cyphus: doctrina intra legem lucerna itra modiũ. Missus tñ ananias manũ imposuit: marsupiũ soluit: ꝛ argentũ reſplenduit: ꝛ decidẽtib⁹ squamis quasi sacci vinculis soluto sacco. i. deposito legis velamĩe adeptus est gratie libertatẽ: ꝛ reuelata facie ſmonis euãgeliũ ꝓdicat. An ig.

Nico. de lyra

rinus. tũ qz nõ fuerat cum aliꝭ fratribus qñ vẽdiderẽt ioseph. ꝓpt qõ magis afficiebat⁹ ad eũ. scõo cõsolat eos ioseph ī amicabili recreatiõe: cũ subdik: a Et ait p. pa. Hoĩe panis ī sacra scẽptura intelligik oĩs cib⁹. vñ. iiij. Regũ. vj. vbi dz: Appone eis panẽ ꝛ aquã. subdik: Et apposita ẽ eis cibo⁹ magna ꝓparatio. b Seorsũ ioseph rẽ. cui⁹ cã subdik cũ dz: c Illicituz enim ẽ egyptijs rẽ. causa huiꝰ ẽ vt dicũt hebrei: qz mactãt ꝛ comedũt aliq̃ aĩalia que ab egyptijs colunt.
d Sederunt coram eo. vt honozaret eos sua ꝑsentia. e Primogenitus rẽ. Fecit enī eos sedere ordinate ſm etates suas incipiẽs a ꝑmogenito.
f Et mirabant nimis. de hoc ꝙ homo quem credebant extraneuz ꝛ eos ignozantẽ fecisset eos ita sedere sicut sedebãt in domo patris sui. Si autez querak quõ nõ habuerũt ꝑ ꝟ aliquaz suſpitionẽ ꝙ ipe esset ioseph qui ꝓdictũ ordinẽ sciebat. Dicunt hebrei ꝙ ꝟ fuit qz ioseph fingebat se ꝟ scire ꝑ artem diuinãdi. percutiebat enī cozam eis cyphum suũ argenteũ: ꝛ post primã ꝓcussionem dicebat: talis ꝙ est ꝑmogenit⁹ primo sedeat: ꝛ sic cõsequẽter de aliꝭs. ꝛ hoc videk ꝓcozdare cũ eo qõ dicik se. ca. Cyphus quẽ furati estis ipe est in quo bibit dñs meus ꝛ ī quo augurari soler. ac si diceret. sicut vidistis heri in mensa.
g Maiozq; pars venit beniamin: ita vt quinq; ptibus excederet. voluit enim eũ honozare ī hoc pre aliꝭ vt videret si ꝑ hoc aliꝭ fratres ipi beniamin inuideret sic ei inuiderãt eo ꝙ a patre plus amaretur: vt ꝓdictuz ẽ supza. xxxvij. ca.
h Biberũtq; ꝛ inebriati sunt cũ eo. Hic accipik ebrietas ꝓ societate: eo mõ loquendi quo dicik Cañ. v. Comedite ꝛ bibite ꝛ inebriamini charissimi: ꝛ talis ebrietas non est vitiosa. Ca. XLIII

Moraliter

d† Interim fames omnez terram vehementer premebat. Ecci. xxiij. dicik in ꝑsona sapientie. Qui edunt me adhuc esurient. Et ideo discipuli tam edocti desiderãt ad doctorẽ reuerti vt plenius instruank: ꝛ hoc significat in reditu filiorũ iacob ad ioseph ꝙ quem doctor significatur ꝓ querendis alimẽtis. i. sapientie documentis ſz reuerti nolunt nisi cũ beniamin minimo per quem humilitas designatur aliter non proficerẽt sicut dicit saluator Matth. xj. Confiteor tibi pater dñe celi ꝛ terre qz absc̃odisti hec a sapientib⁹ ꝛ prudentib⁹. s. in oculis suis et reuelasti ea puulis. g† Et deferte viro munera. i. doctori reuerentiã debitam ꝛ honorẽ ꝛ cũ ꝟ si indigeat subsidiuz tpale. sic enim scribik. j. Cor. ix. Si nos vobis seminamus spiritualia nõ est magnũ si vestra carnalia metamus.
† Precepit dispẽsatori dom⁹ sue dicẽs introduc viros do. nam veniẽtes debite ꝓ studio sapientie sunt benigne recipiẽdi. n† Quoniam mecum sũt comesturi. cibũ sapientie q̃ reficit animas. † Meridie. i. cũ feruoze charitatis alik scĩa nõ valeret. j. Cor. viij. Scĩa inflat: charitas autez edificat. † Illi ℞o parabãt munera: donec ingrederek ioseph. Discipli enī debẽt esse pati doctorẽ honorare j. Thi. v. Qui bñ pæsunt pẽsbyteri duplici honore digni habeank maxie q̃ laborãt in ℞bo ꝛ doctrina. † At ille clemẽter resalutat eis rẽ. ꝓmo venientes sine beniamin: ꝓ quez signifikat hũilitas vt ꝓdictũ ẽ habuerũt durũ respõsum. postea venientes cũ ipo habuerũt mãsuetuz ꝓ qõ designat ꝙ supbi sunt dure increpandi: ꝛ hũiles mãsuete recipiendi: ꝛ in ꝟ est ꝓfomitas ad deũ Jaco. iiij. Deus superbis resistit humilib⁹ aũt dat gr̃am.
† Seorsum fratribus: egyptijs ꝙ vescebanꝰ simul seorsuz. qz ſm diuersaz dispositionẽ auditorũ formandus est sermo doctorũ. g† Maiozq; ꝑs venit beniamin. ꝓ quod designat ꝙ humiles sunt doctrine sapientie magt̃ capaces. Unde Aug⁹. exponens illud: maria sedebat secus pedes domini dicit: Quãto hũilius sedebat tãto amplius capiebat. Et ꝓuerb. xj. Ubi humiltas ibi ꝛ sapiẽtia. b† Biberũtq; scilicet potum sapientie salutaris.
† Et inebriati sunt. ebrietate bona ꝟ qua dicik Cañ. v. Comedite et bibite ꝛ inebriamini charissimi. Dicitur enī ebrietas ab e ꝙ est extra ꝛ bria qõ est mensura: ꝓpter quod sapientes dicũtur ebrij ꝛ sup mensurã aliozuz hoĩm sunt ꝓ sapiẽtiã eleuati. Ca. XLIIII
l Precepit autẽ ioseph. Hic ꝓsir circa descẽsum scõm filioz iacob in egyptũ describik occasio aduersitatis: qz de furto apparẽti fuerũt cõuicti ī beniamin. Circa qõ cõsiderandũ ꝙ ioseph qui erat sagax et astut⁹ postq̃z ꝑbauerat ꝙ fratres sui de eius venditiõe penitebãt. Itez ꝙ contra beniamin fratrẽ suum vteriꝰ nihil mali machinati fuerant: ꝛ ꝙ ei ꝑ ipsis honorato inuidiã nõ ꝓtendebant: vt ꝓz ex ꝓdictis: nihilomin⁹ tẽtare voluit vtrũ ipi beniamin in periculo cõstituto ẽtum possent succurrerent. ꝛ ideo sic ordinauit: vt in furto apparẽti deprehenderek beniamin: vt videret qualiter fratres sui in hoc se habe rent: nec mirandum si taliter eos ꝑbabat: quia maliciam eoꝝ in seipso expertus fuerat. et ideo in hoc ca. primo describitur eoꝝ cõprehensio. scõo cõfusibilis reductio. ibi: At illi scissis vestibus. Circa primũ cyphus ioseph in sacco beniamin absconditur requirik: denegatur: ꝛ tandẽ inuenitur. Et ꝓz litte ra exceptis paucis vocabulis que exponentur.
k Cyphũ aũt meũ argenteũ ꝛ ꝓcziũ quod dedit pone in ore sacci iunioris. Dicit in ore sacci: vt cito posset inueniri. Dicit ꝓcium. ne dispensator crederet ꝙ cyphus deberet poni in sacco iunioris loco ꝓcij. ꝛ ideo de vtroq; fecit mentionem.
l Persequere. viros cũ multitudine armatoꝝ ita ꝙ nõ audeãt resistere.
m Quare reddidistis ma. ꝓ bo. cõmittendo furtuz ꝓ dulci allocutione domini mei: et honoze quẽ vobis exhibuit in domo sua.
n Cyphũ quẽ furati estis ipe ẽ ī q̃ bibit do. m. bibit

sicut

a An ignoratis ꝛc. Aug⁹. Quid ꝫ sibi velit queri solet: An qz non serio sed ioco dictum est vt exitus doceret:nō est habēdū mēdaciū. Mēdacia enim a mendacib⁹ serio agūtur:nō ioco. Cū aūt q̄ nō sunt tanq̄ ioco dicuntur:nō putanꝫ mēdacia. Sed magis mouet:quid sibi velit hec actio ioseph: qua frēs suos donec eis aperiret quis esset totiens ludificauit:ꝛ tanta expectatione suspendit. quod licet tāto sit suauius cum legitur quāto fit illis opinati⁹ cuz quibus agitur: tamen sapientie illius grauitate nisi magnū aliq̄d isto quasi ludo significaretur: nec ab illo fieret:nec scriptura diceret: in q̄ sanctitas tanta:ꝛ ꝓphetandoꝝ intentio futuroꝝ. Nō negligenter ergo cōsiderandū puto tantā miseriam in perturbatione fratrum suoꝝ quā modo ioseph q̄ndū voluit tenuit: ꝛ q̄nta voluit mora produxit:et tanto eos faciens calamitosos:q̄nto ipsoꝝ futuram leticiā cogitabat. ꝛ quod agebat vt eoꝝ gaudiuz differeret ad hoc agebat: vt dilatione cumularetur tanq̄ non essent cōdigne passiones tantilli tpis ad futurā gloriam exultationis future cognito fratre quem a se perditum extimabant.

b Cui iudas ꝛc. Aug. Multa in narratiōe inde aliter dicta sunt q̄ cū illis egerat ioseph: q̄uis apud euz loqueretur: vt omnino ō in simulatiōe exploratoꝝ nihil diceretur. qō vtꝝ consulto tacituz sit: an id fecerit perturbationis obliuio non appareret. Nam ꝛ illud qō dixerūt se a ioseph interrogatos ō pr̄e ꝛ fratre suo:se aūt illi interroganti indicasse mix ē: si vel ad sentētiam pōt ipsa puenire narratio: vt eā ꝓfert eē veracem quā q̄ ꝛ si aliq̄ falsa in ea sūt:falli potu⁹ p obliuiōez potuit: q̄ auderet mētiri. Apud eū p̄sertī cui nō sic nesciēti: hz q̄ nouerat euz scire: vt eū flecterent ad misericordiam narratiōi inserebat.

Dixit est in q̄ bibit dñs me⁹: ꝛ in q̄ augurari solet. Pessimā rem fecistis. Fecit ille vt iuserat ꝛ apprehensis p ordinē locutus est. Qui respōderunt: Quare sic loquit dñs noster: vt serui tui tm̄ flagitij cōmiserint. Pecuniaz quā inuenim⁹ in sūmitate saccoz reportauim⁹ ad te ō terra chanaan: et quō cōsequēs est vt furati sim⁹ de domo dñi tui aurum vel argentum? Apud quēcunq̄ fuerit inuentum seruoz tuorum qō queris moriatur:et nos serui erimus dñi nostri. Qui dixit eis: Fiat iuxta vestrā sententiā. Apud quēcūq̄ fuerit inuentū:ipse sit seruus me⁹: Vos autē eritꝭ innoxij. Itaq̄ festinato deponētes in terrā saccos aperuerunt singuli. Quos scrutatus incipiēs a maiore vsq̄ ad minimū inuenit cyphum in sacco beniamin. At illi scissis vestibus oneratisq̄ rursuz asinis reuersi sunt in opidum. Primusq̄ iudas i cū fratribus ingressus est ad ioseph. Nec dum enim de loco abierat. Omnesq̄ añ eum in terrā pariter coruerūt. Quib⁹ il-

§ verba pro verberib⁹ irrogat fratribus:ne remanerat impunitum fraternum scelus.

le ait: Cur sic agere voluistis † An ignoratis q̄ nō sit similis mei in augurandi sciētia? Cui iudas: Quid respōdebim⁹ inq̄t dño meo: vel quid loq̄mur: aut iuste poterimus obtēdere? Deus inuenit iniquitatem seruoz tuoz. En omēs serui sum⁹ domini mei:ꝛ nos ꝛ apud quē inuentus est cyphus. Respōdit ioseph: Absit a me vt sic agā. Qui furatus est cyphū ipse sit seruus meus:vos aūt abite liberi ad patrem vestrum. Accedens propius iudas confidenter ait: Oro domine mi:loquat seruus tuus verbū in auribus tuis:et ne irascaris famulo tuo:Tu es enī post pharaonē dñs meus. Interrogasti prius seruos tuos:habetꝭ patrē aut fratrē:et nos respondim⁹ tibi dño meo: Est nobis pater senex et puer puulus qui in senectute illius natus est. Cui⁹ vterin⁹ frater ē moz

a § quasi hic solus est supstes ō marre sua:sic enī opinabant.

tuus:ꝛ ipsum solū habet mater sua: pater ꝝo tenere diligit euz. Dixistiq̄ seruis tuis: adducite eum ad me et ponam oculos meos super illum. Suggessimus tibi domino meo: non potest puer relinquere patrem suum. Si enim illum dimiserit:morietur. Et dixisti seruis tuis:† Nisi venerit frater vester minimus vobiscū nō videbitis amplius faciē meā. Cum ergo ascendissemus ad famulū tuū patrez nostrum: narrauimus ei omia que locutus est domin⁹ me⁹. Et dixit pater noster.

sicut vidistis heri in mensa sua. a Et in quo augurari solet.sicut exptꝫ estis ordinādo vos i mensa. b Pessimā rē fc.qz ingratitudo est pessimū vitiū. c Pecuniā quā inue.in sū.saccoꝝ reportauim⁹. Argumentū ē a maiori pte.q̄si dicant. nō retinuimus nec celauim⁹ illud qō erat extra egyptū ꝛ in terra chanaā de quo magis videreꝫ:ergo nec ꝫ cōmisim⁹. d Fiat iuxta vestram sententiā. Confitētes enī de sua innocentia nimis obtulerāt:qz ꝓ furto simplici fm leges scriptas null⁹ dz mori:iō dispēsatoz tēpauit negociū dicēs. Fiat iuxta vr̄am sniaz.i.aliq̄ mō ab ipa declinādo. e Apō quēcūq̄ fuerit inuētū:ipe sit seru⁹ me⁹.loq̄tur in ꝑsona dñi sui.q̄rebat eī solū beniamī vt p ꝫ videreꝫ qualr aliq̄ dimitterenꝫ liberi ei succurrerēt i tali necessitate. f Quos scru.i.a ma.ne si scrutat⁹ stati fuisset saccuz beniamī apperet ꝓbabilr q̄ ibi absc̄ditꝭ cyphū. g Inuenit cy.i sa. be. q̄re nō facit mentionē de pecunia ibi iuēta? qz iā eis ō.dixerat:q̄ alia pecunia in saccis inuenta erat a deo eis data:ꝛ qz eadē ratiōe q̄ accusaret beniamī de pecunia accusasset oēs alios cū pecunia cuiuslibet repta fuisset i ore sacci sui:ipe aūt volebat fm ordinationem ioseph calūniari beniamī solū: vt p ꝫ ꝓbareꝫ alio q̄ affectio ad ipz vt p̄dictū ē. h At illi. Dic cōsequēter describit eoꝝ cōfusibil reductio tanq̄ cōuictoꝝ de appenti furto. ꝛ scō miscōie iplorato:ibi: Cui iudas. Circa p̄mū ꝛ sic: At illi ꝛc. in signū tristicie. ꝫ eī erat mod⁹ antiq̄ occurrēte casu magne aduersitat. i Primusq̄ iudas. qz inter fratres erat p̄cipalior ꝛ cōstātior. ꝛ qz apō p̄cez erat ꝓ beniamī fideiussor: vt p̄dixi. ē causa p̄cce. ꝛ ideo cā erat magis sua q̄ aliorum. k Necdū eī de lo.ab.s.ioseph: q̄ expectabat fratrū suoꝝ reditū: vt p̄fecte ꝓbaret coꝝ animū. l Omnesq̄ ante eū in terra. coꝝ.vt ei⁹ animū ad miscōiam ꝓuocarent. m Cur sic agere vo.ac si diceret.illud qō fecistis ē de se pessimū. ꝛ iō nullo modo debuissetis ꝫ velle facere. n An ignorat⁹ ꝛc. ac si diceret.dato q̄ hēatis pessimā volūtatē:tm̄ debuistis retrahi a tali fctō cū sciueritis me habere augurādi scientiā per quā potera vos dep̄hendere o Cui iudas. Dic describit miscōie imploratio: vbi iudas vt facilius ꝑpetret illud quod est dulcoris:primo cōfitetur illō qō est rigoris dicens: p Quid respondebimus inquit ꝛc.q.d. nihil possumus.qz inuentio cyphi erat notoria nec fraudē audebāt imponere familie ioseph.qz si id facerēt:negociū suuz peiorarēt. q Deus inuenit iniquitatem seruoz tuoz.i.peccata nostra alias occulta deus fecit inueniri.i.ad punitionem deduci per illud infortuniū qō nobis accidit. r En omēs serui sumus domini mei.de rigore enim iusticie nō solum pro furto punit ille apud quez res furata inuenitur:sed etiam illi qui sunt in eius societate et maxime quando sunt fratres. s Absit a me.q.d.nolo vobiscum agere cum tanto rigore. t Qui furatus est cyphum ꝛc. Hoc autem dicebat vt ꝓbaret si beniamin dimitterent solū in seruitute. v Accedēs ppi⁹ Dic secundo iudas ꝓcedit ad impetrandū qō erat misericordie ꝛ dulcoris.ꝛ primo captat ipsius ioseph beniuolētiā dicēs: Oro domine mi ꝛc. secundo ad suū ꝓpositum obtinēdū inducit quadruplicē rōnē dicēs: x Interrogasti prius seruos tuos ꝛc. Intendebat enim impetrare q̄ ipe maneret in seruitute pro beniamin: ita q̄ beniamin cū alijs fratribus rediret ad patrez. et ad hoc

obtinēdū

† .22.q.2.c quod ait.

† 3.43.b

obtinendū ꝑmo inducit rationem ex pte patr̄ sui q̄ de furto hui⁹ cyphi nullo mō debebat ī culpari: cū ipe esset absens: et ētiā iustus: q̄ pecuniā a filijs reportatā remiserat ī egyptū. ⁊ iō nullo mō debebat habere suspectus ō furto illo q̄ factū fuisset de suo mādato: ⁊ tñ si beniamin remaneret ī seruitute ītātū diligebat eū q̄ credebat ꝓbabilit̄ mori ꝑ dolore. qō videbat valde durū ⁊ rōni absonū. hāc aūt rōnē deducit iudas diffuse vt magis moueat animū ioseph ad cōpatiendū patri: ⁊ ptz lr̄a vsq; ibi: a Vos scit̄ q̄ duos genuerit mihi vxor mea. Ista est rachel q̄ fuit ꝓncipal⁹ et ꝓma vxor ei⁹: et etiā sola q̄tū fuit ex petitione iacob: q̄ lya fuit sibi cōiuncta ꝑ deceptionē laban: ⁊ due ancille ad petitionez rachelis ⁊ lye. vt habetur. ō. xxix. ca: et xxx. b Egressus ē vn⁹. de societate mea. c Et dixistis bestia deuorauit eum. Videt̄ q̄ ioseph hic poterat arguere iudam de cōtradictiōe ſm reꝓhensionē supra positā. xlij. ca. vbi excusauerūt se de circuitu ciuitat̄: dicētes q̄ hoc fecerāt ad querēdū fratrez suū perditū: ⁊ hic dicit̄ q̄ dixerāt ꝓr ipm esse deuoratū a bestia. Ad q̄ dicendū q̄ licet nō oporteat iudā ⁊ fratres suos excusari de mēdacio: tñ hic nō sequit̄ dictoꝝ suoꝝ cōtradictio: q̄ statim posset iudas respōdere q̄ dixerant patri ipm esse deuoratū a bestia postq̄ redierāt ad ipm ex egypto: cōcludētes q̄ ex q̄ nō inuenerāt eum reputabāt eū a bestia deuoratū. ⁊ eodē mō poterāt respōdere de b q̄ dixer̄t hic. Cui⁹ vterin⁹ frater mortu⁹ est. q̄ hoc dixerūt postq̄ ipm quesierāt per ciuitatē ⁊ ex q̄ nō inuenerāt eū: ꝓbabiliter estimabāt eum esse mortuum.

d Ego ꝓprie. Hic inducit sc̄am rationē ex pte sui. q̄ fideiussor tenebat̄ ꝓ illo ꝑ q̄ sponderat. Judas autē fideiussor erat ꝑ beniamin vt ꝓdictū est ex q̄ cōcludit q̄ debebat remanere in seruitute ꝓ beniamin. ⁊ ptz lr̄a. e Manebo itaq; seru⁹ tu⁹. Hic ponit̄ tertia ratio ad idez ex aptitudine iude: erat enī homo ꝑfectior ⁊ aptior ad seruiendū in omnib⁹ opib⁹ laboriosis ⁊ belicis q̄ beniamin ꝓpter q̄ nō debebat refutari ista petitio. f Nō enim possum redire ad patrez. Hic inducit̄ quarta ratio ad idē: q̄ iste iudas nullo mō posset videre anxietatē ꝓprisui: si rediret sine beniamī. ⁊ iō sibi erat cōdescendēdū vt remaneret in seruitute ꝑ ipso: maxime cū esset aptior illo in omnib⁹ operib⁹. Ca. XLIIII

Moraliter. ī† Precepitq; ioseph dispēsatori ⁊c. Sequit̄: k† Cyphū aūt meū argenteū ⁊ pciū q̄ō dedit tritici pone in ore iunioris. Scām sensū lr̄alez ad b ioseph fecit absc̄ōdi cyphū in sacco beniamin fratris sui vterini ⁊ ipm conuinci de furto apparenti: vt ꝑ b ꝓbaret si fratres alij vere diligerēt ipm: q̄ si retēto beniamin ipi statim abiissent signū fuisset inuidie et odij ad ipm: eo q̄ pater plus alijs ipm diligebat: sic̄ ioseph exptus fuerat de seipo. ꝑ hoc aūt q̄ oīno conati sunt eū liberare apparuit xp̄itas dilectiōis ad ipm. Per b aūt moraliter habet̄ q̄ bon⁹ doctor qui ꝑ ioseph significat̄ vt ꝓdictū ē. nō solū debet esse sollicit⁹ de discipulis suis ꝓmouēdis in sc̄ia. sed etiā de nutriendis ipis ⁊ ꝓseruādis in charitate mutua: exemplo christi dicētis Joh. xiij. Mandatū nouū do vobis vt diligatis inuicē. ⁊ itez ibidē: In b cognoscent oēs q̄ discipuli mei estis si dilectionē ad inuicē habueritis. Et iō si vnus eoꝝ accusef̄ de crimine sicut fuit beniamin: alij tenenf̄ euz liberare inq̄tū possunt salua tñ ꝓscīctie puritate. Allgorice xp̄o ꝓ cyphū argenteū in sacco beniamin positū ꝓfigurat⁹ fuit paulus aplus ex tribu beniamin nascitur⁹ q̄ fuit vas electionis sapiētie dei ꝑ plenū ⁊ eloquētia bona que ꝑ sonoritatē argēti designat ꝓdictū ad portandū nomē dñi nr̄i iesu christi cor̄ gentib⁹ ⁊ regibus ⁊ filijs isr̄l. vt habet̄ Act. ix. Per liberationē xp̄o beniamin figurata fuit liberatio pauli ī damasco de qua fratres fuerūt valde solliciti vt ibidē habetur.

Reuertimini ⁊ emite nobis paxtritici. Cui dixim⁹: Jre nō possumus: Si frater nr̄ minim⁹ descēderit nobiscū: ꝓficiscemur simul: Alioq̄n illo absente nō audemus videre faciē viri. Ad q̄ ille rñdit:
a Vos scit̄ q̄ō duos genuerit mihi vxor meat Egressus ē vn⁹: ⁊ dixistis bestia deuorauit eū: ⁊ huc usq; ñ cōparet. Si tuleritī ⁊ istū: ⁊ aliq̄d ei ī via ꝓtigerit: deducetī canos meos cuz mgroze ad inferos. Jgit̄ si intrauero ad seruum tuū patrē nostrū: ⁊ puer ōfuerit: cū aīa illi⁹ ex hui⁹ aīa dependeat: Videritq; eū nō esse nobiscū morief̄: ⁊ deducēt famuli tui canos
b ei⁹ cū dolore ad inferos. Ego ꝑ ꝓprie seru⁹ tu⁹ sim: q̄ ī meā hūc recepi fidē: ⁊ spopōdi dicēs† Nisi reduxero eū: pcti re⁹ ero ī patrē meum oīm tpe. Manebo itaq; fu⁹
c tu⁹ ꝑ puero ī mysteriū dñi mei: ⁊ puer ascēdat cū fratrib⁹ suis. Nō eni possū redire ad patrē absente
d puero: ne calamitat̄ q̄ oppressura est patrez meū testis assistam.

Non sepo/terat vltra cohibere ioseph multī cozā astātib⁹ vñ ꝓcepit vt egrederenf̄ cūcti foras: ⁊ nullus itereſſet alien⁹ agnitioni mutuę† Eleuauitq; vocē cū fletu: quā audierūt ęgyptij: oiscz dom⁹ pharaōis: ⁊ dixit fratribus

§ Sic iudeis diu xp̄m ignorantibus circa finem mundi innotescens exhibebit se eis placitum: qui ꝓius cuz senserant iuste iratum:

suis: Ego sum ioseph. Adhuc pf† meus viuit? Nō poterāt respon/ l dere frēs: nimio terroze pterriti.

Ca. XLV

Non se poterat vltra cohibere ioseph. Hic consequenter describitur manifestatio fraternitat̄ vbī primo describitur hui⁹ manifestatiōis modus. et secūdo fruct⁹. ibi: Auditumq; est ⁊c. § Circa primū ostenditur vehementia dilectionis. ⁊ secūdo clementia remissionis. ibi: Ad ꝗs ille. tertio gratia ꝓmissionis. ibi: Festinate. quarto instantia cōsolationis. ibi: En oculi vestri. § Circa ꝓmū dicitur. Non se poterat vltra cohibere ioseph sez quin se manifestaret: tuz quia ratio eū inducebat ad hoc: eo q̄ per preterita certificatus erat de penitentia fratrum suorum de eo q̄ vendiderāt ipsum: et de bona et fideli affectione eorum ad beniamin fratrem suum vterinum. tum quia pietas fraterna non permittebat eum amplius continere pietatis interioris signa.

b Et nullus itereſſet alien⁹ ⁊c. Nō q̄ ioseph vellet celare q̄ essent frēs sui: vt patet infra: sed quia in sui manifestatiōe volebat aliquid dicere quod latere volebat egyptios ne fratres sui coram eis confunderentur. vt patebit.

i Eleuauitq; vocem cū fletu. ex magno affectu pietat̄. Quā audierunt egyptij: qui erant de domo ioseph. licet enim essent exclusi a loco: non tamen ita longe recesserant quin illam vocem possent audire. et bene volebat ioseph q̄ audirent illud quod tunc dixit scilicet: Ego sum ioseph. et subditur:

k Omnisq; domus pharaonis ⁊c. non q̄ audirent vocem ioseph immediate sed per relationem egyptiorum qui erant ꝑ pe ioseph. l Non poterant respondere fratres ⁊c. Erant enim memores de malo quod ei fecerant et cum dominū terre videbant. ⁊ ideo nō fuit mirum si fuerāt valde territi.

Additio. An ignoratis ⁊c. In hebraica nō dicitur: An ignoratis ⁊c. sed ponuntur quedam verba quorum sententia est: An ignorat̄ q̄ homo similis mei posset per auguria talia scire? quod videtur magis consonum rationi. ipsi enī non habebāt vnde debuissent scire q̄ ioseph esset maximus augurator: sed bene poterant presumere q̄ ioseph cū esset tam potens posset habere augures quoscunq; voluisset: presertim cū in egypto essent multi cōiectores ⁊ talibus vtentes artibus ꝓout ex multī locis sacre scripture potest hoc haberi: vnde posset scire talium veritatez: ſm Aug̃. xo. ꝓout sanctus Tho. in sc̄a sc̄e. q. xcv. Joseph xo hoc dicebat nō seriose sz refrenās se ad illud q̄ vulg⁹ de eo opinabat: q. ſ. credebāt ipm ioseph esse eruditissimuz i oīb⁹. vñ. ō. xlj. Pharao dicebat: nūq̄d sapiētiorem ⁊ talem tui inueniri potero. †ī. 37. b

Replica correctorij ꝛ Burgēſ. In ca. xliij. vbi Burgēſ. mouet difficultatē de arte augurādi ipsi⁹ ioseph nō multū recedit a postillatore: nec refert multuz in sensu lr̄ali an ꝑ se vl ꝑ alios se diceret augurādi hr̄e peritiā cuz sint xba curialia: sicut multa in illa historia cōtenta: vel q̄ illud dictū: An ignorat̄ ſm beatū Aug̃. referat ad famā ō ioseph ꝓsumptam ⁊c. †ī. 43. b

Ca. XLV

Non se poterat vltra cohibere ioseph. Hic consequenter describitur manifestatio fraternitat̄ vbī primo describitur hui⁹ manifestatiōis modus. et secūdo fruct⁹. ibi: Auditumq; est ⁊c. § Circa primū ostenditur vehementia dilectionis. ⁊ secūdo clementia remissionis. ibi: Ad ꝗs ille. tertio gratia ꝓmissionis. ibi: Festinate. quarto instantia cōsolationis. ibi: En oculi vestri. § Circa ꝓmū dicitur. Non se poterat vltra cohibere ioseph sez quin se manifestaret: tuz quia ratio eū inducebat ad hoc: eo q̄ per preterita certificatus erat de penitentia fratrum suorum de eo q̄ venditerāt ipsum: et de bona et fideli affectione eorum ad beniamin fratrem suum vterinum. tum quia pietas fraterna non permittebat eum amplius continere pietatis interioris signa. †ī. 44. b 45. a

a Misit me deus añ ꝛc. Aug. Quid est q̄ iuxta alia exẽplaria ita legitur: Misit enim me deus añ vos: remanere reliq̄as vestras sup terrã: ꝛ enutrire semen reliquiarũ vr̃az magnuz? hoc enī nõ vsq̄ quaq̄ cõsonat: vt reliquias iacob accipiamus etiaz filios eiꝰ: cuz omnes sint incolumes: an forte illud signi ficat secreto mysterio qs̄ aplus Rom.9.f ait: Reliquie p electiõez gratie salue facte sũt. ad hoc enī occisus est xp̃s a iudeis: ꝛ traditus est gentibꝰ: tanq̄ ioseph egyptijs a fratribꝰ
2.Cor.11.e añ: Nã et ego israelita suz: vt et plenitudo gẽtium intraret: ꝛ sic oĩs israel saluus fieret.

b Et habitabis ĩ ter. ꝛc. Additũ ē Hiero. In hebreo nõ habeť: Añ error increuit qs̄ terra gessen ĩ arabia sit. Porro sicut in nris codicibꝰ ẽ p extremum m. scribitur iessem qs̄ mihi nequaq̄ placet terraz significare complutã. iessen enī in imbrem vertitur: vbi ꝛ in pleriq̄ gessem reperiť. c Et gauisus ē ꝛc. Nec ẋba pharaonis q̄ ad ioseph de iacob ꝛ filijs eiꝰ locutꝰ est: significãt gaudia gẽtilis ppli de cõuersione iudeorum. Magna eī deuotio ẽ eccle/sie gentiũ q̄ israelitic⁹ populꝰ ad fidez veniat quibꝰ si conuertanť ꝛ fidei ptices extiterĩt: ꝓmittit spiritualeſ opes x̃tu tũ ꝛ gr̃am spũs quã q̄ accipit in digẽtia boni nõ laborabit.

Ad q̄s ille clementer: Accedite inquit ad me. Et cũ accessissent ꝓpe: Ego sum ait ioseph frater vester: quẽ vẽdidistis in egyptũ. Nolite pauere: nec vobis duruz esse videať q̄ vendistis me in his regionibꝰ:

§ Nisi enī a iudeis traditꝰ fuisset xp̃s saluus nõ eẽt mũdus.

a Pro salute enī vestra misit me deꝰ ante vos in egyptũ. Bienniũ ē q̄ fames cepit in terra esse: et adhuc quinq̄ anni restãt: q̄bꝰ nec arari poterit nec meti. Premisit q̄ me deꝰ: vt reſuemini sup terrã: ꝛ escas ad viuẽdũ habere possitĺ. Nõ vr̃o ꝓsilio: sed dei voluntate huc missus sum: q̄ fecit me quasi patrem pharaonis: ꝛ dñm vniuersę domus eius: ac principẽ ĩ oĩ terra egypti. Festinate ꝛ ascẽdite ad patrẽ meum: ꝛ dicet̃ ei: Hec mandat filiꝰ tuus ioseph. Deus me fecit dñm vniuersę terrę

§ als moriaris.

b egypti. Descende ad me ne moreris: ꝛ habitabis in terra iessen. Eriscq̄ iuxta me tu et filij tui: ꝛ filij filioꝝ tuoꝝ: oues tuę ꝛ armenta tua ꝛ vniuersa q̄ possides: ibiq̄ te pascaz. Adhuc enī q̄nq̄ anni residui sunt famis: ne ꝛ tu pereas ꝛ domꝰ tua: ꝛ omia quę possides. Ẽn oculi vestri et oculi fratris mei beniamī videť q̄ os meũ loquatur ad vos. Nũciate patri meo vniuersaz gloriã meã: et cũcta q̄ vidistis in egypto. Festinate ꝛ adducite eũ ad me. Cũq̄ amplexatus recidisset in collũ beniamin fratris sui: fleuit: Illi quoq̄ flentes similiť sup colluz eius. Osculatusq̄ ẽ ioseph oẽs fratres suos ꝛ plorauit sup singlos. Post q̄ ausi sunt loqui ad eũ. Auditũq̄ est et celebri sermõe vulgatũ in aula regis: vene

a § qui typum gentilis populi gerit: qui gauisurus est in fine de conuersione iudaici populi.

c rũt fratres ioseph: et gauisus est phãrao atq̄ oĩs familia eiꝰ. Dixitq̄ ad ioseph vt

a § Christus apostolis suis imperat.
b § Hec figura sunt gentilis populi qui ignobilis postea ꝛ christi sponte subijt.

impãret fratribꝰ suis dicẽs: Onerãtes iũ

a § inuitare ad fidem iudeorum perfidiã.

menta ite in terrã chanaan: ꝛ tõllite inde patrem vestrum: et cognationem: ꝛ veni

a § Copiã diuinaꝝ scripturaꝝ quibꝰ gentes abundant.

te ad me: ꝛ ego dabo vobis omnia bona

§ Suauitatem spiritualis intelligentie.

egypti: vt comedatĺ medullã terrę. Precipe etiã vt tollãt plaustra ꝺ terra egypti ad subuectionẽ puuloꝝ suoꝝ et cõiugũ. Et dicito: Tollite patrẽ vestrũ: et properate q̄totius veniẽtes: nec dimittatis q̄c

§ vetere testamento.

q̄ de suppellectili vestra: q̄ omnes opes

§ fratres ioseph. § apostoli sunt fratres christi.

egypti vestrę erũt. Fecerũtq̄ filij israel vt

a Ad quos ille. Hic describiť clementia remissionis. vidit enī eos territos ꝓpter malum qd̄ ei fecerãt: nõ voluit eos certificare de plena remissione dicẽs: b Accedite inq̄t ad. ꝓfidenter et secure. Et cum accessissent ꝓpe. c Ego sũ ait ioseph frater vester quẽ vẽdidistĺ in egyptuz istud volebat eis dicere submisse: ꝛ nõ fecit eos ꝓpe venire: ne egypty audirẽt ꝓditionẽ quã fecerant: ꝛ sic eos despicerẽt. d Nolite pauere ꝛc. ac si diceret exp̃sse. totũ remitto vobis ex corde: q̄ certitudinaliter ꝓbaui vr̃am penitẽtiã de me: ꝛ certã amicitiã vr̃az erga beniamī fratrẽ meũ. e Nec vobis durum esse videať ꝛc. Hoc addit ad maiorẽ eoꝝ certificationez. f Pro salute enim vr̃a misit me deus. quia ſm Aug'. Deus adeo omnipotẽs est ꝛ bonꝰ q̄ nõ pmitteret mala fieri nisi inde maioza bona eliceret. et sic permisit ioseph vẽdi ꝓpter salutem populi tpe famis future.

g Quibus nec arari ꝛc. nisi modicũ quod quasi nihil reputandũ est. Jstius aũt sterilitatis aliã dicunt causaz esse nimiã inundantiã nili: q̄ cooperiebat terrã egypti intantũ q̄ nõ poterat ꝙueniẽter coli. Sed istud nõ videť verũ: q̄ ista causa nõ fecisset sterilitatẽ in terra chanan ꝛ in aliꝭ regionibus vbi nõ fluit nilus: ꝛ tamẽ in illis fuit sterilitas ꝛ fames: vnde dicitur. ē. xlj. ca. Omnesq̄ p uincie veniebant in egyptum vt emerẽt escas: et malũ inopie tẽperarent. Et ideo alij dicũt ꝛ verꝰ vt videtur q̄ dicta sterilitas processit ex nimia sic citate: ꝓpter quã nec in egypto nec alibi terra poterat bene coli sufficienter. h Non vr̃o ꝓsilio. sez solũ: q̄ ualidũ esset nisi deꝰ pmisisset ꝛ ad bonũ ordinasset. i Fecit me quasi patrẽ ꝛc. q̄ p saplentiã quã deꝰ dedit mihi pharao credit mihi sicut patri. k Festinate. Hic ꝓñ describiť gratia ꝓmissionis: q̄ ꝓmisit eis ꝓuidere ꝺ victualibus cũ pr̃e suo ꝓ q̄ mãdauit per eos dicens:

l Ascẽdite ad patrẽ meũ ꝛc. q̄ terra ꝓmissiõis in qua erat iacob altioz est respectu rerre egypti. m Habitabis in terra iessen. Nolebat eĩ ioseph q̄ pater suus ꝛ fratres venirent ad presentiaz regis donec informassetˀ eos qualiter deberẽt se habere in cõspectu eius: ꝛ ideo voluit q̄ starẽt ĩ terra iessen vbi occurreret eis ad eos informanduz: quod et fecit vt habetur ca. sequenti.

n Ẽn oculi vestri. Hic describitur instantia consolationis: quia post predicta iterũ consolať eos ad maiorem certificationem dicens: Ẽn oculi vestri ꝛc. ac si diceret: sicut certuz est vobis q̄ me videtis: ita certa sunt omnia que dixi vobis ad cõsolationem vestraz. o Qz os meum loquatur ad vos. Loquebatur enī eis hebraice: ꝛ non per interpretem: sicut antea fecerat. p Post que ausi sunt loqui ad eum. q̄ manifeste viderant q̄ vere ꝛ nõ ficte loquebať. q Auditũq̄ est. Hic consequẽter describitur dicte manifestatiõis fructus: vbi primo describiť serenitas imperij ĩ regesco ꝺ sedulitas obsequij in ioseph. ibi: Quibꝰ dedit ioseph. tertio suauitaſ gaudij in pr̃e. ibi: Qui ascendentes. Circa primũ dicitur sic: Auditũq̄ est ꝛc. ꝓ relationẽ eoꝝ qui secuz erant in domo ioseph. r Et gauisus est pharao ꝛc. Licet diligerẽt ioseph ꝓpter bona que eis fecerat: tñ erat eis turpe q̄ hõ qui fuerat seruꝰ empticius ꝛ eductus de carcere haberet tãtũ dominiũ ĩ regno: ꝛ iõ qñ sciuerãt q̄ haberet tot fratres ꝛ taliter formatos q̄ bñ videbanť nobiles ꝛ ꝺ bono loco: fuerť sup hoc ꝓsolati: ꝛ iõ ꝑcepit rex vt pater ꝛ fratres ꝛ alij ꝓpinq̄ venirẽt ĩ egyptũ: paratꝰ eos sustentare ꝛ honozare: vt ptz ĩ lra. vñ subdiť: s Omnes opes egypti vestre erũt. i. de oĩbꝰ opibꝰ habebitis ad sufficientiã. Hebrei tñ dicũt q̄ ꝺ dixit prophetice q̄dãmõ: iz ꝺ nõ itelligeret: q̄ ꝓ xp̃o eiꝰ significabať q̄ futuꝝ erat in filijs israel q̄ exẽtes de egypto asportauerũt secũ opes egypti: vt habeť Exo.xij. Sic ꝛ cayphas loquẽs de morte xp̃i: dixit: expedit vobis vt vnꝰ moriať hõ ꝓ pplo Joh. xj. Et ꝓ eius verbum significabať q̄ mors christi

esset

Ga Beniamin xõr. Hic. Trecẽti argẽtei dantur beniamĩ: q̃s a xp̃o accipit q̃ predicat trinitatẽ: vl xp̃i crucẽ. Vñ paulus ait:
1.Cor.2.a a Non iudicaui me aliq̃d scire ĩter vos nisi xp̃m iesum ⁊ hũc crucifixũ. Quinq̃ stolas accepit. i. sapientiam oĩm sensuũ. Precellit g̃ paul⁹ abũdãtia meritorũ q̃z ⁊ fratres. i. alij predicatores hñt gr̃az suã. i. binas stolas: vt ꝓficiant christũ deũ ⁊ hoĩes. vñ
Prou.31.c Gẽs domestici ei⁹ vestiti duplicib⁹. i. mystica ⁊ morali intelligẽtia. Mittunt et patri munera: ⁊ christ⁹ ꝓmissis munerib⁹ inuitat populũ suũ. Mũera portãt asini. i. gentiles
ꝓ.22.q.1.c. mouet ꝯ. sicut etiã ibi posit⁹ erat in infimis. inutiles ⁊ laboriosi: nũc ãt vtiles portãt in typo xp̃i munera: i euãgelio mũerũ largitorẽ.

Ha Quo audi. ⁊c. Jsi. Expauit iacob. i. plebs incredula: q̃z p⁹ q̃ gesta xp̃i cognouit: reuixit spũs ei⁹: et qui mortu⁹ videbat fide resurrectionis xp̃i viuificatur. Vocatur g̃ a filijs suis: id a petro paulo ⁊ lus iudeorũ ad iohanne: popugr̃az. Occurrit illi iudas q̃ inẽptat ꝓfessio: q̃ precedit ꝓfessio quos añ ꝓfidia possidebat: ⁊ sic ioseph. i. xp̃s occurrit: q̃ senẽ iã etate suscipiat vltio tpe pp̃m iudeoz non ꝑm merita: q̃z ꝑz electiõez gr̃e ⁊ ipo nat manũ super oc̃los ei⁹: ⁊ cecitatẽ auferat q̃ distulit: vt postremus crederet: q̃ añ nõ putauit eẽ credendũ. Vñ: qz cecitas ex pte ĩ isr̃l
Rom.11.c Gdonec eis mãdatũ fuerat. Quib⁹ dedit ioseph plaustra ꝑm pharaonis imperi
a ꝙ Quia christus ordinauit his q̃ euangeliũ enunciant de euangelio viuere. ꝙ Apostolis
um: et cibaria ĩ itinere. Singulis q̃z
a ꝙ Scientiã diuinitatis christi: et humanitatis predicandam ⁊ dilectionem dei ⁊ proximi.
a proferri iussit binas stolas. Beniamin vero dedit trecẽtos argẽteos:
a ꝙ .i. sciam et moderationem q̃nq̃ sensuum: que amplior in paulo. b ꝙ per apostolos mittitur iudeis thesaurus fidei et honestas morum.
cũ q̃uinq̃ stolis optimis. Tãtũdez pecunię ⁊ vestiũ mittẽs p̃ri suo: ad
a ꝙ doctores ex gentib⁹ decalogi mãdat̃ instructos.
dens eis ãsinos decez q̃ subuecherẽt
ꝙ Omni plenitudine scientie iudeos imbuerent.
ex omnib⁹ diuitijs egypti: ⁊ totidez
a ꝙ Que pseudo apostolos significare possunt de quibus dic̃ apostolus: Siue ex occasiõe siue ex veritate annuncietur christus.
asinas triticũ in itinere panesq̃ poz
tates. Dimisit g̃ fratres suos: ⁊ p̃fi
ꝙ Nolite cõtendere de temporalibus.
ciscentibus ait: Ne irascamini ĩ via: b
ꝙ Apostoli.
Qui ascẽdẽtes ex egypto: venerĩt in c
ꝙ Judeam.
terrã chanaan ad patrẽ suũ iacob: ⁊
ꝙ Christus incarnatus est.
nũciauerũt ei dicẽtes† Joseph filius
ꝙ dominus est orbis terrarum.
viuit et ipse dñatur ĩ oĩ terra egy
a ꝙ aduentu christi. b ꝙ Judaicus populus.
b pti. Quo audito iacob: ⁊ q̃si ỏ graui
ꝙ torpore carnalis vite. ꝙ ad primã suasionem.
somno euigilãs: tñ nõ credebat eis:
illi ecõtra referebãt oẽm ordinẽ rei. d
a ꝙ agnouisset euãgelij plenitudinem: ⁊ charismatũ distributionem. ꝙ als vniuersa
Cunq̃z vidisset plaustra ⁊ munera q̃
ꝙ qui per longam cecitatẽ mortuus fuerat..
miserat: reuixit spũs ei⁹ ⁊ ait: Sufficit mihi si adhuc ioseph fili⁹ me⁹ viuit: Vadam et videbo illum anteq̃
moriar. ¶ La. XLVI
p Profectus isr̃l cũ oĩb⁹ q̃ habebat: venit ad puteũ iura e
menti: et mactatis ibi victimis deo f+
ꝙ Non recẽti. ꝙ Merito in loco pacis ⁊ concordie videtur deus: q̃ illic mandauit deus benedictionem.
patris sui isaac audiuit eũ p visionẽ †
nocte vocantẽ se ⁊ dicentem sibi: Ja g
cob iacob. Qui respondit: Ecce ad b
sum. Ait illi deus: Ego sum fortissi
ꝙ qui me habes adiutorem.
mus deus patris tui. Noli timere: ⁊ i
a ꝙ Securus cõtra spirituales nequicias pugnatur⁹.
b ꝙ imitatricem fidei rue.
descẽnde in egyptũ: q̃z in gẽtẽ ma †
ꝙ Quasi recum erit gloria mea.
gnam faciam te ibi. Ego descẽdam k
ꝙ In ptãte mea.
tecum illuc: et ego inde adducam te l
ꝙ ad terrã ꝓmissiõis
reuertẽtez. Joseph q̃z ponet manus m
suas sup oculos tuos† Surrexit g̃ ia n
esset ꝓ redẽptiõe genet̃ hũani: vt exponit euãgelista ibi dicẽs: Hoc ãt a semetipo nõ dixit ⁊c. Verũtñ neuter sic loq̃ndo põt ꝓpha ꝓpe dici q̃z ad p̃ req̃rit̃ intelligẽtia: vt. ꝯ. dictũ c. xlj. ca. Vic nec asina balaam potuit dici afal rõna le lz x̃ba rõnabilia ꝓtulerit: q̃z illa x̃ba nõ intellexit: q̃ñ req̃rit̃ ad rõnabilitatẽ: lz fuerũt formata illa x̃ba ꝙ angelũ mouẽtẽ linguã asine. sequit̃: a Quib⁹ dedit. Vic oñdit̃ sedulitas obsequij ĩ ioseph: q̃z sollicite fecit edictũ pharaõis: addẽs etiã sup p̃ spãlia mũera dãdo ea fratri suo beniamĩ ⁊ p̃ri ⁊ ptz lra: b Ne irascamini ĩ via. Hoc dixit ioseph: q̃z timebat ne cũ frẽs ab eo recessissent litigarẽt ad iuicẽ ꝑonẽdo sibimet vn⁹ alteri malicią factã contra ioseph. c Qui ascendentes. Vic describit̃ suauitas gaudij ĩ p̃re: ex auditu rumoz q̃ ioseph adhuc viueret.
d Referebãt oẽm ordinẽ rei. s. q̃re ⁊ quõ ioseph vendidrãt ⁊ q̃liter fuit ꝓmot⁹ ĩ egypto: ex tũc tot auditis ⁊ visis signis mãifest̃ ỏ vita ioseph iacob credidit. ¶ La. XLV

Moraliter. gt̃ Nõ poterat vltra cõtinere se ioseph ⁊c. Per ỏ ãt q̃ ioseph postq̃ ꝓbauerat frẽs ỏ patiẽtia ⁊ fideli amicicia reuelauit eis x̃itatẽ occultã: designat q̃ bon⁹ doctor ⁊ magn⁹ q̃ p ioseph significat vt p̃dictũ ẽ postq̃ ꝓbauit discipulos de ist̃ nõ oz eis aliq̃d celare ỏ speculabiliũ aut agibiliuz secret̃. Vñ ⁊ ipse de⁹ q̃ ẽ doctor supm⁹ postq̃ patientiam abrae, ꝓbauerat in chaldea vbi ꝓ fide vni⁹ dei fuit ĩ ignẽ ꝓiectus: ⁊ iterũ in terra chanaan de fidelitate qñ ꝓ libertatiõe loth cũ paucis hoĩb⁹ respectiue pugnauit ꝯ q̃tuor reges Hen. xiiij. dixit: Nõ potero celare abrã q̃ gesturus sum ⁊c. vt habet̃ Hen. xviij. Et silr ipse ioseph postq̃ ꝓbauerat fratres suos de patientia et de fideli amicicia erga beniamin fratrẽ suum vterinũ. vt patet ꝓ predicta. manifestauit se eis dicẽs: † Ego sum ioseph ⁊c. ⁊ ne timerent q̃ ipsum vendiderant eos assecurauit dicens: dt̃ Nolite pauere. et ad maiorẽ consolationẽ eoz excusauit crimen eoz di. et† Nec vobis durum videat q̃ vendidistis me in his regionibus. ꝓ salute enĩ vr̃a ⁊c. et sic bonus doctor discipulis ꝓbatis nõ solum debet occultam veritatẽ reuelare: ꝫ etiã defectus ꝑteritos ꝓpter emendationẽ sequẽtẽ indulgere. Et q̃m hõ ẽt̃ucunq̃ fuerit exaltat⁹ tenet̃ honorare parẽtes. iõ subdit: k† Festinate ⁊ ascẽdite ad patrẽ meũ ⁊ dicetis ei ad eius mãdatũ cõsolationẽ. † Hec mandat fili⁹ tu⁹ ioseph. ⁊ ẽt̃ũ ad eius ꝓmissionem subdit̃: † Descẽde ad me ne moreris ⁊c. Similiter bon⁹ doctor qui docet alios de honore parentũ. debet hoc facere vt nõ solum ipsi ioseph sed etiaz christo conformet̃. de quo scribitur Actuũ. j. Cepit iesus facere et docere. ¶ La. XLVI

Profectus q̃z. Hic describit̃ descẽsus in egyptũ ẽt̃ tum ad iacob ⁊ familiã eius: vbi primo describit̃ descendẽdi modus. scdo descẽdẽtiuz numer⁹. ibi: Hec sunt aũt noĩa. tertio ip⁹ ioseph occursus. ibi: Misit aũt iudam. Circa primũ dicit̃: f Venit ad puteũ iuramẽti. i. in bersabee q̃ locus interp̃tat̃ put⁹ iuramenti: et fuit vocatus ille locus sic ab illo puteo: qui est ibi vbi iurauerũt fedus inter se abrã ⁊ abimelech vt dictũ ẽ. ꝯ. xxj. ca. ꝓ locũ aũt illũ voluit trãsire iacob duplici de causa. vna fuit q̃z erat in via eundi in egyptũ. Bersabee enĩ est vltima villa terre chanaan eundo versus egyptũ. Secunda causa fuit: quia abrã auus suus ibi inuocauit dominũ. vt habet̃. ꝯ. xxj. ca. Silr̃ isaac pater su⁹. ꝯ. xxvj. ca. ⁊ ideo voluit illuc ire ad depcãdũ dñm ꝓ suo itinere: sicut ⁊ fecit: qñ iuit ad laban. trãsiuit enĩ ꝓ montẽ moria. vt ibi oraret dñm: vt ip̃m dirigeret in via: vt dictum ẽ. ꝯ. xxviij. g Jacob iacob. duplicatio noĩs signũ est diuine dilectiõis. h Cui rñdit ecce adsum. paratꝰ ad imperiũ tuuz. i Noli timere. licet enĩ desideraret videre ioseph: formidabat tñ descẽdere in egyptũ q̃z erat senex et ỏbilis ⁊ q̃z timebat ĩ aliena terra sepeliri extra sepulchra patrũ suoz̃ ⁊ iõ dñs assecurauit eũ de vtroq̃ dicẽs.
k Ego descendã tecũ illuc. ẽt̃ũ ad ꝓmũ. l Et ego inde adducã te. ẽt̃um ad scdm: q̃z fecit reportari coz⁹ suũ ad sepeliendũ in spelunca duplici. vt habet̃. j. Ca. Põt aũt ỏ ⁊ alĩ ĩtelligi de filijs isr̃l q̃s eduxit de egypto i bzchio extento ⁊ manu potenti. vt habet̃. j. Exo. m Joseph q̃z ⁊c. Mos erat antiq̃ q̃ ꝓsona predilecta claudebat oculos defuncti: ꝙ aũt certificatus fuit iacob: q̃ ioseph nõ mozeret̃ añ ip̃m: qđ sũme desiderabat. n Surrexit g̃ iacob confortat⁹ de diuina cõsolatione. sequitur: †Lat.)
Nepotes

facta est: donec plenitudo gẽtium ſbintraret: ⁊ sic omnis ſtra el salu⁹ fieret.
a Cũcteq; anime ⁊c. Aug. Videndũ est q̃d re spõdeat eis q̃ B testimonio 9firmãt a parẽtib⁹ aias cũ corporibus ꝓpagari? aias enĩ dictas ꝓ hominibus ante totũ figurata locutiõe nullus ambigit. Sz quõ ipaz ptẽ. i. aiam cui⁹ noie totus hõ significatus est. alienam ab ea qõ dictũ ẽ. Exierũt õfemoribus eius: vt carnes ex illo tã tũ natas q̃uis solo aĩe noienť: accipiam⁹ q̃rendi sunt modi locutionuz in scripturis.
b Filij aũt Io. Hiero. Ões aĩe domus iacob: q̃ ingresse sunt in egyptum fuere lxxv. qz excepto ioseph ⁊ filij ei⁹ lxvj. anime q̃ egresse sũt de femoribus iacob introierũt in egyptũ nulla dubitatio est. Ita eĩ ꝓ singulos supputatus nũerus approbauit: vt in hebreis voluminibus inueniatur. Qđ aũt in lxx. legim⁹ filij ioseph q̃ nati sunt i egypto anime nouẽ. Sciamus ꝓ nouez: in hebreo eẽ duas. Ephraim q̃pe ⁊ manasse añ q̃s iacob ĩtraret egyptũ ⁊ famis tps ĩgrueret nati sũt i egypto. Illud q̃z quod supra legimus. Facti sunt filij manasse q̃s genuit ei 9cubina machir. Et machir gẽuit ei galaad. Filij aũt ephraim fratris manasse ⁊c.
Quasi p anticipationem factũ esse describitur. Neq; enĩ quando ingressus est

Ⓢ iacob

cob a mane puteo iuramẽti: tulerũtq; eũ filij cũ paruulis ⁊ vxoribꝰ suis i plaustris q̃ miserat pharao ad portandum senem: et oia quę possederat i terra chanaan.
Venitq; in egyptum cum omni semine suo: filij eius et nepotes a
a Ⓢ Pluralis ꝓ singulari: sicut ꝓ plurali singularis soler poni: vnã cui tantũ habebat filiã noie Dinam: vel nepres filias vocauit.
filiẽ et cuncta simul progenies.
†Hec sunt aũt nomia filioz̃ ĩsrael b
qui ingressi sunt in egyptum: ipe cum liberis suis. Primogenitus c
ruben. Filij ruben: enoch ⁊ phallu ⁊ esrom ⁊ charmi. Filij symeõ: iamuel ⁊ iamin ⁊ ahod et iachin d
et saber ⁊ saul filius cananitidis e
Filij leui: gerson ⁊ chaat ⁊ merari. Filij iuda: her et onan ⁊ sela et f
phares ⁊ zara. Mortui sunt autẽ her ⁊ onan in terra chanaan. Nati q̃z sũt filij phares esrom ⁊ amul.
Filij ĩsachar: thola ⁊ phua et †iobab et semron. Filij zabulon sareth et † chelon et iahelel. Hi filij g
a Ⓢ q; patres eorum ibi geniti.
lyę quos genuit i mẽsopotamia syrię: cum dina filia sua. Omnes b
animę filiorum eius et filiarũ triginta tres. Filij gad: †sephõ et †aggi et esebon et suni ⁊ beri et arodi ⁊ areli. Filij aser †iemna ⁊ iesua ⁊ iesui ⁊ beria. Sara quoq; soror eorũ. Filij beria: heber ⁊ melchiel. Hi filij zelphe quã dedit laban lyę filię suę: et hos genuit iacob: sedecim animas. Filij rachel vxoris iacob: ioseph ⁊ beniamin. Nati q̃z sunt ioseph filij in terra egypti q̃s genuit ei asseneq filia phutifaris sacerdotis heliopoleos: manasses ⁊ ephraim. Filij beniamin: bela ⁊ †bechor ⁊ asbel et gera et naaman ⁊ † iechri ⁊ iethros l m n o p
Ⓢ alꝫ ofim.
et resemophim ⁊ ophim et ared.
Hi filij rachel q̃s genuit iacob: Ões aię q̃tuordecim. Filij dan q
vsan: Filij neptalim: iasiel ⁊ guni r
⁊ ieser ⁊ salem. Hi filij balę: quaz s
dedit labã racheli filę suę: et hos genuit iacob: oẽs animę septez.
a Cũcteq; animę quę ingressę sunt t
cum iacob in egyptum: ⁊ egressę de femore illius absq; vxoribus
b filiorum eius sexaginta sex. Filij aũt ioseph qui nati sunt ei in ter-

a Nepotes filie. licet haberet vnicã filiã. s. dinam: dicitur tamẽ in plurali qz filie filiorũ suorum eius filie dicebantur: ⁊ cum dina hic intelliguntť.
b Hec sũt aũt noia. Hic 9fir describit numer⁹ descẽdentiũ: vbi cõsiderãdũ q̃ aliq; persone b̃ notate alibi in scriptura aliter notanť: eisdẽ modis et ratiõib⁹ q̃. s. tacte sunt de filijs esau. xxxvj. ca.
c Primogenitus ruben. occasiõe ei⁹ enumeranť post eũ oẽs filij lye naturales ⁊ adoptiui añ alios filios. Et ptz lra. except? paucis vocabuť.
d Samuel. Nu. xxvj. vocať namuel.
e Saber. Hic in Paral. nõ notať: qz nulla pgenies pcessit d̃ eo.
f Onan. p n debet scribi in fine. Jobab. j. Paral. vij. ca. vocať iasub.
g Hi filij lye ⁊c. hoc videť falsum: qz filij inde supra notati nõ fuerũt ibi geniti. vt ptz. s. xxxviij. ca. Ri cẽdũ q̃ hoc dicit eo q̃ pater eoz̃ fuit genit⁹ i mesopotamia sez iudas.
h Ões anime filioz̃ eius ⁊ filiaz̃. xxxij. in hoc tũ numero nõ includiť dina: vt ptz si cõputenť marcs.
i Filij gad. Hic enumeranť filij zelphe: qui erant filie lye adoptiui. ⁊ pz lra.
k Filij rachel. hic enumeranť filij ei⁹.
l Asbel. j. Paral. viij. ca. vocať iadiel.
m Hera. j. Paral. vij. vocať. abara.
n Raamã. hic vocať nabaha ibidẽ.
o Jechri. vocať rapha ibidez.
p Jetros et resimo. duo noia sunt ⁊ in aliquib⁹ libris simul iũguntť ꝓ vno ⁊ male. et eodẽ modo defecit Remigi⁹ libro de interꝓtationibus: ponens ambo ꝓ vno nomine. Remigi⁹ enim qui fecit illum librũ videť parũ sciuisse de hebraico: qz in pluribus interꝓtationibus defecit: ꝓpter qđ beat⁹ Hiero. frequẽter eũ redarguit in libro de hebraicis questionib⁹ ⁊ in alijs locis.
q Filij dan. hic enumeranť filij bale.
r Vsan. licet iste fuerit vnigenitus ipsi dan: tñ hic dicit filij: qz aliquãdo i sacra scriptura ponit plurale pro singulari: sicut ecõuerso. vt habeť Exo. viij. Venit musca grauissima. i. multitudo muscarum.
s Salem. aĺs syllam. hic vocať selboam. j. Paral. vij. Si autẽ conũganť simul filie lye. xxxiij. ⁊ pueri zelphe. xvj. ⁊ rachel. xliij. ⁊ bale septẽ: faciunt. lxx.
t Cũcteq; anime que ingresse sunt ⁊c. Circa istos nũeros sequentes varij doctores varie dicunt et multipliciter: accipiam autẽ duos modos dicendi qui videnť mihi ꝓbabiliores. Sexagintaser. iste numer⁹ est ꝓsonaz que egresse sunt de iacob: ⁊ cum hoc ingresse sunt in egyptum cuz eo vt ptz in littera. Et ideo ab hoc numero excludunť her ⁊ onan: q̃ non intrauerũt egyptũ: sed mortui sunt i terra chanaan: vt ꝓdictum est in isto ca. ⁊ supra. xxxviij. ca. Similiter excludunť ioseph ⁊ duo filij eius qui iam erant in egypto anteq̃s iacob ingrederef: et sic de numero. lxx. ꝓdicto remanent lxv. cuz quibus si ponatur dina: que fuit exclusa a numero xxxiij. puerorũ lye: vt supra dictum est et que ingressa est cũ iacob in egyptum: sic habemus. lxvj. personas hic numeratas cum quib⁹ si addantur ioseph ⁊ duo filij eius et iochabeth filia leui que cõcepta erat ante ingressum iacob i egyptum: nondũ tamẽ nata: vt dicunt hebrei: ⁊ sic intraui in egyptum licet in vtero matris ⁊ sic habemus vltimũ numerum cum dicit: Omnes anime dom⁹ iacob que ingresse sũt egyptũ fuerũt. lxx. sed qz scriptura non exꝓimit q̃ leui aliquã filiã habuerit q̃ vocata sit iochabeth: qz illa de qua fit mẽtio in Exo. nõ fuit ei⁹ filia vt ibi dicť. ideo potest hic dimitti ⁊ loco ei⁹ poni ipse iacob: q̃ cuz ꝓle sua ingressus est. ⁊ sic sunt septuaginta. vñ ⁊ in hoc numero vltimo nõ dicit: Omẽs aĩe que egresse sunt de femore iacob: qz ipe non fuit egressus a seipso sed dicit: Ões aĩe domus iacob q̃ ingresse sunt in egyptũ fuere. lxx. Et hic modus dicẽdi videť ꝓueni entioz: tũ ingressus ipsi⁹ ioseph fuit añ ingressum patris et similiť ingressus filioz̃ ioseph qui dicunť hic ingressi rõne patris sui: ⁊ sic in eo quodãmodo ingressi sunt. Ita et de psonis hic vltimo notatis nõ dicit: Que ingresse sunt cũ iacob in egyptũ sed que ingresse sunt absolute. Trãslatio Xo lxx. hic habet. lxxv. Sz fm Hiero. hic cũ ꝓdictis numerauerũt quinq; filios filioz̃ ioseph qui tũ nõdum erant nati. ⁊ hoc factũ est ꝓ anticipatione ꝓpter honorẽ ioseph: ꝓpter quẽ alij fuerunt recepti honorifice in egypto. ⁊ hanc trãslationẽ secut⁹ est Lucas. Act. vij.
Qđ aũt aliqui dicũt nullam mulierẽ hic cõputari: ptz falsum: qz sara computať inter filios zelphe: aliter nõ essent. xvj. sed. xv. tũ: qđ est contra textum vbi dicit: Sedecim animas ⁊c.
Considerandũ etiã q̃ cũ dicit hic. Anime egresse de femore iacob non est ꝓ hoc intelligendum q̃ aĩa intellectiua sit ꝓ generationẽ: sed accipitur hic anima ꝓ hoiẽ: eo modo quo totũ denoiať a parte principaliori licet autẽ hõ genereť: anima tamẽ intellectiua nõ generatur sed creando infunditur.

Iacob in egyptū ei⁹ etat̄ erāt vt filios generarēt. Uñ apparet oēs animas q̄ ingresse sūt in egyptū de femoribus iacob fuisse.lxx.qz.lxvj. post cū ingresse sunt:z reppererūt i egypto tres. Joseph.s. cū duob⁹ filijs.Septuagesim⁹ aūt fuit iacob ne videamur aduersum auctoritatez scripture loq̄.

Deut.10.d Etiā septuaginta interp̄tes in deuteronomio transtulerūt q⁹ ingressus ē israel:in.lxx.aīabus egyptū.Siq̄s igit nr̄e septue refragat: scripturā intra se ꝓtrariā faciet. Joi ei.lxx.iterp̄tes q̄.lxxv. aīas p̄ plepsim cū iacob et posteris ei⁹ ingressas esse dixer̄t.in deutero mio.lxx.tñ introisse memorarūt. Q̄ si opponi-

Act.7.d tur quō in actib⁹ ap̄lorū dicat̄.lxxv.aīas ingressas esse in egyptū facilis excusatio est. Nō enī debuit lucas ipsi⁹ scriptor historie in gētes actuum ap̄lorū volumē emittens ꝓtrariū scribere ei sēptu re q̄ iā fuerat diuulgata in gētib⁹ z maiozis opiniōis illo tp̄e erat. lxx. auctozitas: q̄s lucas:qui ignor⁹ z vilis.B āt generaliter obſuādū:q⁹ vbi cūq⁹ ap̄li aut ap̄lici viri loquunt̄ ad pp̄los: his testimonijs abutunt̄:q̄ iā fuerāt i gētib⁹ diuulgata.lz pleriq⁹ tradāt lucā vt p̄sel ytū:hebreas lr̄as ignoraſſe. a Misit aūt iacob ꝛc. Hiero. Judam ꝛo misit añ se ad ioseph vt occurreret ei ad vrbē herouz i terra ramesses.

A In hebreo nec habeť vr bem heroū: nec teraz ramesse:sz tātūmō iessen vt gesem. Nōnulli iudeorū asserūt iessen nūc thebaiden vocari. z q̄s sequit dedit ei vt possideret in egypto terraz optimā in ramesse:pagū arsenoyten sic olim vocatū autumāt. b Et sūt viri pa. Aug⁹. Cōmēdat i patriarchis q⁹ pecoꝝ nutritores erāt a puericia sua z a parēt⁹ suis:q̄ hec iusta est fuit⁹:z iusta dñatio:cū pecora hoī fuiūt: z ip̄e pecorib⁹ dñar̄. vñ:

Gen.1.c Faciam⁹ hoīem ad imaginem z si.no.z habebit potestatē pisciū maris et volatiliū celi:et oīm pecoꝝ q̄ sūt sup terrā. vbi insinuat̄ rationē debere dñari irrationabili vite. Seruū aūt hoiez hoī vl̄ iniquitas vl̄ aduersitas fecit. Iniquitas sicut dicitur

Partem ponit pro toto.

ra egypti aię due† Omēs anime dom⁹ iacob que ingresse sunt in

Confessio ꝓmittitur ad ioseph.i. christum

a egyptū fuere septuagita. Misit a quia oze fit confessio ad salutem.

aūt iacob iudaz añ se ad ioseph in egyptū: vt nunciaret ei et ille

a Nō in terrā ramesses. b Post cōfessionē ioseph occurrit: q̄ ꝓpi misericordia subsequit.

occurreret in iessen. Quo cū peruenisset iuncto ioseph curru suo ascendit obuiā patri ad eundez b locum. Uidensq̄ eum irruit sup collū eius:z inter amplexus fleuit. Dixitq̄ pater ad ioseph: Jā † letus moriar:q̄ vidi faciē tuā: et supstitem te relinquo. At ille locutus est ad fratres z ad oēm domum patris sui. Ascendaz et nūciabo pharaoni:dicamq̄ ei: Fratres mei z dom⁹ patris mei q̄ erāt in terra chanaan venerūt ad me:z sūt viri pastozes ouiū: b curāq̄ habēt alendozū greguz. Pecora sua z armenta z omnia que habere potuerūt adduxer̄t secū. Cunq̄ vocauerit vos et dixerit:quod est op⁹ vestrū:respōdebitis: Uiri pastozes sum⁹ ser- † ui tui ab infantia nostra vsq̄ in p̄sens z nos et patres nostri. Hec c aūt dicetis: vt habitare possit̄ i

a Merito egypti i quib⁹ est figura hui⁹ seculi:in quo abundāt iniquitas abominank̄ pastoꝝ terra iessen:q̄ detestank̄ egyptij d res pecoꝝ. Abominatio est enī iniquo vir iust⁹.

oēs pastozes ouiū. Ca.XLVII

Ingressus ergo ioseph et nunciauit pharaoni dicēs: Pater meus z frēs f oues eoꝝ z armēta z cūcta que possidēt venerūt ō terra chanaan:z ecce cōsistūt in terra iessen. g Extremos quoq̄ fratrum suoꝝ h quinq̄ viros statuit coā rege. Quos ille interrogauit:q̄d habetis operis? Respōderūt: Pa- †

stozes ouiuz sum⁹ serui tui:nos et patres nostri. Ad pegrinādū i in terrā tuam venim⁹: q̄m non k est herba gregibus seruozuz tuorum ingraueſcente fame in regione chanaan. Petimusq̄ vt esse nos iubeas seruos tuos in terra iessen. Dixit itaq̄ rex ad ioseph: Pater tuus et frēs tui venerunt ad te. Terra egypti i cō- l spectu tuo ē: in optimo loco fac

a Misit āt iacob iudā. B describit ip⁹ ioseph occurſus:z p̄m q⁹ mādauerat patri sterit i terra iessen q̄s q̄ ioseph ei ibidē occurreret:significās ei suū aduentū z hoc est q̄ dicitur: Misit aūt iacob ꝛc. qz iudas inter alios filios qui erāt cum iacob erat honorabilior z rōnabilior. b Ascēdit obuiā patri.tū vt debitā reuerentiā patri exhiberet.tū vt patrē z fratres instrueret quō cū rege loquerenť. ideo sequit: Cūq̄ vocauerit vos.s.rex. Et dixerit q̄ est op⁹ vestrū:respōdebitis: Uiri pastozes sum⁹ ꝛc. Cui⁹ causa subdit̄ cū dicit: c Nec aūt ꝛc. q̄ fertilis est z apta aīalibus alendis. d Quia detestanť ꝛc. z sic volūt q⁹ habitēt seorsum ab eis. Causa aūt q̄re detestanť ē: qz percutiūt animalia aliqua que tanq̄ dij ab egyptijs

† Ca. XLVI

Moraliter. † Quo audito iacob q̄si de q̄ni somno euigilās ꝛc. Per p̄triarchaz iacobq̄ auditā ꝓsperitate ioseph filij sui:fuit valde gauisus:significat̄ bonus p̄latus secularis vel religiosus q̄ audita bona fama filij sui spiritualis in scia pariter z i vita debet valde gaudere:sicut scriptū ē Prouerb. x. Filius sapiens letificat patrē. z cum hoc deo gr̄as agere z sacrificiū laudis offerre p tanto beneficio.iō subdit: et Uenit ad puteū iuramēti z ibi mactatis victimis ꝛc. z q̄n gratitudo de beneficio accepto reddit hominē aptū ad aliud recipiendū. iō subdit: † Audiuit eū p̄ visionē. nam p̄latus deo grat⁹ meretur a deo nouam illuminationē z etiam populi sui multiplicationez in bono. ideo subdit: † Faciāq̄ te ibi in gentē magnā. z etiā vite p̄sentis quietā terminationez. iō subdit: l† Joseph quoq⁹ ponet manum suā sup oculos tuos. z etiā bonū successorem q̄ significat̄ p ioseph:cui dixit iacob. j. co. ca. † Jam letus moriar q̄ vidi faciem tuaz z supstitē te relinq̄. multū enī consolat̄ bonus p̄latus: q̄s adhuc viuens scit se bonum successorē habiturum:z sic fuit de moyse z iosue sibi succedente z de beato petro z clemēte. z de sancto martino z briccio. z multi alijs ex speciali diuina reuelatione.

Ca. XLVII

Ingressus q̄ ioseph. Post q̄ moyses descripsit descēsuz iacob i egyptū. hic ꝓsequit describit ip⁹ morā z statū ibidē. Et p̄mo q̄tū ad ei⁹ habitatiōez. secōo q̄tū ad finē z ꝓsumationē. ibi: Facteq̄ sunt oēs dies. Adhuc p̄mo describit ipsi⁹ iacob receptio gratiosa. secōo eius sustētatio larga. ibi: Joseph xo. Adhuc p̄mo describit ipsi⁹ receptio benigna in ple sua. secōo in p̄sona p̄pria. ibi: Post b introduxit. Circa primū dr: f Pater me⁹ z frēs ꝛc. Nec nūciauit ioseph pharaoni añ q̄ adduceret fratres suos ad p̄sentiā ipsi⁹:ad ꝓbandū si affectio bona regis erga eos pseueraret sic a p̄ncipio. g Et ecce cōsistūt in terra iessen. B addidit ioseph:q̄ desiderabat q⁹ illa ťra eis assignaret:vt p̄z i p̄ce.ca.z iō B dixit:ac si ei insinuaret:ex q̄ vxores z familie z oīa bona eoꝝ mobilia sūt ibi bonū esset q⁹ remanerēt illic:q̄ labor eēt eos trāsferre alibi. h Extremos q̄z fratrū suoꝝ. Extremitas alicui⁹ rei accipit dupliciť.s.a pte superiori z a pte inferiori. z p̄m B ista lr̄a dupliciter exponit. vno mō sic: Extremos fratrū. i. minores z debiliores: et hāc expositionē sequunt̄ iudei dicentes: q⁹ B fecit ioseph ne si rex vidisset maiores z fortiores posuisset eos cū viris bellatorib⁹. Alio mō sic: Extremos fratrum. i. maiores z valētiores: vt ex hoc rex z p̄siliarij sui magis haberēt acceptū dominiū ioseph: videtes cognationē ei⁹ esse ita gratiosam. z istud magis ꝓcedat p̄ dictis ca. p̄cedenti. i Ad pegrinandū ꝛc. i. ad morandū ad tp̄s cui⁹ causa subdit: k Q̄m nō est herba gregib⁹ ꝛc. sed si nō erat in terra chanaan herba: quō erat i egypto vbi erat tāta sterilitas sicut alibi. Et dicūt aliq̄ b q⁹ tp̄e siccitatis ex q̄ causabat̄ illa sterilitas sūt bona pascua in egypto: q̄z magna inundatio nili ex aq̄ remanēte sup terrā plus ip̄edit nascentiā herbaz q̄s siccitas. Uel alit̄ p̄t dici: q⁹ ťra iessen quā petebat erat sic dispositā: q⁹ nō erat ibi tāta siccitas: q̄n eēt sufficiens pascua: ex q̄ habebāt colorem petēdi eā: q̄z bona eoꝝ ꝓsistebāt p̄ncipaliť i aliab⁹.

l Terra egypti in cōspectu tuo est. ac si diceret. vbicunq⁹ placuerit tibi fac eos habitare.

Post

ctum est. Maledict⁹ chanaan: seruus
3.9.d erit fratrib⁹ suis. Adūsitas sic̄ ioseph
a fratrib⁹ vēdit⁹ alienigene factus ē
seru⁹. Primos ḡ suos q̄b⁹ b̄ nomen
lingua latina dedit: bella fecer̄t. Qui
enī supat⁹ iure belli posset occidi: qz
fuat⁹ est: seru⁹ appellatus ē. Inde et
mācipia: qz ⁊ mācipata sūt. Est etiam
ordo natural' in hoib⁹: vt fuiāt femi
ne viris: filij parētib⁹: qz ⁊ illic hec iu
stitia ē: vt ifirmior rōe fuiat fortior.
Hec igr̄ in dñationib⁹ et fuitutib⁹ cla
ra iusticia ē: vt q̄ excellūt rōne: excel
lāt dñatiōe. qđ cū in b̄ seculo p iniq̄
tem holm̄ pturbāt: vl' p naturaꝝ car
naliū diuersitatē ferūt iusti tp̄alē ad
uersitatē: in fine habituri ordinatissi
mam ⁊ sempiternam felicitatem.

a Dies pegrinatiōis ¶ Ca. XLVII
⁊c. Aug⁹. Quid ē q̄ dic̄ iacob phara
oni dies ānoꝝ vite mee q̄s incolo ⁊c.
Sic enim h̄t greci: qđ latini h̄t ago
vel habeo. Utrū ḡ tō dixit q̄s incolo:
qz ī terra nat⁹ est quā nōdū pp̄ls dini
na ꝓmissiōe hereditatē accepat: ⁊ ibi
vitā ducēs: vtiq̄ in aliena terra erat
nō solū qū pegrinabāt sic̄ ī mesopota
mia: ꝫ etiā qū ibi erat vbi nat⁹ ē. An
2.Cor.5.b poti⁹ fm illud apli accipiendū est: q̄d
diu sum⁹ in corpe pegrinamur a dño.
ē.23.a Et illud inq̄lin⁹ sum ego ī terra ⁊ pe
grin⁹ sic̄ oēs patres mei. Iterū dic̄ de
omnib⁹ dieb⁹ vite sue: nō puenerunt
in dies annoꝝ patruꝫ meoꝝ: q̄s dies
incoluerūt. Nō enī aliud voluit intel
ligi q̄ qđ latini codices h̄t vixerūt.
At p b̄ significauit hāc vitā esse inco
latū. i. pegrinatiōis habitationeꝫ. Sꝫ
b̄ sanctis ꝓuenit q̄b⁹ eterna patria p̄
mittit̄. Uidēdū ē ḡ quō de impijs di
ctū est: Incolēt ⁊ ablcōdēt: ipsi calca
neū meū obseruabūt. De his enī ꝓue
nienti⁹ accipit̄: q̄ vt abscōdāt icolūt.
Non manent in domo in eternum.

b Joseph xo ⁊c. Querendū est vtꝫ
terra rameſſes ipa sit iessen: hāc enim
petierant: ⁊ pharao p̄ceperat dari.
Allego. Jsi⁹. Ult. Tradidit ioseph patri et
fratrib⁹ optimā terrā iessen: p̄bēs eis
cibaria qz fames terrā oppſſerat. sic ⁊
dñs parētib⁹. i. patriarchis ⁊ ꝓphet̄
ex quib⁹ est fm carnē: sine oīb⁹ san
Mat.11.d ctis de q̄bus in euāgelio dicit: Hi sūt
fratres mei q̄ faciūt volūtatez patris
Ps.26. mei. bis dat terrā optimā de q̄ dicit:
Credo videre bona dñi in ter. vi.

c Przebēs cibaria sin. Metiebāt tri
ticū patri suo ioseph: nec tñ eū pat qñ
vidit: nec qñ triticū accepit adorauit
quō ḡ somniū impletū putamus: nisi
maioris rei contineat ꝓphetiam.

d Adducite pecora ⁊c. Querit̄ cuꝫ
ioseph frumēta colligeret vñ homīes
viuerēt: pecora vñ viuebāt: cū tāta fa
mes inualuisset: ⁊ frēs ioseph phara
oni dixer̄t: Nō sunt pascua pecoꝝib⁹
pueroꝝ nroꝝ ⁊c. Si ḡ ea fame pascua
defecerāt in terra chanaan: cur ī egy
pto nō defecerāt: cū eadē fames esset
vbiq̄? An sicut phibeb̄t ab eis qui lo
ca sciunt: in multis egypti paludibus
poterant pascua nō deesse: etiam cum
fames esset frumentoꝝ: que solēt nili
inundatione ꝓuenire. dicunt̄ ille pa
ludes feracius pascua gignere q̄ñ aq̄
nili min⁹ excrescit. e Emit ergo ⁊c.
Non iniusticie vel iniquitatis arguit̄
ioseph cum etiam fidelitas eius inde
ꝯ cōmendet̄

eos habitare: et trade eis terrā
iessen. Nō si nosti in eis esse vi
ros industrios: ꝓstitue illos ma
gistros pecoꝝ meoꝝ. Post hec a†
introduxit ioseph patrem suuꝫ
ad regem et statuit eum coram b
eo. Qui benedicens illi: ⁊ inter c†
rogatus ab eo: quot sunt dies
annorum vite tue? Respondit:
ꝭ Sancti aduene ⁊ pegrini sup terram.
a Dies pegrinationis vite meę d
centum triginta annorum sunt e
parui et mali: et nō peruenerūt f
vsq̄ ad dies patrum meorum:
quibus peregrinati sunt. Et be
nedicto rege egressus est foras. †
b Joseph vero patri et fratribus g
suis dedit possessionem in egy/ h
a ꝭ vel loco b ꝭ Pars est thebaidis.
pto in optimo terre solō rāmeſ/ i
ses vt ꝓceꝑat pharao: et ale k
bat eos: omnemq̄ domum pa
tris sui: ꝓbens cibaria singu
lis. In toto enī orbe panis de
erat: et oppꝛesserat fames terrā
maxime egypti ⁊ chanaan. E q̄ l
bus omnem pecuniam congre/ m
gauit pro venditione frumēti:
et intulit eam in ęrarium regis.
Cunq̄ defecisset emptoribus p̄
cium: venit cuncta egyptus ad
ioseph dicēs: Da nobis panes.
Quare morimur coram te defi
ciente pecunia? Quibus ille re
ꝭ Pecora pro frumento damus cum bestia
les motus a nobis ampuramus: vt verbo veri
tatis vberibus vacemus.
d spondit: Adducite pecora ve/ n
stra: et dabo vobis pro eis ci
bos si preciū nō habetis. Quę
cum adduxissent: dedit eis ali
menta pro equis et ouibus et
bobus et asinis. Sustentauitq̄
eos illo anno pro commutatio
ne pecorum. Uenerunt quoq̄ o
anno secūdo: et dixerunt ei: Nō
ꝭ vel domino nostro.
celamus dominum nostrum q̄
deficiēte pecunia pecora simul
defecerunt nec clam te est q̄ abs
ꝭ als corporibus.
q̄ pecoribus et terra nihil ha/
beamus. Cur ergo morimur te
videntę? Et nos ⁊ terra nostra
tui erimus. Eme nos in seruitu
tem regiam: ⁊ prębe semina: ne
pereunte cultore terra rediga/
ꝭ Doctrina sanguine.
e tur in solitudinem.† Emit ergo

a Post hec. Hic ꝓsr describitur rece/
ptio iacob in pſona ꝓphe: qz post q̄ io/
seph exptus fuerat q̄ rex frēs suos gra
tiose receperat: certificat⁹ est de bona re
ceptiōe patris sui. iō sequit̄: b Et sta
tuit eū coz̄ eo. tū vt patrem snū honora
ret de accessu ad p̄sentiā regis. tū vt pa
ter suus gratias redderet ipsi regi ō bo
nis ab eo receptis ꝓ se ⁊ ꝓ familia sua.
c Qui benedicēs illi. s. regi quē iacob
salutauit: ⁊ cui impzecatus fuit bona. et
istud vocat̄ hic bñdicere. d Dies p/
egrinatiōis vite mee. qz ꝑmo pegrinat⁹
fuerat ī mesopotamia apō laban: vt. s.
dictum est: Item pegrinat⁹ erat in terra
egypti. in terra etiā chanaan habitaue/
rat vt pegrinus ꝓ maiori pte qz nō erat
assecut⁹ dominiū in illa nisi ī pua portio
ne. Alit̄ etiā exponit̄: qz tota vita huma
na in pñti nō est nisi q̄dā pegrinatio re/ C
spectu celestis patrie: fm q̄ dicit apl'us
Heb.xiij. Nō habem⁹ hic manentē ciui
tatē: ꝫ futurā inq̄rim⁹. e Sūt parui ⁊
mali. Dicunt̄ aūt parui ei⁹ dies respecti
ue. vnde subditur: f Et nō puenerunt
⁊c. qz abrāā auus su⁹ vixit. clxxv. ānis:
vt habeb̄t. s. rxv. ca. ⁊ isaac p̄ su⁹. clxxx.
annis vt habeb̄t. s. rxxv. ca. ⁊ alij patres
ei⁹ priores adhuc diuti⁹ vixerūt: vt ha
beb̄t. s. xj. ca. Dicunt̄ aūt dies ei⁹ mali.
ꝓpt̄ malū penalitat̄ qđ sustinuit ī vita
sua. ꝑmo ex ꝓsecutiōe fratr̄ sui esau. se
cūdo ex lōga fuitute apud laban. tertio
ex violatiōe dine filie sue. q̄rto ex trans/
gressiōe ruben ꝑmogeniti sui: q̄ fedauit
stratū ei⁹. q̄nto ex venditiōe ioseph: ō q̄
fuit incōsolabilit̄ afflict⁹. sexto ex sterili
tate terre chanaan vt ptz ex predictis.
g Joseph xo. Hic describit̄ ipsi⁹ iacob
sustētatio ꝓ ipm ioseph: vbi ꝑmo descri/
bitur ꝓuidētia ipsi⁹ ioseph respectu pa
tris: ⁊ scō respectu regis. ibi: E quib⁹.
¶ Circa ꝑmū ō:: b Dedit pos. in egy/ D
pto. puidēs pri⁹ fratrib⁹ de loco habi
tatiōis. i In opti. ter. so. rameſſes. est
enī rameſſes ī territorio iessen qđ. s. pe
tiuerāt. k Et alebat eos. puidēs eis
de victu. l E quib⁹. hic oñstrit̄ puiden
tia ioseph respectu regis augēdo sibi fi/
deliter thesaurū: ⁊ scō clemēter se hñs
erga pplm. ibi: Dixit ḡ ioseph. Circa ꝑ
mū ō: sic: E q̄b⁹. i. ex egypto ⁊ chanaan
⁊ alijs terr̄ circūadiacētib⁹. m Oēm
pe. cō. nō ꝓ actiōes: ꝫ ꝓ vēditionem bla
di iustā: qz tñ valet res q̄tū pōt vēdi. ⁊
iō illud qđ ioseph emerat ꝓ quo ꝑcio tē
pore fertilitat̄ poterat reddere eisdē p
sonis: ⁊ multo forti⁹ alijs ꝓ maiori ꝑcio:
maxie qz nullū cōpulerat ad vendendū
sibi bladū noīe reg̃. n Addu. pe. vña.
ꝫ ei eēnt ī fame positi: ñ tñ tenebat rex
eis dare bladū grat̄ q̄diu haberēt bo
na vñ possent emere. o Uene. q̄s an.
se. dicunt bebrei q̄ iste fuit scōs ann⁹ fa
mis ⁊ q̄ ī aduētu iacob q̄ veīt ī ꝑncipio
tertij anni famis statim nilus irrigauit
terrā egypti. ꝓpt̄ merita ei⁹: ⁊ facta ē fer
tilitas: q̄ ꝛbtracta fuerat ꝓ siccitatē: vt ꝫ
dictū ē fm vnā opinionē. Sꝫ b̄ videt̄ cō
tra textū. ꝑmo qz ioseph p spm̄ ꝓphetie
ꝑdixerat famē durare p. vij. annos. scō
qz fm istud dictū seq̄ret̄ q̄ ioseph sustē/
tasset egyptios ꝑmo anno famis ꝓ pe
corib⁹: ⁊ p ꝛ̄s durāte adhuc fertilitate
sustētasset eos ꝓ pecunijs qđ videt̄ ma †.23.q.8.c
nifeste falsum: qz tūc emebat ioseph bla tributū.9.
dū ab egyptijs ⁊ nō econuerso. Et iō di quis. De i
c. ndū est q̄, scōs ann⁹ hic intelligit̄ ab mun.c.nō
minus.

r 2 illo

cõmendet:qz nullius psone gratiã suscepit. Sz in xta emptoris preci/
Mystice um equo libramine repensauit. Mystice aũt significat oẽs q̃ in spirita
li egypto sunt ⁊ eius opes ambiũt seruos esse. Nullus est enĩ liber e/
gyptius:qui carnalis est ⁊ venũdatus sub peccato. Pharao enĩ eos
Exo.10.a subiecit. Uñ fortasse dr:Ego suz dñs de⁹ tu⁹ qui eduxi te de egy.d̃ do
Rom.6.b mo seruitutis. Uñ: Nõ regnet peccatũ in vro
Ibidem.c mortali corpore ⁊c. Et alibi: Serui estis eius
cui obedistis:siue peccati i mortez siue obedi/
tionis ad iusticiã. Egyptij aũt volenter in ser
uitutem redacti sunt:Hebrei xo violẽter. Uẽ
diderũt aũt egyptij semetipsos nec dispẽsato
ris culpa est:vbi digna repensanť p meritis.
1.Cor.5.b Hoc ⁊ paulus fecit:cũ illũ qui indign⁹ nume
ro sanctoꝝ vel cõsortio fuit:sathane tradidit.
Nemo ergo dicat paulũ durius egisse:qui bo
minẽ de ecclesia eiecit:vt expulsus discereť nõ
blasphemare. hoĩs enĩ volũtas est iniqua:cũ
amans terrena despicit celestia:et ꝓpter ava
riciam se subijcit diabolo. Dei aũt pmissio est
iusta:cũ eum qui spernens meliora elegit pe
iora:dimittit arbitrio suo vt cadat. Emit q̃
io.⁊c. Emptio ioseph qui frugib⁹ emit terram
egypti significat christũ doctrina ⁊ sanguinis
precio redimere mundũ. Qd aũt dicit:accipi
te semina ⁊ serite agros:vt fruges habere pos
sitis ⁊c. Semen est verbũ dei:agri corpora: q̃
vomera euãgelico exarata ⁊ semine spũali se/
minata fructũ virtutũ germinãt. Quinta ps
que regi debať. quinq̃ sensuũ cẽsus qui christo regi soluendus. Quattuor: reliquę i semẽ/
tem ⁊ cibos possessorib⁹ pmittunť: qz actua/
lis vite vsus vnicuiq̃ cõcedit:vt seminet vir
tutum opera:et fructus iusticie metat in vitã
eternam:qui a christo nobis tribuitur. Unde
ioseph dicit:Salus nostra i manu tua est: qz
salus mũdi in potestate christi. a Preter
ter. Hoc significat ecclie terrã in q̃ veri sũt sa/
cerdotes liberã esse a censu mũdiali q̃ xbo di
uino indesinẽter pascit nec damnũ panis spi/
ritualis sustinebit. b Cuiꝰ a.c. Aug⁹. Ea fi
liũ iuratiõe ꝓstringit:q̃ ꝓstrinxit abraã fuũ.
Ille mandãs vñ vxor ducať filio suo. Iste cõ
mẽdãs sepulturã corpis sui. In vtraq̃ tñ cã
notata sũt duo q̃ magnipẽdẽda sũt i oib⁹ scri/
ptur:. misericordia ⁊ iusticia: vel misericordia
⁊ iudiciũ: vl mificordia ⁊ xitas: qz scriptũ ẽ.
Ps.24. Uniũse vie dñi mificordia ⁊ xitas. Seru⁹ aũt
abrae dixit:facite i dñm meũ mificordiã ⁊ iu
siticiã: ⁊ iste vt facias i me mificordiam ⁊ xita
tẽ. Quid aũt sibi velit tã sollicita corpis cõmẽ
datio vt nõ i egypto sepeliať:sz i terra chana
an iuxta pres suos:mixta videť:nec ꝓueniẽs tã
te excellẽtie ꝓphe si ex hoĩm ꝓsuetudie meti/
amur. Si aũt sacra gram⁹ maior. admiratiõis
gaudiũ ineniem⁹. Cadauerib⁹ enĩ mortuoꝝ
pctã significanť:cũ iubeñ hoĩes p⁹ eoꝝ ꝓta/
Ecci.34.b ctũ tãq̃ ab imũdicia purificari. Uñ q̃ baptiça
tur a mortuo ⁊ itez tãgit illũ:qd ꝓfuit lauatio ei⁹? Sepultura q̃ mortuoꝝ:remissionẽ pec
Ps.31. catoꝝ significat. Uñ: Beati q̃ꝝ remisse sũt iniq̃tates ⁊c. Ubi q̃ sepeli/
enda cadauera pr̃iarchaꝝ nisi i terra q̃ ille crucifix⁹ ẽ: cui⁹ sanguie fa
cta ẽ remissio pctoꝝ: mortib⁹ enĩ eoꝝ significanť pctã hoĩm. Dicit aũt
a loco q̃ abraamiũ vocať: vbi ꝓdita sũt eoꝝ corpa: abeẽ locũ vbi cru
cifix⁹ ẽ dñs fere. xxx. milib⁹ passuũ: vt ipo nũero significeť iesus xps
q̃ in baptismo appuit fere. xxx. annoꝝ. c Quo iurante. Aug⁹. Qd
hñt latini codice sadorauit sup caput xge eius. Nõnulli emẽdati⁹ hñt.
Adorauit sup caput xge sue: vel i capite xge sue: vel i cacumĩe: vl su
p cacumẽ xge sue. Fallit enĩ eos grecũ xbũ qd cisdẽ scribit lr̃is siue
ci⁹ siue sue significet. Sz accent⁹ dispares sũt:⁊ ab eis q̃ ista nouerit:
in codicib⁹ nõ cõtẽnunť. Ualẽt enĩ ad magnã discretionez q̃nis vnã
plus habere possit lr̃az si esset sue: vt nõ aitoi sz ealtoi esset. Et iõ me/
rito querit qd sit qd dictũ est. Nam facile intelligereť senem q̃ virgã
ferebat sicut solet illa eras: ad deũ adorandu⁹ se inclinasse sup caput
virge sue: quam sic ferebat vt super eam caput inclinando adoraret
deum. Quid ẽ ergo adorauit super caput vel cacumẽ virge eius. i. io
seph? An forte tulerat ab eo virgam quãdo ei iurabat: ⁊ dum eam te
net post verba iurantis nondum illa reddita adorauit deuz? Nõ enĩ
pudebat eum ferre tantis p insigne potestatis filij sui: vbi figura rei

illo tpe quo defecit eis pecunia ad emendũ: ⁊ ille fuit
circa finẽ sterilitatis terre ⁊ maxime qz ioseph p̃dixe/
rat publice: ita q̃ erat notũ p totã terrã egypti ⁊. vij.
annis famis future post sterilitatez: ⁊ iõ verisile est q̃
multi de terra egypti reseruauerũt sibi bladũ vñ po/
terant sustẽtari p aliq̃s tps:
ita q̃ nõ fuerũt compulsi vẽ
dere pro blado pecora sua et
possessiones suas iam cito: sz
mag⁹ i vltimis annis famis.
sequiť: a Subiecitq̃ eam
pharaoni ⁊c. In hebreo dici/
tur sic: Et fuit terra ipsi⁹ pha/
raonis: et populuz transtulit
ad ciuitates de fine terre egy
pti vsq̃ ad finem eius. Dicũt
enim hebrei ad ostendendum
q̃ terra erat ipsius regis im/
mediate: ioseph fecit transfer
re populũ de vna parte terre
egypti ad aliã ⁊ ecõuerso: vt
p talem translationẽ quilibet
ostenderet ⁊ pfitereť q̃ nihil
iur⁹ haberet i hereditate sua
pristina. Causa aũt huius di/
uersitatis inter trãslationem
nostrã ⁊ litterã hebraicam in
hoc loco potuit esse ex hoc q̃
iste due dictiones hebraice. s.
vaiaenir ⁊ vaiaenid. quaruz
prima significat: ⁊ fecit transi
re. et secũda significat: ⁊ sub/
iecit seruituti. nõ differunt in
hebreo nisi in vltima lr̃a que
in prima dictione est lr̃a res
in scõa littera daleth. Iste aũt
due littere hebraice: licet i so/
no habeant magnã diuersita
tem tamen in figura habẽt cõ
uenientiã: et ideo ꝓpter simi/
litudinẽ hanc translator no
ster accepit vltimã dictionez
pro prima vel ecõuerso. Scri/
ptores hebreorũ qui fuerunt
post tps translatoris scripse/
runt primã ꝓ secũda. tñ vtra
q̃ littera vadit ad eandez in/
tentionem: hebraica tñ magr̃
exprimit: vt ptz ex p̃dictis.
b Preter terrã sacerdotũ.
erant enim deputati ad cultũ
deoꝝ illius populi: ⁊ etiã ad
studiũ scientiaꝝ specularia/
rũ: sm q̃ dicẽ pbs. j. Metha.
q̃ gens sacerdotũ egypti ibi
primo studere concessa est. Et
Josephus in libro antiquita
tũ dicẽ q̃ abraã q̃s descẽdit in
egyptum: vt habitũ est. ꝯ. xij.
ca. Docuit sacerdotes egypti astronomiã. et ex tũc in
talib⁹ scientijs studere ceperũt. ⁊ iõ a rege habebant
victuz. vñ subdiť: c Et statuta cibaria ⁊c. Et ex hoc
loco habeť q̃ illis q̃ sunt deputati diuino cultui ⁊ stu
dio dz ꝯ victu ab his q̃ hñt curã regẽde cõitatis, pui
deri. d Dixit q̃ ioseph. Hic ꝓñr ostẽdiť clemẽtia io
seph erga pplm in hoc q̃ terrã egypti quã iusto titulo p
rege acq̃sierat: reddidit bis eã q̃ vẽdiderãt p quita
te fructuũ. ex q̃ ptz q̃ fecit eis magnã gratiã: q̃ ali/
bi vbi terra nõ est notabiliter fertilis: bũ tradiť colen
da ⁊ seminanda p media pte fructuum. terra aũt egy
pti nõ solũ est bñ fertilis: vt referũt illi qui eam vide
rũt: sz etiã cum paruo labore ꝓpter irrigationez nili:
qui fecundat terrã illã. Et ptz lr̃a ex dictis. e Ha/
bitauit q̃. Hic describiť status iacob in egypto q̃tum
ad finẽ seu cõsummationẽ. ⁊ pmo describiť sue sepul/
ture ordinatio. secõ dicte ordinationis executio. ca. l.
Adhuc pmo describiť dicta ordinatio. secõ subdiť fi/
liorum benedictio. xl viij. ca. In prima parte dicit sica

a ¶ Christus. b ¶ Corpore.

ioseph omnẽ terrã egypti: ven
dentibus singulis possessiones
suas p̃ magnitudine famis. Sub a
iecitq̃ eam pharaoni: ⁊ cunctos
populos ei⁹ a nouissimis termi/
nis egypti vsq̃ ad extremos fi/
a ¶ Hinc habemus exemplũ q̃ possessiões eccle/
sie distrahi nõ debent cuz a regib⁹ deo sint man/
cipate ⁊ iõ in nullius bonis computande.
a nes eius: ꝓtẽr terrã sacerdotuz b
q̃ a rege tradita fuerat eis: Qui
bus et statuta cibaria ex horreis c
publicis ꝓrebebanť: ⁊ idcirco nõ
sunt cõpulsi vendere possessiões
suas. Dixit ergo ioseph ad popu d
los: En vt cernitis et vos et ter/
ram vestrã pharao possidet: Ac/
¶ Serui facti: id est plene deo subditi frumenta
ad semen accipimus: quia verbũ dei proximis p̃/
dicare libere possumus.
cipite semia ⁊ serite agros: vt fru
a ¶ Quintam partem damus cuz pro moderatio
ne quinq̃ sensuum deo famulamur.
ges habere possitis: Quintam
a ¶ quattuor retinemus cum in hac vita fm cu/
iusq̃ facultatem: laudabiliter conuersamur.
partez regi dabitis: quattuor re
liquas ꝓmitto vobis in sementẽ
et in cibũ familijs ⁊ liberis vr̃is.
¶ Salus mundi in potestate christi.
Qui responderũt: Salus nostra
in manu tua ẽ: Respiciat nos tã/
tum domin⁹ noster: et lęti seruie
mus regi. Ex eo tempore vsq̃ in
pręsentez diem in vniuersa terra
egypti regibus quinta pars sol/
uitur: ⁊ factũ est q̃si in legẽ: absq̃
terra sacerdotali: q̃ libera ab hac
conditione fuit. Habitauit ergo e
israel in egypto: id est in terra ies/

¶ future

futurę prefignabatur. Hiero. Et adorauit israel cōtra summitatem virge eius. Hoc etiā in loco quidā frustra simulant adorasse iacob summitatē sceptri ioseph: q.s. honorās filiuz potestatē illi⁹ adorauerit: cū in hebreo mlto alit legat. & adorauit israel ad caput lectuli: qz post iurauit ei fili⁹ secundo de ipsa dicit Sap. vij. Diuitias nihil esse dixi in compatiōe illius: nec comparaui illi lapidē pciosuz: qm omne auz in comparatione illi⁹ arena est exigua & tanq̄ lutū estimabit argentū in cōspectu illi⁹. Et Prouerb. xvij. dicit: Quid pdest stulto habere diuitias cū sapientiā emere nō possit. Et de anaxagora legit q cū de studio sapientie rediret ad terram suam & videret suas possessiōes dissipatas risit. Ego nō essem salu⁹ nisi iste perissent. b† Cūq̄ appropinquare cerneret diem mortis sue vocauit filiū suū ioseph. Per hoc aūt q iacob de loco sepulture sue fuit ita sollicit⁹ instruunt sapientes esse solliciti de sepultura sua in loco sacro & vbi copia suffragiorū habetur. In ca. xlvij. vbi dr i postilla: Oēm pecuniam non congregauit.

Nico. de lyra

a Auctusq̄ est & multiplicat⁹. in bonis spūalibus & tpalibus: & prole filiorū suorum. b Cumq̄ appropinq̄re tē. ex quo patet q habuit spiritum pphetie. c Vocauit filiuz suum ioseph. p nuncium: qz distabat ab eo negocijs regni occupatus. d Pone manū tuam sub femore meo. s. ad iurandū p xp̄m nasciturū de iacob sicut ē. expositū est. xxiij. ca. e Cōdas/q̄ in sepulchro maiorū. s. in terra. pmissionis: in qua erāt sepulti abrāā & isaac: & nō solū ꝓpter illos desiderabat ibi sepeliri: sz pncipaliter ꝓpter redēptionē generis humani ibi fiendaz p xp̄m: qui in illa terra natus est: & conuersatus est mort⁹ & sepult⁹ et ibidē resurrexit: & inde ad celū ascendit: de quibus iacob habuit fidē & noticiam aliquā & forsitan videbat in spū q cū xp̄o resurgente resurgerēt multi sancti iam defuncti: vt habetur Matth. xxvij. et sperabat cuz eo resurgere. f Adorauit israel dñm. pro bñficio sibi cōcesso. g Cōuersus ad lectuli caput. caput enī lecti erat versus terram ꝓmissionis: & ad illā ptem adorabāt iudei deuoti: qñ erunt extra terrā illam: sicut habet. iij. Reg. viij. ca. et Dan. vj. ca.

Ca. XLVII

Moraliter. Ingressus igitur ioseph nunciauit pharaoni tē. Per hoc āt q ioseph exaltatus a rege fratres suos studuit ꝓmouere ostendit q quilibet exaltat⁹ a deo maxime q̄tum ad regimē ecclesie debet esse sollicitus de ꝓmotiōe bonoz qui dicunt eis fratres qz sunt in virtute similes. frater enī dicit quasi fere alter. ō de talibus ꝓmotis subdit: † Viri pastores ouiū sumus. et sicut p̄latus honorat a subditis ita debet p̄latum supioze honorare. ꝓpter hoc subdit: a† Post hec introduxit patrem suū ad regem. s. celestē qui p terrenū intelligit ꝓpt regiam dignitatē. dicit aūt p̄latus vnūs patrē suū ad regē introducere qñ pro pdecessore suo orat deum deuote vt veniat ad cōspectū regis glorie. c† Qui benedicēs illi tē. Et bñdicto rege tē. Veniēs igit ad cōspectū dei clarū benedicitur ab eo dono glorie qđ est summa benedictio: & econuerso ipse benedicit deū benedictione laudis eterne. Ps. lxxxiij. Beati qui habitāt in domo tua dñe: in secula seculoz laudabūt te. Per hoc aūt qđ subdit: † Egressus est foras. nō est intelligendus recessus a deo. sed sicut dicit Saluator Joh. x. Per me siq̄s introierit saluabit & ingrediet & egrediet & pascua inueniet. Haz beati reficiunt interius in aspectu diuinitatis xp̄i & exteri⁹ in aspectu sue hūanitatis. Et hoc vocatur hic ingredi & egredi & nō p aliquē recessuz a xp̄o. † Cumq̄ defecisset emptoriū⁹ precū tē. Per hoc aūt q egyptij bona mobilia & imobilia dederūt ꝓ alimētis p que sapiēte documenta significant vt. s. dictū est. datur intelligi q omia bona tpalia pro acquisitiōe sapientie sunt pupendenda. Unde

sen & possedit eaz: auctusq̄ est et a
multiplicatus nimis: & vixit i ea
decem & septē annis. Factiq̄ sūt
omnes dies vite illius centū q̄/
b dragintaseptem annorū. Cumq̄ b+
appropinquare cerneret diē mortis eius: vocauit filiū suū ioseph c
a ℣ ad excitandam memoriam filiorum diligenter commendatur sepultura patrum.
et dixit ad eum: Si inueni gram
in cōspectu tuo† pone manū tuaz d
sub femore meo: & facies mihi mi
sericordiā & veritatē: vt non sepe
℣ In egypto sepelietur qui in profundum malorum demergitur.
lias me in egypto: sed dormiā cū
patribus meis: & auferas me de
hac terra: condasq̄ in sepulchro e
maiorū meorū. Cui rūdit ioseph:
ego faciā qđ iussisti. Et ille † Jura
c inquit ℣ mihi: Quo iurāte: ado/ f
rauit israel dñm conuersus ad le g
ctuli caput. Ca. XLVIII

His itaq̄ transactis nun b
a ciatū est ioseph q egro/ 1
taret p̄ su⁹. Qui assumptis duob⁹ filijs manasse & ephra
im ire ꝓperit. Dictūq̄ est seni: Ec/ k
ce filius tuus ioseph venit ad te.

Additio. Quia in emptiōe et vēditiōe eq̄litas iusticie obseruanda est: vt i sc̄da sc̄de q. lxxvij. ar. j. in cor. q. Idcirco non videtur dicendū: q tm̄ valet res q̄tum posset vendi. pōt enī q̄libz res vēdi in mlto maiori pcio q̄ valeat fm vez sui valorē & ꝑ ꝓpt magnā indigentiā ementis quā hz de illa re: & in tali casu nō ē estimādus valor rei fm q̄ntitatem q̄ ipa res pōt vendi: qz sic si quis rem suā supuēdit i notabili quātitate: vltra iustū pcium ꝓpt magnā necessitatem ement⁹: tūc venditor videt q̄si vēdere qđ nō ē suū: qz id qđ accrescit sup iustū pciū nō est ex ꝑditiōe rei vēdite: sz ex cōditiōe ementis: vt in pdicta q̄stiōe. † ℣. 25. d

Ad excusatiōez aūt ioseph q̄ vendit blada ꝓ maiori pcio q̄ emerat: sufficit diuersitas tpis: q̄ sic et diuersitas loci magnā faciūt differentiā in vero valore rex: vt i pdicta q̄stiōe.

Replica correctorij contra Burgē. In ca. xlvij. vbi postillator dicit ꝙ ptractib⁹ ioseph quō fuerūt iusti: istat Burgē. aūctē scti Ebo. sc̄da sc̄de. q. lxxvij. ar. j. in cor. q. & rūsione etiā ad vltimū arasserēs: q i cōmutationib⁹ eq̄litas iusticie seruāda sit. Sz ego cum postilla toze veri⁹ puto: q in cōmutatiua iusticia equalitas fm naturā fuari nō possit: q̄d dicat sanct⁹ Tho. ꝓ Burgē. allegat⁹: qz totū auz mūdi fm naturā nō valet vnū equum. cū tū ordine ad humanos vsus modicū auz valet magnū equū. Eq̄litas igit i cōmutatiua iusticia q̄ est i ptractib⁹ nō fuat: sz p rōnem iusticie mensurat vt dicit sanct⁹ Dion. ꝙ diui. no. ca. viij. Ratio aūt iusticie mēsurant? hāc eq̄litatē: & terminantis inequalitatē describit a beato Aug. in libro lxxxiij. q̄stionū. q. xliij. dicēte: Justicia est habit⁹ animi cōmuni vtilitati seruata: suaz cuiq̄ tribuēs dignitatē. Hūc aūt tpe fertilitatis modicū auz valet multū bladū: ideo fm mensuram iusticie tpe fertilitatis modicū bladū valet multū aurū: iō videt dicendū: q tantum valet res fm illam equalitatis mensurā quantū vendi potest. seruatata vtilitate nō ꝓuata: maxime cessantibus dolo: metu et violentia compulsione: sic & in his factis ioseph: put postillator dicit: Fateor quidem q respiciens ad solaz necessitatem ementis: & sic carius vendens: quia nō respicit ad oīe conferens: sed ꝓuatū iusticie cultor: nō est: sz hoc nō est in factis ioseph: nec apparet ex dictis postillatoris. Ca. XLVIII

His itaq̄ transactis. Hic consequenter ponit filiozum b
a iacob benedictio. et primo ipsius ioseph in filijs suis. 1
secūdo ipsius ioseph in persona propria cuz alijs filijs iacob. xlix ca. Adhuc primo describitur filiozum ioseph adoptio. secundo eorū benedictio. ibi: Videns autem. tertio ipsi⁹ ioseph specialis premiatio. ibi: Et ait ad ioseph. Adhuc ꝓmo describitur dicta adoptio. secundo subditur ipsius excusatio: ibi: Mihi enim. Circa primum dicitur: i Nunciatum est ioseph q egro. tē. quia nuncij frequenter currebant de ipso ad patrem et econuerso: ad sciendum statum mutuum.

k Ire perrexit. hoc non est in hebreo: sensus tamen est: id est ad eundem se disposuit.

a Qui confortatus sedit in lectulo. Et ingresso ad se ait: Deꝰ oipotens apparuit mihi in luça: quę est in terra chanaã: bñdixit mihi et ait: Ego augebo te ⁊ multiplicabo: ⁊ faciã te in turbas ppl̃oꝝ. Daboq̃ tibi terram hãc: et semini tuo post te ī possessionẽ sempiternã. b Duo g̃ filij tui q̃ nati sunt tibi ī terra ęgypti añq̃ venirez ad te mei erũt ephraim ⁊ manasses sicut ruben et symeon reputabunt mihi. Reliquos autez ąs genueris post eos tui erũt: ⁊ nomine fratrũ suorũ vocabunt in possessionibꝰ suis. c Mihi enī qñ veniebã de mesopotamia: mortua ē rachel ī terra chanaan ī ipso itinere. Eratq̃ vernũ tp̃s. Et ingrediebar ephrataz: ⁊ sepeliui eã iuxta viaz ephrate quę alio nomine appellat bethleem. d Videns aũt filios eius: dixit ad eũ: Qui sunt isti? Respondit: Filij mei sunt: quos donauit mihi deꝰ in hoc loco. Adduc eos inquit ad me: vt benedicã illis. e Oculi enī israel caligabant p̃ nimia senectute: ⁊ clarevidere nõ poterat. Applicatosq̃ ad se deosculatus ⁊ circũplexus eos: dixit ad filiũ: Nõ suz fraudatus a conspectu tuo: insuper ostẽdit mihi deꝰ semẽ tuũ. f Cũq̃ tulisset eos ioseph de gremio patris: adorauit pronꝰ in terraz. g Et posuit ephraim ad dexterã suã: id est ad sinistrã israel: manassen vero in sinistra: ad dexterã scz patris. Applicuitq̃ ambos ad eũ. h Qui extendens manum dexteram posuit sup caput ephraim iunioris fratris. i Sinistraz aũt sup caput manasse q̃ maioz natu erat cõmutans manꝰ. Bñdixitq̃ iacob filios ioseph ⁊ ait: Deꝰ in cuiꝰ cõspectu ambulauerũt patres mei abraã et isaac: deus q̃ pascit me ab adolescẽtia mea vsq̃ in p̃sentẽ diẽ: k angelꝰ q̃ eruit me de cũctis malis bñdicat pueris istis: et inuocet sup eos nomen meũ: noia q̃q̃ patrum meoꝝ abraã ⁊ isaac et crescãt in mltitudie sup terrã. l Videsne aũt ioseph q̃ posuisset pr̃ suus manũ dexterã sup caput ephraī: grauiter accepit. Et apprẽhensam pris manũ leuare conatꝰ ẽ ō capite ephraī ⁊ trãsferre sup caput manasse. Dixitq̃ ad patrẽ: Nõ ita pue

a Qui confortatus. de aduentu filij sui predilecti.
b Deꝰ oipotẽs apparuit mihi in luça. ista ciuitas vocatur bethel ⁊ hierusalẽ ⁊ alijs nominibus: vt. ō. exposĩtũ est ca. xxviij. c Daboq̃ tibi terrã hãc. hoc dixit iacob vt ostẽderet q̃ poterat dare ptẽ in terra illa. pmissionis filijs ioseph sicut ⁊ ppr̃ijs filijs: iō subdit: d Duo ergo filij tui. ī. manasses ⁊ ephraim. e Mei erunt. per adoptionẽ: f Sicut ruben ⁊ symeon reputabunt mihi. i. quilibet eorũ ita accipiet portionem suam in terra pmissiõis qñ diuidet: sic filij mei naturales. ⁊ ponit exẽplũ de ruben ⁊ symeon plus q̃ de alijs: q̃ erant pmogeniti. ⁊ iō qui equipauit filios ioseph ipsis: p cõsequẽs et alijs minorib⁹. g Reliquos aũt ąs genueris ⁊c. i. nõ adopto eos tali mõ. h Et noie fratrũ suoꝝ ⁊c. ab eis nõ denominabit aliq̃ tribus: ſz noiabunt sub tribubus manasse ⁊ ephraim. ⁊ cũ eis accipiẽt hereditatem.
i Mihi enī. Hic subdit ipsi⁹ iacob excusatio: ppẽderat enī p aliq̃ signa q̃ ioseph mirabat de hoc q̃ iacob cũ tãtis sumptib⁹ volebat portari corp⁹ suũ ad speluncã duplicẽ in hebron: ⁊ maxime q̃ rachel mater sua q̃ fuerat vxor iacob p̃dilecta nõ erat ibi sepulta: ⁊ iō iacob volẽs sup hoc pacificare ioseph dixit: k Mortua est rachel ⁊c. q. d. necessitas me cõpulit ipaz sepelire ex̃ spelũcã duplicẽ: q̃ erã ī itinere cũ magna familia: quã nõ poterã ō ferre: ⁊ adhuc nimis distabã a loco sepulture p̃dicte.
l Eratq̃ vernũ tp̃s. in quo pecora hñt fetus in vtero: ꝑ qõ non poterã iter accelerare ne morerent. m Et sepeliui eam iuxta viã. vbi trãseũt boues cõiter: ⁊ edificaui sepulchrũ ita q̃ trãseuntes poterãt videre sepulturã eius: ⁊ memoriã eiꝰ ad alios deferre: ac si diceret ipi ioseph: debes me excusatũ habere ō hoc q̃ nõ portaui eã ad sepulchr̃ maior̃: q̃ habui legitimũ impedimentũ: ſz nihilomin⁹ construxi ei nobile sepulchrũ: Sic exponũt doctores nr̃i. Hebrei aũt aliter exponũt licet ad eundez finẽ: videlicet ad excusationẽ iacob de hoc q̃ rachel nõ erat ī sepulta hebron: ⁊ ſm eos iacob se nõ excusat. ꝑr̃ difficultatẽ portãdi corpus rachel ad locũ p̃dictum: imo primo excludit causam istam dicens: Mortua est rachel in terra chanaan: in qua terra est hebron. et iō lõgitudo itineris nõ me ipediuit: ⁊ maxie q̃ ſm descriptionẽ terre sancte. hebron nõ distat a bethleem iuxt̃ quã sepulta ē rachel: nisi p sex leucas vl̃ circiter. Eratq̃ xnũ tp̃s: q̃ est aptũ ad itinerandũ. ⁊ iō malicia tpis silr̃ me nõ impediuit. n Videns aũt. Hic subdit ipsi⁹ ioseph benedictio specialis in filijs suis. o Qui sunt isti? Hoc quesiuit iacob q̃ caligauerãt ocli eiꝰ vt postea subdit: ⁊ ideo ſz videret eos astãtes obscure: nõ tñ clare ⁊ distincte. p Adduc eos inquit ad me. q̃ ante benedictionẽ volebat eos amplexari ⁊ deosculari. ⁊ subdit:
q Applicatosq̃ ad se deosculat⁹ ⁊c. Cũq̃ tulisset eos ioseph de gremio patris. vbi amplexat⁹ et deosculatus eos fuerat. r Adorauit pronus in terraz. ī. disponẽs se ad benedictionez. s Et posuit ephraim ⁊c. vultus enim puerorũ ⁊ ipsius ioseph erant contra vultũ ipsius iacob: ⁊ ideo ille qui erat ad sinistram ioseph erat ad dexteraz ipsius iacob. sic enim posuerat eos ioseph: volẽs q̃ manasses qui erat primogenitus esset sub manu dextera iacob: tanq̃ principalis in illa benedictione: ſz pater fecit contrarium ex causa que exprimitur infra.
t Benedixitq̃ iacob filios ioseph ⁊ ait. q̃ ꝑr̃ eũ benedicebat pueris eius. sequitur. v Et inuocetur super eos nomen meuz. q̃ vocati sunt filij adoptiui iacob: et facti sunt capita duarum tribuum: sicut alij filij iacob. sequitur: x Non ita conuenit pater. hoc dixit ioseph q̃ euentus puerorũ nõ erat sibi reuelatus: sicut ⁊ patri. licet enim ioseph haberet spiritum prophetie: vt habitũ est supra. xl. ca. et. xlj. tamen bene reuelatur aliquãdo alicui

✱ quid

B a Qui confortatus se. Hiero. Et cõfortat⁹ israel sedit sup lectulum. Cur Lxx. idẽ verbum aliter atq̃ aliter ediderit nescio: ſz audacter dico q̃ idem verbũ macha: qđ hic in lectulũ transtulerũt: supra vbi dixit adorasse iacob virgam nominauerunt.
b Duo g̃ filij tui q̃ nati sũt ⁊c. Anteq̃ venirẽ ad te ī egypto. mei erũt. Hier. patz q̃. lxx. aie ingressi sunt in egyptũ: ⁊ q̃ ioseph eo tpe non nouerẽ: sed duos tm̃ filios habuit: sic̃ ipse iacob testat. Qđ aũt dicit ephraim ⁊ manassem: sicut ruben et symeõ due trib⁹ erunt et ex suis vocabulis appellabunt: et duos pl̃os pcreabũt ⁊ trã. pmissiõis hereditabunt.
Cũ ãt filios dicit reliq̃s ąs p⁹ morte meaz genueris: ostẽdit. necdũ esse procreatos. Quod vero addit. Et noie fratrũ suoꝝ vocant ī possessiõib⁹ suis: ꝑ est nõ accipiẽt trazsepatim nec finiculos proprios: ſz in tribus ephraim et manasse ąsi appendices miscebuntur. c Et sepeliui eaz. Joseph q̃si nescienti indicat vbi et qñ matrem sepelierit: forte ꝑphetice cõmemoraſ ibi sepultaz esse matrẽ eius: vbi erat xp̃s nasciturꝰ. d Cũq̃ tulisset ⁊c. Isid. Sicut factũ est in esau ⁊ iacob: dicẽte dño: maior ſuiet minori: ita ⁊ in filijs ioseph: maior enī manasses. ī. obliuio: populũ significat indeoruz. Minor xo

Christi

C

D

Ge. 25. c

christianoꝝ. Hic est ephraim qui fecunditatē significat: qđ cōuenit pplo iuniori qui est corpus christi: qui fecūdat⁹ est in latitudine mūdi. Joseph quidem ephraim ad sinistraz: manassen ad dextrā constituit. At ille cancellatis manib⁹ crucis mysteriū ꝓfigurās: trāslatā in minorē dexteram: in maiorez sinistrā figurali tersuppositione: vt crucis sitūdo sup capita eorū notata: iudeis scādalū: christianis futurā gloriā ꝓsignaret. Et seniorē p crucis mysteriū sinistꝝ futurū ō dextro et iuniorē de sinistro dextrum.

a Do tibi ptez vnaz. Hieron. Ego dedi tibi sichimā ꝓcipuam super fratres tuos: quaz accepi ō manib⁹ āmoꝛreoꝝ: in gladio meo et sagitta. Sichima iuxta grecā et latinam cōsuetudinē declinata est. Hebraice enī sichē dicit: iohannes euāgelista testatur. Licet vitiose sichar legat. Quia igit sichen transfertur in humeꝝ pulchre allusit ad nomen dicēs: Ego dedi tibi humeꝝ vnū: pro ꝓcipuo enī vnū scribit in hebreo. Nō aūt se dicit in arcu et gladio posse: disse: arcū et gladiū iusticiaz vocat per quā meruit pegrinus et aduena interfecto sichen et emoꝛ ꝑiculo liberari. Timuit enī ne vicina opida et castella ob euersionez federate vbis aduersus se cōsurgerent. vl sic dabo tibi sichimam quā emi in fortitudine mea. i. pecunia quā multo laboꝛe acq̄sini sup frēs tuos. i. absq̄ sorte dedi eaz tribui ioseph Ibi enī sepultus est ioseph et mausoleum eius ibi vsq̄ hodie cernit. Aug. Quod sichimam dicit iacob ꝓcipuā se dare filio suo ioseph: et addidit q̄ posse derit eam in gladio et arcu: querit quō ad litterā conueniat. Emit enī centum agnis possessionē illā nō cepit iure belli. An qz salem ciuitatem sichimoꝝ filij eius expugnauerāt: et iure belli potuit eius fieri: vt iustū bellū cū eis videat qui priores fecerūt iniuriam cōtaminādo eius filiā? Cur ergo nō dedit eā maioꝛibus filijs suis: qui hoc fecerāt deinde: si mō de victoria gloriās dat eaz ioseph: cur ei tūc displicuerunt filij q̄ hoc cōmiserūt? Cur deniq̄ cū eos būdicēret: id exprobrādo memoꝛauit? Patet ergo hic ꝓphēticum sacramentuz: qz ioseph quadam ꝓcipua significatione christum significauit: et ei dat illa terra vbi obruit iacob deos alienos: vt christus itelligatur possessurus gētes diꝛs patrū

nit pater: qz hic ē ꝓmogenit⁹. Pone dexterā tuā super caput eius. Qui renuēs ait: Scio fili mi scio. a Et iste q̄ppe erit ī populos et multiplicabit: sed frater eius iunioꝛ b maioꝛ illo erit: et semen illius crescet ī gētes. Būdixitq̄ eis in tpe illo dicēs: In te būdicet isrl atq̄ dicet: faciat tibi de⁹ sicut ephraim et sicut manasse. Constituitq̄ c ephraim añ manassen. Et ait ad d ioseph filium suum. En ego moꝛioꝛ: et erit deus vobiscuz: reducet q̄ vos ad terrā patrū vestroꝝ. a Do tibi partē vnā extra fratres e tuos quā tuli ō manu āmoꝛrei in f gladio et arcu meo. Ca. XLIX g

Vocauit autem iacob filios suos: et ait eis: Cō- h gregamini vt annūciē que ventura sunt vobis diebus nouissi- k i

§ Prophetice se loqui insinuat vel significat. Licet enī hoc ad diuisionē terre chanaan pineat: spiritaliter tū ad christū q̄ in fine seculi venit referenda sunt.

quid vni ꝓphete qđ celaē alteri: sicut ptz in multis locis veteris et noui testamēti. a Scio fili mi scio. s. q̄ est ꝓmogenit⁹. b Sz frater eius iunioꝛ. alias minoꝛ. maioꝛ erit illo. in numerositate et dignitate: qz iosue qui fuit dux populi post moysen: et fecit tot mirabilia: et hieroboā q̄ fuit ꝓm⁹ rex israel: post q̄s diuisum fuit regnū israel a regno iuda: fuerūt de tribu ephraim. c Cōstituitq̄ ephraim añ manassen. in oblatione ꝓmitiaꝝ et in situatiōe tabernaculoꝝ: et motiōe eorū et dignitatib⁹ alijs. d Et ait. Hic describit ꝓmiatio ioseph specialis. cū dī: e Do tibi partē vnam etc. Ac si diceret: tu me et fratres tuos tpe famis salnasti: et me deferendū ad sepulchrū patrū meoꝝ ꝓmisisti: et iō terrā sichem speciali munere do tibi. f Quā tuli de manu āmoꝛrei. i. ipsius emoꝛ qui fuit ō genere āmoꝛreoꝝ. g In gladio et arcu meo. i. in re belli. Dicunt enī hebrei q̄ depopulata vbe sichem p filios iacob: ppli q̄ erāt in circuitu cōgregauerūt se vt irruerēt sup iacob et filios eius: sz ipe armauit se et familiā suam ad resistendū eis cōfidēs de diuino adiutoꝛio sicut sibi ꝓmissū fuerat a dño. vnde et timoꝛ dei. i. a deo immissus cecidit sup illos: et nō sūt ausi inuadere eū: vt habitū ē. s. xxxv. et ideo locū istū obtinuit iure belli: tū qz dūs dederat sibi illam terram: tū qz ꝓpter violationē dine digni erāt eā pdere sichimite: et iō q̄n iacob fuit in possessiōe videt q̄ licite potuit eā vt suā retinere vnā etiā partē emerat: vt habet. xxxiij. sed de illa qz modice erat nō facit hic mentionē: ex tūc aūt locꝰ ille fuit ipsius iacob: ꝓpter quod dictū est. s. xxxvij. q̄ filij iacob omēs ꝓter ioseph et beniamin pascebāt oues in sichimis et q̄ iacob misit ipm ioseph illuc ad sciendū statū eorū: ex quo ptz q̄ ibi moꝛabant ad tps: et ideo verisimile ē q̄ haberent ibi domos ad habitandu: et caulas ꝓ pecoꝛib⁹ tanq̄ in loco qđ erat patris ipsoꝝ. Ca. XLVIII

Moraliter. † Qui extēdēs manū dexterā posuit sup caput ephraī iuniozis fris: Ex hoc habet duplex moralitas. Una est q̄ ꝓpter maioꝛē etatem nō est aliquis ponendus in regimine seculari vel ecclesiastico nisi ꝑditiōes alie ad regendū requisite cōcomitētur. Hoc etiā mō dauid salomonē regez instituit reꝓbata adonie institutione. iij. Reg. j. eo q̄ salomon sapientioꝛ erat Et similiter petrus apostolus ecclesiam regendam tradidit beato clementi q̄uis haberet alios discipulos seniozes.

Alia moralitas est ꝑm interꝓtationē nominū. Manasses enī interꝓtat obliuio et significat excellentē in cōtemplatione qui diuina cōsiderando obliuiscit inferioꝝ. ephraim aūt interꝓtat fertilitas et significat bonū actiuū in opibus cōuenientibus humane vite fertilez. Propter qđ dicit. vj. Ethic. Qz Anaxagoras et cōsimiles sapientes dicebant: qz cōsiderabant altissima: nō tū prudentes q̄m nō cōsiderabāt cōferentia humane vite de quibus est prudentia: qz cōsiderat humane vite conferentia: et eadē rōne boni actiui ꝓprie prudētes dicunt nō sapientes. Regimen aūt ecclesiasticū primo est circa deum qui est altissima et prima causa. secundario xo et ex cōsequenti est circa tpalia. et ideo sapientes qui p manassen significant sunt magis apti ad regimē ecclesiasticū et in hoc ꝓponendi. prudētes xo p ephraim significati magis sunt apti ad regimen seculare quod p se respicit cōferentia humane vite. Et hoc fecerunt apostoli Act. vj. Qui septē diacones ordinauerūt circa ad ministrationē tpalium vt ipsi liberius intenderent oratioi et ꝓdicatioi vt ibidem dicit: Episcop⁹ tū debet habere vtrāq̄ pfectionem ꝑm qđ dicit Gregoꝛ. in pastoꝛali: Sit presul actiōe precipuus: sit p ceteris cōtemplatiōe suspensus. Prima tū pfectio magis est attēdenda in promotione ad statū episcopalem q̄s secunda: vt satis ptz ex predictis. In ca. xlviij. vbi dicitur in postilla: Eratq̄ vernum tempus.

Additio. j. In hebreo aūt nō habet hic aliq̄ dictio significans vrenū nec tps: sed est ibi dictio significās mensurā paruā terre et est sensus q̄ moꝛtua esset rachel in itinere in loco a quo restabat modicū spacium itineris vsq̄ ad bethleem: sed tamen sepeliuit eam in via ratione qua declarat in postilla. In eodem ca. xlviij. vbi dicitur in postilla: Dicunt enim hebrei etc.

Additio. ij. Hec expositio ē falsa: nō enī hoc quod legitur Hiere. xxxj. Vox in excelsis audita ē: referēdū est ad tps captiuitatis filiorum israel tpe nabuchodonosoꝛ: sed potius ille clamoꝛ seu vlulatus rachel referēdus est ad occisionē innocentū factā p herodem vt euangelista declarat. Matth. ij. prout in ca. allegato Hieremie domino concedente plene ostendetur.

Replica correctoꝛij contra Burgensem. In ca. xlviij. Burgeñ. dicit: in hebreo non habetur dictio significans vernum neq̄ tempus etc. ita et postillatoꝛ in tractatu suo de differentia translationis nostre et hebraice veritatis ibi exponit vt hic Burgeñ. in ꝓposito aūt se nostre translationi coaptat: vt satis factat vie vtriq̄. Ca. XLIX

Vocauit aūt iacob etc. Hic cōsequenter describit benedictio filiorū iacob generalit. et ꝓmo instruit eos ō statu vite moꝛtalis. secō eos erigit ad spem vite imoꝛtalis. ibi: Et būdixit eis. Circa ꝓmū ꝓmittit ꝓfatio: in q̄ reddit eos attētos dicēs: i Congregamini etc. q̄libet enī attētus est ad audiēdū futura: maxie circa se et posteros suos. k Diebus nouissimis: idē postq̄s filij vestri reuersi fuerint ad terrā ꝓmissionis. dixit etiā: In nouissimis: qz aliq̄ dixit eis tūc ō aduētu xpi: cuius tpa dicunt nouissima: ꝑm q̄ dicit Joh. ꝓma canonica. ij. ca. Nouissima hoza est qz tē

patrũ suoꝝ renunciãtes: ⁊ in christuꝫ credentes. Alcbu. In bñdictionib⁹ iacob historia tenenda ⁊ allegoria inuestigãda. historia ꝺ diuisione terre ꝓmissionis. Alle. De christo et ecclesia que in nouissimis tꝑibus reuelanda: ꝓz⁹ tñ historie fundamenta sunt ponenda.

a Rubẽ. La. XLIX Hiero. Ruben ꝓmogenitus meus: tu fortitudo mea ⁊ ꝓncipiũ filiorum meoꝝ: duꝝ⁹ ad ferendũ: ⁊ durus ꝓcaciate ⁊ iniuria sic̃ aqua nõ ebullies: ascẽdisti eĩ sup lectũ patr̃ tui: tũc violasti stratum cuꝫ ascẽdisti. In hebreo ita: Ruben ꝓmogenit⁹ meus fortitudo mea ⁊ capitulum liberis meis. Maioꝛ ad portandum: ⁊ maioꝛ roboꝛe: effusus es ꝙsi aqua: ne adijcias: ascẽdisti cubile patris tui: et cõtaminasti stratũ in ascensu. Et est sensus: Tu es ꝓmogenitus me⁹ in liber̃ maioꝛ: ⁊ debebas iuxta ordinẽ natiuitatis tue: ⁊ hereditatẽ que ꝓmogenit̃ debeb̃. i. sacerdotium ⁊ regnuꝫ accipere. Hoc enĩ ꝓ portãdo onere ⁊ ꝑualido roboꝛe ꝺ⁹monstrab̃. Sꝛ qꝛ peccasti: ⁊ ꝙsi aqua q̃ vasclo nõ tenẽ̃: voluptate effusus es ĩpetu: ꝑcipio vt vltra nõ pecces: et ĩ fratrũ numero penas peccati luas: q̃ ꝓmogeniti ordinẽ ꝓdidisti.

b Symeon ⁊ leui ⁊c. Hiero. Lxx. Symeon ⁊ leui frẽs ꝓsũmauerũt iniquitatẽ adinuentionis sue. In ꝓsiliũ eoꝝ nõ veĩat aĩa mea: ⁊ in congregatione eoꝝ ne emuleꝰ iecur meuꝫ: qꝛ in furoꝛe suo interfecerunt hoĩes ⁊ in desiderio subneruauerũt taurum. In hebreo aũt sic habeb̃: Symeon ⁊ leui frẽs: vasa iniquitatis arma coꝝ in arcanuꝫ eoꝝ ne intret aĩa mea ⁊ in ꝓuentu eoꝝ ne desoleb̃ gloria mea: qꝛ in furoꝛe suo interfecerunt virum: et in libidine sua suffoderũt murũ. Significat aũt nõ fuisse sui ꝓsilij: q⁹ sichem ⁊ emoꝛ federatos viros interfecerũt: ⁊ contra ius pacis ⁊ amicitiaꝝ sanguinẽ fuderũt innocentẽ: ⁊ crudelitate q̃si furoꝛe rapti muros hospite vbis euertẽrt. Vñ: Maledict⁹ furoꝛ eoꝝ qꝛ ptinax. ⁊ indignatio illoꝝ qꝛ dura. Diuidã eos ĩ iacob ⁊ d. e. in isrl̃. Leui hereditatẽ ꝓpriã nõ accepit. Sꝛ in oñibus sceptr̃ paucas vbes ad habitandũ habuit. Nec symeon: sicut in libro iesu scribit̃: ſꝫ de tribu iuda quidã accepit. Quidã ꝓbetice interfectos hoĩes: aplos: ⁊ subneruatum tauꝝ: a phariseis xp̃m occisum interp̃tantur. Per hos scribe ⁊ sacerdotes intelligũtur. de symeone enim scribe. de leui sacerdotes: qui Dar.15.a consilium fecerunt: vt iesum morti traderent. Unde addidit: In consilium eoꝝ non veniat anima mea.

mis: cõgregami ⁊ audite filij ia/ a
a ſ Judaicus populus: cui dicit̃. Israel primogenitus meus.

cob: audite israel patrẽ vr̃m. Rũ/ b c
a ſ Judaico populo iure primogeniture sacerdotium ⁊ regnũ debebaꝫ. b ſ qꝛ ex iudaico populo fundamentum fidei ⁊ ipse christus.

ben ꝓmogẽnit⁹ meus: tu fortitũ/ d
a ſ quia deo patri semper iniurias irrogauit: vertens ad eum dorsum: et non faciem.

do mea: et ꝓncipiũ doloris mei: e
a ſ qꝛ ei data eloquia dei legislatio ⁊ testamentũ. b ſ Pro magnitudine virtũ: qꝛ copiosius ceteris

prĩor in donis: mãior in impe/ f
regnauit. a ſ Peccando in xp̃m. ſ Impetu vo luptatis. b ſ Que vasculo nõ tenetur.

rio: † Effusus es sicut aq̃a: non g
a ſ qꝛ in orbe dispsus: imminutus ⁊ abbreuiat⁹. b ſ causa qua hec meruit. c ſ quando corp⁹ dñi in q̃ descebat plenitudo diuitat̃ i cruce suspẽdisti

crescas quia ascẽndisti cubile pa i
ſ dicẽdo peccatorẽ samaritanũ ⁊ demoniũ hr̃e.

tris tui: ⁊ maculasti stratuꝫ eius. †

b Symeon ⁊ leui vasa iniquitatis k
ſ Mortis christi.

bellantia: In consiliũ eoꝝ nõ ve/ l m n
ſ voluntas.

niat anima mea: ⁊ in cetu illoꝝ o
p

nõ sit gloria mea: quia in furoꝛe q
ſ christum.

suo occiderũt virũ: ⁊ in voluntate r
a ſ Lancea. b ſ corpus christi q̃d. xlvj. dieb⁹ ꝺi ficatũ est in vtero virginis. ſ Propugnaculuꝫ q̃

te sua suffoderunt murũ. Male
custodit israel. a ſ qꝛ furoꝛe ascensi ad tantũ scelus ꝓruperunt vt pilato christum offerẽt: dicẽtes: Crucifige crucifige. ⁊ indignatio: si hũc dimitt̃ nõ es amicus cesaris.

dictus furoꝛ eoꝝ: q⁹ pertinax
ſ barrabã peteret̃: ⁊ xp̃z crucifigẽdũ postularẽt.

et indignatio illoꝝ: quia dura.
a ſ diuisi dicunt̃: qꝛ ab alijs separati ad fidez veniunt. b ſ dispersi qui vbe temploꝝ subuerso: per oꝛbem incredeli vagantur.

Diuidã eos in iacob: et dispergã s

poꝛi ipsius christi nõ est aliud tꝑs successurũ: ſm q⁹ ꝺr Apoc. x. Jurauit p viuentem in secula seculoꝝ: qꝛ tꝑs amplĩ⁹ nõ erit. sicut tꝑs noue legis successit tꝑi veteris. scꝺo reddit eos dociles dicẽs: a Audite filij iacob. qꝛ filij debent esse subiecti discipline. tertio reddit eos benivolos dicẽs: b Audite israel patrẽ vestrũ. i. cũ qui tota mente desiderat bonum vestrũ. c Ruben. Hic ꝓñr ponit̃ pscutio benedictiõis p singulos filios: incipiẽꝺo a filijs lye: ⁊ patẽt ptes ſm numeꝝ filiozũ. ⁊ ꝓmo incipit a ruben q̃ erat ꝓmogenit⁹ dicens: d Tu fortitudo mea. ac si dicat: qꝛ tu es ꝓmogenit⁹ fortitudo mea: q̃ctum ad bonũ virtut̃. ⁊ gr̃e deberet relucere in te: sed ecõtrario factum est: qꝛ tu es e Principiũ doloris mei. q. ꝺ. licet multos dolores ⁊ labores senserim aliũ ꝺe: tñ qui fuerũt respective ⁊ quasi ꝓ nihilo eos reputani in cõparatiõe ad illum dolorem quẽ ꝓcepi de enormitate sceleris tui: qꝺ exponit̃ postea. f Prior ĩ donis. s. ꝺeberes esse rõne ꝓmogeniture: rõne cui⁹ ꝺebebaꝫ tibi duplex portio in hereditate ac bonis paternis respectu fratꝝ tuoꝝ. Maioꝛ ĩ impio. qꝛ ꝺebebaꝫ tibi regnũ mihi ꝓmissũ: vt habitũ est. s. xxxv. ca. ⁊ sacerdotiũ. qꝺ añ legẽ data erat ꝓmogeniture ãneꝝũ: vt. s. ꝺictũ est. xxvij. ca. g Effusus es sic aq̃. aqua enĩ ꝺe vase pfecti⁹ effunditur q̃ alij liq̃res: qꝛ ꝺe oleo effuso remanet in vase piguedo ⁊ humoꝛ ⁊ ꝺ vino effuso sapoꝛ: sed effusa aq̃ ꝺe vase cito vas desiccaꝰ: ⁊ non remanet aliqꝺ aque vestigiũ: ⁊ p b ꝺat intelligere: q⁹ ruben pꝺicta bona totalit̃ qꝺiderat: qꝛ ꝓmogenitura q̃tuꝫ ad duplicem portionẽ trãslata erat ad ioseph. vt ꝺictũ ẽ. s. ca. ꝓcẽdẽti. ⁊ regia dignitas ad iudã: vt exp̃sse h̃r̃. j. Paral. v. ca. Et sacerdotiũ ad leui. b Non crescas. In hebreo h̃r̃. Nõ excedes. ac si diceret: sufficiat tibi q⁹ tu sis sic̃ vn⁹ ꝺe alijs fratrib⁹ minoꝛib⁹ absq̃ dignitatibus ⁊ ꝓuilegijs ꝓdict̃: cui⁹ causa subdit̃ cũ dicit: i Quia ascẽdisti cubile patris tui ⁊c. quod fuit q̃ ꝺormiuit cũ bala vꝛoꝛe patr̃ sui. vt ꝺictũ ẽ. s. xxxv. ca. Ex his q̃ dicunt̃ hic videt̃ esse falsuꝫ ꝺictũ hebreoꝝ q̃ ꝺicũt sup locũ pꝺictũ: put fuit ibi allegatũ: q⁹ ruben nõ cõcubuit cũ bala: ſꝫ solũ amouit lectũ eius de camera lye matris sue: qꝛ b nõ esset tñ malũ: vt ꝓma facie videt̃ q⁹ ꝓpter b ꝺebuisset ꝓuari tot bonis ⁊ dignitatib⁹ pꝺict̃. k Symeon ⁊ leui frẽs. lꝫ enĩ essent ei alij fratres ex pte patr̃ ⁊ matris: tñ hic vocat eos frẽs specialiter: qꝛ fuerũt ꝓiũcti mente ⁊ ope in sequẽtib⁹ malis. l Vasa iniq̃tat̃ bellãtia. b exponũt cõiter doctores nr̃i ꝺe interfectiõe ꝑsõ sichem in ꝺolo: cũ sichimite recepissent circũcisionez ĩ signũ federis ⁊ amicitie cũ iacob ⁊ filijs eĩ⁹: vt. s. ꝺictũ est xxxiiij. ca. m In cõsiliũ eoꝝ. qꝺ tractauerũt occulte ꝺe pꝺicta occisiõe. n Nõ veniat aĩa mea. i. non appꝛobo: ſꝫ detestoꝛ. o Et in cetu illoꝝ. qꝛ aggregauerũt sibi alĩꝺ cõsortiũ: vt pficerẽt ꝓsilium suum. p Nõ sit gl̃ia mea. i. ꝺe b nõ gloꝛioꝛ: ſꝫ magis ꝓfunꝺoꝛ. Sꝫ ꝓtra b videt̃ qꝺ iacob ꝺixit in fine pcedẽtis ca. gloriãꝺo ꝺe acq̃sitiõe sichem: Do tibi ptẽ vnã ex fratres tuos: quã tuli ꝺe manu ãmoꝛrei ĩ gladio ⁊ arcu meo. Ad qꝺ ꝺicẽꝺũ: q⁹ iacob b ꝺicẽꝺo nõ gloriabatur ꝺe occisione sichimitaꝝ p symeon ⁊ leui: ſꝫ magis ꝺe b q⁹ hoĩes illi⁹ terre ꝓgregati ad inuicẽ voluerũt irruere sup iacob ⁊ filios ei⁹. ⁊ iacob cõfidẽs ꝺe ꝺei aꝺiutorio parauit se ad resistendũ: ⁊ terruit ꝺ⁹ eius aꝺuersarios ⁊ retrocesserũt: vt ꝺictũ est ca. ꝓce. q Quia in furoꝛe suo occiderũt virũ. i. viros sichem. ⁊ exponit̃ ibi singulare ꝓ plurali: sic̃ Exo. viij. Venit musca grauissima. i. multitudo muscaꝝ. r Et in volũtate ⁊c. qꝛ libenter subuertissent muros ciuitatis sichem: ſꝫ nõ poterant: qꝛ ad hoc requirebaꝰ tractus tꝑis: ⁊ maioꝛ multitudo plebis q̃s habuerũt. s Diuidam eos in iacob ⁊c. hoc denunciatur futuꝝ in penã pꝺictoꝝ. vñ et tribus leui nõ accepit ptem in diuisione terre sicut alij fratres: ſꝫ solũ loca ad habitandũ: ⁊ tribus symeon q̃tum ad vnã partẽ recepta est in sorte iude. Hebrei aũt aliter exponũt ptem istã: ſꝫ in hoc diuiꝺunt̃: qꝛ alij exponũt totã lram pcedentẽ ꝺe malicia symeon et leui cõtra ioseph. Dicũt enĩ q⁹ isti duo ꝓmo machinati sunt in mortẽ ioseph: qꝺ sic ꝺeclarãt: qꝛ ruben sic videbaꝫ ad hoc machinat⁹ fuisse: qꝛ nitebaꝫ eũ liberare ꝺe manib⁹ alioꝝ: ⁊ reꝺdere patri suo. vt h̃r̃. s. xxxvij. ca. Sic̃r nec iudas: qꝛ ne ioseph mozereꝰ in fouea: suaſit fratrib⁹ vt eũ venꝺerẽt ꝺicẽs: Caro enim nostra ⁊ frater noster est. sic̃r nec q̃tuoꝝ filij ancillaꝝ. s. ꝺan: neptalim: gad: et aser: qꝛ cũ isti ꝺespicerenꝰ ab alijs ⁊ reputarenꝰ q̃si serui: ioseph erat cuꝫ eis ad coꝝ ꝺesolatiõẽ: ſm q⁹ ꝺr ibiꝺẽ: Et erat cũ filijs bale ⁊ zelphe. Sic̃r nec isachar ⁊ zabulon q̃ erãt filij lye ceteris iuniozes: ⁊ ĩ nõ est verisile q⁹ ipi assumpsissent ꝓncipalit̃ tale negociũ: ſꝫ fuerũt inducti ꝑ frẽs suos vterinos. s. symeon ⁊ leui q̃ erãt seniozes eis: ⁊ ꝓsequẽter alij frẽs ꝓsenserũt. Dis suppositis ex

ponun-

Juda

¶ a Juda te laudabūt ꝛc. Hiero. Quia iuda cōfessio vl laus interp̄tat. Cōsequēter scribit. Juda tibi ꝓfitebunt: vl te laudabūt fratres tui: ⁊ adorabūt te filij tui patris. Catulus leonis iuda: ex germīe fili mi ascēdisti ꝓcubens vt leo ⁊ q̄si catulus leōis: Quis suscitabit cū? Licz ꝺ xp̄o grāde mysteriū sit: tn̄ �means lr̄az significat: q̄ reges ex iuda p̄ dauid stirpē generenť: et q̄ adorēt cū oēs trib⁹. Hō enī ait: Filij mr̄is tue ℔ filij p̄ris tui: ⁊ qꝺ sequť ex germīe f.m.a. Jn hebreo āt ꝺ captiuitate. f.m vt ostēderet eum captiuos ppl̄os esse aucturū: ⁊ iuxta itelligētiā sacratiozē ascēdisse in altū captiuā duxisse captiuitatē. Sine q̄ meli⁹ puto: captiuitas passionē: ascensus resurrectionē signi ficat. Alligās ad vitem pullū suuz: et funiculo pullum asine. Jn hebreo ita hr̄: alligās ad vitem pullū suū: et ī sorech fili mi asinā suā: q̄ .s. pullū asine cui supsedit iesus: gentiliū populū: vi nece aplox q̄ ex iudeis sunt: copulauerit: ⁊ ad sorech. i. ad electā vitē alliga uerit asinā cui supsedit. i. ecclesiam ex gentib⁹ ꝓgregatā. Ꝺ aūt ditē fili mi apostrophen facit ad ipm iudā q̄ xp̄s sit vniuersa factur⁹. Ꝺ autē legim⁹ ad vitem pullū suū: ī hebreo pōt legi vbem suā. Juxta eundē sensum alijs verbis ecclesia mōstrat: ꝺ qua dicit:

Matt.5.b Hō potest ciuitas absc̄ōdi supza mon tem posita. b Requiescēs accubuisti ꝛc. Jsiē. Vel catulus leonis in somno reḡeuit: q̄z nō necessitate �means potesta

Job.10.d te. Un̄: Potestatē habeo ponēdi aiaz meā: ⁊ nemo tollit eā a me: ſz ego pono eam. Ꝺ xo addit ⁊ vt cātulus leonis. Inde enī mortuus vñ natus. Aiunt physici: q̄ catulus leonis cū fuerit natus: trib⁹ diebus dormit ⁊ trib⁹ noctib⁹. Deinde patris fremitu tremefactus cubilis locus excitat dormientē. Christus q̄z in cubili sepulchri trib⁹ dieb⁹ ⁊ tribus noctib⁹ iacēs: somniū mortis impleuit. Bn̄ ḡ xp̄s vt leo requieuit: qui nō soluz mortis acerbitatē ſz ī ꝑiculo vicit: ⁊ vt catulus leonis: q̄z die tertia resurrexit. Un̄ addit: Quis suscitabit eū: nullus sub-

Job.2.d audis nisi ipse qui ait: Soluite templū hoc et in triduo resuscitabo illud. c Hō auferet. Tādiu enim ex semine iude reges apud iudeos fuerť: donec xp̄s ex virgine nasceret. Primus enī in gēte iudeoz rex alienigena fuit herodes q̄n iam christ⁹ natus est. Qui ergo negat venisse christum: ostendat regem de tribu iuda in gente iudeorum. ℣ Palliuz

Nico.de lyra

ponūt lr̄am sic: Symeon ⁊ leui fratres. i. in malo cōcordes p̄ ceteris: Dasa iniq̄tatis bellātia: q̄z fratrē innocentez occidere voluerūt. Jn cōsiliū eox: qꝺ inter se tractauerāt ꝑmo occulte: Et in cetu illox: q̄z alios ad hoc induxerūt ⁊ cōgregauerūt. Quia in furoze suo occiderūt virum. i. ioseph. q̄ ſz esset iuuenis etate: erat tn̄ vir mozib⁹ ⁊ sapientia: occiderūt autez eū ℣tū in ipis fuit. Et in voluptate sua subnernauerūt tauros. Hec ē lr̄a hebraica: ⁊ vocať hic taur⁹ ipse ioseph: sic etiaz ꝺ eo ꝺ Deu. xxxiij. Quasi ꝑmogeniti tauri pulchritudo ei⁹. libenter enī neruos ioseph p̄cidissent. Maledict⁹ furor eorū q̄z ptinax. q̄z ad monitiōz rubē noluerť resilire a mala volūtate sua. vt. s. ꝺictū ē. xxxvij. ca. ꝑ̄ qꝺ sḋit pena cū ꝺ: Dividā eos ꝛc. exponať sic. s. Sz addūt hebrei ꝺ dispsiōe symeon dicētes: Hō ē paup sc̄ptoz nec pedagog⁹ nisi ꝺ symeō ℔ ē deū q̄ illi ꝺ tribu symeō discurrebāt p sorteſ alioz ad q̄rēdū victū scribēdo vel pueros docēdo: sic clerici pauperes faciūt apud christianos. Alit etiā exponūt aliq̄ hebrei passū istū p̄tim de viris sichem ⁊ ptim ꝺ ioseph dicētes sic: Symeon ⁊ leui fratres. exponēdo sicut dictū est ī alia expositiōe hebraox vsq̄ ibi: Quia ī furoze suo occiderūt virū. i. viros sichem: accipiēdo singulare ꝑ plurali. Et in volūtate sua subnerauerūt tauz. i. ioseph. rōne p̄dicta. Maledict⁹ furor eox ꝛc. hoc dicit ꝑ̄ occisionē viroz sichem: q̄z ſz nō fecerint dolū vel iniusticiā ꝺm opinionē hebraox: vt dictum est. s. xxiij. ca. tn̄ nimis rigide ꝓcesserāt: ⁊ iō nō dicit hic: Maledicta iniq̄tas eorū vel iniusticia: ſz furor ꝑ̄ violationez sozoris sue ditę. Et indignatio eox q̄z dura. hoc dicit q̄z indignati fuerūt nimis dure ꝑ̄tra ioseph ꝑ̄ visiōes suas p̄tendētes eius dominiū sup frēs ⁊ q̄z a p̄re plus amabať: vt dictū est. s. xxxvij. ca. cetera vt ꝑi⁹. a Juda te laudabūt frēs tui. Judas interpretať ꝓfitens sive laudās: ⁊ iō volēs bona dicere de eo incipit ab interp̄tatione sui noīs dicēs: Juda. q. ꝺ. bn̄ noiať es: q̄z te laudabūt frēs tui. tū q̄z trib⁹ iuda ī exitu isr̄l ꝺ egypto ꝑma post moysen intrauit mare rubrum miraculose diuisum: alijs timentib⁹ ibi sequ moysen: vt dicit in Exo. tum q̄z post mortem iosue p̄ncipalis fuit ad expugnādū inimicos filioz isr̄l qui remanserūt in terra ꝑmissionis: ꝑm q̄ ꝺ ī p̄ncipio libri Judicū. Judas ascendit. s. ꝑm⁹ cōtra aduersarios: ⁊ ex his meruit trib⁹ iuda laudē p̄ ceteris ⁊ regiam dignitatem. b Manus ꝛc. Hoc impletū ē in dauid ꝑmo rege trib⁹ iuda: qui inimicos isr̄l ꝑ magna pte interfecit: ⁊ alios tributo subiecit: cuius ꝑcessum describit dicēs: c Catulus leonis iuda. ⁊ dicit catulus leonis: q̄z cū dauid esset minim⁹ inť frēs suos: tn̄ ꝓstanter iuit ad pugnādū cōtra goliā gigantē: ⁊ extūc fuit positus sup viros belli ꝑ saulē regem. vt hr̄. i. Regū. xviij. et inde mortuo saule ꝓsti tutus est rex. vt habeť. ij. Reg. v. vbi diciť: Cum esset rex saul sup nos: tu eras educēs ⁊ reducēs isr̄l: ⁊ sequ tur ibidē: Unxerūtq̄ dauid in regē: ⁊ extunc debellauit potēter aduersarios isr̄l. ꝑ̄ter qꝺ subdit: ꝺ Ad ꝓdam fili mi ascendisti. ⁊ intantū p̄ualuit aduersarijs isr̄l: q̄ circa finē regni sui nullus audebat isurgere cōtra eum: nec eius regnū ꝑturbare: vt ptz libro Reg. ij. ⁊ in ꝑncipio tertij. iō subdit:

e Requiescēs accubuisti vt leo. quē alie bestie nō audent inuadere: ⁊ q̄z deꝰ ꝑmisit ei regnū ⁊ filijs eius in sempiternuz: vt habeť. ij. Regū. vij. ideo subdit: f Quis suscitabit eū. auferēdo sibi dignitatē regiam. q. ꝺ. nullus. vnde subdit:

g Hō auferet sceptrū ꝺ iuda. i. dignitas regia. h Et dux ꝺ femore eius. q̄z deficiente regno interfecto rege sedechia ī captiuitate babylonica: extunc gubernaꝰ fuit ꝑpl̄s iudeoz p illos qui erant de tribu iuda: q̄z in reditu dicte captiuitat' ꝯroborabel fuit dux eorū: vt habeť Zach. iiij. ⁊ Aggei. ij. Et ꝑ stea sacerdotes gubernauerūt populū: vt ptz tpe Machabeorū qui etiā erant de tribu iuda: q̄z tribus sacerdotalis: ⁊ trib⁹ regia erant cōmixte. vt ptz. iiij. Regū. xj. vbi diciť q̄ iosabeth sozor ochoziē regis iuda tulit ioas: ⁊ erat cū ea sex annis ī domo dn̄i: q̄z ipsa erat vroz ioiade p̄tificis. Et istox regimē durauit vsq̄ ad tempus herodis qui fuit alienigena. s. de genere idumeorū: ⁊ ipso regnāte natus est xp̄s: vt habeť Matth. ij. Cuiꝰ regnū durabit in secula seculoz amen. ⁊ iō subdit:

i Donec veniat ꝛc. i. xp̄s qui missus est a deo patre ꝑ salute generis humani. k Et ipse erit expectatio gentiū. ꝺm q̄ ditur Aggei. ij. Ecce veniet desideratus cunctis gentibus ꝛc. Jn hebreo aūt habeť sic: Et erit ei aggregatio gentiū. ⁊ ℔ impletū est in regno xp̄i: q̄z post resurrectionē ⁊ ascensionē christi ad celos apostolis p̄dicantib⁹ fidē christi iudei ꝑ maiorē ꝑte remāserunt obstinati in infidelitate sua ⁊ gentes cum magna deuotiōe fidem xp̄i receperūt. ⁊ sic christo aggregate sūt gentes: ꝑ̄ter qꝺ apostoli dixerūt iudeis: vt habeť Act. xiij. Vobis oportebat ꝑmuz loqui verbū dei: ſz q̄n repulistis illud: et indignos vos iudicastis eterne vite: ecce conuertimur ad gētes. sic enī ꝑcepit nobis dn̄. Sz hāc ꝓphetiaz que satis clare exposita est ꝺ xp̄o: iudei mltipliciter nituntť subuertere.

¶ Ad cuiꝰ intellectū cōsiderandū q̄ in hebreo habeť: Donec veniat silo. hec aūt dictio hebraica silo est ꝑ̄ p̄tū nomē loci. significat etiā in alio sensu missionē: ⁊ sic est nomē cōe. ꝑ̄ hec ꝓphetia impleta est q̄n saul qui erat de tribu beniamin: vt habeť. j. Regū. ix. fuit electus in regē: ⁊ inunctꝰ fuit in silo: vbi erat tabernaculuz dn̄i ⁊ arca: ⁊ ꝑ ꝓphs vnctio vnde reges debebant inungi. ⁊ sic sceptrū qꝺ accipiť ꝑ quodam dominio et ꝑmaru quod fuerat in tribu iuda vsq̄ tūc: fuit translatū ad tribū beniamin: ſz ℔ dictū mānifeste ꝓtrariať textui: q̄z añ electiōz saulis arcꝰ dei iam erat amota de silo: et erat in cariathiarim: vt

a Palliū suū ꝛc. Hentes ꝗs sibi subiū/
Exec.18.a xit. Añ: Uiuo ego dicit dñs nisi hos oēs
induā sic vestimentū. Hos enī xp̄s i san/
guie vue mūdauit: qñ sic botrus i ligno
crucis pepēdit: ꝛ ex latere ei⁹ aqua in ab
lutionez: ꝛ sanguis
eriuit i redēptioēz.
b Pulchriores s.
Isi. Quia doctria
eoꝝ austeritatē ve/
teris legis erupat:
ꝛ euāgelica p̄cepta
clariora sūt ꝗs legis
mandata. c La/
cte. i. doctrina legis
que carnalez pplm
velut puulum lacte
alebat: sed candidi/
ores eccl̄ie doctores
qui fortē ꝛ validuz
verbi cibū mandāt
Heb.5.d ꝛ distribuūt. Añ q/
fectoruz est solidus
cibus: q̄ bñ cādidi/
ores lacte dicuntur
qz cādidi puri et ab
oīni macula liberi.
d Zabulon in lito
re. Ut credentibus
refugiū: ꝛ periclitā
tibus demōstret fi/
dei portum. Cōtra
oēs terminos secu/
li solidata expectat
naufragiū indeoꝝ
ꝛ p̄cellas heretico
rū qui circūferunt
oīni vento doctrie.
Inde etiā apl̄s aliq̄
assumpti: Ibi sepe
dñs docuit. Pertī/
git autē vsq̄ ad si/
donē. i. vsq̄ ad gen
Eia.9.a tes puenit. Añ ter/
ra ẓabulon: ꝛ terra
neptalim via maris
trans iordanez ꝛc.
Sidon venatio: et
ex eis locis sumpti
sūt venatores: de q̄
Hier.16.d bꝰ dr: Mittā venatores multos: ꝛ vena/
buntˢ vos in omni monte. c Isachar.
Hiero. Bonū desiderauit requiescēs int̄
medios cleros ꝛ videns requiez qz bona:
ꝛ terrā qz pinguis: supposuit humez suū
ad laborandū: ꝛ factus est vir agricola.
In hebreo ita. isachar asinꝰ osseus: recū/
bens in terminos: ꝛ videns requiē quia
bona est: ꝛ terram q̄ pulchra: inclinauit
humerū suū ad portandū: ꝛ factus est in
tributū seruiēs. Quia de ẓabulon dixe/
rat q̄ marī magni litora possideret: sido/
nēq̄ ꝛ reliquias phenice vrbes contin/
geret: ad mediterraneam ꝓuinciā redit:
et isachar qui iuxta neptalim pulcherri/
mam in galilea regionez possessurus est:
benedictione habitatorem facit. Asinum
osseum vocat: ꝛ humerum ad portanduz
deditū: qz in laboze terre ꝛ vehēdis mer
cibus ad mare que in suis finibus nasce/
bantur plurimum laborabat. Regibꝰ q̄z
tributa comportans. Aiunt hebrei p me/
taphoā significari q̄ scripturas sanctas
die ac nocte meditans studiū suum dede/
rit ad laborandum. et ideo ei omnes tri/
bus seruiāt: quasi magistro bona portā/
tes. f Accubās in termi. Accubare ē
expectatio mūdi fine quiescere: nihilq̄ ꝺ

mūdanis

habek. j. Regū. vij. Item post saul imediate: imo ipo adhuc viuēte ꝛ regnāte fuit
dauid inunctꝰ ꝓ samuelē: q̄ dauid fuit ꝓmꝰ rex de tribu iuda et ex tūc reges de illa
tribu successerūt. Qꝺ aūt sceptrū dicaꝭ auferri de iuda: iō qz tūc incepit esse in ꝓ/
pinq̄ dispositiōe ad gradū p̄fectū: nō ē versile. Ideo alij dicūt q̄ ista ꝓphetia im
pleta fuit i electiōe hieroboā in regē q̄ erat de tribu ephraim: qz decē tribꝰ ablate
sunt a regno iuda: ꝛ adheserūt hieroboā: qñ roboam die
cōstituto dedit pplo durā rñsionē. ꝛ sic exponunt: Donec
veniat silo. i. donec veniat hieroboā i tali loco cozonan/
dus q̄ ꝺr silo. Sz ista expositio oñdik falsa ꝓ textū: qz ꝺgre
gatio illa nō fuit i silo sz in sichē. vt hr̄. iij. Reg. rij. Itē nō
a† fuit ablatum regnū a domo iuda tunc: sz stetit vsq̄ ad ca/
ptiuitatē babylonicā ꝓ successionē hereditariā: ꝛ illi soli
tūc dicebanť ꝓpr̄ie reges: qz instituebanť ꝓ inunctionē:
qz templū ꝛ arcā dñi ꝛ illa q̄ adinuctiōez req̄rebanť i hie
rusalē remāserāt que erat metropolis in regno iuda. ꝓp̄
qꝺ alij iudei accipiētes ꝺ nomē silo, ꝓut significat miss̄io
nem dicūt q̄ dicta ꝓphetia ipleta ē tpe nabuchodonosoꝛ
qñ venit ꝺtra hierl̄m ꝛ occidit sedechiā regē: ꝛ sic defecit
regnū iuda: ꝛ iō exponūt l̄raz p̄dictā sic: Nō auferet sce/
ptrū de iuda donec veniat q̄ mittendus est. i. nabuchodo
nosoꝛ q̄ ꝓp̄ petā ppli iudaici missus fuit a deo ad destru
endū terrā: ꝛ ad auferendū regem. Et erit ei aggregatio
gentiū. s. ipsi nabuchodonosoꝛ: qz ꝓpter dilatationem sui
imperij aggregate sunt gentes sub eiꝰ dominio. Sed ista
expositio ꝛ p̄cedētes ꝛ ꝙsiles si fiant destruunt ꝓ transla
tionē chaldaicā: quā iudei vocāt thargū q̄ est ita autenti
ca apud iudeos vt nullus doctoꝛ eoꝝ ausus fuerit ei con/
tradicere: imo qñ verꝰ expositio hebraica est obscura: re/
currūt ad illā, ꝓ explanatiōe. In illa āt sic hr̄: Nō aufere/
tur sceptrū de iuda ꝛc. donec veniat messias. Nabucho/
donosoꝛ aūt nec aliqs p̄dictoꝝ vocatꝰ ē messias in scriptu
ra: sz soluz xp̄s qui ꝓmissus erat in lege ꝛ in ꝓphetis: et
ex hoc ꝓtz clariꝰ veritas nr̄e catholice expositiōis p̄dicte.
a Ligās ad vineā ꝛc. Aliqui doctores catholici istā lit
terā ꝺr exponūt de ꝺiunctiōe iudeoꝝ qui designāntur ꝓ
asinā: ꝛ gentiū qui ꝺsignanť ꝓ pullū in fide xp̄i qui fecit
vtraq̄ vnū: ꝛ q̄ vocat se vitem Joh. xv. Ego sum vitˢ ve/
ra. et subdiť: b Lauabit in vino stolā suā. exponūt de
christi passiōe: sz ista expositio saluo meliori iudicio videť
mihi magis mystica q̄ l̄ralis: ꝛ iō aliter p̄t dici q̄ postq̄
iacob p̄dixerat dignitatē regiā futurā i tribu iuda: cepit
p̄dicere cōditionē terre quā in sorte debebat accipe: q̄ fu/
it valde fertilis in vino ꝛ lacte. ꝛ ꝺ est qꝺ dicitur: Ligās
ad vineam pullum suum ꝛ ad vitem asinam suaz per hoc
designās q̄ i vno stipite vitis posset de vuis onerari vna
asina vel pullus. vñ in hebreo habeť: Et ad palmitez asi/
ni sui: ꝛ idem significat quod subdiť: Lauabit in vino sto
lam suā. ac si dicatur tanta abundātia vini erit ibi q̄ pol/
sent inde lauare pannos: et est locutio hyperbolica. sicut
etiam apud nos dicitur ad designandū magnā abundā/
tiam vini tempore fertilitatis q̄ satis est de vino ad lotionē pedum. Et ad idē fa/
cit q̄ subdiť. c Pulchriores sūt oculi eius vino. In hebreo sic habeť: Rubicū/
diores vino oculi eius. qz potatio vini abundans: ꝛ maxime qñ vinū est bonum
apparet in oculis scintillantibꝰ citius ꝗs in alijs partibus. ꝺ Et dentes eius
lacte candidiores. ꝙ ꝺ designať abundātia lacť futura in sorte iude: qz albedo la
ctis apparet i ꝺtibꝰ comedētibꝰ ipm. e Zabulon. hic predicit iacob situ sortis
ipsiꝰ ẓabulon. cū dicit: f In litore maris. qz sors sua i vna pte fuit sup mare me/
diterraneū. g Et instatiōe nauium. qz in sorte illa fuerūt aliqui portus maris
in quibus naues stabant. h Pertingens vsq̄ ad sidonem. nomen est ciuita/
tis in qua habitauerunt gentiles. i Isachar asinus fortis. hic predicit statuz
futurum ipsius isachar. et exponunt aliqui catholici et hebrei dicentes q̄ tribus
isachar pre ceteris tribubus fuit intenta studij legis ꝛ hoc est qꝺ dicitur:
k Uidit requiē. s. contēplatiōis ꝛ studij in lege. l Et supposuit humerum ad
portādū. s. pondus et laborem studij. m Factusq̄ est tributis seruiēs. i. ꝓ tri/
butis. dicunt enī q̄ ad hoc vt liberius possent vacare studio: alie tribus faciebāt
eis recōpensationem: sicut ꝛ de sacerdotibus egypti. vt. s. dictū est. xlvij. ca. Sed
hec expositio videť mihi extranea. tum qz q̄ rōne studij vocať asinus: qꝺ est asal
valde stolidū ꝛ rude videť extraneū. tum qz nō reperiť in scriptura q̄ de isachar
fuerint hoīes excellētes in scīa super alios sz magˢ de tribu leui. Añ ꝛ Deu. xvij.
precipiť q̄ si inter iudices cuiuscunq̄ ciuitatis aliquid difficile emerserit in quo
dubitēť: veniāt ad sacerdotes leuitici generis: ꝛ eoꝝ teneāt sententiā: tū qz dicta
expositio nō bñ ꝛtinuat l̄raz: vt videť. ꝛ iō alit̄ p̄t dici q̄ iacob p̄dixit ꝙditionez
tribus isachar q̄tum ad ppm ꝛ terre situ dicēs: Isachar asinꝰ fortis qz homies
illius tribus erāt fortes ad sustinēdū laborē coꝛpis. vnde ꝛ in hebreo habeť: Asi
nus osseus accubās. i. habitās inter terminos qz ex vna parte sors sua termiaba
tur ad mare mediterraneum ꝛ ex alia ad iordanem fluuium: vbi est mare galilee
i. lacꝰ magnꝰ ꝓ quē trāsit iordanis fluuiꝰ. Uidit requiē q̄ eēt bona. Uisuz enī fuit
eis: q̄ melius erat stare in terra sua q̄ discurrere ꝓ mercationibꝰ ad terras lon/

ginquas

a ꝺ Salus expectata. b ꝺ quas in sanguine re
demit. ꝺ Non rantū iudeoꝝ. c ꝺ vinculo cha/
ritatis ꝛ disciplinę: vt de illius imitatione efficiꝫ
atur heres dei: ꝛ coheres christi.
erit expectatio gentiū. Ligāns
a ꝺ gentilē populū: cui nō est onus legis impo/
situm. b ꝺ qui dicit: Ego sum vitis vera.
ad vineā pullū suū: ꝛ ad vitez o
a ꝺ cui supersedit: ecclesiam de gentibꝰ. s. congre
gatam. ꝺ synagogā tardigradam. s. ꝛ legis pon
dere pressam. b ꝺ sanguine passionis quꝰ mul
tis effunderetur in remissionem peccatorum.
fili mi āsinā suā. Lauabit i vinō b
ꝺ carnem vel ecclesiam.
a stolā suā: ꝛ in sanguine vue pal/
a ꝺ apl̄i euāgeliste qui scie lumē p̄stant ecclesie.
b lium suū. Pulchriores sūt oculi c
a ꝺ austeritate legis. b ꝺ p̄dicatores qui ab er/
rore p̄cidunt hoies q̄si comedēdo in corꝰ xp̄i cō
c eius vinō: ꝛ dentes eiꝰ lacte cā/ d
ferentes. a ꝺ habitaculū fortitudinis. i. ecclesia
ad tolerandum fortissima.
d didiores. ẓabulon in litore ma/ c†
f
ꝺ ad litteraꝫ ẓabulon maritima possidet.
ris habitabit: ꝛ in statione naui s†
um pertingens vsq̄ ad sidonē. b+
a ꝺ ppl̄s gentiū quē dñs sanguie emit. ꝺ merces
ꝺ bzut⁹ luxuriosus nulla rone domit⁹: fortˢ: qz re
dēptˢ: ꝛ redēptori subiectˢ. b ꝺ requiescēs i spe
e Isachar asinus fortis accubans t+
f †
a ꝺ Juxta possessionez neptalim. ꝺ huius vite.
ꝺ alias inter terminos. b ꝺ cerne vite.
in terminis vidit requiez q̄ esset k+
a ꝺ viuentiū. b ꝺ Qui ad ꝓmissaz requiē pueni/ †
re desiderat: mandatoꝝ onera libenter portat. †
bona: ꝛ terrā q̄ optima: et super l+
posuit humerū ad portandum.
a ꝺ Jdeo. b ꝺ Christo sue fidei ꝛ operis muna
ra offerens.
Factusq̄ est tributis seruiens. m†

mūdanis q̄rere: sz vltima desiderare. Fortis asin⁹ requiē vidit ꝛ terrā optimā: cū simplex gentilitas ad robur opis se erexit: qz ad vite patriā tendit. a Dan iudicabit p.s. Jsi. Alij p hec verba putāt p̄dici antichristū de tribu dan futurū. Alij de iuda, pditore hec, pnūciat. Equitez ꝛ equū dām cū carne susceptā intelligūt. Retrorsum aūt cadere: qz i terrā reuersus vñ sumpt⁹. Sz qz die tertia resurrexit ait: Salutare tuum expectabo dñe. Vñ alibi:

Pſ.15. Nō derelinq̄s aīaz meā i inferno nec dabis sanctū tuū videre corruptionez. Alij ad antixp̄m b trāsferūt: quē d tribu dan vētuꝝ asserūt: qz dan

Num.2.d ꝛ coluber ꝛ mordēs dr: Vñ dan ad aquilonē cā strametat⁹ z: illū significās q̄ ait: Sedebo i mon

Hiere.5.f te testamēti in lateribus aq̄lonis ꝛc. Et alibi: A dan audit⁹ ē fremit⁹ equoꝝ ei⁹. Qui nō solū coluber sz cerastes vocat. Ceraſta ei grece cornua dicunt: ꝛ hic serpēs cornut⁹ esse phibet: p quez digne aduēt⁹ antichristi asserit q̄ d̄ sctōs motu pestifere p̄dicatiōis ꝛ cornu ptātis armabit. Semita aūt angustior ē q̄ via. Est g coluber i via: qz eos p latitudinē vite ambulare, puocat: q̄b⁹ q̄si parcēdo blādit: sz i via mordet: qz tales errorꝛis sui veneno ꝛsumit. Fit cerastes in semita: qz q̄s fideles repperit ꝛ se ad celest⁹ itinerꝫ pcepta ꝛstringētes: nō solū callida psuasiōe ipetit: sz etiā terroꝛe ptātis p̄mit: ꝛ p⁹ bñficia ficte dulcedinis exercet cornua potestat⁹. Hiero. Dan iudicabit populum suum sicut vnum de sceptris israel. Fiat dan coluber in via: regulus in semita: mordens vngulas equi: ꝛ cadat ascensoꝛ eius retroꝛsum. Saluatorem tuum expectabo. Samson iudex israel de tribu dan fuit. Hoc ergo dicit

b prouidens in spiritu omnia: comam nutrire: samsonem naçarеum et cesis hostibus triūphare q̄ in similitudinē colubri regulicꝫ obsidētis vias: nullū p terrā isrl trāsire pmittat. Si q̄s etiaz temerari⁹ ꝛrute sua q̄si equi velocitate ꝛfisus eaz voluerit q̄si p̄do populari: effugere nō valebit. Loquit aūt p metaphoꝛā serpētis ꝛ equit⁹. Ui-

Judi.16.g dēs g̃ q̄ tā fort⁹ naçare⁹, ppt meretricē mozu⁹ est: ꝛ morte mltos occidit inimicos: putauit tm̄ esse xp̄m. Sz qz mozu⁹ ē: ꝛ nō resurrexit: ꝛ rursus isrl captiu⁹ duct⁹ ē: aliū mundi saluatoꝛez et genet⁹ sui p̄stolādū intelligit: vt vcīat cui repositū ē: ꝛ ipe erit expectatio gētiū. b Had. Hie. Latrūculus latrocinabit añ eū: ꝛ ipe latrocinabit. Juꝝ hebꝛeū interp̄tati sum⁹: sicut vbi nos latrūculū posuim⁹ ibi scriptū ē gaduc: vt ad gad nomē alluderet q̄d significāti⁹ accinct⁹ vel expeditus exp̄mi pōt. Totū illud est q̄ añ ruben ꝛ dimidiā tribū manasse ad filios q̄s trās iordanez in possessione dimiserat: post .xliij. annos reuertens prelium aduersos eos vicinarum gentium reperit: ꝛ victis hostibus fortit⁹ dimicauit. Jsi. Had accinctus preliabunt añ eum. Christus añ ꝛ retro preliabitur cōtra antichristū: añ occulto

Deut.33.c aduentu humiliat⁹: post manifestata gloria maiestatis. Unde moyses Benedict⁹ in latitudine gad: q̄si leo req̄euit: cepitq̄ brachiū ꝛ verticez ꝛ vidit principatū suū. Christ⁹ enī in sepulchro quieuit: virtutē ꝛ superbiā excelsoꝝ hūiliauit: ꝛ ei dat⁹ est p̄cipat⁹ ꝛ honoꝛ ꝛ regnū. c Neptalim. Hiero. Virgultū dissolutū dās in natiōe pulchritudinē. Jn hebꝛeo ita scriptū est. Neptalim ager irrigu⁹: significās q̄ aque imortalitatis i eadē nascūt tribu. Siue q̄ sup lacū genesareth: fluuio iordanis irrigua sit. Hebꝛei aūt volunt, ppter tiberiadim q̄ legis videt⁹ habere noticiā: agrū irriguū ꝛ eloquia pulchritudinis pphetari. Ubi aūt nos agrū irriguū: ꝛ .lxx. virgultū resolutū posuer⁹: hebꝛeū ceru⁹ emissus pōt interp̄tari, ppter tēporaneas fruges ꝛ velocitatē terre vberioris. Sed melius si ad doctrinā saluatoris cūcta referam⁹ qz ibi maxime docuit. Jsi. Neptalī ceru⁹ emissus ꝛc. Apostoli enī ꝛ p̄dicatores velociter exilientes sicut cerui: transcēdūt impedimēta seculi: ꝛ excelsa meditantes: dant eloquia pulchritudinis. i. p̄dicāt doctrinā saluatoris.

d Filī accre. ꝛc. Hiero. Filī⁹ accrescēs sup fontē filie gradu cōpositō incedētes sup murū: ꝛ exacerbauerūt eū: ꝛ cōtenderūt et iraſcebantur aduersus eum habentes sagittas. Sedit in forti arcus eius: et dirupta sunt vincula manuum eius: a manibus fortis iacob. Inde pascetur lapis isrl a deo patris tui. quia i plerisq̄. lxx. dissonāt: sicut i hebꝛeo habetur expressius. Et est sensus: o ioseph. qui ideo sic vocaris: qz auxit te mihi domin⁹. vl inter fratres tuos maioꝛ futur⁹ es ꝛ fortissim⁹. Tribus enim ephꝛaim fortissima fuit in libro regnoꝝ legitur: o inquam

fili

§ Judas dolo ꝛ malicia serpens cornutus.

Dan iudicabit populū suū sicut a

a § Antichristus.

et alia tribus in israel. Fiat dān b+

§ veneno cōsumens eos q̄s ad vite latitudinez puocat. a § cornib⁹ p̄ātis armat⁹. b § Eis sz qui p angustam viā ad patriā tendunt.

coluber in via: cerastes in semi- †

a § qz extrema mūdi seducere nitet. b § mūdi q̄ p elationē in cursu labentiū tempoꝝ spumat.

ta mordens vngulas equi: vt c+

a § Ignoras ad q̄ supplicia repente ducatur.

b § In terra vnde sumptus. c § Repete i voce electoꝝ cōuertit: quasi non vt infideles expectabo antichristū sed verū christum redemptorem mūdi. § qz tertia die resurrexit a mortuis.

cādat ascensor eius retro. Salu- d†

a § In aduentu.

tare tuum expectabo domine. e†

a § Christus qui primo aduentu ante antichristum preliaturus occurrit. § Latrunculus.

§ gladio verbi: ante nō veni mittere pacem sed gladium. b § Populum israel.

Had accinct⁹ preliabit ante eū: b+

a § claritas secūdi aduentus significatur: qz cū venerit antichristus occurret retrorsum. i. post eum: vt interficiat gladio oris sui: ꝛ quasi latrū culus de improuiso: qz dies dñi sicut fur ꝛc.

b § Reuersus ad liberos. c § Christ⁹ cui⁹ est altitudo diuinaꝝ sapientie ꝛ scientie qui ppter nos pauper factus est cum diues esset.

et ipse accinget retrorsum. Aser f+

a § qz fertilis possessio ei⁹. b § caro esca sz sanctoꝝ quā si q̄s māducauerit nō morietꝫ i eternū. g+

pinguis panis eius: ꝛ prebebit b+

a § sapientie. § verbi: vel scripm: qz aser delicie interpretant. b § qui dū regūt se: vitia cōprimūt corpoꝛa cōstringūt. c § dilaratio. Hi sunt apostoli et predicatores quoꝝ doctrina in latitudinem mundi diffusa est: ex hac eni tribu fuerunt apostoli: vnde principes zabulon: principes neptalim. d § Quia ibi fruct⁹ velocit⁹ maturescūt

delitias regibus. Neptalim cer i+

a § Predicationem christi.

uus emissus: et dans eloq̄a pul k+

a § virtute ꝛ dignitate seculi.

chritudinis. Filius accrescēs io l+

eis cecidit in prelio. g Aser pinguis panis ei⁹. p hoc designat fertilitas sortis aser in victualibus: qz nobile panis omis cibus designat vt. s. dictus est .xlij. ca. b Et p̄bebit delitias regibus. q̄ in sorte sua crescebāt aliq̄ rara ꝛ p̄ciosa: ꝛ ideo, p delitijs regib⁹ prebebant. i Neptalim ceru⁹ emissus. per hoc designat q̄ in sorte sua terrenascētia pri⁹ crescebant ꝛ maturescebāt q̄s in alijs sortibus: sicut ceru⁹ velocioꝛ est ad currendum alijs animalibus.

k Dās eloquia pulchritudinis. ppter hoc enī q̄ terrenascentia ibi pri⁹ maturescebāt: inde fiebāt oblationes p̄mitiuoꝝ. vñ sacerdotes et leuite pulchras laudes deo reddebāt. Alīt exponūt aliq̄ hebꝛei dicētes q̄ iacob b, pphetauit de bello q̄ sisarā in q̄ barach accepit secū. x. milia de filijs neptalim: q̄ iuerūt, pmpte ꝛ expedite q̄si ceru⁹ emissus. ꝛ idē habita victoria delboꝛa ꝛ barach cecinerūt canticū dño: vt hr̄ Judic. v. lō sbdit: Dās eloq̄a pulchritudis. i. eloq̄a diuine laudis. l Filī⁹ accrescēs ioseph. i p̄dicendo statū ioseph icipit iacob ab iterp̄tatiōe nois ei⁹. Joseph ei iterp̄tat⁹ accrescēs: sic. s. fecē d iuda Et duplicat b accrescēs qz notabilit̄ p ceter⁹ frib⁹ creuit i bonis spūalib⁹ ꝛ tpalib⁹: vt sat⁹ ptz ex dict⁹ de eo.

Filie

fili ioseph: qui tam pulcher es: vt tota de muris ⁊ turribꝰ ac fenestrꝭ puellaꝝ egypti turba ꝓspectet. Inuiderũt tibi ⁊ ad iracundiã ꝓuocauerũt fratres tui habẽtes liuoris sagittas: et ẽli iaculis vulnerati. Uerũ tu arcum tuũ ⁊ arma pugnandi posuisti in dño qui fortis est pugnator: et vincula tua q̃bꝰ te fratres ligauerũt: ab ipo soluta sũt: vt ex tuo semĩe nascaꝫ tribꝰ ephraim fortꝭ ⁊ stabilis ⁊ instar lapidis durioris inuicta: imperãs quoq; decem tribubus israel. Beniamin

Nico.de lyra

a Filie discurrerũt sup murꝝ. In hebreo habeꝫ: Filie discurrerũt ꝓpter aspectũ: ⁊ in cãdez redit sniaz: qz dñe egypti qñ audiebãt aduẽtum ioseph currebãt ad fenestras: et sup muros. vñ possent eũ videre trãseuntẽ ꝓpter eiꝰ gratiositatẽ. b Bz exasperauerũt eã. In hebreo bꝫ: Amaricauerũt eũ. s. frẽs sui. ac si d. q̃uis esset ita gratiosus ⁊ etiã alienis gẽtibꝰ: tñ frẽs sui dure tractauerũt eũ. c Et iurgati sũt. qz sic. s. dcm ẽ. xxxvij. ca. ñ poterãt ei q̃ cq̃ pacifice loq̃. d Inuiderũtq; illi. Bẽ ẽ, ꝓcessit ex inuidia fratrũ ꝫ ipm. vt ibi dictũ ẽ. e Hñtes iacula. i. verba pũgitiua dicẽtes: Ecce somniator veit ⁊c. vl' ad lrã. Hñtes iacula: qz symeõ ⁊ leui habuerũt iacula. ꝓparata ad iugulãdũ eũ: vñ dicebãt: venite occidam⁹ eũ: vt bꝫ ibidẽ. f Sedit ī forti. i. in deo oipotẽti. g Arc⁹ ei⁹. i. defensio sua qz a deo ꝓtect⁹ ẽ ꝫ insidias fratrũ suoꝝ. h Et dissoluta sunt ⁊c. qñ educt⁹ fuit de fouea: ⁊ itez qñ educt⁹ fuit ꝺ careere. i Per ma. ⁊c. i. ꝓ virtutẽ illi⁹ q̃ est potẽtia ⁊ virtus ipsi⁹ iacob. i. ꝓ deũ nõ ꝓ hoiez. Hebrei dicũt hic: Et deaurata sũt brachia manuuz ei⁹. qꝺ exponũt hebrei de ornamẽtis q̃ erãt in brachijs ⁊ digitꝭ ioseph. s. de armillis ⁊ anulis: q̃ habuit qñ ꝓstitut⁹ fuit ꝓpositꝰ terre egypti: ⁊ ista cõsecut⁹ est ꝓ virtutẽ dei. k Inde pastor egressus est. i. hieroboã q̃ ascendit ad dignitatẽ regiã q̃ ꝓ pastoris officium designaꝫ: qm̃ bz regere ꝓplm̃ sibi subditũ. l Lapis israel. qz fuit ꝑm⁹ rex in regno israel. ꝓut diuidit ꝓtra regnũ iuda: vt hr̃. iij. Reg. xij. m Deꝰ patris ⁊c. q. d. nõ solũ ꝓpter meritũ tuũ. sed etiã ꝓpt̃ meritũ meũ: deꝰ adiuuit te ꝺ ꝓterito ⁊ adiuuabit te de futuro.

n Et oipotẽs bñdicet ti. ⁊c. Hoc dupliciꝫ exponiꝫ. Uno mõ referendo ad psonã ioseph. solet aũt aliq̃ psona notabilis ꝓpter excellentiã sue bonitatis bñdici ab hominibꝰ dicẽdo ꝺ eo: Primo sic: Bñdicta sit dies ī q̃ natꝰ est. Secꝺo. Bñdicta sit terra ī q̃ natꝰ ẽ: Tertio. Sint bñdicta vbera q̃ ipm̃ lactauerũt. Quarto. Sit bñdictꝰ vẽter q̃ eũ portauit. ⁊ fm̃ ꝺ expoĩt ista lra ꝺ psona ioseph. Oipotens bñdicet tibi. i. ꝓpter bonitatẽ quã dedit et dabit tibi: faciet tibi bñdici ab hominibꝰ q̃tuoꝝ modis ꝑdictꝭ. iõ subdiꝫ: o Benedictionibꝰ celi desup. ꝓ qꝺ intelligitur ꝑmꝰ modus q̃ ẽ ex bñdictiõe dei: qz dies ẽ latio solis sup terrã: ⁊ hz ꝑncipalitatẽ in lumiaribus celi desuper.

a ℣ Speciosus forma ꝑ filijs hominum.

seph: filius accrescẽs ⁊ decoꝛus †

a ℣ Ecclesie. Pulchritudie christi accẽse vt spõsum acciꝑiant: ⁊ ei oculo charitatis adhereant. Egyptiorum desiderantes videre pulchritudinẽ ioseph. Nic cõsiderat quãta fuerit pulchritudo eius quã femine quaꝝ est ꝓprie pulchritudo admirantur. b ℣ Solliditatem fidei.

aspectu. Filiẽ discurrerũt sup muꝝ a+

a ℣ falsis testimõijs. b ℣ nũqd rex noster erꝭ ⁊

rũ: sed exasperauerũt eum: ⁊ iurꝫ b+ c

a ℣ ꝓpter somnia. b ℣ Sauciati inuidia

gati sunt: inuiderũtq; illi habẽ d+ e+

a ℣ Inuidie. b ℣ firmiter. c ℣ patre cui⁹ virtute ois neḉia occidit. ℣ In xꝓo. d ℣ Spes

tes iacula. Sedit in forti arcus f+ g

pugnandi ⁊ vincendi. ℣ quibus vincrũ duxerunt: ad pilarũ vel suspensiuz crucifixerunt.

ei⁹: et dissoluta sũt vincula bra b+

℣ Potentiam.

chioꝝ ⁊ manuũ illius: ꝑ manus i+

a ℣ dei patris in quẽ credidit iacob. b ℣ Ex ꝓ gente iacob. ℣ A patre egressus.

pẽtis iacob. Indẽ pastor e/ k+

a ℣ Natus. b ℣ firmitas videntiũ deũ. ℣ lapis angularis. c ℣ Pater.

grẽssus est lapis israel. Deus pa l+ m+

℣ Jacob cui dixit: Jacob puer meus: suscipiet eum anima mea.

tris tui erit adiutor tuus: ⁊ oñi n+

a ℣ In omnibus. b ℣ subijciẽs omnia celestia et terrena: vt angelis ⁊ hominibus domineris.

potens benẽdicet tibi bñdictiõ o+

a ℣ rẽperie ⁊ puẽru aeris. b ℣ fertilitate terre.

nibus celi desuper: benẽdictio/ †

nibus abyssi iacentis deorsum: p

a ℣ Multiplicatiõe stirpis maxime ꝓpt̃ ephzaim hoc dictũ est cui⁹ magnitudo magna nimis. b ℣ duoꝝ testamentorum qz in altero nunciarus in altero demõstratus vel vbera marie bñdicta: potũ lactis domino ministrantia. Unde: Beatus venter qui te portauit: ⁊ vbera q̃ suxisti. c ℣ virginalis que dominũ dedit nobis: de qua dicitur: Antecq̃ exires de vulua sanctificaui te.

benẽdictionibꝰ vberũ et vuluꝝ. q+ r

℣ Celestis.

Benedictiones patris tui cõfoꝛ s+ t+

a ℣ omnibus meritis patriarchaꝝ ⁊ ꝓpheratũ vt nullus comparetur tibi.

tate sunt benedictionibꝰ patrũ

a ℣ Multi reges ⁊ prophete voluerunt videre que videris ⁊c.

eius: donec veniret desiderium v+

a ℣ Sanctoꝝ qui magno desiderio incarnationem xꝑi expectauerũt: qui colles dicti sunt: ꝓ excellentia sanctitatis ⁊ eterni qui viram cõsequẽtur eternam. b ℣ Omnes he benedictiones.

cõllium eternoꝝm. Fiant in ca r+

a ℣ Christi. b ℣ als vertice ℣ Sicut vnguentũ in capite qꝺ descẽdit in barbã bar. aaron. c ℣ qz ipse est capur omniuz sanctoꝝ quos fratres vocat: quoniam nazareus vocabꝫ.

pite iõseph et in cerũice naçãrei y

a ℣ Speciosus forma ꝑ filijs hominum.

seph: filius accrescẽs ⁊ decoꝛus †

a ℣ Ecclesie. Pulchritudie christi accẽse vt spõsum acciꝑiant: ⁊ ei oculo charitatis adhereant. Egyptiorum desiderantes videre pulchritudinẽ ioseph. Nic cõsiderat quãta fuerit pulchritudo eius quã femine quaꝝ est ꝓprie pulchritudo admirantur. b ℣ Solliditatem fidei.

aspectu. Filiẽ discurrerũt sup muꝝ a+

a ℣ falsis testimõijs. b ℣ nũqd rex noster erꝭ ⁊

rũ: sed exasperauerũt eum: ⁊ iurꝫ b+ c

a ℣ ꝓpter somnia. b ℣ Sauciati inuidia

gati sunt: inuiderũtq; illi habẽ d+ e+

a ℣ Inuidie. b ℣ firmiter. c ℣ patre cui⁹ virtute ois neḉia occidit. ℣ In xꝓo. d ℣ Spes

tes iacula. Sedit in forti arcus f+ g

pugnandi ⁊ vincendi. ℣ quibus vincrũ duxerunt: ad pilarũ vel suspensiuz crucifixerunt.

ei⁹: et dissoluta sũt vincula bra b+

℣ Potentiam.

chioꝝ ⁊ manuũ illius: ꝑ manus i+

a ℣ dei patris in quẽ credidit iacob. b ℣ Ex ꝓ gente iacob. ℣ A patre egressus.

pẽtis iacob. Indẽ pastor e/ k+

a ℣ Natus. b ℣ firmitas videntiũ deũ. ℣ lapis angularis. c ℣ Pater.

grẽssus est lapis israel. Deus pa l+ m+

℣ Jacob cui dixit: Jacob puer meus: suscipiet eum anima mea.

tris tui erit adiutor tuus: ⁊ oñi n+

a ℣ In omnibus. b ℣ subijciẽs omnia celestia et terrena: vt angelis ⁊ hominibus domineris.

potens benẽdicet tibi bñdictiõ o+

a ℣ rẽperie ⁊ puẽru aeris. b ℣ fertilitate terre.

nibus celi desuper: benẽdictio/ †

nibus abyssi iacentis deorsum: p

a ℣ Multiplicatiõe stirpis maxime ꝓpt̃ ephzaim hoc dictũ est cui⁹ magnitudo magna nimis. b ℣ duoꝝ testamentorum qz in altero nunciarus in altero demõstratus vel vbera marie bñdicta: potũ lactis domino ministrantia. Unde: Beatus venter qui te portauit: ⁊ vbera q̃ suxisti. c ℣ virginalis que dominũ dedit nobis: de qua dicitur: Antecq̃ exires de vulua sanctificaui te.

benẽdictionibꝰ vberũ et vuluꝝ. q+ r

℣ Celestis.

Benedictiones patris tui cõfoꝛ s+ t+

a ℣ omnibus meritis patriarchaꝝ ⁊ ꝓpheratũ vt nullus comparetur tibi.

tate sunt benedictionibꝰ patrũ

a ℣ Multi reges ⁊ prophete voluerunt videre que videris ⁊c.

eius: donec veniret desiderium v+

a ℣ Sanctoꝝ qui magno desiderio incarnationem xꝑi expectauerũt: qui colles dicti sunt: ꝓ excellentia sanctitatis ⁊ eterni qui viram cõsequẽtur eternam. b ℣ Omnes he benedictiones.

cõllium eternoꝝm. Fiant in ca r+

a ℣ Christi. b ℣ als vertice ℣ Sicut vnguentũ in capite qꝺ descẽdit in barbã bar. aaron. c ℣ qz ipse est capur omniuz sanctoꝝ quos fratres vocat: quoniam nazareus vocabꝫ.

pite iõseph et in cerũice naçãrei y

p Benedictionibꝰ abyssi ⁊c. i. terre q̃ est infimũ elemẽtum ⁊ in hoc est secũdus modus. q Benedictionibꝰ vberũ. cq̃tũ ad tertiũ modũ. r Et vulue. cq̃tum ad quartũ. Alio mõ exponiꝫ cq̃tũ ad bona exteriora collata ipsi ioseph a deo sic: Bñdicet tibi oñipotẽs. cõferendo tibi terrenascẽtia ī abũdantia. ⁊ hoc designaꝫ cũ dicit: Bñdictiõibꝰ celi desup ⁊ bñdictionibꝰ ad hoc deuenit reuelatio sibi facta q̃ declarauit ei aptionẽ ianue celestis fiendã ꝓ xꝑm: ad qꝺ deberet tendere oẽ desideriũ nostrũ. x Fiant in capite ioseph. i. veniãt sup eũ oẽs benedictiões ꝑdicte. y Et in cerũice naçarei ⁊c. replicatio est eiusdẽ ad maiorẽ ꝫfirmationẽ. ⁊ est sensus: In cerũice naçarei id est ipsi⁹ ioseph qui est naçareus. i. sanctꝰ inꝰ fratres suos.

Beniamin

a Beniamin lupꝰ rapax ꝛc. Hiero. Mane comedet adhuc: ⁊ ad vesperā diuidet escaz: Quāꝯ de paulo manifesta ꝓphetia sit: q̄ in adolescētia ꝓsecutus ecclesiā: in senectute ꝓdicator euāgelij fuerit: tñ in hebreo sic legit. Beniamī lupꝰ rapax siue capiēs: ī matutino comedet ꝑdā: ⁊ ad vesperam diuidet spolia. Quod ita hebrei exponunt. Altare in quo īmolabātur hostie: ⁊ sanguis ad basim illius fundebatur: in parte tribus beniamin fuit. Hoc ergo inquiūt ſignificat q̄ sacerdotes mane īmolabant hostias ⁊ ad vesperā diuidebant ea que ſibi a pplo ex lege collata sunt. Iupum voracem super altare interpretatione ponentes: et spoliorū diuiſionem super sacerdotibus qui seruientes altari: viuūt ō altari. Ioſiō. Beniamin lupus rapax ꝛc. Quidam doctorum ℔ ad hierusalem retulit. Beniamin inquit filius doloris interpretatur. Hic forte hereditatis eum locuz accepit: ī quo ē terrena hierusalem: que ꝓpter incredulitatē est repulsa. Nec in filijs suis p beniamin deſignatur qui vltimus benedictiōe cōſequit ⁊ ille pplꝰ vltimꝰ ſaluādus: cū plenitudo gētiū ſtrauerit. Dicit enī beniamī lupꝰ: q̄ ille pplꝰ ſāguinē ꝓphaz ⁊ iuſtoz fudit. Rapax q̄ ex mīta fame ⁊ auiditate ad ℞bū dei cucurrit: ⁊ violenꝯ diripuit regnū dei. Hic mane comedit ꝑdā: q̄ſi solꝰ accepit legē. Tūc cī mūdo ꝑma lux ſcie illuxit. Comedit aūt mane: q̄ legē quā mātē accepit comedit adhuc ⁊ meditaꝯ. Sz ſeq̄ns legem inſcitie ī legē fidei nō pueīt. Ad vesperā diuidet spolia: ℔ ē tps nouiſſimū q̄ ꝙueret. Tūc diuidet escaz intelligēs a ſpū lī̄az eē diuidēdā: q̄ lī̄a occidit: ſpūs aūt viuificat. b Oēs hi in tribubus ꝛc. Querit cur iacob oēs q̄s de liberis ⁊ ancillis genuit cēſli honore filios ⁊ heredes cōſtituerit: q̄ ſic ꝓs oīm ā p fidē coꝛpi ei⁹ ꝙcilianꝯ: pari honore ⁊ glīa celestia premia largit: Nō est enī ibi discretio: iudeꝰ ſit an greꝰ: barbarꝰ an ſcytha: ſuꝰ an liber: q̄ p oīa ⁊ ī oībus ꝓs: ā formā ſui induit: ⁊ p libero ⁊ p ſeruo ſeruiuit: vt oīmꝰ cēli dono largiaꝯ. Quicūq̄ enī fidez dñi ꝑmereꝯ nullis maculis carnalis natiuitatis offuscatur. Unī: Effundā de ſpū meo ſup oēz carnē. c Appoſituſq̄ ꝛc. Strabꝰ. Querēdū de q̄ pplo dicaꝯ. Nā de patrib⁹ nulla queſtio est. Notū est enī q̄ abraā ⁊ iſaac appoſitus est: ſz pplꝰ multitudo ē. Illi aūt tam pauci: nō poterant populus dici. Intelligendū ergo hoc etiā de angelis dici ad quoꝛum ſocietatem: de mundo trāſeuntes: apponunt̄ ſancti. Unde: Acceſſiſtis ad montem ſion: ⁊ ad hierusalem celeſtem: et ad frequentiam angelorum ꝛc.

¶ Trāſlerūt

a Beniamin lupꝰ rapax. Hic ꝑdixit iacob statū beniamī futuꝝ. ⁊ exponit vno mō ſic ab aliq̄bus hebreis: ⁊ aliquib⁹ catholicis dicēnt⁹ q̄ q̄ templū fuit ī ſorte beniamin: ⁊ ibi erat altare holocauſti in q̄ erat ignis perpetuꝰ in q̄ quolibet mane ponebāt ſacerdotes ligna ad ꝙtinuandū ignē: et poſtea deſup hoſtias q̄ erāt ꝙcremāde q̄s deuoꝛabat ignis: poſtea veſpe ptes hoſtiaꝝ ⁊ oblationū remanētes ꝓ ſacerdotib⁹ diuidebant: ⁊ ſic exponit hec lr̄a: Beniamin lupꝰ ra. ꝛc. q̄ ī ſorte ſua fuit altare holocauſti: q̄ deuoꝛabat hoſtias: vt ꝑdictū ē. b Mane et veſpere diuidet ſpolia. eo q̄ remanentia diuidebant ſacerdotib⁹: vt dictū ē. Sz iſta expoſitio videtur multū extranea: maxīe q̄ rapacitas lupi vbiq̄ in ſcriptura alibi accipit ī malo: q̄ nō ꝑt dici hic: q̄ hoſtie incēdebant ī altari ī honoꝛē diuinū. iō alit exponit ō tribu beniamin: q̄ fuit valde bellicoſa: vnde ⁊ accepit guerrā ꝓtra. rj. trib⁹ alias: ⁊ bis debellauit eas ī cāpo: vt hr̄ Judic. xx. Et mīltos ex eis occidēr̄t filij beniamin: q̄z ſpolia rapiebāt: ⁊ poſtea cū redīſſent de bello inīt ſe diuidebāt. ⁊ ſic ptz quō beniamī ō⁊ lupus rapax. Itē alio mō exponit Augꝰ. de paulo aplo q̄ fuit de tribu beniamī. vt hr̄. j. Coꝛ. xv. Qui añ ꝙerſiōez ſuā grauiꝯ ꝑſecut⁹ ē xp̄ianos tanq̄ lupꝰ rapax. vt hr̄ Act. ix. ſed pꝰ ꝙerſionē ſuā fidē xp̄i publicauit ℞ bo et ſcripto ꝓ orbē vniuerſū. q̄s notaꝯ cū ō⁊: Et veſpere diuidet ſpolia. i. ſnīas legꝯ ⁊ ꝓphaz q̄s a iudeis acceperat: exponēdo ō xp̄o ad inſtructionē fideliū.

c Oēs hi ī tribub⁹ iſrl. xij. iſta ē ꝯclusio reſpectu p̄cedētiū. vñ ſubdit: d Hec locutꝰ ē eis. q̄ ꝑdicta ſūt: ꝓ dicēdo ſpū ꝓphetico q̄ circa eos futura erāt. e Bñ dixitq̄ ſingulis. Hic ꝙſir iacob erigit aīos filioꝝ ſuoꝝ ad ſpez vite īmortal. ꝑmo impc̄ādo eis bona ſpūalia ⁊ eterna: q̄s notaꝯ cū ō⁊: Bñdixitq̄ ſingl̄is ꝛc. Dicūt tñ ℔ aliq̄ q̄ illud referꝯ ad ea q̄ dicta ſūt: ita q̄ iacob alr̄ nō bñdixit filios ſuos niſi ꝑdicendo eis futura: vt ꝑdictū ē. Sz ℔ nō videꝯ vex: q̄z in p̄cedētib⁹ aliq̄bus eoꝝ nō bñdixit ſz magꝯ maledixit: ſic ptz de ſyme on ⁊ leui et ruben. ⁊ tñ ō⁊ ℔ q̄ bñdixit ſingul: ⁊ iō melī videꝯ dicendū: q̄ poſtq̄m ꝑdixerat eis futura: impcatus ē eis bona: ⁊ ſic bñdixit eis: ſz forma bñdictionis nō exp̄mīt hic: q̄z nō oīa ſcripta ſūt. nō enī ℞ſiſſe est q̄n iacob moꝛiēs impcaꝯ ſit bona ſpūalia ⁊ eterna ſingulis filioꝝ ſuoꝝ ad q̄ debet dirigi finalis intētio oīm actuū hūanoꝝ. ſcdo inducit eos ad fidē reſurretiōis. cū ſubdit: f Et ꝑcepit eis. cui⁹ p̄ceptū ſbdit cū ō⁊: Sepelite me ꝛc. ſciebat enī q̄ ℔ nō poterat ſine magnis ſumptibus ⁊ laboꝛe fieri: ⁊ nihilomīn⁹ hoc p̄cepit oſtendēs q̄ coꝛpus ſuum erat reſurrecturū ad vitā immortalē ꝓ ieſum chriſtū. vt. ſ. dictū est. xl vij. ca. Cetera patēt vſq̄ ibi: g Collegit p. ſ. ꝛc. ex quo ptz q̄ obijt pacifice ⁊ q̄ete. h Appoſituſq̄ est ad po. ſuū. i. ad limbū ſanctoꝝ patrum: ſicut. ſ. dictuz est de abrae ⁊ iſaac. tñ magiſter ī ſchola. hiſto. exponit: ad ꝓlīm ſuū. i. angelos: allegās ꝓ rōne q̄ abraā ⁊ iſaac tam pauci erāt: q̄ nō poſſent dici populus: ſed hoc nō videꝯ bñ dictū: q̄z angeli ſancti ſunt in beatitudine: ⁊ iō nullus pōt dici appoſitꝰ ad eos: niſi q̄n tranſferꝯ ad gloriā: q̄s nō fuit de iacob nec aliquo alio hoīe ante apertionē ianue celeſtis ꝓ paſſionē chriſti. Potinū etiā ſuū nō valet q̄z in limbo ante mortē iacob nō ſolum recepti erant abraam ⁊ iſaac: ſed oēs iuſti qui mortui fuerant ab adam qui peniuit. vt habet Eaꝑ. x. vſq̄ ad iacob: q̄ fuerunt multi. ſ. abel ſeth et multi alij de filijs eius qui fuerūt religioſi et iuſti: et noe et melchiſedech et multi de poſteris eoꝝ ⁊ mulieres ſancte: ita q̄ bñ poterant dici populus: maxime cum ſm leges. x. homīes faciant populuz: ꝓpter quod nō valet dictum ſuum: et ideo exponendū est vt predictum est. Ad populum ſuum. i. ad iuſtos exiſtentes in limbo. ¶ La. XLIX

Moraliter. In hoc capitulo ponitur ꝓphetia iacob de filijs ſuis. Et de ruben dicit: c† Ruben ꝓmogenit⁹ meus ꝛc. ꝓ iacob patriarchā deꝰ ꝙenienter pōt intelligi. nam p̄riarcha ō⁊ a pater ⁊ archos q̄s est ꝓnceps q̄ſi ꝓnceps patrū q̄s ꝓphetiſſime deo ꝙenit. ꝓ ruben aūt ꝓmogenitū ꝑmus angelus qui est ꝑma creatura eiꝰ. iō ſubdit: d† Tu fortitudo mea. nam dei potentia magis apparuit in illo q̄ ī alijs: ⁊ q̄z ꝑmꝰ peccauit ſubditur: e† Et principiū doloꝛis mei. de peccatis enim dicit deus dolere Geñ. vj. Videꝯ autē deus q̄ multa malicia hoīs eſſet in terra ꝛc. Sequit: Et tactus doloꝛe coꝛdis intrinſecꝰ delebo inquit hoīem quē creaui. f† Prior. dignitate. † In donis. naturalibus ⁊ in ſupnaturalib⁹ fuiſſet ſi ſtetiſſet. † Maioꝛ imperio. q̄z fuit ſuprem⁹ inter omnes. g† Effuſus es ſicut aqua. ꝓ ſuꝑbiā tuā. h† Nō creſcas. īmo deſcēdas ō celo ī terrā. i† Quia aſcēdiſti cubile pr̄is tui. i. glīaz ſoli deo debitā vſurpare voluiſti. † Et maculaſti ſtratū eiꝰ. i. celū empyreū inducendo alios angelos ad peccatum. Et q̄n diabolus rex est ſup omnes filios ſuꝑbie Job. xlj. ideo ꝓ ruben intelligi poteſt oīs ſuꝑbus ⁊ dicit: † Primogenitꝰ. q̄z vult alios ꝓcellere. † Et fortitudo mea. ſ. ſm eſtimationē ꝓpriaz: q̄z ſe reputat alios ꝑualere. † Principiū doloꝛis mei. ſm veritatē: q̄z ſuꝑbia ꝓncipiū est omnis peccati de q̄ deꝰ dolere dicit Geñ. vj.

¶ Prior

† 13. q. 2. ci hebron. De ſepul. c. 1.

† Prior in donis.naturalib⁹ ꝛ gratijs gratis datis: fm ꝯ estimationē suam. † Maior imperio.nam omnibus vult imperare.modus enī sup bi est vt quicquid dicit ꝑcipere videatur. † Effusus es sicut aqua.Eccī.xx. Gratie fatuoꝝ effundentur. † Non crescas.i.descendes.Luc.xiij. Qui se exaltat humiliabit. † Ascendisti cubile patris tui. gloriam de bonis a deo tibi datis attribuendo tibi. † Et maculasti stratū ei⁹.i.mentē tuam peccato sup bie maculasti: in qua sicut in strato de⁹ quiescere suauiter querebat. Prouerb.viij. Delitie mee ꝛc. k† Symeon ꝛ leui fratres vasa iniquitatis. p istos duos in malo cōbinatos. intelliguntur duo vitia sese cōcomitantia: gula scz ꝛ luxuria. Vñ dicit Iero. Venter ꝛ genitalia sunt mēbra propinqua ꝛ ex vicinitate mēbrorum designat vicinitas vitiorū. † Bellantia.nā ex ebrietate q̄ ptinet ad gulā surgūt lites ꝛ bella frequenter vt ptz ad sensuz ꝛ sīlr ex luxuria. nam bellū troianū quod fuit valde graue: ꝛ tractum tpis habuit valde magnū ex helene raptu habuit ortū. Et sic fuit de multis alijs bellis q̄ narrare nimis esset ꝓlixū. m† In consiliū eoꝝ nō veniat anima mea. p cōsensum. o† Et in cetu eoꝝ nō veniat gloria mea. i.nunq̄ ꝓtingat mihi gloriari de talib⁹.sicut faciūt gulosi et luxuriosi. † Maledictus furor eorū qz ptinax.nam incentiuū vitiorū istorū est carni intrinsecum. q† In furore suo occiderūt virū.ista nanq̄ vitia subuertunt rationē ꝛ intellectū q̄ ꝺr vir fm Aug⁹. r† Et in volūtate sua suffoderūt murū.auferendo verecundiā que est quedā clausura ꝛtutū et ꝓhibet aditum vitioꝝ.ꝓpter qđ dicit Iere.iij. Frons mulieris meretricis facta ē tibi: noluisti erubescere. s† Vidam eos.i.diuidi ꝑmittam.cetera nanq̄ vitia aliquo⁊ hominū sunt ꝓpria sicut fraus ꝛ dolus mercatoꝝ: simonia clericoꝝ: rapina potentū: ꝛ sic de alijs. sz gula ꝛ luxuria diffuse sunt in oīi statu vite p̄sentis. a† Juda te laudabunt frēs tui. p iudā ad cui⁹ tribum translata fuit dignitas regia designat bon⁹ rex siue princeps. ideo ꝺr te laudabunt frēs tui.i. boni p̄cipes bonitatē tui regiminis audiētes. b† Man⁹ tua in cervicibus inimicoꝝ tuoꝝ.i.potestas tua destruat illos qui inique turbant vel inuadūt regnū tuū. † Te adorabūt filij patris tui.boni nanq̄ qui sunt filij dei patris oīm debitā reuerentiaz faciūt regie maiestati.j. Pet.ij. Subiecti estote omni humane creature ꝓpter deū siue regi tanq̄ p̄celenti: siue ducib⁹ tanq̄ ab eo missis ad vindictā malo⁊ laudem ꝝo bono⁊. c† Catulus leonis iuda.bonus enim rex vel princeps debet esse constans sicut leo pro iusticia.

d† Ad predam ascēdisti.aduersarijs iusticie destructis eorum bona in vtilitatem rei publice cōuertendo. e† Recē. scens accubuisti vt leo.quia iustū regem ꝛ constantē nullus audet inuadere. vnde sanct⁹ Ludouicus. Longo tpe regnauit ꝛ in pace. f† Quis suscitabit eū? turbans eius regnū. quasi dicat nullus.iō subdit: g† Nō auferet sceptrū ꝺ iuda.i.regimen bonū nō auferet ꝺe talis p̄cipis terra.

i† Donec veniat qui mittēdus est.i.ipe christ⁹ qui venit in morte boni principis sibi ꝓ bono regimine regnū celeste donatur⁹ ꝺ.illud Luc.xix. Euge serue bone ꝛ fidelis: qz ī panca fuisti fidelis supra multa te cōstituā.intra in gaudium dñi tui. k† Et ipe erit expectatio gentiuz.scz christus qui oēs gentes est in fine mundi iudicaturus. a† Ligans ad vineam pullum suuz ꝛc. Istud refertur ad iudā qui significat bonum regez: ꝛ p ea que dicunt hic abūdantia lactis ꝛ vini in sorte iude significat fm sensum litteralem. ꝛ talis abundantia reperit in regno iusti regis ꝛ pacifici: qz tūc agri ꝛ vinee possunt competenter coli. Prouerb.j. Qui aūt me audierit absq̄ terrore requiescet ꝛ abundantia ꝓfruet terrore malo⁊ sublato. e† Habulon in litore maris.p litus maris qđ ē mediū inter mare ꝛ terram inde elongatam. potest intelligi status clericalis. inq̄tum medius est inter statū laico⁊ hui⁹ mundi fluctibus exp̄positoꝝ ꝛ statū religionis a mari mundi hui⁹ magis elongatuz. g† Et in statione nauiū.i.in portu vbi stant naues. p quod significat q̄ laici currentes p mare hui⁹ mundi habent redire ad clericos tanq̄ ad portum propter receptionem sacramento⁊: qz tū aliqui p malicias exāsitas extorquere querunt bona tpalia laico⁊. ideo ꝓpter tales subditur: b† Pertingens vsq̄ ad sidonez. que venatio interpretat. i† Isachar asinus fortis.p quē p̄t intelligi religiosus qui tanq̄ asin⁹ sup scapulas debet portare crucem mortificationis. Matth.xvj. Si quis vult post me venire abneget semetipsum ꝛ tollat crucem suam ꝛ sequatur me. † Accubās inter terminos.s.vite p̄sentis in qua habet habitare corpore ꝓpter necessitatē vite corpalis: ꝛ vite celestis in qua in q̄ debet habitare mēte. Phil.iij. Nostra aūt conuersatio in celis est. k Vidit requiē. vite cōtemplatiue † Qz esset bona Luc.x. Maria optimā partē elegit ꝛc. † Et terram.scz vinētium. † Qz esset optima.nā ibi habeb⁹ summū bonū. l† Et supposuit humer⁊ ad portandū.s.religiōis onera mente deuota. m† Et factus est tributis seruiēs.i.regi christo sub obedientia: sine ꝓprio ꝛ in castitate viuēs. a† Dan iudicabit ꝛc. p dan qui iudiciū interp̄tat bon⁹ iudex secularis vel ecclesiasticus designat. ideo dicit: † Judicabit populū suuz. qz nō debet iudicare nisi populū sibi subditū. b† Fiat dan coluber in via.i.prudēs ꝓcedēdo p viā iusticie. Matth.x. Esto te prudētes sicut serpentes. † Cerastes in semita.p semitaz que rectior est via publica intelligit epikeya que dirigit legē cōmunē in casu ꝑticulari: ꝛ ipsa debet esse in bono iudice tam ecclesiastico q̄ seculari: ꝛ est cerastes serpens cornut⁹.p qđ designat q̄ bon⁹ iudex cornu sue potestatis debet malos impetere vt a malis reꝓmant ꝛ alij terreant. c† Mordens ungulas equi vt cadat ascensor eius retro.p ascensorez equi vir potens intelligit ꝛ sup bus cōtra quē bonus iudex debet constanter ꝛ caute ꝓcedere vt deijciat superbia ei⁹. ꝛ qñ debet in hoc de diuino auxilio confidere. iō subditur: d† Salutare tuū expectabo dñe. e† Had accinctus p̄liabit. Per gad q̄ dicitur accinctus intelligit homo castus: cingulo castitatis p̄ cinctus Luc.xij. Sint lūbi vestri p̄cincti. Qđ exponēs Greg. dicit: Lumbos enim p̄cingimus cum carnis luxuriam per cōtinentiā coartam⁹. † Preliabit ante eū.p hoc designat q̄ bellū cōtra vitium luxurie occurrit in iuuentute. f† Et ipse accinget retro.nam deuicta cōcupiscentia carnis p castitatez debet armari cōtra elationem ne ex tali victoria surgat qđ aliqū peius est. Unde dicit Bern. sup missus est. Expedit magis virginē nō esse q̄ de virginitate insolescere. g† Aser pinguis panis. Per aser qui interp̄tatur beatus: potest significari dñs noster iesus christus qui non solum est beatus: sz etiam beatitudo sanctorum aliorū obiectiue. † Pinguis panis eius.i.sacramentū eucharistie in quo datur nobis christ⁹ in nutrimentū spiritualis vite. Joh.vj. Ego sum panis viuus qui ꝺ celo descendi: siquis mānducauerit ex hoc pane vinet in eternum. b† Et prebebit delitias regibus.p reges intelliguntur celi ciues cū christo regnantes qui delitiant in aspectu christi. nam interi⁹ reficiuntur in aspectu diuinitatis: ꝛ exteri⁹ in aspectu humanitatis. i† Neptalim cervus emissus.p neptalim q̄ dilatatio interp̄tat cōuenienter p̄dicator⁊ diligens intelligit p spirituales filios dilatatur qui dicit cervus ꝓpter promptitudinē ad discurrendū ꝓ predicatione verbi diuini ꝛ emissus: nam ab illo debet mitti. Ro.x. Quō predicabunt nisi mittant. k† Dans eloquia pulchritudinis. nam predicare nō debet de fabulis ꝛ ficticijs sed de sacris scripturis de q̄bus dicit Pſ.xj. Eloquia dñi eloquia casta: argentū igne examinatum: purgatū terre purgatū septuplū. l† Filius accrescens ioseph. per ioseph qui a iuuentute tantū zelū habuit castitatis q̄ propter eam sustinuit penam carceris. conuenienter intelligitur iuuenis religiosus vel secularis habens zelum castitatis: et dicitur bis accrescens propter castitatē mentis et corporis. † Et decorus aspectu. per honestatē cōuersationis et etiam pulchritudinem corporis. a† Filie discurrerunt sup murū. ad videndū eum. Dominus enim aliquādo permittit mulieres talem iuuenem allicere aspectib⁹ ꝛ verbis impudicis ad probationē sue castitatis: sicut factum fuit ꝺ ioseph. b† Sed exasperauerunt eum. istud in sensu litterali refertur ad fratres ioseph propter qđ in sensu mystico referri debet ad alios iuuenes insolentes: qui talē iuuenem eis dissimilem verbis exasperant dicētes eum mollem ꝛ nullius valoris. d† Inuiderūt ei. propter famā sue bonitatis. e† Habentes iacula.i.verba pungitiua. vocantes eum hypocritam falsum. f† Sedit in forti arcu eius.i.in christo: ꝓpter quod talis non mouetur a sancto ꝓposito. b† Et dissoluta sunt vincula brachioꝝ eius.i.pronitates ad vina superflua et venerea que vocant syngena corrigia dolosa. vij. Ethicoꝝ.

i† Per manū potentis iacob.i.p virtutem dei que requirit ad obseruantiā perfecte castitat⁊. Sap. viij. Et cognoui q̄ nō possum esse ꝓtinēs nisi de⁹ det. b† Inde egressus est pastor. talis enī iuuenis aptus est vt suo tpe ꝓmoueat ad officiū pastorale. l† Lapis israel.i.firmus ꝛ stabilis in sancto ꝓposito. m† De⁹ patr⁊ tui erit adiutor tu⁹. De⁹ enī p̄ dñi nostri iesu christi qui christus est pater talis iuuenis seu prelati. est eius adiutor in operibus suis: ꝛ p cōsequens tota trinitas cui⁹ opa sūt indiuisa. n† Et oīpotēs bñdicet tibi. mltiplicādo ī spūalis bonis. o† Bñdictiōib⁹ celi ꝺsup ꝛ abyssi iacē-

tis

tis deorsum.p abyssum intelligit̄ inferni pena. ⁊ p celū desup gloria supna.p hoc ḡ q dicit̄: † Būdictionib⁹ ⁊c.intelligit̄ exaltatio gebēne ⁊ adeptio glorie q̄ sunt benedictiōes magne

q† Benedictionib⁹ vberū ⁊ vulue. p B intelligit̄ generatio filioꝝ spūaliū ⁊ nutritio eoꝝ in moribꝫ ⁊ in fide:q̄ sunt in pālato būdictiōes magne. Prouerb.x. Gloria patr̄ est filꝫ sapiēs.

s† Benedictiōes patris tui.i.q̄s christ⁹ pater tuꝰ dedit tibi.

t† Cōfortate sunt būdictionib⁹ patrū eius.i.maiores sunt ⁊ efficatiores q̄ būdictiōes date patrib⁹ antiquis ex quib⁹ descendit xp̄s ſm carnē.nam illi q̄tūcūq; iusti nō admittebant ad regnū sed descendebāt ad limbū.filij x̄o xp̄i p baptismuꝫ admittunt̄ ad regnū.Christus x̄o veniēs in mundū p mortē suā sanctos patres de limbo eduxit ⁊ ad celū empyreū trāstulit.ideo subdit̄: v† Donec veniret desideriū collīū eternorū.i.donec veniret xp̄s de q̄ dicit̄ Aggei.ij.Ecce veniet desideratus cūctis gentib⁹.Et ideo dicit̄ desideriū collīū eternorum.i.sanctoꝝ patrū qui desiderabāt xp̄i aduentum.⁊ dicunt colles eterni:.pter eminentiā sanctitatis ⁊ durationes ppetuitatis a pte post. x† Fiant in capite ioseph naçarei inter fratres suos.i.in capite iuuenis dicto modo descripti qui est naçareus.i.sanctus inter fratres suos veniāt benedictiōes p dicte. a† Beniamin lupus rapax.Scōm q̄ dicit Aug⁹.p beniamin figurat⁹ fuit paulus ap̄lus qui fuit de tribu beniamin sic ipse dicit Phil.iij.⁊ ideo ꝺ ipo ꝺdit: b† Mane rapiet predam. Nam in sua iuuentute valde grauiter p̄secut⁹ fuit ecclesiā vt habet Actuū.viij.⁊.ix. Sz q; p̄uersus fuit ad fidem ⁊ edificauit valde ecclesiā ope ⁊ doctrina: ⁊ sic fact⁹ fuit de lupo pastore:⁊ ꝺ p̄done custos.ideo subdit̄: † Et vespere diuidet spolia.q; post suā cōuersionē multos valde gentiliuꝫ cōuertit ad christi fidē qui dicunt̄ ipsi⁹ spolia.nam cos de manu diaboli eripuit ⁊ ecclesie christi aggregauit: † Ego ꝓgredior ad populū meum sepelite me cū patrib⁹ meis ⁊c. p B ostēditur q; bonus homo debet esse valde sollicit⁹ vt in sacro loco sepeliat̄: vbi suffragioꝝ copia habeat̄. ¶ In ca.xlix. vbi dicitur in postilla:Dicit enim in nouissimis diebus.

Additio.j. Super illud verbū:In nouissimis diebus.Ra.Moy.gerundeñ.in sua glo.dicit:Nouissimi dies sūt dies.Messie:qm̄ iacob significabat illa tpa in verbis suis:cū dixit:Donec veniat silo ⁊ ipsi congregabunt̄ ppli ⁊c.Scōm enī cōmunē opiniones nouissimi dies: dies Messie sunt.hec ille.Et sunt verba notanda:licet frequēter a iudeis malicioſe negentur. ¶ In eodem ca.xlix. vbi dicitur in postilla:Quia tu es p̄ncipium doloris mei ⁊c.

Additio.ij. In hebreo in hoc loco ponitur:Tu es p̄ncipiū oni.⁊ est dictio que q̄libz significat dolorē:q̄libz x̄o fortitudinē seu robores ⁊ vtroq; mō p̄t exponi ad cōmendationē ipsi⁹ ruben anteq̄ peccasset.cuz enī dicit:p̄ncipiū doloris mei.i.sollicitudinis mee circa filios meos:⁊ sic exponit magist̄er in hist̄o.Si aūt dicat̄ p̄ncipiū fortitudinis mee:potest sic intelligi:q; in eo primo apparuit virilitas ipsi⁹ iacob in actu generādi ⁊ redit in idem q̄ prius.Vel ſm Ra.Moy.in hoc cōmendat̄ castitas iacob: q; vt tradunt hebrei tūc nō emisit de se semen aū cōceptionē Ruben ⁊ sic fuit p̄ncipiū fortitudinis sue quo ad hoc:⁊ est ſnia planior.Dicit enī p̄mo:oīa que faciebant ad cōmendationē Ruben.ſ. tu es fortitudo mea.vſq; ibi:Maior in perio.Et postea subdit illa que faciūt ad ei⁹ decrementū:⁊ hoc cuz dicit:Effusus es sicut aqua ⁊c. ¶ In eodem ca.xlix. vbi dicit̄ in postilla:Nō auferet sceptrū de iuda ⁊c.Et ideo cōtra hoc multipliciter cauillant̄ q; cauillationib⁹ ibi bñ videt̄ respōderi in postilla: excepto vno sc̄z cum dicit̄ q; Machabei qui sacerdotes fuerūt ⁊ gubernauerūt populū:erāt de tribu iuda:qđ ipsi negāt:nec plane contra eos hoc ꝓbat̄.vnde inter alios q̄s de hac materia vidi loquētes seu scribētes sup Ra.Mar.in pugiōe fua sc̄da pte ca. iij.⁊.v. de hoc eleganter tractat.primo exponens hec verba: Nō auferet sceptrū: nec dux de femore:de collegio seu ꝓsistorio iudeoꝝ qui dicebant̄ canhedrin:ad quos omnes difficultates seu dubia legis ⁊ fidei p̄ueniebāt ⁊ oīa summa iudicia ⁊ cōtrouersie qui quidē residebāt p̄cipaliter sub regib⁹ ⁊ ducibus iude ī hierusalē.⁊ postea in babylonica captiuitate dū essent reges vel duces de iuda.consequenter aūt in reditu captiuitatis apud hierusalem durabat etiam potestas illoꝝm ꝓut potestas alicuius capituli vacante sede durat:quoꝝm auctoritas ⁊ potestas durauit etiam tp̄e Machab eoꝝ:⁊ vſq; ad certū tempus ante destructionē templi secūdi:quod quidē tempus cōcurrit cum tp̄e passionis x̄p̄i:⁊ tūc cessauit oīno eorum potestas:que omnia sufficienter ꝓbat p̄dictus auctor:⁊ deducit p auctoritates sumptas a doctorib⁹ autēticis hebreorum antiquis quibus nullo modo possunt iudei rationabilit̄ dissentire:quas quidem ad euitandū ꝓlixitatē omitto:remittendo eas p̄dicto libro vbi plane tractantur. ¶ In eodem ca. xlix.vbi dicit̄ in postilla:Ligans ad vineam ⁊c.

Additio.iij. Expositio catholicoꝝ ī hoc loco nō debet censeri mystica sz poti⁹ lr̄alis Jacob enī ꝓphetando de filijs in B loco: sepe loquit̄ methaphorice.ſm quā locutionez accipienda est ſnia litteralis:ex B q; res significate p voces:vlterius aliud significāt:.put ostensum fuit ī ꝓlogo huius libri. Qz aūt hic circa iudā methaphorice loquit̄ :satis videtur ex hoc qđ dixerat:Catulus leonis ⁊c.qđ exponit̄ de dauid vt in postilla:qui nō fuit catulus leonis nisi metaphorice.Et similiter in B loco cū dicit:Ligās ad vineā ⁊c.Locutio metaphorica debet censeri:p̄sertim cū similitudines quas in hoc loco ponit sint oīno ꝓportiones similitudinibus in alijs locis sacre scripture ꝓtentis vbi de simili materia tractat̄. ¶ Pro q̄ attendendū q; vinea in sacra scriptura accipit̄ ad lr̄am ꝓ congregatiōe eoꝝ q̄ fūt sub fide.vnde Esa.v. Vinea dñi ⁊c.Similiter x̄p̄s se vocat vitē. Joh.xv. Ego sum vitis vera ⁊c.similit̄ discipulos vocat palmites.vt ibidē.Per asinā x̄o significat xp̄s populū iudeoꝝ.⁊ p pullū populū gentiliuꝫ:vt Matth.xxi.⁊ Jacb.ix.prophetice hoc idem signat. Per hoc aūt q; dicit:Lauabit in vino stolā suam ⁊c.etiā methaphorice significat ad lr̄am passio x̄p̄i:de q̄ Esa.lxiij. Cum a christo querit̄: Quare ergo rubrum est indumentū tuū ⁊ vestimēta tua? ⁊c.q̄ omnia ad lr̄am intelligunt̄ de christo et ei⁹ passione:.vnde tenenda est expositio nostroꝝ doctoruz in B loco tanq̄ lr̄alis ⁊ cōtinuat̄ cum p̄cedentib⁹ cōuenienter.cū enī dixerat:Donec veniat qui mittēdus est.ſ.christus:cui erit cōgregatio seu expectatio gentiū:cōsequenter declarat ꝓiunctionē harū gentiū dicēs:Ligās ad vineā ⁊c.similiter ⁊ passionē p quā spectabat redemptio omniū gentiū:⁊ hoc cū dicit: Lauabit in vino ⁊c.⁊ exponunt̄ ad lr̄am:.put in Glo.ordi.⁊c. ¶ In eodē ca.xlix. vbi dicit̄ in postilla:Sz hec expositio ⁊c.

Additio.v. Dec expositio nō videtur tanq̄ extranea repellanda nō obstantibus obiectiōibus postillatoris contra eā. Prima enī obiectio nō videtur valere:nam ille qui nimis datur ad speculationez sepe negligit curā tēporaliū negocioꝝ:intātū q; iudicio cōmuni hoiz rudis seu fatuus reputat̄:sicut Pbs.vj.Ethi.dicit de anaxagoza ⁊ similib⁹ pbis:q; videbant̄ ignorantes conferētia sibi ipsis.Secundā x̄o obiectionē manifestum est nō valere.reperitur enī in sacra scriptura expressum q; de filijs isachar erant homines excellentes in scientia sup alios:vnde.j.Paral.xij. De filijs quoq; isachar viri eruditi qui nouerant singula tempora ad p̄cipiendum quid facere deberet ysrael ⁊c. Sup quod verbum glo.doctorez legis in tribu isachar fuisse traduntur qui singula tempora cerimoniarū obseruanda docebāt: et q̄d facere deberet israel p̄scribebāt. Dec in Glo. qđ etiā ipemet postillator in hoc loco testat̄:vbi de isachar sic dicit: Erāt enī isti studioſi in lege:⁊ sciebant optime consulere quid ⁊ quō esset agendum:⁊ cetere tribus eoꝝ cōsilijs acquiescebant. hec postillator. Qz aūt de tribu leui etiam essent cōmuniter iudices ⁊ doctorez populi:verū ē.⁊ habet̄ Deu.penul.vbi de leui dr̄:Perfectio tua⁊ doctrīa tua a viro sctō tuo ⁊c. Sz cū B stat q; isachar etiam habebat excellentiā in scientia:vt dictum est respectu aliorū p̄ter leui.Continuat̄ etiam littera ſm hāc expositionem sic:nam cum isachar esset auidus ad speculationē scientie:⁊ haberet terrā fructiferam:erat accubans inter terminos:abborrēs.ſ.labores corporales.vñ videt̄ requiē.ſ.speculationem q; esset bona:⁊ terram q; esset optima.ſ.fructifera cum modico labore:.put in postilla.er amore studij excusabat se vt plurimū ne iret in exercitium:quia diligebat quietem et dulcorem sapientie:⁊ ideo preeligebat soluere tributum regibus potius q̄ dimittere requiem speculationis. et hoc est qđ sequitur:⁊ supposuit humerū suum ad portandū.ſ.quia volebat magis esse tributarius q̄ bellicosus seu militaris ratione predicta. ¶ In eodem ca.xlix.vbi dicitur in postilla:Dan iudicabit populum suum ⁊c.

Additio.vj. Dictio hebraica in hoc loco posita significat vno mō iudicare: et alio modo vindicare.et vtrūq; posset intelligi de samsone: .put in postilla. ¶ In eodem ca.xlix.vbi dicitur in postilla:Salutare tuum expectabo dñe.

Additio.vij. Licet samson fuisset fortissim⁹ ī cozpozali roboze: ñ tñ ab aliq̄ posset dubitari an esset messias: fuit enim Samson modice ꝓdentie et discretionis nec fuit etiam ꝓpheta: nec de eo leguntur tales ẋtutes q̄b⁹ de ꝟ posset suspicari: vñ q̄ ꝓtriarcha dixit de ꝟ loco. Salutare tuū ꝛc̄. Melī⁹ videt referēdū ad tp̄s antichristi: ꝓut Hzeg⁹. iij. Moy. dic̄: q̄ q̄dē antix̄p̄s ꝓut cōit ferk: descendit⁹ ē ō tribu dan: q̄ circa tabernaculū ad aq̄lonē castrametatus ē: ⁊ qz ipe Hzego. ibidē ait: Judea erroꝛis sui laq̄is capta ꝓ ẋp̄o antix̄p̄m spectat. Vñ iacob ī electoꝛ voce in eodē loco repete cōuersus ē ad deū dicēs. Salutare tuū expectabo ꝛc̄. i. nō sic ifideles antichristū. q̄. s. vēt⁹ ē de tribu dan ꝫ cū q̄ in r edēptiōez nr̄az vēt⁹ ē fideliter specto vex ẋp̄m. de ẋp̄o enī ẋo. ē. dixerat: Donec veniat q̄ mittēdus ē. et hāc sniam exp̄sse tenet trāslatio chaldaica. ¶ In eodē ca. xlix. vbi ōz ī postil.

Additio.viij. Hō videt rō/ (Sedit in forti ꝛc̄. ni ꝓsonū: q̄ in ꝟ loco inter tot bona que iacob de ipso ioseph ꝓphetauit interponatur tanq̄ bonum descensus hieroboam er ipso ioseph cū ipse hieroboam fuerit pessimus idolatra: qui nō solum peccauit: sed etiam peccare fecit israel. ꝓpter q̄d diuina sn̄ia fuit abscisus a regno cū posteritate sua: excepto vno filio tñ: vt in. iiij. Regū. xiij. ⁊ xv. ca. ⁊ etiā regnū ei⁹ ꝫ ꝓ tpe a deo fuerit ꝓmissuz: nō tñ gratū: de eo enī legit. Osee. viij. ca. Ipsi regnauerūt ꝫ nō ex me. ⁊ sil⁹. xiij. de eodē: Dabo eis regē in furoze meo: nō q̄ de ipso recte dicer̄: Per manū potētis iacob: vñ alit circa ꝟ videt dicendū. Ad q̄d sciēdū ē: q̄ ioseph duas habuit ꝓncipales p secutiōes. vnā. s. a fratrib⁹ ō q̄ intelligit illud. Exaspcrauerūt eū ⁊ iurgati sūt ꝛc̄. put ōz in postilla. Aliam ẋo ab vxoze dñi sui. s. pharaonis: vt. ē. xxxix. a q̄ q̄dē psecutiōe fuit a deo ꝓtectus intātū: q̄ nō fuit inclinat⁹ ad peccādū. ꝫ vehemēter incitat⁹ ad ꝟ fuisset: vt ibidē ptz: ⁊ de ꝟ exponūt q̄dā hebreoꝝ: qō sequit. s. Sedit in forti arc⁹ ei⁹. s. appetit⁹ ei⁹ carnalis: q̄ se pe in boib⁹ modice virtutis tēdit ad ex̄ ad suū cōcupiscibile: tanq̄ arc⁹ ꝓjcies sagittā ad signū: qō nō sic fecit ioseph: ꝫ sedit in forti. i. in fortitudīe ẋtutis cōtinētie: ⁊ qz q̄nq̄ aliq̄ q̄ exductu rōnis refrenāt suū carnalē appetitū: cū ꝟ tñ molestanť a prauis ꝺcupiscētijs: put ꝺtingit ꝺtinētib⁹: Joseph aūt non sic: ꝫ tanq̄ vere tēperat⁹ vires. ꝓprias carnales ꝟiectas habebat rōni: sic vt nullū motū ad ꝟ sentiret molestie sensualitatis. iō dic̄: Et dissoluta ꝛc̄. sic q̄ li ei⁹ referak ad ꝟ qō dicit: Arcū suū ꝛc̄. Arcus enī ꝫ duo brachia q̄ cū corda fortiť sūt ligata: ad ꝟ vt possit sagittare: q̄rū q̄dē brachioꝝ arcus si vincula dissoluank: tūc arc⁹ penit⁹ est indisposit⁹ ad sagitandū: et isto mō vires sensuales Joseph cū q̄b⁹ arc⁹ appetit⁹ carnalis solet sagitare: erāt dissolute a vīculis carnalib⁹: idcirco in ꝟ cōmēdabak nō solū vt ꝺtinēs: sed tanq̄ tēperat⁹: ⁊ qz vitare peccatū p̄sertim ꝟ mō ī statu nature coꝛrupte nō possumus nisi gra dei auxiliāte ſm Aug⁹. in libro de pfectiōe iusticie: iō subdit: Per manū potētis iacob: q̄ ꝓ virtutē gr̄e dei illud peccatum sic vitauit. Pōt etiā ꝟ qō ōz: Et dissoluta sūt vincula ei⁹: aliť exponi. s. vt intelligak ō dissolutiōe vinculoꝝ ioseph ī carcere de mādato regis: ⁊ ꝓnidētia diuīa: vñ de eo legit in p̄s. ciiij. Humiliauerūt in cōpedib⁹ pedes ei⁹: ⁊ sequit. j. de eodē. Misit rex ⁊ soluit eum. qō aut̄ sequit: Inde pastoꝛ egressus est lapis isrl: videt aliter exponendū. ¶ Ad cui⁹ intellectū attendendū ē: q̄ qz posteritas ioseph ꝓ ephraim descendēs recesserat a diuīo cultu: a tpe ipi⁹ pessimi hieroboā vt dictū ē: intātū q̄ nō reputabank iā de filīs isrl ſm fidē: ꝫ q̄si gētiles ⁊ alieni gene: vñ de eis legit Osee. v. In dñm ꝓditiose egerūt: qz filios alienos genuerūt ꝛc̄. Idcirco iacob videns in spū: q̄ filij ioseph nunq̄ essent deo recōciliandi nisi ꝓ x̄p̄m q̄ oēs tā hebreos q̄ gētiles vocauit ad gr̄az. iō dicit: Inde egressus ē pastoꝛ ꝛc̄. q. d. ab ipso potēte iacob. s. a deo q̄ ꝓseruauit ioseph a peccato: vt dictū est: egrediēs est pastoꝛ. s. x̄p̄s q̄ tanq̄ pastoꝛ bonus dixit: Alias oues habeo q̄ nō sūt ex ꝟ ouili: ⁊ illas oporet me adducere. Sil⁹ ⁊ laz is isrl: supple inde egrediēdus ē: q̄ quidē lapis isrl est ille. s. quē reꝓbauerūt edificantes q̄ fecit vtraq̄ vnū. Vñ ad cōsolationē posteritatis ioseph ꝟ introductū est: ne ꝓ ꝟ q̄ apostataueruīt a lege diuīa: intelligerent̄ exclusi a finali salute ꝓ x̄p̄m fienda: vñ ⁊ hic notabiliter nomiat christū ꝓ nomē pastoꝛis ⁊ lapidis: quoꝝ vtrūq̄ nomen implicat reductionē gentiliū seu apostatantiū ad vnū deū ⁊ vnam fidē: nec obstat huic expositiōi qō dicit: Egressus est q̄si de ꝓterito: qz ꝟ est ꝓpter certitudinē ꝓphetie: ⁊ etiā ſm expositionem postillatoꝛis de futuro habet intelligi: vt patet ī postilla. Quidā aūt exponūt ꝟ qō ōz: Inde egressus est pastoꝛ lapis israel ꝛc̄. de iosue filio Nun: q̄ fuit de tribu ephraim: ⁊ ꝓ ꝓis de ioseph: ⁊ licet rōnabili⁹ posset de illo exponi qui fuit iustus recto: isrl ꝓst moysen: ꝓpri⁹ tñ adaptank hec verba christo: ꝓsertim cū dicit lapis israel: nā etiaz Ra. Moy. gerundeñ. in ꝟ loco dicit exp̄sse: q̄ lapis hic dictus itelligit ille de quo ī p̄s. cxvij. Lapidē quē reꝓbauerūt ꝛc̄. Jn q̄ loquit quasi ꝓphetādo nesciēs: sicut legit de Caypha. ¶ In eodez ca. xlix. vbi dicitur in postilla: Benedictiones patris tui ꝛc̄.

Additio.ix. Iste due expositiōes videnť insufficientes: vtraq̄ enī eaꝝ ꝓsupponit falsum vel incōueniēs: nam ꝑma expositio p̄supponit: q̄ dñs ꝓmiserat ipsi iacob dominiū toti⁹ mūdi: cū ei apparuerat iuxta lūcan: de quo. ē. xxviij. ca. sed hoc videť falsum: nam in sēda apparitiōe in qua deus apparuit ipsi iacob in eodē loco. s. luza: vbi iterū benedixit eū: ⁊ mutauit nomē eius in israelē: ibi legit: Terrā quā dedi abzaam ⁊ isaac: dabo tibi ⁊ semini tuo post te ꝛc̄. Ex q̄ patet manifeste q̄ nō ampliauit sibi terminos plus q̄ patrib⁹ suis. Cōseq̄nť etiā iacob. ē. xlviij. ca. repetēs ꝑdictā ꝓmissionē factā ī luza sibi ioseph. sic dic̄: Deꝰ oīpotēs apparuit mihi in luza q̄ est in terra chanaan: bñdixitq̄ mihi: ⁊ ait: Ego te augebo ⁊ multiplicabo ⁊ faciā te in turbas populoꝝ: daboq̄ tibi terrā hanc ⁊ semini tuo post te in possessionē sempiternā. Ex quo ꝑz manifeste: q̄ ꝓmissio facta iacob ī luza nō se extendebat nisi ad terrā chanaā. Q̄ aūt in ca. xxvij. supradicto dicit: Dilataberis ad orientē ⁊ occidentē ꝛc̄. Intelligit de orientali ⁊ occidentali plaga ipsi⁹ terre sibi ꝓmisse. s. chanaan: que etiā potest diuidi in quattuoꝝ plagas: sic tota terra habitabilis. Secūa ẋo expositio ꝓsupponit q̄ iacob habuerit clariozē reuelationē de mysterio x̄p̄i ⁊ futura beatitudine q̄ ipe abzaā: qō est valde incōueniēs. Tum qz abzaz dicit esse pater fidei: ī cui⁹ sinu ꝓut habet Luc̄. xvj. lusti ab angelis portabanť: Tuz qz de eo legit. ē. xviij. ca. Dixitq̄ dominꝰ: Nū celare potero abzae que gesturus sum ꝛc̄. Et eadez ratione ⁊ fortioꝛi incōueniēs videt: q̄ deus celaret abzaā de his que ꝺtinēt ad salutē: maxime illa que reuelatur⁹ erat ipsi iacob: Tum qz futura beatitudo reuelata fuit ipsi abzae cum lux sancta semini suo fuerit ꝓmissa: vt expositum fuit ca. xv. que quidē beatitudo aptionē ianue celestis ⁊ cetera q̄ ad ꝟ requiruntur ꝓsupponit. Per illud aut̄ quod dicit ꝓpheta: Super senes intellexi. Nō est intelligendum q̄ semper posteriozes sancti habebāt clariozes reuelatiōes q̄ ꝑmi: alioquin sequit q̄ sancti modernoꝝ tēpoꝝ essent magis illuminati de his que ꝺtinent ad fidem q̄ apli: qui sunt antiquiozes ⁊ seniozes qō est falsum. Ultima etiā ratio ad ꝟ inducta ꝓ postilla/toꝛē nō sufficit: nā licet natura vt in plurib⁹ ꝓcedat de minus pfecto ad magis pfectū. Natura tñ ſm Boetiū semp sumit initiū a pfectis: ⁊ iō abzae fuit dictū. ē. xvij. ca. Ambula coram me ⁊ esto pfect⁹ ꝛc̄. put fuit declaratū. Assumit etiā hec expositio bñdictionē ⁊ reuelationē ꝓ eodē: que tñ sunt diuersa: nō enī oēs bñdictiones sūt reuelatiōes: nec ecōuerso: vt ē manifestū: vñ ꝟ lra videt aliť exponēda ⁊ plani⁹. ¶ Ad q̄d sciēdū: q̄ cū iacob bñdiceret a pre suo. ē. xxvij. ca. eidē dixit sic: Det deus tibi de roze celi ⁊ de pinguedine terre ꝛc̄. in q̄ fuit bñdictus ad lr̄am de bona influētia celesti: ⁊ de bona dispositione terrestri: ex quib⁹ immediate multiplicank terrenascētia nō tñ legit q̄ iacob fuisset benedictus exp̄sse a patre suo ō multiplicatione ꝓpagationis boīm ⁊ alaliuz: qō intelligit in benedictionib⁹ vulue: nec etiā de bona gubernatiōe seu nutritiōe taliū: qō intelligit in bñdictionib⁹ vberū: ista aūt bñdictio q̄ ꝓtinet ad ꝓpagationē animaliū cōsueuit ī scriptura ab aliis distinguī: vnde Deut. vij. dicit: Benedict⁹ eris inter oēs populos ⁊ nō erit apud te sterilis vtriusq̄ sexus tā ī boīb⁹ q̄ ī gregibus tuis ꝛc̄. Jacob q̄ in hoc loco ampli⁹ benedixit ipm ioseph q̄ ipse iacob fuit bñdictus a patre suo q̄tum ad ꝑdicta: ⁊ hoc est qō dicit: Bñdictiōes patris tui. s. quib⁹ te benedico: Confortate sunt bñdictionib⁹ patrū meoꝝ ꝛc̄. s. bñdictionib⁹ quib⁹ patres mei me bñdixerūt vt dictū est. Et sequit in litera ſm hebraicaz veritatē: Usq̄ ad desideriū colliū eternoꝝ seu colliuz seculi ꝛc̄. Jn quo intelligit christus desideratus a cunctis gentibus: vt Aggei. ij. ca. de quo Luc̄. ꝛ. Multi reges ⁊ ꝓphete voluerūt videre que vos videtis ⁊ nō viderunt ꝛc̄. Et cōtinuank hec verba cum ꝑcedentibus ⁊ sequentibus sic: Benedictiōes patris tui que cōfortate sunt benedictionibus patrū meoꝝ ꝛc̄. Et sensus est: q̄ bñdictiones tales quib⁹ iacob ipsum ioseph benedixerat: que fortiozes seu ampliozes sunt q̄ benedictiones patrū meoꝝ scilicet ipsius iacob vt dictum est: vna cum summa benedictione spirituali desiderata a collibus eternis scilicet a sanctis ⁊ iustis: omnia ista fiant in capite ioseph.

Jn eodem ca. xlix. vbi dicitur in postilla: Tamen magister in historia scholastica tc.

Additio vltima. Hec expositio mgri historiay ẽ i Glo. inline. vbi sup b xbũ ad pplm suũ: supraposuit frequntiã angelox. Sil'r et expositio Strabi q̃ i glo. ponit i margine: t nõ ponit ibi q̃tũ ad b aliq̃ opio opposita: vñ nõ videt ꝙ sit hec expositio repellenda: pertim cũ Aug⁹. sup Gen. illã ponit: lz ñ totalit assertiue: dic. n. sic. Uidẽdũ quõ dicant scripture: q̃ assidue dicũt de mortuis. Et apposit⁹ ẽ ad pres suos: vel apposit⁹ ẽ ad pplm suũ tc. Ecce. n. ꝺ Jacob ꝺr: Jã q̃dẽ mortuo: lz nõdũ sepulto t ad quẽ pplm apponar: ñ i ꝓmptu hr: ex illo. n. ppls ꝓr nascit: q̃ dicy ẽ ppls Jsrael: q̃ xo cũ ꝓcesserit tã pauci iusti nõiant: vt eos pplm noiare certem⁹. nã ſi dictũ ẽt: Apposit⁹ ẽ ad pres suos nulla q̃stio fieret: an forte ẽ ñ solũ hoim sctox: lz etiã angelox ppls ciuitat' illi⁹: de q̃ ꝺr ad Heb. xiij. Accessistis ad montem t ad ciuitatẽ ꝺi hierlm: t ad milia angelox exultatiũ: huic pulo apponunt: q̃ p⁹ hãc vitã placentes ꝺo fiũt: tũc. n. dicũ apponi q̃n iã nõ remanet sollicitudo tẽtationũ t piculũ pctox q̃ ituens scptura ait: Aſi mortẽ ne laudes hoiem quẽq̃: hec Aug⁹. ex q̃ auctate soluit obiectio facta p postillatorẽ: nã ad b qꝺ dic: q̃ null⁹ põt ꝺici apposit⁹ ad ãgelos: nisi qñ transfertur ad gloriã. Ridet ſm Aug⁹. q̃ q̃ p⁹ hãc vitã placẽtes deo fiũt: dicunt angelis apponi: in q̃tũ iã in eis cessat sollicitudo tẽtationũ t piculũ pctox: lz sũt ipeccabiles sicut angeli: lz ad huc statũ gloꝛie ñ attigãt. Hec etiã videt incõueniẽs dicere: q̃ cũ sctⁱ i hac vita exũtes sepe habeãt angelox ꝛsortia: q̃ tales cũ sint i libo ad eox ꝛsolationẽ ab angelo frequnt visitentur: t b videt sonare glo. inli. p̃dicta cũ dic: Frequntiã angelox: ñ. n. dic ad societatẽ angelox: qꝺ sonat ꝛtinuũ ꝛsortium lz dic frequntiã angelox: qꝺ magis sonat frequntiã visitationis Q: aũt postillator arguit ꝛ motiuũ hui⁹ expositionis dicens: q̃ añ mortẽ iacob fuerunt recepti in limbo adam et abel.

Dicẽdũ q̃ de nullo sctõ q̃ añ abrãã decessit legit q̃ fuisset apposit⁹ ad pplm suũ. Cui⁹ rõ põt cẽ: q: illi licet decessissent i gra: tñ forte habebant aliq̃ venialia p q̃b⁹ optebat eos cẽ in purgatorio ad tps: t sic ꝓpt tales nõ diceret iacob cẽ appositus ad pplm suũ: cũ ñ essent adhuc in limbo. Et notanduz q̃ scptura loquẽs de morte grundã iustox q̃ añ passionẽ chrisi decesserũt: frequnter ꝺr: Apposit⁹ ẽ ad pres suos: seu ad populũ suũ: vt i supradict' ptz t i alijs: vel obdormiuit cũ pribꝰ suis: vt de Dauid. iij. Reg. ij. t de alijs qꝺ idẽ sonat: lz p⁹ passionẽ xpi aliter dicit. s. obdormiuit i dño: vt Act. vij. de stepha no: t i alijs sacris historijs t legẽdis sctox qꝺ multũ cõsonat catholice xitati: nã ꝓmi q̃tũ cũq̃ sctⁱ nõ obdormiebãt i dño cũ nõdũ i deo reqescerẽt p beatã fruitionẽ: lz cũ pribꝰ hec spectantib⁹ apponebant: lz postremi sctⁱ q̃ ianua celesti iaz aptastatim p⁹ mortẽ deo cõiungebant: dicunt obdormire in dño: de quib⁹ Apo. xiiij. Bti mortui q̃ i dño moriunt. ad quã mortẽ q̃ pot⁹ vita dicẽda ẽ nos ꝓducat dñs nr ibs xps q̃ viuit t regnat in secula seculorum.

Replica correctorij contra Burgensem. Jn ca. xlix vbi postillator clare exposuisset testamentũ iacob respectu ruben. Burgeñ. nescio qꝺ ꝛfusum murmurans ꝺicẽ qꝺ nihil valet ad ꝓpositũ. Nã. ſ. ca. iij. i additiõe ꝓma ponit regulã q̃ ille sensus est lre ꝓpinqor: q̃ exlram pauciora supponit: quã regulã hic nõ obſuat cũ suo Gerundẽn: q̃ supponũt hic ꝓmo: q̃ dolor t fortitudo de Ruben dicanr cõmendatorie: qꝺ tñ nõ ꝓbat p aliquẽ textum: nec expositiões sanctox: scꝺo q̃ fortitudinis cõmẽdatio fundet sup turpitudinẽ: videlicet actũ generãdi: qui etſi infra limites mrimonij sit licit⁹: hz tñ turpitudinẽ annexã: p ꝛns spũſctũs hunc sensuz nõ efflagitat: igit ſm btñ Hiero. erroneus est. Tertio suppo nũt: q̃ act⁹ generationis sit act⁹ fortitudinis vel roboris: qꝺ est ꝺ oẽm ꝓphetiã naturalẽ t moralẽ: nã q̃uis sit act⁹ naturalissimus viuentiũ p conseruatione spẽi: ex scꝺo de aĩa: nihil tñ ibi appareꝛ fortitudinis: q: nõ est p conseruatione speciei: sed pot⁹ de ꝛstitutione indiuidui. Etiaz minuta t debilia aĩalia actũ generationis diligenter exercent imo t hoies egrotantes: non est igit actus fortitudinis naturalis: multomin⁹ moralis. Item in eodem ca. vbi postillator exponit illũ passũ. Nõ auferet sceptx de iuda tc. Burgeñ. voluit aliqꝺ addere: qꝺ nisi distraberet a veritate lre t fidei: merito dissimilarem. fingit. n. cũ suo pugione quoꝺdã consistorium habens simile vim sicut habet capitulũ: sede vacante: per quod consistoriuz putat Burgeñ. concludere iudeis male hunc passum exponẽtibus p tpe Machabeox: q̃n de tribu iuda nec erat sceptrum nec ꝓncipatus: lz q̃ illud cõsistoriũ fictũ manſit apud iudeos vsq̃ ad destructionẽ ciuitatis t tẽpli secũdi p Titũ factã: anno octogesimotertio p⁹ natiuitatẽ xpi. Dñs. n. ihesus. xxxiij. annis vixit: t q̃nquagesimo anno post passionẽ ꝺsolatio facta est: q̃ simul iuncti. lxxxiij. annos faciũt: et sic ſm Burgẽ. t suos sensus illius passus. Nõ auferetur sceptx de iuda tc. Est q̃ xps nõ venit añ ablationẽ illi⁹ consistorij: qꝺ ꝺicit hre auctoritatẽ regalẽ: sicut capi. pontificalẽ sede vacante. Ad ꝺicũ igit ꝓbare potest additio sua ꝺ iudeos: nec multuz certare ꝓ fide videtur: q: eis admittit errozis plus q̃. lxxx. annos. Tũ etiã q: nõ ꝓbat illud consistoriũ fuisse de tribu iuda sp: imo ſm opinionẽ cõem scribe t ceteri phariſei qui hoc cõsistoriũ constituebant. fuerunt de tribu Symeon t Leui. vt ꝺicit hic glosa interlinearis: vt hr Deutro. xvij. Suppleti onẽ q̃z t ꝓbatoz suox dictox Burgeñ. remittit ad foz Julij q: ad libros iudeox: q̃ cõiter apud nos nõ habenr. Item in eodẽ ca. vbi postillator adducit expositionẽ glose mysticã t ad lrãm aliter oñdit exponendum illũ passum: Ligans ad vineã tc. Burgeñ. se opponit: volens illã mysticã expositionem foze lralem qꝺ tñ nõ videt. Nam ſm btñ Aug⁹. t Bꝛgo. supra sepe allegatos: ille est sensus lralis ꝓmus: q̃ per vꝺces vel terminos cõiter significãtes accipit sine absurditate vbi aũt in eo mõ exponẽdi historia deficeret: t sine absurditate sic exponi nõ posset: tũc ꝓmũ ad mysticũ sensum recurrẽdũ est: in expositione aũt postillatoris nihil ẽ absurdũ: lz totum lre t rõni cõsonũ. igit sensus p eũ positus est ꝓmo lral: sensus aũt Glo. ozdi. t aliox catholicox nõ solũ hic sed sepe mysticus est: et vt talis recipiendus: nõ valet igit argumentum Burgeñ. q̃ ꝺicit: qz leo hic accipit metaphorice: igit et alia. s. vitis t vinea metaphorice sunt accipiẽda: qz sepe i sacro eloquio fit mixtio trãssumptionũ t ꝓprietatũ: sicut supra de Ruben totũ ẽ lrale: tñ in fine miscet aque effuse: ita et infra de Jsachar p metaphorã ꝺr asinus fortis. cetera aũt sunt lralia: ita hic de iuda fit mixtio methaphorice t proprietat'. Et q̃ Burgeñ. ꝺicit expositionẽ glo. hri ex similitudinib⁹ alibi positis: p hoc nõ plus ꝓbat: nisi q̃ allegoria catholicorũ doctox sit bñ fundata: nã sensus mysticus nõ est multum autenticus nisi ex aliq̃ passu sacre scripture possit pluaderi: vt vult beatus Aug⁹. de doctri. xpiana: vt. s. Jtẽ in eodẽ ca. vbi postillator expositionẽ eox ꝺicit exneam qui dicta de isachar exponunt de studio sapiẽtie. Burgeñ. capta occasione debili ꝺicit ꝛriũ: pretendens soluere rõnes postillatoris: qꝺ tñ sufficienter nõ facit vt videt. nam rsponsionẽ ad primam rõnem Burgeñ. fundat sup iudicio hoim indiscreto: quo sapientes stulti: t stulti sapientes ꝛsueuerunt iudicari. de quo iudicio ꝺr. j. Cox. j. ij. t. iij. p totum. Non igitur bñ infert Burgeñ. hoies mundani sapientes t studiosos iudicant rudes t asinos. igit sunt tales. In hac aũt lra vbi ꝺr: Jsachar asinus fortis: nõ ꝺr de iudicio hoim: sed de ꝓphetia ipi Jacob iudicio diuino reuelata: ſm quã exneũ videt dicere: vt arguit postillator: ſm respectũ vel similitudinẽ studiosuz fore asinũ. Sed q̃ Burgeñ. allegat Aristo. vj. Ethi. modicum facit ꝓ eo: qz Arist. cõsuenit antiqs detrahere: nõ ẽſm peripatẽticum mgrũ suo platoni: multo min⁹ alijs: vt pz in multis locis libroz btⁱ Aug⁹. Nec tñ Arist. dixit Anaxagoram et alios phos foze asinos ſi aliqñ dixit eos ignaros vel min⁹ bñ sentire. hoc tñ improperabat antiquis: nõ qz studiosis: sed quia ignorantibus: t sic illud allegatũ est ꝛtra ꝓpositũ Burgẽ. Ꝑro solutione scꝺe rõnis quã facit postillator: Burgẽ. assumit q̃ reꝑitur in scptura hoies de tribu Jsachaar fuisse alijs in scia excellentiores: in loco tñ p eum allegato nõ ꝺr q̃ erãt eruditi i scia: sed in tẽpox obseruatione ꝓ cerimonijs t ita fortasse erant famuli sacerdotũ t leuitax ad denunciandum populo hmõi tẽpox t cerimoniax obseruãtias ad modũ p conũ qꝺ est vilis conditionis officiũ: sicut t cãpanistax: ꝺr tñ qõlibet officiũ suos hre suo mõ mgros: vilitas q̃z illi⁹ tribꝰ innuit in lra allegata p Burgeñ. in q̃ cetere tribꝰ venientes in aditoriũ dauid numerank p milia valentiũ: hec tribus Jsachar numerat p ducentos p̃dicto modo valentes. Nam reliqs oẽs de illa tribu ꝺicit pediſſequos qui consilia sequebanr. q. ꝺ. sicut asinus ſtolidus ꝺirectione egens: istis ducentis dẽptis q̃ erant vt p̃dicit eo mõ ſtudiosi. Aſi t Glo. p Burgẽ. adducta nõ loquit assertiue sed ſm alioꝝ opionẽ. Jdcirco ꝺicit glo. tradunt doctores in illa tribu fuisse: lz eorum studia modificat: sic supra dictũ est solũ ad tpa cerimoniax obseruanda: et ꝓpo ꝛtimanda xbo vel scpto. Et ad eũdem effectũ postillatoris illũ locũ allegatũ exponit: manent igit rõnes eius incõcusse. Burgeñ. etiã hic ꝺicit ꝓprie regule quã posuit i ꝓsecutiõe sui ꝓlogi: videlicet q̃ expositio

nes sanctoꝝ debeant magis reputari q̄ infideliū. Hūc aūt expositio quā fouet est iudeoꝝ: et illa quā improbat est beati Hiero. vt ptz in Hlo. ordi. ¶ Item capitulo eodem vbi postillator ad intentionē mgri histo. illū passum: Inde pastor egressus est ⁊c. exponit de regno Hieroboā q̄ fuit de tribu Ioseph: Burgēn. dic illā expositionē rōni incōsonā: allegās motiua: qz hieroboā fuit pessim⁹ idolatra: regnū q̄z suū etsi ad tps a deo pmissum nunq̄z tñ fuit gratū. Cetera q̄ ibi pōit Burgēn. p longā digressionē concludens q̄ ꝓpheta Iacob de eo nō potest exponi cōuenienter. Ex reuera motiua Burgēn. sunt ꝛ rotundū tertū. iij. Reg. xj. xij. et. xiiij. vbi dicitur ꝓphetam ex parte di regnū decē tribuū ei ꝓmisisse: ⁊ signo ondisse: Dicit. n. ore dei ad hieroboā: Te assumā ⁊ regnabis super oīa que desierat aīa tua: eriscz rex sup israel: si fuaueris p̄cepta mea sicut Dauid ero tecū: ⁊ edificabo tibi domū fidelē: quō edificaui domū dauid: ⁊ regnū iuda pugnare volens ꝛ regnum israel ꝓhibitū est a dño dicente. iij. Reg. xij. Nō ascendetis nec̄ bellabitis contra frēs vestros: a me. n. factū est verbū hoc: que oīa nō sonant in regnū ꝓmissū sed ordinatū: nec consonat hieroboā fuisse idolatrā: ⁊ si post susceptū regnum factus sit pessimus: añ em̄ susceptuꝫ regnum ca. xj. Reg. iij. dicit. Erat aūt hieroboā vir fortis et potens: videnscz salomon adolescentē bone indolis ⁊ industriū constituit eū p̄fectū sup oīa tributa vniuerse domus ioseph. Et cū egrederet hierusalē occurrit ei ꝓpheta Ahias voluntatem dei p̄nūcians: vt ptz in lra: que nō sonant eū fuisse idolatrā: sed bonū q̄uis post auersionē male egerit. Burgē. dic illud Osee. viij. Dabo ei regē in furore meo. de hieroboam scriptū: sed neutꝝ de eo scriptū est: vt ptz intuenti litteram: ⁊ glosam sanctoꝝ vtrobiqz: ⁊ qz iacob vidit tribum ioseph ī psona hieroboā per oīm sic exaltandū in regnū israel: vt dr. iij. Reg. xj. ꝓphetauit dicens: Inde pastor egressus est: pz terīū ꝓ futuro exp̄sit: ⁊ sicut p̄uidit circa hieroboam et tribum ioseph dei beneficentiā: ita p̄uidit ipius Hieroboam post susceptū regnū scandalū ⁊ malicia: ideo post q̄ de eo dixit: Per manus potentis iacob egressus est pastor: ꝓtinuo subiunxit: Lapis offensionis ⁊ petra scandali. ipe em̄ fecit israel peccare multipliciter: vt dr. iij. Reg. xiiij. Stat igit expositio postillatoris vt l̄alis: glo. aūt et expositione sc̄oꝝ mystica remanente. ¶ Item in eodē ca. postillator illū passū Benedictiones patris tui cōfortate sunt: dupliciter exponit: primā tñ expositionē nō multū ponderans: in sc̄a resedit. q̄ vult q̄ confortatio benedictionū iacob super benedictionib⁹ patrū suoꝝ est quedā excrescētia noticie de deo ex mysterijs fidei posterioꝝ ad priores: qz in ꝓcessu tpis per deum aucta ē claritas reuelationis: que more benedictionis: vel cū benedictionibus facta est. Sed Burgēn. dicit illud valde inconuenienter dici: motus ad id rationibus modici valoris. Cū em̄ primo dicit Abraam esse patrem fidei: ex hoc tamen non sequitur eum habuisse clariorem de credendis reuelationē intensiue ⁊ extensiue q̄ posteriores. s. iacob ⁊ ceteros prophetas quā q̄ in materia obedientie que ad fidem pertinet: fuerit heroicus pre alijs quasi pater: alij tamen in alijs nō minus ad fidem pertinentibus eo fuerunt lōge clariores: prout declarat beatus Hreg⁹. in p̄fatione moralium post mediū. In materia igitur obedientie omnes vere obedientes sunt filij abrae: vt notat Hal. iij. in textu ⁊ in glo. ita in materia patientie: vere patientes sunt filij iob: ⁊ sic de alijs. Nec ex eo quod allegat Burgēn. q̄ in sinum abrae iusti deportabant: sequitur igitur habuit credendoꝝ clariores reuelationes q̄ posteri. Sinus em̄ limbus patrum dicebatur ꝓpter requiem fm̄ cōmuniter loquentes de hac materia: sed q̄ dict⁹ est sinus abrae ex euentu narrationis christi est: Luce. xvj. Et nusq̄ reperitur in scriptura alias. Inde ecclesia assumpsit vt locum quietis animarum sinū abrae nō ꝓp̄ abrae sinum: de quo christus narrauit: quia illa erat limbus: quam requiem iam ecclesie minime petit: sed ꝓpter reḋquiem eternam quam metaphorice transumit. Ex metaphora igit Burgēn. nihil cōcludit: nec valet quod tertio sumit id videlicet: Nū celare potero abrae que gesturus sum? Hoc enim solus est in materia destructionis sodome: ex quo non sequit q̄ Burgēn. intendit: nec quod quarto assumit valet: q̄ abrae facta fuit reuelatio de luce eterna et beatitudine: et de his q̄ pertinent ad eam: quia non sequitur: igitur posterioribus intensiue vel extensiue facta non est de illis maior reuelatio ⁊ perfectior. In ꝓposito enim oēm reuelationē factam abrae cōstat fuisse p sensibilia ⁊ corpalia. Jacob aūt spūali visione vidit dōm innixum scale ⁊c. Comparanti reuelationes factas

abrae et iacob

abrae et iacob in hoc loco scriptas: manifestum est iacob extē siue ⁊ intensiue supergressum in bñdictionibus. Sed Burgē. ꝓtractans rationem postillatoris factā ex aūcte dauid dicentis: Super omnes docentes me intellexi: dicit id non debere intelligi: sic q̄ posteriores abundarent in his que sunt necessaria ad salutē super ꝓiores ⁊ antiquiores: qz als sequeretur q̄ moderni sancti abundarent sup cognitione apostoloꝝ: qđ falsum esse dicit Burgēn: ipe tamen exponens illum locum Psal. dicit: Super senes intellexi. intelligendum est de personа fideliū: qui per tempoꝝ successionem plura explicite cognoscunt de his que ad fidem ptinent q̄ anti: licet oīa ipsi cite ꝓtinebant in fide antiquoꝝ: vñ patet q̄ Burgēn. sibiꝑ contradicit: nec Burgēn. debuit dicere fore falsum: quod beatus Aug⁹. dicit eē verū: loquēs de cōsiliis generalibus li. j. de vnico baptismo: dicit em̄ ꝓiora posteriorib⁹ emendari: et exp̄imento rex apiri qđ clausum fuerat: ⁊ ꝓgnosci qđ latebat Multa em̄ post apl̄os que fidei sunt: explicata sunt p genera lia cōsilia spēaliter q̄ttuoꝝ: que btūs Hreg⁹. venerāda dicit: vt q̄ttuoꝝ euangelia: ꝑut dr. xv. dist. iij. ca. sic̄ sancti: ⁊ in ca. canones. Cū Burgēn. igit sic sentiēs: necessario hz dicere illumiationes hierarchicas: imo ⁊ thearchicas eē simpl̄r exhaustas: qđ catholicū dicere nō decet. Burgēn. etiā ptractans rōnem vltimā postillatoris inuoluit se in ꝓdictoꝛijs. dicit em̄ q̄ natura vt in plurib⁹ ꝓcedit ex imp̄fectis. Et idē dicit fm̄ Boetiuꝫ q̄ natura sp sumit initiū a p̄fectis: q̄ est manifesta ꝓdictio: nisi tolleret cū distractione vt in ꝓncipio ꝓbicoꝝ. s. de ꝓcessu q̄ ad nos ⁊ quo ad naturā: ⁊ sic Burgēn. coincidit cum postilla toꝛe in rōne p eū facta: quā tñ Burgē. dic nō sufficere. Ex q̄a Burgē. putat crimen lese maiestatis si q̄nqz postillatoꝛ ꝓdicit sc̄ō Tho. non debuit ꝓdicere btō Hreg⁹. ex debili rōne: dicit em̄ btūs Hreg⁹. sup Ezechielē pte sc̄a omel. iij. Per ꝛemēta tēpoꝝ ereuit scia spūaliū p̄m. Pl⁹ nāqz moyses: sed plus apl̄i q̄ ꝓphetī diuīa scia eruditi sunt. Cū sc̄ptū est: Pertransibūt plurimi: ⁊ erit multiplex scia. Dicit em̄ deus ad moysen: Ego sū de⁹ abrae isaac ⁊ iacob: ⁊ nomē meū adonay non indicaui eis: Ecce plus moysi q̄ abrae innotuit. Itē dauid dicit: Sup senes intellexi. per quod testatur diuinam scientiam: se plus q̄ moyses accepisse: ⁊ plus apl̄i: ⁊ cetera que vide ibi. Ecce manifesta sancti Hreg⁹. īnia: cuius ausus est cōtradicere Burgē. nec mirꝝ: qz delirādo ꝓprie īnie ꝓdixit: vt supra patuit. Pro īnia beati Hreg⁹. ⁊ postilla. est beatus Aug⁹. p̄mo retractationū ca. xij. vbi ostendit fidē antiquoꝝ ⁊ modernoꝝ eē vnā: ⁊ nō differre nisi p min⁹ ⁊ plus explicitū. Explicatio igit ad diuinā reuelationē ptinet q̄ bñdictio superogata de q̄ hic sermo merito dici potest. ¶ Item ca. eodem vbi postillator argūit contra scholasticam historiam in eo q̄ dicit apostolum iacob ad ꝓp̄m. i. ad angelos: quia vt dicit nullus alius⁹ populus pōt assignari: ꝓ eo q̄ in limbo patꝝ nō erant tot: quot populi⁹ dici possent: postillatoꝛ arguit: q̄ iacob ad angelos si est positus tanq̄ ad populū suū: qz angeli erant in bitudine Jacob aūt mansit in limbo vsq̄ ad xp̄i resurrectionē vel saltē mortē. Etiā dicit motiuū eius nō valere: qz añ iacob in limbo fuerunt plusq̄ decem qui fm̄ leges populi⁹ dici possunt. Burgēn. aūt nititur saluare motiuū magistri historiaꝝ: volens q̄ si multi decesserunt in gratia venerunt tñ purgandi: ⁊ sic i de positione iacob nō fuissent adhuc in limbo tot: quot populus facere posset: sz ista via crudelis ⁊ iniqua videtur. q̄si in bis mille ducentis et amplius annis nullus fuerit ductus ad limbum patrum nisi abraam ⁊ isaac: quod est valde impium: cuꝫ ex scripturā posset fieri computatio sanctoꝝ et sanctarū illius temporis: vt merito populus dici posset: et si qui venerūt purgandi: crudele est dicere q̄ mille vel certe centum annis quis remanserit in purgatorio ante translationem ad limbū nec sufficit id quod Burgēn. de beato Aug⁹. opinatiue loq̄nte adducit ꝓ conclusione: q̄ populus hic dicantur angeli. Nam angelorum habitatio non fuit in limbo: q̄uis aliquando ipm frequentabant ꝓ patrum consolatione: vt dicit glo. interlinearis: ⁊ sic angeli visitantes potius apponuntur ad patres: q̄ patres ad eos: quia ad eos angelos nemo apponi tur nisi trāslat⁹ ad gloriā. Illi aūt visitauerūt istos ob eoꝝ ꝓsolationē: ⁊ sic ꝓpe loq̄ndo āgeli q̄ ad limbū fuerūt aduene nō īcole: trāslati igit ad limbū ad eos si p̄nt dici transferri q̄si pplm̄ īcolētē sz aduenā: ⁊ si sufficeret impeccabilitas: vt vult Burgē. cū demones sint ex statū peccādi: ita dicerent trāsferri ad pplm̄ trāslati ad ꝓsortiū demonū. Melioꝛ igit ⁊ clarioꝛ ē expositio postillatoꝛ: q̄ dicunt translati ad pplm̄ trāsferri ad limbū patꝝ expectātiū trāslationē ad eternā bītudinem ad quā nos ꝙducat ihs xp̄s oīs ppli liberatoꝛ ⁊ redemptoꝛ.

Transierunt

a Transierūt.xl.Stra. Qui numerus penitē tie et humilitate cōuenit. Vñ in lege ⁊ in euāgelio a ꝓpheris ⁊ ab ipo dño obseruatus est.

Aug⁹. Quadraginta dies sepulture ꝗs memorat scriptura forte penitentiā significant qua sepeliunt pctā. Nō.n.frustra.xl.dies ieiuniorū sunt constituti: quib⁹ moyses ⁊ helias et ipe dominus ieiunauit ⁊ ecclesia p̄cipuā obseruationē ieiuniorū q̄dragesimā vocat. Vñ et in hebreo de Jonc.3.b niniuitis scriptū est.xl.dies ⁊ niniue subuertet vt p tot dies accōmodatos.s.humiliationi penitentiū intelligant in ieiunijs sua fleuisse peccata: ⁊ impetrasse misericordiā. Hec tm̄ luctui penitentiū hic numerus cōuenit.xl.cm̄ dies post resurrectionē fecit dñs cū discipulis suis intrās ⁊ exiens manducans ⁊ bibens qui dies leticie fuerunt. Hec.lxx.interp̄tes errasse credēdi sūt qui dixerunt: Triduum et niniue subuertetur. Maiore em̄ auctoritate p̄diti q̄ interp̄etū officium est. ꝓphetico spū (quo etiā ore vno in suis interp̄rationibus qđ magnū miraculū fuit: consonuisse firmantur) triduū posuerunt q̄uis nō ignorarent q.xl.dies in hebreo legerētur: vt in xp̄i clarificatione intelligerentur dissolui ⁊ aboleri peccata: qui traditus est ꝓpter delicta nr̄a: ⁊ resurrexit ꝓpter iustificationē nr̄am. Clarificatio aūt oīs in resurrectione ⁊ ascensiōe ꝛgnoscitur. Vñ his q̄uis vnum et eundem spiritum dedit: primo post q̄ resurrexit: secundo post q̄ ascendit. Et q: post triduū resurrexit. Post.xl. aūt dies ascendit: vnū hoꝝ qđ posterius factū est p nūer quadraginta diez hebrei significant: alter vero de triduo quod ad eandem rem pertinet. Lxx.memorant: nō interp̄tationis fuisse: sed ꝓphetie auctoritate. Nō g̃ dicamus vnū hoꝝ falsum esse: ⁊ pro alijs interp̄tibus contra alios litigemus: cum illi qui ex hebreo interpretantur ꝓbent scriptum cē qđ interp̄etantur: ⁊ Lxx.auctoritas que tanto diuinitus facto miraculo cōmendatur: tanta in ecclesijs vetustate firmetur. b Lxx.diebus ⁊c̄. Stra. Ethnici.ix. diebus mortuos flebant. Unde ⁊ nouēdial: nona dies vocabatur: quando sepeliebantur dei cultores. Septem diebus exequias celebrabāt.

Eccl. 22.b Unde luctus mortui septem dies: luctus autem fatui omne tempus vite eⁱ⁹. Septenari⁹.n.rec̄em significat. Vñ septima dies sabbatū.i.requies ꝛ. Celebrant g̃ septimā diē mortuo ꝛ: optantes illos cū dño rec̄escere a laboribus p̄ntis vite. Hinc g̃ ꝛ: fleuit eū egypt⁹.lxx diebus: qui ē decuplatus septenarius. Septies em̄ deni.lxx sunt. Potest etiā dici q: sicut tertia dies mortui agit a fidelib⁹: vt anīa que est triplicis nature requiescat: ita septimus dies celebrat: vt anīa corpi reconciliet q̄ carne illiciente peccauit. In septenario em̄ tria sunt ⁊ q̄ttuor. ternari⁹ ptinet ad aīam q̄ irascibilis ⁊ cōcupiscibilis ⁊ rōnalis est. Quaternari⁹ ad corp⁹: q̄ q̄ttuor ꝓstat elemēt̄. c Expletoq; plāct⁹ ⁊c̄. Aug⁹. Qđ mandauit ioseph potēres egypti vt diceret pharaoni noīe ei⁹. Pr̄ me⁹ adiurauit me dicēs: In monumento qđ ego feci mihi in terra chanaā: ibi me sepelies. Querit quō verꝝ sit cū hec x̄ba p̄ris ei⁹ cū de sepultura mādaret: nō legant. Sz ad sniam x̄ba sunt referēda: sic supra alia sil'r iterata. Volūtati em̄ enūciande ⁊ in noticiā pferende oportet x̄ba seruire. Fodisse aūt sibi iacob sepulcruz nunq̄ supi⁹ legit: sed forte nisi fodisset: non mō diceret. d Uenerūtq; ad areā ⁊c̄. Dic locus trans iordanem est: ⁊ distat ab hebron septuagi ta milibus. Pretergressi sunt ergo locum: in q̄ debebant sepelire eum: et postea transito iordane: redierunt ad locum duplicis spelunce. Vñ queri potest quare hoc fecerit. Si dicit aliquis q: bella timebāt sic filij isr̄l circūducti p deſtū xl.annis: donec trāsmisso iordane venerunt ad frā promissiōis. Sz maioris significātie cā factū est ꝺ. In loco em̄ q̄ area azad ꝛ: postea multitu

do filioꝝ isr̄l mur

Quod cernēs ioseph ruit sup faciez p̄ris flens et deosculās eum: p̄cepitq; seruis suis medicis vt aromatibus cōdirent pfem. Quib⁹ iussa

§ qui numerus penitentie ⁊ hūiliati conuenit.

a explentibus trāsierūt q̄draginta dies. Iste quippe mos erat cadauerum conditoꝝ. Fleuitq; eum b

§ decuplato septenario q: luce⁹ mortui septē dies

c egyptus septuaginta dieb⁹. Expletoq; planctus tempore: locutus ē ioseph ad pharaonis familiam. † Si inueni gratiam in conspectu vestro: loquimini in auribus pharaonis: eo q̄ pater me⁹ adiurauerit me dicens: En morior. In sepulcro meo qđ fodi mihi in terra chanaan sepelies me. Ascendam igitur ⁊ sepeliam patrem meum: ac reuertar. Dixitq; ei pharao: Ascende ⁊ sepeli patrē d tuum: sicut adiuratus es. Quo ascendente ierūt cū eo oēs seres domus pharaonis: cunctiq; maiores natu terre egypti: domus ioseph cū fribus suis: absq; parvulis et gregibus atq; armentis que dereliquerūt in terra iessen. Habuitq; in comitatu currus et e eqnites: ⁊ facta est turba nō mo

a § vbi murmurauit postea populus: ⁊ diuino igne cōsumpt⁹ est. b § Alias achad.

d dica. Uenerūtq; ad areaz ād achad f que sita est trans iordanē. Ubi celebrantes exeq̄as: planctu magno atq; vehementi impleuerūt septē dies. Qđ cum audissent habitatores terre chanaā dixerūt: Plāctus magn⁹ est iste egyptijs Et idcirco appellauerūt nomen loci illius planctus egypti. Fecerunt ergo filij iacob sicut p̄cepat eis: ⁊ portantes eū in terrā chanaan sepelierūt eū in spelūca duplici: quam emerat abraam cum agro in possessionem sepulcri ab ephrō ethęo cōtra faciē māb̄re. Reuersusq; ē ioseph i egyptū cū g fratribus suis ⁊ oīi comitatu sepulto patre. Quo mortuo timē b tes frēs eius ⁊ mutuo colloquentes: ne forte mēor: sit iniurię quā passus est: ⁊ reddat nob oē malū qđ fecimus: mandauerūt ei dicē i tes: Pater tu⁹ p̄cepit nob anteq; k moreretur: vt hec tibi verbis illius diceremus: Obsecro vt obli-

a Quod cernēs La.L A
q ioseph. Hic describitur executio sepulture ipius iacob: vbi p̄mo ioseph sepulturā p̄ris exeq̄tur: secō i egyptū reuertit ibi: Reuersusq; est. Circa p̄mū describit copassio ioseph ad patrē defunctum cū ꝛ: Ruit sup ⁊c̄. secō honoris exhibitio in ꝑdimento corpis defuncti. cum ꝛ: Precepitq; suis. ⁊ in fletu solēni sup mortuū suū. ibi: b Fleuitq; eū egypt⁹. lxx dies. s. xl. dies cōdimenti ⁊ xxx. fletus. Itē in impetratione licētie deportādi corpus p̄ris sui ad locū sepul tē.47.g ture valde remotū: ⁊ in honorabili deportatione cum comitiua valde solēni: ⁊ pl̄a exceptis paucis vocabulis q̄ sunt exponēda.

c In sepulchro meo qđ B fodi. ꝺ videt falsum: quia spelunca duplex in q̄ sepultus ē iā erat facta a tempore abrae. Dicendū q̄ iacob ꝑ se ⁊ lya cōiuge sua fecerat ibi spēale habitaculuz. Hebrei dicūt q̄ emit: q: illa dictio hebraica q̄ ibi ponit equiuoca ē ad fodere et ad emere: ⁊ sm̄ ꝺ dicēdū est q̄ iacob emit locum sepulcri: nō i se sz i alio suo abraam q̄ emit locū illū ꝑ se et sua posteritate vt hr̄. ō. xxiij. ca. d Ascende et sepeli ⁊c̄. ac si diceret: nisi esset inramētū nō dimitterē te ire: q: ei⁹ p̄ntia erat valde necessaria ꝑ negocijs regni. e Habuit q̄z in comitatu ⁊c̄. In hebreo hr̄. Currus ⁊ milites. f Uenerunt/ q̄ ad aream achad. Hebrei dicunt q̄ achad nō ē nomē ꝑsonē: sz cōe ⁊ significat gen⁹ spinariū qđ gallice vocat aiglētier: q: area illa clausa erat in modū sepis talibus spinis. g Reuersusq; ē Hic ꝑ describit regress⁹ ipi⁹ ioseph i egyptū: ⁊ scō ei⁹ obit⁹. ibi: Quib⁹ trāsactis. Circa p̄mū describit quō amicabiliter se habuit erga frēs suos p⁹ mortē p̄ris: cū ꝛ: b Quo mortuo timentes frēs eius ⁊c̄. timebant cm̄ ꝑpter magnitudinē sui criminis: ne ioseph dissimulasset vindicare dū p̄ adhuc viueret: ad L vitandū anxietatē patris: ⁊ iō patre mortuo ⁊ sepulto timebant ne vindicaret: ꝑpter qđ quesierunt veniam cum subditur.

i Mandauerunt ei. p filios bale: vt dicūt hebrei: q̄s inter ceteros frēs mag⁹ diligebat. k Pr̄ tuus p̄cepit. ꝺ finxerūt vt amore p̄ris ioseph citi⁹ ad misericordiā flecteret: iacob etiā

s 2 ✠ p̄ nō

do filiox israel murmurans ꝺ dñm diuino igne ꝛsumpta est. Tãto g luctu nõ tã mors iacob q̃ ruina ppli futura lugebat.

a Uixitq; cẽtũ ꝛc. Aug⁹. Cũ hos filios filiox vel nepotes filiox dicat scriptura ioseph viuendo vidisse quõ iungit eos. lxv. aiab⁹ cũ q̃b⁹ iacob egyptũ dic̃ itrasse: cũ ioseph senescendo puenit vt eos natos videret: Cuz aũt iacob igressus ẽ i egyptũ: inuenis erat ioseph: et cũ pr̃ moriens quinq; gesimũ sextũ fere annũ agentẽ reliq̃t. vñ ꝛstat mysterij cã illũ nũex. i. lxxv scripturam cõmẽdare. Scdm historie fidẽ iacob cũ. lxxv. animabus intrauit in egyptũ: nõ illo vno die q̃ venit ſz quia in filijs suis plerũq; appellat iacob. i. in posteris suis: ꝛ p ioseph cõstat eũ intrasse in egyptũ. Introitus eius accipiendus est q̃ diu vixit Joseph p quẽ factũ est vt intraret. Toto em illo tempore nasci et viuere potuerunt oẽs qui cõmemorant: vt. lxxv.

D anime cõplẽtur vsq; ad nepotes beniamin. Sicut em dicit hi filij lye q̃s pepit ipi iacob in mesopotamia syrie: loquẽs etiã de his q̃ nõ erant nati: qz illic parentes eox ex q̃b⁹ nati sunt. pepererat. ibi eos phibens natos: quia cã q̃ nascerenꝫ ibi nata est. i. parẽtes eox q̃s lya ibi peperit. Ita qm causaz intrãdi in egyptũ iacob in ioseph habuit totũ tps quo in egypto vixit ioseph: ingressio erat iacob in egyptuz p suã ꝓgeniẽ que illo viuo ꝓpagabatur p quẽ factũ est vt ingrederetur.

b Asportate ossa ꝛc. Straꝺ. Joseph sicut pr̃ ei⁹ terrã ꝓmissionis tota mẽte desiderabat: ꝛ incolatum egypti detestabatur. Hos quoq; moraliter instruit: vt q̃diu sumus in b mũdo frã ꝓmissionis. i. viuentium semp desideremus: et ibi requiescere optem⁹: qõ bene fit: si numex annox ioseph moribus imitemur. Centum em ꝛ decem vite annis expletis mortuus ẽ. Hos quoq; studeamus per decalogi obseruantiam ad eternã beatitudinẽ quaz centenarius significat peruenire.

c Conditus est aromatib⁹. Straꝺ. Moraliꝛ. Moz. Felix est anima que aromatibus xtutum condita in loculo corporis degens quotidie proficiendo perhenni vite reseruatur. Si quidem in fide spe ꝛ charitate custodita fuerit: p gratiam christi peruenire merebitur ad speciem diuine contemplationis cuius adoptio perfecta est leticia. Uñ

Ps.15. adimplebis me leticia cuz vultu tuo.

Ra. In pẽtateucho excellit exodus in quo pene omnia sacramenta quibus ecclesia instruitur figuraliter exprimuntur. Per corporalem enim exitum filiorum israel de egypto corporali noster exitus de egypto spirituali signatur. Per mare rubrum ꝛ pharaonis submersionem atq; egyptiox baptismi mysterium ꝛ spiritualiũ hostium interitus. Per typici agni immolationem et hebreoruz liberationem: veri agni passio et nostra redemptio. De celo

Job.6.d datur manna: et aqua de petra. Hic est panis qui de celo descendit et doctrina christi. In monte dantur precepta atq; iudicia populo dei: vt supernis subijciamur disciplinis. Tabernaculum et vasa eius construuntur: cultus ꝛ sacrificia imparantur: quibus ecclesie ornatus ꝛ spiritualia sacrificia significantur. Mystica vnctio et thymiamata conficiuntur: quibus sctificatio spũs et oꝺoris odoramenta cõmendantur. Hic pau

1.Cor.10.a lus ait. Oẽs eandem escam spũalẽ mãducauerũt: ꝛ oẽs eũdẽ

Job.17.c potũ spũalẽ biberũt ꝛc. Hic q̃s Johãnes. Facta sunt hec vt

Joi.19.g scptura ipleret. Os nõ cõminuet ex eo. Be. Bellesmoth hebraice. Exodus grece exitus vel egressus latine: odos em via. Hinc odoporion. i. itinerariũ.

uiscaris sceleris fratrum tuorum ꝛ peccati atq; malicie quã exercuerunt in te. Nos quoq; oramus vt seruo dei patri tuo dimittas iniquitatem hanc. Quib⁹ auditis a fleuit ioseph. Uenerũtq; ad eum fratres sui: ꝛ proni adorantes in terram dixerũt: Serui tui sum⁹. Quibus ille rñdit: † Nolite timere: b+ re: Num dei possum⁹ resistere vo c lũtati? Uos cogitastis de me ma † lum: ſz de⁹ vertit illud in bonum vt exaltaret me: sicut ipz̃ rñ cernitis: ꝛ saluos faceret multos populos. Nolite timere: ego † pascam vos ꝛ paruulos vestros. ꝺ Cõsolatusq; est eos: ꝛ blande ac leniter est locutus: ꝛ habitauit i egypto cũ oĩ domo patris sui.

a Uixitq; centũ decem annis: ꝛ vidit filios ephraim vsq; ad tertiã generationẽ. Filij quoq; machir e filij manasse: nati sunt in genib⁹ ioseph. Quibus transactis locutus est fratrib⁹ suis: f Post mortẽ g meam deus visitabit vos: ꝛ ascẽ h

ſ valle lachrymarum.

dere vos faciet de terra ista: ad i

a ſ promissionis viuentium. b ſ fides

terram quam iurauit abraam

ſ Spes. ſ Charitas.

isaac et iacob. † Cunq; adiurasset k eos atq; dixisset: deus visitabit

b vos: asportate vobiscũ ossa mea l

ſ Egypto.

de loco isto: mortuus est expletis centum decem vite sue annis: et

ſ virtutum.

conditus aromatibus repositus m

ſ In q̃ phenne vite reseruatur. ſ huius vite.

est in loculo in egypto.

Explicit liber Genesis

b nõ dixerat: qz nõ diffidebat de benignitate ioseph. alic̃. n. dixisset ei ore ꝓpo añ mortẽ suã. a Quib⁹ auditis ꝛc. ex pietate fraterna: ꝛ in b oñdit q̃ ꝺ eos malũ nõ cogitabat: vñ ibdic̃: b Nolite timere: ꝛ ad eox ꝓsolatõz subdit: c Rõ dei possum⁹ resistere volũtati: q. d. nõ: et sic debetis eẽ consolati qz de⁹ voluit illũ fieri: vt ide maius bonũ eliceret p me multis ppls ꝓuidẽdo. d Ego pascã vos: ꝛ sic cõcedit eis pluſq̃ petebãt: qz petebãt solũ remissionẽ: ꝛ ipe cũ b ꝓmisit eis victualiũ ꝓuisionẽ. sequit: e Filij quoq; machir ꝛc. i. tãto tpe añ mortẽ ioseph q̃ potuit eos tenere sup genua sua et blãditi eis: sicut senes solẽt facere puerꝫ filioꝝ ac nepotũ suoꝝ f Quib⁹ transactis. hic describitur obit⁹ et ꝓsumatio ioseph vbi ꝓuide ac deuote ordinauit de sepultura sua d. g Post mortẽ meã de⁹ visitabit vos. fm q̃ ꝓmissum fuit abrae. ẽ. xv. ca. h Et ascẽdere ꝛc. in mirabilibus magnis vt cõtinet in Exod. Ge.15.b

i Ad terrã ꝛc. q̃ fluit lacte et melle. k Cũq; adiurasset eos. ꝛ in ipis posteros eox de sepultura sua in tra ꝓmissionis. vñ subdit: l Asportate ꝛc. nõ. n. adiurauit eos q̃ statim post mortẽ ei⁹ portarent illuc corp⁹ suum: sic portauerãt corpus pris sui: ꝛ sicut portata sunt corpa frm suoꝝ: vt dicit ioseph⁹: vt p b q̃ corp⁹ ioseph remanebat i egypto: memoria bñficiorum ei⁹ diuti⁹ remaneret apꝺ egyptios et sic suauius tractarẽt filios isrl̃ inter ipos manentes. m Reposit⁹ ꝛc. nõ dic̃ sepult⁹: ſz ossa ei⁹ dicunt̃ sepulta i sichẽ Josue. xxiiij. vbi elegerat se sepeliri. ex q̃ pz q̃ talis repositio fuit ris i aliq̃ loco vsq; ad tps q̃ alibi trãsferaꝝ ad remanẽdũ nõ ꝺr nec ẽ sepultura: ꝛ p ꝓs vt videt ꝺ tali repositõe nõ ẽ portio canonica ꝓsoluẽda. Ratio aũt q̃re ioseph fuit ita sollicit⁹ ad iurare filios isrl̃ de sepultura ossiũ suorũ i tra ꝓmissionis videt fuisse: quia habuit spm̃ ꝓpheticũ vt pz ex ꝓdict⁹ ꝛ iõ pie credit p spm̃ sctm̃ ꝓuidit xpm moriturꝝ ꝛ resurrecturꝝ i tra illa: et p ꝓs multa corpa sctoꝝ cũ eo resurrectura: vt hr̃ Matth. xxvij. ꝛ iõ verisimile ẽ q̃ spabat resurgere cũ xpo resurgente. Cui ẽ honor ꝛ gloria in scla seculorum amen. † Exo.38 Jos.24.g

Moraliter. Os ſ Ca. L cernens Joseph ꝛc. In b capitulo describit magn̄ sollicitudo ioseph de sui pris ſsplenda volũtate ẽztũ ad ei⁹ scpturã quã adipleuit cũ magnis valde laboꝝb⁹ et expẽsis. ꝛ p b oñdit q̃ bonus filius ꝺz cẽ multũ sollicitus de vltima volũtate parentũ ad iplẽda. cõtra illos q̃ p fraudes ꝛ violẽtias ipam nituntur multipliciter impedire. Quibus ipe respondit nolite timere ꝛc. Hic ostendit clemẽtia ioseph quã debem⁹ imitari: nõ. n. solũ eox neq̃tiã i se exercitatã dulcit remisit: ſz etiã ipam dulcit excusauit ꝛ amicabilit. ꝺ. † Uos cogitastis de me malũ ꝛ de⁹ vertit illꝺ i bonũ: q. d. b ꝓuenit ex diuina ꝓuidẽtia: ꝛ nõ solum eos excusauit: sed etiã ipos cũ suis familijs sustentauit. iõ bdic̃: b† Ego pascã vos ꝛ puulos vr̃os. Itẽ notandũ q̃ aliq̃ volẽtes diuinã ipedire ꝓuidẽtiã: p illã viã p quam ipedire nituntꝫ: eã iplere coguntꝫ. frẽs em ioseph ipm vendiderꝺ vt eũ ñ adorarẽt. sic oñsa sibi visio ptẽdebat vt hr̃ supra xxxvij. ca. ꝛ per hoc coacti fuerunt ipm adorare vt pz ex supradictis et etiam in hoc ca. vbi dicitur: et proni adorantes dixerunt serui tui sumus.

Postilla fris Nicolai de lyra super Genesim finit.

Postilla sup Exo.